BOEKZAAL

No 1 1 JANUARI 1932 25 cent

JOOST
VAN DEN VONDEL.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

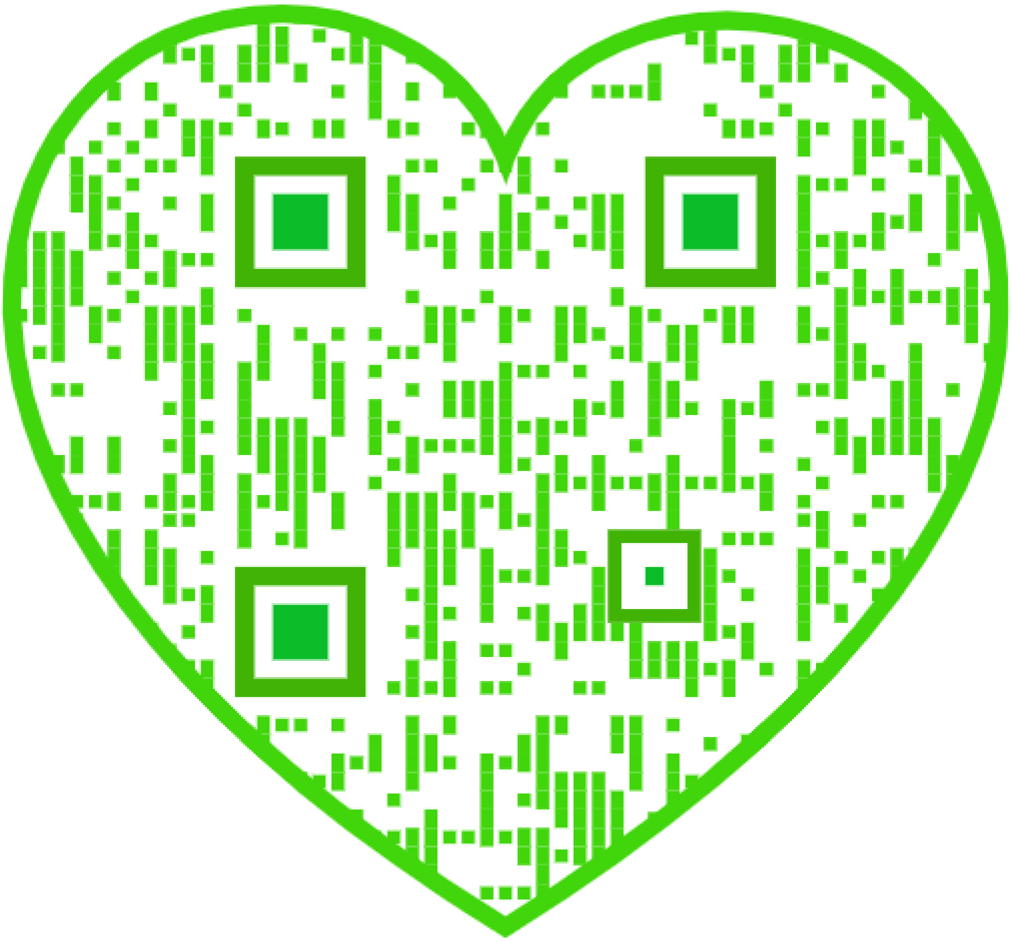

SCHOENMAKERIJ EN LEDERHANDEL „DE TOEKOMST"
VAN GOORSTRAAT 58 — NIJMEGEN
WEET U dat bovengenoemd adres U vele voordeelen bezorgt. Beleefd aanbevelend Th. J. Verbiesen.

INHOUD

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Nadruk verboden.

P. Maximilianus, O Cap : *De Roman van een Heilige*

Jos Panhuysen : . . . . . *De pathetische roman*

C. Slootmans : . . . . . . *Het herstelvraagstuk*

Dom. J. de Vathaire O S B : *Van drie keizerinnen.*

P Placidus, O.Cap : . . . . *De donkere poort.*

G. de van der Schueren : *De vliegende Hollander.*

UIT BOEK EN BLAD :

De Maasbode – *Roeping.*

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

Studebaker
FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

GEEN KOUDE
GEEN VOCHT
GEEN LAWAAI
SIERT DE WONING
DOOR
CELOTEX
Voorradig in afmetingen van: DIK: . . . 11 m.M. BREED: 91-121 c.M. LANG: 244-260-275 305-366-427 c.M.
N.V. Bouwstoffenhandel H. W. DE KANTER BREDA Oede van Hoornestr. 1 en 8 Telefoon 779

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN
AGENTSCHAP GILLET MOTOREN - KESTEIN'S EAK RIJWIELEN
Soliede personen gemakkelijke betalingsconditiën.

Doet uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren

Voor de vrienden van het boek.

Frank Harris 1856-1931.

Onlangs overleed de bekende Amerikaansche schrijver Frank Harris. Met W. Pett Ridge verdween de „Cockney'' uit de Engelsche literatuur en met Harris is de echte „Cowboy'' heengegaan. Harris was wel geboren te Galway, in Ierland, doch reeds in 1870 trok hij naar de Vereenigde Staten waar hij zich liet naturaliseeren. Hij studeerde aan de Universiteiten van Kansas, Parijs,

Frank Harris

Heidelberg, Strassburg, Göttingen, Berlijn, Weenen en Athene, zonder er echter titels te verwerven. In 1875 werd hij ingeschreven voor de balie van Kansas doch hij vertrok weer naar Europa, waar hij uitgever werd van de *Evening News* en de *Fortnightly Review* en ook controle uitoefende op de *Saturday Review*.

Voor de generatie van 1930 is Harris al eenlegende. Hij sleet zijn laatste dagen op zijn balkon, dat uitzag op de Middellandsche Zee waar hij leefde van de herinnering aan zijn jeugd. Voor ons is hij de vriend en de compagnon van Whistler, Wilde en andere groote tijdgenooten, de schrijver van enkele der fijnste „short stories'' in de Engelsche taal. Doch vóór dat alles was hij de cowboy uit de westersche vlakten van Amerika. En een van zijn mooiste boeken blijft *On the Trail* waarin hij de geschiedenis verhaalt van zijn jeugdige ondervindingen met den eenvoud en de directheid van een groot schrijver, waar hij ons terugbrengt tot de echte atmosfeer van den pionierstijd, toen men voortdurend in gevaar leefde op de grenzen der beschaving: de dagen van den „covered wagon'', den buffel en andere karakteristieke dingen uit de jaren 70.

Harris schreef 6 bundels korte verhalen waarvan we *Unpath'd waters* hier vroeger recenseerden (6270) waartusschen *Elder Conklin* en *Montes the Matador* uitmunten door de ongewone sympathieke manier waarop de schr. het karakter der godsdienstige farmers in „The Old West'' heeft uitgebeeld en waarin hij zich een meester toont die het dramatische weet te halen uit de meest triviale dingen in het leven. In hun genre zijn het de beste die in 't Engelsch werden geschreven en velen hebben het betreurd, dat H. zich te veel door andere dingen heeft laten absorbeeren en niet in dezen zin is doorgegaan. Dan hadden we misschien 'n Engelschen De Maupassant gekregen Naast deze korte verhalen moeten van hem vermeld worden enkele romans en tooneelspelen waarvan het laatste *Joan la Ramee* in 1926 in Nice uitkwam. Doch vooral zal hij ook bekend blijven door zijn studies over *Shakespeare*, die onder de mooiste en beste gelden die over dit groote genie werden geschreven.

Wat zijn *Portraits* en zijn herinneringen betreft, hier heeft men hem een verwijt ervan gemaakt dat hij zijn verbeelding nog al eens voor de werkelijkheid heeft genomen en interviews heeft gepubliceerd met groote mannen die hij nooit in zijn leven had ontmoet. Doch daarnaast staat dan weer, dat hij wel zooveel andere grootheden heeft tegengekomen op zijn levenspad, dat er aan de rapporten over hen interessante stof genoeg overblijft.

Hij schreef ook een *autobiographie* in vier deelen, een studie over Duitschland en Engeland en een levensbeschrijving van *Oscar Wilde*, dien hij steeds heeft verdedigd gedurende zijn leven en wiens ergste vijanden hij met hem wist te verzoenen.

Op het private leven van Harris valt nog al heel wat aan te merken en veel van zijn werk is van zedelijk standpunt uit beschouwd absoluut te veroordeelen. Doch dat geeft nog geen reden tot het verklaren (zooals Schmalhausen doet) dat zijn stijl zou zijn „shallow-pated extravert'', „commonplace'' enz. Hij is ook niet „a literary politician'' „an intellectual pretender'', „a wonderful simpleton'', „an elegant roué'' zooals dezelfde bevooroordeelde criticus zegt, die geweldig van leer trekt wegens zijn „reiterated adoration of Jesus''. Harris is geen genie, zooals anderen beweren, doch veel van zijn werk zal nog leven, als dat van zijn bestrijders al lang zal vergeten zijn.

Oscar Wilde

BANDEN 1931.

Wij stellen in beperkte hoeveelheid linnen stempelbanden beschikbaar (groen met goudopdruk) voor

Boekzaal der geheele wereld
JAARGANG 1931.

U gelieve omgaand te bestellen, daar naar gelang de hoeveelheid bestellingen een aantal banden worden aangemaakt. Om teleurstelling te voorkomen: Bestelt dus nog heden!
Een gebonden jaargang behoudt altijd zijn waarde.

PRIJS f 1.50

BOEKZAALDERGEHEELEWERELD
TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

Goede Boeken
in 't Nederlandsch en de moderne talen, bij
Eindhovensche Boek- en Kunsthandel
Stratumseind 64 — Eindhoven — Tel. 2888
Vlugge levering van alle Studieboeken.

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel. 1239. Franciscus-Romanusweg 34

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

Fa. Rhee & van den Berg
AANNEMERS — BREDA
LOONZAGERIJ EN SCHAVERIJ
Postgiro 111478, Nieuwe Huizen 16, 16a, Tel. 1270

TH. BEENS - GINNEKEN -TEL. 563-
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITIAR

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg
TIMMERFABRIEK
Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven -
VISCHMARKT 8 BREDA
Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting

„DE MARKSINGEL"
G. A. LOONEN en Co. —— BREDA.
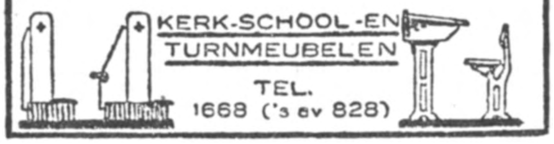
KERK-SCHOOL-EN TURNMEUBELEN
TEL. 1668 ('s av 828)

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER
OBERLAHNSTEIN
Nederlandsche Maatschappij — Opgericht 12 Mei 1887

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD — GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJD-SCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL.,
MR. G. KROPMAN. — WIENS MOENS. — FRIEDRICH MUCKERMANN S.J.,
FR. S. ROMBOUTS, — PROF. DR. FERD. SASSEN, — JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

JAARGANG 1932

BOEKZAAL DER GEHEELE WFRELD — BREDA
TETERINGSCHEDIJK 63 **TELEFOON 2044**

DE ROMAN VAN EEN HEILIGE.

Heinrich Federer

Het levende lied, dat Franciscus van Assisië op aarde geweest is, heeft de eeuwen door over de wereld geklonken en die dat lied hebben beluisterd heeft het zangen in de ziel gewekt, zangen van woorden en van daad. De lach van de franciskaansche vreugde glanst nog over de wereld in de duizenden, die zijn navolgers zijn, en de poëzie van zijn leven bloeit in de ont roeringen der volgende eeuwen die van hem hebben gezegd en gezongen.

Men heeft gemeend, dat na de teere vertellingen van Federer niet meer zoo heerlijk van den Heilige te zeggen zou zijn en vergat dat voor elk fijn gehoor Franciscus' leven een lied in de ziel zingt, dat nu en dan naar buiten moet breken. Na de mooie schetsen van Federer en Jörgensen, den warmen roman van Imle en den indringende van Winkler, nu weer dit boek van stralende verbeelding, waarin het leven van Franciscus in zijn tijden tusschen zijn menschen ons voorbijgaat.

Het praeludium, dat dezen roman voorafgaat, zet meer suggestief dit leven in, dat verzoening bracht tusschen de standen. Assisië is de stad van vrijheid, van vrijheid der minores, en de ruïnen van de kasteelen der edelen, der majores, zingen het lied van de vrijheid. De burchtheeren riepen om hulp tot Perugia, dat kwam en Assisië gevangen meevoerde. De vrede werd gesloten, maar de minores bleven mokken tegen de Nibili, tot de beteren verzoening wilden en bewerkten dat die zou worden ingezet met het kampspel tusschen een kopstuk der Nobili en een vertegenwoordiger der Minores, die de ridderlijke burgerzoon Francesco zou zijn. En Clara Scifi zou de feestkoningin wezen voor den overwinnaar.

Na dit prachtige voorspel geeft de Tyroolsche Minderbroeder in het eerste deel Franciscus in al de nobele ridderlijkheid van zijn wereldsche leven. We maken er intiem kennis met de weinige menschen, die dit dramatische epos spelen: Piëtro en Pica Bernardone en hun knecht Giacomo, den lateren broeder Juniperus, met het eerbiedwaardige huis der Scifi, de moederlijke en fijne Clara, den bekommerden vader,

Johannes Jörgensen

de luchtige dochter Beatrice, den robbedoes van een jongen stamhouder Boso, den ouden trouwen kasteelknecht Monaldo. De vier hoofdstukjes van dit eerste deel: het toernooi, het feestmaal, afscheid van Franciscus en Beatrice's verloofde voor den tocht naar Apulië in het leger van Walter van Briënne behooren tot het allermooiste wat deze fijn doorwerkte roman te genieten geeft.

Het tweede deel geeft den Heilige te zien: de gevoelige dagen na zijn bekeering, waardoor de geesten in Assisië zijn geschokt, het machtige gerecht voor den Bisschop van Assisië, Franciscus met zijn eerste volgelingen, die zich de Minores noemen, de koningskinderen aan de milde tafel van Gods rijke schepping. In een reeks van fijne hoofdstukjes doorleven we den strijd in en om Clara, haar onderhoud met Franciscus, haar vlucht naar Portiuncula, haar leven in San Damiano, Franciscus afscheid naar het Heilig Land, zijn verblijf in het leger te Damiate, zijn preek voor den sultan en zooveel roerende episodes uit dat rijk gevulde leven meer, alle geronnen tot de matte parels en gekristallizeerd tot de

flonkerende juweelen der verschillende hoofd stukjes.
Diep van toon ruischt dit grootsche leven uit in het derde deel van den roman, dat Franciscus te zien geeft als den ordenstichter in zijn sublieme en tragische houding te midden van het beweeg der aankomende en kampeerende broeders op het mattenkapittel, tegenover den imponeerenden wijzen en milden Kardinaal Hugolinus en den heerschzuchtigen Elias. En dan leven we met hem intens mee, hoe hij gefolterd in het lichaam, vereenzaamd in de ziel, opgaande in het lijden van zijn Heer in de diepe krochten van den barren Alvernaberg de wondteekenen ontvangt; — hoe hij met blinde oogen en gekweld door muizen en ratten, dankbaar om zijn kindschap Gods met al het geschapene in sereene opgetogenheid zijn zonnelied zingt, dat hij stervend voltooit met zijn lof voor broeder Dood. Het hooglied van zijn leven, dat hij koen en krachtig inzette bij zijn bekeering in al gedempter tonen, verdiepte tot blij en evangelisch leven, hooren we hier uitmurmelen tot eeuwige verstilling aan het hart van den hoogsten, almachtigen, goeden Heer.
De roman is forsch gebouwd in de drie deelen met elk hun eigen sfeer van ridderlijke schittering, blijde inkeer en intense verstilling. De korte hoofdstukjes zijn daarin uitgewerkt, fijn als de stanzen van Tasso. De figuren zijn er scherp gebeeld, elk met zijn eigen aard van hoog tot laag. Hugolinus is een pracht van een beleidzaam kerkvorst, die zich met den Carolus Borromeus van Manzoni laat vergelijken, maar even raak zijn de figuren van Oom Heinrich, de prikkelbare levenszwelger, van de verleidelijke zigeunerin Toja, ja zelfs van het spichtige snijdertje, dat maar heel even achter de coulissen komt uitkijken. Allen zijn menschen van vleesch en bloed, geen figuren, waarin we den schrijver gemaskeerd zien, maar menschen met hun eigen volle bloedwarme leven. Als een lied van ontroerenden eenvoud zingt het leven van Broeder Juniperus door dit boek van wanneer hij nog huisknecht bij de Bernardone's de familieberoeringen meemaakt met zorg en dikke tranen, tot hem trouwe leerling met de groentemand tusschen z'n knieën het hart breekt bij het felle lijden van zijn Meester, die hij toch zoo lief had. Hij is voortreffelijk als de beste gracioso van Calderon, maar toch weer heel anders, want zonniger en volop Franciskaansch.
Tegelijk is het boek vol van verrassende vondsten. We denken hier o.a. aan Franciscus' zonnelied bij het feestmaal na zijn toernooi, dat de Bisschop bij zijn vonnis over Franciscus zich opricht als in de kerk bij het zingen van het Evangelie; — dat de schrijver Boso het verhaal aan Clara laat doen van de rechtspraak, we denken aan Franciscus' bekoring van het familieleven na de bruiloft van Beatrice, aan de eerste en laatste streek van broeder Juniperus, de laatsten intocht van Franciscus in Portiuncula, terwijl Pacifico, de troubadour, het zonnelied zingt met de Broeders. Het zijn maar enkele van de verrassingen, die het boek voortdurend biedt. Een heel, heel enkelen keer lijkt een of ander iets te mooi gedaan en schuift het verhaal uit op literatuur.
De schrijver glipt over enkele feiten heen en men kan het jammer vinden dat verschillende momenten weinig of geen aandacht krijgen, als Franciscus tochten naar Rome, de bekeering van Petrus Catani, de Derde Orde, aflaat van Portiuncula, zijn reis naar Spanje, Kerstfeest te Greccio, broeder Jacoba, zijn brieven en vermaningen; — maar de schrijver heeft geen biografie willen geven, waarin het laatste feit was opgenomen. Het was zijn recht het historisch materiaal te gebruiken, dat hij noodig had om zijn held ten voete uit te beelden. Dat heeft hij gedaan en we hebben er Franciscus nieuw gezien, omdat de schrijver hem met geheel eigen oogen aanschouwd heeft.
Wel erg jammer is, dat we voor dit boek een voorbehoud moeten maken. Het lijkt me niet gewenscht dit boek in handen te geven van onze groote kinderen om de scène van de zigeunerin op het feestmaal en om het tafereel van het afscheid van Philippo en Beatrice. Dat is des te meer jammer, omdat we in dezen roman een heiligenleven hebben, waar onze oudere jeugd zijn hart aan zou kunnen ophalen.

P. Maximilianus, O. Cap.

---

[1]) **Robert Hammer** — **B** —
DER ROMAN DES HEILIGEN. *Jos Kösel & Fr. Pustet, München* 1931 (20 × 14) 322 blz.

DE PATHETISCHE ROMAN.

Men heeft herhaaldelijk verzucht naar het proza, het scheppende proza van de zoogenaamde jongeren, maar, enkele uitzonderingen daargelaten, bleven zij onverstoord dichten en essays schrijven of gaven hoogstens een verhaal. Een gedicht of een

essay is niet gemakkelijker te schrijven dan een roman, maar men komt er eerder toe. Een roman vraagt geduld, tijd en velerlei ervaring. Het was niet te verwonderen, dat de nieuwe roman zich wachten liet, dat

Menno ter Braak

men zich vooralsnog tevreden stelde met uiteen te zetten, hoe hij zou moeten zijn. Eerst in het afgeloopen najaar kwamen de realisaties al dezer schoone theorieën, Dr. Menno ter Braak publiceerde *Hampton Court,* A. den Doolaard kwam na de betrekkelijke mislukking van *De Laatste Ronde* met een nieuwen roman uit *De Druivenplukkers* en Theun de Vries schonk ons het resultaat van zijn stoutmoedig ondernemen om een leven van Rembrandt te schrijven, geen gewone biografie, maar een roman. Hoe men over de relatieve litteraire waarde van deze boeken ook mag oordeelen, zij zijn alle drie merkwaardig, zelfs *Hampton Court.*[1]) *Hampton Court* was misschien het meest met spanning verwachte boek van het seizoen, en het heeft het ergst van de critiek te lijden gehad. Men heeft het reeds een schromelijke vergissing genoemd, een groote teleurstelling, de geschiedenis van een constant nulpunt en men heeft de hoop uitgesproken, dat een dergelijk experiment niet zal worden herhaald. Het lijkt me echter vooral aan de hooge verwachtingen, die men koesterde, te wijten, dat men dermate ontevreden is met de nieuwste schepping van Dr. Menno ter Braak. Welbeschouwd immers is *Hampton Court* een debuut, en bij een debuut pleegt men welwillend te zijn. *Hampton Court* is de behandeling van een geval, dat ter Braak zelf als „provinciaal" zou kenschetsen. Het is zeer „provinciaal", het is de geschiedenis van iemand, die geheel wordt beheerscht door de vooroordeelen en de ideeën van een bepaalden kring. Bij het einde als de verlossing gekomen is, hebben deze vooroordeelen en ideeën zich misschien eenigszins gewijzigd, maar ondanks de grootere zelfbewustheid is de „provincialiteit" van den hoofdpersoon niet noemenswaard verminderd. Het leven, dat in dezen roman wordt gebeeld is schraal, de wijze waarop het door den hoofdpersoon wordt gezien steriel, een figuur als van Haaften neigt naar het drakerige, een modern, maar hol pathos, maar desondanks is er in dit debuut iets wat de aandacht van den lezer trekt en boeit. Ondanks de absurde pathetiek van een jonge menschen- en wereldverachting en de banaliteit van een goed deel der gegevens, (Maffie, Eline en de rest), wordt hier nu en dan een fragment gevonden, waar de „provincialiteit" overwonnen werd, en iedere houding vaarwel gezegd, waar zich de armzalige waarheid van een leven toont, zooals deze is. Die fragmenten zijn niet cynisch, gemaakt of pathetisch, ze zijn nuchter, bitter en reëel, eigenschappen die men zelfs in onze moderne literatuur niet zoo vaak vinden kan. Zeker *Hampton Court* is geen meesterwerk, men zou eerder geneigd zijn om het, in zijn overdreven cynisme en zijn herhaaldelijke oppervlakkigheid onrijp te noemen, maar daarnaast getuigt het nu en dan van een oprecht streven naar werkelijkheidserkenning, dat in ons land opvalt en dat, ondanks velerlei bezwaar, niet zonder belofte is.
Als men na den roman van Dr. Menno ter Braak *De Druivenplukkers*[2]) van A. den Doolaard leest, wordt men overstelpt door de hartstochtelijkheid van het leven, dat in deze zeer romantische geschiedenis wordt weergegeven. Het eerste hoofdstuk heet al „André met het Woeste Oog" en deze dorster naar gerechtigheid, die wegens moord tien jaar in de gevangenis heeft gezeten, praat en gebaart door den geheelen roman. Het is wel merkwaardig Hollandsch dat het verhaal voornamelijk gebaseerd is op een gerechtigheidsmotief en dat een toomelooze hartstochtsmensch als André nu en dan vervalt in een geïmproviseerd preek-

je. Dit is al eenigszins cliché, erger wordt het wanneer den Doolaard een figuur als Marguerite, de teleurgestelde geliefde, die op den slechten weg geraakt is, beeldt, of zich waagt aan de karakteriseering van een

Theun de Vries

ouden markies. Zijn werk is dan van een pathetiek, die glimlachen doet, regel na regel mislukt het beeld, het is hem niet mogelijk zich in te denken in het geestesleven van een oud man. Ook hier weet hij niet veel meer te ontwaren dan een zeer onvolkomen begrip van rechtvaardigheid. Marguerite en haar schoonvader behooren bij de groote gemeenschap van brave of slechts in schijn slechte menschen, die de romantische draken van het einde der vorige eeuw bevolkten. Maar naast de geschiedenis, die deze onmogelijke personen noodzakelijk maakte, vindt men in *De Druivenplukkers* de natuur en de jeugd, Frankrijk en Vladja. Vooral in de eerste hoofdstukken, vlaagt door dit boek een hartstochtelijke leefdrift. Alles is er groot, alles is er onstuimig en geweldig. Het leven wordt er tot een grootsch en donker avontuur, dat Vladja met schroom vervult. De genietingen van den zwerver, de morgens, de avonden, de nachten in het zomersche land, de toevallige ontmoetingen en het geluk van volkomen vrij te zijn, worden prachtig en overtuigend weergegeven. Maar te dikwijls helaas wordt deze leefdrift zelfs overdreven en pathetisch, een koorts schijnt er doorheen te trekken, een angstige, heete gejaagdheid, een niets ontziende zinnelijkheid. Alle vrouwen en meisjes in dit boek zijn slecht, bijna geen der mannen weet zich ook maar in het geringste te beheerschen. Dit is jammer, want al is het verhaal wel wat al te romantisch, er zit spanning in dit boek, de geestdrift en de bewogenheid van het wisselende avontuur, en het had daardoor velen kunnen boeien. Nu echter dient men er de lezing van te ontraden. Te meer betreurenswaardig is dit, omdat in de figuur van Vladja, den jongen Tsjecho-Slowaak, die naar Frankrijk toog om zijn fortuin te maken, nu en dan de werkelijkheid op een verrassende wijze wordt benaderd en gebeeld, en de roman, zonder op te houden roman te zijn, tot poëzie wordt, een wereldbeeld, argeloos, oorspronkelijk en nieuw.

Het is alleen de mensch in zijn jeugd die den Doolaard vooralsnog bevredigend vermag te beelden. Dit zelfde, ofschoon op een ander plan en een andere wijze, lijkt ons het geval met Theun de Vries. Het was een waagstuk om een roman[8]) te schrijven over een kunstenaar als Rembrandt, wiens werk diep is en groot en verschrikkelijk reëel. Een waagstuk om te trachten door te dringen in het zieleleven van een man, die geen woordkunstenaar, maar schilder was, die zich beleed in figuren en landschappen alleen en wiens werk geheimzinniger en dieper is dan welk schilderwerk ter wereld. Theun de Vries ondernam dit waagstuk en het is niet zoo erg verwonderlijk, dat hij niet geheel en al slaagde. Historische romans zijn doorgaans eigenaardige boeken, litterair beschouwd. Maar ten deele ontleenen zij hun waarde aan hun artistieke kwaliteiten. Zeer veel menschen, die anders niet zoo bizonder van de werkelijke literatuur houden, lezen ze graag. Ze zijn immers zoo bizonder instructief. We betwijfelen ten sterkste of ze gemeenlijk zoo bizonder instructief zijn, integendeel. Men heeft reeds aanmerking gemaakt op den historischen grondslag van dezen historischen roman. Zonder twijfel staan er groote onwaarschijnlijkheden in. Maar ten slotte is dit niet vooral belangrijk. Vooral belangrijk lijkt ons niet de juistheid der feiten, maar het beeld, dat gegeven wordt van de beschreven figuur, het beeld van Rembrandt. En dit beeld is niet overtuigend, niet volkomen levend geworden, het is zelfs niet het beeld van een gewonen mensch, het is te pathetisch, vergroot en overdreven en toch onduidelijk. Zelden ziet Theun de Vries de ontstellende realiteit van het genie, en lang niet sterk genoeg wordt in zijn boek de bitterheid der levenservaring en de wijsheid van den man ge-

beeld, die het Louvre-portret van Hendrickje Stoffels schilderde. Dit tekort toont zich misschien het duidelijkst wanneer hij vertelt, hoe Rembrandt het schilderij, dat men „Het Joodsche Bruidje" noemt, schiep. Volgens Theun de Vries was Rembrandt toen bijna ontzind en kindsch. Maar evenals in de twee vorige boeken is ook hier een gedeelte te vinden, dat bijna geheel vrij van iedere pathetische overdrijving een beeld geeft van een menschenleven. Het is de geschiedenis van den zoon van Rembrandt, van Titus van Rhijn. We hebben het niet nagegaan, maar we gelooven dat de biografie van Titus van Rhijn het grootste gedeelte van het boek vormt. Terwijl men deze levensbeschrijving leest, lijkt het van een zeer betrekkelijk belang of dit alles historisch waar is, het is in elk geval waar in een anderen en hoogeren zin, het is de spiegeling van een werkelijkheid, die gezien is en doorschouwd en artistiek prachtig gerealiseerd. Men ziet er Titus als kind, als knaap, als jongeling, als man, de ontwikkeling van een gewonen mensch, maar een mensch met een zeer bepaald karakter. Hoe dit schuwe kind groeit tot den ingetogen droomer en hoe deze ingetogen droomer zich zelf bewust wordt en zijn eigen plaats in het leven vindt is overtuigend, sterk en ontroerend weergegeven. Om dit zeer groote fragment, dat slechts zijdelings tot het leven van Rembrandt behoort, is deze roman over Rembrandt ons lief en Theun de Vries drong hier dieper in het geheim des levens door dan ter Braak of den Doolaard.

Het is wel merkwaardig, dat de drie hier behandelde boeken zonder uitzondering lijden aan een zekere gemaaktheid en gezwollenheid, dat men ze, wat hun minder geslaagde gedeelten betreft inderdaad zou kunnen kenschetsen als pathetische romans. Maar welbeschouwd is dit ook heel gewoon. Het zijn debuut-romans, want ook het werk van den Doolaard zou men een herhaald debuut kunnen noemen. Zij zijn niet geheel bevredigend, omdat de durf er somtijds grooter is dan het kunnen, maar zij slagen in deweergave van wat de auteurs zelve ervoeren, in de weergave eener jeugd, bitter en ontgoocheld bij Ter Braak, wild en hartstochtelijk bij Den Doolaard, en ingetogen en ontroerend bij Theun de Vries. Er is daarom reden tot hoop voor de nieuwe Nederlandsche romanliteratuur.

Jos. Panhuijsen.

[1]) **Menno ter Braak,**
HAMPTON COURT. *Nijgh & Van Ditmar, mar, Rotterdam,* 1931. (22 × 16). 227 blz.
— C —

[2]) **A. den Doolaard,**
DE DRUIVENPLUKKERS. *Em. Querido, Amsterdam,* 1931. (20 × 12). 292 blz.
— D —

[3]) **Theun de Vries,**
REMBRANDT. *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1931. (22 × 16). 351 blz.
— C —

HET HERSTEL-VRAAGSTUK.

Onder de politieke literatuur, welke den laatsten tijd in Duitschland verschijnt, neemt de nationaal-socialistische een belangrijke plaats in. Ook in het onderhavige boek treden de eenigszins radicale ideeën

Dr. Schacht

hier en daar duidelijk aan het licht en van een anti-Fransche tendenz is het evenmin vrij te pleiten. Het heele boek is niets anders dan één gedocumenteerde aanklacht tegen de immoreele en onrechtvaardige eischen van het verdrag van Versailles, dat volgens den schr. géén verdrag is, in den eigenlijken zin van het woord. Er zullen weinig Nederlanders zijn, die dit niet ten volle beamen.

In het hoofdstuk, waarin een opsomming gegeven wordt der geleden verliezen in den vorm van koloniën, private eigendommen, bezettingskosten, leverantiën en reeds gedane betalingen, waarbij nog komt de annuïteiten-last als uitvloeisel van het Youngplan, spreekt Schacht van de „Ausblutung Deutschlands". Duidelijk springt

hier ook de na-oorlogsche financiëele structuur van Duitschland in het oog, met name de geweldige credietopname in het buitenland, waardoor de schatplichtigheid steeds meer wordt verhoogd, terwijl de kans op terugbetaling steeds minder wordt, dank zij het feit dat men Duitschland z'n koloniën heeft afgenomen en over het algemeen de buitenlandsche markten voor de Duitsche producten heeft gesloten. De basis voor een financieel herstel is daarmee weggenomen.
In verband met dit laatste punt geeft schr. een uiteenzetting van het Pan Europa-idee en de Koloniale kwestie, waarbij hij de richtlijnen en mogelijkheden aangeeft voor een toekomstige economische ontwikkeling en de plaats van Duitschland in het economisch wereldverkeer.
Het boek leest, niettegenstaande zijn financiëel-politieke en technische oriënteering heel vlot.
De deskundigheid van den schrijver — niemand minder dan de voormalige Reichsbankpresident — vormt een alleszins voldoende waarborg voor den inhoud van het boek. Trouwens de feiten van dit jaar, stellen hem op verschillende punten in het gelijk.
Het lijdt o.i. geen twijfel of dit boek zal onder hen die zich interesseeren voor de huidige algemeene en financiëele politiek een ruime markt vinden.

C. Slootmans.

---

[1]) **Dr. Hjalmar Schacht.**
DAS ENDE DER REPARATIONEN. *Gerhard Stalling, Oldenburg I.O.* 1931. (21.5×14) 246 blz. ing. M. 6.20, M. 6.85.

VAN DRIE KEIZERINNEN.

Als een geschiedschrijver het leven eener vorstin wil beschrijven, heeft hij zich eenige vragen te stellen, die gewoonlijk ook de richtlijnen van zijn verhaal zullen bepalen. Heeft zij zich nauwgezet binnen haar rol gehouden? Heeft zij zich aangepast aan het land van den vorst, haar echtgenoot? Was zij te heerschzuchtig of te bescheiden? Heeft zij ten slotte min of meer duidelijk op de staatszaken het zegel eener zeer bepaalde persoonlijkheid gedrukt?
Drie boeken vereenigen dit jaar de gedachtenis van drie keizerinnen. Aan ieder van haar verweten de volken in crisis-uren of de politieke partijen in dagen van haat een overmatige heerschzucht, bron van rampen voor haar land. Alle drie hebben zij, belasterd of miskend, zoo wreed geleden na een oogenblik den beker van het geluk geproefd te hebben, dat men niet anders kan dan wenschen haar door de geschiedenis gewroken te zien. Voor twee harer begint de waarheid zich reeds een weg te banen temidden der eindelijk gestilde hartstochten. Keizerin Victoria heeft een verdediger gevonden, die haar doet kennen als oprecht en uitsluitend gehecht aan de glorie van een sympathiek en ongelukkig

Keizerin Eugenie

echtgenoot. Keizerin Eugénie verschijnt ons nu als tot in haar diepste wezen tot adel en edelmoedigheid en, met bewijzen in de hand, kan gezegd worden, dat zij was opgewassen tegen de moeilijkste omstandigheden. Niemand ten slotte waagt het den onversaagden moed en verheven deugden te ontkennen van Keizerin Zita; gelukkig weet men ook bij haar leven, ondanks alle ongelukken, die haar kortstondige regeering omringden en volgden, te erkennen, dat zij bij een tragischen samenloop van omstandigheden alleen het heil van het Oostenrijksch-Hongaarsch Keizerrijk zocht en dat zij zich steeds op bewonderenswaardige wijze van al haar plichten bewust was.
Na Bismark, die haar heel zijn leven wantrouwde, die haar onder bewaking hield, haar tegenwerkte en ten slotte ter zijde deed stellen en in zijn gedenkschriften zich zeer hard over haar uitliet, stelde Emil Ludwig de zuster van Eduard VII en moeder van Willem II, Victoria-Louise, in het ongunstigste licht. Hun beschuldigingen, welke die van heel een coterie zijn, kunnen in drie punten worden samengevat: zij bleef ondanks haar huwelijk met den Pruisischen kroonprins hardnekkig Engelsch; door nationalistische engheid, wantrouwen voor al wat Duitsch was en persoonlijke heerschzucht werd zij de oorzaak van den vroegtijdigen dood van Keizer Frederik, slecht verzorgd door een Engelsche geneesheer; zij was afgunstig op Willem II en bood hem een ongerijmde weerstand.
Wat is van dat alles waar? Lord Ponsonby, secretaris van Eduard VII heeft na 30 jaar het besluit genomen tot de uitgave van de brieven der keizerin aan haar moeder, Koningin Victoria, welke hij onder dramatische omstandigheden in zijn bewaring had genomen. De keizerin liet ze hem inderdaad in het geheim toekomen, ondanks de strenge bewakingsdienst, waarmede Willem II haar omringde. Deze brieven, waarin de zeer

loyale, maar overgevoelige ziel der keizerin zich uitspreekt, vormen een document vol belang, vol openhartigheid, vol hartstocht tevens. Door

Keizerin Eugenie in Spaansche dracht

Lord Ponsonby gerangschikt en van korte aanteekeningen voorzien, vormen zij den grondslag van het leven van haar, die 30 jaren op de treden van den troon wachtte, waar zij slechts drie maanden mocht zetelen. Zulk een leven van afwachting biedt vele gelegenheden tot ongeduld, tot spijtige daden. Dat is het dan ook, wat men in deze brieven vindt. Men ziet er ook, hoe de gade van den toekomstigen Frederik III, altijd trotsch op haar geboorte, zich niet vermocht tevreden te stellen met den rol van liefhebbende echtgenoote, van verstandige en ontwikkelde gezellin, waarin zij zich aller hoogachting had kunnen verwerven. Zij wilde een politieke rol spelen in een land, waar vrouwen zich daarmede niet inlaten, in een tijd tevens en een omgeving, waar haar Engelsch liberalisme verafschuwd werden. „Zeer Duitsch in Engeland, zeer Engelsch in Duitschland'' zeide van haar haar eigen zoon. Dit is in den grond de zuivere waarheid en de bron van al haar tegenspoed. Zonder opzet sloot zij zich op in een soort verzet tegen een opvatting van leven en regeeren, welke haar afstootte. Zij handelde te ondoordacht, was overmatig gevoelig, in een woord: te veel vrouw. Maar zonder heerschzucht, noch kwaden wil. Zij verpleegde uit geheel haar hart haar echtgenoot en had geen ander verlangen als hem genezen te zien. Zij beminde haar zoon, doch op te enge wijze. Vervuld van deze, juiste, gedachte, dat Willem II noch politiek inzicht, noch een zuiver oordeel, noch de eenvoudigste takt bezat, schonk zij hem te weinig vertrouwen en drong zich te veel aan hem op. Vandaar het wantrouwen, dat tusschen beiden tot aan het einde bleef heerschen. Toch blijft het waar, dat haar hart edelmoedig was, haar geest vol van een stoutmoedige helderziendheid, zij bezat zelfs, op het terrein der buitenlandsche politiek een synthetisch inzicht, de dochter van Victoria waardig. Van een grootere schittering en beter in de geschiedenis gekend, is keizerin Eugénie, toch niet minder belasterd. Zij wordt soms van lichtzinnigheid beschuldigd, maar vooral van egoïsme en door een te enge opvatting van regeeren het keizerrijk van Nepoleon III op den weg van den ondergang geleid te hebben. Toch moet men erkennen, dat zij voor iemand, die er nauwelijks toe opgeleid was, haar rol heeft vervuld met vorstelijke waardigheid en op een wijze, die bij slot van rekening den staat eerder van nut dan van nadeel is geweest. Dit is de eenige gevolgtrekking, die men kan trekken uit het mooie boek dat O. Aubry aan haar wijdde. De schrijver is een specialist in Napoleontische vraagstukken. Onlangs verscheen van zijn hand een levensbeschrijving van Napoleon III, die een heel nieuw licht geeft op deze geheimzinnige persoonlijkheid. Vroeger reeds had hij de *roman van Napoleon I* opnieuw doorvorscht. In denzelfden geest, waar een welwillende en een weinige onbescheiden nieuwsgierigheid zich paart aan een bewondering zonder eenige vleierij, heeft hij den geheelen levensloop beschreven van haar, die achtereenvolgens uitbundig Spaansch meisje, een zeer bewonderde jonge dame, tegelijkertijd wereldsch en voorzichtig, stoutmoedig en terughoudend, rijk aan grootheid, maar arm aan bezittingen, edel in haar verlangens, hoewel in een zeer gemengd milieu levend — maar daar zou zij juist haar onwaarschijnlijk goed geluk vinden — en ten slotte een vorstin was.
De Spaansche jaren, 25, zijn met veel kleur behandeld. Men ziet er in de volle zon en in een atmospheer van politieken naijver, het tijdperk der jeugd van Isabella II, hertogin de Montyo leven, altijd uitbundig en achterdochtig, haar sceptischen en toegewijde vriend de Fransche schrijver Mérimée, Paeca de toekomstige her-

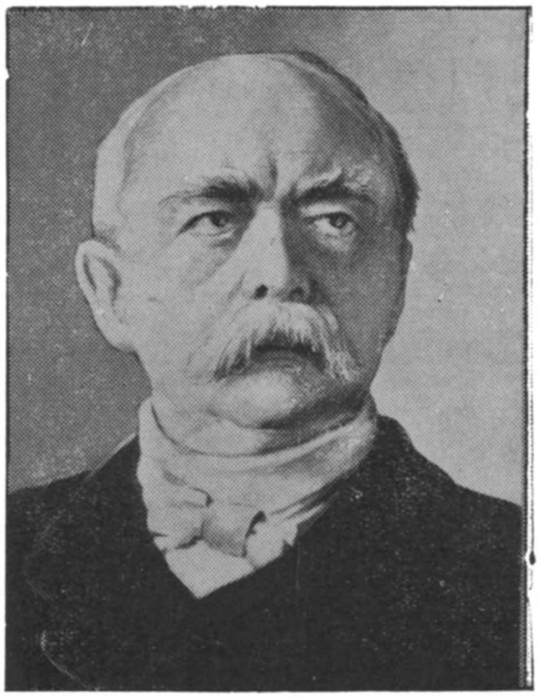

Bismarck

togin van Alba en Eugénie. Men ziet, hoe de drie dames eerst rond 1850 als vluchtelingen naar Parijs komen om er zich later te vestigen.

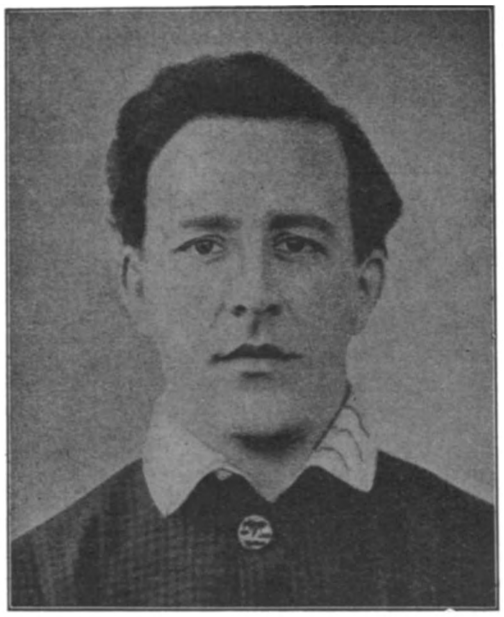

Emil Ludwig

In 1852 had het keizerlijk huwelijk plaats. Hoeveel handigheid werd er niet van Eugénie geëischt, om de hartstocht van den Prins eerst te bedwingen en vervolgens naar een wettig huwelijk te leiden. Zij slaagde er meesterlijk in, zonder zich te verlagen, zonder ook te veel naijver te wekken en Napoleon III had nooit gelegenheid berouw te hebben over de avontuurlijke beslissing, die hij had genomen, toen hij haar huwde. Kon men daarom zeggen, dat hij een goed echtgenoot was? Daarvoor was hij te onstandvastig. Toch bleef hij gehecht aan haar, die hij tegen Frankrijk en Europa in had uitgekozen. Langzamerhand vond hij in haar boven vrouwelijke toewijding een politiek inzicht en een zekere vastheid van principes, die hem eerst belang inboezemden en zich ten slotte aan hem opdrongen. Toen kreeg zij, naar mate de afgeleeefde man inzonk, een overmacht op hem en het geheele keizerlijk bestuur. Meer nog dan een persoonlijke macht, waar zij van hield, wilde zij de regeering van haar eenigen zoon voorbereiden. Wanneer zij zich deed voelen en zich uitsprak tegen de zwakheden van het „empire libéral'', dan dacht zij aan den kleinen Prins. Men weet, hoe dat alles eindigde. Hoe deze vrouw, omringd door meer eerbewijzen en beleedigingen dan wie ook, van het toppunt der grootheid werd meegesleurd in den afgrond, waar het gelukkig gesternte van haar echtgenoot onderging in mislukking en ballingschap. Men weet, hoe de keizerlijke Prins het leven verloor in een nutteloos avontuur. Hoe zijn moeder, gebroken maar niet overwonnen door deze nieuwe smart, haar grootste, nog meer dan 40 jaren leefde, haar ballingschap verdeelend tusschen het kasteel van Farnborough, Spanje, de Cote d'Azur en Parijs, waar zij gaarne verkeerde. In haar hoogen ouderdom — zij overleed bijna 100-jarig in 1921 — was zij levendig, geestig, zonder vrees gebleven. Men noemde haar harteloos, hetgeen onjuist is; tóch hadden de zóo wisselende lotgevallen van haar leven sedert lang den bron harer tranen opgedroogd. Zij overwoog gaarne de wisselvalligheden van het gezag. Het eenigste, wat zij met zekere angstvalligheid verbeidde, was een Fransche revanche voor 1870. Zij beleefde het en was er zeer trotsch op.

Zij was inderdaad sedert haar huwelijk in haar hart een echte française. Als zij gebreken had, welke Aubrey niet al te zeer onderstreept, hoewel hij aan haar nagedachtenis den dienst bewezen heeft er eenige te ontdekken, zij had altijd voor alles de deugd der openhartigheid. Zij had er nog andere. Bijv. naast de fatalistische keizer vol hersenschimmen, die tegenover de logenstraffing der feiten zweeg „en tordant sa moustache neurasthénique'', zag zij meer dan eens juist en ver vooruit. Zij voelde, dat het zwakke en geimproviseerde regiem, waaraan hij zijn geluk verbonden had, aan voorzichtigheid, kracht, realisme behoefte had. Zij verzette zich tegen het „Italiaansche avontuur'', maar Napoleon verwijderde haar zachtjes van zijn pad. Zij verzette zich tegen het „Empire etéral'', maar Napoleon, „een verstokt droomer'', had den moed niet haar op dit punt bij te staan. Hij gaf meer toe op het punt van het tijdelijk gezag des Pausen. Zij, katholiek op zijn Spaansch, wilde 's Pausen rechten met ridderlijk vuur verdedigen. Zij slaagde er beter in, dan sommigen denken. Zij dacht er niet aan den oorlog van 1870 te verhinderen — maar als Napoleon III naar haar

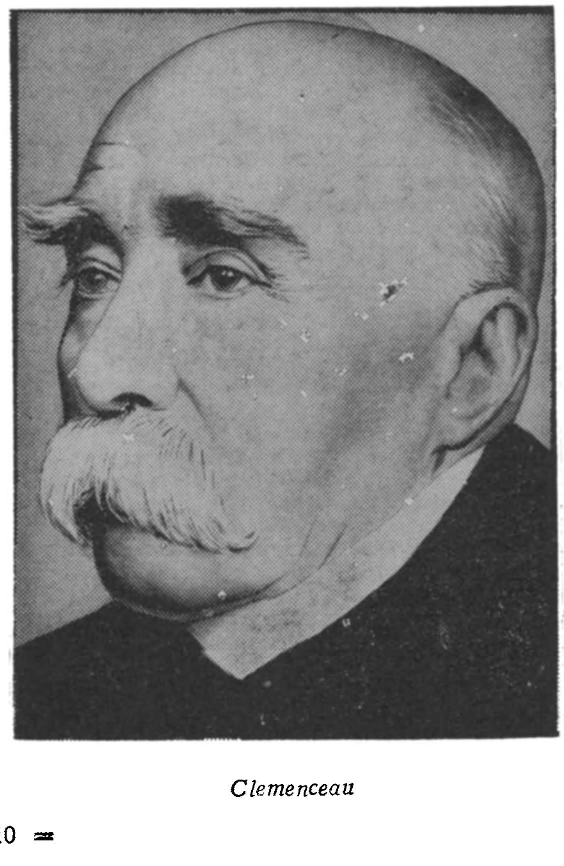

Clemenceau

geluisterd had, had hij hem beter voorbereid. De zonnige hoop van haar jeugd, de pracht, de benauwdheden, de arbeid en de tegenslagen van haar regeering, de droefheid en bezorgdheid der ballingschap worden beter verhaald door Aubrey dan door wie ook en wel aan de hand van onuitgegeven stukken. Men vindt aan het eind van zijn boek een mooie passage, waar hij de eerbiedwaardige vrouw toont, haar dossieren doorbladerend en er den beruchten brief weervindend, welke Willem I haar in 1870 had geschreven. Hij eischte er Elzas en Lotharingen in op, niet als Duitsche landen, die natuurlijkerwijze tot zijn Rijk behoorden maar integendeel als Fransche provincies, die een onderpand zouden zijn tegen een toekomstige revanche, Eugénie stuurde dezen brief aan Clémenceau, die hem in de Fransche Kamer voor las.

Na deze ernstig opgevatte kronieken kan men *Zita princesse de la Pays* [3]) onlangs door A. Rédier uitgegeven, niet als een boek van groote geschiedkundige waarde aandienen. Men kan niet geheel en al de bekoring weerstaan het als een epischen zang te lezen. Rédier, wien alle edele belangen ontroeren heeft zich met ridderlijke ziel tot loveling van het ongeluk verklaard. De daden van zijn heldin, die alle welgeschapen harten vereeren en bewonderen, hebben hem edele, ware en wrekende bladzijden ingegeven. Dat was niet overbodig. Van alle kanten was keizerin Zita, op haar troon of in ballingschap, het voorwerp van aanvallen of verdachtmakingen, waarvan de schrijver de ongepastheid en ongegrondheid aantoont. In 1917 noemde men haar de „Italiaansche'' en men zeide, dat zij de Duitsche landen aan Frankrijk zou geofferd hebben, als zij had gekund. De Hongaren verweten haar hen verlaten te hebben den dag na haar kroning en de Oostenrijkers zich in de plaats van haar echtgenoot gesteld te hebben en in tragische oogenblikken meer onbuigzaamheid en stijfhoofdigheid getoond te hebben dan manlijke kracht. Was zij dan vol hartstochtelijke heerschzucht, begeerig te overheerschen, ontroostbaar de kroon en de keizerlijke eer verloren te hebben? In het geheel niet. Maar zij was een der zeldzame staatslieden gedurende den oorlog en was zich bewust van haar verleden en haar rechten. Helaas, het is gemakkelijk de lichtgeloovige en moeilijk te verlichten openbare meening te bedriegen! Dit boek, dat geen kunstgrepen gebruikt, maar eenvoudig zegt, welke het leven was van deze bewonderenswaardige vorstin, spreekt tot aller hart beter dan geleerde historische verhandelingen. Men vindt er amusante bladzijden over de kleine princes van Bourbon-Parma, opgevoed in de oude Fransche tradities — die van haar geslacht — en niet minder belangwekkende beschouwingen over het huwelijk, het familieleven, de verheven echtgenooten zelve. Men leest er schoone passages en ontroerende over hun regeering, over de beproevingen van keizer en keizerin, over hare groote tegenslagen, maar wat zonder tegenspraak het mooiste in heel dit boek is, het adembenemend verhaal van de geheime onderhandelingen voor den wereldvrede ondernomen door keizer Karel en zijn schoon broer Prins Sixtus van Bourbon en waar Zita de ziel van was. Wanneer men het verhaal van die verheven zaken heeft gelezen, weet men, wat de adel van het offer en heldhaftige toewijding is en hoezeer alles wat niet tot daartoe reikt, ijdel is.

Dom. J. de Vathaire **O.S.B.**

---

[1]) LETTRES DE L'IMPÉRATRICE FREDERIC. *B. Grasset, Paris,* 1931. (13.5×21). 298 blz. ing. Ffr. 20.—.
[2]) **Octave Aubry,**
L'IMPERATRICE EUGENIE. *A. Fayard, Paris,* 1931. (12×18.5). 446 blz. ing. Ffr. 15.—.
[3]) **Antoine Redier,**
ZITA: PRINCESSE DE LA PAYS. *Redier, Paris,* 1931. (11.5×18.5). 278 blz. ing. Ffr. 15.—.

DE DONKERE POORT.

De donkere poort waardoor het Nederlandsche staatsschip heeft moeten varen en koers houden, op de stormachtige en onveilige zeëen van den wereldoorlog, komt bij het doorlezen van dit werk, ons weer helder voor den geest. Wetenschappelijke behandeling is niet de opzet van dit boek[1]), maar een populair verhaal der voornaamste gebeurtenissen van het sociale leven in Nederland tijdens den wereldoorlog. Het zijn slechts „de voornaamste gebeurtenissen'' der

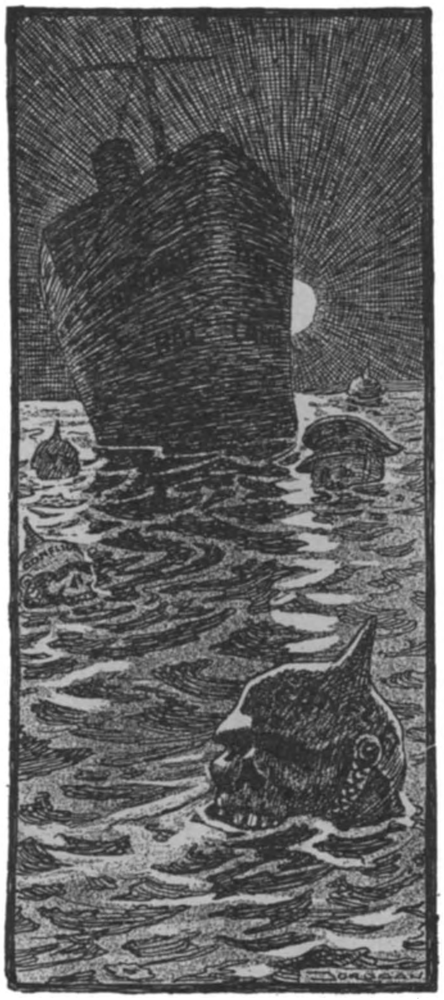

De moeilijke vaart in 't mijnenveld.

Belgische vluchtelingen in hun geimproviseerde woning.

52 lange oorlogsmaanden, die met vele, en allerlei details zijn aangevuld om een juist inzicht in den buitengewonen en gecompliceerden toestand te geven. Achtereenvolgens laat de schrijver de vijf mobilisatiejaren voorbijtrekken, en aan zijn hand laten wij slechts de hoofdlijnen volgen, die men in den bonten en bewegelijken warwinkel van gebeurtenissen kan onderscheiden.

In de stilte die den storm voorafgaat, steekt de schrijver van wal, want al spoedig doemen aan den gezichteinder de verschijnselen van de naderende wereldorkaan op. Eerst de gespannen verwachting, de groote geestdrift in 1914, die geestdrift bekoelt echter weldra, naarmate de nooden en de moeielijkheden van het leven stijgen. Het is de tijd van de stichting van het Nationaal Steuncomité, op initiatief van de Koningin opgericht, van de reusachtige vluchtelingenzorg. Dan ook valt het optreden van minister Treub, die Nederlands' geld- en credietwezen en ekonomisch verkeer beveiligde, die met de ministers Loudon en Cort van der Linden het hoofd koel hield en de samenleving tegen allerlei gevaren beveiligde. Het jaar 1915 is reeds een jaar van inzinking en ontmoediging, van verflauwing, van versplintering der nationale saamhoorigheid. Geheel andere gevaren, dan men gevreesd had bij het begin van den oorlog komen Nederland bedreigen. Niet door militaire, maar door ekonomische dwangmiddelen snijdt het oorlogwerend buitenland Nederland het leven af. Dan wordt de Nederlandsche Overzee Trust Maatschappij (N.O.T.) opgericht, een overzeesche Compagnie om ondanks den bestaanden oorlogstoestand, den ongestoorden aan- en uitvoer van goederen te verzekeren. Het is ook de tijd van ongehoorde smokkelpraktijken. Einde 1915 en vooral begin 1916 wordt de positie van Nederland zeer netelig ter zee, zoowel van den kant der geallieerden als neutralen. 1916 brengt eigenlijk de moeielijkheid van de vorming der crisisorganisaties. Men zoekt en tast naar alle kanten; duizenderlei belangen liggen met elkander overhoop, het stelsel der ekonomische

Devrede: ikzie nog maar geen plek, waar ik hem vast kan plakken.

voorziening tracht zich baan te breken uit den warboel, de industrieën gaan kwijnen, en aan de poort van ons land, op de Noordzee, worden de helden die zorgen voor den voedselaanvoer, platgedrukt tusschen de Duitsche en Britsche blokkade. In 1917 komt een hechtere organisatie van het distributiewezen tot stand, maar tegelijkertijd een nog scherper knevelarij van de zijde der oorlogvoerenden. Duitschland sluit de zee bijna volkomen af, Engeland en Amerika houden onze schepen vast. De Engelsch-Duitsche ekonomische oorlog is gevoerd op Nederlandsch scheepvaartgebied dat voor de voedselvoorziening van het land moest zorg dragen. Nederland is zoo op en top slachtoffer van den oorlogstoestand geworden, alsof het zelf in den oorlog betrokken was geweest. Tot overmaat van ramp mislukten in dit jaar alle pogingen tot vrede. Het jaar 1918 wordt nog donkerder en dreigender voor Nederland, het gaat er op lijken alsof het meegesleurd zal worden in den oorlogschaos. Hoe langer hoe benauwder worden wij gesmoord in de strop der internationale verwikkelingen. De angst dat de voorspelling zou bewaarheid worden dat Nederland tegen het einde in den krijg zou worden meegesleept, belaagde aller harten die het heilige vuur van de stoere weerstandskracht misten, waarmee zij in Augustus 1914 hadden geklopt. Ekonomisch geraakte Nederland aan den rand van den afgrond. Algemeene uitputting, hongersnood stond voor de deur, oproer laaide in onze groote steden, en muiterij dreigde ons gemobiliseerd leger aan te tasten.

Behalve door de oorlogsbedreiging van Duitsche zijde in April kenmerkte zich 1918 vooral door drie groote rampen: de annuleering der Russische schulden, de zand- en grindkwestie, en de inbeslagname onzer handelsvloot door de geallieerde en geassocieerde mogendheden. Dat ons land zegt de schrijver, niet in den afgrond werd geslingerd, danken wij aan een Hoogere Voorzienigheid die den wereldoorlog stilzette, juist toen Nederland op het punt stond te vergaan. Dit zijn de hoofdlijnen en een aantal voorname feiten die in deze twee deelen helder en overzichtelijk worden uiteengezet, het is een beknopte, zeer zakelijke samenvatting uit een onmetelijk bronnenmateriaal, een journalistiek overzicht. Onwillekeurig leest men bladzijde na bladzijde door, want op vlotte en aangename wijze vertelt de schrijver van het wel en wee, de licht en schaduwzijden van het Nederlandsche volk, waarvan het opnieuw beleven voor tijdgenooten van den wereldoorlog een genot, voor het geslacht na den oorlog werkelijk een openbaring zal zijn. Het is Nederland tijdens den oorlog in beeld.

De voornaamste bronnen zijn de dagbladen der beschreven periode, verder heeft de schrijver geput in Oranje- en Wetboeken uit gesprekken met belangrijke en minder belangrijke personen, die over de mobilisatiejaren karakteristieke mededeelingen hadden te doen, of gelijk de ondertitel van dit boek karakteriseerend luidt: een boek behelzende tal van persoonlijke herinneringen van vooraanstaande mannen, stemmingsbeelden, indrukken, beschouwingen, belangrijke en onbelangrijke gebeurtenissen, verhalen en anecdoten over Nederland in de jaren 1914-1918. Dr. Ritter beperkt zich dus tot factische geschiedschrijving. Al domineert in de beide deelen de verhalende en anecdotische, niet zoozeer de wetenschappelijke zijde van den mobilisatietijd, toch heeft de schrijver er eenige documenten in verwerkt, die voor den lateren wetenschappelijken historicus hun nut kunnen hebben. De hulp waaraan Dr. Ritter bij de samenstelling van zijn werk zeer veel te danken heeft, is majoor W. G. De Bas, hij heeft met buitengewone toewijding en met groote kunde de documentatie van dit onderwerp verzorgd.

P. Placidus, O.Cap.

---

[1]) **Dr. P. H. Ritter,**
DE DONKERE POORT. Geïllustreerd. *D. A. Daamen, Den Haag,* 1931. (26×18). 424 blz. ing. f 5.25, geb. f 6.75.

„Ik ben nog nooit zoo blij, als toen ik geen Russische effecten heb!"

De eerste uitvinding van Fokker, de band die niet lek kan worden.
(links Fokker, rechts Frits Cremer)

DE VLIEGENDE HOLLANDER

Dit is een boek[1]) voor groot en voor klein. Ieder zal het met genoegen lezen en zulks in de prettige verwachting, dat het einde de moeite ervan ruimschoots zal bekronen. In een spannend romannetje krijgen ze elkaar op de laatste bladzijde en dat is machtig prettig vooral wanneer men er niet aan hoeft te participeeren. Maar aan het einde van de biografie van een self made man wacht het succes en dat is nog boeiender dan een happy end.

Overigens is een self made man precies het omgekeerde van een skorpioen want bij hem zit de verrassing meestal in het begin. Zoo ook bij Fokker. De aardigste bladzijden uit zijn boek zijn misschien die, waarin hij zijn jeugd beschrijft. Hoe hij daar op zolder reeds als kind begon spoortreintjes te elektrificeeren. Of de knop van de deur met wat stroom te laden om ongewenschte bezoekers buiten te houden. Of een verbinding met het buizennet van zijn buurman tot stand bracht toen de oude heer Fokker vond, dat de gasrekening wat hoop opliep van wege de proeven, die zijn weinig belovende spruit met gasmotoren aan het maken was.

Die oude heer Fokker heeft overigens zorgenvolle uren gekend. Het zoontje heeft uitgereikend, dat hij ongeveer 183.000 gulden bij elkaar gezanikt had voor hij genoeg verdiende om op eigen beenen te kunnen staan. Dat geld kwam druppelsgewijze binnen en om elke druppel moest om zoo te zeggen vinnig gevochten worden. Daardoor dreigde de loopbaan van den nu zoo gevierden luchtheld telkenmale op de klippen te stranden, maar telkenmale kroop hij nog net door de mazen van het net heen en het relaas daarvan zorgt natuurlijk ook voor eenige spanning.

Fokker heeft zijn geluk eerst met andere uitvindingen geprobeerd. Met een autoband, die niet lek kon worden. Maar het duurde niet lang of het rad van avontuur wierp hem in de vliegerij en daar heeft hij toen voor goed zijn hart aan verpand. Van de allerkleinste begin-peuterijen af kunnen we nu aan de hand van zijn levensbeschrijving, zijn carriere naar die lichtende toppen volgen, waar zij nu op troont. Zijn wetenschappelijke opleiding, — hij erkent het grif, — was uiterst gebrekkig maar hij was een jongen van pak-aan, die taaiheid, moed, wilskracht en concentratie van geest op zijn levensweg had meegekregen en met deze gaven heeft hij gewoekerd. Hij concentreerde zijn gansche leven eenvoudig op de vliegerij en wijl hij zijn nek intusschen niet brak slaagde hij.

Maar hij kon, wanneer het erop aan kwam, toch nog wel wat anders. De ontwikkeling van het vliegbedrijf tijdens den oorlog maakte het van 1915 ongeveer af, noodzakelijk dat men vanuit een aeroplaan met een machinegeweer kon schieten. Achteruit schieten was natuurlijk kinderspel maar vóóruit was een andere kwestie. Want vóóruit zit de schroef en daar mag men natuurlijk de splinters niet afpaffen. De Franschman Garros bekleedde zijn schroef met staal en joeg toen zijn vijf of zes honderd kogels per minuut door het in razend tempo rondwentelend instrument heen, waarbij hij er op rekende, dat de bepantsering de hinderlijke kogels wel af zou ketsen terwijl de rest dan tusschen twee schroefbladen door hun weg maar naar den vijand moesten vinden. Dit was natuurlijk maar een zeer hulpelooze oplossing van het probleem, dat in die dagen zoovele vernuftige geesten bezig hield. Ook de Duitschers peinsden er over en ten einde raad riepen ze op zekeren Dinsdag Fokker van Schwerin naar Berlijn, waar hij toen een fabriek van vliegtuigen leidde. Zij legden hem hun moeilijkheden bloot en... Vrijdag dienaanvolgende had Fokker ze al opgelost. Hij had zijn gesynkroniseerd machinegeweer uitgevonden, een moordwapen, dat in dier voege funktioneert, dat elke kogel, die het uitbraakt, precies tusschen de schroefbladen door zijn weg naar de vrije ruimte zoekt en ook vindt.

Deze voorsprong op den vijand verzekerde den Duitschers zeer groote vliegsuccessen en met hun roem steeg die van den groote vliegtuigfabrikant, Fokker.
De Vliegende Hollander bleef intusschen zijn uitvinding perfektioneeren en toen de vrede kwam had hij een instrument met twaalf loopen uitgevonden, dat door den vliegenier van achter zijn stuurrad af bediend kon worden en dat niet minder dan 7.200 kogels in de minuut uitspuwde, zonder een schroefblad te treffen. Dit wapen kwam echter nimmer in gebruik.
De wapenstilstand beteekende voor Fokker natuurlijk het einde van zijn oorlogsindustrie en toen heeft hij een wijle met de fabrikatie van kanoes en jachten geprobeerd, en later zelfs ook van weegschalen. Maar het geluk diende hem niet in deze branches en hij begon de noodzakelijkheid levendig te voelen Duitschland met medename van de gemaakte buit te verlaten. Mahn, een van zijn employés, bracht op dit gebied een werkelijk wonder tot stand. De man smokkelde niet minder dan zes treinen elk van zestig wagens, die volgepakt waren met vliegtuigen, over de Hollandsche grens.
De Entente had de vernietiging van die instrumenten bevolen maar toen zij goed en wel in Oldenzaal stonden moest zij haar vernielingskapaciteiten maar op wat anders probeeren. Moeilijker was het, het fortuin in zekerheid te stellen, dat Fokker in den loop van den oorlog in Duitschland samengetast had. Drie kwart van zijn veeren moest hij bij die pogingen laten vliegen maar er bleef toch nog wel wat over. In een gammel handkoffertje van een keukenmeid van een of anderen diplomaat, wist hij b.v. één millioen gulden aan bankpapier over de grens in veiligheid te brengen. De rest werd per pleizierjacht naar den Helder gebracht en daar met groot pleizier ontvangen. Fokker vertelt ons verder hoe hij de vliegtuigen industrie in Holland opbouwde en hoe de K.L.M. tot stand kwam. Daarna steekt hij den grooten vijver over en vestigt hij zich in Amerika, waar hij zijn oorspronkelijke nationaliteit af moet leggen, omdat de Amerikaansche regeering geen orders aan fabrieken schijnt te willen geven, die door een buitenlander geleid worden. Echter vertelt hij elders in zijn boek, dat het lot der Fokkers niet langer in zijn eigen handen, maar in die van de General Motors berust.
Fokker is te zeer in zijn onderwerp verdiept om veel woorden te verspillen aan de vele tientallen van op den voorgrond tredende menschen, waarmede hij uit den aard der zaak in aanraking geweest is. Alleen aan beroemde vliegeniers wijdt hij een hoofdstuk en deze komen er allen goed af met uitzondering van Byrd, die in een uiterst slecht blaadje bij hem staat. Misschien wijl Byrd door zijn getreuzel aan Lindbergh de gelegenheid gegeven heeft, op een niet-Fokker den oceaan over te steken. Want ofschoon Fokker zulks herhaaldelijk ontkent, maakt hij toch den indruk een echte businessman te zijn, die de waarde van de reklame tot in de puntjes verstaat. Overigens kan men hem op zijn woord gelooven wanneer hij zegt, dat geld slechts waarde voor hem heeft als „grondstof''. *G. S.*

[1]) **Fokker,**
DE VLIEGENDE HOLLANDER, Geïllustreerd
Van Holkema & Warendorf, Amsterdam, 1931.

UIT BOEK EN BLAD.

De Maasbode.
Er heerschte in de December-maand in Vlaanderen een waardige ijver om een van haar grootste zonen: de Brabantsche mysticus Jan van Ruusbroec te vieren.
Jan van Ruusbroec dankt zijn naam aan zijn geboorteplaats Ruusbroek of Ruysbroeck nabij Brussel, waar hij in 1293 het levenslicht zag. Op 24-jarigen leeftijd werd hij tot priester gewijd, waarna hij tot kapelaan aan de St. Goedele kerk te Brussel werd aangesteld. In 1349 stichtte hij in het Zoniënwoud te Groenendael een klooster van reguliere kanunniken, die daar leefden volgens

Fokker in een van z'n eerste vliegtuigen.

Jan van Ruusbroeck

de regels van den H. Augustinus. Jan van Ruusbroec trad over dit klooster als prior op en bestuurde het tot aan zijn dood.
Algemeen heeft men deze herdenking gevierd. Bladen en tijdschriften publiceerden uitvoerige studies of gaven speciale Ruusbroec-nummers uit, zooals *De Tijdstroom*, in Antwerpen en Brussel werden Ruusbroec-tentoonstellingen gehouden, ter gelegenheid, waarvan Ruusbroec-kenners lezingen hielden.
Ook Nederland heeft aan de welverdiende hulde waardig deelgenomen: in een zeer lezenswaardige bijdrage heeft P. Huyben O.S.B. in *De Maasbode* aangetoond, hoe Ruusbroec's zending als 't ware providentieel was voor het Brabant der dertiende eeuw. Wij ontleenen daaraan het volgende:
„Reeds in het midden der dertiende eeuw hoort men in Brabant klachten over het illuminisme bij vrouwelijke personen; zij laten zich misleiden door de dwaaste droomerijen en wanen zich geleerder dan priesters en theologen. Weldra krioelt het in 't heele land van kettersche, pseudo-mystieke sekten, die overal verwarring stichten en alle hoogere zieleleven verwoesten, met het gevolg, dat zelfs de ware mystiek bij de besten in verdenking geraakt.
Pantheïsme, quiëtisme, verachting der Sacramenten en der kerkelijke overheid, ziedaar hun voornaamste dwalingen. De algemeene kerkvergadering van Vienne die hun veroordeeling uitsprak, bleek niet bij machte het kwaad uit te roeien.
Midden in die periode van hopelooze verwarring verschijnt Jan van Ruusbroec (1293-1381). Zijn taak zal het zijn, door de verspreiding van geschriften in de volkstaal, den strijd tegen de valsche mystiek aan te binden, en daar tegenover, op hechte theologische gronden, de ware leer van het geestelijk leven te stellen, teneinde aldus de heerlijke heropleving der vijftiende eeuw voor te bereiden.
Tegenover de ketters van zijn tijd komt Ruusbroec telkens en telkens op deze waarheid terug, dat, hoe innig en verheven de vereeniging der ziel met God ook moge zijn, het schepsel nochtans nooit God kan worden. Tegenover de valsche rust der quiëtisten, die meenen, dat „elke liefdevolle aandacht tot God een hindernis voor de ziel is", staat in een wegkwijnen van liefde, in een enkelvoudig staren in de onbegrijpelijke klaarheid, rust die altoos met innige begeering door werken gezocht moet worden en in genietend heenneigen in God gevonden wordt, en in ontvlotenheid van liefde eeuwig bezeten wordt, en als ze bezeten is, niet minder gezocht wordt."

Roeping.
Het Dec.-nummer is weer van die rijke verscheidenheid, waarvan dit periodiek den laatsten tijd 't geheim bezit. Het opent met een gevoelig Kerstlied van Hans van Zijl en wordt gesecondeerd door een opmerkelijk gedicht van Van Oosten, dat wij onze lezers niet meenen te mogen onthouden.

Die maar rustig gelooven
zonder twijfel of tegenweer,
die heffen hun harten naar boven
en hebben ze bij den Heer;

die niet begeeren of twisten
om grootheid of aardsch belang,
die zonder bedrog of listen
God dienen hun leven lang;

die trouw blijven aan de geboden
en met een ontvankelijk gemoed
bidden voor al hun nooden
„Onze Vader" en „Wees Gegroet".

die weldoen naar Uw behagen
zonder omzien op hoop of loon,
die devoot hun offer opdragen
In het offer van Uwen Zoon:

die helder als kaarsen stralen
en een zout zijn in dezen tijd;
bescherm — nu de machtigen falen —
hun stille geloovigheid!

Knuvelder bespreekt, ietwat vluchtig en vaag, eenige nieuwe prozawerken. Meer doorwerkt is de beschouwing van P. Molenaar over Alma van Streuvels, waartegen hij eenige juiste bezwaren weet aan te voeren. Prof. Veraart geeft een van z'n oorspronkelijke staatsbeschouwingen.
Leop. Levaux besluit z'n suggestieve Leon Bloy-studie, waarop wij reeds wezen. Bloy's diepste wezen treedt duidelijk aan 't licht, z'n lyrisch temperament en grenzenlooze naiviteit worden ons getoond in eenige welgekozen voorbeelden. Om genoemde eigenschappen verdient hij met begrip benaderd te worden — hij verdient een speciale behandeling zegt Levaux terecht.
„Zoo men Bloy smaadt, dan is dat meestal, omdat men er hardnekkig aan vasthoudt hem te verwarren met de normale groep katholieke schrijvers, kunstenaars en apologeten, hem met hen te vereenzelvigen en hem hun gewone maat op te leggen. En met wat ik hier zeg bedoel ik niet iets te berde brengen ten nadeele van die anderen. Maar Léon Bloy is een uniek fenomeen, een waarachtig monster van originaliteit en vereenzaming, zooals Pascal in zijn eeuw. Egocentrisch genie, geboren romanticus, door een uitzonderlijk leven geteekend, buitensporig lijdend pelgrim op een afzonderlijken weg, vraagt hij een speciale behandeling."

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. = le klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

Het best adres voor Breda en omgeving voor
Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 72

P. VAN LEYDEN
TUINARCHITECT
NIJMEGEN — TELEFOON 936

SCHRÖDER De Lingerie en Tricot-specialiste ook kousen.
EINDSTRAAT 20 — BREDA.

N. V. IJZERHANDEL
v h Henri Konings & Co — Roosendaal
ALLES op Huishoudelijk gebied.
GEHEELE KEUKENINRICHTINGEN.
Hang en sluitwerk voor, Scholen, Pastoriën, Kerken enz.

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

MENEER VAN NETTEN
Een boek over Wellevendheid voor iedereen
Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS
Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.
Omslagteekening van den kunstenaar
JOAN COLLETTE.
DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.
Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.
Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

Gebruikt Melk, Boter, Room, Gortepap en Eieren van
N.V. BREDASCHE MELKINRICHTING
met ijsfabriek, voorheen RAPPARD & VAN WEEL
Delpratsingel 9, Telef. 479, Breda
Beste en Oudste Inr. hier ter stede
Opgericht 1881 — Hofleverancier

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B. Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21 T, **Eindhoven** (Woensel) - Telef. 3519

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr. Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

JEAN VERMEULEN-ROELOFS
WIJNHANDEL — VENRAY
MISWIJN EN ANDERE WIJNEN
VRAAGT PRIJSCOURANT.

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster en Schoolbouw.

Stoomsteenfabriek „NUANCE"
FIRMA BOERLAND EN VAN DER KUN
TEL. AFFERDEN L 3. — HEUKELOM L.
Genuanceerde steen
Blauwe en Paarse plintsteen. Ruwe Handvorm.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays, Brillen, Elast. Kousen. enz enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijthof. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Het werken en streven van de Melkinrichting „DE LANDBOUW" heeft tot doel Melkproducten te leveren, welke EN in kwaliteit EN door bereiding de Melkproducten van andere overtreffen. — Daardoor levert „DE LANDBOUW" Melkproducten die beter zijn. De prijzen zijn normaal.
N.V. Melkinrichting „De Landbouw"
Spaarnwouderstraat 32-34 - Tel. 11562 - Haarlem

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO TEL. 409. LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R., SIMPLEX- EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor **kloosters en gestichten**.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en Industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

CH. L. WIJSMAN
MUZIEKLEERAAR - ST. CANISIUS-COLLEGE
PIANIST
Heijdenrijckstraat 34 — Nijmegen

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h. DARDING - MAASTRICHT

Koopt bij onze adverteerders.

Het Lederhuis Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen, Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede
BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188
Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd
Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

H. GIESBERTZ
v h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

Voor
keurige
verzorging van
Periodieken en Tijdschriften
GRAFISCHE KUNSTINRICHTING
J. VAN POLL SUYKERBUYK
ROOSENDAAL : TELEFOON No. 10

J. P v. GILSE & Zn.
◆
Wijnhandel
Opgericht
1830
Tel. 26 - Roosendaal

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

GARAGE DE WIT
HOOGSTRAAT 116D - EINDHOVEN
Telefoon 2700 - - - - - Na 6 uur 4833
REPARATIE EN VERHUUR
STALLING IN STEENEN AUTOBOXEN

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs
Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz

J. D. van Ingen & Zonen
Groesb. Dw.w. 12-14 — Nijmegen
Melk, Boter, Kaas, Eieren. Verlaagde prijzen.

ARCHITECTENBUREAU
VAN REE & BOSSAERTS
GROOTESTRAAT - WAALWIJK

H. BOOGERS-VAN HOORN
DEMER 10 EINDHOVEN
Specialiteit in Bedden en Matrassen.

Leest de Advertenties en...
Begunstigt onze Adverteerders.

SPECIAAL ADRES VOOR
KLOOSTERS EN GESTICHTEN
Prima Zuivere Roomboter
EN DIVERSE SOORTEN
KAAS MET RIJKSMERK.
Coöp. Zuivelfabriek
TEL. 1 — WOUW

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

1e klas Maatkleermakerij
Heerenmodeartikelen — —
Fa. A. van Haren
Markt 96 — Roosendaal

Waar komt dit zoo sterk uit als in de techniek?

Techniek is toepassing van kracht; efficiency in de techniek is: uit de krachten der natuur op de **meest doelmatige en minst kostbare** wijze het **grootst mogelijke profijt** trekken.

Technici, past die efficiency in de eerste plaats op U zelf toe! In Uw geest sluimeren ook krachten, die niet renteloos mogen blijven rusten. Zij kunnen ten nutte worden gemaakt door studie in **Burgerlijke Bouwkunde, Waterbouwkunde, Werktuigbouwkunde, Electrotechniek, Chemische Techniek, enz,**

Doch . . . : de gaven van Uw verstand en geest moeten door **ervaren onderwijskrachten** worden gewekt en tot ontwikkeling gebracht.

PBNA, het Nederlandsche Technicum beschikt over die krachten.

Vraag het kosteloos verkrijgbaar prospectus No. 44 ten spoedigste aan Ge ontvangt dan bovendien opgave van de spreekuren, die geregeld het geheele land door worden gehouden.

PBNA HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM
DIRECTIE: E. J. ROTHUIZEN EN F. WIND
ARNHEM *Studeer techniek thuis!*
AFD. TEL. 22569

Zoo juist verschenen :

I. VAN GELDEREN en
J. H. VAN BECKUM

DUITSCH WOORDENBOEK

— EERSTE DEEL —

DUITSCH-NEDERLANDSCH

Zevende, veel verbeterde en vermeerderde druk.

PRIJS, GEBONDEN . . . . . f 3.75

BIJ DEN BOEKHANDEL IN VOORRAAD

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN, DEN HAAG, BATAVIA

Zoo juist verschenen :

JOAN KAT

BOOTSIRENEN

Een bundel verhalend proza.

Dit rijk geillustreerde boek legt het leven vast in bonte verscheidenheid in goed geschreven schetsen ....

Uitsluitend in kleurig stijf omslag
- f 2.50. -

— OVERAL —
VERKRIJGBAAR

N.V. Het Nederlandsche Boekhuis
Postrekening 31583 — TILBURG

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE
LEVENSVERZEKERING
MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs, en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — **Veemarktstraat 29, Breda**

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met—en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 2 | 15 JANUARI 1932 | 25 cent

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL,
MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J.,
FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Duitsch, Engelsch
Dichtwerken . . . . Nederlandsch
Kunst . . . . Nederlandsch, Fransch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Duitsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch
Land- en Volkenkunde . . . . Nederlandsch, Duitsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . Nederlandsch
Leerboeken . . . .
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

Sauter's Wijnkelders
MAASTRICHT.

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

BANDEN 1931.

Wij stellen in beperkte hoeveelheid linnen stempelbanden beschikbaar (groen met goudopdruk) voor

Boekzaal der geheele wereld
JAARGANG 1931.

U gelieve omgaand te bestellen, daar naar gelang de hoeveelheid bestellingen een aantal banden worden aangemaakt. Om teleurstelling te voorkomen: Bestelt dus nog heden!

Een gebonden jaargang behoudt altijd zijn waarde.

PRIJS f 1.50

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar **LUXOR-THEATER**
Mariënburg — Telef. 20

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL
— BIJ DE —

HAVBANK
SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Jos. Demonte-Teunissen, Weert
MOZAIEK- TERRAZZO- EN BETON
Marmerwerken, Grafmonumenten enz.
Groothandel in Cement.
Bekroond met 1e Prijs Tentoonstelling Weert.
Telefoon 119 — Postrekening 79436.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

BIJNA HEEL BREDA
eet Zondags
Krentenbrood van FERD. BLOM
Haagdijk 73. *Slechts 40 cent.*

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. v. d. BROEK-GOYARTS, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 25 — Gironummer 18396
Het adres voor prima kwaliteit
Rund-, Kalfs- en Varkensvleesch
Concurreerende prijzen. Specialiteit in fijne Vleeschwaren

Begunstigt onze Adverteerders,
door bij hen uwe inkoopen te doen.

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres
voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

AUTO-VERHUURINRICHTING
JAC. J. VAN HOOF
Hoogstraat 116d — EINDHOVEN — Telefoon 4833
RUIME CONFORTABLE WAGENS
tegen lage tarieven.

Koopt bij onze adverteerders.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten,
Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

Zoo juist verschenen:
JOAN KAT
BOOTSIRENEN
Een bundel verhalend proza.
Dit rijk geillustreerde boek legt het leven vast in bonte verscheidenheid in goed geschreven schetsen.....
Uitsluitend in kleurig stijf omslag
- f 2.50. -
— OVERAL —
VERKRIJGBAAR
N.V. Het Nederlandsche Boekhuis
Postrekening 31583 — TILBURG

FIAT N.V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

SPECIAAL ADRES VOOR
KLOOSTERS EN GESTICHTEN
Prima Zuivere Roomboter
EN DIVERSE SOORTEN
KAAS MET RIJKSMERK.
Coöp. Zuivelfabriek
TEL. 1 — WOUW

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

Mr. R. M. J. W. HAFFMANS
ASSURANTIËN
Directeur van het Bijkantoor Nijmegen van the London and Lancashire Insurance Cy. Ltd. (Varia afd.) London
REINALDSTRAAT 3 — NIJMEGEN

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco toegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem. Grootste sorteering orgels in Gelderland

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel 1239. Franciscus-Romanusweg 34

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Oisterwijk

PATENTS.

Sell your American patent or invention by displaying your drawings, description or model at the Second and Greater

International Patent Exposition ~ Chicago

from Sept. 14 to Oct. 20, 1931

Thousands of manufacturers and patent buyers will attend the Exposition to inspect new inventions, with the view of buying them or marketing them. This Exposition affords the greatest opportunity to inventors to sell their U. S. Patents. Practically every manufacturing company will have their representative there looking for various new inventions. The price for displaying your drawings or model is $ 28. Our own patent demonstrators or salesmen will demonstrate your invention to manufacturers and then put the manufacturers in touch with you direct. There are no commissions to pay. Send your description of patent or model direct to us, together with $ 28 for rental of space and we will do the rest. Full reports will be given to you, including a final report at the close of the Exposition. Address:

INTERNATIONAL PATENT EXPOSITION Co.,
Merchandise Mart, Chicago, U. S. A.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Ir. Dr. E. H. M. Beekman, **8041.**
GOD, MENSCH, TECHNIEK, WETENSCHAP. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1931. (25.5×17). 467 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 5.—.

Een huivering-wekkend boek: „God is vermoord", een verschrikkelijke paradox, maar die een bittere waarheid inhoudt: er is in de wereld geen Godsgedachte meer. De techniek, de wetenschap, de handel, zijn het gouden kalf waaromheen de menschheid zich op de knieën beweegt; daarom die verwarring en richtingloosheid. Dr. Beekman is fel, maar zijn redeneering is juist. Door het gemis aan de Godsgedachte verloor de wetenschap het vermogen om de waarden der vondsten juist te coördineeren. De moderne wereld, die wel de wereld van het kapitalisme wordt genoemd, waarin alle waarden, geestelijke zoowel als stoffelijke, tot een handelsobject zijn geworden, is alleen zoover kunnen afdwalen, doordat de Godsgedachte werd buiten gesloten uit de handelingen der menschen."

De bekende promotor van „De Heemvaart" heeft dit boek samengesteld uit lezingen, die hij in de loop der jaren heeft gehouden. De schrijver heeft de beschavingsgeschiedenis van eeuwen en eeuwen her tot op heden zoo onder de knie, dat men zich mag afvragen of het mogelijk is, dat een mensch zoo erudiet kan wezen. Dr. Beekman is een bijzonder me.sch, een merkwaardig unicum, die heel uitzonderlijk de aardsche dingen negatief beoordeelt en juist daarom zeer positief is. Direct positief is vooral de treffende epiloog van het werk en niet minder de verbijsterende proloog. De schrijver is everz'er thuis in de H. Schrift als in oude en nieuwe klassieke schrijvers, en in alles wat er leeft in de moderne mensch. Hij ziet alles in het leven met een zekere geraffineerdheid van den superieuren mensch.

W. S. J.

Marcus Ehrenpreis, **8042.**
DE BOUWERS VAN ISRAEL. Geïllustreerd. *W. J. Thieme & Cie., Zutphen,* 1931. (22×15) 264 blz.

'n Werk over de voornaamste profeten en enkele beroemde leiders van 't Joodsche Volk. Ehrenpreis heeft, uit wat de Schriften van 't O. T. vermelden over Mozes, Amos, Isaïas (Jesaja), Ezechiel (Hezekiel) Esdras (Ezza) een karakteristieke persoonlijkheid willen construeeren, wat geen gemakkelijke taak is, en waarbij de karakterteekening over 't algemeen te mat gebleven is, vooral wanneer men staat tegenover krachtfiguren en organisators als Mozes en Esdras, tegenover een taal-krachtmensch als Amos,een fijnbesnaarde, patriottistische ziel als Jeremias, een nobelen, dichterlijken visionair als Isaïas. Van Katholiek standpunt kunnen wij ons niet vereenigen met de theorie van een „Deuterojesaja", als zijnde een ander dan de profeet der „blijde Maagd, die ontvangen zal". Dit is een theorie met rationalistischen inslag. Ook de bovennatuurlijke perspektieven van het Messiaansche Profetisme hadden we gaarne in de *Bouwers van Israël* meer op den voorgrond gezien.

Dit zijn, naast bezwaren van minder aanbelang, wat we gaarne objectiever hadden zien uitgedrukt. Het boek zou er door aan diepte in kracht èn waarheid gewonnen hebben. Nu kunnen we de lezing slechts aan vakkundigen aanraden. Omtrent de platen die overigens mooi zijn uitgevoerd, meenen we te moeten opmerken, dat van Ezechiel slechts een klein gedeelte zichtbaar is en de Jeremia van Donatello wel „Salomon Rex" wezen zal. De Mozesfiguur van Michel-Angelo staat in fel kontrast met de karakterschildering van den grooten profeet door Ehrenpreis, onnauwkeurigheden, die in een volgende uitgave gemakkelijk te corrigeeren zijn.

P. Constantinus O. Cap.

Famke, **8043.**
DE TRIOMF VAN HET HUWELIJK. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1931. (21.5×17) 268 blz.

Zou men Famke niet kennen uit haar vruchtbaar, nobel huiselijk- en schrijversleven, o.a. uit *Morks-Blad* en *Zij,* men zou, afgaande op titel en ondertitel in dit werk iets gaan vermoeden van „moderne erothiek" in haar ongunstigen zin en levensopvatting. Niets is minder waar. Waar 't Famke, deze edele, gewone huismoeder om te doen is, is niets minder, dan waar voor 90% de grondslag, de waarde, het geluk, de genezing ligt onzer samenleving, De hooge, ethische, godsdienstige, gezonde, ideale beleving van het huwelijk, waarin de corporeele, physieke, psychische vrouwelijke en mannelijke eigenschappen tot zoo rijke uitgroei, wasdom en veredeling komen.

Het doorlezen en in-zich-opnemen van de hooge waarheden van dit boek, een samenvatting van Famke's arbeid der laatste jaren, zal ons in de schrijfster een hoogstaande en toch zoo nabijstaande vrouw en moeder doen zien, en in haar een voorvechtster doen bewonderen der gezonde opvattingen over de verheven roeping der echtgenooten, der echtgenoote in 't bizonder. Ook voor ons Katholieken is alles zoo sympathiek, zoo edel wat zij voorhoudt en daarom bevelen wij dit werk zeer gaarne aan en wenschen er de schrijfster van harte geluk mee, alsmede de lezers en lezeressen, die zich dit mooie werk zullen aanschaffen.

Of we hier en daar geen afwijkende meening hebben of verlangens koesteren? We vragen eerstens: Kent schrijfster de pracht-Encycliek van Paus Pius XI, over 't Huwelijk? Heeft schrijfster voldoende aandacht geschonken aan de edele „moederlijke" taak onzer Kloosterzusters? Zijn gezinnen van 8-12 kinderen minder gewenscht? Famke, wees nog lang, als gewone huismoeders, een gids voor onze gewone moeders en meisjes en mogen ook de mannen veel van U leeren.

P. Constantinus O. Cap.

Raoul Plus, S. J., **8044.**
CHRISTUS IN ONZE BROEDERS. Vertaald uit het Fransch door J. A. R. Munnecom, pr. *C. N. Teulings, 's Hertogenbosch,* 1931. (20×14) 268 blz. ing. *f* 2.40, geb. *f* 3.—.

Een derde uitgaaf van 'n vertaling van 'n boek voor geestelijke lezing, binnen enkele jaren, toont wel, dat 't heel iets bijzonders is. Pater Plus verstaat zeker de kunst pakkende geestelijke

boeken te schrijven: hij weet altijd 'n stof te kiezen, die de belangstelling heeft en hij illustreert alles met eenvoudige geschiedenissen in echt levendigen stijl. In dit werk wil hij wijzen op den band, die alle Christenen onderling verbindt, als ledematen van de eene groote gemeenschap, waarvan Christus 't hoofd is. Eerst werkt hij uit de drie groote wetten, die de betrekkingen bepalen, welke moeten heerschen tusschen de ledematen van Christus en den naaste; de wet der eenheid, de wet der liefde, de wet der solidariteit. Dat eerste deel is 'n soort wetboek van 't christelijk werk. Het tweede deel is de studie van de voornaamste practische middelen om in ruimere mate of op levendiger wijze de afgescheidenen, losse of verlamde ledematen van Christus te verbinden. De drie groote middelen van 't apostolaat zijn 't apostolaat van den uitwendigen ijver, 't apostolaat des gebeds, 't apostolaat van 't lijden. Voor ontwikkelde leeken en onze religieuzen 'n opwekkend en verdiepend boek. *Pr.*

FRANSCH.

P. J. Dom Rambaud, O.P., **8045.**
GRANDES FIGURES DE PRÉCHEURS. *P. Lethielleux, Paris.* 1931. (21.5×14). 164 blz.

Vijf levensschetsen van groote Dominikanen, in gezelligen, lossen, gemoedelijken trant verteld zonder veel diepgang of zwaarwichtige eruditie. De twee interessantste zijn gewijd aan Savonarola en Lacordaire. Bij schrijvers' oordeel over den boeteprediker van Florence sluiten wij ons gaarne aan: „Het staat absoluut vast, dat Savonarola in geen enkel opzicht de voorlooper der Hervorming geweest is. Men kan er zelfs bijvoegen, dat, wanneer men naar zijn stem geluisterd had, Luther er zeer waarschijnlijk niet in geslaagd zou zijn om ze uit te lokken en te ontketenen." De ondergang van dezen hartstochtelijken verdediger der waarheid was te wijten aan zijn al te veelvuldige bemoeiïngen met de politiek.

H. Rongen.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Dr. Herman Wolf, **8046.**
INLEIDING TOT DE WIJSBEGEERTE. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1931. (23.5×16) 242 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 4.75.

Ontstaan uit een aantal lezingen voor de Vereeniging voor Wijsbegeerte en de Volksuniversiteit te Amsterdam, wil dit boek een inleiding zijn voor allen, die behoefte gevoelen om zich in de wijsbegeerte te verdiepen.
Daartoe worden de voornaamste wijsgeerige problemen systematisch en historisch besproken: het wezen der wijsbegeerte zelf, de polariteit in de wijsbegeerte, de tegenstellingen in het denken (rationalisme en irrationalisme, begrip en idee), de tegenstellingen in de opvattingen omtrent het wezen en de grenzen der kennis, de tegenstellingen in de natuuropvatting, de tegenstellingen in de opvattingen omtrent de verhouding van ziel en lichaam, de tegenstellingen in de metaphysica. Ten slotte brengt de schrijver al die tegenstellingen terug tot die van naturalisme en idealisme. De schrijver kent aan al de verschillende wereldbeschouwingen „symbolische" of „typische" waarheid toe, maar erkent toch, dat de wijsgeer zich daarmee niet zal kunnen tevreden stellen. Daarom kiest hij zelf partij voor het idealisme, waarbij hij blijk geeft, ook den invloed van Bergson te ondergaan. Hij wenscht de wijsbegeerte niet tot een kennisleer te beperken, maar beschouwt deze laatste terecht als voorbereiding tot metaphysica.
Houdt men het standpunt van den schr. voor oogen, dan zal toch kunnen gezegd worden, dat hij erin geslaagd is een inleiding te schrijven, die tot een eerste orientatie in den tegenwoordigen stand der wijsgeerige ideeën zeer goed kan dienen. Het boek is aantrekkelijk geschreven en up to date bijgewerkt.

Dr. Ferd. Sassen.

FRANSCH.

Rene Grousset, **8047.**
LES PHILOSOPHIES INDIENNES. *Desclee de Brouwer & Cie., Paris,* 1931. (21.5×13) Deel I: 344 blz. Deel II: 416 blz.

De menigvuldige vormen van het Indische denken worden in dit boek scherp en duidelijk beschreven. De heer Grousset heeft getracht, de denkbeelden van de Indische wijsgeeren zooveel mogelijk onze Westersche opvattingen nabij te brengen. Zijn boek is zeer instructief, en voor personen, die met de wijsbegeerte vertrouwd zijn, ter kennismaking met de philosophische systemen van Indië zeer geschikt. Een wat zuiniger gebruik van Indische termen zou wenschelijk geweest zijn.

Dr. Ferd. Sassen.

Fortunat Strowski, **8048.**
L'HOMME MODERNE. *Bernard Grasset, Paris.* 1931. (19×12). 221 blz.

In een zeer knap en vlot-geschreven boek bespreekt de wijsgeer Fortunat Strowski den hedendaagschen mensch, d.w.z. den mensch, zooals die zich in daad en woord thans toont. Hij beschouwt de betrekkingen tusschen de natuur en den mensch, het gelaat der wereld, het eind eener beschaving, den mensch als hoofdpersoon in het drama, en opent een uitzicht op de toekomst. Menige treffende gedachte, menige oorspronkelijke zienswijze is in deze beschouwingen te vinden. Toespelingen op het leven in Amerika herinneren aan Strowski's verblijf in de Vereenigde Staten, waar hij zeer gewaardeerde voordrachten hield.

Vincent Cleerdin.

DUITSCH.

Dr. K. H. E. de Jong, **8049.**
RÜDIGER UND EIN ANFANG, KANT UND EIN ENDE. *E. J. Brill, Leiden,* 1931. (24×16). 175 blz.

In het eerste deel van dit boek wordt de leer van den weinig bekenden Duitschen wsijsgeer Andreas Rüdiger (1673-1731) uitvoerig en met groote nauwkeurigheid uiteengezet. Rüdiger trad op tegen de school van Wolff, hij bestrijdt de theorie van de harmonia praestabilita, alsmede het substantiebegrip en het mechanisme van Descartes. Daarenboven is hij de eerste geweest in de moderne Duitsche wijsbegeerte, die de occulte verschijnselen in zijn philosophie heeft betrokken; hij tracht daarvan een verklaring te vinden in de opvatting, dat de ziel niet stof-

felijk, maar wel uitgebreid is. Naast de feiten, door Rüdiger medegedeeld, plaatst de schrijver ter vergelijking een groot aantal gegevens uit de moderne parapsychologie.
Tegenover dit begin, dat door Rüdiger wordt vertegenwoordigd, beteekent Kant voor den schrijver een einde, omdat naar zijn meening sinds Kant klaarheid, scherpte en eerlijkheid uit de Duitsche philosophie geleidelijk zijn verdwenen. In het tweede deel worden ter bevestiging van deze stelling een aantal bezwaren tegen Kant aangevoerd, die uit de werken van verschillende van Kant's trouwste aanhangers zijn getrokken.
De twee deelen van dit boek schijnen los van elkaar te staan, maar vinden hun samenhang in de slotconclusie van den schrijver, die het idealisme in al zijn vormen onverbiddelijk moet worden verworpen. Op zich genomen en buiten den contekst komt deze conclusie geheel met onze opvatting overeen; ook de bezwaren tegen Kant zijn van onze zijde al meer te berde gebracht. Maar tegenover de parapsychologische verschijnselen, waar de schrijver zijn redeneering van doet uitgaan, lijkt een voorzichtig voorbehoud alsnog geboden te blijven.

Dr. Ferd. Sassen.

Dr. Alexander Altmann, **8050.**
DIE GRUNDLAGEN DER WERTETHIEK *Reuther & Reichard Verlag, Berlin.* 1931. (23×15.5). 113 blz. ing. M. 5.

In dit Berlijnsche proefschrift wordt een systematische en critische uiteenzetting gegeven van de grondslagen der ethiek van Max Scheler. Zijn strijd voor objectieve waarden tegen het formalisme van de Kantiaansche ethiek en voor het individueele element in den zedelijken plicht worden uitvoerig behandeld.
De schrijver onderzoekt vooral de kentheoretische gronden van Scheler's ethiek, die door Scheler zelf niet ex professo zijn behandeld. Hij legt ook op talrijke punten verband met Scheler's voorgangers, Husserl, Brentano, Dilthey en houdt rekening met de critiek van Messer, Kynast e.a. op de phaenomenologie. Een goed en duidelijk boek. *Dr. Ferd. Sassen.*

Dr. Joh. Heber, **8051.**
DAS PROBLEM DER GOTTESERKENNTNIS IN DER RELIGIONSPHILOSOPHIE MAX SCHELER. *A. Deichert, Leipzig C 1,* 1931. (22×15). 106 blz. geb. M. 5.—.

Na het vele dat reeds te doen geweest is over de beteekenis en de waarde van Scheler's wijsbegeerte en over zijn verhouding tot het Katholicisme, wil de schrijver van protestantsche zijde nog een critische uiteenzetting van het vraagstuk der Godskennis volgens Scheler geven.
Hij zet voorop, dat Scheler zich tegen het eind van zijn leven steeds verder van het Katholicisme verwijderd heeft en bevestigt met een getuigenis van Scheler zelf, dat deze zich de tegenstelling tusschen zijn denken en de leer der Katholieke Kerk zeer goed bewust was. Verder houdt de schr. met Geyser en tegen Przywara, dat Scheler met de „Phänomenologie der Gotteserkenntnis'' niet enkel de daad van Godskennis psychologisch wil de ontleden, maar wel degelijk nieuwe argumenten voor het Godsbestaan wilde geven, terwijl hij de traditioneele rationaal-metaphysische bewijzen verwerpt.
Op kentheoretisch gebied ziet Heber de groote verdienste van Scheler hierin, dat hij de tegenstelling idealisme-realisme heeft weten te overwinnen, op grond van de strenge scheiding van Dasein en Sosein, en dat hij de vraag naar het bestaan van God met die naar het bestaan van de buitenwereld en het eigen ik consequent in het verband van zijn kentheorie behandelt. Door zijn systematischen opbouw en helderheid van behandeling behoort dit boekje tot het beste, wat over Scheler geschreven is. Bij de critiek van den schrijver op Scheler's standpunt is echter eenig toezien geboden. Alleen voor wijsgeerig-gevormden. *Dr. Ferd. Sassen.*

Dr. B. Winzen, **8052.**
JUGENDRINGEN. *B. Kühlen, Gladbach,* 1931. (24×16). 171 blz. geb. M. 4.80.

Nooit werd er met zoo'n vuur geschreven en gewerkt voor de opgroeiende jeugd als op 't oogenblik. Dat is 'n verblijdend teeken. Maar om gids en wegwijzer te zijn, moet men dien leeftijd kennen en begrijpen; anders werkt men zonder resultaat, ja, nog erger. Nu is het helaas treurig, dat we voor de psychologische kennis onzer Roomsche puberes, dikwijls aangewezen zijn op niet-Katholieke psychologische onderzoekingen. Wordt er bij goede Katholieke auteurs al op de resultaten der tegenwoordige jeugdpsychologie gewezen, dan zijn ze dikwijls voortgekomen uit niet-Katholieke opvattingen en levensrichting. En alleen de onderzoekingen waar godsdienst en zedelijk leven 'n centrale plaats innemen, hebben beslissende waarde voor ons jeugdwerk. Dit boek — zoo georiënteerd — door een deskundigen psychologoog, samengesteld zal daarom met vreugde begroet worden. 't Eerste hoofdstuk legt methode en doel uit der jeugd onderzoeking. Vijf vragen zijn er gesteld. Zeg mij iets over uw geloof aan God; Hoe is uwe verhouding tot Jezus Christus? Tot wien bidt ge 't liefst, tot God, Christus of tot zijn heiligen? Wat doet ge om beter te worden? Wat doet ge in de bekoringen tot zonde? Daarop geeft P. Winzen woordelijk honderd antwoorden terug. Eerst van werkjongens, nog verdeeld in jongeren en ouderen groep; daarna van studeerenden op 'n zelfde wijze verdeeld.
Dux heeft al op die antwoorden gewezen. Prachtige antwoorden zijn er gegeven, ontroerend dikwijls in hun pijnlijke realiteit. 't Derde hoofdstuk is de critische beschouwing van deze antwoorden over geloof in God, over de verhouding tot Christus, over bidden, over den zedelijken strijd en de verhouding in de bekoringen. 't Laatste hoofdstuk vat de gedachten nog eens samen en vergelijkt den Roomschen jongen met jongens uit andere levensopvattingen, o.a. Protestantsche puberes. In werkelijkheid is bij streng-Protestanten veel godsdienst aangetroffen, maar toch dikwijls doordrongen van een geest van liberalisme en bolschewisme, 't gevolg dikwijls van 't vrije onderzoek. Aan 't slot dringt P. Winzen er sterk op aan, dat men de jeugd toch echte leiders geeft, die hen verstaan en begrijpen, die met moed, kracht en liefde hen naar 'n bepaalde levensroeping wijzen.
Een boek zeker waarop jeugdleiders al lang gewacht hebben. De bestudeering van dit boek zal licht brengen over methode en waarde van psychologisch onderzoek der puberteitsjaren.

P. van Luijk S.J.

ENGELSCH.

Sir Oliver Lodge, **053.**
PHANTOM WALLS. *Hodder & Stoughton, London* 1930. (19×13). 251 blz. geb. 5.—.

Den 11den Sept. 1931 sprak Sir O. Lodge op de „Modern Churchmen's Conference" en zeide dat hij aan de „Psychical Research Society" een document had overhandigd, waarvan hij het geheim na zijn dood zou meedeelen door „spirit communication". We zijn, vooral na het lezen van het onderhavige werk heel benieuwd naar die revelatie. Doch enkel naar het feitelijk gebeuren ervan en niet naar zijn inhoud die zeker niets toevoegen kan aan de absolute waarheid die ons door het Evangelie gegeven wordt over onszelven en het Hiernamaals. Er is sedert het verschijnen van dit boek nog een ander werk van Lodge verschenen: *Advancing Science* waarin de schr. zijn persoonlijke herinneringen meedeelt over de „British Association" sedert 1869. We hebben niet de gelegenheid gehad dit boek te lezen. Doch uit die autobiographie krijgen we allicht denzelfden indruk dien het werk, dat ons hier bezig houdt, ons gegeven heeft. Lodge geeft den indruk het ernstig te meenen met zijn onderzoekingen naar „Survival" en de waarde van de „Toekomstidee" voor ons leven van hier beneden. Een beetje meer respect echter voor sommige „geleerde katholieken" als o.m. St. Thomas Aquinas, kon zeker geen kwaad. En waar hij beweert dat er over de Verrijzenis van Christus al zooveel geschreven is dat het bijna „tiresome" wordt zijn we beslist niet met hem accoord. Daar kan ons niet te veel over worden verteld, wijl ons heele Geloof staat of valt met dit goddelijke Gebeuren en het ons meer dan iets anders steeds interesseeren blijft.
Soms lijkt het er naar in dit boek of het door een overtuigd christen is geschreven en hebben we woorden als „supersensual" maar te veranderen in „supernatural" om ook ons te kunnen voldoen. Doch elders is het weer zoo echt materialistisch, dat we er paf van staan. Het blijft dus over het geheel een gevaarlijk boek voor oningewijden in „psychical Research".
We kunnen deze recensie niet beter besluiten dan met het einde van Pater Gill's studie „Science gets religion" in *The Mônth* van April 1931 (310-320): „Science will really get religion when it supplements its researches into the nature and purpose of the universe by taking heed of revelation."

Dr. Raph. Kreemers.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Edmond About, **8054,**
DE SPEELHEL VAN BADEN-BADEN. Vertaald uit het Fransch door C. M. van Goorde. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (21.5×16) 217 blz.

In dit volgens de inleiding oude, wederom van stal-gehaalde, paardje wordt ons verhaald hoe de oude ijzereter, de gepensionneerde Kapitein Bitterlin waakt over zijn dochter, maar hoe hij haar na vele listen en lagen ten huwelijk afstaat aan Bartelomeo Narni. Hier en daar werkelijk geestig geschreven en met aardige situaties. Jammer dat sommige passages, o.a. het nachtelijk avontuur van een ouden boekdrukker en een operazangeres, het boek ongeschikt maken.
Hoe over godsdienst gedacht wordt, blijke uit de volgende zinsnede „Ze was niet zoo erg geloovig... maar zwakke zielen, zoeken bij het geringste spoor van gevaar hulp in het gebed..."
— C — *A. C. de B.*

Ruby M. Ayres, **8055.**
ZONNESCHIJNTJE. Vertaald uit het Engelsch door Jkvr. Henriecte Rappard. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. 2.15×16) 223 blz.

Op jeugdigen leeftijd ouderloos, wordt „Zonneschijntje" van uit Transvaal, waar z'n ouders woonden, door de huishoudster naar een oom in Londen gebracht. Oom wordt verliefd op de huishoudster en na een reeks gelukkige en minder-gelukkige gebeurtenissen komt het toch tot een goed einde. Ruby M. Ayres schrijft vlot, maar haar werk staat niet op hoog peil, terwijl haar opvattingen over het huwelijk nogal te wenschen overlaten.
Treinlectuur.
— Bc — *K. Rijsen.*

Charles Ashleigh, **8056.**
EEN MENSCH ONTWAAKT. Vertaald uit het Engelsch door Yge Foppema. *J. Schuyt Jr., Alkmaar,* 1931. (20×13.5) 297 blz.

Dit is de frisch en jongensachtig vertelde geschiedenis van een jongeman, die beurtelings straatjongen in Londen, landbouwer en daarna zwerver in Amerika is, in het gevang terecht komt en gered wordt door een goedhartigen Bolsjewiek, die hem voor 't ideaal en den strijd der derde Internationale wint. Het is raadzaam dit boek met den noodigen critischen geest te lezen.
— Bc — *F. A. Brunklaus.*

T. Brinkgreve-Wicherink, **8057.**
WAT HET STERKST SPREEKT. *C. Morks, Dordrecht,* 1931. (20×14) 227 blz.

Hermien de Graeve is onafhankelijk, heeft haar eigen gezellige kamers, schrijft romans en is zeer muzikaal. Maar voldaan is ze niet. Dan komt Hugo Leslo, die ze als heel jong meisje bij haar vader thuis ontmoette, weer in haar leven. Hij is ongelukkig getrouwd, ze musiceeren samen en worden wederkeerig verliefd. Hugo's vrouw wil niet scheiden en Hermien gaat naar 't buitenland om te vergeten, maar 'n goede vriend van Hermien, die feitelijk haar ook gaarne had willen trouwen, vindt het middel om Hugo's vrouw tot scheiding te dwingen.
Natuurlijk worden Hugo en Hermien dan 'n gelukkig paar.
Het recept van dit soort echtscheidingsromans wordt 'n beetje vervelend door veel gebruik. De edele man, die de lichtzinnige vrouw trouwt. hebben we al zoo dikwijls als held gezien. Waarom ziet de edele wijze man toch altijd pas na z'n huwelijk, dat hij 'n onwaardige koos?
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

P. Burgersdijk-Kolkmeijer, **8058.**
KENTERING. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1931. (22×17.5). 124 blz.

Een roman van een paar huwelijken, die tegenvallen is nu juist geen erg nieuw en ook geen erg aantrekkelijk onderwerp. Men moet over een

groote mate van oorspronkelijkheid en een voornaam schrijverstalent beschikken om in dezen tijd daarvan een beteekenisvol boek te maken. Mevrouw Burgersdijk-Kolkmeijer bezit dit talent en deze oorspronkelijkheid niet. Bovendien maken enkele uitlatingen over het huwelijk dit boek tot voorbehouden lectuur.
— C — *Jos. Panhuijsen.*

Ernest Claes, **8059.**
DE HEILIGEN VAN SICHEM. Geïllustreerd door Edg. Tijtgat. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1931. (17×12) 62 blz.

Onder de vele Vlaamsche vertellers neemt Ernest Claes een eerste plaats in. Hij schrijft onderhoudend en geestig over de meest simpele dingen. In dit boekje vertelt hij de schoone historie van de Heiligen van Sichem. Een voor een worden ze beschreven met al hun goede en kwade hoedanigheden.
In het tweede gedeelte vertelt Claes, hoe de Heiligen één keer per jaar hun plaats in de kerk verlaten; als n.l. de processie uittrekt. Hij schildert fijn-humoristisch heel deze bonte plechtigheid.
— A — *W. Blokveld.*

Owen Francis Dudley, **8060.**
DE IJZEREN MONNIK. Vertaald uit het Engelsch door L. van den Biesen S.J. *A. N. Govers Den Haag,* 1931. (21×15.5) 421 blz.

Dit werk heeft ongetwijfeld een goede apologetische strekking en zal z'n lezers zeker een goed inzicht bijbrengen inzake 't standpunt der kerk, ten aanzien van de hedendaagsche moreele vraagstukken. Benson, naar wiens voorbeeld deze roman waarschijnlijk werd geconcipiëerd, had van 't zeer zeker origineele gegeven wel heel wat meer gemaakt.
The Masterful Monk, — de vertaler noemt hem „ijzeren monnik", ofschoon „bazige pater" wellicht beter de bedoeling van den schrijver zou hebben weer gegeven — bestrijdt via radio en pers de zedelooze beginselen van een halsstarrigen Godloochenaar, aan wiens verderfelijken invloed hij tevens een jonge geloofsgenoote weet te onttrekken.
De intrigue is soms wat onwaarschijnlijk. Zoo wondt een kogel een bedlegerigen jongeman, die door verschillende personen wordt omringd, zonder dat iemand merkt, dat 't projectiel doel trof!
— A — *F. A. Brunklaus.*

Margarete Elzer, **8061.**
IK BEMIN MIJN VROUW. Vertaald uit het Duitsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931. (20×13.5) 190 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.25.

Deze roman wordt ingeleid met o.m. deze alinea: „Deze roman, spelende in het Hooggebergte, in een omgeving zoo mooi als alleen Marg. Elzer haar beschrijven kan, geeft ons een goed beeld op verschillende levensvragen..."
Inderdaad deze roman speelt „in het Hooggebergte", de rest is onjuist. M. Elzer, „de tweede dochter van Mevr. H. Courths-Mahler, volgt zeer onverdienstelijk het in geen enkel opzicht — eenige goede uitgaven niet te na gesproken — mooie voetspoor van haar Moeder. De vorm van haar roman is een misbaksel, 't is wel niet gentlemanlike om zoo iets te zeggen, waar het hier 'n dame als auteur betreft. Marg. Elzer beschrijft hoe een jonge, elegante, knappe vrouw, de man, die zij werkelijk lief heeft „'t best" plagen kan; zoo nu en dan zou men zeggen: zeg, kerel, neem straffere maatregelen, maar, olala, de liefde is nu eenmaal zoo'n aardig ding. Alles komt op z'n pootjes terecht, maar moge Margarete Elzer een betere leerschool vinden, dan wordt zij een groot romanciere en een loon zal dit zijn voor haar Moeder, die toch velen ontspanning bracht met een lach en een traan.
— B — *W. S. J.*

George Goodchild, **8062.**
DE WREKER. Vertaald uit het Engelsch door R. H. G. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (19×13) 254 blz.

De Wreker bedrijft allerlei misdrijven om de woekeraars en geldwolven te treffen, terwijl de Tijger voor eigen voordeel diverse halsmisdaden pleegt en deze den Wreker in de schoenen schuift. Tenslotte overwint de Wreker den Tijger, die zelfmoord pleegt, doch komt zelf ook in de gevangenis terecht om, daaruit ontslagen, zijn geluk te vinden bij een jongedame, die hem eeuwig trouw had gezworen.
Een middelmatige misdadigersroman met de in dezen tijd zoo gevaarlijke vergoeilijking van misdaden.
— Bc — *A. C. de B.*

Beatrice Grimsnaw, **8063.**
NIEMANDSEILAND. Vertaald uit het Engelsch door P. W. Assmann. *Nederlandsche Uitgeversmaatschappij, Amsterdam,* 1931. (20×13.5) 193 blz.

Ben Slade ontmoet aan boord van een oceaanstoomer een meisje, waar hij dadelijk van gaat houden. Als hij haar echter vertelt, dat hij van zijn eerste vrouw gescheiden is, maakt ze hem duidelijk dat er van een huwelijk niets kan komen, daar zij katholiek is.
Kort daarop trouwt Edith met een ander en even daarna verneemt Slade de dood van zijn vrouw. Jaren later ontmoeten ze elkaar weer als Edith vlucht, verdacht van moord op haar echtgenoot. Slade helpt haar en in New York treden zij in het huwelijk.
Het verdere verhaal speelt in de Stille Zuidzee, waar heel wat onwaarschijnlijkheden gebeuren en Slade's eerste vrouw zelfs weer (levend en wel) te voorschijn komt.
Alles komt natuurlijk weer in orde en Slade en Edith gaan hun geluk tegemoet.
— Bc — *C. B.*

Sydney Horler, **8064.**
CUPIDO OP HET VOETBALVELD. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn, Utrecht,* 1931. (19×13) 272 blz. geb. *f* 1.90.

Sydney Horler, de beroemde, geweldige, kolossale, verrukkelijke Sydney Horler, als zoovele anderen schreef ook *Cupido op het Voetbalveld.* Daarin is 'n lord, die voetballer wordt, onderhevig aan ruziezoekers, die nijdig op hem zijn en zijn verloofde willen veroveren met haar geld; of beter: haar geld met haarzelf erbij.
De rest is als in de andere boeken van Sydney Horler. Hij voert z'n personen en den lezer naar gore hoekjes van de samenleving zegt dan: „O, foei, laten we hier weggaan, foei en nog eens foei. En op een andere plaats bewerkt hij nog een

andere zwakke menschelijke plek, door iets héél ergs, juist op 't nippertje, niet te laten gebeuren. Een marteling totterdood bijvoorbeeld. Het slachtoffer heeft nog net een pietsie levenskracht, dan gebeurt er iets wonderbaarlijks, waarvan de lezer knus doet, of hij 't niet zag aankomen. En dan trouwt 't slachtoffer met z'n meisje. En de boeven worden weggevoerd aan zware ketenen. Is dat effe fijn? Ja, Sydney Horler kent z'n pappenheimers ten volle.
Helaas moeten we veronderstellen, dat de meeste menschen 't wel mooi zullen vinden. De exploitatie van 't boek is dus gered. *Cupido op 't voetbalveld*! — Wie volgt?
— B — *J. H. P. Jacobs.*

Ivans, 8065
DE STAD VAN DE MISDAAD. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (20×13) 289 blz. ing. *f* 1.25, geb. *f* 1.90.

Deze No. 3 van de Dennenbergserie doet ons Gerard van Panhuis volgen naar een Duitsche stad, waar de misdaad aan de orde van den dag is. Hij slaagt erin de misdadigersorganisatie onschadelijk te maken en een Communistische putsch te verijdelen. Niet bijzonder spannend, maar een zeer genoegelijk boek, geschreven in de vlotte Ivans-stijl en wel geschikt om enkele prettige uren mede te slijten. Om een enkele passage, waar over een ongeoorloofde verhouding wat te licht wordt heengegleden voor volwassenen. Kan zelfs deze fantasierijke auteur niets beter vinden dan de banale zelf-moord-bij-ontdekking van den hoofddader?
— Bc — *A. C. de B.*

T. Jager, Meursing, 8066.
HET SCHOONE LEVEN. *Hollandia, Baarn,* 1931. (21.5×15) 152 blz. ing. *f* 2.50, geb. *f* 3.25.

Weer een roman van 'n mislukt huwelijk; nu de vrouw, die 't slachtoffer is en haar eenzaamheid, haar gevoelens, droomen en fantasiën eindeloos uitrafelt. Wat schr. neerschrijft is soms vrij duister, alsof zij met opzet raadseltjes opgeeft. Ook haar kennismaking met den grooten kunstenaar is zeer vaag geschetst. Alleen is zeer duidelijk dat de twee elkaar ten slotte vinden.
„Welkom de nieuwe liefde die wij mogen aanvaarden, omdat wij ons gebonden weten aan de bron zelve, welkom, welkom het schoone leven dat zich openbaart in eindeloosheid."
Deze slotwoorden zijn zeker weer vaag genoeg.
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

E. Jordan, 8067.
HET GEHEIM VAN DE NACHTCLUB. Vertaald uit het Engelsch door C. C. Bender. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1931. (20×13) 284 blz.

Een kleine jongen ontmoet op zijn negenden verjaardag een man, die heel aardig voor hem is; — want het jongetje heeft op dat moment juist groot verdriet, omdat hij niet mag gaan visschen voor z'n tante, — en dien hij maar niet meer vergeten kan. — Dat is de proloog.
Later, in New York gekomen zien wij hem als naarstig bank employé met zeer veel kruiwagens en dus met kansen om het tot iets te brengen. Evenwel: de jongeman is eerlijk en menschlievend, hetgeen om het ver te brengen weer een minder goede noot voor hem is.
U moet weten: er wás iets. Iets van een moord in een nachtclub. Dat is ook juist het geheim van de Nachtclub en dat mogen wij óók niet verklappen. Maar die jongeman nu, eerlijk en menschlievend, ging zich in dat gevalletje steken, omdat een onschuldige, — de man uit zijn jeugd, — gevaar liep. In plaats van den raad van het directeurenzoontje op te volgen: „Ga een poosje aan den rol. Ga met een paar leuke meisjes op stap! Ga wat bokswedstrijden bijwonen!", — inplaats van dezen wijzen raad van iemand, die het gewis ver brengen zal in de wereld, neemt onze jongeman het op voor den verdrukte. — Omdat het toch maar een roman is, brengt de jongeman het natuurlijk tóch heel ver. En dan is er een vroeger buurmeisje, dat hij in de groote stad ontmoet en dus is... 't verhaal uit.
Het is een mooi verhaal, een spannend verhaal, een verhaal met wat leering en wat moraal. Bovendien behoorlijk geschreven en behoorlijk vertaald ook.
— B — *J. H. P. J.*

Aino Kallas, 8068.
HET WITTE SCHIP. Vertaald uit het Russisch door Fenna de Meyier. *Goede & goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1931. (17×12.5) 52 blz.

In *Het Witte Schip* wordt ons het wachten verhaald van een groep menschen, die naar een beloofd wit schip uitzien, zooals anderen smachtten naar het beloofde land. Maar het witte schip komt niet. Dit is de fantasie van een vrouw, die brood bakt en die na deze fantasie weer met bakken door gaat. Als men wil, kan men uit deze geschiedenis een mooie spreuk of zooiets putten, maar veel indruk maakt het schetsje niet, al deed de vertaalster haar uiterste best om een vertalinkje te leveren in zoo bekoorlijk mogelijk Nederlandsch.
— B — *J. H. P. Jacobs.*

George Kettmann, Jr., 8069.
MAAN OP HET DAK. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1931. (20×14). 260 blz.

We weten niet welke overwegingen Kettmann geleid hebben, toen hij zich instelde dit slordig gekomponeerd detective-achtig verhaal te schrijven. Veel in dit boek verraadt nog schrijver's talent, dat echter de auteur in dit boek bezig is te verknoeien door concessies aan grove sensaties. Mogelik en hopelik komt de schrijver van *De glanzende Draad der Goden* over deze inzinking heen. Nodig zal zijn dat de ephemere verschijnselen voor zijn dieper inzicht hun bekoring verliezen.
— C — *Ed. A. Serrarens.*

R. Kipling, 8070.
UW DIENAAR DE HOND. Vertaald uit het Engelsch door Eva Raedt- de Canter. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1931. (21×16) 96 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.75.

Kiplings dierenverhalen huldigen alle eenzelfde grondgedachte: het dier is een wezen dat niet alleen een eigen wijze van voelen, maar ook een eigen wijze van denken heeft. Het is volkomen logisch op zijn manier. In *Uw dienaar de hond* zijn alle blaffende wezens verstandige lieden, en het ligt dan ook volkomen in hun lijn, dat het verhaal gedaan wordt door één hunner, den hond Boots.
De grammatica van dit beest heeft zonderlinge hebbelijkheden: hij maakt gaarne woordverbin-

dingen van drie woorden, zooals „sluipen-opteenen" of „niet-bang-stier". Boots en zijn vrienden beschouwen voorts den mensch als hun God. Voor het overige gedragen zij zich als de dieren die wij gewone stervelingen kennen. Colette schrijft eigenlijk veel wijzer en minder modieus over dieren.
— A — *Albert Helman.*

Mien Labberton, **8071.**
ONTWAKEN. *W. de Haan, Utrecht,* 1931. (21 × 16) 182 blz.

Ontwaken is 'n boek over kinderen, *geen* kinderboek. In twaalf zeer fijngevoelde schetsen geeft Mien Labberton twaalf verschillende kindertypes, verbazend mooi en ook van opvoedkundige waarde. De godsdienst is hier geheel uitgeschakeld en even komt de socialiste om den hoek bij 't verhaal over de gevangenis. 't Overgevoelige jongetje had hier door moeder zeer goed onderricht kunnen worden over straf en rechtvaardigheid, iets dat ieder kind begrijpen kan. Maar dit is 'n kleine fout in 't mooie boek.
— A — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Aart van der Leeuw, **8072.**
SINT VEIT. Geïllustreerd door Henri van Straten. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1931. (17 × 12). 53 blz.

Een herdruk van een der eerste publicaties van wijlen Aart van der Leeuw: het titelverhaal uit *Sint Veit en andere vertellingen.* Hoewel men reeds hier Van der Leeuw kan bewonderen, lijken ons het verhaal zelf en de toegevoegde illustratie's van dien aard, dat een groot voorbehoud noodzakelijk is.
— C — *Jos. Panhuijsen.*

Johan Luger, **8073.**
Jo Spier,
ZONDERLINGE REIZEN. *Andries Blitz, Amsterdam,* 1931. (20 × 14) 166 blz.

Van de twee reisverhalen is 't eerste, een tocht met een prehistorischen, Amsterdamschen aapjeskoetsier naar Keulen, wel 't geestigste. De tocht naar Schokland is een geschiedenis, die men alleen tegen den eersten April naar waarde savoureeren kan.
Jo Spier is een begaafd en scherp observeerend teekenaar, Johan Luger een vlot, soms te vlot verteller.
— A — *F. A. Brunklau.*

D. H. Poldermans, **8074.**
ZUID-BEVELANDSCH LIEF EN LEED. *G. W. den Boer, Middelburg,* 1932. (19.5 × 14). 118 blz.

Negen schetsjes uit het leven der menschen van Zuid-Beveland, in hun gouwspraak geschreven. Vriendelijke, gevoelige vertellingen in den volkstoon, met wat zuiveren humor.
— B — *Vincent Cleerdin.*

Rudolf van Rees, **8075.**
SCHAPEN ZONDER HERDER. *D. A. Daamen, Den Haag,* 1931. (21.5 × 15) 227 blz.

Een roman van groote verdiensten. Van Rees typeert die star-protestante Ouddijkers op een meesterlijke wijze. Het geheele dorp is in het verhaal betrokken. 'n Leerzaam boek, dat een goeden kijk geeft op het innerlijk en uiterlijk godsdienstig leven in een door en door protestantsch, min of meer achterlijk dorp.
— Bc — *W. S. J.*

C. Sevensma-Themmen, **8076.**
DADEN DIE KEEREN. *Uitg.-Mij. Holland, Amsterdam,* 1932. (21.5 × 16). 350 blz.

Daden die keeren is een christelijke roman, een zwaarwichtig lang uitgesponnen verhaal, dat vooral handelt over menschelijk leed, en slechts zelden over menschelijke vreugde. Het is niet bepaald een boek voor katholieken, het verhaalt van een vrome, geloovige moeder, die haar man ziet verflauwen in zijn godsdienst en haar eenigen zoon ziet huwen met een katholiek meisje, wat haar als andersdenkende natuurlijk zeer kwetst. De vader komt echter tot inkeer en als de eerste kleinzoon er is, komt de verzoening met den zoon.
— Bc — *Jos. Panhuijsen.*

Upton Sinclair, **8077.**
ROMEINSCH AMERIKA. Vertaald uit het Engelsch door Johanna Kuiper. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (21 × 15) 269 blz.

Een jongeman Luke Faber geheeten en van patriciërs-huize wordt bij een auto-race-ongeluk in de hersenen „aangedaan". Tengevolge hiervan krijgt hij hallucinaties, die hij ervaart in een Romeinsch milieu. Naderhand blijkt dit alles werkelijkheid te zijn geweest, doch met Amerika als tooneel, alhoewel de zieke er niets van kon weten.
Wetenschappelijk beteekent zoo iets niet meer, dan de soortgelijke gevallen, die zich in 't verleden, — en dan heel wat beter verantwoord, hebben voorgedaan. Misschien is het schrijver's bedoeling geweest, om op deze manier de aandacht op het verhaal te vestigen, waarin een tendenz schijnt te huizen, maar dat overigens heelemaal niet interessant is. 't Is heel slappe kost en de moeite niet waard.
— Bc — *J. H. P. J.*

Zuster Sonja, **8078.**
WAAR GELEDEN EN GELACHEN WORDT. *C. F. Callenbach, Nijkerk,* 1931. (20.5 × 15) 210 blz.

'n Verpleegster geeft hier schetsen uit haar werk, eerst uit 'n diaconessenhuis, later uit 'n neutraal ziekenhuis. Ze zijn heel goed geschreven door iemand wier hart uitgaat naar de zieken, naar de armste onder hen en de kinderen. Sonja is 'n verpleegster die haar werk als roeping beschouwt. We lezen wel soms wonderlijke dingen in deze schetsen. Dat 'n jong verpleegstertje alléén 'n man moet behandelen, die opgesloten zit, omdat hij vaak wild is door delirium tremens en daarbij nog bekend staat als moreel misdadiger, is wel heel erg. Zoo is er meer. 't Is niet goed te gelooven dat pastoor en dominé zóó ongevoelig tegenover zieken optreden als hier wordt beschreven. Ook de overste der diaconessen bezit nu juist niet veel Christelijke rechtvaardigheid. Maar de taak der goede verpleester wordt mooi beschreven en Sonja geeft wel 'n reeele en diepen kijk op veel menschelijke ellende.
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Antoon Thiry, **8079.**
DE DRIE UIT SINTE GERARDUS MAJELLA EN HUNNE VROUW. *E. M. Querido, Amsterdam,* 1931. (19 × 13). 152 blz.

Antoon Thiry is een goed verteller, hij is niet wars van de bekende Vlaamsche gemoedelijken humor, maar hij weet zich ook daarin te beheerschen. Met ieder nieuw werk schijnt hij zakelijker en beknopter te worden. Deze vertelling van de drie zonderlingen uit „Sinte Gerardus Majella" en hunne vrouw, is misschien wat al te zonderling, wat al te grotesk om geheel aanvaardbaar te zijn, maar zij is niet zonder geest geschreven en door het simpele mededeelen van de feiten heen bemerkt men, de liefde van den schrijver voor het leven zelfs in zijn vreemdste en onberekenbaarste openbaringen. Een eigenaardig, maar ook een wonderlijk boekje.
— B — *Jos. Panhuijsen.*

DUITSCH.

Josef Blattl, 8080.
WENN DIE LAWINEN DONNERN UND ANDERES. *G. J. Manz, Regensburg,* 1931. (13 × 17). 254 blz.

Deze twintig novellen uit Tirol zijn het lezen alleszins waard. Wanneer men zoo nu en dan een dezer scherp geteekende schetsen leest, zal men er ongetwijfeld een waar genoegen aan beleven. Het leven der bergbewoners is op zichzelf voor ons, bewoners der vlakke landen, reeds met een romantisch waasje overtrokken, doch een blik in dit leven heeft voor ons nog grooter bekoring, wanneer dit beschreven wordt in den prettigen verhaaltrant van dezen schrijver.
— A — *J. F.*

Nikolaus Fassbinder, 8081.
DER NEUE LEHRER VON WALDAU. *Verlag der Glatzer Bücherstube, Glatz,* 1931. (18.5 × 12.5). 324 blz.

De auteur behandelt de sexueele inlichting aan de jeugd in de puberteitsjaren, hij doet dit fijn. Nu kan men wel zeggen, dat de zgn. „Aufklärung" meer behoort te geschieden door vader of (en) moeder, toch maakt Nikolaus Fassbinder 't wel klaar, dat een opvoeder in deze zaak ook wel iets, ja soms veel, mee te spreken heeft. Om de zaak weeft schrijver een roman, die boeit van het begin tot het eind. Vlot is het werk geschreven, zonder letterkundige bedoelingen. Een zeer mooi boek, dat aller belangstelling verdient.
— B — *W. S. J.*

Nathanael Júnger, 8082.
WILIBALD GEISTALLER UND SEIN HAUS. *Adolf Klein, Leipzig S 3,* 1931. (20 × 13). 301 blz.

Een zeer amusant boek, dat het leven in een kleine Duitsche stad weergeeft op een verrassende lichtelijk humoristische wijze. Het is de geschiedenis van een zonderling, die vier van zijn nichten, weezen, in zijn kinderloos huis opneemt hen opvoedt en tenslotte zelfs uithuwelijkt. Het geheele verhaal is eenvoudig, maar het blijft boeien tot 't einde door zijn speelsche typeeringen en zijn hartelijke menschenliefde.
— B — *Jos. Panhuijsen.*

Martin Knop. 8083.
SONNENWENDE. *Bernhard Steffer, Leipzig,* 1931. (12 × 8.5). 204 blz.

Visionnair, hier en daar misschien een weinig te sentimenteel en dweepend, doch steeds met groote liefde en in beeldende taal wordt in dit boekje, dat ver uitsteekt boven de doorsneelectuur van deze dagen, een levensbrok verhaald van den vader en den zoon, die het mooie en het edele zoeken zonder oppervlakkigheid, daar, waar zij het vinden kunnen, ook in de gewone dingen des levens. Door dit boekje waait de heerlijke melodie van de zee en van den wind, die door den knaap worden bemind als levende wezens.
Voor hen, die iets beters willen lezen, dan de happy-end-verhalen, willen wij dit mooi geschreven boekje, vol fantasie en diepe gedachten volgaarne aanbevelen.
— B — *J. F.*

Zsigmond Moricz, 8084.
DIE FACKEL. Vertaald uit het Hongaarsch door Heinrich Howat. *Ernst Rowohlt, Berlin.* (20 × 13). 442 blz. gec. M. 5.—, geb. M. 8.—.

Miklos Matoltsy, die protestantsch geestelijke geworden is, omdat zijn voorvaderen het waren, wil voor zijn dorpsgemeente een lichtende fakkel zijn. Maar het ontbreekt hem aan waar, geestdriftig apostelvuur, dat hem kracht geeft de moeilijkheden te trotseeren. Reeds de ruwe viering van zijn installatie brengt hem in conflict met het harde leven, hij staat er geheel vreemd tegenover. Zijn ambt gaat hem tegenstaan, hij krijgt geloofstwijfels, zijn verlangen naar een gelukkig huwelijksleven wordt niet vervuld. Zijn leven is een mislukking.
Die Fackel heeft enkele sterke passages, maar voor het grootste gedeelte is het een vrij slap, zonder hartstocht geschreven boek, dat het opgezette conflict niet bevredigend oplost.
Om de valsche opvattingen over God, het geloof, Oude en Nieuwe Testament, voorbehouden.
— Bc — *J. H.*

Gustav Renker, 8085.
FEUER IM OSTEN. *L. Staackmann, Leipzig,* 1930. (20 × 12.5). 317 blz. ing. M. 4.50, geb. M. 6.50.

In den krater van den Bogdo Ola zit een Chinees, die er geheimzinnige stralen samenstelt en ook zeer kundig is op het gebied van de hypnose. De schrijver bedoelt, waarschijnlijk met dezen Chinees, Azië en deszelfs geheimzinnige krachten te belichamen. Europa wordt verzinnebeeld door de lucht- en zeevloot van de Britten en terwijl de eerste door de geheimzinnige stralen weggesmolten wordt gaat de andere aan de hypnose ten onder. Een Duitsch journalist, die den Bogdo Ola binnen geslopen is, is van een en ander getuige en vertelt ons er de details van. Het is alles heel akelig en zijn zuster trouwt zelfs bijna met den stralen-Chinees, die niet eens beenen heeft en schijnbaar ook een paar armen mist. Hij, die begeerig is om te weten, wat griezelen is, kan dit boek in een verloren uur, maar met geen gegarandeerd succes, even opslaan.
— Bc — *G. S.*

F. W. Scherer, 8086.
PRAXEDIS. *Franz Borgmeyer, Hildesheim,* 1931 (20 × 13). 140 blz. ing. M. 2.50.

Een romantisch-historische vertelling uit den tijd van feodale kasteelen op ontoegankelijke bergen, van strijd tusschen een vorst-bisschop en de edelen, van kluizenaars in 't eenzame woud en 'n schoone jonkvrouw, waar alles om

draait. Prettig en boeiend geschreven is het goede en onschuldige volkslectuur.
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Rene Schickele. **8087.**
MEINE FREUNDIN LO. *Ernest Rowohlt, Berlin W.* 50, 1931. (19×11.5). 187 blz.

Een fijnzinnig, geestig en waardevol boekje, waarvan 't onderwerp: een ongeoorloofde verhouding, een streng voorbehoud noodzakelijk maakt.
Als tijdsbeeld van 't maatschappelijk en politiek leven in en om 't Parijs van voor den oorlog is 't interessant.
— C — *F. A. Brunklaus.*

Josef Wenter, **8088.**
LAIKAN. *Jos Kösel & Fr. Pustet, München,* 1931. (14×8.5). 235 blz.

Ook het leven der dieren verdient onze belangstelling, vooral wanneer het geschilderd wordt op de wijze, zooals Wenter dat doet, zonder sentimentaliteit doch met groote liefde tot het dier en met een spanning in het verhaal, dat dit leven van Laikan, den zalm, doet uitgroeien tot een waarachtigen roman.
Wenter toont zich niet alleen een fijngevoelig litterator, doch tevens een kenner van de geheimen der zee, die hij ons onthult zonder wetenschappelijke theoriën, doch als een noodzakelijk bestanddeel van het leven, waarin de hoofdpersoon met zijn soortgenooten jarenlang den strijd voert tegen den mensch en tegen de wezens, die wonen in de beken, de rivieren en de zeeën. Daarheen voert ons Wenter, want Laikan kan den roep van de zee niet weerstaan, de zee, dielokt, die wenkt, doch ook gebiedend eischt. Zoo roept ook ons het leven met al zijn vreugde en al zijn verdriet.
Onweerstaanbaar geboeid door den verhaaltrant van den schrijver volgt men de zwerftochten van den zalm. Met toenemende spanning zal men deze bladzijden lezen, totdat Laikan tenslotte toch als offer valt aan den mensch, in wien voor het dier zoo vaak het gevaar, het lijfsgevaar meestal belichaamd wordt.
Een boek, dat wij niet genoeg en zonder de minste reserve kunnen aanbevelen.
— B — *J. F.*

ENGELSCH.

Granville Toogood, **8089.**
HUNTSMAN IN THE SKY. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5×11.5). 350 blz. ing. M. 2.—.

De titel van dezen roman wijst op Orion, een sterrenbeeld dat Grison, de held van het boek, op zekeren avond aan het uitspansel schitteren ziet en dat hij symbolisch zal vinden voor zich zelf in het verder verloop van het werk. Even eenzaam als die „Hemeljager" zal hij door het leven gaan. Zijn moeder ontvalt hem terwijl hij aan het fuiven is, en zijn grootvader, de schitterend geteekende Lloyd, sterft op 't oogenblik dat hij hem het hardst noodig had. En tot overmaat van ramp laat hij den jongen musicus minder na dan deze verwacht had, wijl hij een groot deel van zijn fortuin verloren heeft met grondspeculaties in Florida. Ook van liefde wil Garrison niet weten. Noch Elaine, noch Anne, ofschoon ze beide erg op hem verliefd zijn, weten zijn hart te veroveren. Want hij heeft maar één passie: de muziek, en zich aan een vrouw geven zonder passie vindt hij misdadig. Zijn schitterend talent komt pas tot publieke uiting als een van zijn studiemakkers uit Parijs, een Joodsch dirigent, te New York een van zijn werken spelen komt. Slechts één keer dwaalt Garrison langs den gevaarlijken kant, en dan is het nog niet zijn schuld. Het boek schijnt speciaal te zijn geschreven, om te bewijzen dat men artist en excentriek en toch zedelijk mensch kan zijn. Als dusdanig steekt het schel af bij andere soortgelijke publicaties. De karakteriseering is uitstekend. Doch meesterlijk is het boek vooral als milieu-schildering van Philadelphia en als weergave van het leven van een kunstenaar in zoo'n alles nivelleerend milieu, dat tot mediocriteit dwingt doch den stalen wil van Garrison niet buigen kan. We denken dat Sinclair Lewis heel wat bldz. van dit werkelijk mooie boek zou willen onderteekenen. Vooral liefhebbers van muziek kunnen we het recommandeeren. Die hebben hier een kolfje naar hun hand, en kunnen een bloemlezing opmaken met de schitterende uitingen van kunstzin, die hier te hooi en te gras liggen.
— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

A. R. Weekes, **8090.**
ESME'S SONS. *Bernard Tauchnitz,Leipzig,* 1931. (17.5×11.5). 334 blz. ing. M. 2.—.

Miss A. R. Weekes (die we niet verwarren moeten met R. K. Weekes van wien hier vroeger een werk werd gerecenseerd, No. 4945) is geen debutante meer. We kennen van haar reeds *Spanish Sunlight, Nightfall* en *Clair de Lune.* Doch het onderhavige is zeker haar meest hartstochtelijk en spannend verhaal. Ze beschrijft hier hoe de tweelingszonen van Esme Palaret, elk op zijn beurt, gevangen worden in de strikken van even mooie als gevaarlijke vrouwen. Het boek is niet alleen een up-to-date document. De speculaties tusschen het Engelsche pond en den Franschen frank, komen er b.v. in ter sprake. Doch het is ook interessant als verhaal zelf en geeft een goed beeld hoe in onze moderne samenleving de hardnekkige, drieste parvenu's, zoowel mannen als vrouwen, toch tot hun doel weten te komen, zelfs in het Engelsche high-life. Zoowat heel de gamma van menschelijke gevoelens en hartstochten krijgt haar beurt. Nu is het boek idyllisch en brengt ons naar het zonnige Zuiden dan weer gaat het er hardhandig toe in Engeland. Afgezien van een minnerijtje, dat niet uitgerafeld wordt, doch dat in werkelijkheid wel heel anders zal zijn verloopen, en enkel bedekte hartstochtelijke scènes, kunnen we het boek als een sterke brok literatuur aanbevelen. Het lijkt tegenwoordig haast een recommandatie in Engeland als een werk door een vrouw is geschreven.
— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

IV. DICHTWERKEN.

NEDERLANDSCH.

Rainer Maria Rilke, **8091.**
HET LEVEN VAN MARIA. Vertaald uit het Duitsch door Martin Bruyns. *Martin Bruyns, Arnhem,* 1932. (23×16). 25 blz.

Das Marienleben van Rainer Maria Rilke, een

cyclus sublieme verzen, teeder van toon en van bijzonderen diepgang, — ofschoon hier en daar wat vreemd klinkend in katholieke ooren — werd door Martin Bruyns met lofwaardige toewijding in Nederlandsche verzen vertaald. Dat de jonge dichter, om in zijn bewerking het oorspronkelijke werk soepeler te kunnen volgen, het rijm elimineerde, verarmt evenwel vaak de klankschoonheid der verzen; waar tegenover staat, dat de wondere schakeering der treffend gevonden beelden meestentijds ongeschonden in 't Nederlandsch behouden werd. Ook Rilke's rhythme deint in deze bewerking in vele passages onmiskenbaar na, ofschoon in sommige gevallen den vertaler de suggestie van zijn schoon voorbeeld verliet en de rhythmische golf in 't traag gekabbel van onbezield proza verebt.
In alle geval is 't boekje waard, dat de poëziegevoeligen, die Rilke niet in 't oorspronkelijk Duitsch kunnen lezen, er met genegen aandacht kennis van nemen.

F. A. Brunklaus.

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

H. W. de Ronde, 8092.
OVERZICHT DER MUZIEKGESCHIEDENIS *E. M. Querido, Amsterdam,* 1931. 520 blz. ing. *f* 5.75, geb. *f* 6.75. (23×15.5).

Dit overzicht der muziekgeschiedenis is uit de practijk voor de practijk geschreven, waarschuwt het voorwoord. En zoo is het. Oorspronkelijke inzichten, eigen vondsten of verdeelingen vindt men hier niet; dit overzicht is een compilatiewerk dat zich van de bestaande onderscheidt door het „bij'' zijn tot op dezen tijd, zonder dat er van heel de nieuwste muziekwetenschappelijke literatuur partij getrokken is.
Wel laat zich de tekst goed lezen, zoodat dit werk niet alleen als leerboek bruikbaar is, maar zeer geschikt is om den muziekliefhebber de noodige oriëntatie te bieden. Zonder het in allerlei bizonderheden met den auteur eens te zijn, kunnen we zijn wijze van behandeling der „klassieken'' waardeeren. Maar de preliminaire muziekgeschiedenis is bij hem al te zeer in de verdrukking gekomen; muziekgeschiedenis dient in de eerste plaats stijlgeschiedenis te zijn, zoodat niet verzuimd had mogen worden te wijzen op de parallellen in de ontwikkeling van muzikale en literaire- of picturale stijlen. De muziek is in dit historisch verband tezeer als een geïsoleerd complex opgevat.

Lou Lichtveld.

Albert Vogel, 8093.
RHETORICA. Geïllustreerd door J. Franken Pzn. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1931. (24×18) 395 blz. ing. *f* 9.75, geb. *f* 11.75.

Door z'n brede opzet heeft dit werk met één slag alles naast zich geplaatst wat op dit gebied in Nederland zo te hooi en te gras over welsprekendheid weleens was gezegd. De fundamentele uiteenzetting, versterkt met bewonderenswaardig veel detaillering, verrijkt ten slotte met een de samensteller erende keuze uit klassieke en moderne redenaars, maken van *Rethorica* het inderdaad lang gezochte handboek, dat — en dit is geen phrase — in geen enkele boekerij van betekenis mag ontbreken.
Vogel geeft niet alleen een helder inzicht in het vak — hij weet ons overtuigend aan te tonen, dat het woord nog niets van z'n in de oudheid zo gewaardeerde schoonheid heeft verloren. Een bezwaar, dat uit beroep, aanleg en later speciale vorming van de schrijver wel te verklaren is, zou kunnen genoemd worden, de al te eenzijdige oriëntatie naar rede, in de zin van pleit- of lofrede. Er is 'n andere woordschoonheid dan die welke Vogel's bizondere sympathie geniet. Ook zijn er wel enige vlekjes aan te wijzen in het inleidende artiekel. We hopen hier elders uitvoeriger op terug te komen.
Het kan de vreugde over het verschijnen van dit prachtwerk en onze eerbied voor kennis, belezenheid en fijne smaak van de schrijver-samensteller niet verzwakken.

Teo de Witte.

FRANSCH.

Pierre Lasserre, 8094.
FRÉDERIC MISTRAL. *Editions Promethée, Paris,* 1931. (21×14) 216 blz.

Nog een boek over de dichter waarvan Barrès in zijn Cahiers schreef: „En Provence, de fait, il y a plus d'amitié et de gloire autour de sa personne que de connaissance de son oeuvre.''
En ook Lasserre merkt op, dat de vrienden van Mistral's werk behoren tot de oude Franse élite, meest van boven de veertig.
Zijn boek zal die kleine élite welkom zijn, want de sinds een jaar gestorven meridionale filosoof geeft knappe en beknopte, indringende beschouwingen zoowel over ieder der hoofdwerken afzonderlik als over letterkundige, politieke en godsdienstige overtuiging van de meester van Maillane.
Het pleit voor Lasserre dat hij onbewimpeld de grootheid van Mistral's voorname Katholicisme handhaaft.

Teo de Witte.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Dr. Jules Persijn, 8095.
STUDIEN EN LEZINGEN. *De Standaard, Brussel,* 1931. (20×15.5) 195 blz.

Persijn heeft gelijk gehad met deze her en der verspreide artikelen in deze bundel te vergaren. Hij heeft zijn geesteskinderen daardoor een langer leven verzekerd. De hier verzamelde opstellen zijn van heterogene aard. Het eerste geeft ons een rake en geestige karakteristiek van het West-Europees studententype. Zijn bron voor deze kennis is de lieteratuur, maar Persijn verstaat de kunst zich in die stof zodanig in te werken en 't ons dan zo geloofwaardig te vertellen alsof hij zelf met deze Spaanse, Italiaanse, Franse, Duitse, Zweedse en Engelse studenten gelukkige dagen verjubeld heeft. Of echter zijn karakteristiek, die al dateert van 1913 nog aktuele waarde heeft, betwijfelen we sterk. Maar zij het een historiese schets, zij is de lezing overwaard.
In zijn gedocumenteerd overzicht van de geschiedenis van het Vlaams toneel van 1830 tot aan de stichting van het Vlaams nationaal toneel in 1853, voelt zich Persijn bij de zijnen thuis. Hier krijgt zijn werk die gemoedelike toon, alsof hij over zijn oude familie zit te redekavelen. Die toon is

wel nodig om ons over de ergernis van zoveel kultureel verval heen te helpen.
Ondanks Persijn zullen Vondel's Eerste en tweede Deensche Reis maar weinigen boeien. Dat werk is geknipt voor de Vondel-Kroniek.
Met een zeer leerzame studie over vergelijkende Letterkunde, die tevens als een posthume hulde aan Gerrit Kalff mag gelden, besluit Persijn zijn boek.
Reeds vaker hebben we hier op de vele voortreffelikheden van Persijn's essayisties werk gewezen, die zich ook hier weer rijkelijk openbaren, zodat we dit boek kunnen aanbevelen zonder in loftuitige herhalingen te vallen.

Ed. A. Serrarens.

Dr. C. G. N. de Vooys, 8096
GESCHIEDENIS VAN DE NEDERLANDSCHE TAAL. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. (22×15). 231 blz. geb. *f* 3.90.

Beknopt heeft prof. de Vooys in dit boek samengevat de stof, welke hij sinds vele jaren in zijn colleges pleegt te geven.
Wat op de ontwikkeling van de klank- en vormleer betrekking heeft, is „bijna geheel terzijde gelaten", wijl dit „beter een plaats kan vinden in een met deze geschiedenis parallel lopende historiese grammatica, van het Middel-Nederlands tot op onze dagen."
In de Vooys' boek wordt de ontwikkeling onzer taal geschetst vanaf ± 400 tot op onze tijd toe. Het laatste hoofdstuk handelt over het Afrikaans. Hoe deze ontwikkeling heeft plaats gehad en welke invloeden hetzij bevruchtend hetzij storend daarop hebben ingewerkt, wordt in een elftal hoofdstukken kort en duidelik uiteengezet. Het is een boek, rijk van inhoud en, wat werkelik een verdienste mag heten, de stof is zó behandeld dat het boek alleszins leesbaar is.
Bedoeld is het werk voor meer-gevorderde studenten (in de Ned. letteren) en vakgenoten en we mogen zeggen dat prof. de Vooys hen allen een grote dienst heeft bewezen.
Hier is een boek gegeven waarnaar lang was en is uitgezien; het wordt dan ook van harte welkom geheten.

Joh. Heesterbeek.

DUITSCH.

Von Werner Kraus, 8097.
DAS TÄTIGE LEBEN UND DIE LITERATUR IM MITTELALTERLICHEN SPANIEN. *W. Kohlhammer, Stuttgart,* 1929. (23×15). 96 blz.

De schr. doorloopt in dit geleerd en sterk gedocumenteerd betoog de Spaansche Middeleeuwen vooral de 14de en 15de eeuw en tracht zoowel uit literatuur als uit geschiedenis en aanverwante wetenschappen een beeld op te hangen van het „Spanische Aktivismus". Die naam klinkt misschien een beetje vreemd in sommige ooren. Laat er ons dus bijvoegen dat Kraus bewijzen wil, hoe de Spaansche Middeleeuwen onder den invloed stonden van de leer der Stoa „für die alle in das Tun Bedeutung hat, nicht aber dasjenige was durch dieses Tun erreicht wird." Interessant is het boek vooral waar het gaat over de Spaansche „Troubadours" (loglares), de verhoudingen van het hof tot de literatuur en de wetenschap en den oorsprong der satire. Dit laatste hfdst. is een mooie inleiding op de heele Don Quichotte Literatuur. En wie er verstomd over gestaan heeft dat de Spaansche regeeringsvorm zoo plots veranderen kon, leze enkele passages van dit boek en hij zal bevinden dat zulks niets nieuws is in de Spaansche Geschiedenis „das Werk von Eruptionen und nicht das Ergebnis einer steten Entwicklung." Het boek is een mooie synthese van de inwerking van „Wort und Schrift, Wissen und Wissenschaft Leben und Literatur", die wel overal elders in Europa in dien tijd hun invloed deden gelden doch die op een heel bijzondere wijze inwerkten op de Spaansche „Wesensart mehr auf Kritik und Beeinflussung als auf Ver-Zauberung oder Beschwichtigung der Wirklichkeit bedacht." Hier en daar is het werk erg zwaartillend en wijl er meer Spaansch dan Duitsch in staat, leest het voor oningewijden niet zoo erg gemakkelijk.... Doch het loont de moeite zich over deze bezwaren heen te zetten.

Dr. Raph. Kreemers.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Fr. Vict. Claassen, 8098.
ROBESPIERRE. *R.K. Jongens-Weeshuis, Tilburg.* 1931. (19×15). 190 blz.

De revolutionnaire geest van den na-oorlogschen tijd, roept bij vele intellectueelen meer belangstelling wakker voor de corypheeën uit de dagen der Fransche Revolutie, welke stellig tot de meest-verschrikkelijke behoort, die ooit een volk heeft geteisterd. Die belangstelling is niet zonder zin, immers, tallooze begrippen en ideeën, welke in de laatste jaren weer opgeld doen, zijn in de jaren 1789 e.v. ofschoon in rudimentairen vorm, al verkondigd, gepropageerd en geprobeerd.
De historische wetenschap beschikt betreffende de Fransche revolutie over 'n geweldig bronnenmateriaal en zoo'n ontzettende hoeveelheid litteratuur, dat de ware aard van de „roofvogels der revolutie" niet te verbergen is. Zelfs wetenschappelijke medestanders kunnen dit niet meer. Zoo is men het er algemeen over eens, datonder die individuen, vrijwel geen genieën voorkomen. 't Allergrootste deel zijn middelmatigheden, gedreven door 'n enormen hoogmoed en bot egoïsme. Een bepaalde uitzondering maakt Robespierre. Wel was ook hij een middelmatige geest, die slechts door hard werken zijn positie geleidelijk aan heeft veroverd, maar we mogen hem niet dát bot egoïsme toeschrijven, als de andere toenmalige terroristen. Een biografie over 'n dergelijk voorman is altijd interessant en leerzaam. Onze tijd en ons land vragen niet op de eerste plaats 'n volledige levensbeschrijving. Wie iets dergelijks verlangt kan in de Fransche litteratuur ruim terecht. Breede lagen ontwikkelde lieden, vragen echter allereerst naar den geest van 'n dergelijke historische figuur als Robespierre is. Welnu de ontwikkeling en de beschrijving van dien geest en zijn handelingen geeft ons Fr. Victorianus, terwijl hij die daden volgens 'n zuiveren maatstaf beoordeelt. Dat de schr. steunt op goede bronnen spreekt van zelf, slechts weinigen zullen zoo goed op de hoogte zijn met dit tijdvak der algem. geschiedenis als schr. We willen er de aandacht op vestigen dat hij mede een goed gebruik maakt van de fraaie werken, welke van katholieke zijde

rond en om dit onderwerp zijn geschreven. Zij worden maar al te veel miskend.
Ieder die dus een vlot geschreven, zuiver aan de katholieke principen getoetst boek over Robespierre wil lezen, kunnen we dit handige boekje recommandeeren. De vele lastige kwesties, welke hier van een zoo ruim en breed mogelijk standpunt bekeken worden, geven een les in de historie, die iedereen kan ter harte nemen.
Uit wetenschappelijk oogpunt achten we het vermeldenswaard, dat schr. aan de sinistere figuur van Fouché de plaats geeft, welke hem toekomt bij de preparatie van het drama van 8-9 Thermidor Ofschoon de opdracht van een boek, een zuiverparticuliere aangelegenheid van den schr. is, meenen wij er toch op te moeten wijzen, dat deze wel zéér op haar plaats is. In dit boekje spreekt geest van den geest van den voortreffelijken docent, die de gebeurtenissen van de Fransche Revolutie zóó voortreffelijk te behandelen wist, dat niet alleen de kennis, maar bovenal het inzicht werd verruimd en verdiept. Eenzelfde taak kan ook dit boekje vervullen.

C. Slootmans.

J. T. Trebitsch-Lincoln, **8099.**
DE GROOTSTE AVONTURIER DER TWINTIGSTE EEUW. Geïllustreerd. *W. J. Thieme & Cie., Zutphen,* 1932. (22 × 15). 240 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90.

Het feit, dat Trebitsch-Lincoln zijn „memoires" den titel geeft: *De grootste avonturier der twintigste eeuw,* duiden er reeds voldoende op, dat hij niet van hoogmoed gespeend is. Ongetwijfeld is deze politieke avonturier van slecht soort, een man met groote verstandelijke gaven — ook hierop gaat hij prat — maar zijn trotsch en onhebbelijk egoïsme hebben hem belet deze kostelijke gaven op een goede wijze te gebruiken. Enkele malen gewaagt hij van zijn journalistieken flair. Die staaltjes zijn niet ongelooflijk, want het onderhavige boek is een specimen van vlotte journalistieke reportage. Wie een avond genieten wil van een stel politieke bedriegerijen van de dwaaste en meest uiteenloopende soort, kunnen we dit boek recommandeeren. Een Nederlander is allicht nuchter genoeg om niet alles au serieux te nemen.
Uit historisch oogpunt dient er echter op gewezen, dat deze levensbeschrijving, als zoodanig verre van voldoende moet genoemd worden. Oorzaak en beweegreden van vele daden, welke niet bepaald zuiver staan, worden met een dooddoener op zij geschoven. Je moet dat maar raden! Zulks geschiedt niet eenmaal, verschillende keeren zijn we verplicht vraagteekens te plaatsen. De oplichter Lincoln is ook betrokken geweest, bij de Kapp-putsch. Voor deze zaak lijkt hij ons zeer juist en in ieder geval zeer interessant. We zeggen uitdrukkelijk „lijkt", want wat hij hier publiceert over de sensationeele stukken, welke hij indertijd aan het Tjechisch ministerie van Buitenlandsche Zaken verkocht en toen zulk een grooten onrust in Europa veroorzaakten, komt niet met de waarheid overeen. Hij doet n.l. voorkomen, dat dit documenten waren van groot gewicht. Inderdaad waren het vervalschingen van dezen beruchten avonturier. Ten slotte kunnen we de — overigens zeer persoonlijke — meening slecht van ons afzetten, dat dit boek een nieuwe poets is aan het adres van Engeland.

C. Slootmans.

FRANSCH.

R. Rumilly, **8100.**
SIR WILFRID LAURIER. *E. Flammarion, Paris,* 1931. (19 × 12). 209 blz.

Sir Wilfrid Laurier is 'n Fransch Canadees, die van 1896-1911 eerste minister was in Canada — 'n man van 'n hoogstaand karakter, van onkreukbare trouw, die nooit zou wijken van de beginselen, die hij meende als staatsman te moeten volgen. Dat heeft hij bij z'n bezoeken in Engeland tegenover groote politici duidelijk durven toonen. Bij 't begin van bestuur was er weinig gevoel voor echte rechtvaardigheid en eerlijkheid in Canada. Hij heeft door zijn energiek ingrijpen radicale veranderingen weten te brengen. De oplossing van den schoolstrijd — nog lastiger problemen in Canada dan bij ons — heeft hij binnen tamelijk korten tijd ten einde gebracht en vrijheid van onderwijs in zijn wetgeving uitstekend gewaarborgd. Hoe hij ook optrad als bewindvoerder of als oppositieleider, altijd werd hij gesteund door de bewondering van zijn volk. René Doumic, die een inleiding voor dit boek schreef, zegt, dat in dit leven vooral 't hooge prestige opvalt, dat hij zelfs bij hen uitoefende, die zijn idee's niet deelden. 't Was zijn verschijning zeker, die meewerkte, zijn schitterende welsprekendheid, zijn naastenliefde, zijn liefde voor wetenschappen en kunsten, zijn fijn-aristocratische omgang. Op 't einde van zijn leven moest hij wel teleurstellingen ondervinden, maar hij blijft de glorie van Canada. „Le type d'homne, le plus parfait, qu'ait produit la race française en Amérique, un homme, qui a servi de drapeau a tout un pays." Een boek voor onze opgroeiende jeugd, vooral voor hen, die zich moeten voorbereiden voor 't openbare leven, die mee willen werken voor 't welzijn van 't vaderland.

v. L.

S. A. I. Marie de Russie, **8101.**
ÉDUCATION D'UNE PRINCESSE. *Stock, Delamain & Voutelleau, Paris,* 1931. (18 × 11.5). 406 blz.

Het aantal gedenkschriften over de Russische omwenteling is zoo groot geworden, dat men allicht er toe komt nieuwe boeken in dit genre wat critischer te gaan beschouwen. Dit uitnemend in 't Fransch uit 't Engelsch vertaalde geschrift van Grootvorstin Maria van Rusland zal om 't erin verhaalde en om de meesterlijke manier, waarop 't verhaald werd, daarentegen wat voorafging en misschien nog volgen mocht aan Russische revolutie-memoires het bestaan voor 't oog der critiek zeer moeilijk maken. De Grootvorstin is een zeer begaafd schrijfster zonder de pretenties van een begaafd schrijfster. Ze is van zoo hooge afkomst, dat ze beter dan wie ook de betrekkelijke waarde van een hooge afkomst leerde beseffen. En haar leven was zóó bewogen, dat 't verhaal ervan geen „rommannetje" behoefde om tot een „vie romancée" te worden aangelengd.
De hooge waardeering, waarvan André Maurois in z'n inleiding tot de Fransche uitgave blijk geeft, is dan ook in geenen deele overdreven. 't Is litterair van hoogen rang en als levensverhaal van een prinses zeer boeiend.

F. A. B.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

P. Theodard Claes, **8102.**
WAAR DE MEESTER MIJ RIEP. *S. Franciscus-Drukkerij, Mechelen,* 1931. (21.5×16.5) 156 blz.

Hier is een missionaris aan het woord, die bezield door het heilige voornemen zielen te winnen voor 't Godsrijk naar Lubia en Midden-Katanga in het Congogebied trok. Hij vertelt van zijn heenreis, van de lange zeereis, van storm en stilte, van heerlijke in zon badende steden en groene eilanden, verloren in den wijden oceaan, van het leven op het schip en de Tafelberg in Kaapstad, waar men aan land gaat. Van Afrika's Zuidpunt voert de trein den missionaris naar den Congo, de schrijver beschrijft, dan wat hij ziet tot aan Elisabeths stad en de moeilijke reis per auto. Tenslotte komt de missionaris op zijn plaats tusschen zijne negertjes en negers te Kanzenze. Hij schildert nu de natuur, het leven der negers, de zonnige dagen, de omgang met de onbeschaafde dorpelingen, de zeden, de gewoonten, het bezoek aan de verafgelegen Staties, de uitstapjes te paard en te voet en doet dit op zeer onderhoudende manier.
Hij heeft veel gezien, veel ondervonden, en veel opgeteekend. Wie belang stelt in Midden-Afrika, in het missiewezen zal na lezing het boekje tevreden ter zijde leggen.

A. F. van Beurden.

Dr. H. Gerversman, **8103.**
RIJNREIS. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1931. (20×15) 87 blz. ing. *f* 1.50.

Wie de Rijn met zijn uit verre eeuwen tot ons gekomen sagen, met zijn door vele dichters bezongen ridderburchten, zijn oude Steden nog eens voor zijn geestesoog wil zien voorbijtrekken, en dat in een boekje van compacten vorm, hij leze deze beschrijving.
Het ontstaan in den vóórtijd, het leven der oerbewoners, den vooruitgang der oercultuur, roept schrijver in levende beelden voor ons op.
Daarna bespreekt hij uitvoerig de vestiging der Romeinsche legioenen na harden strijd met de Germanen en het verzet der wakker geworden Rijnlanders, wat hen niet kon baten; Xanten, Keulen, Mainz, Trier, worden Romeinsche steden. Maar Clovis brengt eene nieuwe beschaving Het Kruis overwon. De groote Karel bouwt later zijne paleizen en de sage maakt zich meester van zijn beeld en omgeving ook van Eginhard en Emma. De Noormannen, de kruistochten volgen, burchten worden op de hoogste rotsen gebouwd. Minstreelen bezingen de Nibelungen en te Worms twisten Brunhilde en Chrimhilde om den voorrang. De steden aan den Rijn groeien, welvaart heerscht er, trots de woedende oorlogen en trots de barbaarsche invallen van den Zonnekoning. Men strijdt om den Rijn; de Rijn wordt een dierbaar pand voor iederen Duitscher. Heine bezingt hem, Eichendorf, Uhland, Rittershaus Somroch en vele anderen loven zijn schoonheid, zijn bergen, zijn wijn, parelend in de bekers. De schrijver geeft daarvan een beschrijving vol dichtergloed en schildert zijn wandelingen door de antieke steden en dorpjes. St. Goar, Bacharach, Andernach, Bonn, Keulen. Wie naar den Rijn wil, leze eerst dit boekje, een compendium van veel wetenswaardigs.

A. F. van Beurden.

Gilles van Hees, **8104.**
Ed. C. Witschey,
NEERLANDS NIEUWE GEWEST. Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. (20×17) 78 blz. ing. *f* 0.75, geb. *f* 1.10.

Het is een alleraardigste, vruchtdragende gedachte geweest, om over het meest grootsche werk ooit in ons vaderland ondernomen: de afsluiting en gedeeltelijke droogmaking van de Zuiderzee, een schoolboekje uit te geven. Maar de samenwerking van een schoolhoofd en den secretaris van de Directie der Zuiderzeewerken heeft een werkje doen ontstaan, dat hoewel bevattelijk en aantrekkelijk en begrijpelijk voor de jeugd, toch zoo hoog uitgaat in waarde boven een gewoon leer-leesboek, dat we dit werkje in ieder gezin zouden wenschen. Het is met een schat van kaartjes en uitmuntende afbeeldingen verlucht en doet ook den uitgever alle eer aan.

Dr. J. B. L. Hol.

Dr. J. H. Ronhaar, **8105.**
PALESTINA. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930. (21×15). 235 blz. ing. *f* 3.50, gec. *f* 3.90.

De keuze van Palestina als onderwerp voor een studieboek voor hoofdacte-candidaten mag zeer zeker toegejuicht worden; des te meer moet betreurd worden, dat door de ernstige wetenschappelijke fouten, welke in het physisch-geografisch gedeelte voorkomen, het onderhavige werk als studieboek ten eenenmale ontraden moet worden.

Dr. J. B. L. Hol.

DUITSCH.

Prof. Dr. Heinrich Poelmann, **8106.**
GEOLOGISCHE STREIFZÜGE DURCH WESTFALEN FÜR PRIMANER STUDENTEN. *Aschendorffsche Verlagsbuchhandlung, Münster i. W.,* 1930. (21×14). Deel I: 57 blz., ing. M. 0.95 gecart. Deel II: 61 blz., ing. M. 0.95.

Een buitengewoon aardig boekje voor natuurliefhebbers, leerlingen van H.B.S.'en, enz., die van uit het O. van ons land een tochtje in het Bentheimsche of Munstersche willen maken, of wat verder wegtrekken naar Teutoburger Woud, Haarstrang of het Sauerland ten Z. van de Ruhr en zelfs verder naar het Oosten, naar Warstein, Padberg, Bielefeld, Warburg, enz. Alle aangegeven tochten zijn uitmuntend beschreven, zoodat men zelfs zonder kaart met eenig opletten gemakkelijk den weg en alle daarlangs waar te nemen geologische verschijnselen kan vinden. Men kan er zeer vele geologische grondbegrippen bij leeren kennen. Het boekje is voor leeken geschreven, maar kan ook voor onderwijzers en leeraren, die b.v. een wetenschappelijk schooluitstapje voorbereiden, uitnemende diensten bewijzen.

Dr. J. B. L. Hol.

Paul Schultz, **8107.**
IM U BOOT DURCH DIE WELTMEERE. *Velhagen & Klasing, Bielefeld,* 1931. (19×13). 192 blz.

Tot nog toe waren de boeken over de U-boot

reizen, die in Duitschland verschenen zijn en verhalen van de soms zeer merkwaardige oorlogsdaden der bemanningen, geschreven door officieren. Dit verhaal is geschreven door een der *zeelieden,* waarin geen jacht op effect of reclame vóór zit, maar waarin getracht is dag voor dag te getuigen van het gebeuren op de wijde zee in den wereldoorlog. Het vertelt van het leven op de U-booten, van de bezwaren van den dienst, de reis naar de Dardanellen, van het doen kelderen der Engelsche groote oorlogsbooten, van de jacht op vijandelijke schepen in den storm; het overgaan der bemanning op een U-handelsboot en de tocht naar Amerika. Jubel der Amerikanen over het waagstuk! Reizen door de mijnenvelden en strijd met vermomde oorlogsbooten! De beelden, die het boek schildert, volgen in lange reeks achter elkander; de Amerikaansche kusten worden dan bedreigd en men is overal van gevaren omringd. Men houdt moed, maar het loopt tegen het einde. De wereld is moe gestreden, Duitschland is af, het communisme heeft zijn intocht gehouden. Men vaart vol hoop naar huis. Maar het einde is haast tragisch. Soldaten, die de U-boot tegemoet varen, halen de vlag naar beneden, de dappere bemanning krijgt geen dank. De kapitein wordt met den dood bedreigd voor zijn trouwe diensten. De soldatenraad is meester. Duitschland's ontbinding schrijdt voort. De U-boot wordt uitgeleverd aan Engeland. Wie van dien dramatischen strijd lezen wil, vindt stof in dit boek.

A. F. van Beurden.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

A. Vosmaer, **8108.**
HET WONDERBOEK DER ELECTRICITEIT. Geïllustreerd. *W. de Haan, Utrecht,* 1931. (25 × 18) 156 blz.

Dit boek geeft een zeer populair overzicht der electriciteit met de meeste harer toepassingen. Zonder eenige voorkennis is dit boek te lezen, dat vooral uitmunt door goede illustratie, waaraan zich de duidelijk geschreven tekst aansluit. De lezer zal niet vermoeid worden door theoretische beschouwingen, noch eenige theorie, maar vindt in dit boek, dat geen leerboek maar een leesboek wil zijn de resultaten der electrotechniek die in de laatste 50 jaren zijn verkregen. Als zoodanig lijkt ons dit boek geslaagd.

Dr. Kurris.

S. Benima, **8109.**
CONJUNCTUUR EN CRISIS. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1931. (25 × 17).

De eerste hoofdstukken zijn gewijd aan de behandeling van eenige economische vraagstukken, waarover schrijver en Prof. Verrijn Stuart blijkens diens kritiek op schrijver's boek *Een stabiele munteenheid* van opinie verschillen.
On interessante wijze tracht schrijver aan te toonen, dat wat wij gewoonlijk voor „conjunctuur" verslijten, niets anders is dan een disharmonische inwerking van het geldwezen op de maatschappelijke bedrijvigheid.
Wij kunnen het goed gedocumenteerde boek wel aanbevelen voor hen, die belang stellen in de nieuwste economische verschijnselen.

J. E. Mulder.

J. K. Rensburg, **8810.**
THEORIE DER EVOLUTIE. *A.J.G. Strengholt, Amsterdam,* 1931. (21 × 15). 301 blz.

Er schijnen veertig jaren van pijn en kwelling nodig te zijn geweest, voor dit geesteskind van de dichter J. K. Rensburg het levenslicht mocht aanschouwen. Maar nu het er is, nu het manuscript, het befaamde, waarover ingewijde, oubollige Amsterdammers zich al langer vrolik hebben gemaakt, boek is geworden, moeten we dan ook bekennen een wonderkind gezien te hebben. Want wanneer niet alles, maar slechts een deel van Rensburg's uiteenzettingen en voorspellingen waar is of uitkomt, dan zal geen figuur in het Pantheon van de allergrootsten aller tijden het halen kunnen bij deze Amsterdamse ziener, die in 't voetspoor tredend van zijn testamentiese voorvaderen, het lot der wereld reeds voor eeuwen wist te voorspellen. Alle geheimen der toekomst, alle verholenheden tussen hemel en aarde, alle duisterheden van het oer-verleden heeft de doordringende en constructiegeest van Rensburg ontraadseld. Waarlik zijn boek is dan het grootste evenement der kultuurgeschiedenis. Rensburg is de ontdekker van het oerschrift en van het nieuwe wereldschrift, de uiteindelike vinder van de oertaal, de ontdekker van de nieuwe wereldtaal, het Frans en de inluider van de nieuwe Aera, het Messianisme, dat zich zal kenmerken door een mondiale hegenomie van het culture latine, met Parijs als de stralende metropool. De heer Rensburg zegt dit niet zo maar, maar als goed profeet is hij geinspireerd door de hogere wezens der andere planeten, stoffelike goden, die hem mildelik deze wijsheid hebben geschonken.
We hoeven op al dat verbijsterend nieuws van Rensburg niet ernstig te reageren, vooreerst omdat hij niet bewijst, noch kan bewijzen en omdat de wilde fantazieën van deze futurist geen ernstige bespreking waard zijn. We hebben lange tijd gemeend dat de heer Rensburg ons een kool heeft willen stoven en we zijn van het tegendeel nog niet helemaal overtuigd. Was dat het geval geweest, dan ware zijn boek een vreselik amusant werk geworden. Ook als parodie op een zich in mogelikheden verliezende wetenschap zou het aardig geslaagd zijn.
't Schijnt Rensburg echter treurige ernst te zijn en dan is het een specimen van geestelike ontreddering, verklaarbaar in een tijd waarin de geesten, overrompeld door ontdekkingen en vondsten, belegerd worden met de meest dolle hallucinaties en vermoedens. Want met wetenschap heeft dit boek geen zier uit te staan. 't Is enkel belangrijk om zijn pathologie en om de sensatie, die aan 't okkultisme en spookhuizen eigen is. De heer d'Oliveira heeft aan dit gedrochtelike boek, een inleidinkje doen voorafgaan, waarin hij het optimisme van Rensburg prijst en zinspeelt op zijn edele menselikheid. Dit laatste heeft ons weerhouden ons ten koste van de arme fantast te amuseren en een boutade op dit even wild als malle boek te leveren. Maar we vragen ons toch af of het Rensburg-comité bij de evidentie van zoveel onzin als in dit boek vergaard is, niet zelf de heer Rensburg aan de openbare bespotting heeft prijsgegeven door hem deze uitgave mogelik te maken.
We hopen nu nog maar dat de heer Rensburg ons er lekker in heeft laten lopen. Wij zullen er ons over verheugen wanneer hij ons een loer gedraaid heeft en gaarne erkennen, dat wij 't

onnozele slachtoffer van zijn mystificaties zijn geworden.

Ed. A. Serrarens.

XII. LEERBOEKEN.

Fr. Eliseus Bruning, 8111.
HET GREGORIAANS. *Desclée & Cie., Doornik,* 1931. (22×14.5). 226 blz.

Een man uit de praktijk is hier aan het woord; daarom is zijn boek ook werkelijk bruikbaar. Hier denken wij vooral aan hetgeen gezegd wordt over stempraktijk, adem-beheersching en resonans. Het is een werk van studie, maar ook een echt studiewerk, waar koorleiders en organisten heel veel nuttigs kunnen vinden. Er zit een massa materiaal in verwerkt, veel meer dan het onoogelijke boekje doet vermoeden. Bovendien is de schrijftrant gezellig en vlot, wat voor een leerboek een buitengewoon voordeel is. In den strijd om het Gregoriaansch staat Pater Bruning aan den kant van Dom Mocquereau, maar interpreteert diens meeningen nog al erg zelfstandig.

H. Rongen.

Aug. J. Commissaris, 8112.
GESCHIEDENIS VAN DE EMANCIPATIE DER KATHOLIEKEN IN NEDERLAND. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. (21×15). 182 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.25.

De twee afzonderlijke deelen *Van toen wij vrij werden* zijn door den schrijver in één werkje beknopt en toch zóó overzichtelijk vereenigd dat het zich uitstekend leent om het aan te passen aan het schoolonderwijs. Dit is dan ook de opzet van den schrijver, om het als hulpboek te laten dienen bij de nieuwe kerkelijke geschiedenis en bij de vaderlandsche geschiedenis der 19e eeuw. Voor de leerlingen der hoogste klassen der scholen van Voorbereidend Hooger en Middelbaar onderwijs, en voor de Hoofdaktecursussen. Het is eigenlijk overbodig om op de groote verdienste van het werk van Prof. Commissaris te wijzen, om de geschiedenis van de emancipatie der Nederlandsche Katholieken (over verschillende, uitgebreide studies verspreid) op gemakkelijke en populaire wijze onder het bereik van het Nederlandsche volk te brengen. De herdrukken van beide deelen spreken voor zich zelf; hij is dus wel in zijn opzet geslaagd. En dit werkje zal zijn weg nog wel in breederen kring vinden; want iedereen is nu met geringe inspanning en voor matigen prijs in staat gesteld om kennis te nemen van de diepe geloofsovertuiging en den grooten offerzin van ons katholiek voorgeslacht en van hunne overwinning.

P. Placidus.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Adacee, 8113.
POENT. *J. M. Meulenhoff. Amsterdam,* 1931. Geïllustreerd. (15×21) 217 blz.

Het laatste schooljaar van Poent van Beuke en haar vriendinnen wordt in dit gezellige boek beschreven. Hun fuiven en zorgen en eerste verliefdheden en, niet te vergeten Poent's Zwitsersche reis.
Een aardig boek voor oudere meisjes.
Neutraal.

C. B.

W. v. d. Berg, 8114
DE HELD VAN LETHRA. Geïllustreerd. *De Spaarnestad, Haarlem.* 180 blz. geb. *f* 1.35.

't Komt ons voor, dat de schrijver met deze „historische roman"-voor-de-jeugd 'n uitstekend werk heeft geleverd. Daartoe hebben verschillende factoren samengewerkt: 'n levendige verbeelding gepaard aan 'n goed inzicht in de periode, waarin 't verhaal speelt: de Noormannentijd; en dan 't vermogen om 't in de geest-geziene in onderhoudende taal om te zetten. Zonder de historische waarheid te kort te doen, heeft de auteur zich weten te hoeden voor stuitende beschrijvingen der ruwe zeden, aan de Noorsche Germanen eigen, maar hij heeft vooral 't volle licht laten vallen op de karakters der handelende personen en daarbij sluwe intrigeer-zucht en onbevangen rechtschapenheid tegenover elkaar gesteld, waarbij de eerste begrijpelijk is en de tweede geen suikerige bravigheid werd. We willen dan ook dit boek van harte aanbevelen om z'n paedagogische en aesthetische hoedanigheden. *L. F.*

J. C. Boone-Swartevolt, 8115.
JAN ZUIDWESTER EN ZIJN KRAAI. Geïllustreerd. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1930. (21×15) 134 blz.

Jan Zuidwester is 'n oud-matroos, die nu in 't kleine stadje schoenmaker is. Hij heeft altijd 'n tamme kraai bij zich, is dol op kinderen en kan heerlijk vertellen. Jantje, 't bleeke jongetje dat bij z'n grootmoeder woont, komt door Jan bij de kinderen aan den overkant, waar hij opfleurt in zon en spel. 'n Aardig boekje, keurig verzorgd en versierd met de leuke teekeningen van Jantje.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Jef Bruyninckx, 8116.
HET VUUR OP DE ROTS. *P. D. Bolle, Rotterdam,* 1931. (23×15.5) 221 blz. ing. *f* 1.60, geb. *f* 2.50.

'n Verhaal, dat speelt in den tijd van de Fransche revolutie, op 'n dorp aan de zeekust. Jean wordt door z'n vader en moeder gedwongen het leelijke beroep van strandvinder uit te oefenen, nog leelijker omdat zij vuur laten branden op de rotsen en zóó de schepen doen stranden. Jean vindt bij zoo'n schipbreuk 'n kist met 'n klein meisje er in, dat hij bij brave boeren brengt. Jean wordt later soldaat en ten slotte blijkt dat het gevonden kindje een adelijk meisje is, wiens vader verdronk. Maar ook Jean blijkt uit hetzelfde adellijk geslacht te zijn en 'n gestolen kind. Hij keert als officier naar 't leger terug en maakt de veldtochten van Napoleon mee.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Francis J. Finn, 8117.
Z'N EIGEN WEG GEBAAND. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1931. (24×16) 199 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.75.

Pater Finn heeft 'n prachtige held aan George Herbert, want zijn jongens moeten vooral flink

dunnen boksen en vechten. Gezegd moet worden, kat George in zijn geval zich wel móest verdedigen, want de leeraar in wiskunde en latijn is op het punt gelyncht te worden, omdat hij 'n mishandelde neger verdedigt en men meent dat hij Katholiek is. Men krijgt in dit boek 'n aardig kijkje op den toestand in Florida, op de dwaze katholieken-haat en de gevaarlijke demonstraties der geheime clubs. George redt er zich prachtig uit, heeft nog allerlei avonturen, maar „baant z'n eigen weg", en wordt verder door 'n gelukje zeer rijk.

Alb. Steenhoff-Smulders.

N. van Hichtum, 8118.
VERTELLINGEN EN SPROOKJES VAN OVER AL. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (24×20) 152 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.

N. van Hichtum heeft deze sprookjes naverteld. Ze zijn van oostersche en westersche oorsprong en van Hichtum fantaseerde er 'n enkele bij. Voor kleine kinderen is de vertelling van de reus met de zeven koppen al te griezelig, alléén het plaatje kan kinderen al 'n nachtmerrie bezorgen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

J. Kannegieter, 8119.
DE DOOD IN DE ZEILEN. *P. D. Bolle, Rotterdam,* 1931. (23×15.5) 219 blz. ing. *f* 1.60, geb. *f* 2.50.

Arend gaat in 1599 als 'n verwaarloosd jongetje het zeegat uit; hij gaat met de oorlogsvloot mee en beleeft al de ellende van 'n nieuweling. Wanneer hij pas goed gewend is beleeft hij weer andere avonturen. Met de kwartiermeester wordt hij gevangen onder de negers, ontsnapt weer en beleeft dan op het schip van Swartenhout windstilte en zware ziekte. Na vele moeilijkheden komt hij terug in Amsterdam.

'n Boek vol avonturen zooals jongens graag lezen. 't Slot waarin de dronken onverschillige vader plotseling bekeert, Arend kapitein wordt en zijn moeder en zuster in zijde en fluweel gekleed gaan, had wel weg kunnen blijven.

Alb. Steenhoff-Smulders.

J. Nowee, 8120.
BLOND MARIEKE. Geïllustreerd. *De Spaarnestad, Haarlem* (22×15). 150 blz. geb. *f* 1.35.

Het verhaal van een aardig meisje wier moeder overlijdt. Haar vader is een zwakkeling, die door drank en door den invloed van een kwaden vriend steeds verder wegzinkt. Men trekt in een woonwagen rond en beleeft stroopersavonturen. Een nobele baron wiens dochtertje door Marieke voor een ongeluk behoed wordt, helpt alles terecht brengen.

Een aardig boek, dat meisjes van 12-15 jaar zeker met genoegen zullen lezen.

W. O.

K. Spierings, 8121.
HET GEHEIM DER DRIE DASSEN. *L. C. G. Malmberg, 's Hertogenbosch,* 1931. (25×16.5) 123 blz. ing. *f* 1.50, geb. f 2.25.

In ons absoluut gebrek aan Verkenners-lektuur heeft Kees Spierings al spoedig voorzien met dit boeiend kampvuur-verhaal, waarmee ook aspirant verkenners dadelijk moeten kennis maken Spierings is zelf hopman en kent dus het verkenners-leven. Hij geeft hier 'n verhaal dat genoeg spanning en avontuur bevat en toch weer niet vervalt in het overdrevene, dat bijv. sommige der Duitsche R.K. padvinders lektuur kenmerkt. De drie „Dassen" zijn leuke jongens, echte speurders en hebben 't goede begrip van verkenners-werk en verkenners-idealen.

't Boek is uitstekend geïllustreerd en keurig verzorgd. *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Rein Valkhoff, 8122.
HET MEEZENNEST IN DE ALPEN. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1931. (25×17) 244 blz. ing. *f* 2.00, geb. *f* 2.90.

Moeder Uterwaal heeft voor de vacantie goedkoop 'n chalet gehuurd in de Zwitsersche bergen en trekt er met haar troepje, één meisje en drie jongens, plus 'n vriendje heen. Bijdehande Harrie heeft hun eigen huis in Bergen handig kunnen verhuren. De vacantie in 't verre land is vol avonturen, maar geen onverdeeld vroolijke. Moeder wordt naar huis teruggeroepen, omdat haar eigen moeder sterft. Intusschen raakt in 't kinderhuishouden de jongste zoek. Alles komt goed terecht en 't slot is dat de „Meezen" 'n nieuwe vader krijgen in Oom Kees, die zoo goed voor hen heeft gezorgd in de vacantie.

'n Plezierig jeugdboek, dat de kinderen ook 'n kijk op Zwitserland geeft.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Ed. v. d. Velde, 8123
HET BEZOEK DES KONINGS. Middeleeuwsch drama uit het kinderleven in drie tafereelen. *Vink's Uitg. Mij., Alkmaar,* 1930.

De jonge koning Hendrik VI zal 'n bezoek brengen aan de Engelsche abdij Edmondsburg. Bij die gelegenheid zal de Schola Puerorum zingen, waarbij ook 'n solo moet worden uitgevoerd. Dat is de aanleiding tot 'n vinnige naijver van Hugh op Humphrey, die de vervelende bijnaam van „Gloria Patri" heeft meegekregen. Maar de eerste, die zich door z'n afgunst tot leelijke daden heeft laten verleiden, komt tot inkeer en zoo kreeg dit drama nog 'n blij slot.

We hebben alle waardeering voor de onmiskenbaar-goede eigenschappen, die dit spel heeft. Zoo is er 'n levendige dialoog, waarbij vooral de knapen 'n natuurlijke taal spreken. En toch... 't lezen heeft ons geirriteerd. Misschien dat 'n opvoering dat niet zou doen. Die duivel wil ons maar niet bevallen. Dat wordt zoo'n beetje mode, op 't voetspoor der Middeleeuwers. Wat bij hun mentaliteit vanzelfsprekend aandoet, wordt voor de moderne mensch lachwekkende retoriek. Niet dat hij niet aan de duivel zou gelooven, maar voor hem verschijnt de booze in andere, meer concrete vormen. En al speelt dit kinderspel in de Middeleeuwen, toch valt deze „duvelrij" uit de toon, misschien wel, omdat de rest per slot toch eigenlijk weinig „middeleeuws" heeft. Verder moet 't bepaald onuitstaanbaar zijn, dat voortdurend ge „pater" aan te hooren: pater Johannes, pater Prior... 't Klinkt inderdaad op den duur onaesthetisch, om niet te zeggen „huichelachtig"! En dan zien we in onze verbeelding in de zaal glimlachjes verschijnen als de „pater" telkens weer voor allerlei kleine vergrijpen, waar 'n gezonde kindervriend liever om zou lachen, „boete" oplegt...

L. F.

Fa. W. VAN ROOY & Zn. - BREDA - Tel. 735
VULHAARDEN, KACHELS, FORNUIZEN.

Th. v. d. Pavert, Ziekenstraat 82, Nijmegen
KUIPERIJ. Levert alle soorten van Kuipwerken, aan Kloosters en Gestichten, vooral PLANTENKUIPEN.

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

---

J. A. VAN DEN HEUVEL CITROËN-GARAGE — EINDHOVEN
LEENDERWEG 71 — TELEFOON 3806
Luxe-Auto-verhuur- en Taxi-bedrijf voor binnen- en buitenland. Reparatie-Inrichting. Verkoop van Olie, Benzine en Banden.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW
TELEF. 3313
GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

Fa. GEBR. KEMKES, Nijverstraat 14-20, Tilburg, Tel. Int. 1229
Speciaal in Kerkmeubelen.

Beddenmagazijn ANTON VEEGER
Speciaal adres voor
Slaapkamermeubelen, Bedden
Matrassen - Dekens - enz
Vraagt prijsopgave...
Molenstraat 142 — Nijmegen — Telefoon 123

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Leest de advertenties en begunstigt onze Adverteerders.

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.
Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA
HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

Electr. Boekbinderij v. h. Fr. Geertsen & Zn. GROOTESTR. 29 NIJMEGEN

N.V. Van Loo's Wijnhandel, Arnhem, Tel. 24771
Oud betrouwbaar adres voor BORDEAUX-, RIJN- EN MOSELWIJNEN. — MISWIJN.

Voor de vrienden van het boek.

H. G. Wells en de Radio.

De beroemde schrijver H. G. Wells is thans op een rondreis in Amerika voor het houden van lezingen. In de *World Radio* lezen wij, dat H. G. Wells eenige interessante beschouwingen over den radio-omroep aan de Amerikaansche pers mededeelde.
Vier jaren geleden was hij overtuigd dat de radio-omroep dood zou loopen en dat de beste microfoons en luidsprekers dezelfde toekomstmogelijkheden hadden als kruiswoordraadsels en Oxford-broeken.
H. G. Wells is echter sinds dien hiervan terug gekomen, meer nog door kennismaking met den Engelschen dan met den Amerikaanschen radio-omroep.

H. G. Wells

Hij maakte een vergelijking tusschen de omroep-systemen in Engeland en Amerika. Hij vertelde van zijn ervaringen in een Amerikaansche studio. De studio was niet geluiddicht gebouwd, de microfoon werd hem voorgeduwd als de loop van een revolver, men wilde dat hij tijdens het spreken onder een lamp van dezelfde sterkte als bij filmopnamen gebruikt wordt en met dezelfde uitstralende hitte zou gaan staan. Zijn onrust bij het spreken werd nog verhoogd door de komst van journalisten. H. G. Wells zeide, dat dit alles de bijzondere eigenschappen van den radio-omroep teniet doet en zelfs den meest vlotten spreker irriteert.
In Londen echter worden de radioluisteraars toegesproken, zooals men een goeden vrind met wien men alleen in het vertrek is zou toespreken. In de studio's te Savoy Hill is al het mogelijke gedaan om een sfeer van een rustige conservatie te scheppen. Men kan zich hierdoor goed aan den toegestanen tijd houden en zijn toespraak onder de gunstigste omstandigheden uitspreken. De luisteraars krijgen denzelfden indruk alsof een vriend tot hen spreekt.

Uit het „Handelsblad'' van 1831.

19 December 1831. — De *Leipziger Zeitung* van 7 dezer bevat de volgende particuliere mededeeling uit München: „Wij voeren hier een zonderling leven. Wij zijn nog altijd in den ontwikkelingstijd en daarbij neemt onze periodieke drukpers eene waarlijk wonderbare gestalte aan. In geenen hoek der aarde kan het streven der publieke schrijvers gemeener, ja verachtelijker zijn, dan in Duitschland, vooral in München; en echter schept ons publiek er behagen in, doch het is ook een behagen van een geheel bijzonderen aard.
Zoo bijv. neemt niemand de *Landbothen* ter hand, zonder uit te roepen: wat prullerij! Maar hij neemt ze toch op, en leest alles, de vuilnis, de huiselijke familieomstandigheden, alle gemeene achterklap en geeft dit blad aan dengenen, die hetzelve het eerst heeft besproken en die reeds er begeerig naar zit te turen, terwijl hij intusschen niet minder op het erbarmelijke courantenwezen smaalt en groit. Met geene mogelijkheid kunt gij u een denkbeeld vormen van de kleingeestigheid onzer tijdschriften, want wie niet het ongeluk heeft, getuige er van te zijn hoe deze vluchtig ledige dingen ontstaan, houdt alles voor ironie. Geen derzelven schijnt een hooger belang voor te staan dan het voldoen aan de oogenblikkelijke opwelling van eenen hartstocht, of aan een bekrompenzinnig en verachtelijk vooroordeel.

Een vervolging tegen schrijvers.

Tegen Theodore Dreiser en John dos Passos, de bekende Amerikaansche schrijvers, die met acht anderen onlangs naar het Harlan-district in Kentucky waren gegaan om daar een onderzoek in te stellen naar het terroristische regime en de groote ontberingen, waaraan de mijnwerkers in dat district zijn blootgesteld, is, naar de correspondent van de *Times* te New York meldt, een vervolging ingesteld wegens onwettige vakvereenigingsactie, waarop straffen staan tot 21 jaar gevangenis en 10.000 dollar boete.
De aanklacht is ingesteld door de groote jury in het Bell-district, grenzende aan Harlan. De heeren Dreiser en dos Passos hebben verscheidene dagen in deze districten vertoefd, waar zij de inwoners bezochten.
Namens de Commissie waarmede hij reist, heeft Dreiser een verklaring gepubliceerd, waarin hij zegt, dat de vervolging een poging van de autoriteiten in de Harlan- en Belldistricten is om de publieke aandacht te onderdrukken en haar af te leiden van een uiteenzetting van de ontzettende toestanden in de mijngebieden van Kentucky, waar hongersnood, slavernij en onderdrukking heerschen.
De Amerikaansche Unie voor burgerlijke vrijheid heeft al haar middelen beschikbaar gesteld voor de verdediging van Dreiser en zijn vrienden.

JEAN VERMEULEN-ROELOFS
WIJNHANDEL — VENRAY
MISWIJN EN ANDERE WIJNEN
VRAAGT PRIJSCOURANT.

Stoomsteenfabriek „NUANCE"
FIRMA BOERLAND EN VAN DER KUN
TEL. AFFERDEN L 3. — HEUKELOM L.
Genuanceerde steen
Blauwe en Paarse plintsteen. Ruwe Handvorm.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003
Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT
Review for the use of learned world — Revue du monde savant — Rassegna del mondo scientifico — Revista del mundo cientifico
Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke
Unter redaktioneller Mitarbeit von
Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**
Herausgegeben von
Dr. E. O. Ebert Oberbibliothekar u. Stellvetr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent** Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erschient jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich 6 Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4.- Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In- und Auslandes. Die Berichte erschienen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache

Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12.—, geb RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.—: Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.–, Einzelheft RM. 2.50.
Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos
Walter de Gruyter & Co, Berlin W 10, Genthiner Str. 38

2000 Nieuwe abonné's
Bijna 2000 nieuwe abonné's werden ingeschreven voor de twaalfde jaargang van
HET SCHILD
De abonnementsprijs is laag. De inhoud trekt de belangstelling van elk ontwikkeld katholiek en niet-katholiek. . . . .
Gratis proefnummer.
Propaganda Secretariaat
O. Nassaulaan 16 — 's Bosch
Advertentie-tarief:
N.Z. Voorburgwal 278-280
Amsterdam. C.

Firma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No. 354.

GIJ
die niet adverteert,
ge krijgt alléén als klant,
wie bij geval passeert . .

C. VISSERS.- VAN SETERS
Ginnekenweg 4 — BREDA — Telefoon 177
Lood- en Zinkwerker. Aanleg van Gas en Waterleiding.
Magazijn van Sanitaire Artikelen.
GAS- EN KOLENKACHELS.

PAUL MURK
DAMESKAPSALONS
Ginnekenweg 8 — BREDA — Telefoon 1233

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:

Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.

Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."

Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".

L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.

Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

UITGAVEN VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN
DEN HAAG
BATAVIA

Dr. J. B. BESANÇON
EN W. STRUIK

Précis Historique et Anthologie de la Littérature Française
Twee deelen . . f 9.50

B. E. BOUWMAN EN
TH. A. VERDENIUS

Deutsche Literatur-Geschichte
Twee deelen . . f 6.25

J. H. SCHUTT

An introduction to English Literature
Eerste deel . . . f 4.90

VERKRIJGBAAR BIJ DEN BOEKHANDEL EN BIJ DEN UITGEVER

MENEER VAN NETTEN

Een boek over Wellevendheid voor iedereen

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

Omslagteekening van den kunstenaar
JOAN COLLETTE.

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken

Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtneveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.

Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.

Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

„KUNSTLICHT"
ARTISTIEKE VERLICHTING
EN KUNSTVOORWERPEN

GEB. VERHOEVEN

EINDHOVEN — GELDROPSCHEWEG 22 — TEL. 2467

Vermijdt teleurstelling.

VRAAGT BONBONS FINS

Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel. 641

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
Catalogus op aanvraag gratis.

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

Leest de Advertenties en...

Begunstigt onze Adverteerders.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

No 3 — 1 FEBRUARI 1932 — 25 cent

De Engelsche schrijfster Elisabeth Russel

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING — BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

SCHOENMAKERIJ EN LEDERHANDEL „DE TOEKOMST”
VAN GOORSTRAAT 58 — NIJMEGEN
WEET U dat bovengenoemd adres U vele voordeelen bezorgt. Beleefd aanbevelend Th. J. Verbiesen.

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. *Nadruk verboden.*

L. J. M. Feber: . . . . *Stemmen van Brabant.*
F. A. Brunklaus: . . . *De strijd om de toekomst.*
Dr. G. Vrijmoed O F M,: *John Henry Newman.*
P. van Luyk S J : *Paedagogen uit vroeger eeuwen.*
Ed. A. Serrarens: . . *Een nieuwe Faust-vertaling.*
G. S.: . . . . *De Raadselen der Gobi.*
C. Slootmans: . . . . . *Duitschland in ketenen.*
UIT BOEK EN BLAD:
Roeping. — De Stem.
VERSCHEIDENHEDEN:
Dichters die van zich deden spreken. — Een vraag aan den Spaansche gezant in Engeland.

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING”.

Studebaker
FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI SIERT DE WONING
DOOR
CELOTEX
Voorradig in afmetingen van: DIK: . . . . 11 m.M. BREED: 91-121 c.M. LANG: 244-260-275 305-366-427 c.M.
N.V. Bouwstoffenhandel H. W. DE KANTER
BREDA
Oede van Hoornestr. 1 en 8
Telefoon 779

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN
AGENTSCHAP GILLET MOTOREN - KESTEIN'S EAK RIJWIELEN
Soliede personen gemakkelijke betalingscondities

Doet uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren

Voor de vrienden van het boek.

Het gevolg van een preek.

Er heerscht in de Amerikaansche pers op het oogenblik heel wat opwinding over het feit dat het bestuur van de Staatshoogeschool van Louisiana den leeraar Dr. John Earle Uhler van zijn functies heeft ontheven wegens het schrijven van het boek *Cane Juice*.
Uit een reusachtig reclame-biljet dat ons werd toegezonden door de Century Publishing Cy. te New-York maken we op dat dit besluit genomen werd als gevolg op een preek van Father F. J. Gassler, pastoor van St. Jozefskerk te Baton Rouge. De pastoor was namelijk geweldig uitgevaren tegen dat boek vanaf den preekstoel en had het voorgesteld als een slechten dienst die den Staat en vooral de Universiteit werd bewezen vooral wijl de schr. in te veel bijzonderheden treedt over het leven der co-eds aan de hoogeschool.
De pastoor had het echter niet bij dien preek gelaten. In een open brief zoowel aan de geestelijke als aan de wereldlijke overheid gericht, stelde hij Uhler voor als een „filthy mind". En het gevolg liet niet lang op zich wachten. Of Dr. Smith, president der hoogeschool zich heeft laten beïnvloeden door den Pastoor of door de lezing van het gewraakte boek hebben we niet kunnen opmaken uit bovengenoemde reclame. Doch wat er ook van zij: als het boek werkelijk is wat het door de reclame voorgegeven wordt te zijn, verwondert het ons niet dat de pastoor van St. Jozef er zooveel ophef heeft van te meenen moeten maken. En het is haast om jaloersch op te worden in onze streken dat een preek zoo'n gevolgen hebben kan. We moeten er zoowel pastoor Gassler als zijn parochianen om feliciteeren.
De uitgever wijst er fier op dat van dit boek in Amerika in de week van 12-16 October 4256 exempl. werden verzonden naar den boekhandel. Het zal waarschijnlijk niet lang duren voor de een of andere Hollandsche uitgever het noodig!? vinden zal met een vertaling voor den dag te komen. Men zij dus al te voren gewaarschuwd.

De sneldichter in den Bijenkorf.

Gedurende den St. Nicolaastijd houdt een der jongere Haagsche dichters, in een der paskamers van de damessalon in den Bijenkorf te 's-Gravenhage, zitting voor het maken van Sint Nicolaasgedichten voor de cliëntèle.
Dat dit idee van de directie bij het publiek in den smaak is gevallen, aldus *Het Vaderland*, moge blijken uit het feit dat gisteren, den eersten dag, reeds meer dan 70 Bijenkorf-bezoekers van de gelegenheid gebruik maakten, om hun geschenk vergezeld te doen gaan van een gedicht, dat naar gelang van de omstandigheden, varieert van 8 tot 24 regels. Opvallend is, dat juist het beter gesitueerde publiek bij dezen dichter in consult komt, en daarvan vooral.... de dames en jong-verloofden.
Wij zijn eens een kijkje gaan nemen bij den aardschen vertegenwoordiger van Erato, en we zijn opgetogen bij hem vandaan gekomen. Voor alles hebben we groote bewondering voor het tempo waarin de dichter werkt. Een voorbeeld:
Schuchter komen twee meisjes van een jaar of 12 binnen, voor zich zelf niet wetend hoe te beginnen.
De dichter: Komen jullie om een versje bij een cadeautje?
De meisjes: Ja, mijnheer.
De dichter: Voor wie is dat bestemd?
De meisjes: Voor moeder.
De dichter: En wat willen jullie moeder dan wel geven?
De meisjes: Een poppetje met een wijden rok om op een stoel of kussen te zetten...
Dat zijn alle gegevens welke de dichter noodig heeft. Even trekken zich de rimpels in zijn voorhoofd samen doch reeds na enkele seconden begint het potlood te werken, alsof de adem van de muze 's dichters brein beroerde. Het resultaat vindt U hieronder:

Een poppetje, met wijden rok,
Krijgt moeder van den Sint,
Dat strakjes op een kussentje
Zijn levenstaak begint.
Kortom, 't is net een Kamerlid,
Die pop, die ik U gaf;
Als eenmaal hij op 't kussen zat,
Komt hij er nooit meer af.

Aardig, vindt U ook niet; en is het dan te verwonderen dat met dergelijke goede, en ongeloofelijk snelle resultaten, de toeloop in 's dichters heiligdom met den dag groeit. We zien er van komen, dat de Bijenkorf-directie spoedig een assistent-dichter te hulp zal moeten roepen; de muzen zijn ontketend, en het zal heel wat hoofdbrekens kosten, ze weer tot rust te brengen.

Nieuwe Romans en Verzenbundels. — Activiteit bij de jongere schrijvers!

Dezer dagen verschijnen bij de Uitgeverij De Gemeenschap te Utrecht, de navolgende nieuwe uitgaven:
Het reeds lang aangekondigde werk over beeldende kunst van Jan Engelman, getiteld *Torso*. In dit werk bracht deze jonge kunstcriticus zijn studies bijeen over schilders, beeldhouwers en architecten. Het werk is geïllustreerd met 64 groote illustraties in dubbeltooninkt. In de Prisma-reeks, waarin vroeger reeds werken van Marsman en Ter Braak verschenen, verschijnt thans als deel III een bundel litteraire studiën van Bernard Verhoeven, getiteld *De Zilveren Spiegel*. In de romancollectie debuteert M. Revis met een roman *Zand* (8.100.000 M³), waarin het levensbeeld van een moderne onderneming op moderne wijze geschilderd wordt. Een ander debuut vormt *Gemengde Berichten*, een bundel proza en poëzie van Eric van der Steen. De wereldberoemde *Poesias* van San Juan de la Cruz verschijnen in een uitgave waarin de Spaansche tekst naast de Hollandsche staat afgedrukt. In de brochuren-reeks verschijnt een studie over het zoo actueele Onderwerp *Missie en Nationalisme* geschreven door Mag. Alb. C. Doodkorte O.P., F. van Sante O.P. en Jac. Stolte.

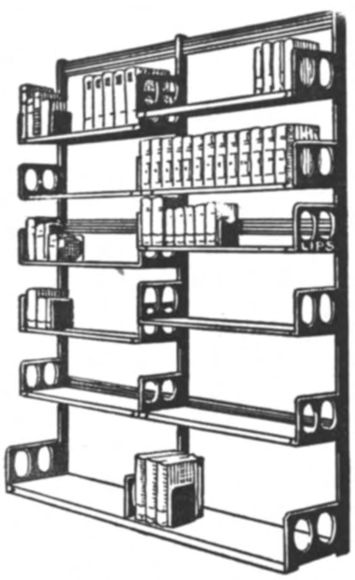

LIPS

HANDIG VERSTELBARE

BOEKENSTELLINGEN

IN ELKE LENGTE

LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Fa. Rhee & van den Berg
AANNEMERS — BREDA
LOONZAGERIJ EN SCHAVERIJ
Postgiro 11147?, Nieuwe Huizen 16, 16a, Tel. 1270

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer Tel 1?39. Franciscus-Romanusweg 34

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITIAR

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg
TIMMERFABRIEK
Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN L. C. ROELOFF - BREDA VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven -
VISCHMARKT 8 BREDA
Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting

FABRIEK VAN MACHINALE HOUTBEWERKING
„DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL — BREDA
Alle timmerwerken, speciaal kerkbanken, kerkstoelen, schoolbanken enz.

J. HURKMANS, Teteringenstr. 31, BREDA
LUXE BAKKERIJ — Hoek Ceresstraat — Telefoon 1731
Specialiteit in alle soorten FIJN GEBAK.

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

EMS

EMSER-WATER
Het sedert eeuwen bekende en onovertroffen middel tegen
HOEST, VERKOUDHEID, INFLUENZA
en alle aandoeningen der slijmvliezen.
Prijs per kruik of flesch 65 cent. Restitutie voor ledige flesch 5 cent.

EMS

STEMMEN VAN BRABANT.

Coolen is een geboren romanschrijver en verteller. Op het gebied van het essay, van het schrijven *over* kunst en cultuur heeft hij zich zelden of nooit begeven, te zeer geoccupeerd als hij is met het volgen van zijn scheppingsdrang. Aan de conflicten, die het optreden van de zoogenaamde „jongeren'' indertijd markeerden, heeft hij weinig actief deel genomen. Intusschen is hij van „jong'' rijp geworden. Hij heeft nooit met geweldigheid geproclameerd, dat hij het verleden verwierp, dat hij tot de generatie der loopgraven behoorde, dat de wereld van vroeger aan gruizelementen lag; hij heeft nimmer den absolutist gespeeld, geen schreeuwer van Godshonger uitgestooten, niet gecoquetteerd met het dilemna van: de Heilige Geest-of-de Hunnen. Bloy heeft hem niet geïnspireerd, maar ook geen oogenblik van de wijs gebracht. Hij heeft er zich van onthouden met donderende manifesten en programs van wereldhervorming zijn daden vooruit te loopen; sober op het stuk van formeele en nadrukkelijke beloften, heeft zijn werk van den aanvang af verwachtingen gewekt, die de een na de ander trouw zijn vervuld.

Hij verdeelt de energie der ziel, de hoogere belangstelling tusschen den evenmensch en zichzelf, tusschen wereld en ik volgens gulden verhouding. Volgens de verhouding dus, die is vastgelegd in de grondwet van het Christendom, dat men God boven-al lief moet hebben en den evennaaste gelijk zichzelf — niet meer en niet minder. Hij houdt zich met zichzelf niet meer bezig dan rechtmatig is. Hij houdt zich met zichzelf niet meer bezig dan rechtmatig is. In zijn zuiverheid van geest is hij er verre van zich een interessant geval te vinden; hij beschouwt zich niet als een slagveld, waarop absolute machten elkaar bekampen; intusschen is hij zich als normaal christenmensch bewust, dat dit inderdaad het geval is. Maar hij wacht er zich voor de eigen psyche uiteen te rafelen om het proces van eigen gewoon-menschelijke tragiek tot in zijn laatste vezelen te volgen. In ieder geval maakt hij van die tragiek geen cultus. In zeer hevige mate mensch van dit ontwricht geslacht hangt hij den verscheurde niet uit, noch den verbijsterde, noch den getoermenteerde. Wie het toerment van dezen tijd in waarheid doorleeft, heeft daar genoeg mee te stellen; hij gevoelt geen behoefte zich dit iedere minuut bewust te maken, het in zelfbespiegeling te verhevigen.

Coolen groeit gestadig als psycholoog en als episch kunstenaar, omdat hij vrij is van zichzelf. Hem is de vrijheid, welke een noodzakelijke conditie is voor het herschapen van het leven in schoone gestalte, overtuigend, verhelderend door de kracht harer schoonheid. Hij bezit, in en door zijn vrijheid, het vermogen tot objectiveering, zonder hetwelk epische kunst, met name een roman, onbestaanbaar is. Op dit primaire punt onderscheidt hij zich wezenlijk van de meesten van zijn generatie, van de tobberds-met-zichzelf, van de bespieders van eigen reëele of vermeende tragiek.

Het is mogelijk, dat bijvoorbeeld Gerard Bruning een grooter geest was dan Coolen, universeeler van aanleg, met dieper blik in de geestelijke en zedelijke conflicten van mensch en menschheid.

Gerard Bruning

Maar hij was diens mindere als scheppend kunstenaar; hij vond de vrijheid ten opzichte van zichzelf niet; hij kwam niet tot objectiveering.

In de romanfragmenten, die hij heeft nagelaten, zien wij hem-zelf en zijn innerlijken strijd weerspiegeld in onderscheiden gestalten, die niet meer den schijn hebben van uit de buitenwerkelijkheid te zijn gegrepen. Trouwens, dat de andere Bruning een roman afficheerde als kringloop om het centrum, zegt genoeg — waar het centrum Onze Lieve Heer is, maar het eigen ik niet minder. Vanuit een dergelijke gesteldheid der ziel is een geestelijke lyriek mogelijk, waarvan het menschelijk belang overigens evenredig blijft aan de dimensie en de diepte en, niet te vergeten, de realiteit van het bespiegeld conflict; maar géén roman, geen episch kunstwerk. Vanuit die gebondenheid aan zichzelf komt geen kunstenaar ter wereld, met welke zakelijk vermogen tot vormgeving ook begaafd, tot het scheppen van menschen met een eigen, zelfstandig bestaan.

Het talent van Coolen groeit psychologisch,

geestelijk en aesthetisch. Het groeit organisch, rustig, geleidelijk, wat de beste waarborgen geeft voor zijn verdere ontwikkeling. Niet op daden van wereldhervorming gebrand, gezeteld in zijn rustige, evenwichtige natuur, is hij zich zéér wel bewust van wat hij vermag en van wat voorloopig buiten zijn bereik ligt. Zijn horizon van visie op den menschen en de menschheid is beperkt, al zet hij zich voortdurend uit; maar binnen zijn gezichtskring ziet hij zéér scherp en zéér gevoelig en zéér reeel. Hij reikt niet naar het voorloopig onbereikbare en verrekt zich niet; hij tracht niet over zijn gezichteinder heen te zien en verliest zich niet in fantastische visies zonder realiteit. Onder de velen, die zijn talent waardeeren en ook menigmaal bewonderen, zijn er meer dan genoeg, die beweren te vreezen, dat de geest en het kunstenaarschap van Coolen, in de Peel geboren, daarin zullen blijven steken.

Waarschijnlijk is hem die welwillende bezorgdheid niet onbekend. Echter laat hij zich daardoor niet van de wijs brengen. Hij laat zich ook niet verleiden tot een forceeren van het tempo zijner ontwikkeling, tot een worp naar zoo iets als een Europeeschen roman. Komt het, dan komt het, komt het niet, dan kan Coolen zweren, dat hij met zijn talent gewoekerd heeft, zijn milde licht niet onder den korenmaat heeft gehouden.

En wat hij waarschijnlijk met één worp zou missen, daartoe stijgt hij mogelijk in stagen opbouw. Zooveel is zeker, dat na *Het donkere Licht* een boek als *De goede Moordenaar* [1]) één vooruitgang en een stijging van wezenlijk belang vertoont, een breederen greep van samenvatting, van veralgemeening van visie, zonder dat zijn figuren in het minst aan afgebakende en karakteristieke persoonlijkheid inboeten. Plaats en atmosfeer, stemming en achtergrond, zijn ook ditmaal die van de Peel. Maar gaandeweg ontwikkelt zich in het werk van Coolen een universaliteit, die de grenzen van het locale en provinciale wijd overschrijdt.

Zijn menschen zijn niet ingewikkeld, niet verbizonderd; zij geven in zooverre een verademing na de kunststukken der hyperpsychologie. Zij zijn ongeveer oertypen, door instincten en oer-hartstochten, geestelijke en vleeschelijke, bewogen. Zij staan een wereld ver van de overbewustheid van den modernen, dóór- en overgevultiveerden mensch; in zooverre zij innerlijke conflicten dóór maken, staan zij daar zelf maar ten deele begrijpend tegenover. Hier blijkt de objectiviteit van hun herschepper, dat hij zijn psychologisch inzicht en doorzicht niet op zijn dramatische personen heeft overgeplant — hetgeen hen onwerkelijk zou hebben gemaakt. Hen nemende zooals zij zijn, heeft hij eenige individuen geschapen van algemeene beteekenis, van groote allure.

Een mekaar over en weer ten doode kijvend echtpaar heeft hij, gegrepen uit de werkelijkheid, verbeeld in tafereelen van een Strindbergiaansche bitterheid, die alleen hierdoor wordt verzacht en in evenwicht gehouden, datze met z'n beiden niet héél de menschheid uitmaken, niet héél het boerenvolk. En ten slotte is dit geval niet meer dan een anecdotisch element in het geheel van de compositie. Even groot van opvatting als werkelijk is de figuur van den kluizenaar, de verliefde op vrijheid en verte, de zwerver en doolaard, die rust vindt, die den zin van het leven leert verstaan op zijn directe en weinig ingewikkelde wijze, wanneer hij een taak vindt van toewijding en overgave — de taak van de vrouw van den goeden moordenaar en haar kind te beschermen tegen het wreede leven, dat wreede menschen haar aandoen.

Strindberg

De vrouw en het kind leiden hem in tot het leven; zij geven hem doel, finaliteit, intentie boven zichzelf uit, boven het vrijheidsbegeeren zonder meer uit. Beiden in hun wederkeerige gebondenheid ziet hij vanuit niet veel meer dan een instinkt, groot en diep; onbewust voelt hij de heiligheid aan, de wijding hunner verhouding; aan de vrouwen vreemd, wordt de zwerver stil, komt hij tot rust bij het zien van de verhevenheid van het moederschap. Als realiteit is deze moeder nu eenmaal geen vondst der fantasie; zij is meer, namelijk een ontdekking, zooals alleen is weggelegd, voor wie den evenmensch zien en verstaan in het licht eener groote, brandende liefde. Een beetje zwakzinnig is ze, een beetje sneu, erg bangelijk uitgevallen en tamelijk manziek — en van een groote natuurlijke

vroomheid, van een innige moederlijke toewijding, van een naief vertrouwen in haren man, den moordenaar, die toch zoo'n beste mensch is — „de goede moordenaar." Deze lieden van den lande spreken niet veel; noch tot anderen, noch tot zichzelf. Zij leven meer op aandriften dan op bewust beredeneerde besluiten. Met hun opwellingen, hun gedachten weten zijzelf niet goed raad; van zelfontleding zijn zij, betrekkelijk na aan een oerstaat toe, eindeloos ver verwijderd. Zoo schijnen hun daden, van geweld soms, even ongemotiveerd als spontaan; zij kunnen naar buiten toe geen motieven laten blijken, waarover zij in hun bewustzijn niet in het reine zijn. Als psycholoog heeft Coolen de fout vermeden van motieven in te leggen en te ontleden, die in de ruige, simpele werkelijkheid van dezer lieden innerlijk leven meest slechts embryonaal en vaag omlijnd aanwezig zijn. Hij duidt aan, hij suggereert, hij laat raden zooals deze eenvoudigen, met hun goede harten en zware aandriften, inderdaad veel te raden laten, in veel raadsels zijn. Maar de regel, dat de suggestie-zonder-meer aan een kunstwerk spanning en geladenheid geeft en geboeid houdt, wordt ook hier prachtig bevestigd.

Dit alles betreft de kwaliteit van de bouwstoffen voor dezen roman, niet den roman zelf. Een aantal hoog en groot, fijn en innig geconcipieerde figuren vormen op zichzelf nog geen dramatisch geheel. Coolen nu kan vertellen; om het heel nuchter te zeggen: hij kan een verhaal in mekaar zetten, dat spant en boeit, dat geladen is en niet overladen, dat gang en vaart heeft, van de expositie uit door de ontwikkeling heen naar de ontknooping toe. Wat de ontknooping aangaat, deze is zoowel ethisch als aesthetisch verantwoord, een uitvloeiing in een staat van stabiliteit en stijging.

* * *

Van Duinkerken is geen geboren romanschrijver; tot-nog-toe is daarvan tenminste weinig gebleken. Niet dat hij niet vermag te objectiveeren; maar bij hem valt het accent op de strijdbare bespiegeling, op het polemisch essay. Vechtersnatuur als hij is, cerebraal van aanleg, door een geestelijken hartstocht gedreven, ligt zijn kracht als dichter in de satyre, niet in het lyrisch lied.

Vastgeloopen in de gevoelslyriek, herstelde hij zich in het hekeldicht. Hierin ligt zijn toekomst besloten, alsook in de condensatie van wijze inzichten, van bezonnen bevindingen in het strak gebonden, spontaan bloeiend, als een kristal zijn lichten flitsend, kortregelig gedicht. Vele kwadrijnen van *Het Wereldorgel* [2]) hebben iets van de straffe spanning, van de ingetogen concentratie, van de wijze bezinning en de afdoende nadrukkelijkheid, die het eeuwigdurend kenmerk zijn van hun groote oriëntale voorbeelden.

Reproductie in 1 kleur naar een illustratie van Charles Eijck

Proeve van illustratie uit Het Wereldorgel.

De dichter gebaart niet wereldschokkend. Hij neuriet orbevangen voor zich heen; hij doet zijn schoons uitspreken langs zijn neus weg. Deze vorm is de resultante van een ongemeen scherpe intelligentie en van een gezonde volkschheid. Men kan Van Duinkerken zien als de kluizenaar van Coolen, uitgegroeid tot cultuurmensch, en gezegend met de zakelijke gave van het dichterschap — zonder iets van zijn aanvankelijke natuur te verliezen in het proces zijner bewustwording.

L. J. M. Feber.

---

1) **Antoon Coolen,**
DE GOEDE MOORDENAAR. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1931. — B —

2) **Anton van Duinkerken,**
HET WERELDORGEL. *De Gemeenschap, Utrecht,* 1931.

DE STRIJD OM DE TOEKOMST.

„Ihr laszt den Armen schuldig werden... Und die Gerechtigkeit?"
(Ernst Ottwalt).

I.

In den zelfvoldanen tijd van vóór den wereldoorlog konden fatterige woord-kunstenaars de tendenzromans 't recht van bestaan ontzeggen, maar nu er een wereld van ellende gaapt tusschen toen en thans, nu talrijke medailles hun keerzijde toonden, zal zelfs de meest verwaten litterator het niet wagen te smalen op romans en geschriften, die als vuistslagen daveren op dikhuidige en ingeslapen gewetens.

De tijden zijn veranderd. Het zijn niet uitsluitend meer nieuwsgierige oogen, die door de kijkgaatjes in gevangenis-cellen zien. Het zijn niet uitsluitend sensatiezoekers, die oorlogslectuur schrijven. En zij, die oorlogslectuur lezen, zijn niet meer uitsluitend medelijdende zielen, voor wie 't een openbaring is, dat stervende paarden huilen kunnen en stervende soldaten soms, als laatste woord, iets heel anders zeggen dan in sentimenteele verzen te lezen staat.

II.

Tot de geschriften, die geschikt zijn om gemakkelijke gewetens uit den slaap te houden, behoort ongetwijfeld Madame Capy's met den Prix Séverine bekroonde oorlogsboekje: *En menschen gingen voorbij...*" [1])

Marcelle Capy

Andere boeken mogen sterker op gemoed en verbeelding werken, dit boekje spreekt bovendien tot de menschelijke rede.

Meedoogenloos, door middel van snelle reeksen scherp geteekende beelden, onthult het de redeloosheid, de zinneloosheid van den oorlog.

En als uit de verbeelding en het gemoed de helle en helsche slachtveld-visioenen, door andere auteurs opgeworpen, zullen zijn weggewischt, als men zal zijn vergeten, hoe paarden huilen, als een kogel hen treft en wat soldaten zeggen, als zij sterven, dan zullen de knapste hersenen nog geen oplossing gevonden hebben voor de problemen, die de oorlog in Mevrouw Capy's boek aan de hoofdpersonen te overdenken, tot gek-wordens toe te overdenken geeft.

— Aan 't front schieten Fransche en Duitsche soldaten elkaar in 't modderig en bloedig massagraf: de menschelijke mesthoop, waarop de een of andere overwinning eens victorie kraaien moet. En thuis, in een Fransch dorp in de provincie helpen Duitsche soldaten de vrouwen, moeders, dochters en zusters hunner „vijanden" het land bestellen, den oogst binnenhalen en — op den vrede hopen.

Als 't weer eens erg heet is in Augustus en als staatslieden weer eens onfortuinlijk confereeren, laat men dan denken aan deze meesterlijke roman van Marcelle Capy...

III.

En dan wordt 't vrede!

Sommige idealisten hebben zich voorgesteld, dat een maatschappij, die zoo voos was en rot, dat zij in een dergelijk wild delirium, als de wereldoorlog was, kon losbreken, dat zulk een maatschappij via Versailles in een aardsch paradijs zou verkeeren.

En dan krijgt het geleden onrecht stem, begint het te gisten binnen de grenzen en dan doopen pennen zich in bloed en gal, maar er is zooveel bloed gestort en zooveel gal gespuwd, dat de pennen nog in lang niet uitgeschreven zullen raken.

Daar is in Duitschland en elders de rechtspractijk, de manier, waarop tot edelachtbare rechten gerijpte, maar eens zwaar boemelende studenten hun schuldig of onschuldig in de een of andere wetsparagraaf verstrikten evenmensch in de gevangenis helpen.

Als 't sprookje waar is, dat Nederland bij 't verschijnen van de *Max Havelaar* gerild heeft, dan moet Duitschland het klamme angstzweet uitbreken, nu Ernest Ottwalt's *Denn sie wissen was sie tun* [2]) onder 't lezend publiek circuleert.

Dit boek is een rauwe aanklacht; men zal er nu en dan met reden tegen kunnen protesteeren, maar vaak, al te vaak, zal men den aanklager in 't gelijk moeten stellen.

In een geraffineerd gemonteerde lawine van feiten, als omlijsting, doemt de middelmaat-mensch, de Duitsche rechter Dickmann, op. Nu en dan voelt hij, die honderden jaren gevangenisstraffen uitdeelde zonder te weten, wat een gevangenis eigen-

Douwes Dekker.

lijk is, scrupules over zijn daden, als rechter. Meer en meer echter stompt die angst af en hij sluit de oogen, voor wat hij niet zien wil. „Es hat keinen Wert nach zudenken über Dinge, an denen doch nichts zu ändern ist.'' In den strijd tusschen het recht, dat blind en voor allen gelijk is, en de wet, die herhaaldelijk een instrument van politiek en machtswellust blijkt, is de Duitsche rechter Friedrich Wilhelm Dickmann — neen! niet eervol gesneuveld of laf verraden, — maar zacht en kalm ingedut.

IV.

Grappige kappers maken onder 't toedienen van een friction wel eens mopjes over de gevangenis, waar men hen gerust in mag stoppen, want je hebt daar geen zorg, geen last van schoonmoeder of buren, je krijgt op tijd je diner en je baard laat je door een ander scheren.
En als men zich afvraagt, hoe zulke „wijsheden'' onder 't volk belandden, dan moet men wel tot de conclusie komen, dat 't de neiging is om 't luidst te spotten met dat, waar men 't meest bang voor is; magere Hein, stille en andere smerissen...
Liever dan kappersspraatjes te gelooven, leze degene, die zich eerlijk interesseert voor zijn evenmensch achter de tralies en die geen sensaties puren wil uit 't leed van anderen, het schrijnende boek van Georg Fuchs: *Wij achter de tralies...* [3])
Als schriftuur herinnert 't het meest aan Dostojewsky's *Memoiren aus einem Totenhaus.* Een vloed van herinneringen, indrukken, overpeinzingen werd met moeite tot ordelijke hoofdstukken saamgebracht. Georg Fuchs dan was professor in de Kunstgeschiedenis te Muenchen en bovendien doctor in de wijsbegeerte, maar had 't ongeluk verstrikt te raken in de politiek en kwam in de gevangenis terecht.
De jaren in de gevangenis benutte hij om zich in te leven in de gevoels- en gedachtenwereld zijner medegevangenen en om na te gaan, hoe 't leed der afzondering de zielen der opgesloten foltert en teistert, maar zelden verbetert.
Het zijn geen sentimenteele verhalen, die de schrijver ons vertelt over zijn arme lotgenooten, maar heel nuchtere en juist daarom zoo ontstellende relazen van de ellende, die begint, als de rechterlijke acten weer op haar plaats worden geborgen en de rechters naar hun soos tijgen of de lectuur van hun detective-romannetje vervolgen.
Het is te betreuren, dat Georg Fuchs aan

Georg Fuchs

zijn gevangenisherinneringen een serie conclusies toevoegt, die niet geheel onaanvechtbaar zijn. De Godsdienst wordt, als argument, — en dan verkeerd, — gebruikt, terwijl toch de Godsdienst, het Geloof, in den vreedzamen strijd om de toekomst meer dan een argument, de belangrijkste factor, de verreinende stuwkracht moet zijn. Met psychologie en psychiatrie geneest men geen zieke maatschappij...

F. A. Brunklaus.

---

[1]) **Marcelle Capy,**
EN MENSCHEN GINGEN VOORBIJ... Vertaald uit het Fransch door M. J. Premseld. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam.* (20×13). 236 blz. ing. *f* 1.95, geb. *f* 2.95.
— Bc —

[2]) **Ernst Ottwalt,**
DENN SIE WISSEN WAS SIE TUN. *Malik-Verlag A.G., Berlin,* 1931. (18×12.5). 404 blz.
— C —

[3]) **Georg Fuchs,**
WIJ ACHTER DE TRALIES. *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1931. (24×15.5). 345 blz.
— Bc —

JOHN HENRY NEWMAN.

De lezing van dit boek is als een bergbeklimming. Pas langzamerhand en na een reeks van moeizame stappen komen de vergezichten en de diepe dalen beneden en de fluitende vogels en de blauwe lucht omhoog. Men moet er wat voor over hebben om omhoog te klimmen en men moet weerstand weten te bieden aan de verleiding om het op te geven. Maar eenmaal boven gekomen, voelt men z'n moeite dubbel en dwars beloond. In de groote en eenzame stilte hoog boven op zoo'n berg voelt men zich grooter worden en vrijer en eenzaamgelukkiger en niet alleen letterlijk, maar ook figuurlijk uit de hoogte kijkt men neer op de wereld daar beneden. En bij het afdalen van den berg zijn het weer de laatste stappen, die het zwaarst vallen. Verdwenen uit het gezicht is de schoonheid van de ruime, vrije natuur en zonder aantrekkelijkheid loopt het dorre voetpad uit in het vlakke land.

Zoo is de gang van dit boek. Na een verdienstelijk „woord vooraf'' van den vertaler, komen er twee hoofdstukken die druk over Newman filosofeeren, maar eigenlijk alleen maar ons verlangen op de proef stellen, om eindelijk Newman zelf te zien. En dan komt Newman, eerst heel vaag als schooljongen; in het derde hoofdstuk over Oxford en het vierde over hem als pastoor is het altijd nog de schrijver, dien we meer zien dan Newman. Maar in het vijfde hoofdstuk „Donkere wolken'' breekt de blauwe hemel open en zien we Newman zelf staan en rustig gebaren in het licht van dat merkwaardig geschiedkundig tijdperk der Anglikaansche kerk. We hebben den top van den berg bereikt en met ingehouden adem en een aandacht zonder inzinking blijven we nu geboeid door het ons omringende gezicht. Alleen op het laatst komt weer de schrijver aan het

Kardinaal Newman

woord en zijn beschouwingen, hoe lezenswaard op zich zelf ze ook mogen zijn, doen toch onwillekeurig denken aan het vervelende voetpad, dat men na de bergbeklimming nog moet afloopen om weer thuis te zijn.

Er staan prachtige bladzijden in dit boek. Zoo b.v. aan het eind van het hoofdstuk, waarin Newman's overgang tot de katholieke kerk beschreven wordt. „Zoo rustig als Newman ten tooneele verscheen en bijna gelijktijdig en even kalm, ging een ander speler van naam in het groot godsdienstig drama heen. Drie dagen te voren, bij het vallen van de avondschemering, was Ernest Renan de trappen van St. Sulpice voor het laatst in zijn soutane afgegaan

en had het stof van het seminarie voor goed van zijn voeten geschud.
Op Newman's schrijftafel lag het onvoltooid manuscript van het *Essay on Development,* — dat nooit afgemaakt zou worden. Maar zijn pelgrimstocht door de opeenvolgende eeuwen van de geschiedenis der Kerk had hem ten langen laatste in het licht en de warmte gebracht van de Visio Pacis, waarnaar zijn hart met zoo'n droefgeestig verlangen zoo lang gehunkerd had.''
In een onsterfelijke bladzijde heeft hij het eind zijner reis als volgt opgeteekend: „Zoo waren de gedachten over dat „zalig vredesvisioen'' van iemand, wiens langvolgehouden smeeken geweest was, dat de Allerbarmhartigste toch het werk Zijner handen niet zou minachten, noch aan zich zelf overlaten, — terwijl zijn oogen nog dof en zijn borst bezwaard waren, en hij slechts door middel van de rede in de zaken des geloofs kon doordringen. En nu, lieve lezer, de tijd is kort, de eeuwigheid lang. Werp dat, wat gij hier gevonden hebt, niet van u; beschouw het niet, als slechts een onderwerp van huidige twistgesprekken; kom niet met de vooropgezette bedoeling dit alles te weerleggen en rondziende naar de beste manier, om dat te doen; laat u niet vervoeren door uw verbeelding, als zou dit het gevolg van teleurstelling zijn, of van weerzin of lusteloosheid of gekwetste gevoelens, of 'n zekere overgevoeligheid of andere zwakheden. Houd niet langer vast aan den vroegeren gedachten-sleur, noch denk waar te zijn, wat gij zoudt wenschen; en maak geen afgod van een of andere geliefkoosde verwachting. De tijd is kort, de eeuwigheid lang.
Nunc dimittis servum tuum, Domine,
Secundum verbum tuum in pace,
Quia viderunt oculi mei salutare tuum.
Ondanks de oprechte bedoeling en de groote waarheidsliefde waarin dit boek geschreven blijkt, kunnen we toch de vrees niet van ons af zetten, dat we Newman een klein beetje te veel van éénen kant te zien krijgen. Schrijver en vertaler beiden hebben een groote vereering en een warme liefde voor Newman, die hen eert en siert. Maar ook deze eerbiedwaardige, geestelijke liefde maakt wel eens blind, en zoo ontstaat het gevaar dat door al het licht op z'n held te laten vallen, anderen niets dan schaduw overhouden. We denken hier speciaal aan de verhouding tusschen Newman en Manning. Manning en Newman waren anders geaard, maar daarom behoeft de een niet de mindere van den ander te zijn. Manning moge in „urbanitas'' en in speculatieven aanleg de mindere van Newman geweest zijn, in organisatietalent en regeerkracht was hij hem verre de baas. Manning stond ook veel meer midden in zijn tijd en kende de nooden van den tijd blijkbaar beter en voelde ze dieper aan. Filosofeeren is in zooverre een gevaarlijk werk, dat men gemakkelijk vergeet dat onder ons filosofeeren door de wereld draait en de ontwikkeling voortschrijdt. Het valt op en doet even

John Henry Newman

onaangenaam aan, dat Newman nergens ontroerd of zelfs maar beroerd blijkt door de sociale nooden van zijn eeuw. Van Manning is de uitspraak: „We zijn verstikt geworden door een overdreven individualisme, en de komende eeuw zal aantoonen, dat de menschelijke samenleving grooter en edeler is dan alles wat individueel is. Deze leer die op de natuurwet en de christelijke leer gegrond is, wordt door lichtzinnige geesten, door de kapitalisten en de rijken voor socialisme gehouden, maar de toekomst zal den socialen staat van de wereld van den arbeid in het licht stellen.''

Ook Newman heeft heel zijn leven lang gestreden tegen dat individualisme, dat hij Liberalisme noemt, maar hij schijnt er niet aan toegekomen om te zien, dat het uit de regionen van wijsbegeerte en Godsdienst tegelijk vleesch en bloed was geworden in de concrete maatschappelijke en volkshuishoudkundige verhoudingen van de eeuw van het Manchesterdom. Waarmee we maar zeggen willen, dat twee menschen, omdat ze anders zijn en daarom ook concrete zaken anders bekijken, daarom nog niet aan elkander minderwaardig behoeven te zijn.

We hoeven na het bovenstaande niet uitdrukkelijk te zeggen, dat we het boek, zoowel wat inhoud als uitgave betreft, van ganscher harte en ten sterkste aanbevelen aan ieder, die zich voor de geschiedenis en ontwikkeling van groote figuren interesseert. Alleen zouden we willen dat de vertaler zich wat meer had losgemaakt van den Engelschen tekst dan hij blijkens de voorrede wilde doen en blijkens de vertaling hier en daad inderdaad gedaan heeft.

Dr. G. Vrijmoed, O.F.M.

---

1) **J. Lewis May,**
JOHN HENRY NEWMAN. *Foreholte. Voorhout,* 1931. (21 x 17) 372 blz.

PAEDAGOGEN UIT VROEGER EEUWEN.

Het tweede deel van *Groei,* typeering der paedagogische schrijvers uit vroegere eeuwen, is op eigen, oorspronkelijke wijze opgebouwd, zooals het eerste deel. In vroegere bloemlezingen van paedagogiek, gaf men dikwijls maar kleinere stukken, paraphrasen, kortere vertaalde afdeelingen die soms niet eens de hoofdgedachten van den schrijver bevatten: *Groei II* geeft nu grootere paragrafen van de voornaamste schrijvers in de verschillende tijdvakken van de geschiedenis der paedagogiek. 't Zijn wel vertalingen, maar toch vertalingen, die zoo nauwkeurig mogelijk alles wilden weergeven, ook in zinbouw, woordenkeus en mentaliteit. Zoo kunnen we heel goed 't groote verschil aanvoelen in redeneering en uitdrukking tusschen den klassieken Erasmus en den vertrouwelijken gemoedelijken Salzmann. Aan iedere vertaling gaat nog 'n korte inleiding over de schrijver vooraf. Voor de typeering der Grieksche opvoeding zijn er gedeelten gekozen uit Plato's dialoog Protogaros, den Staat en de wetten; uit Aristoteles' Politica, een paar hoofdstukken uit Plutarchus Moralia, een fragment over de opvoeding. Dit stuk geeft 'n goeden kijk op de opvattingen van den cosmopolitischen Griek van die dagen over de opvoeding. 't Zijn prettig vertaalde passages, ofschoon we hier en daar bij vergelijking met den Grieksche tekst wel eens aan 't beroemde woord dachten van Wilamowitz - Moellendorf:

Jean Baptiste de la Salle.

„ik ken Plato te goed, om Plato te kunnen vertalen."
Om 'n denkbeeld te geven van den humanistischen tijd werd de voordracht van Erasmus vertaald „over de noodzakelijkheid om de kinderen van de geboorte af in deugd en wijsheid op te voeden tot een vrijen mensch." Dit boekje is tamelijk zeldzaam en bestaat niet in een Nederlandsche vertaling. We vinden den sprong van de Grieken naar Erasmus wel wat groot. We krijgen zoo niets van de Romeinen, niets van de Kerkvaders. En er was zooveel te vinden bij Seneca, bij Quintialus, etc. Waarom zijn de mooie brief van de H. Hieronymus aan Lacta niet, 't boek van den H. Augustinus „over 't Onderricht der onwetenden in 't Christendom", gedeelten uit de werken van Gerson of Ludwig Vives niet genoemd. We hadden ze liever gezien dan de vertaling van M. de Montaigne, die in hoofdzaak eigen ervaringen vertelt, vermengd met veel aanhalingen uit de klassieken. Uit het *Unum necessarium* van Commenius is 'n hoofdstuk door R. A. R. Oosterhuis vertaald. 't Is eigenlijk geen opvoedkundig werk, maar levenswijsheid, die hier door den ouden Commenius op zijn 77ste levensjaar wordt gepredikt aan de wereld, en uitstekend past in 't kader van *Groei*. Het eenig noodige, dat hier bedoeld wordt, is datgene, wat in leven, sterven en na den dood noodig is. Uit John Locke's werk van 1690 is 't tweede hoofdstuk vertaald over „De Ideeën in 't algemeen en haar ontstaan", waarin hij de aangeboren ideeën bestrijdt. Zijn opvattingen over psychologie en paedagogiek zijn van verstrekkende beteekenis geweest. Een kort hoofdstuk uit de *Conduite* van Joh. Baptiste de la Salle is door den eerw. Br. P. Wolters vertaald. De *Conduite* is 'n methodeboek van de beste soort: de zedelijke opvoeding is door alles heen gevlochten: hij is de pionier van 't klassikaal onderwijs. Rousseau is wel 't rijkst bedacht: geheel 't tweede boek van *Emile*, waar de opvoeding van 't kind wordt behandeld tot de puberteitsjaren, werd opgenomen. Hier hadden we wat meer critiek gewild over de vele sophismen van Rousseau, over zijn loochening der erfzonde. Waarom hier niet wat plaats ingeruimd aan de werken van Carolus Borromaeus of van Fénelon of Bernard Overberg? Het Kreeftenboekje van Salzmann, dat steeds bijzonder veel lezers vond, de onderzoekingen over den gang der natuur in de ontwikkeling van 't menschelijk geslacht van J. Heinrich Pestalozzi en de principes, doel en innerlijk leven van de algemeene Duitsche opvoedingsinrichting te Keilhau van Fröbel, vormen 't slot van deze lezenswaardige handleiding.

Montaigne.

Jean Jacques Rousseau.

't Is een rijk, prachtig uitgegeven werk: 'n echte steun voor de studie der opvoedkunde. Wanneer 'n derde deel verschijnt — en dat hopen we van ganscher harte' dan zouden we toch gaarne stukken zien opgenomen van Sailer, Diesterweg, Herbert en Kellner. Hun geschriften zijn toch ook typeerend voor hun tijd.

P. van Luyk S.J.

---

[1]) **J. Riemens-Reurslag**,
GROEI. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1931.

EEN NIEUWE FAUST-VERTALING.

Wie zich verplaatsen kan in de hachelike positie van een dichter, die een door-en-door poëties kunstwerk van een ander dichter tracht te vertalen, zal niet ongenegen zijn te erkennen dat A. Donker niet eervoller tot de luister der Goethefeesten in 1932 had kunnen bijdragen dan door deze vertaling van Goethe's Faust I.
Men kan twijfelen aan de doelmatigheid ener dergelike verdietsing, die toch altijd min of meer

een manoeuvre zal blijven, een avontuur waarvan de uitslag nooit geheel bevredigen zal, maar een zekere bewondering voor de graad van benadering zal men Donker voor deze prestatie niet kunnen onthouden. Wanneer het gebeurd is uit gemeenschapsoverwegingen, dan is deze nieuwe en betere vertaling dan die van Ten Kate en van Scheltema door het talent van de vertaler gewettigd. Prachtige „Ersatz" blijft echter „Ersatz".

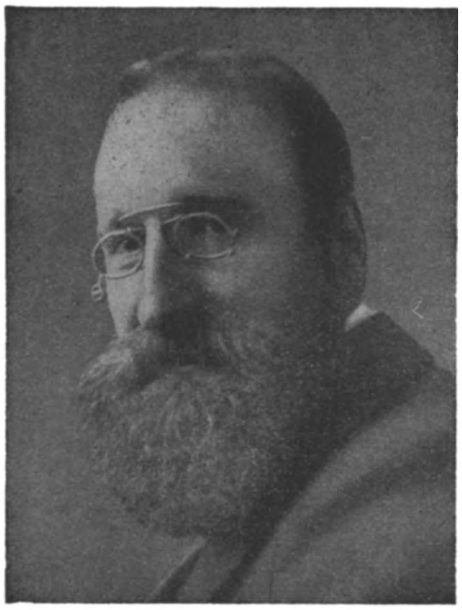

Adama van Scheltema

Goethe's Faust is een compendium van poëties uitgestorte menselike wereldwijsheid. De Duitse verzen hebben in onze Hollandse geest burgerrecht verkregen, ze hangen in onze herinnering vast en stevig als klokken in een toren en in ogenblikken van bezinning en bespiegeling zingen zij hun oude, bekende melodieën met eigen, vaste en sonore klank. Melodieën die zich niet verdringen laten door andere, ook al zijn deze een nieuwe schoonheid en getuigen zij van een innige verbroedering, waarin twee dichterlike geesten elkaar gevonden hebben.
Donker is in deze vertaling inderdaad herhaaldelik tot de schepping van nieuwe schoonheid gekomen. De aanhef der opdracht getuigt daarvan al:

Weer zijt gij weifelend op weg getogen,
O, beelden, scheemrend vroeger reeds ontwaard.

Maar herhaaldelik ook zien we de sporen van de hopeloze worsteling van de vertaler, waarvan we meer de energie dan het kunnen bewonderen. Stroefheden, gezochtheden, ritmiese en semantiese verslappingen verraden zijn amechtigheid. In de dramatiese dialogen zijn die zwakheden uit de aard der zaak minder bespeurbaar dan in de lyriese passages. Maar al ligt ook dit terrein vol voetangels en klemmen, Donker slaat er zich vaak met prachtige virtuoziteit doorheen. Alle glans en facinatie is dan tot een bleek en kreupel vers verworden. Gretchen's droefgeestig liedje aan 't spinnewiel „Meine Ruh ist hin" is een vlinder geworden die een uur in een lucifersdoosje gesparteld heeft. De toegewijde lezer zal in de bekende ballade van Margarete „Es war ein König in Thule" niet enkel een slappe poëtiese reproductie zien, maar ook de juistheid der tekstverklaring betwijfelen.
Donker vertaalt de twede der volgende strofen:

Es war ein König in Thule
Gar treu bis an das Grab,
Dem sterbend seine Buhle
Einen goldnen Becher gab.

Es ging ihm nichts darüber,
Er leert' ihn jeden Schmaus;
Die Augen gingen ihm über
So oft er trank daraus.

als volgt:

Die 't hoogst nu gold in waarde
En steeds op tafel blonk.
Zijn droevige oogen staarden
Zoo vaak hij eruit dronk.

Donker is stellig geen beproefd drinker, anders zou hij die derde regel niet zo somber begrepen hebben. In de vertaling van de bekende exclamatie van Faust: „Da steh ich nun ich armer Tor, und bin so klug als wie zuvor" is het sterke gevoel van ontgoocheling verdwenen:

En, arme dwaas, daar sta ik nu
En weet niet meer dan een van U.

In dezelfde passus verklaart Faust, ten einde raad: „Drum habe ich mich der Magie ergeben". Hij bedoelt dat als een willoze overgave, een defaitisme, dat niet tot uiting komt in de zwakke, weinig Nederlandse vertolking: „Dus heb ik mij in de magie begeven." Een dergelike zin doet meer aan een bepaald vleesextrakt denken dan aan een extrakt uit Goethe's Faust.
Een toneelfiguur schakelt Donker uit, wanneer hij de spreekwoordelik geworden uitroep van Faust: „Das war also des Pudels Kern", hier vertaalt door: „Daar kwam dus heel de zaak op neer". Dit is een latere, afgeleide instantie. Hier echter lééft de poedel, die met Faust ten tonele verschenen is.
En zo is er meer, dat echter de verdienste van deze knappe Faustvertaling niet wezenlik verkleint. Herhaalde malen heeft Donker's talent de schier onvertaalbare plaatsen tot gave schoonheid omgetoverd. Aan de typies-duits idiomatiese constructies en uitdrukkingen beantwoorden bijna steeds de juiste Nederlandse aequivalenten. Ook de klip der rhetorica weet Donker met veel talent te omzeilen.
Een enkele keer stipten wij een rhetoriese wending aan, die we bij tijdgenoten van Goethe in ons land wel aantreffen, maar waarmede de jonge dichter Donker ons verraste:

Faust „begoochelt" Gretchen

Christ ist erstanden,
Aus der Verwesung Schosz

vertaalt Donker:

Christus is opgestaan
Uit den ellendepoel,

Maar de frisheid van Donker's werk blijkt overigens wel, wanneer men zijn werk maar even vergelijkt met dat van Ten Kate.

Goethe

Tenslotte mogen wij nog twee bezwaren vermelden. Dit werk wordt uitgegeven als dé Faust van Goethe. Dit wekt een verkeerde voorstelling. Het tweede deel hóórt er wézenlik bij. En dan ontbreken er noodzakelike, noem het smadelik filologiese opmerkingen. De eerste regels b.v. al: „Weer zijt gij weifelend op weg getogen, o beelden scheemrend vroeger reeds ontwaard", kan de lezer werkelik pas begrijpen als hij weet dat hier gezinspeeld wordt op een vertoning van het Faust-poppenspel, dat Goethe in zijn jeugd bijwoonde.

Ed. A. Serrarens.

Anthonie Donker,
GOETHE'S FAUST, *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1931. (24×16) 182 blz.

DE RAADSELEN DER GOBI.

Sven Hedin, de vermaarde Zweedsche ontdekkingsreiziger, telt bereids meerdere kruisjes, maar de binnenlanden van Azië laten hem toch nog niet met rust. Die binnenlanden bergen nog allerlei geheimenissen voor hem en hij schijnt vast besloten zijne krachten tot het laatste toe aan de ontsluiering van die geheimen te besteden. Echter, — het karakter van zijn sensationeele tochten is in de laatste jaren erg veranderd. De moderne techniek heeft er velerlei invasies in gepleegd en daardoor komt het dat de laatste reizen van Hedin zich tot zijn eerste ongeveer op dezelfde wijze verhouden als een moderne oorlog dat doet opzichtens de kruistochten, of de campagnes van een Napoleon. Van romantiek en zulke soort dingen is bijna niets meer over. Eens reed de jonge Hedin, zonder een cent bijna op zak, door de woestijnen van het Twee Stroomenland of elders heen en vocht hij op eigen vuist die duizende moeilijkheden uit, waar men onder zulke omstandigheden tegen aan stoot. Maar de moderne Hedin zit aan een schrijftafel en leidt zijn expeditie met behulp van de telegraaf of de draadlooze en alhoewel de voorziening in kameelenvoer en dergelijke exotische dingen nog wel eens van noode is, kost de kwestie van benzine en motorenolie toch meer hoofdbrekens.

Mongoolsche vrouwen voor hun woning.

Het is in dezen vorm, dat de heer Hedin in de jaren 1928-1930 een groote Zweedsch-duitsch-chineesche expeditie geleid heeft, welke waarschijnlijk wel de grootste in haar soort was, die ooit ondernomen is geworden. Geografen, topografen, archeologen, zoolögen, metereologen en

allerlei andere geleerden namen er aan deel en ieder kreeg een aantal problemen op te lossen. Sven Hedin spaarde zich zelf niet daarbij maar het hoofdkwartier van de onderneming was toch geenszins in eene primitieve Mongoolsche joerte gevestigd. Dit hoofdkwartier was dan weer eens in Peking te zoeken, dan weer eens in Berlijn, in Stockholm en een tijdje lang zelfs in Boston. De opperleider had zijn handen vol aan de fourneering van geld, aan het onderhouden van telegrafische verbinding met de chefs van de onderafdeelingen, aan een uitgebreide correspondentie en aan een eindeloos diplomatiek palaveren met Chineezen van zeer diverse pluimagien, die ofschoon ze vaak hooge posten bekleedden, de zaak niet erg vertrouwen en haar veiligheidshalve dus maar op allerlei manieren tegenwerkten. In het voorbijgaan zij gezegd, dat het talent om onderhandelingen te voeren, dat Hedin bij deze en vroegere gelegenheden ontplooid heeft, een eeresaluut waard is. Hij heeft met Russen, met Duitschers, met Mongolen, met bolchewistische en met tamme Chineezen te doen gehad, maar in hoofdzaak heeft hij zijn zin altijd weten door te zetten. En dat wil wat zeggen in het Morgenland.

Sven Hedin heeft onder de bedrijven door ook een paar boeken geschreven en één daarvan draagt den titel *Raadselen der Gobi.*[1])

De eerlijkheid gebiedt te constateeren, dat deze laatste pennevrucht van den weedschen auteur geenszins tot de boeiendste behoort, welke hij aan de menschheid afgeleverd heeft. Er zit geen atoom romantiek en heel weinig spanning in. Het persoonlijk kleurtje ontbreekt bijna geheel. Er passeert geen enkele avontuurlijkheid, in, die iemand de haren te berge doen rijzen en de weinige conkrete gebeurtenissen, die gegeven worden, worden mat verteld of in het eindelooze gerekt, zooals b.v. de geschiedenis van de zelfmoord van een Chineesch medelid.

Dit verschijnsel is daaruit te verklaren, dat Hedin zijn boek hoofdzakelijk samenstelde uit de binnenloopende rapporten van zijn ondergeschikten. Deze laatsten hadden uit den aard der zaak weinig tijd of lust om in hun haastig neergeworpen, voorloopige berichten litteratuur te bedrijven of andere dan strikt zakelijke dingen te vertellen. De rest zij wel voor later, maar die rest moet nog komen, maar de gegevens, welke op het veld verzameld werden, moeten nog gezeefd

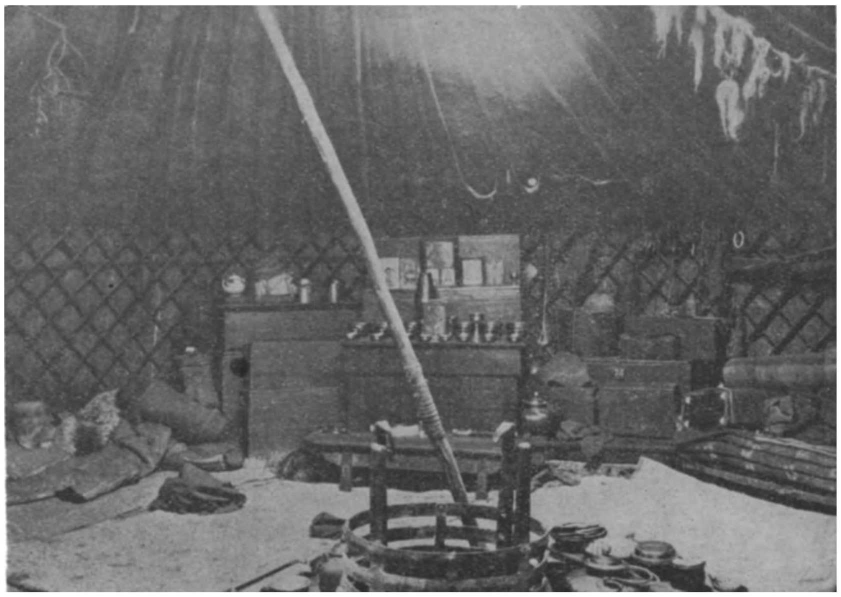

Interieur van een Mongolen-Joerte in de nabijheid van den Edsin-Jol.

en geordend worden en eerst dan zijn zij rijp voor publikatie. Zoodat het onderhavige boek ook op wetenschappelijk gebied maar weinig prikkelende en slechts een heel klein beetje nieuws bevat.
Trouwens, ook wanneer die verslagen klaar voor de drukpers zijn, zullen ze wel niet veel bevatten, dat den doorsnee sterveling belang kan in boezemen. Want het vet is ook in Centraal Azië van den ketel des ontdekkingsreizigers af. Groote vraagstukken zijn er niet meer op te lossen. Men rijdt het land kris kras in een auto door en dat zegt al genoeg. Maar zoo lang de geleerden onverzadigbaar op het stuk der wetenschap blijven, zoolang zullen er altijd natuurlijk een aantal kleine vraagstukken op oplossing wachten en wanneer dat niet meer het geval is worden er wel voor het doel gefabriceerd. Maar dan kan de doorsnee mensch natuurlijk niet meer meer. De juiste richting, welke een bepaalde wind b.v. over het zand van de Gobi neemt zal wel alleen voor vakgeleerden en aviateurs van belang zijn en blijven. Een beetje interessanter zijn misschien de dingen, die nog in den grond verstoken zitten, zooals de schamele ruines van vergane en onbekende dorpen of de beenderen van allerlei voorwereldlijk gediert. Men heeft daar in de Gobi ook de halve onderkaak van een mensch gevonden en aan de hand daarvan vermoedt de heer Dr. Grabau al, dat het aardsch paradijs in Mongolie gelegen heeft en wel in de Chineesche provincie Sien-kiang. Sommigen zullen deze conclusie wat voorbarig vinden maar het is er toch altijd een van onschuldigen aard. Een beetje doorniger wordt het, wanneer de heer Hedin, steunende op één enkelen brief, de Chineesche rechtspraak aanbeveelt en een goed woordje doet voor

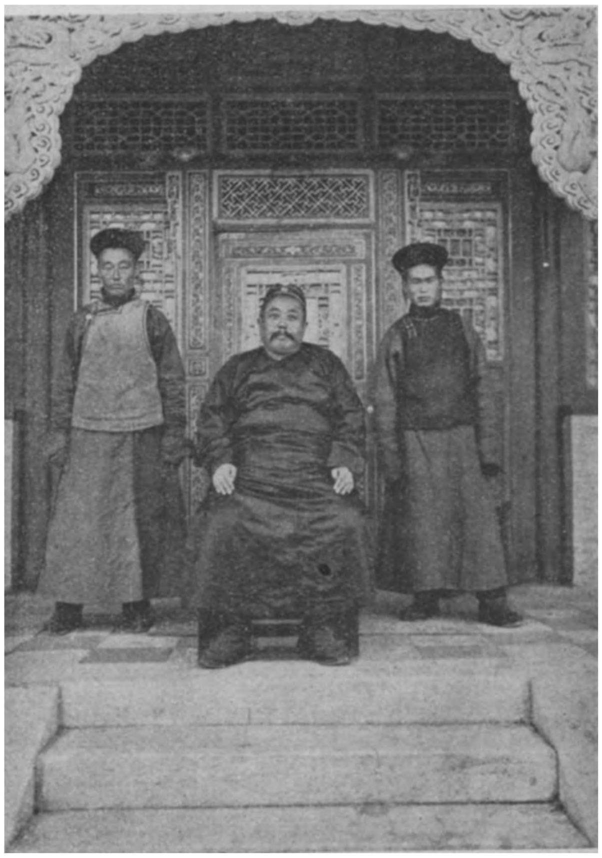

Doerbet Waag, een der Mandarijnen.

Dr. Hummel, een der deelnemers aan de Gobi-expeditie, op een kameel.

de afschaffing van de exterritiale rechten in China. Misschien heeft hij deze lans, — en nog een paar andere, — gebroken om zijn Chineesche lezers een pleizierig oogenblik te verschaffen, maar misschien is hij ook wel met hart en ziel van de waarde der etiek overtuigd. Bij anderen zullen deze ethische bevliegingen echter minder enthousiasme ontketenen.
Maar alle lezers van het boek zullen zich gelijkelijk over de volkomen afwezigheid van eenige kaarten-materiaal ergeren. Enkele hunner hebben misschien een atlas thuis van voldoende uitvoerigheid om hen over deze grove nalatigheid heen te helpen. Maar het overgroote deel der Nederlanders zit waarschijnlijk maar dunnetjes in zijn landkaarten van Mongolië. Voor al deze menschen verliest het boek 75% van zijn waarde want wat voor zin heeft het een werk over een ontdekkingsreis te lezen, wanneer men zich over routes, standplaatsen, over de ligging van steden en gebergten, over de richting van rivieren, enz. slechts een even vaag denkbeeld kan maken als over de bodemsgesteldheid van de Maan.

G. S.

---

[1]) **Sven Hedin,**
RAADSELEN DER GOBI, Geïllustreerd, *Elsevier Amsterdam* 1931. (24×16,5), 339 blz. ing. f 5.90, geb. f 6,90.

DUITSCHLAND IN KETENEN.

Het heeft lang geduurd, voor het groote publiek, ook in neutrale staten, vertrouwd werd met de gedachte, dat het Verdrag van Versailles allesbehalve een vredesverdrag is, maar een dictaat dat den economischen oorlog verklaarde aan Centraal-Europa en daardoor aan de heele wereld. 't Is uitermate jammer, dat dit besef pas thans meer algemeen aan den dag treedt, wat niet pleit voor de politici, die reeds spoedig moeten ingezien hebben, waar een dergelijke machtsvrede op uitloopen moest. Blijkbaar hebben zij het menschdom in den waan van den vrede willen laten. Toch konden wij hier in Nederland, gezien de Belgische aanspraken n.a.v. de herziening van het Verdrag van 1839 al reeds spoedig gewaar worden, wat de geest van Versailles was!
De groote welvaart, maakte blijkbaar het menschdom blind voor het drijven der hoogere politiek. Men dacht: Duitschland zal het wel redden! Waarheid echter is, dat bijna alle politieke gebeurtenissen ná 1919, tot en met het Youngplan, er geenszins toe hebben bijgedragen „de ketting, welke om Duitschland was gesmeed" ietwat losser te maken. Als een roode draad loopt door het betoog van den auteur de stelling, dat op de congressen juist alles is gedaan om de realiseering der bepalingen van het verdrag van Versailles, zoo veilig mogelijk te stellen. Inderdaad is de handelwijze zoowel van Poincaré als van Briand er allerminst naar, die stelling in twijfel te trekken. om die politici draait het immers hoofdzakelijk, want 't zijn Fransche politici, die dit Vredesverdrag hebben opgelegd en ook willen gehandhaafd zien. Hen zal dan ook de blaam der geschiedenis treffen; het gaat niet aan alleen maar rekening te houden met de materieele belangen van den eigen staat. Nu kan men wel zeggen, dat op de ministers van groote mogendheden heel andere verantwoordelijkheden tegenover de natie drukken als bij kleine volken, maar egoïsme blijft egoïsme en als zoodanig verkeerd.

Werner Beumelburg

Al te zeer zijn deze voormannen afhankelijk van de publieke opinie, gezien de angst welke zij daarvoor blijken te hebben en de mate van voorzichtigheid, waarmede zij diezelfde opinie ontzien. Maar hebben zij dan geen taak als het volk en de pers niet in staat blijken, de eischen der objectieve rechtvaardigheid te waardeeren? Gezien de toon, welke de Fransche pers aansloeg in de week, vóór Kerstmis j.l. toen te Bazel de B.I.B. Duitschlands betalingscapaciteit bestudeerde, blijkt men er dit inzicht niet te hebben. De feiten stellen dan ook in het materieële Schacht en in het moreele dezen auteur in het gelijk.
De Fransche politici spreken werkelijk veel, hoogdravender vredeswoorden, dan door hen gerealiseerd worden. Twaalf jaren ná Versailles bezit Frankrijk een hegemonie, welke absoluut niet in overeenstemming is met de beteekenis van dit land en welke hegemonie het toch behouden wil. Dat is een gevaar, waartegen front dient gemaakt door ieder vredelievend land. 't Is goed al de gebeurtenissen sedert Versailles in een goed geschreven boek van behoorlijken omvang eens te overzien. Zelfs als men in die jaren de internationale gebeurtenissen goed bijgehouden heeft, is de synthese nog verrassend. De schr. heeft ook de psychologie bij de karakteriseering van de groote mannen een woordje laten meespreken.
Mede daardoor is het boek partijdig, zóó partijdig als men van een verstandig en stellig knap man, die voor zijn vaderland in den wereldoorlog heeft gestreden, kan verwachten. Dat is op zich echter geen bezwaar. Tendenz ontbreekt in

dezen zin, dat niet blijkt, dat schr. sympathiseert of aanhanger is der nat. socialisten partij. Wel toont hij voortdurend de onrechtvaardigheden aan door Frankrijk in die jaren tegenover Duitschland begaan en is zijn uiteindelijk doel: Versailles ten opzichte van de knechting van Duitschland ongedaan te maken. Ieder die belang stelt in internationale politiek, een frisch boek daarover wil lezen en *kritischen* zin heeft, zij dit boek aanbevolen.

C. Slootmans.

[1]) Werner Beumelburg, DEUTSCHLAND IN KETTEN. *Gerhard Stalling, Oldenburg i.O.*, 1931. (20+12.5) 438 blz. ing. M. 5.—, geb. M. 6.50.

UIT BOEK EN BLAD.

Opgang.

Fred. van Eeden vervolgt onverpoosd z'n dagboekbladen, die menige suggestieve opmerking bevatten. Zoo 'n notitie van de 7de November over de wisselvalligheid van de publieke waardeering.

„Bericht uit Stuttgart, dat de tweede opvoering van (*De Broeders*) beter insloeg dan de eerste. Dit is typisch voor de psychologie van het publiek. Aanvankelijk bood het weerstand, toen begon het tenslotte toe te geven. De couranten erkenden succes, toen gaf het publiek allen weerstand bij de tweede opvoering op. Het gaf toe, het geloofde, het liet zich er onder komen. Dit toont weer, hoe alle succes al een suggestie insluit, hetzij door woord, beeld of muziek. Men bewondert als men door geloof passief geworden is, eerder niet. Dit passieve geloof bewijst niets voor de schoonheid van het waargenomene, alleen voor de suggestieve macht er van. Maar dit geloof is onmisbaar voor de waardeering van het schoone. Vroeger zou ik zulk een suggestieve werking smadelijk verworpen hebben, omdat ik mij de gelijke voelde van het publiek en hen als mondigen wilde behandelen. Nu weet ik, dat ik in smaak hun meerdere ben en het mijn plicht is te zorgen, dat ze mij in dat opzicht eerbiedigen."

De Stem.

De poëzie-kroniek in dit nummer laat Donker aan 't woord over den laatsten bundel van Boutens: *Bezonnen verzen*. Naar z'n meening moet de hedendaagsche poësie meer belangstelling toonen voor actueele gebeurtenissen. We ontleenen aan z'n critiek 't volgende:

„Wij zijn gewend geraakt aan en gaan houden van ongetooide woorden, bittere, teedere woorden, die op den man af worden gesproken met een geladen, om schoonheid zich ampel bekommerenden ernst, Schicksalsworte zooals een mensch ze enkele malen in zijn leven spreekt (ook ouderen, Henriëtte Roland Holst, Leopold hebben zulke verzen — de essentieelste, naar het mij voorkomt — geschreven). Geen statie van woorden — woorden die een waarheid nauwelijks meer verbeelden maar haarzelf, naaktweg, zijn, dreigend of aangrijpend van openhartigheid. Woorden niet meer omkleed, ommanteld, omzongen en omspeeld — de laatste vijftien jaren hebben de glanzende sluiers verscheurd, ook de poëzie is hard, recht en weerbaar geworden, niet meer sierlijk en rijk getooid. Dichters kunnen thans geen zilversmeden, geen goudwegers en geen diamantslijpers zijn. Verzen als deze schijnen reeds van een anderen tijd te zijn. Maar luister in dit edel en prachtlievend spel voltrekt zich niettemin het drama van een leven, wordt een gevecht op leven en dood gestreden. Achter dit taalhedonisme verbergt zich een stoïcijnsche beheersching en een onweerstaanbaar hunkerend zich aan de aarde ontworstelende mystiek.

„Hoe over 't brandend blind bazalt, vind ik den weg naar Lethe?" dat hunkerend gebed brandt door heel Bouten's poëzie.

Wie heeft het zoo als hij verstaan „uit een benauwd hart harteblij te zingen"? Waar opent zich zoo'n hemelwijd vergezicht als door het

P. C. Boutens

gothische boograam van zijn prachtige verzen? Waar ligt zoo „het heden uitgevloeid naar de eeuwigheid" als in Boutens' verzen? Tallooze malen keert het beeld terug, van de zon over het wijde zeevlak; het van de kust zich verwijderend, de eeuwigheid toegolvend veld. Boutens is er de dichter van, van dit bij uitnemendheid Hollandsche symbool der eeuwigheid (ieder landschap heeft zijn eigen eeuwigheidssymbool) is zijn poëzie als doortrokken. En ook: wie heeft zóó om de alledaagsche dingen de lichtspelingen der eeuwigheid waargenomen?

Al zijn verzen te herlezen, dit leven van gedichten te herlezen, het vergt tijd, geduld en inkeer, maar ik weet zeker, dat ik mij beloond zou vinden met de kennis van een woordgeworden menschenleven, omgeven van de stilten van eeuwigheid en oneindigheid. Boutens' werk lezen is luisteren naar een levenslange tweespraak met de eeuwigheid, in dit „voorhandsch gemis" gevoerd. De eeuwigheid is daarin in het eindige opgenomen, in het uitzicht gevat als het ware.

„Waar straks de dreiging van den tijd
Ons in zijn steilen draaikolk sloot,
Ligt 't heden uitgevloerd naar
d'eeuwigheid." —

VERSCHEIDENHEDEN.

Dichters, die van zich deden spreken.

Naar aanleiding van het feit, dat onlangs te Marseille een standbeeld voor Edmond Rostand werd onthuld, heeft de bekende Parijsche auteur Pierre Weber zijn licht laten schijnen over eenige dichters, die hij persoonlijk heeft gekend.
Daar is in de eerste plaats Edmond Rostand. Weber ontmoette hem aan het college Stanislas waar zij beiden een jaar filosofie studeerden. Rostand was toen, hoewel nog slechts zeventien jaar oud, reeds iemand met een gesloten karakter. Toen de studiegenoot hem 35 jaar later een officieel bezoek bracht, was hij precies dezelfde gebleven. Hij was klein, goed gebouwd en eenigszins schuchter, als de meeste bijzienden.
Rostand was op school een der besten in rhetorica; daarbij toonde hij buitengewoon veel aanleg voor het tooneel.
Aan het eind van ieder schooljaar werden door de leerlingen klassieke stukken ten beste gegeven. In het eerste bedrijf van Le malade imaginaire wist Roland op voortreffelijke wijze den hoofdpersoon uit te beelden.
Zijn leermeester Wupont Vernon, lid van de Académie Francaise was niet weinig trotsch op den jongen man, wiens schitterende dramatische ontwikkeling, die in zijn romantische werken tot uiting kwam, zijn naam als leeraar alle eer hebben aangedaan.
In de redactie van de *Revue Blanche* een van de Revues der jongeren, ontmoette Weber Rodenbach. Bleek en onnatuurlijk blond scheen hij zoo van een primitief schilderij te zijn weggeloopen.
Rodenbach sprak met een zachte stem, die steeds van ver af leek te komen.
Uit elken zin klonk iets van „Ik hoor eigenlijk niet op deze profane wereld, wat gij hier ziet ben ik feitelijk niet."
Desondanks streefde hij met alle macht die in hem was, naar aardschen roem.
Zijn zelfkennis, die hem er toe leidde zich te bepalen tot zijn eigen eenvoudig begrensd gebied, een zelfkennis, die hij met andere, even gedisciplineerde geniale koppen gemeen had, maakte, dat hij spoedig op groote successen kon bogen. Hij wist, dat zijn voornaamste kracht in het proza stak, dus bepaalde hij zich in hoofdzaak daartoe.
Hij stierf zéér jong en véél te vroeg. Het was hem niet vergund den roem te oogsten, die voor hem bleek weggelegd.
Een veel machtiger persoonlijkheid was Verhaeren. Ook deze onstuimige Vlaming is niet tot volle ontwikkeling gekomen. In hem leefde een ongebreidelde ziel, desondanks was zijn blik zacht, het vuur van zijn oogen werd trouwens door een bril getemperd. Verhaeren sprak meestal weinig maar als hij van wal stak, kwamen er heele boekdeelen los. Hij zat altijd vol geweldige plannen. De kleine blonde man met de knippende oogen achter de scherpe brilleglazen, was in de Fransche letterkunde een meester van het decoratieve en als zoodanig een waardig nak o meling van Charles de Coster.
Pierre Louys, de auteur van *Aphrodite* was een vreemde verschijning. Zéér knap, een tikje melancholiek markeerde hij graag den dandy. Het succes kwam tot hem, zonder dat hij het zocht. Hij maakte alleen voor zich zelf en voor enkele vrienden gedichten in proza. Zijn roman *Aphrodite* schreef hij zonder eenige bedoeling. Toen het werk voltooid was, bood hij het de *Mercure de France* aan, toentertijd de *Revue des deux mondes* der jongeren. Het werd een groot succes. Toch heeft de dichter van de *Chansons de Bellitis* betere dingen geschreven dan de roman, die hem tot een der besten stempelde.
En beroemd geworden gezegde luidt: „Iedere schrijver bergt diep in zijn hart een vroeg gestorven dichter." Dat is volgens Weber maar al te waar, gelijk hij met de volgende voorbeelden tracht te bewijzen.
Paul Bourget, de geestelijke vader van den grooten psychologischen roman was aanvankelijk, zooals zijn essays aantoonen, een ietwat pedant criticus. Tóch had hij toen al een bundel verzen gepubliceerd onder den titel *Confessions*, een verrukkelijk boek. De onverbiddelijke ontleder van vrouwenzielen en hare leugens geeft daarin blijk van de meest teedere gevoelens.
„Ik geloof niet", aldus Weber, „dat van de Confessions een paar duizend exemplaren in omloop zijn. Gedichten gaan over het algemeen slecht van de hand en dat is eigenlijk wel goed. Poëzie draagt immers de belooning in zichzelf, zij is een roes, die met de jeugd verdwijnt en slechts een heerlijke herinnering achterlaat."
Wie eens dichter is geweest, zal nooit tot een middelmatigheid afdalen; getuige onder andere Maurice Donnay dien ik voor het eerst ontmoette in het cabaret „Chat noir" waar hij zijn gedichten voordroeg. De jonge man met zijn donkere teint, het eenigszins oostersch gelaat en de lachende oogen, las zijn kleine, zorgvuldig geschaafde verzen met veel raffinement voor.
Jaren vergingen. Donnay werd de groote tooneelschrijver, de trots van het Parijsche theater. Op een goeden dag ontwaakte in hem de dichter. Hij schreef zijn groot drama in verzen *Le Menage de Molière*. Een heerlijk werk, dat helaas niet begrepen werd en toch was Donnay, volgens Weber, de eenige die het groote, lyrische drama misschien weer tot nieuw leven had kunnen wekken

Een vraag aan de Spaansche gezant in Engeland.

Een tooneelstuk, tegenwoordig opgevoerd in Spanje, om de bevolking op te zweepen voornamelijk tegen de Spaansche Jezuïeten, is ontleend aan een van de romans van Perez de Ayala, thans Spaansch gezant te Londen.
Bij de eerste opvoering van het stuk liet de politie vóór- en tegenstanders vrij uitvechten. Maar de tweede opvoering werd door de politie rendabel gemaakt, door van de onderbrekers een boete te heffen van meer dan 800 pond!
De *Tablet* vraagt nu terecht, of de Spaansche gezant afstand gedaan heeft van alle auteursrechten, oftewel meedeelt in de door Katholieken betaalde boeten.
En nu er zelfs dooden gevallen zijn, zou men kunnen vragen, of de nieuwbakken gezant dit resultaat wel een erg „diplomatiek" effect vindt van zijn letterkundige producten.

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. - 1e klas afwerking en bediening Scherp concurreerende prijzen.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

Het best adres voor Breda en omgeving voor
Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. 'T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 12

P. VAN LEYDEN
TUINARCHITECT
NIJMEGEN — TELEFOON 936

SCHRÖDER De Lingerie en Tricot-specialiste ook kousen.
EINDSTRAAT 20 — BREDA.

N. V. IJZERHANDEL
v/h Henri Konings & Co — Roosendaal
ALLES op Huishoudelijk gebied.
GEHEELE KEUKENINRICHTINGEN.
Hang en sluitwerk voor, Scholen, Pastoriën, Kerken enz.

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

MENEER VAN NELLEN
Een boek over Wellevendheid voor Iedereen
Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS
Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

Omslagteekening van den kunstenaar JOAN COLLETTE.

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid wat je achter elkaar uitlees. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken.
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.
Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

Gebruikt Melk, Boter, Room, Gortepap en Eieren van
N V BREDASCHE MELKINRICHTING
met ijsfabriek, voorheen RAPPARD & VAN WEEL
Delpratsingel 9, Telef. 479, Breda
Beste en Oudste Inr. hier ter stede
Opgericht 1881 — Hofleverancier

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21 T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3519

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

P. SLUIS OCHTENDVOER
SLUIS BISCUITS
Vraagt prijs en reizigersbezoek
GEBR. C. G. & A. DELHIJ
Achterom No. 4 — Teleph. 773 — BREDA

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

Stoomsteenfabriek „NUANCE"
FIRMA BOERLAND EN VAN DER KUN
TEL. AFFERDEN L 3. — HEUKELOM L.
Genuanceerde steen
Blauwe en Paarse plintsteen. Ruwe Handvorm.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays, Brillen, Elast. Kousen, enz enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Het werken en streven van de Melkinrichting „DE LANDBOUW" heeft tot doel Melkproducten te leveren, welke EN in kwaliteit EN door bereiding de Melkproducten van andere overtreffen. — Daardoor levert „DE LANDBOUW" Melkproducten die beter zijn. De prijzen zijn normaal.
N.V. Melkinrichting „De Landbouw"
Spaarnwouderstraat 32-34 - Tel. 11562 - Haarlem

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO
TEL. 409.
LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R., SIMPLEX- EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef 1656

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

CH. L. WIJSMAN
MUZIEKLEERAAR - ST. CANISIUS-COLLEGE
PIANIST
Tooropstraat 228 — Nijmegen

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h. DARDING - MAASTRICHT

Koopt bij onze adverteerders.

Het Lederhuis
Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER
Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen,
Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede
BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188
Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd
Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie, Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

Voor
keurige
verzorging van
Periodieken en Tijdschriften

GRAFISCHE KUNSTINRICHTING
J. VAN POLL SUYKERBUYK
ROOSENDAAL : TELEFOON No. 10

J. P. v. GILSE & Zn
◆
Wijnhandel
Opgericht
1830
◆
Tel. 26 - Roosendaal

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland Dag en nacht geopend. — PARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

GARAGE DE WIT
HOOGSTRAAT 116D - EINDHOVEN
Telefoon 2700 - - - - - Na 6 uur 4833
REPARATIE EN VERHUUR
STALLING IN STEENEN AUTOBOXEN

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

J. D. van Ingen & Zonen
Grossb. Dw.w. 12-14 — Nijmegen
Melk. Boter. Kaas. Eieren. Verlaagde prijzen.

ARCHITECTENBUREAU
VAN REE & BOSSAERTS
GROOTESTRAAT - WAALWIJK

H. BOOGERS-VAN HOORN
DEMER 10 EINDHOVEN
Specialiteit in Bedden en Matrassen.

Leest de Advertenties en...
Begunstigt onze Adverteerders.

SPECIAAL ADRES VOOR
KLOOSTERS EN GESTICHTEN
Prima Zuivere Roomboter
EN DIVERSE SOORTEN
KAAS MET RIJKSMERK.
Coöp. Zuivelfabriek
TEL. 1 — WOUW

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

1e klas Maatkleermakerij
Heerenmodeartikelen — —
Fa. A. van Haren
Markt 96 — Roosendaal

Waar komt dit zoo sterk uit als in de techniek?

Techniek is toepassing van kracht; efficiency in de techniek is: uit de krachten der natuur op de meest doelmatige en minst kostbare wijze het grootst mogelijke profijt trekken.

Technici, past die efficiency in de eerste plaats op U zelf toe! In Uw geest sluimeren ook krachten, die niet renteloos mogen blijven rusten. Zij kunnen ten nutte worden gemaakt door studie in Burgerlijke Bouwkunde, Waterbouwkunde, Werktuigbouwkunde, Electrotechniek, Chemische Techniek, enz.

Doch . . . : de gaven van Uw verstand en geest moeten door ervaren onderwijskrachten worden gewekt en tot ontwikkeling gebracht.

PBNA, het Nederlandsche Technicum beschikt over die krachten.

Vraag het kosteloos verkrijgbaar prospectus No. 44 ten spoedigste aan Ge ontvangt dan bovendien opgave van de spreekuren, die geregeld het geheele land door worden gehouden.

PBNA HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM
DIRECTIE: E. J. ROTHUIZEN EN F. WIND
ARNHEM
AFD. TEL. 22569
Studeer techniek thuis!

Zoo juist verschenen:

I. VAN GELDEREN en
J. H. VAN BECKUM

DUITSCH WOORDENBOEK

— EERSTE DEEL —

DUITSCH-NEDERLANDSCH

Zevende, veel verbeterde en vermeerderde druk.

PRIJS, GEBONDEN . . . . . f 3.75

BIJ DEN BOEKHANDEL IN VOORRAAD

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN, DEN HAAG, BATAVIA

Zoo juist verschenen:

JOAN KAT

BOOTSIRENEN

Een bundel verhalend proza.

Dit rijk geillustreerde boek legt het leven vast in bonte verscheidenheid in goed geschreven schetsen....

Uitsluitend in kleurig stijf omslag
- f 2.50. -

— OVERAL —
VERKRIJGBAAR

N.V. Het Nederlandsche Boekhuis
Postrekening 31583 — TILBURG

100 GRAM

EVERLASTING

4 THREADS KNITTING

DE ALTIJD DURENDE BREIKATOEN

VERKRIJGBAAR IN ALLE KLEUREN

VRAAGT UWEN WINKELIER DIT MERK. GEEN ANDER GEEFT DEZELFDE VOLDOENING OOK IN ONGEBLEEKT VERKRIJGBAAR.

ADRESSEN VAN WINKELIERS VERSTREKT OP VERZOEK, DE FABRIKANTE N. V. STOOMBANDFABRIEK VAN ENGELEN EN EVERS HEEZE (N.-B.)

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch.

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs. en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — Veemarktstraat 29, Breda

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijen en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 4 **15 FEBRUARI 1932** **25 cent**

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER. DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Tooneel . . . . Nederlandsch
Kunst . . . . Nederlandsch, Duitsch
Letterkundige Geschiedenis. . . . . Nederlandsch
Geschiedenis . . . . Fransch, Duitsch
Land- en Volkenkunde . . . . Duitsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . Nederlandsch
Sociale en aanverwante wetenschap . . . . Nederlandsch
Leerboeken . . . .
Voor de huishouding . . . . Nederlandsch
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

Sauter's Wijnkelders MAASTRICHT.

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

GROEI

BIJ KEMINK EN ZOON N.V.
OVER DEN DOM — UTRECHT

PAEDAGOGISCHE WERKEN ONDER REDACTIE VAN:
J. RIEMENS BEURSLAG EN R. IJZER.

Verschenen zijn:

Deel I. De ontwikkeling der opvoedkundige denkbeelden.
Ing. f 3.75. — Geb. f 4.75.

Deel II. Gedachten over opvoeding uit vroeger eeuwen.
Ing. f 4.75. — Geb. f 5.75.

Eenige uitspraken:

Er is veel goeds in. Daarom zal dit boek een ernstige concurrent worden van de bestaande neutrale boeken. „Het Katholieke Schoolblad".

We staan hier dan ook voor een zeer interessant werk. Zijn de volgende deelen van 't zelfde gehalte dan zal de serie „Groei" een belangrijke aanwinst zijn voor de Nederlandsche pedagogiek in 't bijzonder en de gansche kultuur in 't algemeen. De uitgave is daarbij zeer goed verzorgd. „Nele" Katholiek weekblad (Antwerpen).

De vertalingen zijn uitstekend verzorgd, vlot en aangenaam leesbaar. Het boek is fraai uitgegeven en met goedgekozen illustraties versierd. Dr. Ferd. Sassen in „De Maasbode".

„..... waarin een frissche behandeling van Rousseau en de Emile". „Ongetwijfeld verdient dit frissche werk de aandacht van allen, die belang stellen in de opvoedkundige vragen in het verleden en het heden; in de kweekscholen, inzonderheid in de afdeeling B, zal het zijn weg wel vinden. Lancée in „De Kweekschool".

Na een diepgaande bespreking resumeert het Kath. blad z'n oordeel als volgt: „Groei is een flink en degelijk boek, waarmee menschen van beteekenis hun naam hebben willen verbinden, prachtig uitgegeven en rijk met platen versierd". P. van Luyk S.J. in „Boekzaal"

Begunstigt onze Adverteerders, door bij hen uwe inkoopen te doen.

GAAT U VERHUIZEN?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

H. NIENHAUS, Accountant
Arnhem, Stationsplein 2, Telef. 25987
Adviesbureau voor Belastingzaken.

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

Jos. Demonte-Teunissen, Weert
MOZAIEK- TERRAZZO- EN BETON
Marmerwerken, Grafmonumenten enz.
Groothandel in Cement.
Bekroond met 1e Prijs Tentoonstelling Weert.
Telefoon 119 — Postrekening 79433.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

BIJNA HEEL BREDA
eet Zondags
Krentenbrood van FERD. BLOM
Haagdijk 73. Slechts 40 cent.

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. v. d. BROEK-GOYARTS, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 25 — Gironummer 18396
Het adres voor prima kwaliteit
Rund-, Kalfs- en Varkensvleesch
Concurreerende prijzen. Specialiteit in fijne Vleeschwaren

BURGERS E. N. R.
ASTRA RIJWIELEN in prijzen vanaf f 53.—
Eerste klas Reparatie-Inrichting.
J. v. BRUMMELEN
Havermarkt 5 — Tel. 1303 — Breda

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres
voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

AUTO-VERHUURINRICHTING
JAC. J. VAN HOOF
Hoogstraat 116d — EINDHOVEN — Telefoon 4833
RUIME CONFORTABLE WAGENS
tegen lage tarieven.

Koopt bij onze adverteerders.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

Zoo juist verschenen:
JOAN KAT
BOOTSIRENEN
Een bundel verhalend proza.
Dit rijk geillustreerde boek legt het leven vast in bonte verscheidenheid in goed geschreven schetsen.....
Uitsluitend in kleurig stijf omslag
- f 2.50. -
— OVERAL —
VERKRIJGBAAR
N.V. Het Nederlandsche Boekhuis
Postrekening 31583 — TILBURG

FIAT N.V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

SPECIAAL ADRES VOOR
KLOOSTERS EN GESTICHTEN
Prima Zuivere Roomboter
EN DIVERSE SOORTEN
KAAS MET RIJKSMERK.
Coöp. Zuivelfabriek
TEL. 1 — WOUW

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

Mr. R. M. J. W. HAFFMANS
ASSURANTIËN
Directeur van het Bijkantoor Nijmegen van the London and Lancashire Insurance Cy Ltd. (Varia afd.) London
REINALDSTRAAT 3 — NIJMEGEN

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco toegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem. Grootste sorteering orgels in Gelderland

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel. 1239. Franciscus-Romanusweg 34

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Oisterwijk

PATENTS.

Sell your American patent or invention by displaying your drawings, description or model at the Second and Greater

International Patent Exposition ~ Chicago
from Sept. 14 to Oct. 20, 1932

Thousands of manufacturers and patent buyers will attend the Exposition to inspect new inventions, with the view of buying them or marketing them. This Exposition affords the greatest opportunity to inventors to sell their U. S. Patents. Practically every manufacturing company will have their representative there looking for various new inventions. The price for displaying your drawings or model is $ 28. Our own patent demonstrators or salesmen will demonstrate your invention to manufacturers and then put the manufacturers in touch with you direct. There are no commissions to pay. Send your description of patent or model direct to us, together with $ 28 for rental of space and we will do the rest. Full reports will be given to you, including a final report at the close of the Exposition. Address:
INTERNATIONAL PATENT EXPOSITION Co.,
Merchandise Mart, Chicago, U. S. A.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Dr. Jos. Keulers, **8124.**
BIJBELSCHE GESCHIEDENIS. Afl. 3. Met teekeningen van Jos. Speybrouck. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1932.

De afleveringen van dit belangwekkende prachtwerk volgen elkaar snel op: in dit derde stuk vinden we de historie van Jozef verteld, welke vooral in de laatste decennia door verschillende ontdekkingen en opgravingen in Egypte meer relief kreeg, zoals ook uit de stijlvolle teekening van Speybrouck blijkt. Voorts wordt er 'n begin gemaakt met de geschiedenis van 't Joodsche volk.
L. F.

E. Daisomont, **8125.**
HET KATHOLIEKE MEISJE IN DE MODERNE WERELD. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1931. (15.5×12) 130 blz.

Dit praktische boekje van een waren zielzorger met open blik voor de behoeften en gevaren der meisjesziel in de moderne wereld, bevat in twaalf hoofdstukjes niet veel „moderns" doch de eenvoudige levenswaarheden, toegepast op 't meisjesleven van onze dagen, frisch en aantrekkelijk voorgesteld met vermijding van „alle eruditie". Een meisjesretraite, in dezen geest gehouden, met aan 't slot een aansporing, dit levenswijze boekje te koopen en als trouwen levensgezel te bewaren en daarmee voortdurend te verkeeren, zal beter tot een gelukkige levenspositie brengen in de moderne wereld, waarin het meisje als echtgenoote en moeder eenmaal staan zal, dan menig gesprek of menigen omgang, die men noodig acht om zich een degelijken levensgezel te verzekeren. Dit boekje leert echte vrouwen vormen aan wie de mannenwereld behoefte heeft.
P. Constantinus O.Cap.

Dr. A. van der Flier, **8126.**
DE PROFEET JESAJA. *G. J. A. Ruys, Zutphen,* 1931. (22×16) 166 blz. ing. *f* 2.75, geb. *f* 3.75.

In een knappe studie, waarmee ook de Katholieke Bijbelwetenschap en die der Hebreeuwsche literatuur rekenschap zal houden, behandelt Dr. A. van der Flier den grooten dichter en Profeet Isaïas (Jesaja) en reconstrueert het boek van diens voorzeggingen en politieke schilderingen en toestanden van 't rijk van Juda vooral in den hun passenden tijd. Dat men soms in kleinere onderdeelen met even goed recht een andere toepassing noodig oordeelt, zal niemand, die dezen ingewikkelden tijd kent, bevreemden, vooral om reden, dat de Profeet soms met enkele korte trekken doelt op een toen algemeen bekend gebeuren. Dat wij in deze verhandeling naast 't door den Profeet ontworpen beeld van den heerschenden en lijdenden Messias ook een waardiger plaats gaarne zagen geschonken aan de „virgo concipiens", die onafscheidelijk met den Verlosser verbonden is in Zijn grootsch herstelplan, zijn wenschen, die elk Katholiek vanzelf koestert. De vertaling der klankrijke Hebreeuwsche gedeelten is zuiver en vloeiend.
Naast bewondering voor de prestatie van Dr. van der Flier, blijft ons een verlangen bij naar breeder uitwerking van het Messiaansche perspectief.
P. Constantinus O.Cap.

P. van Gestel O.P., **8127.**
ECCE HOMO. *Geloofsverdediging, Antwerpen,* 1931. (22×15) 98 blz. ing. *f* 1.00.

In deze zes goed doorvoelde vastenconferenties behandelt P. van Gestel: Christus en den mensch; de slapende Apostelen; Judas; Petrus; Pilatus en de goeden moordenaar. En in de teekening der lijdenspassages bespreekt hij telkens een of ander modern probleem der tegenwoordige maatschappij en van de daarin levende menschen. Vooral den mensch van den tegenwoordigen tijd met al zijn tekortkomingen wil Pater van Gestel in deze serie preeken uitbeelden. In Jezus' lijden is het schouwtooneel, waarop de mensch zijn diepste wezen ten volle openbaart. Foerster zeide zelfs, dat door Christus niet alleen een hemelsche waarheid, maar tegelijk de werkelijkheid van den menschelijken natuur tot op haar diepste bodem werd geopenbaard. De groote dwaling van onzen tijd is de leugen van 't naturalisme met al zijn gevolgen, met zijn zelfoverschatting, met zijn trotsheid, met zijn verloochening van God. De vruchten van 't naturalisme zijn er en de mensch komt weer tot 't inzicht van zijn verwording, van zijn ontaarding. Overal ontwaart de mensch, dat hij niet staat buiten de leiding van Gods voorzienigheid: de illusie van 't naturalisme is voorbij; zij kon den mensch misleiden, maar niet genezen.
Deze gedachten werkt P. v. Gestel echt oratorisch uit. Men voelt overal de diepe overtuiging, de zekere feiten en den priesterijver. 't Zijn uitstekende conferenties voor ontwikkelde toehoorders. Wie ze gehoord heeft zal ze nog eens graag overlezen: voor anderen 'n uitstekende geestelijke lezing of stof voor dergelijke toespraken.
Pr.

B. de Ligt, **8128.**
VREDE ALS DAAD. *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1931. (24×15.5) 332 blz.

Voor een veel omstreden vraagstuk als „het recht van oorlog en vrede" (om Grotius' terminologie te handhaven) is elke degelijke, ernstige, wetenschappelijke bijdrage een mooie aanwinst. Schrijver van dit werk, zelf een vurig pacifist, zonder daardoor radicalist te willen zijn in het groote ideaal „den vrede onder de volkeren", is eenerzijds bevreesd, dat „Katholieke geestelijken en orthodoxe protestanten" minder juist zullen oordeelen over „opvattingen van ketters en sekten", doch anderzijds toont zijn eerlijk opgevat werk een bepaalde voorkeur o.a. voor die Katholieke schrijvers over anti-militairisme, die in hun ideeëngang dien des schrijvers benaderen. In dit werk ware, naast andere katholieke studies, o.a. een weergave van de artikelenserie uit „*Ons eigen blad*" van Canitetuba over „Pacifisme bij 't onderwijs" zeer op zijn plaats geweest, om te toonen wat de Kerk in den loop der eeuwen deed voor de vredesbeweging, waardoor haar houding vergeleken bij 't standpunt der andere godsdiensten beter zou uitkomen, dan nu geschiedt in dit werk. Dan zou de Kerk van Rome zeker

voor de eerste 10 eeuwen beter behandeld zijn, dan nu 't geval is. Daar heeft schr. zich *totaal* vergist, wat jammer is. Naast deze bemerkingen hebben we nog andere n.l. het auteurschap der N.T. brieven van Petrus en Paulus op blz. 174 en 175 o.a.; de niet voldoende onderscheiding tusschen de vredesidee in liturgische formules en de feitelijk gehuldigde, gesanctioneerde praktijk bij meerdere volkeren. en godsdiensten zooals o.a. Sumeriërs, Kong-tse- en Lao-tseïsme enz. Voor een kritischen, geschoolden geest, die de strijdvragen ook onder Katholieken over vrede, oorlog en „moderne'' oorlog volgde en die daarenboven de godsdienstleer der volkeren objectief bestudeerde, om ook hun vredes- en oorlogsgedachten daaruit te kunnen distilleeren, is dit werk zeer zeker een mooie aanwinst, mits men 't hier en daar wat kritisch weet te lezen, vooral omdat, zooals we reeds zeiden, schrijver zelf feitelijk op een ingenomen pacifistisch standpunt staat en onbewust misschien, vrij anti-Roomsch is in de beoordeeling of weergave van meerdere feiten. We bevelen 't over 't algemeen met zorg bewerkte, rijke boek, aan bovengenoemde lezers aan. *P. Constantinus O.Cap.*

R. Plus, 8129.
DE H. EUCHARISTIE. Vertaald uit het Fransch door A. P. P. Kluivers Pr. *C. N. Teulings, 's Hertogenbosch,* 1931. (20 × 13.5) 119 blz.

In negen hoofdstukken wordt hier de H. Eucharistie besproken op de eenvoudige en deskundige wijze, die we van Pater Plus gewoon zijn. Het boekje bevat niet alleen den leerstelligen inhoud, maar ook de bewijsvoering van de leer der H. Eucharistie. Het lijkt bizonder geschikt niet alleen voor onze eigen katholieken, maar ook voor andersdenkenden. Het kon iets warmer geschreven zijn. Vertaling en uitgave is goed. Zeer aan te bevelen. *G. V.*

FRANSCH.

A. Roul, 8130.
L'ÉGLISE CATHOLIQUE ET LE DROIT COMMUN. *Ed. Casterman, Paris,* 1931. (18 × 13) 552 blz. gecart. Ffr. 20.

Ofschoon dit boek als opzet heeft de vergelijking tusschen de beginselen der Kerk en de binnenlandsche politiek van Frankrijk, is het ook voor ons van bijzonder belang. De tegenwoordige gebeurtenissen laten ons zien dat in de algemeene ineenstorting, die zich voorbereidt, terwijl de machtigen van gisteren zich niet meer weten te verdedigen en de meesters van morgen van verlangen branden om alles te vernietigen, er slechts één macht is, die 't wezenlijke kan redden en zich kan aanpassen aan de nieuwe toestanden om er een beschaving te doen opleven, n.l. de Kerk. Maar hoeveel rekening houden de moderne volken met de rechten der kerk in het sociale en politieke leven?
De schrijver gaat de gebeurtenissen in Frankrijk na sedert de Revolutie en meer speciaal sedert de laatste 60 jaren. Met buitengewone duidelijkheid en een niet te ontkennen vrijmoedigheid ziet hij er de wandaden van het Liberalisme. Door aldoor maar te preeken dat men op 't oogenblik noodzakelijk in de *hypothese* moet leven, d.w.z. dat de souvereine eischen der Kerk in haar betrekkingen met de maatschappij op den achtergrond moeten blijven, is men er aan gewend geraakt de *thesis* d.w.z. het integraal positief opeischen der rechten van God op 't openbare leven der volken, als een zaak van zuivere theorie te beschouwen, die in de werkelijkheid niet te verwezenlijken is. Men acht zich reeds zeer gelukkig om aan de waarheid een plaats te geven naast de dwaling en al te veel Katholieken, die deze verdeeling heel redelijk en als onvermijdelijk beschouwen, meenen zich tevreden te kunnen stellen, met voor de Kerk slechts het „Gemeene Recht'' op te eischen.
Op dezen weg, die steeds dieper daalt, kan men niet naar believen stilstaan. De schrijver bewijst, na een prachtige uiteenzetting der beginselen gevolgd door die der feiten, dat: het „gemeene recht'' als voldoende ideaal voor de Kerk van tegenwoordig beschouwen en deze minimale eisch als thesis stellen, een „ontkennen is van de Goddelijkheid der Kerk'', een „ondermijnen van het idee zelf van recht'' en een omverhalen bij den basis van het evenwicht der burgerlijke maatt schappij zelf. Hoogelijk geprezen door P. Billo- S.J., P. Capello en zeer veel bisschoppen, zal dit werk niet iedereen in den smaak vallen, maar op zijn leer valt niets aan te merken.
Dom. J. de Vathaire O.S.B.

DUITSCH.

Bo Yin Ra, 8131
DAS BUCH DER LIEBE. *Kober, Basel,* 1931. (18.5 × 12). 138 blz. geb. M. 5.—.
Reeds meerdere werkjes van dezen schrijver kwamen ons onder de oogen en alle ademen denzelfden geest. De schrijver beschouwt zich als een Mahatma in wien de Alziel der wereld (monistisch-pantheïstisch) bizonder openbaart, zooals zij zich openbaarde (volgens dit Brahmanistisch stelsel) in andere „Leeraars'', vooral der Indische richtingen, doch ook de Mahatma's „Paulus'', „Christus'' en anderen. De woorden van dit „Liefde''-boek zijn, in dezen pantheïstischen zin, woorden van „goddelijke wijsheid''; de liefde is, pantheïstisch gedacht „die Urgewalt, die ihre Schauer ihm durch Mark und Knochen sandte''; deze liefde is een zeker wereldfluïdum van de wereldziel in plant en dier en mensch en nog hoogere wezens. Wanneer men dus woordelijk de heele liefdeleer van Christus en Paulus en Joannes in dit boekje ziet weergegeven, dan moge uit het bovenstaande duidelijk zijn, hoe „zakelijk'' de schrijver deze leer ontdoet van haar Goddelijke waarde in Christelijken zin en haar onderbrengt in zijn Indisch stelsel. Ook is hem 't gezag van Christus niet hooger dan van een „Mahatma''; en uit de inleiding blijkt, dat schrijver zichzelf naast, zoo niet boven Christus stelt.
In deze objectieve beschouwing ligt duidelijk ons oordeel over dit werkje en de andere werkjes van Bo Yin Ra vervat. Van Christelijk standpunt zijn ze dus niet te aanvaarden.
P. Constantinus, O.Cap.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Dr. W. van Bemmelen, 8132.
BRIEVEN AAN EEN ONBEKENDE. *W. P. van Stockum & Co., Den Haag,* 1931. (20 × 15) 158 blz. ing. *f* 2.50.

Wie in deze *Brieven aan een Onbekende*, van de wonderlijke geschiedenissen der stof, meent te vinden een uiteenzet ting van denkbeelden over den bouw der stof, zooals de natuurwetenschap ons biedt, vergist zich. De lezer vindt een serie phanatastische vertelsels, waarin Schopenhauersche ideeën zijn verwerkt. Van Christelijk standpunt is op de pantheistische opvattingen heel veel aan te merken. Vooral voor jongere lezers allerminst geschikte lectuur.

Dr. W. Jacobs.

Dr. F. W. Foesster, 8133.
SEXUEELE ZEDENLEER EN OPVOEDKUNDE. *Foreholte, Voorhout,* 1931. (21×15). 219 blz. ing. *f* 2.80.

Volgens Prof. L. Bopp, den katholieken priester-paedagoog aan de Universiteit van Freiburg, behoudt 't boek van Foerster 'n blijvende waarde. 't Probleem van sexueele zedeleer en sexueele opvoedkunde behandelt hij diep en volgens algemeen-christelijke beginselen. Hij komt er voor uit, dat levensbeschouwing en opvoedkunde samenhangen; dat 'n sexueele opvoedkunde nooit duurzaam kan zijn zonder den steun der ware zedeleer. We leven in een chaos van meeningen en daarin moeten we eerst zoeken, wat waarheid is en daarna waartoe we moeten opvoeden. Bij de sexueele opvoeding komt het er wel meer op aan om den wil te sterken, het genadeleven te doen groeien, dan 't verstand te verlichten. De jeugd tegen 't sexueel gevaar beschermen is veeleer 'n krachtprobleem dan 'n kennisprobleem. Zoo hebben de Encykliek over de opvoeding der jeugd, over het huwelijk en verschillende responsa uit Rome ons geleerd. En daarmee stemt de ernstige behandeling van Foerster tamelijk goed overeen. Iets ontbreekt er echter. Hij spreekt wel over den onmisbaren steun van den godsdienst in de definieering van de zedeleer, wel over vele natuurlijke sterkingsmiddelen van den wil, maar over 't leven en versterking der genade in onze harten handelt hij niet. Met heiligen eerbied behandelt hij 't Sacrament des huwelijks, de onverbreekbaarheid, 't recht van 't kind op monogamie, de paedagogische beteekenis der monogamie. Hij treedt op tegenover alle overdreven cultus van 't erotische, wijst op 't gevaarlijke en onhoudbare van de psychoanalyse, op de onontbeerlijkheid van 'n hoogstaand ascetisch ideaal op de vrouw en de zedeleer en de vroegere tijden, etc. De boeken van Ben. B. Lindsey en zijn persoon, die 'n neerslag vormen van onchristelijke Amerikaansche toestanden, slaat Foerster nog te hoog aan. Hij had dat alles beter voorbijgegaan dan weerlegd. Na zoo 't algemeen ethisch standpunt te hebben uiteengezet, gaat hij over naar de sexueele opvoeding. Krachtig waarschuwt hij nu tegen overschatting van de intellectueele voorlichting. Als 't katholiek karakter niet sterk gevormd is, dan zal voorlichting weinig steun brengen. 't Sexueele boeten helpt niet, als de mensch op 't oogenblik der bekoring zich niet weet te bedwingen. Daarna legt hij de kracht uit van 't schaamtegevoel, over beheersching der verbeelding, hij becritiseert de uitlevingstheorie der modernen: hij legt uit, hoe de godsdienst staat tegenover sexueele opvoeding, welke opvoedkundige waarde er ligt in den handenarbeid. 't Blijft een waardevol boek over zedeleer en sexueele opvoeding, dat valt niet te loochenen, maar wij moeten hier nog veel bij aanvullen uit onze eigen Roomsche levensbeschouwing voor we 't volle probleem bijeenhebben.

v. L.

Kan. Dr. Jansen, 8134.
GENEESKUNDIG ONDERZOEK VOOR°HET HUWELIJK. *De Vlaamsche Drukkerij, Leuven,* 1931. (23×15). 234 blz. ing. *f* 3.—.

Dit werk over 't geneeskundig onderzoek vóór het huwelijk draagt op de eerste bladzijde de goedkeuring van Mgr. Ladeuze, rector der universiteit te Leuven. 't Inleidend hoofdstuk behandelt de familiegelijkenis, de genetiek, eugenetiek, wetten der erfelijke voortplanting, invloed van de buitenwereld: erfelijke ziekten. 't Is zeker, dat de invloed der erfelijkheid niet in twijfel kan getrokken worden: er zijn ziekten, afwijkingen en gebreken, die in den echten zin van 't woord overgeërfd worden van de ouders. Erfelijkheid echter is niet de eenige oorzaak van de voortplanting der kwalen van de ouders op de kinderen. Worden veel kwalen niet overgeërfd van de ouders, dan komen ze feitelijk toch van de ouders voort en worden ze door hen op de kinderen overgedragen. En daarom geen roekelooze verbintenissen. Voor 't huwelijk moeten de beide partijen de moreele zekerheid zien te verkrijgen, dat ze elkander geen noodeloos lijden zullen veroorzaken, dat hun kinderen niet zullen besmet worden door ziekten en kwalen, waardoor een van hen is aangetast. Een tweede hoofdstuk geeft 'n lang relaas wat er in den loop der tijden voor dit probleem is geschied in de verschillende landen van Europa en Amerika. Over den toestand in ons land zijn ook eenige gegevens opgenomen. Een wetgeving, die het geneeskundig onderzoek voor 't huwelijk oplegt, bestaat er bij ons niet. We hebben wel 'n „Vereeniging van Geneeskundig onderzoek vóór het huwelijk", waarvan de Statuten bij koninklijk besluit van 15 Januari 1921 zijn goedgekeurd. Consultatiebureaux zijn er door deze vereeniging in de groote steden gesticht. In beginsel is men het overal eens over 't nut van zulk een onderzoek. Het derde hoofdstuk behandelt 't geneeskundig onderzoek voor het huwelijk en de zedenleer. Een drievoudige richting kan men hier onderscheiden: de meest radicale: ontzeggen van het huwelijk aan sommige min begaafden; verplichtend geneeskundig onderzoek voor het huwelijk, maar zonder huwelijksverbod; aanmoediging en verspreiding van 't onderzoek zonder eenige verplichting. Aan 't slot van dit hoofdstuk zegt de schrijver, dat, niettegenstaande veel moeilijkheden de zedelijke waarde van het geneeskundig onderzoek ongeschonden blijft. Allen zijn het eens aangaande het beginsel van het geneeskundig onderzoek: de meeningsverschillen gaan alleen maar over de toepassing en de modaliteit van dit onderzoek. In 't laatste hoofdstuk wordt de practijk van dit onderzoek behandeld. Hier stuit men op zeer veel moeilijkheden die niet zoo gemakkelijk te ontwijken zijn. Met nadruk wijst tenslotte de schrijver er op om aan jongens en meisjes 'n sterke opvoeding te geven en 't zedelijkheidsgevoel krachtig te ontwikkelen, vooral aan te dringen op 'n sterk genadeleven. Een krachtig godsdienstig leven vóór 't huwelijk is de beste voorbereiding. Een prachtboek voor zielzorgers en geneesheeren.

Pr.

P. Jongbloed, 8135.
VRIJMETSELARIJ EN OORLOG. *Gebr. van Staden, Haarlem,* 1931. (24×16) 32 blz.

Dit werk is werk van een goed mensch, althans van een goedig mensch. Een mensch met idealen van onbegrepen naastenliefde, wortelend in een medelijdend sentiment. Zijn betoog is welgemeend, een beetje breedsprakig in zijn ethische beschouwingen, met wat te veel omschrijvingen om een eenvoudige gedachte uit te drukken. Deze auteur kon Br.·. Redenaar in een Hollandsche loge zijn.

De inhoud is het gewone betoog der pacifisten, de schr. stelt zich op het standpunt der eenzijdige ontwapening. Van het courante merk der talooze brochures in die soort onderscheidt deze zich alleen door het verband, dat schr. in den titel legt tusschen zijne gedachten en de Vrijmetselarij, resp. vrijmetselaren. Het merkwaardige is, dat hij niet ophoudt te verklaren, dat hij alleen voor eigen rekening schrijft; dat de Vrijmetselarij zich geen partij stelt in dit vraagstuk; en dat er onder de Vrijmetselaren evenzeer tegenstanders als voorstanders van de door hun bepleite ideeën zijn.

Vrage: waarom dan verband gelegd tusschen deze brochure en schr.'s lidmaatschap der Loge? Zijn geschrift, zuiver pacifistisch gehouden, zou door weglating van hetgeen niet ter zake doet, misschien niet aannemelijker, doch althans logischer van gedachte geworden zijn.

Van Term.

P. A. de Lombez, 8136.
DE ZIELEVREDE. *Kruisvaarders van St. Jan, Rijswijk Z.H.,* 1931. (21×13) 252 blz.

De Eerw. P. Ambroise de Lombez (1708-1778) is een der beste geestelijke schrijvers der P. Capucijnen in Frankrijk. Zijn meest bekend boek echter is de verhandeling over den innerlijken vrede, waarvan in Frankrijk niet minder dan 50 uitgaven zijn verschenen. Daarenboven werd het nog in veel talen vertaald. In vier deelen vat hij zijn onderwerp samen. In het eerste deel wordt de voortreffelijkheid van den zielevrede aangetoond; in het tweede wordt gewezen op de hinderpalen, die haar in den weg staan en de middelen om al die moeilijkheden te doen verdwijnen: het derde deel geeft den weg aan, waarlangs we tot de zielevrede moeten komen: het vierde deel geeft de practijk van de zielevrede aan. 't Is een zeer geschikt boek voor alle Christenen, die godsdienstig willen leven in de wereld, doch op de eerste plaats is 't geschreven voor priesters en kloosterlingen. Wie anderen in hun geestelijk leven moeten leiden, vinden hier onmisbare vingerwijzingen.

v. L.

Hermann Múckermann, 8137.
NIEUW LEVEN. *De Vlaamsche Drukkerij, Leuven,* 1931. (18.5×13) 85 blz. ing. *f* 0.80.

't Begint met de sage van Orpheus, (niet Orpheüs, zooals de vertaler voortdurend schrijft) die door de macht van zijn gezang de natuur betooverde en zijn echtgenoote Eurydice uit de onderwerpen wist te redden. Zijn verder levenslot echter was treurig en ten slotte werd hij door Thracische bacchanten gedood, terwijl zijn stukgeslagen harp in de zee werd geworpen. Deze mythische zanger wordt dikwijls als 'n symbool voorgesteld van den verlosser. Zooals de Thracische zanger, zoo moest de goddelijke Zaligmaker, na weldaden onder zijn volk te hebben verspreid, sterven door zijn eigen volk. Het einde was niet de dood maar 't leven. En zijn harp, uit kruisbalken samengevoegd, heeft haar reddende kracht niet verloren. Wat de goddelijke Orpheus voor den bovennatuurlijken opbouw van familie en volk heeft gedaan, wordt in dit boek stylistisch sterk en voornaam ('t mooi gekozen Duitsche woord raakt nog al eens zoek in de vertaling) behandeld. Voorop wordt huwelijk en familie bestudeerd in 't licht van de natuurlijke zedenleer. Veel is er aangehaald uit 't werk van Prof. Heijmans uit Groningen *Einführung in die Ethiek.* Uit de zuiver natuurlijke zedeleer volgt reeds, dat 't huwelijk iets hoogs en verhevens is, dat 't zware persoonlijke offers eischt, als 't volgens de wetten der natuurlijke zedeleer moet onderhouden worden. 't Tweede gedeelte behandelt de oerwet van 't huwelijk en 't aardsche Paradijs en haar herstelling in Christus. Veel plaatsen van 't oude Testament worden doorloopen en verklaard; wat de goddelijke Zaligmaker verder over 't huwelijk heeft willen openbaren, is daarmee bijeengebracht en uitgelegd. 't Slothoofdstuk bespreekt 't huwelijk als sacrament. De verschillende canones van de codex, die op 't huwelijk betrekking hebben zijn hier aangehaald en uitgelegd: wat samenhangt met 't huwelijk, zooals opvoeding der kinderen, scholen, gemengde huwelijken, etc. is onder dit hoofdstuk ondergebracht. 't Boek laat zoo diep voelen hoogheid en heiligheid van 't huwelijk en daarnaast den zegen voor staat en kerk die daaruit voortvloeit. 't Boek is 'n uitstekende aanvulling van de pauselijke encycliek, over 't huwelijk.

P. v. Luyk S.J.

Dr. J. de Roeck, 8138.
WAT ZAL IK MIJN KIND ZEGGEN. *R.K. Boek-Centrale, Amsterdam,* 1931. (16×12) 92 blz. ing. *f* 0.45.

In de Encycliek over de Christelijke opvoeding der jeugd heeft Z. H. Pius XI een algemeene leiddraad gegeven voor de sexueele opvoeding: „Indien in deze zeer kiesche stof", zoo zegt Z. H., met inachtneming van alle omstandigheden, eenige individueele inlichting te geschikter tijd wordt gegeven door hen, die van God zending tot opvoeding en genade van staat hebben, dan zijn alle voorzorgsmaatregelen in acht te nemen, welke aan de traditioneele opvoeding bekend zijn en voldoende zijn weergegeven door den reeds genoemden Antoniano."

Dit boekje van Dr. J. de Roeck is als 'n uitwerking van deze woorden der Encycliek en 'n veilige gids, hoe deze kiesche quaestie moet worden behandeld. Voorlichting is op zich zelf echter niet voldoende om de jeugd te beschermen tegen de zonde. Wil en karakter moeten daarnaast gevormd; er moet 'n krachtige zelfbeheersching zijn aangeleerd, 'n sterk godsdienstig leven geleefd worden. 't Geloof moet van jongs-af-aan beleefd worden en niet alleen 'n aangeleerde formule zijn. Als 't nu noodig blijkt te zijn, dan geeft dit boekje heel eenvoudig aan, hoe vader en moeder tot hun kinderen kunnen spreken. Voorop staan eenige algemeenheden, uitgewerkt. Waarom niet erbij aangegeven de antwoorden, die uit Rome gegeven zijn over de sexueele voorlichtingen? Dan volgen de toepassingen: De eerste vraag. De verdere vragen. Het opgroeiende

meisje: De opgroeiende jongen. Geheime zonden. Huwelijk en liefde; Geslachtsziekten; Schaamtegevoel. Met nadruk wijst de schrijver aan 't einde van z'n beschouwingen er op, dat Christelijke opvoeding en genademiddelen in deze zaak op de eerste plaats staan en dat daarna pas de natuurlijke middelen komen, waartoe dan ook de sexueele voorlichting behoort. Op blz. 32 wordt Foerster aanbevolen voor wilsvorming. Waarom niet liever Ballings? of 'n ander Katholiek boek? 't Boekje is zeer eenvoudig gehouden: de minst-ontwikkelden zelfs zullen 't begrijpen.

v. L.

Jan Zuyderhoff, 8139.
MEER CONTACT. *Adi Poestaka, Den Haag,* 1931. (20.5 × 14). 94 blz.

De schrijver van dit boek heeft 14 maanden in Amerika doorgebracht om daar vooral twee instellingen te bestudeeren, n.l. de visiting teacher en het personnel management. Het eerste instituut is om meer contact te brengen tusschen ouders, leerlingen en leeraars. Zoo'n visiting teacher moet aan de school 'n beeld geven van 't kind en omgekeerd aan het gezin meer kennis over de school. Hij moet verbindingen aanknoopen met instellingen van maatschappelijke voorzorg: hij wijst 't kind op passende ontspanningsgelegenheden en knoopt daarvoor de noodige betrekkingen aan: hij moet de ouders op de hoogte brengen van school en kind, de onderwijzers van de moeilijkheden der kinderen. Men zou kunnen zeggen, dat de visiting teacher de opvoeder wordt. IJverige leeraren en onderwijzers doen al zoo'n werk en zeker ook veel priesters, zooals 't mooie boekje van P. Jansen S.J. *Ouderweelde,* verslagen van opvoedkundige bezoeken, dat duidelijk aantoont. Of er kans is zoo'n instelling rijk te worden in dezen tijd, is wel te betwijfelen, hoe mooi zoo iets zou kunnen werken. Personenmanagement zou 'n zelfde regeling moeten brengen tusschen patroon en werklieden. In Engeland is het instituut overgebracht onder den naam van Labour Management. De invoering van deze instelling zal de totaal-personeel onkosten niet hooger maken. 't Is maar een concentratie van allerlei werzaamheden, die nu ook al gedeeltelijk minder doelmatig over verschillende personen verspreid ligt. Dus practisch 'n reorganisatie.
't Boek met veel literatuur, verdient de volle aandacht.

v. L.

DUITSCH.

Poulimenos, 8140.
MACHT UND RECHT. *Europa-Verlag, Leipzig S.* 3, 1931. (22 × 16) 284 blz.

Wie dit boek koopt, doet een slechte daad, omdat hij een slechte zaak steunt; wie het leest, verkwist zijn kostbaren tijd en wie het met éene bladzijde ervan volkomen eens is, is een botterik. Recht is macht en macht is recht en recht heeft met gerechtigheid, moraal, godsdienst of deugd niets te maken. Wie het anders zegt, is een huichelaar. Het eenige bewijs voor die stelling put de schrijver uit de feiten onzer moderne beschaving, zonder te bedenken dat hij daarmee wel die beschaving veroordeelt, maar daarom nog geen filosofie schrijft. Recht is heel dikwijls macht, maar daarom behoort het nog niet zoo te zijn. Als slechts een tiende gedeelte van het Duitsche volk denkt als Poulimenos, dan mogen we den Hemel dankbaar zijn, dat Duitschland den wereldoorlog verloren heeft.

G. V.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Friede Berkner, 8141.
WAT BEDOELT U HOOGHEID. Vertaald uit het Duitsch door R. H. G. Nahuys. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931. (20 × 14). 250 blz.

Deze pennevrucht van de dochter van de bekende schrijfster Courths-Mahler smaakt niet bepaald naar meer. Het genre van laatstgenoemde tracht zij te kruisen met vele min of meer bedekte zinspelingen op schunnigheidjes. Bij de passages in het boek, die blijkbaar als geestig bedoeld zijn, ligt de geestigheid er duimen dik op, zoodat de poging tot geestigheid schromelijk mislukt. De hoofdpersoon van dit verhaal Lilli Buchmann moet het onbedorven zeer naïeve vroolijke kind zijn en inderdaad soms is ze belachelijk naïef, maar niet zoo naïef of ze deelt mede, „een ongelukje" te zijn van een ongehuwde onderwijzeres. Het verhaal zelf bevat, hoe een hertog, na volop geleefd te hebben, zich de z.g. naïeve Lilli tot pleegdochter neemt en daarna huwt met een juffrouw van gezelschap.
— C — *A. C. de B.*

Max Brand, 8142.
DE BANKROOVERS. Vertaald uit het Engelsch door Jkvr. Henriëtte Rappard. *De Combinatie, Rotterdam,* 1932. (14.5 × 10). 235 blz.

Een Wild-West geschiedenis met veel revolvers, ritten te paard, zwerftochten door de bergen, een bankroof van een half millioen dollar, desperado's die er niet tegen opzien iemand in een gevecht te dooden, maar er desniettemin een soortement eere-moraalcode op nahouden, tenslotte een liefdes-idylle en een lucky-end.
Degene, die van dergelijke wild-westfilms houden, lezen het, zij amuseeren er zich wellicht mee.
— B — *F. J.*

H. Courths Mahler, 8143.
TWEE HARTEN VINDEN ELKAAR. Vertaald uit het Duitsch. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1932. (20 × 14). 218 blz.

De afzichtelijke onbenulligheidscultus, door Courths Mahler op touw gezet, is met een nieuw boek opnieuw gediend. Een jongeman (een soort graaf) is verloofd, min of meer onder dwang. Hij ontmoet een ander meisje. (Heel ouwe adel). Houdt dáár van. Maar is niet vrij. Geen nood: zijn verloofde gaat ook meer voelen voor een ander en nog wel voor zijn vriend. Kwestie opgelost. Alles knus. Punt.
Wij maken nog kennis met een majoor, die het iett, dat millioenen jonge mannen in een oorlog elkaar om hals brengen, voldoende gerechtvaardigd vindt, als het hem opnieuw jong maakt. Tenslotte treft ons de naïeve suggestie, dat op slagvelden graven en vorsten „naast elkaar strijden". De heele wereld in dit boek bestaat overigens uit lui, die allemaal titels hebben en

die den dag door brengen, met leunen en gezellig zitten, over balustrades hangen en „aanzitten". Gewerkt wordt er niet. Dit komt ons gevaarlijk voor. Als er nog van die menschen zijn, moeten ze opgesloten. Want 't leven is onder de hand wel 'n beetje anders geworden. Critici noemen dat echter „veridealiseering" van het leven. Ook goed.

— A — *J. H. P. J.*

Warwick Deeping, **8144.**
DE TERUGKEER VAN DEN PANTOFFELHELD. Vertaald uit het Engelsch door J. G. H. van de Bovenkamp Jr. *B. J. Smit & Co., Amsterdam,* 1932. (21 × 15.5). 218 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 2.90.

Een juffrouw, die zich blijkbaar erg verveelt, wil voor „heer" gaan spelen en doet het ook. Zij koopt een landgoed van een verarmde familie en de stamhouder van die familie komt bij haar in dienst. Maar zij vindt dat zoo een aardige baas, dat ze maar liever weer vrouw wordt. Daarom gaat „hij" op vacantie, naar Australië en komt als zijn eigen zuster terug na zelf „gestorven" te zijn. — Dat klinkt wel verward, maar 't klopt toch. Rekent u 't maar gerust na! — En dan „vinden" zij elkaar na eenige moeilijkheden wel.
Maar toch een beetje voorzichtig zijn er mee. De auteur zinspeelt helaas een beetje op den slechten smaak van onze tegenwoordige lezers.

— B — *J. H. P. J.*

A. J. Drewes, **8145.**
OM DES GEWETENSWIL. Vertaald uit het Duitsch. *J. N. Voorhoeve, Den Haag.* (18.5 × 13). 128 blz. geb. *f* 1.50.

Een bitter, hard boek. Wij mogen aannemen, dat de schrijver uit overtuiging schreef, maar een wetenschappelijk mensch beziet eigenlijk op heden, gelukkig, zijn te behandelen stof anders. Wij ontkennen niet, dat in de felle Luthersche periode van Katholieke zijde, fanatiek, opgetreden werd, maar waarvoor is het goed haat te zaaien, waar vrede het allerhoogst gewenschte is. De schrijver had in 't oog moeten houden, dat goed en kwaad in elke richting voorkomt. Hij had dat zeker moeten doen, omdat hij „Nolens volens" in de „Wilde-roomsche-ruiters" toch wel wat goeds laat zien. Zijn groffe onverantwoordelijke uitdrukkingen geven hem een brevet van onpartijdigheid, zeker niet van eenige verdraagzaamheid.
Drewes schrijft boeiend, maar dat is ook alles. Laat 't waar zijn wat hij schrijft, wij meenen echter een niet geringe overdrijving van zgn. kettervervolging te moeten constateeren, de vorm is beslist onjuist, omdat deze té eenzijdig is.
Daarom kan het werk geen gevaar voor lezers van rijpere levenservaring en voor hen, die eenigszins op de hoogte zijn van de juiste geschiedenis der hervorming.

— Bc — *W. S. J.*

Owen Francis Dudley, **8146.**
DE SCHADUW OVER DE AARDE. Vertaald uit het Engelsch door L. van den Biesen. *A. N. Govers, 's-Gravenhage,* 1931. (22 × 16). 166 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.

Indien de schrijver van dit boek niet zoo'n knap verteller was, zou het als roman mislukt zijn. Niettemin had het dan toch nog waarde behouden, en wel als een ernstige geloofsverdediging. Apologie te leveren is zeker het hoofddoel van den auteur geweest. Hij heeft hiervoor den verhalenden vorm gekozen, dien hij werkelijk meester is. Zeer ingewikkeld is het verhaal niet.
Een ongeluk in de bergen, de opneming van den verongelukte in een klooster, een ontmoeting van Engelsche oorlogskameraden ergens in de Alpen en tenslotte nog een ongeluk: ziedaar de hoofdpunten van het verhaal als zoodanig. Tegenover deze uiterlijke gebeurtenissen vinden wij innerlijke: het herstel van den geest van den geknakte, een fellen strijd tusschen zielen, een breede ontplooiïng van geloofskracht en heldhaftigheid, den stralenglans der mystiek. Het mysterie van de pijn en het leed: dat is de schaduw over de aarde.
Als 't ware in één adem vertelt de auteur zijn roman. Er golft een snelle vaart van ontroeringen door dit boek. Meestal is het verhaal teeder en zacht, soms kraakt het. De enkele plaatsen waar de gesprekken een zekere hardheid hebben, zijn niet de best-geslaagde. Als geheel bezien staat dit werk ver boven het gemiddelde peil van apologetische verhalen en van strekkingsromans.

— A — *Vincent Cleerdin.*

George Goodchild, **8147.**
DE ZWARTE ORCHIDEE. Vertaald door H. Overakker. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1932. (18 × 13). 250 blz.

Een spannend interessant verhaal, grootendeels spelend op Java.
Carson biedt hulp aan een meisje, dat door het slechte gedrag van haar broer in ongelegenheid is gebracht. Dit gaat met de noodige avonturen gepaard, waar Carson zich kranig doorheen slaat. De spanning weet de schrijver er tot het laatst in te houden, terwijl ook de ontknooping onverwacht en ongedacht komt. Enkele onwaarschijnlijkheden vergeven we den schrijver gaarne.

— A — *A. C. de B.*

Sidney Horler, **8148.**
HARTENAAS. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht.* 1931, (19 × 12.5). 267 blz.

Een niet al te griezelig en nogal aannemelijk sensatieverhaal, waarin veel gebeurt, wat een rustige verkeering tusschen twee nette jongelieden bemoeilijkt. Ondanks injectiespuitjes, met gif gevulde telefoonhoorns, geruischlooze revolvers en een kelder vol springstof, wordt de deugd beloond en de ondeugd tegen den grond gebokst en met touwen gekneveld.
Voor lange en vervelende treinreizen is 't geen onwelkome lectuur.
Wat de vertaling betreft, blijkt de vertaler van de diepere mysteries der Engelsche taal te zijn terug gedeinsd, zoodat de gebruikelijke foutjes en stijfheden ook thans weer 't gastvrije Nederlandsch zijn binnengeslopen.

— B — *F. A. Brunklaus.*

Sheila Kaye Smith, **8149.**
DRIE TEGEN ALLEN. Vertaald uit het Engelsch door Annie Hirsch. *Uitg.-Mij. Holland, Amsterdam.* 1932. (20 × 14). 258 blz.

Een verhaal van twee broers en hun zuster. Een der beide broers en de zuster hebben een

ongelukkige liefde, die het best kan worden samengevat door een der slotzinnen van 't boek: „...twee menschen, van wie wij beiden ons geluk hadden verwacht, maar die dat geluk aan elkander hebben geschonken." Op die twee menschen drinken broer en zuster en daar blijkt dus hun vergevensgezindheid uit. De tweede broer sterft, doordat hij zijn zuster wilde wreken.
Er zit in dit leed-vol verhaal veel perspectief. Er is meer levensechtheid in, dan oppervlakkig schijnt. In dit leven is niet alles rechtvaardig en niet allen ondervinden vreugde of wel... niet voor allen verkeert het leed tenslotte in vreugde: er zijn inderdaad droeve levens, maar die juist zullen in een sterke eigenwaarde hun geluk vinden, zooals in dit boek.
Maar er is meer goeds in dit verhaal, dat overigens niet vóórgeeft, het werkelijke leven uit te beelden, zooals dat heet, — zooals bijv. het gedrag en de bejegeningen van iemand, die pas uit de gevangenis komt. Het schijnt, dat na de oorlogslectuur, die met kwistige hand is verspreid, de verkeerde zijden van het veelal nog bestaande celstrafsysteem weer in het brandpunt der belangstelling komt. Er verschenen reminiscenties van echte boeven (Eddy Guérin), wij bespraken onlangs *Levend Dooden* over hetzelfde chapiter en *Wir hinter Gittern* bracht eveneens dit thema te berde. Zooals alles in het voorliggende boek gewoon verteld wordt, zonder klemtoon of tendenz, zoo is ook dit probleem in zijn gevolgen, zeer goed geschetst. Op enkele kleine feilen na is dit werk heel goed vertaald.
— Bc — *J. H. P. J.*

Simon Koster, **8150.**
DE RAZENDE SAXOFOON. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1931. (19×12). 287 blz. geb. *f* 3.50.
De Razende Saxofoon is zoogenaamd een roman van het moderne leven, de titel alleen verraadt dit reeds. De geschiedenis speelt zich af in Berlijn. Het is een vrij onwaarschijnlijke geschiedenis met vrij onwaarschijnlijke personen in een onwaarschijnlijk milieu. Het leven, zelfs het moderne leven, is anders dan deze jonge auteur het ziet, het is terzelfdertijd veel eenvoudiger en veel gecompliceerder.
De Razende Saxofoon is een eenigszins drakerige vergissing. Sommige gedeelten herinneren aan Fransche romans uit den tijd der romantiek met weelderige zalen, marmer, kristal, zware tapijten, gobelins, etc. De personen passen volkomen in deze opera-ensceneering. Het eenig waardeerbare is de uitbeelding van het geestesproces, dat de held er toe brengt zijn tante te vergiftigen. In ieder geval is het een voorbehouden boek.
— C — *Jos. Panhuijsen.*

Norma Lorimer, **8151.**
EEN EGYPTISCH KONING. Vertaald uit het Engelsch door Jkvr. Henriëtte Rappard. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (21.5×15.5). 368 blz.
Twee vrienden, Freddy Lampton en Michael Amory werken samen aan de opgravingen in het Dal der koningen nabij Luxor in Egypte. Zij zijn het graf van Koningin Thi aan 't onderzoeken en vinden daar aanwijzingen betreffende 't graf van koning Akhnaton een soort vredevorst. Margaret, de zuster van Freddy, zal een langdurig bezoek komen brengen aan het dal. De geest van koning Akhnaton schijnt daar nog rond te zwerven, tenminste beiden, Michael en Margaret krijgen openbaringen van hem. 't Gevolg is, dat beiden elkaar lief krijgen. Echter is er nog een Mevrouw Mervill, waarmede Michael een liefdesbetrekking had aangeknoopt. Deze weet wantrouwen te zaaien bij Margaret, doch ten langen leste komt alles toch goed. In de eerste helft van het boek speelt Egyptisch mysticisme een grooten rol. Daartegenover is het slot banaal. Voor rijpere lezers is het boek echter wel te lezen, men krijgt een goed beeld van de Egyptische koningsgraven en van de manier van werken van de oudheidkundigen. Hun zal het waas van Egyptisch mysticisme niet veel kwaad doen.
— Bc — *J. E. Mulder.*

E. Nesbit, **8152.**
HET ROODE HUIS. Vertaald uit het Engelsch door J. van Damme. *Uitg. Prometheus, Amsterdam,* 1931. (18×11.5). 208 blz.
Een echt gezellig, typisch Engelsch romannetje over een jong echtpaar en hoe 't na veel vermakelijke avonturen van een akelig groot huis, waar 't dak van lekt en een spook in woont, dat alle dienstmeisjes afschrikt, een genoegelijk home weet te maken. Mooi op tijd, als baby komt.
— A — *F. A. Brunklaus.*

Liviu Rebreanu, **8153.**
HET WOUD DER GEHANGENEN. Vertaald uit het Roemeensch door Dr. Jules Verbeeke *De Combinatie, Rotterdam.* 1932, (14.5×10). 287 blz.
„Dit boek behelst de geschiedenis van een der millioenen gevallen van den oorlog. Een geval van een officier, broeder van den schrijver, die in de kracht van zijn leven den strop krijgt, omdat hij „verraad" pleegde, maar alleen zijn overtuiging hem dwong tot het gaan van een weg, die niets paste in het systeem der oorlogvoerenden."
Aldus leidt de verdienstelijke vertaler dit boek in. Wij zouden dit werk echter oneer aandoen, als wij er niet iets meer van zeiden, want zeer veel lofwaardigs is in dit werk het vermelden waard.
Ziehier nu een oorlogsboek, dat zonder te vervallen in politieke beschouwingen een der grootste grieven van den oorlogstijd (en ook aan heden nog) in hoogst boeienden romanvorm behandeld: de ellende der minderheden. De titel moge voor hen, die wars zijn van sensatie, niet aanlokkelijk zijn, zij begaan echter een vergissing als zij daarom dit boek, dat wij gerust een document humain van den oorlog durven noemen, terzijde leggen. Dit is geen sensatie, omdat men de waarheid proeft uit alle bladzijden die men met toenemende spanning lezen zal. De liefdes-idylle in dit boek verwerkt is psychologisch verantwoord en niet geforceerd. Een boek, dat heel wat interessanter nieuws van het front brengt, dan de vele andere en zelfs dan „het" oorlogsboek, dat duizenden hebben verslonden.
— B — *F. J.*

Wouter van Riesen, **8154.**
EEN ROCOCOHUWELIJK. *G. J. A. Ruys, Zutphen.* (21×15). 333 blz. ing. *f* 3.50, geb. *f* 4.25.

De geest, die uit vergeelde documenten spreekt, heeft ook den schrijver dezer historische roman bevangen en met veel liefde tot zijn onderwerp heeft hij, wat hij omtrent twee jonge levens uit het rococotijdvak beschreven vond, befantaseerd en naverteld. Het is een beminnelijk boek geworden, bekwaam geschreven, en daarom vergeeft men den schrijver gaarne, dat het hier en daar wat zwak van compositie is, en een enkele maal te veel binnen de sfeer van een historische verhandeling treedt.

— B — *F. A. Brunklaus.*

Sax Rohmer, 8155.
DE WRAAK VAN Dr. FU MANCHU. Vertaald uit het Engelsch door John Walker. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×13.5). 204 blz.

We treffen in dit boek onze oude kennissen: Dr. Petrie, Sir Denis, Nayland Smit, Inspecteur Weymouth, en enkele anderen weer aan. Nu speelt zich de slotscène af, zoodat dit boek bedoeld is als laatste van de serie Dr. Fu Manchu. Het wemelt van diverse onwaarschijnlijkheden, de lezer van de werken van Sax Rohmer is daar echter al aan gewend, evenals aan de griezeligheden die zich nu en dan voordoen. Toch wacht hun een aangename ontknooping.

— Bc — *J. E. Mulder.*

L. A. Stofkoper, 8156.
OP EN OM DEN NOORDZEE-BOULEVARD. Geillustreerd. *G. W. den Boer, Middelburg,* 1932. (19.5×13.5). 142 blz.

De schrijver heeft blijkbaar lang te Vlissingen gewoond en er het leven van het zeevolk meegemaakt. Hij kent de eigenaardigheden van de schippers, die onder een ruw uiterlijk dikwijls zoo'n gevoelig hart verbergen. In deze schetsen zien we beurtelings hun moeilijken strijd met de elementen en hun grappige avonturen aan den wal. Dat het boekje bij velen in den smaak viel, bewijst het verschijnen van dezen vierden druk voldoende.

— B — *W. Blokveld.*

Luc. Willink, 8157.
DE BLAUWE SMARAGD. Geillustreerd. *Andries Blitz, Amsterdam.* 1932. (20×15.5). 235 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.50

De Haagsche journalist Luc. Willink is een van de weinige Nederlandsche schrijvers, die gevoel hebben voor het komische. Daarenboven beschikt hij over een bijna onmetelijke fantasie. Beide stellen hem in staat over de meest onbelangrijke onderwerpen geestig en onderhoudend te schrijven. In dezen luchthartigen roman vertelt Willink over een zorgeloos jongmensch, dat een kostbaar kleinood van 's-Gravenhage naar Madrid moet brengen. Op reis beleeft de held van het verhaal de onmogelijkste avonturen, doch ten slotte komt alles toch op zijn pootjes terecht.
De titel van het boek doet al de noodige dwaasheden verwachten. Voor nurkschen en al te serieuse menschen is het waardeloos, doch zij, die van een vroolijk, boeiend reisverhaal houden, zullen van deze snaaksche grapjasserijen genieten.

— B — *W. Blokveld.*

Helen Zenna Smith, 8158.
GIJ, VROUWEN...! Vertaald uit het Engelsch door Yge Foppema. *J. Schuyt Jr., Alkmaar,* 1931. (20×13.5) 245 blz.

Dit boek is helaas! geen roman, maar de bittere werkelijkheid. Het is geschiedenis en de Hemel geve, dat 't geschiedenis blijft.
Door dom enthousiaste ouders den oorlog ingezonden, komt een heel jong Engelsch meisje, als chauffeuse, in dienst van 't ziekentransport. Haar gruwelijke ervaringen heeft ze in dit werk in eenvoudige taal neergeschreven en 't werd een meedoogenlooze aanklacht tegen de ouders, wier eerzucht het was ouders van helden en heldinnen te worden.
Dit boek is geen roman, geen ontspanningslectuur, maar 't kan dienen om de laatste der oorlogsaanbidders tot de vredesgedachte te bekeeren.

— Bc — *F. A. Brunklaus.*

FRANSCH.

Leon Daudet, 8159.
DEVANT LA DOULEUR. *Bernard Grasset, Paris,* 1931. (18×12) 262 blz.

De werkkracht en werklust van Léon Daudet evenaren zijn levenskracht en levenslust. Hij reist, praat en schrijft voor drie. Bezig de lotgevallen van zijn leven te vertellen, weet hij ook vreemdelingen te boeien.
In dit deel *Devant la douleur* beschrijft Daudet breedvoerig *zijn ervaringen* als student in de medicijnen (1885-1893). Op zichzelf is dit deel van het boek reeds een belangrijke bijdrage tot de kennis der geschiedenis van Frankrijk, gezien door de oogen van een koningsgezinde, die oprecht het land heeft aan de republiek. Bovendien vertelt Daudet allerlei kenteekenende feiten uit het letterkundig en artistiek leven van dien tijd, haalt hij politieke herinneringen op en laat hij de eigenaardigheden van bekende persoonlijkheden zien.
Zijn stijl is wat rumoerig, zijn overtuiging heel warm, zijn afkeer van sommige kopstukken zeer driftig, — maar wie Daudet kent, neemt zijn uitvallen op den koop toe. Het diep-ernstige boek bevat enkele vermakelijke bladzijden.

— Bc — *Vincent Cleerdin.*

Jean Vezere, 8160.
MARIE-STELLA. *La Bonne-Presse, Paris,* 1931. (25×17) 128 blz. ing. Ffr. 5.—, geb. Ffr. 9.—.

Een stichtelijk verhaal uit het leven van een jong meisje, dat in een Fransch dorp zonder priesters als 't ware de dienende liefde van de Kerk vertegenwoordigt.
Het romannetje is in den volkstoon geschreven. De auteur laat zien hoe het in zijn land, hier en daar, toegaat, en is vol lof over den arbeid der Redemptoristen.

— A — *Vincent Cleerdin.*

DUITSCH.

Rudolf Hans Bartsch, 8161.
DER GROSZE UND DER KLEINE KLAUS. *L. Staackmann, Leipzig,* 1932. (18×12.5). 224 blz. ing. M. 4.—.

Liefde tot het woud, eerbied voor de bosschen en het leven, wat in hen woont, geven deze roman een groote en zeer eigen bekoring. Dit boek heet heidensch, maar deze „heidensch"-heid verschilt dan hemelsbreed van het perverse, moderne heidendom der steden, waartegen het een kloek requisitoir uitspreekt.
De in 't eind mislukkende, maar in 't begin

reeds tot mislukken bedoelde liefde van den man van 't woud en 't meisje van de stad, dat aarzelt tusschen hem den woudvijand Karpathi vormt het tragische thema van dit mooie boek, dat den ontwikkelden lezers een gezonde lectuur biedt.
— **Bc** — *F. A. Brunklaus.*

Robert Hohlbaum, 8162.
SÄNGER UND KÖNIGE. *L. Staackmann Leipzig,* 1931. (19×13) 212 blz.

Twaalf goed-geschreven novellen, waarin hoofdpersonen uit de staatkundige en de artistieke geschiedenis worden geschetst. Geestigheid en genegenheid geven prettige accenten eraan. De bundel vormt de derde reeks van schrijvers „Unsterbliche".
— **Bc** — *Vincent Cleerdin.*

Edmund Kiss, 8163.
DIE LETZTE KÖNIGIN VON ATLANTIS. *Koehler & Amelang, Leipzig,* 1931. (18×11) 299 blz.

Atlantis is een groot geheimzinnig rijk, waarover reeds Plato zeer geheimzinnig heeft geschreven. De Atlantis-geschriften zijn zeer talrijk, men spreekt van 2000, het is bij alle auteurs een zoeken naar iets wat vaststaat over dat wereldrijk, dat 12000 jaren voor Christus zou bestaan hebben en men had veel af te leiden uit overblijfselen van die oertijd „einer arisch-atlantischen nordischen Hochkultur", die verdwenen is in de Oceaan met „het wereldrijk" Atlantis. Dat de verbeelding in de onderzoekingen van Atlantis een groote rol spelen is vanzelfsprekend. Een sterk voorbeeld is hiervan het werk van Pierre Benoit: *l'Atlanide,* dat in 1919 verscheen. Het prachtig uitgegeven werk van Edmund Kiss verstaat meesterlijk de kunst een zeer aangrijpende en boeiende liefdesgeschiedenis te schrijven, die zich in dat voorhistorisch land afspeelde tusschen een jonge geleerde en een Atlantis-prinses. De vondst van een steenen buste, in het hoogland van Bolivia, was voor hem reden deze roman samen te stellen. Om deze liefdesgeschiedenis weeft de schrijver, met ongekend flair, voor-historie, die als waar, nog bewezen moet worden. Als een ooggetuige schildert hij catastrophen van ontzettende afmetingen. Al is in deze roman veel wetenschap verwerkt, toch boeit hij en is het lezen overwaard.
— **Bc** — *W. S. J.*

Friede Kraze, 8164.
LAND IM SCHATTEN. *Wollermann Verlagsbuchhandlung, Braunschweig,* 1929. (19 × 13) 394 blz.

Deze mooie roman van Fr. Kraze is een voorbeeld van vertelkunst. In een eigen, oorspronkelijke, boeiende stijl ontdekt ze ons de zielsgeheimen en het sombere lot van diegenen, die op eenzame buitenposten hun diepgewortelde Duitsche cultuur hebben te verdedigen, van de Duitsche onderdanen van Polen.
Dominee Christoph leeft gelukkig te midden van zijn gezin. Maar donkerte komt over hen, als Uli, de oudste zoon naar Duitschland trekt om zijn eigenlijk vaderland in den grooten wereldoorlog te hulp te komen, en daardoor als verrader van Polen aangezien wordt. Aan het grensstation ziet hij zijn eigen vogelvrij-verklaring aangeplakt. Nooit meer terug! Na den oorlog beeindigt hij in Berlijn zijn studies en huwt er. Nog eens bezoekt hij het ouderlijk huis, maar wordt als verrader neergeschoten. Dezelfde onheilen dreigen over alle Duitsch-Polen. Hun goederen worden zonder vorm van proces verbeurd verklaard en duizenden moeten hun land verlaten. De roerende tooneelen, die zich daarbij afspelen, weet Fr. Kraze meesterlijk te teekenen. Dan is haar flitsende, korte stijl op zijn best. Tegenover deze kwaliteiten schenken we het de dichteres dat ze de Duitsche kultuur vereenzelvigt met de evangelische en haar stelt tegenover de katholieke Poolsche, die uit den aard van de stof in een minder gunstig daglicht komt te staan.
— **B** — *J. H.*

Alfred Manns, 8165.
DER WERPHOF UND DAS SUMPFMOOR. *E. Bertelsmann, Gutersloh,* 1931. (20×13.5) 246 blz. geb. M. 4.—.

Een boeren-roman van de goede soort. Het boek doet denken aan Gustav Frenssen's *Jorn Uhl.* De strijd tusschen den stuggen, koppigen boer en diens meer gevoeligen, maar even karakter-vollen zoon vormt naast hun kamp tegen het verraderlijk moeras den inhoud van dit boek, waarin de schildering van menschelijke gevoelens met die van de nu eens milde dan weer boosaardige natuur tot een boeiend geheel is verweven.
— **B** — *F. A. Brunklaus.*

Ludwig Mathar, 8166.
HERR JOHANNES. *Josef Kösel & Friedrich Pustet, München,* 1931. (14×8) 447 blz. M. 2.85.

Dit boek is een verkwikking. Het is de roman van een dorp in Monschau, dat rustig voortleeft met zijn kalme, stoere inwoners, die de schrijver teekent ten voete uit met een diepen kijk op het leven, het streven, lijden en strijden der dorpelingen. Vredig leeft het verder, slechts lichtelijk verontrust, af en toe, door de gewone rampen van den dag, totdat plotseling als een waanzin de oorlog over de wereld losbarst en ook het „dorp des vredes" treft. Velen zijner zonen sneuvelen, anderen worden verwond en de beste van allen, Jerritje, verwordt door den oorlog tot een ongeloovige en overspeler, een smokkelaar en een rijken wellusteling. Dan de vrede, die geen vrede is, het onrechtvaardige Verdrag van Versailles de comedie van Eupen Malmedy, de inflatie en al de gevolgen daarvan, de rationalisatie der bedrijven, de werkloosheid.
Ziehier de roman, die in stoere taal, in kloeken greep het tijdperk omvat van de vooroorlogsche jaren tot nu en dit in spannenden vorm en met een logische boeiende intrige.
Maar vooral de roman van een priester, Herr Johannes, die boven al deze gebeurtenissen uitsteekt, die leidt, lijdt en strijdt voor het economische en moreele behoud zijner parochianen. Die, mensch als de anderen, zijn menschelijkheid weet te plaatsen in het licht van het priesterschap. Een gebeeldhouwde figuur, ontroerend in zijn pogen om de zielerust van zijn lieveling, Jerritje terug te winnen. De priester, die schouder aan schouder staat met zijn kinderen. De eerste, waar het geld te helpen, de laatste, waar het betreft het eigenbelang. Een priesterfiguur, niet verheerlijkt of sentimenteel, een priester voor dezen tijd, waar en waarachtig, zooals er ook zijn, ook in onze steden en dorpen, maar zooals wij zoo

welhaast nimmer geschilderd vonden in een roman.

— B — *F. J.*

P. Niestroi, 8167.
EIN MARTYRER DES BEICHTSTUHLS. *Glatzer Bücherstube, Glatz,* 1931. (19×13) 138 blz. geb. M. 3.—.
Andreas Faulhaber, de latere martelaar, werd in 1713 te Glatz geboren. Na veel tegenkanting wordt hij priester en kapelaan in zijn geboorteplaats, waar hij zijn ambt onder de gruwelijkste godsdienstvervolgingen onder Frederik II moet uitoefenen. P. Andreas, de groote tegenwerker van die vervolging, wordt beschuldigd de soldaten in den biechtstoel aangeraden te hebben, hun aan den koning afgelegde eed van trouw te breken. Hoewel de aanklagers herhaaldelijk hun beschuldiging terugriepen, werd P. Andreas zonder eenige schijn van recht aan de zwaarste kerkerstraf overgeleverd. Na enkele schijnverhooren werd hij buiten de stad gevoerd en in 't geheim opgehangen. Zijn lijk bleef meer dan een jaar op dezelfde plaats hangen, terwijl verschillende lichaamsdeelen gaaf bleven.
Gebedsverhooringen vonden op zijn voorspraak plaats, ook in den laatsten tijd. En het is te hopen, dat God de gebeden van nog velen verhoort, opdat de martelaar van den biechtstoel, spoedig in de rij der zaligen wordt opgenomen. Dit is het doel van dit warm geschreven boekje, dat we ook in ons land verspreiding toewenschen.

— A — *J. H.*

Hogar Ollson, 8168.
STURM BRICHT AN. *Drei Masken Verlag, München,* 1931. (18×11.5) 242 blz.
Wanneer de storm der jeugdpassies voor Sara Ellmann, een Finsche proletariërsdochter aanbreekt, is ze studente op 'n gymnasium. Op de geschiedenisles breekt haar collega Herbert, zoon van een begaafd jurist met het traditioneele onderricht en vinden beiden elkaar in een intieme vriendschap, die groeit naarmate Herbert van z'n familie vervreemdt en strijdt tegen valsche conventie. Beiden worden langs verschillende wegen aanhangers van de pan-europeeische idee — zij vanuit haar socialistische bewustheid— Herbert met de volle gloed der innerlijke over tuiging. Na een felle debatavond, vereend in een zelfde ideaal, besluiten ze, brekend met alle conventie te gaan samenleven en in 'n milde roes voltrekt zich het tragische gebeuren, dat Sara noopt de „school'' te verlaten en Herbert z'n familie voorgoed vaarwel te zeggen. Kortstondig is hun geluk want Herbert's droeve doodsidee drijft hem tenslotte tot zelfmoord.
Er gaat door dit verhaal een felle spanning. Het boeit door z'n scherpe typeeringen en diepe menschenkennis. Een fijnzinnig boek, leerzaam en waardevol, doch om de „geavanceerde'' ideeën en amoreele verhoudingen voorbehouden.

— C — *Dr. H.*

Hilda Provinelli, 8169.
DIE FRAU IM STEIN. *Adolf Luser, Wien,* 1931. (19.5×12.5) 336 blz.
De Tirolsche Sonnlechner's hebben van hun vroegere bezittingen nog eene hoeve overgehouden. Op deze leeft de laatste van het geslacht als boer. Zijne dochter, die de hoeve verliet om tegen vaders wil te huwen, komt als weduwe met haar kind terug in het ouderlijk huis, dat na den dood haars vaders gekocht was door een boer, dien zij vroeger afgewezen had. Deze is weduwnaar met een zoontje. Zij trouwt met haar vroegeren aanbidder, die daarenboven een kind in huis neemt, dat een dienstmeid hem als het zijne deed erkennen. U ziet, dat er stof is voor verwikkelingen. De kinderen groeien op en worden natuurlijkerwijze, beiden verliefd op het meisje, waarvan ze niet weten, dat het, naar de meening van den intusschen gestorven vader, hun zusje is. Het verder tragisch verloop zal hier niet voorbarig onthuld worden.
Het zeer precaire onderwerp, waaraan echter niets onaannemelijks is, had aanleiding kunnen worden tot een scabreus boek. Gelukkig is het dat niet geworden; de schrijfster heeft haar onderwerp met buitengewonen tact behandeld, zoodat er voor ouderen, althans voor ontwikkelde lezers geen bezwaar bestaat, dit verhaal te lezen en te genieten. Het boerenleven met zijn geloof en zijn bijgeloof, de dagelijksche arbeid op het land en in het jachtrevier worden naar het leven geschilderd, terwijl deze roman alleen reeds om de sfeer en de weergave van het landschap en de natuur het lezen waard is. Het boeit van 't begin tot het einde.

— Bc — *Dr. D. Sassen.*

Anna Richli, 8170.
IM VORRAUM DER ZUKUNFT. *Herder & Co., Freiburg i.B.,* 1931. (19.5×13) 352 blz.
Als men niet beter kon vermoeden, zou Anna Richli iemand nog doen gelooven, dat ze niet weet wie Sinterklaas is. Want dat ze tracht te doen gelooven, dat er op dit boek gewacht werd, is een even groote illusie. We wachtten er *niet* op. Maar we wachten nu wél op de vervolgen. Want die komen nog. En dat is erger! — Er zijn menschen, die de vele levens-aspecten alleen kennen uit boeken, en dat is tot daar aan toe. Maar als men zelf aan 't romans schrijven slaat, mag men zich toch wel even er van vergewissen wat er op dat oogenblik alzoo te koop is. Anna Richli doet wat Welt-fremd. Ze kent de waarde van een tijdsbestek niet. Ze stapelt alles op een, zoodat een film het haast niet zou kunnen verwerken. Dat een romanschrijver fantasie heeft is een geluk voor hem. Uitstekend. Wat niet wil zeggen, dat iedere fantast maar boeken moet schrijven.
Een jongeman wordt op kosten van een oudere opgeleid tot „redacteur'', om tegen een krant te worden uitgespeeld. Daarnevens nog enkele verwikkelingen, waarmee de schrijfster blijkbaar maar zeggen wil, alsdat zij heusch wel weet, wat er al zoo gebeurt in de wereld. Maar kranten worden een redacteur als regel wel baas en de verwikkelingen staan in meer verwijderd verband tot den jongeman.

— B — *J. H. P. J.*

Bernhard Sturm, 8171.
KRIEGSFREIWILLIGER DERNEBURG. *Helios-Verlag, Münster,* 1931. (18.5×13) 220 blz.
Het zou een wonder zijn, wanneer het reusachtige Erfolg van Remarque's oorlogsboek geen navolgers vond. Geld verzoet den arbeid en er zijn voor dergelijke boeken nog altijd een hoop liefhebbers te vinden. In kwaliteit staat dit werk ten achter bij *Im Westen nichts Neues,* ofschoon

het daarom niet minderwaardig is. 't Kan nog gerust meegaan. Het is 't verhaal van den student Dernburger, die met mede-studenten vrijwilliger wordt en den heelen oorlog beleeft, van de eerste roes-dagen tot de débacle-dagen der soldatenraden. Er zijn schitterende beschrijvingen in dit boek. Maar het deelt 't lot van andere werken van dezen aard. Wie er één gelezen heeft, kent ze allemaal. Is er nog geen oorlogslitteratuur genoeg? Wie houdt van granaatgekraak en bommengedonder, zal het met pleizier lezen, vooral, wanneer hij veilig in z'n clubzetel gedoken bij den huiselijken haard zit.

— Bc — *Dr. D. Sassen.*

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

Hein van Nielhoven, 8172.
DE SMALLE WEG. Tooneelspel in vier bedrijven. *J. Grosfeld, Berlicum,* 1931. (18.5×13) 63 blz. ing. *f* 1.80.

Er is nog altijd een gebrek een goede katholieke stukken voor gemengd tooneel. Daarom zal dit tooneelspel velen welkom zijn. De inhoud is niet nieuw, tenzij in zooverre hij op een zuiver christelijk standpunt werd geplaatst. Naast fouten bezit het stuk voldoende goede kwaliteiten om het een succesvolle opvoering te verzekeren.

W. Blokveld.

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

Andre Coeroy, 8173.
PANORAMA DER HEDENDAAGSCHE MUZIEK. Vertaald uit het Fransch door Ada Spiering. *Hijman, Stenfert, Kroese en v. d. Zande, Arnhem,* 1931. (22×16) 291 blz.

Coeroy's *Panorama de la musique contemporaine* is ook nu, eenige jaren na zijn verschijnen, niet verouderd, dank zij de geringe gebeurtenissen die in den laatsten tijd op muzikaal gebied plaatsvonden. Coeroy's verdienste is, dat hij gezocht heeft naar de logische ontwikkelingslijnen in den schijnbaren chaos van de moderne muzikale productie. Daar zijn materiaal-kennis groot en zijn inzicht diep is, maakt hij ook zeer veel duidelijk en aannemelijk, zoodat niemand die zich op de hoogte wil stellen van de jongste ontwikkelingsfase der muziek, dit boek ongelezen mag laten.
De pianist Julius Hijman heeft de vertaling aangevuld met een supplement over Nederland, dat veel wetenswaardigs bevat, maar tevens nogal eenzijdig en onvolledig voorlicht. *L. L.*

DUITSCH.

Zonder naam. 8174
DAS DEUTSCHE LICHTBILD 1932. Geillustreerd. *Robert und Bruno Schultz, Berlin W.* 9, 1931. (30×22) 100 blz. geb. M. 15.—.

Als een nieuwe verrassing ligt het schitterende album weer op onze tafel. De clou van deze uitgave is het interessante artikel met fotos van Dr. Arnold Fanck over „Photographierte Bewegung". Dit vooral naar aanleiding van z'n laatste film: Der weisze Rausch. Overigens hebben de samenstellers hun fijne speurzin weer klinkend bewezen met de rijke variatie schitterend gereproduceerde fotos.
Dit is werkelik een verbluffend wonder der moderne techniek en we begrijpen dat nu reeds besteld moet worden voor 1933.
Inderdaad. *Das Deutsche Lichtbild* is het mooiste fotoalbum van 1932 en een schat voor openbare en partikuliere boekerij. *Teo de Witte.*

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

E. Franquinet, 8175.
FIGUREN UIT DE GESCHIEDENIS DER MAASTRICHTSCHE DIALECTLITTERATUUR. *Eigen Volk, Scheveningen,* 1930. (18×12) 103 blz.

De schrijver heeft vijf figuren uit de Maastrichtsche dialectlitteratuur gekozen, n.l. Ludovic Pascal Delruelle, 1735-1807, kapelaan, coadjutor en in 1783 pastoor van St. Martinus te Maastricht, in den volksmond nog steeds bekend als Pastoor Delderwel, populair nog steeds als dichter van een aantal meest humoristische volks-tafereeltjes, en overigens een toegewijd en ijverig priester, die in de zware tijden der Revolutie een moedig voorbeeld is geweest van trouw aan zijne Kerk. Vervolgens Theodoor Weustenraad, 1905-1849, advocaat, journalist en in 1830 om zijn politieke inzichten naar België getrokken, waar hij eerst substituut-officier te Tongeren werd, later auditeur-militair te Luik en ten slotte griffier te Brussel. Aanvankelijk schreef hij eenige Nederlandsche gedichten, legde zich daarna meer toe op Fransche litteratuur en liet daarenboven Maastrichtsche gedichten na, waarvan de Beiweeg (Bedevaart) nao Scherpenheuvel het voornaamste is, alleen in handschrift bestaande, doch in fragmenten ook in druk verschenen. 's Schrijvers grootvader, Mr. G. D. L. Franquinet volgt, 1826-1900. Advocaat, redder der Maastrichtsche stadsarchieven, stads-archivaris, provinciaal archivaris, raadslid, wethouder, voorzitter v. h. Geschied- en Oudheidkundig Genootschap, districhts-schoolopziener, enz. Schrijver van tooneelstukken en gedichten in dialect, o.i. de grootste onder behouders en bevorderaars der dialectstudie en litteratuur. Laurent Polis, industrieel, twintig jaar voorzitter der Societeit Momus, onder hem in haar glansperiode, minnaar van alle kunst en schoonheid en schrijver van eenig tooneel- en dichtwerk. 1845-1915. Ten slotte de beste prozaist van Limburg, Alfons Olterdissen, 1805-1823, wiens verspreide prozawerk na zijn dood in boekvorm werd uitgegeven, een merkwaardige verzameling schetsen over oud-Maastricht van historische waarde, benevens een aantal humoristische verhalen. Tevens schrijver van tooneelstukken in dialect. Bekend als organisator van schitterende optochten en volksfeesten. Een fijnvoelend mensch, die zich gegeven heeft aan zijn volk, vooral aan de minsten.
Dit boekje is buitengewoon sympathiek en men hoeft volstrekt niet Maastrichtenaar of Limburger te wezen om het ten volle te genieten.

Dr. D. Sassen.

Dr. P. Groeneloom, 8176.
AESCHYLUS' PERSAE. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. 244 blz. (21.5×15) geb. *f* 4.90.

Dit boek bevat achtereenvolgens: een inleiding, den Griekschen tekst van het drama met kritische noten, een uitvoerigen kommentaar van ongeveer honderd zeventig bladzijden, een Grieksche en een Nederlandsche index.
In de inleiding wordt de meening van F. Marx over de oudheid van Aeschylus' Persae boven Phrynichus afgewezen, en wel op goede gronden. Dan volgt een goed geslaagde ontleding van het drama.
De kommentaar, die, zooals bij de Nederlandsche philologen gebruikelijk, rijk is aan „Belegstellen", maakt den indruk bestemd te zijn voor studenten in de klassieke letteren, zal in ieder geval aan dezen van nut kunnen zijn. Voor moeilijke plaatsen (b.v. vs. 13) wordt niet oppervlakkig heengeloopen. Wel lijken de Nederlandsche vertalingen hier en daar, niet immer de nuance van het oorspronkelijke weer te geven.

Dr. P. C. de Brouwer.

VIII. GESCHIEDENIS.

FRANSCH.

Geoffry de Grandmaison, **8177.**
L'ESPAGNE ET NAPOLEON. *Plon Nourrit & Cie, Paris.* 1932. (22 × 14). 428 blz. ing. Ffr.36.—

Dit boek is het waardig slot van een prachtig werk. De schrijver, die na een eervolle schrijversloopbaan onlangs gestorven is, heeft de betrekkingen tusschen Frankrijk en Spanje in de jaren 1789-1823 volledig kunnen beschrijven. Hetgeen hem het best kenschetst, is wel zijn groote zekerheid gepaard aan een even groote voorzichtigheid in zijn navorschingen, een levendige verhaaltrant en een steeds verheven en juiste denkwijze. Een gebrek dat vooral dit laatste deel lastig te lezen, maakt is het feit dat hij in de achtereenvolgende tafereelen telkens een behandeld tijdperk herneemt. Men krijgt daardoor een indruk van verwarring en verbrokkeling der feiten, wat niet weg neemt, dat het een echt bestudeerd werk is, vooral om zijn nieuwe gegevens en bewijs stukken; te meer nog daar de schrijver zich op ongekend terrein bevindt en de jaren 1812-14 van het grootste belang zijn voor een heele eeuw Spaansche geschiedenis. Het tooneel opent in het kasteel van Valencay, de gevangenis van Ferdinand en zijn broer Don Carlos, door Napoleon aan Talleyrand overgeleverd. Ondanks pracht en rijkdom van dit kasteel aan de Loire, was het een sombere en vernederende gevangenschap. De bewaking der Infanten was er zoo streng, dat ze weldra niet de minste betrekkingen meer hadden met de buitenwereld. Ondertusschen werd er voor hen gevochten: wij zijn namelijk in de tweede helft van den Spaanschen onafhankelijkheidsoorlog, zoo vol tegenslag, gedurende welken de Fransche overheersching voortdurend afnam. Eenerzijds zien wij den aarzelenden koning Joseph, die als opperbevelhebber absoluut ontoereikend was en door zijn officieren miskend, en anderzijds den onverzoenlijken krijg der drie machten: het regelmatige regentschapsleger, samengesteld uit Engelschen en Spanjaarden onder Wellington; de guerilla der onregelmatige troepen die gedreven worden door hun haatvollen trots en een oplaaienden zucht naar onafhankelijkheid en tenslotte het verzet der bevolking. In den anderen uithoek van Spanje vereenigen de Cortes en de Regentschap van la Dix de schitterendste patriottische gevoelens met de meest verwarde ideeën. Hun grondwet van 1812 is dan ook de oorsprong van heel wat rampen. Toch is het juist deze grondwet, die aan den wettigen koning wordt aangeboden. Deze... steekt haar kalm op zak. De schrijver toont afdoende aan dat zijn werk beter lot verdiend heeft.

Dom. J. de Vathaire. O.S.B.

R. Poincare, **8178.**
AU SERVICE DE LA FRANCE. *Plon Nourrit & Cie, Paris,* 1931. (22 × 14). 365 blz. gec. Ffr. 30.—.

Dor en nauwkeurig, evenals de andere deelen, verhaalt dit boek dag voor dag de gebeurtenissen van 't jaar 1916, zooals de President der Republiek ze kende vanuit zijn bureau. Opgesloten binnen de grenzen van zijn grondwettelijke bevoegdheden, verdroeg Poincaré — en hij laat geen gelegenheid voorbijgaan om het te herhalen — met moeite de gedwongen werkeloosheid van een rol, die bestaat in een zekere reserve en ondergeschikt is aan den wil van den Ministerpresident. Deze heeft alle macht. In 1916 was 't Briand. Men is niet kiesch voor hem in deze bladzijden en bij 't doorbladeren zou men gemakkelijk een weinig vleiend portret kunnen samenstellen van dezen minister-president, die, wanneer een kwestie hem hinderde, zich er vanaf wist te maken met een geestigheid of de vergadering verliet om een cigaret te rooken! Een heel raak woord van dezen strengen rechter: „Briand, die een wonderbaar aanvoelingsvermogen heeft voor de reactie's van een vergadering, vormt zich zijn oordeel gedurende de zitting en denkt dat alles in orde is, wanneer hij een parlementair succes behaald heeft."
Het vizioen van Verdun is een beetje gesluierd in dit boek. De gebeurtenissen van Saloniki en de houding van Griekenland zijn er met grooter nauwkeurigheid beschreven, evenals alles wat de diplomatie betreft. Alles bij elkaar is het een beetje eentonig, in vergelijking met sommige van zijn voorgangers, maar het is vol kostbare getuigenissen, die een aantal onjuiste beoordeelingen over dat jaar, dat reeds zoo veraf schijnt, recht zetten.

Dom. J. de Vathaire, O.S.B.

DUITSCH.

Dr. Hans G. von Ribbeck, **8179.**
KAISER, REICHSPRÄSIDENT UND U.S.A. PRÄSIDENT. *Walter de Gruyter & Co., Berlin,* 1930. (24.5 × 16) 136 blz.

De nieuwe tijd, heeft in Duitschland een ander opperste gezag noodzakelijk gemaakt. De ontwerpers van de grondwet van Weimar hebben voor de functie van Rijkspresident Amerika tot voorbeeld genomen. 't Spreekt echter, dat zij het verleden maar slecht ontrouw konden worden. Zoo vinden we dan bij den Rijkspresident nog vele bevoegdheden des Keizers terug.
De schr. heeft zich in dit boek tot taak gesteld de bevoegdheden der drie genoemde functionnarissen, met heel kort 'n groei uit de geschiedenis weer te geven en te vergelijken. Zoo vindt men hier alles over verkiezing, rechtspositie, verantwoordelijkheid, taak, bevoegdheden, uitvoerende, wetgevende macht en hun verhouding tegenover de andere staatsorganen, zoo wetenschappelijk mogelijk opgebouwd. Vooral de ver-

gelijkingen zijn leerzaam. Een werkje dat een heel zakelijk helder theoretisch inzicht geeft.

C. Slootmans.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

DUITSCH.

H. Scherzer, 8180.
GEOLOGISCH-BOTANISCHE WANDERUNGEN DURCH DIE ALPEN. *Josef Kösel u. Friedrich Pustet, München,* 1930. (12×18) 356 blz.

Na een uitvoerige, ook voor den leek zeer bevattelijke inleiding over de gesteenten, de ontwikkelingsgeschiedenis en de flora van het Allgäuer land wordt aan de hand van tal van profielen, schetskaarten en afbeeldingen een groot aantal wandeltochten geologisch en botanisch beschreven. Voor wie dieper in het wezen van de Alpennatuur wil doordringen, is dit werkje bij tochten door de Allgäu een veilige gids.

Dr. J. B. L. Hol.

Paul Woldstedt, 8181.
DAS EISZEITALTER. Geïllustreerd. *Ferdinand Enke, Stuttgart,* 1931. (25×16) XV en 406 blz. ing. M. 26.50, geb. M. 29.—.

Weinig episoden uit de geologische geschiedenis der aarde zijn ook voor den geograaf en den ontwikkelden leek, zoo interessant als het diluvium. Ten gevolge van het koudere klimaat overstroomden in dien tijd groote ijsmassa's de Noord-Europeesche laagvlakte, terwijl ook de Alpengletsjers tot ver in het voorland hun ijs brachten en vele middelgebergten vergletsjerd waren. Wat het ijs bracht, wat het veranderde aan de landschapsvormen, dit alles spreekt veelal nog zoo duidelijk in het landschapsbeeld, dat een bewoner dezer gebieden zich als van zelf tot de bestudeering der glaciale verschijnselen getrokken gevoelt. Veel is hierin ook in de laatste jaren gewerkt, nieuwe inzichten en opvattingen zijn gerijpt en zoo zal velen dit uitmuntende actueele werk van een der allerbeste kenners van het noord-duitsche glaciaalgebied zeer welkom zijn, daar het de mogelijkheid schept, zich te orienteeren in de moderne opvattingen over een zeer belangrijk, veelzijdig probleem, welke in dit standaardwerk op meesterlijke wijze ook in foto's en schetskaartjes zijn weergegeven.

Dr. J. B. L. Hol.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

Dr. Med. Bieling, 8182.
GENEZING VAN MAAG- EN DARMZIEKTEN *J. C. auf der Heide, Hilversum,* 1931. (20×14) 99 blz. ing. *f* 0.90.

Dit deeltje uit de reeks Populaire-medische werkjes verdient een hoog cijfer in de soort. Het is zeer goed te zien, dat de schrijver een alleszins bevoegde is, die den leek verlichtingen wenscht te geven, om daardoor het tijdig inroepen van bevoegde hulp te bevorderen. Van reclame voor bijzondere geneesmethoden is geen sprake en tegen kwakzalverij wordt gewaarschuwd. De inhoud lijkt ook niet te zullen aanleiding geven tot overdreven ziektevrees. Ook de vertaling is zeer behoorlijk.

H. A. J. M. Spoorenberg.

Dr. S. Broekhuyzen, 8183.
HET PADDESTOELENBOEKJE. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (19×13). 95 blz.
Een fijn boekje. Wanneer men zijn leven lang voor de paddestoelen niets heeft gehad dan verachting, zal men door lezing van deze fijnzinnige verhandeling onder de bekoring kunnen geraken van het deel der levende natuur, hetwelk de vormenrijke paddestoelenwereld uit den grond toovert. Het boek is zeer helder en goed geschreven en voorzien van uitmuntende foto's en enkele figuren.

Dr. Rietsema.

Dr. Med. Hope, 8184.
OVERGANGSJAREN BIJ DE VROUW EN DEN MAN. *J. C. auf der Heide, Hilversum.* 1931. (20×14). 79 blz. ing. *f* 0.90.
Dit nieuwe nummer behoort tot de betere in zijn soort, maar is zeker niet het beste. Het is duidelijk geschreven door iemand, die er meer van weet, maar wat over kanker en aderverkalking wordt gezegd, doet deze kwesties veel eenvoudiger lijken, dan ze zijn. Dat het boekje door leeken gemakkelijk zal worden begrepen, hoe populair het ook is gesteld, betwijfelen we zeer. Ofschoon door den vertaler enkele waardevolle verklarende noten zijn toegevoegd, is toch de vertaling verre van vlekkeloos. Natuurlijk is het geen lectuur voor kinderen.

H. A. J. M. Spoorenberg.

John Fuhlberg Horst, 8185.
Annie de Beyer,
AUTO, SCHIP EN VLIEGTUIG. *Kosmos, Amsterdam,* 1931. (24×17). 235 blz. geb. *f* 4.90.
Zooals de titel aangeeft, behandelt dit boek wetenswaardigheden van den auto, het schip en het vliegtuig, zonder te veel technische bijzonderheden aan te halen, tegelijk met avonturen met deze toestellen beleefd. Het boek wil dan ook beschrijven de romantiek van de moderne techniek. Hierin is de schrijver dan ook wel geslaagd, hoewel hij hier en daar den technischen vooruitgang wel wat erg in de hoogte steekt. De opmerking op bladzijde 55, dat „de Roomsche Kerk tot 1910 ongeveer tegenstanders van de auto'' zouden zijn geweest zal wel een lapsus calami zijn!! Ofschoon dit werk van Duitschen oorsprong is, hetgeen in verschillende passages niet storend merkbaar is, heeft Annie de Beyer er geen vertaling maar een bewerking van gemaakt, zoodat het nu een Nederlandsch boek is geworden. De verdiensten van K.L.M. en onze scheepvaart maatschappij zijn naar waarde op den voorgrond geplaatst.
Wat bij dit boek vooral opvalt zijn de schitterende illustraties. De schrijver heeft hiervoor werkelijk een keurcollectie bij elkaar weten te brengen, zonder catalogusachtig te worden.

Dr. F. Kurris.

Chas. G. Philip, 8186.
TELEVISIE. Vertaald uit het Engelsch door D. C. van Reyendam. *J. Schuyt Jr., Alkmaar,* 1931. (20×13.5). 78 blz.

Het lezen van een aardig, vlot en duidelijk geschreven boekje is een genot. Deze lezing en bestudeering van dit werkje, waarin de principen van de televisie op populaire wijze worden uiteengezet zal dit den lezer verschaffen.
Zonder te vervallen in detailbeschrijving van

allerlei gecompliceerde apparaten geeft de schrijver slechts de hoofdzaken aan waarop de verschillende uitgedachte systemen van televisie berusten, waarbij hij over het Baird systeem, volgens hem het beste, het uitvoerigst is. De toekomst zal moeten uitmaken of alle beweringen van den schrijver juist zijn, maar daaraan ontleent dit boekje juist zijn charme, doordat het reeds bereikbare ook het nog gewenschte aangeeft.
Voor radio-amateurs is dit boekje een begeerenswaardig bezit.

Dr. F. Kurris.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH. 8187

MIDDENSTANDER HOE VERSCHAFT GE U BEDRIJFSKAPITAAL. Vertaald uit het Duitsch door Drs. J. Ober. *J. Schuyt Jr., Alkmaar,* 1931. (19.5 × 13.5). 64 blz.

Dit boekje dient den middenstander op de hoogte te brengen van waar en op welke wijze hij het noodige kapitaal voor zijn bedrijf kan krijgen. Wij gelooven dat Drs. Ober een nuttig werk heeft gedaan en kunnen dit boekje bij middenstanders wel aanbevelen.

J. E. Mulder.

G. J. Zwertbroek, 8188.
SLAVEN VAN HET KAPITALISME OF VRIJE MENSCHEN. *De Arbeiderspers, Amsterdam.* 1932. (20 × 15). 108 blz.

Dit boekje bevat een aantal Zondagmorgentoespraken door den Secretaris van de V.A.R.A. voor de microfoon gehouden over het socialisme. In hoofdzaak hebben we er een vierledige kritiek op. Het stelt ten eerste, blijkbaar ter wille van de propaganda „het" socialisme veel te simplistisch voor. Socialisme zou niets anders wezen dan collectiveering der productiemiddelen, maar iedereen weet, dat de werkelijkheid anders is. „Het" Socialisme als partij heeft een eigen politiek, een eigen paedagogie, een eigen zedeleer, etc. Ten tweede is de kritiek op onze tegenwoordige volkshuishouding in vele opzichten volkomen juist, maar zonder eenig bewijs wordt de conclusie gesuggereerd, dat het socialisme de eenige en beste oplossing daarvan is.
Ten derde werkt de schrijver te veel met oncontroleerbare wissels, weliswaar niet op de eeuwigheid, maar dan toch op een hiernamaals van een verre, verhoopte toekomst.
En ten slotte maakt hij zich van kritiek op zijn beweringen wel wat al te gemakkelijk af.
Maar een evenwichtig en kritisch lezer merkt al die fouten van zelf en daarom kan het z'n nut hebben zoo'n populaire uiteenzetting van het socialistisch streven te lezen.

G. Vrijmoed O.F.M.

XII. LEERBOEKEN.

Dr. E. Slijper, 8189.
VORMLEER VOOR HERODATUS. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. (19.5 × 12.5). 181 blz. ing. *f* 2.25.

Dit boekje geest een goed overzicht van 't taaleigen van Homerus en Herodotus, in elkaar ingewerkt, om veel herhalingen te voorkomen. Eer wordt er te weinig, dan te veel gegeven in dit eerste gedeelte. Als nu de leerlingen maar niet gaan meenen, dat ze alleen de beteekenis der woorden mogen gebruiken, zooals ze hier staat aangegeven: deze aanmerking geldt vooral de vertaling der kleinere worden, gevoelspartikels b.v. *πεϱ, αϱα* (per, ära) etc. Achter dit grammaticale gedeelte volgen de alfabetisch gerangschikte lijsten van woorden van Homerus en Herodotus. Ze maken 't woordenboek niet overbodig. Met de lijst van verba zal men het wel eens zijn, ofschoon hier toch ook wel een en ander kon geschrapt worden. Bij de substantiva, adjectiva, etc. zouden we zeker veel woorden hebben weggelaten. Waarom 't Grieksche woord voor zoon, huis, ect.? zulke woorden heeft men toch op lagere klassen geleerd. De vrij-komende bladzijden konden dan besteed worden om wat meer over de goden en helden bij Homerus te geven. Voor Herodotus haddεn we meer gewild: meer woorden wat over zinbouw, wat geschiedenis — misschien 'n paar kaartjes. Op blz. 79 is natuurlijk onder 2 een vergissing ingeslopen: op den elfden regel van boven moet *βαιῆω* (bainoo) staan in plaats van *βαλλω* (balloo). Een keurig bewerkt boekje anders, dat onze gymnasiasten met plezier zullen gebruiken. *v. L.*

A. W. Geerling en D. de Geus, 8190.
BEKNOPT LEERBOEK DER ALGEMEENE GESCHIEDENIS. *W. Versluys, Amsterdam,* 1931. (19 × 13.5) 350 blz.

Een leerboek met goeden naam dat thans herzien door dhr. J. Grossier, leeraar aan een H.B.S. te Amsterdam zijn zesden druk beleeft. Ontstaan uit de practijk, voldoet het blijkens de vraag bij de daarvoor in aanmerking komende scholen uitstekend. 't Werkje is neutraal in den goeden zin van het woord. De leeraar wordt alle vrijheid gelaten tot interpretatie der goed gegeven feiten. We dienen niet te vergeten, dat er zeker zulke goede boeken op dit gebied op katholieken grondslag bestaan.

C. Slootmans.

J. Worp-v. Millingen, 8191.
Sem Dresden,
ALGEMEENE MUZIEKLEER. *J. B. Wolters, Groningen.* 1932. (24 × 16). 444 blz. ing. *f* 5.25, geb. *f* 5.90.

Wij leerden vroeger Grammatica uit Terwey, waarop wij smalend toepasten „Ik zal gelezen worden." Het moest nu eenmaal. Even dwingend was het voor ons de muziekleer te studeeren uit Worp, evenzeer een standaard-leerboek. Een oude kennis dus deze Muziekleer, die natuurlijk in zijn latere drukken is herzien en bijgewerkt en zoo werd en bleef een der goede studiewerken voor muziekscholen en conservatoria.
Maar deze twaalfde druk door Sem Dresden bewerkt, werd onder diens handen een geheel nieuw boek. Want Sem Dresden heeft zich niet bepaald tot enkele veranderingen, tot aanvullingen en verbeteringen. Neen, de kundige en kunstzinnige bewerker heeft, toen hij zich tot herziening zette, zich er duidelijk rekenschap van geven, dat de inzichten over veel wat van „grondwettige" beteekenis is voor de muziekleer algeheele wijziging onderging, dat sommige begrippen hierover zeer sterk geëvolueerd zijn. En dus werd deze „Worp" haast een nieuw boek, niet omdat de talrijke notenvoorbeelden tot uit

de nieuwste composities gekozen zijn, maar wijl nieuwe inzichten naar voren gebracht worden en ten opzichte van sommige grondbeginselen het standpunt opnieuw bepaald werd. Dit bracht mee een veranderde opzet en indeeling en zoo is de oude „Worp" geheel verjongd, minder een schoolsch leerboek, meer een levend stuk muziekleer geworden. Het boek heeft er machtig mee gewonnen en kan warm aanbevolen worden.
W. O.

XIII. VOOR DE HUISHOUDING.

NEDERLANDSCH.

F. Gyaros Torok, 8192.
HONGAARSCHE SCHOTELS. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1931. (20 × 14). 108 blz.
Een keus van Hongaarsche recepten voor de Hollandsche keuken bruikbaar gemaakt. De Hongaarsche keuken is zeer beroemd, er wordt meer met kruiden en specerijen gewerkt; de spijzen zijn vrij zwaar. Maar dit boekje is bewerkt door 'n Hongaarsche dame, die lang in Nederland woonde. Er zijn uitstekende recepten bij, ongewone, maar zeer smakelijk. Ook voor gebak en meelspijzen zijn de Hongaarsche vrouwen beroemd.
Alb. Steenhoff-Smulders.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

F. W. Arends, 8193.
WILDE BRASSEN. *P. D. Bolle, Rotterdam,* 1931. (23 × 15.5). 203 blz. ing. *f* 1.60, geb. *f* 2.50.
Drie schoolvriendinnetjes gaan met de vacantie in een vacantie-huis te Laren logeeren. Ze hebben er veel plezier en maken heel wat mee. 't Is vlot geschreven, af en toe 'n beetje ruw; menschen omfietsen en in den nacht op avontuur gaan zijn nu juist geen aardige grappen.
Alb. Steenhoff-Smulders.

Gerard van Arkel, 8194.
ROBBERTJE BOL IS EEN RAKKER. *Literbo, Amsterdam,* 1931. (24 × 16.5). 199 blz.
Robbertje Bol is werkelijk een rakker, maar 'n aardige rakker. Z'n waaghalzerij en onbesuisde grappen, zijn nu juist niet voorbeeldig, maar 't zijn meer uitingen van jonge levensvreugde, die alleen een vaster hand noodig hebben om ze in den goeden weg te brengen. Robbertje is thuis 'n goede jongen en z'n onderwijzers houden van hem. Hij en z'n club, de „roode broeders van het Oosten", worden goede padvinders.
Alb. Steenhoff-Smulders.

P. J. Balje, 8195.
DE VLEGELJAREN VAN EEN H.B.S.'ER. *De Steenuil, Amsterdam,* 1931. (24 × 16). 206 blz.
Dat in het laatste hoofdstuk de schrijver laat zien dat er van Wim nog 'n flinke vent zal worden worden, laten we voor zijn rekening. Z'n vlegeljaren zijn ons niet bijzonder sympathiek. De gewone brutaliteiten op school, welke in de tegenwoordige jongensboeken mode zijn, hartstochtelijk voetballen, 'n beetje weee kalverliefde — en dan moet Wim, als z'n vader verongelukt voor moeder het brood verdienen. Ook de vacantie-tocht der jongens, die zonder toezicht eenige dagen naar Rotterdam trekken en daar dag en nacht door de straten zwerven is 'n zeer gevaarlijk experiment.
Geen aanbevelingswaardig boek.
Alb. Steenhoff-Smulders.

Dien Brinckgreve, 8196.
STIEN EN HAAR BUURTJES. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1931. (21.5 × 16). 161 blz.
Juffrouw ten Berge, die weduwe is, komt voor de gezondheid van haar tweede dochtertje buiten op het dorp wonen. Buiten het dorp staan twee huisjes onder één dak; in één ervan woont Krelis Dekker, de vader van Stientje en in 't andere komt nu juffrouw Dekker wonen. Klaartje, haar oudste dochtertje, is 'n lief kind, maar 'n ijdeltuitje. Ze ziet neer op haar dorps-makkertjes en leert door schade en schande haar fout af. 'n Aardig boek voor kinderen van 8-10, frisch en vlot geschreven. *Alb. Steenhoff-Smulders.*

J. V. Burgers, 8197.
TREKKERS. Geïllustreerd. *L. C. G. Malmberg. 's-Hertogenbosch,* 1931. (25 × 16.5). 145 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.25.
Harrie Krenkers, verwaarloosd en slecht opgevoed loopt thuis weg, krijgt na velerlei avonturen 'n betrekking als tuinknechtje, loopt daar óók weg en komt bij 'n rondtrekkend kunstenmaker. Terwijl men zou denken dat hij in zoo'n woonwagen niet veel goeds zou leeren, vindt hij daar juist 'n bovenst-best vriendje, wordt weer goed katholiek en heelemaal op den rechten weg. Met den eveneens bekeerden woonwagenbaas gaat hij 'n circus beginnen. 't Avontuur met de gravin, die niet wist dat zij gravin was (waar bleef de burgerlijke stand?) en na 37 jaar 'n gestolen fortuin vindt, is 'n beetje onmogelijk. Anders 'n aardig, boeiend boek.
Alb. Steenhoff-Smulders.

Joh. W. Eekhof, 8198.
HET GEHEIME GENOOTSCHAP. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1931. (24 × 16). 180 blz.
Tegenover de padvinders-club op de H.B.S. van Noordland staat een „geheim genootschap" van de oudere jongens, dat de padvinders heel wat onaangenaamheden bezorgt. Tegelijk ontdekt en ontmaskert de speurzin der jeugdige padvinders 'n bende misdadigers, die triomfantelijk aan de politie worden overgeleverd. Het gevaar, om jongens van 14 jaar eenige dagen alleen te laten kampeeren, komt hier vrij duidelijk uit, ofschoon dit niet de bedoeling van den schrijver was.
Alb. Steenhoff-Smulders.

Felice Jehu, 8199.
MARGRIET EN HAAR ZUSJE. Geïllustreerd. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1931. (23 × 15) 222 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.
Bij den dood van haar moeder zal Angelica, of Ica zooals ze genoemd wordt, bij Grootma in huis komen, waar haar zusje Margriet sinds den dood van hun vader is opgevoed. Maar Ica gewend aan het zonnige Italië, kan in Holland niet wennen en na eenigen tijd moet zelfs Grootma inzien dat het beter is dat Ica naar het Zuiden teruggaat. Ica's Hollandsche tijd met a.l zijn wederwaardigheden wordt aardig beschreven. Een vlot verhaal voor meisjes van 12-16 jaar. Neutraal.
C. B.

A. J. v. d. Knaap, 8200.
DE ONZICHTBARE WREKER. Geïllustreerd. *L. C. G. Malmberg, 's-Hertogenbosch,* 1931. (25×16.5). 181 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.75.

Het verhaal speelt in Engelsch Indië. De schrijver noemt het een „fantasie'' en dat is maar goed ook, want hij springt zonderling om met de historie en de gebruiken van het land. Alleen het woord „paria'' wordt absoluut verkeerd gebruikt. Amred, die door een Brahmaansche vorst onschuldig veroordeeld is, krijgt door een tooverstaf alle macht om zich te wreken; hij voert een tooverhoofdman naar den vorst; maar deze blijkt de lang verloren prins te zijn. Amrad ziet af van zijn wraak en gaat in het Westen het ware geloof zoeken. Dit laatste is er werkelijk met de haren bijgesleept. *A. S.*

Maren Koster, 8201.
DE BRANIE. Geïllustreerd. *G. B. van Goor Zonen, Gouda,* 1931. (24×17.5). 180 blz.

'n Meisjesboek zooals er méér zijn. Jos., de „branie'' is de jongste der drie dochters van Meneer Maarland. De oudste is getrouwd, de tweede op kantoor. Jos is nog op de H.B.S. Ze mag dan goede eigenschappen hebben, erg aardig voor haar omgeving is „de branie'' niet. Ze gaat haar eigen gangetje of moeder 't goed vindt of niet, laat zich door haar rijk vriendinnetje fuiven en laat die pas in de steek als deze háár feitelijk laat schieten. Zij wordt dol verliefd op 'n jongen, dien ze maar even zag en is vreeselijk ongelukkig wanneer ze meent, dat hij getrouwd is. 't Blijkt 'n vergissing en „de branie'' trouwt na een poosje op kantoor te zijn geweest. In vier maanden zal ze „'n volleerde huisvrouw'' zijn en 't egoïste meisje wordt opeens 'n ideale echtgenoote! — Wanneer alles in het leven zoo vlot van stapel liep! — Zulke boeken helpen onze meisjes van 16-18 oppervlakkig en ondiep te worden, — of te blijven.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Karin Michaelis, 8202.
BIBI EN OLE. Geïllustreerd. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1931. (22×16). 334 blz.

Bibi, het aardige Deensche meisje, waarmee we in een vorig boek van Karin Michaelis kennis maakten, krijgt een vriendje, het zoontje van de familie, waarbij hun vroegere huishoudster gediend heeft. Met Ole gaat Bibi in de vacantie weer op reis, naar Oom Adelbert en Grootvader. Ze ziet Praag en Tsechoslowakije. Bibi verdwaalt, komt in een zigeunerkamp terecht, en later bij een Tsjechische familie, waar zij de kleurige landsdracht aankrijgt en mee gaat naar de katholieke kerk. Grootvader en vader, die niets van elkander weten wilden, verzoenen zich als Bibi heelhuids terugkomt en dan hebben zij nog verdere avonturen. Ole en Bibi willen tenslotte 'n dierenbescherming door kinderen oprichten. Bibi, die bijna altijd zelf aan 't woord is, vertelt heel aardig, soms 'n béétje eigenwijs, soms 'n béétje sentimenteel. Toch wel 'n mooi soort meisjesboek.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Zurmussen, 8203.
ALBERT DE PADVINDER. Vertaald uit het Duitsch door P. Marcus, *Kruisvaarders van St. Jan., Rijswijk,* 1931. 31 blz. ing. *f* 0.25.

De levensgeschiedenis van Albert Louseau, 'n knaap van diepe godsdienstzin, 'n jongen uit één stuk, 'n voorbeeld voor z'n omgeving, bewonderenswaardig in z'n met hemelsch geduld gedragen lijden. Hij stierf reeds op veertienjarige leeftijd, de faam van z'n heiligheid verbreidde zich als van zoovele van zulke jonge heroïsche heiligen en de geschiedenis van hun leven zal onze kinderen iets kunnen meegeven, om over na te denken, om zoo goed en zoo kwaad als 't gaat ook na te volgen.

L. F.

FRANSCH.

Renee Zeller, 8204.
NOEL. *Desclée de Brouwer & Cie., Paris,* 1931. (19×14). 99 blz.

Marie Claire is op kostschool en wordt tegen Kerstmis door grootvader gehaald omdat Heeroom Celsas uit het heilige Land is gekomen. Pater Celsas vertelt aan Marie Claire en haar broertje de geschiedenis van Bethlehem en de kinderen doen hem allerlei vragen. 't Boekje is aardig uitgegeven en geïllustreerd.

Alb. Steenhoff-Smulders.

DUITSCH.

Delsuc-Drouven, 8205.
DIE SCHWERE NACHT VON KERVISZELL. *Herder & Co., Freiburg i. Breisgau,* 1930. (21×12) 184 blz.

Een frisch en spannend jongensverhaal. Een troep verkenners, die uit kampeeren zijn, krijgen gelegenheid hun speurzin op avontuurlijke wijze te scherpen. Op het slot Kerviszell gaat het er geheimzinnig naar toe. Vanuit hun kamp zien de jongens 's nachts in één der vertrekken fel licht opvlammen. Ze trekken op onderzoek uit, ze klimmen in het kasteel en vinden daar in een somber vertrek een man, die geboeid in bed ligt. Onder de grootste aandacht van allen vertelt deze zijn wedervaren. Hij blijkt een Rus te zijn, die om een uitvinding, die hij niet wil verkoopen door een machtig petroleumconcern gevangen gehouden wordt. De jongens besluiten hem te bevrijden. Na veel angst en spanning gelukt hun dat.

Het boekje geeft een goeden kijk in het verkennersleven met de orde en tucht, die in een kamp dienen te heerschen. Voor Duitsch-lezende jongens zeer aanbevolen. *J. H.*

Wolf Hagenreuter, 8206.
EBERHARD STRAUS. Geïllustreerd door Rudolf Schlichter. *Herder & Co., Freiburg im Breisgau,* 1931. 181 blz. ing. M. 2.—, geb. M. 3.—.

'n Duitsche padvinder-geschiedenis, die we met veel genoegen hebben doorgelezen. De schrijver is er voortreffelijk in geslaagd de mentaliteit van gymnasiasten en dergelijke jongens te teekenen: de hang naar 't avontuurlijke, de zin voor 't heroïsche, de vereering voor hoogstaande leiders, de beproefde vriendschap, de opstandigheid bij vermeend onrecht... 'n Vlot-geschreven relaas vol avontuur en afwisseling, dat zeker niet zal nalaten 'n goede invloed uit te oefenen op onze jongelui, die met 't eenigszins in „spreektaal'' geschreven Duitsch wel geen moeite zullen hebben.

L. F.

Fa. W. VAN ROOY & Zn. - BREDA - Tel. 735
VULHAARDEN, KACHELS, FORNUIZEN.

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

J. A. VAN DEN HEUVEL CITROËN-GARAGE — EINDHOVEN
LEENDERWEG 71 — TELEFOON 3806
Luxe-Auto-verhuur- en Taxi-bedrijf voor binnen- en buitenland. Reparatie-Inrichting. Verkoop van Olie, Benzine en Banden.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW
TELEF. 3313
GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

Fa. GEBR. KEMKES, Nijverstraat 14-20, Tilburg, Tel. Int. 1229
Speciaal in Kerkmeubelen.

Beddenmagazijn ANTON VEEGER
Speciaal adres voor
Slaapkamermeubelen, Bedden
Matrassen · Dekens - enz
Vraagt prijsopgave...
Molenstraat 142 — Nijmegen — Telefoon 123

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Leest de advertenties en begunstigt onze Adverteerders.

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.
Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA
HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

Electr. Boekbinderij v.h. Fr. Geertsen & Zn. GROOTESTR. 29 NIJMEGEN

Leo XIII en Rerum Novarum
door Prof Dr. F. Weve O.P.
en Prof. Mr. Dr. L. Triebels.
Hoogleeraren aan de R. K. Handelshoogeschool te Tilburg.
Prijs 90 ct.

Joannes Stalpart van der Wiele
door L. C. Michels,
Docent aan de R. K. Leergangen te Tilburg.
Prijs 75 cent.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den Uitgever Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg.

Voor de vrienden van het boek.

De jongste Academicien: Pierre Benoit.

De ook in ons land welbekende Fransche schrijver Pierre Benoit heeft zijn intrede gedaan in de Fransche Academie. Hij is de Benjamin in die doorluchte vergadering. Hij is immers slechts 45 jaar oud terwijl twee van zijn collega's reeds 85 en 84 zomers tellen (J. Cambon en Pierre de la Gorce). Met Benoit heeft de oorlogsgeneratie haar intrede gedaan in de Academie. Heel de Fransche pers verheugt zich over deze geweldig vlugge opstijging ten volle gerechtvaardigd door het ongewone talent van dezen verbeeldingrijken en delicaten schrijver.

In dit verband zij er tevens op gewezen, dat Benoit zijn geboortestreek heel trouw is gebleven in zijn literair werk. Hij is een man uit het schoone Zuiden; werd geboren te Albi, studeerde aan het lyceum te Mont-de-Marsan en volgde lessen aan de Faculteit der Letteren te Bordeaux. En al leidt hem zijn verbeelding nu en dan naar het exotische, opvallend is het aandeel, dat zijn streek in zijn werk inneemt. Zoo is het kader van zijn laatsten roman *Le Dejeuner de Sousceyrac*, de streek van Cahors en Aurillac. En ook in zijn exotische romans komt meestal een personage voor uit de *Midi Languedocien*. Zoo is M. Le Mesge in *L'Atlantide*, professor aan het lyceum waar hij zelf studeerde; Mr. de Preneste in *Pour Don Carlos*, is onder-prefect te Mauléon; *Mademoiselle de la Ferte* speelt in de omgeving van Dax; de held van *L'Oublie* is kassier in een zeemtouwerij te Pau en het drama van *Alberte* speelt zich af in het kalkachtig plateau van Languedoc.

Dit gezonde regionalisme in het werk van Benoit dient hier even te worden onderlijnd want het is een van de diepere oorzaken van zijn succes en ook een van de condities van zijn literaire waarde.

Een vernieuwd „Filmliga".

In het begin van de volgende week zal het tijdschrift *Filmliga* onafhankelijk maandblad gewijd aan de filmkunst, opnieuw verschijnen. De redactie is samengesteld uit mr. Henrik Scholte, L. J. Jordaan, dr. Menno ter Braak en dr. J. F. Otten, tevens redactie-secretaris. De firma Nijgh & van Ditmar te Rotterdam heeft zich met de uitgave van het tijdschrift belast.

Aan het prospectus ontleenen wij nog het volgende: Terwijl het vroegere *Filmliga*, toen nog officieel orgaan van de Nederlandsche Filmliga, zich tot een betrekkelijk kleinen kring van filmvrienden richtte, zal het nieuwe periodiek veel algemeener worden. Getracht zal worden *Filmliga* te maken tot het eerste filmtijdschrift van Nederland. *Filmliga* stelt zich ten doel de jonge filmkunst in al haar uitingsvormen te verdedigen. Gestreefd zal verder worden naar een absoluut onafhankelijke filmcritiek. Een pagina zal worden ingeruimd voor de officieele mededeelingen van de Nederlandsche Filmliga.

Medewerking hebben toegezegd: D. A. M. Binnendijk, ir. A. Boeken, Willem Bon, Alberto Cavalcanti, René Clair, Close-Up, Jean Dréville, Germaine Dulac, M. H. K. Franken, mr. C. J. Graadt van Roggen, Chr. de Graaff, Th. B. F. Hoyer, mr. Johan Huyts, Joris Ivens, Simon Koster, Germaine Krull, Jean Lenauer, Bertus van Lier, Nico Rost, Hans Richter, Elisabeth de Roos, Fritz Rosenfeld, Walter Ruttmann, Paul Schuitema, Max Sluyzer, S. Silka, Constant van Wessem, Piet Zwart e.a.

Rene Maran.

In verband met onze jongste publicaties over negers en negerliteratuur zij hier vermeld dat zoo juist een nieuwe roman is verschenen van den franschschrijvenden neger: René Maran, getiteld: *Le coeur serre*. Dit is het negende werk van dezen nog jongen kleurling. Hij werd den 5den Nov. 1887 geboren te Fort-de-France (Martinique) doch verliet zijn geboortestreek reeds op zijn derde jaar en is er sedertdien nooit meer teruggekeerd. Van toen af woont hij in Bordeaux. In 1892 en 93 verbleef hij te Libreville (Gabon) waar zijn vader onderadministrateur was en hij heeft ook met tusschenpoozen de functies van koloniaal agent waargenomen in Afrika. Zijn eerste verzen schreef hij op de collegebanken, toen hij zoowat 17 jaar oud was. Zij werden later gebundeld onder den titel *Maison du Bonheur*. Daarna verschenen met min of meer groote tusschenpoozen: *La vie interieure* (1912), een bundel gedichten; *Batousla* (1921) een roman; *Le visage calme* (1923) gedichten; *Le petit roi de Chimerie* (1924), een verhaal; *Djouma, Chien de Brousse* en *Journal sans date* (1927), roman en onlangs de bovenvermelde roman. Maran schrijft niet om zich te amuseeren, zegt hij. Hij neemt enkel de pen op „pour prouver et faire réfléchir tout en distrayant".

Kenschetsend voor den schrijver is het kleine gedichtje dat we in *La vie interieure* vinden:

„Bien peu m'importe la gloire.
Bien peu m'importe l'affront.
Pleurs d'ombre ou cris de victoire,
Je sais trop ce qu'ils diront.

Mais je veux, ainsi que Heine,
Dont j'ai compris les leçons,
Résumer toute ma peine
En de petites chansons".

Arthur Schnitzler

De bekende Oostenrijksche dramaturg, Dr. Arth. Schnitzler, is onlangs op 69-jarigen leeftijd overleden. Des morgens kreeg de schrijver op een wandeling een bloeduitstorting in de hersenen. Na een bewusteloosheid van eenige uren is Dr. Arthur Schnitzler overleden.

Schnitzler, wiens vader medicus was, wijdde zich eveneens in den beginne aan medische studies en liep colleges aan de universiteit van Weenen. Hij werd officier van gezondheid, had later een particuliere praktijk om zich vervolgens uitsluitend te wijden aan literatuur. Een zijner eerste novellen was *Leutnant Gustl*, welke in de *Neue freie Presse* werd gepubliceerd en tengevolge had dat tegen hem een aanklacht werd ingediend wegens beleediging van het leger. Zijn titel „regimentsarts" werd hem toen voor het vervolg ontzegd.

De bekendste werken van Schnitzler zijn voor alles de roman *Der Weg ins Freie* en de later ook verfilmde novelle *Fraulein Else*. Het indertijd zeer veelvuldig gespeelde tooneelstuk *Liebelei* is ontleend aan Mileu. Met dit stuk heeft Schnitzler in het jaar 1895 in het Burgtheater zijn eerste groote successen geboekt. Zijn werken waren de laatste uitingen van de fin de siècle-cultuur en ondanks literaire qualiteiten van niet te onderschatten waarde van weinig beteekenis voor den mensch van dezen tijd en moreel onaanvaardbaar.

JEAN VERMEULEN-ROELOFS
WIJNHANDEL — VENRAY
MISWIJN EN ANDERE WIJNEN
VRAAGT PRIJSCOURANT.

Stoomsteenfabriek „NUANCE"
FIRMA BOERLAND EN VAN DER KUN
TEL. AFFERDEN L 3. — HEUKELOM L.
Genuanceerde steen
Blauwe en Paarse plintsteen. Ruwe Handvorm.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003
Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

2000 Nieuwe abonné's
Bijna 2000 nieuwe abonné's werden ingeschreven voor de twaalfde jaargang van
HET SCHILD
De abonnementsprijs is laag
De inhoud trekt de belangstelling van elk ontwikkeld katholiek en niet-katholiek. . . . .
Gratis proefnummer.
Propaganda Secretariaat
O. Nassaulaan 16 — 's Bosch
Advertentie-tarief:
N.Z. Voorburgwal 278-280
Amsterdam. C.

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT
Review for the use of learned world — Revue du monde savant — Rassegna del mondo scientifico — Revista del mundo cientifico
Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke
Unter redaktioneller Mitarbeit von
Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**
Herausgegeben von
Dr. E. O. Ebert, Oberbibliothekar u. Stellvetr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent**, Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erschient jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich 6 Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4.- Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In- und Auslandes. Die Berichte erschienen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache

Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12—, geb RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.— : Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.—, Einzelheft RM. 2.50.
Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos
Walter de Gruyter & Co, Berlin W 10, Genthiner Str. 38

Frma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No. 354.

DUC GEORGE
SIGAREN ZIJN

OVERWELDIGEND

GIJ
die niet adverteert,
ge krijgt alléén als klant,
wie bij geval passeert . .

C. VISSERS- VAN SETERS
Ginnekenweg 4 — BREDA — Telefoon 177
Lood- en Zinkwerker. Aanleg van Gas en Waterleiding.
Magazijn van Sanitaire Artikelen.
GAS- EN KOLENKACHELS.

PAUL MURK
DAMESKAPSALONS
Ginnekenweg 8 — BREDA — Telefoon 1233

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

**zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.**

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:

Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.

Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."

Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".

L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.

**Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK**

GRONINGER BIJDRAGEN VOOR TAAL- EN LETTERKUNDE

I. DE HISTORIE VAN DEN VIER HEEMSKINDEREN, uitgegeven naar den druk van 1508, berustende op de Universiteitsbibliotheek te München, door Dr. G. S. Overdiep, met afbeeldingen naar de houtsneden v.d. druk van 1508, geb. f 5.90

II. PALATALIZERING VAN Û IN 'T WESTERLAUWERS FRIES, door Dr. W. de Vries . . f 1.90

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever
J. B. WOLTERS — GRONINGEN,
DEN HAAG — BATAVIA.

MENEER VAN NETTEN

Een boek over Wellevendheid voor Iedereen

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

**Omslagteekening van den kunstenaar
JOHAN COLLETTE.**

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wel evendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken

Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders. niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.

Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.

Ingenaaid f 3.— — ingebonden f 4.—.

**Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND**

„KUNSTLICHT"

**ARTISTIEKE VERLICHTING
EN KUNSTVOORWERPEN**

GEB. VERHOEVEN

EINDHOVEN — GELDROPSCHEWEG 22 — TEL. 2467

Vermijdt teleurstelling.

VRAAGT BONBONS FINS

Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS

v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF

Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34. Tilburg, Tel. 641

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
Catalogus op aanvraag gratis.

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

Leest de Advertenties en...

Begunstigt onze Adverteerders.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

No 5 | 1 MAART 1932 | 25 cent

Johann Wolfgang Goethe.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING — BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

SCHOENMAKERIJ EN LEDERHANDEL „DE TOEKOMST”
VAN GOORSTRAAT 58 — NIJMEGEN
WEET U dat bovengenoemd adres U vele voordeelen bezorgt. Beleefd aanbevelend Th. J. Verbiesen.

INHOUD

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Nadruk verboden.

Ed. A. Serrarens: *Een nieuw boek over Literatuur.*

L. J. M. Feber: . . . . . *Indië in opstand*

Jac. P. van Ferm: . *Theosophie en Antrosophie.*

W. Blokveld: . . . . . *De komische film*

UIT BOEK EN BLAD:

De Maasbode — Dietsche Warande en Belfort.

VERSCHEIDENHEDEN:

Johann Wolfgang Goethe. — Washington als boekenliefhebber. — Letterkundige prijzen. — Wat is Literatuur.

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING”.

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI SIERT DE WONING
DOOR
CELOTEX
Voorradig in afmetingen van:
DIK: . . . . 11 m.M.
BREED: 91-121 c.M.
LANG: 244-260-275 305-366-427 c.M.
N.V. Bouwstoffenhandel
H. W. DE KANTER
BREDA
Oede van Hoornestr. 1 en 8
Telefoon 779

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar **LUXOR-THEATER**
Mariënburg — Telef. 20

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN
AGENTSCHAP GILLET MOTOREN — KESTEIN'S EAK RIJWIELEN
Soliede personen gemakkelijke betalingscondities.

Doet uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren

Edgar Wallace, de literaire groot-industrieel.

De hedendaagsche Engelsche letterkunde is rijker, dan die van eenig ander volk. Periodes van inzinking hebben de Engelsche letteren sinds de dagen van koningin Elisabeth eigenlijk niet gekend, ofschoon enkele tijdvakken gekenmerkt zijn geworden door een zeer groot aantal mannen van den allereersten rang. Het is waarschijnlijk, dat Engeland sinds het einde der vorige eeuw zulk een tijdvak doormaakt, en hoe schitterend het ook zijn moge, opgeluisterd als het wordt of geworden is door een Hardy, een Conrad, een Shaw, een Chesterton, een Wells, een Galsworthy, een Belloc, een Huxley, het vertoont nog steeds geen teekenen van degeneratie, maar schijnt integendeel zijn hoogtepunt nog lang niet bereikt te hebben.

Merkwaardig is het, dat, terwijl Engeland de heerschappij voert op het gebied der fraaie letteren, zijn overwicht op het terrein der ontspannings-literatuur zeker niet minder groot is. Over statistieken beschik ik niet, maar ik geloof, dat er in het Nederlandsch meer romans uit het Engelsch vertaald worden, dan uit alle andere talen te samen. Maar in alle landen bestaat voortdurende vraag naar Engelsch werk. Alleen reeds het mengelwerk der dagbladen is, wanneer het niet in de taal van het land zelf geschreven werd, meestal uit het Engelsch overgezet.

Een van de oorzaken van het Engelsche overwicht en van de onvergelijkelijke vruchtbaarheid der Engelsche drukpers is hierin gelegen, dat het Engelsche taalgebied verreweg het grootste is, en dat bovendien per hoofd der bevolking in Engeland meer gelezen wordt, dan in eenig ander land. De vraag naar manuscripten is onuitputtelijk. Romans en korte verhalen schrijven is hier een beroep, waarvan honderden en honderden personen kunnen leven.

In Engeland, of juister: in de Engelsch-sprekende landen, met een bevolking van bijna 200 millioen blanken en ontelbare millioenen Engelsch-sprekende kleurlingen, kon de ontspanningsliteratuur zich ontwikkelen tot een moderne industrie van den eersten rang.

In die „industrie'' nam de dezer dagen op 56-jarigen leeftijd overleden Edgar Wallace de eerste plaats in. Niet door de letterkundige waarde, maar door den ongeloofIijken omvang van zijn werk.

Hij was de grootmeester van de „thriller'', van de „mysterie''-roman, waarin bijna steeds misdadigers de hoofdrol speelden. Hij heeft 150 van die romans geschreven, en alle hebben zij het groote publiek geboeid en doen griezelen. Hij heeft ongeveer 300 kortere verhalen gepubliceerd, 12 tooneelstukken doen opvoeren en verscheidene scenarios geschreven. Terwijl hij als veelschrijver Alexander Dumas overtroefd heeft, wist hij zich vrij te houden van de meeste gebreken der veelschrijverij.

Hoezeer hij ook naar sensatie streefde en de haren zijner lezers en lezeressen ten berge deed rijzen, zijn stijl bleef altijd beschaafd. Zijn hoofdfiguren, vooral de misdadigers, wist hij zoo raak te teekenen, dat zelfs literaire critici ze als verdienstelijke „creaties'' huldigden. De dialoog in zijn tooneelstukken, welke technisch aan de hoogste eischen voldeden, was vaak meesterlijk. Edgar Wallace beschikte over talenten, die hem tot een schrijver van veel hoogeren letterkundigen rang voorbestemd schenen te hebben. Maar grooter dan die talenten was zijn voorbeeldelooze energie, en deze vond slechts bevrediging in het produceeren van bladzijden bij duizenden en duizenden. Gelijk gezegd: hij had de gaven van een schrijver, maar het karakter van een modern industrieel. Hij dicteerde al zijn boeken en tooneelstukken. Hij dicteerde 40000 woorden per uur. Terwijl zijn secretaresse haar stenogrammen typte, dicteerde Wallace in een dictofoon. Toen hij zich, op weg naar Hollywood, waar hij gestorven is, te New York bevond, dicteerde hij per transatlantische telefoon de laatste hoofdstukken van een juist-uittekomen roman aan zijn secretaresse te Londen.

Edgar Wallace

Enkele jaren geleden verdiende hij met zijn boeken, artikelen en tooneelstukken ongeveer 40.000 pnd. per jaar. Den laatsten tijd was zijn inkomen waarschijnlijk nog aanmerkelijk gestegen. Daarentegen verloor hij op de renbaan, waar hij een der bekendste figuren was, meer dan hij er won. Hij gold als een der grootste race-deskundigen, en de bladen betaalden hem schitterend voor zijn beschouwingen over de rennen.

Edgar Wallace is uit de laagste volksklassen geboren. Zijn moeder stierf in het kraambed; een visch-drager van Billingsgate markt ontfermde zich over den 9dagen ouden zuigeling. Op zijn 12de jaar begon hij te werken. Eerst als kranten leurder, daarna in ontelbare „baantjes''. Na dienst op een treiler gedaan te hebben, werd hij soldaat, ging met zijn regiment naar Z.-Afrika, maakte daar als journalist den Boerenoorlog mee, keerde naar Engeland terug, werkte als verslaggever „en begon in 1902 romans te schrijven Zijn eerste grootere succes bezorgde hem in 1906 *The Four Just Men.*

Edgar Wallace verdiende honderdduizenden ponden, maar hij spaarde niet. Hij genoot van het leven, en hij genoot ervan op de mooiste manier. Want hij was een der grootste philantropen van Londen. Een groot deel van zijn fabelachtig inkomen is besteed geworden aan hulpverleening. Niemand heeft zich ooit vruchteloos tot hem gewend. En men zegt, dat gemiddeld tien menschen per dag zich aan zijn huis vervoegden om raad en hulp.

Big Ben.

Waar komt dit zoo sterk uit als in de techniek?

Techniek is toepassing van kracht: efficiency in de techniek is: uit **de** krachten der natuur op de **meest doelmatige en minst kostbare** wijze het **grootst mogelijke profijt** trekken.

Technici, past die efficiency in de eerste plaats op U zelf toe! In Uw geest sluimeren ook krachten, die niet renteloos mogen blijven rusten. Zij kunnen ten nutte worden gemaakt door studie in **Burgerlijke Bouwkunde, Waterbouwkunde, Werktuigbouwkunde, Electrotechniek, Chemische Techniek,** enz.

Doch . . . de gaven van Uw verstand en geest moeten door **ervaren onderwijskrachten** worden gewekt en tot ontwikkeling gebracht.

PBNA, het Nederlandsche Technicum beschikt over die krachten.

Vraag het kosteloos verkrijgbaar prospectus No. 44 ten spoedigste aan Ge ontvangt dan bovendien opgave van de spreekuren, die geregeld het geheele land door worden gehouden.

PBNA HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM
DIRECTIE: E. J. ROTHUIZEN EN F. WIND
ARNHEM AFD. TEL. 22569
Studeer techniek thuis!

Fa. Rhee & van den Berg
AANNEMERS — BREDA
LOONZAGERIJ EN SCHAVERIJ
Postgiro 111473, Nieuwe Huizen 16, 16a, Tel. 1270

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel. 1739. Franciscus-Romanusweg 34

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

---

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITIAR

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg
TIMMERFABRIEK
Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven - Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting
VISCHMARKT 8 BREDA

„DE MARKSINGEL"
G. A. LOONEN en Co. — BREDA.
KERK-SCHOOL-EN TURNMEUBELEN
TEL. 1668 ('s av 828)

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

---

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER
OBERLAHNSTEIN
Sedert 1887 eene Nederlandsche Onderneming.

EEN NIEUW BOEK OVER LITERATUUR.

Met dit boek van Dr. Saalborn zijn we wel op het meest gevaarlike pad der letterkundige geschiedschrijving geraakt.
Evenals in Duitsland gaan we 't nu ook bij ons beleven, dat de gebroken eenheid in ons denken, de wemeling van richtingen en scholen zich ook in de lieteratuurgeschiedenis meer dan ooit gaat manifesteren. De oude meer statistiese school van het positivisme, die Te Winkel bij ons vertegenwoordigt analoog aan Scherer in Duitsland, schijnt volslagen uitgediend. De dorre objektiviteit is overweldigd door de vurige subjektiviteit. Spengler's devies „Natur soll man wissenschaftlich traktieren, über Geschichte soll man dichten" is niet aan dovemans' oren gepreekt. En we mogen er ons over verheugen als de overwinning van bezieling op saaiheid, maar tevens ons niet ontveinzen dat deze leus, hoe bekoorlik ook, tevens een aanslag inhoudt op het primaire doel van geschiedenis als wetenschap, als reconstructie van het verleden. Zonder terug te willen tot de dorre vermelding der feitelikheden — de toegewijde „Sinngeburg" is een te grote verworvenheid, — kan men steeds meer beangst worden voor de konsekwenties der subjektieve interpretatie. Het krediet van de nieuwe historicus is er niet groter op geworden. Boeiend en levendig heeft slechts zeer betrekkelike waarde, als het onhistories is. Wat bereiken we voor onze werkelike kennis met Ludwig's historiese portretten als de vakman er de schouders voor ophaalt, als de „Sinngeburg" niet wetenschappelik gegrond is.
Nog bezwaarliker is de met de dichterlike historiografie ten nauwste samenhangende methode de lieteratuur te bezien onder één aspekt, waarbij men gewoonlik pleegt te vergeten, dat het geheel meer waard is dan de samenstellende delen.
In Duitsland schreef Mehring met overrompelend en bekoorlik elan zijn Marxistiese lieteratuurgeschiedenis, geheel en al getoetst aan zijn beperkt partijprogram, maar ontstellend zijn de onhistoriese onbillikheden, welke hij beging tegenover de burgerlike auteurs. Het heeft er alles van dat men zich gaat dood specialiseren. In Duitsland krioelt 't van richtingen. Men spreekt van Marxistiese lieteratuurgeschiedenis, soziaal-psychologiese, ras- en stamtheoretiese, idealistiese, okkultistiese, psycho-analytiese en pathologiese, louter-esthetiese lieteratuurgeschiedenis enz. Men meent alles gezegd te hebben, terwijl deze afzonderlike beschouwingen hoogstens bijdragen kunnen zijn, die het de samenvattende historicus mogelik maken de begeerde synthese te benaderen en zijn beelden te kompleteren. Bij ons valt nu ook een dergelike evolutie te konstateren. Jan Te Winkel schreef zijn ontwikkelingsgang met pijnlike bedachtzaamheid. Met zooveel mogelike vermijding van alle subjektieve inslag heeft hij geïnventariseerd. In Prinsen's ***Handboek tot de Ned. Let. Gesch.*** treedt de eigen persoonlikheid veel sterker op de voorgrond.

C. E. van Koetsveld.

Zijn sympathieën zijn overal tast- en voelbaar, waar hij de tegenstelling, waarop zijn boek gebouwd is, tussen spiritualisme en sensualisme, magere kristelikheid en weelderig hellenisme, heeft uitgewerkt. En zijn boek is er inderdaad leesbaarder, prettiger en boeiender op geworden. Maar is het ook kredietwaardiger als Te Winkel?
Dr. Saalborn wil voor onze letterkundige geschiedenis nieuwe criteria van psychologiese en maatschappelik-psychologiese aard. Het voor ons liggend boek, dat enkel de jaren tussen 1840-80 behandelt naar die maatstaf, is eigenlik een gedeeltelik toegeven aan de neiging „de studie van de geheele voorbijgegane letterkunde nog eens

opnieuw te gaan bestudeeren van uit dit standpunt.'' (blz. 2).
Ondanks alles, hadden we gewenst, dat Dr. Saalborn aan die neiging had toegegeven hij zou het ontwaken van het sociale bewustzijn in de lieteratuur niet zo laat opgemerkt en ervaren hebben, hoe sterk en hoe rigoureus vaak dit bewustzijn zich openbaarde lang voor Koetsveld, Potgieter en Cremer aan wie Saalborn de primeur wil toekennen. De geestelike reacties van menseliefde, rechts- en gelijkheidsgevoel, die de sociale wanverhoudingen op de voet volgden, getuigen de hele middeleeuwen door, hoe waakzaam het sociaal bewustzijn was. En nam ook Vondel in zijn Roskam met een hooggestemd rechtsgevoel de schamele gemeente niet in bescherming tegen de kuiperijen der magistratuur. En heel die sociaal getinte lieteratuur is verenigbaar met de definitie waarin Saalborn het begrip sociale gedachte begrenst: „het bewustworden van medegevoel met die menschengroepen, die door de sociale struktuur van den tijd in ongunstige den mensch onwaardige omstandigheden moeten leven.'' Getuigt het niet van volslagen gebrek aan perspektief in deze stof Potgieter de baanbreker te noemen voor onze sociaal gekleurde poëzie? Toch beschouwt Saalborn Potgieter, Beets, Cremer en van Koetsveld ook nog als onmondigen. Hij spreekt naar aanleiding van deze auteurs niet van een

E. J. Potgieter.

aanwezig sociaal bewustzijn, maar van het óntwáken daarvan, een toestand tussen dromen en waken (blz. 192). Hoe weinig vast zijn waardering is blijkt hier uit dat hij elders (blz. 115) Cremer 'n man met een sterk sociaal bewustzijn noemt. Maar eigen-

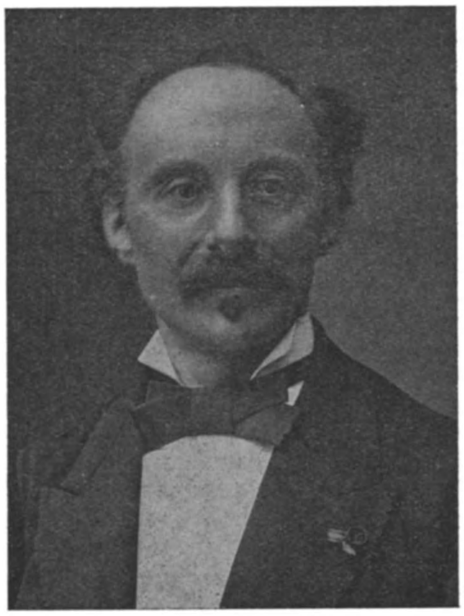

J. J. Cremer.

lik verlangt Saalborn radikalisme, kollektiviteitspoësie à la van Collem. Sociaal dichter is men pas als men zijn sociale overtuigingen, — niet als Gorter, H. Roland Holst of Adama van Scheltema, — duidelik verstaanbaar voor iedereen, met uitgesproken kollektiviteitsbewustzijn, van de tinnen van het partijlokaal uitzingt.
De Heer Saalborn had met meer sukses een boek kunnen schrijven over het ontwaken van het socialisties bewustzijn of over de eerste reacties op de uitwassen van het ekonomies liberalisme. Dan had hij niet de grievende onrechtvaardigheid begaan het hele burgerdom van voor 1880 te belasten met onkunde, minachting en onverschilligheid ten opzichte van de grauwe massa's in de steden en op 't platteland.
Zijn eigen boek logenstraft trouwens al deze generaliserende beschuldiging in zoverre het door zijn waardering van genoemde auteurs een tijd rehabiliteert, die zonder voorbehoud vaak als dé periode van het Nederlandse filisterdom is uitgekreten. We willen daarmede de waarlik misselike burgerlikheid van een Tollens — voor korte tijd door Van

Duinkerken nog aan de kaak gesteld — en zijn gebrek aan offerende grootmoedigheid, niet goed praten.

Maar naast Tollens staan de figuren van Saalborn, staat ook Haversmidt, die de

Nicolaas Beets.

schrijver als mensenvriend niet blijkt te kennen, maar die nog andere dan Piet-Paaltjens-tranen geschreid heeft, die zijn gemeente trachtte te stichten met de ***Miserables*** van Hugo en krom lag omdat hij de huur van zijn pastorie te hoog betaalde. Haversmidt was werkelik een van die heerlik-onpraktiese filantropen die in de grauwe eenzaamheid van zijn fries Kleidorp onder de rook van Schiedam een weldaad betekende.

Saalborn heeft geen scherp zintuig voor de wetten van wording en groei. Is het niet een heel natuurlike zaak dat de bestrijding van het monster dat uit het bol der liberale ekonomie van Adam Smith was te voorschijn gekropen, pas krachtig begon, toen de weerzinwekkende gevolgen alom zichtbaar werden. De kristelike maatschappij zou in een ver stadium van degeneratie zijn gekomen, wanneer het de schande van kinderexploitatie en uitbuiting langer verkropt had. Maar zover is 't niet gekomen en dat is gebeurd, dank zij 't Evangelie der dominees, waarop Saalborn insinuerend weet te schamperen. Inderdaad ligt in dat Evangelie de oplossing van het sociaal konflikt, ja zelfs het socialisme is voor ons, hoe parodoxaal het ook moge klinken, zonder dat evangelie histories onverklaarbaar.

Hoe weinig gevoel voor tijd en omstandigheden Dr. Saalborn bezit, blijkt ook uit de onhistoriese houding, wanneer hij Cremer c.s. waardeert, terwijl hij de van eerlike en sterke deernis kreunende verzen van een tijdgenote als Elisabeth Browning als „zielig gejammer" verwerpt. Is hier niet sprake van gelijkgestemde gevoelens, die evenveel of evenweinig revolutionair zijn?

De schrijver beaamt de mening van Te Winkel dat een lieteratuurgeschiedenis van uit een vlottend estheties bewustzijn niet te schrijven is, maar wie garandeert hem de veiligheid van zijn sociaal dogma, waaraan hij alles met tastbare voorkeur weet te toetsen?

De methode van Dr. Saalborn is zo eenzijdig dat zij de lieteratuurgeschiedenis als wetenschap in groot verval zou brengen. De sociale overtuigingen der auteurs zijn zo wat het enige, dat de schrijver als relieken uit onze beschavingsgeschiedenis wil redden. Van het hele complex van krachten die een stuk lieteratuur bepalen is de vitaliteit van het sociaal bewustzijn ongeveer het enige dat Saalborn interesseert. Esthetica wordt nauweliks of niet meer verondersteld. Met lieteratuur-geschiedenis heeft dit boek dan ook weinig uit te staan en we kunnen het dan ook niet als zodanig aanvaarden. We doen dat wel inzoverre als Dr. Saalborn's boek bij ons de herinnering aan Potgieter's, Cremer's en van Koetsveld's goed-mens-

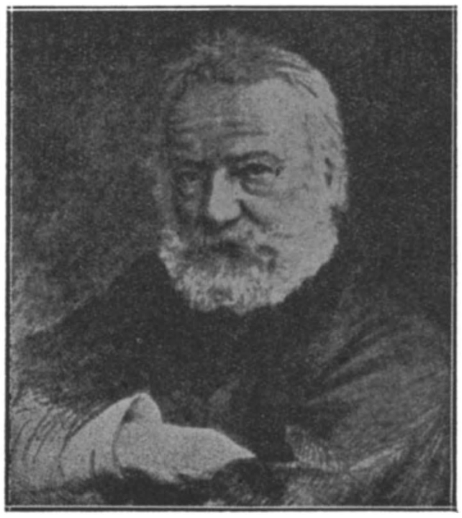

Victor Hugo

zijn door zijn illustrerend materiaal heeft verlevendigd. We kunnen er ons weldadig aan spiegelen.

Ed. A. Serrarens.

---

[1] Drs. A. Saalborn, HET ONTWAKEN VAN HET SOCIALE BEWUSTZIJN IN DE LITERATUUR. *H. J. Paris, Amsterdam*, 1931. (24×17.5) 190 blz. ing. f 3.90, geb. f 4.50.

INDIË IN OPSTAND.

Romain Rolland.

Onvrij door zijn vrijgeesterij, gebonden door zijn individualisme, worstelt Romain Rolland om vastheid, om verzekerdheid en tucht. Religieus aangelegd, ontkent hij niet, dat de Katholieke Kerk de bewaarster is van onvergelijkelijkewaarheidswaarden; hij is niet blind voor de ordenende kracht harer ethiek. Wat hij begeert, is echter een geloof zonder dogma, een godsdienst zonder kerk, een geestelijke stabiliteit zonder leergezag. Zoo slaakt hij in arrenmoede de verzuchting, dat wie de Kerk binnen wil, eerst moet knielen aan de deur. Het ontgaat hem, dat alleen in de overgave de vrijheid is te vinden, de persoonlijkheid vrij komt van zichzelf.

Het *Universeele evangelie van Vivekananda* [1] schijnt hem alles te geven wat hij verlangt; het vraagt geen tucht, geen onderwerping aan welke vreemde autoriteit ook. Het heeft daarvan althans den schijn. Intusschen is het hem niet zóózeer evangelie, of hij zet slag op slag vraagteekens achter veel duistere uitspraken van den geweldigen Indiër. Deze wijsheid uit het Oosten is vaag genoeg om zijn Westersche individualisme de gewenschte ruimte te laten; religieus van algemeene oriënteering biedt het een stonde soulaas aan zijn zoekenden, zwervenden geest, op trek naar het beloofde land van een herwonnen positieven godsdienst.

Voor Rolland is de stem van het Oosten, die het Westen aanspreekt tot in het diepst der ziel, geen nieuw geluid. De verklaring van den Europeeschen geest als de resultante van Hellas, Rome en het Christendom acht hij onvolledig; hij neemt een inwerking aan van Indische wijsbegeerte en mystiek op het christendom der eerste eeuwen. Tot geen constatatie van historische feiten van persoonlijk verkeer in staat, beproeft hij een bewijsvoering op den grondslag van teksten. Plotinus en in het bizonder Dionysius de pseudo-Areopagiet leveren hem het gewenschte materiaal, nadat hij dit zelf heeft ingelegd in hun vaak duistere, voor de meest uiteenloopende verklaringen vatbare uitspraken. Het valt hierbij op, dat de teksten van den Areopagiet, waarin Rolland weerklanken weet te hooren van Oostersche mystiek, juist die panthëistisch genuanceerde ontboezemingen betreffen, waartegenover de Kerk van den beginne af aan een streng voorbehoud heeft gemaakt.

Voor de universaliteit van de leer van Vivekananda, die de wijsheid van het oude Indië moderniseert, bewijzen de punten van gelijkenis, die Rolland meent te kunnen constateeren, volstrekt niets. Dat de bloei der waarheid in verschillende eeuwen, bij verschillende volkeren, gelijkenis vertoont, is de natuurlijkste zaak ter wereld; zoo natuurlijk als de natuurlijke openbaring zelf. Evenmin is het een wonder, dat de dwalende mensch zich herhaalt in waan en ketterij in onderscheiden tijden en werelddeelen, verbijsterd als hij overal en immer wordt door denzelfden boozen geest, die hem naar den innerlijken vrede staat, zijn inzicht, poogt te verduisteren.

Vivekenanda en zijn voorganger en leermeester Ramakrishna waren ongetwijfeld groote geesten, intellecten van weidsche vlucht, menschen van diepe vroomheid, die eerbiedig zich bogen voor het eeuwige en oneindige. Naast hun menschelijkheid, hun waardige houding tegenover God en het leven, zinken de dragers van het Westersche materialisme en scepticisme als minderwaardigen in het niet. Maar zij zijn niet waar Rolland hen voor houdt, niet de verkondigers van een universeel evangelie, de scheppers van een super-religie. Het laatste woord is uitgesproken in het Woord Gods; in den godsdienst, die Hij den menschen gaf, schiep God zelf de sluitsteen der schepping, verbond hij God en mensch, hemel en aarde in een eeuwige, bestendige gebondenheid. Het Evangelie alleen is universeel; de Kerk alleen is de voltooide religie, die niet alleen het verstand verlicht, maar den mensch zalig maakt. De mensch, die het creeeren van een universeele religie beproeft, moet de

algemeenheid daarvan zoeken in abstractie van verbizonderde motieven en leerstukken; op zoek naar het universeele verliest hij zich in het onbepaalde. Ook kan hij geen enkel gezag laten gelden zonder allen, die onderwerping en aanvaarding weigeren, uit te sluiten van de universaliteit, waarin hij gansch de menschheid wil omvatten. Trouwens, een leer van volstrekte individueele vrijheid komt met zichzelf in tegenspraak, zoo gauw zij zich als „evangelie" wil doen gelden.

Me dat al zijn deze beide groote Indiërs wereldhistorische phenomenen. Terwijl het Westen in materialisme ten onder ging, verdorde en ineenschrompelde, zich afwendde van Oorsprong en Doel, van mensch en wereld, den eerbied opzegde aan zijn Oorzaak, den eenig-waren zin van het leven miskende, gingen zij in tot zichzelf, tot de bronaar der allerdiepste, der religieuze strevingen. In de orde der natuurlijke openbaring, door de kracht der rede, verhelderd door een leven in ascese, vonden zij waarheden, stegen zij tot inzichten, waarin iets van de Waarheid gebroken en verschemerd weerspiegelt. Waarheden en inzichten, die tegen den achtergrond van den verdonkerden en versomberden Europeeschen geest stralen met een kracht en een helderheid, die de verdoolden doen denken aan de zon eener goddelijke openbaring. Het is mogelijk, dat zij alle wijsheid overtreffen, die buiten de Kerk de menschheid in dezen tijd van ontreddering is bijgebleven. Zooveel zou Rolland zijn toe te geven; maar met deze bepaling van de waarde van dit „evangelie" komt meteen zijn betrekkelijkheid vast te staan, wordt het van iederen schijn van universaliteit ontdaan.

Vivekananda bij zijn eerste terugkeer uit Amerika-Colombo 1897

Henri Massis.

In zijn *Défense de l'Occident* fulmineert Massis tegen deze Indische pretentie, van de wereld het laatste woord, de hoogste en definitief bevredigende formule te brengen, van de essentie aller godsdiensten in een universeele religie saam te vatten.

Voor Massis is Azië de haard van de machten der duisternis, de bakermat van geestelijk nihilisme; met het propageeren van zijn wijsheid, met de aankondiging van een evangelie voor de komende geslachten zou Azië het er op aan leggen het Westen te ontkrachten, zijn positieve ideeënschat te doen uitvloeien in een geestelijk vacuum, het van zijn zelfbepaaldheid te berooven. Deze aanslag op de wezenlijke Westersche cultuur zou doelbewust worden ingezet als voorbereiding van een stormaanval ter verplettering van de wereldheerschappij van het blanke ras. Echter is een andere zienswijze houdbaar en wel deze, dat de pretenties van het Indisch heidendom tegenover het verheidenschte Europa lang niet onverklaarbaar zijn — zij het tot die hoogte niet gerechtvaardigd. Een generatie, die meer

verheidenscht is dan de heidenen, heeft het te aanvaarden, dat de heidenen haar religie komen leeren. Nadat het Westen het christendom heeft verzaakt en gesmaad, krijgt het de geringschatting van het niet-christelijk Indië ter beschouwing. Het kan echter nog lang duren, eer Europa zich schaamt over zijn vergrijp aan de hoogste zedelijke en geestelijke waarden, eer het als de verloren zoon terugkeert tot het vaderhuis, tot de bron van zijn zielseigen cultuur.

Wie den geest van Indië schat naar zijn hoogheid én naar zijn betrekkelijkheid, wie daarin aanvoelt de worsteling om zelf-bezit, om innerlijke bevrijding, wie de evenwichtige grootheid en het „verheven streven" van een Ramakrishna, een Vivekananda, een Tagore óp ziet rijzen naast de platheid, de vlakheid, de trivialiteit van het moderne Westen, die beseft, dat

Rabindranath Tagore.

een beweging als door Gandhi ontketend en geleid, iets meer beteekent dan een politieke agitatie van opgezweepte malcontenten. De macht van een volksbeweging is niet evenredig aan haar massa, maar aan de cultuur, waarop zij zich inspireert, aan den levenden geest, die over haar vaardig is. Niet macht en getal — ook geen kanonnen en economie — maar de geest regeert op den duur de menschheid. Al kan het langen tijd den schijn hebben, alsof het tegendeel het geval is. In Gandhi's „actie" zetten de potentieele vermogens van Indië zich om tot daden, tot daden van verzet; welk verzet is losgeslagen door een economische overheersching en vooral door een invasie van wancultuur, die het duizenden jaren oude ideëele erfdeel der vaderen aantast tot in zijn grondvesten.

Er schuilt in de taktiek van het lijdelijk verzet, van den geweldloozen tegenstand, een geweldige kracht. Want zij is meer dan een taktiek van propaganda en actie; zij is de directe consequentie van een levensbeschouwing, waarin haar aanhangers gelooven met zeer sterke overtuiging. In een wereld, welker structuur, min of meer gecamoufleerd, hoofdzakelijk berust op geweld, op materieele overmacht, werpt het parool van geweld niet met geweld te weerstaan alle berekeningen van de machthebbende partijen onderste boven. Tegenover iederen stormloop der overheerschten paraat, weten zij tegenover de geweldloozen met hun houding geen raad. Verstard in hun steilen rassenwaan, moeten zij het na enkele jaren van geweldloozen opstand aanvaarden met de natives, de rebellen, aan te zitten aan een Ronde Tafel — legendarisch symbool van gelijkwaardigheid. De conferentie moge mislukt zijn, het perspectief van voorloopig te blijven heerschen bij de verdeeldheid der onderworpenen moge niet zijn afgesloten, met dat al is het symbool van de Ronde Tafel het teeken van een nieuwen tijd, van een blijvende en voortschrijdende verandering in de verhouding der rassen. De wijzer van den tijd is het teeken van de Ronde Tafel gepasseerd en met geen geweld is hij terug te redden.

Het feit, dat in Indië de geweldlooze opstand opnieuw is uitgebroken, maakt dit relaas van Rayhu Vira [2]) uitermate actueel. Het openbaart de geweldloosheid van de brekers van het gouvernementeel zoutmonopolie, van den boycot van Westersche productie, van de non-coöperators in haar kracht én in haar zwakte. Welke zwakte hierin is gelegen, dat 's menschen gewelddadig aangelegde natuur ten slotte sterker is dan de leer van de non-resistance. dat een massa wél tot gewelddaden is op te zweepen, maar op den duur niet is te houden in het spoor der geweldloosheid. En dát

terwijl de machthebber maar wacht op het óntsporen om toe te slaan. De beschuldigingen van Raghu Vira aan het adres der Britsche machthebbers en hunne dienaren zijn op het eerste gezicht vrijwel vernietigend. Intusschen blijft het de vraag, of bruut geweld schering en inslag is, waar de hier bijeen gebrachte voorbeelden daarvan een conflict van eenige jaren betreffen in een land als een werelddeel met een bevolking van eenige honderden millioenen zielen.

Dát ten eerst. Maar wat vooral niet uitkomt in dit schokkend relaas van dulden en van lijdende offervaardigheid, dat is het tragische in de positie der Britsche koloniale overheid. Die zich overigens van haar eigen tragisch karakter over het algemeen niet bewust zal zijn.

Vivekananda
tijdens het Parlement der Godsdienten te Chicago 1893.

Deze tragiek is hierin gelegen, dat zij, de heerschende overheid, verplicht is zich schrap te zetten tegen den op-stand der gekleurde volksmassas, ook al erkent zij in beginsel hun recht op zelfstandigheid en eigen lotsbeschikking, ook al buigt zij in eerbied voor de gedachten, de ideologieën, waaraan de grooten dier massas in den loop der eeuwen het aanschijn hebben gegeven, ook al is zij overtuigd in haar hart, dat zij een macht vertegenwoordigt, die de innerlijke kracht harer cultuur heeft prijs gegeven, die in waarachtige beschaving de mindere is van den gemiddelden opstandeling.

Dit is gaandeweg de tragiek van het Westen geworden, dat het noodzakelijk is, nóg noodzakelijk als leider van de menschheid, al heeft het honderdmaal zijn waardigheid bezoedeld, zijn roeping te schande gemaakt. Veroveraar van de wereld, is het aan de onderworpenen vastgeklonken; ook waar het tot inkeer komt, tot wroegend schuldbesef na zijn daden van geweld en roof, is het verplicht, als gedoemd, zich in zijn machtspositie te handhaven, ieder verzet der overheerschte massa's te breken, desnoods met geweld. Want het prijsgeven van zijn macht, dus ook van zijn leiderschap over de gekleurde volkeren zou een totale ineenstorting, een finale ontreddering beteekenen. Niet alleen van het Westen dat zichzelf reeds van zijn diepste grondslagen heeft losgeschokt, maar onmiddellijker en noodlottiger van het gekleurde deel der menschheid. Want de kleurling mist totnogtoe wat in den blanke aanwezig is als de vrucht van vijf en twintig eeuwen cultuurontwikkeling: het vermogen tot ordening in maatschappelijke en staatkundige eenheden van wijden omvang. Het is mogelijk, dat hij dit eenmaal bezeten heeft, dat ook hij zeer groote persoonlijkheden heeft voortgebracht, die groote volksgemeenschappen saamvatten en ordenden in den greep van hun autocratie. Evenwel is dit vermogen ingezonken en nog niet hersteld. In ieder geval is dit nog verre van een capaciteit der gekleurde massa's, zooals voor hun ordening noodig is, nu zij zijn aangeraakt door den geest der Westersche democratie.

In veel opzichten is het Westen redeloos. Het geweldloos verzet maakt zijn gezagdrager in Indië vrijwel radeloos. Maar de bevolking van Indië ware reddeloos, wanneer het Westersche gezag, de kracht van Europa, week voor haar verzet. Maar de redelijkheid van dit verzet, in beginsel,

los van excessen, waarin de psychologie der menigte explodeert, kan niet worden betwist. *L. J. M. Feber.*

[1]) **Romain Rolland,**
HET UNIVERSEELE EVANGELIE VAN VIVEKANANDA. *Van Loghum-Slaterus, Arnhem,* 1932. (20 x 13.5) 211 blz. ing. f 3.50.
[2]) **Dr. Rayhu Vira,**
UIT DE PRAKTIJK DER GEWELDLOOSHE D. *Van Loghum-Slaterus, Arnhem,* 1931. (23 x 15) 180 blz.

THEOSOPHIE EN ANTHROSOPHIE.

Godskennis en Menschkennis, — twee begrippen, die elkander in het valsche weten eener van de ware theologie afgedwaalde wereld vrijwel dekken, omdat beide ten slotte langs weinig afwijkende wegen naar een soort vergoddelijking van de humaniteit leiden.

Er wordt tegenwoordig veel over Theosophie geschreven en gesproken, vooral sinds in ons eigen land Ommen het middelpunt werd van internationale bijeenkomsten, en Huizen het centrum van een daaruit voortgevloeiden nieuwen eeredienst: de Vrije Katholieke Kerk. Maar wat de modern-Theosophische beweging eigenlijk is, hoe ze ontstond, wie hare voormannen waren, wat ze leert, hoe ze, als elke dwaling, dra in scheuringen verviel, van dat alles heeft de gemiddelde ontwikkelde maar een tamelijk vaag begrip. En dat is bij de veelomvattendheid van het onderwerp te begrijpen en te verontschuldigen. Er was een man noodig met theologische en philosophische kennis en met een professoraal geduld als de Warmondsche hoogleeraar J. P. Verhaar, om zijn landgenooten in klare hoofdstukken en een logische constructie een breed en toch voldoende inzicht bij te brengen omtrent deze nieuwere stroomingen in het denken en streven eener van Christus afgewende en toch steeds zoekende wereld.

We zeggen: landgenooten, en niet: geloofsgenooten, omdat prof. Verhaar zijn studiën geschreven heeft met zulk een volmaakte objectiviteit, zulk een onbevangenheid, dat zijn werk ook elk eerlijk zoekend niet-katholiek zal aanspreken en tot het laatste toe boeien.

Bischoppen der Vrije Katholieke Kerk.
In het midden de bekende Bisschop Kolonel C. W. Leadbeater.

Zeer zeker heeft de schrijver niet verzuimd, aan het eind van elk exposé de ter zake geldende inzichten van de Katholieke Kerk uiteen te zetten; maar ook dit geschiedde zoo rustig-zakelijk, dat het voor andersdenkenden slechts de waarde van de uiteenzetting kan verhoogen, terwijl het den katholieken lezer als het ware een arsenaal schept, waaruit hij zijn wapenen tegen de dwaling als voor 't grijpen heeft.

* * *

Wat bij het lezen van dit leerboek — het is geen causerie! — vooral treft, is de methodische rangschikking en indeeling der stof. Eerst wordt de opkomst der theosophische beweging geschetst (tweede helft vorige eeuw, in Amerika), en worden de voornaamste leidersfiguren uitgelijnd: Mad. Blavatsky, Olcott, Anny Besant, Cath. Tingley, — tusschen welke laatsten een naijver ontwaakte, die aanleiding gaf tot de scheuring van de beweging in een

Mevrouw Blavatsky.

Amerikaansch en een Britsch-Indisch wereldverbond. In acht hoofdstukken zet de schrijver daarna het leersysteem der moderne theosophie uiteen. Dit is wel het meest wijsgeerige, maar toch ook voor niet-wijsgeerig geschoolden het meest belangrijke kernpunt van het boek.

In nog drie andere gedeelten behandelt prof. Veraart achtereenvolgens de Ster in het Oosten, die als voorbereiding moest dienen voor de komst van den nieuwen Messias, het optreden van Krisjnamurti als zoodanig, diens verwerpen van de Sterorde en van de inmiddels opgerichte Vrije Kath. Kerk, de banden en verhouding tusschen de Theosophische leiders en de Gemengde (androgyne en heterodoxe) Vrijmetselarij, alsmede de inzinking van de beweging en de tot dusver niet geslaagde pogingen om de scheuring in twee groote flarden weer te hechten. Een afzonderlijk deel behandelt dan nog de afbrokkeling van den Britsch-Indischen vleugel der theosophie in den afval van Steiner en diens volgelingen, die zich organiseerden onder den naam van Anthroposophen.

De trouwe lezer van *Het Schild* zal hieruit gereedelijk de opstellen herkennen door den bekwamen redacteur van dat apologetisch tijdschrift daarin geplaatst. Laat dit hem niet weerhouden dit boek aan te schaffen! Eerstens is het naslaan van eene stof altoos gemakkelijker in een boek, dan wanneer 't uit een bundel afleveringen moet geschieden. Maar voorts zijn die artikelen hier en daar gewijzigd en belangrijk aangevuld, — gezwegen dan nog van het vooral om zijne portretten zoo belangrijke illustratie-materiaal, dat aan het boekwerk eene aantrekkelijkheid te meer geeft.

* * *

Wie dit boek heeft uitgelezen, is onwillekeurig geneigd tot eigen nabetrachtingen; — een bewijs van de deugdelijkheid ervan, omdat oppervlakkig werk niet zoo diep in den geest graaft. En allereerst ziet men in heel die theosophische afdwaling nog één goeden kant: de reactie op het botte materialisme, dat in de helft der vorige eeuw, en bij velen nog lang daarna, hoogtij vierde. Want ten slotte is die beweging slechts een symptoom van het eeuwenoud verschijnsel, dat de stofvergoding den menschelijken geest niet bevredigen kan; dat de ziel zich uiteindelijk toch een geest voelt en het besef heeft, dat er dus een geestelijke wereld zijn moet. Alleen waar ze hardnekkig de geopenbaarde waarheid, het kinderlijk geloof afwijst en in luciferistischen hoogmoed waant zich zelf een geestenwereld te kunnen scheppen, daar valt ze van de eene doling in de andere,

van spiritualisme in spiritisme, van necromancie in occultisme.... En hier zou de eenige bemerking te plaatsen zijn, die op Verhaar's standaardwerk valt te maken: waar de theosophie van zoo nabij het occultisme raakt — velen harer aanhangers werpen zich op die bedenkelijke verborgenheden, en de leiders staan er met beide voeten in, — waar de schrijver zelf herhaaldelijk op die raaklijn wijst, mist men noode een apart hoofdstuk over dit onderwerp. Het is waar, dat een diepgaande behandeling ervan een apart boek zou vereischen, maar in het kader van dit werk zou een *summiere* behandeling ervan voldoende geweest zijn, om de volledigheid van dit uitmuntend boek nog te volmaken.

* * *

Maar ook zonder dat brengt aandachtige lezing van dit werk den lezer een schat van kennis bij omtrent den modernen uitbloei der dwaling. Het moet hem wel tot nadenken stemmen, als hij gewaar wordt, dat van twee samenwerkende hoofdfiguren als Annie Besant en kolonel Leadbeater de eerste zich op Hindoeïstisch (bedoelt schr. hiermee het Brahmaansche?), de ander zich op Boeddhistisch standpunt plaatst; als hij de leer der reincarnatie, die eene der grondstellingen van de heidensche oudheid in Egypte was en langs den weg der Gnostiek aan latere tijden is overgeleverd, weer uit de oude mummie-windselen ziet opstaan; als hij de behoefte van het menschelijk hart naar dogmata en ritus zich dringen ziet naar surrogaten gelijk de caricatuur van het Katholicisme, die de Vrije Katholieke Kerk geworden is; als hij degenen, die den Christus als Messias verwerpen, in drommen en scharen ziet hunkeren achter een Hindoeknaap, zich diets makend dat deze de wederbelichaming zou zijn van den Wereldverlosser, die dan nu heet óók eene zijner vele reincarnaties te hebben gevonden in den nu verouderden Jesus van Nazareth.... O, de horizont der wijde vlakte, waarop de menschelijke geest

J. Krishnamurthi. A. Besant. J. v. d. Leeuw.

In het sterkamp te Ommen.

buiten het bovennatuurlijk licht kan verdwalen, is welhaast onbegrensd!
En 't is de groote verdienste van prof. Verhaar's boek, dat hij dit voortdurend doet uitkomen, niet bewerend maar bewijzend, niet opdringerig, maar overtuigend, altijd rustig, steeds verdraagzaam, liefdevol zelfs jegens de dwalenden, wien hij den weg wijst naar het bezit van den zielevrede, met een apostolische zachtheid, die niet zal nalaten op het gemoed van vele welmeenende zoekers indruk te maken...

Jac. P. van Term.

[1]) Prof. P. J. Verhaar, DE MODERNE THEOSOPHISCHE BEWEGIND. *Paul Brand, Hilversum,* 1931. (22×18) 372 blz. geb. f 5.90.

DE KOMISCHE FILM.

In een serie monografieën over filmkunst mag een deeltje over de komische film natuurlijk niet ontbreken. Constant van Wessen zag zich dan ook voor de prachtige opgave gesteld in enkele bladzijden een samenvattende beschouwing te leveren over de komische film en den lezer een inzicht te geven in het wezen dezer film, haar techniek en haar vormen. De heer van Wessem heeft het zich evenwel nogal gemakkelijk gemaakt en vervalt al spoedig in een opsomming van namen en onbeduidende feiten over de sterren aan het filmfirmament, waarop „deskundigen" als Piet Kloppers, Luc. Willink e.a. al jaren lang de bioscoopmaniakken tracteeren.

Charlie Chaplin

Alleen in zijn eerste hoofdstuk is schrijver wat wetenschappelijkeren tracht hij een uiteenzetting te geven van filmhumor en gefilmden humor. Maar wat een verwarring van denkbeelden! In plaats van zich eerst af te vragen, wat men onder termen als „komisch", „humor" en „grotesk" te verstaan heeft, rommelt hij alles door elkaar en maakt er zich tenslotte gemakkelijk vanaf, door eenvoudig alles bij zijn onderwerp te betrekken, van het „komieke" tot de humor. Zoo ontmoeten we in dit boek zoowel Mickey Mouse als Charlie Chaplin.
Waarom is Constant van Wessem, als hij zichzelf blijkbaar geen oordeel heeft gevormd over het komische en den humor, niet te rade gegaan bij schrijvers als Höffding, Bierens de Haan, Jean Paul, Volkelt, Lipps enz., enz? Hij zou dan begrepen hebben, dat het essentieele van

Harold Lloyd

Henny Porten

den humor het gevoel is, de milde spot, het medelijdende, de ernst, welke schuilt achter de scherts. Humor stemt zacht en doet ons de wereld liefhebben, ondanks haar leed en verdriet. Humor is optimistisch, want hij heeft bij al de narigheden van het leven altijd nog een glimlach. Die tweespaltigheid, die vermenging van het komische met het tragische, van „geest en ingehouden tranen", zooals de Genestet het zoo juist uitdrukt, vinden we bij alle groote humoristen: Grock, Busiau, de Fratellini en vooral ook Chaplin.
In het tweede hoofdstuk wordt de komische film van vroeger en nu behandeld. Dit overzicht is ongetwijfeld het belangrijkste gedeelte van het heele boekje, omdat er het een en ander in verteld wordt, dat aan vele filmenthousiasten onbekend zal zijn.
Een apart hoofdstuk is ingelascht voor de teekenfilm. Ook hier heeft de schrijver het over humor, terwijl hij niets anders dan grapjasserij kan bedoelen.

Maurice Chevalier

Het grootste gedeelte van het boekje wordt ingenomen door de bespreking van een aantal filmkomieken, die in grooten getale worden opgesomd.
Het gevaar van een dergelijke balans is, dat men iemand vergeet en dus toch de beoogde volledigheid niet bereikt. Ook de actualiteit eischt een voortdurende aanvulling. En als men namen gaat noemen als Adolph Menjou, Ossi Oswalda, Henny

Porten, Maurice Chevalier, waarom er dan niet bijgezet een Truus van Aalten (Pension Schöller) een Felix Bressart, die triomphen viert o.a. in „Drei Tagen Mittelarrest”, een Billy Beevan, anders genaamd „Vroolijk Fransje”, Bob Hillary, Siegfried Arno en anderen? Max Linder, Buster Keaton, Harold Lloyd, Watt en Half Watt, Stan Laurel, Oliver Hardy en Chaplin worden min of meer uitvoerig behandeld. Vooral de karakteristiek van Harold Lloyd is heel goed, al kan ze niet halen bij hetgeen Dirk Coster in jaren geleden over dezen acteur ten beste gaf.

Adolph Menjou

Buster Keaton

In verband met Chaplin maakt de schrijver eenige juiste opmerkingen over den humor, welke maar al te vaak wordt geidentificeerd• met oppervlakkigheid, lacherigheid en gebrek aan diepte. Tal van bijzonderheden over Chaplin worden meegedeeld, op zich zelf wel interessant, maar niet in staat ons nader te brengen tot zijn kunst. De schrijver merkt op, dat er over Chaplin veel, te veel gezegd en geschreven is. Maar waarom er dan nog enkele bladzijden aan toegevoegd? Over al de behandelde figuren hebben we trouwens in dag- en weekbladen al tot in den treure gelezen. We weten langzamerhand wel, dat Buster Keaton in zijn jeugd een slangenmensch was, dat Harold Lloyd in boordeknoopjes reisde en dat Oliver Hardy 268 pond weegt.
We kunnen dus alleen waarde hechten aan dit boekje om het historisch overzicht, dat voor velen nieuwe gegevens zal bevatten en in zooverre het een massa feiten, welke reeds bekend waren, bij elkaar brengt.

W. Blokveld.

Constant van Wessem,
DE KOMISCHE FILM. Geillustreerd. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1931. (22×17). 56 blz.

UIT BOEK EN BLAD.

De Maasbode.

Een onzer beste tooneelspelers Eduard Verkade vierde onlangs z'n zilveren jubileum. Dit feit gaf aanleiding tot feestbijdragen, de geheele pers door. Een fijne karakteristiek lazen we in boven genoemd blad, waaraan 't volgende wordt ontleend.
„Er is iets in de geschiedenis van Eudard Verkade dat wij niet mogen vergeten — vooral wij niet. Dat is het „iets”, dat waarschijnlijk bij dit jubileum vergeten zal worden. Sommigen zullen 't werkelijk vergeten; anderen zullen 't maar beter vinden 't te vergeten. Dat iets is een woord: „vergeestelijking” of „vergeestelijkt tooneel”. Er is veel over gegrinnikt; er is zelden gepoogd te begrijpen. Te lastig voor de hersens. Verkade koos wederom, met het instinct voor het gevaar dat hem nooit verlaat, het woord, dat zeker in Holland leiden zou tot een algemeenen stormloop. Deze man kiest, veelal onbewust, in den strijd der geesten het uitdagende, wat hij juist in den gewonen omgang volslagen mist.
Wanneer wij nu de leuze der „vergeestelijking” hooren aanheffen, dan denken wij ook aan een bloedeloos iets, een schim, een nevel. Doch toentertijd verschool zich achter dit woord een breken met de naturalistische vormgeving, een zoeken op het tooneel naar nieuwe dimensies, ruim baan zoowel voor het spiritueele als het fantastische. Het gemoed van alle Hollandsche critici raakte ontsteld. Toen *Magic* van Chesterton werd opgevoerd, zag men vele Hollandsche critici naar de kraan hollen, om aan de arme hersenen een koudwaterbad te gunnen. Wanneer we nu weer eens *Magic* gingen opvoeren, zou niemand meer verschrikt worden, al zou *The Man who was Thursday* ons misschien nog in moeilijkheden brengen.
Doch de eisch van ruimte voor het spiritueele en fantastische op het tooneel wordt thans door allen gesteld. En wanneer we niet veel verder komen, dan is 't omdat 't ons zoo dikwijls aan geest zoowel als aan fantasie ontbreekt.
Doch inzonderheid wij, adepten eener verjongde Katholieke cultuur, moeten hier Verkade dankbaar zijn. Omdat hij toentertijd iets proclameerde, iets bevocht, iets wilde doorzetten, dat moest behooren tot ons programma. Onze stem was te schuchter, onze arm te zwak, om hem toen te steunen. De Katholieke gemeenschap had toentertijd geen oog voor al zulke subtiele problemen — zou 't nu beter zijn?”

Dietsche Warande en Belfort.

De Vlamingen bezigen een uitstekende methode om hun volk contact te doen onderhouden met de wereldliteratuur. Na de voortreffelijke afleveringen over de Scandinavische, Italiaansche literatuur, vergast bovengemeld blad thans met een Engeland-no., waaraan de beste kenners der Engelsche literatuur hebben meegewerkt en dat naast een keur van variante artikelen over de moderne literatuur onzer overzee-buren een keurlezing van dicht en proza biedt in zeer gesoigneerde vertaling.
Ellen Russe beschreef op de haar vlotte wijze de stroomingen in de moderne Engelsche letteren, Dr. Franz de Backer gaf een helder overzicht over de hedendaagscheEngelsche tooneelliteratuur die het meeste op den voorgrond is getreden. Onze medewerker Dr. Kreemers behandelde eenige vrouwenfiguren, die in de Engelsche literatuur in de voorste gelederen hebben gestaan. Het meest diepe en inzichtgevende artikel is wel de Shaw-schets door W. Nieuwenhuis, waaraan 't volgende karakteristieke citaat is ontleend: „Wanneer ik ooit een boek zou schrijven over Bernard Shaw, zou ik maar één titel kunnen vinden...... „Shaw of de laatste protestant”.

De laatste protestant niet in chronologische volgorde, doch gezien in het complete van zijn figuur; in de roekelooze eenzaamheid, waarin hij zich werpt; in dit tragische lot, dat den heer Bernard Shaw alleen laat om een heelal en deszelfs wetten uit te denken. Alles om zich heen heeft hij weg geprotesteerd, wanneer iets overeind bleef staan, dan profiteerde 't alleen van het benefiet van den twijfel, doch bij het verder leven werden de twijfels zeldzamer en Shaw overblijvende in

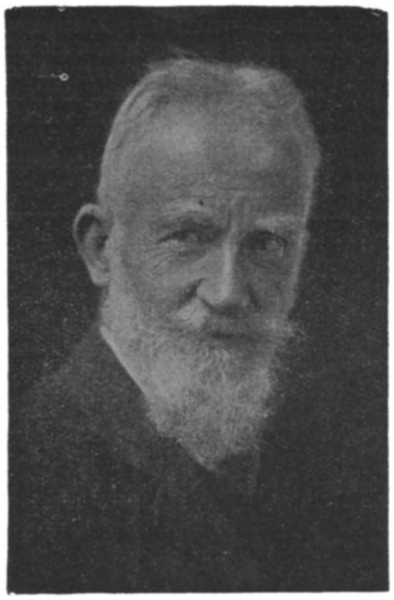

Bernard Shaw

de algeheele verwoesting, statuesker doch tevens grotesker. Statuesker, want er was een verspilde grootheid in dit zoeken der duistere ravijnen, die hem moesten onttrekken aan den blik van den medemensch; grotesker, omdat juist dit tevens iets caricaturaals verkreeg: de mensch, die voor den mensch wegkruipt, schijnt tevens een weerbarstige poging te doen, om aan zichzelf te ontsnappen.

* * *

Bernard Shaw is nooit te begrijpen, indien men in hem niet twee gestalten ziet, die hij ongetwijfeld tot één heeft weten te maken in zijn levenswerk; de volmaakte individualist en de volmaakte puritein. De individualist en de puritein hebben trouwens veel gemeen: de puritein moet, wil hij al het onzuivere weren, tot individualist worden. Al het algemeen-menschelijke en natuurlijk-menschelijke om hem heen is in den wortel verdorven; zoo is 't ook met hem, doch de genade bedekt bij hem alles met een mantel, ook de oogen, die den evenmensch en zijn kwaad niet meer kunnen zien, ook de handen, die zich niet meer naar den evennaaste kunnen uitstrekken. Nu vergeten we geen oogenblik, dat puriteinen en protestanten zooveel beter zijn dan hun leer. Omdat zij gelooven, gelooven aan Iets buiten hen, dat door al de verminkingen van den menschelijken geest breekt met Zijn Liefde en Zijn Erbarmen. Doch Shaw was een puritein en een individualist, zonder aan Iets buiten hem te gelooven. Dat Iets sloot hij wel niet positief uit bij zijn eenzaam ordenen van het heelal, doch dat Iets kon alleen groeien in de toekomst en dan zou 't veel kunnen gelijken op een onsterfelijken Bernard Shaw. Nu is het probleem-Shaw, dit zij toegegeven, ongelooflijk gecompliceerd voor hen, die er niet in kunnen slagen den sleutel tot zijn wezen te vinden. Want er zullen er weinigen zijn, die bij het zien van zijn werk niet eens den greep der ontroering gevoeld hebben aan de keel, forsch en mannelijk, gelijk het werk van Shaw steeds is. En die ontroering vond dan waarlijk niet haar oorsprong in een verwoede zelf-analyse van Bernard Shaw, doch in een sociale tragiek, die Bernard Shaw juist weer ten tooneele voerde. Doch hoe compleet Bernard Shaw ook moge zijn, dit complete kan alleen bewaard blijven door een onophoudelijk verzet tegen de guerilla van zijn eigen hart. En dat eigen hart is het hart van een kunstenaar. Shaw vecht levenslang tegen zijn kunstenaarschap, om tenslotte aan de gemeenschap der menschen enkele monumenten na te laten, die hij, in momenten, waarin zijn kunstenaarschap hem overweldigde, schiep. Soms in éénzelfde scène tracht Shaw weer de eigen ontroering te ontloopen, te keeren zelfs door zelfspot. Doch wij hebben even in zijn hart geblikt en den kreet gehoord als van een eenzamen vogel, vliegend boven de eindelooze zee — nooit vindend het eiland, waar de palm van de zegepraal groeit naast den olijf van den vrede. En wij weten, en wij zijn vol liefde en vol deernis.

VERSCHEIDENHEDEN.

Johann Wolfgang Goethe.

In Duitschland viert men den grooten Duitschen dichter Goethe.
Men maakt van het jaar 1932 een Goethejaar, omdat men zijn sterfdag vóór 100 jaar herdenkt. Goethe is namelijk 22 Maart 1832 overleden. Natuurlijk trekt de herdenking van den grootsten Duitschen dichter ook belangstelling buiten de grenzen van het Duitsche vaderland, al zullen wij over den ongetwijfeld genialen Duitscher zeker wat kalmer oordeelen dan de meeste Oosterburen doen.
Immers, men moge Goethe nog zoo hoog stellen, als men ook maar een zeer klein deel leest van wat er zooal door bewonderaars over hem geschreven is, dan ontkomt men niet aan den indruk, dat er ontzaglijke overdrijving schuilt in dit alles.
Men heeft Goethe tot een soort half-God geproclameerd, er is een ware Goethe-cultus ontstaan, waarbij de proporties dikwijls geheel uit het oog verloren werden. Niet alleen worden zijn werken alle tot de grootste meesterwerken verklaard, wat zij niet zijn, maar ook wordt zijn persoon geidealiseerd alsof hij een heilige ware. En dat was hij toch alles behalve.
Beteekent dit nu, dat wij lust zouden voelen den grooten dichter neer te halen alsof hij eigenlijk niet een zeer bijzonder mensch en dichter geweest zoude zijn op wien het Duitsche volk met recht trotsch gaat? Neen, volstrekt niet. Goethe was een geniaal mensch en hij geldt niet zonder reden als de grootste Duitsche dichter. Maar daarom behoeft men nog niet mede te doen aan de dwaze verafgoding, waarmee vele

van zijn bewonderaars zich hebben bezig gehouden.
De Duitschers en ook anderen hebben ontzaglijk veel over Goethe geschreven en dat gebeurt nog. Wie alles zou willen bijhouden, wat er over Goethe geschreven wordt, zou jaarlijks een flinke plankvol aan zijn boekenvoorraad kunnen toevoegen. Natuurlijk zijn daaronder ook werken van meer critisch gezinden, zooals de Goethe-biographie van P. Muckermann.

Goethe's leven.

Johann Wolfgang Goethe werd te Frankfurt a.M. geboren 28 Aug. 1749 uit beschaafde en bemiddelde ouders. Op zestienjarigen leeftijd bezocht hij de hoogeschool te Leipzig en legde zich vooral toe op beeldende kunsten. Geruimen tijd in zijn gezondheid geschokt, ging hij veel lezen vooral ook geneeskundige en alchymistische en mystische boeken. In 1770 werd hij naar Straatsburg gezonden ter voltooiïng van zijn rechtsgeleerde studiën. Hij kreeg hierin als licentiaat het recht, zich voortaan Herr Doctor te noemen.
Begin September 1771 vestigde hij zich te Frankfurt als advocaat, die, nog onervaren in het beroep, menigmaal zijn licht moest opsteken bij anderen. In 1772 fungeerde de „beginneling" eenigen tijd als „Praktikant" bij het Gerechtshof te Wetzlar, waar zijn ongelukkige liefde voor Lotte Buff hem tot zijn sentimenteelen roman *Die Leiden des jungen Werthers* heeft geïnspireerd. In September van 1772 keerde de dichter naar zijn geboorteplaats terug; een Zwitsersche reis uitgezonderd, bleef hij er werkzaam als advocaat, tot hij in 1775 de roepstem van hertog Karl August volgde en verhuisde naar Weimar, waar hij het belangrijkste deel van zijn verdere leven zou doorbrengen.
Hij maakte een tweede reis naar Zwitserland en verbleef ook geruimen tijd te Rome.

Goethe, zich vermakend op 't ijs.

In 1806 huwde Goethe met freule Vulpius en in 1815 tot eersten minister benoemd, onttrok hij zich in 1828 bij den dood van Karel August aan alle staatszaken en overleed 22 Maart 1832 te Weimar.
Natuurlijk zegt zoo'n korte levensbeschrijving van eenige regels niets omtrent de beteekenis van den dichter en de rol, die hij in zijn tijd gespeeld heeft. Maar men kan er althans wel uit lezen dat Goethe niet als zoovele andere groote kunstenaars tijdens zijn leven in hoofdzaak smaad en verguizing zou hebben gevonden, terwijl de eer en roem pas na den dood kwam. Neen, dat was met Goethe zeker niet het geval, hij heeft ook tijdens zijn leven zich aanzien en eer verworven Goethe beheerschte met Schiller, Herder en nog enkele anderen een periode van bloei in de Duitsche Letterkunde, waarvan de grondslagen eigenlijk gelegd waren door Lessing, die een veel minder groot dichter was, maar toch als baanbreker moet gelden, die met forsche kracht de kleinburgerlijkheid en het vooroordeel brak van den pruikentijd, waarin de Duitsche geest zoozeer was ontaard.
Nu mag men daarbij alweer niet uit het oog verliezen, dat Lessing in zijn wezen een heidensch filosoof was en ook Goethe's wereldbeschouwing en levenswijsheid zijn niet gegrondvest op geopenbaarde Christelijke waarheden. En hij heeft daarvoor moeten boeten, waar hij geen houvast hebbend aan de groote werkelijkheden van geloof en kerk, zich vaak en lang door niet te overwinnen hartstocht gekluisterd zag.
Goethe was een klassieke heiden, man van groote gaven en groote kennis ook, die het verstond diep in te dringen in het lijden van het menschelijk hart, die levendige voorstelling wist te geven van de menschelijke driften.
Hij was meer kunstenaar van het leven en de schoone gedachte dan van het schoone beeld. Zeker heeft hij uiterst schoone verzen geschreven ook, maar is daarin toch dikwijls overtroffen. Dit evenwel staat groote waardeering zeker nu niet in den weg, want de kunst om de kunst zelve is geen leuze, die ons nog zoo kunnen begoochelen, wij willen geen schoonheid zonder wijsheid en menschelijkheid.

Hoe Goethe werkte.

Als Goethe aan iets werkte, sloot hij zich dikwijls geheel op. Hij leefde dan geheel voor het werk, dat hij onderhanden had en wist alle nevengedachten te verbannen.
Met groote zorgvuldigheid ontwierp hij voor elk werk een plan en stelde de hoofddeelen samen. Vervolgens verzamelde hij feiten en gedachten voor ieder hoofdstuk. Op die manier voegde hij dan aan dit, dan aan het andere hoofdstuk iets toe. Kanselier Von Müller weet te verhalen, dat Goethe's liefde voor orde en regelmaat het ongelooflijke naderde. De ontvangen brieven en afschriften van verzonden brieven naaide hij maandelijks in: hij bewaarde allerlei dingen, b.v. het geheele ontwerp van een gecostumeerden optocht; verder maakte hij periodiek-tabellen over zijn veelzijdige werkzaamheden, studiën en persoonlijke verhoudingen, uit welke tabellen jaarlijks weder overzichten werden samengesteld. Zelfs de gelezen dagbladen naaide hij in. Het kleinste werk werd met de grootste nauwgezetheid ten einde gebracht. Dezelfde nauwgezetheid en zorgvuldigheid eischte Goethe ook van anderen. Elke schriftelijke mededeeling, elke uitnoodiging moest op goed papier met nette hand geschreven, toegevouwen en gesloten zijn.
Goethe was van meening, dat men 't liefst moest doen, waar men zich geschikt voor achtte, en waar men lust en liefde voor voelde. Toen Eckermann hem dan ook vroeg of er geen middelen bestonden om in een productieve stemming te komen, antwoordde Goethe: „Het voortbrengen van iets grootsch, het hebben van een grootsche gedachte, die vruchten draagt en gevolgen heeft, staat boven 's menschen wil en boven elke aardsche macht. Daarom geef ik den raad, niet te trachten zich tot zooiets te willen dwingen en alle dagen en uren iets te willen voortbrengen, waarover men later toch niet tevreden is.

Goethe's Faust.

Het meest bekende werk van Goethe is zijn Faust, het werk waaraan hij eigenlijk zijn geheele leven werkte.
Van het zolderkamertje in Frankfort, waar in de jaren 1773 en '74 de eerste tooneelen werden neergeschreven, via het verschijnen van het fragment in 1790, van het eerste deel in 1808 en van het tweede na Goethe's dood, is een wijdvertakte weg. Veel is er over het ontstaan van Goethe's Faust geschreven; geen wonder want tennaastenbij

Een eigenhandige teekening van Goethe.

zestig jaar van Goethe's leven waren er mee gemoeid.
Faust werd ouder en oud met zijn maker. Goethe's vreugden en teleurstellingen zijn er in verwerkt.
De Faust-sage is al zeer oud. Zij beeldt uit: het ongebreidelde streven naar kennis, macht en genot, het volgen van een ongeoorloofden weg en de gevolgen daarvan. Faust is de hoofdpersoon geweest in een lange reeks van drama's en de sage kreeg meer beteekenis door de vele dichters, die haar na het midden der achttiende eeuw behandelden.
Boven al de Faust-gedichten staat de tragedie, die Goethe er van maakte, de meest omvattende, diepste gedachte en breedst uitgewerkte. Faust is bij hem de zoekende denker, de verpersoonlijking van den worstelenden menschengeest, die alles wil omvatten, alles wil kennen en kunnen. Faust, zegt Poelhekke, is nu een titan bij wien geloof en twijfel strijden en in wien Goethe zijn eigen strevend wezen heeft uitgedrukt.
Daarom wil de dichter hem niet laten ondergaan, maar zoekt hem te bevrijden. Immers, Faust is voor hem de mensch, die goed wil, ook al dwaalde en faalde hij.
Wanneer de Engelen Faust omhoog dragen, zingen zij:

> Gered is d'eedle geest, ontzweefd
> Aan 's Boozen ban en lijden;
> Wie tot het eind volhardend streeft,
> Dien kunnen wij bevrijden.
> En vond zijn lot ten laatste bij
> De Liefde omhoog erbarmen,
> Zoo zal hem eens der zaal'gen rij
> Verwelkomend omarmen.

Maar...... dit is slechts een oplossing voor wie in Christelijke vergevende genade gelooft en in lijden dat loutert. En eigenlijk geen oplossing voor Goethe, want hij was zoo'n Christen niet. Hem was de schoonheid en aardsche vreugde van het Grieksche heidendom meer dan de leer van den Heiland, die eischt aanvaarding van het lijden en onderdrukking der zinnelijke neiging.

Washington als boekenliefhebber.

Washington was het type van den echten boekenliefhebber en daar hij zeer gefortuneerd was, kon hij in zijn bibliotheek ook de beste uitgaven van zijn lievelingsschrijvers bijeenbrengen. Hij had zijn eigen boekbinder te Philadelphia en liet hem vele boeken inbinden in kalfsleer en voorzien van symbolische voorstellingen op den rug. Het liefst las hij Addison en Goldsmith, doch hij bestudeerde ook Shakespeare, Swift, Smollett, Sterne en Fielding. Zijn voorliefde voor Cervantes heeft hij met talrijke groote mannen gemeen; hij bezet zelfs een dubbel stel van Dr. Smollett's vertaling van *Don Quichote*, welke in 1786 te Londen verschenen is in 4 deelen. Natuurlijk had Washington ook groote belangstelling voor de literatuur van zijn eigen tijd, de aan meesterwerken zoo rijke achttiende eeuw. In zijn bibliotheek vond men de werken van Chesterfield en Pope, de brieven van Voltaire en Gibbon's *Decline and Fall of the Roman Empire*. Hij bezat ook de groote dictionnaire van Dr. Johnson, die in 1786 te Londen is verschenen in twee dikke deelen.
Behalve voor literatuur interesseerde Washington zich ook sterk voor de geschiedenis van den staat Virginie, waarin hij bijna zijn geheele leven heeft doorgebracht, en voor landbouwkundige onderwerpen. Onder de werken, die bewaard zijn gebleven uit zijn bibliotheek, worden dan ook

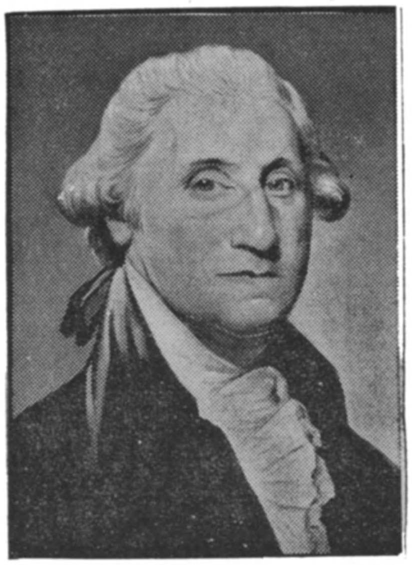

George Washington

steeds genoemd Beverley's *History of Virginia* en *New principles of gardening* door Betty Langley, het werk, dat Washington tot leiddraad diende bij den aanleg der tuinen op zijn landgoed Mount Vernon. Beide werken dragen, evenals tal van andere uit zijn bibliotheek, de handteekening „George Washington" en het jaartal, waarin zij gekocht zijn, in groote letters op het titelblad.

Letterkundige prijzen.

Aan Erling Kristensen en Harry Söjberg is een prijs van duizend kronen toegewezen. Erling Kristensen heeft dien gekregen uit het Otto-Beuzon-legaat en vanwege het Genootschap ter bevordering van de schoone en nuttige wetenschappen, zijn dit jaar de duizend kronen aan Harry Söjberg ten deel gevallen.
Harry Söjberg heeft den prijs van het Genootschap verkregen voor zijn vroegere *Des levendes Land*.

Wat is Literatuur?

In een artikel, dat hij wijdt aan litteratuur onderwijs, geeft de Engelsche schrijver Erns-Raymond er de volgende definitie van:
„De literatuur is niet een taak die men vervult of een spel dat men volgens vastgestelde regels speelt: zij is een vitale geest die zijn uitdrukking vindt in de manier die haar het beste schikt. Slechts één ding komt er op aan: dat die vitale geest de emotie die haar vergezelt met duidelijkheid en juistheid vertolkt, ernstig en op de mooist mogelijke manier.
Voor de rest laat zij alle vaste regels verbranden."

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. = 1e klas afwerking en bediening Scherp concurreerende prijzen.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met . onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

Het best adres voor Breda en omgeving voor
Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. 'T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 12

P. VAN LEYDEN
TUINARCHITECT
NIJMEGEN — TELEFOON 936

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

N. V. IJZERHANDEL
v/h Henri Konings & Co — Roosendaal
ALLES op Huishoudelijk gebied.
GEHEELE KEUKENINRICHTINGEN.
Hang en sluitwerk voor, Scholen, Pastoriën, Kerken enz.

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

MENEER VAN NETTEN
Een boek over Wellevendheid voor iedereen
Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS
Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannender, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.
Omslagteekening van den kunstenaar
JOAN COLLETTE.
DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtneveel t.e.d ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.
Ingenaaid f 3.— — Ingebonden f 4.—.
Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

Gebruikt Melk, Boter, Room, Gortepap en Eieren van
N. V. BREDASCHE MELKINRICHTING
met ijsfabriek, voorheen RAPPARD & VAN WEEL
Delpratsingel 9, Telef. 479, Breda
Beste en Oudste Inr. hier ter stede
Opgericht 1881 — Hofleverancier

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevolend.
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B. Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21 T, **Eindhoven** (Woensel) - Telef. 3519

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr. Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

P. SLUIS OCHTENDVOER
SLUIS BISCUITS
Vraagt prijs en reizigersbezoek
GEBR. C. G. & A. DELHIJ
Achterom No. 4 — Teleph. 773 — BREDA

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays. Brillen. Elast. Kousen. enz enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32. Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Het werken en streven van de Melkinrichting „DE LANDBOUW" heeft tot doel Melkproducten te leveren, welke EN in kwaliteit EN door bereiding de Melkproducten van andere overtreffen. — Daardoor levert „DE LANDBOUW" Melkproducten die beter zijn. De prijzen zijn normaal.
N.V. Melkinrichting „De Landbouw"
Spaarnwouderstraat 32-34 - Tel. 11562 - Haarlem

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO
TEL. 409.
LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N R., SIMPLEX- EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef 1656

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

CH. L. WIJSMAN
MUZIEKLEERAAR - ST. CANISIUS-COLLEGE
PIANIST
Tooropstraat 228 — Nijmegen

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h. DARDING - MAASTRICHT

Koopt bij onze adverteerders.

Het Lederhuis
Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER
Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen, Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede
BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188
Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd
Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie, Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

Voor
keurige
verzorging van
Periodieken en Tijdschriften

GRAFISCHE KUNSTINRICHTING
J. VAN POLL SUYKERBUYK
ROOSENDAAL : TELEFOON No. 10

J. P. v. GILSE & Zn
◆
Wijnhandel
Opgericht
1830
◆
Tel. 26 - Roosendaal

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

SPECIAAL ADRES VOOR
KLOOSTERS EN GESTICHTEN
Prima Zuivere Roomboter
EN DIVERSE SOORTEN
KAAS MET RIJKSMERK.
Coöp. Zuivelfabriek
TEL. 1 — WOUW

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

Ie klas Maatkleermakerij
Heerenmodeartikelen — —
Fa. A. van Haren
Markt 96 — Roosendaal

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

GARAGE DE WIT
HOOGSTRAAT 116D - EINDHOVEN
Telefoon 2700 - - - - - Na 6 uur 4833
REPARATIE EN VERHUUR
STALLING IN STEENEN AUTOBOXEN

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895. Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

J. D. van Ingen & Zonen
Groesb. Dw.w. 12-14 — Nijmegen
Melk, Boter, Kaas, Eieren. Verlaagde prijzen.

ARCHITECTENBUREAU
VAN REE & BOSSAERTS
GROOTESTRAAT - WAALWIJK

Leest de Advertenties en...
Begunstigt onze Adverteerders.

Zoo juist verschenen:
JOHN. RUSKIN
zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.
Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door
Dr. Raph. Kreemers
Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen"
Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.
Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN
DEN HAAG
BATAVIA

M. A. P. C. POELHEKKE en
Dr. C. G. N. DE VOOYS

PLATEN-ATLAS

BIJ DE NEDERLANDSCHE
LITERATUURGESCHIEDENIS

Prijs . . . . . . f 4.90

Wij hopen en verwachten, dat het werk ook door hen zal gehanteerd worden, die de schooljaren al lang achter zich hebben, maar belang zijn blijven stellen in onze literatuur, niet alleen in die van de laatste 40 jaar.

Prov. Geld. en Nijm. Crt

VERKRIJGBAAR BIJ DEN BOEKHANDEL EN BIJ DEN UITGEVER

IN DE SINT PIETER

het Z.H. de Paus dezer dagen een geweldig beeld plaatsen van den onlangs heilig verklaarden

JOHANNES EUDES

Richt u hem een monument op in uw hart.

Leest het interessante leven van dezen gelukzalige. (**JOHANNES EUDES**, naar het Fransch van Pater D. BOULAY. Uitgave van de **N. V. Het Nederlandsche Boekhuis te Tilburg**. Overal verkrijgbaar à f 2.50). Het is een boek van 426 blz., boeiend als een roman, dat u zal opwekken en goed doen en dat bijzonder geschikt is voor den H. Vastentijd.

Uit de pers:

„De levensschetsen van Heiligen en vrome geloofsgenooten, zijn heden ten dage, Goddank! meer dan ooit gewijd bij ons katholieke, lezend publiek. Ook de drang naar verdieping van geestelijk leven neemt in breedekringen toe. In dit dubbel opzicht zal de biografie van Johannes Eudes voor velen welkom wezen. Het leven toch van dien dienaar Gods is ongewoon boeiend en biedt verrassende gezichtspunten: men denke maar even — om iets te noemen — aan zijn gloeiende devotie tot de H.H. Harten van Jezus en Maria, lang voor de openbaringen der H. Margaretha-Maria. En ook als ascetisch schrijver verdient hij bewondering; zijn werken zijn geschreven met het hart en leggen getuigenis af van een diep inwendig leven van een groote gebedsinnigheid en een brandende liefde tot God. Wij kunnen dit aantrekkelijk boek des te eerder aanbevelen, daar het naar de beste bronnen is bewerkt en enkel op zekere gegevens steunt."

Averbode's Weekblad

„Johannes Eudes, een man was dat, ziet u. Een kerel, een katholiek van de daad, met werkkracht en durf en een groot apostel."

De Liefdekoning

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE
LEVENSVERZEKERING
MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

ENORME SORTEERING: **Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.**
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs, en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — **Veemarktstraat 29, Breda**

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 6 15 MAART 1932 25 cent

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER. DR. JACOBA HOL,
MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J.,
FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch, Latijn
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Tooneel . . . . Nederlandsch
Kunst . . . . Nederlandsch, Duitsch
Letterkundige Geschiedenis. . . . . Nederlandsch, Fransch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch
Land en Volkenkunde . . . . Duitsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . Nederlandsch
Leerboeken . . . .
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch

N.V VAN ZIJLL S AUTOHANDEL, ARNHEM - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

Sauter's Wijnkelders
MAASTRICHT.

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

WERKT VOOR UW
FINANTIEELE
ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE
LEVENSVERZEKERING
MET WINSTAANDEEL
— BIJ DE —

HAVBANK
SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

BANDEN 1931

De laatste zijn nog verkrijgbaar à f 1.50 bij:
BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

TH. TILGMANN & Zn.
Lange Brugstr.9, Tel 109 - Ginnekenstr.145. Tel 217
RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ
Fijne Vleeschwaren.
Speciaal voor Kloosters en Gestichten

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0 80.

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN
HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres
voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

H. NIENHAUS, Accountant
Arnhem, Stationsplein 2, Telef. 25987
Adviesbureau voor Belastingzaken.

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

Jos. Demonte-Teunissen, Weert
MOZAIEK- TERRAZZO- EN BETON
Marmerwerken, Grafmonumenten enz.
Groothandel in Cement.
Bekroond met 1e Prijs Tentoonstelling Weert.
Telefoon 119 — Postrekening 79436.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda

TEL. 2067

Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS

AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OL ËN.

BIJNA HEEL BREDA
eet Zondags
Krentenbrood van FERD. BLOM
Haagdijk 73. Slechts 40 cent.

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. v. d. BROEK-GOYARTS, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 25 — Gironummer 18396
Het adres voor prima kwaliteit
Rund-, Kalfs- en Varkensvleesch
Concurreerende prijzen. Specialiteit in fijne Vleeschwaren

BURGERS E. N. R.
ASTRA RIJWIELEN in prijzen vanaf f 53.—
Eerste klas Reparatie-Inrichting.
J. v. BRUMMELEN
Havermarkt 5 — Tel. 1303 — Breda

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres
voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

AUTO-VERHUURINRICHTING
JAC. J. VAN HOOF
Hoogstraat 116d — EINDHOVEN — Telefoon 4833
RUIME CONFORTABLE WAGENS
tegen lage tarieven.

Koopt bij onze adverteerders.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

LISBETH BURGER
ALS DE OOIEVAAR KOMT
Ing. f 3.25 — Geb. f 4.25
OVERAL VERKRIJGBAAR

Een merkwaardig boek dat me veel heeft geleerd, dat me geweldig gepakt heeft. Al aanstonds moet ik waarschuwen „rijp en groen" mag het zoo maar niet lezen; het veronderstelt in den vollen zin: volwassenen naar lichaam en geest. Een werk voor priesters, zielzorgers, ouders, opvoeders, opvoedsters, doktoren, verpleegsters, industriëelen, sociale werkers; een boek voor meer ontwikkelde gehuwden en verloofden, om het, vóór het oog van God, mediteerend te lezen, naast de bekende werkjes van Schim-v d Loeff en Pater Duynstee. — Ik heb het boek doorgewerkt en vond bladzijden, die druipen van bloed, die stinken van verrotting; bladzijden die tranen uit de oogen persen van deernis om moorden van onnoozele zielen, om zooveel door het slijk gesleurde vrouwelijke waardigheid, bezwadderde maagdelijkheid, in- en buiten echtelijke zonden. Daarnaast heb ik bladzijden gestreeld, vol van hooge verhevenheid en heiligheid van 't christelijk huwelijk.

Christus Koning

N. V. Het Nederlandsche Boekhuis
TILBURG — GIRO 31583 — TELEF. 978

FIAT N. V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

SPECIAAL ADRES VOOR
KLOOSTERS EN GESTICHTEN
Prima Zuivere Roomboter
EN DIVERSE SOORTEN
KAAS MET RIJKSMERK.
Coöp. Zuivelfabriek
TEL. 1 — WOUW

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

Mr. R. M. J. W. HAFFMANS
ASSURANTIËN
Directeur van het Bijkantoor Nijmegen van the London and Lancashire Insurance Cy Ltd. (Varia afd) London
REINALDSTRAAT 3 — NIJMEGEN

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterk-toonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Koffer-orgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco toegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr 14, Arnhem Grootste sorteering orgels in Gelderland

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel 1?39. Franciscus-Romanusweg 34

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Oisterwijk

„Het Bolsjewisme dreigt"
DOOR FRIEDRICH MUCKERMANN S.J.

Deze brochure behandelt beknopt, maar zeer overzichtelijk de volgende hoofdstukken:
BOLSJEWISME EN PERSOONLIJKHEID.
HET WERELDOFFENSIEF DER SOVJET.
DE OPMARSCH VAN HET BOLSJEWISME IN DE TOEKOMST,
met tal van authentieke foto's in kleurenomslag.
DE PERS ZEGT ER VAN:
Deze Brochure is broodnoodig. Als iemand de verspreiding van dit boekje in handen neemt doet hij een zeer goed werk.
„De Gelderlander".
Deze brochure verspreiden is 'n plicht van dezen tijd. is **'n taak van den biliothecaris.** Elke boekerij moet meer dan één exemplaar van deze brochure hebben. Elke priester, elke intellectueel, elke sociale leider **moet** ze bezitten *„Boekengids".*
Dit pakkend boekje kan helpen om de oogen te openen voor een gevaar, dat iedereen moest zien, maar dat al te weinig nog begrepen wordt.
„Kath. Illustratie".
....., die wij graag in handen van alle katholieken zouden zien.
„Het Centrum".
De prijs is berekend op massa verspreiding, 25 cent.
Help mede aan de verspreiding dezer brochure en stel U hiertoe in verbinding met den Boekhandel of met de Uitgevers DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, Tilburg, Langestraat 35, Tel. 2230—2231. Postrek. 51023.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Jhr. Cooper, **8207.**
ALS ONS GODSDIENSTONDERWIJS NOG OOIT GEZOND WIL WORDEN. *De Standaard, Brussel,* 1931. (24×16) 47 blz. ing. Bfr. 5.—.

Deze vertaalde brochure van Prof. Jhr. Cooper geeft hoofdlijnen aan voor godsdienstonderwijs op de middelbare scholen, waar zooveel van afhangt in 't volgend leven. Hij heeft zich afgevraagd wat moet er gegeven worden van moraal, geloofsleer, uit de geschiedenis, uit de apologie en uit de ascese. Ieder der vijf afdeelingen geeft aan 't slot telkens 'n kort overzicht van hetgeen Cooper noodig oordeelt voor de middelbare school. Veel eischen worden op deze manier gesteld aan den godsdienstleeraar, vooral bij geschiedenis en ascese. Moraal en dogma moeten ook anders gedoceerd worden, dan de priester ze leerde op 't seminarie en slechts bepaalde hoofdstukken op de allereenvoudigste wijze. Onze toekomstige universiteitsstudenten hebben 'n degelijke apologie noodig, waarin de hoofdmoeilijkheden onzer Protestanten worden uiteengezet. Telkens komen de andersdenkende medestudenten met moeilijkheden tegen 't Roomsch geloof aan, niet zoozeer om te bekeeren dan wel om te disputeeren. En ze hebben er veel bijeen, die ze hoorden op school, van den kansel, in de catechisatie, etc. etc. Dus een aparte cursus voor apologie, met veel objecties van protestanten, is voor Hollandsche studenten allernoodzakelijkst. Ook 'n degelijke geschiedenis van de Kerk, die hiermee samenhangt, op de wijze, waarop het hier wordt uitgelegd, is allernoodzakelijkst.
Na het lezen van deze brochure, die we alle godsdienstleeraren ten zeerste aanbevelen, dachten we: Zou gedurende de theologische studies niet tegelijk flinke cursussen gegeven kunnen worden voor de vorming van den godsdienstleeraar in de geest van deze brochure? De handleiding van Prof. Cooper voor middelbare scholen in drie deelen: *Het Katholiek levensideaal, Christus en Zijne Kerk, Levensproblemen* zal spoedig verschijnen. De brochure spoort aan tot de studie van het godsdienstonderwijs. Met veel zal men zich kunnen vereenigen, zooals het hier staat aangegeven; andere punten zal men naar omstandigheden kunnen wijzigen.

Pr.

Nora van Duyn, **8208.**
GEWIJDE GEDACHTEN. *De Tijdstroom, Huis ter Heide,* 1931. (20.5×14) 66 blz. ing. *f* 1.25, geb. *f* 1.95.

Een bundeltje protestantsche stichtelijke lectuur.

K. v. K.

Dr. C. van Gelderen, **8209.**
DE HOOFDPUNTEN VAN DE ZIELSGESCHIEDENIS VAN JOB. *J. H. Kok, Kampen,* 1932. (20×13) 75 blz. geb. *f* 1.25.

Schrijver veronderstelt dat het ook niet-theologisch geschoolde lezers van dienst kan zijn. Maar 'n beetje theologische vorming is toch wel gewenscht. Men spreekt er van Supralapsarisme en infralapsarisme en pelagianisme, er staan zelfs vele Hebreeuwsche woorden in, die zonder meer voor den lezer duidelijk moeten zijn.
We krijgen een blik op de zielsgeschiedenis van Job, die zich 't heele boek door afwikkelt. De groote lijn geeft schrijver aan in de opschriften der twee deelen: Van aanschouwing tot geloof en: Van geloof tot aanschouwing. 'n Beetje vreemd. In 't eerste deel beteekent aanschouwing blijkbaar: het dankbaar besef van Gods zichtbaren zegen, en in 't tweede gedeelte: het zien van God. Job beleeft oogenblikken van inzinking en opleving in zijn geestelijk leven.
Is de weergave dezer zielsgeschiedenis geslaagd? Voorop sta, dat gelijk de schrijver in zijn voorrede zegt, zij doortrokken is van de Calvinistische theologie.
Behalve dat, is het zieleleven van Job wel wat al te schematisch voorgesteld. Men moet de hoogst lyrische uitdrukking van Jobs diepe zielesmart niet zoo heel erg letterlijk opvatten — wil men een juist beeld krijgen van zijn zieletoestand. Een dichter drukt een theologische waarheid nu eenmaal anders uit dan een zakelijk professor.

P. A.

Joh. Hepp, **8210.**
DAGBOEK VAN EEN GROOTESTADSDOMINEE. *Bosch & Keuning, Baarn,* 1931. (21×17) 161 blz.

Dit dagboek gunt ons een blik in de ziel van een Lutherschen Dominee uit Berlijn; in de ziel van zulk een zielzorger in 't volle, moderne leven van dit Duitsche Babylon; in de ziel van een eerlijk werker voor den Heer, die kontakt zoekt met de zielen van collega's, onderhoorigen, met de vele stroomingen rondom hem heen op godsdienstig en sociaal gebied. Afgezien van de minder juiste opvattingen omtrent 't Katholicisme in menig punt, omtrent vraagstukken der moderne zielzorg, staan in dit edel-bedoelde boek ook vele rake, objectief gegronde vingerwijzingen, waarmee ook wij, Katholieken, volledig akkoord kunnen gaan. Zij, die tusschen de aangegeven punten juist kunnen onderscheiden, kunnen dit boek met nut lezen.
Wat voor den schrijver van dit werk niet duidelijk is, doch den katholiek direkt opvalt, is wel, dat de meest principieele problemen der zielzorg voor dezen Lutherschen predikant, ontstaan uit den aard van het predikambt zelf en de inrichting der Luthersche Kerk, met haar geheel andere verhouding tot de gemeente, dan in het Katholicisme met zijn hiërarchische indeeling van priesters en leeken. De fout ligt in 't systeem grootendeels.

P. Constantinus O. Cap.

Dr. J. van Mierlo, **8211.**
DE DIENAAR GODS ADOLF PETIT S.J. *Bode van 't H. Hart, Alken, Belgie,* 1932. (19,5×14) 325 blz. ing. *f* 1.15.

Pater Petit S.J., geboren 22 Mei 1882 en gestorven 20 Mei 1914, heeft 'n wonderbare zending in onzen tijd vervuld: hij heeft 't werk der gesloten retraites weer tot den hoogsten bloei weten te brengen: de devotie tot het H. Hart overal verspreid en onder de priesters de vruchtbare „unio

sacerdotalis" gesticht. Ofschoon eenvoudige, Vlaamsche jongen uit Gent, heeft hij bijna geheel zijn leven door onder de priesters en religieuzen en vooral onder den hoogeren stand van België gearbeid. Groote schokkende gebeurtenissen komen in dit leven niet voor, maar 't zijn jaren en dagen van inspannenden arbeid en gebed, altijd meer en meer stijgend naar de zuiverste liefde tot God, onverdroten prediker en bidder tot aan zijn twee-en-negentigste jaar toe. Dr. van Mierlo, die in nauw contact gestaan heeft met P. Petit heeft, met veel sympathie 'n historisch juist beeld geteekend, na 'n zorgvuldige bestudeering van alle documenten. In 't eerste deel schetst hij 't leven tot zijn verblijf in Drongen; in 't tweede deel geeft hij 'n algemeen overzicht van z'n werken onder leeken, priesters en kloosterlingen; in 't derde deel teekent hij 't karakter; zijn geest van geloof; zijn gebedsleven; zijn devotie tot het H. Hart; tot O. L. Vrouw, tot den H. Jozef; zijn vertrouwen; zijn eenvoud, zijn goedheid, zijn leiding. Aan 't slot komt de beschrijving van zijn laatste levensjaren en zijn verheerlijking hier op aarde. Dit boek behoort zeker tot de beste heiligenlevens, die de laatste jaren verschenen. De belangstelling in dit leven zal groeien, nu 't proces der zaligverklaring reeds aanhangig gemaakt is op verlangen van 't Katholieke België. Veel Nederlanders, die met P. Petit in aanraking kwamen in de oude abdij te Drongen, zullen aan de hand van dit werk zich nog eens gaarne inleven in de dagen,dat ze onder diens invloed en leiding mochten staan.

Pr.

Eduard van Speybrouck, 8212
EEN WONDERDOENER UIT DE XIXE EEUW.
Louis Stenger, Boulay-Moselle (France), 1931. (21×13.5) 182 blz.

De wonderdoener der negentiende eeuw, wiens kort leven hier in 'n vierde uitgave wordt verteld, is de Eerw. Pater Paul van Moll, Benedictijn uit de abdij van Dendermonde, die in roep van heiligheid in 1896 stierf. In België, vooral in 't Vlamenland had iedereen den grooten wonderdoener van dezen tijd, den H. Antonius van Padua van onze dagen. Hij was vier en dertig jaar, toen hij zijn priesterlijk apostolisch leven begon: 't waren jaren van gebed, van boetvaardigheid en wonderen. Deze bijzondere zending van wonderdoener, van apostel voor 't volk, van uitdeeler der genade heeft hij van Jezus zelf ontvangen. Hij vertelt het zelf. „Toen ik in 't begin van mijn kloosterleven zoo ziek was, dat de dokter mij opgaf, verscheen mij de goddelijke verlosser, vergezeld van de H. Maagd, de H. Jozef en den H. Benedictus. Terwijl de H. Maagd mij de hand reikte, sprak de Zaligmaker onder de oplegging van de rechterhand op mijn voorhoofd: „Wees genezen; voortaan zult ge leven tot troost voor velen: sta u alles toe, wat ge Mij voor anderen zult vragen." Van dat oogenblik af was ik genezen. Men schat het aantal personen die tot hem hun toevlucht namen op meer dan 'n millioen en allen ontvingen van hem voorlichting, geestelijke of stoffelijke weldaden, natuurlijke of bovennatuurlijken bijstand. Zijn levensgeschiedenis is een aaneenschakeling van de verhalen der wonderen door hem verricht. In den meest eenvoudigen vorm worden er hier meer dan 'n vijfhonderd verteld. Een tweede hoofdstuk bevat brieven van P. Paul van Moll, eenvoudige toespraken, brandend van liefde voor Jezus, 't hoofdmotief van alle antwoorden, die hij gaf en eenige bladzijden kernachtige toespraken. Deze uitgaaf, die naar de vierde Fransche editie bewerkt is, heeft eenige mooie illustraties opgenomen. 't Boek is in 't Duitsch, Fransch en Engelsch al verschenen. We wenschen het 'n allerruimste verspreiding toe om de godsvrucht en 't vertrouwen op dezen weldoener van onzen tijd te doen groeien.

Pr.

FRANSCH.

D. Duplessey, 8213.
COURS DE RELIGION. *P. Téqui, Paris,* 1931. (19×12) 160 blz.

Dit eerste deeltje van 52 zeer korte toespraken voor Godsdienstonderricht behandelt op eenvoudige, duidelijke bevattelijke wijze de waarheden der geloofsleer. In tegenstelling met de Duitschers, die wel eens problemen zien, waar ze minder voor de hand liggen, verstaan de Franschen de kunst, het problematische te behandelen „clair comme un beau jour." Deze eigenschap draagt dit werkje, dat zeker met vrucht kan worden nageslagen, wanneer men op zeer populaire wijze de soms ingewikkelde geloofswaarheden, duidelijk, eenvoudig behandelen wil. „Wetenschappelijken" vragen natuurlijk naar iets meer.

P. Constantinus O.Cap.

P. G. Mennier, 8214.
GERBE DE MERVEILLES. *P. Téqui, Paris,* 1931. (19×12) 141 blz.

Met innige piëteit heeft Dom Meunier onder dezen titel twee „Heiligenlevens" willen vereenigen, die eenzelfden geest ademen, wat ons niet verwonderen moet. Want het leven der Heilige Stichteres Maria Magdalena Postel „fondatrice de l'Institut des Soeurs des Ecoles chrétiennes de la Miséricorde", vond als 't ware zijn voortzetting in dat harer geestelijke dochter, Moeder Placiada. Moeder en dochter begrijpen elkaar vaak zoo goed. Het leven en de richting van Moeder Placida is de logische en werkelijke doorvoering der ideeën van de H. Stichteres: Godsliefde, naastenliefde, nederigheid, zelfopoffering, neergelegd in de grondstellingen dezer betrekkelijk jonge congregatie, die trouw de idealen harer H. Moeder Magdalena verwezenlijkt.

P. Constantinus O.Cap.

LATIJN.

Sebastianus Uccello, 8215.
EPITOME MORALE-ASCETICUM DE SACRAMENTE POENITENTIAE MINISTERIO. *P. Marietti, Turijn,* 1930. (18×11) VII-513 blz. ing. l. 15.

Dit werk is de Latijnsche vertaling door den schrijver zelf van een boek dat eerst in het Italiaansch verschenen was, maar een vertaling die verbetert en aanvult.

Men kan zeggen dat dit handboek der pastoraaltheologie ten gebruike der biechtvaders een kleine *Summa* is over deze kwestie. Vijf hoofdstukken handelen: over de bediening van den biechtvader in het algemeen, — over de eigenschappen en deugden die voor hem noodzakelijk

zijn, vooral over de voorzichtigheid — over zijn verschillende handelingen d.w.z. over de wijze van ontvangen, luisteren, ondervragen, aanmoedigen, enz. — over de geestelijke leiding, met beknopte overzichten, over de verschillende oefeningen die de godsvrucht onderhouden, de beproevingen en verschillende graden van geestelijk leven die de zielen moeten doormaken, — tenslotte, over de verschillende vormen van levensstaat, en de bijzondere verplichtingen die zij meebrengen.
Ziedaar dus een ongetwijfeld zeer volledige opzet, te volledig zelfs, als men meer wilde bereiken dan de noodzakelijke grondslagen van moraaltheologie en ascese in herinnering te brengen, en den biechtvader een zekere gedragslijn aan te geven. In geen enkel opzicht kan dit boek de gewone theologische studiën vervangen, integendeel, het veronderstelt deze studies. Daar het geput heeft uit goede bronnen, kan het groote diensten bewijzen aan de jonge priesters, die zich op hun heilige bediening voorbereiden of begonnen zijn met haar uit te oefenen.

Dom E. Pichery O.S.B.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

E. van Dieren, 8216.
BESMETTELIJKE ZIELSZIEKTEN VOORHEEN EN THANS. *Hollandia, Baarn,* 1931. (21×15) 153 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.50.

De reeds zeventigjarige Amsterdamsche huisarts behoort niet tot de „verdoezelaars." Hij heeft sinds meer dan veertig jaar in tal van geschriften zijn meening onomwonden gezegd en wel op zoo danige wijze, dat de vele verdoezelaars, die ernog zijn, op zeer positieve wijze hebben geprobeerd hem het leven niet te veraangenamen. In dit geschrift, wordt opnieuw op de oude wijze tegen feiten en personen te velde getrokken. Het gaat tegen de sportepidemie en over een aantal daarmee verwante kwesties·
De nuchtere eerlijke lezer kan den schrijver, voor wat het zakelijke zijner kritiek betreft, volkomen gelijkgeven. Doch Van Dieren is geen rustige, eerlijke beoordeeling gewend! Dit ligt zeker aan de hem eigen toon, hij noemt man en paard en zijn eigen persoon treedt sterk op den voorgrond. Op een aanmerking: „Dokter van Dieren heeft ook altijd iets bijzonders", antwoordt hij: „Ja, dat komt omdat ik beter uit mijn oogen kijk dan de meesten." Voor zoover dit geschrift geneeskundige kwesties behandelt, is het ten volle aanvaardbaar, want het is voor niet-geneeskundigen goed te begrijpen. Het laat zich vlot lezen en verdient de volle aandacht van allen, die zich met opvoeding en jeugdleiding bezig houden.

Dr. H. A. J. M. Spoorenberg.

B. H. de Groot, 8217.
R.K. JEUGDBEWEGING IN NEDERLAND. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1931. (19.5×15) 195 blz. ing. *f* 1.35.

Rector Braakman beschrijft de geschiedenis van 't patronaat en z'n doel. Hij meent dat 't patronaat zooals 't nu bestaat, volstaan kan als de éene jeugdvereeniging in de parochie, voor de schoolvrije jeugd. Bannenberg geeft 'n breeder overzicht over *De Jonge Werkman,* 't is de organisatie voor jonge arbeiders, kantoorbedienden, etc. tusschen de 17-21 jaar. Oprichting, groei, bestaansrecht, doel, vorming, ontwikkeling etc. vinden we hier verklaard. Hoog zedelijk en godsdienstig leven staan op den voorgrond. De R.K. Jonge Middenstand wordt beschreven door Rector Timp. Hij legt uit wie lid kan worden, op welken leeftijd, wanneer 't lidmaatschap ophoudt. 't Is een moeilijke organisatie, juist omdat bij deze categorie zoo'n groote oppervlakkigheid van godsdienstkennis en bijgevolg zoo'n zwak zedelijk leven heerscht. Bonden zijn er reeds opgericht in 't Bisdom Haarlem en Utrecht tot bevordering van deze vereenigingen. H. de Grys geeft de geschiedenis en 't doel van *De Jonge Boerenbond.* In alle bisdommen van ons land bestaat deze vereeniging, behalve in 't bisdom Haarlem. Daar bestaat deze niet omdat men meent, dat het beter is, dat de jeugdorganisaties het karakter van algemeene jeugdvereenigingen blijven bewaren. 't Is een der laatste organisaties, maar ze telt reeds 336 afdeelingen met 9951 leden. De Jozefgezellenvereenigingen van Kolping uitgegaan en ingericht beschrijft P. C. Biesta O.P. Dit systeem van vereeniging is opgebouwd op de algemeene psyche van den jongen Roomschen gezel. Deze bond heeft altijd nagestreefd 't bewuste Christendom bij zijn leden, beroepsarbeid en cultureele ontwikkeling. W. E. Trogger ten slotte laat de bedoeling, organisatie, etc. der R.K. Verkennersbeweging zien. Deze beweging wil werken in den geest van de Encycliek van Paus Pius XI over de opvoeding der jeugd. Onze jeugdbewegingen bloeien dus buitengewoon, met veel kennis van zaken zal de eene organisatie hier 't best werken, de andere daar. Voor 'n krachtigen invloed zal sterk moeten gearbeid worden.

v. L.

A. F. Jansen, 8218.
OUDERWEELDE. *Bode van 't H. Hart, Alken,* 1932. (19.5×14) 167 blz. ing. *f* 0.60.

Deze schetsen werden geschreven om ouders te helpen en voorlichting te geven in de Katholieke opvoeding der kinderen. Pater Jansen bezoekt de huisgezinnen, weet 't volle vertrouwen daar te winnen en komt dan met z'n raadgevingen voor school en opvoeding. Veel practische paedagogie heeft hij gelezen en veel er over geschreven; wat nuttig kan zijn in zijn optreden in 't huisgezin weet hij zoo handig te gebruiken. De meeste van deze naar waarheid geteekende stukjes, zijn verhalen van gebeurtenissen, gesprekken bij de bezoeken in de gezinnen, klachten van ouders, etc. We zouden ze bijna allen kunnen noemen: „Het kind en zijn omgeving", volgens de meest juiste gegevens geteekend. Hij bespreekt zoo de roeping van vader en moeder, de roeping der kinderen, de meewerking der ouders bij de roeping, over 't bijwonen der H. Mis door de kinderen, over 't biechten der kinderen, over mode, over verstandelijken aanleg van meisjes, over vertrouwen op God, etc. We leeren zoo niet alleen 't kind kennen, maar 't geheele huisgezin, de zorgen van 't huisgezin, verkeerde opvattingen, etc. Pater Jansen heeft dus 'n soort rol gespeeld als de Visiting Teacher in Amerika, die zorgt voor contact tusschen school en huisgezin, maar z'n bemoeiingen strekt hij verder uit als priester.

Hij bespreekt met vader en moeder in intieme sfeer meer dan schoolbelangen. 't Is 'n apostolisch werkje. 't Boekje is zoo eenvoudig mogelijk geschreven om lectuur voor ieder huisgezin te kunnen zijn.

Pr.

C. Martindale S.J., **8219.**
HET MOEILIJKE GEBOD. *Dekker & van de Vegt & J. W. van Leeuwen, Utrecht,* 1932. (18×12.5) 63 blz. ing. *f* 0.75.

't Boekje van P. Martindale S.J. is hoofdzakelijk geschreven voor jonge mannen van 18 jaar en daarboven. Eerst heeft hij eenige verkeerde begrippen over 't zesde gebod helder uiteengezet in zijn eerste hoofdstuk. De mensch heeft niet alleen 'n ziel, maar ook 'n lichaam en daarmee hangen sexueele neigingen, drang naar voortplanting en geslachtelijke neigingen samen. Een verkeerd begrip over deze dingen is van den eenen kant de oorzaak van ontelbare gewetensangsten en van den anderen kant de oorzaak van moedeloosheid en slapheid. Verder gaat hij datgene na, wat 'n doorsneeman door ondervinding geleid, toegeeft als waarheid; zoo komt dan achtereenvolgens ter sprake de beheersching van de gedachten en de middelen daarvoor; daarna de woorden: hier weerlegt hij eenige leugens, die men voortdurend hoort vertellen door niet-Katholieke of half-Katholieken b.v. : Je weet niet wat 't leven is, als je niet dit of dat hebt ondervonden, etc. etc., hetgeen verder over de gesprekken gezegd wordt is niet laks, maar ook niet streng. Ten slotte bespreekt hij de handelingen, niet in alle bijzonderheden, die of voortkomen uit blinden hartstocht, of uit koelbloedigheid. Veel worden bedreven, omdat iemand in een bepaalde stemming verkeert. Geleidelijk klimt de schrijver nu op tot de meer geestelijke, de zuiver bovennatuurlijke wetten, motieven en idealen. Hij dringt dus aan op heldere en juiste begrippen over 't zesde gebod, op krachtige zelfbeheersching, op de H. Communie en navolging der heiligen. Zoo wordt het leven sterk, de zuiverheid, zoo beoefend, is iets beminnenswaardig. Die volle macht om zich zelf te beheerschen brengt pas de echte waarheid. 't Boekje van P. Martindale is heel eenvoudig gehouden, maar iedere uitdrukking en gezegde is diep overwogen. Biechtvaders, ouders en opvoeders zullen moeten uitmaken, aan wien ze het in handen moeten geven.

P. v. Luyk S.J.

Ebba Pauli, **8220.**
DE BEVRIJDENDE BOODSCHAP. *J. W. Ploegsma, Zeist,* 1931. (20×13.5) 216 blz.

Men zou meenen de echo van E. Hello waar te nemen in dit boek, dat poogt den mensch een juisten blik te geven in 't hem omringende leven, niet zoo zeer physiologisch, dan wel psychologisch en ethisch beschouwd. Vooral de zielkundige beschouwingen over de vele waarden van 't leven zijn over 't geheel vrij goed weer gegeven; voor de ethische hadden we hier en daar gewenscht een beoordeeling naar nog diepere en daarom vaste normen. Doch over 't geheel kunnen we met dit werkje sympathiseeren, dat menigen goeden kijk geeft op 's menschen zielkundig en ethisch leven met zijn vele verhoudingen tot 't kwaad, recht, moraal, ideaal, schuld, vrijheid, gemeenschapsgevoel e.a. Men voelt er ook den christelijken ondergrond in, al ligt deze niet direkt aan de oppervlakte.

P. Constantinus O.Cap.

Eduard Peeters, **8221.**
BOMMETJE EN ZIJN MAATS. *Het Davidsfonds, Leuven,* 1931. 20×13.5) 157 blz.

Bommetje is géén jeugdboek, zooals men zou meenen bij 'n oppervlakkige kijk. 't Is geschreven voor de ouders om te wijzen op de noodzakelijkheid der samenwerking van school en huisgezin. Eduard Peeters die z'n sporen verdiende èn als onderwijzer èn als schrijver, doet dit op heel geestige wijze door allerlei schooljongens, met wie hij in contact was, te beschrijven en hen te volgen in hun later leven. 't Zijn wel Vlaamsche jongens en Belgische toestanden, toch kan ieder vader en moeder, maar óók ieder onderwijzer en onderwijzeres hier leeren.

Alb. Steenhoff-Smulders.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Ruby M. Ayres, **8222.**
DE OUDE LIEFDE KWAM. Vertaald uit het Engelsch door C. E. Kwak-Stroman. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (17.5×12) 290 blz. geb. *f* 1.—.

We zullen er niet veel kwaad van zeggen. Is er ook niet in. Een vrij arm meisje wordt gevraagd door een heel rijke meneer. Maar voor het huwelijk tot stand komt, ontmoet de meneer een vroegere vereerde van hem. Toch is het niet zijn plan, om met deze dame, wier eerste man intusschen gestorven is, te trouwen. Tot nu toe weten we dan ook nog niet, waarom Philip zijn huwelijk met het arme meisje wilde uitstellen en waarom hij zei, dat hij naar Chicago was geweest en met een vliegtuig teruggekomen, terwijl hij heelemáál niet met een vliegtuig was teruggekomen. Maar op de juistheid van dergelijke details schijnt de moderne ontspanningslezer nu niet precies te stáán. Hij gelooft het zóó ook wel, en heeft een vage, vrees, dat, als hem het bovenstaande ware verduidelijkt, het boek niet eens geschreven had behoeven te worden.
En dat zou jammer zijn voor den modernen roman lezer. Want er komt een heusche nachtclub in het boek voor. En een inval van de politie, u kent dat wel, van de film. En op het einde redt het arme meisje de vroegere liefde van den rijken Philip en de rijke Philip redt het arme meisje. Is dat niet lief? Wou u daar kwaad van zeggen? Nee, nee, laat ons medelijden hebben met den romanlezer van onzen tijd en hem zijn geestesvoedsel niet wreed onthouden. Hij en zij zullen het werkelijk spannend vinden!

— B — *J. H. P. J.*

K. ter Beeke, **8223.**
REGENBOOG. Geïllustreerd. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1931. (21×15) 176 blz.

„O, hoe ver weg, hoe ver weg is de Vader! O, hoe dicht bij is Hij, hoe dicht bij!"
Mogen deze vrome schetsen door velen gelezen worden. De auteur moet een allernobelste persoonlijkheid geweest zijn, zooals blijkt

uit zijn schetsen. Zijn werk staat hoog en toch voelen we wel eens, dat deze fijnvoelende auteur miste de eenige eeuwige waarheid. Wij zijn heilig overtuigd, dat zulk werk geleid is door Gods Voorzienigheid. Een prachtwerk, dat eert én schrijver èn uitgever. Men moet die schetsen lezen en herlezen, rustig en kalm, en men komt in de weldoende gedachtensfeer van de auteur, die zoo heerlijk bedoelde de mensch, hoe dan ook, nader te brengen tot God. A. L. van Hulzen schreef een treffend voorwoord. De penteekeningen zijn niet zoo goed geslaagd, waren misschien beter aan één artist toevertrouwd geweest. De eerste, die doet denken aan de methode van Jo Dahmen, is wel de beste. Het komt ons voor, dat er nog wel meer schetsen van ter Beeke zijn. Wij meenen te mogen aannemen, dat de heer van Hulzen ze wel zal verzamelen en de uitgever ze con amore zal accepteeren.

— A — *W. S. J.*

Louis Bromfield, 8224.
IN 24 UUR. Vertaald uit het Amerikaansch door John Kooy. *W. de Haan, Utrecht,* 1931. (20×14) 349 blz.

Wat er in een kring van enkele rijke Amerikanen gebeurt, gedurende 24 uren, interesseert ons hier in Nederland eigenlijk heelemaal niet. Wil men het ons per se vertellen, laat men dan tenminste een paar andere Amerikanen uitzoeken, een paar gewone menschen, mét hun gebreken natuurlijk, goed. Maar toch niet zoo'n stelletje individuen. Want een andere verdienste dan z'n onbenulligen inhoud heeft het boek niet. Men heeft er ook nog een film van gemaakt. Dat zal verheffend worden.

Het is een beteekenisloos boek, zonder talent geschreven, schoon, helaas, goed vertaald — beter werk waardig, dan dergelijke prulleboel! — en men houde er kennissen, vrienden en verwanten van terug, zooals men hen waarschuwt voor minder goede waar.

Het verheugt ons, dat dergelijke vieze kletspraatjes van kaalhoofdige heertjes, in Nederland niet geschreven worden en betreuren, dat ze er worden vertaald. Dat vraagt veel verantwoording!

— D — *J. H. P. J.*

M. J. Brusse, 8225.
JONKER JOHNNY. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1931. (23×15) 322 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90.

„Dit boek geeft het bonte levensverhaal vol dwaasheid en tragiek" van een verarmden Jonker, die zich van zijn verval niet het minste aantrekt. Met een onverwoestbare goede luim en een ongeëvenaarde zelfverzekerdheid in zijn opdringerige optreden als dan toch altijd de Jonker, zien wij hem vol branie, opzichtig, schetterig, uitdagend hooghartig, altijd gesjochten en altijd een dandy, door het leven lavreeren... totdat hij „tot een geheel en al afgetakelden en zelfs invalide geworden staat van verval geraakt." In een serie brieven toont Johnny zijn humor toch behouden te hebben, en hoe grooter de ellende wordt des te omvangrijker wordt zijn fantasie. In zijn laatste brief „volgt de onverwachte apotheose van het verrassende blij eindende slot van dit bonte en zoo woelige leven."

Wat in dit meesterlijk menschkundig werk het meest te bewonderen valt of het verhaal of de brieven, 't is moeilijk uit te maken. Brusse geeft een stuk zielkunde door zoo allerjuist een eigenaardig individu te typeeren en dat vol te houden tot de laatste regel van het lijvige boek. Zich in een type zoo te kunnen inleven, dat deze als levend voor ons staat, is een meesterstuk, dat we zeer hoog waardeeren en deze waardeering werkelijk verdient. Men beweert wel eens, dat Brusse niet gemakkelijk te lezen is: zijn zinnen zijn zwaar. Toch komt 't ons voor, dat dit zeer overdreven is, zijn proza leeft en pakt onmiddellijk de lezer.

— Bc — *W. S. J.*

H. Courths-Mahler, 8226.
VERZWEGEN LIEFDE. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931. (20×14) 230 blz.

Het gewone Courths-Mahler recept, 'n beetje gezonder toebereid, zouden we zeggen, dan vorige producten.

'n Rijke wees woont op 'n heerengoed tusschen Limburg en Ems. Aan den overkant van 't riviertje komt 'n jong Amerikaan wonen, die later blijkt 'n rasrecht Duitscher te zijn. Hij komt onder anderen naam om z'n stiefvader te ontmaskeren, die z'n vader heeft onteerd. Daar hij detective-neigingen bij zich heeft aangekweekt gelukt hem dit voorspoedig. Zijn liefdesgeschiedenis met de rijke wees dreigt tragisch af te loopen, maar alles eindigt in rozengeur en maneschijn.

Alb. Steenhoff-Smulders.

H. Courths-Mahler, 8227.
DE MENSCH DWAALT. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931. (20×14) 213 blz.

Een ongelukkig huwelijk. — Echtscheiding. — De man, die schuldig verklaard is, verlaat 't land. — Zijn vrouw opnieuw verloofd, hoort dat haar wettige eerste echtgenoot invalide is teruggekeerd uit den vreemde. — Zij zal hem thans bijstaan: malgré tout. — Doch deze beneemt zich 't leven om zijn vrouw gelukkig te doen zijn. — Wat een modern boek! Wat een beginselen houden de helden er op na!

— Bc — *E. H.*

C. F. van Dam, 8228.
MARRAKESH. Geïllustreerd door Is. van Mens. *Leiter Nijpels, Maastricht,* 1931. (26×20) 71 blz.

Vlot, sportief en origineel is deze beschrijving van een reis door een klein stukjes van Noord Afrika, maar veel te kort en te fragmentarisch. Dat is heel jammer, want zonder te vervallen in literaire zwaarwichtigheid weet Van Dam toch heel goed het aspect van een Marokkaansche oasis in een minimum van woorden uit te beelden. En hij heeft zin voor humor! Het is hem ook niet zoozeer te doen om een beeld van de vreemde streken te geven, als wel een idee van het reizen zelf. Zoodat de plaatjes van Is. van Mens, — iemand die Noord Afrika door en door kent, — een uitstekende aanvulling zijn van het reisverhaal, dat helaas al eindigt wanneer wij juist in de goede reisstemming gekomen zijn.

— Bc — *A. H.*

Gerard Fairlie, 8229.
DE MAN MET VERNUFT. Vertaald uit het

Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (19.5 × 13.5) 251 blz.
Bijna was dit boek een niet genoeg te prijzen verhaal geworden. En die kwalificatie blijft gelden voor de eerste helft. Dan komt er een wending en daalt het verhaal naar het zeer primitieve genre, dat het grootst is in de speurderslitteratuur. Tot slot wordt het beproefde recept van toepassing gebracht: de voor een prettig einde van het verhaal hinderlijke persoon wordt doodgeschoten : een glad toeval.
Die tweede, mislukte helft van het boek, is bovendien wat overbodig. Jammer.
Het gegeven is: wat moet een dokter met een doodzieken patiënt doen, die alleen langs operatieven weg te redden is en die, na zijn genezing, toch, wegens een misdrijf ter dood gebracht zou worden.
Er is weinig twijfel mogelijk, omtrent den plicht van den geneesheer. Maar er worden tegenwoordig nog wel zotter dingen tot een kwestie gemaakt. Ook is de neiging vaak aanwezig, om spits-gevallen te nemen, de bijna onmogelijke gevallen en dan uit te roepen: „Kijk eens, hoe onrechtvaardig de maatschappij geconstrueerd is.''
Als element voor een roman heeft de kwestie echter veel waarde. Want al is het waar, dat zij tot geen generaliseerende conclusies mag voeren, wanneer ooit voorkomend, dan zijn verschillende erbij betrokken personen toch aan sterke gevoelens onderworpen en vormen groot materiaal voor psychische verwikkelingen, waarop een goede roman te bouwen is. Voor de eerste helft is dit boek zulks ook zéér ten naastenbij. Goed geschreven ook, in den geest der jongste Duitsche werken. Maar de rest is zwakker van constructie, zooals gezegd. Een spannend boek voor gerijpte lezers.
— **B** — *J. H. P. J.*

Robert Hichens, 8230.
DE TUIN VAN ALLAH. Vertaald uit het Engelsch door Mevr. van Heuvelinck. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (20 × 14) 508 blz.
Diep getroffen door een drama, dat in haar familie heeft plaats gegrepen, begeeft Domini zich naar Afrika, waar zij in een klein dorpje terecht komt, aan den rand der woestijn. Zij ontmoette op haar reis daarheen een zonderlingen man, die eveneens zijn intrek neemt in 't dorp. Staat zij aanvankelijk met afkeer en belangstelling tegenover hem, mettertijd maakt de afkeer plaats voor sympathie. Zij trouwen en trekken de woestijn in. Daar ervaart Domini dat haar man niemand minder is dan een oud-Trappist, die zijn klooster ontvlucht is. Zij brengt hem er terug.
In de uitbeelding van dit verhaal, in het behandelen van alle psychologische gebeurtenissen, met veel bijkomstigheden als: een graaf, die Mohammedaan wordt en een ziener, die alles voorziet, in deze heele uitbeelding wordt ons niets gespaard.
Bijna wordt 't vervelend, vooral voor den geroutineerden lezer, die de laatste 100 bladzijden welhaast droomen kan. Maar in die hond zijn toch nog allerlei details en moeilijkheden behandeld. Het ongewone gegeven trekt zeker de aandacht. Eerst vraagt men zich af: „Wat heeft die man'' en als men hoort, dat hij een oud-Trappist is, dan vraagt men zich af: „Hoe moet dat nu? Het huwelijkssacrament is in dit verhaal uiteraard ongeldig en dat had misschien wat sterker benadrukt mogen worden. Voor de rest is het geen kwaad verhaal. Vol wisseling en, wat hier wel prijzenswaard is, in behoorlijken toon gehouden.
— **Bc** — *J. H. P. J.*

C. M. van Hille-Gaerthe, 8231.
ACHTERGROND. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1931. (21.5 × 16) 308 blz.
Henriet van Weeden zal zich in haar later leven weer telkens de woorden herinneren van den vriend, die het bruiloftstableau regisseerde: „Je bent op den achtergrond pas tot je recht gekomen.'' In het bloementableau had hij met haar fiere gestalte en gesloten gezicht geen raad geweten tot zij als zonnebloem op den achtergrond „van koninklijke pracht'' werd. En Henriet, het energieke, intelligente meisje, dat juist zooveel invloed op allerlei menschen heeft, komt ook in haar leven „op den achtergrond.'' Tegen den wil van den joyeusen vader, die z'n kinderen vooral in kunst of wetenschap wil zien uitblinken, wordt ze verpleegster. Maar ook daar komt ze naar voren door haar persoonlijkheid, zal, nog jong, directrice worden — tot ze geroepen wordt aan moeder's sterfbed. Dan legt haar vader beslag op haar, hij kan niet alleen zijn , 't kunstzinnige zusje moet opgekweekt worden. Later zal ze terug gaan naar haar ziekenhuis, later... En dan komt de getrouwde zus ziek uit Indië, en dan hebben de oudste kinderen een huis in Holland noodig. Henriet zal bij vader blijven, dan kunnen zij 't oude lieve huis blijven bewonen, zij zal de kinderen opvoeden... en er valt in 't dorp veel voor haar te doen... op den achtergrond.
'n Mooi, krachtig boek, geen kunstwerk, maar 'n boek dat iets goeds geeft aan vrouwen en meisjes.
— **B** — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Hermann Hilgersdorff, 8232.
DE MAN ZONDER GEHEUGEN. *B. J. Smit & Co., Amsterdam,* 1931. (21 × 15) 283 blz.
De meest ingewikkelde en vreemdste combinatie's vragen meer inspanning van den lezer als men gewoonlijk pleegt te doen met soortgelijke boeken. Men staat er verbaasd van hoe de schrijver al deze spitsvondige uitvindingen op crimineel terrein heeft weten samen te brengen. De vertaler zal niet weinig werk hebben gehad juist weer te geven wat de schrijver bedoelde.
— **B** — *E. H.*

Ignatia Lubeley, 8233.
EENVOUDIGE LEVENS. *G. F. Callenbach, Nijkerk,* 1931. (20.5 × 15) 185 blz.
Vier zeer mooie schetsen van „eenvoudige levens.'' Een speelt in den tijd na Napoleon. Santje Verheiden's verloofde is op de sneeuwvelden van Rusland gebleven en nu is ze bij haar broer en schoonzuster in huis, 'n béétje als sloofje, ofschoon ze zich vrij gelukkig voelt in haar verdoken leventje. Haar jongere broer, die in 't leger is, brengt 'n nieuwe aanbidder, maar Santje voelt zich gebonden aan den man wiens dood nooit zeker was. Wanneer ze reeds berust heeft in haar eenzaam leven komt Lourens, die krijgsgevangen is geweest, thuis.
Een andere schets speelt in 1865, in de dagen

van den schoolstrijd voor de gereformeerden. Heel mooi is de figuur van den jongen onderwijzer, die van z'n mooi geriefelijk huis en hooger salaris afziet om naar 'n arme „afgescheiden" school te gaan.
Ook de twee andere vertellingen uit onzen tijd zijn goed geslaagd. Jan Mobeus komt op 'n Kerstavond, dat z'n gezin in Parijs is, toevallig bij den oom, waar hij z'n opleiding heeft gehad. Hij treft 't gezin in fatsoenlijke armoede en z'n oom 'n ongeneeslijke invalide, de hoopvolle berusting van het ongehuwde nichtje, die als eenige luxe twee „Kerstkaarsen" aansteekt, treft hem zóó, dat hij met z'n geld en zakenkennis de familie te hulp komt.
„Zijn dochter" is de dochter van den ouden domine, die voelt, dat het zijn tijd wordt om heen te gaan. De moeite van het oudere meisje om getroost het oude huis te verlaten en haar dapper gedragen verdriet als ze later het dorp zal moeten uitgaan, is zeer goed weergegeven. De protestante godsdienstige sfeer in deze „eenvoudige levens" is zeer mild.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Frank Powell, 8234.
DE WOLFSMENSCHEN. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1931. (20×14) 338 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.25.
„'n Verhaal van verbazingwekkende avonturen" is de ondertitel. En Powell is er wel geweldig op uit om ons te verbazen. De onderzeesche boot, die een beroemde onderwereld bereikt, 'n land bevolkt met „wolfsmenschen", het is werkelijk geen alledaagsch avontuur. De „Nautilis" van Jules Verne is er niets bij. Maar Verne's avontuurlijke verhalen hadden toch altijd iets aannemelijks en op merkwaardige wijze zijn de meeste van zijn stoute fantasiën ook werkelijkheid geworden. De vreeselijke avonturen van Powell zijn àl te geweldig. Behalve 't land der eeuwige schemering met zijn afschuwelijke voorwereldlijke monsters, waarvan één genoeg is om de duikboot te doen zinken, krijgen we nog de wreede wolfsmenschen, 'n menschetende spin, 'n ijselijk soort Az-teken-eeredienst en ten slotte de schoone reus, de edele redder, de laatste uit den stam der Ayutis. Wanneer ze weer in Engeland komen en de wetenschappelijke wereld hun avonturen niet wil gelooven, rijdt de aanvoerder der expeditie met den reus op zijn grooten eland de vergaderzaal binnen, om de waarheid van alles te bevestigen. En daar de laatste der Ayutis aanbiedt zijn tegenstanders fijn te knijpen moeten zij hem wel gelooven.
Wegens de opzettelijke avontuurlijkheid voor jeugdige lezers minder geschikt.
— A — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Hans de la Rive Box, 8235.
DE GOUDEN SALAMANDER. *B. J. Smit & Co., Amsterdam,* 1931. (24×16) 230 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.50.
Hans de la Rive Box wilde absoluut een detective roman schrijven, daar die graag gelezen worden. Daarbij speelt de roman in Nederland, in het hart van het Gooi! 't Is een verschrikkelijke misdadigersgeschiedenis geworden met moord en doodslag, een onderaardsche kooi, waarin het water stijgt, enz. Veel te veel voor de zeer zwakke intrige. 'n Detective- of avonturen-roman zooals ze *niet* moeten zijn, ook niet als amusements lektuur.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Boris Robazki, 8236.
WAAROM IK NIET KRANKZINNIG BEN. Vertaald uit het Russisch door A. Bakels. *H. P. Leopold, Den Haag,* 1931. (21×15) 235 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90.
Dit boek is een mystificatie — zooals men dat noemt.
Maar Maurits Dekker, die de schrijver is van dit boek, is en blijft een doodgewoon romanpeuteraar, de zooveelste hengelaar in het troebele water der platgeslagen burgermanspsychologie; de psychologie die de heele mensch heeft doorgrond als een samenstelsel van gevoelens en gedachten, die men ontleden en besabbelen kan tot in het eindelooze toe. Maar met dit al is dit realisme er een van de meest banale platvloerschheid, en heeft het nog nooit aan het simpele feit gedacht, dat een mensch wel eens een ziel kon hebben, waardoor hij tot boven de sterren uitgroeit: dáár is de grootheid der romankunst te vinden en slechts in de ontdekkingstocht van de ziel kan ons vaderlandsche proza mogelijkerwijs nog eenige grootsche allure veroveren.
— Bc — *Ton Kerssemakers.*

W. Schippers, 8237.
DE VLEERMUIS. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1931. (24×16) 204 blz.
De „vleermuis" is 'n arme jongen zonder ouders, die door 'n rijken boer wordt opgenomen, maar veel liefde vindt hij niet op de hoeve. Dikwijls maakt hij het er ook naar door z'n plagerijen, hij staat alléén tegenover al de anderen. Ten slotte kan hij het op de hoeve niet meer uithouden en vlucht weg. Na veel zwerven wordt hij nu opgenomen door zeer goede menschen. Hij leert en werkt goed en ten slotte wordt hij rentmeester van het groote landgoed op het dorp waar hij eens de arme bespotte vleermuis was. Hij is ook een goed mensch geworden en helpt den boer, die vroeger zoo slecht voor hem was.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Albert M. Treynor, 8238.
DE WET VAN HET NOORDEN. Vertaald uit het Engelsch door Jkvr. Henriëtte Rappard. *„De Combinatie", Rotterdam,* 1931. (20×13.5) 249 blz.
Een zeer boeiende Far West-roman. Een jonge man, die het recht heeft op een asbest heuvel, wordt ten onrechte beschuldigd van moord, komt in de bitterste kou met de politieman in 'n hut, alhoewel gewond vlucht hij, met behulp van een lief meisje, komt in een Amerikaansche grootstad, maakt toevallige connectie met de man, die zijns vaders mijn mede wilde exploiteeren. 'n Ontspanningsdingske, door Freule Rappard goed vertaald. Na eenige moord- en doodslagen en ernstige verwondingen en 'n massa avonturen komt alles op z'n pootjes terecht. Niets verkeerds te bespeuren, zelfs een vanzelfsprekende zoen blijft afwezig.
— B — *W. S. J.*

J. Visser van Wouw, 8239.
WAAROM NIET JERUSALEM. *Foreholte, Voorhout,* 1931. (24×16.5) 110 blz.

Twee feiten hebben den held van dit verhaal tot 'n zonderlingen droom gebracht. Hij heeft vooreerst veel studie gemaakt van de middeleeuwen, de kruistochten, vooral bestudeerd in de werken van Michaud en zich sterk laten influenceeren door de bekende platen van Doré. Daarbij had hij met veel spanning de berichten gelezen over de plagerijen, waaraan nu Christenen en pelgrims in Jerusalem blootstonden, over de verstoringen der heiligste plechtigheden en de kalmte, waarmee de mogendheden dat lieten passeeren. Die geschiedenissen waren op de Societeit 's avonds nog wat kleurrijker verteld en beredeneerd. In zoo'n opgewonden toestand valt de verteller in slaap en organiseert in die oogenblikken, door zulk 'n mentaliteit gedreven, 'n volmaakten kruistocht: de mogelijkheid der troepenverzameling, den overtocht, den aanval. Maar op 't oogenblik van den strijd bij Jerusalem wordt hij door zijn vrouw gewekt en bevindt zich weer in de realiteit zijner omgeving. De geschiedenis is goed verteld heeft alleen literair weinig beteekenis en iedereen mag het boek lezen.

— A — *v. L.*

Thea Wendels, 8240.
HET ATELIER VAN FLODDERDAS. *Hollandia, Baarn,* 1931 (21 x 15.5) 236 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 2.90.

Een tweetal bakvisschen, dat den H.B.S.-tijd achter den rug heeft, besluit „in de kunst'' te gaan. Zij belanden op een stoffigen zolder, waar de schilder Flodderdas zijn lessen geeft aan een zeer gevarieerd gezelschap. De twee nieuwelingen voelen zich spoedig thuis in de ongewone, een tikje bohémien-achtige omgeving. Er gaat voor haar een nieuwe wereld open, vol grappige avonturen.
Het boek is bestemd voor jongemeisjes van om en bij de twintig jaren, doch ook ouderen zullen zich best met deze vlotgeschreven atelier-ervaringen amuseeren.

— A — *W. Blokveld.*

J. P. Zoomers-Vermeer, 8241.
DE JONGE KRUISWEG. *Van Holkema en Warendorf, Amsterdam,* 1931. (21.5 x 15.5) 300 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 4.90.

Lucy van Hervoort heeft 'n héél moeielijke jeugd. Moeder is zenuwziek en die zenuwziekte uit zich op 'n hoogst treurige wijze, zoodat het huiselijk leven 'n hel is. Lucy moet overal met moeder mee, terwijl vader en de broers in pension gaan. Eerst gaan ze naar Moeder's Vader, die 'n groot hotel heeft aan zee. Lucy vindt het er prettig, vooral daar 'n lief oud echtpaar met een ziekelijke zoon erg goed voor haar is. Van den gouverneur van den zoon gaat ze houden. Menore van Hervoort, die altijd speculeert op geld en stand is er woedend om, verdraait al de goede gevoelens van haar dochter en wil ten slotte weg; 't is haar te rustig. Ze gaan naar de groote stad in 't buitenland waar moeder's zuster modezaken heeft. Hier gaat moeder druk uit en kan alles. Later bij grootvader wordt de zenuwcrisis zóó erg dat Lucy gevaar loopt. Lucy blijft steeds wankelen tusschen medelijden met moeder en vader, die ten slotte zich scheiden laat en de moeder van Lucy's vriendin trouwt.
Lucy gaat op reis met den zieken jongen en zijn familie naar het zuiden, de zieke zal waarschijnlijk nooit terugkeeren.
't Is 'n zeer triestig, neerdrukkend boek maar knap geschreven en Lucy's lief karakter blijft als 'n zonnige plek in al de ellende rondom haar. Niet voor iedereen.

— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

FRANSCH.

Ch. Dodeman, 8242.
LE PROCRIT. *La Bonne Presse, Paris* 8, 1931. (17 x 10) 256 blz.

Een heel goed verhaal uit de Fransche Revolutie, met erg veel avonturen, die men lezen moet, als men er lust in heeft, maar niet na vertellen. 't Boek is waarschijnlijk wel weggeloopen uit de feuilletonruimte van een plaatselijk blad.

— A — *W. S. J.*

J. Geynet, 8243.
SOUS LE SIGNE DE LA CROIX. *La Bonne Presse, Paris.* (18.5 x 10). 249 blz.

Zoowel wat stijl als inhoud aangaat reikt dit boekje niet hooger dan de feuilleton van een provinciaal reclame-blaadje. De literaire waarde is nihil; de ethische evenzoo, daar het totaal buiten het werkelijke leven staat. Het kan alleen kwaad, vanwege de ergernis der eerste dertig pagina's, bij meer-ontwikkelden — eenmaal zoover, zullen ze het wel laten nog verder te lezen. Voor het overige is het moreel-onschadelijk.

— A — *G. v. R.*

Louis Leon-Martin, 8244.
BARRIÈRES. *B. Grasset, Paris,* 1931. (19 x 12). 290 blz. ing. frc. 15.—.

Tot nu toe heeft Léon-Martin in zijn werken de moderne levensconflicten van ironisch standpunt bezien. In deze jongste, zeer lezenswaardige roman weet hij een te waardeeren grootheid en eenheid te bereiken, die, wanneer zij op Christelijke beginselen hadden berust, een veel grooter vlucht hadden kunnen nemen. Het is jammer dat hij louter op natuurlijke gronden een tragisch conflict tusschen hartstocht, eigenbelang en plicht tracht op te lossen.
De opzet van het boek is zeer eenvoudig. De bezitter van een groot landgoed heeft zijn leven gewijd aan den bloei van zijn familiegoed. Niets is hem te veel om dit te maken tot de mooiste bezitting ver in den omtrek; aan dat ééne groote doel maakt hij in egoïste zucht alles ondergeschikt. Zijn zoon gelijkt in niets op hem. Zal die onhandige, besluitelooze geleerde ooit zijn levenswerk kunnen voortzetten? Maar Claire, zijn schoondochter, vormt een band tusschen vader en zoon door haar schoonheid, haar tact, haar levensvreugde, een band, die nog hechter wordt door de geboorte van haar zoon...... erfgenaam van het familiebezit.
Wanneer de vader haar schuldige liefde voor een ander ontdekt, vervalt hij in woede en afgrijzen. Hij heeft immers zijn land, zijn kostbaarst bezit geschonken aan haar kind, den indringer. Hij vlucht weg, weg van den grond, die hij eerst zoo liefhad. Claire blijft alleen met haar man achter en doet vergeefsche pogingen haar fout goed te maken. Jérome gesloten, hardvochtig en verbitterd brengt zijn gevangene tot wanhoop. Hij laat het landgoed vervallen en vertrekt zelf

ten slotte naar Parijs, waar hij een losbandig, verkwistend leven leidt.
Maar nu komt Claire tot bezinning. Langzaam, heel langzaam weet zij ter wille van haar kind orde te stellen op haar leven en aan het landgoed iets van zijn oude luister terug te geven. Dit moet de oude vader dankbaar erkennen, wanneer hij door heimwee gedreven terugkeert naar zijn geboortegrond. Dit is ook het motief tot verzoening en de waarborg voor nieuwen bloei.
Nog eens: het Christendom zou van dezen mooien roman iets verhevens hebben weten te maken. Nu zijn de karakters koud en sceptisch en doet een zeker fatalisme er afbreuk aan.
— B — *J. de V.*

Irene Nemirowsky, **8245.**
LES MOUCHES D'AUTOMNE. *Bernard Grasset, Paris,* 1931. (17×11) 151 blz. ing. Ffr. 10.—.
Bij de talrijke treffende vertellingen van de avonturen der Russen, die na de omwenteling naar West-Europa trokken, voegt Irène Némirowsky er eene, die het lezen waard is. De schrijfster verklaart, dat het slot ervan een gebeurtenis is, overkomen aan haar eigen gouvernante.
In zijn eenvoud, zonder eenigen opsmuk, geeft het verhaal enkele scherp-omschreven indrukken van de tragedie, die zich daarginds heeft afgespeeld, en zeer karakteristieke bijzonderheden van het verblijf der verarmde en gedemoraliseerde Russen in hun toevluchtsoord Parijs.
Er zijn grootere boeken verschenen over den nood der zwervende bannelingen uit de republiek der Sovjets, maar in dit kleine werkje, waarin het hart van een gevoelige vrouw meespreekt, is de omvang van dien nood zeker zoo overtuigend geschetst als in de andere. Al lezend ziet men de ontbinding van een volk.
— Bc — *Vincent Cleerdin.*

Ernest Perochon, **8246.**
L'EAU COURANTE. *Plon Nourrit & Cie, Paris,* 1932. (18.5×12). 243 blz. ing. Ffr. 12.—.
Tegenover de hoofdpersoon Mazureau, een boer, staat een herderinnetje Monique. De eerste is hoogmoedig, vol ondeugden, waarvoor hij blind is; het meisje is onschuldig en onwetend. Het contact tusschen beiden ontstaat door een zeer sterke zinnelijke hartstocht bij Mazureau, die zelfs zijn hoogmoed overheerscht, doch die door Monique in zijn ware wezen wordt aangevoeld als een manifestatie van het kwaad. Tegen haar wil geraakt zij onder den invloed daarvan, doch wordt op het uiterste moment gered.
Het verhaal suggereert sterk de verborgen hartstochten en de macht daarvan op het leven van den bezitter en dat van zijn omgeving. De dorpssfeer is goed weergegeven en verloopt, doordat alles beperkt is tot hetgeen in noodzakelijk verband staat met het karakter der hoofdpersonen, niet in overtollige details.
De vormen en beelden, die een oud volksbijgeloof zich eertijds geschapen heeft worden aangewend om het kwaad uit te beelden. Hoewel dit hier en daar wel wat primitief aandoet, kan men zich ermee vereenigen, daar het in overeenstemming is met de gedachten van het herderinnetje. En, dicht bij het slot, bereikt de schrijver wel iets van het oude-geheimzinnig boeiende heidendom.
— B — *v. R.*

Elizabeth Tasset-Nissolle, **8247.**
LE MASSACRE DES INNOCENTS. *Edit. „Je Sers", Paris,* 1932. (18.5×12). 230 blz. ing. frc. 12.—.
Ze zullen wel niet in de eerste plaats litterair bedoeld zijn, deze verhalen van verlaten kinderen; de medegedeelde feiten berusten blijkens de inleiding geheel op de werkelikheid. Maar toch beheerscht de schrijfster in voldoende mate haar taal om het lezen van deze „documents" tot 'n genot te maken. De weergave is sober, doch heeft niets van de moderne zakelijkheid, die alle gevoel opzettelijk buitensluit. Integendeel, wat hier hard is en schrijnend wordt verzacht door een oprecht medelijden en een warmmenschelijk medeleven. De goede en de kwade kanten van een charitatief werk worden verhaald in korte, goedgeschreven tafereeltjes, die met elkaar verbonden zijn, doordat ze worden gegeven als doorleefd door één persoon. Alleen waar het chauvinisme der schrijfster iemand laat uitroepen, dat een stel buitenlandsche kinderen het geluk tegemoet gaan, omdat ze Franschen zullen worden, is het min of meer belachelijk.
— Bc — *G. v. R.*

DUITSCH.

Bruno Brehm, **8248.**
WIR ALLE WOLLEN ZUR OPERNREDOUTE. *R. Piper & Co., München,* 1931. (20×14) 222 blz.
Deze humoristische roman speelt in Weenen Geen wonder dat de Weensche vroolijkheid haar aandeel ertoe heeft bijgedragen. Maar de ernst ontbreekt niet. Herinneringen aan de eerste jaren na den wereldoorlog geven een ernstige, zelfs sombere stemming aan sommige bladzijden. Vooral de schets van het verblijf van den Weenschen jongen Erwin Stazzer in een rijk gezin in Zweden mag er zijn. De grappige figuur in het boek, tante Rona, kon een filmster zijn. Met een mopje op den Nederlandschen gezantschapssecretaris brengt de schrijver de zending van levensmiddelen uit ons vaderland in herinnering; maar het mopje had aardiger kunnen uitvallen. Aan de teekening van de dolle redoute is heel wat kleur besteed. Ook hier gluurt de ernst van het moeilijke leven nu en dan om den hoek.
— B — *Vincent Cleerdin.*

Kuno Brombacher, **8249.**
ZWISCHEN ZWEI JAHRHUNDERTEN. *Karl Borromaus Glock, Nürnberg,* 1931. (19×11.5) 304 blz.
Karl Dürnberger, van huis uit zonder godsdienst als student in een wereld geworpen, waar de godsdienst afgedaan heeft en een bonte reeks van moderne profeten nieuwe paradijzen aankondigen. Op den jongen man staat blijkbaar een erg nuchter, sterk-filosofeerend hoofd, dat heel gauw in de theoriën de ondeugdelijkheid voor het leven weet te onderkennen. Maar soms wat ál te sterk wordt de behoefte van zijn hart naar godsdienst en Geloof in het lichtpunt gesteld: póst fáctum is dit helder zien van een toestand, die voorbij is te verklaren; in den loop van den roman echter lijkt het een vooruitloopen op de ontknooping. In z'n geheel is het verhaal een hevige, bittere strijd; eigenlijk geen strijd, want Karl weet niet wat hij wil. 't Is de vreeselijke, soms hopelooze worsteling van 'n mensch

met een ziekte, waaraan hij niet ten onder wil gaan, maar die de levenskrachten uitvechten zonder dokter of medicijn. Ofschoon hevig belast met de onzalige erfenis van het rationalisme, groeiend en zich voedend in een wereld waar een uitgesproken atheïsme den boventoon voert, blijven geest en hart toch woelen dat ze wegkwijnen van honger. Karl Dürnberger is een arme doolaard, een zwervende geest, bewijzen zoekend voor een idee of voor een godsdienst, die aan zijn leven houvast en beteekenis kunnen geven. Maar het tragische is, dat onze moderne wereld zich een houding, een filosofie heeft gemaakt, waarin elke uitweg naar God voorgoed ligt afgesloten. — Heilige, eenvoudige zielen ontmoet hij, klare sterren, die wel geen weg wijzen in dit moeras waar geen wegen zijn, maar toch lichtpunten zijn in de duisternis, groote genaden van God.— Er is hier een man aan het woord, die fel kritisch staat tegenover zijn tijd en de gangbare ideeën. Ongemeen plastisch komen ons gezondheid of voosheid der ideeën voor oogen; met rake trekken in lijf en bloed aanschouwelijk gemaakt. Te meer voelen we hoe moeilijk het is zelfs voor een rechtzinnig ongeloovige om een opgang te maken naar het katholiek Geloof. — Een enkele kantteekening: het geval dat Thea, een vroom meisje, zich laat doodbloeden zonder er iets tegen te doen, lijkt, zonder nadere verklaring, niet te verantwoorden.

— Bc — *K. v. K.*

Elisabeth Heinzdorff, 8250.
MONI. *G. J. Manz, Regensburg,* 1931. (17.5×11) 274 blz.

Een boek, dat diep ontroert en in alle opzichten op peil staat. Elisabeth Heinsdorff heeft zich geïnspireerd op het portret van een eenvoudige jonge vrouw van het land, geschilderd door Karl Kaider, en een beeld gegeven van „eine schöne Seele in einem schönen Leibe", zooals Peter Dörfler in zijn hoogwaardeerend „Zum Geleit" schrijft. Moni is de heerlijk aantrekkelijke vrouw, die nooit afstoot, maar altijd rein is met heroïsche kracht. De schrijfster ziet heel fijn en doorpeilt allerfijnst een edele vrouwenziel. Haar wereldbeschouwing is zoo prachtig en juist, dat naast groote bewondering voor het talent der schrijfster, ons een gevoel van dankbaarheid overmeestert, om het schoone van vorm en vooral van inhoud, dat zij weet te geven. Het is een boek van strijden en lijden en al komt Moni niet tot het geluk, dat „de mensch" haar gaarne wenscht, toch weten we en voelen het diep, dat de met bloemen omrankte grafsteen met het kruis van heil en geloof, dekt een schoon lichaam, waarin was een allerschoonste ziel. De wensch van Dörfler is zeker in de schrijfster vervuld: „dass die deutsche Sehnsucht nach solcher Seelenhaltung noch nicht verstorben ist."

— A — *W. S. J.*

Meinrad Lienert, 8251.
DIE KUNST ZU ILLENDORF. *G. Grote, Berlin,* 1931. (18×12) 319 blz.

De kunst van Illendorf is voornamelijk die van het boetseeren en beitelen van schoone voorstellingen en beeldjes. Het zou een Vlaamsch boek kunnen zijn, maar het heeft nu den zwaren adem van het Duitsche over zich liggen, die steeds onmiskenbaar blijft. Daarom is echter het boek niet onschoon, integendeel, van dit genre plegen er tegenwoordig maar weinig boeken in 't Duitsch geschreven te worden. En het is ook niet ouderwetsch, want daarvoor is het niet wijdloopend genoeg. Neen, deze auteur gaat onvervaard zijn eigen gang met zijn eigen stijl, waarmee hij ieder rustig gemoed steeds aangenaam zal verpoozen.
Er is naijver tusschen twee kunstzinnige jongelui in Illendorf, — in Illendorf zooals overal, — en deze naijver is een goede bodem voor de beste ontwikkeling. En als er een dochter van een ouden boekbinder de omstredene is, ziet, dan komt er diepte in het verhaal.
Dan komen er psychische mogelijkheden voor den dag, dan ontstaan er binnenhuistafereeltjes, die door dezen schrijver op een manier behandeld zijn, zooals men het niet meer verwachten zou in deze tijden.
Wie daarom eens niet wil hooren over politiek, rechtzaken, H.B.S.-drama's en echtscheidingen en toch een mooi Duitsch boek wil lezen, die vindt zijn keuze met dit werk uitgebreid.

— A — *J. H. P. J.*

Nikolaus Fazsbinder, 8252.
DER NEUE LEHRER VON WALDAU. *Verlag der Glatzer Bücherstube, Glatz,* 1931. (18×12) 324 blz.

Een zeer mooie en goed geschreven roman, waarin de bekende auteur, heel fijn aanvoelend, met zijn jeugd heel intieme dingen, waar het pas geeft, bespreekt. Een van katholiek standpunt, practisch, uitgewerkte gedachte over sexueele opvoedkunde: het zwaarste werk van elke paedagoog. De schrijver blijft altijd op het juiste standpunt en gaat nooit te ver. „Der neue Lehrer" is een door en door nobel mensch, die leeft en bidt voor de hem toevertrouwde kinderen. Als het moet, zet hij punten op de i's en die noodzakelijke gestrengheid is oorzaak, dat een vlegel van een jongen de „Lehrer" belastert. Gevolg: narigheid, verdriet, ellende. Maar „zalig die zich bekeeren", die vlegel doet 't, gelukkig en alles komt weer goed met een hartelijk „eere wien eere toekomt". De eer komt toe aan de „Lehrer", en juist daarom aan Nikolaus Fassbinder, die, uit zijn ziel, deze mooie „Lehrer"-figuur heeft doen groeien. Wij vragen ons af voor wie dit boek geschikt is. Op de eerste plaats voor allen, die in het onderwijs zijn, voor ouders en opvoeders en wellicht ook wel voor volwassenen, die buiten opvoeding staan, terwijl 't toch ook weer waar is, dat broer en zus zoo heel vaak dé beste opvoeders zijn van de jongere kinderen hunner ouders. Daar hier „menschenkennis" moet bepalen, meenen wij, *in 't algemeen* dit boek geschikt voor rijp-ontwikkelden.

— Bc — *W. S. J.*

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

Dr. Chr. Deknatel, 8253.
DE WOLKEN. *W. J. Thieme & Cie., Zutphen,* 1932. (22×15) 91 blz. ing. *f* 1.25, geb. *f* 1.75.

Aristophanes de grootste der Atheensche blijspeldichters ten tijde van den Peloponnesischen oorlog (431-404) leefde in de dagen, dat Athene

den invloed onderging van de z.g. sophisten, intellectueelen, die het rijk geworden Atheensche volk eenige ontwikkeling wilden bijbrengen om zoo mee te kunnen doen in 't bestuur van den staat. In 't optreden dier menschen meende hij 'n groot volksgevaar te zien en daarom wil hij ze treffen door zijn vinnige critiek. Socrates kiest hij als hoofdpersoon, die gevreesd werd om zijn scherpen geest en redeneerkunst. De figuur van Socrates had voor 't blijspel bovendien nog dit voor, dat zijn eigenaardig uiterlijk onmiddellijk de lachlust moest opwekken. Dat Aristophanes Socrates kiest als hoofdpersoon komt niet uit persoonlijke vijandschap voor, zooals wel blijkt uit 't „Gastmaal", waar beiden elkander ontmoeten in de innigste vriendschap. Deze felle aanval op de sophisten dier dagen wordt *De Wolken* genoemd naar 't koor, dat in wolkengewaad optreedt; de wolken brengen regen en voorspoed aan den landman, sinds Zeus is verdwenen uit 't volksgeloof. De inhoud van 't blijspel komt hier op neer, dat 'n landbouwer, die boven zijn stand getrouwd is, 'nzoon bezit, die de boerderij minacht en zich liever aan de sport en 't paardrijden wijdt zooals de jonge rijke Atheners. Vader raakt daardoor in schuld. Hij weet geen andere uitkomst, dan in de leer te gaan bij Socrates, die 't kromme recht weet te praten. Vader is erg hardleersch, en nu moet de zoon naar de leerschool van Socrates. Hij komt volleerd terug, maar dat zal den vader berouwen. 't Einde is dat de boer met zijn knecht 't denkhuisje van Socrates in brand gaan steken.

Dr. Deknatel heeft 't stuk vrij bewerkt, niet vertaald: de comische situaties zijn overal bewaard, 't ruwe is weggewerkt. De wolkenzangen zijn wel 't best teruggegeven: de dialoog is geestig-frisch gehouden. Het rijm gebruikt de bewerker in zijn bewerking, dat veel bijdraagt voor de vloeiende en pakkende Hollandsche bewerking. Ofschoon we 'n vertaling in den geest van Boutens boven 'n bewerking stellen, kan men in deze overbrenging van Deknatel Aristophanes leeren kennen. Hij heeft 't origineel goed doorvoeld en in echt Hollandsch vrij overgebracht. 't Komische en critische in toon en voorstelling komen goed tot hun recht.

v. L.

Hein van Nielhoven, 8254.
DE JACHT OP DE PALETA. 'n Spel in drie bedrijven. *Toon Melfonds „Kinheim", Beverwijk,* 1931 (19.5×13.5) 86 blz. ing. *f* 1.90.

De detective-stukken gaan langzamerhand alweer uit de mode. Dit behoeft evenwel voor geroutineerde dilettanten geen reden te zijn om dit stuk ter zijde te leggen. Zij kunnen er toch wel succes mee hebben, mits het goed voorbereid en in een vlot tempo gespeeld wordt.

W. Blokveld.

H. Roland Holst, 8255.
KINDEREN VAN DEZE TIJD. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1931.

Als kunstuiting van poëzie is dit „leekenspel" zeker niet zoo hoogstaand als wij van de schrijfster gewend zijn. Haar pogen naar een goed doel is zeer te prijzen en stemt ons dankbaar. Dit „leekenspel" doet ons nog te meer zien, dat Mevrouw Roland Holst streeft naar 't beste van fijn gevoel en waarheid. Och, dat de dichtkunst met een dergelijk spel gedegradeerd wordt, lijkt ons niet zoo hevig, wij kunnen ons niet voorstellen, dat de bedoeling een minderwaardigheid maakt. Er zijn mooie uitingen van dichtkunst in het spel te vinden, maar over het algemeen heeft de dichteres iets gegeven wat buiten haar sfeer valt. Een zegspel is zoo iets heel bijzonders en uiterst moeilijk om over de geheele lijn kunststuk te blijven. Het pogen en vooral de bedoeling is schoon en toe te juichen.

De hoofdinhoud (en strekking) van dit „spel" is: de Kinderen van Deze Tijd (= de generatie van nu) hebben zich los gemaakt van alle „leuzen" en „conventies" (w.o. Geloof). De Oorlog heeft hun „wijzer" gemaakt. Ze zullen „*leven*"! Leven met de zinnen en het (prakties!) verstand, — ziel en liefde zijn lege ficties. Personen als *Marijt* en *Peter* representeren de leefdrift met de zinnen (vrij-huwelik; geen kinderen); *Rogier* en *Martijn* vertegenwoordigen het zaken-verstand: de eerste is een bedrijfsingenieur die met uitsluiting van al 't menselike de *produktie* opvoeren wil, — de tweede schijnt een radio-god, een man die tijd en afstand overwonnen heeft, die ook meent leven te kunnen scheppen. Beide nur-technici en efficiency-maniakken.

Van het begin af klinken tégen deze positivistiese en sensualistiese opvattingen, tegen de hoogmoed en meedogenloosheid van de „Kinderen van deze Tijd", de stemmen van het „Beschouwend Koor" (6 vrouwen), van de „Geesten van Raad" (3 oudere mannen), van de „Geesten van Erbarming" (2 oudere vrouwen) en van de „Aanklager".

Naarmate de Kinderen van deze Tijd door wrede, ontgochelende ervaring tot het inzicht komen dat ze het spoor bijster zijn, — waartoe mede bijdragen allerlei „Stemmen" van sociaal-gedupeerden van vroeger en nu (arbeiders, mijnwerkers, invaliden, gekleurde rassen) — krijgen de stemmen en raadgevingen van het Beschouwend Koor en de andere Geesten waarde en gezag over hun. (Rogier heeft zich intussen een kogel door z'n hoofd geschoten, en Marijt is van verdriet gestorven).

De moeilikheid voor de Kinderen van deze Tijd is nu: de juiste levens-weg te vinden en op te gaan. Langzaam rijst en rijpt het inzicht dat alleen „Gods eeuwige Liefde" tot het geluk van de mensheid voeren kan, dat afstand van eigen belang en hoogmoed eerst-vereiste is, het — zie de laatste verzen van het spel — „in vreugde zich gemeenschapswijding bewust zijn."

* * *

U ziet: 't gewone tema en de u bekende oplossing. Hier is God echter een vaagheid nog, en wordt o.i. het dienen van de gemeenschap tezeer op de voorgrond gezet, ten koste van het individu en de individuele heiliging.

S.

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

Dr. A. M. Pols, 8256.
VAN DE ALTEBURG NAAR DE HOFGARTNEREI. *Lectura, Antwerpen,* 1931. 104 blz. 21 blz. ing. Bfr. 16.—, geb. Bfr. 30.—.

Een jaar of acht geleden publiceerde André Pols een mooi boekje over Moessorgski, waar-

mede hij een heel oorspronkelijke kijk gaf op het leven en werken van den genialen Russischen componist. Volgens dezelfde methode, maar deze op beperktere wijze toepassend, heeft hij thans in *Van de Altenburg naar de Hofgartnerei* een gedeelte van het leven van Liszt beschreven en psychologisch trachten te ontleden. Het is diens Weimarsche tijd die behandeld wordt, zijn verhouding tot Carolyne Sayn-Wittgenstein, terwijl de appendix een zeer lezenswaardig opstel brengt over Liszt en Antwerpen.

Lou Lichtveld.

Constant van Wessem, 8257.
LISZT. *Leiter-Nijpels, Maastricht,* 1931. (19.5×14) 138 blz,

Constant van Wessem schreef reeds een volledige Liszt-biografie, en dit boekje bevat eigenlijk de illustratie van een klein gedeelte daaruit. Historische situaties werden een beetje gedramatiseerd, uitvoerige beschrijvingen gegeven, gewichtige personen sprekend en handelend ten tooneele gevoerd. Een fragment dus van een „vie romancée'' in Franschen trant! En Van Wessem heeft er talent voor.
De aantrekkelijke type-romanticus Liszt levert hem stof te over voor zooiets,en niet Liszt alleen, maar ook zijn vrienden en de personen uit zijn omgeving: Heine, Berlioz, Hiller, George Sand, Chopin, de dikke Harriet Smithson. Het Parijs van juist een eeuw geleden, levendig en gedetailleerd uitgebeeld als op een film.
Of alle personen aan de historische realiteit beantwoorden? Ach, deze is immers ook maar betrekkelijk... En zulk een aangenaam, leesbaar boekje als dit vergeeft men veel.

L. L.

DUITSCH.

Carl Dietrich Carls, 8258.
ERNST BARLACH. Geïllustreerd *Rembrandt-Verlag, Berlin,* 1931. (25.5×21) 80 blz. gec. M. 4.—, geb. M. 6.—.

Ernst Barlach is een veelzijdig en productief kunstenaar, wiens beeldhouw- tooneel- en grafisch werk veel studie en inzicht vereischt. Want het is niet afgestemd op de realiteit der uitwendige wereld, noch onderworpen aan de eischen en tendenzen van onzen tijd. Als een kluizenaar heeft Barlach het leven diep doorschouwd en wat hij in sterke geestesconcentratie àchter het leven en de wereld bespeurde, heeft hij vorm gegeven in zijn kunst.
Carl Dietrich Carls zet in een prachtig verzorgd en rijk geïllustreerd boekwerk deze innerlijke bedoelingen van den kunstenaar uiteen, aan de hand van een uitvoerige biografie.

W. Blokveld.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Dr. Jac. v. Ginneken, 8259.
GRONDBEGINSELEN VAN DE SCHRIJFWIJZE DER NEDERLANDSCHE TAAL. *Paul Brand, Hilversum,* 1931. (22×17.5) 192 blz. ing. *f* 4.25, geb. *f* 5.25.

Zelden is de Nederlandse taalwetenschap zo verrast als door de jongste publicaties van Prof. van Ginneken. Zij waren een reactie op de Kollewijnse ortografie van een zijde, waar men dat allerminst van verwachtte.
Door de laatste taalwetenschappelike vinding, de fonologie uit te spelen tegen de fonetiek als water en vuur kwam Van Ginneken tot een heftige campagne tegen de vereenvoudigers. Z'n aanval is fel geweest, maar z'n wapen brak, omdat 't niet goed gesmeed was; in ieder geval heeft Van Ginneken met zijn fonementheorie slecht gemanoeuvreerd, zoals uit een recente publicatie in de *N. Taalgids* duidelijk gebleken is. En nu zal zich ook wel de natuurwet doen gelden dat een oude stelling gemakkelik genomen wordt als de strijdbaarheid van de sterkste verdediger is verlamd. Aanvankelik zag 't niet zo uit en had 't de schijn of Van Ginneken de vereenvoudigde een crisis bezorgd had. Z'n overigens in 't geheel niet ongerechtvaardigd gezag als taalgeleerde leek een bedreiging. Zijn optreden heeft dit grote negatieve voordeel dat het de vereenvoudigers tot grote krachtsontplooiïng gedwongen heeft, waardoor het gevaar dat hen van Van Ginneken's zijde belaagde, bezworen is. In afwijking van anderen, die menen dat Van Ginneken's optreden de spellingreformatie hopeloos vertraagd heeft, geloven wij nu, gezien Van Ginneken's echec, dat de kansen der vereenvoudigers groter zijn dan ooit en dat er een einde komt aan de saaie en vervelende spellingschermutselingen, die reeds decennien ons geestesleven vervelend maken.
We kunnen en behoeven hier niet met reeds gejkte weerleggingen voor den dag te komen. Aan de waakzame Argus-ogen van Dr. Royen is weinig noemenswaardigs ontsnapt. Aan de verzoenbaarheid der fonementheorie met de vereenvoudigde behoeven we niet te twijfelen.
We behoren niet tot degenen die 't duel Van Ginneken-Royen met de ziekelike graagte van 't boks-wedstrijd-publiek gevolgd hebben. Wel betreuren wij het dat Prof. van Ginneken zijn strijd zo weinig bevallig gestreden heeft, zodat hij gedwongen heeft tot een bestrijding, die naar onze smaak te warm was. Zijn methode om zijn argumenten voortdurend op te stuwen en te arrangeren overeenkomstig zijn premature konkluzie, zijn onbezonnen belasten met denkfouten, die nooit gemaakt zijn, heeft veel kwaad bloed gezet, dat nog driftiger reageerde, daar in de Nijmeegse hoogleraar een verwante hooghartigheid aanvoelbaar was, die Bilderdijk bezielde tegenover het „spellingbaasje'', Siegenbeek die naar Bilderdijk's opvatting met zijn spelling het grote vehikel der volstrekte domheid ten zetel hief.
Wie Van Ginneken's onschatbare verdiensten voor de „viva vox'' weet te waarderen, zal deze vergissing als zeer pijnlik ervaren en hopen dat ze hem niet zal isoleren uit een verband, waarin hij nog kwalik te missen is.

Ed. A. Serrarens.

Khouw Biau Tie, 8260.
WILLEM KLOOS EN DE DICHTKUNST. *Leidsche Uitg. Mij., Leiden* 1931. (24×15) 138 blz. ing. f 3.90.

We hebben dit boekje van een Chinees over de Nederlandse dichter Willem Kloos met veel genoegen gelezen én om z'n inhoud en om z'n

toon. Er hangt een sfeer over van vreedzaamheid, rust, klaarheid en bezonnenheid. Khouw Biau Tie bekommert zich niet om de strijd en 't rumoer, die met het histories optreden van Kloos verband houden. Hij onderzoekt enkel de waarde van de esthetiese definities die Kloos in zijn krities werk geformuleerd heeft. Al de bekende spreukachtige bepalingen passeren de revue, zodat dit boek de synthese mag heten van Kloos' esthetiese geloofsleer. Khouw Biau Tie is een groot bewonderaar van Kloos en die bewondering heeft hem weinig krities gestemd tegenover de tekorten, die er toch ongetwijfeld in Kloos' systeem aanwijsbaar zijn. Ook resulteert uit zijn bewondering een te grote taxatie van de denkersgaven van Willem Kloos. Juist de veelvuldige citaten uit de esthetiese lieteratuur vanKloos' voorgangers bewijzen hoe Kloos' Schoonheidsleer gefundeerd is in de esthetica der West-Europese romantiek. Kloos' verdienste bestaat vooral in de kracht waarmede hij deze maximen bij zijn landgenoten erin gehamerd heeft en de heldere vorm waarin hij ze geformuleerd heeft.

Ed. A. Serrarens.

C. J. J. Westermann, **8261.**
DE SPELLING VAN DE VRIES EN TE WINKEL. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. (22×15.5) 54 blz. ing. *f* 0.75.

Ook dit boekje illustreert de overmatige belangstelling voor het spellingprobleem. De heer Westerman beoogt een spellingherziening die min of meer staat tussen de Vries en Te Winkel en Kollewijn. De heer Westermann heeft over het spellingvraagstuk veel nagedacht en uit dat nadenken resulteren vele gave opmerkingen. Zijn voorstellen worden echter te veel beheerst door een overdreven bezorgdheid voor onverstaanbaarheid. Zo meent hij dat een versregel als de volgende met eliminatie der ch tot moeilikheden aanleiding kan geven:

Een herfst is er, onaangerand van sterven.
Wit rijzen toppen in de zon gew*asschen*.

De kans op onverstaanbaarheid is toch inderdaad hier veel geringer dan de kans op verwarring in 't algemeen, wanneer hij overigens de s-klank door s. wil aanduiden.
Hoe gecompliceerd het flexiesysteem wordt van de heer Westermann blijkt uit het volgende zinnetje, dat hij ons exemplaries voorzet: „De aanwending en het weglaten van bepaalde buigingsuitgangen heeft beteekenis vóor toon en gang van de*n* zin, 't geen in vele gevallen weer van beteekenis is voor d*en* zin van *de* zin. Niet of nauwelijks van beteekenis, voor d*en* zin d*er* zin enz." Zo komen we toch weer in de ouwe schoolmeesterij terecht.
Gezondere opmerkingen maakt de heer Westermann naar aanleiding van de pronominale aanduiding der abstracta en collectiva. Want ook vele modern georiënteerde grammatica's zijn op dat stuk nog lang niet in orde. Een simplistiese voorstelling als die van Rijpma is er b.v. vlak naast.
Het boekje van Westermann wordt ingeleid en aanbevolen door Dr. van Moerkerken, wiens beschouwingen over de buigings-n ons niet dezelfde lijken als die van de heer Westermann. Bij wijze van epiloog geeft de heer A. Jager een pedagogiese beschouwing over school, spelling en taal.

Ed. A. Serrarens.

FRANSCH.

Sainte-Beuve, **8262.**
LES GRANDS ÉCRIVAINS FRANÇAIS. *Garnier, Paris,* 1932. (19×12). 335 blz. Deel XI: ing. frc. 12.—.

Wat deze uitgave zoo belangrijk maakt is, dat zij in één boekdeel vereenigt, wat Sainte-Beuve in zijn talrijke artikelen en geschriften over een bepaald schrijver heeft gezegd.
Maurice Allem is er in geslaagd ons een goed beeld te geven van Sainte-Beuve's oordeel over Chateaubriand en verwijst ons in een schat van noten achter in het boek naar de plaats in Sainte-Beuve's werken, waar men het aangehaalde kan vinden.
Sainte-Beuve zoekt achter het letterkundig werk van een schrijver de weergave van zijn persoonlijkheid. Hij geeft ons in zijn kritieken voornamelijk zijn oordeel over den schrijver als mensch. In hoofdstuk VII wordt op deze werkwijze van Sainte-Beuve door hemzelf nog eens duidelijk den nadruk gelegd. Het boek is voor allen, die zich interesseeren voor de Fransche letterkunde in het begin der IXe eeuw een handige, goed gedocumenteerde compilatie van Sainte-Beuve's meening over Chateaubriand en is zeer zeker als zoodanig aan te bevelen.

M. A. V.

Sainte-Beuve, **8263.**
LES GRANDS ÉCRIVAINS FRANÇAIS. *Garnier, Paris,* 1932. (19×12). 270 blz. Deel XII: ing. frs. 12.—.

Mme de Staël en Chateaubriand hebben op het eerste gezicht weinig gemeen. Toch hebben zij beiden niettegenstaande hun overschil in temperament en opvattingen de letterkunde van hun tijd in een bepaalde richting gedreven. Mme de Staël heeft door haar ideeën en theorieën den weg tot het romantisme geeffend; Chateaubriand heeft het door zijn idealen, zijn grootsche droomen ver van nuchtere alledaagschheid weten te inspireeren.
Tegelijk met Sainte-Beuve's kritieken over Chateaubriand heeft Maurice Allem ook een soortgelijke compilatie uitgegeven van Sainte-Beuve's oordeel over Mme de Staël. Hoeveel sympathieker echter staat deze tegenover die schrijfster dan tegenover Chateaubriand. Wanneer hij Chateaubriand onoprechtheid verwijt en een bewust zoeken naar effect, dan kan hij in Mme de Staël slechts bewonderen haar sprankelende conversatie, het zuiver, oprecht enthousiasme, waarmede haar scherp verstand de dingen beoordeelt. Chateaubriand blijft ook in zijn wetenschappelijke werken een vage, weinig positieve droomer zonder argumenten; Mme de Staël wil alles begrijpen, alles omvatten en weet ons daardoor ook te overtuigen.
Ook aan deze zeer lezenswaardige studie heeft Maurice Allem een belangrijk documentenmateriaal toegevoegd, dat de kennis van dit zoo interessante onderwerp in een gemakkelijke vorm voor ons bijeenzamelt.

M. A. V.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

E. Weggemant-Goedemont, **8264.**
DE GEESTELIJKE CULTUUR VAN KELTEN EN GERMANEN. *Engelhard van Emden Co., Amsterdam,* 1931. (24×16) 125 blz.

Van het werk van Guido von List *Das Geheimnis der Rune* zegt de schrijfster dat hij „één van de zeer weinigen is, die aan de oude godsdiensten en mythologieën een reëelen en geestelijken grond toekennen, hoe ook de exoteriek deze soms verwrong en ontaardde tot zelfs in het nagenoeg onherkenbare." Aan dezen schrijver heeft ze voornamelijk de gegevens voor hare studie ontleend. In het eerste hoofdstuk trekt de schrijfster een parallel tusschen de Germaansche en Keltische mythologie en besluit tot een gelijke kennisleer die achter hun pantheon ligt. Vervolgens behandelt zij de goden des lichts met hunne verheven en aantrekkelijke attributen, en de goden der duisternis donker en afstootend in duisternis en lijden. In het derde hoofdstuk geeft zij de leer der drieheden zooals ze in verschillende godsdiensten voorkomen. De schrijfster werpt de vraag op of de geestelijke kultuur van Germanen en Kelten superieur of inferieur is te noemen. Om deze vraag op te lossen steunt ze niet alleen op „het zinnelijk- of berekenbaar aantoonbare", maar ook op de intuïtie n.l. de goedgerichte intuïtie „die bij een deel der menschheid in een toestand van ontvouwing is, maar zeker aangekweekt kan worden." Voor niet weinigen zal dit laatste echter een aanleiding zijn, om heel sceptisch hare conclusies te beschouwen. Toch zal hare studie wel bijdragen „om te midden van sterk verschil in nationaliteit encultuur het besef en de voortdurende verheldering te brengen omtrent de oer-eenheid van taal, cultuur en roeping van geheel het menschenras op aarde." In deze vergelijkende studie tusschen den godsdienst en mythologie der Germanen en Kelten met het Christendom. staat de schrijfster geheel op rationalistisch standpunt. Een tabel van sigillen, runen en goden geeft een duidelijk overzicht en onderlingen samenhang zooals de schrijfster het uiteenzette.

P. Placidus O.Cap.

H. B. Wiardi-Beekman, **8265.**
HET SYNDICALISME IN FRANKRIJK. *E. M. Querido, Amsterdam,* 1931. (24×16) 228 blz.

Het syndicalisme, het jeugdstadium der vakbeweging, wordt door den schrijver in zijn volkomen vorm een Fransche beweging genoemd. Het wijkt dan ook sterk af van den groei en de ontwikkeling der arbeidersbeweging in Engeland en Duitschland. Einde 19e eeuw splitst zich het socialisme in twee groote stroomingen, in de scholen van Marx en van Bakounin, dan teekent zich al reeds de derde strooming het syndicalisme in Frankrijk af, dat vanaf 1900 tot 1910 tot volle ontwikkeling komt. In deze periode verovert het Fransche syndicalisme de vakbeweging der Romaansche landen n.l. van Italië en Spanje; in andere landen, in Nederland en Oostenrijk wordt de kiem van het syndicalisme vernietigd door de moderne vakbeweging die zich naar het Duitsche voorbeeld inrichtte. Evenals vele stroomingen hief ook het Fransche syndicalisme zich dood tegen den wereldoorlog, daarna sloeg de Fransche arbeidersbeweging nieuwe wegen in. Het tijdperk van het eigenlijk syndicalisme is dus afgesloten. Dit is voor den schrijver aanleiding om deze beweging, reeds tot de historie behoorend, tot onderwerp voor zijn dissertatie te nemen, het ontstaan, de ontwikkeling en de beginselen uiteen te zetten en vast te leggen. Bij de behandeling van zijn stof stelt de schrijver zich op sociaal-demokratisch standpunt, de lezer hoeft dus niet naar zijn levensbeschouwing te raden. Hij zet dan de verschillende factoren uiteen die het Fransche syndicalisme bepalen o.a. de trage industrieele ontwikkeling en de taaiheid van het kleinbedrijf, het overwegend agrarisch karakter van Frankrijk, en het eigenaardig karakter der Fransche demokratie. Het syndicalisme heeft als toekomstideaal een groepenanarchisme, een federatieve samenwerking van zelfstandige voortbrengersgroepen, die de voortbrengingsmiddelen in eigendom zullen hebben, het bezat een bijzonder militant karakter, meer er op uit om de mistoestanden te vernietigen dan ze te hervormen. Het propagandistisch en agitatorisch karakter werd aan deze beweging gegeven vooral door Peloutier, de grondvester van het syndicalisme in Frankrijk. Hij is evenals Domela Nieuwenhuis door het Marxisme heengegaan, en is in het anarchisme geeindigd. In tegenstelling met Domela Nieuwenhuis vereenigde Peloutier met het theoretisch extremisme een practisch organisatievermogen, zoodat hij blijvend werk verrichtte.

Deze dissertatie is niet op de eerste plaats opgebouwd uit de massalitteratuur die over het Syndicalisme verscheen, maar de Fransche vakbeweging zelf is zijn voornaamste bron, n.l. schr. is zijn gegevens gaan halen bij de „Féderation des bourres du travail" en „Conféderation géneral du travail" te Parijs, en bij de organisaties daarbij aangesloten. Want in hoofdstuk VII toont hij aan dat er tusschen de vakvereenigingsbestuurders en de theoretici van het syndicalisme wezenlijke verschillen bestaan. Daarom waarschuwt de schrijver de litteratuur van het syndicalisme met zekere reserve te gebruiken, die meer het karakter draagt van apologie en refutatie.

In onzen tijd van zoeken en tasten, om het maatschappelijk leven dat in den wereldcrisis hopeloos schijnt vastgeraakt te zijn, een gezonde en vaste basis te geven, kan deze beweging der arbeidersbeweging in Frankrijk tot leering zijn, een baken in zee om de vele klippen die in dit gebied liggen met zorg te vermijden. De uitgave is goed verzorgd, en een uitgebreide overzichtelijke inhoudstafel vergemakkelijkt zeer het raadplegen van dit degelijk werk.

P. Placidus O.Cap.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

DUITSCH.

Prof. Dr. Joh. Solch, **8266.**
DIE LANDFORMUNG DER STEIERMARK. Geillustreerd. *Leuschner & Lubensky, Graz,* 1930. (23×16).

De uitmuntende Alpenkenner, Prof. Solch, heeft voor hij den hoogleeraarszetel in de geografie aan de universiteit te Innsbruck, de Alpenstad bij uitstek, verwisselde voor dien aan de Heidelberger universiteit, als het ware als een plicht

van dankbaarheid nog deze morfologie van een der interessantste landen der Oostenrijksche Alpen willen schrijven. Streng wetenschappelijk is dit werk, dat al de groote problemen, welke juist in de laatste jaren meer dan ooit de Alpiene geografen bezighouden, in het oog vat, maar tegelijkertijd is het ook voor den Stiermarkenschen niet-vakman bedoeld, en zoo is het ook voor den ontwikkelden toerist, die niet achteloos aan het landschap, dat hij doortrekt voorbijgaat een uitmuntende gids voor beter begrijpen der landschapsvormen. In het eerste gedeelte worden de vormende krachten, in het tweede de belangrijkste typen der landschapsvormen, en in het derde de verschillende morfologischelandschappen behandeld.
Een groot aantal schetsteekeningen en uitmuntend gekozen en uitvoerig beschreven foto's verduidelijken de tekst.

Dr. J. B. L. Hol.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

Dr. A. W. Pot, 8267.
DE LICHAAMPJES VAN GUARNIERI. Geïllustreerd. *Van Gorcum & Comp., Assen,* 1931. (24×16) 92 blz.
Een zuiver geneeskundige en wetenschappelijke studie over een kenmerk der pokziekte. Litteratuurstudie en verslag van eigen proefondervindelijk onderzoek in het Rijks Serologisch Instituut te Utrecht.

Dr. H. A. J. M. Spoorenberg.

XII. LEERBOEKEN.

John Brophy, 8268.
Eric Partridge,
SONGS AND SLANG OF THE BRITISH SOLDIER 1914-18. *Eric Partridge Ltd., London,* 1931. (22×15) 383 blz. geb. Sh. 9-.—.
In ons artikel over „Oorlogsboeken'' (Octobernummer 1931) hadden we de gelegenheid op de bijzondere verdienste van dit werk te wijzen en het te bestempelen als een onmisbare vraagbaak voor allen die zich bijzonder met oorlogsboeken onledig houden. Dit werk schijnt in Engeland een ongewoon succes te hebben en het blijkt heel zeker in een leemte te voorzien als we vaststellen dat nu al een derde druk verschijnt. Er zijn niet minder dan 160 blz. bijgekomen en zoowat overal is nieuwe stof verwerkt en hebben de schrijvers aangevuld met allerhande bijdragen die in verschillende tijdschriften verschenen, o.m. in *Everyman*. Interessant is in dit deel de 10 blz. lange nieuwe bijdrage over *Music Hall Songs* 1914-18, een onderwerp dat we noode misten in vorige drukken, omdat ook hier de soldaat zich in zijn werkelijke gedaante vertoont. Ook de nieuwe *Songs* zijn belangrijk. En erg blij zal de lezer zijn met de alphabetische inhoudstafel op al die „liederen'' op het einde van het boek. Want nu staan ze zoowat overal verspreid en het naslaan was dus erg lastig. Zooals het boek daar nu ligt is het haast volledig. Er diende enkel voor gezorgd te worden dat de stof bij elkaar werd geplaatst. Dit voor betere bruikbaarheid, want het heeft wel zijn eigenaardige charme en evolutie van dit werk zoo goed te kunnen nagaan. Doch dat kan niet opwegen tegen de grootere „Nachschlag''-waarde die het krijgen zou door een beetje systematisatie.

Dr. Raph. Kreemers.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Miep van Boven, 8269.
ANNEKE'S JEUGDJAREN. *B. J. Smit & Co., Amsterdam,* 1931. (24×16) 192 blz.
Anneke is 'n vroolijk kind uit 'n klein Friesch stadje. Ze verzint voortdurend allerlei guitenstreken als schoolkind, guitenstreken, die soms te ver gaan en meer baldadigheid moet genoemd worden. Later wordt er veel te veel gescharreld. Jammer, want het is wel frisch geschreven.

Alb. Steenhoff-Smulders.

James Cody Ferris, 8270.
TWEE DAPPERE JONGENS. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1931. (24×15) 220 blz.
De twee jongens wonen in het verre Westen van Amerika op 'n boerderij, waar vee gefokt wordt. 't Gaat er niet toe als op de Hollandsche boerderijen. Ze moeten geregeld op hun hoede zijn voor slecht volk, vooral voor paarden- en veedieven. De drie meest geliefde paarden van vader en zoons worden gestolen en zij gaan er op uit om de dieven te vinden. Hoe ze de bende eindelijk in handen krijgen vertelt Ferris op boeiende manier. Jongens zullen het graag lezen. Voor oudere jongens.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Wim Hes, 8271.
DE KOKMAAT VAN DE GRAAF ZEPPELIN. *De Steenuil, Amsterdam,* 1931. (24×16) 186 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.
'n Amsterdamsche jongen mag als koksmaatje mee met de Zeppelin naar New York en Oost-Indië. Dat is natuurlijk 'n levensgebeurtenis. Niet alleen beleeft hij allerlei nieuws en grappigs op het groote luchtschip, maar hij maakt ook nog 'n luchtreis met 'n parachute, blijft daardoor achter, redt 'n meisje uit 'n brandend huis en is de held van den dag als hij weer gezond en wel met de Zeppelin terug komt. De koksmaat is 'n alleraardigste jongen en Wim Hes laat hem leuk vertellen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Sirks Joutstra, 8272.
WYTSKES WONDER JAAR. *Hollandia, Baarn,* 1931. (24×16) 194 blz.
De vader van de vier kinderen Verwerda is in Indië en nu worden zij bij tante Vits gebracht, die 'n beroemd schilderes is en in Bunnik woont. 't Is een wonderlijk jaar voor de kinderen, de groote verandering van Groningen naar Bunnik in 't kleine artiestenhuis, waar tante Vits en Brecht zoo heel weinig begrip hebben om met kinderen om te gaan. Maar alles valt toch mee en 't wordt een goed jaar, vooral voor Wytske, 't oudste meisje dat in dit jaar „'n groote dochter" wordt. Als vader weer terugkomt krijgen ze een prettig huiselijk leven.

Jammer van die paar zinnetjes over de scheiding tusschen oom en tante, die in 'n kinderboek niet thuis hooren, anders zou dit neutraal verhaal zijn aan te bevelen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Else Ury, 8273.
BENJAMINNETJE EN HAAR POPPEN. Geïllustreerd. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1931. (21.5×15.5). 253 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.

Anneke of Benjaminnetje, de jongste en meest vertroetelde uit het doktersgezin is 'n echt poppenmoedertje. Heel den dag is zij met haar poppenkinderen bezig. Else Ury heeft er grappig en prettig van verteld. Stelle Mare bewerkte het boek in goed Nederlandsch en 't is door Freddie Langeler mooi en geestig geïllustreerd. Voor de kleinere kinderen 'n schattig boek.

Alb. Steenhoff-Smulders.

D. Rijkhoek, 8274.
HOE WIJ ONZE VACANTIE OP SAMOSIR DOORBRACHTEN. Geïllustreerd. *W. Versluys, Amsterdam,* 1931. (22×15.5) 117 blz. ing. *f* 1.00.
De zendeling D. Rijkhoek der vrije Evangelische gemeenten in Nederland fantaseert dat hij 'n aantal jongens en meisjes mag meenemen om de zendingsarbeid te zien. Ze reizen met de groote „Marnix" mee, gaan aan land in Port-Said, Colombo op Ceylon, Sabang en eindelijk te Samosir. Ze zien heel veel in de dorpen der Bataks.
Er zijn aardige kiekjes in 't boekje, ook 't huis van den zendeling, dat zeer mooi is.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Wilhelm Scharrelmann, 8275.
HIENNERK DE HAAN. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1931. (20×14) 182 blz. ing. *f* 2.25.
Een alleraardigste dierengeschiedenis. Hiennerk die het eigendom is van 'n oud vrouwtje op 'n dorp, is zeer actief en wil de wereld zien. Hij beleeft werkelijk geweldige avonturen, in het bosch ontmoet hij de egel, de wezel en de uil, komt in het huisje van Oerleboerle, die hem slachten wil. Eindelijk wordt hij in 't asyl gebracht en daaruit wordt hij gehaald door 'n clown, die 'n mooi nummer maakt met 'n hond, 'n kat, 'n ezel èn Hiennerk. Hij speelt met hen „de Bremer muzikanten." Op 'n allermerkwaardigste manier komt Hiennerk eindelijk weer naar huis. 'n Kinderboek is 't feitelijk niet, meer voor de rijpere jeugd en 'n oudere zal 't nog graag meelezen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Anton Smit, 8276.
GESPREKKEN MET BUBO. *Hollandia, Baarn,* 1931. (21×15.5) 114 blz.
Zèto, 'n oud heertje, ontmoet in het bosch der wijsheid Minerva. 't Bosch der wijsheid grenst aan 't bosch der domheid, in 't laatste bosch houden allerlei dieren redevoeringen en komen dan met 'n brochure of 'n boek in hun bek naar 't bosch der wijsheid. Minerva verdwijnt na 'n kort gesprek — de wereld is haar te dom — en Zèto zet z'n onderhoud voort met Bubo, de lievelingsuil der Godin. Ze spreken over de taal, die tegenwoordig zoo slecht gesproken en geschreven wordt, over oorlog en naastenliefde, over litteratuur en kritiek. Soms is 't wel eens aardig, maar het grootste gedeelte van het boekje is vrij flauw. Vooral de „moppen" die de uil verkoopt. Maar uilen zijn ook geen dieren om grappen te maken!

Alb. Steenhoff-Smulders.

Oom Pol, 8277.
SOBAT-AMAT. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (27×19.5). 160 blz.
Amat is een twaalfjarige jongen uit Sumatra, uit het Minang-Kebausche land. Land en volk wordt voor de oudere jeugd zeer boeiend beschreven. Amat maakt kennis met een Hollandschen jongen en diens vader en reist met hem mee naar Fort de Kock en Padang. Er wordt veel verteld over de gebruiken en de godsdienst der Maleiers, over hun goede en slechte eigenschappen. Ook over de verkeerdheden, vooral het drinken van sterke drank, die de Europeanen onder de Inlanders brachten. Over de Christelijke godsdienst wordt volstrekt niet gesproken. Njo Willem, de Hollandsche jongen, die eerst erg neerziet op de Inlanders, wordt door alles wat hij van den gids Ali en van Amat leert, geheel bekeerd. Vooral voor oudere jongens en meisjes.

Alb. Steenhoff-Smulders.

P. de Zeeuw, 8278.
ALEXIS DE WOLVENJAGER. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1931. (20×14) 87 blz. geb. *f* 1.25.
Alexis is 'n Russisch jongetje van heel arme ouders en daarbij kreupel, door z'n moed en 'n gelukkig toeval doodt hij de groote grijze wolf, waarop de landheer 'n premie stelde. Daardoor wordt heel 't gezin gered. Alexis die Grieksch-katholiek is hoort in 't ziekenhuis voor het eerst over de geschiedenis van Jezus' leven. Nu zullen veel van de arme schismatieke boeren in Rusland niet veel van hun godsdienst weten, want de geestelijkheid stond er vóór de revolutie over het algemeen niet zeer hoog, maar dat ze tot den H. Andreas bidden en niets weten van Christus bestaan, betwijfelen we sterk. Dat is bepaald 'n uitvinding van den protestantschen schrijver!

Alb. Steenhoff-Smulders.

N.V. Van Loo's Wijnhandel, Arnhem, Tel. 24771

Oud betrouwbaar adres voor BORDEAUX-, RIJN- EN MOSELWIJNEN. — MISWIJN.

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN

Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

J. A. VAN DEN HEUVEL CITROËN-GARAGE — EINDHOVEN
LEENDERWEG 71 — TELEFOON 3806

Luxe-Auto-verhuur- en Taxi-bedrijf voor binnen- en buitenland Reparatie-inrichting. Verkoop van Olie, Benzine en Banden.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW
TELEF. 3313

GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

Beddenmagazijn ANTON VEEGER

Speciaal adres voor
Slaapkamermeubelen, Bedden
Matrassen · Dekens - enz

Vraagt prijsopgave...

Molenstraat 142 — Nijmegen — Telefoon 123

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598

Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.

Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied

Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN

Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.

Zeer concurreerend.

Leest de advertenties en begunstigt onze Adverteerders.

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.

Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA
HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

Electr. Boekbinderij v. h. Fr. Geertsen & Zn. GROOTESTR. 29 NIJMEGEN

GODSDIENST EN ZEDELIKHEID
OVER DE GRONDSLAG VAN DE PLICHT
DOOR: MGR. PROF. DR. J. HOOGVELD,
Hoogleeraar a. d. R. K. Universiteit te Nijmegen.
PRIJS f 0.75.

VERSLAGBOEK
DER 6e R. K. PAED. WEEK
gehouden te Tilburg op
24, 25 en 26 Augustus 1931.
PRIJS f 1.50.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij de Uitgevers
DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE — TILBURG — POSTREKENING 51023

Voor de vrienden van het boek.

Erich Maria Remarque.

Iemand, die zich Dr. Herbert Lewandowski teekent, deelt in het *Alg. Handelsblad* een aantal bijzonderheden mee over den persoon en het leven van Erich Maria Remarque. Sedert het wereldsucces van *Im Westen nichts Neues* leeft de schrijver zooals men weet zeer teruggetrokken, voor interviews is hij zoo goed als nooit te vinden en alle belangstelling in zijn verleden en zijn doen en laten weert hij af. Daaraan is het waarschijnlijk voor een deel ook toe te schrijven, dat er zooveel onjuiste en tegenstrijdige dingen over hem worden verteld. De schrijver in het *Alg. Hbld* geeft echter den indruk goed op de hoogte te zijn, en daarom volgen hier enkele bijzonderheden uit zijn artikel.

Eerstens de eigenlijke naam van den auteur. Hij heet Erich Paul Remark (en dus niet „Kramer'' zooals wel werd beweerd, waarbij dan zijn pseudoniem zijn eigen naam zou wezen van voren naar achteren gelezen, met een kleine verandering.). Hij werd op 22 Juni 1898 als zoon van Peter Franz Remark en diens vrouw Anna Maria te Osnabruck geboren. Het blijkt juist te zijn, dat zijn ouders practiseerend katholiek waren en hij een katholieke opvoeding ontving. Volgens Dr. Lewandowski bezocht de jonge Remark zelfs het katholieke seminarium te Osnabruck.'' Dit behoeft nog niet te beteekenen, dat hij voor priester gestudeerd heeft,want het Duitsche „Seminar'' is ook de benaming voor een kweek- en normaalschool. Het artikel is op dit punt niet geheel duidelijk maar het is toch wel waarschijnlijk dat er een opleiding voor den geestelijken stand bedoeld is. De bisschopsstad Osnabruck heeft inderdaad een priester-seminarie en de Latijnsche vorm van het woord „seminarium'' doet daar ook wel in de eerste plaats aan denken.

In 1916 werd Remark soldaat. Hij werd verschillende malen gewond en eens zoodanig, dat hij er nog heden de gevolgen van ondervindt. Of hij een graad haalde en officier geweest is,schijnt de schrijver niet zeker te weten.

Wat zijn literaire loopbaan betreft: onder zijn pseudoniem publiceerde hij in 1927 in *Sport im Bild* een roman *Station am Horizont* en onder zijn eigen naam is al eerder een boek verschenen *Het Droomkasteel*, dat uitverkocht is.

Erich Maria Remarque is in 1925 met Ilse Zambona in het huwelijk getreden, is van haar gescheiden en thans weer met haar hertrouwd. Hij vertoeft, zooals men weet, veel in ons land en is nu van plan zich hier voor goed te vestigen. Volgens berichten heeft hij zich Bussum in het Gooi als zijn woonplaats gekozen.

Albert Bassermann en Gustaf Fröhlich in de merkwaardige Duitsche geluidsfilm Voruntersuchung

Tafelmessen en Dessertmessen
ROESTVRIJ
van de EENVOUDIGSTE tot de FIJNSTE UITVOERING bij
Speciaalhuis in Solinger Staalwaren
HEUVELSTRAAT 14 — TILBURG

Tennis-, Voetbal- en alle Sportartikelen
Firma Joh. van Rooij, Haagdijk 56, Breda.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met: onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

„DE KENNEMER”
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003

Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

Adverteeren is succes in zaken.

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT
Review for the use of learned world · Revue du monde savant · Rassegna del mondo scientifico · Revista del mundo científico

Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke

Unter redaktioneller Mitarbeit von
Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**

Herausgegeben von
Dr. E. O. Ebert, Oberbibliothekar u. Stellvetr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent**, Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift” erschient jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich 6 Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM 4.- Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva” jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In- und Auslandes. Die Berichte erschienen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache

Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM 12.50; des zweiten Jahrganges: RM 12.—, geb RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM 18.—, geb. RM. 21.— : Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM 20. , Einzelheft RM. 2.50.

Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos
Walter de Gruyter & Co., Berlin W 10, Genthiner Str. 38

2000 Nieuwe abonné's
Bijna 2000 nieuwe abonné's werden ingeschreven voor de twaalfde jaargang van

HET SCHILD
De abonnementsprijs is laag
De inhoud trekt de belangstelling van elk ontwikkeld katholiek en niet-katholiek. . . . .

Gratis proefnummer.
Propaganda Secretariaat
O. Nassaulaan 16 — 's Bosch

Advertentie-tarief:
N.Z. Voorburgwal 278-280
Amsterdam. C.

Frma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No. 354.

GIJ
die niet adverteert,
ge krijgt alléén als klant,
wie bij geval passeert . .

C. VISSERS- VAN SETERS
Ginnekenweg 4 — BREDA — Telefoon 177
Lood en Zinkwerker. Aanleg van Gas en Waterleiding.
Magazijn van Sanitaire Artikelen.
GAS- EN KOLENKACHELS.

PAUL MURK
DAMESKAPSALONS
Ginnekenweg 8 — BREDA — Telefoon 1233

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

**zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.**

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:

Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideeën van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.

Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."

Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".

L'Athénée „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.

Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

UITGAVE VAN
J B WOLTERS
GRONINGEN
DEN HAAG
BATAVIA

**M. A. P. C POELHEKKE en
Dr. C. G. N. DE VOOYS**

PLATEN-ATLAS

**BIJ DE NEDERLANDSCHE
LITERATUURGESCHIEDENIS**

Prijs . . . . . . f 4.90

Wij hopen en verwachten, dat het werk ook door hen zal gehanteerd worden, die de schooljaren al lang achter zich hebben, maar belang zijn blijven stellen in onze literatuur, niet alleen in die van de laatste 40 jaar.

Prov. Geld. en Nijm. Crt.

VERKRIJGBAAR BIJ DEN BOEKHANDEL EN BIJ DEN UITGEVER

MENEER VAN NETTEN

Een boek over Wellevendheid voor Iedereen

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

**Omslagteekening van den kunstenaar
JOAN COLLETTE.**

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid wat je achter elkaar uitlees. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken.
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtenevelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geeft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat word gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.

Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

**Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND**

„KUNSTLICHT"

**ARTISTIEKE VERLICHTING
EN KUNSTVOORWERPEN**

GEB. VERHOEVEN

EINDHOVEN — GELDROPSCHEWEG 22 — TEL. 2467

Vermijdt teleurstelling.

VRAAGT BONBONS FINS

Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721. Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS

v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF

Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel 641

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail

Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661

Catalogus op aanvraag gratis

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën

Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën

Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen Berlijn New York enz.

Leest de Advertenties en...
Begunstigt onze Adverteerders.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJD-SCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

No 7 — 1 APRIL 1932 — 25 cent

Reproductie uit de nieuwe geïllustreerde Bijbelsche Geschiedenis
(Uitgave J. J. Romen & Zonen, Roermond).

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING — BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. *Nadruk verboden.*

Dr. H. : *St. Elisabeth gezien door Duitsche dichters*

G. v. R. : . . . . . *Een merkwaardige roman*

Jos. Panhuijzen : . . . . . . *De stille Plantage*

J H. P. J. : . . *De legende van Kaspar Hauser*

K. S : . . . . . *De grijnslach van den Magister*

Dr. Raph. Kreemers :
Engelsche vrouwen in de literatuur

UIT BOEK EN BLAD :
De Nieuwe Eeuw — De Nieuwe Gids — Het Algemeen Handelsblad — Studien.

VERSCHEIDENHEDEN :
De boekenziekte — Expositie van kostbare werken — De prix du roman populiste. — Selections France-Italie.

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN

K. Burchtstraat hoek Broerstraat

Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.

Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

Wie in Nijmegen een MOOIE FILM wil zien, gaat naar LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI SIERT DE WONING DOOR CELOTEX

Voorradig in afmetingen van: DIK: . . . 11 m.M. BREED: 91-121 c.M. LANG: 244-260-275 305-366-427 c.M.

N.V. Bouwstoffenhandel H. W. DE KANTER BREDA Oude van Hoornestr. 1 en 5 Telefoon 779

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

Fa. Jos. Kimmel en Zonen, Nieuwe Ginnekenstr. 5, Breda, Tel. 2057
Behangerij, Stoffeerderij — Bedden en Matrassen — Complete Woninginrichting

Doet uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren

VOOR **Philips Radio** IS UW ADRES:
„PHILIPS RADIO PRODUCTEN"
Lange Brugstraat 3 - Tel. 1245 - Breda
PHILIPS RADIO SERVICE
VENNINGS & Zn.

Scène uit de nieuwe René Clair-film: Millioenen.

Voor de vrienden van het boek.

Jules Verne's ondergoed.

Jules Verne, de beroemd geworden schrijver, heeft moeilijke tijden gekend. Toen hij secretaris van het Théâtre Lyrique te Parijs was, verdiende hij 100 francs in de maand. De *Revue Septentrionale*

Jules Verne,

publiceert een brief, dien hij in die dagen aan zijn moeder heeft geschreven, waarin hij geestig den wanhopigen staat van zijn ondergoed beschrijft. Hij moest zijn moeder een hemd sturen als maat voor nieuwe, maar... hij bezat geen enkel gaaf exemplaar. Het eene miste een mouw, een ander was heelemaal gerafeld, een derde leek meer op een halsboord... En zijn kousen... Ze leeken op een spinneweb, waarin een nijlpaard had gehuisd. Zijn oom Prudent, berucht op dat gebied, had lang niet zulke gaten in zijn kousen. Er zat nog iets om zijn kuiten, maar hij liep op gaten....

Een Nederlandsche boekenweek.

Zooals men weet, wordt dit jaar niet een boekendag, maar een Nederlandsche boekenweek gehouden. Daarvan wordt veel werk gemaakt en evenals indertijd op den boekendag een gratis geschrift verspreid werd van de hand van den heer Tersteeg, zal dit jaar ook een boekje worden uitgegeven, waarmee de boekhandel het groote publiek hoopt te bereiken.
Voor de samenstelling van dit boekje is een redactie gevormd, bestaande uit de heeren A. M. E. van Dishoeck, Cornelis Veth, secretaris van de Ver. van Letterkundigen en C. J. Kelk.
Deze redactie heeft aan een aantal schrijvers vragen gesteld, welke aldus luiden:

I. Hoe kwaamt gij tot het schrijven van Uw eerste boek?
II. Voor welk Uwer boeken hebt ge een voorliefde en om welke reden?
III. Wilt U iets vertellen over Uw liefhebberijen?
IV. Wilt ge ons reeds iets ontsluieren omtrent Uw toekomstplannen?
V. Hoe denkt U over onzen modernen tijd?

Op deze vragen zijn een 30-tal antwoorden binnengekomen en het boek, dat meer dan 100 bladzijden dik zal worden, is al haast persklaar.

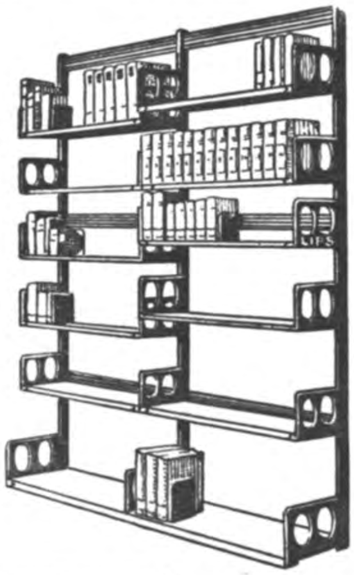

LIPS HANDIG VERSTELBARE

BOEKENSTELLINGEN

IN ELKE LENGTE

LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Fa. Rhee & van den Berg

AANNEMERS — BREDA

LOONZAGERIJ EN SCHAVERIJ

Postgiro 111478, Nieuwe Huizen 16, 16a, Tel. 1270

J. TILLIE — MAASTRICHT

Aannemer. Tel 1739. Franciscus-Romanusweg 34

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"

GROESBEEK.

Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520

Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren

Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij

C. v. d. Broek

WEERT — TELEFOON 201

Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have

St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620

Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -

RADIO

ELECTR. VERWARMING

SANITIAR

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg

TIMMERFABRIEK

Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS

v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF

Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN

Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven - Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting

VISCHMARKT 8 BREDA

FABRIEK VAN MACHINALE HOUTBEWERKING

„DE MARK"

JACQ. VAN GROENENDAEL — BREDA

Alle timmerwerken, speciaal kerkbanken, kerkstoelen, schoolbanken enz.

J. HURKMANS, Teteringenstr. 31, BREDA

LUXE BAKKERIJ — Hoek Ceresstraat — Telefoon 1731

Specialiteit in alle soorten FIJN GEBAK.

Kantoormachines

Mart. Payens - Nijmegen

ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.

Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER

OBERLAHNSTEIN

Sedert 1887 eene ... andsche Onderneming.

ST. ELISABETH GEZIEN DOOR DUITSCHE DICHTERS.

Weismantel heeft ons een echt heiligen-leven gegeven, dat voor alle hagiographen de waarde heeft van een program, zelfs in dezen tijd der psycho-analyse. Het is niet voldoende, dat men de polychromeering eener valsche en vooze geschiedschrijving vermijdt, en alle middeleeuwsche legenden aan een critisch onderzoek onderwerpt; men mag in de psycho-analyse ook niet te ver gaan en er te veel van het zijne in-leggen, wat de Duitschers zeer juist hinein interpretieren noemen. Dit geldt vooral, wanneer de persoonlijkheid gedragen en beheerscht wordt door inwendige krachten, die voor een ongeloovige analyseering enigmatiek blijven, of juister gezegd, wier bestaan bij voorbaat ontkend wordt. Daarom moet iedere geschiedschrijver zich houden aan de authentieke bronnen en al tastende den weg zoeken naar de binnenkamer van het leven, dat hij uitbeelden wil. Maar ook dan staat hij nog voor een moeilijke taak, want hij kan alleen het spiegelbeeld geven van hetgeen er in zijn eigen hart leeft en woelt; de reflex van zijn ziel op de gegevens der bronnen, ziedaar de subjectieve inhoud van het heiligen-leven; de objectiviteit wordt alleen dan bereikt, als de schrijver zich zelf vergeet, geen literatuur maken wil en zijn eigen ziele-gesteltenissen zoo hoog mogelijk opvoert. Heiligenlevens moeten geschreven worden met een nederig hárt, met gevouwen handen en gebogen knieën: alleen dan gaat het onuitsprekelijke aan het zingen in de ziel van den schrijver. Weismantel heeft deze waarheid in zijn voorwoord op ontroerende wijze beleden. „Laat mij zoo van Uw leven schrijven, zegt hij Sinte Elisabeth aansprekende, dat wij niet alleen de toppen zien, die gij bewandelt hebt, maar ook de dalen van de alledaagsche verdwazing, waarin wij gaan en ons eigen leven verspelen, want de ware verheerlijking uwer heiligheid brengen u alleen zij, die voor uw aanblik stom worden en die gij uit de schare uwer bespotters overbrengt tot de navolging van hen, die met de daden hunner handen achter u aan komen. Wij zijn soldeniers van Heinrich Raspe en van zijn geslacht.
Denk aan ons in uwe liefde; het betaamt ons onder de bedelaars te staan aan den rand van de wegen, die gij in uw erbarmen gegaan zijt.''
Daarom is het boek van Weismantel een protest geworden èn tegen de zoetsappigheid der meeste oudere Elisabeth-levens èn tegen de ziel-looze subjectiveering van vele moderne werken. Daarom is zijn boek een daad van waarheid en van geloof, van vereering en van hulde. Daarom kan zijn boek ons allen iets geven; een naglans van Elisabeth's schoone en sterke ziel, een opwekking om evenals zij te gaan staan midden in de branding, vrij van alle vooroordeelen, in oppositie met de sociale wanverhoudingen en wantoestanden van den eigen tijd, baanbreker te worden eener hoogere zielecultuur, het Evangelie van Christus opnieuw te leeren zien als het drieluik van armoede, lijden en verachting, de waarde van het leven niet te zoeken in het rozen-wonder, maar in de bange vlucht van den Wartburg.

Sinte Elisabeth,
naar een teekening van Luise Hoff.

Het Elisabeth-leven van Weismantel is een groote, breede visie geworden van de Duitsche Middeleeuwen. Hij wil het woord en de handeling alleen op den lezer laten inwerken en hierin is hij op meesterlijke, op scheppende wijze geslaagd. Men meent een oud middeleeuwsch mysteriespel bij te wonen, men gelooft een oude heiligen-kroniek uit lang vervlogen tijden te lezen. Elisabeth en haar tijd zijn midden in onzen

moderne wereld geplaatst met innerlijke waarheid en echtheid.
Elisabeth staat in tegenstelling met haar tijd. Wat is het geheim van haar leven? Welke kracht dreef haar uit de zalen van voorstelijke pracht naar de vuile slobjes der armoede? Alleen het verlangen: Christus te zijn. Het *zijn* is hier hoofdzaak. Eerst onze tijd heeft geleerd het Christendom te organiseeren. Maar Elisabeth wilde

Leo Weismantel.

zelf in al haar handelingen, in heel haar leven steeds meer aan Christus gelijkvormig worden. Daarom was zij overdreven streng tegenover zich *zelf*, terwijl ze haar lijdende medemenschen met haar liefde overlaadt. Zoo wordt haar leven steeds geestelijker, steeds onstoffelijker. Ten slotte bidt zij dat onbegrijpelijke gebed om verlaten te zijn, armoede te lijden aan alle dingen dezer aarde, zelfs de liefde te moeten ontberen van haar gemaal en kinderen. En de dag, dat ze geheel en al verlaten is, wordt de aanhef van een nieuw leven. Het is de groote verdienste van Weismantel[1]) de innerlijkheid van dit rijke en toch zoo geslagen leven voor ons te hebben blootgelegd tot in de fijnste schakeeringen.

Het Elisabeth-leven van Weinrich[2]) is 'n niet minder verdienstelijke creatie. Als kunstenaar van een heel andere richting moest zijn beeld anders worden, moest zijn uitwerking anders zijn dan bij Weismantel. Deze is de strenge historicus, die zich houdt aan de bronnen en deze alleen spreken laat. Weinrich heeft meer een legenden-boek geschreven vol poëzie en innigheid van gemoed, kleurig als oude miniaturen, maar in vrije, losse bewerking, meer als dichter en dramaturg dan als wetenschappelijk onderzoeker. Daarom is er ook niets van de liefelijkheid van Elisabeth's verschijning verloren gegaan, daar hij als dichter niet alle legenden verwaarloozen kon. Toch heeft ook hij het diepere lijdensleven aangevoeld en ons een ware heilige uitgebeeld, die met Franciscus van Assisië den bloedigen kruisweg van Christus opgaat. Weinrich heeft vooral den achtergrond van Elisabeth's leven in zwarte kleuren geschilderd: tegen dezen donkeren achtergrond plaatst hij dan de stralende gestalte van de Thüringsche Heilige. De nadruk valt niet op het contrast in de uitbeelding, maar op de beteekenis van Elisabeth's zending. Elisabeth verschijnt als het geweten van haar eeuw, als het vrijwillige zoenoffer voor de zonden van haar geslacht. Zoo wordt de ongehoorde spanning der Middeleeuwen ook zichtbaar in dit boek. Het leven, dat Weinrich verhaalt, is een stuk geschiedenis van het Rijk Gods, waarin de zonde verslonden wordt door de genade.
Het groote verschil tusschen Weismantel en Weinrich is hierin gelegen, dat de laatste aan een dichterlijke uitbeelding de voorkeur gegeven heeft boven een critische, streng historische weergave. Vandaar dat hij ook niet vrij is van een zekere romantische psychologie. Zijn boek is lyrisch en visueel, terwijl Weismantel de epische realist is. Het boek van Weismantel geeft ons wel het meest. Hij maakt ons, twintigste-eeuwers, tot middeleeuwsche, primitieve menschen. Door zijn sterke creatieve gaven leven wij het geheele gebeuren mee. Wij voelen de spanning van den zangerswedstrijd; wij jagen mee door de donkere Thüringer bosschen; wij zijn de armen die legeren voor de poorten van den Wartburg; wij zijn de melaatschen, die door Elisabeth gekust en verpleegd worden. Wij weenen en treuren met haar, als Lodewijk, haar gemaal, ten kruistocht trekt. Wij voelen de vuistslagen in ons gelaat van Conrad van Marburg; wij voelen den kouden regen heensijpelen door onze uitgetreden schoenen en versleten kleeren. Maar ook voelen wij

met Elisabeth dat heerlijke, reine verlangen om goed te doen, om te geven, om ten slotte onszelf te geven uit pure, heilige liefde als verzoening voor de zonden onzer omgeving, voor de zonden van ons geslacht. En als we Weismantel's boek sluiten zien we om ons heen of er niets is, dat we missen kunnen en den eersten den besten schooier, dien we ontmoeten, geven we de gaven van onze hand en den glimlach van onzen mond en we voelen ons overgelukkig, als hij ons daarom achter onzen rug uitlacht. Dan bidden we zacht: Heilige Elisabeth, bid voor ons en leer ons steeds meer kennen en liefhebben de dwaasheid des kruises; leer ons goed te zijn en goed te doen aan onze arme broeders.
Weinrich's tafereelen gaan aan ons voorbij zonder onze ziel wakker te schudden. Wij voelen ons niet met zijn Elisabeth verbonden; maar bij Weismantel begint ons geweten te spreken en begrijpen we, dat we niet alleen moeten bewonderen, maar dat we deze edele vrouwenfiguur, met haar hoogzoekend idealisme, met haar wondermooie huwelijksliefde, met haar diepe berusting in het lijden en de zielekwelling, moeten navolgen volgens de kracht van onzen goeden, eerlijken wil. Zijn boek is het program van het werkdadige christendom der huidige tijden.

Dr. H.

[1]) **Leo Weismantel**, SINT ELISABETH. *Sebaldus-Verlag, Nürnberg*, 1931.
[2]) **F. J. Weinrich**, DIE HEILIGE ELISABETH VAN THÜRINGEN, *Buchgemeinde, Bonn*, 1932.

EEN MERKWAARDIGE ROMAN.

De psychologische roman heeft zich ten onzent nimmer verheven boven het realisme, in de zeer beperkte beteekenis die men gewoon is aan die term te hechten. Ze bepaalde zich tot het analyseeren en beschrijven van gevoelens en ervaringen op zuiver zintuigelijk gebied gelegen, soms met een zweem van religieuze aandoening of van een vaag-godsdienstige reactie. De conflicten bleven beperkt tot het erotische, tot die verschijnselen, die het leven aangenaam maken of onaangenaam, en verhieven zich slechts sporadisch en onbeholpen tot een soort mystiekerigheid. Buiten deze kwasi-interessante zielstoestand werden geen hoogere gevoelens toegelaten in onze litteratuur; een werkelijk vol en robuust godsdienstig sentiment weer te geven, daarin slaagde alleen Querido. Wat men van Katholieke zijde daarin bereikt heeft, raakt maar juist het middelmatige, of blijft daaronder.
Het bovennatuurlijk conflict is echter zelden gebeeld. 't Is alleen behandeld in sommige heiligenlevens en dan nog meer met stichtelijke, dan wel artistieke bedoelingen. Een enkele uitzondering daargelaten, waren de auteurs geestelijken, of behoorden ze tot de geestelijke stand. Artisten-van-roeping hebben er zich niet mee ingelaten. Zelfs onder de Katholieke jongeren is er geen één in Nederland, die een zieleconflict weet weer te geven vanuit katholiek standpunt bezien. De cultureel-litteraire ondergrond is daarvoor te zeer doortrokken van protestantisme, liberalisme en voorkeur voor een alledaagsch realisme.

Is. Querido

Dit laatste vooral blijkt een haast onoverkomelijke hinderpaal voor den schrijver, die, katholiek geboren en opgevoed en zooveel mogelijk bevrijd van de beide andere factoren, een zuiver katholieke vizie van een zielsconflict wil uitbeelden. De hang naar de uiterlike verschijningsvorm der dingen, hetzij visueel, auditief, of sensitief waargenomen, belemmert hem

in de weergave van de ongeziene werkelijkheid, ja, belet hem zelfs die goed waar te nemen, omdat deze neiging de verschijningsvormen apprecieert om zichzelf. Ze stemmen in hun onderlinge ordening niet overeen met de orde der onzichtbare dingen. Van deze laatste uit beschouwd, zullen slechts enkele een bepaalde waarde hebben en wel in zooverre ze openbaringen zijn van het bovennatuurlijke. Wordt dit laatste als basis aangenomen, zooals het bij een werkelijk-katholieke roman het geval moet zijn, dan wordt alle zintuigelike verband opgelost, de materieele orde wordt een oogenschijnlijke chaos en de tot ,,realisme'' geneigde schrijver geraakt in conflict met zijn aanleg.
Van deze moeilijkheid bevrijd was Lucien Marsaux toen hij zijn *L'enfance perdue et retrouvée* schreef. Van het begin af staan de dingen in een ander verband dan het natuurlijke. Ze worden beheerscht, niet door stomme, chaotische associaties en oorzaken, maar door hoogere machten van goed en kwaad, en door een alles ten goede richtende Voorzienigheid. Er speelt behalve de hoofdpersoon Daniel Rambert, nog een Ander een hoofdrol, die zelf onzichtbaar blijft, en zoo verstolen, dat hij bijna niet bij name genoemd wordt, doch gebruik maakt van in de wereld aanwezig zijnde menschen en hartstochten, om zijn macht te openbaren. Als Deirdre een brief gestuurd heeft aan Daniel Rambert, waarvan ze bidt dat hij hem niet ontvangen mag — zooals later blijkt — dan wordt die brief achtergehouden door een vriendin van haar uit jaloezie. Op zichzelf — en dit is één van de meesterlijke trekken van Marsaux, — was dit achterhouden volkomen natuurlijk te verklaren uit de teleurstelling van deze vriendin, toen zij niet slaagde in haar booze opzet Daniel te verleiden.
Alleen ook door in de omgeving van Daniel Rambert, en in de personen die hij ontmoet, manifestaties te zien van de Goddelijke Voorzienigheid, valt de compositie van het verhaal te waardeeren. Rond het zieleconflict van de hoofdpersoon groepeeren zich nl. verschillende personen, die optreden naargelang het door de gemoedstoestand van Daniel Rambert geëischt wordt; doch niet samen opgaan in een aesthetische eenheid. De moeder is eigenlijk de eenige, die van het begin tot het einde een rol vervult. Die is daardoor reeds een onderdeel dat harmonies opgaat in het geheel. De andere personen: de broer, het meisje Deirdre, Elizabeth en Yvonne treden slechts fragmentarisch op. Als de eene haar werk heeft gedaan, komt de andere. De voorgangster verdwijnt dan. Men kan aannemen dat deze in 't geheim het hunne blijven bijdragen tot de bekeering van Daniel, maar de auteur weet dit niet voldoende te suggereeren. En dit juist was, gezien de uitbeelding van het bovennatuurlijke, aesthetisch noodzakelijk geweest. Hier doet zich echter een artistiek probleem voor, dat niet gemakkelijk is op te lossen.

Lucien Marsaux.

Wel heeft de schrijver zeer juist gezien, dat tegenover iedere faze in het bekeeringsproces een andere zielefiguur moest staan. In het begin, wanneer het booze in hem nog machtig is, ontmoet hij de meest onschuldige, de van haar jeugd af rein geblevene Deirdre. Ze ziet als 't ware iemand in de ziel. Ze bezwijkt voor geen enkele wereldsche aanlokkelijkheid, hoewel ze opzettelijk in 'n wereldsche omgeving gebracht wordt. Haar ontmoeting met Daniel is kort, maar voor hem voldoende om het bewijs ervan te zien, dat een reinheids-ideaal verwezenlijkt kan worden. Ze verdwijnt voorgoed uit zijn gezichtskring.
De tweede vrouw, die hij ontmoet en wier ontmoeting van grooten invloed is op zijn zieleleven, is Elizabeth, een meisje, dat met de zonde kennis heeft gemaakt, doordat hij zelf haar in vroeger jaren verleid heeft.

Zij is echter tot een staat van godsdienstig-goed leven gekomen, door gebruik te maken van de goede kant, die het bedreven kwaad voor haar meebracht: het breken van haar hoogmoed. Contact hebben ze met elkaar door brieven, waardoor de auteur de verhouding tusschen beiden van alle verdenking vrij houdt.

De derde geleidster op z'n weg naar bevrijding van het kwaad is Yvonne, een vrouw van slechte zeden, maar met een zuiver-gebleven gevoel van nederigheid. Daniel komt in het contact met deze, au fond godsdienstige ziel tot een eerste positieve erkentenis van de Goddelijke goedheid, waar hij er haar uitdrukkelijk op wijst, dat er voor iedereen vergiffenis te bekomen is. Vóór deze uiting, is alles in de hoofdpersoon strijd tegen het negatieve. Doordat hij erfelijk belast is, heeft hij in zijn jeugd en daarna, in de ontwikkeling tot man, veel kwaad bedreven en veel menschen in 't ongeluk gestort. De last van die zonden weegt hem zwaar op de ziel, beneemt hem werklust en levensvreugde en drijft hem tot godsdienstloosheid. Het gedeelte van de roman, waarin deze toestanden beschreven worden, is door zijn vage voorstelling en z'n telkens weer verder teruggrijpen in het verleden, wat verwarrend werkt, litterair minder geslaagd. Eenmaal daardoorheen, verloopt de geschiedenis normaal. De eene faze, na de andere van een ziel, die loskomt uit de handen der zonde, en zich door veel moeilijkheden en noodzakelijkerwijze abnormale opvattingen van het leven en z'n verschijnselen heen, op werkt tot de zuiverheid en het juiste inzicht. Het slot mag eenigszins vreemd lijken, men zal gemakkelijker nalaten er aandacht aan te schenken, als men bedenkt, dat het gebeuren in de ziel van Daniel Rambert hoofdzaak was voor den schrijver. En dat steeds op 'n treffende en in alles voldoening-gevende manier weer te geven, is iets, wat te weinig geprobeerd is tot nu toe om een auteur zoo gemakkelijk te liggen als bijv. de uitbeelding van een mislukt, modern huwelijk. Het terrein is tamelijk onontgonnen en het materiaal is zeer beperkt. Want als Marsaux er wel in slaagt om het te doen, zooals bij de bekoringsscène in het eerste deel, waar hem de zuster van een van zijn vrienden in handen gespeeld wordt, maakt Marsaux gebruik van inwendige stemmen om de aansprongen van duivel en engelbewaarder te beelden. Dit is geen verbluffende vondst, eerder het tegendeel. Ieder herinnert zich uit z'n jeugd de kinderverhaaltjes, waarin op een dergelijke manier tot het plukken van de pruimen werd aangespoord, of afgeraden. En niemand geloofde toen al, dat het zoo ging, het literaire trof dadelijk als onwaar. Nu wordt hier in *l'Enfance perdue et retrouvée* hetzelfde onnoozele procedé toegepast en men komt absoluut onder de suggestie, dat het werkelijkheid is en, op dèze wijze juist, zeer sterk gebeeld. Het ingrijpen der Goddelijke Voorzienigheid door het neervallen van een dorre tak, verliest heel wat van zijn accent, door dit schitterende stukje bovennatuurlijke psychologie.

De rol der moeder in dit verhaal is symbolisch op te vatten en dan verklaarbaar. Maar de gang van de natuurlijke dingen is bij haar heelemaal aan een hoogere orde ondergeschikt gemaakt en daarnaar vervormd. De nu ontstane overeenstemming tusschen beide is geforceerd en onzuiver.

G. v. R.

) **Lucien Marsaux,** — **Bc** —
L'ENFANCE PERDUE ET RETROUVEE. *Librairie Plon, Paris,* 1932. (18.5 × 12) 233 blz. ing. Ffr. 12.—.

DE STILLE PLANTAGE.

Albert Helman's nieuwste boek *De Stille Plantage* is in verschillende opzichten het voornaamste werk, dat hij ons tot nu toe gegeven heeft, het is niet alleen langer, het is ook meer een geheel geworden dan

Albert Helman.

zijn vorige boeken, het toont zeker ook zijn feilen, maar in verminderde mate, en het toont vooral zijn beste eigenschappen, het is bijzonder karakteristiek voor dezen on-Hollandschen schrijver, die wel veel heeft geleerd van Hollandsche auteurs, maar wiens wezen toch vreemd bleef aan onzen landaard en onze speciale beschouwing der dingen. Men zou verkeerd doen een dergelijk verschil in levensbeschouwing te overschatten, het voornaamste, het innigste is alle menschen gemeen, het innigste in dit boek ontstijgt aan iedere differentiatie, maar het verschil is er toch. We gelooven, dat Helman stijlinvloeden heeft ondergaan van Arthur van Schendel, maar als men het nader beschouwt,

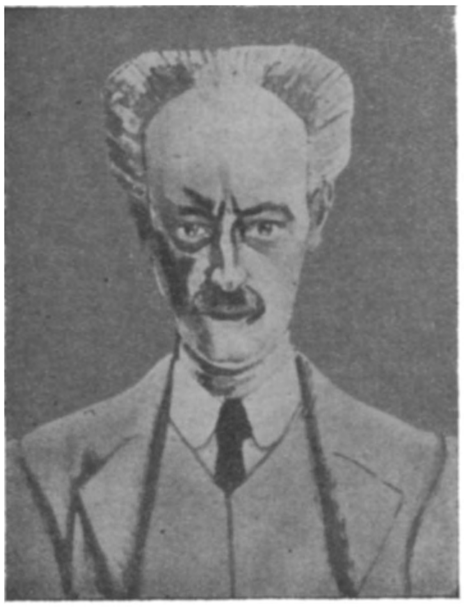

Arthur van Schendel.

hoezeer verschilt zijn werk dan niet van dat van zijn Hollandschen collega. Arthur van Schendel, die een romanticus genoemd wordt, heeft toch een veel scherper visie op de werkelijkheid, is veel zakelijker dan den schrijver van *De Stille Plantage*, zijn idyllisch verhaal *Een eiland in de Zuidzee* bijvoorbeeld is een veel onmiddellijker spiegeling der realiteit, bezit ook een veel sterker, strakker stijl dan deze geschiedenis van het oerwoud, die veel minder idyllisch is. *De Stille Plantage* is nauwelijks een roman, het is veeleer de beschrijving van een zonderling, haast onsamenhangend, visioen. Het is een droom.

— „Weet je, sprak Josephine, wanneer ik goed nadenk, dan is er maar één ding van daar, dat mij helder en scherp voor den geest staat: het ruischen der boomen van dichtbij, van ver, alsof ook het oerwoud een zee was, maar stiller, intenser, een groeiende zee, die met traagheid, maar stadig de aarde verzwelgt."

— „Ja die stilte..." zat Agnes te bemediteeren bij 't raam.

Het is inderdaad het oerwoud, het durende ruischen, nu zachter, dan weer aanzwellend, van boomen, dichtbij en veraf, dat in dit boek ons gevangen houdt, meer dan het verhaal, meer dan de menschfiguren is er de alomtegenwoordige, dreigende, onheilspellende natuur der tropen van beteekenis.

„Zij gingen niet ver het bosch meer in, keerden terug naar het strand en zochten een beschutte plek in het water. Een der roeiers kookte daar reeds hun middagmaal. Het werd al stiller rondom hen bij 't eten. Zelfs de vogels zwegen, verscholen voor de felle zon, en was er geen gespartel nu en dan van dartele visch tusschen de wortels van de rhizophoren, ze hadden wel het kloppen van hun eigen hart gehoord. Alles scheen ingeslapen in de middaghitte."

De stilte, waarin men het kloppen kan hooren van zijn eigen hart, de stilte zoo intens, dat ieder geluid erin verloren gaat onmiddellijk, is de nooit afwezige achtergrond waartegen het menschelijk gebeuren, hoe bewogen en tragisch het ook is, gering lijkt. Als in de boeken van Joseph Conrad is hier het zwijgen, angstaanjagend, van een onherroepelijk en vijandig noodlot, maar terwijl in de donkere, geheimzinnige roman van den Europeaan zich de mensch te weer stelt tegen dit fatum en strijdende valt en dus toch niet overwonnen wordt, maar grooter en beteekenisvoller in zijn val, geeft de mensch in *De Stille Plantage* zich bijna onmiddellijk gewonnen. Hij werd geleid door een droom, hij werd verslagen door een droom, hij is eigenlijk niet veel meer dan een deel van een droom. In *De Stille Plantage* gebeuren de dingen alleen als in vizioenen, de meest werkelijke, de meest heftige dingen worden er omneveld door de sfeer, de sfeer in dit boek is almachtig. Er zijn gebaren in dit boek, luide uitroepen, kreten, angst en wanhoop en pijn, men ziet dit alles gebeuren, men weet dat iemand het uitkermt van smart, maar hooren doet men het kermen niet, juist als in een droom, overgroot zijn de bewegingen van handen en armen, overdreven expressief zelfs, maar toch ijl, zeer ijl, onmiddellijk vervagend tot een vernevelende

herinnering. Wat overblijft ten slotte is enkel een beklemming, een benauwenis, als na een doorijlden nacht. Deze menschen zijn niet of nauwelijks reëel, men kan zich onmogelijk een juist denkbeeld vormen van Raoul de Morhang, maar dit is ook niet noodzakelijk, zijn karakter is van een zeer secundaire beteekenis, hij is maar een schim, hij is maar een hulpmiddel tot de beeldingsmogelijkheid van een gevoelsindruk, zoo is zijn vrouw Josephine, zoo zijn Cecile, en zelfs Agnes en Willem Das. Evenals de figuren in dezen roman mist de dialoog levenswerkelijkheid. Wankel en broos zijn deze vragen en antwoorden, moeilijk en in een onwezenlijken trant spreken deze menschen. Maar ook dat blijkt weinig ter zake te doen. Het is een gebrek, maar men merkt het nauwelijks op. En zoodoende wordt bovendien de aandacht nooit afgeleid naar het bijkomstige, verzinken ook deze woorden in de stilte en wordt ook de geest van den mensch verzwolgen door de sfeer, door het omringende, door het oerwoud.

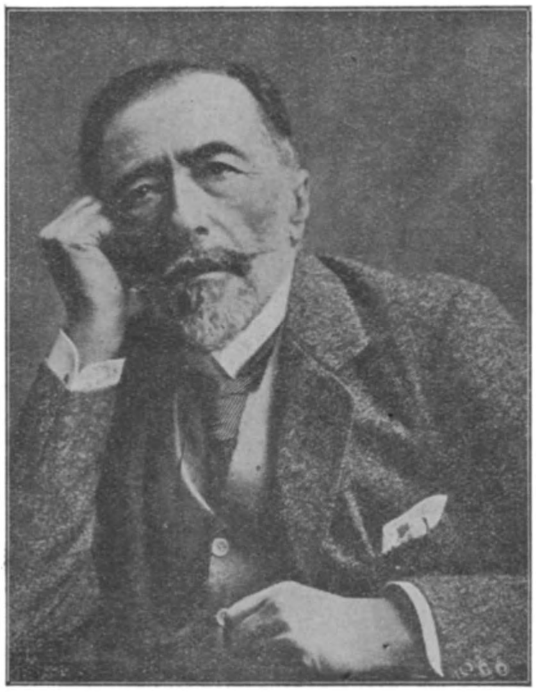

Joseph Conrad.

„Niets houdt stand, wanneer de wildernis het koos tot prooi. De hoogste boom wordt ondermijnd door zwammen; witte zwermen van insecten boren zich tot in zijn hart. Meters-breede orchideeën nestelen zich in al zijn takken, vangen al zijn licht en zuigen al zijn sappen uit. Het dichte touwwerk van lianen trekt hem neer, belemmert verdere groei. Een enkele windstoot is genoeg om deze levenlooze reus te laten vallen. Maar zijn val sleept andere boomen mee; zijn losgerukte wortels woelen alle mierennesten open, en het leger van snelle, glimmend-bruine bijters laat in enkele uren al het neergestorte groen verdwijnen. Over kaalgevreten takken zoekt een slang zijn glibberig pad, opeens vermorzeld door de treden van een wilde buffel. En reeds flonkeren door de heesters starende oogen van een jaguar, gereed tot springen. Berg u, berg u... het gevecht gaat voort. Een zwaar geplons door de moerassen, een gesmoord gebrul. Al de tentakels van het woud houden de jaguar gevangen; glanzig-zwarte vogelspinnen bijten zich reeds aan zijn oogen vast en drinken al hun licht. Zij zien niet in hun dronkenschap hoe de lange stengel van een vleeschbloem zich snel naar beneden kronkelt, hoe zijn harige petalen al sluiten om hen heen. Wellust doet de ranken van een gifbloem springen, en het knagen van een gordeldier vermoordt ze met een zoete pijn. Totdat een gichelende aap het gordeldier gelijk een kokosnoot aan stukken slaat tegen een boomstam en het woud zich wreekt met al de doodelijke dorens die een melkboom in de weeke buik der buitelende apen dringt.

Het woud vergaat en wordt geboren in eenzelfde oogenblik; het woud is eeuwig, is het leven zelf, en voor de menschen van de wildernis is het aan wreede, sterke god. De zwerveling, die zich ooit te diep begeeft tusschen de warrelingen van haar takken, keert niet meer terug. De anderen, die met bijl en vuur de macht van 't woud verkleinen willen, worden langzaam, met een jarenlang geduld omsingeld. Streep voor streep, onmerkbaar haast, herneemt het bosch zijn grond. Iedere moeheid, elke dag van weifeling of wanhoop laat het woud een schrede dichter op hen komen. Het mat ze af met regens, ziekte, plotselinge droogte, myriaden van insecten en de zware, honingzoete geur van haar moerassen.''

Deze verbeelding van het woud als een levend wezen, als het leven zelf, deze geheimzinnige macht, deze angstwekkende dreiging, dit donkere en geweldige visioen van een voortdurende verwoesting heeft ook zijn symbolische beteekenis. Er zijn droomen, die een mysterieuze, niet te ontwijken bedoeling en zin schijnen te hebben. *De*

Stille Plantage is zulk een droom. Zijn symbolische waarde is onmiskenbaar. „Trager komen ze neergestreken in onze herfst, deze vogels verloren in duisternis, in de ondoordringbaarheid van een zeer stille plantage, die somber en dicht overwoekerd is; triest als een menschenhart dat naar de wederkeer smacht van verlorene jaren, verlorene liefde die voortaan onvindbaar blijft buiten de droom der herinnering." Verlorene jaren, verlorene liefde, de onweerhoudbaarheid van den tijd en wat de tijd vernietigt, het geheele aardsche leven wordt door dit visioen gesymboliseerd. Wat van deze aarde is zal vergaan, iedere poging iedere daad, iedere aandrift, iedere gedachte wordt vroeg of laat herinnering. Een belijdenis van onmacht van den aardschen mensch is dit boek, een berustend uitspreken van de wanhoop dezer wereld. Het is opmerkelijk hoe weinig het geloof te beteekenen heeft bij deze geloovige menschen, als Raoul de Morhang, zijn vrouw en zijn zusters zijn, de geschiedenis speelt zich geheel af aan deze zijde der eeuwigheid. Men vatte dit vooral niet op als een verwijt, juist die eenzijdigheid geeft dezen roman zijn eigenaardig karakter, juist door dit terugstaren, deze verscherping der tijdelijkheid komt in het laatste hoofdstuk een nieuwe lichtere sfeer, de moede berusting begint reeds over te gaan in een lichtere vrede, het boek lijkt niet geheel ten einde, als goede boeken bijna nooit plegen te doen, de gedachte gaat verder en lijkt zich te onthechten aan de aarde, door de beschouwing harer nietigheid. De benauwenis van den triesten droom der tijdelijkheid wijkt.

Jos. Panhuijsen.

---

[1]) **Albert Helman,** — **Bc** —
DE STILLE PLANTAGE. *Nijgh & van Ditmar, Rotterdam,* 1931. (21 × 16) 254 blz.

DE LEGENDE VAN KASPAR HAUSER.

Den 26sten Mei 1828 kwam een jonge man het Zuid-Duitsche stadje Nürnberg binnengewandeld. Hij was er vreemd en vroeg aan een paar handwerksgezellen den weg. Want hij kwam naar Nürnberg, om bij de ruiterij te worden ingelijfd. Hij had ook papieren bij zich, waarover straks meer gezegd kan worden.
Deze jongeman was Kaspar Hauser. Men wist niet vanwaar hij kwam. Vroeg men het aan hem zelf, dan gaf hij een vaag antwoord en op andere vragen gaf hij ten antwoord: „I woasz net", „ik weet niet", wat sterotiep in zijn mond bleef. Voor dezen jongeman, wiens herkomst niet was na te gaan, interesseerden zich de autoriteiten op meer dan gewone wijze, en als „deskundigen" bemoeiden zich met het geval, behalve Burgemeester Binder, ook nog Daumer en Anselm von Feuerbach, welke laatste langen tijd, en met recht, als een vooraanstaande autoriteit heeft gegolden op juridisch gebied. Deze drie mannen echter hebben zich, door hun meeningen en oordeelvorming over Kaspar Hauser onsterfelijk geblameerd.

Kaspar Hauser.

Het is door hun toedoen, en nog wel het meest door toedoen van den knapste van het drietal: Feuerbach, geweest, dat er zich in Duitschland en zelfs in Europa iets ontwikkeld heeft, dat thans nog, meer dan honderd jaar later, voortbestaat: een Hauser-cultus.
Wat was immers het geval? Kaspar Hauser was een sluwe jongeman, wat niet wil zeggen dat hij een berekenende booswicht was, maar wijl hij voor een aantal stalen van de meest ondenkbare domheid stond, was het zeer begrijpelijk, dat hij van die domheid gebruik maakte. De domheid van een geleerde of van een autoriteit kan immers doorgaans gebruikt worden, zij het dan ten eigen bate. Haar bestrijden heeft slechts heel zelden resultaat.
De domheid van Feuerbach en de anderen bestond hierin, dat zij, niet wetende waar Kaspar Hauser vandaan kwam, in hem als het ware een bovennatuurlijk wezen hebben gaan zien, en hem althans hebben aangeduid als de wettige troonopvolger in een der Zuid-Duitsche staten, dien men, om welke redenen dan ook, uit de wereld had geholpen door hem twaalf jaar lang opgesloten te houden in een onderaardschen kerker.

Kaspar heeft de geleerde heeren over al die dingen hooren praten en hij heeft er mogelijkheden in gezien. Men zette theorieën op, terwijl hij zich slapende hield en met behulp van wat hij dan hoorde, werkte Kaspar Hauser de heeren in de hand, bevestigde hen in hun overtuiging en had een leventje als een prins.
Wat er aan feiten vóór lag is met meesterlijke... nonchalance behandeld. Alleen latere, blijkbaar verstandiger, menschen hebben uit het bewaarde feitenmateriaal nog bewijzen kunnen putten voor het bedrog, dat Kaspar Hauser pleegde.
Het ligt buiten het bestek van deze beschouwing over het *boek*, uitvoerig in te gaan op het geval zelf.

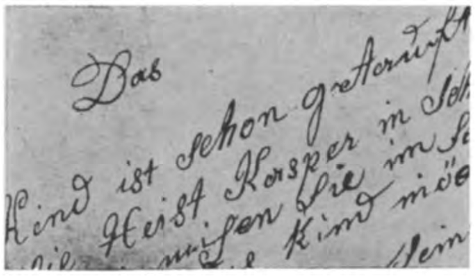

Handschrift van Kaspar Hauser.

Maar we mogen toch wel het hoofd schudden over den „Blödsim", die er aan den dag gelegd werd in het Hausergeval. De geleerden hebben *alles* geloofd, het kon zoo dwaas niet zijn. Bij hun werk omtrent de kwestie, — een kwestie die zij zelf in het leven riepen, want er was geen kwestie, er was alleen een kwajongen, die niet wou zeggen waar hij vandaan kwam, — bij dat werk, dus, is alle ernst achterwege gebleven. Kaspar Hauser stapelde het eene verzinsel op het andere en de hooggeleerden lagen aan zijn voeten en dronken zijn idiotismen als orakeltaal. Wij zijn ervan overtuigd, dat de meeste lezers ons erg overdreven zullen vinden. En toch, het is nog zacht geformuleerd. Zonder te kort te willen doen aan de scherpzinnigen in Duitschland van thans en vroeger, denkt men er onwillekeurig aan, dat een nuchter Hollandsch hoofd het verstand werkelijk voelt stilstaan bij het hooren van zooveel dwaasheden, als er tusschen de jaren 1828 en 1836 zijn uitgehaald in de Hausergeschiedenis. Men zal ook meenen, dat het geval een weinig interessant is, omdat het al zoo lang is gelezen. Maar om twee redenen is die zienswijze onjuist. De onzinnige Hauser geschiedenis is voor ons tot nu toe, het meest lachwekkende, het meest fantastische waar de wereld misschien ooit over gehoord heeft.
Onder de opmerkelijke feiten moge uit de Hausergeschiedenis genoemd worden, dat Kaspar zijn aanbevelingsbrieven zelf geschreven had. Hij pleegde voorts twee aanslagen op zichzelf, waarvan de eerste mislukte en de tweede, door een complicatie, den dood tengevolge had.
Kaspar vertelde echter, dat hij aangevallen was. Men slikte die verhalen gewillig.
Er bestaat over de Hauser geschiedenis een omvangrijke litteratuur: vóór, zoowel als tegen. Het is dit boek van prof. Dr. Eduard Engel dat feitelijk de deur moet toe doen. Men winde er zich niet over op, wanneer zulks niet gebeurt. Er heeft al eens iemand tegen windmolens gevochten... Men zal zich ook voor dit werk niet zonder meer neerleggen.
Voor gezonde menschen is deze uitvoerige studie echter een genot.
Prof. Engel heeft niets verzuimd, alles heeft hij onderzocht en het is zelfs voor hem weggelegd geweest om een nieuw bewijsstuk in handen te krijgen. Bij den laatsten „aanslag" op Kaspar Hauser immers, werd een briefje van den „moordenaar" gevonden. (Een briefje dat overigens geen zin had.) Dit briefje was in spiegelschrift geschreven. Nooit is komen vast te staan, dat Kaspar de bekwaamheid voor dit schrift bezat. Maar naar aanleiding van een andere publicatie ontving Prof. Engel in het voorjaar van 1930 (ja 1930) een brief van een rustend pastoor in Nürnberg. En deze pastoor deelde aan Prof. Engel, ongevraagd mede, dat zijn vader herhaaldelijk aan zijn dochter, dus aan de zuster van den geestelijke, verteld had, dat hij Kaspar Hauser zich had zien oefenen in spiegelschrift, toen hij dezen verraste op zijn kamer, hij had ook een taschje of iets dergelijks in Hausers bezit gezien, dat na den „moordaanslag", volgens Kaspar door den „moordenaar" zou zijn achtergelaten.
Voor alle zekerheid heeft Prof. Engel ook aan die zuster van den pastoor deze verklaring gevraagd en die heeft deze kunnen geven.
Daarmee is ook de laatste mogelijke leemte in het Hauser „mysterie" weggevaagd, wanneer de rest van al die dwaasheid een dergelijk bewijs nog noodig zou maken voor een gezond denkend mensch.
In zijn studie over de „Hauserei" zegt Prof. Engels een scherpzinnigheid aan den dag, die weldadig aandoet. Men vergeet er wel haast de

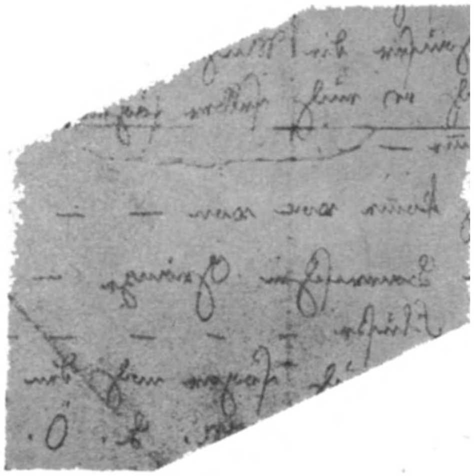

Spiegelschrift van Kaspar Hauser.

waanzinnige Hauser geschiedenis bij, zoo zeldzaam boeiend als deze studie is geschreven. Hier is dezelfde Tüchtigkeit, die in de parodie van een Duitsch Standaardwerk over *Das Kamel* in 7 deelen, verondersteld wordt.
Maar een Tüchtigkeit die niet zwaar is en klevend als een modderigen weg, maar licht en geestig, scherp en aansprekend.
Het is een model-verhandeling, die men tegelijk

kan aanvoelen als een ongeëvenaarde detective roman. Het is om zijn aard, zijn onderwerp en zijn degelijkheid een boek, dat iedereen zal boeien, maar dan ook iedereen.
De onverdroten kracht, waarmede Prof. Engel zich op de Hauser-dwaasheid heeft geworpen brengt soms zelfs een glimlach op de lippen. De schrijver is werkelijk boos geweest, om zooveel onverstand. Zooals van een zoo scherpen geest te verwachten is.
In het boek is nog een „Anhang'' gelegd die nog aanvullende mededeelingen brengt, tot November 1931. Want de Hauserei leeft nog, maar het lijkt ons thans vrij zeker, dat de laatste generatie, die er in geloofde, haar Hauser-credo niet zal legateeren aan een volgend geslacht.

J. H. P. J.

[1]) **Eduard Engel.**
KASPAR HAUSER, SCHWINDLER ODER PRINZ? Geïllustreerd. *Georg Westermann, Braunschweig.* (18.5 × 13) 388 blz. Ing. M. 4.80. geb. M. 5.80.

DE GRIJNSLACH VAN DEN MAGISTER.

„Das ist der Mensch in seinem Wahn.'' (*Schiller*)

Moraal en Rechtvaardigheid zijn immers relatieve begrippen! Die op en neer gaan met de tijdsomstandigheden, die onderworpen zijn aan waardeschommelingen, die afhankelijk zijn van ethnologische enklimatologische omstandigheden en die veranderen met de ontwikkelingsstadia der menschheid!! ja, zoo is het voor wie den mensch als uitgangspunt nemen, voor wie de „triomfeerende'' menschelijke rede als hoogste waardemeter geldt en voor wie geen maatstaf erkennen in de bovennatuur, in God dus! Inderdaad voor dezen vertegenwoordigen moraal en recht geen vaststaande normen. Zij mogen dan zweren bij hun relativisme; — gelukkig zijn zij niet zelden meer dan uiterst relatieve relativisten, zoo vaak immers de natuur- (wet) gaat boven de (onnatuurlijke) leer.

Ernst Kratzmann.

* * *

Gij twijfelt, of er een boek te schrijven ware over den glimlach van eenen magister? van eenen „Magister nog wel, waarvan we U wel verraden willen, dat hij in het geheel geen magister was? Maar gij vergist U. Want toepasselijker titel heeft nog geen boek gedragen!
Want van dezen lach is inderdaad dit boek vervuld! Maar het is een grijnslach, wij verzekeren het U.
De grijns van den spotter bij uitnemendheid, de gelaatsvertrekking van eenen cynicus, de schouderruk van den aartstwijfelaar! Hier vindt ge alles bijeen, wat de laatste twee eeuwen aan Germaansch heidensche filosofie hebben voortgebracht.
Het is doortrokken van het pessimisme van Schopenhauer, van de waanwijsheid van Nietszche, ja van Nietszche vooral! Want dit boek is eigenlijk niet slechts een apologie tout court, maar bedoeld als filosofische apologie van de zonde. Van die zonden meer speciaal, waartoe zijn instincten, lees zijn hartstochten, den mensch leiden. Zooals Nietszche leert, dat zijn „instincten'' den mensch tot mensch maken, zoo leert deze „magister'', dat het instinct te volgen — de zonden te doen — den mensch geoorloofd is, las de wensch naar vervulling maar sterk genoeg en het verlangde het offer maar waard is.

Dostojewski.

Wij kennen deze verdwaasden gedachtengang uit Dostojewski's *Raskolnikof*.
Maar hoe anders is de tragedie van den menschelijken geest, van de zondige menschelijke natuur behandeld bij den grooten Russischen schrijver, die de roerselen der met Adam's zonde belaste menschelijke ziel heeft onderkend.
Hier vinden we slechts grofheid en ruwe sentimenten.
Natuurlijk kan in een boek als dit, de Goetheiaansche invloed niet ontbreken. Maar het teekent dat het juist „Werther'' is, die op den voorgrond treedt. En voorzoover we de Faustgedachten kunnen herkennen is het niet de tragedie van Greetje, die den schrijver beroert, maar hij gaat met zijn gedachten meer naar het demonische contract van Dr. Faust uit Mephisto!
„So sei's drum, auch noch den Mord! Aber dann ist mein Weg frei zum Leben, dann hab ich alles getan, was ein Mensch mag sündigen. Ich gab dir alle Sünden für mein Glück jetzt löse dich aüs meiner Schuld!''

En dit alles is niet genoeg! Nog moet ook Kant en zijn wijsbegeerte er met de haren worden bijgesleept. En met hoe weinig recht, want terwijl wij bij Kant toch juist de scherpe onderscheiding vinden tusschen rede en instinct, bedoelt de autobiograaf, zooals reeds opgemerkt, met dit boek een pleidooi te leveren voor het uitleven der menschelijke instincten."

Wij erkennen dat de schrijver in zijn pogingen om het project zijner „liefde" te mystificeeren volkomen geslaagd is. En wij willen ook niet beweren, dat we aan de erotiek in dit werk aanstoot hebben moeten nemen. Maar het geval ligt erger. Hier wordt de zonde, zooal niet beschreven, dan toch verheerlijkt. En de offers waardig geoordeeld

De offers van anderen wel te verstaan! De echtbreker schrikt immers niet terug voor moord door behulpzaamheid, hij ziet zijn vrouw, door pijn en verdriet vertwijfeld, zich zelve in waanzin van het leven berooven, zijn vader verschrompelen, zijn moeder sterven van verdriet, zijn geheele familie ten onder gaan!

Maar immers onze held „kon niet anders". Zoo komt ook de waarde van den menschelijken wil ter sprake, met uitgesproken twijfel natuurlijk of deze inderdaad wel vrij is!

Niet slechts de gebondenheid van den wil hier, maar ook praedestinatie ten opzichte van het hiernamaals wordt verkondigd. Zonder, dat — zooals de lezers reeds zal veronderstellen — dat hiernamaals als een feit wordt aangenomen Een godslasterlijk, een kettersch boek, verboden. lectuur dus.

K. S.

---

[1]) **Ernst Kratzmann**, — D — DAS LÄCHELN DES MAGISTERS ANSELMUS. *Adolf Luser, Berlin*, 1932. 378 blz.

ENGELSCHE VROUWEN IN DE LITERATUUR.

II.

Een psychologisch sterk uitgewerkt boek is de *The unconscious Sinner* [1]) van Victoria Cross. Rosa Deane is verloofd met een millionnair die voor den laatsten keer op leeuwenjacht is in Afrika. Hij is niet heelemaal onverschillig voor de charme van de vrouw, die deze expeditie organiseert en leidt. Intusschen komt Basil, een familielid, op bezoek met zijn vrouw waar hij liever van gescheiden wou zijn en al gauw ontstaat er vriendschap tusschen Basil en Rosa, die echter zijn aanzoeken afslaat. Ze is ahw. door hem gehypnotiseerd en geeft zich onbewust aan hem. Als Nico terugkomt, bespeurt hij geen verandering in Rosa die echter onbewust de vrucht van 't kwaad draagt. En al wijzen verschillende dokters erop, dat er niets abnormaals is in haren toestand, ze houdt hardnekkig haar onschuld staande, wijl ze van niets af weet. Nico wankelt een oogenblik in z'n vertrouwen doch is tevens fel met haar lot begaan. En als Rosa zich dan vrijwillig terugtrekt, om na zes maanden haar volledige onschuld te bewijzen komt ze na 't einde van dat tijdsverloop onder eenzelfden hypnotischen drang en gaat Basil dooden. Het gerecht vindt geen schuld in haar en wijl haar kind intusschen gestorven is, staat niets meer haar huwelijk met Nico in den weg.

Victoria Cross.

We hebben geen enkel van de vorige werken van deze schrijfster gelezen, doch van dit mogen we zeggen, dat het er zijn mag. Op het pathologische van dit geval willen we hier niet verder ingaan. De mannen der wetenschap zullen er hier en daar wel een haakje in vinden en de gewone lezer zal ook wel het ongewone van het geval en een onwaarschijnlijkheidje nu en dan opmerken. Doch de strijd van Rosa met zich zelf en haar omgeving en het wanhopige van haar pogingen, om tot klaarheid te komen zijn meesterlijk uitgebeeld. In zoo'n ongewoon geval mogen we niet te nauw zien. Ook P. Wynne in haar *Concealed Turnings* heeft de moeilijkheid van zoo'n gegeven ondervonden. De schr. vergeet nog al eens een blad voor den mond te nemen; schermt veel met het woord: „Qu' importe le parfum pourvu qu'on ait l'ivresse" en vergeet vaak, dat het niet op gaat physische excessen te vergoelijken door het lichaam een leven toe te kennen onafhankelijk van dat van 't verstand en der ziel. En een heldhaftigheid als hier wordt vertoond is een te schrille tegenhanger voor 't volslagen gemis aan zedelijk en godsdienstig gevoel dan dat we ze zoo maar zouden aanvaarden. Freud komt hier veel meer aan 't woord dan Christus. Daarom is een voorbehoud gewenscht voor dit overigens knap geschreven en volgehouden boek.

Miss Barbara Goolden komt in haar *The Toils of the Law* [2] terug op hetzelfde gegeven dat behandeld werd in het hier vroeger gerecenseerde werk van A. Douglas Sedgwick: *Philippa*. Echtscheiding is echter niet alleen in Engeland en Amerika doch ook ten onzent tegenwoordig zoo schering en inslag geworden, dat het geen kwaad, kan nog eens terug te komen op de verschrikkelijke gevolgen, die zoo'n ontbinding van huwelijksbanden hebben kan, vooral wat de kinderen betreft.

Kyrle Dryden en zijn vrouw Amice kunnen het met elkaar niet meer vinden en zelfs hun kind Jule is geen verbindingsteeken meer tusschen hen. Hij ziet geen andere oplossing dan haar het materieele bewijs van zijn ontrouw aan de hand te doen. Amice maakt er gretig gebruik van en Kyrle wordt natuurlijk door de wet in 't ongelijk gesteld, terwijl zij het kind behoudt. Nu en dan mag hij echter Jule terugzien. Dit is voor den troosteloozen vader onvoldoende. Doch al zijn pogingen en die van zijn zuster en familieleden stuiten af op Amice's onverzet-

telijken wil. Totdat Kyrle, radeloos, op een avond Jule ontvoert en zich op z'n afgelegen villa met haar door gasvergiftiging om 't leven brengen wil. Als de redders opdagen is het kind per toeval uit de kamer ontsnapt, waar haar vader den dood gevonden heeft.

B. Goolden.

Deze 6de roman van Miss Goolden is een knap stuk werk, waarin al het egoïsme van Amice, die onder valsche voorwendsels divorceert en de hardvochtigheid der wet in al haar naaktheid worden ten toon gesteld. Doch de sociale tendenz schaadt wel wat aan de gaafheid van het verhaal. Sedgwick heeft dit zooveel beter en ook zooveel minder troosteloos uitgewerkt. Wij voor ons zien heelemaal niet in wat voor „verdienste" erin liggen kan om niet te berusten in huwelijksbanden, doch die te verbreken. Als die verdienste wat vroeger begint is rebellie per se uitgesloten. Dit is nogmaals een treurig beeld van een vale schaduwzijde in onze moderne samenleving. Enkel ervaren volwassenen kunnen we de lezing van dit boek aanbevelen.

Elisabeth (alias: Gravin Russell is een van de weinige schrijvers van voor den oorlog, die sedert dat wereldschokkend gebeuren haar faam zag aangroeien in plaats van verminderen. We recenseerden hier vroeger haar werk *Expiation* (5494 . Doch we verkiezen haar *Father* [3]) boven dit en ook boven andere van haar hand verschenen.

De niet bijster populaire romancier Richard Dodge verrast zijn dochter Jennifer met het nieuws, dat hij trouwen gaat. Zij heeft zich, naar den wensch van haar stervende moeder, voor haar vader gesacrifieerd, jaren lang, doch de drang van haar jeugd naar geluk en vrijheid laat zich nu gelden en ze meent zich voortaan van verdere verplichtingen ontslagen. Terwijl papa op huwelijksreis is, zet ze haar plan door. Ze trekt den buiten op en belandt bij een dominee: James Ollier die huist met zijn onmogelijke en tirannieke zuster Alice. Jen huurt een huis van hen en voelt zich gelukkig. Al gauw ontstaat intimiteit tusschen Jen en James. Doch Alice waakt. Ze vermoedt enkel en weet haar broer tot een buitenlandsche reis te verleiden. Intusschen zal dominee Devenich de functies waarnemen. James merkt al gauw, dat Alice's ziekte maar voorwendsel is en zij merkt al even gauw dat het gemeend is tusschen haar broer en Jen. Ze beramen dus beiden een ontvluchting naar Engeland. Doch het toeval brengt hen op denzelfden boot en in denzelfden trein en met lang onderdrukte karakter van James komt tot uitbarsting. Hij trekt zonder meer naar Jen en Alice vindt in haren nood een trooster in Devenish, die er geen gras over laat groeien en zich cito presto met haar verlooft. Jen is evenwel terug naar huis met haar ontgoochelden vader, die nog in de wittebroodsweken door zijn vrouw verlaten werd. Ze herinnert zich nu weer de belofte aan haar moeder doch haar liefde voor James houdt de bovenhand. Terwijl ze samen praten, gaat de meid Minnie vader vertellen dat de twee „engaged" zijn. Hij verstaat dit verkeerd en ofschoon bedlegerig wil hij naar beneden. Hij krijgt een beroerte en valt dood neer. Zoo is de moeilijkheid voor Jen in eens opgelost en de verhouding tusschen Alice en Devenish zal intusschen ook wel andere vormen hebben aangenomen.

Hier lijkt de schr. werkelijk in haar element want het boek is luchtig en humoristisch van 't begin tot het einde. Zoo'n sterke doch tevens bedwongen ironie als ze hier geeft heeft geen een van haar tijdgenooten, noch mannelijke, noch vrouwelijke. Het heeft een meesleepende, idyllische charme die iedereen bevredigen moet, zelfs hen die aanvankelijk zullen worden afgeschrikt door dezen zeer ongewonen en persoonlijken stijl en de eigenaardige manier van haar personages voor te stellen en in den steek te laten om met andere te beginnen of door te gaan. Ze is ongemeen knap in het breken en terugopnemen van den draad van het verhaal.

Elisabeth Russel.

Hier toont ze zich een artiste van het eerste gehalte. Als iemand literair gesproken geleden heeft onder een pseudoniem is het zeker deze gravin die nu al 30 jaar dien onmogelijken naam van ,,Elisabeth'' als een blok aan 't been voortsleept. Laat het boek onder dien naam ook moderne lezers nog bekoren, het heeft haar in de algemeene achting niet geplaatst naast een Rose Macaulay, een Stella Benson of een Virginia Woolf waar ze toch bij thuis hoort. Er is geen enkele Engelsche auteur, die van zoo weinig zooveel maken kan. Ze zoekt haar gegevens in de allergewoonste en meest alledaagsche dingen en bouwt daaruit dan een spannend en door zijn aantrekkelijkheid verbazend geheel. Literair hebben we, als liefhebbers van haren stijl, geen bezwaren. Moreel moeten we ,,in cauda venenum'' zeggen. Schr. vindt in Dodge's geval aanleiding om te verklaren: ,,wives should leave more frequently''. Wat beslist verkeerd is. De Londensche Book Society, samengesteld uit Hugh Walpole, Clemence Dane, George Gordon, Sylvia Lynd en J. B. Priestley koos het laatste werk van E. M. Delafield: *Diary of a Provincial Lady* [4]) tot het boek voor de maand December van 't vorig jaar. Sommige leden waren niet erg tevreden over die keus en kregen in de rubriek ,,Members' Review'' van het *Book Society News* gelegenheid om hun grieven uit te leggen. Ondanks dat moeten we zeggen dat we die keus ten volle beamen moeten tot spijt van de vrouwelijke leden, die hier misschien niet met ons accoord gaan.

Dit dagboek is ahw. de epopée van het alledaagsche huiselijke leven op het platte land. De schr. haalt ergens een woord aan van B. Shaw: ,,Verstandige vrouwen kunnen wellicht nog het best haar plicht vervullen jegens haar geslacht door het vernietigende procédé haar de waarheid te zeggen over haarzelven''. Hierin ligt juist, en we zouden haast zeggen uitsluitend, de waarde van dit boek. Delafield is erin geslaagd, en nog wel op een zeer artistieke manier, die verschillende grootere en kleinere wederwaardigheden weer te geven die zich voordoen in een niet al te intellectueel en ook niet al te laag-bij-den-grondsch milieu op den buiten. Literatuurhistorici zullen nu en dan worden verrast door een onverwacht aparte over het een of ander boek dat in het verloopen jaar ,,outstanding'' was. Delafield is onbevangen in haar oordeel doch ze slaat minstens twintig keer spijkers met koppen. We willen nu graag toegeven, dat de dagboekvorm niet de hoogste literaire prestatie is. Doch het is ook niet iedereen gegeven in dit ongewone en niet geliefkoosde genre een verrassend mooi boek te schrijven en dan nog juist een dat door zijn zin voor de werkelijkheid en zijn gezonden humor tot duizende vrouwen spreken moet. Het mag dus aanspraak maken op die universaliteit die men een diarium zoo graag ontkent en die het toch maken kan tot een zuiver kunstwerk. Ook de rake karakterteekening, zoowel van de provincial lady als van haar fransche meid en de dames uit haar omgeving valt op en ten slotte die ranke eerlijkheid die voor een vrouw ongewoon is. Er is niets geforceerds in dit dagboek en zeer handig weet D. alle klippen te omzeilen, die haar figuren als dusdanig haar in den weg konden stellen. Vreemdelingen zoeken soms te vergeefs naar een werk over het Engelsche home-life. Laat ze dan Vachel's: *The best of England* even op zij leggen en dit werk even doorlezen. Ze zullen er meer voordeel mee doen dan met de lectuur van de zgn. professioneele literatuur.

Marjorie Barnard.

De twee Australische schrijfsters Marjorie Barnard en Flora Eldershaw, verrasten ons met een nieuw werk: *Green Memory.* [5])

Deze roman speelt in de hoofdstad van Nieuw-Zuid-Wales in 't midden der vorige eeuw. De staatsbediende Alfred Haven is door favoritisme in moeilijkheden geraakt; hij verbeurt zijn postje en pleegt zelfmoord. En dit op den avond van het verlovingsfeest van zijn oudste dochter Lucy. Hij laat zijn vrouw en gezin in benarde omstandigheden achter. Lucy vertegenwoordigt den starren familietrots die alles en allen daarvoor offeren wil. Charlotte is meer practisch aangelegd. Ze huwt met een zakenman en leeft in welstand terwijl haar oudere zuster met moeite de eindjes aan elkaar knoopen kan. De jongens weten door hun ijver, door Lucy gestimuleerd, een studiebeurs te bemachtigen. Doch Gerald heeft bedrogen bij 't examen en trekt er tusschen uit. Toch bekomt hij, door den man van Charlotte, een betrekking en ook Charles geeft zijn studie op omdat hij niet langer zijn zuster en moeder tot last wil zijn. Lucy houdt ondanks al haar illusies, hardnekkig vol. Doch als ze bij een familievergadering zoowat door allen in 't ongelijk wordt gesteld, geeft ook zij den moed verloren. Ze erft te later ure een flink bedrag van een verren oom. Nu staat ze weer vrij en onafhankelijk en keert na drie jaar tot haren afgewezen geliefde: Richard, terug die steeds gehoopt heeft op een kentering in haar gedachten. Dit boek verschijnt twee jaar na *A House is built.* Een bewijs dat het groote succes de twee collaboratricen niet naar het hoofd is gestegen. Er is geen zweem van overhaasting en evenmin merken we iets van samenwerking. Dit is op

zich zelf al een ongewoon verschijnsel vooral waar het zulke jeugdige auteurs geldt. De natuurlijke toon is opvallend in dit boek en ook de jeugdige frischheid. Het karakter van Lucy is mooi uitgebeeld en de plotse verandering in haar gedrag is door het voorgaande voldoende gerechtvaardigd. Naast het hoofdmotief: familietrots, is ook nog een ander goed uitgewerkt, dat ze in den volgenden zin omschrijven: „Where gentlemen cease to be ashamed of entering trade and give it their standards of honour instead of living on its profits at second-hand, the stigma will be removed". Door deze nieuwere mentaliteit

Flora Eldershaw.

tegen het ouderwetsche Engelsche conservatisme uit te spelen, dat ook in de kolonies en de dominions een vruchtbaren bodem vindt, hebben de schr. dit boek gemaakt tot een flinke bijdrage in de geschiedenis der koloniale evolutie. Het werk wint erdoor aan algemeene menschelijkheid en mag dus aanspraak maken op universeele erkenning. Het heeft ons geboeid van het begin tot het einde en we recommandeeren het als een mooie en frissche literaire prestatie.

Dr. Raph. Kreemers.

---

[1]) **Victoria Cross,** **— Bc —**
THE UNCONSCIOUS SINNER. *T. Werner Laurie, London,* 1930. (19 × 12.5) 248 blz. geb. Sh. 7/6.

[2]) **Barbara Goolden,** **— Bc —**
THE TOILS OF LAW. *Chapman & Hall, London,* 1931. (19.5 × 13) 231 blz. geb. Sh. 7/6.

[3]) **Countess Russell („Elisabeth")** **— Bc —**
FATHER. *Macmillan Co., London,* 1931. (20.5 × 13.5) 380 blz. geb. Sh. 7/6.

[4]) **E. M. Delafield,** **— B —**
DIARY OF A PROVINCIAL LADY. Geïllustreerd. *Macmillan & Co., London,* 1931. (19.5 × 13.5) 301 blz. geb. Sh. 7/6.

[5]) **Barnard Eldershaw,** **— B —**
GREEN MEMORY. *Harrap, London,* 1931. (19 × 13) 288 blz. geb. Sh. 7/6.

UIT BOEK EN BLAD.

De Nieuwe Eeuw.

Naar aanleiding van een paar nieuwe poëziebundels constateert Jan Engelman:

„Weinig dingen in het hedendaagsche letterkundige leven zijn zoo wonderlijk als het feit, dat er een gansche phalanx van jonge schrijvers is die redelijk goede gedichten weten te maken, welke u nochtans niets „doen".
Zoo laat u het magazine met de smakeloze filmschoonen koud als een steen, maar het dochtertje van den barbier aan den overkant hoewel haar neus niet onberispelijk is en haar lippen wat te dik zijn, kan een zonderlinge aantrekkingskracht uitoefenen. Dit barbiersmeisje leeft namelijk, en feller dan haar buurmeisje.
Wat er met de dichters van *Het Venster* aan de hand is valt moeilijk te zeggen. Misschien is er veel te weinig mee aan de hand. Talent, in den zin van vaardigheid der versificatie, vindt men in hun gelederen genoeg, „aber damit ist so wenig getan." Men vindt vele goed-loopende verzen in *Het Venster*, men vindt er soms ook een studentikoze of zelfs H.B.S.-achtig aandoende amoraliteit (ga voor de aardigheid eens op de bals der middelbare scholen beluisteren, hoe daar over vrrrouwen gesproken wordt!) maar van dichtkunst moet men ontroering vragen.

Jan Engelman.

Men bemerkt de echte, zuivere ontroering in iemands stem (precies zoo: dat is „het accent"!) en dan wordt men zelf ontroerd. Wat is het? Ik noem het (vandaag) een zekere weerloosheid tegenover de wereld en het leven, die men bij elle echte dichters vindt en vooral bij de lyrici."

De Nieuwe Gids.

Het Februari-nummer van *De Nieuwe Gids* bevat eenige bijdragen over Goethe. O.a. beant-

woordt Willem Kloos de vraag, of hij invloed van Goethe heeft ondervonden:

„Of er naar mijn eigen productie en gedachten suggestie van Goethe is uitgegaan? Direkte stellig niet, zoomin als van eenig ander buitenlandsch of Nederlandsch auteur. Evenwel: ofschoon ik dien geestlijken meester nooit bewust

Willem Kloos.

of onbewust heb nagevolgd, toch onwillekeurig zinkt natuurlijk alles wat een altijd ernstig gearbeid hebbend en zóó nog werkend literator leest, en wat den vasten dus blijvenden indruk op hem weet te maken in zijn Onderbewustheid neder en helpt die sterke Diepte dan, die er zich door verluchtigd en verlicht voelt, om zichzelve naar boven te werken en de woorden te schrijven, waarin zij haar eigen Wezendheid kond poogt te doen. Immers, zelfs de groote Goethe zelf, indien hij in zijn leven nooit iets zou hebben gelezen, zou natuurlijk een eenigszins ander want minder kompleet auteur geworden zijn, dan hij wezenlijk is, n.l. de in essentie geniale, zoowel als veel-verscheidenste geest, die in Duitschland, ja, misschien in de heele wereld ooit heeft geleefd."

Het Algemeen Handelsblad.

Prof. dr. J. W. Muller doet in genoemd blad eenige mededeelingen over de ontdekking van een handschrift van *Elckerlijc*, dat goede diensten zal kunnen bewijzen bij de herstelling van den oorspronkelijken tekst van dit Nederlandsche „spel van sinne."

Bij een voordracht van mr. Leonard Willems — in de Nederlandsch-philologische wereld welbekend door zijn veelzijdige kennis, volijverige onderzoekingen, en vernuftige gissingen — in de Januari-vergadering der Koninklijke Vlaamsche Academie te Gent, over den, reeds vroeger door hem besproken, Petrus Dorlandus (wiens aanspraak op het auteurschap van *Elckerlijc* hij sterk betwijfelde) en over het oude vraagstuk der prioriteit (van het Nederlandsche en Engelsche spel), bleek de archivaris der stad Antwerpen, de heer Floris Prims, de gelukkige bezitter van een handschrift, behelzende een historische kroniek, benevens enkele litteraire teksten, o.a. *Elckerlijc*. Bij een welwillend toegestaan onderzoek bleek aan mr. Willems, dat het handschrift, gedagteekend 1394, dus wel een eeuw jonger was dan de oudste druk van het spel (c. 1495), maar niet — gelijk destijds nog wel voorkwam — een (eventueel verbeterd, maar, als zoodanig, toch nagenoeg waardeloos) afschrift van een der drie thans bekende oude drukken (alle uit het einde der 15de of het begin der 16de eeuw); naast welke het dus, als onafhankelijke getuige, recht van meespreken heeft. Uit de mij door mr. Willems gezonden schriftelijke mededeelingen aangaande hetgeen hij onlangs in de Februari-vergadering der Vlaamsche Academie te berde heeft gebracht, blijkt duidelijk, dat dit handschrift inderdaad van groot belang is voor de zoozeer gewenschte herstelling van den in de drie oude drukken vaak erbarmelijk verknoeiden, hopeloos bedorven, soms onverstaanbaren tekst. In zeer vele gevallen geeft het — niet zelden vroegere gissingen bevestigende — een nieuwe, klaarblijkelijk betere, echte, oude lezing van niet of nauwelijks verklaarbare plaatsen; het geeft ons verscheidene, in alle drukken uitgevallen woorden of heele regels terug, mits daarentegen ettelijke als zoodanig verdachte, zin-, rijm- of rhythmestorende invoegsels, verbetert, zuivert elders rijm of rythme enz. enz. Daar tegenover staan, als meestal in zulke gevallen, ook plaatsen, waar het geen uitkomst geeft of zelfs kennelijk slechtere lezingen heeft. Ook is de taal, schoon Brabantsch gebleven, niet zelden, wat de vormen en de woorden aangaat, ietwat gemoderniseerd.

Bizonderheden zouden hier natuurlijk misplaatst zijn. Doch ik meende, in belangstellende afwachting van den volledigen afdruk der bijna 900 verzen in de Verslagen en Mededeelingen der Vlaamsche Academie, hier alvast eenige aandacht te mogen vragen, voor deze heuglijke vondst."

Studiën.

Aan alle gedachtenis-artikelen ter eere van Goethe de verdiende aandacht te schenken is gezien de overstelpende veelheid onmogelijk. Het heeft er zelfs den schijn van alsof Nederland Goethe hooger taxeert dan z'n eigen „prins aller dichtern", immers veel grootscher zijn de Goethe-feesten hier te lande gevierd, dan enkele jaren geleden de nagedachtenis van Vondel. Wat ons echter bijzonder interesseert is de houding welke van katholiekezijde t.o.v. van Goethe's leven en werk is. Naast de Goethe-studie van P. Muckermann, die geheel positief tot den Olympier is ingesteld en waarin de Katholiek zich moeilijk van den „Duitscher" wist los te maken, verdient in dit verband de aandacht het artikel van Pater van Woesik in *Studien*, dat nog al van Baumgartner's critiek afwijkt en waaraan we 't slot ontleenen:

„Wij weten het: „slechts een ding is noodig". Maar dat beteekent niet, dat men de andere dingen maar in fatalisme of zorgeloosheid straffeloos verwaarloozen kan zonder ook dát eenige noodige te schaden. Ook cultuur waarden niet. In bekommernis, in levensangst echter mag ook dit zorg nog niet omslaan. De kultuurschat van

een schoon humanisme eischt zorgvuldige, fijne behoeding, en, door een grooten geest geassimileerd, bergt die waarde voorraden van eigen kracht, die den geest in staat stellen, in schoone menschelijkheid te verschijnen. Goethe's menschelijke verschijning is als een trotsche, rijkgelede, slank rijzende toren; de toren is torso gebleven, zooals allen duidelijk zien, die het Evangeliewoord begrepen: coepit aedificare et non potuit consummare. Maar de torso is onuitsprekelijk schoon, ook de lichtende reflex er van in Goethe's dichtwerk. Doch door heel de hoogte van dien wonderen bouw loopt als een fijne haarscheur de levensangst, die èn openbaart waarom de toren brokstuk bleef èn de schoonheid van dat brokstuk belet, volmaakt en volkomen gaaf te zijn.

Goethe.

Levensbeaming en levensangst zijn reeds in Goethe's temperament aan te wijzen als gegrond in de menging van pyknische en asthenische elementen, die hem typeert: vom Mütterchen die Frohnatur, vom Vater des Lebens ernstes Führen, zoo ziet hij het zelf. De beaming is veel te lichtvaardig geschied, om niet telkens weer om de genieting ook de zonde mee uit te drinken, maar ook te overstelpend van bloei, om niet schoon te zijn in haar blijheid. De angst is te teergevoelig geweest, om de levensconflicten onvervaard aan te durven, maar ook fijnvingerig genoeg, om de uitbundigheid der beaming te modelleeren tot een openbaring van aristocratischen geest — zooals omgekeerd ook de overschuimende levensbeaming er den levensangst voor behoedde, hem te breken. Dan zou hem zijn leven zoowel als zijn poëzie „zerronnen'' zijn, nu niet. Om voor het moreel-afzichtelijke van het zondige schoon, en voor het zedelijk mooie van een onaesthetischen nuchteren levensstrijd een zuiver en open oog te houden, daarvoor dreef hem zijn schoonheidsdrang te zeer uitsluitend. Maar waartoe de schoonheid bij machte is, zeggen we gerust; haar hooge beschavingswaarde, daarvoor is de mensch Goethe en diens stralende weerspiegeling in zijn werk een heugelijke getuigenis. Zooals een moeder haar verloren zoon — zoo gedenkt onze geest den geest van Goethe: in droefenis, doorzond van opgetogen liefde.''

VERSCHEIDENHEDEN.

De boekenziekte.

In de rubriek „Leestafel'' van *De Heraut* lezen we: „Nu had Gosling (de held van een roman, die besproken wordt) longontsteking, en in onze boeken komt longontsteking nagenoeg niet anders voor dan met doodelijken afloop. 't Is, mét t.b.c. de boeken-ziekte bij uitnemendheid. Men moet er maar eens op letten: zelden of nooit laat de auteur zijn held of heldin bezocht worden met een andere kwaal, een nier- of blaaslijden bijvoorbeeld, suikerziekte of malaria.
Ik denk dat de nuchtere en reëele Ds. Visscher ingezien heeft, dat een kerngezonde buitenjongen van longontsteking best weer opstaan kan.''

Expositie van kostbare werken.

Tijdens de vierde Fiera Internationale del Libro (Internationale Boeken-Jaarbeurs) te Florence zal gedurende een week in een der mooiste oude paleizen een tentoonstelling van antieke en zeldzame boeken gehouden worden. Het wordt een verzameling van de kostbaarste manuscripten, incunabelen, zeldzame edities, geïllustreerde prachtwerken en artistieke banden, waaraan de voornaamste boek-antiquairs der wereld deelnemen. Gedurende eenige dagen zullen de werken geëxposeerd blijven, waarna ze stuk voor stuk geveild worden. Er zullen slechts boeken van een waarde boven L. 5000 toegelaten worden.

De prix du roman populiste.

Men zal zich herinneren, dat de Prix du roman populiste, gesticht door mevr. Antonine Coullet-Tessier en André Thérive, verleden jaar is toegekend aan Eugène Dabit voor zijn boek *L'hotel du Nord*.
Voor 1932 zal deze prijs van 5000 francs in het laatst van Mei worden toegekend aan een reeds gedrukten roman. De jury bestaat uit: John Charpentier, Léon Deffoux, Georges Duhamel, Daniel Halévy, Edmond Jaloux, Robert Kemp, Frédéric Lefèvre, Léon Lemonnier, Gabriel Marcel, Pierre Mille, Robert Bourget-Pailleron, mevr. Antonine Coullet-Tessier en André Thérive.

Selections France-Italie.

Het Comité France-Italie te Parijs heeft een gemengde jury benoemd, bestaande uit vijf Italianen en vijf Franschen, om iedere maand vijf Italiaansche en vijf Fransche boeken aan te wijzen, welke in die maand zijn verschenen en het meest in aanmerking komen om onder de aandacht te worden gebracht van de publieke meening der beide volken. De Italiaansche jury bestaat uit Ugo Ojetti, Emilio Bodrero, Lionello Fiumi, Luciano Genneri en Remadori. De Fransche: Pierre de Nolhac, Marcel Boulanger, Eugène Bestaux, Gabriel Faure, Fernand Hayward. De uitspraken, die genoemd zullen worden Sélections France-Italie, zullen betrekking hebben op onderwerpen over geschiedenis, politiek, economie, romans, critiek, poëzie, schoone kunsten, wijsbegeerte, terwijl de uitverkorenen in de geheele pers bekend gemaakt zullen worden.

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. = le klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

Het best adres voor Breda en omgeving voor
Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 72

P. VAN LEYDEN
TUINARCHITECT
NIJMEGEN — TELEFOON 936

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

N. V. IJZERHANDEL
v/h Henri Konings & Co — Roosendaal
ALLES op Huishoudelijk gebied.
GEHEELE KEUKENINRICHTINGEN.
Hang en sluitwerk voor, Scholen, Pastoriën, Kerken enz

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

MENEER VAN NETTEN
Een boek over Wellevendheid voor iedereen
Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS
Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.
Omslagteekening van den kunstenaar JOAN COLLETTE.
DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wel evendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtenevelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.
Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.
Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

Gebruikt Melk, Boter, Room, Gortepap en Eieren van
N.V. BREDASCHE MELKINRICHTING
met ijsfabriek, voorheen RAPPARD & VAN WEEL
Delpratsingel 9, Telef. 479, Breda
Beste en Oudste Inr. hier ter stede
Opgericht 1881 — Hofleverancier

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B. Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21 T, **Eindhoven** (Woensel) - Telef. 3519

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr. Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

P. SLUIS OCHTENDVOER
SLUIS BISCUITS
Vraagt prijs en reizigersbezoek
GEBR. C. G. & A. DELHIJ
Achterom No. 4 — Teleph. 773 — BREDA

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays. Brillen. Elast. Kousen. enz. enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Het werken en streven van de Melkinrichting „DE LANDBOUW" heeft tot doel Melkproducten te leveren, welke EN in kwaliteit EN door bereiding de Melkproducten van andere overtreffen. — Daardoor levert „DE LANDBOUW" Melkproducten die beter zijn. De prijzen zijn normaal.
N.V. Melkinrichting „De Landbouw"
Spaarnwouderstraat 32-34 - Tel. 11562 - Haarlem

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

„Het Bolsjewisme dreigt"
DOOR F. MUCKERMANN S. J.
Prijs 25 ct. (franco per post 28 ct.)

„Storm over Rusland"
Prijs 25 ct. (franco per post 30 ct.)

Drukkerij Henri Bergmans & Cie
TILBURG — LANGESTRAAT 35

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO
TEL. 409.
LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R.-, SIMPLEX-
EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en Industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

CH. L. WIJSMAN
MUZIEKLEERAAR - ST. CANISIUS-COLLEGE
PIANIST
Tooropstraat 228 — Nijmegen

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h. DARDING - MAASTRICHT

Het Lederhuis Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER
Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen, Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede
BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188
Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd
Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie, Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

Voor
keurige
verzorging van
Periodieken en Tijdschriften

GRAFISCHE KUNSTINRICHTING
J. VAN POLL SUYKERBUYK
ROOSENDAAL : TELEFOON No. 10

J. P. v. GILSE & Zn.
◆
Wijnhandel
Opgericht
1830
◆
Tel. 26 - Roosendaal

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

GARAGE DE WIT
HOOGSTRAAT 116D - EINDHOVEN
Telefoon 2700 - - - - - Na 6 uur 4833
REPARATIE EN VERHUUR
STALLING IN STEENEN AUTOBOXEN

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

J. D. van Ingen & Zonen
Groesb. Dw.w. 12-14 — Nijmegen
Melk. Boter, Kaas, Eieren. Verlaagde prijzen.

ARCHITECTENBUREAU
VAN REE & BOSSAERTS
GROOTESTRAAT - WAALWIJK

Piet Verheijen is ook Uw adres voor Gas, Waterleiding en Electriciteit
Radio — Sanitair — Lood- en Zinkwerken.
NIEUWE BOSCHSTRAAT No. 31 TELEF. 1885

Leest de Advertenties en...
Begunstigt onze Adverteerders.

SPECIAAL ADRES VOOR
KLOOSTERS EN GESTICHTEN
Prima Zuivere Roomboter
EN DIVERSE SOORTEN
KAAS MET RIJKSMERK.
Coöp. Zuivelfabriek
TEL. 1 — WOUW

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

1e klas Maatkleermakerij
Heerenmodeartikelen — —
Fa. A. van Haren
Markt 96 — Roosendaal

Waar komt dit zoo sterk uit als in de techniek?

Techniek is toepassing van kracht; efficiency in de techniek is: uit de krachten der natuur op de **meest doelmatige en minst kostbare** wijze het **grootst mogelijke profijt** trekken.

Technici, past die efficiency in de eerste plaats op U zelf toe! In Uw geest sluimeren ook krachten, die niet renteloos mogen blijven rusten. Zij kunnen ten nutte worden gemaakt door studie in **Burgerlijke Bouwkunde, Waterbouwkunde, Werktuigbouwkunde, Electrotechniek, Chemische Techniek**, enz,

Doch . . . : de gaven van Uw verstand en geest moeten door **ervaren onderwijskrachten** worden gewekt en tot ontwikkeling gebracht.

PBNA, het Nederlandsche Technicum beschikt over die krachten.

Vraag het kosteloos verkrijgbaar prospectus No. 44 ten spoedigste aan Ge ontvangt dan bovendien opgave van de spreekuren, die geregeld het geheele land door worden gehouden.

PBNA HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM
DIRECTIE: E. J. ROTHUIZEN EN F. WIND
ARNHEM AFD. TEL: 22569
Studeer techniek thuis!

Zoo juist verschenen :

M. J. KOENEN'S

Verklarend Handwoordenboek der Nederlandsche Taal

(tevens vreemde woordentolk)

vooral ten dienste van het onderwijs

Zeventiende, vermeerderde druk

Uitgegeven door **Dr. J. ENDEPOLS**

Met medewerking voor het Zuid-Nederlandsch van **Prov. Dr. R. Verdeyen**

PRIJS, GEBONDEN . . . f 5.60

Opnieuw is een aantal woorden geheel omgewerkt met gebruikmaking van de sinds de 16e druk verschenen afleveringen van het Woordenboek der Nederlandsche taal. Het Zuid-Nederlandsch werd herzien door Prof. R. Verdeyen, menige leemte op biologisch gebied werd weer opgespoord door den heer G. H. Waage, Prof. C. F. A. van Dam wees vooral op Spaansche peccadilles. De tijden der werkwoorden en trappen van vergelijking zijn thans onmiddellijk achter het titelwoord geplaatst. In verklarende tekst en voorbeelden werd het spellingsbesluit van September 1930 gevolgd.

VERKRIJGBAAR BIJ DE BOEKHANDEL EN BIJ DEN UITGEVER J. B. WOLTERS GRONINGEN, DEN HAAG, BATAVIA

LISBETH BURGER

ALS DE OOIEVAAR KOMT

Ing. f 3.25 — Geb. f 4.25

OVERAL VERKRIJGBAAR

Een merkwaardig boek dat me veel heeft geleerd, dat me geweldig gepakt heeft. Al aanstonds moet ik waarschuwen : „rijp en groen" mag het zoo maar niet lezen ; het veronderstelt in den vollen zin : volwassenen naar lichaam en geest. Een werk voor priesters, zielzorgers, ouders, opvoeders, opvoedsters, doktoren, verpleegsters, industrieëlen, sociale werkers ; een boek voor meer ontwikkelde gehuwden en verloofden, om het, vóór het oog van God, mediteerend te lezen, naast de bekende werkjes van Schim-v. d. Loeff en Pater Duynstee. — Ik heb het boek doorgewerkt en vond bladzijden, die druipen van bloed, die stinken van verrotting ; bladzijden die tranen uit de oogen persen van deernis om moorden van onnoozele zielen, om zooveel door het slijk gesleurde vrouwelijke waardigheid, bezwadderde maagdelijkheid, in- en buiten echtelijke zonden. Daarnaast heb ik bladzijden gestreeld, vol van hooge verhevenheid en heiligheid van 't christelijk huwelijk.

Christus Koning

N. V. Het Nederlandsche Boekhuis

TILBURG — GIRO 31583 — TELEF. 978

VRAAGT UWEN WINKELIER DIT MERK. GEEN ANDER GEEFT DEZELFDE VOLDOENING OOK IN ONGEBLEEKT VERKRIJGBAAR.

100 GRAM

DE ALTIJD DURENDE BREIKATOEN

4 THREADS EVERLASTING KNITTING

VERKRIJGBAAR IN ALLE KLEUREN

ADRESSEN VAN WINKELIERS VERSTREKT OP VERZOEK, DE FABRIKANTE N.V. STOOMBANDFABRIEK VAN ENGELEN EN EVERS HEEZE (N.-B.)

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.

— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT

HENRI I

Gebrs van Laarhoven 's Bosch.

N.V. Melkinrichting

„DE MIJNSTREEK"

Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS

levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs, en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — **Veemarktstraat 29, Breda**

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 8 **15 APRIL 1932** **25 cent**

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.

Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Latijn
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Tooneel . . . . Nederlandsch
Letterkundige Geschiedenis. Nederlandsch, Fransch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch
Land- en Volkenkunde . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . Nederlandsch
Sociale en Aanverwante Wetenschap . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Leerboeken . . . .
Voor de Huishouding . . . . Nederlandsch
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch, Fransch

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM. - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

Sauter's Wijnkelders
MAASTRICHT.

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING **BEZOEKT ONZE MODELKAMERS**

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

WERKT VOOR UW
FINANTIEELE
ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE
LEVENSVERZEKERING
MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———

HAVBANK
SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

BANDEN 1931

De laatste zijn nog verkrijgbaar à f 1.50 bij:
BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

▶ TH. TELGMANN & Zn. ◀
Lange Brugstr.9, Tel.109 - Ginnekenstr.145, Tel.217
RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ
Fijne Vleeschwaren.
Speciaal voor Kloosters en Gestichten

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

Firma G. v.d. VELDEN
(M. ROKSNOER)
Haven 10-11 — Tel. 1923
BREDA.
Speciaal adres voor:
Rolluiken - Markiezen
Zongordijnen op allerlei gebied - Tochtschermen
Origineele Nemico TUINMEUBELEN

H. NIENHAUS, Accountant
Arnhem, Stationsplein 2, Telef. 25987
Adviesbureau voor Belastingzaken.

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

Jos. Demonte-Teunissen, Weert
MOZAIEK- TERRAZZO- EN BETON
Marmerwerken, Grafmonumenten enz.
Groothandel in Cement.
Bekroond met 1e Prijs Tentoonstelling Weert.
Telefoon 119 — Postrekening 79436.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLFNSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda

TEL. 2067

Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS

AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

BIJNA HEEL BREDA
eet Zondags
Krentenbrood van FERD. BLOM
Haagdijk 73. *Slechts 40 cent.*

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. v. d. BROEK-GOYARTS, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 25 — Gironummer 18396
Het adres voor prima kwaliteit
Rund-, Kalfs- en Varkensvleesch
Concurreerende prijzen. Specialiteit in fijne Vleeschwaren

BURGERS E. N. R.
ASTRA RIJWIELEN in prijzen vanaf f 53.—
Eerste klas Reparatie-Inrichting.
J. v. BRUMMELEN
Havermarkt 5 — Tel. 1303 — Breda

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzorwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

AUTO-VERHUURINRICHTING
JAC J. VAN HOOF
Hoogstraat 116d — EINDHOVEN — Telefoon 4833
RUIME CONFORTABLE WAGENS
tegen lage tarieven.

Koopt bij onze adverteerders.

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

Haast U!....
....want het is een strop als je den trein mist. Haalt U 'm niet, dan is er gelukkig 't Amusantje om U over den strop van anderhalf uur wachten heen te helpen.
Het Amusante Weekblad is overal verkrijgbaar en kost slechts f 2 50 per half jaar franco per post.
N V. HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS
Tilburg (Giro 31583) Bandoeng (Tjiboenoet Binnen 1)

FIAT N.V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

SPECIAAL ADRES VOOR
KLOOSTERS EN GESTICHTEN
Prima Zuivere Roomboter
EN DIVERSE SOORTEN
KAAS MET RIJKSMERK.
Coöp. Zuivelfabriek
TEL. 1 — WOUW

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

Mr. R. M. J. W. HAFFMANS
ASSURANTIËN
Directeur van het Bijkantoor Nijmegen van the London and Lancashire Insurance Cy Ltd. (Varia afd.) London
REINALDSTRAAT 3 — NIJMEGEN

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco toegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem. Grootste sorteering orgels in Gelderland

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel 1239. Franciscus-Romanusweg 34

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Oisterwijk

„Het Bolsjewisme dreigt"
DOOR FRIEDRICH MUCKERMANN S.J.

Deze brochure behandelt beknopt, maar zeer overzichtelijk de volgende hoofdstukken:
BOLSJEWISME EN PERSOONLIJKHEID.
HET WERELDOFFENSIEF DER SOVJET.
DE OPMARSCH VAN HET BOLSJEWISME IN DE TOEKOMST,
met tal van authentieke foto's in kleurenomslag.
DE PERS ZEGT ER VAN:
Deze Brochure is broodnoodig. Als iemand de verspreiding van dit boekje in handen neemt doet hij een zeer goed werk.
„De Gelderlander".
Deze brochure verspreiden is 'n plicht van dezen tijd. is 'n taak **van den biliothecaris.** Elke boekerij moet meer dan één exemplaar van deze brochure hebben. Elke priester, elke intellectueel, elke sociale leider moet ze bezitten. *„Boekengids".*
Dit pakkend boekje kan helpen om de oogen te openen voor een gevaar, dat iedereen moest zien, maar dat al te weinig nog begrepen wordt.
„Kath. Illustratie".
....., die wij graag in handen van alle katholieken zouden zien.
„Het Centrum".
De prijs is berekend op massa verspreiding, 25 cent.
Help mede aan de verspreiding dezer brochure en stel U hiertoe in verbinding met den Boekhandel of met de Uitgevers DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, Tilburg, Langestraat 35, Tel. 2230—2231. Postrek. 51023.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

P. van Dorp, 8279.
HET STRALENDE FEEST. *A. N. Govers, Den Haag,* 1931. 60 blz.

Pastoor van Dorp is 'n apologeet van importantie: hij weet waar de schoen bij andersdenkenden wringt en hij weet ook, hoe hij, zonder hen te kwetsen, moet antwoorden op hun vragen, zoodat er in 'n eerlijk debater, zooal geen bekeering, dan toch zeker groote waardeering ontstaat voor de Katholieke godsdienst. 't „Verhaaltje", dat tot deze dialogen aanleiding was, is natuurlijk slechts 'n middel om 't bezwaar aan 'n koele, zakelijke redeneering eigen, te ondervangen. 'n Prettig-geschreven geloofsverdediging, meer speciaal betreffende de punten, die ons Katholieken scheiden van de Protestanten. Moge 's schrijvers wensch bewaarheid worden: dat dit boekje „het verhaal worde van vele zoekende zielen."

L. F.

Dr. Jos. Keulers, 8280.
BIJBELSCHE GESCHIEDENIS. Geïllustreerd door Jos. Speybrouck. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1932. Afl. 5. 48 blz.

Deze mooie aflevering is geheel gewijd aan de omzwervingen der Israëlieten door de woestijn. Met bedoeling schrijven we 't epitheton „mooie", want 't is opvallend, hoe dichterlijk de tekst deze keer is en hoe vol karakter en sterk de illustraties. Waar we in de vorige aflevering de figuurtjes, op verre afstand geteekend, wat rammelig vonden, daar heeft de teekenaar zich nu volledig hersteld als scheppend kunstenaar en technisch-knap illustrator. 't Werk wint nog steeds aan belangrijkheid en steeds veiliger mogen we 't aanbevelen als onmisbaar voor 't Katholieke huisgezin.

L. F.

Stanislas, 8281.
DE HEILIGE MARGARETHA MARIA. *Bode van het H. Hart, Alken,* 1932. (18 × 13) 51 blz. ing. *f* 0.25.

Sinds Benedictus XV op den 13en Mei 1920 de heiligverklaring uitsprak van Margaretha Maria nemen de levensbeschrijvingen van de leerlingen van Jezus H. Hart toe: uitgebreide, zooals 't groote werk van P. Hamon, kortere en populaire, zooals deze van P. Stanislas. Kort zijn de hoofdfeiten van haar leven hier samengevat, geen historische ontleding van den tijd, waarin M. Maria leefde, geen beschrijving ook van bijpersonen. Haar leven is in hoofdzaak één geweest met de godsvrucht tot het H. Hart. Dat laat de brochure goed voelen bij de beschrijving van de openbaringen van Jezus aan de nederige kloosterzuster, die kruis en lijden evengoed doorleefd heeft als haar goddelijk voorbeeld. Dus in de uiteenzetting van haar verhouding tot Jezus H. Hart, leeren we 't wezen van deze godsvrucht, 't smachtend verlangen van Jezus, om door de wereld bemind te worden. In dit eenvoudig boekje, voelt men zoo goed de waarheid van 't woord van Mgr. Pie over de godsvrucht van het H. Hart, die ze de kern van 't Christendom noemde, 't kort begrip van geheel 't Christendom. Een brochure om overal te verspreiden, in alle Roomsche huisgezinnen, kostscholen en godsdienstige vereenigingen.

Pr.

J. Tiesema, 8282.
DE TROUWE DIENAAR. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1932. (20 × 14) 152 blz. geb. *f* 2.50.

In korte hoofdstukjes worden ons hier stemmingsvolle meditaties gegeven op het Evangelie van St. Marcus. Hoe mooi, innig, juist de meeste beschouwingen mogen zijn, ons zeggen als katholieken meerdere teksten iets heel anders, dan Calvinistische tekstkritiek daarin leest. Zoo vooral in de meditaties over de instellingswoorden van 't Allerh. Sacrament des Altaars. Daarom kan 't boekje voor vakmenschen nuttig zijn bij hun Bijbelstudie, als katholiek overwegingsboekje is 't niet geschikt en bedoeld. Het is wel met eerlijke overtuiging van calvinistisch standpunt geschreven.

P. Constantinus O. Cap.

G. van Veldhuizen, 8283.
ONZE FEESTEN. *H. Veenman & Zonen, Wageningen,* 1932. (23 × 15) 90 blz.

De schrijver van dit nuttige boekje wil iets op bescheiden wijze bijdragen tot oplossing van een probleem, dat niet zelden nauw verbonden is met 't organiseeren van ontwikkelde, ontspannende, opvoedende feestavonden, bizonder naar aanleiding van een „christelijke" herdenking. Naar gelang de reden der bijeenkomst zal aard en inrichting van den feestavond zeer verschillen. Wat Dominee Veldhuizen uit informaties en onderzoekingen en uit 't veelzijdig „feest"-materiaal, ook bij de katholieken, bijeenverzamelde als het beste en meest praktische, maakt dit boekje tot een noodzakelijken wegwijzer voor iedereen, die zich voor 't probleem geplaatst ziet, zoo'n bijeenkomst te leiden of te arrangeeren ook al zou zijn persoonlijke smaak of bizondere levensbeschouwing in menig punt afwijken van die van den geachten schrijver. Met warmte aanbevolen.

P. Constantinus O. Cap.

Is. Vogels S.J., 8284.
GEESTELIJKE ZIELELEIDING. *Foreholte, Voorhout,* 1932. (24 × 15.5) 290 blz. ing. *f* 3.50.

Toen Pater Is. Vogels S.J. op 15 November 1929 plotseling overleed lag het tweede deel der *Geestelijke Zieleleiding van St. Ignatius van Loyola* reeds voor 't grootste gedeelte klaar. Zoowel uit piëteit voor den gestorvene als ook om aan 't verlangen te voldoen van hen, die 't eerste deel hadden gelezen, werden de klaar liggende hoofdstukken uitgegeven.

In het eerste deel van *Geestelijke Zieleleiding* heeft P. Vogels de beginselen van 't eerste gedeelte van 't boek der geestelijke oefeningen behandeld; alles is daar belicht, meditatie, gebed, methode, niet even maar in geheel zijn beteekenis en psychologischen samenhang. In al de oefeningen trad de Godsgedachte overal op den voor-

grond. Bij de contemplatie over den grondslag, de meditatie over zonden, de straffen der hel, de barmhartigheid verschijnt 't beeld van God, aan Wien de ziel vol berouw over tekortkomingen zich geheel overgeeft. Het tweede gedeelte der *Geestelijke Oefeningen* wordt beheerscht door 't beeld van den Godmensch. Naar mate men verder komt, wordt het duidelijker, tastbaarder, in juistere teekening: de ware menschenzoon van vleesch en bloed, met voelend hart en slaanden pols, de mensch, waarnaar ik altijd zocht, maar nooit kon vinden, 't ideaal van volmaaktheid, groot en zegenrijk, de Heiland der wereld. Zijn beeld overstraalt alles, wat de *Geestelijke Oefeningen* bevatten. De beginmeditatie — 'n echte wereldbeschouwing — voor den oproep van Christus' navolging, noemt Ignatius de overweging over 't rijk van Christus. Een volle dag werd eraan besteed, waar de geestelijke oefeningen volledig werden gegeven. P. Vogels legt de beteekenis en samenhang der meditatie goed uit: ze bevat 'n dubbel element: ze is apostolisch op de eerste plaats; maar zonder persoonlijke heiligheid is apostolische ijver niet denkbaar. Hiermee zijn allerlei goed uitgewerkte beschouwingen verbonden over de navolging van Christus voor allen, de navolging van Christus in vrijwillige armoede, het actieve en contemplatieve leven, het werken aan 't heil der zielen, het leekenapostolaat, het bestrijden der verkeerde neigingen, tot meerdere glorie Gods. Na den oproep volgen de beschouwingen over 't verborgen leven om de gevoelens te bevestigen opgewekt door de overweging van 't rijk van Christus. De tekst van 't Excercitieboek wordt vertaald; eenvoudige punten, maar hoogst merkwaardig en diepzinnig, vooral de meditatie over de menschwording, het drama, in drie bedrijven, zoo overvol van aangrijpende gedachten. Met de breed-uitgelegde meditaties over „Twee Standaarden'', de drie soorten van menschen verbindt P. Vogels beschouwingen over de armoede, de nederigheid, de zuiverheid; daarna volgen verklaringen over de plaats, die de keuze van levensstaat, of verbetering van leven innemen in het boek der geestelijke oefeningen. Jammer dat de dood het werk van P. Vogels heeft afgebroken. Nog ligt er zoo'n diep studiemateriaal voor 't geestelijk leven in het laatste gedeelte der geestelijke oefeningen, dat eindigt met de beschouwing ter verkrijging van de goddelijke liefde: een hooggestemde meditatie, 'n synthetische samenvatting van Ignatius' boekje. *Pr.*

FRANSCH.

E. Duplessey, 8285.
LA CHASSE AUX BÉVUES. *P. Téqui, Paris,* 1932. (19×12) 224 blz.

Wat er op 't gebied van godsdienstwetenschap Katholicisme, Kerk, Hiërarchie, Geloofs- en Zedenleer, Congregaties enz. enz. voor dwaasheden verkondigd worden en niet door de eersten de besten en bizonder uit de laatste tijden, is, in zoover het Fransche schrijvers of sprekers betreft, zorgvuldig door den vlotten auteur bijeengegaard en gerangschikt.

Wie nauwkeurig niet-katholieke auteurs en vooral dagblad-schrijvers, ook in ons land, niet zelden dwaasheden hoorde verkondigen in zake katholiek geloof en katholieke gebruiken, zal het mogelijk achten, dat er zulke naïeve misvattingen zijn, als door den schrijver in zijn leerzaam werkje bijeengegaard werden.

P. Constantinus O. Cap.

DUITSCH.

P. Ewald Henseler, 8286.
ABBA-VATER. Geïllustreerd. *B. Kühlen, Gladbach,* 1931. (17×11) 87 blz.

't Onze vader, dat de goddelijke Zaligmaker aan Zijn twaalf Apostelen heeft geleerd, is altijd 't lievelingsgebed gebleven der Christenen. Geen heerlijke en geen dieper gebed komt er over de lippen der menschen, dan 't gebed des Heeren. Apostelen en martelaren, belijders en maagden, die in de tweeduizend jaren van 't Christendom over de aarde zijn heengegaan, hebben het gebeden. Het draagt in zich den sleutel tot het hart van onzen Vader, de zekerheid van verhooring, omdat het niet alleen 't gebed is in Jezus' naam, maar 't zijn de woorden van Jezus zelf. Alles wat de mensch noodig heeft voor 't tijdelijke of 't eeuwige ligt in dit gebed besloten. Maar om 't in de juiste stemming te bidden, ten volle begrijpen, moet men het bemediteeren: anders blijft het 'n lippengebed, wordt geen gebed des harten of van onze diepe overtuiging. De vrome professor der H. Schrift P. van Kasteren S.J. heeft aldus vroeger zijn prachtigen commentaar op 't Onze Vader uitgegeven, die zelfs in 't Duitsch werd vertaald; zoo biedt P. Ewald Henseler zijn ascetische bespiegeling aan over 't gebed des Heeren: geen schriftuurcommentaar, maar diep-doorvoelde uitwerking van iedere bede, om ze vol innige liefde te bidden. Mooie reproducties van kunstplaten versieren den tekst en helpen de verbeelding bij de overdenking. *v. L.*

Dr. G. Schreiber, 8287.
DAS DEUTSCHE VOLKSTUM UND DIE KIRCHE. *Gilde-Verlag, Köln,* 1931. 104 blz. ing. M. 1.80.

Dit boekje is feitelijk geschreven als eene bijdrage over een onderdeel der wijsbegeerte, een stuk ethika ten opzichte der minderheden in Duitschland. Als zoodanig geeft het een bepaalde richting aan. Want ofschoon een vroegere tijd de cultuurscheppende waarde der Kerk sterk geprononceerd naar voren bracht, zagen we later toch liever hare levensnabijheid en de cultuurplastische kracht voor de geheele menschheid aangetoond. En dat wel ook juist voor het in de engheid van het minderheidslot levende volk in Duitschland.

Die opvatting heeft dan ook de schrijver allerbest begrepen, en laat hij zulks in zijn werk doorschemeren met te wijzen op de verrijking van volksgebruiken en volkskunde. Hij toont het aan door zulke motieven en vormen, die de Kerk aan de hand doet als behoedster van volksgemoed en volksziel. Ook wijst hij op de eigenwaarde en het eigen recht van 't Duitsche volk. Zij zijn voor hem een onontbeerlijk iets naast den staat. In dit verband spreekt hij uitvoerig over het gebeuren in den Volkenbond, over volk naast staat, over de eischen der Europa-gedachten, haalt religieuse bronnen en kerkelijk verband, zielzorg der priesters en sociaal-politiek aan, en brengt op die wijze in boeiende taal een materiaal bijeen, dat ten slotte inderdaad voert naar eene verdieping der huidige klemmende problemen in binnen- en buitenland, dat aan de Duitsche

staatsidee meer waarde hecht, en in 't algemeen, ook door den invloed der Kerk, stuurt naar de bron, die door haar scheppende kracht het geteisterde Duitschland weer kan redden en gelukkig maken.

G. K.

Wilhelm Teudt, 8288.
GERMANISCHE HEILIGTÜMER. *Eugen Diederichs, Jena,* 1931. ing. M. 7.50.

Wie gaarne studie maakt van ontdekkingen op archeologisch gebied, vooral uit de prae-historie in de streken aan de Lippe, Teutsburg, Teutoburgerwoud, Oesterholz, Kohlstädt, Lopshorn, Paderborn, enz.; wie aangenaam en leerzaam wil lezen en leeren over de Extersteenen, over de Irminzuil, over heilige paarden, etc. etc.; wie een zuiver inzicht wil hebben over de beteekenis der cultus-plekken bij onze Germaansche volkeren, en over grafheuvelen en grafvelden, voorhistorische torens, steenen kruisen, grotten en bruggen, enz. enz., alles verlucht met mooie en duidelijke foto-afdrukken, hij schaffe zich dit belangrijke boek aan. In plus minus twintig hoofdstukken bevat het eene lectuur, die den tot hieraan nog oningewijde in de praehistorie een alleszins rijk studie-materiaal verstrekt.
Het is een studie voor den schrijver geweest van vele jaren, maar niet alleen een studie, ook een werk van graven, meten en onderzoeken, dat inderdaad respect afdwingt. Bovendien lost hij vele dwalingen op, die omtrent deze tak van wetenschap veelal nog heerschen, alsmede over de verschillende meeningen onder de geleerden betrekkelijk de nederzettingen der Germaansche volkeren in Oost- en West-Duitschland.
Het werk sluit met een inhoudstabel, die naar alle belangrijke vindplaatsen verwijst, alsmede met een overzichtskaart der Osning en omgeving.

Gerh. Kr.

LATIJN.

P. Ludovicus I. Tanfani O.P., 8289.
DE ROSARIO B. M. VIRGINIS. *P. Marietti, Turijn,* 1931. (20×13) 215 blz. ing. *f* 1.35.

Practische, uiterst volledige en duidelijke uiteenzetting van alles wat op den Rozenkrans betrekking heeft, bestemd vooral voor de directeuren der verschillende broederschappen van den H. Rozenkrans. Schr. behandelt hierin op grondige, historische en theologische wijze het wezen van den Rozenkrans, de manier dien te bidden, de broederschappen, de verwante devoties, de aflaten, en tenslotte de voorgeschreven formules voor het oprichten der broederschappen en het wijden van Rozenkransen.
Daar men de inlichtingen, welke het verschaft, zoo volledig tot nog toe slechts verspreid kon vinden, en niet altijd vrij van onjuistheden, heeft schr. een nuttig werk gedaan alles hier in een enkel bestek bijeen te brengen.
Dat hij bij het uiteenzetten van de oorsprong van den Rozenkrans zich vergenoegd heeft de Dominicaner traditie weer te geven, is uit wetenschappelijk oogpunt een leegte, doch vermindert niet de practische waarde van het werk.

Dom. G. Sloet O.S.B.

Fr. Gerardus M. Paris O.P., 8290.
DE DONIS SPIRITUS SANCTI. *P. Marietti, Turijn,* 1931. (23×15) 114 blz. ing. *f* 0.80.

In deze goed verzorgde dissertatie geeft Schr., oud-leerling van het Angelicum te Rome en lector in de Theologie, een beknopt, maar volledig overzicht over de zeven Gaven van den H. Geest in het algemeen. Het tractaat bestaat uit twee gedeelten: in het eerste gedeelte gaat hij de bronnen na, waaruit wij kennis bekomen van het bestaan en de natuur dier Gaven: H. Schrift, Kerkvader, Middeleeuwsche schrijvers, alsmede de ontwikkeling der leer op dit punt; in het tweede gedeelte behandelt hij het wezen zelf der gaven, overeenkomstig de leer van den H. Thomas, waarbij in het kort de voorkomende moeilijkheden worden opgelost en de opwerpingen weerlegd.
Hier en daar wat minder beknoptheid had de waarde van dit boek nog verhoogd.

Dom. G. Sloet O.S.B.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

M. Ballings, 8291.
GOD IN DE NATUUR. *Bode van H. Hart, Alken,* 1931. (19×13) 180 blz. ing. *f* 0.60.

Dit is het zesde paedagogische boek van P. Ballings voor de oudere jongens der middelbare scholen. 't Eerste was *Excelsior,* daarop volgden: *Wilskracht, Roeping, Reinheid* en *Radicaal.* En zijn na-oorlogsche boeken hebben succes gehad; meer dan vijf en dertig duizend exemplaren zijn er verkocht. Aan twee eigenschappen is dat groeiend succes te danken; vooreerst houdt hij zijn lezers altijd goed voor den geest bij alles, wat hij schrijft: 't is nooit in 't vage, nooit voor 'n onbepaald gehoor. Hij weet zoo goed, waar jongens in die jaren belang in stellen. En de tweede aantrekkelijkheid van zijn boeken is z'n prettige, verzorgde stijl. Hij zegt alles zoo natuurlijk, weet zoo overtuigend te redeneeren. Dit zesde boek, *God in de Natuur* vertoont ook die dubbele bekoorlijkheid: de stof bekoort en de stijl, dunkt ons, is nog meer verzorgd. De geloovig-gevoelde beschrijving van zon, maan, sterren, van boomen, planten, vogels, van de veranderingen der seizoenen, met zeer oorspronkelijke opmerkingen en uitdrukkingswijze moeten wel bekoren. Hij wil de denkende jeugd door de beschouwing van de natuur opvoeren tot God, zooals de bekende Dr. Tihamer Toth in zijn *Mit offenen Augen durch Gottes Natur.* Beide boeken zijn populaire uiteenzettingen in boeienden vorm, die moeten aangrijpen. Maar aan die populaire uiteenzetting ligt veel studie ten grondslag. De eerste 65 bladzijden ontwikkelen op de meest oorspronkelijke wijze het Godsbewijs door de finaliteit. Het boek van P. Ballings heeft daarenboven veel overeenkomst met de verzen van Gezelle, die door schitterenden vorm en gedachten altijd heenwijzen naar God, den maker en instandhouder van de natuur, het beeldenboek van Gods schoonheid. Een boek dus voor onze opgroeiende jongens, dat oog en hart en verbeelding zal veredelen, bewondering en liefde voor den Maker van al het geschapene zal doen groeien. *v. L.*

P. Gervasius, 8292.
DE GEHOORZAAMHEID. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1932. (19.5×15) 90 blz.

In 't inleidingshoofdstuk verklaart P. Gervasius de moeilijkheden van 't probleem der gehoorzaamheid: 't hangt samen met levensopvatting en philosophie; alles moet dus gezocht worden in de richting der christelijke levensopvatting. Door een paar goed-gekozen voorbeelden wordt dat toegelicht. Hierna volgen twee hoofdstukken over gezag en vrijheid. Deze twee begrippen zooals ze hier ontleed zijn, staan niet tegenover elkander. Gezag is de steun, de vervulling der vrijheid (blz. 26). Veel stof is hier samengedrongen in deze 12 bladzijden. Een breedere uiteenzetting was wel noodig geweest om wat meer licht te doen vallen op sommige begrippen, b.v.: wilsvrijheid. Hier hadden we dan 'n korte uiteenzetting kunnen krijgen van de theorie van J. Lindworsky S.J. over 't wezen en de vorming van den wil. 't Werk van Dr. Georg Kerschensteiner over *Gezag en Vrijheid*, zien we hier niet genoemd met zijn mooie verklaringen van Gezag en Vrijheid. In het vierde hoofdstuk krijgen we de omschrijving van gehoorzaamheid volgens de leer van den H. Thomas en daarna de verplichting der gehoorzaamheid aan 't wettig gezag. Een apart hoofdstuk is gewijd aan de gehoorzaamheid als deugd, aan de soorten van gehoorzaamheid en de eigenschappen der gehoorzaamheid Voor de religieuze gehoorzaamheid had de schrijver meer kunnen profeteeren van den brief van den H. Ignatius over de deugd van gehoorzaamheid en sommige zijner regels, die zoo scherp de eigenschappen teekenen. De drie laatste hoofdstukken geven practische wenken voor de opvoeding tot gehoorzaamheid, en wel voor de opvoeding der kleuters, van 't schoolkind en van de rijpere jeugd. Met Prof. Häberlin wijst de schrijver op de voorname periode van den kleuterleeftijd. 't Laatste hoofdstuk is wel wat al te kort ineengedrongen en geeft niet ten volle, wat er geëischt is voor de gehoorzaamheidsvorming in dien leeftijd. Overigens 'n leerrijke brochure over wezen en beoefening der gehoorzaamheid. *v. L.*

Dr. J. H. Gunning Wzn., **8293.**
DE PAEDAGOGISCHE EISCH VAN DEN TIJD. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. 24 blz. *f* 0.50.

De paedagogische eisch van den tijd is 'n lezing gehouden door Dr. Gunning voor de Afdeeling Amsterdam van de Vereniging voor Paedagogiek. Hierin zet de sympathieke schrijver en redenaar Gunning uiteen: niet wat *de* pedagogiese eis van de tijd is, maar wat hij daarvoor houdt. Na 'n beschouwing over de huidige pedagogiese toestanden besluit Gunning wat volgens zijn inzicht de eis van de moderne tijd is: ten eerste de pedagogiese verhouding, d.w.z. de verhouding van oudere tot jongere generatie is een *bilaterale,* is tweezijdig; d.w.z. de jeugd heeft de *leiding* der ouderen te volgen, de ouderen *moeten* hun hulp aan de jeugd aanbieden; vervolgens de verhouding is 'n *pedagogiese*: „d.w.z. een tussen 'n *jongere* generatie, die hulp *behoeft* en 'n oudere die verplicht en bereid is, die te *geven*", en zegt G., „hieraan dient met bewuste taaiheid en diep besef van onze verantwoordelikheid tegenover haar te worden vastgehouden."
'n Mooie brochure, die voor ieder de lezing ten volle waard is; de visie van 'n gerijpt man en ervaringsvol geleerde op onze huidige tijd.
Jos. Aarts.

Prof. Dr. Häberlin, **8294.**
WEGEN EN DWAALWEGEN DER OPVOEDING. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1932. (19×12) 325 blz.

Prof. Dr. Häberlin, hoogleeraar in de philosophie en paedagogiek te Basel, is een vruchtbaar schrijver over paedagogische onderwerpen o.a. *Der Geist und die Treibe, Der Karakter,* etc. Hij weet practijk en theorie zoo juist te verbinden. 'n Uitgebreid feitenmateriaal en het inzicht, dat de nieuwere psychologie ons heeft verschaft, heeft hij in zijn practijk kunnen toetsen. Volgens de inleiding van Prof. Dr. Ph. Kohnstamm is hij een der eersten geweest, die de groote beteekenis van de eerste puberteitsjaren tusschen de 3 en 7 jaren heeft ingezien. Dit boek, *Wegen en dwaalwegen der opvoeding* omvat 't practisch opvoedingsprobleem in zijn geheel. 't Wil den juisten weg aangeven voor de goede opvoeding. Voor Häberlin is 't geweten de beslissende macht in 't zieleleven en daarom is eigenlijk alle opvoeding gewetensvoeding.
In twee hoofdstukken legt hij doel en doeleinden der opvoeding uit; daarna teekent hij den te volgen weg in 't algemeen uit, de opvoeding tot den goeden wil, de opvoeding tot hetgeweten tot het oordeelsvermogen en tot de daad.
't Boek is niet in een anti-christelijken geest geschreven, maar 't staat toch buiten de waarheden van den geopenbaarden godsdienst, buiten onze Christelijke levensbeschouwing.
Over 't doel der opvoeding zegt hij: „Absoluut doel van de individueele opvoeding is en blijft in elk afzonderlijk geval den mensch in staat te stellen zijn levenstaak volkomen te vervullen. Dit doel is in zooverre altijd individueel als de levenstaak voor elk individu altijd een andere is." (blz. 45). Wij nemen aan dat de levenstaak voor alle menschen dezelfde is, hun ziel zalig te maken. Van den eenen kant veroordeelt de schrijver een zedeleer zonder godsdienst (blz. 209), maar van den anderen kant neemt hij de mogelijkheid van veel godsdiensten aan; 'n zeer eigenaardige opvatting heeft hij over dogma's, „die op zich zelf relatief zijn en onderworpen. aan historisch-menschelijke voorwaarden." (blz. 209). Veel van 't lange hoofdstuk over wilsvorming kunnen we onderschrijven, b.v. zijn zeer juiste opvatting van sport in puberteitsjaren, etc. (blz. 204), maar natuurlijk niet wat er beweerd wordt over godsdienst en vroomheid. Uit 't voorafgaande volgt wel, dat Häberlin onder geweten niet hetzelfde verstaat als wij. In 't hoofdstuk over de opvoeding tot oordeelsvermogen heeft de schrijver eenige juiste opvattingen over leugens bij kinderen, maar onze katholieke definitie kent hij niet. *In zijn geheel* dus geen boek voor opvoeding voor ons, met onze katholieke levensopvatting, ofschoon er op veel bruikbaars in de opvoeding is gewezen.
v. L.

W. J. van Leeuwen-Vos, **8295.**
SEXUEELE OPVOEDING. Geïllustreerd. *J. W. Ploegsma, Zeist,* 1932. (24×16) 165 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.75.

Zoekend en tastend gaat de jeugd van 't oogenblik dikwijls rond om inlichtingen over 't sexueele in 't leven. Wie dus op de eerste plaats belast zijn met de opvoeding moeten 'n correct antwoord kunnen geven op de vragen over sexueele aangelegenheden. En dit gedeelte der vorming

zal wel altijd in handen blijven der ouders, die dus 't geslachtsleven goed moeten kennen en eenvoudig uitleggen. Voor ouders nu en leiders onzer jeugd is dit boek geschreven. 't Is niet door een medicus uitgelegd, die misschien niet eenvoudig zou zijn, te veel in zijn terminologie zou blijven hangen, niet door een man, die gewoonlijk te eenzijdig het sexuëele beoordeelt, maar door een gehuwde vrouw met veel ondervinding. En dat heeft veel voor in zulke aangelegenheden, zooals de inleider Prof. M. van Leeuwen te Utrecht met veel nadruk getuigt. Het eerste gedeelte legt de voortplanting uit bij planten, dieren en menschen. 't Zijn algemeene beschouwingen, die met opzet eenvoudig en populair zijn gehouden en zeker voldoende zijn om bevruchting, voortplanting en lichamelijke veranderingen in de puberteitsjaren te verklaren. Eenige plaatjes zijn nog aangebracht om den tekst te verduidelijken Het tweede gedeelte behandelt de sexuëele opvoeding in vier uitvoerige hoofdstukken. Ieder hoofdstuk behandelt 'n tijdvak van zes levensjaren. De eerste zes levensjaren worden gewoonlijk tehuis doorgebracht, de tweede op de lagere school, de derde op de middelbare school of werkplaats, en in de vierde is de mensch volwassen en in staat om te huwen. Voor iedere levensperiode zijn een overvloed van zeer practische voorschriften gegeven voor een sexueel rein leven. Veel nadruk legt de schrijfster op de macht van 't milieu, op 't voorbeeld, op de voorschriften eener goede hygiëne, op de gevaren van coëducatie, van onvoorzichtige lectuur etc. Ofschoon niet antichristelijk worden de bovennatuurlijke middelen voor 't reine sexuëele leven niet besproken, dus niet de genade van 't doopsel, niet de H. Communie, het Sacrament der Biecht, het H. Vormsel, 't voortdurend gebed, etc. Wel wordt aangedrongen op sterking van den wil: de schrijfster ziet heel goed in, dat voorlichting en inlichting op zich zelf niet voldoende zijn voor 't behoud der reinheid. Een sterke wil moet de neigingen weten te beheerschen. Goede boeken volgens onze levensopvatting zijn de werken van Dr. Deelen, van Mr. Duynstee C.ss.R. Maar 't boek van W. J. van Leeuwen-Vos geeft iets meer. Voor eenigszins ontwikkelde en nadenkende ouders is het zeker een goede leiddraad. *v. L.*

FRANSCH.

D'Isne, 8296.
LE LIVRE DE PIETÉ. *P. Lethielleux, Paris,* 1931. (15.5 × 12) 63 blz.

De schrijver van dit keurig-uitgegeven boekje, heeft kindergebeden samengesteld, die 't kind kan begrijpen. Eenvoudige gebedjes, helder, treffend, zonder gemaaktheid of onbeduidendheden: 't zijn gebeden, die heel natuurlijk op de lippen komen van 'n kind in iedere omstandigheid: gebeden, die beantwoorden aan den tijd van 't open gaan van 't verstand en de ontwikkeling van 't gevoel. Zoo zal men 't kind niet dwingen om formules op te zeggen, die ze niet begrijpen. Ieder gebedje is hier de uitdrukking van hetgeen 't kind voelt en denkt. Ze zijn kort: ze zijn voor het opstaan, voor de H. Mis, voor het ontvangen der H. Sacramenten, voor 't bidden van den H. Kruisweg: ze zijn ten slotte ook voor den tijd van bekoring en moeilijkheden. De illustraties sluiten goed aan bij den tekst: ze zijn gekozen uit de beste meesters. Alles in dit kleine boekje werkt samen om de kinderen reeds jong bij God te brengen.

v. L.

DUITSCH.

Peter Dehen, 8297.
LEBEN UND GEGENWART. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 1932. (18.5 × 11) 104 blz. ing. geb. M. 1.20.

Een eenvoudig, maar sterk geschreven boekje voor de jeugd in de jaren der beroepskeuze. De schrijver meent, dat niet de helft der menschen datgene in hun leven bereiken, waarvoor ze kracht en geschiktheid bezitten. De meesten zijn zich niet bewust van de talenten en krachten, die ze hebben: ze hebben geen vertrouwen in zich zelf. 't Ligt dikwijls wel hieraan, dat de jeugd niet tot bewustheid gebracht wordt van hetgeen ze is. Als tot iemand altijd door gezegd wordt, dat hij dom is, dan gaat hij het ten slotte gelooven. Daar komt nog bij dat eeuwige gepraat over vroegeren tijd, waarin de jeugd veel vlugger was, veel ijveriger, veel geleerder. De jeugd van 't oogenblik is zeker even goed als de jeugd van vroeger, even ijverig, even goed getalenteerd, als 'n dertig, zestig jaar geleden. 't Komt er maar op dat aan hen duidelijk te maken. Twee hoofdfactoren komen daarbij dan te pas: ze moeten een sterken wil, een plooibaren wil ook, die zich weet te onderwerpen en te buigen, en liefde voor waarheid, klaarheid en waarheid voor ons zelf en klaarheid en waarheid voor anderen. Eerlijk zijn gebreken durven inzien: zich zelf niets wijsmaken. Heeft men eenmaal 'n beroep volgens talenten en krachten gekozen, dan moet men zich daar totaal aan geven. Daarnaast kan men geen sportfanaticus zijn. De Zondag moet niet meer inspanning brengen, dan de andere dagen. De sportwoede is zoo groot omdat men zich te zeer onttrekt aan 't eenmaal gekozen beroep. In acht hoofdstukken met nog veel onderverdeelingen zijn allerlei practische puntjes voor de jeugd in die jaren behandeld. Zeer juist gezien is de pittige en duidelijke uiteenzetting van den godsdienst in die jaren, van de familie, haar rechten en haar leiding. Een uitstekend werkje voor de Duitsche jeugd.

v. L.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Peter Baron, 8298.
DE INKTVISCH. *N. V. Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 1931. (19 × 13) 421 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.

Peter Baron is voor de lezers van dit blad geen onbekende. Talrijke werken van z'n hand vonden een waardeerende bespreking. Ook dit boek verdient stellig de genegen aandacht.

In dit verhaal treedt de Squid (Inktvisch) op, een geweldige schurk. En die Squid is een man, die nu en dan eens verschijnt, maar waarvan eigenlijk geen mensch weet, wie hij is. De draad van 't verhaal, die tot de oplossing leidt, brengt den lezer op een toppunt van spanning. Men ontkomt er niet aan: aanhoudend zit men zelf te prakkezeeren, wie die Squid wel zou zijn. Maar verbeeld U niet er achter te komen. Nu eens meent men dat het deze persoon is, dan weer eens die, maar steeds gebeurt er op dat

oogenblik net iets, wat uw oplossing, waardeloos maakt. De schrijver sleept u mee in alle bochten en kronkelingen van raadselachtigheid. En even plots als alles in dit boek, komt de oplossing, die u verbijsteren doet.
In 't kort: geheimzinnigheid, stoutheid, knapheid en vroolijkheid in een aantrekkelijken, gezelligen vorm gegoten.
— B — *M. M.*

Agatha Christie, 8299.
HET GEHEIM VAN DE ZEVEN WIJZERPLATEN. *N. V. Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 1931. (19×13) 306 blz. Ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.75.
In dezen roman wordt een probleem gesteld, waarvan de oplossing moeielijk te vermoeden is, doch de wijze waarop de schrijfster den logischen gang van zaken ontwikkelt en uiteenzet, verschaft niet slechts een aangename spanning, maar evenzeer een intellectueele voldoening. De verrassende wendingen, welke het verhaal telkens neemt en de rustige, maar strak-redelijke ontwikkeling der gebeurtenissen, voeren den lezer, onafwendbaar geboeid mede naar het verbluffende einde, dat nu eens niet een gezochte en „gemakkelijke" oplossing inhoudt, doch een volkomen bevredigende en voor de hand liggende verklaring van het geheele, ongetwijfeld zeer ingewikkelde en met meesterschap opgezette vraagstuk, dat het onderwerp van behandeling uitmaakte. Volkslectuur van de goede soort; vlot geschreven met vaak scherpe en gave karakteruitbeelding.
— B — *M. M.*

Marie van Dessel-Poot, 8300.
DE UITTOCHT. *C. A. J. van Dishoeck, Bussum.* 1932. (21×16). 220 blz.
Marie van Dessel-Poot heeft in *De Uittocht* een roman geschreven over het boerenleven, die in sommige opzichten niet onbelangwekkend is. Het voortdurende verder dringen van de grootstad, de dreigende onzekerheid van het boerenbestaan worden er niet onverdienstelijk in weergegeven. Overigens vindt men echter in het verhaal veel, dat al zoo vaak behandeld werd, een verleiding bijvoorbeeld, die wel wat al te romantisch wordt gezien, de stugge eigenwijsheid van een heerboer en de bedillende tirannie zijner vrouw, terwijl de wijze van behandeling aan deze gegevens geen verrassende nieuwheid vermag te geven.
— Bc — *Jos. Panhuijsen.*

Oskar van der Hallen, 8301.
NIEMANDSLAND. *A. A. M. Stols, Brussel.* (21.5×14). 132 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90.
De jonge Vlaamsche schrijver Oskar van der Hallen heeft in *Niemandsland* het levensverhaal trachten te geven van een jongen man, die zich ontworstelt aan zijn omgeving, en verontwaardigd over de immoraliteit en de huichelachtigheid van sommige zijner familieleden naar een gezonder en waarachtiger bestaan tracht. Rondzwervend in het niemandsland „de gevloekte streek die bestookt wordt door God en door den duivel; de grond, die tot op het hart wordt opengereten en waar de vreemdste woekerplanten ongehinderd hun eendagsleven leven", vindt hij den moed om een daad te stellen en zich geheel vrij te maken Jammer genoeg beschikte Oskar van der Hallen nog niet over voldoende zielkundig inzicht en plastisch vermogen, om zijn gegeven ten volle in een kunstwerk te verwezenlijken.
— Bc — *Jos. Panhuijsen.*

P. Huizing, 8302.
GIFTGAS. *B. J. Smit & Co., Amsterdam,* 1931. (21×15). 248 blz.
Wil men een spannend boek lezen, dan neme men *Gifgas!* De meest sensationeele gevallen met frappante ontknoopingen. Te interessant om er iets van te zeggen, te ingewikkeld om na te vertellen.
— B — *E. H.*

Ilf & Petrow, 8303.
DE TWAALF STOELEN. Vertaald uit het Russisch door S. van Praag. *J. M. Meulenhof, Amsterdam,* 1932. (19.5×12.5). 290 blz. ing. *f* 1.95, geb. *f* 2.75.
Een schat, verborgen in een stoel, die echter elf dubbelgangers heeft, is de àanleiding tot deze lichtelijk satirische geschiedenis. De twaalf stoelen veranderen herhaaldelijk van eigenaar en Hippolyte Matwejewitch Worobjaninow en zijn weergaloos vrijmoedigen compagnon Ostap Bender hebben de handen vol werk om ze te achtervolgen. Hun ontmoetingen zijn vaak zeer komisch, maar toch is de humor in dit boek wat al te gemakkelijk en ruw om het te verheffen boven ontspanningslectuur. Als zoodanig is het echter, met zijn kijk op het moderne Rusland, niet zonder verdienste.
— Bc — *Jos. Panhuijsen.*

Ivans, 8304.
GEESTEN UIT HET VERLEDEN. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1932. (20×13.5). 305 blz.
Het in dit boek verhaalde avontuur van den Nederlandschen detective Van Panhuis verloopt ondanks de erin voorkomende moord, poging tot moord en zelfmoord, als een rustig kabbelend beekje.
Het is een gezapig geschreven verhaal, vol beredeneeringen, van een justitioneel ambtenaar, die zwaar boet voor een jeugdzonde, bedreven met een jeugdvriendin. In de inleiding raadt de schrijver de ouders aan, zelf eerst over dit boek te oordeelen, voor het de rijpere jeugd in handen te geven, welken raad wij ten volle onderschrijven. Aan het slot alweer de aftandsche geschiedenis, nl.: zelfmoord van den dader.
— Bc — *A. C. de B.*

Mirko Jelusich, 8305.
CAESAR. Vertaald uit het Duitsch door Tony de Ridder. *H. J. W. Becht, Amsterdam,* 1932. (20×13). 468 blz.
Dit boek is een prijzenswaardige poging om de figuur van den Romeinschen staatsman, veldheer en...... idealist in een roman voor 't hedendaagsche publiek tot nieuw leven te wekken. De schrijver heeft van zijn held wel een beetje 'n heel erg gewoon en modern mensch gemaakt, die er soms een taaltje uitflapt, zóó gemoedelijk en soms zóó ordinair, dat men moeilijk kan aannemen, dat hier een Romein van verfijnde beschaving aan 't woord is.
Een ander nadeel is, dat deze roman is samengesteld uit een heele reeks weinig samenhangende tafereelen, zoodat nu en dan alleen zij, die iets meer van Caesar's leven kennen, weten waar het nu eigenlijk over gaat.

En zoo is het bij een prijzenswaardig pogen gebleven. — Als Couperus dit onderwerp eens had aangepakt! —
— B — *F. A. Brunklaus.*

Sophie de Jongh, 8306.
HET LAATSTE BEZOEK. *P. N. van Kampen & Zoon, Amsterdam,* 1931. (21.5 × 16). 172 blz.

Sophie de Jongh heeft in haar roman *Het Laatste Bezoek* een zeer bizonder geval behandeld, dat om het geheel tot zijn recht te laten komen, een buitengewoon sterk talent en een zeer zuiver aanvoelen van het zielkundig gebeuren zou eischen.
Sophie de Jongh mist deze, daarom ook is haar roman, al telt hij slechts 172 blz. toch te wijdloopig. Men mist er de zakelijkheid, die men er juist zoo gaarne zou zien.
De vader, die zijn kinderen slechts eens in het jaar ziet en ook van dit jaarlijksche bezoek ten slotte afstand doet, vertelt te veel van zijn angst, zijn kwellingen, zijn zorg en goede bedoelingen, en zoodoende ontstaat er geen duidelijk beeld van zijn persoonlijkheid en uitzonderlijk levenslot, en dat is jammer.
— Bc — *Jos. Panhuijsen.*

Leo Ott, 8307.
MUZIKALE CONFECTIE. *Andries Blitz, Amsterdam,* 1931. (19 × 13). 203 blz.

Een hedendaagsch thema met mogelijkheden: een jonge bioscoop-violist moet zijn componistengaven verloochenen terwille van het materieele voordeel: hij schrijft schlagers, heeft eerst last van artistieke wroeging, maar voelt zich tenslotte wel op zijn plaats in Amerika, waar men zijn succes-songs met voldoende goud betaalt. Een thema met mogelijkheden; Wassermann zou er een geweldig boek op kunnen bouwen, Leo Ott doet het echter heel wat minder geweldig en nogal huiselijk. En daar wij in een milieu van „lichte-kunst-artisten" verzeild raken, wordt er ook nogal lichtzinnig gepraat over ernstige dingen. Als literatuur is dit boek dan ook vrijwel waardeloos, als ontspanningslectuur niet bijster geschikt.
— C — *A. H.*

E. J. Rath, 8308.
VOOR DE TWEEDE MAAL NIET WIJZER. *Uitg.-Mij. Holland, Amsterdam,* 1932. (19 × 13). 163 blz.

Een jong gehuwd paar leeft na de wittebroodsweken in niet al te beste harmonie, waarop een geneesheer hen een geheugenverlies-bewerkend middel ingeeft. Beiden gaan huns weegs, doch al spoedig ontmoeten zij elkaar weder zonder elkaar te herkennen. Thans volgen de niet onvermakelijke moeilijkheden, welke zij moeten verduren om weer een paar te worden. Zoodra hen dit gelukt is, komt het geheugen terug.
Een niemendalletje, dat als tijdpasseering wel zal voldoen.
— B — *A. C. de B.*

Sax Rohmer, 8309.
VUURTONG. *De Combinatie, Rotterdam,* 1932. (20 × 14). 219 blz.

Een zeer geheimzinnig verhaal, geweven om een kenmerk in den vorm van een vuurtong, slaande op verborgenheden in het verre Himalaya-gebergte. De blanke, die deze geheimnissen niet straffeloos doorvorschte en degenen, die met hem in verbinding staan vormen de stof voor deze vrij spannende roman.
De schrijver heeft hier zijn fantasie meer ingetoomd dan in zijn overige boeken, wat het verhaal alleszins ten goede komt.
— B — *A. C. de B.*

Berta Ruck, 8310.
ARABELLA, DE VERSCHRIKKELIJKE. *N.V. Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 1931. (19 × 13) 279 blz. Ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.75.

Arabella, 'n leuke meid, wordt door haar vader, een rijkgeworden dorpskruidenier, van radicaal-politieke richting, die een grooten dienst heeft bewezen aan den hoogwelgeboren heer Cattermole, in het hoogadellijke gezin op „De Schuur" binnengeloodst, om er als „betalend logée" te verblijven, „als een stuk van de familie, zoo gezegd" tot zij kan worden uitgehuwelijkt aan een goede partij.
„Jij mot voor mijn dochter eens een geschikte vrijer zien op te scharrelen", wordt den ouden landedelman min of meer plastisch ter kennis gebracht.
Arabella, dat heerlijke frissche natuurkind, met haar lief onbedorven karakter doorstraalt het heele boek als een zonneschijn in Mei. Haar oprechtheid en ongekunsteldheid, haar onbekendheid met de etiquette der „betere" kringen, haar eenvoudige smaak en manieren, haar naïveteit, doen haar den bijnaam verwerven van een „enfant terrible", een ontzettend kind, Arabella de verschrikkelijke. Maar haar gouden hart, haar zonnige onschuld en vroolijke levensmoed, leggen alle adelijke heeren en groote hanzen aan haar voeten.
Vermakelijke ontspaningslectuur, tintelend van echt gezonden humor.
— B — *M. M.*

Joh. P. Ruys, 8311.
MARTHE'S BRUIDSDAGEN. *G. F. Callenbach, Nijkerk,* 1931. (16. × 12.5). 236 blz.

Martha is op kantoor en zal gaan trouwen. Om wat geld voor 't uitzet er bij te verdienen en omdat ze bang was van 't uitstellen van den huwelijksdag, is ze bijna tot het laatst aan 't werk gebleven. En doordat zij veel zelf naait en zelf 't huis in orde moet maken, is ze in haar bruidsdagen oververmoeid. Daarbij komt, dat haar moeder, die te veel door de Haagsche deftigheid wordt beheerscht, alles héél plechtig wil hebben, wat Martha's eenvoudige verloofde afkeurt. 't Gevolg van al die vermoeienis is, dat Martha 'n inzinking krijgt en naar 'n sanatorium moet.
Het protestante meisje, dat wat oppervlakkig had geleefd, vindt daar meer verdieping en komt zoo dichter tot haar verloofde.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

F. de Sinclair, 8312.
MIJN TANTE UIT AARDENBURG. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (21 × 15.5). 266 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90.

Een schatrijke tante wordt door haar neef en nicht uit Ellecom te logeeren gevraagd. Eenmaal te Ellecom sloven neef en nicht zich letterlijk uit voor tante en laten haar volop profiteeren. Dit leven van uitgaan en genieten bevalt de oude tante, die nog nooit buiten Aardenburg

is geweest, zoo goed, dat zij haar eigen huisje totaal vergeet en op haar verzoek neef en nicht met haar naar Spa gaan. Hier ondergaat tante een verjongingskuur, en het slot is dat tante in het huwelijk treedt, met een jeugdvriend van haar, wat natuurlijk een geduchte tegenvaller is voor haar bezorgde nicht en neef.
Een dolvermakelijk boek, dat den lezer, die naar ontspanningslectuur verlangt, eenige aangename uren zal bezorgen.
— B — *F.*

Olive Waldsley, **8313.**
DE BREEDE KLOOF. Vertaald uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker. *A. W. Bruna & Zn. Utrecht,* 1931. (14.5×10). 206 blz.

Dit boek teekent in vage trekken de moeilijkheden van een Engelsch meisje, dat verliefd is op een Duitsch officier en tijdens den oorlog haar liefde geplaatst ziet tegenover haar nationaal gevoel. Men zal begrijpen, dat bij dit soort amusementslectuur deze gevoelens met oppervlakkigheid zijn verwerkt — zij het dan ook tot een vlot geschreven romannetje, dat wel hooger staat dan de overvloed van treinlectuur, die op 't oogenblik het licht ziet. Voor volwassenen, die in hun lectuur slechts ontspanning zonder eenige verheffing zoeken, kunnen wij dit boek wel aanbevelen.
— Bc — *J. F.*

FRANSCH.

Michel Davet, **8314.**
LE PRINCE QUI M'AIMAIT. *Plon Nourrit & Cie, Paris,* 1932. (19×12). 241 blz. ing. Ffr. 12.—.

In het voorwoord zegt Henri Massis, dat deze mooie liefdesvertelling voor hem een openbaring is geweest. Dit werk van een beginneling brengt ons volgens hem in een sfeer van frisheid in tegenstelling met zoveel jonge schrijvers, die ons meesleuren naar vervloekte plaatsen en die ons dwingen te luisteren naar eentonige bekentenissen van ontredderde zielen.
Zonder twijfel zit er veel goeds in dit werk, naast tal van zwakke passages, en de sfeer is inderdaad niet zwoel. Er ligt over het geheel iets melancholieks tot het eind toe, maar nergens groeit het uit boven het middelmatige. Hier en daar is het wat al te poëties opgevat, maar dit doet geen schade aan het geheel.
— Bc — *W. v. d. G.*

G. Duhamelet, **8315.**
CHANDELEUR. Geïllustreerd door P. Dubreuil. *Desclee de Brouwer & Cie., Paris,* 1932. (19×14). 116 blz.

De inhoud van dit boekje beantwoordt volkomen aan het prettig verzorgde uiterlijk: het behandelt een moeilijke stof, de liturgie van Maria Lichtmis en wat daarmee samenhangt, op een bevattelijke en aantrekkelijke wijze. In een opgewekt huiselijk milieu worden achtereenvolgens ter sprake gebracht: verschillende spreekwoorden, die betrekking hebben op Maria Lichtmis, het evangelie van dien dag, de zegening der kaarsen en oude gebruiken.
De wijze waarop dit gebeurt is natuurlijk en ongedwongen; het blijft heelemaal in een kinderlijke sfeer, die slechts een enkele maal door een onkinderlijke opmerking verstoord wordt. Door deze zuiverheid van toon is het prettig leesbaar, ook voor volwassenen, die trouwens voor het grootste deel ook wel genieten zullen van de eenvoudige en mooie uiteenzetting van het evangelie en van de symboliek der kaarsen bijv. Een zeer aanbevelenswaardig werkje om de kennis der liturgie te verbreiden onder de jeugd en ouderen, en om ervoor liefde aan te kweeken.
— A — *G. v. R.*

P. Jalabert, **8316.**
LA TERRE ECARTELÉE. *La vraie France, Paris,* 1931. (19×12). 233 blz.

Al spoedig openbaart zich de strekking van het boek door een tafelgesprek, waarin de kwestie ter sprake komt van de invasie der Amerikanen in Frankrijk, speciaal hier in het land Provence, het land dat Mistral zo dierbaar is.
We zien dan ook de strijd van de autochtonen tegen een trust van Amerikaanse geldgoden en architecten die grote winsten hopen te behalen door van het Zuiden van Frankrijk langzamerhand een soort Yankee-kolonie te maken.
En in deze strijd is Georges Favier, een jong Frans schrijver betrokken, omdat hij op zeer intieme wijze omgaat met de dochter van de grootste geldschieter en tegelijk geestelik vader van het plan. Het zieleconflict tussen liefde voor haar die hem veel gaf en de oude latijnse beschaving, die de nuchtere Amerikaanse niet begrijpt is vrij goed weergegeven. Zeer waar is de bittere uiting over de roof der oude kunstschatten die tengevolge van de hoge dollarwaarde in Frankrijk, de Oceaan overgaan. Wel een beetje gechargeerd hier en daar, maar alles bijeen genomen toch niet onverdienstelik.
— Bc — *W. v. d. G.*

Pierre Henri-Simon, **8317.**
LES VALENTIN. *La vraie France, Paris,* 1931. (19×12). 239 blz.

Een zeer eenvoudige roman van twee gezinnen. Het ene raakt in finantiële moeilikheden en weigert door verkoop van het oude familiegoed aan een vroeger handelaar — thans rijk geworden — de reddende hulp. De familietrots verzet er zich tegen aan deze mensen juist het goed te verkopen. Het jongere geslacht denkt er anders over en door een huwelik blijft het familiegoed toch ongeschonden. Misschien een onderwerp „vieux-jeu" met wat moderne passages, toch zijn dergelike werken meer te genieten dan tal van zwoele romans over Parijs, die aan de buitenlanders een verkeerde indruk geven van Frankrijk.
— A — *W. v. d. G.*

J. Riviere, **8318.**
VILLEGIATURE D'AME. *Mercure de Flandre, Lille.* (19×12). 232 blz. ing. Ffr. 15.—.

Enige lange en enige korte schetsen, waarvan sommige zeer droefgeestig. Twee ervan doen sterk denken aan Edgar Allan Poe. Andere weer zijn zeer zwak van structuur en uitwerking. Alles bijeen genomen niet in het oog vallend.
— Bc — *W. v. d. G.*

Paul Wenz, **8319.**
L'ECHARDE. *La vraie France, Parijs,* 1932. (19×12). 241 blz.

De préface van Firmin Roz doet ons heel wat verwachten; hij spreekt zelfs van inspiratie van een Kipling. Ongetwijfeld heeft de schrijver enig

talent, maar ver boven het gemiddelde komt hij niet uit. Zeker is hij niet te vergelijken met schrijvers die ons het geweldige van de Australiese natuur doen zien. Het verhaal speelt in Australië maar met een weinig verandering kan het even zo goed zich voltrekken in een ander werelddeel waar kolonisten zijn. Als we het b.v. vergelijken met *Marie Chapdelaine* van Louis Hémon, wat is dit werk van Paul Wenz dan een armzalig pover romannetje.

— A — *W. v. d. G.*

H. Williamson, 8320.
TARKA, LA LOUTRA. Vertaald uit het Engelsch door F. W. Laparra. *Libr. Stock, Paris,* (19×12). 245 blz. frs. 12.—.

Tarka is de geschiedenis van een jonge bever; tot in de kleinste details wordt het leven van deze jonge mannelijke bever uitgewerkt; en het kan niet anders of de schrijver heeft deze interessante dieren bestudeerd, evenals de gehele natuur van de landstreek die hij beschrijft. Daardoor wordt het een zeer goed documentair boek, dat niet wetenschappelijk wil zijn, maar het uit den aard der zaak is, terwijl het literaire niet op den achtergrond blijft, doordat de lyriek niet ontbreekt.

— B — *W. v. d. G.*

DUITSCH.

Erich August Mayer, 8321.
O, IHR BERGE! *Adolf Luser, Wien,* 1931. (19×12). 375 blz. geb. M. 4.20.

Vijf novellen over gebeurtenissen met, in en door de bergen. Ze hebben allemaal een zeer droevig en tragisch slot, welke tragiek nochtans nergens door gezwollen taal of effectvolle situatiekeus wordt aangedikt. De schrijver gebruikt een heel eenvoudig, gewoon proza en ook zijn verhaaltrant is gewoon, bijna ouderwetsch. Daardoor krijgen de door hem beschreven voorvallen echter des te meer reliëf.

Het meest geslaagd lijkt ons van 't vijftal *Der Heilige Julian,* de geschiedenis van een vroolijken officier, die onder invloed van zijn meisje van een fiksch drinker geheelonthouder wordt, maar voor één avond weer en hoe! tot zijn oude drinkgewoonte terugkeert en daarna naar een vesting in de bergen wordt overgeplaatst, waar de sombere dreiging der strenge bergmassa's hem opnieuw vergetelheid in den drank doet zoeken, tengevolge waarvan hij den dood vindt.

Plezierige vertelsels zijn het niet, maar ze zijn boeiend en met overtuiging geschreven.

— B — *F. A. Brunklaus.*

Max Mohr, 8322.
DIE FREUNDSCHAFT VON LADIZ. *Georg Müller, München,* 1931. (19.5×13). 401 blz. geb. M. 6.50.

Nu eens geen weeë liefdesgeschiedenis, geen uitpluizen van neiginkjes en afkeertjes, maar een boek over twee vrienden, dat een hooglied op de vriendschap wordt. — De geleerde en sportieve bergbeklimmer Ragaz en de schilder Glenn worden na een twist goede vrienden en bezegelen hun vriendschap met een gemeenschappelijken bergtocht.

Dit eenvoudig gegeven wordt belangrijk door den achtergrond, waartegen het geplaatst wordt: de zich moe en moedeloos pratende maatschappij van thans. En dat de geestige schrijver, hier te lande o.m. bekend, als de dramaturg van *Improvisaties in Juni* hiertegen krachtig, fier en frisch protesteert, doet hem een deel der sympathie terug winnen, welke hij inboette door de lichtzinnigheid, waarmee hij in deze roman over het Christendom heenloopt met de allures van een heiden, die uit 't oude Griekenland naar 't moderne Europa is verhuisd.

— C — *F. A. Brunklaus.*

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

Cor Hermus, 8323.
EEN MOEDER. *J. Heijnis Tsz., Zaandijk,* 1932. (17.5×12). 160 blz. ing. *f* 2.—.

Met dit tooneelspel heeft Cor Hermus zich in één slag als een begaafd tooneelschrijver doen kennen. Hij heeft zijn karakters prachtig getypeerd. Vooral de hoofdrol, de moeder, de heerscheres over de hofstede, is kloek en scherp geteekend. De handeling speelt zich af in een zuiver katholiek milieu, wat ze voor ons nog aantrekkelijker maakt.

Het stuk genoot reeds menige succesvolle opvoeringen met Esther de Boer-van Rijk in de hoofdrol en den schrijver zelf in de rol van den simpele. Het verdient een eereplaats onder onze tooneel-literatuur der laatste jaren.

W. Blokveld.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Dr. P. H. Ritter Jr., 8324.
VERTRAPTEN. *Andries Blitz, Amsterdam,* 1931. (20×11.5) 93 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.25.

Dr. P. H. Ritter Jr. heeft vooral een oratorisch talent en deze paradoxale essays, deze pleidooien voor de mislukkingen der maatschappij, hoe gedramatiseerd, ze mogen zijn, zijn ten slotte redevoeringen. Zij bezitten het weidsche pathos, de doordrachte beeldspraak, de effectvolle wendingen der toespraak, maar ook een weinig de overdrijving en de eenzijdigheid der apologie. Intusschen is de spiegel, die de maatschappij hier voorgehouden wordt in haar uitgestootenen, vaak onverbiddelijk helder; de huichelarij van een samenleving, waaruit het dieper gegronde zedelijk bewustzijn week, wordt nu en dan overtuigend tentoongesteld.

Jos. Panhuijsen.

P. N. Sakulin, 8325.
RUSSISCHE LITERATUUR. Geïllustreerd. *Athenaion-Verlag, Potsdam,* 1932. (28×21). 256 blz.

Onder de talrijke literatuurgeschiedenissen omtrent Rusland verdient dit werk geheel bijzonder de aandacht. Het is een proeve van een sociologische literatuurbeschouwing. Schr. construeert vier cultuurperioden: de klassieke oudheid (onder het teeken der Byzantijnsche beschaving) tot het midden der 17de eeuw, de eeuw van Puschkin tot het jaar 1840, de tijd van Dostojewsky, Tolstoi en Turgenjew, en ten vierde: de jongste literatuur, welke geheel in het teeken der sociale revolutie staat.

In het kader van genoemde literaire perioden worden de literaire figuren en verschijnselen niet

naar tijd en rangorde behandeld, doch naar sociale groepeeringen. Aparte hoofdstukken zijn gewijd aan de volksliteratuur en de literatuur der bourgeoisie. Dat volgens deze methode bepaalde samenhangen nagespeurd werden, welke men in andere handboeken niet vindt en auteurs, waarvan men elders niets verneemt plotseling een geheel bijzondere beteekenis krijgen, ligt voor de hand. Juist deze stof-indeeling maakt de voorstelling van feiten en figuren zoo boeiend en verrassend. — Ze heeft echter dit nadeel, dat zij een detailkennis vooropstelt, welke een doorsnee-lezer nauwelijks bezitten kan. Zeer willekeurig is schr. ook in de waardeschatting der individueele figuren. Zoo wordt Gontscharow b.v. uitvoeriger en eerder behandeld dan Gogol, hoewel hij van laatstgenoemde afhankelijk is. In artistieke taxatie schiet Dr. Sakulin meestal te kort, hem interesseert vooral het sociale element, waaraan alles wordt ondergeschikt gemaakt.
Een ander bezwaar is dat de Sovjet-literatuur vooral die der emigranten slechts vluchtig behandeld wordt; ook in dit opzicht is schr. zeer eenzijdig en onvolledig.
Afgezien van deze critische bezwaren is deze literatuurstudie echter nadere studie overwaard vooral voor degene, die reeds eenigzins met de Russische literatuur vertrouwd is.

Dr. H.

FRANSCH.

Sainte Beuve, 8326.
LES GRANDS ÉCRIVAINS FRANÇAIS. *Garnier Frères, Paris,* 1932. (19×12). 330 blz.

Dit 3e deeltje is weliswaar niet zoo interessant als de 2 eerste, omdat het minder schitterende schrijvers behandelt, maar toch bevat het bladzijden van groote fijnheid. Het weinige b.v. dat gezegd wordt van Baudelaire schildert zeer juist de ongeëvenaarde scherpzichtigheid van dezen verouderden criticus. Met het oordeel over Marceline Desbordes-Valmore, over Banville, Lecour te de l'Isle, Sully Prudhomme, kunnen wij op de meeste punten instemmen, nu de glorie van die schrijvers zoo verbleekt is. Het meesterstukje van dit werkje, dat zooals zijn voorgangers met aanteekeningen volgepropt is, is wel het algemeen overzicht over het romantisme, bevat in den brief van 1863.

Dom. J. de Vathaire O.S.B.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

E. O. Volkmann, 8327.
REVOLUTIE IN DUITSCHLAND. *W. J. Thieme & Cie., Zutpen,* 1932. (24×16) 382 blz. ing. *f* 3.90.

Een scheppende reconstructie van de dramatische samenloop van gebeurtenissen, welke tusschen het uitbarsten van de matrozenmuiterij op de reede van Schillig en het voor Duitschland zoo compromitteerende einde van den kapp-putsch. En wat dit werk bijzondere waarde geeft schr. stond midden in de gebeurtenissen die de stof zijn voor zijn onderwerp, had de volle beschikking over de bronnen en zonder dat voorkeur voor een of andere partij hem leidde schrijft hij dit werk op een deskundige wijze: te midden van de felle partijtwisten kweet hij zich sine ira en studio van zijn taak. Van de massaliteratuur, die over deze zeer bewogen jaren der Duitsche Geschiedenis reeds het licht zag, zal dit werk zonder twijfel een blijvende plaats behouden. Het zal iedereen steeds veilig oriënteeren in het diep-ingrijpend proces, dat zich toen in korte spanne tijds in het Duitsche volk voltrokken heeft.

M. M.

Dr. George H. J. Erler, 8328.
DAS RECHT DER NATIONALEN MINDERHEITEN. *Aschendorff-Verlag, Münster,* 1932. 528 blz. geb. M. 19.50.

In de serie „Deutschtum und Ausland", die onder de leiding van Georg Schreiber verschijnt, is dit boek dezer serie wel zeer belangrijk te noemen. Omdat het niet alleen de Duitsche minderheden aangaat, maar ook de rechten en belangen van alle nationale minderheden bepleit; het is daarom een werk van internationale beteekenis. Doel van dit werk is dan ook om aan de nationale minderheden een bruikbaar verdedigingsmiddel in handen te geven, in wijderen kring voor de nationale minderheden rechtsgevoel te wekken en te versterken, en aldus de minderhedenkwestie tot een voor hen gunstige oplossing te brengen. De schrijver wijst niet alleen de wonden van Europa aan, hij doet tevens de geneesmiddelen aan de hand. Het eerste ontwerp van dit boek dat reeds door de Duitsche akademie werd bekroond, heeft hier een nog meer diepgaande bewerking ondergaan; en men kan zeggen dat hij het nog eens „gründlich" bewerkt heeft. Hiervan kan iedereen zich overtuigen die slechts even inzage neemt van dit boek. Na eerst de grondbeginselen van dit groote probleem te hebben vastgelegd, volgt de geschiedenis der rechten van de nationale minderheden, de behandeling der nationale minderheden ná den wereldoorlog, de wetgeving voor deze minderheden in de betrokken staten, het rechtssysteem voor de nationale minderheden, het bezwarend en verdrukkend optreden in de minderheden kwesties, en uitbreidingsmogelijkheden van de rechten der nationale minderheden. Het is een samenvatting van alles wat er op dit gebied verscheen; het onderwerp in zijn details bewerkt.
Een zeer waardevol werkje.

P. Placidus O.Cap.

FRANSCH.

Abel Dechène, 8329.
LE DAUPHIN FILS DE LOUIS XV. Geïllustreerd. *Librairie du Dauphin, Paris,* 1931. (19.5×14) 367 blz. ing. Ffr. 20.—.

Deze prins geleek in niets op zijn vader. Hij was leergierig, liefderijk, flink, bezadigd en diep christelijk. Voor de tweede maal gehuwd met Josepha van Saksen, hadden zij een bewonderenswaardig eendrachtig huwelijksleven te midden der hinderlagen van een vervallen hof. Zij zouden met een waarlijk koninklijke ernst hun zes kleine kinderen gaan opvoeden, toen zij op jeugdigen leeftijd stierven, in 1765. Dat is de éene lijn van het bestaan van den Franschen troonopvolger Lodewijk. Een verborgen leven, dat eentoonig-somber zou kunnen schijnen, maar A. Dechène, een Jezuiet die omgeving en tijd door en door kent, heeft er de bizonderheden van doen herleven met een bescheiden ontroering,

die alle lezers zal treffen. Zijn boek is tegelijkertijd stichtend, — want de moreele schoonheid van den held straalt ons op iedere bladzijde tegen, — en leerzaam; immers, de troonopvolger toonde in meerdere gewichtige omstandigheden de grootheid van zijn karakter, de voorzichtigheid van zijn oordeel, de goede hoedanigheden van zijn beschaving, de breedheid en ruimheid van zijn ziel. Hij was de vriend der Jezuieten en de helder ziende tegenstander der philosophen, hij was gevreesd door de gunstelingen en een weinig benijd door zijn vader, die in hem een stilzwijgend, ofschoon eerbiedig, censor zag. Hij had het volk op verstandige wijze lief, hij was mannelijk vroom. Het is een gestalte, die veel eerbied afdwingt.

J. de V.

(Zonder naam), 8330.
LA CRISE DU COMMANDEMENT UNIQUE. *Editions Bossard, Paris,* 1931. (20.5 × 14) 208 blz. ing. Ffr. 24.—.

Wanneer men de Mémoires van Foch leest, juist een jaar geleden door Plon uitgegeven, treffen ons vooral vier feiten: 1o. Die mémoires geheel ondergeschikt aan de geschiedenis van den oorlog zijn met opzet onvolledig. Foch heeft zich willen beperken. 2o. Zij zijn zoo onpersoonlijk mogelijk. Foch was een bescheiden man. 3o. Foch was echter niet te minder een breede, soepele, hoogstaande geest, en niet alleen een krijgskundige, maar een bewindvoerder in den waren zin van het woord. 4o. Tenslotte wat hem boven alles kenmerkt, dat is de takt, de gematigheid, de lankmoedigheid, die hij in ruime mate bezat, onder het mom van kort aangebonden vrijmoedigheid.
Op een bizonder en belangrijk punt bevestigt het voorliggende boek deze opmerkingen. Beter dan Foch, laat deze anonyme generaal het licht vallen op een lang duister gebleven en lichtelijk misleidende tijd. Tusschen Lloyd George en Clemenceau, Haig en Pétain was het ware adeldom van den kant der militairen en de grootste zelfverloochening, de heldhaftigste toewijding aan den kant van Foch. Dit moedige, goed ingelichte boek, is een onmisbare aanvulling der mémoires van den maarschalk.

J. de V.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

J. B. C. Hendrix, 8331.
GIDS VOOR ROME. *N.V. Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 1931. (19 × 13) 93 blz. geb. *f* 1.25.

Het is het ideaal van elken katholiek, om Rome, de oude heilige stad, te hebben gezien.
Maar voor deze reis, die een lichtpunt is in het leven van dagelijksche sleur, is eenige voorbereiding en studie gewenscht.
Schr. maakte destijds de reis naar Rome en vertoefde daar geruimen tijd.
Na zijn terugkeer kwam de gedachte bij hem op een practisch en eenvoudig boekje samen te stellen, waarin elke reiziger naar Rome, op gemakkelijke, overzichtelijke wijze al datgene kan vinden, wat noodig en nuttig is, alles wat hem kan en moet interesseeren, 'n boekje dat hem tot een veiligen en vertrouwden gids kan strekken, niet alleen voor Rome maar ook voor andere steden, zooals Milaan, Venetië, Florence, enz. en dat tevens voor hem de te volgen reisroutes aangenaam beschrijft. Ook geeft dit boek zooveel van de Italiaansche taal, als de reiziger in het dagelijksch leven en verkeer noodig heeft. *L. S.*

Leo Schalckens, 8332.
DE VLIEGENDE REPORTER. Geïllustreerd. *Office de Publicité, Brussel,* 1932. (23 × 15). 142 blz.

In dit werkje geeft de schrijver-journalist een goedgeschreven overzicht van zijne ervaringen in hoogere sferen. Men reist met hem naar het vliegveld te Haren of Deurne — want wij zijn in België — en nemen het cosmopolitisch karakter van het vliegveld waar. Want iedereen reist in snelle vaart door de lucht; vorsten, voor zoo verre er nog zijn en burgers, zakenlieden en toeristen, ouders en jongen. Allen komen onder den indruk van de prachtkleuren van het landschap, diep onder hen, van de oneindigheid van het luchtruim. Dan laat de schrijver u den luchtdoop ondergaan op de lijn Brussel-Parijs en voert u dan naar het land der bergen, Zwitserland, 1800 meter hoog door de wolkenschepen; ook bij volgende reizen naar 't Noorden langs de zee en de groote Noordelijke handelssteden, over het woelige kanaal. Hij vertelt u zijn indrukken van het vliegen in den nacht over de millioenensteden, waar nog tienduizenden lichten stralen. Hij beschrijft het baden in de zonneweelde en den ijskouden mist, eene noodlanding in een sneeuwstorm. Het is alles even belangwekkend en het boek is volkomen waard gelezen te worden.

A. F. van Beurden.

J. A. Slempkes, 8333.
SAGEN EN SPROKEN UIT HET OUDE GELRE. Geïllustreerd door Willem Barker. *W. J. Thieme & Cie., Zutphen,* 1931. (25 × 18.5). 278 blz. ing. *f* 7.50, geb. *f* 9.75.

Dit boek is het resultaat van de eendrachtige samenwerking tusschen de heeren J. A. Slempkes, Alb. Oltmans en Willem Barker. Alb. Oltmans, oud-hoofdcommies bij het Rijksarchief van Gelderland verschafte de noodige bronnen, welke door J. A. Slempkes werden uitgewerkt tot een aantrekkelijk geheel. De begaafde illustrator Willem Barker kwam bovendien met zijn voortreffelijke teekeningen de fantasie van den lezer te hulp. Zoo verkreeg men een lijvig boekdeel vol „fluisteringen'', welke in lang vervlogen eeuwen de bevolking van Gelre en Zutphen hebben ontvoerd of verontrust. Het is een rijke verscheidenheid geworden van sagen en sproken, angstgedachten, bijgeloof en anecdotische snippers. De heer Slempkes is een uitstekend verteller. Hij heeft de verhalen weergegeven in een aantrekkelijken, boeienden stijl, zonder al te veel van het origineel gegeven af te wijken.
Zij, die studie maken van folklore, zullen in dit boek een schat aan materiaal vinden. Doch deze lectuur blijve niet beperkt tot de folkloristische. Ook anderen zullen er vee genoegen aan beleven.

W. Blokveld.

Fons Tuinstra. 8334.
DE ZIEL VAN LIMBURG. *Gebr. van Aelst, Maastricht,* 1932. (19.5 × 13) 139 blz.

Na M. Kemp in *De geest van Limburg* en G. Knuvelder in *Vanuit Wingewesten* heeft A. Tuinstra, leeraar in de Ned. taal en geschiedenis bij het M.O. te Maastricht, getracht de ietwat speciale Limburgsche mentaliteit te analyseeren. Een moeilijke taak, gezien de samenstelling dier provincie uit een historische verscheidenheid van volksgroepen, waarvan o.a. de Zuid-Geldersche een groot deel uitmaakt. Het blijkt dan ook, wanneer men de lezing uit heeft, meer de Maastrichtenaar, althans de bewoner van Z. Limburg's Westhoek, die weer een apart type in Limburg vormt,geweest te zijn, die voor schr.'s portretteekening geposeerd heeft.

Fons Tuinstra teekent op vele plaatsen raak. Hoewel geen „oer"-Limburger — de naam wijst dit reeds uit — is hij geboren en getogen Limburger, kent zijn streek en heeft de opmerkingsgave om zich rekenschap te geven van wat hij ziet. De vraag is intusschen, of hij niet doet gelijk menig portretschilder, die zijn levend object eenigszins anders ziet, dan de algemeenheid het kent. De heer Tuinstra teekent zeer subjectief; hetgeen'n verdienste is voor wat de letterkundige oorspronkelijkheid aangaat, maar misschien eenige bedenking biedt onder het opzicht van documentatie.

De stijl van den schrijver is jong. Hij moge niet tot de jongste jongeren behooren, geheel zijn kijk op de dingen vertoont die frischheid en geestdrift, welke het werk der jeugd vaak zoo bekoorlijk maakt Daarbij neemt men gaarne het ietwat aprioristische en apodictische, dat het veelal aankleeft, voor lief.

Misschien is de schr. wat al te generaliseerend, als hij op p. 111 beweert: „Wat uit 't noorden afgestudeerd terugkomt (in Limburg) is voor de gemeenschap meestal verloren, door totale vervreemding of door liberalistische of nog ergere besmetting". Onwillekrurig komen den critischen lezer dan namen voor den geest als die van mr. dr. Nolens, mr. Louis Regout, mr. Robert Regout, de beide mrs. Ruys de Beerenbrouck, ir. Bongaerts, dr. ir. Gelissen, en zoovele andere nog, die een reserve noodig hadden gemaakt, welke met het vage woordje „meestal" in den aangehaalden volzin niet voldoende belichaamd is. In zijn pogen om massa-psychologie, zeg desnoods ras- of stam-psychologie, te geven, moge de schr. niet altoos geslaagd zijn, er staan toch ook heel rake dingen in zijn boekje, die van scherpen kijk en durven-zeggen getuigen.

Summa summarum: een lezenswaardig en optimistisch werkje van vaak sterk-subjectieven geest en objectief-lijkende gestalte.

Van Term.

Ph. C. Visser, 8335.
DOOR DE BERGWOESTIJNEN VAN AZIE. Geïllustreerd. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1932. (26 × 18) 408.

Het onderhavige boek geeft hier en daar teekenen, dat het in groote haast geschreven werd. De konstruktie der volzinnen is vaak hakkelend. Maar het verhaal is er niet minder boeiend om. Visser neemt ons mee van Kaschmir over den boozen Karakoroem naar Chineesch Turkestan, waar hij den winter slijt om bij het aanbreken van de lente weer terug te marcheeren. Gelijk zulks met meer reizigers het geval is legt hij er ijselijk den nadruk op, dat zijn ondernemen heelemaal niet met eene sportieve explosie gelijk gesteld mag worden, maar dat het alléénlijk op touw gezet werd om de wetenschap te dienen. Hij had daartoe een Zwitser meegenomen van wege de geologie; een Nederlander, de heer Sillem, voor de vogels en de insekten en een Indiër ten bate van de topografie. Visser zelf heeft zich vooral in ijs en gletschers verdiept.

G. S.

FRANSCH.

Pierre Goemaere, 8336.
SOLEILS DE MINUIT. Geïllustreerd door Nestor Cambier. *Desclée de Brouwer & Cie., Paris,* 1932. (19.5 × 14). 155 blz.

Het moderne reisverhaal mist de bekoring die de reizen van Bontekoe en de tochten van Barentz en Heemskerk hadden, nl. de verrassung van het totaal-onbekende, die aan het onbenulligste avontuur een ongekend hevige spanning verleende. De streken, die thans beschreven worden zijn veelal bekend; het avontuurlijke is nagenoeg verdwenen; de moderne verkeersmiddelen hebben de buitengemeene kwaliteiten van den vroegeren reiziger overbodig gemaakt. De reis die Pierre Goemaere beschrijft in zijn: *Soleils de minuit* is dan ook absoluut niet spannend, wat niet wil zeggen, dat ze niet boeiend zou zijn, of niet interessant. Integendeel. In een stijl waar de helderheid van de poolstreken doorheen schijnt te stralen worden IJsland, Spitsbergen, de Poolzee en de wateren daartussen voor oogen gevoerd, duidelijk, levendig en sober. Het voornaamste van kultuur en volksaard, levenswijze en historie maken het verhaal in geestelijk opzicht belangrijk. Ook daarin is soberheid betracht, zonder te weinig te geven, zoodat het inzicht niet vertroebeld wordt door een teveel aan eruditie, terwijl de geestigheid van den auteur de verveling verdrijft op de dagen, dat er niets dan zee is rond het schip.

G. v. R.

DUITSCH.

Walter Bosshard, 8337.
INDIEN KÄMPFT! Geïllustreerd. *Strecker & Schroeder, Stuttgart,* 1932. (24 × 16) 372 blz.

Het gebeurt niet vaak, dat men met voldoening een Duitsch boek over eene Engelsche aangelegenheid leest, maar in het onderhavige geval is de auteur een Zwitser en dat verklaart misschien zijn objektiviteit en zijn onderscheidingsvermogen. Bosshard heeft Indië als journalist bereisd en in de artikelen, welke hij samenstelde, bestendig zijn best gedaan den Indier te geven, wat des Indiers is. Vooral in zijn z. g. vrijheidskamp met de Engelschen. Maar erg goed komt de Indiër, en vooral de Brahmaan, niet uit het pleit te voorschijn. Wat de vrijheidsbeweging betreft is Bosshards eind-conclusie, dat Ghandi zijn leven lang niets als destruktieve politiek gevoerd heeft en tot het niveau van een nulliteit afzakt bij zijn zeer schaarsche pogingen opbouwend werk te verrichten. Bosshards beschouwingen houden zich niet louter met staatkunde bezig, want hij wijdt ook lezenswaardige opstellen aan andere onderdeelen van het gemeenschappelijke leven in Indië.

G. S.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

P. H. Brans, 8338.
ENERGIEBRONNEN VOOR RADIOAPPARATEN. Geïllustreerd. *De Techniek, Antwerpen,* 1932. (21 × 14). 143 blz.

Zooals de titel aangeeft behandelt dit boek de energiebronnen der gloeidraad- en anodebatterijen voor het radiotoestel. Op zeer eenvoudige wijze is hier de werking van een accu verklaard, waarbij de grondslagen der scheikunde even besproken worden. Ofschoon niet zonder feilen krijgt de lezer hiervan een idee, waardoor de practische conclusies over de accuverzorging begrijpelijker worden. Ook de toestellen voor het laden van accu's zijn uitvoerig besproken. Menige fabriek en teekening zal echter onbegrepen blijven voor den beginneling, waarvoor toch dit werkje geschreven zal zijn
Ook voor diegene, die cijfermateriaal over accumulatoren en droge batterijen van bepaalde firma's bij elkaar wenschen te hebben, zal dit werkje dienstig zijn. *Ks.*

J. F. Ch. Dix, 8339.
DE VERZORGING VAN ONZEN TUIN. Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 1932. (23.5 × 16). 222 blz. *f* 4.90.

In de prachtige reeks boekwerken over bloemen en planten, welke tot nu toe bij de U.-M. „Kosmos" verscheen, ontbrak nog een deel, dat gewijd is aan de verzorging van den liefhebberstuin. De hoofdredacteur van *Floralia,* J. F. Ch. Dix, heeft thans in deze leemte voorzien, door een boek te schrijven, dat niet zoozeer den nadruk legt op de samenstelling en indeeling van den tuin, zooals tuinarchitect Dinn dit deed in *„De Villatuin",* doch dat meer een leidraad is bij het kweeken en verzorgen van bloemen, boomen, struiken, fruit en groenten. Dit boek vormt aldus een noodzakelijke aanvulling, daar zelfs de best aangelegde tuin op den duur een onooglijk aanzien krijgt, als de bloemen en planten niet met kennis van zaken worden behandeld.
Met dit boek kan men zich op aangename wijze en zonder veel inspanning die kennis verwerven. Eenige gekleurde platen, een groot aantal fraaie foto's en tal van teekeningen verduidelijken den tekst en stellen de belangrijkste werkzaamheden aanschouwelijk voor. Een uitgebreid register vergemakkelijkt bovendien het opzoeken der ontelbare gegevens. Dit handboek kan door geen enkelen tuinliefhebber gemist worden.
W. Blokveld.

De Gorter, 8340.
HOE MAAK IK ZELF EEN TELEVISIE-ONTVANGER? Geïllustreerd. *Kosmos, Amsterdam,* 1932. (21 × 14) 64 blz.

Dit boekje geeft in een kort bestek op een duidelijke wijze de hoofdzaken van de televisie uitzending en ontvangst volgens het systeem David en wijst den weg aan om zelf een ontvang-apparaat te construeeren. Uit alles blijkt, dat deze weg zeer moeilijk is en slechts door amateurs, die zeer handig zijn, met succes te volgen is. Voor deze amateurs kan dit boekje zijn diensten doen, ofschoon ook anderen met belangstelling dit werkje zullen lezen. Doel en uitvoering alsmede de afbeeldingen zijn uitstekend.
Ks.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

Hendrik de Man, 8341.
MASSA EN LEIDERS. *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1932. (24 × 16). 49 blz.

Wanneer we de gedachtengang van H. de Man in deze merkwaardige brochure ontleden, komen we tot het volgende schema: De stichters der kapitalistische democratie hadden tot ideaal het volk van passief object tot handelend subject om te vormen. Doch in plaats eener oude afhankelijkheidsverschijning der massa kwam een nieuwe, ofschoon naar andere methoden. Vandaar een zekere sceptische verhouding tot de democratie, die schijnbaar tekort schoot. Toch veranderde er veel in de machtsverhoudingen. De sociale angst voor physiek geweld van bovenaf is veranderd in vertrouwen op de suggestieve invloed der leiders. Dit is volgens H. de Man de verlossing, gebracht door 't socialisme: „De overwinning van de sociale angst door vertrouwvolle overgave in de leiding." De band tusschen leider en massa moet zijn: verantwoordelijkheidsgevoel jegens de menigte, vertrouwen in den leider, onderling innig verbonden door een groeiende eenheid van subject en object. Waarachtig leiderschap is geen bureaucratie doch 't voorhouden van helder bewuste richtlijnen, waarvan leider en massa de beteekenis beseffen, en die overeenstemmen met de diepste, gemeenschappelijke wilsrichting der massa. Door zulk een leider moet de oplossing nagestreefd worden van de antinomie tusschen belangen en idealen, om de passiviteit der massa tot een vruchtbare activiteit om te scheppen. De leider zij een aristocraat in leidersdeugd, hij moet niet de massa willen dienen, maar de waarheid.
Tot slot volgt een beschouwing over „het collectieve onderbewustzijn".
Wat we van een vroeger verschenen werk van H. de Man zeiden geldt ook hier: Merkwaardig zijn al zijn geschriften, omdat ze zoo dicht de waarheid benaderen. 't Is jammer, dat hij niet enkele stappen verder zet en met dezelfde onbevangenheid zich openstelt voor de beschouwing der sociale stroomingen in 't licht eener hoogere gedachte.
P. Constantinus, O.Cap.

Mr. L. Triebels, 8342.
HOOFDLIJNEN DER ENCYCLIEK. *Dekker & Van de Vegt, Utrecht,* 1932. (24 × 15.5). 23 blz.

Na een vrij uitvoerig Voorwoord van Prof. Mr. P. J. M. Aalberse, dat op zich zelf reeds een aparte verspreiding waard is, teekent de Hoogleeraar aan de Handelshoogeschool te Tilburg, Mr. L. Triebels, duidelijk, raak en zuiver tot in 't minutieuze de hoofdlijnen van 's Pausen beroemde Encycliek „Quadragesimo Anno". Allen, die uit den tekst dezer grondleggende en op „Rerum Novarum" voortbouwende Encycliek nauwkeurig en veilig willen opdiepen, wat de Paus er zoo conscientieus voorzichtig, en degelijk gestaafd in neerlegde, is deze rede in brochurevorm een veilige gids, die in korte, juiste trekken

de strekking toont van 's Pausen voornaamste uiteenzettingen. Deze brochure, gelezen als voorbereidende studie der Encycliek zelve, zal ons deze laatste in al haar schoonheid, klaarheid en voorzichtige wijsheid doen begrijpen. Deze brochure is een meesterstukje van sobere, juiste, veilige belichting. *P. Constantinus, O.Cap.*

FRANSCH.

Beau de Lomenie, 8343.
QU' APPELEZ-VOUS DROITE ET GAUCHE? *Librairie du Dauphin, Paris,* 1931. (12×9). 166 blz. ing. Ffr. 12.—.

Rechts-Links: die woorden, waarvan men in het politieke Fransche vocabularium een zoo druk gebruik en misbruik maakt, hebben tegenwoordig wel een heel duisteren zin. Dat bekennen allen, die een antwoord geven op de navraag, gedaan door den jeugdigen schrijver van dit boek. Hij heeft behalve Parlementsleden vooraanstaande sociale werkers als Lyautey en groote politieke schrijvers om hun gedachte gevraagd. Van hun dikwijls tegenovergestelde antwoorden — want ze komen van twee kanten — geeft Beau de Loménie een knappe analyse en hij komt tot de gevolgtrekking, dat de afwijkende meeningen van zijn zegslieden op slot van zaken uit twee tegenstrijdige en onherleidbare metaphysische thesissen voortkomen. Ondanks de tegenwoordige idee- en partijverwarring, bestaat er dus wel degelijk een rechter- en linkergeest. De eerste beschouwt onze wereld als onvolmaakt, maar op weg naar het absolute der Eeuwigheid. Hij ziet, dat de mensch noch van het verleden, noch over de toekomst meester is, en dat hij het tegenwoordige moet regelen naar beginselen, die boven hem liggen. Hij plaatst dus de persoonlijke activiteit in een geheel.

De tweede beweert, dat de mensch slechts een voorbijgaande wijze is van een steeds in beweging zijnde stof. Hij ontkent de onsterfelijkheid der ziel en het bestaan van God. De mensch kan dus zijn leven inrichten, zooals hij het verkiest. Hij is vrij en is van niemand afhankelijk; zijn bevoegdheid en durf geven hem alle rechten. Dit vooral wordt heel nauwkeurig aangegeven en maakt dit boek buitengewoon leerzaam. *J. de V.*

DUITSCH. 8344.

(Zonder naam)
DER GROSZE HERDER. *Herder & Co., Freiburg im Breisgau,* 1932. Deel II. Batterie bis Cajetan. 596 blz. M. 34.50.

De huidige wereld geeft 'n ontstellend beeld van verwarring en onzekerheid en wat de toekomst brengen zal: men kan er niet zonder huiver aan denken. En 't is niet op de laatste plaats Duitschland, dat, innerlijk verscheurd door partijschappen, aan de wereld zich vertoont als 'n geslingerd schip op hooge zee: de stuurman heeft nog 't roer in de vaste hand, maar hoe lang nog?

Zoo moesten we onwillekeurig denken, toen we 't tweede deel van de nieuwe „Herder" doorbladerden: als vanzelf drong zich dat contrast aan ons op: allerwege in 't eigen land van de uitgever destructie en weifeling en aan wanhoop grenzende moedeloosheid... maar Herder gaat rustig en doelbewust verder aan de bouw van z'n geweldig werk. Dat dwingt respect af, dat is iets van grootsche allure.

Vergeleken bij 't eerste deel, zit er vaart, climax in dit tweede. Over de uiterlijke verzorging hebben we reeds de loftrompet gestoken: zelfs overtreft dit boek z'n voorganger in dit opzicht. In 1728 kolommen staat hier weer samengebracht 'n onuitputtelijke schat van allerlei wetenswaardigs op verschillend gebied. Maar die tekst is weer geïllustreerd op zoo overvloedige en actueele wijze, dat deze encyclopedie tot nog toe gerust kan wedijveren met haar concurrenten, waarbij zij er vele achter zich zal laten. De zwarte plaatjes zijn ontelbaar, de gekleurde groot in aantal, qua uitvoering beide áf. 't Schrijven van 'n recensie is werkelijk 'n karwei: want onder 't schrijven bladert ge telkens en telkens weer 't boek door, blijft nu 'ns geinteresseerd bij 'n energieke uitvinders- of geniale kunstenaarskop staan, bewondert dan weer de zeer zuivere reproducties van beroemde schilderijen, de gedétailleerde afbeeldingen van de nieuwste wonderen der techniek, de schoonheid der aarde met haar rijke flora en fauna, haar overweldigende natuurtafereelen. Bij sommige artikelen blijft ge geboeid lezen, zooals dat over de Bijbel, over „Beleuchtung", over bier (nog geen bewijs van alcoholisme!) over de bijen, 't bibliotheek-wezen, zoodat er zoo zoetjes aan 'n paar uurtjes zijn voorbij gegaan en de lengte van 't geschrevene niet evenredig is aan de tijd, die men er aan heeft besteed. Wel 'n bewijs, hoe ongemeen-interessant dit boek is. En ge ontmoet telkens zoo van die détails, dat ge met voldoening constateeren moogt: actueel in de hoogste mate! 't Hoeft niet nader gezegd te worden, dat deze geweldige katholieke onderneming met reden en recht aanspraak maken kan op ons respect niet alleen, maar vooral ook op onze steun, die we geven kunnen, door op dit kostbare werk in te teekenen. *L. F.*

XII. LEERBOEKEN.

NEDERLANDSCH.

Dr. E. Rijpma, 8345.
BLOEMLEZING UIT DE NEDERLANDSCHE LETTEREN. Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen.* 1932. (20.5×16.5). 530 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 4.50.

De bruikbaarheid van deze bloemlezing wordt voldoende bewezen door het feit, dat reeds de de vierde druk van de pers kwam. Ze is aangevuld met werk der jongeren. Van de katholieken zijn o.a. vertegenwoordigd: Bernard Verhoeven, Jac. Schreurs, Albert Kuyle, Albert Helman, Wies Moens en Marnix Gijsen. *W. B.*

XIII. VOOR DE HUISHOUDING.

NEDERLANDSCH

Clara Frankfort, 8346.
EENVOUDIGE HANDWERKEN. Geïllustreerd. *A. Strengholt, Amsterdam,* 1932. (19×13). 105 blz.

Voor onze lezeressen die graag handwerken of wat knutselen, is dit eerste deeltje uit de serie „Denken en Doen" een bijzonder goede handleiding, die wij gaarne aanbevelen.

Men vindt hier aanwijzingen voor het maken van lampenkappen, kussens, tasschen, voor het beschilderen van glas, voor wolwerk, zaadpleister-

werk, enz., te veel om op te noemen. Er is veel nieuws uit te leeren, alles is duidelijk omschreven en rijk geïllustreerd.

L.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Marcel J. Artz, 8347.
DE WATERRATTEN EN DE VROOLIJKE DUIKERS. *De Steenuil, Amsterdam,* 1931. (16×14). 224 blz.

Deze kostschoolgeschiedenis is zoowat volgens 't oude recept met een directeur die „beul'' genoemd wordt en 'n stelletje jongens, die „guitenstreken'' uitvoeren, bijv. met z'n allen uitbreken. Die „dappere'' jongens durven niet den directeur te zeggen dat zij bij die gelegenheid een portefeuille gevonden hebben,die den directeur toebehoort en evenmin, dat ze vergaten een brief van hun teekenleeraar te overhandigen. Gevolg is: verdenking van den teekenleeraar en op het uiterste nippertje bekentenis van de jongens, waarvan een door de opwinding zwaar ziek wordt. Later redden dezelfde jongens op zeer dramatische wijze den directeur van een wissen dood. De directeur is op eens beul-af en wordt 'n vriendelijk mensch. 'n Beetje opgeschroefde jongens-lectuur.

Alb. Steenhoff-Smulders.

R. D. Douglas, 8348.
DRIE PADVINDERS IN AFRIKA'S WILDERNIS. Geïllustreerd. *H. Meulenhoff, Amsterdam,* 1932. (23×18). 159 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 3.25.

Drie Amerikaansche padvinders zijn uitgekozen om met de heer en mevrouw Johnson door Afrika's wildernis mee op expeditie te gaan. De Johnson's maken filmopnamen van allerlei dieren in het wild en hebben de film *Simba* ook samengesteld. De jongens beleven van zelf een spannenden tijd. Ze zien eerst Parijs, maar dan gaat het naar Afrika, de wildernis in. De jongens vertellen zelf. De expeditie van Johnson schiet geen dieren, alléén om versch vleesch te hebben en uit zelfverdediging wordt gejaagd. De jongens mogen ieder één leeuw schieten en uit de nog al nuchtere jachtverhalen, zouden we opmaken dat de Afrikaansche leeuwen heel niet graag kennis met den mensch maken, vrij zelden aanvallen. Buffels zijn feitelijk veel gevaarlijker. Jongens zullen van dit boek genieten. 't Is versierd met zeer mooie foto's.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Wijnanda den Dulk, 8349.
HOE DOP ZICH VERLOOFDE. *P. D. Bolle, Rotterdam,* 1931. (21×15.5). 214 blz.

Weer van die onbenullige meisjesboeken, waarvan we al méér dan genoeg hebben. Eerst de avonturen van Dop als schoolmeisje met al de „aardigheden'' thuis en op school volgens het oude recept. Vlak daarop, nog in haar eerste vacantie, verlooft Dop zich, precies alsof het om 'n prettig avondpartijtje ging. Wat hebben onze meisjes aan de verhalen van dit soort „snoesjes'' en „dotjes'', die alleen maar aan zich zelf denken? 'n Slappe en slap-makende lektuur.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Evelyn Feitsma de Hoogh, 8350.
LEELIJK ANNEKE. *De Steenuil, Amsterdam,* 1931. (24×16). 206 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.

'n Jeugdboek, géén kinderboek. Alleen voor meisjes boven zestien. Anneke, wiens moeder jong stierf, wordt bij 'n lieve tante opgevoed en geniet er 't vrije buitenleven. Vader hertrouwt met 'n hartelooze vrouw, die 't meisje goed voelen doet, dat ze leelijk en niet aanvallig is. Anneke loopt van huis weg en wordt op kostschool gedaan. Nog heel jong verlooft ze zich met haar jeugdvriend, de buurman van Tante. Maar als 't mooie zusje van haar stiefmoeder logeeren komt, weet deze den jongen man voor zich te winnen, wat ook gelukt. Anneke blijft achter, maakt 'n moeielijken tijd door. Haar vader heeft voor de verkwistende stiefmoeder haar erfdeel verspeelt en wordt zenuwziek. Zijn vrouw verlaat hem. Later gaat Anneke weer naar de tante, waar haar echte thuis altijd is geweest; dáár neemt zij ook op het vrouwtje van Joost, haar ontrouwen minnaar, dat ziek en radeloos tot Anneke komt. Na den dood van 't vrouwtje voedt Anneke het kindje op en trouwt later met Joost, waar zij haar laat geluk vindt. Háár stiefkind vindt het dagboek van moeder Anneke en schrijft haar levensgeschiedenis. Onschuldige doch niet hoogstaande meisjeslectuur.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Francis J. Finn, S.J., 8351.
PERCY WINN. Geïllustreerd. *R.K. Boekcentrale, Amsterdam,* 1931. 303 blz. (25×16.5). ing. *f* 2.40, geb. *f* 3.—.

Een nieuwe bewerking van het boek van Pater Finn, waarin Tom Pleyfair de hoofdrol vervult. Wij kennen geen geschikter lectuur, dan dit frissche, levende, boeiende jongensverhaal.

L. S.

A. D. Hildebrand, 8352.
KABOUTER KANDAT. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1931. (23×17). 148 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.

'n Alleraardigste verzameling sprookjes om voor te lezen of te vertellen. Ook de kinderen, die lezen kunnen, zullen er nog lang plezier in hebben. Ze zijn kinderlijk van taal, leuk fantastisch, gelijk sprookjes zijn moeten en kostelijk humoristisch.

Abl. Steenhoff-Smulders.

A. M. de Jong, 8353.
VAN OORLOGJE SPELEN EN HELDENDOM. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (15×12). 240 blz. ing. *f* 0.65.

Wie kent niet de kinderplaatjes met korte onderschriftjes uit de krant? Er zullen maar weinig kinderen zijn, die 's avonds niet 'n half uurtje zoet gehouden worden met de griezelige of heldhaftige verhalen,die de figuren hebben te beleven. De inhoud is vrij onschuldig, hoewel de bekende socialistische schrijver A. M. de Jong niet nagelaten heeft er 'n socialistische strekking in te leggen. Waar 't hier echter gaat over 'tkweeken van 'n pacifistische geest kunnen katholieke

ouders, die over voldoende fantasie en onderscheidingsvermongen beschikken, ze wel gebruiken om er vertelmateriaal uit te putten.

E. P. T.

Elsa Kaiser, **8354.**
DE TWEE ZUSJES. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1931. (23×15). 165 blz.

Schrijfster vertelt ons lief en leed van de twee zusjes Annie en Marietje Vander Velden, dochters van schatrijke ouders. Van de verloving en het huwelijk van Annie en de kostschooljaren van Marietje. Blijkbaar wil de schr. het hedendaagsche meisje wijzen op de erkenning van het ouderlijk gezag.
Een aardig geschreven meisjesboek. Neutraal.

B.

Elsje Klein, **8355.**
LIZE NOORLAND. *De Steenuil, Amsterdam,* 1931. (24×15). 271 blz.

'n Boek voor oudere meisjes, maar...... wanneer ze het niet lezen missen ze niet veel.
Lize Noordland is wel 'n allersnoezigst meisje en zóó weinig modern in den verkeerden zin, dat het verhaal niet zoo heel nieuw lijkt. Verkeerd is het volstrekt niet. Alleen is de karakterteekening van het negentienjarig Liesje vrij onmogelijk, wanneer ze heel haar leventje op 'n onbewoond eiland had gezeten, zou ze niet onnoozeler kunnen zijn. Haast had ze haar levensgeluk daardoor verspeeld, maar 't komt alles goed terecht. 't Is ons te slap en te week én wat de geschiedenis én wat de stijl betreft. Elsje Klein is vast nog even onvolgroeid als Liesje Noordland.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Dick Laan, **8356.**
RUDI'S SPAANSCHE AVONTUREN. Geïll. door E. Reydon. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1931. (25×16.5). 302 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.

Rudi Hansen is 'n sportjongen van 't goede soort, bij wien eerlijkheid bovenaan staat. Hij is nog jong maar al verbazend knap zeiler. Na 'n ziekte wordt hij door z'n oom in Spanje te logeeren gevraagd en z'n vriend mag mee. De twee jongens beginnen reeds dadelijk met geweldige avonturen te beleven en door zeeroovers te worden gevangen genomen. Daarna hebben ze 'n heerlijken tijd bij Oom Jacob en willen ook absoluut 'n stierengevecht meemaken, maar ze vinden het te akelig om er te blijven. Dat ze kennis maken met een echt stierenvechter, die een geboren Hollander blijkt te zijn, vinden ze natuurlijk éénig. Ook dat ze mee mogen doen aan 'n zeilwedstrijd, waarbij ze de tweede prijs winnen. Jongens zullen het graag lezen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Nanda, **8357.**
JOL KWIK. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1931. 221 blz. (23.5×15.5). ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.

Jol Vredenstein is een erg bewegelijk meisje, vandaar haar bijnaam Jol Kwik — dat haar ouders en onderwijzers veel zorgen baart. De eene dolle streek volgt op de andere. Ze heeft echter een goed hart en neemt zich dikwijls voor haar ouders geen verdriet meer te doen. Als ze wat ouder wordt, wordt ze ook verstandiger en de liefde voor haar moeder doet haar tenslotte alle moeilijkheden overwinnen.
Een genoegelijk verhaal voor onze meisjes. Neutraal.

L.

Dirk Nusbaum, **8358.**
EEN PADVINDER IN MESSA VERDE. Uit het Engelsch vertaald. Geïllustreerd. *H. Meulenhoff, Amsterdam.* (23×18). 172 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 3.25.

Messa Verde is het oude Indianen-land en een nationaal park van Amerika. Er mag niet in gejaagd of gebouwd worden, het ligt in den uitersten Zuid-Westhoek van Colorado. Dirk Nusbaum, de twaalfjarige zoon van den Directeur van het park, vertelt hier er over. Zoo'n jongensleven daar is van zelf heel interessant. Dirk's vader is geoloog en hij moet het ook worden. Zoo hooren we meer van de oude Indiaansche ruïne's van opgravingen en onderzoekingen, dan van het landschap en de dieren, die er leven. Er zijn vele merkwaardige foto's in.
'n Uitstekend jongensboek.

Alb. Steenhoff-Smulders.

N. J. P. Smith, **8359.**
PROP'S VOETBALCLUB. Geïllustreerd door Jan Lutz. *P. D. Bolle, Rotterdam,* 1931. (23×1.5). 200 blz. ing. *f* 1.60, geb. *f* 2.50.

Prop is de zoon van den burgemeester van 't dorp en wel 'n heel vroolijke, maar juist geen makkelijke jongen. Burgemeester is gelukkig ook 'n wijs huisvader en dan is er nog in 't dorp 'n verstandige jonge dominée, die veel van jongens houdt. Zoo ontstaat Prop's voetbalclub, die heel wat straatschenderij voorkomt en door het kranig spel van het elftal 't dorp nog beroemd maakt.

Alb. Steenhoff-Smulders.

FRANSCH.

M. Th. Latzarus, **8360.**
PAQUES. *Desclée de Brouwer & Cie., Paris* 6, 1932. (20×15.5) 104 blz.

Een zeer bevattelijk geschreven boekje voor Fransche kinderen waarin het Lijden van onzen Meester vertellenderwijs verhaald wordt, aan een jongetje dat — vroeg wees geworden — na veel wederwaardigheden, door een dame wordt opgevoed.
Voor Hollandsche Mulo-kinderen is dit boekje zeer geschikt om te vertalen en zoodoende hun Fransche woordenschat te verrijken.

E. P. T.

Electr. Boekbinderij v. h. Fr. Geertsen & Zn. GROOTESTR. 29 NIJMEGEN

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

J. A. VAN DEN HEUVEL CITROËN-GARAGE — EINDHOVEN
LEENDERWEG 71 — TELEFOON 3806
Luxe-Auto-verhuur- en Taxi-bedrijf voor binnen- en buitenland. Reparatie-inrichting. Verkoop van Olie, Benzine en Banden.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW
TELEF. 3313
GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

Beddenmagazijn ANTON VEEGER
Speciaal adres voor
Slaapkamermeubelen, Bedden
Matrassen - Dekens - enz
Vraagt prijsopgave...
Molenstraat 142 — Nijmegen — Telefoon 123

Begunstigt onze Adverteerders,
door bij hen uwe inkoopen te doen.

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Leest de advertenties en begunstigt onze Adverteerders.

GODSDIENST EN ZEDELIKHEID
OVER DE GRONDSLAG VAN DE PLICHT
DOOR: MGR. PROF. DR. J. HOOGVELD,
Hoogleeraar a.d. R. K. Universiteit te Nijmegen.
PRIJS f 0.75.

VERSLAGBOEK
DER 6e R.K. PAED. WEEK
gehouden te Tilburg op
24, 25 en 26 Augustus 1931.
PRIJS f 1.50.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij de Uitgevers
DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE — TILBURG — POSTREKENING 51023

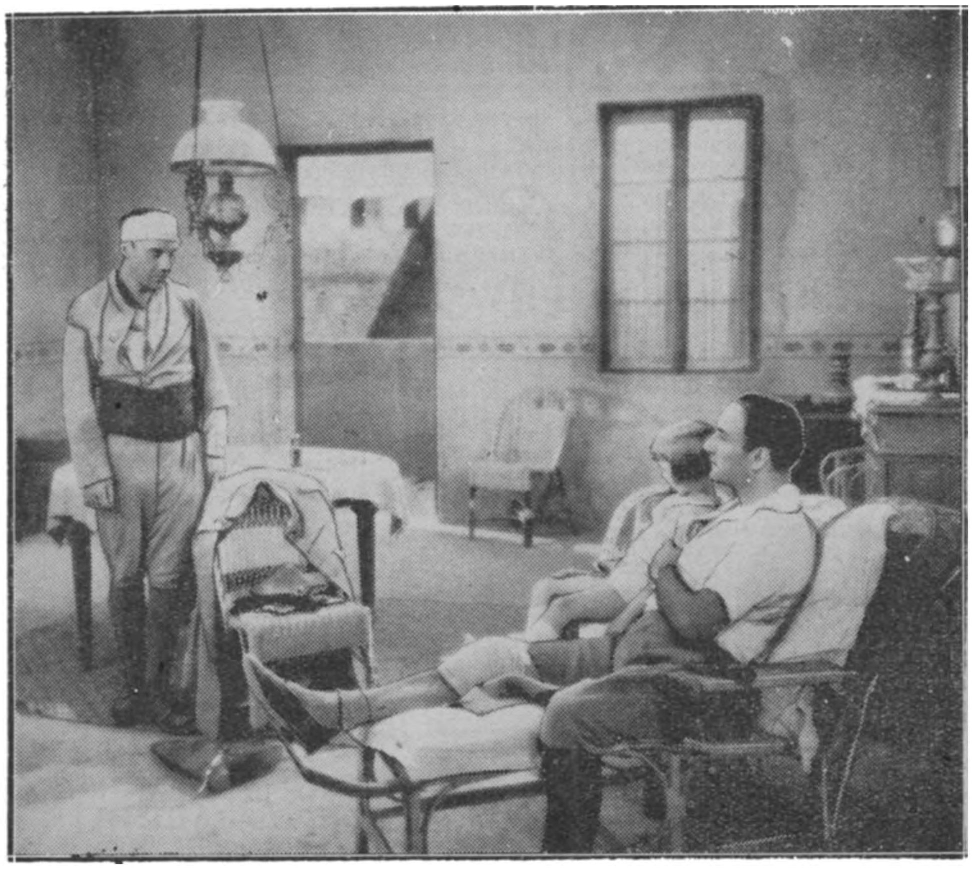

'n *Afbeelding uit „Le Sergeant X."*

Voor de vrienden van de film.

De film „Sergeant X".

Den theologisch verlichten of zelfs den eenvoudig katholieken mensch mogen we voorloopig in de film niet zoeken. Niet omdat hij er niet thuishoort, zoodat we er hem wel eerst of laatst moeten brengen, — maar omdat we niet redelijk mogen hopen hem in de heerschende produktie te vinden: hij is er niet. Het is dus een bizondere vreugde eens een film te zien waar zooniet de klaarheid der begrippen, dan toch de zuiverheid van den wil wordt bewaard, een film waar de liefde nu eens niet gebruikt wordt als een middeltje tot vermaak of op zijn beste als een element van eigen persoonlijk geluk. Kort: in Sergeant X vinden we ware liefde en dat is veel. Zeer veel.
Op één der verdiepen van een groot burgershuis komt een man aanbellen. De meid vindt hem niet erg interessant: zoo maar slordig aangekleed, kent bijna geen Fransch, het zal wel een schooier zijn (dat krijgen wij en hij, in de telefoon te hooren). Vlug is hij dan ook de deur uit, juist tijd genoeg om de woorden af te schrijven die onder het portret van een man stonden geschreven. In het koffiehuis (atmosfeer harmonika-muziek) wordt het woord voor woord ontcijfers: „A ma chère femme." Gevolg: we zien hem vrijwilliger in het vreemdenlegioen, weg naar Afrika. Geen nutteloos getraan of pathos.
Zijn vrouw die hem dood waant is hertrouwd: het offer wordt eenvoudig en sterk gebracht (atmosfeer: harmonika-muziek): Zonder woorden of gebaren is hier een groot drama gebeurd. We zagen het enkel in de oogen van Mousjoukine: de schoonste oogen die ooit de film heeft laten zien. Kazerne-leven, hard en hoekig, links, rechts, links, rechts, veel voeten en armen en weinig mensch. De Russische Kineast Strijefsky laat voor ons echter achter de ziellooze tucht toch wel wat hartbeweging (onreglementaire hartbewegingen) en zelfs wat humor.
Zijn vrouw komt in het garnizoen waar hij dient, met zijn eigen kind: hij ziet alles, hij hunkert, maar hij zwijgt en blijft een schaduw aan het venster. Tijdens de belegering heerscht er waternood in het garnizoen; hij geeft zijn eigen veldflesch voor het zieke kind en zwijgt zijn naam; zij ziet enkel een gevende hand. En als dan eindelijk de twee mannen tegenover mekaar staan: de kapitein en de redder van het garnizoen (nu sergeant geworden) „wat zullen we doen, we hebben gelijke rechten", dan komt het antwoord weer dat hij zoolang heeft overwogen en uitgevoerd: „U bemint ze, bij u zal ze gelukkigst zijn ze mag niets weten." Sergeant X stapt vooraan, zijn mannen volgen, links, rechts, links, rechts, geen gevoel, geen getraan, sterkte, zuiverheid, offerliefde.
Wij, katholieken, merken onmiddellijk waar hier nog de zwakheid schuilt: het gemis aan inzicht in de wezenheid van 't huwelijk, in zijn goddelijke bindkracht, die maakt dat geen mensch, zelfs niet de edelste over ontbinding beslissen kan, en dat één alleen rechten heeft, de eerste, de eenige echtgenoot. Doch we zien ook evengoed het belang van die andere waarheid die hier wel wordt beleefd: dat liefde essentieel offer is, en dat dus zelfs buiten 't christendom de ware liefde aan 't leven den zin van 't offer leert. Klaarder gezegd: We zien hier de eerste beslissende beweging van alle geestelijk leven: het overwinnen van eigen zelfzucht uit liefde voor een ander, en we weten dat wie voortgaat op den weg der ware liefde er geleidelijk alle andere waarheden ontmoeten zal. Wie mijn geboden onderhoudt (de liefde is het groote gebod)...... aan hen zal ik mij openbaren

Tafelmessen en Dessertmessen
ROESTVRIJ
van de EENVOUDIGSTE tot de FIJNSTE UITVOERING bij
Speciaalhuis in Solinger Staalwaren
HEUVELSTRAAT 14 — TILBURG

Tennis-, Voetbal- en alle Sportartikelen
Firma Joh. van Rooij, Haagdijk 56, Breda.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met: onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003

Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

Adverteeren is succes in zaken.

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT
Review for the use of learned world · Revue du monde savant · Rassegna del mondo scientifico · Revista del mundo cientifico

Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke
Unter redaktioneller Mitarbeit von
Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**
Herausgegeben von
Dr. E. O. Ebert Oberbibliothekar u. Stellvetr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent** Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erschient jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich 6 Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4.- Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In- und Auslandes. Die Berichte erschienen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache

Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12.—, geb RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.—: Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.—, Einzelheft RM. 2 50.

Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos
Walter de Gruyter & Co, Berlin W 10, Genthiner Str. 38

2000 Nieuwe abonné's
Bijna 2000 nieuwe abonné's werden ingeschreven voor de twaalfde jaargang van
HET SCHILD
De abonnementsprijs is laag
De inhoud trekt de belangstelling van elk ontwikkeld katholiek en niet-katholiek. . . . .
Gratis proefnummer.
Propaganda Secretariaat
O. Nassaulaan 16 — 's Bosch
Advertentie-tarief:
N.Z. Voorburgwal 278-280
Amsterdam. C.

TELEFOON 544
Fa A. van Beckhoven
BROOD-, KOEK- EN BANKETBAKKERIJ
Nieuwe Boschstraat — Breda

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

C. VISSERS - VAN SETERS
Ginnekenweg 4 — BREDA — Telefoon 177
Lood- en Zinkwerker. Aanleg van Gas en Waterleiding.
Magazijn van Sanitaire Artikelen.
GAS- EN KOLENKACHELS.

PAUL MURK
DAMESKAPSALONS
Ginnekenweg 8 — BREDA — Telefoon 1233

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideeën van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.

Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

UITGAVEN VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN, DEN HAAG

WOORDENBOEKEN NIEUWE TALEN.

ELK DEEL AFZONDERLIJK VERKRIJGBAAR BIJ DEN BOEKHANDEL IN VOORRAAD

M. J. Koenen — Dr. J. Endepols
NEDERLANDSCH Zeventiende druk
In één deel . . . . f 5.60

K. R. Gallas en C. R. C. Herckenrath
FRANSCH
Elk deel afzonderlijk . . . . f 3.75
Twee deelen, in twee banden . . . . . . f 7.50
Dit Fransche Woordenboek geeft bij ieder woord de uitspraak phonetisch aan.

I. van Gelderen en J. H. v. Beckum
DUITSCH Zevende druk
Elk deel afzonderlijk . . . . f 3.75
Twee deelen, in twee banden . . . . . . f 7.50

K. ten Bruggencate — A. Broers
ENGELSCH Elfde druk
Elk deel afzonderlijk . . . . f 3.75
Twee deelen, in twee banden . . . . . . f 7 50

Prijs der 4 Woordenboeken NIEUWE TALEN, per stel besteld... f 27.00

MENEER VAN NETTEN

Een boek over Wellevendheid voor iedereen

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

Omslagteekening van den kunstenaar JOAN COLLETTE.

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken.
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geeft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.

Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

„KUNSTLICHT"
ARTISTIEKE VERLICHTING
EN KUNSTVOORWERPEN

GEB. VERHOEVEN

EINDHOVEN — GELDROPSCHEWEG 22 — TEL. 2467

Vermijdt teleurstelling.
VRAAGT BONBONS FINS
Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
Catalogus op aanvraag gratis.

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

Leest de Advertenties en...
Begunstigt onze Adverteerders.

No 9 1 MEI 1932 25 cent

BOEKZAAL

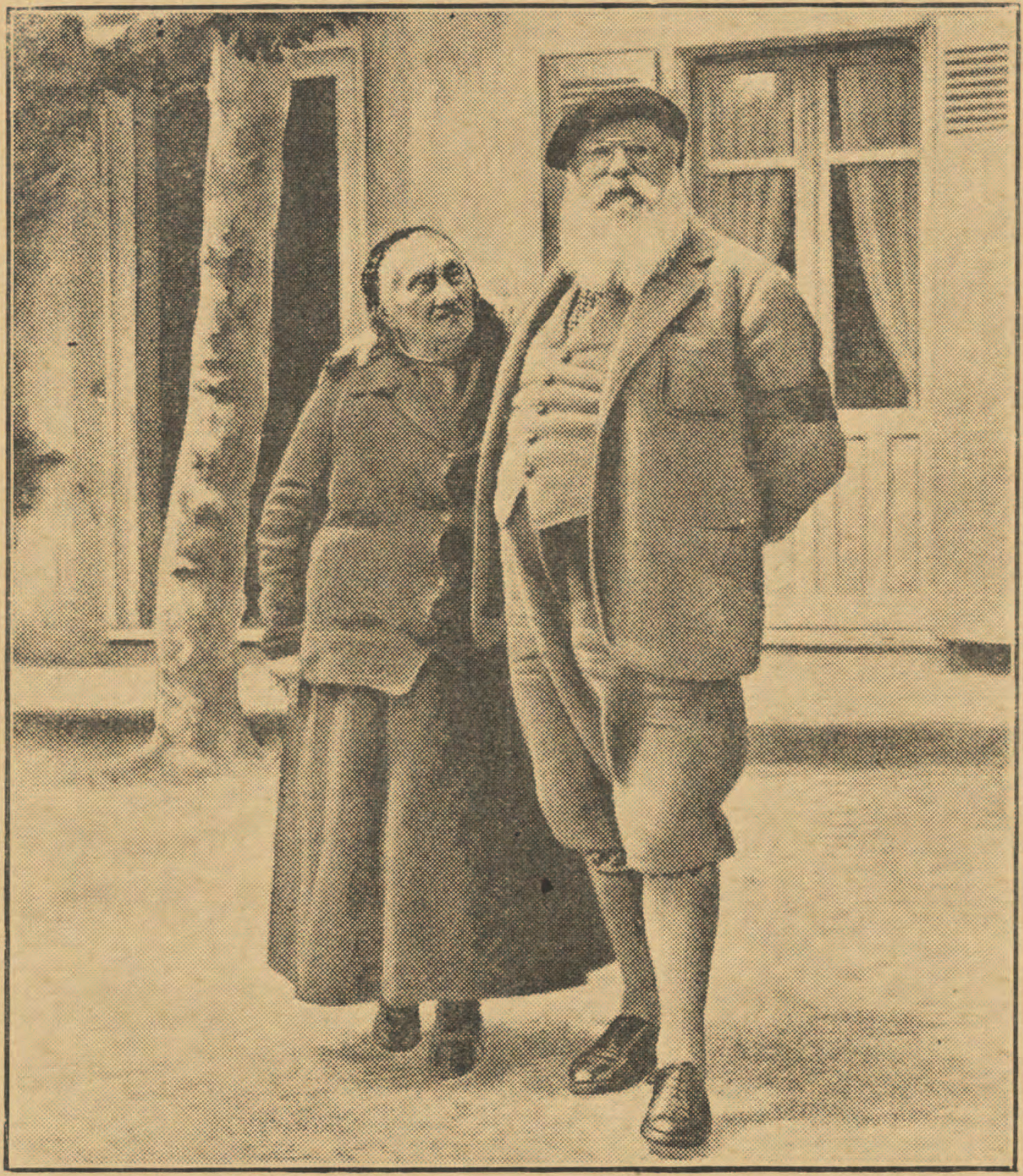

De Fransche dichter Francis Jammes op z'n landgoed in de Pyreneeën.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. *Nadruk verboden.*

L. J. M. Feber: . . . . . . *De stem van Indië.*

Jos Panhuijsen: . . . . *Twee belangrijke romans.*

F. A. Brunklaus: *De natuurlijke historie van het geld.*

M. M.: . . . . *Terug in de wereld.*

Dr. Raph. Kreemers: *Engelsche vrouwen in de literatuur.*

J. J.: . . . . *Normaal Chineesch.*

P. Placidus O. Cap. . . . . *Het Vijfjarenplan.*

UIT BOEK EN BLAD:
De Vrije Bladen — La Nouvelle Revue Française.

VERSCHEIDENHEDEN:
Gabriel Brunet bekroond — Boeken op mailbooten — Het eeuwfeest van W. Scott — Micnael Arlen — Nederlandsche Literatuur in Engeland — Vrouwelijke eerstelingen — De volgende Nobelprijs — Moskou of Londen — Arnold Bennett — D. H. Lawrence — Kipling

BAHLMANN & Co · NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI SIERT DE WONING DOOR CELOTEX
Voorradig in afmetingen van: DIK: . . . 11 m.M. BREED: 91-121 c.M. LANG: 244-260-275 305-366-427 c.M.
N.V. Bouwstoffenhandel H. W. DE KANTER, BREDA, Oede van Hoornestr. 1 en 8, Telefoon 779

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

Fa. Jos. Kimmel en Zonen, Nieuwe Ginnekenstr. 5, Breda, Tel. 2057
Behangerij, Stoffeerderij — Bedden en Matrassen — Complete Woninginrichting

Doet uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren

VOOR **Philips Radio** IS UW ADRES:
„PHILIPS RADIO PRODUCTEN"
Lange Brugstraat 3 - Tel. 1245 - Breda
PHILIPS RADIO SERVICE
VENNINGS & Zn.

Nog een fragment uit de Fransche geluidsfilm Sergeant X, waarin Mosjoukin door z'n suggestief ***spel uitmunt.***

Het Japansch Theater uit Tokio op zijn rondreis door Europa te ***Berlijn gekiekt.***

Waar komt dit zoo sterk uit als in de techniek?

Techniek is toepassing van kracht; efficiency in de techniek is: uit de krachten der natuur op de **meest doelmatige en minst kostbare** wijze het **grootst mogelijke profijt** trekken.

Technici, past die efficiency in de eerste plaats op U zelf toe! In Uw geest sluimeren ook krachten, die niet renteloos mogen blijven rusten. Zij kunnen ten nutte worden gemaakt door studie in **Burgerlijke Bouwkunde, Waterbouwkunde, Werktuigbouwkunde, Electrotechniek, Chemische Techniek**, enz,

Doch . . . : de gaven van Uw verstand en geest moeten door **ervaren onderwijskrachten** worden gewekt en tot ontwikkeling gebracht.

PBNA, het Nederlandsche Technicum beschikt over die krachten.

Vraag het kosteloos verkrijgbaar prospectus No. 44 ten spoedigste aan Ge ontvangt dan bovendien opgave van de spreekuren, die geregeld het geheele land door worden gehouden.

PBNA HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM
DIRECTIE: E. J. ROTHUIZEN EN F. WIND
ARNHEM *Studeer techniek thuis!*
AFD. TEL. 22569

Fa. Rhee & van den Berg
AANNEMERS — BREDA
LOONZAGERIJ EN SCHAVERIJ
Postgiro 111478, Nieuwe Huizen 16, 16a, Tel. 1270

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel 1739. Franciscus-Romanusweg 34

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITIAR

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. - le klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven -
VISCHMARKT 8 BREDA
Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting

„DE MARKSINGEL"
G. A. LOONEN en Co — BREDA.
KERK-SCHOOL-EN TURNMEUBELEN
TEL. 1668 ('s av 828)

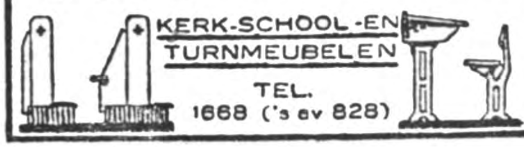

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN **Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.**
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER
OBERLAHNSTEIN
Nederlandsche Mij. **Opgericht 1887**

DE STEM VAN INDIË.

De Nederlandsche literatuur, die den Inlander, de Europeesche, die de zoogenaamde ziel van het Oosten tot object hebben gekozen, staan goeddeels in het teeken van een wanverhouding, van een overigens welwillend misverstand. In den beginne trok men zich van den Inlander, van deszelfs geestelijk en stoffelijk heil ongeveer niemendal aan — al moet worden erkend, dat in de brieven van Coen, ruimer van geest dan heel de horde zijner schraapzuchtige lastgevers bij mekaar, een zeker besef doorschemert van een apostolische roeping. Hoe dit zij, Coen stichtte Batavia op de puinhoopen van Jacadra, maar het leggen van de grondslagen eener christelijke cultuur was hem niet gegeven. Men ging over tot de louter koopmanschappelijke, materialistische orde van den dag.

Met Multatuli kwam de groote ommekeer. En tegelijk inaugureerde hij het groote misverstand, dat teekenend is voor driekwart van onze litteratuur óver den Inlander. Dat hij — en Couperus en Augusta de Wit en zooveel anderen — den Inlander hebben gebeeld, zóó als zij hem zagen, ligt voor de hand. Men kan moeilijk den mensch, het leven beelden ánders dan men ze ziet; niet dat deze zedelijke en aesthetische euveldaad nooit wordt bestaan, maar zij verraadt zich smadelijk door het uitwendig teeken eener vooze rethoriek. Maar het wezen van opgemelde wanverhouding is hierin gelegen dat men begon met zich een Inlander te scheppen naar eigen beeld en gelijkenis, een drager van allerlei idealen, die men zelf fraai en edel achtte, de held van een levenshouding, die men zelf had aanvaard, omdat men meende, terecht of ten onrechte, dat zij de juiste was. Dit gedaan zijnde, trok men zich in den grond van de zaak van den Inlander als object van waarneming niet veel meer aan; men bepaalde er zich veelal toe, Inlandsch gekleurde en gelijnde vorm en gestalte te geven aan het voortbrengsel der eigen verbeelding, waarna men, ieder van zijn standpunt, ieder vanuit zijn houding, met groote hardnekkigheid vol hield, dat dit dé Inlander was. En daarmee uit.

Aldus is aan den Inlander veel schoone onwaarachtigheid begaan, voorzoover onwaarachtigheid schoon kan zijn. Ontdaan van de elementen van vertelkunst en plas-

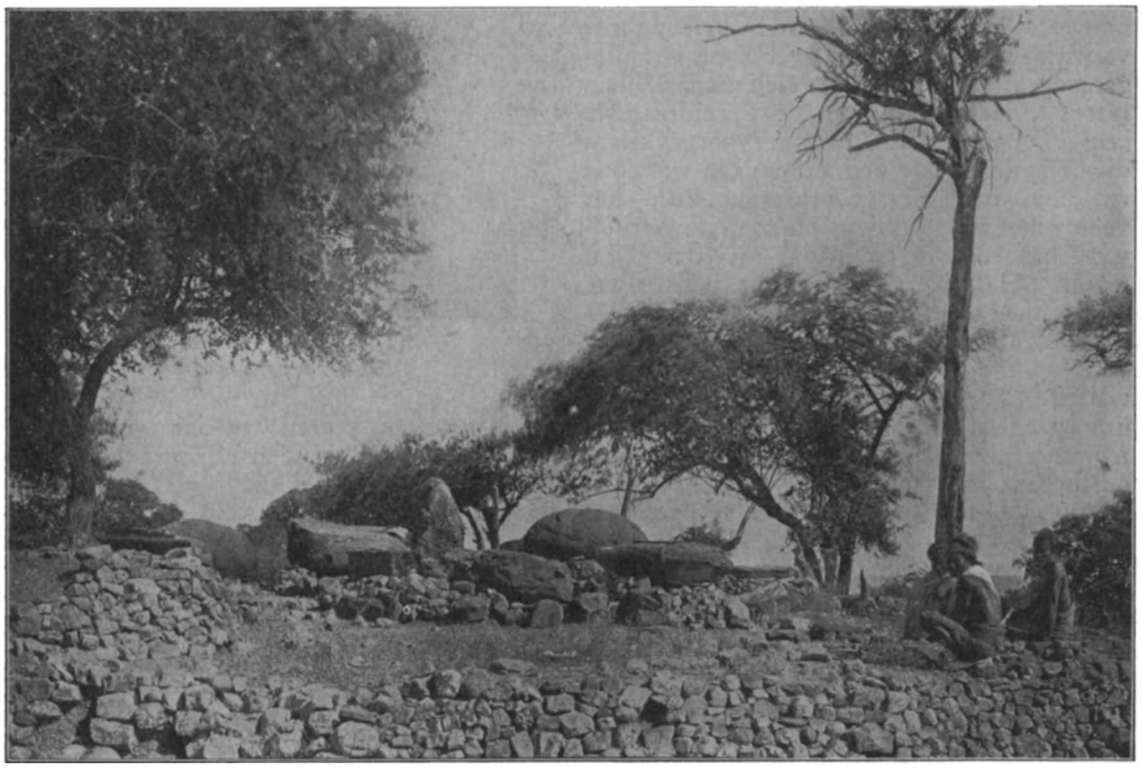

Eil. Savoe. Groep vreemd gevormde steenen, dicht bij Seba, waarbij door de inlanders geofferd wordt.

tische beelding is het verhaal van Saïdjah en een groot deel van het werk van Augusta de Wit tamelijk onwezenlijk, meer „fancy'' dan „fact''. Erkend moet worden, dat Couperus in de *Stille Kracht* is geslaagd in het opwekken en voelbaar maken van de Indische atmosfeer; evenwel is niet zoozeer de Inlander als wel de Europeaan-in-Indië object van zijn roman.

Deze concrete verhouding, die voor de schoone openbaring van de Inlandsche ziel een weinig gunstige conditie schept, is uit tweeërlei oorzaken te verklaren. Ten eerste loopt de Inlander, althans tegenover den Europeaan, niet met het hart op den tong, niet met zijn ziel te koop. Hij heeft onder de duizendjarige overheersching in aziatischen stijl geleerd voorzichtig te zijn met ontboezemingen tegenover representanten van het overheerschend ras. Hem is in het algemeen niet naar zijn zieleleven gevraagd en een ongevraagde mededeelzaamheid wordt onbehoorlijk geacht. Ten tweede is de ethisch aangeblazen, in den Inlander ideëel belangstellende, wel-willende Europeaan van later tijd geboren uit een generatie, die meende, dat zij er wás over heel de linie des levens, die iederen dag, dien God gaf, in de meest naieve onbescheidenheid en in vriendelijke verwatenheid paf stond over haar vooruitgang op alle terreinen, die zich maar denken laten. Sedert zijn er in de wereldhistorie eenige onaangename dingen voorgevallen, die zelfs den modernen Europeaan wél doen twijfelen aan zijn vooruitgang, die het voor velen zelfs dubieus maken, of vooruitgang het hoogste is. Maar in ieder geval waren de ethici — en welke behoorlijke kunstenaar-over-Indië is niet ethisch? — van meening, dat zij het in heel de materie van het menschelijke leven het allerbeste wisten. Vandaar dat zij zichzelf en hun opvattingen met alle macht opdrongen aan den Inlander; staatkundig, economisch, cultureel, godsdienstig of ongodsdienstig. Ook in de sfeer der artistieke verbeelding. Zij zagen alleen zichzelf; zij schiepen zich dus als gezegd, den Inlandschen evenmensch naar hun eigen beeld en gelijkenis. Consequent is dit genoeg; of de Inlander bij dit alles gelukkiger is geworden, is een andere vraag.

Het is duidelijk, dat voor de toepassing van bovenbedoeld procédé een zekere mate van kennis der Inlandsche werkelijkheid tamelijk wel overbodig is. Men kan volstaan, zooals bijvoorbeeld Gerard Brom, met enkele maanden kunstkringreis door Indië, met wat boomen, waaraan de waarachtige Inlander, de desaman part noch deel heeft, met wat visie op en aanvoeling van het Indische milieu, van de sfeer. Wanneer men dan bovendien nog beschikt over een overgroote mate van vrijmoedigheid, dan vindt men allicht nog den moed, om iedereen te lijf te gaan, die het bestaat den Inlander in het licht der werkelijkheid eenigszins anders te zien dan men hem zich heeft gelieven te construeeren in zijn niet alleen scheppende, maar ook fantastische verbeelding.

Prof. Gerard Brom

Om terug te keeren tot des negentiende-eeuwers geloof aan den alleen zaligmakenden vooruitgang — dit heeft door zekere gebeurlijkheden een geweldigen knauw gekregen. In het bewustzijn van velen is de triomf van het Abendland omgeslagen in zijn ondergang, het bijgeloof in den vooruitgang in dat van de ontbinding. Gederacineerd van zijn cultuurgrondslagen, vervreemd van zijn wezenlijkste wezen, is het ontkerstend deel van het westen geneigd de eigen wereld, de eigen beschaving als minwaardig te smaden — onderwijl vagelijk hopend op een regeneratie vanuit het hooge, mysterieuze oosten. Wij beleven

het verkeeren van den rassenwaan in zijn tegendeel, dat in niet mindere mate een waan is. Aan den westerling heet niets te deugen, aan den oosterling alles. De westerling gaat door voor een materialist, een triviaal jager naar aardsch gewin, de oosterling voor een geconcentreerd, meditatief soort mensch, gespitst op de hoogere waarden des levens, strak georienteerd op het eeuwige en oneindige. Dat het westen, hoezeer dan ook verworden, de drager is van de tradities van Hellas en Rome en ondanks alles gewonnen is en getogen blijft uit het Christendom, schijnt minder in aanmerking te komen. Het westen is uit zijn hoogheidswaan van vóór 1914 vervallen tot een troosteloos en onvruchtbaar defaitisme; het gelooft niet meer in zichzelf.

Zoodat het in essays van allerlei slag mitsgaders in de litteratuur mode is geworden, den geidealiseerden oosterling relief te geven door hem te plaatsen tegenover zijn snooden, materialistischen, in het algemeen Godvergeten overheerscher. Aan wien überhaupt weinig deugt, maar die een uitermate triviaal en ploertig type zou hebben voortgebracht in zijn koloniale voorhoede, die tot taak zou hebben de volkeren van overzee in hun eigen land te knechten en uit te buiten. Aan welke taak dit type, genaamd de koloniale Europeaan, zich zou wijden met opgewektheid, gezien vooral de ruime betaling voor de gepresteerde hand- en spandiensten. In dit alles ligt een weinig waarheid en veel overdrijving. De cultuurlingen bij moeders pappot zien te hoog op tegen den oosterling en te laag neer op hun koloniale rasgenooten. Wel ligt het in den aard der koloniale verhouding, dat het moederland heel veel meer nuchterlingen naar het andere einde van de wereld uitzendt dan poëtische naturen. Dat de koloniale Nederlanders niet met fenomenale kunstwerken op Indië hebben gereageerd, bewijst niets voor wat betreft de platheid van den Nederlandschen en de fijne hoogheid van den Javaanschen geest. De groote hoop is aan deze zijde van den oceaan geen haar beter dan aan den overkant, althans potentieel niet; alleen komen in Indië zekere remmen buiten werking. De critiek van Brom op den kolonialen Nederlander, op zijn uitzonderlijke trivialiteit, zijn ophemelen van den Javaan, zijn smalen op onvoldoende reactie van

Een feest-prauw op de Groote Kei.

Nederlandschen kant op de ziel van Java in schoonheidsproductie, raakt in haar algemeenheid, en radicaal als ze is, kant noch wal.

Met dat al is het wachten op de eigen getuigenis van den Inlander, op wat die over zichzelf vertellen zal. In ieder geval weet hij beter hoe en wat hij is dan al zijn blanke vrienden bij mekaar, die zoo'n gerucht óver hem maken, onder ongeveer alle opzichten, dat hij, hoffelijk en bescheiden als hij is, niet aan het woord weet te komen. Daartoe leggen wij alle essays en vertellingen en verzen over den Inlander, over de ziel van het Oosten, over den Europeaan in Indië, over den blanken tegenover of naast den bruinen broeder, over onze kunst op Java en Java in onze kunst voor een oogenblik van objectiviteit en verademing ter zijde. Wij luisteren naar wat de Inlander zelf ons zegt over zichzelf en anderen — andere Inlanders wel te verstaan. Wij luisteren naar de sagen, mythen en legenden, die in dit schoone en instructieve boek zijn naverteld. En wel zonder dat zij zijn verlitteratuurd, zonder dat de vertelster zich met haar Westersche persoonlijkheid dringt tusschen het verhalende volk en zijn Westersch gehoor.

De stem van den Inlander komt in deze verhalen zuiver door, zonder Westersche bijgeluiden van litteratuur of eigengereide cultuurbespiegeling. Zij openbaart den „Indonesiër'' zóó als hij is, nóg is. Zijn aanraking met het Westen is recent en betrekkelijk oppervlakkig; nog leeft hij dicht bij de bronnen van zijn oorspronkelijk geestelijk en zedelijk bezit. De afstand tusschen den Europeaan van vandaag en van een eeuw geleden is grooter dan tusschen den tegenwoordigen dessaman en dien van den primitieven voor-tijd. Ook zijn deze sagen, mythen en legenden in waarheid een levend bezit van het volk, wat van hun pendanten in het Westen niet langer gezegd kan worden. Voor den Westerling is dit erfgoed der vaderen op zijn best een eerbiedwaardige antikiteit en mogelijk schoone litteratuur; hij is sterk geneigd ze te beschouwen als de belichaming van een overwonnen zienswijze. Voor den Inlander zijn ze leerschool en exempel, een werkelijkheid, waarnaar het leven behoort te worden geleefd. In het Westen is dit geestelijk en zedelijk bezit vrijwel uitgestorven in het bewustzijn der massa; voor haar hebben zelfs de namen der legendarische helden en heldinnen hun innerlijken zin verloren.

Voor wie deze verhalen verstaat naar den geest, die spreekt door de locale vormen heen, gaat het Indonesische zieleleven open. De zoogenaamde mysterieuze ziel van het Oosten openbaart zich; men ziet haar van aanschijn tot aanschijn. De sluiers vallen weg voor het mysterie; de algemeen-menschelijke natuur blijft over. In de diepte blijken Oost en West eender in de hartstochten, die ons bewegen, in liefde en haat, in erkenning aan goed en kwaad, in begeerte naar innerlijken vrede, in eerbied voor het oneindige, in verlangen naar de kennis van aller dingen Oorsprong en Doel. De Oosterling, ook de zeer primitieve, blijkt een gewoon mensch in het volle wonder zijner gewoonheid. Gezeteld in het mysterie van zijn ontoegankelijkheid is hij voor sommigen, voor de dilettanten en de snobs, mogelijk interessanter; geopenbaard in zijn menschelijkheid vertoont hij zich in de volle waardigheid van zijn kindschap Gods. Waarin het hoogste en eenig standvastige ontmoetingspunt is gelegen voor alle kinderen der menschen. Tot deze ontmoeting leiden deze verhalen in — indien men ze verstaat. *L. J. M. Feber.*

---

[1]) **Jos. Meijboom-Italiaander,** SAGEN, MYTHEN EN LEGENDEN UIT DEN OOST-INDISCHEN ARCHIPEL. Geïllustreerd. *W. J. Thieme & Cie., Zutphen* 1932. (23 × 16). 391 blz. ing. f 4.90

TWEE BELANGRIJKE ROMANS.

De roman *David Drenth* van Elisabeth Zernike is een onopvallend boek. Het is onopvallend als sommige schilderijen van Matthijs Maris, waarin de oppervlakkige beschouwer niets onderkent als een ijlen nevel. Maar deze ijle, lichte nevel is wonderlijk rijk van fijne zeer gevarieerde tinten, en, voor wie goed toekijkt, rijzen er allengs wonderlijke gedaanten uit op, droomschoon en betooverend. Zoo is het met deze geschiedenis van een leven. Er gebeurt bijna niets, er gebeurt werkelijk te weinig in dit boek, maar ondanks deze ontnuchterende geringheid van lotswisseling, ondanks het in zekeren zin doelIooze bestaan van dezen „man van het nuttelooze woord'', zal de aandachtige lezer getroffen worden door de schoonheid, die Elizabeth Zernike in deze haast passielooze opeenvolging der dagen wist te ontdekken en te beelden. David Drenth is in vele opzichten een gewoon man, zijn

ideaal om iets groots te bereiken, lijkt hoe langer hoe meer kinderlijk en ongerijmd, de schrijfster legt hierop zelfs wat al te sterk den nadruk; men zou hem evenals de meeste gewone menschen bezwaarlijk gelukkig kunnen noemen. Maar wie is gelukkig? Gelukkig is geen enkele mensch. Gelukkig is men slechts op zeldzame oogenblikken. Gewoonlijk komen deze oogenblikken zonder eenige aanleiding, naar het ons schijnt. Als men kind is, op een nacht of een morgen, later voor den volwassene op een eenzame reis, of op een zomeravond, als men bij elkaar is met enkele vrienden en het gesprek wordt zonderling belangloos, zonderling ontheven aan de bemoeiingen en de zorgen van den dag. Zoo ook komt het geluk tot David Drenth en men verbaast zich over de diepte, de ingetogenheid en de gewoonheid van dit geluk.

„Eens werd hij wakker in den nacht; de maan scheen en hij rook den geur van berken en bloeiende linden. Hij had het leven op het oogenblik zoo lief, dat hij zonder een klacht had kunnen sterven. Toch dacht hij is mijn leven onvolmaakt, in den zin van onvoltooid, — maar in één ding heb ik het hoogste en het volste bereikt: in liefde voor het leven, want ik geloof niet, dat dit oogenblik kan worden overtroffen. Hij sloot zijn oogen weer...... Hij sliep niet dadelijk in, hij zag de maan rijzen aan den nacht-blauwen hemel, tot zelfs in de kamer kon hij enkele kleuren onderscheiden, en het was hem, of de stilte zichtbaar werd in die teere tinten van grijs-groen en zilverig blauw. Het verre kraaien van een haan stoorde de stilte niet, leek de zwakke weerklank van spheren-muziek. Niets bewoog er dan de onzichtbare stroom van zijn adem, en toch kwam hem alles bezield voor. Hij keek naar de stoel, waarop zijn kleeren lagen onder dat wijd-open raam, en hij dacht, dat een schilder dit graag zou willen teekenen. Hij richtte zich zelfs wat op om met inniger aandacht te kijken. De doode dingen, dacht hij — maar onder het eeuwige licht van den hemel.''

Het is dit doordringen tot het geheimzinnige, tot de nauwelijks opgemerkte, maar niettemin luisterrijke schoonheid in het bestaan van een gewoon mensch, als deze vrijzinnige dominee is, wat dit boek zijn groote beteekenis geeft. Men leert er David Drenth kennen als kind, als jongen, in zijn verhouding ook tot zijn ouders, zijn moeder en zijn zonderling wijzen vader, men ziet hem als dominee omgaan met menschen, in wie hij — en dat is zeker ongewoon — niet op de eerste plaats vertegenwoordigers van een bepaalde maatschappelijke klasse, maar vooral menschen ziet, menschen als hij, met hun eigen waarde en hun eigen raadselachtigheid. De bijfiguren ziet men niet als figuren op zich, maar zooals ze zich in hem, den hoofdpersoon, weerspiegelen, zeer sterk gebeeld, levenswaar in hun uitzonderlijkheid verschijnen zoo in de geschiedenis zijn voorganger, de oude dominee Perringa en diens vrouw en kinderen, zwakker, minder bevredigend werd de figuur van zijn eigen vrouw Ada. Het voorname, bewogen zielsgebeuren, dat zich in haar leven moet hebben voltrokken wordt ternauwernood aangeduid, en al is dit eenigszins te verklaren, toch voelt men het als een tekort. De dramatische spanning, die hierdoor in het verhaal zou gebracht zijn, zou vooral de tweede helft van het boek ten goede zijn gekomen, want de twee laatste gedeelten van den roman, met uitzondering van Drenth's voetreis, toonen een zekere inzinking, er wordt hier te veel verzwegen, ondanks het niet bereiken van zijn kinderlijk ideaal moet Drenth's leven toch voller zijn geweest, zij het alleen maar door de liefde, die hij gevoelt voor zijn vrouw en kinderen. Niettegenstaande deze inzinking is deze roman van Elizabeth Zernike een zeer bizonder boek, het doet eenigszins aan het werk van sommige Engelsche schrijfsters denken, aan Katherine Mansfield, Virginia Woolf, Dorothy Richardson, maar in zijn zin voor fijne nuanceeringen en zijn stille aandacht voor de werkelijkheid, is het toch, in de beste beteekenis van het woord, Nederlandsch.

In *David Drenth* [1]) wordt getracht een heel leven te duiden in zijn hoogste oogenblikken, in *Het leven, dat wij droomden,* [2]) van Maurice Roelants, wordt slechts een episode gebeeld. Hier zijn niet vooral de personen het voornaamste, maar hier wordt de aandacht het sterkst gericht op het zielkundig proces en het conflict. Vandaar, dat geen der figuren, zelfs de hoofdpersonen niet, de sterk sprekende karaktereigenaardigheden toonen, die bijvoorbeeld de Perringa's bezitten, wat geenszins zeggen wil, dat de persoonlijkheid van Maria Danueels niet voldoende tot haar recht komt. De dramatische spanning, die men in den roman van Elizabeth Zernike soms mist,

is hier één met het gegeven, stijgt zelfs tot de benauwing tot de overheersching van alle levensgebieden, die de hallucinatie nabij komt. Het leven wordt hier verengd binnen het beperkte gebied eener obsessie. Maria Danueels is verliefd op den verloofde van haar vriendin Irène en in dezen hevigen hartstocht verbrokkelt haar geheele vorige bestaan. Er is niets anders meer van beteekenis voor haar in dit leven. Zij is reddeloos overgegeven aan deze aandrift. Ook hier hebben we dus, al is het op een geheel andere wijze dan in den vorigen roman, supreme momenten, en ook hier wist de auteur iets van het geheim der ziel te beelden Niet de nooit vermoede, stille schoonheid van een onverwacht geluk, maar het toomelooze verlangen, de zonderlinge gedrevenheid, de angst en de benauwenis van het menschenbestaan, het schuldbesef en de foltering. Deze roman is vooral de roman van het leed en van de verschrikkelijke eenzaamheid van het leed.

„Vrede van dit dorp, gezeten tegen de vaste polders, sla niet zoo ruw en vernederend in dit nooddruftig hart. Neen, Maria is niet fier. Als zij de oogen dikwijls afwendt, is 't, omdat zij binnenin zich zelf schouwt. Zij ziet daar een beklemmende dorheid. Geen enkele der vertrouwde beelden laat op haar gemoed een milden afdruk na. Zij rijdt door haar oud, lief dorp als een vreemde. Het geluk ware wellicht te veel gevraagd, maar ook de vrede heeft haar verlaten. Haar ontvankelijkheid is weg. Zeker, het is gemakkelijk, dat vader geen vragen stelt, maar kan hij voor zijn dochter niets méér doen dan in intentie en gebaar zoo zorgzaam te zijn. Kan zij nu ook met vader niet onbevangen meer in voeling treden? Hoe die kloof tusschen iedereen en alles te dempen?''

Het is een betrekkelijk oud en bekend gegeven, dat Maurice Roelants hier heeft behandeld, maar, zooals Chesterton in zijn nieuwste boek opmerkt, alle gegevens zijn ten slotte betrekkelijk oud en bekend, daar is niets aan te veranderen; de schrijver en dichter heeft niet tot taak iets absoluut nieuws te geven, maar het bekende te doen zien, alsof het onbekend, alsof het nieuw was. En hierin is Maurice Roelants geslaagd. *Het leven dat wij droomden,* is met een lichte wijziging de geschiedenis van een oud, bekend geval, maar het is geen oude, bekende geschiedenis. Zijn roman herinnert aan den Franschen psychologischen roman, bezit dezelfde strakke eenheid en de beheerschtheid in het kiezen der détails; nergens wordt de persoonsuitbeelding te overwegend, het zielkundig proces blijft de hoofdzaak en wordt in zijn fijnste en diepste nuanceeringen gevolgd, maar ondanks deze treffende zakelijkheid, leeft er in dit boek, zonder dat ergens de schrijver zich op den voorgrond dringt, een bedwongen maar diep mededoogen en een groote hartelijkheid, die het van den Franschen, psychologischen roman onderscheidt.

Jos. Panhuijsen.

---

[1]) **Elizabeth Zernike,**
DAVID DRENTH. *Nijgh & van Ditmar, Rotterdam,* 1931. (20 × 16). 229 blz.
— Bc —

[2]) **Maurice Roelants,**
HET LEVEN, DAT WIJ DROOMDEN. *Nijgh & van Ditmar, Rotterdam,* 1931. (20 × 16). 213 blz.
— C —

DE NATUURLIJKE HISTORIE VAN HET GELD.

I.

De moderne maatschappij stelt den modernen schrijver voor onderwerpen, die niet dan in modernen vorm kunnen worden behandeld. En niet langer kan een vers, een roman, een novelle, als modern, bevredigen, als er alleen maar wat vliegtuigen in rondsnorren, schrijfmachines in ratelen, of er een Punktroller in wordt gehanteerd. Ook de factuur, de makelij van 't werk eischt aanpassing aan 't leven van thans, wil het den lezers van thans, als een echo van de wereld van thans, in de ooren klinken.

Ilja Ehrenburg

De radio, het snelverkeer per trein, per auto en door de lucht, de op 't actueele en 't volledige zich toespitsende krantentechniek deden een steeds dieper en feller besef groeien van het verband, het wereldverband tusschen de meest uiteenloopende verschijnselen, gebeurtenissen, daden en gedachten.
— Men juichte in Soerabaja, toen in Antwerpen het Nederlandsch elftal won. —
Dit „wereldwijde" besef, dit aanvoelen van „verbanden" en betrekkingen vond in Nederland onder meer uitdrukking in de prozastukken van Gerard Bruning, zooals *Bitumen* en *Klondyke*, waarin z'n deernis schreit met „het meisje van de Kaspische zee". Men leest het in de verzen, waarmee *Roeping* zijn aanloop nam, verzen, die litanieën zijn van namen van verre steden, verre volksstammen en uitheemsche artikelen.
Dit alles echter was nog wat wild. 't Was meer verbeelding, — en soms ook wel aanstellerij, — dan gedachte, dan geziene en gevoelde werkelijkheid. Men sprak van kosmisch, in termen zóó verward, dat men 't geen zetter kwalijk nemen kon, dat hij er komisch van maakte.
't Was de Rus Ilja Ehrenburg, die uit een hartgrondigen haat voor het zelfvoldane knoeien in de kringen der groot-industrie en haute finance eenige werken schiep, waarin voelbaar gemaakt wordt, — niet door vage woorden, maar door concrete beelden, — hoe alles in elkaar grijpt, hoe er verband bestaat tusschen het zwoegen van verre negers en de soepele banden, waarop luxe-auto's over 't asfalt snellen. In ons land was 't Albert Kuyle, die in zijn „wrokkende novelle" *Werkverschaffing* een soortgelijke suggestie schiep door het verband aan te wijzen tusschen de luimen van hooge oomes en de gezondheid van de moe gezwoegde vrouw Veenendaal.

Albert Kuyle

II.

En zoo dan komt de beurt aan de omvangrijke roman *Die Macht* van Robert Neumann [1]). 't Is het tweede deel van den cyclus „Sint-flut", handelend over de natuurlijke historie van 't geld. Dit doel, — het nagaan van de functies van 't geld in de moderne maatschappij, — maakt het al dadelijk onmogelijk daarvoor de oude, kalme en geleidelijke romanprocédé's te gebruiken. En dat heeft de schrijver dan ook niet gedaan. Deze roman is geen levensverhaal van een, twee, hoogstens drie personen. Het is de getrouwelijk en zeer nauwkeurig bijgehouden kroniek van de daden van een lange reeks, onderling zeer verschillende personen, maar allen handelend over den invloed van het geld.
Als een uitgestrekt neveldek zweeft de geest van den schrijver boven Europa en doet zijn waarnemingen van wat er op bepaalde oogenblikken op verschillende plaatsen gebeurt. Door deze meesterlijk gefingeerde alomtegenwoordigheid is hij in staat een indruk te geven van het complex van gevolgen, door één oorzaak over heel Europa opgeroepen.
De inhoud van dit zeer oorspronkelijke werk na te vertellen is ondoenlijk. Er zij dan ook maar een paar woorden aan gewijd:
De Kaukasische prins Karachan, in menig opzicht gelijkend op *De Idioot* van Fjedor Dostojevsky, laat zich, zonder te weten, wat er nu eigenlijk precies aan de hand is, overhalen bankbiljetten te doen vervaardigen met behulp van een paar cliché's van Russisch papiergeld, die in zijn bezit waren. Dit „teveel" aan geld brengt heel Europa, van den handelaar in pluimvee tot den directeur van een wereldtrust, in een koortsachtige opwinding, welke de schrijver in details beschrijft.
Jammer is, dat de auteur, die tusschen zoo velerlei zaken en personen het juiste verband te leggen weet, voor 't verband tusschen

den mensch en zijn Schepper slechts een onnoozel grapje over heeft. Bovendien maken verschillende passages 't boek tot zeer voorbehouden lectuur.
Dit vastgesteld hebbend, moet men terzelfder tijd evenwel erkennen, dat de grimmige humor en meedoogenlooze mededeelzaamheid van den schrijver gedragen worden door een diepen ernst. Robert Neumann, is geen ijdele, levenszatte cynicus, die 't leven niet meer au sérieux neemt, noch een drijver, die de stichter van de zooveelste partij zal worden.
Een brandende ernst gaf hem dit brandend eerlijke boek in, dat wel een sleutelroman is, waarop meer dan één, waarop veel, heel veel sleutels passen, maar dat nergens den indruk wekt een tendenz-geschrift te zijn. In dit werk, — de meesterlijke montage van een zee van gebeurtenissen, — werd de afschuwelijke duivel van alle tijden, maar vooral van dezen tijd, tot leven, de duivel namelijk, die de Mammon heet en die de vertroebelde huisvriend is van talloos velen.

F. A. Brunklaus.

---

[1]) **Robert Neumann**,
DIE MACHT. *Paul Zzolnay, Wien*, 1932. (21×13). 566 blz.
— C —

TERUG IN DE WERELD.

Wera Figner

„Hoog op de kammen van het Khepkagebergte staat een soldaat in den sneeuwstorm, bewegingloos, hij wacht; zijn compagnie heeft hem vergeten; hij bewaakt de reeds verlaten stelling; wacht op aflossing, maar de aflossing komt niet, zal nooit komen.'' Aldus schildert Wera Figner haar geestestoestand, nadat zij 20 jaar in de Russische gevangenissen heeft geleden en eenige jaren van irriteerende bewaking in ballingschap heeft doorleefd.
Zoozeer verdiept de schrijfster zich in de psyche van den „eenzame soldaat'', dat zij vergeet ons ook iets mede te deelen van de „compagnie'', wier lotgevallen voor ons meer interesse hebben dan de eenzaamheid van de schildwacht.
Toch zouden wij dit boek onrecht aandoen het alleen bij deze constateering te laten. Daartoe bevat het teveel bladzijden, die getuigen van diepe menschenkennis, al richt deze zich haast voortdurend egocentrisch binnenwaarts en daartoe is het psychologisch inzicht van de schrijfster te juist en gelouterd door het lijden in de drukkende eenzaamheid.
„Ik voelde mij — zoo schrijft Wera Figner — als een opgesloten vogeltje in een kooi.''
„Angstig begint het te sidderen, wanneer men een mof of een stukje van een pels (fraai beeld uit de Siberische omgeving!) naast zijn kooi houdt. Zoo riep de aanwezigheid van een mensch in mij een onderdrukte rilling op.''
Wij gelooven dit gaarne.
Kunnen zelfs meevoelen, meeleven met dit verdriet, dat zij ondervinden moet, die jarenlang in het woelige revolutionaire leven heeft gestaan, doch door de willekeur der machthebbers daaraan wordt ontrukt en opgesloten in een kooi, waarvan de tralies zoo dik zijn en zoo dicht bijeen geplant, dat een verheffende uitblik in volle leven, een onmogelijkheid geworden is.
Maar rechtvaardigt dit deze zelfbeschouwing van eenige honderden bladzijden? Het heeft er de schijn van, dat dit steeds meer afdalen in de diepste spelonken van haar eigen binnenste, deze vrouw, die zooveel geleden heeft, blind doet zijn voor alles, wat met geweld buiten haar geestelijken gezichtskring is geplaatst. Zij ziet het licht niet meer, noch de zon, noch de jeugdige pracht van de lente, de uitbundigheid van den zomer of het stille sneeuwige droomen van den winter. Zij kan zich niet verder bewegen dan de wanden van haar hut, zij ziet slechts de spiedende oogen van de gendarmen, die haar bewaken, zelfs kan zij zich niet meer opwerken tot de toenadering harer bloedverwanten.
Psychologisch juist.
Psychologisch zelfs met groote knapheid uitgewerkt. Maar onze aandacht verslapt. Wij zijn den tijd der individueelste expressie ontgroeid. Wij verduren de bladzijden vol zelfbeschouwingen niet meer, tenzij zij zijn van het edelste gehalte en vol van weerkaatsing der flitsen van den dag.
Alleen de allergrootsten mogen zich ongestraft wagen aan ego-centrische gedachten, gedrukt op het blanke papier. En van een allergrootste mag hier niet gesproken worden hoe knap, hoe litterair verzorgd en goed vertaald dit werk overigens is.
Er zijn teveel dingen, die met opdringende,

stuwende, niet te stuiten kracht onze geestelijke belangstelling vragen.
Het woelde in Rusland.
Er werd een nieuw geslacht geboren juist in de dagen van Wera Figner. Een geslacht dat zich ontwrong onder den knoets der Czaren om neergedrukt te worden door den bloedrooden vuist der Sovjets.
De geestelijke slaap van het Russische volk werd verbroken, doch spoedig werd de opium toegediend, die, veranderen de tijden niet, het volk zal doen wegzinken in een lethargie, waaruit ontwaken niet meer mogelijk zal zijn.
Wat lezen wij er van in dit boek?
Niets!
Enkele feiten, die reeds lang bekend zijn. Feiten, die leeg zijn en opgesomd worden volgens den dreun der geschiedenisboekjes.
Waar bij haar zelfbeschouwingen het diepe psychologische begrip der schrijfster telkens blijkt, ontbreekt deze totaal, waar zij zich bezig houdt met de ziel van het opstandige Russische volk.
Een gevolg van haar geheugenverlies en afgestomptheid door het gevangenisleven? Wij gelooven het graag en hebben deernis met deze vrouw. Maar daarom zijn deze ruim 200 bladzijden[1]) vol zelfbeklag niet verantwoord, omdat zij niet zóó groot is, dat al deze kleine levensherinneringen ons vermogen te boeien.
Een oogenblik wordt de verwachting gewekt, dat Wera dieper in het probleem zal doordringen.
Het is wanneer zij van de eene ballingplaats reist naar een andere, waar zij méér vrijheid van beweging zal genieten.
Zij vaart op de Wolga.
Voor het eerst na haar twintig jaren gevangenisstraf ziet zij de lente juichen over het verarmde Russische land. Met gretigheid leest men de volgende bladzijden. Men denkt, dat het nu komt. Men verwacht de meesterlijke greep, die uiteenscheurt 't gordijn der geheugenzwakte en verminderde belangstelling voor de dingen van den vollen dag.
Men verwacht de opstanding.
Maar reeds spoedig wordt men teleurgesteld. Geen visie als van een Tolstoi. Niets van de ziel van het Russische volk wordt ons blootgelegd.
Het blijft de geschiedenis van het kleine vogeltje in de kooi of het verhaal van den eenzamen soldaat op den hoogen kam van het gebergte. Hij is moe geworden van het wachten. Zijn oogen zijn verblind door het lange staren over de sneeuwvlakten. Hij ziet geen horizon. Zelfs ziet hij niet de barre schoonheid van het gebergte, waarop hij staat. Wel is dit wachten soms van een ontroerende schoonheid en een schoone eenvoud......
In Indië stijgt de weduwe van overledene op den brandstapel en wordt met hem verbrand. Om zoo te sterven moet men zich voorbereiden tot den dood, afscheid nemen van het leven en de wereld en de Indische weduwe hééft zich in zulk een geval voorbereid; ze heeft zich met haar lot verzoend; ze heeft geen wil meer verder te leven; ze heeft met het leven afgedaan; de stilte van den dood is reeds in haar...... En dan komt de politie; de vrouw, wier ziel reeds ten doode was gewijd, wordt van haar doodsbed gesleurd...... Zij was bereid te sterven, haar ziel was reeds niet meer van deze wereld en plotseling wordt zij gedwongen tot het leven terug te keeren......
Hoe moet het dan een mensch vergaan, die stervens bereid was, niet uren maar jaren, die het leven reeds verlaten had en alles in zich had gedood, niet dagen, niet weken, maar tientallen jaren lang?
En zoo verging het mij......
Aldus schrijft Wera Figner ergens in dit boek, dat zij met deze uitspraak volkomen typeert.
Het boek van een eenzame, moegevochten vrouw in een brandend land.
Als zoodanig heeft het vele menschelijke bladzijden, die echter de langgerektheid van het boek niet rechtvaardigen.
Niet echter een document humain, zooals wij van déze vrouw in dát land hadden mogen verwachten. *M. M.*

---

[1]) **Wera Figner,**
TERUG IN DE WERELD. Vertaald uit het Russisch door G. J. Werumeus Buning-Ensink. *Allert de Lange, Amsterdam,* 1932. (24×17,5) 230 blz. ing. f 2,90.

ENGELSCHE VROUWEN IN DE LITERATUUR.

III.

Het boek waaraan we het meest genoegen hebben beleefd en dat ons alzijdig heeft bevredigd is voorzeker het werk *Tobit Transplanted* [1]) van Stella Benson. De Malinin-familie, die de schr. hier uitbeeldt, bestaat uit vader: Sergei, moeder: Anna en een zoon: Seryozha. Ze zijn uit Rusland gevlucht na den val van de Oostersche Republiek en leven hun ellendig bestaan voort bij de Kanto Koreanen. Vader had vroeger geld geleend aan een verren vriend en stuurt nu in zijn nood zijn zoon te veld onder het geleide van een Japanees

die in Londen in de rechten heeft gestudeerd. Na allerhande wederwaardigheden krijgt zijn gids: Wilfred het geld los. Doch hij helpt Seryozha ook aan een vrouw, die reeds zeven mannen heeft afgewezen en die hij verovert, dank zij de ingewanden van een visch, dien hij gevangen had en wiens gal hij ook meeneemt om zijn vader van zijn blindheid te genezen. Als de ouders haast alle hoop hebben opgegeven hun zoon weer te zien keert deze terug met zijn vrouw, een flinken bruidsschat en het uitgezette geld plus de intresten. Hij geneest zijn vader en allen zijn gelukkig maar het meest nog Wilfred die geen loon aannemen wil, omdat hij zich van den hemel gezonden acht om al deze menschen het geluk te brengen, dat ze zoo verdienen en waar ze zoo naar smachtten.

Stella Benson

De schrijfster heeft dit verhaal opgebouwd naar 't gegeven van het boek *Tobias* uit de Apokriefen dat ze als aanhangsel geeft opdat we de twee teksten zouden kunnen vergelijken. Ze heeft het origineel werkelijk op den voet gevolgd. Doch daarin ligt niet de waarde van dit verbazend knappe en onvergelijkbaar mooie boek. S. Benson leeft nu al ettelijke jaren met haar man: J. C. Anderson, in China na het grootste deel van haar leven buiten Engeland, in Europa en Amerika te hebben doorgebracht. In de 40 jaar die ze nu haast telt heeft ze heel wat menschenkennis opgedaan en vooral is ze goed op de hoogte van de toestanden in het Verre Oosten. Als een eerstehands tijdsdocument over de toestanden en het leven ginder is dit boek van uitzonderlijke beteekenis. Doch ook als kunstwerk is het zonder weerga. Het bewijst andermaal dat St. Bensons met V. Woolf in één adem moet genoemd worden als een schrijfster, die de traditie van de oude school in Engeland glansrijk voortzet. Het heele verhaal, dat op zich zelf al interessant genoeg is, is ondenkbaar en ook onmogelijk zonder die voortdurend gevoelde aanwezigheid van de schrijfster zelf die het doorspekt met haar humor, haar bespiegelingen, haar schitterende natuurbeschrijvingen en ook... haar cynisme. Er zijn minstens een dozijn passages, sommige zelfs van ettelijke pagina's, die uitmunten door poëtische dictie en natuurgetrouwe beschrijving van alledaagsche dingen als daar zijn: kippen, veulens, honden, leeuwerikken enz. Benson lijkt met haar natuur vergroeid en is één oor en één oog voor alles wat haar omringt en waarvan niets haar ontgaat. In den grond is de schr. echter een pessimiste die medelijdend op de heele schepping neerblikt en nu en dan een juiste opmerking maakt die ze dan later weer tempert door een intens medeleven en vooral medelijden. Er is geen enkel type dat niet schitterend is uitgewerkt. Zoowel de betweterige Anna en de eigenaardige Tanya als Sergei en de kostelijke Wilfred zijn onvergetelijke personages. Er is misschien geen schrijver die door de pers en de kritiek zoo verwaarloosd is geweest als Stella Benson.

August het tweede boek van Lady Pansy Lamb [2]) volgt de voetsporen van M. Hine's *Ten Days Wonder*. D.w.z. evenals deze laatste zich beperkte tot enkele dagen voor haar gegeven, zoo tracht ook Pakenham een offertje te brengen aan die verbazend vlug levende moderne wereld. In een periode van vier maanden kan er heel wat worden afgehaspeld. En in dezen roman wordt er in dat tijdbestek eerst en vooral heel wat afgepraat en nog meer geflirt. Allerhande typen en terreinen worden hier uitgebeeld en verkend. En elk van de vier maanden Mei-Augustus wordt beheerscht door een andere vrouw. Ook al weer iets, dat heel modern aandoet te meer wijl er heelemaal niet gewerkt wordt met naar buiten uit blijkende wisselvalligheden. Alles speelt zich af in besloten kring en buiten enkele kliekjes weet niemand iets van de wederwaardigheden van den held van het boek. Sommige van de vrouwen houden er een taaltje op na om van te blozen. Een zegt b.v.: „Men kan niet zeggen dat men het leven kent als men niet minstens 9 van de 10 geboden en vooral het vijfde met voeten heeft getreden" Dat wordt hier dan ook te hooi en te gras gedaan zoowat door iedereen. „Meer geciviliseerde karakters kunnen het best zonder een „moral code" stellen" zegt een andere. Doch we krijgen hier een treurig beeld van wat een wereld worden kan zonder zedelijke wet. „Frenzy is happiness" zegt Ida. Verder dan op 't terrein der zinnen wordt hier dan ook niet naar het geluk gezocht. Daarom is ontrouw, echtbreuk en echtscheiding schering en inslag. De schr. heeft een sterke gave om te analyseeren en haar boek is een zeer actueel en uiterst scherp belicht tijdsbeeld waarin zoowel een buitengewone opmer-

Pansy Pakenham

kingsgave als een krasse doch juiste uitdrukking opvallen. Doch zedelijk kunnen we het niemand recommandeeren.

Nog krasser dan het voorgaande is *Fancy's Followers* [3]) van J. Davies die wel zeer op de hoogte lijkt van het tooneel en alles wat daar verband mee houdt, doch die ons te veel achter de schermen dingen laat zien die het daglicht niet verdragen kunnen. Dominee Christopher Norton raakt verliefd op de tooneelspeelster Julia, die hem, ondanks zijn beter willen, physisch sterk aantrekt en hem dan ook van de eene zonde in de andere doet vallen. Een poosje houdt zijn beter-ik de bovenhand. Hij wil haar niet meer zien en verlooft zich met Evelyn waar hij, een weinig later, mee in den echt treedt. Doch terwijl zij in het hospitaal ligt voor een operatie komt de oude mensch weer boven en hij leidt met Julia tien dagen lang een ongebonden leven. De gevolgen blijven niet uit; doch dat is juist wat zij wou en waar ze op aan stuurde. Hij is heelemaal van de kerk vervreemd geworden en hangt zijn kap op de haag. Hij wordt zelfs socialistisch kandidaat en gekozen voor 't Parlement. Als Julia Christopher aankondigt dat ze een kind krijgen gaat vraagt hij echtscheiding aan. Doch wijl Julia de toekomst zwart inziet wordt van dezen maatregel afgezien tot na de geboorte. Christopher's moeder komt Julia in haar eigen huis de huid vol schelden hetgeen heel ongelukkige gevolgen heeft voor de toekomende moeder die het met haar leven bezuren moet. En Christopher en Evelyn zullen zich het lot van het kind aantrekken.

Jennifer Davis.

De wereld staat in dit boek totaal op zijn kop. Eerst en vooral is het de eene godslastering op de andere en alles wat ons heilig is wordt met het woord en metterdaad in een hoek geschopt. En dan de verschillende verhoudingen in dit boek! Hemeltergend! En het is onbegrijpelijk voor ons hoe zoo iets in een wereld, die zich ook maar een greintje respecteert mogelijk is. Er zijn minstens een dertigtal episoden die, elk op zich zelf, het boek al veroordeelen zouden voor menschen met een beetje fatsoen. De schr. mag zich aan de werkelijkheid hebben geïnspireerd, doch het is en blijft een uitzonderlijk geval, waarrond zeker niet zoo'n heibel gemaakt moest worden. Ze heeft zich, door zich op 't terrein der kerk te plaatsen, laat ze dan nog protestant zijn, niet alleen op een hachelijk gebied geriskeerd, doch zich ook hevig vergaloppeerd. Haar Christopher is een alles behalve mannelijke figuur en Julia is de verpersoonlijkte intrigante, waar we op slot van rekening weinig sympathie en alleen maar medelijden mee hebben kunnen omdat ze niet eens den moed heeft zich tot één passie te beperken. Het is een volstrekt verwerpelijk boek.

In een vorige kroniek wezen we op de prachtige belofte gewekt door Priscilla Johnston's eersten roman *The Narrow World* (*Boekzaal* 1930; blz. 207). De schrijfster, toen 17 jaar oud, is nu 18 geworden, en het is verbazend wat ze op dat jaar heeft bijgeleerd. Ook haar tweede boek: *Green Girl* [4]) is een ongewone prestatie. De schoolroman is op 't oogenblik aan de orde van den dag. Alec Waugh heeft er in Engeland de groote vogue aan gegeven en Johnston heeft handig weten te profiteeren van den bestaanden toestand om te bewijzen dat de school, die oogenschijnlijk enkel tot de jeugd spreken kan, ook stof leveren kan tot een universeeler behandeling. We hopen zelfs dat ze zich tot dit onderwerp zal blijven beperken want ze heeft er een onmiskenbaar talent en meesterschap voor. In Mariella en Vaughan, de leerlinge en de leeraar, die op elkaar verliefd worden en ten slotte met elkaar huwen, heeft schr. niet het proces willen maken van de coëducatie. Ook de voordeelen ervan worden alzijdig belicht en metterdaad bewezen. En de ontvluchting van Mariella en haar avonturen met Vaughan worden meer voorgesteld als een (gelukkige) uitzondering. Wyndham is de verpersoonlijking van den goeden kameraad en Joan van de trouwe vriendin. Alle personen, trouwens, zoowel de leerlingen als de leeraars zijn heel sympathiek geteekend en allen, zonder uitzondering, houden onze belangstelling gaande tot het einde. Het boek geeft ook een zeer goeden kijk op het studie- en sportleven in een Engelsche school, en op de goede verhoudingen tusschen de leeraars en de leerlingen. Nu is het wel waar dat Vaughan de „trappings of Christianity sentimental" vindt; dat een equatie voor hem meer waarde heeft dan het gebed en dat hij een valschen eed doet bij het opgeven van Mariella's ouderdom om zijn huwelijksverlof te krijgen. Doch er wordt niet over zijn opvattingen gediscuteerd en Mariella houdt er trouwens andere gedachten op na. Alles verloopt volgens de schrijfster erg normaal. Maar voor ons katholieken wordt hier veel met vuur gespeeld en het mag een wonder heeten dat de twee hoofdpersonen hun vleugels niet branden aan het minnevuur.

Priscilla Johnston.

Overigens is het een mooi boek. Doch we zagen het liever niet in de handen van de jeugd omdat het uitzonderlijke van het geval minder tot hen spreken zal dan het voortdurend spelen met het gevaar.

Volwassenen recommandeeren we het van harte om zijn frischheid, zijn sprankelenden humor, zijn natuurlijken dialoog en zijn mooie karakteruitbeelding.

Bij het einde van deze studie wijzen we er ten slotte op dat het geen gewoon verschijnsel is van veertien behandelde werken te moeten zeggen dat minstens de helft ervan gerust gelegd kan worden naast het beste, dat door de mannelijke schrijvers op den dag van vandaag op de boeken-

markt wordt gebracht. Er blijkt dus eens te meer uit, dat we de Engelsche schrijfsters niet meer in een aanhangsel van de literatuurgeschiedenis kunnen behandelen doch dat het hoog tijd wordt dat we haar die eerste rangsplaatsen toekennen die haar om haar talentvol literair werk toekomen.

Dr. Raph. Kreemers.

---

[1]) **Stella Benson,** — Bc — TOBIT TRANSPLANTED. *Macmillan & Co., London,* 1931. (19.5 × 13.5) XII-362 blz. geb. 7/6.

[2]) **Pansy Pakenham,** — C — AUGUST. *Duckworth, London,* 1931. (19 × 13.5) 285 blz. geb. 7/6.

[3]) **Jennifer Davies,** — D — FANCY'S FOLLOWERS. *Duckworth, London,* 1931. (19 × 13.5) 286 blz. geb. 7/6.

[4]) **Priscilla Johnston,** — Bc — GREEN GIRL. *Duckworth, London,* 1931. (19 × 13.5) 253 blz. geb. 7/6.

NORMAAL CHINEESCH.

Wanneer men iets als heel zonderling wil aanduiden, wanneer men er zelfs zijn misprijzen over wil te kennen geven, zonder te kwetsen, dan geeft men er ook al een Chineesche kleur aan, als wil men daarmee aanduiden, dat het eigenlijk buiten den kring van belangstelling hoort gerekend te worden, die ieder normaal mensch om zich heen heeft getrokken. Dit herinnert schrijver dezes aan een regel uit een oud, mal lied. „In China, daar loopen de menschen al op hun kop.''

Dat is tenslotte de quintessence van de zaak: In China, neen, daar is en daar gebeurt nu letterlijk alles tegen den draad in, daar is niets gewoon, daar is alles abnormaal.

Het verre en het ongekende geeft echter vaak aanleiding tot valsche voorstellingen.

Een leeuw, een wildernis, een slang mag voor ons iets zijn, waar we liever niet mee te doen hebben, maar men stelle zich den oerwoudbewoner voor, wien men een levendig schilderij ophangt over het tramverkeer vóór de Hollandsche Spoor in den Haag, men beelde hem eens uit, hoe er bij ons in auto's gereden wordt en hoe wij schrijven met een machine. Ook hem zal dan ongetwijfeld een onbehaaglijk gevoel bekruipen. En als hij ook van een verkeerd standpunt uitgaat, dan zal hij den hem vertrouwden jaguar met onze trams vergelijken en tot de bevinding komen, dat in Holland de menschen... op hun hoofd loopen en een staart hebben of hoorens.

Het verkeerde in dat standpunt is het vergelijken van onbelangrijke dingen, die wij geneigd zijn belangrijk te vinden, omdat zij moeilijk hanteerbaar zijn.

Een tram en een leeuw zijn niet belangrijk. Dat schijnt maar zoo. Ze kunnen lastig zijn. We kunnen hevig geëmotionneerd worden, wanneer een tram net weg is, of wanneer een leeuw juist aankomt. Maar als wij menschen willen vergelijken, of zelfs menschelijke gewoonten, zooals bijvoorbeeld het loopen op voeten en niet op het hoofd, dan moeten wij daar geen trams en wilde beesten bijhalen, maar alleen de menschen waar we het over hebben.

En zooals dit nu gebeurt door dit rustige boek van Mevr. Pearl Buck mag het misschien een desillusie zijn voor velen, dat het zoo gewoon, wij zouden haast zeggen: Europeesch is. Van mensch tot mensch vergeleken is er zoo weinig romantisch meer. Een lichaam en een ziel. Een chineesch lichaam of een Europeesch lichaam, maar... een ziel, naturaliter christiana, bedreigd door de erfzonde, met een neiging naar het eeuwig goede.

Maar in onze ingewikkelde samenleving en na zoovele jaren van bestaan van het menschdom, is dit eenvoudige schema van 's menschen samengesteldheid op den achtergrond geraakt en de waarde ervan alleen voor de wijzen en de eenvoudigen bewaard gebleven.

Gewoonten, tradities, ritualien, velerlei dingen, die het menschdom uitdacht en, wellicht zonder kwade bedoeling, vaak prees, gaven aan land en volkeren, aan menschen een uitzien van veelkleurige schakeering.

Pearl. S. Buck.

In China mocht het gebeuren, dat een Chinees drie vrouwen had. Dat vond men daar gewoon, er stak geen kwaad in, men zou niet weten, waarom dat anders moest. Wij in Europa maken van zoo'n geval een film.

Maar voor de rest, afgezien van uiterlijke gebruiken en eigenaardigheden, verschilt de chineesche mensch zoo heel weinig van den Europeesche. En zoo wordt ons in *Op eigen Grond* het leven van een Chinees uitgebeeld, vanaf zijn trouwdag tot zijn sterfdag. En och, wat is dat toch allemaal gewoon. Wat is het ons vertrouwd en goed bekend.

Wang Lung is een arme Chinees, en daarom mag hij onvriendelijk bejegend worden door rijkeren, daarom moet hij heel hard werken. Het gaat hem goed, hij bereikt eenigen welstand en dan mislukt de oogst. Dan komt er groote ellende en men vlucht naar het Zuiden, waar het iets beter schijnt te zijn. Daar leert Wang een groote stad kennen met al de dingen, die voor hem

geheimzinnig zijn. Maar hij maakt er ook het groote avontuur mede : dat een rijk huis wordt bestormd, door de armen, door het „gepeupel". In de vaart wordt hij meegesleept en onder vrij komische omstandigheden krijgt ook hij een groote som gelds in handen, zoodat hij met vrouw en kinderen kan teruggaan naar zijn land. Want, al is Wan Lung arm, hij heeft toch een stukje grond en hij huldigt het principe, dat men iemand alles kan afnemen, maar zijn grond : nooit. Zijn welvaart neemt toe en met die welvaart komen beslommeringen, die hij vroeger nooit kende. En het is merkwaardig te zien ook, hoe hij, als rijk eigenaar, al de phases doorloopt die hij van de vroegere rijken gekend heeft. Hij krijgt dezelfde eigenaardigheden, den zelfden eigenwaan en dezelfde moeilijkheden. Want al had hij zilver verborgen in al de muren van zijn woning en al bleven de inkomsten alle uitgaven overschrijden, wat hij niet kreeg, was rust. Geen rust tot op zijn sterfdag, als hij zijn zoons over het verkoopen van stukken grond hoort spreken. Dat is zijn dood. Want al mocht Wang Lung hooghartig en te weelderig worden, in zijn hart verdween het besef niet, dat heel zijn bestaan diep in dien grond geworteld was.

Er zijn zoo van die populaire gezegden: dat geld alleen niet gelukkig maakt, en dat arm en rijk gelijkwaardig is. De armen bezigen het eerste om zich te troosten en het tweede, om zich, zoover hun macht reikt, te wreken op de rijken. En de rijken bezigen het eerste, om het verlangen naar deelgenootschap in hun rijkdom niet noodeloos aan te vuren, en het tweede om den arme te vleien. Maar welke comedie men ook spelen wil, het is tenslotte zoo héél erg waar. Voor blank, geel en bruin. Het is een stuk van den onwrikbaren achtergrond van ieders leven. En dat leven zelf, ja, dat kan kleurig zijn en bij vergelijking opzien baren bij niet rasgenooten, vanwege het zonderlinge of het ongewone.

We spreken dan van,b.v.: de diepte der Chineesche psyche. Maar die psyche is niet zooveel anders als de onze. Dit besef zou wel misverstand uit den weg kunnen ruimen, bij degenen, die mystiek worden als ze over China en Chineezen spreken en aghast staan voor de verborgenheden van negertromgeroffel.

Wanneer men andere rassen eens wat meer gewoon benaderde, in plaats van het te bezien als iets, dat anders gemaakt moet worden. Een Chinees hoeft niet anders gemaakt te worden. Hij is gevoelig voor bezit en het is een taak, hem op den middenweg te houden. Hij behoeft een mate van welstand, en hij is gauwer tevreden voorloopig, — om de deugd te kunnen beoefenen. Maar, helaas, moeten de beschavende landen in dit opzicht nog eerst zichzelf herzien. In China, want daar gaat ons boek over, zijn arme menschen. Millioenen. Een armoe, die een Europeaan zich niet gemakkelijk kan voorstellen.

En wanneer de kerstenende volkeren een beschavende taak te vervullen hebben, dan zullen zij daar niet het laatst aan mogen denken. Degenen die dit doen, denken daar ook niet het laatst aan. Zij willen wel goed. Maar oh! hoe ziet het er nog in hun eigen land uit.

Wij hebben hiermee neergeschreven 'n heel korten inhoud van dit boek, en eenige gedachten, waartoe het wekt. Wie zich tot het eene voelt aangetrokken, en het andere controleeren, zij het corrigeeren wil, hij late dit mooie boek niet ongelezen, want het is 't waar om zichzelf reeds. Het is een eenvoudig en rustig verhaal, goed vertaald en dat veel leert over China en Chineezen.

J. J.

---

[1]) **Pearl S. Buck,** — **Bc** —
OP EIGEN GROND. Vertaald uit het Engelsch door Bep Zody. *„Literbo", Amsterdam,* 1932. (22 × 15.5). 361 blz.

HET VIJFJARENPLAN.

Dit werk, is door G. Grinko met de hulp van ambtenaren der staatsplancommissie (Gosplan) samengesteld; en hiervan wordt de geautoriseerde Duitsche vertaling aangeboden. Doelstelling van het Vijfjarenplan is: opbouw van geheel Rusland (zoowel in Azië als in Europa) in staatsindustrie- en staatslandbouwbedrijven; een zóó breedopgezette socialisatie, als ooit in de wereldgeschiedenis werd ondernomen. Tevens moet dit plan dienen als een offensief tegen het wereldkapitalisme. De reusachtige taak en de veelzijdige werking van het Vijfjarenplan wordt hier uiteengezet. Geweldige perspectieven worden hier geopend voor den Russischen staat en maatschappij; liquidatie van het foedale stelsel en van het kapitalistisch stelsel in de sovjet-unie, een geheel den staat omvattend electrificatieplan voor de ontwikkeling van transportwezen, van spoorwegen, kanalen, tractor- en automobielfabrieken, hoogovens, mijnen, een geheel moderne staalindustrie, en tenslotte voor de staatslandbouwbedrijven. Het zijn voornamelijk het transportwezen en de groot-industrie volgens Amerikaansche methode ingesteld, die den grondslag moeten vormen voor de moderne industrieele en agrarische sovjetunie. Met dit alles hangt nauw samen de financiering van het Vijfjarenplan, de staatshandel in binnen- en buitenland, en het slagen van de wereldrevolutie. Zakelijk maar tevens suggestief wordt geheel de organisatie en de uitkomsten van de eerste twee jaren van

Stalin

het Vijfjarenplan uiteengezet, dat volgens schrijver de verwachtingen ver overtroffen heeft. Met diagrammen en een kaartschema van geheel de sovjetunie wordt dit nog verduidelijkt. Uit geheel dit werk spreekt een krachtig zelfbewustaijn, dat zijn grond heeft in het stijgend succes van hun arbeid, in het terugdringen van het kapitalisme over geheel de wereld, in de inspanning van aller krachten die alle zonder uitzondering voor den staatsdienst worden opgevorderd. Voeg daarbij dat Rusland over onmetelijke natuurrijkdommen beschikt en dat de jaarlijksche bevolkingstoename er grooter is dan in alle landen van Europa tesamen. De schrijver toont aan dat voor de verwezenlijing van dit plan enorme moeielijkheden overwonnen zijn, en nog zijn te overwinnen; desondanks zet Stalin onvermoeid de socialisatie op agrarisch en industrieel gebied door tegen de rechtsche oppositie in, die niet vrij is van kapitalistische tendensen; en tegen het Trotskyisme dat een ueber-industrialisatie wil met het platteland slechts als koloniaal achterland. Met bezorgdheid begint men zich af te vragen: zal het Vijfjarenplan van Rusland tegen alle ongeluksprofeten in dan toch gelukken? Niet zonder huivering kan men aan de gevolgen daarvan denken. Want we kunnen dit gebeuren in Rusland niet zonder meer, met een ongeloovig, medelijdend schouderophalen voorbijgaan nu Rusland's handel meer en meer de wereld omvat, zijn invloed op staatkundig sociaal en geestelijk terrein in alle landen groeiende is; nu in alle landen de malaise en algemeene werkeloosheid heerscht (Rusland heeft weinig werkeloozen) en de armoede en de ellende der massa met den dag verergert. Er zal daarom door allen moeten medegewerkt worden, om de maatschappij in Christelijken geest te hervormen en aan dien noodtoestand een einde te maken vóórdat het telaat is. Anders zal de Sovjetstaat hare groote doeleinden door het Vijfjarenplan bereiken waartoe Stalin in 1929 geheel Sovjetunie opriep; door welk idee ook het motto van dit boek gedragen wordt: „Wir marschieren mit Volldamp zur Industrialisierung, zum Sozialismus und lassen die Jahrhunderte alte „ruszische" Rückständigkeit hinter uns. Wir werden ein Metalland, ein Land der Automöbilisierung, der Tractorisierung, und wenn erst einmal die Sowjetunion das Automobiel und unser Bauer den Tractor besteigt, dan mögen die hochgeehrten Kapitalisten, die sich ihrer Zivilisation rühmen versuchen, uns einzuholen. Dann werden wir sehen, welche Länder zu den Rückständigen, und welche zu den Fortgeschrittenen gezäblt werden können."

P. Placidus O.Cap.

---

[1]) **Grinko.**
DER FÜNFJAHRPLAN. *Verlag für Politik und Literatür, Berlin* 1932.

UIT BOEK EN BLAD.

De Vrije Bladen.

Het derde schrift van den negenden jaargang der *Vrije Bladen* is een studie van Gerard Walschap over den onlangs gestorven Vlaamschen houtsnijder Jan Frans Cantré. De schrijver geeft daarin ook interessante bijzonderheden over zich zelf:

„Van kleins af heb ik mij met ernst en ijver voorbereid op een groot, schoon werk. Als kleine jongen dacht ik, dat dit bestond in gratis vierwielkarrekens te maken voor al de kinderen van het dorp (wel moesten ze mij het hout leveren als onze suikerkistjes zouden op zijn). Maar ik kon die wielkens maar niet gezaagd krijgen; ze barstten altijd. Later heb ik uren en uren en nog eens uren met mijn oogen toe gezeten, om iets uit te vinden voor het huishouden, iets zoo practisch, dat mijne moeder, die toen gedurig ontzettende hoofdpijn leed, eenvoudig op een stoel zou kunnen blijven zitten en toch geheel het huis in orde houden. Nog later heb ik mij toegelegd op eene belangrijke uitvinding, waaraan ik nog niet verzaakt heb. Het ligt in mijn

Gerard Walschap

lee, dat ik er nog eens toevallig boef op zal loopen, misschien wordt het een auto zonder motor, speciaal voor arme menschen met veel kinderen. In elk geval, zooals ik het mij toen voorstelde, zou het iets heel eenvoudigs en vanzelfsprekends zijn, maar ge weet, dat ge Columbus moet zijn om een ei recht te zetten. Door die uitvinding, de grootste waarnaar ik gestreefd heb, zouden honderdduizenden menschen rijk worden, mij dankbaar zijn, mij geheel vergeten en, zooals de uitvinder van schildering op porselein in ons schoolleesboek, zou ik stokoud, arm en alleen op een zolderkamerken sterven.

Later heb ik nog hoogere idealen nagestreefd, die ik ook niet heb kunnen bereiken en het laatste op die lange rij van willen en mislukken staat een letterkundige droom. Ik zou willen een groot werk kunnen schrijven, waarin het volk van Vlaanderen zich schoon en grootsch zou uitspreken tegenover zooveel talen en volkeren als er bestaan, een werk, een boek, waaraan dat volk

zich een, twee, drie eeuwen zou kunnen vasthouden en oprichten. Ik heb gezegd.
Nu weet gij, wat mij mijn rust beneemt en mij altijd doet naar huis loopen om te leeren en te werken. Want ik weet niet of ik het zal geschreven krijgen en ik vrees het niet te kunnen. Daarom moet ik altijd maar boeken lezen, liefst van de grootste schrijvers, om mezelven te zeggen: ge weet nog niets, ge kunt nog niets, ge hebt nog alles te leeren. Ik moet van binnen altijd gejaagd zijn en twijfelziek, gedurig bij verrassing inzien, dat mijn plan van jaren nog maar een allereerste schema is, een historieken in plaats van het lot van een volk. Ik moet verdriet hebben, mijn onmacht voelen en eenzaam zijn, dan zal ik (hoop ik toch) op zekeren dag eens heel hoovaardig wakker worden en opstaan, zonder complimenten aan deze tafel komen zitten en dat boek schrijven, zonder een aarzeling, eenvoudig, rustig, sterk en zeker, jaren lang.
Jan Frans Cantré zou dat boek illustreeren. Ik had het hem noch gezegd, noch gevraagd, ik had hem nooit gezien."

La Nouvelle Revue-Française.

Het Januari-nummer bevat de publicatie van een aantal interessante documenten, betrekking hebbend op de heersende toestanden in China, bijeengebracht door André Malraux. De schrijvers dezer documenten staan geheel buiten wat men in West-Europa gewend is te beschouwen als de Chineese gedachte, de hooger-geestelijke cultuur in China, en beschouwen verschillende geestesstroomingen, als de modernistiesche geest, het feminisme, het opkomend verzet tegen verouderde tradities en godsdienstige opvattingen, alsmede diverse sociale toestanden; allemaal uitingen van „Jong China".

Marcel Arland

De novelle *Antarès* van Marcel Arland vereenigt het modern literaire met de realistische werkwijze. Het verhaal wordt verteld in den vorm van een herinnering waardoor de spanning en de geladenheid van bepaalde details verkregen wordt op een meer natuurlijke wijze dan de vaak-geforceerde der moderne woordkunst.

In de Februari-aflevering vervolgt Arland z'n novelle *Antarès*, Louis Guilloux: *Hymenée.* Denis Saurat maakt in een artikel over Bremond en de toekomst van het katholicisme eenige zeer juiste opmerkingen: „De groote litteratuur keert den rug toe aan het katholicisme; de filozofie eveneens, evenzoo de geschiedwetenschap. En toch wie is er, die de belangrijkheid, de kracht en het expansievermogen van het katholicisme ontkennen kan? De niet te vervangen rol die het speelt in ontelbaar vele gewetens? Daarin schuilt misschien wel het grootste tekort van onzen tijd. Moet nu het Katholicisme omkomen, of de filozofie en de geschiedenis, of de groote litteratuur?"

VERSCHEIDENHEDEN.

Gabriel Brunet bekroond.

Aan Gabriel Brunet, den schrijver van *Evocations littéraires*, litterair-criticus van de *Mercure de France* en medewerker van *Je suis partout*, is de Prix de la critique littéraire (6000 fr.) toegekend.
Deze prijs werd na derde stemming verleend met 8 stemmen tegen 6 op Jean Prévost en 1 op Ramon Fernandez voor zijn studie over André Gide.
Het bekroonde werk bevat artikelen o.a. over Madame de Sévigné, Bossuet, Paul-Louis Courier, Sainte-Beuve, Ernest Renan.

Boeken op mailbooten.

In haar 15 Maart-nummer wijst *Comoedia* in een artikel „Il faut qu'il y ait des livres sur tous nos paquebots" er op, dat er op de Fransche mailbooten geen litteratuur voorhanden is.
Honderd Fransche meesterstukken zouden hier welkom zijn", schrijft het blad, „en wij voorspellen die een doorloopende clientèle. De boeken van Alexandre Dumas zouden er hun vogue van vroeger terugvinden en de ongeletterde zou Flaubert ontdekken vóór zich toe te vertrouwen aan Maurois, Mauriac en Morand."
Het zoogenaamd onlitteraire Nederland is hierin het par excellence litteraire Frankrijk al vele jaren vooruit. Reeds een paar tientallen jaren vinden de passagiers van de Stoomvaart Maatschappijen Nederland en Rott. Lloyd een bibliotheek, waaruit zij gedurende de zeereis gratis boeken, waaronder de beste in vier talen kunnen ter lezing krijgen. Ook vele der beste werken uit de Fransche litteratuur zijn hieronder.

Het eeuwfeest van W. Scott.

Evenmin als Goethe's eeuwfeest schijnt dit van Scott in Engeland op literair gebied niet ongemerkt voorbij te zullen gaan. Er worden nl. voor die gelegenheid reeds twee werken aangekondigd. Een van de hand van John Buchan: *Sir Walter Scott* en een van Dame Una Pope-Hennessy: *The Laird of Abbotsford.*

Michael Arlen.

Deze zoo populaire schrijver heeft „ladies and love" voor een poosje in den steek gelaten. Hij werkt in het Zuiden van Frankrijk aan een politieken roman. In zijn onmiddellijke nabijheid arbeiden ook H. G. Wells, Somerset Maugham en P. G. Wodehouse.

Nederlandsche Literatuur in Engeland.
Terwijl in het Kerstnummer van *The Bookman* het boek *Vain Love* van Jan Fabricius in één adem genoemd werd met werken van Undset, Romanof, Remarque, Tügel en Colette en aangeduid werd onder de zes beste vertaalde werken

Herman de Man

van het jaar 1931, vernemen we nu van Cape dat binnenkort een Engelsche vertaling verschijnen zal van de hand van Dr. Renier van H. De Man's bekende boek: *Het wassende water*. In Duitschland werd dit boek reeds op meer dan 10.000 exemplaren verspreid, vóór het verschijnen.

Vrouwelijke eerstelingen.
We hebben er hier reeds herhaalde malen op gewezen dat de vrouwen zich in Engeland niet onbetuigd laten. Een bewijs te meer ligt in het feit dat we in den laatsten tijd niet minder dan 20 „first-class first-novels'' van vrouwen hebben aangekondigd gezien. Die nieuwe sterren aan het literaire firmament heeten: B. Nairn, J. White, J. Doe, M. Hill, S. Dirk, D. Bartlam, Lady Terrington, A. Buchan, C. Boas, R. Wade, K. O'Brien, Monteith Erskine, L. E. Martin, K. Boothroyd, M. Flannery, D. Cunynghame, M. Masterman, M. Mc. Carvill, L. Landon en F. Levinger.

Kipling.
Macmillan kondigt het verschijnen aan van een nieuwen bundel korte verhalen van de hand van Kipling. De titel van dit tegen den zomer verschijnend boek zal luiden: *Limits and Renewals.*

D. H. Lawrence.
Denkelijk als een tegenhanger voor het werk van Middleton Murry is zoo even in Italië verschenen een boek over de jeugd van D. H. Lawrence. Het werd geschreven door Lawrence's zuster Ada en behandelt het leven hunner jeugd in het mijncentrum Eastwood. Heel wat verkeerde voorstellingen worden in dit boek door een ooggetuige rechtgezet en heel wat „Grub street Liars'' worden hier ongenadig over den hekel gehaald.

Moskou of Londen?
De bekende Engelsche schrijver J. Middleton Murry, die het vorig jaar zooveel stof heeft opgejaagd met zijn levensbeschrijving van D. H. Lawrence, schijnt ook dit jaar weer de Engelschen in een stofwolk te willen hullen. Zoo even werd immers het verschijnen aangekondigd van een nieuw boek van hem, waarin hij bewijzen wil dat niet Moskou, doch wel Londen de geboorteplaats is van het Communisme. De titel van dit boek dat in Mei bij Cape verschijnt is *The Necessity of Communism.*

De volgende Nobelprijs.
Terwijl in het Feb. nummer van *The Bookman* (Londen) geweldig van leer getrokken wordt tegen het Nobelprijs-comité omdat het Engeland niet „fair'' behandeld heeft tot nog toe en de namen worden vooruitgezet van: Barrie, Galsworthy, Wells, Lucas, A. E. Housman, G. Moore, Lytton Strachey, Chesterton (die na Undset kwam in 1928) en Masefield, vernemen we uit *Everyman* (4-2-32) dat een petitie gestuurd werd naar datzelfde comité, onderteekend door omtrent 800 vooraanstaande personen, „holders or former holders of academic positions''. En tusschen die onderteekenaars vinden we de namen van B. Shaw, B. Russell, A. Einstein en S. Sassoon. Onder de verschillende redenen welke die onderteekenaars aanhalen tot de internationale erkenning van den Amerikaan Upton Sinclair, merken we de vol-

Upton Sinclair

gende op: „zijn meesterschap over de feiten, zijn sociaal standpunt, zijn consistent, eerlijk en moedig denken, zijn humanitaire hartstochtelijkheid, zijn oorspronkelijke techniek in de voorstelling, zijn vitaliteit en het meesleepende van zijn creatieve kunst.''

Ch. Manning & Zn.

HAARD- EN KACHELSMID

Speciaal adres voor Tabernakelkasten en Offerblokken

Ginnekenweg 81 — BREDA

Architecten-Bureau C. M. Evers

belast zich met onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.

Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

Het best adres voor Breda en omgeving voor Brood, Beschuit, Banket en Koek is

Bredasche Luxe-Broodfabriek F. T' SAS

Lange Brugstraat 10 Telefoon 12

P. VAN LEYDEN

TUINARCHITECT

NIJMEGEN — TELEFOON 936

GARAGE INTERNATIONAL

Ziekenstraat 104 — Nijmegen

Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.

Scherp concurreerende prijzen.

STADSRITTEN Fl. 0.80

N. V. IJZERHANDEL

v/h Henri Konings & Co — Roosendaal

ALLES op Huishoudelijk gebied.

GEHEELE KEUKENINRICHTINGEN.

Hang en sluitwerk voor, Scholen, Pastoriën, Kerken enz

JOHAN SIEGERS

BREDA

HAVERMARKT

Moderne Kantoorboekhandel

Schrijf- en Rekenmachines

Teekenartikelen

Gebr. Segers

BOUWONDERNEMERS

EINDHOVEN, Tel. 2447

FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

MENEER VAN NETTEN

Een boek over Wellevendheid voor Iedereen

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

Omslagteekening van den kunstenaar JOAN COLLETTE.

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wel evendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken

Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders. niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.

Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.

Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

JAC. v. d. VEN-VERMEULEN

EINDSTRAAT 9 — BREDA

Grootste sorteering

PARAPLUIES EN WANDELSTOKKEN

Repareeren en Overtrekken.

Neemt proef met ons

Nieuw Seriemerk „Corona"

van 8 — 10 — 12 ct.

IETS APARTS BIJZONDER FIJN

Proefpakket van ieder 50 stuks

Franco huis met 20 pCt korting

Aanbevelend,

Firma A. Rooymans-Müller

SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.

N.B Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting

Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. CARLO MOLTENI

IN TERRAZZO

Frankrijkstr. 21T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3519

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM

— (FIRMA H & A. INSELMINI) —

AANNEMER EN BOUWKUNDIGE

MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr. Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting

Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405

Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

P. SLUIS OCHTENDVOER
SLUIS BISCUITS
Vraagt prijs en reizigersbezoek
GEBR. C. G. & A. DELHIJ
Achterom No. 4 — Teleph. 773 — BREDA

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays, Brillen, Elast. Kousen, enz. enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Het werken en streven van de Melkinrichting „DE LANDBOUW" heeft tot doel Melkproducten te leveren, welke EN in kwaliteit EN door bereiding de Melkproducten van andere overtreffen. — Daardoor levert „DE LANDBOUW" Melkproducten die beter zijn. De prijzen zijn nòrmaal.
N.V. Melkinrichting „De Landbouw"
Spaarnwouderstraat 32-34 - Tel. 11562 - Haarlem

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

C. F. A. KAAL - EINDHOVEN
Gedipl. Coupeur en Mr. Kleermaker
Willemstraat 37 Telefoon 4280
KLEEDING NAAR MAAT.

Fa. H. KLUITMANS
HINTHAMEREINDE 34
's-HERTOGENBOSCH

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO
TEL. 409.
LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R., SIMPLEX- EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en Industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

CH. L. WIJSMAN
MUZIEKLEERAAR ST. CANISIUS-COLLEGE
PIANIST
Tooropstraat 228 — Nijmegen

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h. DARDING - MAASTRICHT

Koopt bij onze adverteerders.

Het Lederhuis
Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER
Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen, Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede
BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188
Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd
Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie, Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

Voor keurige verzorging van Periodieken en Tijdschriften
GRAFISCHE KUNSTINRICHTING
J. VAN POLL SUYKERBUYK
ROOSENDAAL : TELEFOON No. 10

J. P. v. GILSE & Zn.
Wijnhandel
Opgericht 1830
Tel. 26 - Roosendaal

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

SPECIAAL ADRES VOOR
KLOOSTERS EN GESTICHTEN
Prima Zuivere Roomboter
EN DIVERSE SOORTEN
KAAS MET RIJKSMERK.
Coöp. Zuivelfabriek
TEL. 1 — WOUW

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

1e klas Maatkleermakerij
Heerenmodeartikelen — —
Fa. A. van Haren
Markt 96 — Roosendaal

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

GARAGE DE WIT
HOOGSTRAAT 116D - EINDHOVEN
Telefoon 2700 - - - - - Na 6 uur 4833
REPARATIE EN VERHUUR
STALLING IN STEENEN AUTOBOXEN

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

J. D. van Ingen & Zonen
Groesb. Dw.w. 12-14 — Nijmegen
Melk, Boter, Kaas, Eieren. Verlaagde prijzen.

ARCHITECTENBUREAU
VAN REE & BOSSAERTS
GROOTESTRAAT - WAALWIJK

Piet Verheijen is ook Uw adres voor Gas, Waterleiding en Electriciteit
Radio — Sanitair — Lood- en Zinkwerken.
NIEUWE BOSCHSTRAAT No. 31 TELEF. 1885

Leest de Advertenties en...
Begunstigt onze Adverteerders.

Zoo juist verschenen:
JOHN. RUSKIN
zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.
Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door
Dr. Raph. Kreemers
Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."
Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.
Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

UITGAVEN VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN, DEN HAAG

WOORDENBOEKEN NIEUWE TALEN.

ELK DEEL AFZONDERLIJK VERKRIJGBAAR BIJ DEN BOEKHANDEL IN VOORRAAD

M. J. Koenen — Dr. J. Endepols
NEDERLANDSCH Zeventiende druk
In één deel . . . . f 5.60

K. R. Gallas en C. R. C. Herckenrath
FRANSCH
Elk deel afzonderlijk . . . . f 3 75
Twee deelen, in twee banden . . . . . . f 7.50
Dit Fransche Woordenboek geeft bij ieder woord de uitspraak phonetisch aan.

I. van Gelderen en J. H. v. Beckum
DUITSCH Zevende druk
Elk deel afzonderlijk . . . . f 3.75
Twee deelen, in twee banden . . . . . . f 7.50

K. ten Bruggencate — A. Broers
ENGELSCH Elfde druk
Elk deel afzonderlijk . . . . f 3.75
Twee deelen, in twee banden . . . . . . f 7.50

Prijs der 4 Woordenboeken NIEUWE TALEN, per stel besteld... f 27.00

Slechte Beursberichten....

zijn voor menigeen een kwelling en hebben een funesten invloed op het zenuwgestel, als verzuimd wordt om als tegengif 't Amusantje te lezen.

Het Amusante Weekblad is overal verkrijgbaar en kost slechts f 2.50 per half jaar franco per post.

N.V. HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS
Tilburg (Giro 31583) Bandoeng (Tjiboenoet Binnen 1)

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch.

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs. en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — Veemarktstraat 29, Breda

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 10 **15 MEI 1932** **25 cent**

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.

Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Tooneel . . . . Nederlan[illegible]
Kunst . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Land- en Volkenkunde . . . . Fransch, Duitsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . Nederlandsch
Sociale en Aanverwante Wetenschap . . . . Nederlandsch, Duitsch
Leerboeken . . . .

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM. - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

Sauter's Wijnkelders MAASTRICHT.

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

WERKT VOOR UW
FINANTIEELE
ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE
LEVENSVERZEKERING
MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

BANDEN 1931

De laatste zijn nog verkrijgbaar à f 1.50 bij:

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

▶ TH. TELGMANN & Zn. ◀
Lange Brugstr. 9, Tel. 109 - Ginnekenstr. 145, Tel. 217
RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ
Fijne Vleeschwaren.
Speciaal voor Kloosters en Gestichten

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

Firma G. v. d. VELDEN
(M. ROKSNOER)
Haven 10-11 — Tel. 1923
BREDA.
Speciaal adres voor:
Rolluiken - Markiezen
Zongordijnen op allerlei gebied - Tochtschermen
Origineele Nemico TUINMEUBELEN

H. NIENHAUS, Accountant
Arnhem, Stationsplein 2, Telef. 25987
Adviesbureau voor Belastingzaken.

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

Jos. Demonte-Teunissen, Weert
MOZAIEK- TERRAZZO- EN BETON
Marmerwerken, Grafmonumenten enz.
Groothandel in Cement.
Bekroond met 1e Prijs Tentoonstelling Weert.
Telefoon 119 — Postrekening 79436.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

BIJNA HEEL BREDA
eet Zondags
Krentenbrood van FERD. BLOM
Haagdijk 73. *Slechts 40 cent.*

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. v. d. BROEK-GOYARTS, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 25 — Gironummer 18396
Het adres voor prima kwaliteit
Rund-, Kalfs- en Varkensvleesch
Concurreerende prijzen. Specialiteit in fijne Vleeschwaren

BURGERS E. N. R.
ASTRA RIJWIELEN in prijzen vanaf f 53.—
Eerste klas Reparatie-Inrichting.
J. v. BRUMMELEN
Havermarkt 5 — Tel. 1303 — Breda

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres
voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

AUTO-VERHUURINRICHTING
JAC. J. VAN HOOF
Hoogstraat 116d — EINDHOVEN — Telefoon 4833
RUIME CONFORTABLE WAGENS
tegen lage tarieven.

Koopt bij onze adverteerders.

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten,
Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

Gezelligheid kent geen tijd!
Abonneert U op 't
Amusantje.

Het Amusante Weekblad is overal verkrijgbaar en kost slechts f 2.50 per half jaar franco per post.
N.V. HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS
Tilburg (Giro 31583) Bandoeng (Tjiboenoet Binnen 1)

FIAT N.V. Garage „Brabantia" DODGE
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

SPECIAAL ADRES VOOR
KLOOSTERS EN GESTICHTEN

Prima Zuivere Roomboter

EN DIVERSE SOORTEN
KAAS MET RIJKSMERK.

Coöp. Zuivelfabriek

TEL. 1 — WOUW

BIGGELAAR'S

KOFFIE, THEE, TABAK

A. v. d. Biggelaar & Co

ROOSENDAAL (N.-Br.).

Mr. R. M. J. W. HAFFMANS
ASSURANTIËN
Directeur van het Bijkantoor Nijmegen van the London and Lancashire Insurance Cy. Ltd. (Varia afd.) London
REINALDSTRAAT 3 — NIJMEGEN

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco toegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem. Grootste sorteering orgels in Gelderland

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel 1239. Franciscus-Romanusweg 34

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.

Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —

PRIJS f 2.20.

Uitgeverij „Het Sinjaal", Oisterwijk

„Het Bolsjewisme dreigt"

DOOR FRIEDRICH MUCKERMANN S.J.

Deze brochure behandelt beknopt, maar zeer overzichtelijk de volgende hoofdstukken:

BOLSJEWISME EN PERSOONLIJKHEID.
HET WERELDOFFENSIEF DER SOVJET.
DE OPMARSCH VAN HET BOLSJEWISME IN DE TOEKOMST,

met tal van authentieke foto's in kleurenomslag.

DE PERS ZEGT ER VAN:

Deze Brochure is broodnoodig. Als iemand de verspreiding van dit boekje in handen neemt doet hij een zeer goed werk.
„De Gelderlander".

Deze brochure verspreiden is 'n plicht van dezen tijd. is **'n taak van den biliothecaris.** Elke boekerij moet meer dan één exemplaar van deze brochure hebben. Elke priester, elke intellectueel, elke sociale leider **moet** ze bezitten. *„Boekengids".*

Dit pakkend boekje kan helpen om de oogen te openen voor een gevaar, dat iedereen moest zien, maar dat al te weinig nog begrepen wordt.
„Kath. Illustratie".

....., die wij graag in handen van alle katholieken zouden zien.
„Het Centrum".

De prijs is berekend op massa verspreiding, 25 cent.

Help mede aan de verspreiding dezer brochure en stel U hiertoe in verbinding met den Boekhandel of met de Uitgevers DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, Tilburg, Langestraat 35, Tel. 2230—2231. Postrek. 51023.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

H. Joannes Eudes, **8361.**
MAGNIFICAT. Vertaald uit het Fransch door J. Sommer Pr. *Foreholte, Voorhout,* 1932. (19×13). 148 blz. ing. *f* 1.20.
In het *Magnificat* heeft Maria heel den rijkdom harer ziel neergelegd, heel de verhevenheid harer begenadiging uitgezongen. De velen, die haar hooglied dagelijks in hun getijden moeten bidden en vaak zoo weinig van den gewijden tekst verstaan, zullen uitgever en vertaler dankbaar zijn. Het is een zeer mooie ascetische verklaring van de verschillende verzen.

H. Rongen.

P. Samuel, O.Cap., **8362.**
HET GEESTELIJK LEVEN. *Kruisvaarders van St. Jan, Rijswijk,* 1932. (21×13). 382 blz.
Het boek van P. Samuel O.C. is vooral gegroeid uit de practijk. Hem was 't onderricht voor novicen opgedragen en bij gebrek aan 'n goed handboek voor geestelijke vorming, stelde hij er langzamerhand een samen. 't Boek werd eenvoudig gehouden, maar 't omvat toch geheel 't geestelijk leven en steunt op bewijzen uit Schriftuur en H. Vaders. 't Is theologisch zeker goed verantwoord. Het klimt op door den zuiverenden weg langs de verlichtende oefeningen der deugden tot de innigste liefdesvereeniging met God. In zijn opzet komt het zoo eenigszins overeen met het werk van Tanquery: *Précis de Theologie Ascétique et Mystique.* Daar worden in 't eerste deel de algemeene beginselen behandeld — daarna de drie wegen, de zuiverende, de verlichtende, de vereenigende weg — met lange hoofdstukken over allerlei samenhangende quaesties. Pater Samuel behandelt in het eerste deel het bovennatuurlijk leven en beleving en groei van dat bovennatuurlijk leven; in het tweede de beoefening van het bovennatuurlijk leven of de volmaaktheid — dus de drie wegen der volmaaktheid — en in het derde deel de middelen der volmaaktheid, de Sacramenten, het gebed, de liturgie en devoties, die Tanquery in hoofdzaak behandelde in zijn tweede gedeelte. Wat we echter missen in het boek van P. Samuel: 'n mooie litteratuurlijst en een practischen index. De vorm van vraag en antwoord, zooals het Hollandsche werk dat gekozen heeft, legt zeker de nadruk op de hoofdzaak der quaestie, is gemakkelijk om vast te leggen en te herhalen, maar zal wellicht niet zoo goed bevallen als de vorm, dien Tanquery koos, vooral niet bij leeken voor wien 't boek toch ook geschreven is. Vervolgens hadden we een korte les over 't karakter gewild, de natuurlijke eigenschappen bij den mensch, die zooveel kunnen bijdragen voor onze volmaaktheid, maar toch ook zoo'n sterke belemmering zijn. Het behoefde niet zoo'n uitgewerkte, systematische opgezette te zijn als bij Tanquery. Het bijzonder gewetensonderzoek moet hier dikwijls worden toegepast. Wat over de meditatie-methode van Ignatius gezegd wordt, is over 't algemeen juist. Maar hij wil niet alleen blijven bij verstandelijke overwegingen: door de verstandelijke overwegingen wil hij ons brengen naar gevoelens, naar gebed, naar practische besluiten, zooveel en zoolang als de mediteerende smaak en gevoel daarin vindt.
Een prachtige aanwinst in onze Hollandsche ascetische litteratuur, maar 't kan alleen als inleiding in 't geestelijk leven goed gegeven worden door degelijk theologisch gevormde priesters.

Pr.

(Zonder naam), **8363.**
ZIJ. *A. N. Govers, Den Haag,* 1932. (19×13). 231 blz.
Bedoeld als Meimaandboek en daarom verdeeld in een en dertig hoofdstukken. 't Zijn geen legenden of verhalen over wonderen door Maria's voorspraak geschied, maar korte, diep doordachte verhandelingen, die altijd practische strekkingen hebben, navolgbare trekken, die ons zoo kort mogelijk bij Maria brengen en door Maria tot Jezus.
't Is een opbeurend en heiligend boek voor onze religieuse communiteiten en 'n zeer geschikte ascetische lezing voor menschen in de wereld.

J. B.

FRANSCH.

Louis de Blois, **8364.**
LE MIROIR DE L'AME. Vertaald uit het Latijn door de Benedictijnen van St. Paulus-Abdij van Oosterhout, *Abbaye de Maredsous, Maredsous,* 1932. (19×12). 221 blz.
Blosius, de bekende Benedictijnsche kloosterhervormer uit de 16de eeuw, is door velen een andere Bernardus genoemd om de zoetgevooisdheid zijner werken. Het eerste werk *Speculum Spirituale* behandelt enkele grondwaarheden en practische toepassingen van het geestelijk leven Het tweede *Consolatio pusillanimium* richt zich tot alle zielen, die angstvallig zijn en te weinig Godsvertrouwen bezitten en bevat een onuitputtelijken rijkdom van troostende en moedgevende gedachten. In de donkere uren van ons zieleleven zullen wij geen beteren en meer geschikten schrijver kunnen vinden dan Blosius. De Fransche vertaling van de Benedictijnen van Oosterhout is algemeen als de beste geprezen.

H. Rongen.

Edm. Georges, **8365.**
AME DE PRÊTRE. *P. Téqui, Paris,* 1932. (19×12). 242 blz.
De Franschen krijgen al meer en meer de manie van de biographie. De meeste schrijvers geven zich niet veel moeite en bepalen zich er toe de brieven zonder veel commentaar over te nemen. Dit boek, waarin deze methode ook gevolgd wordt, biedt de trouwe weergave van een mooi en edel priesterleven. De uitwendige feiten staan heelemaal op den achtergrond; des te scherper treedt de dagelijksche strijd om de volmaaktheid naar voren.

H. Rongen.

Elie Maire, **8366.**
LE CHRIST TOTAL. *P. Téqui, Paris,* 1932. (19×12). 164 blz.

Handboek voor het voortgezet catechismus-onderricht volgens de bepalingen van het aartsbisdom van Parijs: duidelijk, helder en zakelijk. De katholieke leer wordt scherp opgezet, zoodat ze zich des te gemakkelijker in het geheugen inprent.

H. Rongen.

Henri Morice, **8367.**
LA VIE MYSTIQUE DE SAINT PAUL. *P. Téqui, Paris,* 1932. (19×12). 249 blz.

Schrijver bewijst eerst, dat Sint Paulus als mysticus de verschillende zieletoestanden beleefd heeft, die de groote Theresia en Joannes vanhet Kruis in hun werken hebben aangevoerd. Daarna belicht hij den invloed, die van deze toestanden uitgegaan is op de leer en de vroomheid van Paulus. In een volgend deel worden de ascese, de uitwendige activiteit en de heele persoonlijkheid van Paulus van dit standpunt uit beschouwd. Het boek is niet overdreven diep of zwaarwichtig, zooals we dit van dergelijke Fransche werkjes verwachten kunnen. Het is mooie geestelijke lectuur.

H. Rongen.

Dom Raymond Thibaut, **8368.**
AMES SAINTES DU GRAND SIÈCLE. *Abbaye de Maredsous, Maredsous,* 1931. (29×12) 128 blz.

Le grand siècle was in ieder opzicht groot, zonder overdrijving, ook op religieus gebied, zelfs opvallend rijk aan groote geestelijke persoonlijkheden. In dit boek herleven voor onzen geest twee groote abdissen van de bekende, thans gerestaureerde Benedictinessen-abdij van Farmontiers: Françoise de la Chatre en Jeanne de Plas. Als hervormster van de regulieren observantie is vooral de eerste een sterke vrouw met groote gaven van verstand en hart.

H. Rongen.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Prof. Dr. E. Carp, **8369.**
HET MISDADIGE KIND IN PSYCHOLOGISCH OPZICHT. *Scheltema & Holkema, Amsterdam,* 1932. (22×15.5). 99 blz.

Het doel van dit populair-gewilde boek is dubbel: vooreerst inzicht te geven in de verschillende factoren, die schadelijk zijn voor het kind en vervolgens richtlijnen aan geven, waarlangs misschien verbetering te bereiken is. Daarom wijst hij eerst op erfelijkheid en milieu. Den invloed der erfelijkheid totaal ontkennen is zeker niet te verdedigen, maar van den anderen kant een zekeren aanleg voor misdadigheid daaruit willen bewijzen, evenmin. Volgens Prof. Carp zeggen ons de ontstellende stamboomen van misdadigers niets. De invloed van 't maatschappelijk en huiselijk milieu heeft naast de natuurlijke aanleg veel invloed op 't opgroeiende kind. Het te slappe en weekelijke huisgezin evengoed als het verwaarloosde en diepgezonkene kunnen in de ontwikkelingsjaren het kind naar misdadigheid brengen. Het goede voorbeeld kan zoo veel, maar 't slechte nog meer, vooral als het gegeven wordt door hen, die op de eerste plaats licht en leiding moesten zijn voor 't kind. Daarbij komen dan verwaarlozing van driftenleven (tweede hoofdstuk) 'n bemachtigingsdrang, en alle andere primitieve driften, die er onbewust werken bij 't kind. Ten slotte nog — en zeker niet het minst — zijn het de stoornissen in de ontwikkeling der gewetensfunctie (Hoofdstuk III) die 't kind tot misdadigheid voeren. Als bij 't opgroeiende kind van jongs-af-aan een juist en fijn geweten — vooral een godsdienstig geweten — gevormd wordt, dan zal 't niet gemakkelijk in misdaden vervallen. Maar daartoe moet alles meewerken, gezin, school en milieu. Prof. Carp geeft duidelijke voorbeelden uit zijn practijk en wijst dan telkens de oorzaken aan van de vroege misdadigheid. Hij toont hartelijk medelijden met 't misdadige kind — en geeft hoofdlijnen aan om misdadigheid te voorkomen of te genezen. „Het aankweeken van gemeenschapszin, het versterken der gewetensfunctie, en ten slotte het afbreken van gevoelens van eigen minderwaardigheid, moeten de leidende beginselen zijn, welke trachten te herstellen, wat door onverstand en verwaarlozing bedorven en misvormd werd." (blz. 19). Met de eenvoudig-gehouden raadgevingen van dit sympathieke boek kan veel voorkomen worden en veel genezen. Hier zijn zeker de hoofdfactoren sterk en juist onderstreept — doch niet alle heeft de schrijver willen behandelen. Lectuur als factor van misdadigheid zou anders ook wel een plaatsje gevonden hebben.

v. L.

Dr. J. H. Carp, **8370.**
HET SPINOZISME ALS WERELDBESCHOUWING. *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1931. (20×14). 227 blz. ing. *f* 2.90.

Het Spinozisme wordt in dit boek volgens de methode der typologie voorgesteld als een systeem van immanentie, intuïtie en mystiek. Het heeft tot grondslag het schouwende inzicht in de eenheid van het Al, waaraan de Godsidee een religieuze tint geeft.

Deze interpretatie van het stelsel van Spinoza is in strijd met de traditioneele, die 't juist als een zuiver en consequent rationalisme heeft opgevat. Carp weet haar echter in groote lijnen aannemelijk te maken, al is zijn typologie door te ver doorgevoerde schematiseering op menig punt onjuist. Het boek is alleen voor ingewijden in 't Spinozisme te verstaan.

Dr. Ferd. Sassen.

Sören Kierkegaard, **8371.**
VREES EN BEVEN. Vertaald uit het Deensch door S. van Praag. *De Gulden Ster, Amsterdam,* 1932. (22×15.5) 156 blz.

Volgens Kierkegaard bestaan er drie levensvormen: die der aesthetica, die der ethica en die des geloofs; zij staan echter onoverbrugbaar naast elkaar, als het ware anti-thetisch. Het geloof, de hoogste hartstocht, neemt de eereplaats in.

Uitgangspunt voor K.'s opvatting van het geloof zijn de woorden van S. Paulus, waar Abraham door den Apostel de vader wordt genoemd van allen die gelooven. Deze eere-titel komt den aartsvader toe, volgens K., omdat hij ondanks de belofte van een talrijk nakomelingschap toch zijn eenigen zoon wilde offeren. Het geloof is dan ook een ontzaggelijke paradox; gelooven geschiedt krachtens het absurde. Bovendien eischt het geloof een oneindige resignatie. Met deze resignatie bedoelt K. allerminst wat wij onder quiëtistische berusting verstaan, maar het afstand-doen, het zich

afscheiden van het algemeene. Het ethische is het algemeene en als zoodanig het goddelijke (Hegels invloed). De tragische held kan resigneeren met betrekking tot zichzelf, om het algemeene uit te drukken, zooals Jephta zijn dochter kon opofferen voor het algemeene welzijn. Maar de ridder van het geloof moet resigneeren in betrekking op het algemeene, om de enkeling te worden, nadat ook hij eerst in het algemeene was opgegaan. (Het conflict tusschen geloof en ethica en aesthetica). De geloofsridder ziet, dat het schoon is zichzelf in het algemeene te vertalen en door iedereen te worden begrepen; maar hij is uiteraard de onbegrepene, de eenzame; er is niemand, die den geloovige kan helpen of raad geven, in alles is hij uitsluitend op zich zelf aangewezen; het martelaatschap van het niet begrepen-worden is haast niet uit te houden. Niet-eenzamen kunnen sectariërs zijn, doch geen geloofsridders, eerder karikaturen van geloovigen. Ondanks den prachtigen stijl een kil, koud boek van een zwaarmoedigen schrijver. Nergens breekt de zon van Gods ontfermende liefde door, nergens een straaltje hoop, nergens iets bovennatuurlijks. Het meest wezenlijke van het geloof wordt niet eens aangeraakt.

Lr. Th. de Valk, O.P.

C. Skövgaard-Petersen, 8372.
JEUGDONTWAKEN. *J. N. Voorhoeve, Den Haag* 1932. (21 × 15). 222 blz.

Een zeer merkwaardig boek, uit de diep-geloovige protestantsche levensopvatting voortgekomen en overal door de protestantsche theologie en exegese belicht. We begrijpen goed, dat het in den kring, waarvoor het geschreven is, succes gehad heeft. 't Boek is zoo waar, 't is zoo eenvoudig gehouden in stijl en uitdrukking; 't is niet onleesbaar gemaakt door 'n onverkwikkelijke terminologie. En wat ons op de tweede plaats trof, was de groote belezenheid van de wereldliteratuur en de kennis der H. Schrift bij den schrijver. Op iedere bladzijde bijna frappante aanhalingen. Het boek ontleedt de noodtoestanden onzer jeugd en wijst den weg ter verbetering. In vijf hoofdstukken vat hij zijn problemen samen. Eerst teekent hij de jeugd buiten het Gods rijk, buiten het practische christendom, buiten de beleving van zijn geloof. In de jaren van de volgroeiing van 't karakter moet de jeugd zich dieper-bewust aansluiten aan de Kerk, 'n sterker genadeleven leven. Daarop volgt de uiteenzetting van datgene wat de Kerk aan de jeugd geven kan. Jeugdconflicten kunnen alleen in 't licht van 't Evangelie opgehelderd worden. „Tegen den achtergrond van het zieleven der jongeren wil ik alleen de gaven van het Evangelie laten zien.'' (blz. 51). Nu volgen breede hoofdstukken over 't wezen der jeugd, over de jaren van zwerven in een of andere beteekenis. Opbeurende gedachten heeft de schrijver over de beproevingen der jeugdjaren. „Houd dan maar moet'' — zoo zegt hij met Stilling — „wees blij, wanneer de zorgvolle uren komen. Stel je dan maar voor, dat je op Gods universiteit bent, en dat Hij iets van je wil maken.'' (blz. 83). In die baanbrekende jaren ontwikkelen zich sterk de geestelijke vermogens, het geweten — „de kleine vriend van God'' — zooals de schrijver het noemt — en tenslotte het liefdeleven. Aan deze problemen is wel 't meeste plaats ingeruimd in dit boek. Het slothoofdstuk behandelt de twee groote tijdens jeugdjaren: de onechte naar buiten-gekeerheid en de ziekelijke-in-zich-zelf gekeerdheid. Was het boek in een katholieke levensopvatting en theologie geschreven, dan was het een modeljeugdboek. Hoezeer wij in dogma en exegese verschillen, blijkt uit verklaringen van tallooze teksten, over den uitleg van de zondenvergiffenis, van 't scheppingsverhaal, over Judas, etc. Veel katholieke schrijvers heeft Skövgaard-Petersen wel gelezen en juist begrepen; b.v. Augustinus, Origenes, etc., maar dat veranderde de oriëntatie van zijn boek niet.

v. L.

Dr. F. M. Wibaut, 8373.
WORDEND HUWELIJK. *H. D. Tjeenk-Willink & Zn., Haarlem,* 1932. (19 × 13). 152 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.75.

Het boek van Wibaut komt veel overeen met *Huwelijk in Kameraadschap* van Lindsey en daarom wordt het met eenzelfde verontwaardiging in alle christelijke kringen ontvangen. Wibaut gooit in dit boek alle christelijke huwelijksmoraal over boord, die over de wereld verkondigd is van af St. Paulus tot aan de machtige encycliek over 't huwelijk *Casti Connubii.* Als men die moraal negeert — dus men terugkeert tot een ruw-heidensche huwelijksopvatting, kan men komen tot conclusies, zooals Wibaut aangeeft. In zijn stijl spreekt hij telkens over 't huwelijksinstituut — niet over 'n sacrament des huwelijks, — over de zelfbeschikking der vrouw in het huwelijk — over 't onhoudbare van 't monogane huwelijk, etc., etc. Hij blijft maar door beweren, dat 't huwelijk 'n crisis doormaakt en bewijzen daàrvoor zoekt hij dikwijls in romans en tooneelstukken van bedenkelijken aard, of zedelijke afdwalingen van de menschen. Alsof zóó iets tot bewijs kan dienen! Dat er overtredingen der huwelijksmoraal voorkomen is geen bewijs, dat de huwelijksmoraal 'n crisis doormaakt. Anders zouden alle staatswetten en kerkelijke wetten 'n crisis doormaken. De verheffing van 't huwelijk zal dus niet zijn een Wibaut-huwelijk, maar 'n volmaakte terugkeer tot de beginselen van *Casti Connubii.*

Pr.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Herbert Adams, 8374.
KONINKLIJKE LIEFDE. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. Ch. H. Rutgers van Beert. *De Steenuil, Amsterdam.* (15.5 × 10.5). 222 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 2.90.

De Balkanstaten hebben al herhaaldelijk stof geleverd voor operettes of romans. Dat daarbij gemeenlijk aan de historische juistheid geweld wordt aangedaan, mag als algemeen bekend worden verondersteld. Overigens behoeven wij de geschiedenis van den Engelschen jongeman, die zich in dienst stelt van een vorstin uit een der Balkanstaten en daardoor zijn levensgeluk vindt, als ontspanningslectuur niet te ontraden.
— A — *J. F.*

Lilian M. Anderson, 8375.
HAAR DOCHTER. Vertaald uit het Engelsch. *Neerlandia, Utrecht,* 1932. 236 blz. ing. *f* 0.15.

In dit onwaarschijnlijke keukenmeidenverhaal draagt de edelhartige moeder de culminatie van verdriet, waartoe een moederhart slechts in staat geacht mag worden terwille van haar schoone en belaagde dochter.
Er zijn: de opofferende moeder voornoemd, de goede en slechte jongeling, de wreede pleegvader, de ontvoering, het onverwachte fortuin en tenslotte de overwinning van het goede op het kwade. Wie het lezen wil, ga zijn gang.
— A — *B.O.*

George Blake, 8376.
VERWOESTE LEVENS. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. Ch. H. Rutgers van Beert. *De Steenuil, Amsterdam.* 1932. (15 × 11). 242 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 2.90.
Een fijn boek deze schildering van een verwoest menschenleven.
Reeds bij de eerste bladzijden met de droomerige beschrijving der Schotsche landen en de innige gedachtengang van den jongen, wiens leven aan zooveel wisseling — buiten zijn schuld — onderhevig is, begrijpt men te doen te hebben met een boek, dat boven de middelmaat uitgaat.
Al moge het hier en daar inzinkingen vertoonen en al moge het slot een ietsje gezocht zijn, dit neemt niet weg, dat wij dezen roman gaarne aanbevelen.
— A — *J. B.*

R. J. Brandenburg, 8377.
HET RAADSEL EN DE PRINSES. *Hollandia, Baarn,* 1931. (20 × 14). 176 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.25.
Dit is een nogal wat onnoozel boekje, bevattende in den aanvang van die zinnetjes, die net doen of ze uit het Engelsch zijn vertaald en bovendien totaal overbodig zijn. Zoo worden er uiterst karakteristieke dingen van allerlei gezellige menschen verteld, waarover je sindsdien geen tittel of jota meer te hooren krijgt. En in de tweede helft wordt de lezer in een genoegelijken operette-staat verplaatst met gemaskerde bals, liefde en revolutie. Als dan de ontknooping komt, merkt men tot zijn schrik er heelemaal niet nieuwsgierig naar te zijn, als is ze, — die ontknooping, lang niet onaardig gevonden.
Onschuldige lectuur, geschreven in aangenaam leesbaar Nederlandsch en als treinlectuur op slaapwekkende trajecten zeer zeker bruikbaar.
— A — *F. A. B.*

John Galsworthy, 8378.
DE DONKERE BLOEM. Vertaald uit het Engelsch door J. Kuylman. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1932. (18 × 12). 269 blz.
We kunnen nog wel wat waardeering hebben voor een boek, dat een ouder genre vertegenwoordigt. Er zijn enkele voorwaarden, welker vervulling een werk of den maker ervan langer of korter voor de menschengemeenschap doet bestaan. Galsworthy heeft zeker eigenschappen, die zijn werk nog wel eenigen tijd op de been zullen houden, al komen die in het voorliggende boek minder tot uitdrukking.
De donkere bloem lijkt meer op een van die werken, die beroemde auteurs wel eens vaker schrijven, omdat het publiek nu eenmaal iets van hen verwacht. Ofwel het is een onrijp boek, dát kan ook. Intusschen is het niet voor onrijpe lezertjes. Verzorgde stijl en heel goede karakterteekening zijn de hoofdkenmerken van dit werk.
— Bc — *J. H. P. J.*

Jackson Gregory, 8379.
NAAR HET PARADIJS. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1931. (21 × 15). 312 blz.
Garry Moucton zal een tijdlang doorgaan voor zijn neef Steve, die een man gedood heeft; hierdoor beleeft hij wonderlijke en zeer gevaarlijke avonturen. Toch kan hij zijn neef niet redden en vindt hem op zekeren morgen dood in de afgelegen hut van een geheimzinnige persoonlijkheid, bekend in de buurt onder den naam van Sun Dodger. Ook zijn vriend Phil Kent, tevens Steve's vriend, is plotseling spoorloos verdwenen. Na langdurig zoeken wordt hij doodziek teruggevonden. — De ontknooping van het verhaal is zoowel onverwacht als zeer origineel en voor den lezer alleszins bevredigend.
Het boek is prettig geschreven en geschikt als lichte treinlectuur. De vertaling is over het algemeen goed.
— A — *E. H.*

Knut Hamsun, 8380.
CON SORDINO. Vertaald uit het Noorsch door S. van Praag. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1932. (14.5 × 9). 291 blz. geb. *f* 4.25.
In den aanvang doet deze roman vreemd aan, langdradig en zelfs eenigszins verward. Doch bij voortgezette lezing ontkomt men niet aan de sfeer, die over deze geschiedenis hangt, evenmin als aan de stemming, die de auteur in deze bladzijden heeft weten te leggen. Er zijn beschouwingen in te vinden, die in hooge mate getuigen van het inzicht en litteraire kwaliteiten van den schrijver. Zoodoende wordt het hoogst belangwekkend dit leven te volgen van een man en een vrouw, die ondergaan aan een verkeerde liefde en een kinderloos huwelijk. De vertaling is perfect, de roman echter alleen geschikt voor volwassenen met groote levenservaring.
— C — *J. F.*

Jack London, 8381.
TUSSCHEN DE WIELEN. Vertaald uit het Amerikaansch door W. L. Leclercq. *Goede & goedkoope Lectuur. Amsterdam,* 1931. (18 × 11.5). 240 blz.
In deze schetsen vertelt Jack London van zijn zwerverstijd, toen hij als „hobo'' gratis reizen door Amerika maakte en zich liet meedrijven met de wispelturigheden der fortuin. De treklust liet hem niet met rust en wierp hem van het eene avontuur in het andere.
Jack London behoort tot de veel gelezen auteurs, zoodat zelfs deze verhalen, welke lang niet tot zijn beste behooren, een tweeden druk beleven.
— B — *W. Blokveld.*

H. J. van der Munnik, 8382.
GEVANGENISLEED. *La Rivière & Voorhoeve, Zwolle,* 1932. (22 × 15.5). 122 blz. ing. *f* 1.30, geb. *f* 1.90.
Gevangenisleed is een autobiografie van iemand, die wegens moord en brandstichting tot vijftien jaar gevangenisstraf is veroordeeld, maar door zijn straf gelouterd en omgeschapen na den terugkeer in zijn vroegere omgeving, een weldoener werd van zijn ongelukkige evenmenschen. Zijn vijftienjarige gevangenisstraf, de inwerking van

de stilte en eenzaamheid zijn psychologisch ontleed; geheel de omgeving dwingt hem om te bidden, te overwegen, zich te verdiepen in den Bijbel. 't Is een weldadig, fijn-geschreven protestantsch boek, misschien hier en daar wat te veel literatuur. Doch wij Roomschen begrijpen sommige passages niet, b.v. blz. 48, waar de gevangene de vergeving zijner zonden beschrijft. Pater Salsman S.J. heeft ongeveer 'n zelfde geschiedenis uitgegeven van een gevangene te Leuven. Wij voelen het geluk van den armen kunstenaar, die, na zijn biecht gesproken te hebben bij den priester, weer verzoend is met God, Hem iederen morgen weer ontvangst als onderpand van genade, iedere dag weer de H. Mis kan bijwonen. Wij begrijpen de fijne zielsontleding van *Gevangenisleed*, maar omdat onze religieuze levensopvattingen zoo zeer verschillen, kunnen wij 't boek niet ten volle waardeeren.
— **Bc** — *Pr.*

Marie Ovink-Soer, 8383.
DE CANNEHEUVELTJES IN INDIË. Geïllustreerd door Rie Cramer. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag.* (22×16). 221 blz.
Een onschuldig boek over het familieleven in Indië, vol spanning geschreven.
De moederlooze Canneheuveltjes worden onsympathiek opgevoed door een huishoudster, die er voogdijgestichtmanieren op na houdt, tot groot ongenoegen van de kinderen, die haar liever kwijt dan rijk zijn. Als ze na een ruzie met Nel wegvlucht, wordt ze opgevolgd door tante Lotje, 'n dikke, goeie, oude tante, die wel zal komen oppassen, „totdat er een nieuwe juffrouw is." Vader gaat naar Holland en leert daar een lieve vrouw kennen, die moeder wil worden over de moederlooze Canneheuveltjes. Als ze eenmaal bij de kinderen in Indië is, blijkt ze gelukkig geen stiefmoeder in den hatelijken zin van het woord te zijn, maar een tweede moeder, die alle liefde en toewijding bezit van een ware, echte moeder. Het teruggekeerde geluk in het hernieuwde gezin, vormt het tweede gedeelte van dit boek. Achtereen volgen aardige tafereeltjes uit het Indische leven, tot aan het vertrek naar het vaderland toe.
Warm geschreven en eenvoudig verhaald, boeit dit boek van het begin tot het einde. En wanneer de lezer aan het slot benieuwd is naar het lot van de Canneheuveltjes in Holland, dan kan hij wachten op het volgende deel, dat binnenkort zal verschijnen.
Een goed boek, dat op geen ontspanningsbibliotheek mag ontbreken.
— **A** — *E. P. T.*

Henry Oyen, 8384.
DE BAANBREKER. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1931. (21×15). 342 blz.
Niets kan Martin Calkins van zijn plan afbrengen de gronden der Big Flat voor hem en zijn buren te behouden en hun te leeren, hoe hun land te exploiteeren; groot is echter de tegenstand der andere farmers en velen zouden liefst hun land verkoopen aan Rienes, den vertegenwoordiger van een groote papiermaatschappij. Noch de slapheid en luiheid van zijn buren, noch de tegenwerking van Rieners' lui, noch zijn plotseling oplaaiende hartstocht voor Alice Demaru, Rieners' nicht, die hij gelukkig spoedig weer uit zijn leven weet te verbannen, zullen hem van zijn voornemen afbrengen en het einde van den hardnekkigen strijd is de overwinning van Martin Calkins en de bloei der Big Flat.
Aardig, vlot geschreven, echte volkslectuur.
— **B** — *E. H.*

Manlio Sestito, 8385.
EEN VROUW HEEFT GEWEEND. Vertaald uit het Italiaansch door Dr. Annie van Wallinga. *De Gulden Ster, Amsterdam.* (14.5×10). 185 blz. ing. *f* 2.90, gecart. *f* 3.90.
„De roman van een perverse vrouw" kan al heel gevoegelijk dienen als ondertitel voor dezen roman. Wij zullen aan dit mislukte leven niet al te veel woorden wijden: de mislukking is op geen enkelen psychologischen grond gebaseerd. Elke moreele rem is losgezet. Het wordt een gewild hollen naar den afgrond, waarin alle waardigheid der vrouw te pletter valt. Alles in en om haar is leeg, door eigen schuld. Deterugkeer tot een enkele betere gedachtensfeer bij deze romanfiguur, die zelfs geen meelij door levenstragiek weet te wekken, wordt onmiddellijk verdrongen door de suggereerende gedachte „verlossing door den revolver."
Onze tijd heeft behoefte aan gezondere lectuur. Wij moeten dit boek dan ook beslist ontraden.
— **D** — *J. F.*

R. C. Sherriff, 8386.
Vernon Bartlett,
DE GROOTE REIS. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. *Scheltens & Giltay, Amsterdam,* 1932. (20×16). 324 blz. geb. *f* 2.90.
Het wordt moeilijk een verhaal, een boek te beoordeelen, wanneer men het reeds als gegeven van een knap tooneelstuk heeft gezien. Het gezelschap Verkade heeft gedurende langen tijd een keurige vertolking gegeven van *De Groote Reis*. Het verhaal, waarvan dit tooneelstuk de levende quintessence gaf, biedt nog meer...... bijzonderheden, zou men willen zeggen, b.v. uit de jeugd der hoofdrollen.
Wij merken tweedens op, dat de lezing van dit verhaal, aangename herinneringen oproept bij dengene, die het tooneelstuk zag. Als verhaal op zich, is het wellicht een van de rustigste boeken, die over den oorlog geschreven zijn.
— **B** — *J. H. P. J.*

Upton Sinclair, 8387.
DE WILDERNIS. Vertaald uit het Engelsch door Mevr. H. Mendels-Stokvis. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam.* 1931. (18×12) 556 blz.
Een meesterlijk geschreven boek. Knap van compositie en fraai van beelding, fraaier dan het verbeelde. Dat treft vooral, wanneer men nagaat hoe de auteur te moede moet zijn geweest, toen hij de zwijnerijen van de Chicago-slachterijen aan de kaak stelde, welke thans tot het verleden behooren.
Maar er is iets anders, dat thans onze aandacht fraagt. Deze druk werd in 1927 door F. M. Wibaut ingeleid, als vervolg op zijn inleiding van 1906. Het was misschien tactvoller geweest, alle inleidingen maar weg te laten, dan ware dhr. Wibaut een mal figuur gespaard gebleven.
Thans moet hij ongeveer vijf pagina's volschrijven om te betoogen, hoe het komt, dat er nog altijd niet gebeurd is, wat hij in 1906 voorspelde: de val nl. van het „stelsel". Dat is natuurlijk een gevolg van het verkeerde standpunt, waarop

zoowel de eene als de andere inleiding staat. Het kapitalistische stelsel is de schuld van alles: van slechte toestanden, ongelukken, honger en slecht weer. Dit stelsel wankelt, schreef dhr. Wibaut in 1906. Het wankelt nóg, zegt hij in 1927, en wij van de tusschenliggende jaren alsjeblieft vier oorlogsjaren aftrekken, dan loopt het niet zoo in de kijk. Als betoog heeft dit niet veel waarde, bovendien overtuigt het in geen enkel opzicht.
Ook gedurende het gesmade kapitalistische *stelsel* is er veel anders geworden. Zeggen de socialisten, dat het kapitaal tot veel gedwongen is moeten worden: dát is juist en dat zal nog wel meer moeten gebeuren. Maar men stelle een stelsel niet verantwoordelijk voor de daden van onchristelijke, schatrijke deugnieten. Een beetje omzichtigheid is dus gewenscht met die inleiding en met de wat opgewondene schoon begrijpelijke slotrede van het boek.

— **Bc** — *J. H. P. J.*

Johan Skjöldborg, 8388.
SARA. Vertaald uit het Deensch door Claudine Bienfait. *J. Philip Krusemann, Den Haag,* 1932. (12×8). 207 blz. ing. *f* 1.25.

Dit is de geschiedenis eener liefde op het platte land. Zij het dan ook een liefde, die haar einde vindt in een misstap. Ondanks haar fout blijft deze ongekunstelde romanfiguur Sara ons sympatiek. Daarom is het zoo begrijpelijk, dat de schrijver haar als bedrogen jonge moeder laat besluiten, zij het dan ook in een zekere mate van overspanning, om haar kind, de vrucht eener niet voldoende bedwongen liefde, te dooden. Deze oplossing is onlogisch bij Sara, zooals de schrijver ze voor ons heeft laten leven en laten volgroeien van meisje tot vrouw. Nergens treft men in dit boek, dat alleen voor volwassenen geschikt is, den geest en den adem van het Deensche land.

— **Bc** — *J. F.*

Sandor Uemeri, 8389.
DE WEG DER SMARTEN. Vertaald uit het Hongaarsch door R. de Vries. *De Arbeiderspers, Amsterdam.* 1932. (12.5×9). 244 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 2.90.

Wie meenen mocht door lezing van dit boek op de hoogte te komen van de na-oorlogsche periode in Hongarije, die zich kenmerkte door den strijd tegen de communisten, vergist zich. Hij zal er alleen een schromelijk overdreven voorstelling van krijgen. In deze ruim tweehonderd bladzijden zijn zoovele sadistische gruwelijkheden opeengestapeld, dat zij voldoende zijn voor de gezamenlijke revoluties der laatste eeuwen. Van de eerste tot de laatste bladzijden, worden de daden der communisten vergoelijkt en die der bestrijders onder het vergrootglas genomen.
Het boek is meesterlijk en met een zekere overtuiging geschreven en bovendien uitstekend vertaald. Dit maakt alles nog gevaarlijker, want een lezer zonder het noodige onderscheidingsvermogen zal er zich gemakkelijk door laten meesleepen. Het mag dan ook alleen in handen komen van hen, die in staat zijn waarheid van opzettelijk propagandistisch verdichtsel te onder scheiden.

— **C** — *J. F.*

Sigrid Undset, 8390.
ARME LEVENS. Vertaald uit het Noorsch door M. J. Molanus Stamperius. *De Gulden Ster, Amsterdam.* 1932. (14.5×9.5). 258 blz. ing. *f* 3.96, gecart. *f* 4.90.

Men moge Sigrid Undset verwijten, dat zij bij de behandeling van haar onderwerpen niet altijd ontkomt aan een sentiment, dat naar sentimentaliteit zweemt, wij vergeten het bij lezing gaarne. Het sentiment is immer gezond en vooral oprecht. De onderwerpen, die zij meestal neemt uit het dagelijksche leven, weet zij te bewerken met de dichterlijkheid van haar gemoed en door haar liefde voor de menschen.
Dit laatste vooral treft bizonder bij het litterair lang niet onbeteekenende.
Arme levens, een bundel schetsen over het leed der menschen.
Wij bevelen het gaarne aan. Vooral voor onze vrouwen. Het zal haar boeien en ontspannen en meer bevredigen dan de doorsnee-romans van deze dagen.

— **Bc** — *J. F.*

Dr. Jules Verbeeke, 8391.
DE SLUIER OPGELICHT. *De Combinatie, Rotterdam,* 1932. (12×8) 237 blz.

Er zijn uit de safe van een Fransch ministerie geheimzinnige documenten gestolen. Die documenten schijnen voor de Fransche regeering lichtelijk compromiteerend te zijn, weshalve 'n zekere professor Dumoulin, expert in de opsporingstechniek, gelast wordt met de opdracht de papieren terug te bezorgen. 'n Detective-roman dus! Inderdaad, doch de schrijver heeft meer willen doen dan 'n doodgewonen detective-roman schrijven en dus heeft hij een tamelijk lijvig boek niet alleen gevuld met spannende verhalen over zet en tegenzet bij het oplichten van den sluier, doch heeft zich verstout, bladzijden lang te leeraren over oorlog en vrede, over misdaad en straf, enz., enz., terwijl hij evenmin heeft nagelaten aan de liefde eenige episoden te wijden. In 'n detective-roman verwacht men zulks niet en wenscht men het ook niet, zeker niet, wanneer men medeleeft met de helden van het verhaal en telkens ongeduldig de nog te lezen bladzijden doorbladert om te zien, of de zaak nog wel in orde komt. Door deze onderbrekingen wordt het geheel hier en daar lichtelijk langdradig. Het pleit overigens voor de ongereptheid van 's heeren Dumoulin's gemoed, dat hij nog zulke lieve kostschoolmeisjesachtige liefdesbrieven kan schrijven aan zijn vrouwtje Emmy (Emilie heet zij voor de buitenwereld, aldus meent de schrijver in zijn gewetensvolle opvatting van zijn taak om den lezers zoo volledig mogelijk in te lichten, te moeten opmerken), terwijl hij in gevaarlijke oogenblikken leeft. In zijn algemeenheid een spannend verhaal, waarbij de vraag, of het allemaal wel echt zóó gebeuren kan, achterwege kan blijven.

— **Bc** — *J. S.*

Edgar Wallace, 8392.
TAM. Vertaald uit het Engelsch door Jan Lamers. *Seyffardt's Uitg. Mij, Amsterdam.* 1932. (20×14). 219 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.25.

Tam is een vliegenier van het Engelsche leger in den wereldoorlog. Hij „haalt" menig Duitsch vliegtuig naar beneden, is een lustige kwant,

die bij de superieuren een potje kan breken en trouwt tenslotte met een verpleegster, die een millioen rijk is. Met dezen inhoud kan een treinreis, voor 't geval men die vervelend mocht vinden, allercharmanst worden opgeluisterd. Want Wallace was een handig auteur, die eerst naging, wat het publiek graag hoort. En dan schreef hij zijn boek zonder diepgang, met wat Engelschen humor en de onbegrijpelijke sentimentaliteitsvleugjes van jonge meisjes.
Wie dit boek echter ernstig neemt, zal eerder aanstoot nemen aan het, zeer goed geteekende, oorlogsbedrijf: de lummelachtige sentimentaliteit om, na een jongen man van een andere natie te pletter doen vallen, hem een krans na te gooien; of de pralerige durf van officiertjes. Dat heeten dan de dingen, waarop een natie in tijd van oorlog groot moet gaan. Dat weerhoudt niet, dat wie nog gevoelig zijn voor de groote suggestie van militair bedrijf: — wat komen we niet onder den indruk van veertig vliegtuigen tegelijk, van honderdduizend man op een rijtje: hemeltje, wat zijn we „sterk!" — het verhaaltje tegen dezen krijgshaftigen achtergrond wel kunnen waardeeren, want het verhaal op zich is heel genoeglijk.

— A — *J. H. P. J.*

FRANSCH.

André Chamson, **8393.**
HÉRITAGES. *Bernard Grasset, Paris* 1932, (19×12). 316 blz.

Chamson is een jonge schrijver (geb. 1900) die al enkele romans en essais heeft gepubliceerd. *Héritages* zal zeker niet de minste zijn.
Het gegeven is eenvoudig. Georges Cavérac is naar zijn geboorteplaats gekomen om in de verlaten fabrieksgebouwen, — waar zijn vader als patriarchaal patroon vroeger een zijdespinnerij had — een filiaal te stichten voor een *kunst*zijdefabriek. Hij is vervreemd van zijn geboortegrond, en de bevolking wantrouwt hem, ziet in hem een vreemde die de oude industrie komt dooden. Hij verliest het terrein en geeft al zijn schoone plannen op — ook de erfenis „les héritages" van zijn vader, waaronder ook de humane opvattingen vallen waarmee hij de bevolking tot een zegen hoopte te zijn. De ondergrond van het het werk is het grote sociologiese probleem: de verhouding van werknemer tot werkgever en omgekeerd.
Geschikt voor iedereen.

— A — *W. v. d. G.*

A. Coullet-Tessier, **8394.**
CHAMBRE A LOUER. *Bernard Grasset, Paris.* 1932. (19×12). 257 blz.

Een klein feit in het leven van een echtpaar vormt den inzet van dit verhaal. De Lecouturiers kunnen wat geld gebruiken: de man arbeidt 's nachts in een groot hotel, en slaapt overdag; de vrouw heeft tijds genoeg; zij zullen een kamer verhuren. Een jonge monteur Roger Polak meldt zich aan, een aardige baas. Tijdens een ongesteldheid wordt hij vriendelijk verpleegd door Reine Lecouturier, die van hem gaat houden. Roger is hiervoor niet ongevoelig. De gewone verwikkelingen volgen, maar de jongeman, die verliefd wordt, bezorgt aan zijn hospita, na enkele uitstapjes, toch ook veel verdriet. Iedereen begrijpt de verstandhouding van de twee; Reine zelf misschien het minst. Ten slotte breekt de vreugde op, zoodat het ongelukkige vrouwtje meer dan genoeg heeft van alles.
Antonine Coullet-Tessier heeft dit verhaal van een huis vol menschen beschreven met gevoelige genegenheid. Enkele bladzijden, waar de levenshonger en de onrust der vreemdelingen op Franschen bodem worden geschetst, zijn bepaald treffend.

— Bc — *Vincent Cleerdin.*

Julien Green, **8395.**
EPAVES. *Plon Nourrit & Cie, Paris,* 1932. (18.5 ×12) 286 blz.

Epaves bevat een episode uit het leven van drie personen: een man, die zeer rijk is; zijn vrouw en zijn schoonzuster. Een vierde: het zoontje Robert, speelt geen rol en wordt zeer onvolledig geteekend. De man houdt niet van zijn vrouw en deze bemint hem niet, maar een ander. Haar man weet dit, doch mist de moed en de energie haar ter verantwoording te roepen en daardoor zijn eigen gemoedsrust te verstoren. Wel wordt deze verontrust door de ontdekking, in het begin van het verhaal, dat hij bang is en blijkt niet te beantwoorden aan het ideaal dat hij van zichzelf geschapen had. Hierover handelt het geheele eerste deel.
De schoonzuster heeft hem in stilte lief; doch als ook zij erachter komt, dat hij een lafaard is, haat ze hem. Dit gebeurt pas aan het eind van de geschiedenis. Ondertusschen heeft men met het innerlijke leven der personages kennis gemaakt, dat nagenoeg uitsluitend bestaat uit hallucinaties, droomerijen en droomen, zelfbespiegelingen en opgewondenheden, die in een dreinend langzaam tempo zeer uitvoerig worden weergegeven. Heel dikwijls doen ze niet ter zake; konden ze beter gemist worden.
De behandelde objecten zullen wel natuurgetrouw zijn weergegeven, doch wat intresseeren iemand tenslotte drie zulke uitgespieterde slappelingen En wat bezielt iemand als Green van hen zóó'n boek te maken. Want ondanks het merkbare talent van den auteur is het boek erg vervelend.

— Bc — *G. v. R.*

Albert Marchon, **8396.**
LES DÉMONS DE L'AUBE. *Bernard Grasset, Paris,* 1931. (19×12). 282 blz.

Dit boek is niet kwaad geschreven, maar het heeft een onfrisschen inhoud. Aan de booze droomen en streken van de opgroeiende jeugd kan men beter een verhandeling wijden dan een verhaal als dit, dat boeiend zijn wil, doch verveelt. De gebeurtenisjes zijn te onbelangrijk; de schrijver is er niet in geslaagd, de onrust van zijn sujetten te plaatsen in het kader van het algemeen-menschelijke.

— D — *Vincent Cleerdin.*

R. de Montmorillon, **8397.**
JEAN-MARIE. *La Vraie France, Paris,* 1931. (19×12). 238 blz.

Een eenvoudige geschiedenis met enkele ontroerende momenten. De tendenz is duidelik. Jean-Marie, een boer met een fijngevoelige ziel voor alles wat de natuur betreft — is enigszins heidens van opvatting. Een nieuw-gekomen pastoor, met ruime blik, leert hem zijn ziel *vinden* en brengt zijn leven op hoger plan. De uitgaven van La Vraie France blijven in het

kader van het program: opbouwend werk; en aantonen dat buiten sensualiteit en vals sentimentalisme nog een uitgebreid terrein ligt voor literaire arbeid.
— B — *W. v. d. G.*

M. Perroy, **8398.**
POUR L'ÉTERNITÉ. *La Vraie France, Paris,* 1932. (19×12) 212 blz.
De geschiedenis speelt zich af in de tijd na de grote Franse revolutie. Een jong meisje trouwt zonder het te weten met een afvallig priester. Haar huwelik is ongelukkig, doordat zij voelt dat er een ontzettend geheim drukt op het leven van haar man. Zij ontdekt de waarheid op tragiese wijze. De zoon uit dat huwelik wordt priester, na de nodige dispensatie; en op de dag van zijn wijding is de eerste zegen voor zijn vader die zijn schuldig leven is gaan uitboeten in een klooster. Goede lectuur voor volwassenen. Geen literaire waarde.
— Bc — *W. v. d. G.*

DUITSCH.

Karl Essl, **8399.**
SUDETENDEUTSCHE NOVELLEN. *A. Kraft, Karlsbad-Drahowitz,* 1929. (20×13.5) 176 blz.
Dit is het eerste deel van een collectie werken die de schrijvers van de Sudeten, het Boheemsche grensland aan het grooter publiek wil voorstellen. De meeste schrijvers onder het dozijn meer bejaarden die hier zijn vertegenwoordigd, hebben al hun weg gemaakt in de Duitsche literatuur, o.a. Ginzky, Haas, Von Molo, Watzlick e.a. En het is wel eigenaardig, dat, al zijn ze alphabetisch gerangschikt, juist de eerste: F. K. Ginzkey, en de laatste: H. Watzlick, de mooiste bijdragen hebben geleverd. De langste novelle is die van den eerstgenoemde „Der Weg zu Oswalda''. Ze is niet alleen even lang als zes andere samen doch stelt er zelfs meer dan een half dozijn in de schaduw. Hieruit kan ook, ondanks de allerbeste bedoeling, de onevenwichtigheid van dezen bundel blijken. Alles samen genomen geeft hij een goed beeld van de bonte veelzijdigheid van dit zeer eigenaardig deel van 't Duitsche taalgebied. En al wonen verschillende auteurs buiten hun vaderland, ze doen het door hun werk alle eer aan en rechtvaardigen alleszins deze eigenaardige uiting van provincialisme. De onderwerpen zijn hier en daar nog al gewaagd en nopen tot voorbehoud.
— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

Ludwig Kliegel, **8400.**
DER GOLDENE KUBUS. *Rudolf Geering, Basel,* 1932. (20×13) 208 blz.
Rondom een oude kloosterschat, die door okkulte machten wordt bewaakt en door even okkulte machten wordt gezocht, speelt zich een zeer avontuurlijk verhaal af, dat als allegorie bedoeld is van de strijd tusschen de „witte'' en de „zwarte'' machten der wereld. De brandende gouddorst is de weg waardoorheen de „zwarte'' machten den mensch in bezit nemen...
Maakt deze okkulte sfeer deze roman alreeds tot een minder gezond geheel; het uitgesproken propagandistisch karakter dat hij heeft ter verbreiding en uieenzetting der theosophische leerstellingen, alsmede eenige rechtstreeksche aanvallen op de Kerk (welke aanvallen tegen zekere personen wellicht gerechtvaardigd zijn, doch tegen de Kerk gericht worden zij lasterlijk) maken dit boek tot de streng voorbehouden lectuur — en dés te strénger waar het boek de bedoelde dwalingen zeer suggestief in beeld brengt en het even suggestief geschreven is.
— D — *T. K.*

Sjur Lothe, **8401.**
MILLIONEN IM NETZ. Vertaald uit het Noorsch door Per Schwenzen. *Universitas Deutsche Verlags A. G., Berlin,* 1932. (18.5×11) 208 blz.
Het net, waarin de hier bedoelde millioenen gevangen worden, is het vischnet van de trawlers der Noorsche firma Brogaard. Daar komt Terje in dienst, Terje, zoon van een arme weduwe die niets bezit, dan een gezond verstand, een sterke wil en een paar flinke handen. Langzaam zien we hem opklimmen langs de sporten van den maatschappelijken ladder. Eerst Brogaard's loopknechtje, dan zijn bediende, zijn boekhouder, zijn rechterhand, zijn... compagnon. De zaken breiden zich naar alle zijden uit, de groothandel in visch en al wat er mee verband houdt gaat steeds beter. Terje is een groot handelsman geworden. Sjur Lothe heeft dezen opgang van jongen tot leider eener wereldfirma knap beschreven. Zijn werk brengt ons daarenboven op de hoogte van gebeurtenissen in de oorlogsjaren, die voor velen onbekend waren: van den strijd tusschen Engeland en Duitschland om de Noorsche haring voorraden, de practijk van den duikbootenoorlog „schieber'' partijen enz. De jonge Terje werd niet de volwassen Terje zonder ook innerlijk van knaap tot man te worden. In „a nutshell'' stipt de schrijver zijn ondervindingen met de andere sekse aan; zij behooren bij het geheel, want zoo werd Terje de machtige handelsman. Een interessant boek, niet zonder literaire beteekenis.
— Bc — *J. S.*

Balder Olden, **8402.**
KILIMANDSCHARO. *Universitas, Deutsche Verlags A. G., Berlin,* 1932. (18×12) 236 blz.
Alweer een! Een oorlogsroman natuurlijk. Ditmaal uit de strijd die om de Duitsche koloniën in Zuid Afrika gestreden is. Om hetgeen het boek aan beschrijving van plaatselijke toestanden en gebeurtenissen geeft, is het misschien voor sommigen interessant, als roman is het, echter een mislukking.
Daarvoor is het te slap van intrige en te los van compositie, is het te veel in den trant der journalistieke verslaggeverij, en dan nog slechte, langdradige journalistiek! Een enkele passage wordt gered door de (Duitsche) humor, maar die paar bladzijden maken geen tweehonderd pagina's slecht geschreven kamerverslagjesstijl goed. De barbaarsche titel geeft vrij juist den indruk weer die het boek den lezer verschaft.
— Bc — *T. K.*

M. von Simpson, **8403.**
FURST WORONZEFF. *Schlieffen-Verlag, Berlin W. 35,* 1932. (19×13) 383 blz.
Het gegeven is wel fantasties. Een gentleman-oplichter — vroeger officier in het leger van Z. M. de Duitse keizer— lijkt sprekend op een Russiese prins die hij ontmoet: Woronzeff. Tot in de kleinste details bestudeert hij zijn dubbelganger en weet alles te imiteren; tot het timbre van zijn stem. Hij bereidt de grote stap voor: hij zal

zich ontdoen van de vorst, en zelf Woronzeff worden. Een gelukkig toeval ontslaat hem van de droeve noodzakelikheid. W. eigenhandig te doden. De vorst verdrinkt en nu kan het spel beginnen. Op het laatst is de verwikkeling hem te zwaar, als de dochter van de overleden vorst in hem haar vader ziet; en tot overmaat van allerlei samenvallende gedompliceerde toevalligheden met zijn broer gaat trouwen. Zelfmoord, Psychologies oppervlakkig behandeld. Geen letterkundige waarde. Niet minder dan tal van tijdverdrijvende lectuur.
— C — *V. d. G.*

Anna Ziegler, **8404.**
ZWISCHEN TÜR UND ANGEL. *Josef Habbel, Regensburg,* 1932. (16.5×12) 104 blz.
Anna Ziegler vertelt van haar jeugdherinneringen. 'n Lust om te lezen, dit welverzorgde proza. De opzichzelf weinig beteekenende verhaaltjes groeien onder de hand der vaardige schrijfster tot hoofdstukjes, die ieder voor zich uitmunten door de gevoelige en psychologisch juiste uitbeelding van personen en dingen, waargenomen door oplettende meisjesoogen. In haar fijn geteekende „Erlebnisse", in haar droevige en blijde jeugdherinneringen volgen we den ontwikkelingsgang van het kind tot jonge vrouw, zien we een rein meisjeshart op de kwade en goede dingen van het leven reageeren, er door gewond of verkwikt worden.
— A — *J. S.*

ENGELSCH.

T. Clare, **8405.**
THE NINE CLUB. *Hutchinson & Cie., London E.C.* 4, 1929. (14.5×12.5). 287 blz. geb. Sh. 7/6.
De club der negen, is een der meest exclusieve societeiten van Londen, met internationale beroemdheden op allerlei gebied: diplomaten, geleerden, geldmagnaten, enz. De heeren — ze mogen niet meer dan negen in getal zijn, leiden allen een dubbel leven, want bij al hun verscheidenheid zijn ze reuzen schurken, die de misdaad alleen en gros bedrijven, en die allen minstens één moord op hun kerfstok moeten hebben, om in het illustre negental te kunnen worden opgenomen. Dit laatste is evenwel, ofschoon een onontbeerlijk voorwaarde, niet bij het groote publiek, alias de politie bekend. Wel vermoedt de laatste eene geniale drijvende kracht achter verschillende opzienbarende misdaden, die de politie radeloos maken in haar ijdele poging de daders te ontmaskeren.
Als Lord Glenmorgan, een waardig lid dezer illustre broederschap, op raadselachtige wijze van het levenstooneel verdwijnt, voelt Don Fothergill zich gedrongen deze geniale moordenaarsbende, wier president een maniak is, die menschen vermoordt uit louter tijdverdrijf, uit te roeien. Met welk een sluwheid hij daarbij te werk gaat en hoe hij slaagt is dan de inhoud van het verhaal. Gesegnete Mahlzeit! — —
— Bc — *G. V.*

Hugh Clevely, **8406.**
FRASER BULTSIN. *Hutchinton & Cie., London E.C.* 4, 1929. (14.5×12.5). 288 blz. geb. Sh. 7/6.
Ian Frazer is een kwieke jongeman met een wonderbaar talent om zich in moeielijkheden te wikkelen, maar er ook weer uit te komen. Uit verveling laat hij zich naar een nachtclub troonen, waar hij met kaarten eigenlijk verliezen moet, maar de politie doet een inval en Jan verdwijnt op sensationeele wijze met een jonge dame, die in die omgeving evenmin thuis hoorde. Zij komen bij hun vlucht in een kantoor, waar een moord is gebeurd en de revolver die er ligt behoort aan den broer der vluchtende jonge dame. Nu komen allerlei verwikkelingen, maar Jan ontmaskert stuk voor stuk een paar schurken, redt zijn geliefde die ontvoerd is, per vliegmachine, en het traditioneele slot volgt vanzelf. 't Is een en al spanning en de stijl is als kwik. Het verhaal is en blijft natuurlijk onzinnig, maar er is onzin, die zich lezen laat, als men z'n tijd niet beter besteden kan.
— B — *G. V.*

Rolert Lynd, **8407.**
GREAT LOVE STORIES OF AL NATIONS. *G. G. Harrap & Co. London,* 1932. (22×15) 1188 blz. geb. Sh. 8/6.
Dit is reeds het achtste deel van deze serie. En niet ten onrechte heeft men deze boeken „the aristocrats of their kind" genoemd. ofschoon ze juist tot minder dan aristocratische beurzen moeten spreken. Want een van de groote verdiensten van dit soort uitgaven in dezen tijd, is dat ze voor weinig geld heel wat stof geven. En ook voor dit deel kunnen we zeggen „heel wat interessante stof", te beginnen met de schitterende inleiding van R. Lynd en te eindigen met den ouden Rome in Apuleius. Ondanks zijn omvang is dit een uiterst handig werk en al zijn de pagina's compact bedrukt, de letter is aangenaam en ook het oog krijgt zijn part. Uit 25 talen worden hier stukken opgenomen. De, Engelschen (onderverdeeld in Engelschen, Ieren Schotten, Wales en Amerika) beginnen wel de serie doch ze krijgen dezen keer niet het leeuwenaandeel, zooals ons inziens vaak ten onrechte in Engeland gebeurt daar de koopers van dit soort werken zich meer door het „al nations" van den titel laten verleiden. Vergelijkenderwijze gesproken zijn de Russen flink bedeeld met 50 bldz. voor Turgenjew, 115 voor Dostojewski en 15 voor Tchekow. Ook de Nederlandsche literatuur is dezen keer niet vergeten, wijl een 20 bldz. werden opgenomen uit onzen *Max Havelaar* in de vertaling van W. Sibenaar. Het is het verhaal van Saïdja en Adinda dat in deze collectie een schitterend figuur slaat. Van de langere stukken uit 't buitenland vermelden we b.v. *Undine* van Fouqué, 40 blz. van Cervantes, 20 blz. van den Jood Aleichem, 33 blz. van Bandello, 21 blz. uit de *Arabian Nights,* 24 blz. uit Plutarch, enz. Van de moderne Engelschen is er o.m. werk van Alice Meynell, Galsworthy, S. Maugham, D. H. Lawrence, Kath. Mansfield, Coppard, Forster enz. Bij de Ieren: Joyce, Yeats en G. Moore. Bij de Amerikanen: W. Cather, H. James e.a. Zooals uit de hierboven genoemde namen al blijken kan is dit geen werk om in ieders handen te geven. Een heel ernstig bezwaar hebben we b.v. tegen het opnemen van *The wild Goose* van G. Moore dat wel een liefdeverhaal is doch waarin over de geestelijkheid in Ierland gesproken wordt op een toon, die beslist niet door den beugel kan. Hier hadden gevoeglijk enkele blz. kunnen geschrapt worden die het verhaal beslist niet zouden hebben geschaad. Dezelfde restrictie slaat op D. H. Lawrence op Mérimée e.a. al moeten we den compilator ook prijzen voor het opnemen voor

de heerlijke passages uit den Bijbel als daar zijn „The Tragedy of Samson" en vooral „Isaac and Rebakah".
Overigens voor de liefhebbers een werk, waar ze veel genoegen aan zullen beleven omdat het zoo'n mooie spiegel is van iets dat steeds en altijd hetzelfde doch gezien door allerhande temperamenten ook steeds verschillend is.
— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

Arthur W. Upfield, 8408.
THE HOUSE OF CAIN. *Hutchinson & Cie., London E.C.* 4, 1929. (19.5×12.5). 286 blz. geb. Sh. 7/6.
In het hartje der Australische zandwoestijn heeft een Amerikaansche millionair een London-type, een Sanatorium gebouwd voor misdadigers, die hij ten koste der grootste inspanningen, nog op het laatste oogenblik aan den arm der wrekende Nemesis heeft weten te ontrukken. Apachen, misdaads-maniakken en dergelijk tuig wonen daar in volkomen comfort tezamen en draadloos en per vliegmachine staan ze nog steeds met de buitenwereld in verbinding. In deze frissche omgeving geraakt ook de sympathieke Austiline Thorpe verzeild, als zij uit de gevangenis wordt geschaakt, waar zij wegens onschuldige verdenking van moord, was opgesloten. De millionair geraakt verliefd op de aanvallige Austiline, die reeds de bruid is van Martin Sherwood, een krantenman. In gezelschap van Monty zijn broer, doortrekt hij de Australische wildernissen op zoek naar zijn ontvoerde bruid, en slaagt erin in 't Kaïnshuis door te dringen en na een waar bloedbad zijne geliefde te ontzetten. Twee gelukkige huwelijken vormen dan een passend slot. Spanning heerscht er in dit verhaal, dat goed gecomponeerd is en prachtige beschrijvingen bevat van de elementaire pracht der zandwoestijn in midden-Australië. Men moet erkennen dat bij al 't onbeduidende van den inhoud Upfield zijn vak als schrijver verstaat.
Dit laatste kan men helaas niet beweren van Maurice Worth, die in de onderhavige verzameling uitkomt met twee boeken, die jammer genoeg zich niet verheffen boven de laagste eischen, die men aan de alledaagschheid der Engelsche feuilleton-schrijverij kan stellen. Mijn hemel! wat een stijl en wat een hopelooze aaneenlijmerij van episoden!
— B — *G. V.*

Maurice Worth, 8409.
THE PAGODA MYSTERY. *Hutchinson & Cie., London E.C.* 4, 1929. (19.5×12.5). 288 blz. geb. Sh. 7/6.
In *The Pagoda Mystery* ontmoeten we Chief-Inspector Hooch, op verlof te Loreham a. d. zee, waar hij twee vrienden, amateur detectiven ontmoet. Gezamenlijk verzwelgen zij de in de omstandigheden noodzakelijke hoeveelheid whisky en sigaretten, en in den loop dezer bezigheden wordt een vernuftige weddingschap aangegaan. Een der amateur-detectiven, ten bewijze dat zijn huwelijk z'n speurinstincten niet heeft verminderd, zal inbreken in the Pagoda, zonder dat de surveilleerende copper er iets van merkt. Hij komt dan ook in de villa, neemt een vel papier mee, ontsnapt uit de villa en valt recht in de armen van „het wakende oog des gerechts". En terwijl hij zijn weddingschap volvoerdewerd juist de eigenaar in „The Pagoda" vermoord, of althans zijn dubbelganger. En wie is nu de moordenaar: ja dat raadt ge nooit, anders was het ook geen „mystery". Maar voor deoplossing als zoete vrucht van lang wachten u in den schoot valt, heeft de schrijver nog een spookgeschiedenis, dubbelgangers, bastaardzonen en verdere gruwelingredienten noodig. De moordenaar was: de surveilleerende agent, daaraan hadt u heelemaal niet gedacht, wel, maar zoo gaat het gewoonlijk met raadseltjes.
— Bc — *G. V.*

Maurice Worth, 8410.
THE PLAZA MYSTERY. *Hutchinson & Cie., London E.C.* 4, 1929. (19.5×12.5). 288 blz. geb. Sh. 7/6.
Uit dit boek had men met succes drie kunnen maken, maar oogenschijnlijk heeft de schrijver zijne stof letterlijk bijeengeveegd om toch een behoorlijk kwantum drukspecie voor een boek bij elkaar te krijgen. The Plaza is een theater, waarop een vloek schijnt te rusten, want telkens gebeuren er ongelukken. Op den avond van z'n heropening wordt de directeur vergiftigd: wie is de dader? Een heele bende detectieven verschijnen hier op het oorlogstooneel en de speurtocht begint. Tusschendoor wordt nog even een compagnon die fraude gepleegd had en z'n ontdekker onschadelijk gemaakt, op 't oogenblik dat hij een jonge dame geweld wil aandoen, buiten gevecht gesteld — nog een ander detectieve werkje wordt opgeknapt en zoo sukkelt het boek naar z'n ontknooping, die er eigenlijk geen is, want de schrijver is nog zoo nonchalant een paar knoopjes knoop te laten, door ze tot de katagorie van het wonderdadige of psychische te doemen. Het is waarlijk ergerlijk dat zulke penny a liner gelezen kunnen worden.
— Bc — *G. V.*

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

C. v. Kerckhoven Jr., 8411.
HET KRUIS. *J. Heijnis Tsz., Zaandijk,* 1932. (17.5×11.5). 142 blz. ing. *f* 2.—.
Dit drama is een pleidooi voor de drankbestrijding. Overigens valt er niet veel goeds van te zeggen. Het gegeven is erg doorzichtig. De dialoog is onnatuurlijk. De figuur van den pastoor vooral is slecht geteekend. Hij praat als een dominé, doch de schrijver bedoelt waarschijnlijk een Redemptorist, want de pastoor heeft een kruis in den gordel!
In het eerste en tweede bedrijf komt iemand op de pastorie zijn biecht spreken. Dit gaat heel eenvoudig. De pastoor sluit alle deuren, doet de lamp uit en de biechteling, een Belg, beschuldigt zich van moord, in een taaltje, dat geen enkele Belg ooit spreken zal. De pastoor prevelt iets, dat niet bepaald zuiver kerklatijn is en geeft een penitentie waar men van omvalt. Later blijkt, dat de koster, in z'n nieuwsgierigheid, wel 'ns aan het sleutelgat luistert......
Een anderen keer spreekt de pastoor met een eenvoudig dorpsmeisje over de Vries en te Winkel. Zoo zouden we door kunnen gaan met allerlei dwaasheden op te sommen.
Het is een stuk, dat voor opvoering ongeschikt is. Men kan er zich slechts belachelijk mee maken.
W. Blokveld.

Hein van Nielhoven, 8412.
DE LIEVE RIJKE ROSA. 'n Kluchtig spel in een bedrijf. *J. Grosfeld, Berlicum.* 1932. (18 × 13). 32 blz. ing. *f* 1.—.

Een dolle klucht voor vijf personen, origineel van inhoud, vlot van dialoog. Wel geschikt voor dilettanten, om na een zwaar drama de gemoederen weer wat op te vroolijken.

W. Blokveld.

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

Is. van Beugem, 8413.
IN 'T DROOMLAND. Geïllustreerd. *N.V. Vonksteen, Langemark,* 1931. (22 × 15). 48 blz.

„Ik durf echter met alle beslistheid vooruitzetten dat ik de romantische levensaanvoeling nog bij niemand, ook niet in den bloeitijd van het zoogenoemd kunsttijdperk, zoo echt, zoo naïef-schoon, zoo onvermengd, zoo kloek en vast, leven heb zien worden als in schilder Vansteenkiste."

Onder dit motto van Cyriel Verschaeve gaat dit boekje de wereld in. Maar eilaas — hoezeer we Verschaeve ook bewonderen als dramaturg, als criticus over schilderkunst heeft hij met alle Vlaamsche critici gemeen, dat hun bewonderende, geweldige woorden, zwaaiende volzinnen, meesten tijds ver over het onderhavige onderwerp heenvliegen.

Noemen we slechts naast dit werk van Vansteenkiste de naam van Delacroix — en de grotesk dwaasheid van Verschaeve's woordenpraal heeft geen nader bewijs.

Het werk van Vansteenkiste is sentimenteelgevoelig, overgevoelig (de gevoelsinhoud staat gelijk met de bekende Duitsche ansichtkaartenillustraties uit de populaire tijdschriften) en de plastische verwerkelijking van die gevoelsinhoud is natuurlijk slap en zoetelijk. Invloeden (maar hoe versuikerd!!) zijn er tallooze aan te wijzen: Odillon Redon o.a. is in sommige stukken heel sterk aanwezig.

Een enkel reëeler werk als het „meisjesportret" toont, dat Vansteenkiste op een zeker plan wel iets bereiken zou, als deze ziekelijke, theosofischweeë sentimentaliteit overwonnen worden kon. Deze hoop zal wel ijdel blijven en Vansteenkiste hoe langer hoe dieper wegzakken in de theosofische gelei.

Maar toch *blijft* het ons een raadsel hoe een gezonde, mannelijk-sterke Vlaming als Cyriel Verschaeve zich zóó in deze zoetigheden verslikken zou......

Ton Kersemakers.

FRANSCH.

Charles Bernard, 8414.
LES POMPIERS EN DELIRE. *L. J. Krijn, Brussel,* 1930. (17 × 13). 149 blz.

Dit rake, amusante en belangrijke boekje zou iedereen moeten lezen die zijn vooroordeelen heeft tegen de moderne kunst. De Pompiers, zij die in hun hoofd het idee hebben, dat de schilderkunst moet beantwoorden aan het genre, dat zij en hun vaders steeds bewonderd hebben — heden zijn het de menschen die het realisme en impressionisme als vastgeheide maatstaf aanleggen voor elk werk, vroeger waren het de romantische en nog vroeger de klassieke overleefsels en altijd door is het het doode, groezelige academisme der welgereputeerde ateliers.

In dit geval is het de heer Camille Mauclair, die herhaaldelijk nijdige, zure en vaderlijk-vermanende uitvallen doet naar de moderne schilders, die in elke deformatie een aanslag ziet op zijn kunstbegrip (nee op *de* kunst, want deze heeren vertegenwoordigen natuurlijk de kunst!) en die door Charles Bernard op zeer onderhoudende wijze terechtgezet wordt. Zoowel om de weerleggingen van het doodgebleven standpunt der „pompiers" als om de positieve, verduidelijkende uiteenzettingen die dit boekje geeft over de moderne kunst, moge het door velen (vooral de opdrachtgevers in ons land!) gelezen worden.

Ton Kerssemakers.

DUITSCH.

Ewald Bender, 8415.
DIE KUNST FERDINAND HODLERS I. Geïllustreerd. *Rascher & Cie., Zürich,* 1930. (24 × 19). 300 blz.

Hodler is een zeer eigenaardige figuur onder de Duitsche (Zwitsersche) schilders. Hij schildert in zijn jeugd ansichtkaarten en dit alle talent vernielende ambacht bederft hem zoo grondig, dat hij bijna nooit heelemaal loskomt van deze sfeer.

Het meerendeel van zijn werk heeft de burgerlijke genreachtigheid die zoo veel middelmatigheden uit de vorige eeuw ongenietbaar maakt — maar een middelmatigheid van Hodler desondanks niet: dat bewijzen de enkele prachtige, plastisch zeer sterke en verrassende werken die hij op lateren leeftijd schiep (o.a. fig. 91: Frau den Predigt zuhörend en fig. 175: Mutter und Kind).

Maar deze plastische zuiverheid breekt verder slechts een enkele maal (en dan nog fragmentarisch) door. Zijn laatste werken, die allegorisch zijn en waar de invloed van het Rozenkruisersmysticisme zeer sterk is, vallen heelemaal weg naar het decoratieve.

Ton Kerssemakers.

Otto Bardenhewer, 8416.
GESCHICHTE DER ALTKIRCHLICHEN LITERATUR. *Herder & Co, Freiburg I. Br.,* 1932.

Met deze laatste en vijfde band is het geweldige werk van Bardenhewer voltooid. Wat een studie en wat een zorgvuldig nasporen van ontelbare feiten en bijzonderheden omtrent leven en werken van de christelijke schrijvers van deze laatste periode, van de zesde tot de eerste helft der achtste eeuw, aan dit boek wederom is besteed, ondervindt men pas, wanneer men, al was het ook maar enkel over de grootste schrijvers, die hier besproken worden, de tekstuitgaven en literatuurlijsten doorloopt. En U kunt er zeker van zijn, als U hier een onjuist citaat, of een verkeerde verwijzing zoudt aantreffen, het zou een zeer uitzonderlijke toevalligheid zijn. De kritische, alles zelf „nachprüfender" geest, die uit dit deel wederom als uit de voorgaande spreekt, doet het boek met groot vertrouwen ter hand nemen als een veilige wegwijzer. Want dit is het werk van Bardenhewer, een wegwijzer voor ieder, die de uitkomsten van de studie tot op heden over de kerkelijke literatuur tot een stuk in de achtste eeuw bij de hand wil hebben; een wegwijzer en bijzonder-veilige gids voor ieder, die deze uit-

komsten aan een kritisch onderzoek wil onderwerpen, of door onderlinge vergelijking en combinatie der gegevens een overzichtelijk beeld wil ontwerpen van de ontwikkeling der kerkelijke leer over bepaalde onderwerpen, in een bepaalde periode, van de vorming der vastgestelde kerkelijke geloofsleer. Een veilige basis ook om van daaruit het nog niet verkende terrein met zijn duistere schuilhoeken te doorzoeken enlicht te brengen over de vele vragen, die nog op een antwoord wachten.

In navolging van zijn voorgangers op het gebied dezer oud-christelijke literatuurstudie geeft Bardenhewer voor de Grieksche schrijvers een groepeering naar de onderwerpen.

Hebben zij zich op verschillend terrein bewogen, dan zijn zij daar ondergebracht, waar hun hoofdwerkzaamheid viel. De Latijnsche schrijvers verdeelt hij naar de landen, omdat de politieke gebeurtenissen, in elk land verschillend, hier van grooten invloed zijn geweest op de schrijvers en dus de groepeering naar de landen tegelijk een verdeeling naar hun behandelde onderwerpen meebrengt. De Armeensche literatuur is weer verdeeld, zooals de Grieksche, in schrijvers over geschiedenis, preeken en verklaring der H. Schrift; en schrijvers over geloofsleer en geloofsverdediging. Het zou ondoenlijk zijn binnen het beperkte kader, voor een bespreking van dit boek gesteld, ook maar zeer terloops den inhoud van het werk in zijn onderdeelen te behandelen. Zoowel wat de Grieksche, als wat de Latijnsche schrijvers betreft, naderen we in deze periode merkbaar een tijd van verval; slechts enkele schrijvers zijn nog te vergelijken met de groote Vaders uit de voorgaande perioden. Hier is reeds duidelijk, dat het zwaartepunt van het kerkelijk leven zich geheel verplaatst heeft van de Grieksche naar de Latijnsche kerk. Bij beide wordt dit tijdvak afgesloten door een persoon, die door zijn geschriften ver boven de andere van zijn tijd uitsteekt; zoowel Johannes Damascenus, als Isodorus van Sevilla zijn schrijvers, die zeer belangrijke geschriften hebben nagelaten.

Drs. M. de B.

Paul Wertheimer, **8417.**
BRUDER IM GEISTE. *Deutsch Osterreichischer Verlag, Wien,* 1932. (23 x 16) 205 blz.

In deze bundel geeft de schrijver zeer belangwekkende karakteristieken van oude en nieuwe schrijvers-van-naam: Homerus, Theodor Storm, Christian Günther, Georg Büchner, Napoleon (als Schriftsteller), Stendhal, Beaumarchais, Mistral. Andrejew, Tagore, Galsworthy, Whalt Whit man, Strindberg enz. Men ziet: een zeer cosmopolitisch gezelschap — en waarschijnlijk met opzet: „Ob auch die Völker sich tödlich schlugen — getrennt durch Rasse, Sprache und die Jahrhunderte — besteht sie dennoch — die Brüderschaft ihrer Geister..., zoo luidt het motto van de bundel, uit het eerste opstel over Homerus genomen.

Deze broederschap in-den-geest is echter geen praemisse, van waaruit de schrijver propagandistische artikelen ging schrijven — zij is veel meer een vanzelfsprekend resultaat van zijn beschouwingswijze, die het menselijke in de behandelde auteurs sterk naar voren schuift, hunlevenshouding en Renaissancistisch gewaardeerde leefkracht de „Glanz und Grösze eines neugeborenen Lebens". Ofschoon dit standpunt het onze niet is en deze Brüderschaft im Geiste zonder de diepere levenseenheid van het Katholicisme tenslotte, toch op niets uit moet loopen, zijn de opstellen van Wertheimer niet minderwaardig daar dit idee niet de hoofdinhoud van het werk vormt. Deze ligt veel meer bij de behandelde figuren zelf. die knap ontleed en suggestief geteekend worden.

A. J. M. Kerssemakers.

ENGELSCH.

F. H. Pritchard, **8418.**
BOOKS AND READERS. Geïllustreerd. *G. G. Harrap & Co., London,* 1931. (20 x 15) 256 blz.

Nieuw is het onderwerp zeker niet. Carlyle, Ruskin, Emerson, Tolstoi, Brandes en zooveel anderen hebben er hun zeer belangrijke meeningen al over uiteengezet. Doch waar de eerste zich richt tot de studenten der Universiteit te Edinburgh, de tweede tot de juffers uit een meisjespensionaat en de anderen zich wenden tot het groote publiek, schrijft Pritchard voor de studenten die de schoolbanken gaan verlaten om „ins volle Leben hineinzugreifen". En ook zijn boek mag er zijn. Want als er iemand in zijn lectuur verkeerde banen dreigt op te gaan is het juist de student die los van den band wordt en die, nu hij zijn taak niet meer opgegeven krijgt en misschien ook al een beetje blij is andere dan de aangeduide en juist daarom minder aantrekkelijke wegen op te gaan, in het honderd dreigt te hollen en zich hals over kop zal storten in allerhanden sentimenteelen en vooral goedkoopen rommel die tegenwoordig overal te koop of te leen is. Schr. tracht hem in dit werk te bewijzen dat „boeken" later zijn beste vrienden zijn en herinnert er hem aan dat hij even kieskeurig zijn moet voor zijn boeken als voor zijn vrienden. Waarde ontleent dit pedagogisch zeer aan te bevelen werk vooral aan het feit dat het liefde aankweekt voor het heele veld der literaire bedrijvigheid, zoowel proza als poëzie, realisme als romantisme, evengoed boeken zonder happy ending, als oude en nieuwe werken, mooie geschiedenisjes als andere. Konden we onze jeugd eens zoo'n prijsboek meegeven als bekroning voor haar studie, we zouden niet alleen haar doch ook de literatuur een goeden dienst bewijzen, want door den kritischen zin te verscherpen van de jeugd zouden we haar even veeleischend maken voor de letterkunde zelf als voor haar eigen. En dan is voor beide een schoone toekomst weggelegd.

Dr. Raph. Kreemers.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

W. J. Cohen Stuart, **8419.**
DE ZEEMACHT IN NEDERLANDSCH INDIË. *Gebr. van Cleef, Den Haag,* 1932. (23 x 15) 101 blz.

Dit boekje is een aanhangsel van het groote werk van J. J. Backer Dirks *De Nederlandsche Zeemacht in hare verschillende tijdperken geschetst.* Hierin behandelt W. J. Cohen Stuart, gepens. kapitein ter zee en oud-Minister van Marine, de Zeemacht in Nederl. Indië in de jaren van 1874-1888, die in 't voornoemde werk niet behandeld werden. Het is een „overzichtelijk verslag van de verrichtin-

gen der Zeemacht in Oost-Indië", zooals den schrijver het zelf noemt. Het werd hoofdzakelijk door den schrijver samengesteld uit de jaarboeken der Koninklijke Nederl. Zeemacht, die wegens hun omvang om hun eigen karakter voor niet-ingewijden minder toegankelijk zijn. Daarom was het nuttig eens in het licht te stellen, de vele en belangrijke diensten die de Zeemacht in die jaren vooral op de kusten van Atjeh aan het Hollandsche gezag heeft bewezen, en in breeder kring bekend te maken.

P. Placidus, O. Cap.

J. L. van Dalen, **8420.**
GESCHIEDENIS VAN DORDRECHT. *C. Morks Czn., Dordrecht,* 1932. (25 × 19) afl. I. 80 blz.
In het prospectus staat vermeld, dat in den loop der eeuwen verschillende pogingen zijn gedaan om een geschiedenis van Dordrecht samen te stellen. Dit werk schijnt in hoofdzaak een voortzetting en aanvulling te zijn van de *Beschrijving der stad Dordrecht* van Matthijs Balen, dat in 1677 verscheen, dat nog steeds als het voornaamste werk over de Dortsche geschiedenis wordt beschouwd. De opzet van den schrijver is echter: een populair wetenschappelijke geschiedenis der stad Dordrecht te geven, allerlei noten en verwijzingen die de lectuur kunnen bemoeielijken zijn daarom weggelaten; zoo zal hij wellicht een breeder kring van lezers bereiken, maar toch is het jammer dat aldus voor belangstellenden den pas voor verder onderzoek naar de geschiedenis dezer plaats wordt afgesneden. Het werk zal ± 1000 blz. bevatten, behalve de illustraties die talrijk zijn, evenals de inhoud veelomvattend is. De eerste afl. bevat 1e boek: de omgeving van Dordrecht en een gedeelte van het 2e boek: dat den oorsprong en den vorm van Dordrecht behandeld. Op vlotte wijze wordt de geschiedenis van Dordrecht verteld, en het is een genot, de geschiedenis van Hollands' oudste stad in dit boek weer helder te zien opleven.

P. Placidus, O. Cap.

FRANSCH.

Lucas Dubreton, **8421.**
LE DRAPEAU BLANC. *Les Editions de France, Paris,* 1932. (19 × 12) 275 blz. ing. fr. 15.—.
Er is in den loop van de 19e eeuw geen koning geweest, die op zijn land een diepere invloed had en een hooger zedelijk gezag, dan een verbannen vorst in Frankrijk. Wie Henri V en het geval van de „drapeau blanc" niet kent, kan de geschiedenis van Frankrijk tusschen 1830 en 1880 niet begrijpen, Henri V, de laatste der Bourbons van de oudste tak, werd tot koning uitgeroepen, toen hij op weg was naar de ballingschap, en regeerde nooit. Onder de naam van graaf de Chambord oefende hij meer dan 50 jaar met een koninklijke waardigheid het ambt van „pretendent" uit. In de oogen van Europa en zelfs van de Franschen belichaamde hij het beginsel der „legitimiteit". Dat beginsel had hij geschreven in de witte vlag, die het zinnebeeld was der tegenstanders van de ideeën der Fransche Revolutie. Iedere keer nu dat Henri V de troon naderde, wilde men hem zijn vlag doen verlaten en de driekleurige vlag doen nemen, zinnebeeld van het moderne liberalisme. In 1871 gebeurde de meest bekende poging. De prins was te Versailles, gereed om zich te doen kronen, maar hij weigerde zijn vlag af te zweren, dat wil zeggen, zooals hij in een beroemd manifest verklaarde, het beginsel van het goddelijk recht van het koninklijk gezag, waarvan hij slechts de dienaar was. Hij moest gaan en de witte vlag werd zijn doodskleed. De schrijver verhaalt met nauwkeurigheid en onafhankelijkheid de lotgevallen van deze roerende geschiedenis.

J. de V.

Ed. Gasc. Desfosses, **8422.**
LA REVOLUTION FRANÇAISE. Geïllustreerd. *Beauchesne, Paris,* 1932. (20 × 13) gecart. fr 90—.
De groote Fransche omwenteling blijft steeds een veel bestudeerd onderwerp en ook in den laatsten tijd zijn verschillende onderwerpen hierover verschenen. Naast de oordeelkundige studie van Pierre Gaxotte, een ware openbaring en niet genoeg aan te bevelen, de meer philosophische beschouwingen van Cochin, is thans in vier deelen een nieuwe geschiedenis der Fransche revolutie uitgekomen, waarin met angstvallige nauwkeurigheid vooral naar volledigheid is gestreefd. De lectuur van elk der tot in bijzonderheden bestudeerde gebeurtenissen is daarom wat langdradig en het werk, dat de inhoud van een groot aantal meer speciale studies samenvat, mist wel iets aan oorspronkelijkheid, doch de uitgedrukte gedachten zijn juist en getuigen van een gezonden blik. Hoewel Schr, de diverse waarde zijner bronnen soms wat oppervlakkig beoordeelt, blijft het geheel toch nauwkeurig en zeker, en vanuit Katholiek oogpunt aanbevelenswaardig. De vrijmetselarij wordt er zonder medelijden ontmaskerd. Het boek bevat een groot aantal illustraties, doch jammer genoeg zonder onderschrift.

J. de V.

J. Francis Primo, **8423.**
LA JEUNESSE DE BRISSOT. *B. Grasset, Paris,* 1932. (1.5 × 11.5) 340 blz. ing. fr 15.—.
Een figuur uit de Revolutie, wel eenigzins vergeten, maar wiens rol toch belangrijk is geweest. Brissot was de zoon van den kok te Chartres. Nauwelijks volwassen verlaat hij rond 1775 zijn vrome familie, valt af van zijn geloof en jaagt de fortuin na. Hij doet aan allerlei kuiperijen te Parijs, maar de Bastille wacht hem. Hij vlucht naar Londen en verbindt zich aan de bekende *Courier d'Europe* onder redactie van Swinton. Geruïneerd, komt hij in Parijs terug, werpt zich in de politiek en vindt zich rijp, om Frankrijk in Revolutie te helpen brengen. Hij zal inderdaad de eerste revolutionaire diplomaat zijn. Hij is het, die door zijn berucht blad *Le Patriote Français* de oorlogsverklaring van Lodewijk XVI aan Oostenrijk onvermijdelijk zal maken en zoo met volle overtuiging en moedwillig zal meewerken aan de spoedige val van het koningschap. Die 20-jarige oorlog, die eerst bij Waterloo zal eindigen, na Europa onderste boven te hebben geworpen, is door hem eigenlijk georganiseerd. De revolutie, die zich eerst van hem bediende, doet hem op zijn beurt van het tooneel verdwijnen. De schrijver, wiens pen dikwijls te vrij is en wiens eerder slechte dan deugdelijke gedachten met talent worden uiteengezet, betreurt die tragische ontknooping: men kon er integendeel slechts een rechtvaardige straf in zien.

J. de V.

DUITSCH.

Dr. Waldemar Gurian, **8424.**
DER INTEGRALE NATIONALISMUS IN FRANKREICH. *Vittorio Klostermann, Frankfort a. Main,* 1932. (21 × 15) 131 blz. ing. M. 4.80.

Waldemar Gurian geldt onder de jongeren als één der beste kenners van Frankrijk's geschiedenis. Hij geeft hier een beknopte uiteenzetting van de geschiedenis, wezen en beteekenis van het integrale nationalisme, dat in de Action Française zijn oudste en krachtigste propagandiste heeft. Al oefent de Action Française geen directen invloed uit op de practische Fransche politiek, toch moet men haar invloed op het Fransche politieke partijwezen niet onderschatten. Zooveel mogelijk houdt zij de klove open die er, vooral tusschen Frankrijk en Duitschland gaapt, zij beinvloedde altijd sterk de naoorloogsche Fransche buitenlandsche politiek. Boven alles duidt de schrijver haar aan als het ,,politische laboratorium'' voor de bestrijding der demokratie, van den parlementairen regeeringsvorm; dáár worden de wapenen gereed gemaakt en gaarne tegen deze vijanden verstrekt. Charles Mauras en de Action Française oefent zelfs ver buiten de grenzenzijn invloed uit, en sinds dit integrale nationalisme ook zijn belichaming gevonden heeft in het fascisme, heeft het ook eenigermate een dreigend karakter aangenomen tegenover de niet-fascistische regeeringsvormen. Mauras staat niet alleen in scherp conflikt met bijna alle Fransche politieke partijen, ook met de Katholieke Kerk heeft hij en de Action Française eene onoverbrugbare tegenstelling. Evenmin als het koningschap bij de gratie Gods, erkent hij ook niet het bovennatuurlijk karakter der Katholieke Kerk, geheel zijn stelsel steunt op het historisch positivisme, De veroordeeling der Action Française door het opperste leergezag in de Katholieke Kerk moest dan ook ten slotte volgen. Het eerste gedeelte van dit werkje omvat het leven en de uiteenzetting der beginselen van Charles Mauras die de Action Française organiseerde, het tweede gedeelte het integrale nationalisme als ,,politisch laboratorium''. In het derde gedeelte wordt de algemeene beteekenis der Action Francaise uiteengezet.
De schrijver heeit, hoewel op een kort bestek, zijn ideëen scherp omlijnd, en duidelijk verklaard; hij behandelde zijn onderwerp volledig, het is af. Het is een welkome en waardevolle bijdrage in den ideëenstrijd onzer dagen.

P. Placidus, O. Cap.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

FRANSCH.

Maurice Fouchet, **8425.**
NOTES SUR L'AFGHANISTAN. *Gustave Maissonneuve, Paris,* 1932. (19 × 12) 226 blz. ing. Bfr. 20.—.

Een ,,oeuvre posthume'' van Maurice Fouchet, de eerste gevolmachtigde minister van Frankrijk in Afghanistan. Toen koning Amanullah Afghanistan aan de afhankelijkheid van het Engelsch-Indisch rijk onttrok, vestigde hij in de voornaamste hoofdsteden diplomatieke posten van zijn land; dit werd met diplomatieke zendingen der mogendheden te Kaboel beantwoord. Frankrijk volgde al spoedig. Fouchet die voor deze zending werd aangewezen, vervulde zijn opdracht op zeer talentvolle wijze; Afghanistan was een land, tot dusver voor het moderne verkeer gesloten, week in groote mate af van de internationale rechtsopvattingen, en begreep niets van de Europeesche mentaliteit. Behalve zijn moeilijk en veel takt eischende diplomatieke werkzaamheden, heeft Fouchet nog veel meer gedaan, gelijk dit ,,oeuvre posthume'' van dezen te vroeg ontslapen geleerde duidelijk laat zien. Hij toont niet alleen een fijngevoeligheid en takt den diplomaat eigen, maar eveneens een groote opmerkingsgave voor land en volk van Afghanistan dat nog korten tijd geleden in zijn Middeleeuwsche rust voortdommelde, toen het plotseling door den modernen koning Amanullah in die behagelijke rust werd gestoord. Deze patriarchale toestanden zullen wel voorgoed tot het verleden gaan behooren, omdat de sovjet-Unie en Britsch-Indië in gisting en volle ontwikkeling zijn, deze immers vormen de grenslanden van Afghanistan, dat tevens doorgangsland voor beiden is, en gezien den feitelijken toestand van het land daarom een middelpunt van politieke intriges. Vooral Engeland maakt zich bezorgd, daar Britsch-Indië op de Afghaansche grenzen zeer kwetsbaar is. Afghanistan is nog een land, dat wellicht nog voor groote gebeurtenissen zal komen te staan. Daarom is dit werk van Fouchet zeer geschikt om land en volk politiek en geschiedenis van het Afghaansche volk te leeren kennen op een keerpunt der geschiedenis van Afghanistan.

P. Placidus, O. Cap.

DUITSCH.

Philipp Borchers, **8426.**
BERGE UND GLETSCHER IN PAMIR. Geïllustreerd. *Strecker & Schröder, Stuttgart,* 1932. (21.5 × 14.5) 259 blz.

Een prachtboek! Zoowel naar inhoud als naar uitvoering. Philipp Borchers, deelnemer aan de Alai-Pamir Expeditie 1928, ondernomen door Duitsche en Russische geleerden, heeft in een vlot reisverhaal den hoogst avontuurlijken tocht naar de bergen en gletschers van Pamir beschreven. Het is niet alleen een opzichzelf misschien heel interessante vertelling van merkwaardige belevening in verre landen, doch vooral een met kennis van zaken en groote toewijding samengesteld standaardwerk over de wetenschappelijke resultaten, die de expeditie van dag tot dag wist te behalen. Wij volgen hier de expeditie op den voet op haar moeilijken tocht in het woeste bergland en op eindelooze ijsvlakten; wij leven mede met de dappere schaar, die met moeilijkheden te kampen gehad heeft, welke een terugkeer zonder het gewenschte doel bereikt te hebben, méér dan gebillijkt zou hebben.
Het lijvige boekwerk bevat bijdragen van Eugen Allwein, Richard Finsterwalder, Wolfgang Lentz, Erwin Schneider en Karel Wien en is uitgegeven met medewerking van de Duitsche en Oostenrijksche Alpenvereeniging. Wat dit boek nog meer tot een waardevol bezit maakt is de schat van kunstvolle fotos, die den tekst vergezelt.

J. S.

Hans Calm, **8427.**
FREUD UND LEID EINER JUGENDZEIT 1858-1876. Geïllustreerd. *Koehler und Amelang, Leipzig,* 1932. (19 × 13) 227 blz.

De titel van dit boek geeft de helft van de inhoud

weer: hoe Hans Calm van kosterszoon via schoolmeester tot tooneelspeler ontwikkelde in het Lübeck der vorige eeuw. Maar behalve deze persoonlijke feiten geeft het boek een zeer uitvoerig relaas van de folkloristische, historische en dagelijksche gebeurtenissen en ervaringen, die hij heeft waargenomen en beleefd.
Daardoor werd dit (tevens goed geïllustreerde) boek een document voor de toestanden en gebruiken in een oude Hanzestad gedurende de tweede helft der vorige eeuw. En als zoodanig is het zeer belangwekkend.

T. K.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

E. P. Weber, 8428.
RADIO-JAARBOEK 1932. Geïllustreerd. *A. J. G. Strengholt, Amsterdam,* 1932. (19.5 × 13.5) 445 blz.

De geschiedenis van den Nederlandschen radiozendtijd is een gebied vol voetangels en klemmen. De heer Weber, samensteller van dit jaarboek, heeft er zich wijselijk afgehouden. Doch dit is dan ook zoo ongeveer het eenige op radio-gebied, wat in dit vademecum niet ter sprake komt. Zelfs vinden we hier de voormannen van verschillende politieke groepen aan het woord, voorafgegaan door minister Reijmer, die den veelzeggenden wensch neerschreef: „dat ten slotte hier te lande zal worden verkregen een organisatie, gebaseerd op samenwerking.
De buitengewoon rijke inhoud van dit kwistig geïllustreerde boek zal iederen luisteraar, en wie is dit tegenwoordig niet, iets brengen, wat hem interesseert. Want er is bijna geen onderdeel van den radio-omroep uit te denken, of het wordt hier door een deskundigen medewerker belicht. Dit Jaarboek is een waardevol wetenschappelijk en geschiedkundig document en een onmisbaar naslagwerk.

W. Blokveld.

S. S. Lantinga, 8429.
PRACTISCH TUINIEREN. Geïllustreerd. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (21 × 15) 290 blz. ing. *f* 1.20, geb. *f* 2.75.

Wat wordt er nog dikwijls gesukkeld met de bloemen in den siertuin en wat kunnen kamerplanten voor velen een ergernis wezen, omdat ze, ondanks alle zorgen, zoo slecht er bij staan. Is het te verwonderen?
De verzorging van bloemen en planten eischt een uitgebreide kennis, welke slechts weinig tuinliefhebbers bezitten.
Gelukkig zijn er de laatste jaren eenige uitstekende boekwerken verschenen, welke den tuin- en plantenliefhebber tot gids kunnen zijn. Het boek van den heer Lantinga dient zich ook als zoodanig aan. Het geeft geen theoretische beschouwingen, doch practische werken, welke o.i. allereerst noodig zijn. Het weet op vrijwel alle moeilijkheden raad en laat hem, die het naslaat, zelden of nooit in den steek. Dit boek zal zijn weg wel vinden vooral ook nu door de vele volkstuintjes de interesse voor het tuinieren aanmerkelijk is toegenomen.

W. Blokveld.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

Mr. W. J. C. Bijvoet, 8430.
DE GOUDCLAUSULE EN HET RECHT. *Dekker & v. d. Vegt & J. W. Leeuwen, Utrecht,* 1932. (23 × 15) 40 blz. ing. *f* 1.—.

Schrijver van dit boekje, candidaat-notaris te Nijmegen hield over hetzelfde onderwerp een voordracht voor de Nijmeegsche Notarieele Debatingclub, waarbij hij tot de conclusie kwam dat de goudclausule sterk dient te worden veroordeeld.
Zelfs vreest schrijver, dat de hypotheekacte met goud-clausule minder zekerheid zal blijken te geven, dan die zonder de clausule. Vlot geschreven, geeft het boekje talrijke voorbeelden, waardoor 't geen dorre opsomming wordt van diverse wetsartikelen.

J. E. Mulder.

Dr. Joh. J. Hanrath, 8431.
STATISTIEKEN VAN HET GOEDEREN-VERVOER. *J. B. Wolters, Groningen,* 1932. (24 × 14.5) 214 blz. geb. *f* 4.50.

Het doel van dit boek is de grondslagen te leggen voor de organisatie van een statistiek of voor een systeem van statistieken voor het goederenvervoer. Dit wordt daarbij verdeeld in drie categorieën: 1o. Spoorwegvervoer, 2o. binnenscheepvaartvervoer en 3o. zeescheepvaart vervoer. Tot heden kent men in Nederland een dergelijk systeem van statistieken niet. Waar de Volkenbond een Comité van deskundigen heeft ingesteld voor het samenstellen van internationaal vergelijkbare statistieken omtrent dit vervoer, is het wel goed dat dergelijke studie wat betreft 't vervoer in Nederland verschijnt, te meer omdat goederenvervoerstatistieken o.a. de basis kunnen vormen voor het sluiten van handelsverdragen en dienst kunnen doen bij de vaststelling der handelspolitiek.
Deze gedegen studie kunnen we belangstellenden niet te warm aanbevelen. *J. E. Mulder.*

J. Smid, 8432.
J. W. Mathijsen,
PLATTELANDSVERARMING; WORDT HET PLATTELAND UITGEBUIT DOOR DE HOOGE STEDELIJKE LOONEN. *Hollandia, Baarn,* 1932. (24 × 16) 94 blz.

De reeks geschriftjes van de Hollandia-Drukkerij „Pro en Contra'' is weer heropend en deze eerste proeve is werkelijk belangwekkend. Twee mannen met verschillenden achtergrond en van verschillende levensbeschouwing, de pro-schrijver een fijn kenner van den boerenstand, de contra-auteur een man uit de roode arbeidersbeweging, die geen begrip blijkt te hebben van het platteland en van de boeren, geven beide hun zienswijze over den nood der landbouwers, een zienswijze althans. De schrijver pro tracht te verkennen hoe de boer staat en kan blijven staan in de kapitalistische maatschappij, de tegenpartij zoekt de landman een plaats te geven in het socialistische systeem. Dat daarbij heel belangrijke zaken over het hoofd worden gezien is eigenlijk zeer begrijpelijk. Er worden inmiddels heel rake waarheden gezegd en het is slechts te betreuren, dat de leek veel moeite zal hebben om de juiste

gezegden van de tendentieuse beweringen los te maken.

Rietsema.

H. van Treslong e.a., **8433.**
SOCIALISME KUNST EN LEVENSBESCHOUWING. *Van Loghum Slaterus & Visser, Arnhem,* 1932. (24×15.5) 121 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.65.

H. van Treslong tracht van idealistisch standpunt een verklaring te geven van 't psychisch en psychologisch karakter van „'t religieus beleven tusschen heimwee en vervulling". De wijsgeerige gronden, waarop deze verklaring berust, maken dat over 't geheel dezer studie een waas van onzekerheid en duisterheid hangt, waar „de problematiek van 't religieuze leven" vanzelf sprekend wordt, al vindt de lezer hier een oprecht zoeker aan 't woord, die boven 't materieele tracht te komen tot meer ideëele levenswaarden. Duidelijker omlijnd staan Berlage's begrippen uitgebeeld over „Bouwkunst en Socialisme". We kunnen Berlage's redeneertrant gemakkelijk volgen, om daaruit te zien, dat hij niet begrijpen kan, hoe de leer van 't Christendom met de opvatting der „afzonderlijkheid" en „strijd" van lichaam en ziel, deze twee krachtens zijn leer tot een harmonisch geheel samenbindt en in de idee van den mystieken Christus en het daarmee verbonden sociaal karakter van den mensch de hechtste voorwaarden bezit voor een hooge gemeenschapskunst, zooals ook trouwens de historie bewijst. Dr. G. H. van Senden spreekt over „de komische gestalten in het Socialisme" d.w.z. hij zoekt met betrekking tot 't Socialisme de vraag te beantwoorden: „Wat zegt mij de kosmische visie, waardoor ik het zijnde zie onder 't gezichtspunt van evolutie?" Cijfert men in de beantwoording dezer vraag het dualisme „Schepper-schepsel" weg, om alles van monistisch-, van het Al-standpunt te bezien, dan moet de beantwoording van bovengestelde vraag, hoewel woordelijk ethischer en idealistischer klinkend, feitelijk op een materialistische evolutie doodloopen. Tenslotte zoekt Dr. W. Banning naar de „Elementen van wereldbeschouwing in 't Marxisme", waarvan één der kenmerkendste „het sociologisch karakter" wordt genoemd. Of men, gezien de gepredikte klassenstrijd, spreken kan van dè sociologie, in ons niet duidelijk.

P. Constantinus O.Cap.

Dr. C. J. v. Vessem, **8434.**
ECONOMISCHE BESCHOUWINGEN OVER DE INDISCHE MIDDELEN IN HET BIZONDER DE FISCALE MONOPOLIES. *H. Veenman & Zonen, Wageningen,* 1932. (24.5×15) 103 blz.

Het eerste gedeelte van dit belangwekkend boek geeft enkele opmerkingen over eenige der voornaamste met elkaar samenhangende hoofdzaken in het economisch leven, en een beschouwing van de beginselen, die bij de dekking der staatsuitgaven worden gevolgd.

Het tweede gedeelte bespreekt de middelen ter dekking van de behoeften van den Staat in het algemeen en van het Indische gouvernement in het bizonder. Het derde gedeelte had over de Staatsmonopolies in Ned. Indië verder bedrijfseconomische opmerkingen over enkele belangrijke kostenfactoren bij de staatsbedrijven en fiscale monopolies. Een eerbiedwaardige lijst van geraadpleegde literatuur en 'n naam- en zaakregister besluiten dit boek, dat blijk geeft van gedegen studie en groote kennis van onderwerp.

J. E. Mulder.

DUITSCH.

Heinrich Kautz, **8435.**
DIE WELT DES ARMEN MANNES. *Benziger & Co, Köln,* 1932. (24×15) 304 blz. geb. M. 6.—

Dit boek behandelt niet de waarde en meerwaardeleer en de Verelendungs-theorie op zich, doch het Marxistisch denken, voelen en streven, zooals dat leeft onder het volk en zooals het gekristaliseerd wordt weergegeven door den grooten Deenschen dichter voor het volks-socialisme Martin Andersen Nexö.

Na een wijsgeerige uiteenzetting over Nexö's wereldbeschouwing, geeft Heinrich Kautz in het eerste deel iets van de leer en moraal van het volkssocialisme o.a. omtrent huwelijk, familie en klassenstrijd. In het tweede deel ontleedt hij Nexö's karakter-typeering van „kapitalisten" en proletariers en de socialistisch-proletarische selbst-Erlösungsformen.

„Het sociaal probleem in de roode litteratuur" wordt hier zoo omvattend en duidelijk uiteengezet dat dit boek van belang is, niet alleen voor hen die zich interesseeren voor sociologische litteratuur, maar evenzeer voor sociologen, politici en zielzorgers, die met het volks-socialisme in aanraking komen.

. *A. v. L.*

XII. LEERBOEKEN.

Mme. Camerlynck-Guernier, **8436.**
DEUX HEURES D'ANGLAIS. *Editions Kra, Paris,* 1930. (19×12) 202 blz. ing. Ffr. 15.00.

Schr. heeft den grooten invloed van het Engelsch op't moderne Fransche vocabularium opgemerkt en meende daarom nuttig werk te verrichten met voor de oningewijden deze immer weerkeerende Engelsche termen even toe te lichten. Ze rangschikt ze dan in een 40 tal hfst. en weet in een aardigen conversatietoon alles tot een geheel te verwerken. Het werkje is echter ongeschikt voor hen,die niet reeds een zekere kennis van het Engelsch bezitten. En daarom konden een hoop woorden gevoeglijk vervallen als al te banaal. Zij voor wie het boek geschreven werd, en natuurlijk de Franschen op de eerste plaats, hadden er meer baat bij gehad dat hun gewezen werd op woorden die in de twee talen hetzelfde of omtrent hetzelfde geschreven worden doch die totaal van beteekenis verschillen. Daarom is het voorlaatste hfst. veel te kort en de andere, zooals ze daar staan, te lang en niet eclectisch genoeg samengesteld. Ook met den uitleg van enkele woorden b.v. bacon, punch, quaker enz. hebben we geen vrede. Toch zijn er nog wel zooveel goede dingen in dat we het werkje,ook voor Fransch kennende Nederlanders kunnen recommandeeren als een frissche nieuwigheid op dit gebied.

Dr. Raph. Kreemers.

Electr. Boekbinderij v. h. Fr. Geertsen & Zn. GROOTESTR. 29 NIJMEGEN

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN

Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

J. A. VAN DEN HEUVEL CITROËN-GARAGE — EINDHOVEN
LEENDERWEG 71 — TELEFOON 3806

Luxe-Auto-verhuur- en Taxi-bedrijf voor binnen- en buitenland. Reparatie-inrichting. Verkoop van Olie, Benzine en Banden.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW
TELEF. 3313

GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

Roestvrije Couverts SLECHTS BIJ:

Speciaalhuis in Solinger Staalwaren

HEUVELSTR. 14
TILBURG

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598

Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.

Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied

Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN

Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Leest de advertenties en begunstigt onze Adverteerders.

GODSDIENST EN ZEDELIKHEID
OVER DE GRONDSLAG VAN DE PLICHT
DOOR: MGR. PROF. DR. J. HOOGVELD,
Hoogleeraar a.d. R. K. Universiteit te Nijmegen.
PRIJS f 0.75.

VERSLAGBOEK
DER 6e R.K. PAED. WEEK
gehouden te Tilburg op
24, 25 en 26 Augustus 1931.
PRIJS f 1.50.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij de Uitgevers
DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE — TILBURG — POSTREKENING 51023

Voor de vrienden van het boek.

Individualisme?!?

De franse schrijver Georges Duhamel komt in Frankrijk op voor het stichten van „een Rijk der stilte''. Hij verzoekt de regeering daarvoor een gebied van circa 40.000 Ha. ter beschikking te stellen. Dit gebied zou dan ontzegd worden aan alle soorten van geruchtmakende voertuigen, mekaniese muziektoestellen, radio's, fabrieken en werkhuizen.

Men zou er de stilte genieten in haar meest absoluten zin.

Het, uit de roman van Dostoïevsky getrokken toneelstuk: *De Gebroeders Karamazoff*, werd in Rusland als reaktionair veroordeeld en de opvoering ervan verboden.

Een Fransche enquête.

L'Oeuvre heeft een enquête gehouden onder zijn lezers om te weten, welke 10 werken, na den oorlog verschenen, het mooist zijn. Maar daarin mocht noch over den oorlog, noch over de gevolgen enz. geschreven zijn.

Het resultaat was zóó verdeeld, dat geen enkel werk meer dan 4 stemmen kreeg. Wij laten de lijst hier volgen:

Colette. — Chéri, 4 st. plus 2 st. Sido, 1 Blé en herbe, 1 La fin de Chéri, 1 La naissance du jour en 1 Ces plaisirs....

Georges Duhamel. — Confession de minuit, 4 st. plus 1 st. voor Deux hommes. 1 Scénes de la future en 1 Le journal de Salavin.

Roger Martin du Gard. — Les Thibaut, 4 st.

François Mauriac. — Les désert de l'amour, 3 st. plus 2 Fieuve de feu, 1 Destins en 1 Dieu et Mammon.

Paul Valéry. — Charmes, 3 st. plus 1 st. Oeuvres en prose. 1 Eupalnos en 1 Variétés.

Gaston Chérau. — Valentine Pacquault, 3 st.

Paul Claudel. — Le soulier de satin, 3 st.

André Gide. — Si le grain se meurt, 2 st. plus 1 st. Faux monnayeurs, 1 La symphonie pastorale en 1 Voyage au Congo.

Jules Romains. — Knock, 2 st. plus 1 st. Lucienne, 1 voor trilogie Psyché en 1 Quand le navire...

Jean Girandoux. — Bella, 2 st. plus 1 st. Suzanne et le Facifique en 1 Amphitryon.

Een dichter als landlooper door Europa.

Er wordt wel gezegd, dat er tegenwoordig geen wonderen meer gebeuren, maar toch gebeuren ze. Men moet er alleen maar op letten. Door een sprookjesgeluk verrast is dezer dagen de Scandinavische schrijver Nis Petersen van de Faroer naar zijn geboortestad Kopenhagen teruggekeerd om er zijn portemonnaie op te houden, waar het geld in binnenstroomde. Nis Petersen, die door zijn gedichtencyclus *Nachtfluiters* entrée in de letterkunde heeft gekregen, heeft de laatste tien jaar als landlooper als „ridder van den weg'' onder zigeuners en vagebonden geleefd.

Waar bent U wel geweest?

In een groenen wagen reisde ik met een zigeunertroep, die van paardenhandel en dergelijken, maar het meest natuurlijk van den bedel leefde, door Finland naar Russisch Karelië en van daaruit dwars door heel Rusland naar de Zwarte Zee. Zigeuners is de toegang tot Rusland verboden, maar we zagen nergens een grenspost en eenmaal in Rusland lieten ze ons ongestoord van het eene dorp naar het andere trekken. Eerst hadden de zigeuners wantrouwen tegen me, maar toen ik begon me wekenlang niet te wasschen en in mijn kleeren te slapen, namen ze me al gauw voor vol. Ik handelde in violen en koperen prullen, muizenvallen en dergelijk goedje en deelde eerlijk op met mijn zigeuners. Het viel me op, dat zigeunerinnen vaak in onmacht of kramp vallen als ze een kerkhof naderen. Hoe dat komt weet ik nog niet. Ik ben een regelrechte landlooper geweest, zoo een als de boeken van vertellen. Maar onder de zigeuners beviel het me beter, onder de ridders van den weg zijn te veel moreeldefecte karakters. Ik begon mijn voetreis met een Franschen kameraad, dwars door Roemenië. De man was een directe nakomeling van de Rothschilds. In geregelden arbeid had hij niet den minsten lust en hij bezat een onbluschbaren drang naar het landloopersleven. Maar een leuke kameraad was hij, dat moet ik hem nageven. Toen we toen van elkaar gingen en ik door Zweden tippelde, kreeg ik een uitnoodiging om aan het congres der landloopers deel te nemen. De berichtendienst onder de Zweedsche landloopers functioneert uitstekend. De uitnoodiging ging van mond tot mond, van kroeg tot kroeg, van Ystad in het uiterste Zuiden tot Tornesee in Lapland, dus over een afstand van rond 150 Kilometers en al na veertien dagen was ze op haar uitgangspunt terug. We hadden een vergaderlokaal in een herberg gehuurd en toen het merkwaardige „congres'' geopend werd, waren we met een driehonderd man bij elkaar, natuurlijk in een afschuwelijke landlooperskleedij. Er is gesproken over pasaangelegenheden, ondersteuning, oprichting van nieuwe daklooozentehuizen in de steden en dergelijke. Ten slotte kwam de politie en ontbond het „congres''. Ik ging dadelijk er tusschen uit om niet de kans te loopen, dat ik met de cel kennis moest maken.

En nu bent u zoo ineens een bekend man geworden, waar de reporters der groote bladen op af komen. Hoe is dat gekomen?

Kijk eens, toen ik mijn landloopersavonturen in mijn roman *De weg van de sandalenmakers* schreef en het manuscript aan de groote uitgevers in Kopenhagen aanbood, werd het lachend geweigerd. De een weigerde het om literaire redenen, de tweede omdat het niet getikt was, de derde omdat hij het voor een absolute mislukking hield, de vierde omdat het historische onjuistheden bevatte. De vijfde — Prior in Kopenhagen — keurde precies twee dagen, zond telegrafisch contract en voorschot en na veertien dagen lag het boek al voor de ramen. Nu is het een geweldig succes geworden, wie had dat kunnen denken? Zelfs de vertalingen in het Duitsch en het Engelsch liggen al vast.

En gaat u nu nog door met uw landlooperij?

Neen, dank u wel. U moet niet vergeten, dat ik tengevolge van algeheel gebrek aan middelen, tot dusver niet in de gelegenheid was om me een burgerlijk bestaan te stichten. Ik moest wel den weg op en dat was vaak bitter en hard. Nu ik evenwel duizenden kan verdienen ga ik allereerst een behoorlijke woning in Kopenhagen koopen en daar leven — zooals mijn medemenschen leven — namelijk als mensch! Zoo is het. Geluk moet een dichter en een schrijver hebben, anders wordt hij niets en dan nog één ding: volharding.

Lachend keert de nu „beroemde'' zich af van de fotografen en reikt zijn uitgever, die naar de haven is geijld om zijn beschermeling af te halen, de hand. En dan zeggen ze dat er geen wonderen meer gebeuren.

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

Tennis-, Voetbal- en alle Sportartikelen
Firma Joh. van Rooij, Haagdijk 56, Breda.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003
Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

Adverteeren is succes in zaken.

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT
Review for the use of learned world — Revue du monde savant — Rassegna del mondo scientifico — Revista del mundo cientifico
Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke
Unter redaktioneller Mitarbeit von
Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**
Herausgegeben von
Dr. E. O. Ebert, Oberbibliothekar u. Stellvetr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent**, Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erschient jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich. 6. Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4.-
Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In- und Auslandes. Die Berichte erschienen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache
Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12.—, geb. RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.— : Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.-, Einzelheft RM. 2.50.
Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos
Walter de Gruyter & Co, Berlin W 10, Genthiner Str. 38

2000
Nieuwe abonné's
Bijna 2000 nieuwe abonné's werden ingeschreven voor de twaalfde jaargang van
HET SCHILD
De abonnementsprijs is laag
De inhoud trekt de belangstelling van elk ontwikkeld katholiek en niet-katholiek. . . . .
Gratis proefnummer.
Propaganda Secretariaat
O. Nassaulaan 16 — 's Bosch
Advertentie-tarief:
N.Z. Voorburgwal 278-280
Amsterdam. C.

TELEFOON 544
Fa A. van Beckhoven
BROOD-, KOEK- EN BANKETBAKKERIJ
Nieuwe Boschstraat — Breda

DUC GEORGE SIGAREN ZIJN

OVERWELDIGEND

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

C. VISSERS - VAN SETERS
Ginnekenweg 4 — BREDA — Telefoon 177
Lood- en Zinkwerker. Aanleg van Gas en Waterleiding.
Magazijn van Sanitaire Artikelen.
GAS- EN KOLENKACHELS.

PAUL MURK
DAMESKAPSALONS
Ginnekenweg 8 — BREDA — Telefoon 1233

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

**zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.**

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.

Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

UITGAVEN VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN, DEN HAAG

**WOORDENBOEKEN
NIEUWE TALEN.**

**ELK DEEL AFZONDERLIJK VERKRIJGBAAR
BIJ DEN BOEKHANDEL IN VOORRAAD**

M. J. Koenen — Dr. J. Endepols
NEDERLANDSCH Zeventiende druk
In één deel . . . . f 5.60

K. R. Gallas en C. R. C. Herckenrath
FRANSCH
Elk deel afzonderlijk . . . . f 3.75
Twee deelen, in twee banden . . . . . . f 7.50
Dit Fransche Woordenboek geeft bij ieder woord de uitspraak phonetisch aan.

I. van Gelderen en J. H. v. Beckum
DUITSCH Zevende druk
Elk deel afzonderlijk . . . . f 3.75
Twee deelen, in twee banden . . . . . . f 7.50

K. ten Bruggencate — A. Broers
ENGELSCH Elfde druk
Elk deel afzonderlijk . . . . f 3.75
Twee deelen, in twee banden . . . . . . f 7 50

Prijs der 4 Woordenboeken NIEUWE TALEN, per stel besteld... f 27.00

MENEER VAN NETTEN

Een boek over Wellevendheid voor iedereen

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

**Omslagteekening van den kunstenaar
JOAN COLLETTE.**

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtnevelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geeft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders. niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.

Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

**Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND**

„KUNSTLICHT"
ARTISTIEKE VERLICHTING
EN KUNSTVOORWERPEN

GEB. VERHOEVEN

EINDHOVEN — GELDROPSCHEWEG 22 — TEL. 2467

Vermijdt teleurstelling.
VRAAGT BONBONS FINS
Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 64 1

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

„Het Bolsjewisme dreigt"
DOOR F. MUCKERMANN S. J.
Prijs 25 ct. (franco per post 28 ct.)

„Storm over Rusland"
Prijs 25 ct. (franco per post 30 ct.)

Drukkerij Henri Bergmans & Cie
TILBURG — LANGESTRAAT 35

No 11 1 JUNI 1932 25 cent

BOEKZAAL

MARLENE DIETRICH, bekende Duitsche filmactrice.

Accountantskantoor Govers, Eindhoven
Dommelstr. 10, Telef. 2043. — Accountancy en Belastingzaken.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. *Nadruk verboden.*

L. J. M. Feber: . . . *Een apologie van Goethe*

Jos Panhuijsen: . . . . *Eenige vertellers*

M. M.: . . . . *Sigrid Undset*

Anton van Duinkerken: . . *Kroniek der Poëzie*

W. Blokveld: . . . . . . *Van V.V.V. en V.*

J de Vathaire O.S.B.: . . . . *Napoleon*

F. B: . . . . . *Een getuigenis der Romantiek*

UIT BOEK EN BLAD:

Den Gulden Winkel. — Tijdschrift voor Taal en Letteren.

VERSCHEIDENHEDEN:

De strijd tegen de schundliteratuur. — De dood van Vachel Lindsay.

BAHLMANN & Co · NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI SIERT DE WONING
DOOR
CELOTEX
Voorradig in afmetingen van:
DIK: . . . . 11 m.M.
BREED: 91-121 c.M.
LANG: 244-260-275
305-366-427 c.M.
N.V. Bouwstoffenhandel
H. W. DE KANTER
BREDA
Oude van Hoornestr. 1 en 8
Telefoon 779

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land

Fa. Jos. Kimmel en Zonen, Nieuwe Ginnekenstr. 5, Breda, Tel. 2057
Behangerij, Stoffeerderij — Bedden en Matrassen — Complete Woninginrichting

SCHOENMAKERIJ EN LEDERHANDEL „DE TOEKOMST"
VAN GOORSTRAAT 58 — NIJMEGEN
WEET U dat bovengenoemd adres U vele voordeelen bezorgt. Beleefd aanbevelend Th. J. Verbiesen.

N. V. AANNEMERSBEDRIJF **v.h. E. v. AMERONGEN** voor BOUW- en BETONWERKEN Spinschoolstraat 45a Telefoon 22709 **Arnhem**

Doet uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren

Voor de vrienden van het boek.

Toenemend aantal romans.

De toenemende populariteit in Frankrijk van den roman, na den oorlog, komt tot uiting in de statistieken van den boekhandel. Op 11.460 boeken die in 1913 in Frankrijk verschenen, waren slechts 773 roman; in 1925 verschenen 1678 romans en op een totaal van 15.054 boeken, terwijl in 1930, het laatste jaar waaromtrent volledige gegevens verkrijgbaar zijn, 2273 van 9176 uitgekomen boeken romans waren.

Deze cijfers zijn het resultaat van een onderzoek door het advertentiebedrijf ingesteld onder leiding van de Journée Industrielle. Daarbij is ook een tegenstelling tusschen den Franschen en den Britschen boekhandel aan het licht gekomen. Terwijl de gemiddelde roman in Engeland 7 s. 6 d. kost, of ongeveer 47 francs volgens den ouden koers, bedraagt in Frankrijk de prijs gewoonlijk 12 francs, en zelden meer dan 20 francs. Daarbij moet echter niet uit het oog worden verloren, dat Engelsche uitgevers beter papier gebruiken en in den regel hun boeken inbinden.

Duitschland produceerde in 1930: 23.180 nieuwe boeken; Groot-Brittannië 9907; Italië 8416 en de Ver. Staten 6550. In Duitschland echter worden publicaties, die elders als brochures zouden worden beschouwd, onder nieuwe boeken meegeteld, terwijl de Amerikaansche cijfers die werken uitsluiten, die eerst na publicatie in Engeland gedrukt werden. De Britsche cijfers tellen de herdrukken niet mee.

Het aantal in 1930 in Frankrijk gedrukte deelen wordt op ongeveer 160 millioen geschat, een catalogus-waarde vertegenwoordigende van 700 millioen francs.

„La Bande à Bouboule".

De Fransche humoristische films danken doorgaans hun voorbijgaand succes aan het optreden van één komisch acteur, op wiens humoristische talenten dan alles wordt geconcentreerd. Niet altijd worden dergelijke illusies met succes bekroond, om de eenvoudige reden dat er tusschen het spel van een acteur en de realisatie van een film nog een langen, moeilijken weg ligt. Af en toe echter gelukt de opzet, doordat de humoristische hoofdrol gespeeld wordt door een acteur die den toeschouwer boeit van het begin tot het einde. Dat is dan ook het geval met den Franschen speler Georges Milton, die al de knepen van het Music-Hall-genre kent, en onophoudelijk de toeschouwers verrast met zijn humoresken. Het scenario biedt natuurlijk een reeks vermakelijke verwikkelingen, te talrijk om ze hier neer te schrijven. De lezer kent ze trouwens: de menigvuldige lotgevallen van... enz. Georges Milton is een prettig acteur, die om komisch te doen geen beroep doet op platheid of dubbelzinnigen onzin. De cineast Leon Mathot is blijkbaar een naarstig vakman die geen aanspraak maakt op uitzonderlijke filmische kwaliteiten en graag vrede neemt met de nuchtere middelmaat. Jammer, dat hij zich tot het draaien van een paar onbeduidende semi-erotische tooneeltjes liet verleiden.

„Ben-Hur".

Ieder filmliefhebber „qui se respecte" heeft destijds aan rijtje-schuiven gedaan om de groote spektakel-film „Ben-Hur" te gaan zien. Nu komt de filmmaatschappij Metro-Goldwijn-Mayer weer aangedragen met een gesynchroniseerde kopij van de vroeger zoo gretig bewonderde stille film. Het blijkt overbodig deze destijds uitvoerig besproken film met schoone, blijvende hoedanigheden, nogmaals aan een kritische bespreking te onderwerpen. Zeggen we alleen dat sommige tooneelen (o.m. de rit in de arena) van blijvende filmische waarde zijn, tooneelen die ons op jaren afstand nog uitermate boeien. Anderzijds blijft hetzelfde bezwaar van kracht: grootsch-decoratief opzet, massa-figuratie die filmisch niet de minste expressiviteit bijzet, holle dramatiek en geromanceerde geschiedkunde. Niettemin heeft de cineast Fred. Niblo met deze groote spektakel-film een definitieve plaats veroverd in den ontwikkelingsgang der nog jonge filmkunst, want — ik herhaal het graag — filmisch kan de film ons nog meermaals bekoren. De sonorisatie van dezen film is jammerlijk mislukt. Ze werkt beslist stremmend in op het filmisch beelden-rythme. Eens te meer wordt het duidelijk dat er met de sonorisatie van stille films roekeloos wordt omgesprongen en alleen het voormalige succes van deze film voor een nieuwe beursoperatie werd opgemonteerd. M. i. kon de stille versie van deze film meer belangstelling bevredigen. dan een artistiek onwaardige sonorisatie van Niblo's merkwaardig filmwerk.

Een Fransche versie van „Meisjes in Uniform"

Door de vooraanstaande kritiek in het buitenland werd de Duitsche film „Meisjes in Uniform", van Gust. Froelich, zeer geprezen. Te Parijs wordt thans de Fransche versie van vernoemde film vertoond. Het dialoog werd geschreven door de bekende schrijfster Colette.

Een Slavisch filmcentrum in Praag.

Te Praag is onder den naam „Lipa" een filmmaatschappij voor de vervaardiging van films in de Slavische talen opgericht.

Hier zullen geregeld films voor Tsjechoslowakije, Polen, Zuidslavië en Bulgarië worden vervaardigd.

De dichtkunst onder de Sovjets.

Sinds de Sovjetstaat is gegrondvest, wordt er over geklaagd, dat de kunstenaars, de dichters en in het algemeen de intellectueelen geen gelijken tred hebben gehouden met de ontwikkeling van het bolsjewisme. Hun wordt verweten, dat zij nog steeds zitten vastgeroest in den kleinburgerlijken gedachtengang. Zeer kenschetsend in dit opzicht is een artikel in het Communistische jeugdorgaan: „Komsomolskaja Prawda". Hierin wordt de dichtkunst behandeld alsof het een handelsartikel is of een probleem van sociaal-politieken aard. Daarin wordt van de dichtkunst bolsjewistische inspiratie geëischt. De schrijver maakt er de dichters een verwijt van, dat zij zich niet hebben weten los te maken van individualisme en aesthetica. Dit overblijfsel der burgerlijkheid moet verdwijnen. Hij stelt voor, dat de dichters zullen moeten bezigen: de industrialisatie en het vijfjaren-plan.

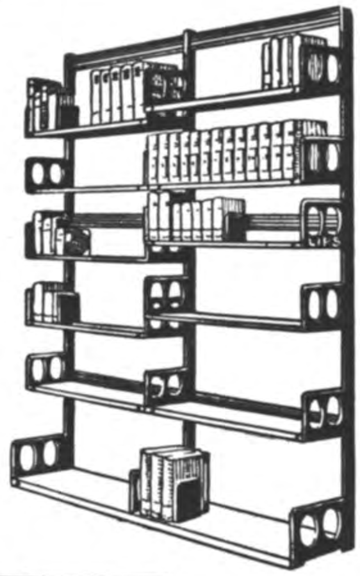

LIPS
HANDIG
VERSTELBARE
BOEKENSTELLINGEN
IN ELKE LENGTE
LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Fa. Rhee & van den Berg
AANNEMERS — BREDA
LOONZAGERIJ EN SCHAVERIJ
Postgiro 111478, Nieuwe Huizen 16, 16a, Tel. 1270

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel 1239. Franciscus-Romanusweg 34

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITAIR

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. - 1e klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN L. C. ROELOFF - BREDA VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven - VISCHMARKT 8 BREDA
Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting

FABRIEK VAN MACHINALE HOUTBEWERKING
„DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL — BREDA
Alle timmerwerken, speciaal kerkbanken, kerkstoelen, schoolbanken enz.

J. HURKMANS, Teteringenstr. 31, BREDA
LUXE BAKKERIJ — Hoek Ceresstraat — Telefoon 1731
Specialiteit in alle soorten FIJN GEBAK.

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER
OBERLAHNSTEIN
Nederlandsche Mij. Opgericht 1887

EEN APOLOGIE VAN GOETHE.

Goethe.

Verrassend van het begin tot het eind, brandt deze apologie al dadelijk los met een volle lading tegen de kleingeloovigen in Duitschlands nationalen heros. Immers de heiden Goethe wordt, bij wijze van aanloop, beschouwd in verband met den grondvester der scholastiek, Albertus Magnus. Voor zijn analyse en interpretatie van van waarschijnlijk meest voltooiden humanist inspireert pater Muckermann zich op het conterfeitsel van den stichter der School.

Hij wenscht alles te onderzoeken en het goede te behouden, ook waar het Goethe betreft. Dit standpunt, deze methode is inderdaad niet wel aanvechtbaar; deze houding is onvergelijkelijk sterker dan die van zekere Nederlandsche verwerpers. De schrijver is van oordeel, dat voor ons de tijd dáár is, om uit te maken welke positieve, nieuwe, vitale waarden Goethe aan de menschheid heeft nagelaten. In de dagen van de katholieke ontwaking mocht er alle reden zijn tot apologetisch verweer tegenover het Goethiaansche heidendom, maar sedert dien zijn de verhoudingen veranderd. Dit heidendom is niet langer een gevaar; het is bezworen en overwonnen; wij kunnen ons thans, zonder levensgevaar voor de ziel, de weelde veroorloven, van in de Goethiaansche sfeer te duiken naar wat zij aan waarden inhoudt voor dit en voor het komende geslacht — naast haar paganistische essentiatia. Zooals de scholastiek, met Albertus Magnus als stichter en baanbreker voorop, het Grieksche denken zuiverde en ontwikkelde en verhief in de christelijke levensbeschouwing, aldus scheppende de machtigste synthese, waarin tot heden de menschelijke geest het wereldwezen heeft omvat.

Als werkplan volkomen aanvaardbaar, is deze exploratie van Goethe, dit opdelven en onderscheiden van waarden en onwaarden uit zijn geestelijke en cultureele nalatenschap aan iemand als Pater Muckermann, in de school getraind filosoof en theoloog, natuurlijk ten volle toevertrouwd. Maar deze delver naar levenswaarden is behalve theoloog en filosoof een rassige Duitscher en Duitschland bezwijkt tennaastenbij onder de mokerslagen van het wreede lot, zoodat het zéér behoefte heeft om zich vast te klampen aan zijn helden der geestes, om zich te bezielen aan hun grandiose voorbeeld. Waarbij komt, dat de Goethefeer net is komen te vallen in den tijd, waarin de nood op alle gebied he hoogst is gestegen. Wij zullen ons wél wachten voor de bewering, de aantijging, dat de vaderlander in Muckermann den wijsgeer en godgeleerde van de wijs heeft gebracht; maar wél moet worden vastgesteld, dat deze apologie, zij moge zoo trouw aan hun eigen beginselen blijven als zij wil, slag op slag christelijke waarden in het goethiaansche heidendom hineininterpretiert, dat allerlei heidensche elementen naar den achtergrond worden gedrongen om het nationaal genie ook voor de huisgenooten des geloofs aanvaardbaar te maken. Zelfs hiertegen bestaat geen overwegend bezwaar, wanneer wij maar in het oog houden, dat de Goethe, zooals die door den schrijver al abstraheerend en interpreteerend is geschapen, wezenlijk verschilt van den historischen olympiër van Wemar.

Men zou, wanneer men er althans kans toe zag, op zijn beurt een Goethe-boek moeten ondernemen, om met dat van Muckermann in het reine te komen. Rijk en geladen als het is, moet de critiek zich beperken tot enkele grepen ter belichting van zijn methoden van de houding, waaruit het is gedacht en geschreven.

Zelfs pater Muckermann, die zich tot taak stelt Goethe per abstractie te zuiveren voor katholiek gebruik, kan niet ontkomen aan het feit, dat deze al heel jong ondubbelzinnig blijk gaf van zijn christelijke tra-

dities, van huis uit meegekregen, overboord te hebben gegooid. De naklanken van die tradities zijn weinig innig. En op zijn minst dubieus, vaag en onzuiver. Hij heeft het christendom nooit geleerd en gezien en begrepen, zóóals het is; hij heeft zich afgewend van een van deszelfs vele caricaturen. Aldus de schrijver. Dit zij zoo; maar met dat al staat het Christendom dan toch maar in het leven der menschheid als de eenige geestelijke en zedelijke en religieuze waarde van volstrekte beteekenis. Zoodat iemand, die, al is hij honderd maal Goethe, daarvan niet anders ondervindt dan óf de schrik voor het caricatuur, dat filisters er van maken óf een oppervlakkige aesthetische aandoening, zichzelf in absoluten zin plaatst op het tweede plan.

Maar, redeneert, of liever suggereert, pater Muckermann, een mensch, die zijn leven zóó verantwoord, zoo stelselmatig, zoo harmonisch en compleet wenschte op te bouwen als Goethe heeft gedaan, zal zich uit zijn christelijke traditie niet hebben losgerukt dan na zwaren strijd. En al is die strijd beslecht in een vergissing, in de grootste vergissing die een mensch begaan kan, die strijd op zichzelf is iets geweldigs, iets dat eerbied afdwingt. Echter rijst de vraag, wáár in het werk vanGoethe, die tot in de dingen van het meest alledaagsche leven toe zich heeft uitgeschreven, van dien strijd de weerklank wordt vernomen.

Wat Goethe wel heeft gedaan — pater Muckermann erkent het zelf — dat is, vooral op rijper leeftijd blijken geven van een ijzige kilte tegenover het Christendom van een egocentrische reserve, die ondubbelzinnig getuigt van een angst voor welke overgave ook. Goethe heeft, voor wat zijn verhouding tot het christendom, tot het katholicisme betreft, nog iets anders gedaan; hij heeft om de tragedie van den mensch, van Faust, met welks innerlijke dramatiek hij geen raad wist, tot een schijn van een oplossing te voeren, het katholicisme, de genadeleer, de gemeenschap der heiligen, heel den hemel uitgebuit. Dat wil zeggen, dat hij aan dit opperste gegeven, dat een dichter en een denker ter wereld kunnen behandelen, een finale heeft gedraaid, waarvan hij is den grond van zijn hart óf geen woord gelooft, óf waarin hij wel geloofde, maar die hij weigerde voor zichzelf als een werkelijkheid te aanvaarden en te beleven.

Een waar kunststuk van transformatie en transpositie speelt pater Muckermann klaar, wanneer hij komt te raken aan wat tegenwoordig met een prikkelenden reclameterm wordt genoemd: Goethe's liefdeleven. Met instemming namen wij kennis van de constatatie, dat een mensch om werkelijk te kunnen scheppen moet zijn vervuld van

Friedrich Muckermann S.J.

een inspireerende liefde. Maar dat wil niet zeggen, dat hij zich tot in zijn ouderdom moet gedragen als een flirt en nog minder, dat hij het daarbij mag laten ten einde zich vooral niet te binden en de consequenties uit louter moreele lakschheid mag ontwijken. Toegegeven zij, dat Goethe in de Wahlverwandschaften de wijding van de verhouding tusschen man en vrouw, van het huwelijk, in het licht der natuurlijke orde heeft ontwikkeld met een hoogheid en diepte, een sereniteit en een zedelijke kracht als weinigen vóór of ná hem. Maar daarnaast is hij de schepper van Faust en deszelfs even zielig als immoreel figuur in zijn verhouding tot de vrouw en de dichter van de Elegieën.

Intusschen hebben wij deze Goethe-analyse met welwillendheid op ons laten inwerken; wij hebben alle bedenkingen terzijde gezet en getracht Goethe te zien door de oogen van den schrijver, in het licht van diens visie. Wij hebben getracht het historisch verschijnsel Goethe te vergeten, pater Muckermann's abstractie te nemen als de vol-

ledige werkelijkheid. Met en door Goethe zou een fenomeen zijn getreden in het complex van de ontwikkeling der menschheid, een nieuwe kracht zou haar zijn ingestort, met een nieuwe waarde zou ze zijn verrrijkt. Hiervan echter zijn wij zelfs door dit ontegenzeggelijk knap en breed en diepzinnig betoog, zeg maar pleidooi, niet overtuigd. Waar het hier op aan komt is, of de mensch van nu ánders, en wel te verstaan minder zou zijn, maar zijn wezenlijke wezen en volgens de richting van zijn hoogste bestemming minder, indien Goethe niet geleefd en niet gewerkt had. Men werpe niet op, dat men met dezen maatstaf metend, alle grooten van alle geslachten der menschheid van onwaarde, of althans van betrekkelijke beteekenis kan verklaren. Want men houde in het oog, dat juist deze, inderdaad volstrekte vraag, den inzet en den grondslag uitmaakt van dit als essay ongemeene boek — dat overigens een merkwaardige, karakteristieke disharmonie vertoont.

Immers, het slothoofdstuk, getiteld ,,Goethe Dante und Dostojewsky'', weergaloos knap van visie en schriftuur, een van de diepste en meest samenvattende litteraire en cultuurhistorische essays, die wij kennen, werpt het Goethemonument, dat de schrijver in zijn heldenvereering heeft opgericht, voor driekwart omver.

,,Alle Herrlichkeiten der Danteschen Genius, alle Abgründigkeiten der Dostojewskyschen Ekstasen könnten in das Goethe Wesen eingehen, ohne dasz es dadürch zertrümmert würde. Heben wir es über sich selbst hinaus, denken wir für eine Weile die Unzulänglichkeiten hinweg, die auch der grösten ,,Natur'' anhaften, so haben wir das charakteristische Beispiel der Geschichte, wie ein Mensch seine Natur entfaltet, wie er sie einordnet in die ihm gemäsze Schöpfüng, wie er wächst, wie er sich bildet, wie er Herr wird in seinem Menschenreich. Es gibt heroïscheres als Goethe, Sündenloseres, Heiligeres aber es gibt nichts, das mit solchem Instinkt für das naturhafte Echte begabt gewesen wäre. An der Wucht dieser Tatsache ändert sich nichts, auch wenn die Gesamtstellung des Menschen in der Offenbarung nicht klar erfaszt wird.''

Een bespiegeling en een suppositie als deze zijn karakteristiek voor de methode dezer apologie. Want overeind blijft de volle Wucht der Tatsache, dat het boven alles aan komt op het begrip en de beleving van de Gesamtstellung des Menschen in der Offenbarung, in openbaring en natuur te samen, in de tweezijdigheid van den kosmos, waar het betreft den modernen mensch, den mensch van na Dante, wiens opgave het is beide te beleven in een harmonisch gesynthetiseerde eenheid.

L. J. M. Feber.

---

[1]) **Friedrich Mückermann, S. J.,** GOETHE. *Buchgemeinde, Bonn,* 1931. (24×16) 207 blz.

EENIGE VERTELLERS.

Het vertellen zonder meer, het mededeelen van gebeurtenissen, die inderdaad of enkel in de verbeelding plaats grepen is niet dadelijk kunst, daartoe behoort de vertelling nog iets meer te geven; uit een krantenbericht rijst geen gestalte, geen stemming, geen sfeer, wel uit het goede verhaal, zelfs al lijkt dit op het eerste gezicht niet veel meer dan een eenvoudig relaas. De vertelling is door alle tijden heen beoefend, zelfs de naturalistische roman vermocht dit genre niet geheel te verdringen, in den laatsten tijd, in het streven naar een zoogenaamde nieuwe zakelijkheid, wordt het zuivere vertellen steeds meer gewaardeerd, ondervindt dit een groeiende belangstelling. Als men vroeger een schrijver zei, dat hij alleen maar vertellen kon, beschouwde men dat als blaam, tegenwoordig zou men meer genegen zijn een

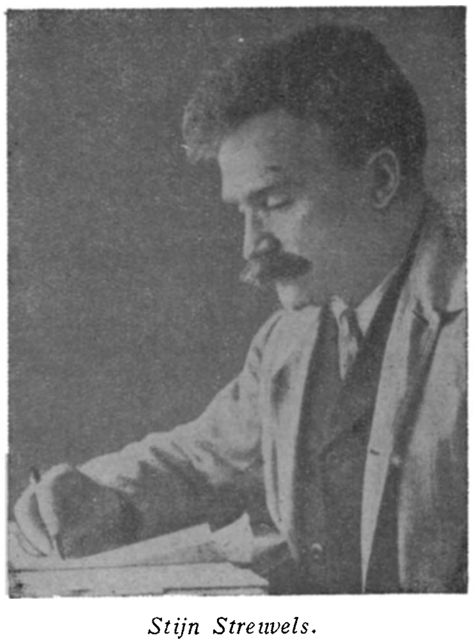

Stijn Streuvels.

dergelijke uitspraak als lof te beschouwen. En toch is juist de zoogenaamde nieuwe zakelijkheid een gevaar voor de vertelkunst, omdat de nieuwe zakelijkheid naar een eenzijdigheid van aanschouwing neigt, die gevaarlijk is voor de kunst van het schrijven in het algemeen. Het verhaal van Stijn Streuvels over den ouden Wiking Starkadr [1]) is een voorbeeld van wat een goede vertelling behoort te zijn, juist omdat het slechts in schijn een puur relaas is, juist omdat door een zorgvuldige keuze, geheel iets anders dan de soberheid der nieuwe zakelijkheidsaanhangers, de details spreken en zoodoende medehelpen tot het vormen van een groot totaalbeeld: het uitzonderlijk karakter van den ouden Wiking. Door dit zoo uiterst strak gehouden verhaal, waarin nauwelijks getracht wordt naar het weergeven van sfeer en milieu, schrijdt de grootsche, haast onbegrijpelijke gestalte van dezen primitieven mensch. Stijn Streuvels greep hier de harde, sombere schoonheid van een uitstervend geslacht, hij wist ons de menschelijkheid te toonen van den ouden held, die reeds in zijn eigen tijd als een vreemdeling is tusschen de menschen, die volkomen vreemd is aan den modernen lezer. Toch, ondanks de fabelachtige gebeurtenissen lijkt het verhaal maar gedeeltelijk op een sage, het heeft niet het nevelachtige, het ver verwijderde, dat zoovele historische vertellingen en romans tot zulk een onwezenlijke lectuur maakt. Starkadr is geen man, waarvan we ons later alleen maar herinneren, dat hij grijs en oud was, het is evenmin een operaheld, bij wie alleen het overdreven gebaar opvalt, het is een man met een eigen, ofschoon primitieve persoonlijkheid, deze geschiedenis is in zekeren zin eigentijdsch, omdat ze in haar uitbeelding eener menschelijkheid boven den tijd staat, van allen tijd is. Iets soortgelijks is het geval met het boek van Lode Verhees, de *Vertellingen van den Smid* [2]). Lode Verhees bekent ergens in zijn verhalen een kleinburger te zijn, hij heeft, bijna argeloos zou men zeggen, een prachtig beeld gegeven van het leven der kleine burgerij in den tijd, dat onze vaders jong waren. Hij geeft dus in zekeren zin iets historisch, maar in zijn min of meer historisch beeld toont zich iets, dat van iederen tijd is, en dat is juist het klein-burgerlijke leven, hij laat zien, ongewild misschien en onbewust, dat de kleinburger onsterfelijk is, binnen de grenzen van den duur der wereld. Ook nu nog zullen er plaatsen en kringen zijn waar men juist zoo vertelt, iets te moraliseerend nu en dan, wat al te vrijgevig met goede lessen, weifelend soms op den rand der sentimentaliteit, maar desniettemin puntig en beeldend. Deze verhalen van Lode Verhees, die werkelijk een smid is en geen letterkundige zijn iets buitengewoons. We hebben een oom gehad, die evenals hij de gave van het vertellen bezat, maar we zijn er van overtuigd, dat oom, wanneer hij getracht had zijn vertellingen neer te schrijven, ze onherroepelijk zou hebben bedorven. Lode Verhees heeft dit niet gedaan, zijn schriftelijke mededeeling is hetzelfde als zijn mondelinge mededeeling zijn zal. Op die wijze werd welhaast ieder verhaal iets prachtig, van een hartveroverende naïviteit en een buitengemeene originaliteit. Lode Verhees laat hier zien wat de kleinburger is, maar hoeveel meer is dat dan men doorgaans, met een volkomen ongerechtvaardigde minachting, denkt. De prachtigste verhalen uit zijn boek zijn verhalen van de zee, verhalen van avontuur. De kring van den kleinburger is veel minder eng, dan steeds weer opnieuw wordt beweerd; zijn belangstelling in menschen en dingen is waarschijnlijk veel grooter en gezonder dan van vele intellectueelen — zijn liefde voor'n welbehagelijk, gemoedelijk leven komt in dit boek goed tot zijn recht, maar eveneens zijn drang en zijn nieuwsgierigheid naar het onbekende, het bizarre, het ongewone, en bovenal zijn groote waardeering voor de schoonere dingen van het leven. Een van deze vertellingen heet Het Beste Huwelijk van de Stad, en ze is een volkomen geslaagde idylle, maar dan een idylle der werkelijkheid. Het leven van den kleinburger blijkt hier onvermelde diepten te bezitten, het wordt hier tot iets bijzonder zeldzaams, het wordt een christelijke verheerlijking van het geluk der aarde en in de meest eenvoudige, argelooze woorden openbaren er zich de menschelijke gevoelens met een verwonderlijke onmiddellijkheid.

,,Hoelang ik hier nu al lag weet ik niet maar plots zie ik iemand die een zwaar stuk wrakhout draagt van achter een rots komen, en nu herken ik met onuitsprekelijke blijdschap Dora. Niemand zal ooit kunnen beschrijven als ik dit meisje zag, wat er in mij omging, al het bloed dat ik nog had, stroomde naar mijn hart, een golf van geluk overweldigde mij en ik weende. Als Dora ziet, dat ik tot bewustzijn ben gekomen, werpt ze het hout dat ze droeg

weg, laat zich weenend van blijdschap nevens mij op den grond zakken en snikkend en lachend te gelijk, als zinneloos mijn gelaat streelend zegt ze maar steeds: „Mijn brave jongen, mijn goede jongen, ik wist wel dat ge nog leefde.'' En nu vermant ze zich, springt ze op, gaat naar de blikken bus die bij het vuur stond, schept er met een oesterschelp iets uit, komt tot mij en beurt mijn hoofd op en zegt: „Hier, beste, drink, maar met kleine slokjes.'' En nu laat ze mij een kostelijken drank opslurpen, ik voel als die door mijn verdroogde keel gaat en in mijn holle maag valt, ik voel me dunkt alreeds mijn krachten wederkeeren.

En dan streelt ze me nogmaals het hoofd, voelt mijn voorhoofd en zegt: „Uw hoofd is koel, gij zijt jong en sterk en zult spoedig weer heelemaal de dappere Bastiaan zijn, maar nu gerust slapen, ik houd de wacht.'' Ik ben zoo gehoorzaam als een kind en tracht te slapen. Wanneer ik in den nacht wakker werd, zie ik haar steeds nevens mij en telkens geeft ze mij met de oesterschelp van dien kostelijken drank, en dankbaar slaap ik weer in. Ongelooflijk snel genas ik, maar ik was zoo verre weg geweest, naar het land vanwaar niemand weerkeert, dat het naar mijn gedacht wel een week heeft geduurd, alvorens ik op mijn voeten kon staan, al die dagen dat ik daar op mijn legerstede zat te praten met Dora, als ze bezig was met de keuken, zag ik, hoe ze mosselen, oesters en krabben aanbracht van de zee, en hoe ze met busselen kruiden van tusschen de rotsen kwam, en hoe ze den kostelijken drank bereidde die me genezen had.''

Deze zonderlinge dooreenweving van het gewone en het ongewone, dit dragen van eenzelfde ziel in het wisselend avontuur, deze spontaneïteit van gevoel — gehuwd aan een zekere nuchtere bedachtzaamheid, de bedachtzaamheid van den kleinburger, maken dit en de andere verhalen van dezen bundel tot een verheugende verschijning in de Vlaamsche literatuur. Het is niet zoo sappig als sommigen Vlaamschen humor, maar er verschuilt zich in dit werk een dieper, steviger, oprechter menschelijkheid en nu en dan wordt men er getroffen door het lichte, jubelende flitsen van het onvergetelijke, van het poëtische.

Men wordt dit te zelden in het werk van den Hollandschen verteller Gijs van Rooyen; wat hij ons schonk is eigenlijk niets anders dan een vertelling, maar deze werd zoo sterk uitgedijd, dat ze zelfs kon worden aangekondigd als een roman. Een roman is *De Duivel trouwde een oude Vrouw* [3]) niet. In zijn meest werkelijke gedeelten is het een verhaal en zelfs een vrij kort verhaal, in die gedeelten is het ook een goed verhaal.

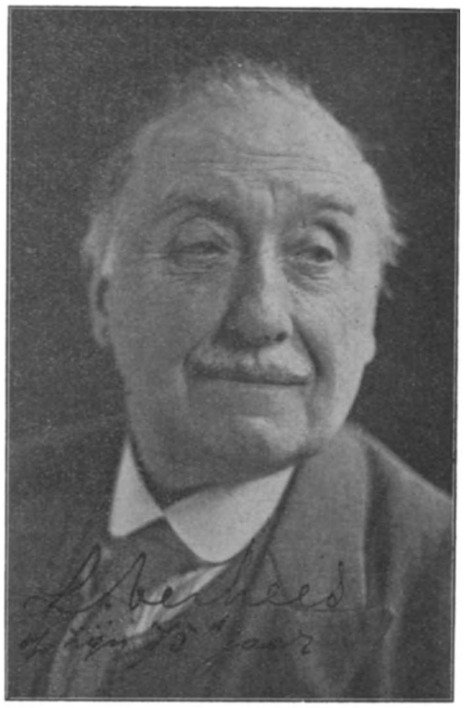

Lode Verhees

Hoe de duivel in een klooster kwam en hoe hij uit dit klooster werd verjaagd wordt op dezelfde hoogst origineele groteske en welberekende wijze verhaald, als het beste wat men in de *Devotielichtjes* van denzelfden auteur vinden kan. De aankomst en het verdwijnen van den duivel in Amsterdam worden beschreven met een zekere grootschheid, die zelfs boven de vorige vertellingen uitrijst en iets zeer voornaams belooft, hier openbaarde zich iets, dat met de rest van het medegedeelde gebeuren in een verwonderlijke tegenstelling staat, de komende en verdwijnende duivel is van een andere gestalte dan de duivel, die de oude vrouw trouwt, iets wat men nu niet bepaald zoo maar dadelijk des duivels zou noemen — en een psychiater helpt, die hem in geslepenheid overtreft, deze duivel heeft werkelijk iets satanisch, een zekere verhevenheid, hij is naar het Miltoniaansche woord „majestic, though in ruin''. Als de opzet die zich hier toont zich had kunnen verwerkelijken had

Gijs van Rooyen meer dan een vertelling, had hij een roman geschapen van een wereld en eeuwigheid-omvattende verbeeldingsmacht, maar zelfs om dien opzet, om dit mislukte pogen verdient *De Duivel trouwde een oude Vrouw* de aandacht.

Jos. Panhuijsen.

---

[1]) **Stijn Streuvels,**
DE OUDE WIKING. *Paul Brand, Hilversum,* 1931. (24.5×20). 40 blz.
— B —

[2]) **Lode Verhees,**
VERTELLINGEN VAN DEN SMID. *De Sikkel, Antwerpen,* 1931. (21.5×16). 162 blz.
— B —

[3]) **Gijs van Rooyen,**
DE DUIVEL TROUWDE EEN OUDE VROUW. *Het Sinjaal, Oisterwijk,* 1931. (16.5×13). 127 blz.
— B —

SIGRID UNDSET.

Ofschoon geen voorstander van een overdreven systeem om alle mogelijke menschen bij alle onmogelijke gelegenheden te huldigen, willen wij toch een uitzondering maken, nu de Noorsche schrijfster Sigrid Undset 20 Mei haar vijftigsten verjaardag vierde. Wij doen dit niet om de propagandistische waarde van haar persoonlijkheid voor het Katholicisme naar voren te brengen, maar worden alleen gedreven door onze bewondering voor de groote gaven van deze naar geest en hart zoo sterke vrouw. De stoere mannelijkheid van haar scheppingen, de logische uitbouw van haar gedachtenwereld, haar meesterschap over de taal, de fijne aanvoeling van haar zielkunde maken haar tot een der grootste vertegenwoordigsters van de romankunst in onzen tijd. Sinds jaren is de wereldliteratuur geen vrouw rijk geweest, die wat creatief kunnen betreft met Sigrid Undset vergeleken kon worden. De Nobelprijs, die zij verwierf, was dan ook in ieder opzicht een objectieve waardeering van haar hooge begaafdheid.

Sigrid Undset openbaart in haar leven de diepste verborgenheden der Noorsche volksziel; de strijd om God, het zoeken naar God en 's menschen verbondenheid met de natuur, met het landschap. De eerste eigenstrijd bracht haar terug naar het vaderhuis, de tweede gaf aan haar boeken het sterke relief als de plastische veraanschouwelijking van het zieleleven harer romanpersonen.

Haar letterkundige loopbaan bewoog zich van haar eersteling af in stijgende lijn. Steeds hooger steeg de kunstwaarde, steeds dieper en waarachtiger werd de weergave van het leven, steeds stouter werd de keus der psychologische problemen.

In haar eerste werken *Jenny, Lente, Harriet Waage* en *Vrouw Hjelde* bestudeerde zij het huwelijksleven, waarbij zij de vrije liefde veroordeelde om het sacramenteele en eeuwige karakter van het huwelijk te verdedigen. Dit zelfde probleem keert terug in *Kristin Lavransdochter,* maar nu geplaatst in het katholieke Noorwegen der Middeleeuwen,

Sigrid Undset.

dat zij met bloed-warme echtheid reconstrueert. Vooral belicht zij den innerlijken rijkdom van het Katholicisme voor het zedelijke leven van de gemeenschap. Zelden is in een roman het bovennatuurlijke, bevruchtende element der katholieke wereldbeschouwing zoo scherp op den voorgrond geplaatst als in haar boeken.

In *Olav Audunszoon* keert zij zich tot het schuld en boeteprobleem en behandelt dit met de zelfde indringende analyse als Dostojewski dit in zijn meesterwerk *Raskolnikoff* gedaan heeft. Olav boet zijn daden eerst uit in het aangezicht van den dood. Schuld en boete vormen ook de dramatische hoogspanning in *Viga, Ljot en Vigdis,* waar de hoofdpersoon tenslotte zelfmoord pleegt, omdat hij zijn ziel gesloten vindt voor iedere wending, voor iedere kentering. Hij vindt geen uitweg meer dan in den dood. Het diepgaand verschil in de ontknooping moeten wij metaphysisch verklaren uit het tijdsmilieu: Olav leeft in den bloeitijd der christelijke gedachte, maar Viga-Ljot strijdt

zijn zwaren levenskamp in het nog ongekerstende Noorwegen.
Ofschoon Sigrid Undset bij voorkeur haar personen verplaatst naar de Noorsche middeleeuwen, en dit doet met een mee-levende objectiveering, beheerscht zij echter evengoed de hedendaagsche mentaliteit in haar beide romans: *Gymnadenia* en *Het brandende Bosch.* Het eerste boek is voor een dieper begrip van Sigrid Undset van een uitzonderlijke beteekenis, omdat het de levensgeschiedenis van een bekeerling verhaalt. Beide boeken zijn jammer genoeg nog niet in het Nederlandsch vertaald. Onlangs verscheen in Duitschland *Begegnungen und Trennungen* [1]), waarin Sigrid Undset het

Dostojewski.

natuur-heidendom, het Protestantisme en het hedendaagsche heidendom confronteert met het Katholicisme, hier verbaast ons telkens opnieuw haar ongemeen groote historische eruditie. In dit boek legt zij een schitterend getuigenis af van haar vast verankerd geloof, maar tevens geeft het ons een zuiver inzicht in haar vrouwelijkheid, die wij met luttele woorden kunnen schetsen, liefde, huwelijk, moederschap en familie. Aan deze grondgedachte ontleent heel het werk van deze Noorsche schrijfster haar opvoedende. bezielende en daarom blijvende waarde.

M. M.

---

[1]) **Sigrid Undset,**
BEGEGNUNGEN UND TRENNUNGEN. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, München,* 1932. (18 × 12) 267 blz.

KRONIEK DER POEZIE
WIJ ZWERVEN.......

Een droomgezicht in den morgen heeft, tijdens zijn verblijf in Italië, den jeugdigen Pieter Corneliszoon Hooft de gedaante vertoond van de Stedemaagd der Schoonheid, maar zelfs zulk een bekoring werkte mee om het heimwee te verzwaren, dat hem naar Holland terug riep, waar men immers ook „tot lof" kon klimmen „langs deughdes trappen". De belijdenis van zijn vizioen aan den Arno-boord was tegelijkertijd een bevestiging der waarheid, dat onze meest frissche lyricus van nature een huiszaat geweest is. Hij kwam daar rond voor uit, zooals hij zich in zijn *Reis-Heuchenis* het meest getroffen verklaarde door de zindelijkheid van de straten te Fiorenza: „dewelcke straten nemmermeer vuil oft bevieckt gevonden worden, soo uit oorsaeck van de stadts gront, die sandich is, als om gefabrikeert te wesen met grote brede steenen ende in maniere datse seer wel afwateren." De dichter was twintig jaar, toen hij deze bemerkingen neerschreef, en niemand, die de verzen zijner Italiaansche reis gelezen heeft, zal er hem minder poëtisch om durven schelden, dat hij, een burgemeesterszoon uit een Hollandsche koopstad, de weelde wist te bezien van haren practischen kant, alvorens haar geheel te bewonderen. Misschien zijn hedendaagsche architecten bereid, zijn smaak te hooger te waardeeren, naarmate hij, bij de beschouwing van het schoone, eerder de vraag naar de doelmatigheid over de lippen kreeg. Wat hiervan worde bevonden: huiszaat en nuttigheids-bewonderaar zal men den hedendaagschen jeugdigen dichter niet schelden, wiens bundeltje, in prachtuitvoering of wat daarvoor bij smakeloozen zoo al doorgaat, weinig doelmatig bedrukt schijnt met de getuigenissen van een eindeloozen zwerversdrang. Hooft, in Italië, was werkelijk op reis; dit vergoelijkt wellicht zijn neiging naar huisbakkenheid, zooals het de zwerfdrift der jeugdige modernen moge verontschuldigen, dat zij hun eigen kleine kamertjes bewonen in de hedendaagsche steden, slechts afgescheiden door een Franschen muur van het gezin daarnaast, waar de radio speelt en door een zwakken vloer van het gezin daaronder, waar de dochter piano studeert. En boven...... maar neen, laat ons niet elke illuzie dooden bij wie zich het Bohemen der moderne dichters nog poëtisch voorstelt en daarboven is niets meer dan het platte dak met de antenne. Geen hanenbalken, weliswaar, noch een romantisch zoldervenster, maar dan ook geen burgerlijke familie, waarvan de huisvader bronchitis lijdt en het rhythme uwer creatieve daad door zijn aanhoudend en angstwekkend hoesten verstoort. Niets is er boven den hedendaagschen dichter dan het platte dak en het azuur: genoeg benauwdheid binnenkamers, en ruimte genoeg daarbuiten om verlangens op te wekken naar een bewandelde oneindigheid van lucht en licht; te weinig uitzicht echter om de aandacht neer te dwingen naar de bonte verschijningsvormen van het bewegende leven, zooals dat beneden geleefd wordt, den trap af, drie verdiepingen lager, door wezens van dezelfde orde als de dichter, doch zonder diens azuur en vanzelf ook zonder diens poëtische levenshouding.
Hooft zag reeds scherp op zijn twintigste jaar, toen hij de gedaante zijner verbeelding omgaf van dichterlijke jonge lieden: de minnaars dezer maagd leven immers altijd van blauwe lucht. Maar hij zelf heeft temperament:

* * *

Een vrouw, gewijnbraauwt zwart, en zwart als git van oogen,
Van lip en kaaken roodt, haar schoone vlechten blondt,
't Welriekend hair, getooit met een uitheemsche vondt,
Uitheemsch van maaksel 't kleedt, van verwen was 't verscheiden,
Heel zagh men hals noch borst, dan eensdeels allebeide,
Het weezen groots en preuts, niet lichter dan 't betaamt,
Zy zagh wat dertel, maar zy was niet onbeschaamt.
Aan haar besneen gedaant scheen 't dat haar dagen waren
Niet min dan twee, — noch meer dan vijf-en-twintigh jaren,
Haar handt droegh mirth, haar arm fruithoorenen ten toon,
Ook zagh men op haar pruik een kleene laure kroon,
Veel jongmans, die in spel en zingen eendraght houwen,
En mengen spel met spel, en zang van jonge vrouwen,
Die volgen achter aan, vermomt van het gezicht,
En melden vremde min, en roemde Venus schicht,
De zommige zijn blij, en zommige die klaagen......

* * *

Ofschoon getuigend van een grooter menschenkennis dan men bij twintigjarigen, en vooral bij twintigjarige dichters!, verwacht, is dit sierlijk tafereel nochtans in zeker opzicht te jeugdig, of moet alleen aan de veranderde tijdsomstandigheden de onwaarschijnlijke veronderstelling worden geweten, dat zingende jongmans ooit „eendraght" zouden „houwen"? In dat geval blijft enkel het bezwaar bestaan, dat Hooft de jonge minnaars van het schoone slechts in twee groepen verdeelt: de blijen en de klagenden, alsof daar niet de nuancen van het gecompliceerde gemoedsleven waren. Nietwaar?

* * *

Jan H. de Groot debuteerde met een bundel, die *Sprongen* heette, zijn volgend verzenboek noemde hij *Vaart*. Bevreemdt het bij dezen voorkeur voor de beweging, dat hij, bij het klimmen der jaren wellicht expansiever geworden, ons thans een werkje voorlegt, welks titel luidt *Rond de wereld*. [1]) Of zoekt gij liever een nadere verklaring van het feit, dat de meest exacte onder de jongere Christelijke dichters, een zekere behoefte aan verplaatsing uitdrukt in de opschriften zelfs van zijn bundels. Welnu dan: het eerste der gedichten van dit nieuwe boekje heet „De zwerver", het tweede beaamt, dat de dichter „zwerft op elke zieke wind", het derde vers behelst de gerust-stellende mededeeling:

Maar als een man vermoeid van zwerven is,
Wil hij naar huis gaan om te rusten,

* * *

doch dat de dichter hieraan nog niet toe is, wordt met zekeren nadruk in het vierde gedicht verzekerd, wanneer hij zich namelijk wendt tot een eenzamen boom met de woorden:

Ik ben als gij een vreemdeling
die in de verre vreemde ging
maar nog geen rustplaats vond.

* * *

De kroniek zijner rusteloozc omdolingen heeft haar verklaring. Men vindt die in het vijfde vers, waar hij, een meisje toe-sprekend, zegt: „Alleen bereik ik nooit het andre land", zoodat de lezer, die wellicht naar concrete gegevens over 's dichters zwerfdoel begeert, zal moeten wachten, tot er een christelijk huwelijk voltrokken is. Inmiddels wuift de zanger in het zesde gedicht ten overvloede „vaarwel" om in het zevende iemand op thuisreis te voeren, die „had de zeeën en de landen afgezworven."

Jan H. de Groot

Is het niet min of meer verbijsterend, na zooveel zwervers te hebben medegemaakt, dat men den dichter reeds als een Odysseus zag, nu plotseling te lezen in een vers, hetwelk „Holland-Radio" heet:

* * *

Eens voeren menschen heel
lang. Zij zwierven jaren,
alleer hun schepen aangekomen waren
in een vreemd werelddeel

Maar wij luisteren naar New-York en Kopenhagen
en vertalen Bandoeng's stem op onze machine.
Wij spelen glimlachend met dit ongeziene
wonder, dat wij buiten onze harten dragen.

* * *

Iemand, wiens practisch vernuft zoo duidelijk de overbodigheid van het zwerven begrijpt, kan moeilijk een echte vagebond zijn. Jan H. de Groot is dan ook als dichter het best, wanneer hij niet te ver van huis gaat; bij voorbeeld als hij in de „Avondkamer" zit (verondersteld althans, dat er behalve eetkamers, slaapkamers en huiskamers ook avondkamers zouden zijn ingericht) en als hij het stille geluk bedenkt van met vader en moeder te zijn:

De avond luistert aan een vensterhoek
en vraagt zich af: Hoe lang nog dit geluk
van vader, moeder, in de avondkamer?
Ik zie, de dagen worden steeds zeldzamer,
Straks breekt het zachte ademhalen stuk.

* * *

Ontroerende huiselijkheid te schilderen lag steeds in den aard der Hollandsche klein-kunstenaars en Jan H. de Groot is op de allereerste plaats een Hollandsche dichter, in den engeren zin van het woord, met al de begrensdheid, aan Hollanders eigen, maar ook met in zich al de teederheid hunner natuur, die zich bij dag verhult, maar die, wanneer de woorden zachter klinken en de glans der oogen inkeert naar binnen, stilletjes tusschen de menschen ontwaakt. Maar waarom, te drommel, moest hij het aangehaalde vers, nu het toch eigenlijk uit was, nog vervolgen met de ongepaste beeldspraak:

God wacht hen aan het einde dezer wegen.

Wanneer ons geen wegen, doch enkel een kamer getoond is? Het zwerven van de jonge Nederlandsche dichters geschiedt voor veruit het grootste gedeelte op deze denkbeeldige wegen wier uitgangspunt men in den Bijbel vindt. Was het de zeevaart of de koopmanschap, die jonge Hollanders zwerflustig maakte, men zou dit billijken, doch altijd zijn het „de wegen", die verschrikkelijke wegen, waarvan de breede weg, die ten verderve voert, de meest begaanbare blijkt.
Onder de minnaars der uitheems gekleede maagd, valt Jan H. de Groot eerder te rekenen tot hen, die klagen dan tot de overtuigend blijen. Zijn toon is licht zwaarmoedig, maar niet somber. Over zijn heelen bundel hangt een prille melancholie, een jongensachtige onbestemdheid, die wel het best onder woorden werd gebracht in het sonnet: „Vaarwel", welks terzinen luiden:

„Ik zal niet eenzaam zijn." Mijn roep breekt schel.
Een vogel komt over mijn hoofd gevlogen
En wiekt verschrikt omhoog. Mijn boot vaart snel

Ver is de kust; stil over mij gebogen
Roepen de sterren zacht een laatst vaarwel.
Roepen de blauwe sterren van je oogen.

* * *

De jongste bundel van Halbo C. Kool bestaat uit twee gedeelten, waarvan het eerste *De Verloren Zoon* heet. Denzelfden titel hadden we reeds aangetroffen boven een der gedichten uit het bundeltje *De Tooverformule*, waarmede Halbo C. Kool in 1930 debuteerde. Hier heeft het zwerverschap dus een duidelijk Bijbelsche herkomst. Het bestaat echter minder in positieven reislust dan in het negatieve gevoel, dat de dichter eigenlijk nergens thuis is, vooral niet tusschen de weinig beweegbare burgerij van zijn, aan gemeste kalveren te rijke, vaderland. De verloren zoon spreekt tot zijn vader:

* * *

Ik ben een rotte plek in uw geslacht,
een nuttelooze, schadelijke stee,
het koude vuur van uwen laatsten vree
het is mijn schuld niet, als uw mond nog lacht.

* * *

ik heb die rimpels in uw front gebracht,
ik was de lanterfanter, die u waken deed,
de dagdief, zwervend met de nachtwind mee.
door iedereen, behalve u, veracht

Ik heb het zonden-gamma gansch doorloopen.

* * *

Een zwerveling dus op het breede pad, dat door de verbeelding der hedendaagsche dichters wordt gefrequenteerd, vermoedelijk, wijl ze de burgerij daar niet verwachten, in elk geval, wijl zij zich bevrijd willen voelen van de banden des maatschappelijken levens. Het grondgevoel in deze poëzie lijkt mij oprechter dan de beeldspraak.

H. K. Poot

De jongsten voelen zich niet thuis. Er is voor hen geen oord, waar zij zich thuis zouden voelen. Daarom doen ze zich voor als zwervelingen. Verzworvenheid, zelfs uit den vermoeienden dienst van het schoone, heeft Halbo C. Kool naar de herberg gedreven, waar hij zich „Apératifs" mengt, niet zonder handigheid, noch zonder smaak, maar toch te lusteloos om lang te behagen. Zijn onnoozele speelschheid vindt soms opwekkende klanken, een vluggen glimlach, een fonkeling van weinig vocht in een klein glaasje, te weinig om u daar geestdriftig of bezorgd over te maken. Het leukst-gelukte „Apératif" is het grappige „Théatre des Puces",dat hier volgt:

* * *

Weggeloopen is de vloo Amalia,
hoort dit onder de advertenties
of onder theatralia?
't is te hopen
met uw permittenties,
dat de vloo Amalia,

die zoo schoon op bloemenamen rijmt
(dahlia
en azalea)
weer ten spoedigste is gelijmd,
daarom zet men een belooning
een bekroning
op het kopje van Amalia.

* * *

De laatste vier regels mochten wat geestiger zijn, doch zoo wenig schijnt ook de dichter zelf aan deze verpoozing te hechten, dat hij zich de moeite niet gaf, haar tot een prettig slot te brengen; de eerste slok is immers de essentie van het apératif, daarom ledigt de echte drinkebroer hem in eens. Doch wat het jongere zwerverschap teekent, is zijn ontaarding in de vlotte ironie. Niet blij en niet klagend, maar uit vermoeide onverschilligheid worden de zwervelingen spotlustig en tegen het eind van zijn bundel schrijft Halbo C. Kool aan het adres van A. Roland Holst een kwattrijn:

* * *

Die met de winden en de zee instemt,
die met heroën in de branding zwemt,
liefde en vriendschap kent van godenkinderen
ook jij staat elken avond in je hemd.

* * *

Zulke aardigheidjes maakte Jan Nomsz. over Johan Lefrancy van Berkhey — ze typeeren geen levendigheid, maar een vermoeienis. Wanneer men ze geniet, bewijst het, dat men te veel heeft gehad van het goede, en deze verzadigdheid is het begin van verval.

* * *

Dat Aimé de Marest een goed jaar na de uitgave van zijn bundel *De Wassenaar* voor den dag zou komen met zulk een geconcentreerde poëzie, als men vindt in *Het Brandglas* [3]) heeft wel geen mensch verwacht. Dit duidt op een verblijdend snellen groei en op de verhaaste ontwikkeling van zijn beste mogelijkheden. Wonderen kan men niet verklaren. Men aanvaardt ze. Maar misschien mag men wijzen op Richard Minne en Reimond Herreman om deze spoedige zelf-ontdekking van De Marest althans aannemelijk te maken. Zijn bundel is er een, die men leest met genoegen, en voor wat betreft de gedichten „Laatste Groet", „De Ballade van den Wagenaar" en „Introïtus" zelfs met een bewondering zonder bijsmaak. De toon, die in *De Wassenaar* nog zoekend was, werd niet alleen zeker, maar daarbij wisselend naar den aard van het vers, terwijl hij nochtans een persoonlijke toon bleef. De virtuoziteit van het dichterlijk spelen heeft De Marest zich eigen gemaakt voor het moment der ontroering; hij kán iets en hij beduidt iets. Het een en het ander eischt men tegenwoordig zoo dikwijls vergeefs! Laat ons zijn sonnet „Introïtus" overschrijven, in de hoop, dat gij het zorgvuldig zult lezen, met aandacht voor de goedgekozen woorden, gestuwd door een rhythme als een rukwind, die zich naar het einde tempert in den schouw om langs den schoorsteen te gaan blazen. Hier is, na hoeveel maanden poëzie, een vers, dat tegelijk geestdriftig is en geestig:

* * *

Vanmorgen kwam de wind met horten en met stooten,
Gelijk een bullabak ter hoogte van de stad.
De schouwen spogen roet en al de draden floten
Dat het een schande was; maar hij negeerde dat.

* * *

Hij sloeg een schutsel om; hij blies een circus plat,
En rammeld' aan het zink der ouderwetsche goten
Fortissimo, zoodat het met gekrolde mooten
Een spoor van onheil teekend' op het panisch pad.

* * *

Zoo werd de zomer met een korten ruk gesloten
Adieu 't verloren paradijs! Adieu 't malloten,
Daarbuiten, waar het loof een keur van tenten had

* * *

October waggelt aan met appels en met noten.
Vooruit! een blok in 't vuur, de lampen volgegoten
En van 't kalenderjaar gedraaid het schoonste blad.

* * *

Daar zijn nog wat zwakke gedichten in dit boek, doch het is vol van het goede der aarde; het heeft daar den reuk en den smaak van. Onder de zwervelingen is er één tenminste, die blij is, maar een enkele maal wordt de landelijkheid dier natuurlijke vreugde gestoord door een ander aspect van het moderne zwerverschap: de bekoring van balzaal en bar. Hoe minder puriteinsch men van huis uit is, hoe eerder men walgt van het beginselmatig impuritanisme der jonge lieden, die coquetteeren met hun — misschien alleen maar fantastisch — bezoek aan bordeelen en hun — hoogstwaarschijnlijk niet eens gefantaiseerde, doch slechts aan cynischer dichters ontleende — vrijmoedigheid ten overstaan der meisjes van pleizier. Ook in het voorwenden der zondigheid kan men een Farizeeër zijn en zooveel heeft De Marest in zijn korte ervaring van dichter wel geleerd, dat hij zijn bundel besluit met de regels:

* * *

De Muze kan geen Farizeeër huwen,
Wie dichter wezen wil, moet dichter zijn.

* * *

Behoede hem die wetenschap voor vagabondeerende lichtzinnigheid, — voor honkvasten doodsernst zal hem voorloopig zijn levendig temperament wel behoeden!

Anton van Duinkerken.

---

1) **Jan H. de Groot,**
ROND DE WERELD. *De Tijdstroom, Lochem,* 1931. (20×15). 32 blz. ing. *f* 2.25.
2) **Halbo C. Kool,**
SCHERVEN. *De Spieghel, Amsterdam,* 1932.
3) **Aime de Marest,**
HET BRANDGLAS. *A. A. M. Stols, Brussel,* 1931.

Het cliché H. K. Poot is ontleend aan: Leopold: *Nederlandsche Schrijvers en Schrijfsters,* J. B. Wolters, Groningen, Den Haag.

VAN V.V.V. EN V.

Nee, dit heeft niets uit te staan met de vereeniging voor vreemdelingeverkeer, maar is de verkorte titel van een boek over viervoeters, vogels, vlinders en visschen. [1]) Het is geschreven door den Amerikaan William Beebe, een geleerde in de natuurlijke historie, die zijn wetenschap ook aan anderen wil overdragen. Hij schrijft geen

zwaarwichtige beschouwingen, maar neemt zijn lezers mee naar bosch, weide en veld en toont hun al het mooie, wat daar te bewonderen is, elke maand van het jaar.

Het Winterkoninkje.

We vernemen van hem allerlei bijzonderheden over het leven der dieren en hij zet ons voor talloze problemen, welke nog om oplossing vragen en den lust tot verdere studie en dieper onderzoek aanwakkeren.
In Januari, wanneer heel de natuur nog dood lijkt, is er al flink wat te genieten. Het warnet van voetsporen in den besneeuwden grond is zeer leerzaam. En als we dan plat in de droge sneeuw gaan liggen, bezien we een en ander uit een „vogeloogpunt'' en bemerken, hoeveel wonderen we tot nu toe achteloos zijn voorbijgeloopen. Zoo, met de kin op de vuist liggend, opent zich een nieuwe wereld voor ons oog en zien we hoe heel het machtige raderwerk der natuur precies in elkaar past.
Er zijn nog zoovele vragen, welke op antwoord wachten, dat we onzen geest heusch niet behoeven bezig te houden met onderzoekingen op Mars of andere planeten. Wie het geheimzinnige leven der natuur aandachtig bekijkt, zal moeten erkennen, dat we van de meest gewone dingen eigenlijk nog niets afweten. Visschen b.v. kunnen zien, want ze hebben oogen, maar kunnen ze

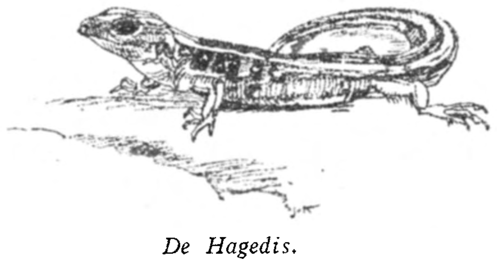

De Hagedis.

voelen, hooren en ruiken? Het fluiten van vogelvleugels is heel merkwaardig en zóó sterk, dat we ons afvragen, hoe gewone veeren zoo'n geluid kunnen voortbrengen.
De ontwikkelingsgeschiedenis der dieren zet ons alweer voor nieuwe raadsels. Het gemakkelijkst kunnen we deze levensprocessen volgen bij de eieren van een kikvorsch. Er is geen grooter wonder, dan de pootlooze, geheel op het water ingestelde „dikkoppen'' te zien veranderen in kikvorsch of pad, landdieren dus, met vier pooten, ademend zooals wij zelf. Het is een sprookje, vreemder nog, dan de overgang van rups tot vlinder.
De hofmakerij en het liefdegezang der vogels behooren eveneens tot de mysteries der natuur. Zijn de vogels muzikaal, dan moeten hun smaken wel heel erg verschillen, want er ligt heel wat tusschen het harde, doordringende gekrijsch van den papegaai en het gekweel van den nachtegaal.

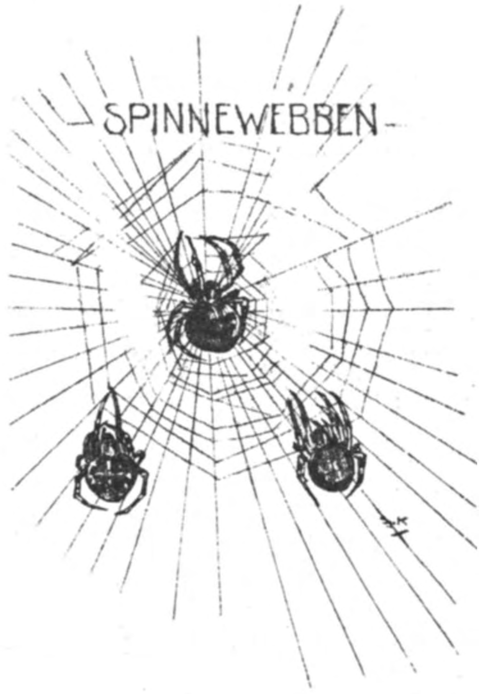

Wat van de pracht van den pauwenstaart of van het gezang van de lijster maakt werkelijk indruk op het vrouwtje en wat ervan is slechts bijkomstig? Hier ligt nog een groot veld braak voor den waarnemer.
Niet altijd behoeft men het ver te gaan zoeken. Ook dicht bij huis kan men het natuurleven nagaan. Neem b.v. een moerasje aan den rand van de stad, zoo een, waar kattenstaarten en riet welig groeien en waar de menschen wegblijven uit angst voor malaria en muskieten. En kijk eens naar de vogels, die in parken en stadstuintjes nestelen. Ja zelfs in onze huiskamer vinden we goed studiemateriaal: het vernuftig gevormde web van de spin. Dagelijks zien we musschen en de straat, maar hoevelen kunnen de kleuren beschrijven van het mannetje

en het wijfje. We zien zoo veel, doch nemen zoo weinig waar.
Daarom wil William Beebe ons in dit boek te hulp komen. Hij maakt ons spoorwijs en leidt ons rond in dat tooverland der natuur, hier wat wijzend, daar wat vragend, en na elke wandeling geraken we meer verrukt over de ongekende schoonheid van God's schepping.

W. Blokveld.

---

[1]) **William Beebe,**
VAN VIERVOETERS, VOGELS, VLINDERS EN VISSCHEN. Geïllustreerd. *Andriez Blitz, Amsterdam,* 1932. (22.5×15.5). 214 blz.

NAPOLEON.

Slechts zelden geeft een geschiedenisboek zulk een geestelijk genot en voldoening als dit. Bainville [1]) schijnt bestemd te zijn om te begrijpen en te doen begrijpen. Zijn roeping is om op streng wetenschappelijke wijze gevolg aan oorzaken te verbinden. Waar anderen falen, slaagt hij en schept een meesterwerk. Maar zekere onderwerpen gaan hem beter af. Hij laat dan aan den mensch van geloof de mogelijkheid, om de werking der Eerste Oorzaak te erkennen in de ingewikkelde feiten, waar het verstand geenszins vermag binnen te dringen; hij voor zich stelt zich tot taak, om de tweede oorzaken te ontdekken en hij volgt het verslag van hun werking met een verbazingwekkende helderheid. Zoo met Napoléon. Bainville weet heel goed en verbergt niet, dat het avontuur van zijn held wonderlijk is, dat de verscheidenheid, de uitgebreidheid en de kracht van zijn vermogens buiten vergelijk staat. Dat belet hem echter niet op te merken, dat Napoléon de man is. die in zijn tijd het meest heeft nagedacht over het „waarom'' der menschelijke handelingen, en van den anderen kant is het ongetwijfeld het staatshoofd, van wien alle gedachten en alle beslissingen zoo direct mogelijk ondergeschikt zijn gemaakt aan een politiek: de buitenlandsche politiek, waarvan de kopstukken der Revolutie, gevormd door de zoogenaamde philosophie der 18e eeuw, de verantwoordelijkheid op zich genomen hadden, die „van de natuurlijke grenzen van Frankrijk''. Wie het belangrijke werk van P. Gazotte over *La Revolution Française* [2]) dat in Frankrijk al heel gauw een groot succes had, gelezen heeft, zal begrijpen dat deze gedachte een vruchtbare, tot daden dringende kracht in zich bezat. Napoléon zou er door opkomen, er door gedragen en geleid worden en er tenslotte de gevangene van zijn.
Vanaf zijn eerste optreden in het openbare leven, inderdaad, tot aan den inval in Frankrijk en zijn afstand, 1797-1814, strijdt Napoléon om een toestand te handhaven, dien hij zelf niet geschapen had en dien hij, alvorens hem slecht, zeker gevaarlijk oordeelde, maar dien de Revolutie hem opdrong. Een onontkomelijke bepaling der feiten, waarvoor de keizer bukken moet. Tegenover die verstikkende omgeving, waarvan men, naarmate Bainville het verhaal vervolgt, de drukkende en droevige afgrijselijkheid gevoelt, stelt Napoléon zijn krachtige en heldere geest. Hij meet dat gevaar bij iederen draai van den weg, hij beheerscht het en ontspeelt het onophoudelijk zijn krachten; hij ontwart de draden, die zich weer verwarren; hij volgt de ontwikkeling van dien kanker, die aan zijn troon knaagt; hij verdaagt er twaalf jaar lang de voortgang van door overwinningen en geniale werken; hij probeert door wonderbare voorzorgsmaatregelen met durf en logische gelijkheid de noodlottige gevolgen ervan te ontwijken. Eindelijk laat zijn gelukster hem in de steek en overal en door een ieder overwonnen, valt hij en verlaat Europa, waarop hij het stempel van zijn persoon gedrukt had en dat door zijn heengaan de richting te loor raakt.

Napoleon.

Van deze zekere, maar tot nu toe geenszins naar voren gebrachte opmerking uitgaande, heeft Bainville er de vruchtbare nawerking in den loop der gebeurtenissen van zijn regeering van laten zien. Daardoor verklaart hij alles: de moeilijkheden van een binnenlandsche politiek, die de onverzoenlijken wilde verzoenen en de voordeelen van het „Ancien Régime'' terugvinden in heel andere omgeving, die wel door het genie was geschapen, maar door een genie, dat met de gelukkige overleveringen en nog meer met de misbruiken van het verleden brak; de onzekerheid van het keizerrijk, dat slechts door roem en kracht staande blijft en dat de onverschilligheid van den een, de vijandige gezindheid van den ander, de geheimzinnige en wilde tegenstand der

koningsgezinden ontmoet. Dat men eens het belangwekkende boek van E. d'Hauterive leze over de tegenpolitie der Koningspartij rond 1800[3]) en men zal begrijpen, hoe wankel een regeering stond, die voortdurend belaagd tot aan zijn laatsten dag samenzweringen te vreezen had. — Dit alles noodzaakte Napoléon, die zich eigenlijk zoo graag aan de burgerlijke organisatie had willen geven en een economische en sociale organisatie had willen geven en een economische en sociale reorganisatie van heel Europa tot stand brengen, om steeds op zijn „qui vive" te zijn, om aan de steeds weer opkomende belemmeringen van zijn actie weerstand te bieden en om zich lange, tijdroovende plannen te ontzeggen.

Naast en zonder samenhang met dit grootsche tooneel, waarvan de bedrijven op streng methodische wijze en met stijgende belangstelling afgespeeld worden, schetst Bainville de psychologie van den behandelden persoon — zijn wisselende en ongelijke smaak, zijn belangstelling in alles, zijn letterkundige hoedanigheden en pretenties, zijn antimilitarisme — eigenaardig iets, maar al te verklaarbaar, als men aan de houding van zijn veldheeren denkt. — Hij had ook een wat gezwollen zucht naar eer en roem, die hij op het tooneel afgebeeld zou willen zien; daarom had hij een vereering voor Corneille; daarom ook zal hij in zijn ongeluk zoo bezorgd zijn om zijn toekomstige faam.

Op hoeveel dingen zou men nog de aandacht kunnen vestigen in dit rijke boek. Er zou nog te zeggen vallen — maar men heeft het al gezegd, — dat, om alles van deze buitengewone regeering te verklaren, men noch God, noch den Paus, noch de Kerk vergeten moet. Bainville heeft de betrekkingen van Napoléon met Rome vanuit een juist, maar naar onze meening te eng, standpunt bezien. Dáár wordt ongetwijfeld zijn bewonderenswaardige logica niet ver genoeg doorgezet. Daar is een leemte, die Bainville zeker niet ontkent. Maar beter ware het geweest, die aan te vullen. Echter heeft hij dit leven met onpartijdigheid, op onberispelijke en billijke wijze bestudeerd. Op het einde van zijn boek kan hij niet nalaten zijn held te bewonderen, ofschoon hij schrijft: „sauf pour la gloire, sauf pour l'art", il eût probablement mieux valu qu'il n'eût pas existé." Wat weten wij daarvan?

J. de Vathaire O.S.B.

---

[1]) **Jacques Bainville,**
NAPOLEON. *A. Fayard, Paris,* 1931. (18×12). 594 blz. Ing. Ffr. 16.50.

[2]) **P. Gazotte,**
LA RÉVOLUTION FRANÇAISE. *Tallandier, Paris.* Geïllustreerd. Deel I 265 blz. Deel II 250 blz. (18×12). ing. tesamen Ffr. 50.—.

[3]) **E. d'Hauterive,**
LA CONTREPOLICE ROYALISTE EN 1800. *Perrin, Paris,* 1931. (18×12). 225 blz. ing. Ffr. 15.

EEN GETUIGENIS DER ROMANTIEK.

George Sand was beter dan haar reputatie en het werk [1]), dat mej. Brugmans aan haar leven wijdde, is beter dan zijn titel. Neen, George Sand was niet die psychologische bezienswaardigheid, dat man-vrouwelijk monster, als dewelke ze in 't vage bewustzijn van oppervlakkige kenners van litteratuur voortleeft. En dit goedgeschreven boek behoort niet tot de soort lectuur, waarbij titels, als „een leven van liefde" passen.

Wanneer er even aan herinnerd is, indien dit nog noodig mocht wezen, dat de werken van George Sand geen geschikte lectuur zijn, kan ertoe worden overgegaan het boek te waardeeren, dat wél geschikt en tevens zeer aangenaam leesbaar is en waaruit blijkt, dat George Sand veel meer is geweest dan een schrijfster van romans, die nu niet bepaald geschikte lectuur zijn... Het leven dezer befaamde Fransche romancière is een stuk historie en een belangrijk stuk historie. Ze speelde een hoofdrol in 't dwaas-droeve, soms zoo diep ernstig spel, dat het Parijs uit den tijd der Hoog-Romantiek opvoerde voor 't verbijsterd oog van nuchterder tijdgenoot en beurtelings geamuseerd of ontroerd nazaat.

't Is verbijsterend de lange reeks avonturen langs zich te laten filmen, waaruit het leven dezer vrouw is samengesteld. Reeds de omstandigheden, waaronder zij, als achter-kleinkind van den befaamden maarschalk Maurits van Saksen, geboren werd „in rose zijde en onder de tonen van de muziek," zouden het begin kunnen zijn van één der meest fantastische romans.

Ja, die jeugd van George Sand, doorgebracht beurtelings op 't buiten te Nohant, te Parijs, in een paleis te Madrid en dan weer te Parijs in een pensionaat, is al een danig bont tafereel. Dan volgt haar ondoordacht gesloten en zoo tragisch in twist en eindelooze echtscheidingsprocessen verloopend huwelijk met Monsieur Dudevant, die stiekum op briefjes had geschreven, wat hem in zijn vrouw mishaagde. En wat daarin stond, was niet malsch, al was het ook bestemd om eerst na zijn dood te worden gelezen.

Aurore Dudevant-Dupin, zooals de Fransche schrijfster heette, voor ze schreef, las het echter aanmerkelijk vroeger, liet haar man achter op 't buitengoed Nohant en ging naar Parijs, waar ze met hart en ziel deel nam aan 't romantische kunstleven, dien roes van extases en dwaasheden, waarover zooveel is geschreven en nog zooveel te schrijven zou zijn.

In dat Parijs was het, dat Aurore Dudevant-Dupin zich ontwikkelde tot schrijfster van naam en al gauw het brandpunt werd van de voornaamste litteraire kringen. En in Parijs was 't ook, dat die lange reeks van liefdesavonturen begon, die haar behalve de geliefde, ook de Muze deed worden van kunstenaars, als De Musset en Chopin. Wat men van deze fel te veroordeelen verhoudingen ook denke, ondanks alles blijft deze vrouw den menschelijken oordeelaar sympathiek om de moederlijke zorg, waarmede zij den befaamden Franschen dichter en later den illusteren Poolschen componist-pianist in hun ziekte bij stond en anderen hun geldelijke nooden hielp verlichten.

En dat is zoo mooi in deze echt aangenaam causeerende biografie, dat ze niet eenzijdig is, maar naast de fouten in George Sand's leven, ook de vele sympathieke kanten doet zien, de lichtzijden in 't karakter dezer kloeke vrouw, die haar tragische leven met den moed van een heldin heeft geleefd, wel vaak dwaalde, maar 't lijden, dat uit deze dwalingen voortkwam, niet lichtzinnig of laf heeft ontloopen, maar 't werkelijk man-moedig heeft gedragen en niet verstard is in trots, niet verhard is in de boosheid of verzuurd in zeurige schijnheiligheid.

Ondanks alles bleef zij trouw aan het leven, al

had zij te weinig eerbied voor den Gever ervan. Ondanks alles bleef zij de goede, de zorgzame, de moederlijke vrouw voor allen, die haar hulp behoefden en die zij hielp door haar moreelen en financiëelen steun of door een goed woordje bij haar vooraanstaande relaties.
Het is in de beschrijfster van haar leven, mej. G. Brugmans, te waardeeren, dat dit de slotindruk is, dien men na lezing van haar werk ontvangt, waarin ze niet aankomt met meeningen, hypothesen, verklaringen, schrandere combinaties, polemieken-over-den-lezer-heen met andere biografen en wat men verder in 't gewone genre biografieën pleegt aan te treffen, maar waarin ze alles bijeenbracht, ordelijk gerangschikt en vlot en aardig verteld, wat over George Sand, als mensch, bekend is. En voor den studieuzen lezer, worden de vele bronnen, waaruit geput werd, vermeld, terwijl voor den nieuwsgierigen lezer een aantal portretten van George Sand, haar familie en kennissen is tusschen gevoegd.

F. B.

---

[1]) **G. Brugmans,**
GEORGE SAND, EEN LEVEN VAN LIEFDE. *Hollandia-Drukkerij, Baarn,* 1932. (21 × 15) 313 blz. ing. *f* 2.50, geb. *f* 3.25.

UIT BOEK EN BLAD.

Den Gulden Winckel.

J. Slauerhoff is een scheeparts, die beurtelings z'n practijk uitoefent op de groote oceaansteamers en vrachtbooten van den Indischen Archipel — hij is tevens dichter en schrijver van merkwaardig kunnen. De weerslag van z'n practijk en omzwervingen te land en zee vindt men ook in z'n werk en menig criticus heeft 't een met ander in verband gebracht en niet altijd op heel bescheiden of terloopsche wijze. In voormeld tijdschrift geeft hij nu een scherpe boutade tegen z'n onbescheiden critici.
„Den laatsten tijd sluipt meer en meer een afwijking in de literaire kritiek binnen die wel eens aangewezen mag worden.
Minder en minder schrijft men over het werk, meer en meer sleept men het persoonlijk leven van den dichter erbij.
Du Perron wordt uit den treure verweten dat hij op een kasteel woont. Bij vele lieden bestaat de meening, opgewekt door het zien van de opera „La Bohême", dat een dichter op een dakkamertje en in de diepste ellende het best werkt. Echter zijn zij die het kwalijk nemen, zelf literator; n.l. Henri Borel, Roel Houwink en Dirk Coster. De eerste woont naar ik meen in een

George Sand in 1838.

uitgehold Kwan Yin beeldje, de tweede in een leegstaand zaaltje van de Protestantenbond, de derde in een luxe woonwagen. Waarom niet? Diogenes woonde in een vat en ik heb geruimen tijd in een pereboom gewoond. Waar wij dus allen over origineele en ruime woningen beschikken kunnen wij Du Perron zijn kasteel wel gunnen. Jef Last verweet mij eenigen tijd geleden, dat ik arts was op mailbooten, waar men niets doet dan theedrinken en flirten.
Blijkbaar heeft de heer Last, die verwoed communist en arbeidersvriend is, er nooit van gehoord, dat er vrachtschepen zijn van luttel 3000 ton, waarop 2000 en meer koelies meegenomen worden, die volgens de wet over 1 M. ruimte beschikken moeten en in werkelijkheid nog wel eens minder hebben. Dat zelfs op de mooiste mailschepen de praktijk bestaat uit landverhuizers. Proletariërs van een van beide soorten heeft de heer Last denkelijk nooit gezien en zeker nooit geroken.
Als hij eens mee wil het ruim in, dan moet hij dat vooruit zeggen, opdat overal onderweg Hoffmandruppels door humane stewards gereed worden gehouden.
Dirk Coster vindt ook al niet goed, dat ik vaar. Maar aan wal mag ik ook niet blijven. Waar moet ik dan naar toe? Naar de maan?
Anthoinette Costerszoon Doncker wil, dat ik dienst neem in het vreemdelingenlegioen. Helaas is de inschrijving gesloten, hoewel ik direct heb geïnformeerd. Mag ik even weten waar ik dan heen moet? Is koloniaal erg genoeg?
Jan Campert werd onlangs in de Haagste Post anoniem verweten, dat hij journalist was en zich verlagen moest de smaak van het publiek te dienen.
Is het schande journalist te zijn?
Als men zich nooit heeft laten interviewen, nooit een regel van zijn particulier leven aan de pers heeft prijsgegeven, kan men dan nog niet beschermd worden tegen de indiscretie en bemoeizucht van die lieden?''

Tijdschrift voor Taal en Letteren.

In een onzer vorige nummers hebben wij bereids betoogd, dat een der kenmerken van dit Goethejaar is: de kentering welke zich in de katholieke literatuurbeschouwing ten opzichte van Goethe heeft voltrokken — we signaleerden daarbij het Goethe-boek van P. Muckermann, dat thans door Feber hier nader wordt ontleed.
In boven vermeld blad herroept G. v. Poppel z'n meening in 1910 geuit, als zou de redding en de hemelvaart van Faust een bespotting van de goddelijke wereldorde geweest zijn. Thans is de schrijver van overtuiging, dat het slot van Faust II met die wereldorde volmaakt conform is. ,,Das Ewig-Weibliche zieht uns hinan'' noemt hij thans ,,op-en-top katholiek'' en schrijft dan:
,,Hoe heeft hier die ziener de Voorzienigheid die het vrouwelike in haar heilsplan inbouwde, doorschouwd!
Geheel in de zin, die ons heden vertrouwd is uit Scheeben's Mariologie en uit Derckx' *Psychologie der Vrouw*, zegt Goethe, dat 't het vrouwelike in z'n hoogste, heilige betekenis is, dat ons omhoog beurt tot God.
Maar o, hoe is met die slotwoorden gesold! Foei, hoe heeft men ze door de modder gesleurd! Och, hoe worden ze ook vandaag nog, vaak geciteerd. Alsof 't zoo ongeveer synoniem was met ,,cherchez la femme!'' Die dat doen, hebben zeker de Faust niet gelezen.
Er staat niet: ,,das Weibliche''. Er staat ook niet: ,,das ewig Weibliche'' in den zin van: altijd en eeuwig ,,das Weib''. Neen er staat: ,,das Ewig-Weibliche''. Het Ideaal-Vrouwelike. De Moedermaagd. De Moeder van God en de Moeder der levenden. Die heeft Faust getrokken omhoog.''

Ook Spanje heeft zich in de Goethe-herdenking niet afzijdig gehouden, hoewel de waardeering daar niet eenzijdig is. De Spaansche criticus Ortega y Gasset vraagt zich af of Goethe niet zijn eigenlijke roeping is voorbij gegaan.

Ortega Y. Gasset.

Dat hij als een ,,doorloopend deserteur van zijn innerlijk lot'' te bestempelen valt, blijkt uit de talrijke vluchten, uit zijn liefdes, uit zijn schrijverschap, uit Weimar, welk triest avontuur schrijver als de grootste misvatting uit de geschiedenis der letteren bestempelt.''
,,Hij verrees op onze planeet met de zending een Duitsch schrijver te worden, bestemd om de litteratuur van zijn land om te wentelen en daardoor de wereldlitteratuur.''
Schrijver stelt zich voor: ,,Een leven van Goethe zonder Weimar, een Goethe, volledig opgaand in het gistende, onrustige Duitschland van die dagen, een zwervende Goethe, levend in stoffelijk zoowel als sociale onzekerheid, zonder goedgeordende kastladen met portefeuilles vol platen.''

VERSCHEIDENHEDEN.

De strijd tegen de Schundliteratuur.

Mgr. Gröber, Bisschop van Meissen, gaf in het blad van zijn bisdom voor de geestelijkheid enkele aanwijzingen tot bestrijding van de schunnige litteratuur:
1. De geestelijkheid moet er steeds op bedacht zijn, uit de katholieke huisgezinnen kleurlooze bladen, illustraties en vooral erotische schriften

van verderfelijken aard te weren. Ook de wandelende bibliotheken zijn erg gevaarlijk en daarom af te raden;

2. In de katholieke vereenigingen moet steeds gewezen worden op de dreigende gevaren van de openbare onzedelijkheid;
Ouders en opvoeders moeten waken op de lectuur van de kinderen en van de jeugd.

3. Bij de ontdekking van schunnig materiaal (prospectussen, enz.), in niets te vernietigen, maar alles door te zenden naar den „Volkswartbund";

4. Doelmatig is de persoonlijke inwerking op eigenaars van winkels in geval van onfatsoenlijke reklame;

5. In restaurants en coiffeurswinkels vermag dikwijls een verstandig en moedig woord dat aanstootelijke bladen en tijdschriften worden geweerd en goede in de plaats komen.

6. Daar kiosken meestal verpacht worden, volstaat het dikwijls met de verhuurders (gemeenten, spoorwegmaatschappij) te onderhandelen om wantoestanden te doen ophouden;

7. Dat de katholieken altijd en overal naar katholieke bladen en tijdschriften vragen. Zulks is de gewichtigste en werkdadigste zelfhulp;

8. Het is ons goed recht de politie in te lichten over al de waargenomen wantoestanden en er over te waken, dat het openbaar gezag zijn plicht doe;

9. Dat de leeken die van een katholieke vereeniging deel uitmaken, de geestelijkheid vervangen wanneer ingrijpen moeilijk of lastig is voor wie het priesterkleed draagt. Nog immers geldt het woord: „De toestanden in de openbaarheid zijn zoo gelijk wij die ons laten welgevallen."

De dood van Vachel Lindsay.

We meenen het afsterven van den grootsten dichter uit Amerika van onzen tijd niet ongemerkt te mogen laten voorbijgaan en wijden dan deze bladzijde aan hem die in even hooge mate als Ruskin den eeretitel verdient van „preacher of the Gospel of Beauty".

Nicholas Vachel Lindsay werd in 1879 te Springfield, in Illinois, geboren. Hij volgde de lessen in de Openbare School dier stad en studeerde later van 1879-1900 in het Hiram College, Ohio, het Art Institute te Chicaco, 1900-1903 en de New York School of Art, 1904-1905. Van 1905-09 gaf hij over heel Amerika lezingen voor de Y.M.C.A. en van 1909-10 trad hij in dezelfde bevoegdheid op in Midden Illinois voor de Anti-Saloon League. Er is misschien geen Amerikaan, die meer weg te voet afgelegd heeft dan hij. Een mooi verslag van deze „pilgrimages" vindt men in zijn *A Handy Guide for Beggars*. In den zomer o.a. van 1912 wandelde hij van Illinois naar Nieuw Mexico terwijl hij onderweg zijn gedichten uitdeelde en zijn „Evangelie der Schoonheid" verkondigde. Zoowel in Amerika als in Engeland heeft hij verschillende voordracht-avonden ingericht, waarop hij eigen werk voordroeg.

Vachel Lindsay

Het alledaagsche leven en streven van Lindsay en de vele wederwaardigheden, zoowel op huiselijk als op finantieel gebied, liggen in zijn werk weerspiegeld,dat in verschillende perioden zou moeten worden ingedeeld. Doch in den laatsten tijd vond hij zijn inspiratie vooral in zijn kinderen voor welke hij, in de laatste jaren van zijn leven, ontboezemingen heeft geschreven, die naast de mooiste van zijn glorietijdperk mogen worden gelegd. En het hardste moet wel voor hem geweest zijn de bloedjes welke hij werkelijk verafgoodde in dezen benarden tijd alleen te moeten achterlaten. Want arm is Lindsay altijd geweest en de hartkwaal die hem ten grave sleepte,is hem overvallen in een tijd, waarin zelfs de vreugde om een toevallig S 50 biljet hem maar weinig troost kon geven in de zorgen voor morgen en dus ook de bron van zijn inspiratie moest uitdrogen.

In de moderne Amerikaansche poëzie neemt Vachel Lindsay een zeer bijzondere plaats in. De strijd tegen het Victorianisme en het Traditionalisme werd eerst voorgoed ingezet door het tijdschrift *Poetry* dat door Harriet Monroe in 1912 werd gesticht en waarin het Amerikaansche volk voor het eerst kennis maakte met Tagore, Lindsay en Frost, en dat het signaal werd voor een dozijn andere revues uitsluitend gewijd aan de dichtkunst. Doch de strijd van jong tegen oud vond ook haar weerklank in de pers, die gretig al dat getwist en gekijf onder vakgenooten den volke diets maakte en meteen een steentje bijdroeg tot de geweldige poëtische overproductie, die de economische van ettelijke jaren later voorafging. In die discussie rond het poëtische materiaal onderscheidden zich vooral Robinson, Frost en Amy Lowell en het onvermijdelijke gevolg was dat iedereen meende het bij 't goede eind te hebben en niet voor den ander wou ondergeven. En zoo ontstonden als van zelf de verschillende poëtische scholen, die heden ten dage nog leven en die even geweldig van elkander verschillen als ten onzent de Russische literatuur van de Spaansche.

Onder die groepen treffen we dan o.m. aan de „Dichters van New England": Edw. Arl. Robinson en Rob. Frost; de „Midwestern Poets": Edgar Lee Masters, Vachel Lindsay en Carl Snadburg; de „Lyrische Groep": Sara Teasdale, Elinor Wylie en Edna St. Vincent Millay; de „Imagisten": Amy Lovell, John Gould Fletcher, Conrad Aiken en H(ilda) D(oolittle); de „Radicale Groep": Ezra Pound, Alfred Kreymborg en Maxwell Bodenheim; de „Nihilisten": T. S. Eliot, E. E. Cummings en Marianne Moore.

Ch. Manning & Zn.
HAARD- EN KACHELSMID
Speciaal adres voor Tabernakelkasten en Offerblokken
Ginnekenweg 81 — BREDA

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

Fa. H. KLUITMANS
HINTHAMEREINDE 34
's-HERTOGENBOSCH

P. VAN LEYDEN
TUINARCHITECT
NIJMEGEN — TELEFOON 936

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

N. V. IJZERHANDEL
v/h Henri Konings & Co — Roosendaal
ALLES op Huishoudelijk gebied.
GEHEELE KEUKENINRICHTINGEN.
Hang en sluitwerk voor, Scholen, Pastoriën, Kerken enz

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

MENEER VAN NETTEN
Een boek over Wellevendheid voor iedereen
Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS
Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.
Omslagteekening van den kunstenaar JOAN COLLETTE.
DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wel evendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken.
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.
Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.
Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

JAC. v. d. VEN-VERMEULEN
EINDSTRAAT 9 — BREDA
Grootste sorteering
PARAPLUIES EN WANDELSTOKKEN
Repareeren en Overtrekken.

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt. korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B. Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3519

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr. Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

P. SLUIS OCHTENDVOER
SLUIS BISCUITS
Vraagt prijs en reizigersbezoek
GEBR. C. G. & A. DELHIJ
Achterom No. 4 — Teleph. 773 — BREDA

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

„Het Bolsjewisme dreigt"
DOOR F. MUCKERMANN S.J.
Prijs 25 ct. (franco per post 28 ct.)

FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

„Storm over Rusland"
Prijs 25 ct. (franco per post 30 ct.)
Drukkerij Henri Bergmans & Cie
TILBURG — LANGESTRAAT 35

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO
TEL. 409.
LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays, Brillen, Elast. Kousen, enz. enz.

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R.-, SIMPLEX-
EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef 1656

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

CH. L. WIJSMAN
MUZIEKLEERAAR - ST. CANISIUS-COLLEGE
PIANIST
Tooropstraat 228 — Nijmegen

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

GIJ
die niet adverteert,
ge krijgt alléén als klant,
wie bij geval passeert . .

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h. DARDING - MAASTRICHT

Koopt bij onze adverteerders.

Het Lederhuis Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER
Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen,
Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede
BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188
Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd
Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

Voor
keurige
verzorging van
Periodieken en Tijdschriften
GRAFISCHE KUNSTINRICHTING
J. VAN POLL SUYKERBUYK
ROOSENDAAL : TELEFOON No. 10

J. P. v. GILSE & Zn.
Wijnhandel
Opgericht
1830
Tel. 26 - Roosendaal

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

SPECIAAL ADRES VOOR
KLOOSTERS EN GESTICHTEN
Prima Zuivere Roomboter
EN DIVERSE SOORTEN
KAAS MET RIJKSMERK.
Coöp. Zuivelfabriek
TEL. 1 — WOUW

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

1e klas Maatkleermakerij
Heerenmodeartikelen — —
Fa. A. van Haren
Markt 96 — Roosendaal

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

GARAGE DE WIT
HOOGSTRAAT 116D - EINDHOVEN
Telefoon 2700 - - - - - Na 6 uur 4833
REPARATIE EN VERHUUR
STALLING IN STEENEN AUTOBOXEN

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

J. D. van Ingen & Zonen
Groesb. Dw.w. 12-14 — Nijmegen
Melk, Boter, Kaas, Eieren. Verlaagde prijzen.

ARCHITECTENBUREAU
VAN REE & BOSSAERTS
GROOTESTRAAT - WAALWIJK

Piet Verheijen is ook Uw adres voor Gas, Waterleiding en Electriciteit
Radio — Sanitair — Lood- en Zinkwerken.
NIEUWE BOSCHSTRAAT No 31 TELEF. 1885

Leest de Advertenties en...
Begunstigt onze Adverteerders.

Waar komt dit zoo sterk uit als in de techniek?

Techniek is toepassing van kracht; efficiency in de techniek is: uit de krachten der natuur op de **meest doelmatige en minst kostbare** wijze het **grootst mogelijke profijt** trekken.

Technici, past die efficiency in de eerste plaats op U zelf toe! In Uw geest sluimeren ook krachten, die niet renteloos mogen blijven rusten. Zij kunnen ten nutte worden gemaakt door studie in **Burgerlijke Bouwkunde, Waterbouwkunde, Werktuigbouwkunde, Electrotechniek, Chemische Techniek,** enz.

Doch . . .: de gaven van Uw verstand en geest moeten door **ervaren onderwijskrachten** worden gewekt en tot ontwikkeling gebracht.

PBNA, het Nederlandsche Technicum beschikt over die krachten.

Vraag het kosteloos verkrijgbaar prospectus No. 44 ten spoedigste aan Ge ontvangt dan bovendien opgave van de spreekuren, die geregeld het geheele land door worden gehouden.

PBNA HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM
DIRECTIE: E. J. ROTHUIZEN EN F. WIND
ARNHEM
AFD. TEL. 22569
Studeer techniek thuis!

W. KRAMER

Literatuur- en Stijlstudie

Een oefenboek voor de hoogste klassen van scholen voor middelbaar en voorbereidend hooger onderwijs.

PRIJS, INGENAAID . . . . . . F 1.70
GEBONDEN . . . . F 1.90

Zoo juist verschenen:

Het Literaire Kunstwerk

PRIJS, GEBONDEN . . . . . . F 2.60

Deze inleiding tot het lezen van literaire kunst wil trachten, de taal- en dichtvormen in de lijn der nieuwere poëtiek en stilistiek te benaderen, als noodwendige, organische groei van het innerlijk scheppende leven.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever
J. B. WOLTERS — GRONINGEN,
DEN HAAG, BATAVIA

Zoo juist verscheen een nieuwe druk van
FRANZ HERWIG

DE HEILIGE PROLETARIER

Het boek van dit uur van den nood; 'n korte maar hevige legende van de huidige wereldstad.

Uit de pers:
Nieuwe Tilburgsche Courant: „Wat een vooruitgang in de gedachten.... thans zonder protest zulk een boek.... De heilige Proletariër is een in gebreke stelling van bijna ieder van ons...."
Boekzaal: „Zelden heeft een kunstenaar zoo innig en zoo bewust met zijn volk en zijn tijd meegeleefd als Herwig."
Sint Jozef. „Dit boek moest te vinden zijn op elken hoek van de straat en ieder, die voorbijkwam, moest er naar kunnen grijpen... Herwig zocht zijn heilige niet in een paleis, klooster of pastorie, hij zette hem midden in de achterbuurten van Berlijn."
Het Vaderland: „De diepst gevallenen, de volkomen hopeloozen, de dierlijksten, ja zelfs souteneurs komen onder de macht van zijn liefdevolle zelfverloochening, zijn voorbeeld, zijn geloof in het goede aan alle menschen."

Ingenaaid f 1.75. Gebonden f 2.50.

Verkrijgbaar in iederen Boekhandel en bij de Uitgevers:
N.V. HET NEDERL. BOEKHUIS
LANGESTRAAT 70 - TILBURG - GIRO 31583
BANDOENG: TJIBOENOET BINNEN I.

100 GRAM
EVERLASTING
4 THREADS KNITTING
DE ALTIJD DURENDE BREIKATOEN
VERKRIJGBAAR IN ALLE KLEUREN

VRAAGT UWEN WINKELIER DIT MERK. GEEN ANDER GEEFT DEZELFDE VOLDOENING OOK IN ONGEBLEEKT VERKRIJGBAAR.

ADRESSEN VAN WINKELIERS VERSTREKT OP VERZOEK, DE FABRIKANTE
N.V. STOOMBANDFABRIEK
VAN ENGELEN EN EVERS
HEEZE (N.-B.)

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch.

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs, en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — Veemarktstraat 29, Breda

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 12 | 15 JUNI 1932 | 25 cen

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch, Latijn
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Tooneel . . . . Nederlandsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Nederlandsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . Nederlandsch
Sociale en Aanverwante Wetenschap . . . . Nederlandsch
Leerboeken . . . .
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM. - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

Sauter's Wijnkelders
MAASTRICHT.

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL
— BIJ DE —

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

BANDEN 1931

De laatste zijn nog verkrijgbaar à f 1.50 bij:

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

▶ TH. TELGMANN & Zn. ◀

Lange Brugstr.9, Tel.109 - Ginnekenstr.145, Tel.217
RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ
Fijne Vleeschwaren.
Speciaal voor Kloosters en Gestichten

GAAT U VERHUIZEN ?

Bel op 525

JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

GARAGE INTERNATIONAL

Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

Firma G. v. d. VELDEN
(M. ROKSNOER)
Haven 10-11 — Tel. 1923
BREDA.

Speciaal adres voor:
Rolluiken - Markiezen
Zongordijnen op allerlei gebied - Tochtschermen
Origineele Nemico TUINMEUBELEN

H. NIENHAUS, Accountant

Arnhem, Stationsplein 2, Telef. 25987
Adviesbureau voor Belastingzaken.

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar **LUXOR-THEATER**
Mariënburg — Telef. 20

Jos. Demonte-Teunissen, Weert

MOZAIEK- TERRAZZO- EN BETON
Marmerwerken, Grafmonumenten enz.
Groothandel in Cement.
Bekroond met 1e Prijs Tentoonstelling Weert.
Telefoon 119 — Postrekening 79436.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM

— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

BIJNA HEEL BREDA
eet Zondags
Krentenbrood van FERD. BLOM
Haagdijk 73. *Slechts 40 cent.*

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

BURGERS E. N. R.
ASTRA RIJWIELEN in prijzen vanaf f 53.—
Eerste klas Reparatie-Inrichting.
J. v. BRUMMELEN
Havermarkt 5 — Tel. 1303 — Breda

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

AUTO-VERHUURINRICHTING
JAC. J. VAN HOOF
Hoogstraat 116d — EINDHOVEN — Telefoon 4833
RUIME CONFORTABLE WAGENS
tegen lage tarieven.

Begunstigt onze Adverteerders,
door bij hen uwe inkoopen te doen.

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen-. en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

Zoo juist verscheen een nieuwe druk van
FRANZ HERWIG
DE HEILIGE PROLETARIER
Het boek van dit uur van den nood; 'n korte maar hevige legende van de huidige wereldstad.

Uit de pers:
Nieuwe Tilburgsche Courant: „Wat een vooruitgang in de gedachten .... thans zonder protest zulk een boek .... De heilige Proletariër is een in gebreke stelling van bijna ieder van ons ...."
Boekzaal: „Zelden heeft een kunstenaar zoo innig en zoo bewust met zijn volk en zijn tijd meegeleefd als Herwig."
Sint Jozef. „Dit boek moest te vinden zijn op elken hoek van de straat en ieder, die voorbijkwam, moest er naar kunnen grijpen ... Herwig zocht zijn heilige niet in een paleis, klooster of pastorie, hij zette hem midden in de achterbuurten van Berlijn."
Het Vaderland „De diepst gevallenen, de volkomen hopeloozen, de dierlijksten, ja zelfs souteneurs komen onder de macht van zijn liefdevolle zelfverloochening, zijn voorbeeld, zijn geloof in het goede aan alle menschen."
Ingenaaid f 1.75. Gebonden f 2.50.
Verkrijgbaar in iederen Boekhandel en bij de Uitgevers:
N.V. HET NEDERL. BOEKHUIS
LANGESTRAAT 70 - TILBURG - GIRO 31583
BANDOENG: TJIBOENOET BINNEN I.

FIAT N.V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

J. G. Hutjes
STEENHOUWERIJ
Rietgrachtstraat 34 - ARNHEM - Telefoon 26277
Je adres vøor solied en degelijk Grafwerk

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik. alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco toegezonden door Van Deldens' Piano en Orgelhandel, Walburgstr 14, Arnhem Grootste sorteering orgels in Gelderland

Geldersche Kino- en Fotohandel
JANSBINNENSINGEL 7 D — ARNHEM
KODAK, AGFA, NAGEL, ZEISS, IKON
en anderen.
Vakkundig afwerken voor amateurs.

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel 1539. Franciscus-Romanusweg 34

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Oisterwijk

Mr. R. M. J. W HAFFMANS
ASSURANTIËN
Directeur van het Bijkantoor Nijmegen van the London and Lancashire Insurance Cy Ltd. (Varia afd) London
ST. CANISIUSSINGEL 10 — NIJMEGEN

„Het Bolsjewisme dreigt"
DOOR FRIEDRICH MUCKERMANN S.J.

Deze brochure behandelt beknopt, maar zeer overzichtelijk de volgende hoofdstukken:
BOLSJEWISME EN PERSOONLIJKHEID.
HET WERELDOFFENSIEF DER SOVJET.
DE OPMARSCH VAN HET BOLSJEWISME IN DE TOEKOMST,
met tal van authentieke foto's in kleurenomslag.
DE PERS ZEGT ER VAN:
Deze Brochure is broodnoodig. Als iemand de verspreiding van dit boekje in handen neemt doet hij een zeer goed werk. *„De Gelderlander".*
Deze brochure verspreiden is 'n plicht van dezen tijd. is **'n taak van den biliothecaris.** Elke boekerij moet meer dan één exemplaar van deze brochure hebben. Elke priester, elke intellectueel, elke sociale leider **moet** ze bezitten. *„Boekengids".*
Dit pakkend boekje kan helpen om de oogen te openen voor een gevaar, dat iedereen moest zien, maar dat al te weinig nog begrepen wordt. *„Kath. Illustratie".*
....., die wij graag in handen van alle katholieken zouden zien. *„Het Centrum".*
De prijs is berekend op massa verspreiding. 25 cent.
Help mede aan de verspreiding dezer brochure en stel U hiertoe in verbinding met den Boekhandel of met de Uitgevers DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, Tilburg, Langestraat 35, Tel. 2230—2231. Postrek. 51023.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

P. Cajetanus Maria van Bergamo, **8437.**
DE KLOOSTERLING IN DE EENZAAMHEID. *Kruisvaarders van St. Jan, Rijswijk Z.H.,* 1932. (21 × 13.5). 176 blz.
De ondertitel: *Een tiendaagsche retraite voor religieuzen* geeft voldoende inhoud en strekking aan van dit nieuwe boek van den Italiaanschen Capucijn uit de 18de eeuw: Pater Cajetanus van Bergamo, wiens *Lijden van Christus* zoo'n gunstige ontvangst in ons land ten deel viel.
Het is verdeeld in overwegingen, gewetensonderzoeken en geestelijke lezingen. De hoofdverdienste er van bestaat in zijn practische bruikbaarheid voor iederen kloosterling. Alles wordt raak en scherp gezegd; geen vage algemeenheden, maar de werkelijke behoeften van iedere ziel.
Retraite-leiders van kloostergemeenten zullen met vrucht dit werkje consulteeren.
H. Rongen.

E. E. Gewin, **8438.**
VOLKSGELOOF. *P. Noordhoff, Groningen,* 1930. (21.5 × 17.5). 76 blz.
Volksgeloof moeten wij hier in den geest van den schrijver verstaan als bijgeloof. „De duivel komt door de achterdeur binnen, na door de voordeur te zijn verwijderd." Hij verhaalt over onschuldige voorvallen, die een bijzondere op de toekomst heenwijzende beteekenis krijgen; over geheime „overstuur makende" krachten, die sommige menschen eigen zijn ten goede of ten kwade; over de onheilstichtende kracht van levenlooze dingen; over de geneeskundige gave van sommige menschen; over eigenaardige volksgebruiken en volksopvattingen in verband met 's menschen geboorte en sterven, ziekte en tegenslag, enz. Dat de vereering van relikwieën ook wordt gerangschikt onder de vormen van bijgeloof, kunnen we van een buitenstaander wel niet goed anders verwachten.
Het is in zijn geheel genomen een zeer interessant geschrift, waar eenieder veel uit kan leeren.
H. Rongen.

Fr. Dalmatius van Heel, O.F.M., **4839.**
THEOLOGISCHE EN PHILOSOPHISCHE THESES. *'s-Gravenhaagsche Boekhandel, Den Haag,* 1932. (22 × 16). 210 blz.
Schr. heeft ongetwijfeld een zeer verdienstelijk werk verricht, door ons den weg te wijzen, waar men deze theses kan gaan raadplegen. Dit is op zichzelf reeds van groot belang. Toch vreezen we, dat dit boek weinig als wegwijzer zal worden benut, daar de inhoud der theses te algemeen werd aangegeven, niet concreet genoeg. O.i. zou de arbeid van den schr. veel meer tot zijn recht zijn gekomen, en zou deze verzameling veel interessanter zijn geworden, indien de theses inderdaad als theses, d.w.z. als stellingen waren geformuleerd. Dan had men daarin o.a. een weerslag kunnen vinden van de wijsgeerige en theologische twistpunten dier roerige dagen; (hierbij denken we in het bijzonder aan den strijd der School tegen het Jansenisme). Wat dit punt betreft, zijn de bijlagen nog het leerzaamst. Daarmede zou dit werk niet alleen voor de geschiedenis der 17e en 18e eeuwsche scholastieke wijsbegeerte en theologie, maar ook voor de toenmalige kerkgeschiedenis van Noord- en Zuid-Nederland belangrijk aan waarde hebben gewonnen.
Lr. Th. de Valk, O.P.

Dr. Jos. Keulers, **8440.**
BIJBELSCHE GESCHIEDENIS. Geïllustreerd door Jos. Speybrouck. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1932.
Deze aflevering is gewijd aan de geschiedenis van Gedeon, Jephte, Samson. Dan volgen de lotgevallen van Ruth, tot de schrijver 'n nieuw hoofdstuk inzet onder 't hoofd „Instelling van het koningschap". Samuel, Saul, David zijn aan de beurt. 't Verhaal over deze geweldige menschen bereikt 'n grootsche epische kracht. Van de illustraties sluiten de meeste zeer goed aan bij de forsche tekst.
L. F.

A. M. van de Laar-Kraft, **8441.**
HELDIN EN HEILIGE. *Hollandia Baarn,* 1931. (19 × 13). 180 blz.
Voor een niet-katholiek is het schrijven van een heiligen-leven een gewaagde onderneming, omdat deze te vaak bij den buitenkant der dingen staan blijft, het zintuig mist om het binnenleven eener in-God-verslonden ziel juist te zien en zich maar al te gemakkelijk blind staart op het menschelijke element, dat Gods Kerk nu eenmaal aankleeft. Ofschoon de schrijver dezer biographie door de beste bedoelingen bezield is, blijft zijn beeld van de Heilige Jeanne d'Arc onvolledig. In de beoordeeling van haar entourage, vooral van haar rechters, is hij overdreven streng. Hier vergeet hij te lichtvaardig, dat alle menschelijke daden hun zedelijke waarde ontleenen aan hun innerlijke bedoeling, niet aan hun uiterlijken schijn en: de internis non judicat praetor. Het boek is overigens vlot en boeiend geschreven.
H. Rongen.

Mien Labberton, **8442.**
HET BEELD OP DEN BERG. *J. Ploegsma, Zeist,* 1932. (18 × 14.5). 427 blz. geb. *f* 4.90.
In dit leekenbrevier, bestemd voor een Christelijken lezerskring, teekent de schrijfster haar geestelijke ervaringen op, die zeer goed geschreven zijn en aangenaam afwijken van alles wat preekerig zoet en saai is. Haar vaag, vrijzinnig Christendom maakt dit precieus uitgegeven meditatieboek ondanks vele treffende gedachten en juiste opmerkingen ongeschikt voor een anderen lezerskring, dan waarvoor het bestemd is.
De tekst werd verlucht door een aantal liederen, door Mej. Eveline Sypkens op woorden van de schrijfster gecomponeerd. Ze getuigen van een fijnen smaak en een te waardeeren voorkeur voor onconventioneele welluidendheid.
F. A. B.

C. C. Martindale, S.J., **8443.**
BERNADETTE. Vert. door Father J. de Reeper. *Henri Bergmans & Cie., Tilburg,* 1932. (19 × 13.5). 88 blz. *f* 0.25.
In een kort voorwoord zegt Deken J. P. Huibers Dom. uit Hoorn, dat dit werkje uitmunt door echtheid en oprechte natuurlijkheid. Het toont

ons de menschen zooals zij zijn met al hun kleine en lastige gebreken. Het bevat 5 hoofdstukken over Lourdes, Bernadette, de Verschijningen, na de verschijningen en Bernadette na de verschijningen. Wie Lourdes ooit bezocht of ooit hoopt te bezoeken, zal belang stellen in Bernadette en al wat haar betreft. Voor de pelgrims gedurende de lange reis een stichtende verpoozing.
M. M.

Dr. O. Schabert, **8444.**
MARTELAREN VAN ONZEN TIJD. Vertaald uit het Duitsch door Truida de Pijper. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1931. (23 × 15.5). 172 blz.
De inleider noemt dit martelaren-boek, de Baltische Protestanten tijdens de gruwelen der Russische Revolutie, een daad van piëteit, een waarschuwing en een vermaning om te volharden bij het ideaal en de gelederen te sluiten om de banier des kruises. Schrijver was persoonlijk bekend met het meerendeel der vermoorde predikanten, wier leven, lijden en sterven hij verhaalt. Dit boek is een nieuw bewijs voor de wreedheid der Sovjets en voor den haat, dien het Communisme aan ieder en godsdienst gezworen heeft. Dat een Protestant deze bloedgetuigen van het Christendom „martelaren'' noemt, ligt voor de hand.
De verschillende levensschetsen zijn frisch verteld. *H. Rongen.*

A. Vermeersch, S. J., **8445.**
KATECHISMUS VAN HET CHRISTELIJK HUWELIJK. *R. K. Boekcentrale, Amsterdam.* (19 × 12). 109 blz. ing. *f* 0.40.
Dit boekje achten we ter verspreiding zeer nuttig; veel nuttiger dan de massaverspreiding van de voor velen onverteerbare Encycliek zelf. De geleerde schrijver geeft in antwoord op 'n 188 vragen de leer der Encycliek duidelijk weer. 'n Schematische klapper vergemakkelijkt nog 't inzicht.
M. M.

H. C. Zentgraaff, **8446.**
LOURDES. *G. Kolff & Co., Leiden,* 1932. (24 × 16). 61 blz.
Staande buiten alle religie, maar nóch de groote beteekenis, nóch de groote moreele waarde van door anderen gekoesterde religieuze gevoelens onderschattend heeft de schrijver van dit boek niet geloovend, doch respecteerend en begrijpend Lourdes trachten te zien. Dit respect voor de religieuze overtuiging van anderen maakt, dat we dit boek met plezier gelezen hebben, ofschoon wij als katholiek over menig punt anders denken en heel wat beslissender zijn in onze uitspraken over de wonderen, die er te Lourdes geschieden, waarvan de schrijver van uit zijn wereldbeschouwing geen afdoende verklaring geven kan. De wijze van voorstelling is reportage van de beste soort.
H. Rongen.

(Zonder naam), **8447.**
LEVEN DER EERW. MOEDER PACIFICA. *R.K. Boek-Centrale, Amsterdam,* 1932. (20 × 14). 228 blz. ing. *f* 2.40, geb. *f* 3.—.
In deze biographie gaat het niet zoozeer over het uitwendige leven eener begenadigde kloostervrouw, maar bijna uitsluitend over den inwendigen opgang harer ziel. Zij is een contemplatieve: haar leven moet dus in drie woorden zijn weer te geven: liefde, gebed en offer. Deze vaste formule is in haar leven verheven werkelijkheid geworden. Nu in onzen tijd het beschouwende kloosterleven steeds meer de aandacht trekt, zal deze Nederlandsche vertaling velen welkom zijn, temeer omdat dit boek ook een dieperen kijk geeft op het heele reguliere kloosterleven van de zusters Trappistinnen, die zich zeer waarschijnlijk binnenkort voor goed in ons land zullen vestigen. *L. H.*

FRANSCH.

Marie Gasquet, **8448.**
LA FÊTE-DIEU. *E. Flammarion, Paris,* 1932. (21 × 15.5) 217 blz.
De werkjes die reeds in deze reeks verschenen, hebben alle dit gemeen: zij mengen persoonlijke herinneringen met leerstellige beschouwingen en liturgische toespelingen. Alle zijn geschreven door schrijvers van naam, leeken, letterkundigen, die geenszins den rol van theoloog of professor willen spelen, maar wel met al de hun ten dienste staande gaven een punt uit hun christelijk leven ontleden.
Marie Gasquet, de bekende schrijfster van *Tante la Capucine,* plaatste het H. Sacramentsfeest in de omlijsting van haar provencaalsche jeugd. Jean Balde uit Bordeaux beschreef de Kruisdagen in de heldere atmospheer der Gironde, Marie Gasquet volgt den Troonhemel van het H. Sacrament onder een Zuidelijk blauwen hemel en een zon van vuur. Zij wilde tegelijkertijd werk van kunstenares en geschiedschrijfster geven. Evenals in haar bewonderenswaardig *Jeanne d'Arc* slaagde zij er in haar gegevens in te weven in een ondergrond, zoo schitterend en persoonlijk als men zich wenschen kan. De H. Juliana, de H. Thomas, Urbanus IV vragen beurt om beurt haar aandacht; zij bezoekt vervolgens den „ledigen Tempel'' van het koude Protestantisme: met een edele bescheidenheid betreurt zij er de pijnlijke leegte. Maar aanstonds staat zij weer in volle zon en schittering, waar zij met de dorpsprocessies „complètes onder de rozen'' viert en de Eucharistische Congressen van onzen tijd in al hun luister beschrijft. Op den vooravond van Dublin komt dit frissche, fijngevoelige en opmerkelijk wel geschreven boekje juist op het gewenschte oogenblik als een intieme voorbereiding.
J. de V.

L'Abbe Gelle, **8449.**
GUY DE FONTGALLAND. *Bloud & Gay, Paris,* 1932. (19 × 12) 198 blz.
Toespraken over het mooie lente-leven van den kleinen Guy, die ook bij ons geen onbekende meer is. Op den dag zijner eerste H. Communie zegt Jesus hem, dat hij jong moet sterven. Dit groote geheim wordt de spil van al zijn daden. De schrijver zoekt vooral de inwerking van de genade op deze bevoorrechte ziel te belichten en toont aan hoe de heiligheid kan samengaan met onze kleine nederlagen van iederen dag. Een woord zouden wij uit zijn mooie boekje hier willen vastleggen: „Wij zullen zoo heilig worden, als Jesus ons zal beminnen en als wij gelooven zullen, dat Hij ons bemint''.
Voor vreesachtige zielen kan dit boekje een openbaring zijn. Jammer dat er zoo vele herhalingen in voorkomen. *H. Rongen.*

Robert de Langeac, **8450.**
VIRGO-FIDELIS. *P. Lethielleux, Paris,* 1932. (18×11.5). 287 blz.
Dit boek, met 'n verdiepende inleiding van den Eerw. P. G. Lagrange O.P. bevat twee gedeelten; 'n geestelijken commentaar op het Canticum Canticorum, en raadgevingen voor biddende zielen. Den naam van den schrijver kent men niet. Onmiddellijk voelt men bij de eerste lezing 'n zeer hooge spiritualiteit van 'n vroom priester die door pijnlijk lijden werd bezocht, maar onbekend wil blijven. Deze bladzijden zijn dag na dag opgeteekend na de lezing der H. Schrift.: ze vormen 'n geestelijken commentaar van 't Canticum Canticorum. Ze doen denken aan de allegorische verklaringen van den H. Ambrosius, den H. Gregorius van Nizza en van den H. Basilius, die daarin de vereeniging der ziel met 't Woord Gods zagen. De verdiensten van deze verklaring ligt hierin vooral, dat ze heel natuurlijk en gemakkelijk van 't zinnelijk symbool verheffen tot de geestelijke liefde, waarover de H. Geest alleen hier wil spreken, de auctor van dit geïnspireerde. Zelden zal men een verklaring aantreffen, die zoo verheven is en toch zoo eenvoudig van deze teksten, die veel in onze liturgie voorkomen. We kunnen hiermee veel beter sommige gedeelten van ons officie begrijpen en de Missen der H. Maagd. 't Zijn bladzijden van hooge spiritualiteit, die 'n groote zuivering veronderstellen, door 'n lijden bewerkt, dat edelmoedig werd aangenomen. 't Is vooral geschreven voor contemplatieve zielen, die de materieele symbolen kunnen missen waarvan de H. Geest zich bedient. Menschelijke liefde komt hier pas tusschenbeide om uitdrukkingen te geven, die dikwijls nog maar heel onvolmaakt de goddelijke liefde weergeven. 't Tweede deel, „Raadgevingen aan de biddende zielen" bevat verschillende fragmenten uit de werken van dienzelfden schrijver. 't Zijn uitingen van hooge geestelijke stemmingen. Zeer practisch zijn de raadgevingen voor leiding der zielen, die iets hoogers zoeken; 't zijn doorleefde lessen van 't geestelijk leven. Zoo ook 't hoofdstuk met den titel: „de apostel van 't verborgen leven. Over nederigheid, gehoorzaamheid even ware als hooge opvattingen.

v. *L.*

Colette Yver, **8451.**
MOIS DE MARIE. *E. Flammarion, Paris,* 1932. (21×15.5) 237 blz.
Om de H. Maagd in deze schoone maand te bezingen moet men een dichterhart bezitten, eenvoudig en diepzinnig tegelijk. Colette Yver ondernam haar taak met volkomen oprechtheid. Men had zich kunnen afvragen of de bekeerde romanschrijfster bescheidenheid en wetenschap in gelijke mate bezat. De lezer wordt echter aangenaam verrast door de warme godsvrucht en de zekerheid van leer in haar boek. Alles teekende zij op in een geest van gebed: „op de knieën", zegt zij, „de handen gevouwen, zullen wij dag voor dag de ware trekken van Maria navorschen." Rond de vier woorden van O. L. Vrouw, welke het H. Evangelie ons bewaart, groepeert zij korte hoofdtrekken voor de vier weken der maand: het karakter van Maria, haar leven, de betrekkingen tusschen Jesus en Maria, de verhouding tusschen Maria en de menschheid. Zoo blijven er nog drie dagen over waarvoor Collette Yver een vroom commentaar geeft op het Salve Regina, het Stabat en het Ave Maria Stella. De werken der theologen doorbladerend en terwijl zij haar hart laat spreken, schreef zij voor een interessante reeks een boekje, de moeite van het lezen meer dan waard.

J. de V.

DUITSCH.

Jos. Minichthaler, **8452.**
HANDBUCH DER VOLKSLITURGIE. *F. Pustet, Regensburg,* 1931. (20×13) 214 blz.
Dit is een praktisch, enthousiast geschreven handboek der volksliturgie. Het onderricht ons zoowel over de door het liturgisch apostolaat bereikte resultaten, als over de wijze waarop die te verkrijgen zijn: de geleidelijke ontwikkeling van het volk door verklaring der riten die bij de H. Mis en het toedienen der Sacramenten gebruikt worden; daardoor wordt reeds belangstelling gewekt. Weliswaar eischt een echte, levende verklaring dier riten een grondige bestudeering der liturgie, zal men zeggen. Doch schrijver maakt het den geestelijken leider gemakkelijk door hem goede, op de overlevering der oude bronnen gebaseerde instructies aan de hand te doen, die voor hem pasklaar zijn gemaakt. Is eenmaal de belangstelling bij een uitverkoren groepje, congregatie of derde orde e.d. opgewekt, dan laat men de eenvoudigste misgezangen uitvoeren, geleidelijk aan leert dan het volk meezingen en meebidden. Aldus gewent het er zich aan om actief deel te nemen aan de H. Mis, waarvan de vruchten voor het geestelijk leven der massa zeker niet zullen uitblijven, vooral wanneer geregeld voldoende onderrichtingen deze actieve deelname begeleiden. Als zoodoende priester en volk één zijn bij het vieren der H.H. Geheimen, zal een godsdienstige opleving bij velen de plaats innemen van het gevoel, dat het Zondagsche Mishooren een vervelende last en een sleur is. Het volk leert medebidden en medeofferen: de groote devotie tot Christus' offer neemt de plaats in van zoutelooze devoties, wordt een prikkel tot persoonlijke offerdaden, een veredeling van het zedelijk leven. Het boek is zeer aan te bevelen.

Dom. C. Coebergh O.S.B.

Kardinaal I. Schuster O.S.B., **8453.**
LIBER SACRAMENTORUM. Vertaald uit het Italiaansch door L. R. Bauersfeld O.S.B. *F. Pustet, Regensburg,* 1931. (21×14) 220 blz.
Dit werkje geeft de vertaling der Misteksten van de heiligen feesten tusschen 1 October en het einde van het Kerkelijk Jaar, met enkele korte aanteekeningen en verklaringen. Elk feest wordt voorafgegaan door een kleine inleiding over de vereering van den betreffenden heilige in vroeger eeuwen; men vindt daarbij verschillende interessante opmerkingen, o.m. over Romeinsche basilieken en statiekerken. Hier en daar werden ook oude, zeer schoone misprefaties in vertaling weergegeven; deze zijn, zooals bekend, sinds de latere middeleeuwen in onbruik geraakt. Het is te waardeeren, dat deze zoodoende weer eenigszins in eere hersteld worden, en het is een wensch van Zijne Eminentie, dat bij eene herziening van het Romeinsch Missaal ook daarin de schoonste dezer oude prefaties mogen worden opgenomen.

Dom. C. Coebergh, O.S.B.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

J. Aarts, 8454.
SCHOOLSTRIJD, SCHOOLRECHT, SCHOOLWET IN NEDERLAND. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1932. (20×15) Deel II: 166 blz.

Het tweede deel van *Schoolrecht, Schoolstrijd, Schoolwet in Nederland,* is uitgebreider dan het eerste, een beter leesbaar overzicht dan het compact schema, zooals het eerste deeltje; er is meer litteratuur verwerkt, er zijn meer critische beoordeelingen over de verschillende onderwijswetten. 't Eerste hoofdstuk beschrijft onze onderwijswetgevingen tot de wet van 1857. Deze wet bracht vooreerst vrijheid van onderwijs, door de grondwet van 1848 voorgeschreven. Er werd iets beter gezorgd voor de opleiding der onderwijzers, voor de salarieering, etc. Twee volgende hoofdstukken gaan den schoolstrijd na en de schoolwet van 1857-1878. „Het bijzonder onderwijs", zoo zegt Schaepman, „kreeg door de wet Kappeyne van de Copello de armoede en het toezicht." De beslissende jaren van den schoolstrijd liggen tusschen de jaren 1878 tot 1888. De parlementaire strijd werd geleid door Schaepman, Kuyper en Lohman. In 1889 volgt het eerste Christelijk coalitie-ministerie. Mackay en diens schoolwet. „Met de wet Mackay", zoo zegt Prof. Diepenhorst, „was de schoolstrijd beslist, was de triomf in beginsel behaald." Van 't jaar 1891 tot 1901 volgen er nog tien jaar van liberaal bewind, die in het zesde hoofdstuk zijn beschreven. Van 1901 tot 1920 werd de laatste strijd gevoerd voor de volledige gelijkstelling. Het gebeurde onder de Ministeries Kuyper, Heemskerk, Cort van der Linden en 't eerste ministerie Ruys-de Beerenbrouck. In 1918 werd een afzonderlijk ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen opgericht en de titularis daarvan was Dr. J. Th. de Visser. Op 30 Juni 1920 werd de onderwijswet van Dr. de Visser aangenomen in de tweede kamer en op 7 October in de eerste kamer. Na een eeuw van strijd was de onderwijsvrede tot stand gekomen. Groote vreugde ook bij de Katholieken. Het zevende hoofdstuk, verreweg het langste, behandelt tamelijk uitvoerig dien strijd. Het laatste gedeelte geeft een beknopt overzicht over de tien jaren van gelijkstelling. Deze twee brochures van J. Aarts geven een goed overzicht van dezen glorievollen strijd, en teekent juist de rol uit, die de hoofdpersonen hebben gespeeld; ze moeten dus zeker door alle onderwijspersonen gelezen worden, om vast te houden, wat er voor deze schooltoestand is gedaan door de mannen onzer Katholieke Staatspartij en wat hen nu te doen staan in de Katholieke scholen.

v. L.

Prof. Dr. Cooper, 8455.
HET KATHOLIEK LEVENSIDEAAL. Vertaald door De Coene en De Hovre. *L. C. G. Malmberg, 's-Bosch,* 1932. (24×16,6) 266 blz. ing f 2,10.

Het boek is voor de oudere leerlingen der middelbare scholen, dus er wordt nog al veel kennis van den godsdienst verondersteld. Doch die vroeger geleerde waarheden zijn in den loop van dezen cursus hier en daar wat dieper besproken en in 't verband van de geheele godsdienstkennis gebracht. Met andere schoolvakken en schoolbelangen is het godsdienstonderwijs organisch verbonden. Omdat Cooper een grooten afkeer bemerkt had bij zijn studenten tegen dor en droog geheugenwerk in godsdienstzaken, meende hij zijn lessen wat anders te moeten inrichten dan in de gewone handboeken. Hij schetst eerst 't probleem in hoofdzaak en verbindt daarmee telkens talrijke quaesties. Sommige vraagstukken zijn gericht op 't persoonlijk leven van den leerling, andere zijn voor verdieping en zeltstudie en weer andere voor de toepassing der zedelijke beginselen in het dagelijksch leven; alles heeft 'n katholieke levensverhouding op 't oog.

Dit deel bevat 52 lessen, waarvan de eerste 12 't gebod der naastenliefde behandelen voor onzen tijd; dan volgen andere quaesties, burgerschap, sociale rechtvaardigheid, gezin en gezinsleven, etc. De laatste 25 lessen zijn gewijd aan de genade, gebed, verlossing, etc. 't Geheel is een rijk, oorspronkelijk boek, een prachtproeve voor de oplossing van 't godsdienstonderwijs aan de rijpere jeugd. Maar er worden hooge eischen gesteld aan den godsdienstleeraar om volgens dezen cursus zijn lessen in te richten. Omdat het boek even goed voor Holland als België bewerkt is, had een Hollandsche revisor hier buitengewoon nuttig werk kunnen verrichten met betrekking tot de taal.

P. van Luyk S.J.

P. Pauwels e.a., 8456.
MODERNE VRAAGSTUKKEN. *Geloofsverdediging, Antwerpen,* 1932. 187 blz. ing. Bfr. 10.—.

Een serie conferenties, over actueele vraagstukken, in den winter 1930-1931 in de St. Carolus-kerk te Antwerpen door verschillende sprekers voor een intellectueel Vlaamsch publiek gehouden. Wij noemen: de Kerk en de moderne geest; de moderne tijd, strekking in de wijsbegeerte, in de letterkunde, in de kunst; het nationalisme; de hereeniging der Kerken; het leekenapostolaat. Groote gedachten, in schoonen, soms grootschen vorm: onder de sprekers waren Pater Callewaert en Dom Franco de Wyels.

Ook voor Noord-Nederland zeer lezenswaardig.

Dr. Ferd. Sassen.

FRANSCH.

J. Burret, 8457.
L'ÉDUCATION RELIGIEUSE DE L'ENFANT. *Maison du Livre Françai,s Paris,* 1932. (16×11.5). 253 blz.

De godsdienstige vorming van 't kind is zeker 't allermoeilijkste in de opvoeding, als men let op de natuur van de begrippen, waarin 't kind moet worden ingeleid: 't zijn immers begrippen over God, de ziel, 't geweten, vergelding, straf, etc., die allen ver boven 't leven der zintuigen liggen, dat 't kind leidt. Van den anderen kant kunnen die woorden toch spoedig een echo vinden in de ziel, die geschapen is naar 't beeld en de gelijkenis van God, die versierd werd met de heiligmakende genade. Maar om die ideeën daar over te brengen, moet men de natuur van 't kind kennen en de godsdienstige waarheden op de juiste wijze kunnen voorstellen. 't Moet langzaam gebeuren, zacht en krachtig; men moet niet aan onmiddelijk succes denken. Dit boekje is een kostbaar hulpmiddel om in deze richting te werken voor 't godsdienstig leven van 't kind: 't eerste gedeelte is voor de moeders

bestemd: 't omvat den tijd tot na de eerste H. Communie; 't tweede gedeelte is voor collectief onderricht van school en huisgezin. Eerst wordt de godsdienstwaarheid uitgelegd, die voor de kennis van 't kind noodig is: daarna de methode om 't over te brengen in 't bewuste zieleven. Er zijn prachthoofdstukken, b.v. Jésus-Hostie, hôte du tabernacle, La prière, La Charité, etc., getuigend van echt opvoedkundig inzicht en vurigen zielenijver.

v. L.

Helen C. Lambert, 8458.
GENERAL SURVEY OF PSYCHICAL PHENOMENA. Geïllustreerd. *The Knickerbocker Press, New York,* 1932. (22.5 × 15). 165 blz. geb. S. 2.50.

In tegenstelling met hetgeen de titel zou doen vermoeden, heeft dit boek met psychologie maar weinig of niets te maken.
Er bestaan op psychisch gebied verschijnselen en feiten, die zeer vreemd aandoen en omtrent wier verklaring nog niet veel bekend is. Men dient met deze feiten uiterst voorzichtig te zijn en populaire verhandelingen over dergelijke onderwerpen zijn uit den booze. Schrijft men populaire werkjes over bedoelde thema's — Helen C. Lambert doet zulks — dan werpt Jan en alleman zich als deskundige op en liefhebbert naar hartelust op dit terrein. Het onvermijdelijke gevolg hiervan is, dat de zaak zelve in discrediet wordt gebracht (men denke maar eens aan de geschiedenis der psychanalytische beweging).
Is het reeds een fout van Helen C. Lambert, dat zij populariseert, wat zich niet tot populariseering leent, erger is het nog dat een groot gedeelte harer mededeelingen niet op reëelen positieven basis berusten en daarom niet kunnen worden aanvaard. De eigenlijke bedoeling van Helen C. Lambert is waarschijnlijk ook niet de studie dezer feiten om de feiten zelf; doch H. C. Lambert is beu van het materialisme en zoekt nu hare toevlucht tot een zeker mysticisme. En als grondslag voor dit mysticisme moeten dan feiten dienen als door haar zijn vermeld. — Het is te begrijpen, dat er dan weinig sprake meer kan zijn van positieve wetenschap.

Dr. J. van D.

LATIJN.

Victor Cathrein S.J., 8459.
PHILOSOPHIA MORALIS. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 1930. (20.5 × 13) XIX-524 blz. ing. M. 6.—, geb. M. 7.50.

Van dit boek dat, als latijnsch compendium van Cathrein's Moralphilosophie, tot de cursus philosophicus in usum scholarum der Valkenburgsche Jesuiten behoort, ligt de 15e uitgave voor ons. Het is de laatste druk, dien de geleerde schrijver, sindsdien overleden, mocht bezorgen. Zoo draagt dit boek de eerbiedige herinnering aan een welbesteed leven van studie met zich. Deze philosophia moralis vervalt in drie groote afdeelingen, *a) algemeene moraal* (over de menschelijke daden als goed en kwaad, deugd en ondeugd, verdienstelijk en strafschuldig, natuurwet, geweten, recht), *b) individueele moraal* (plichten van den mensch tegenover God, zichzelf en den medemensch) *c) sociale moraal* (gezin, staat, internationale verhouding.
In dit boek liggen veel kennis en eruditie opgelost en op de vele aan de orde komende vragen geeft de Schr. een beredeneerd uitsluitsel. Zeer gelukkig is de groepeering der stof onder 106 bondig geformuleerde theses. Al blijven er wenschen te uiten en kan men niet altijd met schr. accoord gaan, dit belet niet het onderhavige boek te waardeeren als een werk van veel studie en nadenken. *Dr. B. van Benthem O.P.*

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Alice en Claude Askew, 8460.
DE EER VAN HET HUIS. Vertaald uit het Engelsch door J. M. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1932. (19 × 13.5) 222 blz.

Een oude heer, het toppunt van goedhartigheid en onnoozelheid, is aan het einde van zijn contanten. Eenige flesschentrekkers krijgen invloed op hem en laten hem het vermogen, dat hij voor een pupil beheert, verduisteren.
Als de nood het hoogst is, wordt een der leden van het nobele gilde door liefde voor s'ouden heeren dochter bewogen de zaak weder in het reine te brengen.
Dit boek wordt besloten door een kort verhaal „de Tegenstander" van Paul Bourget.
Middelmatige treinlectuur.

— A — *A. C. de B.*

Karel Capek, 8461.
HET JAAR VAN DEN TUINMAN. Vertaald uit het Tsjechisch door Mevr. Eva Raedt-de Canter. Geïllustreerd. *Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1932. (22 × 16) 132 blz. ing. *f* 2.25.

Men zou, op den titel afgaande, veeleer denken, dat hier sprake is van een deeltje *Weten en Kunnen.* Maar dat is niet zoo. *Het jaar van den Tuinman* — is een goedaardig-satyrische schildering van het zwoegen en ploeteren, de teleurstellingen en vreugden van een tuinman. Het lijkt wel een werk „uit wraak" geschreven, door iemand, die veel illusies verloor door de practische beoefening van het tuinieren; daarna verstelde en tenslotte naar de pen greep om met sarcasme te verhalen van de ervaringen en hebbelijkheden van den tuinier. Een algemeen beschouwend hoofdstukje staat telkens tusschen de verschillende „maanden voor den tuinman". Maar het een zoowel als het ander is vol geest en humor, verwant aan de geestigheid van den Engelschman Jerome, schoon mooier geschreven en werkelijk wat dieper van... filosofie. En ook dit draagt tot de volledigheid van het boek bij, want wie is er diepzinniger dan juist een tuinman?
Het jaar van den tuinman is een van die rustige boeken, die men niet kwijt wil, omdat de lectuur ervan steeds boeit en bevredigd. Karel Capek, die op het jongste P.E.N.-congres Tsjecho-Slowakije vertegenwoordigde, heeft met dit boek iets geleverd, dat in alle landen gewaardeerd zal worden, vooral als het overal zoo'n zorgzame vertaling mag ondergaan, als die, welke mevr. Eva Raedt-de Canter voor ons vervaardigde. De talrijke illustraties van Josef Capek zijn al even geestig en origineel als het boek.

— A — *J. H. P. J.*

Willy Corsari, 8462.
DE ZONDEN VAN LAURIAN OSTAR. *H. P. Leopold, Den Haag,* 1932. (21 × 14.5) 300 blz. ing. *f* 3.50, geb. *f* 4.50.

Een werkelijk goed geschreven roman, die op beheerschte en waardige wijze een ingewikkeld geval van echtelijken ontrouw behandeld. De manier, waarop dit psychologisch weefsel wordt ontrafeld, doet denken aan goede staaltjes van psychologische, Fransche romankunst. Het onderwerp en ook de wijze, waarop de noodlotsgedachte zeer suggestief in dit boek is verwerkt, maken het tot voorbehouden lectuur.
— C — *F. A. B.*

H. Courths-Mahler, **8463.**
DE GESLUIERDE VROUW. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1932. (20 × 14) 247 blz.

Deze roman van de veel schrijvende Courths-Mahler zocht het meer in spanning. De titel zegt het al: er is een gesluierde vrouw. En het is nog wel een gesluierde vrouw,die in een kasteel wordt afgezonderd van de wereld. Dat heeft ten gevolge dat de booze wereld van den kasteelheer niet veel goeds denkt. En niet de booze wereld alleen, ook de lieve dochters van 'n naburig landgoed-bewoner weven romantische gedachten rondom den kasteelheer en de gesluierde vrouw die in een slottoren van zijn kasteel gevangen is. De vrouw ontsnapt, krijgt een ongeluk en wordt door een der meisjes met eigen levensgevaar gered. Dat ongeluk is haar ten zegen, zij blijkt de krankzinnige zuster van den nobelen kasteelheer, die haar daarom van de wereld afgezonderd hield. Maar de emoties van dat ongeluk maken haar zieken geest gezond. En haar redster,het kan bijna niet anders, maakt ook den held gelukkig.
Weer een romannetje dat het bij tallooze lezeressen van C. M. best doen zal.
— A — *E. W.*

H. Courths-Mahler, **8464.**
HET VERDWENEN DOCUMENT. Nederlandsche bewerking door Chr. Adamson. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1932. (20 × 14) 256 blz.

Hoeveel boeken zou Courths-Mahler al geleverd hebben. Maar men telle ze dan bij tientallen, ze vinden altijd weer gretig lezers maar vooral lezeressen. En of u en ik nu beweren, dat het met „kunst'' niets te maken heeft en dat het romantische erin toch eigenlijk allemaal naar het zelfde recept geleverd wordt, dat neemt niet weg, dat u en ik ook als we zoo'n roman in handen krijgen toch maar doorlezen, want al is de heldin niet heelemaal echt, het heeft iets van spanning weg en we willen weten hoe het afloopt.
Het verdwenen document is ook spannend, er botsen daarin de offervaardige onschuld van een pleegdochter met sluwe berekening van hebzuchtige erfgenamen. Maar, zooals de geinteresseerde lezeres ook verlangt, de pleegdochter van den rijken ouden heer krijgt de erfenis. Of eigenlijk zij niet, maar zij krijgt den man, die het geld toekomt en dat dus meteen. Schooner kan het al niet. En als tijdpasseering kan dit nogal onbeduidende romannetje van Courths-Mahler dus gerust gelezen worden.
— A — *E. W.*

A. J. Cronin, **8465.**
DE TIRAN. Vertaald uit het Engelsch. *Em. Querido, Amsterdam,* 1932. (19 × 13) 539 blz.

Dikwerf schijnen duivelen in menschengedaante rond te zwerven. Cronin beschrijft in *De Tiran* zoo'n mensch-duivel. Hij verhaalt van een Schotschen koopman Brodie en diens gezin. Brodie is een tiran van bijna legendarische gestalte: haat, wraak, eigenliefde, afgunst bereiken in hem het summum. Scherp contrasteert daartegenover de slaafsche onderdanigheid van zijn gezin, dat hij door zijn tiranie tot in 't bitterste verguist. Brodie raakt aan lager wal, zijn vrouw sterft vroegtijdig van ellende, zijn oudste dochter doet onwetend een misstap en jaagt hij in een stormnacht weg, zijn zoon wil hem in een handgemeen doodschieten en de jongste dochter... verhangt zich. De schrijver heeft wel moed gehad... toch brengt hij het — vooral in de persoonsontleding — tot een pakkende uitbeelding die geenszins naar overdrijving neigt. Een af en toe wat al te realistische uitbeelding eischt een sterk voorbehoud.
— Bc — *J. S.*

Louise Gerard, **8466.**
EEN KRANS VAN STERREN. Vertaald door H. Rappard. *De Combinatie, Rotterdam,* 1932. (20 × 14) 218 blz.

Een Venetiaansche gravin en haar dienstbode houden een ziekelijken Brit gevangen, om hem geld af te persen, waarin zij wonderwel slagen. Hij wordt door toedoen van een Engelsch meisje gered en huwt haar na een vervelend gerekt verstoppertje spelen.
De San Marco te Venetië wordt beschreven als de kruising van een Hindoetempel met Alladinshol, terwijl de schrijfster de levens der heiligen onnoodig in haar verhaal betrekkend zich tot geen hoogere waardeering weet op te werken dan „als zulke menschen in dezen tijd leefden, zou men hen in een krankzinnigengesticht opsluiten.''
Een onbeduidend verhaaltje.
— Bc — *A. G. de B.*

Ivans, **8467.**
HET HAVIKSNEST. *A. W. Bruna & Zn, Utrecht,* 1932. (19 × 13.5) 244 blz. ing. *f* 1.25, geb. *f* 1.90.

Een nieuwe triomf van den Hollandschen detective Gerard van Panhuis.
Het verhaal vangt aan met een geheimzinnige moord en speelt in ons land, de Rivièra en Engeland. Boeiend en vrij vlot geschreven, gaat het toch niet veel verder uit boven de doorsnee-amusementslectuur. Om enkele uitlatingen voor volwassenen.
— B — *M. v. M.*

N. G. Ljeskow, **8468.**
DE PRIESTERS. Vertaald uit het Russisch door S. van Praag. *„De Gulden Ster'', Amsterdam,* 1932. (21.5 × 16) 347 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 4.90.

Het eerste eeuwfeest van Ljeskow's geboorte werd voor den vertaler van dit werk de aanleiding om dezen Russischen priester-roman in het licht te geven.
We leeren hier de levensomstandigheden der Russische geestelijkheid kennen, hun cultureel en ascetische opvattingen en tevens een goed deel van de geloovige volksziel. De verschillende pope-typen en hun mee-leven met de geloovigen hunner kerk zijn met groot talent en fijnen humor uitgebeeld. Maar ook wordt het machtsbewustzijn der hoogere geestelijkheid, de sterke beinvloeding der staatsambtenaren en de groeiende vrijlichterij der jongeren zuiver weergegeven. De verschillende tafereelen worden aaneengebonden door de intrigues, die den hoofdpriester

der plaats de vreugd aan zijn geestelijke bediening vergallen. De diaken Achillan is een onvergetelijke creatie.
Het is geen fel boek, maar het vertegenwoordigt toch op verdienstelijke wijze den groei der Russische literatuur, die in Dostojewsky haar hoogtepunt bereikte.
— **B** — *H. Rongen.*

A. Maat, **8469.**
KONING. *Hollandia, Baarn,* 1932. (22×16) 251 blz. ing. *f* 2.90.
Het gegeven van dezen, lichtelijk op een paar historische puntjes gebaseerden, roman is zeker niet alledaagsch.
In een gezin worden twee heel kleine weezen opgenomen. In het gezin zelf zijn reeds twee jongetjes van ongeveer gelijken leeftijd. Bij een epidemie sterft een van de eigen kinderen. De moeder weet er haar man echter toe over te halen, den aangenomen jongen als gestorven aan te geven, waardoor de heusche aangenomen jongen als een eigen zoon zal beschouwd worden. Waarom dit gevaarlijk en omslachtig gedoe? Wel, de aangenomen kinderen hadden een erfenis te wachten en nu het broertje „dood'' is, komt alles aan het zusje. En als de heusche, eigen jongen uit het gezin daarmede trouwt...
Ja, de slechte moeder, wist wel wat ze deed. Maar als het huwelijk voltrokken is, en er al kinderen komen, verdrinken moeder en heusche zoon. De vader legt een bekentenis af voor de aangenomen dochter, waarna deze sterft. Maar de zoon, die nu weer in zijn naam hersteld is van den aangenomen zoon, wint er niet veel bij, want tengevolge van den verkwistenden aard der gestorven moeder, zijn er meer schulden dan wat anders. Maar de stoere jongeman, Ties, behoeft geen rijkdom en van dat oogenblik af, wordt ons zijn leven als man geschetst, wat het leven van een „Koning'' is. Want Ties is een bijzónder man en Giethoorn kan trots op hem wezen. Want in dat plaatsje speelt dit verhaal, dat rustig geschreven is, maar wel wat veel overbodige détails bevat (teveel liedjes o.a.) en dat een weinig geforceerd eindigt. Zonder litteraire allures, is het toch een boek, dat zeer lezenswaar is en typeerend voor een deel van ons land, waar men niet zoo vaak iets van hoort.
— **B** — *J. H. P. J.*

Guido Milanesi, **8470.**
ANTLY. Vertaald uit het Italiaansch door Ellen Forest. *S. W. Melchior, Amersfoort,* 1932. (13×7.5) 266 blz. ing. *f* 2.90.
Een Italiaansch marine-officier wordt naar het eiland Rhodus gedetacheerd om deel te nemen aan de actie tegen de Turken. Hij ontmoet een Grieksch meisje, Anthy, dat geheel beantwoordt aan het ideaal, dat hij zich van de vrouw gesteld heeft. Het meisje echter wordt bedreigd door een Turksch magistraat, in wiens armen de moeder haar drijven wil. De officier, die haar lief heeft, wil haar beschermen, doch hij wordt weggeroepen om deel te nemen aan een operatie der vloot. Te Rhodus duiken geruchten op, dat zijn eskader is vernietigd. Deze geruchten, door de Turken verspreid, bereiken ook Anthy, tegelijk met een brief van den Turk, dat hij komen zal om bezit te nemen van haar jeugd.
In uitermate zenuwoverspanning springt Anthy van een rots in zee. Zwaar gewond wordt zij opgenomen. Nog verneemt zij, dat haar jongen leeft en haar lief heeft. Dan sterft zij.
Het boek is zeer onderhoudend. De liefde tusschen de twee jonge menschen is fijn gevoeld en weergegeven. Hier en daar doet het boek wat zwaarwichtig aan. Wij gelooven dit in hoofdzaak te moeten toeschrijven aan de overigens goed verzorgde en stijlvolle vrije vertaling door Ellen Forest. Waarom toch al die vreemde woorden voor begrippen, waarvoor wij goede Nederlandsche uitdrukkingen hebben.
Het boek is alleen voor volwassenen.
— **Bc** — *J. F.*

H. J. van der Munnik, **8471.**
GEVANGENISLEED. Vertaald uit het Duitsch door H. J. van der Munnik. *La Rivière & Voorhoeve, Zwolle,* 1932. (21.5×16) 122 blz.
De levensbiecht van een moordenaar en brandstichter, die in de eenzaamheid van de gevangeniscel den ouden vergeten Bijbel weer lief krijgt, zich verzoent met zijn straf en gelouterd als een geestelijk vernieuwde mensch tot het leven terugkeert, waar hij op eigen initiatief zijn beste krachten wijdt aan het zoo moeilijke reclasseeringswerk. Dit boek, waarin de opvoedende kracht van de H. Schrift scherp naar voren komt, is vlot en frisch geschreven. Goede Protestantsche lectuur.
— **B** — *H. Rongen.*

Alfredo Panzini, **8472.**
XANTIPPE. Vertaald uit het Italiaansch door Dr. A. van Wallinga. *„De Gulden Ster'', Amsterdam,* 1932. (20×13.5) 167 blz.
In een roman, door den schrijver een „kleine roman tusschen het antieke en het moderne'' genoemd, voert Panzini Socrates en diens beroemde wederhelft Xantippe ten tooneele.
Al badineerend ontleedt Panzini het „verschijnsel'' Xantippe en past het toe op onzen modernen tijd. De kracht van den schrijver zit in zijn sarcasme, waarvoor niets hem heilig is, zelfs het heilige niet. En daardoor raakt de verdienste van den schrijver dat hij 'n begrijpelijke Socrates of Xantippe heeft uitgebeeld, geheel op den achtergrond. Geen boek voor ons.
— **D** — *J. S.*

Max Pemberton, **8473.**
DE ZEESCHUIMER. Vertaald door Jkvr. H. Rappard. *De Combinatie, Rotterdam,* 1932. (20×14) 256 blz.
In schrille kleuren wordt den lezer door den schrijver Kapitein Black voor oogen geschilderd, die met zijn allermodernst uitgerust schip, uit wraak tegen de menschheid zeeroover ij pleegt en de wereld in opschudding brengt, totdat hij het onderspit moet delven en omkomt.
In dit verhaal komen de meest woeste tafereelen voor en zijn de dooden niet meer te tellen.
De krachtige figuren der hoofdpersonen zijn goed volgehouden en neemt het sentimenteele liefdeselement slechts een uiterst geringe plaats in.
Voor hen die niet bang zijn voor iets griezeligs een boeiend boek.
— **B** — *A. C. de B.*

Pierre Souvestre **8474.**
en Marcel Allain,
FANTOMAS DE VERRADER. Vertaald door Jkvr. H. Rappard. *De Combinatie, Rotterdam,* 1932. (20×14) 302 blz.

Reeds vele spionnageverhalen hebben de verderfelijkheid en geheimzinnigheid van spionnage ons voor oogen pogen te stellen. Ook dit verhaal over het ontvreemden van belangrijke plannen en stukken van Frankrijk ten dienste eener vreemde mogendheid doet in geheimzinnigheid en schurkachtigheid voor anderen niets onder.
Fantomas, die reeds in vorige verhalen ons als de aalgladde aartsbandiet is beschreven, heeft hier weer de hand in het spel. Natuurlijk wordt hier weer gul met het woord „maitresse'' omgesprongen — anders zou het geen spionnageverhaal zijn — doch gelukkig blijven de gevallen maar beperkt tot de aanduiding der verhouding.
Het verhaal bevat heel aardige gedeelten, afgewisseld door passages, die doen denken aan de naive onwaarschijnlijkheid, waarmede een kind een griezelig verhaal poogt te fantaseeren.
Aan het einde ontsnapt Fantomas en zal wel weer een nieuw boek noodig zijn, om hem te doen vangen. Voor ouderen kan deze lectuur als tijdpasseering dienst doen.
— Bc — *A. C. de B.*

Piet Visser, **8475.**
DE ZEVEN FONTEINEN. *H. van Munster, Amsterdam,* 1931. (21×16) 252 blz.
Het bekeeringsverhaal van een „fijn''-gereformeerden jongen, die eerst communistische leider wordt en aan straatrelletjes meedoet om ten slotte als katholiek-geloovige in zijn leven het water der zeven Fonteinen van Christus te laten binnenstroomen. Het is meer een bekeeringsverhaal dan een roman; daarvoor wordt er te veel aandacht besteed aan de levensbeschouwing en te weinig aan de personen en het milieu; daarvoor is er ook een te nuchtere zakelijkheid, die zelfs het bekeeringsverhaal als zoodanig meer objectief dan subjectief maakt. Maar dit neemt niet weg, dat er spanning zit in dit boek: de opstijging naar omhoog, uit de dwaling tot het licht en, dat deze spanning een vervoering wordt, die ons een dieperen kijk geeft op het ondergrondsche leven van 's menschen ziel. Daarom is het ook zoo'n jubelende, wel-doende belijdenis van het geluk om de gevonden waarheid.
— B — *F. H.*

Edgar Wallace, **8476.**
DE HERTOG IN DE VOORSTAD. Vertaald uit het Engelsch door G. R. *Seyffardt, Amsterdam,* 1932. (19.5×13.5) 231 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.25.
Een buitengewoon amusant boek. In een Engelsch stadje duiken vanuit de Far West een hertog en zijn vriend op, installeeren zich daar in een der schablone-landhuisjes en raken in voorstadsverwikkelingen en liefdesbetrekkingen terecht. De verwikkelingen zitten in de war als de Gordiaansche knoop, doch de jolige hertog weet er mee om te springen en brengt na veel avonturen alles op z'n plaats.
— A — *J. S.*

FRANSCH.

Jean Desbordes, **8477.**
LES TRAGEDIENS. *B. Grasset, Paris,* 1931. (18.5×12). 176 blz.
De geschiedenis van een jongeman en zijn moeder in hun onderlinge verwantschap, conflicten en liefde. Beiden hebben een abnormale karaktertrek gemeen, die vooral door den auteur belicht wordt. Hierdoor is het eenzijdiger dan het had behoeven te zijn. Bovendien wekt het verhaal den indruk nog niet te zijn losgekomen uit de persoonlijke herinneringen van den schrijver. Het is te schraal van inhoud en vooral van weergave; niet voldoende geobjectiveerd.
— Bc — *G. v. R.*

(Zonder naam), **8478.**
CARROUSEL DE WASHINGTON. *Librairie Stock. Paris,* 1932. (19×12). 288 blz. ing. Ffr. 15.—.
De onbekende schrijver van dit boek heeft de gelegenheid gehad in de politieke wereld der Verg. Staten lang en secuur achter de schermen te kunnen kijken. Wat hij daar aan chicanes en combinaties, aan intrigues en diplomatieke bedriegerijen heeft opgemerkt, vinden we op geestige, dikwerf zeer puntige wijze in de diverse hoofdstukken dezer uitgave verhaald. In een bonte carrousel zien we ze voor ons de politiekers, de Wallstreetgoden, de diplomaten, afgevaardigden van de volksvertegenwoordiging, hooge ambtenaren en vooral niet te vergeten al de schoone vrouwen dezer heeren. Onbarmhartig worden ze allen belicht en we krijgen een zeer zeldzamen kijk op dat alles, wat zich aan ons opdringt als „Amerika''. Ook aan de pers en aan de schandaalkroniek is alle aandacht gewijd.
— Bc — *J. S.*

DUITSCH.

Joseph Delmont, **8479.**
DIE GAUNERFAHRTEN DES TIM SHEA. Geïllustreerd door Hans Michaelis. *Weltbücher Verlag, Berlin-Friedenau,* 1932. (12.5×8) 256 blz.
Kris en kras trekt Tim Shea door de Vereenigde Staten van Amerika. De schrijver laat hem vele en vermakelijke bandietenstreken uithalen, zooals ze alleen verondersteld mogen worden in het land der onbegrensde mogelijkheden. Ongetwijfeld zijn deze bandietenstreken, evenals zoo vaak bij badinage, gechargeerd waar zij zijn als zoodanig bedoeld en geven ondertusschen toch een aardigen kijk op dit land van „tramps'', „bootleggers'', „speak-easy's'', corrupteerende ambtenaren. Zij zijn bovendien doorspekt met echten Amerikaanschen humor. Delmont blijkt een uitstekend kenner van de Amerikaansche volks-psyche te zijn. Dit komt in deze gebundelde schetsen duidelijk naar voren. In de „Cobolt-mine'' stelt de schrijver ons den held, der financieelen oplichter van Wallstreet voor. In „Dritter Grod'', maakt de lezer kennis met de practijken der Amerikaansche politie. In de „Heiliger van Hauerstrow'' steekt hij de draak met het bijgeloof en de lust tot secte-vorming onder de Amerikanen. Men hoeft dit boekje niet in handen te geven van al te jeugdige personen. Zij hoeven geen kennis te nemen van deze bandietenstreken. De ouderen zullen er echter eenige prettige uren aan beleven. Zij lezen het gerust, het zal hen bevallen.
— A — *J. F.*

Karl Figdor, **8480.**
DER NARR DER LIEBE. *Dr. Selle-Eysler, Berlin,* 1932. (12.5×8) 240 blz. ing. M. 4.50.
Grotesk noemt de schrijver zelf dit roman-product Inderdaad: grotesk. Of liever gezegd: onzin „Quatsch'', zooals de Berlijner het zoo kernachtig zegt. Wij zullen er dan ook niet meer woorden

aan besteden, temeer daar het boek bovendien beslist ontraden moet worden.
— D — *J. F.*

Norbert Jacques, **8481.**
DAS TIGERSCHIFF. *Drei Masken Verlag, München,* 1932. (14×9) 231 blz.

Schr. grijpt met gedurfden greep zijn onderwerp, dat reikt over zeeën en over landen, over volkeren en nationaliteiten. Hij zet er ons midden in. Maakt ons deelgenoot van zijn avonturen, die wij mede ondergaan, omdat de verteller beschikt over een dramatisch voorstellingsvermogen, waaraan niet is te ontkomen. Hierdoor moet zijn gehoor hem volgen, tot het meest fantastische einde toe.
De roman van den haat zouden wij dit boek willen noemen. Een excentrieke Zuid-Amerikaan vaart maandenlang in zijn jacht over de eenzaamheid der oceanen. Hij wordt gedreven door de stormen, die huilen rond zijn schip en door de manie, die in zijn mallotig brein heeft post gevat, dat hij moet vinden de geheimzinnige rots in zee, die bestaan moet, doch niet op de scheepskaarten is te vinden. Op dit jacht is de kleine bemanning geheel op elkaar aangewezen.
Twee vrouwen. Drie mannen. Eenige matrozen. Ziedaar het conflict. Ineens. Nuchter. Niet te ontkomen. Door het steeds op elkaar aangewezen zijn, ontstaat jaloezie en twist. De geringste fouten zien de varenden van elkaar. Zij nemen overdreven afmetingen aan, totdat de haat komt, de haat om de vrouw, de haat om elkaars niet meer te dulden nabijheid. De haat leidt tenslotte tot deze fantastische avonturen en uitbarstingen van menschelijke lagere hartstochten, gevoed door de niet meer te verduren eenzaamheid.
Spanning en tempo kenmerkt naast forsche taal tenslotte dezen roman. Al doet de bandteekening, die wij niet gelukkig kunnen noemen erger veronderstellen, wij behoeven het boek voor volwassenen met levenservaring niet te ontraden.
— Bc — *J. F.*

Gustav Renner, **8482.**
FEUER IM OSTEN. *L. Staackmann, Leipzig,* 1932. (13×8) 317 blz.

In het Verre Oosten, in Azië hebben reizigers een berg ontdekt, die des avonds een fosforiseerend licht verspreidt. Men denkt met een natuurverschijnsel te doen te hebben. Aldus luidt een bericht, dat een Duitsch reis-journalist in een Engelsch blad aantreft.
Hij gelooft niet aan een natuurverschijnsel en vertrekt in gezelschap van zijn zuster en een Oostenrijkschen berg-gids naar genoemden berg, de Bogdoola in Oost-Azië.
Zijn vermoeden blijkt juist. Geen natuurverschijnsel vindt hij er, doch wel de werkplaatsen van Azië's heerscher Daibur-Chan, waar de wapenen gesmeed worden tegen het Westen. Over verschrikkelijke wapenen beschikken deze Aziaten. Zij kennen de doodende stralen, samengesteld uit de geheimzinnige elementen, die ook den berg verlichten. Vernietiging beteekent dit. Onzichtbare vernietiging voor het Westen. Niet te weerstaan, het Noodlot, dat van het Oosten komt over het Westen.
Het reisgezelschap wordt door de bergbewoners gevangen genomen.
Ondertusschen rukte Engeland op tegen het Oosten. Zege-bewust, met vliegtuigen, torpedobooten en kruisers. Zij worden vernietigd door de onweerstaanbare kracht der doodende stralen en door de wilskracht der Aziaten.
Wilsoverbrenging, in Europa een varieté-nummer in het Oosten geworden tot een wetenschap, doelbewust, gericht op den ondergang van het Avondland.
Doch de natuurkrachten zijn sterker dan Khan's wil. Een natuurramp vernietigt den Bogdoola. Niets blijft Khan over dan de menschelijke liefde, gesymboliseerd in de zuster van den journalist, die een groote liefde heeft opgevat voor den heerscher, van Azië, die in de stille uren een arm en eenzaam menschenkind is.
Nog is het Avondland gered...
Doch als een profetie zegt de schrijver: „Jaren later bemerkten reizigers in Azië een fosforiseerend licht, dat over fabrieken en werkplaatsen verspreid lag."
Het Fantoom Azië!
Feuer im Osten!
„Maar", aldus eindigt de schrijver, „Europa had zoovele zorgen, dat het geen tijd had zich daarover druk te maken"......
Dit is het gegeven, dat Gustav Renker in zijn toekomst- en rassenroman *Feuer im Osten* verwerkt, en vervuld heeft met een bijna angstwekkende spanning en een aangrijpende handeling. Een roman, zooals er slechts weinige worden geschreven. Een boek, dat onze belangstelling ten volle verdient. Stout opgezet. Forsch uitgewerkt. Boeiend. Fantastisch. Het houdt den lezer gevangen tot aan het einde toe.
Eenige uitlatingen over Christus' liefdeleer zijn voor ons niet aanvaardbaar. De onjuistheid der stellingen is echter voor ervarenen zoo duidelijk, dat wij het boek voor hen niet behoeven te ontraden.
— Bc — *J. F.*

Adam Scharrer, **8483.**
DER GROSSE BETRUG. *Agis-Verlag, Berlin,* 1931. (19×13) 302 blz.

Een snelle serie tafereelen, die een aanklacht vormt tegen „het groote bedrog", tegen een onlogischen en bedriegelijken loop der dingen, waaronder de Duitsche arbeiders vóór, tijdens en na de inflatie te lijden hadden. In hoeverre gebeurtenissen in hun gunstige of ongunstige opvolging bedriegen kunnen en of een aanklacht daartegen effectief kan zijn, dat is een andere vraag. Feit is, dat deze ketenvan suggestieve *tranches de vie* in zijn feillooze aaneenschakeling een scherper beeld geeft van een stuk actueele geschiedenis, dan men door krantenlectuur had gekregen, wat niet wegneemt, dat er in dit boek onaanvaardbare dingen staan.
— C — *F. A. B.*

Fedor Stepun, **8484.**
DIE LIEBE DES NIKOLAI PERESLEGIN. *Carl Hanser, München,* 1932. (22×16) 350 blz. geb. M. 9.50.

Fedor Stepun, 'n bekende publicist, een der voortreffelijkste Russische stylisten, heeft een roman in briefvorm doen verschijnen. De roman draagt den naam van den eenigen schrijver dezer brieven, van zijn held Nicolai Pereslegin. De schrijver noemt zijn roman een philosophischen roman. En werkelijk wordt daarin veel en onduidelijk gephilosopheerd over de liefde tot de vrouw, nog meer wordt er geanalyseerd — en in den

barokke vorm ontstaan het barokke wezen van den misleider en misleidende en vitter, 'n figuur die we heelemaal niet sympathiek kunnen noemen. Onsympathiek doet niet slechts zijn geestelijke onhandigheid aan, zijn grenzeloos intellectueel egoïsme, de karaktertrekken van het kunstenaarschap, namelijk conquetterie, zelfadoratie en geestelijk snobisme, verwerpelijk is vooral in hem de luchthartigheid, die grenst aan 't gewetenlooze, de manier om het leed en droefheid in een rouwstoet van leege woorden om te zetten, waarbij de kern vervliegt en waarvan slechts de vooze rhetorische galm hangen blijft. Deze held lijkt wel eenigszins op de vader in Pirandello's *Zes personen zoeken een auteur*, ook hij is bezeten door den duivel van 't experiment. Hij experimenteert en schrikt voor niets terug. Hij maakt zich in philosophie klaar voor thuis en voor daarbuiten. Thuis is de liefde, die hem boeit, sophisch-suggestief kwelt. Hij neemt zijn experimenten ernstig op, ja wat meer zegt, ofschoon hij weet dat ze verderfelijk zijn, zet ze voort. Het zieleleed dreigt nu geesteziekte te worden, maar de zelfingenomenheid, de verliefdheid op 't gemakkelijk te spinnen verhaal, de experimenteerwoede drijven hem steeds verder en verder tot eindelijk de eene vrouw van daar buiten zich doodt en de andere, die van thuis, zijn echtgenoote, wegloopt. Nu ziet hij in (zoo beweert hij tenminste) dat zijne theorieën zijne „waarheden'' valsch waren. „Ieder mensch'', zegt hij, is verantwoordelijk niet slechts voor zijn handelingen, maar ook voor zijn wezen, en ieder zelfs de meest wankel schijnende waarheid staat zedelijk duizendmaal hooger dan de parademarsch van de illusie, „onders welks lawaai ik 'n heel leven ben voortgeschreden.'' „Thans'' zegt hij, „nu de blinddoek van mijn oogen gevallen is, is 't mij duidelijk, dat de volheid en de vervulling der liefde niet op den illusionairen weg der droomerijen, maar op den weg van 't levendig religieus geloof aan de onsterfelijkheid der ziel te verkrijgen is.''
Of deze woordverandering ook een innerlijke ommekeer beteekent, is nochtans te betwijfelen. Misschien is 't slechts een grafrede op het mislukte experiment, waarop binnenkort 't huwelijk met een nieuwe aardsche verlokking volgt. Afgezien van eenige gezwollenheid in de gevoelsuitdrukking is 't boek literair bezien 'n superieur werk te noemen. Ethisch echter is een streng voorbehoud gewettigd.
— C — *Dr. H.*

ENGELSCH.

Julian Green, **8485.**
CHRISTINE. Vertaald uit het Fransch door Courtney Bruerton. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5×11.5) 285 blz. ing. M. 2.00.

Green, waarover hier reeds werd gewaagd in de Fransche kronieken, is werkelijk een ongewoon krachtig talent. En al berust zijn roem hoofdzakelijk op zijn romanwerk, deze korte verhalen, de eenigste trouwens die hij heeft gepubliceerd, doen beslist niets af aan dien roem. Ze zijn wel uiterst somber van toon doch literair gesproken buitengewoon fijn en we voelen op slot van rekening een diep medelijden met de verschillende figuren die hier worden uitgebeeld: den eigenaardigen passagier op den Leviathan, Christine en Odile en O'Donovan. Een eigenaardige figuur is Jalon in „The keys of Death'', iets heelemaal buiten de gewone lijn van den schr. Typisch is ook dat Green zich niet beperkt tot drie figuren zooals in zijn romans doch er een vierde persoonlijkheid bijvoegt, die echter geen toemaatje is doch de handeling even bewust draagt en meeleeft als al de anderen. Opvallend is ook, vooral in het juist genoemde verhaal, de nadruk die Green legt op natuurschildering, die in zijn andere werken gewoonlijk wordt verwaarloosd. Sommige passages herinnerden ons de *Confessions* van A. Symons en elders dachten we aan Proust en Edg. Poe. Doch dit neemt niet weg dat we hier voor oorspronkelijk werk staan, uitmuntend door psychologisch doorzicht en vooral die ongewone gave, ondanks het weinig aantrekkelijke onderwerp, de aandacht tot het einde gaande te houden. Wat de vertaling betreft: over 't algemeen lezen we er te veel den Franschen tekst doorheen; er komen veel te veel Fransche woorden in voor. Werkelijk foutieve dingen komen er niet in voor; wel echter verschillende zaken die een echte Engelschman zoo niet draaien of zeggen zou. De vertaler deed goed even het jongste boek van H. Belloc: *On translation* door te lezen. Hij zal dan begrijpen dat men een „volmaakt'' schrijver als Green, geen dienst bewijst met een „onvolmaakte'' overzetting en dat men zijn eigen volk nog meer leidt tot dien „isolated pride'' die het al voldoende karakteriseert. Overigens een boekje enkel voor volwassen fijnproevers.
— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

R. Brimley Johnson, **8486.**
FANNY BURNEY AND THE BURNEYS. Geïllustreerd. *Stanley Paul & Co., London W.C.* 2, 1926. (22×14). 407 blz. geb. Sh. 16.—.

De voornaamste persoonlijkheid uit de heele Burney-familie, was Fanny. Haar vader was organist en ging zoo op in zijn hartstocht voor muziek, dat hij de opvoeding van zijn dochters verwaarloosde en ze alle dan ook zelf haar leven liet vormen. „Evelina'' kwam anoniem uit in 1778, maakte haar beroemd en bracht haar de vriendschap van Dr. Johnson. In 1782 volgde Cecilia dat niet zoo populair was als het voorgaande boek, doch een enormen verkoop vond en haar in relatie bracht met Burke. Mrs. Delaney bracht haar in aanraking met het hof waar ze benoemd werd tot Second Keeper of the Robes. Dit leven beviel haar echter niet lang en in 1791 kreeg ze haar ontslag met L. 100 pensioen. Ze had intusschen een blijspel geschreven: *The Witlings*, dat niet werd opgevoerd, en doorgewerkt aan haar *Diary* waarin we een trouwen spiegel vinden van het leven aan het hof van die dagen. In 1793 huwde ze met Gen. D'Arblay en moest toen van haar pensioen bestaan. Om haar inkomen te vermeerderen schreef ze een drama: *Edwy and Elvira*, dat mislukte. In 1795 verscheen bij onderschrijving een andere roman Camilla, die haar letterkundige faam niet vergrootte maar wel haar geldelijk vermogen. Ze leefde dan enkele jaren in Frankrijk met haar man en in Engeland weergekeerd gaf ze haar laatsten roman: *The Wanderer*, een totale mislukking. Ze publiceerde ten slotte het leven van haar vader: *Memoirs of Dr. Burney*, in 3 deelen, en stierf, 87 jaar oud, in 1840.
Schrijver heeft dan ook zijn titel juist gekozen, al valt oogenschijnlijk de verhouding in het verdeelen van het boek niet ten haren voordeele uit. We kunnen immers voor haar persoonlijk

Diary and Letters naslaan, waarvan schrijver enkel een aanvulling geeft. Ze is wel erg décousu, maar de stukken zijn toch afzonderlijk ook genietbaar.
Al beamen we Schr.'s meening dat „de heele familie haar aandeel heeft gehad in Fanny's werk en sukses", van zuiver letterkundig standpunt uit beschouwd, kunnen we geen vrede hebben met de haast 200 bldz. die aan Fanny's zuster Susan worden besteed. Als we het gehalte en den stijl van die pennevruchten beschouwen, kunnen we de publikatie ervan enkel als een daad van pieteitsvolle hulde betitelen.
Fanny is nog niet eens zoo'n beteekenisvolle persoonlijkheid, dat eenvoudige kletspraat met haar, in brieven of anderszins publiciteit waardig moet worden geacht. Van invloed op Fanny's letterkundige produktie kan geen spraak zijn, wijl ze ver beneden haar staat. Toch heeft men beweerd dat ze het evenver had kunnen brengen als haar zuster. Uit deze 200 bladzijden van haar hand valt evenwel geen enkel argument te halen. Het interesseert ons bitter weinig of ze een tand laat trekken, hoeveel paar kousebanden ze gebruikt, e.d.m.
De aanvullingen op Fanny's *Diary* die schr. ons geeft zijn heel wat belangwekkender. We hooren een heele hoop interessante dingen over reizen in 't begin der 19de eeuw, over de Anglomanie der Franschen, Mad. de Staël, het Institut de Mad. Campan in Parijs enz. Vooral haar nota's over Mad. L. Bonaparte, de la Fayette en Murrat en haar mededeelingen over Mrs. Thrale's huwelijk met Signor Piozzi, hetwelk haar de vriendschap van Johson deed verliezen, zijn alleszins lezenswaardig.
Overigens, om het gegeven zelf, om de manier waarop het door den schrijver, ingeleid, verdeeld en gekommenteerd wordt, en de vele belangrijke en interessante illustratie's een zeer merkwaardig boek niet alleen voor het Engelsche doch ook voor het Fransche geestesleven in de 18e eeuw.
— **Bc** — *Dr. Raph. Kreemers.*

W. Somerset Maugham, **8487.**
CAKES AND ALE. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5×11.5) 287 blz. ing. M. 2.00.

Dit is een der drie boeken waarrond in den laatsten tijd heel wat herrie is geschopt in 't Engelsche literaire kamp. Eerst heeft men W. Lewis aangevallen omdat hij in *The Apes of God* de Sitwells zou gecaricatureerd hebben. Toen is men J. Middleton Murry te lijf gegaan, omdat hij een caricatuur in plaats van een autobiographie zou gegeven hebben van D. H. Lawrence in *Son of Woman.* En ten slotte heeft men het Maugham kwalijk genomen, dat hij in dit boek een parodie gemaakt zou hebben op Th. Hardy. Wat er ook van zij, betwijfeld moet het worden of iemand dit boek van M. lezen kan zonder aan Hardy te denken. En die indruk wordt nog sterker als men ziet dat geweldig veel geschreven wordt over een voorbereiding van een biographie van Hardy, waarin z'n tweede vrouw geïnteresseerd is. Oogenschijnlijk heeft het boek echter volstrekt niets met Hardy te maken. Edw. Driffield, de held van dit boek, is een aanvankelijk weinig bekend en bemind romancier doch met de jaren komt de roem en de onsterfelijkheid. Hij wordt door zijn eerste vrouw verlaten, die met een Liebhaber naar Amerika vlucht en huwt dan later met zijn verpleegster. Alroy Kear moet op aanvraag zijn leven beschrijven en wendt zich tot Ashenden om allerhande bijzonderheden uit dat leven. Die worden dan ook gegeven, zelfs de meest intiemste, en er komen zelfs passages bij te pas die meer op pornographie dan op biographie gelijken. Dit gebeurt weliswaar maar een paar keer. Doch het kan ons niet beletten het boek af te keuren, moraliter gesproken. Het is jammer want de stijl is zoo goed, de humor zoo kostelijk en het sarcasme, waar het te pas komt zoo bijtend, dat we anders het werk hadden kunnen recommandeeren. Er komen enkele blz. in voor, b.v. over het verdeelen van de literaire bedrijvigheid, over den Engelschen adel, de schoonheid in de kunst, het leven van een schrijver, de literaire camarilla's en zoo'n mooie karakteruitbeeldingen dat het literair gesproken werkelijk de moeite waard is. We weten dat M. erg satyrisch is aangelegd. Daarom vermoeden we, dat zijn voornaamste opzet is den draak te steken met de houding van het publiek tegenover literatuur. Doch het cynisme ligt er hier en daar een beetje te dik op, om het boek ook als dusdanig zoo maar zonder meer te recommandeeren.
— **C** — *Dr. Raph. Kreemers.*

Guy Thorne, **8488.**
WHEN IT WAS DARK. *Stanley Paul & Co., London,* 1932. (24×16) 372 blz. geb. S. 3/6.

Hier hebben we inderdaad te doen met een apologetische roman veel geprononceerder dan wij zulks in de laatste romans van Bourget vinden. De geschiedenis van een verschrikkelijke samenzwering waarin Mr. Schnabe, een multimillionair en Godshater, zijn geld gebruikt tot bestrijding van de christelijke waarheden. Zijn haat gaat zoover, dat hij een middel verzint om de fundamenteele waarheid van ons geloof: „het feit der verrijzenis" te maken tot een hysterisch verzinsel der apostelen. De geldelijke verlegenheid van den moreel diep gevallen archaeoloog Llwellyn is hem een welkome gelegenheid deze te bewegen hem te helpen in dit werk der hel. Llwellyn maakt den valschen Griekschen tekst, die hij in samenwerking met een omgekochten Griek grift in een steen van een graf bij de poort van Damascus: „Ik, Joseph van Arimathea, nam 't lichaam van Jesus den Nazarener weg van de plaats waar 't eerst werd neergelegd en verborg het op deze plaats."
Zelfs de meest bekende oudheidkundigen worden misleid. De publicatie's van deze alles omvergooiende ontdekking in de grootpers van Europa heeft onmiddellijk zijn terugslag op de sociale, economische en moreele verhoudingen en de geheele wereld. Heel wat vooraanstaande geloovige leeken en geestelijke leiders speciaal in Engeland zijn terneergeslagen. Zou men dan 19 eeuwen misleid zijn geworden? Enkele personen echter wachten werkend en biddend de toekomst af. O.a. de meest sympathieke figuur, de jonge hulppredikant Gortre. Hij toont een praktischen psychologischen kijk te hebben op zijn volk en zal met zijn geestdrift en zijn onverpoosd werken het christenvolk redden van den ondergang. In samenwerking met Miss Gertrude Hunt, een vroegere vriendin van Llwellyn en zijn trouwen makker Harols Spence zal hij den triomph der waarheid bewerken.
Dit werk kenmerkt zich door een bijzonder enthousiasme in de verdediging van de Christelijke waarheden speciaal van de fundamenteele Pau-

listische waarheid der Verrijzenis, en 'n ongewone climax in 't verloop der geschiedenis, die den lezer tot op 't einde in de grootste spanning houdt. We dienen er echter eraan toe te voegen dat 't geen Roomsch boek is.
1e. De roomsche leerstellingen welke er terloops in aangehaald worden zijn teneenenmale onjuist.
2e. De passage waar de zondige verhouding van den gehuwden Llwellyn ten opzichte van Gertrude Hunt wordt beschreven, maken dat 't boek niet geschikt is voor iedereen.
Desniettemin „a remarkable book".
— Bc — *E. H.*

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

O. Blumenthal, 8489.
G. Kadelburg,
JAN ONGELUK. Vertaald uit het Duitsch door Jac. de Vos. *J. Heijnis Tsz., Zaandijk,* 1932. (17×11.5). 144 blz., ing. *f* 2.—.
De hoofdpersoon is een eerste-klas pechvogel. Alles loopt hem tegen. Uit een vermeend rendez-vous tusschen hem en een onbekende dame aan het strand te Ostende, ontstaan allerlei vermakelijke verwikkelingen, wel in staat de toeschouwers een paar uur te amuseeren.
W. Blokveld.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Joris Eeckhout, 8490.
EEN INLEIDING TOT KAREL VAN DE WOESTIJNE. Geïllustreerd. *C. A. J. van Dishoeck, Bussum,* 1932. (18×22). 144 blz.
Na de herinnering, tans deze Inleiding. Eeckhout verontschuldigt zich, dat de tijd nog te kort is, om een volledig beeld van schrijver en mens te ontwerpen. Wijst tevens op het gevaar van te veel veronderstellingen, bij hen, die geen tijdgenoot meer zijn of kunnen raadplegen. Afgezien van dit alles komt dit boek niet hoger dan een verdienstelike causerie over een vriend, die tevens dichter was en nu door Eeckhout met geweld naast Gezelle en Vondel, en...... boven Valéry en George moet staan. 't Zit wellicht in onze natuur, die sterke afkeer vertoont voor meetings e.d., maar haast zou Karel van de Woestijne er aan bewondering bij ons inboeten, als hij een meer getuigend dan krities onderscheidend vriend nodig heeft, die als een heraut hem voorgaat.
Het opstel kon ook wat geserreerder zijn. Waartoe dat geredetwist over het feit of Van de Woestijne al of niet de invloed van de Régnier heeft ondergaan en daar zelfs Verwey-George bij te slepen? Het boek bevat zinnen als: „van de diep-menschelijke oprechtheid van den mensch, de gave eerlijkheid van den artist en de strakke eenheid van zijn werk."
Mooie portretten en een goed geslaagde keuze uit des dichters werk, maken het geheel tot een goede aanwinst in de boekerij.
Teo de Witte.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

J. Langdon-Davies, 8491.
DE GROEI VAN ONS WERELDBEELD. *H. P. Leopold, Den Haag,* 1932. (24×16). 292 blz. *f* 3.90.
De lezing van het boek was ons een groeiende ergernis. Het is onbegonnen werk de tallooze dwaasheden, die in dit quasi-wetenschappelijk prul worden gedebiteerd ook maar aan te stippen; er wordt maar raak beweerd, allerlei bakerpraatjes moeten dienst doen als argumenten; de bedoeling van de auteurs (de vertaler doet er hier en daar nog een schepje op) ligt er duimen dik op; den argeloozen lezer evolutie-ideeën op te dringen en hem de wijsheid bij te brengen dat de Wetenschap de dwaasheid heeft aangetoond van den Christelijken godsdienst; boerenbedrog van de ergste soort. Voor minder ontwikkelde lezers verwarrende, verderfelijke lectuur; voor wetenschappelijk geschoolden, zonde van den tijd, die zij aan de lezing besteden.
Dr. W. Jacobs.

Reinhart, 8492.
GA ZELF BIJEN HOUDEN. Geïllustreerd. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (21×15). 131 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.25.
Imker Reinhart vraagt in dit boekje de aandacht en belangstelling van toekomstige bijenhouders en -telers voor het bijenvolk, opdat zij er van den aanvang af even veilig en zaakkundig mee om kunnen gaan als een imkeres of imker met jarenlange practijk.
Het is noodig den geest, welke de bijen bezielt, te leeren kennen en doorgronden. Want hoe dieper men den ingewikkelden, maar wonderlijk geordenden samenhang in de bijenmaatschappij doorschouwt, des te meer genot men zal ondervinden van het zelf-bijen-houden.
Dit is dus geen handboek over bijenteelt, doch slechts een weergave van enkele inzichten, welke de bijen den imker zelf bijbrengen.
Het boekje kan niet onze volledige instemming hebben, daar de schrijver hier en daar in bespiegelingen betreffende de idealen van de gemeenschap en den toekomstigen heilstaat vervalt, welke tegenspraak uitlokken.
Een practische maandkalender en een aantal fraaie foto's besluiten het overigens nuttige boekje. *W. Blokveld.*

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

Lisbeth Burger, 8493.
WERKLOOS. *Andries Blitz, Amsterdam,* 1932.
Hier geeft de schrijfster een ontstellend beeld van deze groote diepe ellende, de werkloosheid, die in zoo heel veel gevallen den wil en het weerstandsvermogen van den mensch meedoogenloos doodt en in slechts weinige, zeer weinige gevallen bij haar slachtoffer de macht en den moed vindt zich staande te houden.
Deze opeenvolging van close-up's voor de loketten van de arbeidsbeurs geeft ons de groote film der ellende te zien, helaas de meest actueele.
Werkloos toont ons duidelijk, dat een werklooze, het systeem dezer eeuw, niet is een beroeps nietsdoener, al zijn er ontegenzeggelijk die werk zoeken, maar bidden, dat ze 't niet krijgen.
Werkloos is een S.O.S. in den storm. *B. S.*

Prof. Dr. Adolf Keller, 8494.
SOCIALE PROGRAMS DER KERKEN EN

VRIJE GODSDIENSTIGE ORGANISATIES. *P. aen Boer, Utrecht,* 1932. (24×16) 122 blz. ing. *f* 1.20.

Uit den titel van dit mooie, leerzame boek zou men terecht verwachten, ook een breede beschouwing gewijd te zien aan de monumentale sociale programs van 't Katholicisme, met name aan de Encycliek „Rerum Novarum", reeds van Paus Leo XIII en „Quadragesimo Anno" van Paus Pius XI. Dat dit niet is geschied, is voor dit boek een groot tekort. 't Kan niet anders, of ook elk onbevooroordeeld niet-Katholiek zal de sociale punten, in deze beide encyclieken duidelijker opgezet, scherper omlijnd en logischer zien toegepast, dan in welk sociaal program, dat in dit boek uiteengezet wordt. Ook de Encycliek „Casti Connubii" met haar heldere kijk ook op de nieuwste stroomingen had wel eens plaatsje verdiend. Al heeft de schrijver en samensteller van dit boek zeer nuttig werk gedaan, in 't licht van 't bovenstaande blijkt zonneklaar, dat er een groot tekort in te vinden is. Dit vooropgesteld, blijft het evenwel een nuttige gids, om te leeren zien, wat de niet-Katholieke Christenen trachten te verbeteren, op het breede sociale terrein, waar in zoo menig punt ook trouwe samenwerking met het Katholicisme gewenscht en noodig is.

P. Constantinus O.Cap.

Gerard Knuvelder, **8495.**
DE MYTHE NEDERLAND. *Paul Brand, Hilversum,* 1932. (18×11.5) 197 blz.

De mythe Nederland, beschouwingen over het nationaal en koloniaal vraagstuk, is een accommodatie van het beginsel van Mussolini, voor wie de mythe een prikkel en hoop is, een geloof en een moed in de grootheid van het Italiaansche volk. Voor Knuvelder is de mythe Nederland: het geloof aan de (mogelijke) grootheid van het Nederlandsche volk, van den Nederlandschen staat, en wel van Groot-Nederland met Midden-Nederland als centrum over de staatkundige grenzen van Holland en België heen. Steunend op het nationaliteitsbeginsel tracht de schrijver een oplossing te geven aan de actueele vraagstukken die op eerste en voornaamste plaats Midden Nederland (vooral Brabant en Limburg) aangaan, hij wil daardoor vormkracht geven ten opzichte der nationale deugden van het Nederlandsche volk, ten opzichte van de staatkundige strevingen in Groot Nederlandsch opzicht ook, ten opzichte van de nationale en staatkundige taak geschapen door de mondingwording van ons koloniaal gebied: Indonesië. In dit verband zet de schrijver ook de roeping van het Nederlandsche volk uiteen: tegenover het eng nationaal Hollandsch standpunt laat hij de ekonomische en sociale positie van Midden Nederland in Groot-Nederland uitkomen, welke perspectieven Midden-Nederland door zijn landbouw, nijverheid, waterwegenstelsel en sociale problemen voor Groot Nederland opent, hoe Midden-Nederland met Nederland ten Noorden en ten Zuiden in een economische samenhang is, en een eenheid vormt. Schrijver legt er vooral den nadruk op dat het sociaal-economisch probleem voor de vrijwording van Midden-Nederland zoowel als voor Vlaanderen van alles beslissend belang is. In dit boek worden voor Brabant en Limburg nieuwe banen uitgestippeld, het heeft bovendien nog een sterk propagandistisch karakter. Dit vermindert echter de waarde der gegevens niet die hij voor zijn thesis aanvoert, al moeten de conclusies van den schrijver ons tot voorzichtigheid stemmen. Voor de opheffing en bloei van Midden-Nederland wil de schrijver zijne ideëen in breeder kringen laten doorwerken en allen tot medewerking opwekken. Jammer dat de schrijver in een minachtende toon vervalt tegenover de historici, die toch heel wat materiaal aangebracht hebben, waardoor de feitelijke toestand van het heden door het treurige verleden van Brabant en Limburg wordt verklaard en de achteruitstelling wordt vastgesteld. En het is daarom niet prettig door den schrijver tot de fossielen der wetenschap gerekend te worden, als men om de historische uiteenzetting van den toestand van het arme Brabant vóór de Fransche Revolutie, van benoorden den Moerdijk van aggressief provincialisme belicht wordt.

Zeer zeker kan dit boek belangrijk bijdragen om het inzicht in de beteekenis en in de mogelijke toekomst van Midden-Nederland te verspreiden en te verdiepen.

P. Placidus, O. Cap.

XII. LEERBOEKEN.

M. J. C. Büchli, **8496.**
DETECTIVE STORIES. Geïllustreerd door Hans Borrebach. *P. Noordhoff, Groningen,* 1932. (20×13.5) 154 & 24 blz.

Onlangs verklaarde een zestienjarige moordenaar voor 't Belgisch gerecht, dat hij op verkeerde paden was gebracht door het lezen van detectiveverhalen. Wanneer we dit feit hier aanhalen is het niet om de uitgave te veroordeelen van deze acht verhalen die ook in dat genre thuis hooren. Men roeit hedendaags het kwaad niet uit door tegen dat verkeerde te donderen. Zoolang daarnaast niet iets anders, doch iets goeds geplaatst wordt, haalt al dat getwist over het kwaad niets uit. Dat hebben we gezien met de bioscoop en dat zien we ook met de lectuur. En verre van deze bloemlezing af te keuren moeten we ze aanbevelen. Niet echter dan voor de gevormde jeugd die tusschen goed en kwaad weet te onderscheiden omdat anders het resultaat zeker negatief zijn zal. De grootste geesten van onzen tijd houden zich onledig met het lezen van dit soort verhalen. Ze schrijven er zelfs en de tijd is lang voorbij, dat dit soort schrijverij in den ban der literatuur werd gedaan. Getuige daarvan het bestaan van een „Crime Book Society" in Engeland aan wiens hoofd niemand minder staat dan Sir George Turner, C.B., F.R.G.S. Wel zijn we een beetje bang dat de leerlingen hier „des Guten zu Viel" krijgen. Niets dan detective-verhalen... het is een beetje gewaagd, doch het experiment kan gewaagd worden. Van de keus der stukken kan niets dan goeds worden gezegd. De meest hervorragende persoonlijkheden zijn hier vertegenwoordigd: Poe, Conan, Doyle, Austin Freeman, Chesterton, H. C. Bailey, H. Knox en Barry Pain. Zooals men ziet heeft men de twee katholieke specialisten op dit gebied niet vergeten. In navolging van de Tauchnitz uitgaven heeft men ook hier het losse vocabularium ingevoegd. Een gelukkige innovatie voor Nederland. De inleiding over „The detective story" en de bio- en bibliographische nota's over de schrijvers zijn een even

nuttige als aangename aanvulling. We wenschen het werkje alle heil toe en hebben zelf veel lust om het experiment even te wagen. Intelligenti sat!

Dr. Raph. Kreemers.

Fr. Vict. Claassen, **8497.**
VADERLANDSCHE GESCHIEDENIS. Geïllustreerd. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1932. (22 × 13). 150 blz.
De leerlingen van het 5e leerjaar worden hier heel deskundig in de Vaderlandsche geschiedenis ingeleid. Op eenvoudige, bevattelijke wijze wordt in dit boekje de Vaderl. geschiedenis geleerd, eenigszins in verhalende vorm, wat echter aan de volledigheid niets afdoet, die voor den leeftijd dezer kinderen passend is. Kaartjes en mooie illustraties zijn in den tekst gevoegd en daardoor heeft zulk leerboek, zoowel bij oud en jong een streepje voor; dringt beter tot het ontvankelijk gemoed van het kind door; illustraties worden door de jeugd niet spoedig vergeten. Dit boekje is daarom een goede aanwinst voor het geschiedenis-onderwijs.

P. Placidus, O. Cap.

W. Emmens, **8498.**
LEIDDRAAD BIJ HET ONDERWIJS IN DE NATUURKUNDE AAN LAND EN TUINBOUWWINTERSCHOLEN. *W. J. Thieme & Cie., Zutphen,* 1932. (23 × 15.5) 175 blz.
Deze leiddraad is bedoeld voor het onderwijs in de Natuurkunde aan Land- en Tuinbouwwinterscholen, en is daarvoor zeer geschukt. Mede kunnen enkele afdeelingen ook gebruikt worden bij het onderwijs aan land- en tuinbouwwintercursussen, mits de leeraar zich eenige beperking oplegt. *J. E. Mulder.*

Dr. P. Fabriek, **8499.**
MÉLANGE DE LECTURES. Geïllustreerd door Kuno Brinks. *J. B. Wolters, Groningen,* 1932. (19.5 × 14.5). 180 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.25.
Zooals de titel aangeeft is dit werkje een „mengelmoes''. Niet echter van het „goede en het kwade'', doch enkel van alles en nog wat en vooral van dingen, speciaal in het humoristische genre, die onze jongere leerlingen moeten interesseeren. Er is geen bepaalden draad gevolgd in de samenstelling doch de gradatie van het gemakkelijkere naar het moeilijke is er goed in gehouden en de keus is zoo eclectisch mogelijk. En om zijn oorspronkelijkheid, én om zijn frischheid zoowel van den tekst als van de teekeningen is dit een boekje dat er zijn mag. In een volgende uitgave moet er een groote schoonmaak gehouden worden om de drukfouten, die den tekst hier en daar ontsieren en soms storend werken.

Dr. Raph. Kreemers.

Prof. Dr. L. Grootaers. **8500.**
NOUVEAU DICTIONNAIRE FRANÇAIS-NEERLANDAIS; NEERL. FR. NIEUW FRANSCH - NEDERLANDSCH NED. - FRANSCH WOORDENBOEK. *A. Bieleveld, Brussel,* 1931. (28 × 18) XVI & 1217 blz. geb. Bfr. 180.
Als ieder woordenboek per se bewondering afdwingt om den moed dien de vervaardiger hebben moet om zoo'n onderneming tot een goed einde te voeren, is dit toch zeker het geval voor dit werk van den Docent in de Phonetica aan de Leuvensche Hoogeschool: Prof. Dr. L. Grootaers Er bestaan zeker een heele massa werken van dit soort. Doch wanneer we ondanks dit weten toch nog zeggen moeten dat dit woordenboek van Grootaers er zijn mag, en zelfs op een eereplaats aanspraak maken kan, is dit geen klein compliment voor den compilator. We hebben dit boek benut voor het vertalen van een lang en tamelijk technisch werk en moeten bekennen dat het ons zelden in den steek heeft gelaten. Wijl het gemaakt is door een professor aan een katholieke universiteit hebben we hier tevens een waarborg die sommige andere werken van dit slag ons niet geven. Een nieuwigheid is het aangeven van de phonetische uitspraak zoowel voor het Nederlandsch als het Fransch. Hiervoor werd het algemeen erkende systeem van de As. Phonétique Internationale gebruikt. Een niet te versmaden voordeel wijl zijn gebruik dus heel wat universeeler wordt. Voor Nederland mag er hier speciaal op gewezen worden dat zoowel in het eerste als in het tweede deel telkens bij ieder woord ook het geslacht wordt aangegeven. En dan is er op iedere bldz. onder een -isme dat dient vermeden te worden. Van al die barbarismen wordt dan later een afzonderlijke alphabetische tafel gegeven, zoodat dit werk ook als een compendium van gallicismen en andere -ismen gelden kan. De keus van de woorden is zeer uitgebreid, al kan men er niet op rekenen *alles* te vinden wat maar denkbaar is. Zoo'n boek staat trouwens niet. Hier krijgt men in de volle beteekenis van het woord „waar voor zijn geld''. De band is keurig, de letter klaar, de verdeeling goed verzorgd en er wordt veel werk gemaakt van volledige zinnen en uitdrukkingen zoodat het gevaar het verkeerde woord te kiezen tot een minimum wordt herleid. Enkele feilen hebben we er natuurlijk wel in gevonden, doch de ruimte veroorloofd ons niet daar verder op in te gaan en we zijn zeker dat de auteur van ons lijstje gebruik zal maken om er rekening mee te houden bij een volgenden druk, dien we dit reuzenwerk van harte en binnen afzienbaren tijd wenschen. Dat succes verdient het ruimschoots en we raden de Nederlanders aan daar in de mate van het mogelijke toe bij te dragen want den aankoop van dit werk zullen ze zich zeker niet berouwen. Het is betrouwbaar op alle gebied, omdat het uitgaat van jarenlange ondervinding van iemand die een eersterangs vakkennis heeft op dit gebied.

Dr. Raph. Kreemers.

M. A. P. C. Poelhekke, **8501.**
Gerard Brom,
WOORDKUNST. *J. B. Wolters, Groningen,* 1932. (26 × 18) 236 blz.
De nieuwe druk kon niet beter gecorrigeerd worden, ook met eenige citaten uit de voorrede van Dr. Brom, die met piëteit en groote deskundigheid Poelhekke's master-piece heeft herzien. Dit boek is wel het voornaamste middel, waarmee Poelhekke het onderwijs in de moedertaal tot een levende kracht bezielde. Het heeft te veel verdiensten om onverschillig aan zijn lot te worden overgelaten bij de betreurde dood van de schrijver, maar het houdt een te persoonlijk karakter om ineens door een ander volledig omgewerkt te worden.
Daarbij vertoont het telkens de geest van zijn tijd, zoals de titel genoeg bevestigt en niet minder de eerste regel, een opmerking uit Frederik van

Eeden's *Studies*, die moeilik aanspraak op de scherpte van een bepaling kan maken. Piëteit en kritiek samen te laten gelden is daarom de taak, die de herziener zich voor deze uitgave gesteld heeft". *M. M.*

Ch. G. D. Roberts, 8502.
THE HEART OF THE ANCIENT WOOD. *Bernard Tauchnitz, Leipzig.* 1932. (15.5×11). 190 blz. ing. M. 1.80.

Onverpoosd zet de bekende uitgeversfirma haar belangrijke serie moderne Engelsche teksten voor schoolgebruik verder. Dit boekje is al No. 32 en we hopen dat het er niet bij blijven zal. Om zooveel mogelijk al de verschillende gebieden van het Engelsche taalveld te bestrijken, werd dezen keer een keus gedaan in Canada. En zeer terecht is de keus gevallen op Majoor Roberts, die zeker een van de grootste literaire figuren is welke dit land heeft voortgebracht. Het boek waaruit hier 'n paar hoofdstukken worden gelicht verscheen nu juist 32 jaar geleden doch het blijft even frisch al in dien tijd. Nu ten onzent schrijvers als Kipling, Williamson e.a. zoo'n succes hebben is het goed er even op te wijzen dat de eigenlijke scheppers van de *Animal Story* in Canada gezocht moeten worden, n.l. door Seton en Roberts, die voor goed den weg opgingen door Charles Dudley Warner enkel maar aangeduid. Men kan zien, dat de samensteller zich het vorig gepubliceerd werk ten nutte heeft gemaakt. Dit werkje is zoowel op gebied van nota's als van vocabularium buitengewoon goed verzorgd. De taal is tamelijk zuiver: er komen hoogstens een 10tal americanismen en evenzooveel dialectische en familiare dingen in voor. Dat is heelemaal geen bezwaar omdat de frischheid van het verhaal er niet onder lijdt. Integendeel! En ze worden trouwens ter dege verklaard. Dr. Wollenhauer lijkt zoowel het leven als het werk van Roberts buitengewoon goed te kennen. *Dr. Raph Kreemers.*

NEDERLANDSCH. 8503.
LEER-LEESBOEK BIJ DE GESCHIEDENIS. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1932. (20×14) Deel I: 205 blz. ing. *f* 1.60, Deel II: 239 blz. ing. *f* 1.90, Deel III: 240 blz. ing. *f* 1.90.

Deze drie deeltjes zijn geschreven voor Katholieke inrichtingen van voortgezet onderwijs. Op de andere bladzijde tegenover den tekst zijn de vragen aangebracht, dat vergemakkelijkt wel het overzicht voor den leerling. Verder wordt er lectuur aangegeven voor hen die liefhebberen in geschiedenis, daarvoor zal echter een klassebibliotheek moeten aanwezig zijn. Op deze boekjes sluit ook een memoriseerboekje voor geschiedenis aan. Gelijk ook bij de leer-leesboeken, wordt ook hier algemeene en vaderlandsche geschiedenis niet gescheiden, maar in samenhang met elkaar gegeven. Het zal zijne goede diensten bij het muloen einddiploma kunnen bewijzen door zijn eenvoudige en leerzame methode. *P. Placidus, O. Cap.*

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

S. Franke, 8504.
HET TOOVERKINDJE. *G. B. Van Goor Zonen, Den Haag,* 1932. 46 blz. ing. *f* 0.25, geb. *f* 0.40.

De twee eerste verhaaltjes: *Het tooverkindje* en *De geschoten goudfazant* bevatten dezelfde strekking als de rattengeschiedenis in: *Verdwaald*: 'n dier wil ook graag leven en 't is misdadig van de mensch, om 't dier van 't leven te berooven. In 'n sprookje is alles mogelijk, maar we vragen ons af, of de fantasie niet wat te ver is gedreven, als de schrijver 'n kleine rat laat veranderen in 'n vurig-begeerd klein kindje: de belooning van 'n echtpaar voor 'n paar goede daden... Voorts: waar blijft de consequentie, als de jeugdige lezer uit deze verhaaltjes gaat concludeeren, dat 't verkeerd is dieren te dooden? Als hij de moraal wat scrupuleus opvat, zal hij weldra aan tafel bedanken voor vleesch en visch! Dan vinden we Jan Ligtharts methode in deze toch gezonder *L. F.*

S. Franke, 8505.
VERDWAALD. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag,* 1932. 43 blz. ing. *f* 0.25, geb. *f* 0.40.

'n Viertal verhaaltjes, waarvan 't eerste de titel aan 't boekje heeft gegeven. Zoo ongemerkt wordt er tusschen deze aardige geschiedenisjes door 'n „lesje" uitgedeeld. Met 't laatste verhaaltje: *De gevangen rat* kunnen we ons bezwaarlijk vereenigen. Liefde voor dieren vinden we uitstekend, maar 't mag niet ontaarden in sentimentaliteit. 't Klinkt wellicht iets „droogstoppeliaansch", maar we zouden wel 'ns willen weten, wat de schrijver deed, als 'n rat de versche eitjes uit zijn kippenkooi kaapte! Daar komt nog bij, dat 'n rat in de omgeving van baby's, lang niet ongevaarlijk is. Wie zulks bij ervaring weet, wacht zich er wel voor zoo clement over 't rattengespuis te schrijven als de heer Franke deed! *L. F.*

Piet Maree, 8506.
A. B. C. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag,* 1932. 102 blz. *f* 0.95.

Terwijl 't „A is een aapje, dat eet uit zijn poot" uit Grootmoeder's tijd nog immer opgeld doet, is Piet Marée doende geweest om 'n A.B.C. uit te denken, dat beter aanpast aan de befaamde „eischen des tijds". En we moeten erkennen: hij is er schitterend in geslaagd. Wij wenschen hem spoedig 'n even groote populariteit als 't aloude A.B.C., maar... eerlijk gezegd, hopen we niet, dat dit laatste verdrongen zal worden... De uitgeefster die aan 't werk van de samensteller alle eer deed wedervaren, verdient ook haar aandeel in de lof, die wij gaarne aan deze aardige moderne uitgave toezwaaien.
L. F.

Ina Weeren, 8507.
MET Z'N NEGENEN. *De Spaarnestad, Haarlem,* 1932. (21×14) 147 blz. geb. *f* 1.35.

Het gezin ten Rande, vader, moeder en negen kinderen verhuizen van Amsterdam naar buiten. Ina Weeren vertelt frisch en prettig van de verhuispartij en van 't lief en leed der familie, van de huiselijke feestjes, van ziekte en vreugde. Bij blz. 119 had het boek moeten eindigen, want daarna gaat de schrijfster plotseling in de „ik-toon" over en maakt zoodoende de vertelling verward, want nergens blijkt het, dat „juf" het boek schreef en 't klopt ook raar op pag. 8, waar Juf zoo'n pluim krijgt.
Jammer, dat Ina Weeren haar vertelling niet

wat critischer bekeek, want zij is hier beduidend beter dan in vorige kinderverhalen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

FRANSCH.

J. D'Isne, 8508.
LE DEO GRATIAS D'UN TOUT PETIT. Geïllustreerd. *P. Lethielleux, Paris,* 1932. (18×11.5) 96 blz.

We vragen ons wel eens af of er niet te veel „heilige kinderlevens'' komen uit Frankrijk en België. Frankrijk staat met goede Fransche kinderlektuur ver achter en zou, om dit te kort in te halen er niet te veel geschreven worden over brave kindertjes, die vroeg dood gaan. Hollandsche moeders zouden waarschijnlijk even veel kunnen vertellen van begenadigde zieltjes, vroeg uitverkoren, vroeg vertrokken naar 't Paradijs. Auguste Magne is een van die brave kinderen, die met een geduld ver boven hun jaren pijn en lijden dragen en een groote liefde tot O. L. Heer hebben.
Maar de: Collection „Parvuli'' heeft voor doel zulke kleine heiligjes op te sporen en hun levensgeschiedenis te beschrijven en misschien is het onze Hollandsche nuchterheid, welke zich daartegen verzet?

Alb. Steenhoff-Smulders.

M. T. Latzarus, 8509.
SAINTE SALZA. *Desclée de Brouwer & Cie., Paris,* 1932. (21×15) 118 blz.

De geschiedenis of misschien de legende van Sainte Salza, een kleine Afrikaansche martelares, wordt hier, in mooi Fransch, voor kinderen verteld. Salza, die in Tipasa aan de Afrikaansche kust der Middellandsche zee woonde, werd als dertienjarig meisje Christin, terwijl haar ouders heidenen waren. Zoo vurig was zij in haar geloof, dat zij het afgodsbeeld in den tempel durfde omverwerpen Zij werd gevat en gedood. In zee geworpen werd haar lijk door een wonder gevonden en in triomf naar de stad gedragen.
Al de inwoners van Tipasa werden Christenen. Salza werd de beschermheilige der stad.

Alb. Steenhoff-Smulders.

ENGELSCH.

Jean Murdoch Peedie, 8510.
DONALD IN NUMBERLAND. Geïllustreerd door Elmer Hader. *Rae D. Henkle & Co., New-York,* 1927. (21×15) 60 blz. geb. $ 1.25.

Een heerlijk kinderboekje met allerliefste plaatjes, geillustreerd, dat alle moeders zich aanschaffen moesten voor haar kinderen die met rekenen niet overweg kunnen. De vier hoofdbewerkingen en de breuken worden zoo interessant in een eenvoudig droomverhaal geweven dat ze werkelijk kinderspel worden. Ieder cijfer is een persoon en speelt de hem aangeduide rol. Een enkel staaltje ter illustratie. 7 en 2 zitten op een wipplank. 7 zou omhoog willen doch kan niet wijl hij zwaarder weegt dan zijn maat. 2 roept dan zijn makker 5 ter hulp en terstond raakt de plank waterpas en kan het plezier van evenwichtig wippen beginnen. Op een andere plank liggen aan de eene zijde 2 stukken van ½ sinaasappel. Om het evenwicht te bekomen legt iemand aan de andere zijde een halven sinaasappel. Zoo wordt het zoo klaar als een klontje dat ½ gelijk is aan ½.
Zoo staat het boekje vol aardige vondsten zoo bevattelijk mogelijk weergegeven en zoo kleurrijk mogelijk geteekend.
Werkelijk een juweeltje, dat we de Amerikanen benijden evenals hun in duizenderlei vormen uitgezaagde landkaarten, waarmee ze de kleinen aardrijkskunde aanleeren en zooveel andere fijne vondsten, waarmee ze het aangename aan het nuttige paren en allerhande moeilijkheden voor het kleine volkje oplossen.

Dr. Raph. Kreemers.

ONTVANGEN BOEKEN.

G. Apeldoorn, 8511.
A. J. Drewes,
PRACTISCH TAALWERK. *J. Muusses, Purmerend,* 1932. (22×14). Deel I: 100 blz., deel II: 100 blz. ing. *f* 0.95.

C. Apeldoorn, 8512.
A. Goudsmit,
LEEREN EN REPETEEREN. *J. Muusses, Purmerend,* 1932. (24×16). 112 blz. ing. *f* 0.75.

Albert Dory, 8513.
A. Webster,
TWEE JAAR FRANSCH. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. (19.5×13). 221 blz. ing. *f* 2.50, geb. *f* 2.75.

W. J. Heman, 8514.
WAT MOET IK ZEGGEN EN HOE ZEG IK HET IN HET FRANSCH. *Kosmos, Amsterdam,* 1932. (12×9). 96 blz.

Dr. M. Keelingmann, 8515.
Dr. F. Goudriaan,
PRACTISCHE OEFENINGEN IN DE NATUURKUNDE. *J. Muusses, Purmerend.* (24×16). 158 blz. geb. *f* 2.50.

Drs. J. Korssemeyer, 8516.
VERSTAAN EN TOEPASSEN. *J. Muusses, Purmerend,* 1932. (23×16). 80 blz. ing. *f* 0.80.

Corn. Maas, 8517.
REKENEN. *J. Muusses, Purmerend,* 1932. (24×16). 86 blz. ing. *f* 1.—.

A. Mellink, 8518.
LEERBOEK DER DIERKUNDE. Geïllustreerd. *J. B. Wolters. Groningen,* 1932. Deel II: 302 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.25.

R. Meurer, 8519.
J. de Bruyn,
EENVOUDIG LEERBOEK DER ENGELSCHE TAAL. *Robijns & Cie., Wageningen,* 1932. (23×16). Deel I: 150 blz., deel II: 160 blz.

P. Meynders, 8520.
Th. de Vrijer,
A COLLECTION OF TRANSLATIONS. *J. B. Wolters, Groningen,* 1932. (19.5×13). 76 blz. geb. *f* 1.90.

Dr F. Muller Jzn., 8521.
GRIEKSCHE GESCHIEDENIS. Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 1932. (19.5×13). 97 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 1.75.

L. M. van der Wolf, 8522.
J. Duursma,
HANDELSKENNIS. *J. Muusses, Purmerend,* 1932. (24×16). 151 blz. ing. *f* 1.75.

Electr. Boekbinderij v. h. Fr. Geertsen & Zn. GROOTESTR. 29 NIJMEGEN

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN

Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

J. A. VAN DEN HEUVEL CITROËN-GARAGE — EINDHOVEN
LEENDERWEG 71 — TELEFOON 3806

Luxe-Auto-verhuur- en Taxi-bedrijf voor binnen- en buitenland. Reparatie-inrichting. Verkoop van Olie, Benzine en Banden.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW
TELEF. 3313

GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

Roestvrije Couverts SLECHTS BIJ:

Speciaalhuis in Solinger Staalwaren

HEUVELSTR. 14
TILBURG

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598

Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.

Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied

Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN

Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.

Zeer concurreerend.

Leest de advertenties en begunstigt onze Adverteerders.

GODSDIENST EN ZEDELIKHEID
OVER DE GRONDSLAG VAN DE PLICHT
DOOR: MGR. PROF. DR. J. HOOGVELD,
Hoogleeraar a. d. R. K. Universiteit te Nijmegen.
PRIJS f 0.75.

VERSLAGBOEK
DER 6e R. K. PAED. WEEK
gehouden te Tilburg op
24, 25 en 26 Augustus 1931.
PRIJS f 1.50.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij de Uitgevers
DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE — TILBURG — POSTREKENING 51023

Voor de vrienden van het boek.

Heinrich Schaeff,

Donderdag 28 April werd Heinrich Schaeff, de „Einsiedler vom Schwarzwald", 70 jaar. Deze dichter, denker en schilder, heeft zich al sedert jaren uit de gemeenschap teruggetrokken. Bij het dorpje Hallwangen in het Zwarte Woud, op het hoogplateau tusschen Freudenstadt en Wildbad, ligt zijn huisje, verscholen achter hooge heggen en vlierboomen, in een tuin met wilde bloemen en hoog opgeschoten grassen en struikgewassen. Zeer zelden wordt iemand toegelaten in dit stille rijk van den dichter.

Van zijn litteraire werken hebben bekendheid verkregen: *Abseits, Mein Weg, Waldstift, Eden, Eine Balkanfahrt, Sudwarts, Lebensland, Heimwarts*, enz. En niet te vergeten zijn map van 16 penteekeningen: *Mein Geholz*.

Vrienden van den dichter zijn bezig een fonds bijeen te brengen voor de uitgave van een keurbundel uit zijn verschillende poëtische werken, waarvan de opbrengst ten goede zal komen aan een op te richten „Heinrich Schaeff-fonds". Secretaris-penningmeester voor Nederland is: Ernst Krauss, Marnixstraat 425, Amsterdam.

De meest vertaalde.

Volgens een bericht in de *Literarische Welt* is de Amerikaansche schrijver Upton Sinclair de bekendste auteur van de wereld. Immers zijn werken zijn in 34 landen in vertalingen verschenen. Aan het hoofd staat Rusland met 104 titels, vervolgens komt Duitschland met 36, Japan met 30 titels enz. Zelfs in het Chineesch zijn 20 van zijn boeken en zijn schetsen vertaald en ook in Indië en op Ceylon, in het Jiddisch en het Hebreeuwsch zijn vertalingen verschenen.

Vulpen en schrijfmachine.

Francis de Miomandre schrijft in *Les Nouvelles Litteraires*, naar aanleiding van het feit, dat een dezer dagen voor een origineelen brief van Rabelais aan Guillaume Budé 61.000 frs. betaald is:

„Dit zal voorzeker eenigen moed geven aan de hoe langer hoe zeldzamer wordende schrijvers, die zelf hun brieven en boeken schrijven in plaats van ze te dicteeren voor de schrijfmachine, zooals tegenwoordig het gebruik is geworden. En dat doet mij plezier, want ik beken, dat ik een zwak heb voor de schrijfkunst. Mijn vulpen over 't papier te zien vliegen met de behendigheid van een schaatsenrijder en als om mijn gedachte met zich mede te voeren dikwijls veel verder dan zij wel wilde, dat verrukt mij. En stelt mij gerust ook, dat verzeker ik U, Want als de pen maar goed is en men haar goed in de hand voelt, kan men zich op haar verlaten en haar alléén haar gang laten gaan, zonder zich te veel zorg te maken over zijn eigen ideeën. Zij wordt op den duur een soort discrete medewerkster, van wie de ingenieuze toewijding sommigen onder ons belangrijke diensten heeft bewezen.

Nooit gedraagt de schrijfmachine zich zoo. Hoe groot de familiariteit is, die men haar denkt te hebben geïnspireerd, altijd blijft er iets inerts en zelfs vijandigs aan haar. Daarom verkiezen de denkers haar. Tegenover haar weten zij, dat zij alleen aan zich zelf zijn overgeleverd, dat zij niets hebben te verwachten van het toeval. Met haar nonchalance, haar afwijkingen, haar grillen, zou de pen hun maar een bedriegelijk gemak aanbieden. De groote verspreiding van de schrijfmachine is, onder duizend anderen, een bewijs, dat wij leven in een tijd van denkers."

De groote schrijver Leo Tolstoi was altijd heel eenvoudig gekleed: met een kiel en boerenlaarzen aan had hij volstrekt niets van een graaf. De landelijke kleedij, vertelt zijn schoonzoon, heeft hem eens een eigenaardig wedervaren doen beleven. Hij was tot aan het station Zasseka gewandeld, drie kilometer gaans van zijn bezittingen te Vasnaya Poliana. Een trein hield daar stil. Een dame die uit het coupéportier keek, zag Tolstoi daar staan, reikte hem haar theeka over en verzocht hem warm water te gaan halen. De schrijver voldeed aanstonds aan dit verzoek en kreeg tot belooning een vijf-kopeken-stuk. Toen hij van het station wegging, werd hij door reisgenooten van de dame herkend en deze op de hoogte gebracht, voelde zich zeer beschaamd, bood hem haar verontschuldigingen aan en smeekte hem, haar het ongelukkige geldstukje terug te geven. Doch daar wilde hij niet van hooren. Hij oordeelde, dat hij het verdiend had, en later vertelde hij gaarne het gebeurde.

Waarom wordt een boek gekocht?

Het is een interessante kwestie te weten om welke redenen de menschen een boek koopen. Dat het koopen beinvloed wordt door bepaalde factoren, is heel begrijpelijk.

Een Duitsche uitgeverij heeft daarover een statistiek gemaakt. Het behoeft niemand te verwonderen, dat de dagbladen daarin de gewichtigste rol spelen, want zij worden door iedereen gelezen en maken vlug bekend wat er voor nieuws verschenen is.

Volgens berekening worden 36 pct. van de boeken na besprekingen in kranten verkocht. In de tweede plaats komt de activiteit van den uitgever, waardoor 24 pct. van de hand gaan. Twintig pct. van de verkoopen worden op naam van de aanbeveling geplaat; 12 pct. doordat men een vorig boek van den schrijver kende. Verder worden 4 pct. op rekening van studie gezet door lezingen 2 pct., door vriendschap met den schrijver 1 pct. en door den mooien band ook 1 pct.

Onbekend werk van Chateaubriand.

In een bijeenkomst van de Société Chateaubriand te Parijs, gewijd aan de *Memoires d'Outre-Tombe*, heeft mevrouw M. L. Pailleron op grond van onuitgegeven documenten de geschiedenis geschetst van de vereeniging, die in 1836 de beschikking kreeg over de na den dood van Chateaubriand te publiceeren Mémoires. Mevrouw M. J. Durry heeft een handschrift bestudeerd, dat zij bij den opvolger van den notaris dier vereeniging heeft teruggevonden, het eenige volledige manuscript der Mémoires, dat merkwaardige afwijkingen van den gedrukten tekst vertoont. De gravin de Durfort heeft nooit gepubliceerde bladzijden voorgelezen, die zijn gevonden in de archieven van het kasteel Combourg, o.a. een spookgeschiedenis, die Chateaubriand in 1834 in de Abbaye-au-Bois heeft voorgelezen en die in de Mémoires niet is opgenomen. Dr. le Savoureux deed mededeeling van twee onbekende brieven van Chateaubriand uit 1844.

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

Tennis-, Voetbal- en alle Sportartikelen
Firma Joh. van Rooij, Haagdijk 56, Breda.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003
Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

Adverteeren is succes in zaken.

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT
Review for the use of learned world — Revue du monde savant — Rassegna del mondo scientifico — Revista del mundo cientifico
Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke
Unter redaktioneller Mitarbeit von
Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**
Herausgegeben von
Dr. E. O. Ebert Oberbibliothekar u. Stellvetr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent** Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erschient jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich 6 Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM 4.-
Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In- und Auslandes. Die Berichte erschienen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache

Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12.—, geb RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.— : Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.—, Einzelheft RM. 2 50.
Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos
Walter de Gruyter & Co, Berlin W 10, Genthiner Str. 38

G.G.G.
geeft kleinere geschriften uit, die de katholieke waarheid op elk gebied doen kennen.
f 5.— JAAR-ABONNE f 5 —
EN U ONTVANGT
ALLE UITGAVEN
van G. G. G. gedurende één jaar.
ZICH OP TE GEVEN
Secretariaat G.G.G.
BILTSTRAAT 121, UTRECHT

TELEFOON 544
Fa. A. van Beckhoven
BROOD-, KOEK- EN BANKETBAKKERIJ
Nieuwe Boschstraat — Breda

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

C. VISSERS - VAN SETERS
Ginnekenweg 4 — BREDA — Telefoon 177
Lood- en Zinkwerker. Aanleg van Gas en Waterleiding.
Magazijn van Sanitaire Artikelen.
GAS- EN KOLENKACHELS.

PAUL MURK
DAMESKAPSALONS
Ginnekenweg 8 — BREDA — Telefoon 1233

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:

Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideeën van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.

Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."

Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".

L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.

Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN
DEN HAAG
BATAVIA

Dr. G. S. OVERDIEP

DE HISTORIE VAN DEN VIER HEEMSKINDEREN

Uitgegeven naar den druk van 1508
Met afbeeldingen naar de oorspronkelijke houtsneden
Prijs . . . . f 5,90.

Belangrijk is dit boek niet alleen, omdat hier de oudste volledig bewaard gebleven uitgave werd herdrukt, maar ook om de grootere moeite, die men zich heeft gegeven voor het uiterlijk van het boek, waarin de houtsneden der uitgave van 1508, de titel in rood en zwart en de eerste bladzijde met haar fraaie gotische letter werden gereproduceerd. *De Gids.*

VERKRIJGBAAR BIJ DEN BOEKHANDEL EN BIJ DEN UITGEVER

MENEER VAN NEITEN

Een boek over Wellevendheid voor Iedereen

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

Omslagteekening van den kunstenaar
JOAN COLLETTE.

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.

Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

„KUNSTLICHT"

ARTISTIEKE VERLICHTING EN KUNSTVOORWERPEN

GEB. VERHOEVEN

EINDHOVEN — GELDROPSCHEWEG 22 — TEL. 2467

Vermijdt teleurstelling.

VRAAGT BONBONS FINS

Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel. 641

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën

Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

„Het Bolsjewisme dreigt"

DOOR F. MUCKERMANN S. J.
Prijs 25 ct. (franco per post 28 ct.)

„Storm over Rusland"

Prijs 25 ct. (franco per post 30 ct.)

Drukkerij Henri Bergmans & Cie
TILBURG — LANGESTRAAT 35

BOEKZAAL

no 13

1932

Een filmgroote van weleer: LIANE HAID

Accountantskantoor Govers, Eindhoven
Dommelstr. 10, Telef. 2043. — Accountancy en Belastingzaken.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. *Nadruk verboden.*

L. J. M. Feber: *Het essaij van Anton van Duinkerken.*

G. van Rooijen: *De Katholieke Fransche Roman.*

Jos Panhuijsen: . . *De Harp van Sint Franciscus.*

F. B.: . . . . *Hoe Ilja sterren plukt....*

L. S.: . . . . *Lof der naastenliefde.*

J. J.: . . . . *Een protest-roman.*

UIT BOEK EN BLAD:

Everyman. — *De Morgen.* — *Vox Carolina.*

VERSCHEIDENHEDEN:

Albert Londres. — *Carlyle's nalatenschap.*

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

BAHLMANN & Co · NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI SIERT DE WONING DOOR CELOTEX
Voorradig in afmetingen van: DIK: . . . 11 m.M. BREED: 91-121 c.M. LANG: 244-260-275 305-366-427 c.M.
N.V. Bouwstoffenhandel H. W. DE KANTER BREDA Oude van Hoornestr. 1 en 8 Telefoon 778

Wie in Nijmegen een MOOIE FILM wil zien, gaat naar LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

Fa. Jos. Kimmel en Zonen, Nieuwe Ginnekenstr. 5, Breda, Tel. 2057
Behangerij, Stoffeerderij — Bedden en Matrassen — Complete Woninginrichting

Electr. Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

N. V. AANNEMERSBEDRIJF **v.h. E. v. AMERONGEN** **voor BOUW- en BETONWERKEN** Spinschoolstraat 45a Telefoon 22709 **Arnhem**

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting **Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405**
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

Voor de vrienden van het boek.

Filmliga.

Dr. Menno ter Braak is uit de redactie van dit tijdschrift getreden om een meeningsverschil met zijn mederedacteuren, dat de grondbeginselen raakt, die de hedendaagsche opvattingen over film beheerschen:
„Zoowel „Shanghai Express" van Joseph von Sternberg als „Stürme der Leidenschaft" zijn films met een slecht scenario; die scenario's ontloopen elkaar in draakachtigheid zelfs heel weinig. Beide films zijn door erkende experts op filmtechnisch gebied gemaakt, en volstrekt niet zonder degelijke vakkennis. Beide critici, de heeren Scholte en ter Braak, erkennen de slechte scenario's en de degelijke vakkennis. Tot dusver klopt alles. Nu springt de controverse onverwachts te voorschijn: de heer Scholte wordt lyrisch, de andere man wordt ironisch." „De vraag: is een film met een slecht scenario (ook al is de „uitvoering" nog zoo goed) een goede of een slechte film? is een vraag, die men algemeener kan formuleeren, móet formuleeren, om klaren wijn te schenken, en wel als volgt: In welke verhouding staan verbeelding en begrip (als men wil: ontroering en nuchterheid) tot elkaar in het mengproduct van beide, dat men met een groot woord „kunst" pleegt te noemen? Van die algemeener vraag is het geharrewar over het z.g. „litteraire scenario" niet meer dan een onderdeel." „Wij zaten in de bioscoop en vonden het niet smadelijk, dat er zooveel mislukte, want wij wisten niet, dat het geheel en al mislukt was, omdat wij de speciale aesthetische wetten van de filmkunst nog niet hadden." „De Nederlandsche Filmliga werd opgericht; ieder seizoen kwam er meer filmkennis, met die kennis kwamen de wetten het land binnenstroomen." „Niets scheidde meer de filmkunst van haar wettige zusteren. Het verschil tusschen Goethe en Poedowkin is tot een onbeduidend chronologisch verschil gereduceerd. Inderdaad: wir haben es herrlich weit gebracht! Maar tegelijkertijd zijn wij toch zoo vrij, onze oogen eens uit te wrijven! Want hoe nu? hebben wij den strijd voor de film gestreden en diepzinnige boekjes over *De Absolute Film* geschreven, om „het best bereikbare gemiddelde" (mijn collega noemt het zoo) van een zekeren heer Joseph van Sternberg te gaan verdedigen? Is, m.a.w., de strijd voor de film een strijd geweest voor een dragelijke mediocriteit? Hebben wij destijds de Filmliga opgericht, om duizend-en-één specialiteiten in montage en wat niet al te gaan verheerlijken? Het schijnt werkelijk zoover gekomen te zijn, dat men als filmkunstenaar, zich op het gebied van den elders verworpen nonsens alles, maar dan ook alles, permitteeren kan! Men is het er, na jaren van onzekerheid, eindelijk over eens geworden, de filmkunst aan de wetten en de specialiteiten over te laten. Men heeft afgesproken, stilzwijgend, dat de filmkunstenaar, mits hij zich behoorlijk en volgens de Ligawetten uitdrukt, niet meer lastig gevallen zal worden, wanneer hij de belachelijkste commercieele opdrachten met streelende handigheid uitvoert. Uitgedrukt in de taal der „litteraire preoccupatie": wie maar lyrisch, vervoerd, tragisch, droomend of god-weet-hoe de illusie van de nonsens weet te suggereeren door een geraffineerde beschrijvingstechniek, zal voor al zijn mediocriteit en nonsens volkomen absolute ontvangen. De weg is vrij, von Sternberg, Siodmak... wie volgt?" „Men heeft er zoo lang op gehamerd (schrijver dezes zondert zich allerminst uit), dat de film zijn eigen vormgeving moest vinden, dat men, nu die vormgeving eenmaal gevonden is, niet meer in staat blijkt zijn eigen „waarheden" eindelijk eens humoristisch te gaan bekijken. Wat hebben wij gevonden? Dat de film een kunst is. Wat wil dat zeggen? Dat wij nu zoover zijn, als de wereld ten opzichte van litteratuur, schilderkunst enz. al eeuwen was. Wij hebben de film ingelijfd bij het betrekkelijk bruikbare vooroordeel „kunst"... en zijn bereid te vergeten, dat nu de vraag gesteld moet worden naar de grenzen dier betrekkelijke bruikbaarheid! Die grenzen zijn, nu al, zoo hopeloos overschreden, dat men lyriek verspilt aan een film als „Shanghai-Express", een film vol gerhythmeerde nonsens, een aardig geschreven thriller, schitterende „trein" lectuur... men kan de lofprijzingen voortzetten. Maar ook de lofprijzingen hebben hun grenzen en men moet ook bij het prijzen den goeden smaak niet uit het oog verliezen; men moet een spannende amusementsfilm niet tot een wereldwonder opblazen, omdat het begrip „filmkunst" dat schijnt te eischen; dan liever duizendmaal geen filmkunst! Wij nuchterlingen hebben het tegenwoordig beroerd." „En waarom? Omdat wij niet van plan zijn, om der wille van onze sensibiliteit, onze nuchterheid te laten corrumpeeren, omdat wij geen „filmdroomen" wenschen te verheerlijken, die voor de eerste de beste anecdote van een „ongevoeligen" gladjanus in puin vallen." „Alle kunst heeft de consequentie te trekken van de verbeelding, van het gevoel, maar evenzeer van de nuchterheid, van het begrip." „Inderdaad, het is noodzakelijk in dit stadium de zaken scherp te stellen; want al dreigen misschien nog niet aanstonds de „feelies", een Concertgebouw voor de Heilige Filmkunst zie ik in het naaste verschiet! Wij zijn op weg naar de „sfeer", die de oude Liga in haar strijdbare periode niet kende, omdat zij in negativiteit haar positieve taak volbracht: de sfeer der Mengelbergsche onaantastbaarheid, der herkenningsblikken, der ingewijden; kortom naar den Dierbaren Toon, zooals Greshoff het noemt. Niet aan de honderdste Ouverture „Obéron" zullen de ingewijden elkaar herkennen, maar aan het duizendste treineffect van Sternberg, aan den melancholieken glimlach van Clive Brook, aan de kleinste spatjes van Fischinger; maar zij zullen even gewillig applaudisseeren, als dat van hen door de bevoegde instantie gevraagd wordt..."

Hooge prijzen.

Te Parijs is een veiling van boeken gehouden, waar goede prijzen zijn gemaakt. Voor de uitgave van Balzacs novelle *Facino Cane* (1911), in een marokkijnen band van Joly, is 1250 fr. betaald; de Piazza-uitgave op Japansch van Verlaine's *Fêtes galantes* in marokkijn bracht 1150 fr. op; *Les fleurs du mal* in de uitgave van Cres op Japansch met een origineele aquarel van de Becque en een bijlage 1850 fr.; Clemenceau's *Aan den voet van de Sinai* uit 1911 met litho's van Lautrec op Chineesch papier 1500 fr.
Het duurste boek van de veiling was *En rade* van Huysmans in de editie Blaizot et Kieffer (1911) in marokkijn gebonden en versierd met een aquarel van Gugnebault n.l. 2125 fr.

Leest de recensie in dit blad over

M. J. C. BÜCHLI

DETECTIVE STORIES

Een bloemlezing uit de detective verhalen van Poe, Conan Doyle, Freeman Chesterton, Bailey, Knox en Barry Pain.

Illustraties van Hans Borrebach.

Prijs f 1.35, geb. f 1.85.
Vocabulaire f 0.15.

In den Boekhandel verkrijgbaar.

P. NOORDHOFF — GRONINGEN — BATAVIA

Fa. Rhee & van den Berg
AANNEMERS — BREDA
LOONZAGERIJ EN SCHAVERIJ
Postgiro 111478, Nieuwe Huizen 16, 16a, Tel. 1270

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel 1239. Franciscus-Romanusweg 34

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITAIR

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. - Ie klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven - Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting
VISCHMARKT 8 BREDA

JAC. v. d. VEN-VERMEULEN
EINDSTRAAT 9 — BREDA
Grootste sorteering
PARAPLUIES EN WANDELSTOKKEN
Repareeren en Overtrekken.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3519

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER
OBERLAHNSTEIN
Nederlandsche Mij. Opgericht 1887

HET ESSAY VAN ANTON VAN DUINKERKEN.

Van Duinkerken's debuut was een losbarsting, een ontlading van geestelijken en aesthetischen hartstocht Het hield een schat van beloften in en het was zorgwekkend. Het wekte de verwachting, dat het straks van tweeën één zou wezen — hij zou zich in enkele jaren leeg en kapot schrijven óf hij zou uitgroeien tot een figuur van den eersten rang. Hij brandde los over heel de linie, in het verhaal, in de essay, in het gedicht; in deze veelzijdigheid, in deze verscheidenheid van vormen brak zijn hartstochtelijkheid zich baan.

De waarheid gebiedt te zeggen, dat de dichter nooit boven zijn eerste verzen, bijvoorbeeld *Jubelstadje* en *Volk in processie*, de verteller nooit boven een verhaal als de *Ravenzwarte* is uitgekomen. Zijn eerste worpen waren raak; en waar hij later hooger mikte, zooals in het *Vertelsel in de hut*, miste hij grootendeels zijn doel, kwam er een onder veel opzichten voortreffelijk essay ter wereld, dat niet meer dan den schijn had van een roman in aanleg. Noch als dichter, noch als verteller heeft hij zichzelf overtroffen; tenminste totnogtoe niet. Het blijft mogelijk, dat hij in het *Wereldorgel* een vorm heeft gevonden, naar geesteshouding en uitdrukkingswijze, waarin hij zijn dichterschap, verdiept en volgroeid, weidscher en gebondener uit zal vieren. Zijn groei als essayist is echter onbetwistbaar; het essay ligt het meest in zijn even bespiegelende als strijdbare natuur. Polemiseerend, maar dan ook in den breeden, principieelen stijl, voelt hij zich in zijn ware element; dichter als hij is en blijft, ook al zou hij voortaan geen enkel vers meer schrijven, is het voor hem maar één stap van de polemiek tot de satyre, die hij poëtisch beoefende met een vernietigende aanvalskracht.

Het zou in de lijn van zeker soort negatieve critiek vallen, wanneer wij Van Duinkerken, na een enkel woord van waardeering voor zijn essayistisch werk, te lijf gingen met den eisch van romans en poëmen te leveren, van juist datgene wat hij in zijn tegenwoordige ontwikkelingsphase niét schrijft — om de afdoende reden, dat hij er waarschijnlijk den tijd niet voor heeft of den scheppingsdrang daartoe nu eenmaal niet gevoelt. Een dergelijk soort critiek is vrij onvruchtbaar, tenzij men er op uit is den schrijvenden evenmensch onaangenaam te zijn en zich zelf met beweringen van negatieve strekking op een voetstuk te plaatsen. Het is natuurlijk mogelijk, dat Van Duinkerken nooit meer een gedicht of een vertelling of een roman beproeft, of óók dat hij dit wel probeert maar niet of slechts zéér matig slaagt. Welnu, dan is de slotsom gauw getrokken; dan is deze auteur alles bijeen genomen geen romanschrijver en geen verteller en geen dichter in den engeren-formeelen zin van schrijver van verzen. Daarnaast is het menschelijkerwijze ondenkbaar, dat hij na zijn jongste boek: *Katholiek Verzet* [1]) niet door zal gaan met het schrijven van apologetische en cultureele essays. De vraag, die alsdan behoort te worden gesteld en beantwoord is niet: waarom schrijft hij geen romans en geen gedichten,

Anton van Duinkerken.

maar: wat is de waarde van de essays, die hij te voorschijn brengt. Het gaat niet om de begrensdheid, ten gevolge waarvan hij zich van bepaalde, aanvankelijk beoefende vormen, in later, rijper jaren afzijdig houdt; het gaat echter wel om de breedheid en diepte waarmede hij zich uit in den vorm zijner blijkbaar natuurlijke keuze in het essay. Deze vraag eenmaal gesteld, meenen wij haar te kunnen beantwoorden met het samenvattend oordeel: dat van Duinkerken als essayist, bespiegelend, rustig en aandachtig waardebepalend, wikkend en uitwegend, maar ook polemisch en strijdbaar

is uitgegroeid tot een figuur van den eersten rang. In ieder geval is hij als essayist onder de auteurs van zijn generatie onovertroffen.

Fel en scherp blijft hij vrijwel altijd de belofte getrouw, die hij deed in zijn inleiding tot *Hedendaagsche Ketterijen*, van wél tegen de verschijnselen te velde te zullen trekken, maar niet tegen de verschijningen, niet tegen de personen, al is hij te rond om niet naar namen te verwijzen waar die genoemd moeten worden; vooral waar namen leuzen zijn geworden en emblemen. Daarom staat hij stukken sterker dan bijvoorbeeld Gerard Bruning, vooral wanneer wij het doel voor oogen houden, waarin

Gerard Bruning.

ieder strijdschrift zijn verantwoording moet vinden, het doel namelijk van de tegenpartij te overtuigen.

Bruning polemiseerde vanuit een felle hartstochtelijkheid, een wordende verontwaardiging, een heiligen toorn. Hij kruiste minder dialektisch den degen met de tegenpartij, maar vloog haar met mokerslagen te lijf, regelrecht naar den strot. Hij joeg velen voor eeuwig in het harnas en overtuigde weinigen. Hij verwierp alles en nog wat, met het gevolg dat hij allen afstiet, die het zijn roeping was te winnen. Vanuit de stad op den Berg legde hij een spervuur, waarmee hij menigen vijand afsloeg, maar dat tegelijkertijd de zoekers en zwervers niet dwong om in te gaan, maar drong om op een afstand te blijven. Het is niet bepaald aanmoedigend om, zooals Coster overkwam, eerlijk op zoek naar de waarheid voor een valsche munter te worden uitgemaakt. Het gaat niet over de goede intenties van Bruning, noch over zijn artistieke kwaliteiten, maar over de hoogere doelmatigheid van zijn polemieken.

Van Duinkerken pakt de zaak anders, menschkundiger aan. Hierin steekt een niet geringe verdienste; dit bewijst een krachtdadige zelfbeheersching, gezien zijn temperament, dat gaver is maar niet minder fel dan dat van Bruning. Hij vindt daarbij een steun — die Bruning miste — in zijn dieper gefundeerde, onvergelijkelijk beter geschoolde redelijkheid en redekunst. Hij zoekt het contact met de tegenpartij wel degelijk, zonder een streep prijs te geven van eigen princiep en zelfstandigheid. De stelsels krijgen van hem de volle laag, de scheppers daarvan zijn volle liefde, die haar kracht niet uitsluitend zoekt in striemen, geeselen en kastijden. Hij scheldt de ketters en zoekers de huid niet vol, maar confronteert hun systemen, inderdaad onmeedoogend hard en gestreng, met het leven; hij stelt hen voor den spiegel niet van een abstracte theorie maar van de onontkoombare werkelijkheid, om hen van hun hulpeloosheid te overtuigen.

Van Duinkerken schrijft geen apologie in den gewonen zin, geen van den grondslag tot de toppen stelselmatig opgebouwde, dialektisch streng doorgevoerde godgeleerde en wijsgeerige vertoogen. Niettemin wijzen

Chesterton.

titels als *Hedendaagsche Ketterijen* en *Katholiek Verzet* op uitgesproken apologetische en apostolische bedoelingen. Zijn vorm, zijn taktiek, die méér is dan taktiek, namelijk de stijl, die past bij zijn natuur, maken de gangbare apologieën niet overbodig, maar completeert ze doeltreffend. Hij toetst hun bevindingen tegelijk met

de wrange vruchten der ketterijen aan de levende werkelijkheid. Hij zet er zich niet zoozeer toe om de waarheid van het katholicisme theoretisch en wetenschappelijk te bewijzen, als wel de vruchten te toonen waaraan de boom te kennen is. In zijn strijdschriften is de katholieke levensleer in haar vollen omvang als waar en onaantastbaar, als uit God vóór-ondersteld. Hij heeft zelf erkend, dat hij een boek als *Hedendaagsche Ketterijen* niet klaar zou hebben gekregen zonder het voorbeeld van Chesterton. Dit getuigt inderdaad van zelfkennis; alleen doet het dadelijk de vraag opkomen of, en in hoeverre wij in Van Duinkerken te doen hebben met een navolger. Is hij niet meer dan dát, dan is hij als essayist op den duur ten doode opgeschreven, voor vervlakking en verslapping voorbestemd. Wie echter naar vorm en stijl de levende ziel van een schrijver vermag te herkennen, twijfelt geen oogenblik, of dit essay heeft een eigen leven uit den Chestertoriaanschen geest. Wij verkiezen echter Van Duinkerken in zooverre boven Chesterton, dat hij zijn lust in paradox en aphorisme vrijwel weet te beheerschen, steeds pakt en boeit met fonkelende vondsten en verrassende wendingen, maar zich zelden of nooit in duisterheden verliest — een gevaar, dat aan dezen vorm nu eenmaal inhaerent is.

Wie, niet aangeleerd maar krachtens zijn geestesstructuur, dezen stijl te pakken heeft, komt licht in de verleiding van zich te laten gaan. Het spel van het licht der waarheid op de tallooze facetten der werkelijkheid is vol bekoring voor den toeschouwer; meer dan door een nuchter betoog wordt hij daardoor geboeid en aangegrepen. Maar wie deze kunst machtig is, laat zich licht gaan in een spel, dat inderdaad niet meer dan spel is, in het afsteken van een verblindend vuurwerk, waardoor tenslotte geen sterveling wordt overtuigd. Van Duinkerken weet de overdaad te vermijden, wat bepaald een verdienste is, gezien zijn brillante virtuositeit. Met de overdaad aan aphorismen en paradoxen af te snijden, voorkomt hij de overwoekering van zijn betoogen, het verloren gaan van de groote structuur. Klaar en krachtig bouwt hij zijn verhandelingen op; hij werkt volgens de architectonische wet, dat het ornament de functie heeft de constructie tot schoone, sprekende uitdrukking te brengen. Zwaar geladen van gedachten, verliest hij zich niet in overladenheid. De lijn van de redeneering houdt hij strak van het begin tot het einde, van het principieele uitgangspunt tot de bovenal praktische conclusies. Vanuit zijn rijkdom aan gezichtspunten, kan hij dezelfde waarheid vele malen herhalen en belichten, zonder te vervallen in een eentonig gezang. Ieder woord en iedere volzin staan bij hem op de juiste plaats en zijn noodzakelijk; men kan in zijn schrifturen niet schrappen, zonder het verband van het geheel te na te komen. Dit is geen geringe kwaliteit; er zijn niet veel auteurs, die ontsnappen aan het gevaar van het overbodige en dáárom verzwakkende woord. Men denke slechts aan Querido.

Er gaat van dit *Katholiek Verzet* evenals van *Hedendaagsche Ketterijen* een overtuigende kracht uit. De stellingen van den schrijver haken zich in u vast; zij laten u niet los, eer dat gij ze met u zelf hebt uitgestreden. Zóó moet ook de niet-katholieke lezer het ervaren; welke ook zijn

H. Marsmann.

eindbeslissing zij, hij kan aan deze apologie niet onverschillig voorbij gaan, wanneer niet alles hem koud laat, wat op en onder en boven de aarde is. Dit is te verklaren, behalve uit haar aesthetische hoedanigheden, uit de methode van deze apologie, die niet redeneert over het volstrekte, maar den mensch van dezen tijd tegenover de volle werkelijkheid van het volstrekte stelt, hem zijn verantwoordelijkheid in alle geweld bewust maakt.
Formeel genomen is er aan theologie en wijsbegeerte in Van Duinkerken's essay niet veel te vinden. Evenwel vormen deze beide daarvan den hechten grondslag, die niet aan den dag komt, die in ieder geval niet opzettelijk wordt te kijk gesteld. Wijsgeerig geschoold, is Van Duinkerken een unicum onder het geslacht van '20. Hij voelt en leeft niet alleen fel en hevig, maar hij weet wat hij weten moet, klaar, duidelijk en positief. Hij schrijft niet over wereldproblemen voor God en het vaderland weg, al naar het hem invalt, al naar hij denkt dat het wel ongeveer wezen zal; hij ziet en betoogt en strijdt in het licht van een solied, geschoold inzicht. Hij grijpt zijn objecten niet aan al naar zij zich toevallig binnen zijn gezichtskring vertoonen en hem ergeren of verontwaardigen; hij beoefent het essay in den grooten, samenvattenden, universeelen stijl. Hij schiet en striemt niet met hagel en vuur maar met inslaande argumenten. Van Duinkerken is wetenschappelijk en zakelijk op de hoogte van de onderwerpen, die hij aanpakt; dat is tegenwoordig al een heel iets. Zijn essay zal voortleven door de kracht van zijn cultureele waarde, wanneer zeker sappig en biljant proza-zonder-meer al lang zal vergeten zijn.

L. J. M. Feber.

---

[1]) **Anton van Duinkerken**, KATHOLIEK VERZET. *Paul Brand, Hilversum*, 1932. (21×16) 119 blz. ing. f 2.90.

DE KATHOLIEKE FRANSCHE ROMAN.

Mauriac laat dit boek aanvangen op een moment, waarop de meeste anderen gewoonlik eindigen, het leven van den hoofdpersoon loopt op z'n einde, hij is diep in de zeventig en alles is afgesloten. Het verhaal van zijn leven kan dus slechts een terugblik zijn, niet iets wat van heden toekomst wordt, en een verleden achter zich laat, waaraan ternauwernood meer gedacht wordt, maar het is zelf geheel en al verleden. Het evolueert van de eene faze in het verleden, naar een volgende faze, maar de oorzaken van die evolutie, de gemoedsbewegingen, hartstochten, levensgebeurtenissen, enz., richten de blik niet op iets wat komen gaat, ze verwekken geen spanning, geen verwachting, ze zijn zuiver en alleen verklaringen van die levens fazen. Het boeiende zit dus niet in een factor, die tijdens de Romantiek vaak opgeschroefd werd tot een alles-overheerschende en die in zeer veel films tegenwoordig nog de eenig geldende is, het streven nl. een zekere spanning, liefst zoo groot mogelijk, in den lezer teweeg te brengen naar de afloop van het verhaal.

François Mauriac.

En eigenlijk naar méér dan dat; een zekere valsche belangstelling, een troebel meeleven van den toeschouwer, dat in een abnormale verhouding staat tot de ontroering, die het werk als kunst vermag te wekken. In *Le Noeud de Viperes* is die factor geëlimineerd. Alleen het verhaal wekt de ontroering en wel een ontroering, die evenredig is met de inhoud van het verhaal. Het meeleven van den lezer gaat de grenzen ervan niet te buiten.
Al zou de inhoud van *Le Noeud de Viperes* minder belangrijk zijn dan ze nu is, het zou als kunstwerk niet minder zuiver zijn. Want om die harmonie tusschen genieter en product te bereiken is een in werking stellen van alle aesthetische factoren noodig,

onderling zeer juist afgewogen en met elkaar in evenwicht gebracht.
Maar ook en vooral om de inhoud, is dit boek van zeer groote waarde. Het geeft een menschelijkheidsopenbaring, die zeer diep gaat, dieper dan de normaal-vervelende psychologische roman vermag te gaan. Ze gaat zelfs de oppervlakte-laag die door de moderne psychologische roman pleegt opengepeuterd te worden voorbij, om oogenblikkelijk het diepere leven aan te boren. En ze boort dan zoo diep, dat ze nog slechts een enkel waarom overlaat, dat echter tevens een vraag is naar de oplossing van 's levens raadsel. De uitbeelding van die diepte van leven en persoonlijkheid wint enorm aan sterkte door de machtige soberheid van het verhaal, door het vrijhouden van alle effectbejag en door de strenge beperking tot de hoofdzaken.
Het is het levensverhaal van één persoon, een streng volgehouden monoloog, die een op schrift gebracht gewetensonderzoek geworden is. Het is dus in de eerste plaats voor hemzelf: een opmaken van de balans van goed en kwaad in zijn, meerdan zeventig-jarig leven, en een boren naar de oorzaken van zijn handelingen. Daarnaast echter is het bestemd als openbaring van zijn persoonlijkheid aan zijn vrouw, een acte van beschuldiging nietalleen voor zichzelf, maar ook soms van háár. Dit element maakt van het doode verhaal van een voorbij gegaan verleden, iets levends. Het is het actualiteitsmotief, waardoor toch nog eventjes sterk — maar in een zéér juiste mate — de factor in werking treedt, die in het begin van dit artikel gesignaleerd is en die in geen enkel kunstwerk geheel gemist kán worden, wil het de beschouwer boeien. De vraag: of deze grijsaard nog zal komen tot een verzoening met zijn vrouw en met het leven, vóór hij de dood ingaat doet het verhaal volgen met een angstige spanning. Hoe ver ook in het verleden de opgeroepen herinneringen terug liggen, men voelt erin nog zijn medeleven. Hij neemt eraan deel, de haat van toen, is nog versch, de gebeurtenissen hebben door de inwerking van den tijd niets van hun oude glans verloren. Zijn memorie heeft iedere kwetsende plek onthouden en zijn nog levende hartstochten vernieuwen ze, telkens als hij ze overdenkt.
Hij marchandeert niet, met het leven niet, met zijn omgeving niet, noch met zichzelf. Met het wrang genoegen der eerlijkheid ontbloot hij de motieven, die hem tot het stellen zijner daden gebracht hebben. Daarbij gaat hij heel diep en ziet met de scherpe blik van een door lange ervaring scherpzinnig geworden grijsaard.
De herinneringen uit zijn jeugd liggen het verst af en zijn daardoor minder helder. Een vage rand om een scherp op den voorgrond tredende wezenstrek belet het aanknoopen van associaties. Ze verhindert tevens het verloopen van hoofdzaak in bijkomstigheden. Geforceerd is deze wijze van voorstellen allerminst, ze komt integendeel geheel natuurlijk tot stand, omdat het de herinneringen zijn van een oude man, die we voortdurend voor oogen hebben in zijn zinsbouw, toon, gebrek aan uithoudingsvermogen en zijn hulpelooze afhankelijkheid van zijn omgeving. Die jeugdherinneringen dienen minder om een psychologische verklaring te geven van den hoofdpersoon, zooals bijv. de schildering van aanleg of afstamming in de naturalistische roman, dan wel om een figuur op te roepen. En tevens om een sfeer te scheppen.
De groote debacle in het leven komt pas in het huwelijk, diep ingrijpend in zijn persoonlijkheid omdat de oorzaak zoo essentieel is. Op een avond ontdekt hij dat zijn vrouw niet hem bemint, maar een ander. Die andere persoon komt niet in levenden lijve in zijn leven voor, slechts als een schim, die tussen hem en zijn geluk in staat en als een echte schim niet te verjagen is, of aan te grijpen. In de afgekeerdheid van zijn vrouw ziet hij nu ook de voorgeschiedenis van zijn huwelijk in een juister licht, ontdaan van alle sentimentaliteit en zoetigheid, en hij ontdekt daarin de gewetenlooze machinaties van fatsoenlijke families, die omwille van geld en naam geen menschelijk belang te hoog achten om te misbruiken. Hij ziet de vuiligheid en de laagheid van ziel van een familie, die zich kristelijk noemt en die voor iedere hebzuchtig-gemeene handeling klaar staat met een moreel mooi-klinkende verbloeming. Deze ontdekking is de sleutel, die hem toegang geeft tot het werkelijke wezen van zijn heele omgeving. Zijn aangehuwde kinderen, zelfs die van hem zelf zijn zoo. Een steeds groeiende afkeer vervreemdt hem, vereenzelvigt hem. Ze komt voort uit een ontstellende reeks tegenvallers, grootendeels hun oorzaak hebbend in de wanverhouding tusschen ideaal en werkelijkheid, deels ook in afkeer van zichzelf en van hen in wie hij iets van zichzelf terugvindt. In diepste grond blijft de figuur geschapen

door François Mauriac een raadsel, hoewel en misschien wel juist omdat men de levensechtheid ervan voelt. Het is geen onmogelijkheid, alles aan hem en aan zijn meesterlijk weergegeven omgeving, is echt. De vrije wil is in hem aanwezig, ten volle bewust keert hij zich af en laat de kloof groeien zonder hem te willen overbruggen. In zijn hoogen ouderdom ondersteunt hij die wil nog, maar voelt tevens de tragiek van de onherstelbare verwijdering. Zijn uitschrijven van zichzelf, gericht aan zijn vrouw is de eenige poging tot toenadering van zijn kant, die hij nog ondernemen kan. Onbewust toont hij hierin dat hij van goeden wille is. Het is de inzet van zijn zelfstrijd, om te komen tot een verzoening met het leven, nu hij op den rand van het graf staat.
Het slot is de verzoening. Prachtig sober en indrukwekkend weergegeven. Hij blijkt daarbij beter van inhoud te zijn, dan de monsters, die hem omgeven. Van zijn Vrouw was dit al wel eerder gebleken. Met deze verzoening had het boek dienen te sluiten. De brieven der kinderen, die erna nog volgen doen niet terzake. Ze doen aan de schildering van de oude heer, noch van zijn zoon of dochter iets af. Ze zijn overbodig en daardoor een verkeerd slot van dit verschrikkelijke boek, dat verschrikkelijk mooi is en een der allerbeste, dit jaar verschenen.

G. van Rooijen.

---

[1]) **François Mauriac,**
LE NOEUD DE VIPERES. *B. Grasset, Parijs,* 1932. (18.5×12). 311 blz. ing. fr. 15.—.
— **Bc** —

DE HARP VAN SINT FRANCISCUS.

Het is reeds sinds lang een wensch geweest van Felix Timmermans om een boek te schrijven over het leven van den heiligen Franciscus, én het is geen wonder dat juist hij dien wensch koesterde. In zijn werk immers kan men gemakkelijk naast een groote bewondering en liefde voor de schoonheid van de wereld en het aardsche bestaan, een neiging tot een diepere ingekeerdheid ontdekken, een angst voor de schrikwekkende en onbereikbare wisselingen van het lot, 'n haast middeleeuwsche, hoewel huiverende onbevangenheid voor de werkelijkheden van leed en ellende, en een trachten naar verzoening van die schoonheid en die leelijkheid, die smart en die vreugde in een zeer eenvoudig, vertrouwvol en vanzelfsprekend geloof. Door al zijn werken gaat de glimlach der naïviteit, en het is dus in het geheel niet vreemd, dat hij zich voelde aangetrokken, om het leven te schrijven van den eenvoudigen stichter der minderbroeders, den wonderlijken middeleeuwer, die doodarm en ellendig door de wereld trok en zong over de schoonheden van de schepping. In zekere mate heeft Felix Timmermans van deze heilige een goed leven geschreven, zelfs beter dan men van hem zou hebben verwacht. Als er iets klaar en helder is in zijn boek, dan is het de niet gemakkelijk te bevatten waarheid, dat het leven van een heilige zeer moeilijk, buitengewoon smartelijk en toch bovenmate van vreugde doorbeefd kan zijn. Dat de verrukkingen in dit bestaan groeien uit de felste pijnen en de diepste mismoedigheden. Hij heeft

Felix Timmermans.

een dubbelbeeld van Sint Franciscus weten te scheppen, het dubbelbeeld, dat bestaat van iederen mensch, zijn wezen zooals het zich aan hem zelf vertoont en zooals het zich vertoont aan anderen. Hij laat zien

hoe Franciscus een heilige was en hoe deze heilige zichzelf ziet als een verachtelijk schepsel, hoe hij te midden van alle verheerlijking en bewondering toch in volledige oprechtheid nederig is en blijft. Hij weet in evenwicht te brengen en tot een geheel samen te houden de tegenstrijdigheden in deze menschenziel, verrukking en pijn, nederigheid en zelfbesef, eenvoud en felheid

Vignet uit „De Harp van St. Franciscus"

van inzicht, hij weet tenminste in meerdere fragmenten van zijn boek, een aanvaardbaar beeld te geven van de geschiedenis, die hij behandelt. Vooral slaagt hij daarin, wanneer hij zeer ernstig wordt, wanneer hij spreekt over de zorgen, de bekommernis, de duldelooze pijn van dit leven, wanneer hij een beeld geeft van menschelijke ellende. Te zeer wordt in Felix Timmermans den schrijver gezien van zijn eerste groot succes *Pallieter*, den „dagenmelker", den ongestuimen genieter van de pracht der wereld, er leeft in Timmermans nog een andere voorliefde, in menig werk heeft hij dit reeds bewezen, de Breugheliaanschen drang om de miserie van het bestaan weer te geven in de meest krasse beelden, in zijn verhalen keeren steeds na alle lyrische verrukkingen, de bedelaars op krukken, de eenarmigen, de melaatschen, de blinden en eenoogigen, de verworpelingen der maatschappij. In Sint Franciscus zou zoowel dit verworpelingschap als deze jubelende blijdschap gestalte hebben kunnen en moeten vinden. Het komt ons voor, dat Timmermans veel beter geslaagd is in de realiseering van de duistere droefheid van dit heiligenbestaan dan van diens klare, onbevangen vreugde. De gekwelde, die zijn orde veranderen ziet en vervormen zonder dat hij het verhelpen kan, die bezocht wordt door allerlei ziekten en kwalen en die van zijn eigen broeders herhaaldelijk vernederingen moet ondergaan, deze arme mensch wekt ons medelijden en onze bewondering, wij kunnen gelooven in wat Timmermans over hem vertelt. Dit is trouwens ook het gemakkelijkst te begrijpen van het heiligenbestaan, het best mee te voelen en mee te leven. De mensch is ontvankelijker voor smart dan voor vreugde, het leed kent hij in vele schakeeringen, de vreugde niet. Bovendien ontstaat de vreugde der heiligen uit een omgang met God zooals alleen heiligen die kennen. Als Felix Timmermans ons gaat verhalen, hoe blij Sint Franciscus bij tijden was, hoe hij een stuk hout bespeelt, als ware het een viool, hoe hij preekt tot de vogels, hoe hij de bloemen en de aarde kust, dan gelooven we graag, dat Sint Franciscus dat allemaal gedaan heeft, maar we kunnen moeilijk gelooven, dat zijn gevoelens daarbij dezelfde waren als zijn nieuwste levensbeschrijver voorgeeft. Er is een zekere spontaneïteit en zonder twijfel ook een groote ongerepte kinderlijkheid toe noodig om dergelijke dingen te doen, maar deze kinderlijkheid is iets anders dan de naïviteit in het boek van Timmermans, deze zondoorschoten kristallen blijheid is verhevener dan de wat lawaaierige vroolijkheid van menig fragment uit dit verhaal. En hierbij stooten we, naar het ons voorkomt op het voornaamste gebrek in het werk van Timmermans, een gebrek dat bij velen, en naar we gelooven niet de minst fijnzinnigen, een zekeren weerzin wekt. Met volle erkenning van het groote verteltalent van den Vlaamschen schrijver en ook bewust van de vele goede eigenschappen van zijn laatste werk, lijkt het ons toch goed ook dit tekort nader te beschouwen. Al is zijn biografie meer dan wat hij in zijn opdracht zegt, al is het niet maar een aaneenschakeling van „verbeeldingeskes", al

Boekversiering uit Timmermans' Franciscus-roman.

zit er een ontwikkeling en gang in, toch werd het geen volkomen geheel. Het begin is te aarzelend, de omkeer in het leven van Sint Franciscus komt te abrupt, wordt lang niet voldoende voorbereid, geen overdadige beeldspraak kan dit verhelpen, en tusschen de geschiedenis van de stichting en de uitbreiding der orde en de zorgen, die daaruit groeien voor Sint Franciscus, komen te veel tafereeltjes, die inderdaad niet meer dan „Verbeeldingeskes'' zijn, die storend werken en er vaak vrij onecht uitzien. En toch lijkt het soms of Timmermans juist het meest gewerkt heeft aan die intermezzo's, of deze vooral zijn bewuste aandacht hadden. Een zich goed rekenschap geven van de macht van het woord heeft allerminst schadelijk te zijn bij het scheppen van letterkundig werk. Maar het kan soms schadelijk zijn vooral bij zulke geraffineerde schrijvers als Felix Timmermans er een is.

Felix Timmermans
Naar een carricatuur door A. van Dijk

Want Felix Timmermans, ook al lijkt hij soms bizonder naïef, is een zeer geraffineerd schrijver. Hij is zeer wel bewust van de eigenaardigheden in zegging, waarvan hij gebruik maakt, hij weet tot welke effecten een bepaalde beeldspraak voeren kan. Zijn voorkeur om in beelden te spreken is groot, welhaast even groot als bij een waarachtigen dichter, wat hij helaas niet zoo dikwijls is, als men op het eerste gezicht meenen zou. De waarachtige dichter spreekt in beelden, omdat hij in zijn onbevangen openheid voor de geheimen van leven en aarde een accidenteele gelijkenis tusschen de dingen ziet, die ons de met elkander vergeleken dingen in een oorspronkelijken staat zien laat, die ons door de onvermoedheid der gelijkenis deze dingen openbaart als iets nieuws, als een verrassing. Werkelijke poëzie is verrassend. Het werk van Felix Timmermans is dat ook vaak, maar er is een verschil. Terwijl de waarachtige dichter allerminst een zoeker is van effecten, maar een vinder van werkelijkheden, terwijl zijn beeld dus geboren wordt uit een zien, wordt het beeld van Felix Timmers al te vaak gemaakt na een zorgvuldige berekening van het te verkrijgen effect. De verrassing bij den Vlaamschen verteller is te vaak een overbluffing van den lezer, in het eerst merkt men dat zoo niet, maar op den duur krijgt men het onaangename gevoel beetgenomen te worden, de naïviteit der beeldspraak blijkt gezocht en gewild, onecht, men kan het vage vermoeden niet van zich afzetten, dat dit werk hoezeer het ook op poëzie mag lijken, toch maar een surrogaat voor poëzie is. Ook dan verrast de beeldspraak nog, maar men ziet in, dat het geen dichterlijke verrassing is, maar de verrassing van het effect. De poëzie wordt nooit eentonig, omdat in de poëzie een werkelijkheid steekt, maar het effect wordt wel eentonig en zelfs vrij spoedig, want in het effect steekt een schijnrealiteit, zij is een begoocheling, een illusie, ze is hol en leeg. Men moet dit goed verstaan, in haast ieder werk van dezen Vlaamschen schrijver zijn gedeelten aan te wijzen, waarin hij zich weet te verheffen boven dezen drang naar het al te pittoresk en effectvol gezegde, waarin hij het werkelijke leven weet te benaderen, maar juist daarom is het dubbel jammer, dat hij zich te vaak met een surrogaat tevreden stelt. De blijheid en de eenvoud van Sint Franciscus blijken in dit boek herhaaldelijk onaanvaardbaar te zijn weergegeven, de diepe, opgetogen kinderlijkheid van den heilige wordt soms een weinig kinderachtig,de bewondering voor de schoonheid vanGods schepping, fel en onmiddellijk, wordt hier soms bedachtzaam redeneerend en zelfs lichtelijk sentimenteel. Niet in de uitgelatenheid, in den ernst slaagde Felix Timmermans ditmaal het best, velen zal dit waarschijnlijk zonderling voorkomen,

maar misschien is dit verschijnsel niet alleen zonderling, maar ook hoopvol.

Jos. Panhuijsen.

Noot van de Redactie:
De cliché's, welke dit artikel verluchten werden ons door *De Limburger Koerier* welwillend beschikbaar gesteld.

---

[1]) **Felix Timmermans,**
DE HARP VAN SINT FRANCISCUS. *P. N. van Kampen & Zoon, Amsterdam,* 1932. (21.5×15.5). 323 blz.
— B —

HOE ILJA STERREN PLUKT....

De fabelachtige ijver, de klaarblijkelijke wil-om-gelezen-te-worden en het stelselmatige van den opzet, al deze factoren, die de laatste jaren in de litteraire werkzaamheid van den Parijschen Rus Ilja Ehrenburg opvallen, wettigen het vermoeden, dat zijn werk een officieus onderdeel uitmaakt van 't Vijfjaren-plan der Russische Radenrepubliek. En 't doel van dezen litterairen tak van dienst is dan: het vertrouwen te schokken in 't Amerikaansch-Europeesch bedrijfsleven, in zooverre dit in dezen crisistijd nog noodig mocht zijn. De middelen, welke hij daartoe gebruikt, zijn die, welke voortvloeien uit den gulden regel van Lenin, dat een zakelijke reportage het machtigste wapen is in de handen der arbeidersbeweging.
Een zakelijke reportage! — De Russische films hebben geleerd, wat onze dwalende broeders in Oost-Europa en Azië daaronder verstaan. En Ilja Ehrenburg verstaat dit vak al niet anders en niet minder goed, dan Poedowkin, Eisenstein, en Turin. Geestdrift voor het werk van zijn collega's met de camera is 't ongetwijfeld geweest, welke hem er toe bracht, zijn vernielzuchtig talent eens te hanteeren tegen de Amerikaansch-Europeesche filmproductie. Met de nauwgezetheid en de vlijt, den speurzin en den hartstocht van een postzegelverzamelaar, heeft hij alles bij elkaar gegaard, wat er over Paramount, Ufa, Pathé en Foxfilm gepubliceerd is of anderszins bekend gemaakt. En dit veelkleurig en omvangrijk materiaal heeft hij met liefde, of beter met haat geschift, aan elkaar gepast, ja, gemonteerd.
Zoo ontstond tusschen Februari en April van 't vorige jaar zijn *Fabrika tnob,* in Duitsche vertaling *Die Traumfabrik,* een boek, dat een film zou geweest zijn als Ehrenburg geen schrijver, maar een cineast was: een film tegen de film.
Nog virtuoser dan Robert Neumann het in *Die Macht* met den geldhandel deed, maar minder grondig, minder overtuigend, klaagt Ilja Ehrenburg den handel in gefotografeerde droomen aan. Minder overtuigend, — want de Rus wil overtuigen, wil met alle geweld overtuigen en zoo verzwakt hij de macht van 't wapen, dat Lenin, als kostbare erfenis, de roode arbeidersbeweging vermaakte: de zakelijke, de objectieve reportage.
Dat heel veel Amerikaansche rolprenten even schunnig als schijnheilig zijn, weet ieder nuchter bioscoopbezoeker uit eigen ervaring. En dat er flink geld mee te ver-

De Russische cineast Serge Eisenstein.

dienen is, zal geen enkel eerlijk bioscoopexploitant hem afstrijden, maar wat heeft dat te maken met het feit, dat de filmtsaar Will Hays graag telefoneert en Adolph Zukor van muziek houdt? Met zulke „argumenten" kan men elkaar in „ingezonden stukken" te lijf gaan of lastercampagnes op touw zetten, maar in een „Kroniek van de film", zooals de veelbelovende ondertitel van dit werk luidt, kunnen ze alleen maar stemming wekken bij oppervlakkige of bevooroordeelde lezers en het vertrouwen in Ehrenburg's objectiviteit verminderen bij hen, die hem, als virtuoos vernieuwer van litteraire vormen en vlijmscherp aanklager van positieve wantoestanden waardeeren. Er is nog iets, dat dient gezegd te worden, voor we aan dat waardeeren toe zijn. Ehren-

burg verwijt de gebruiksfilm, dus de film, zooals hij ten behoeve van aandeelhouders en bioscoopkassa's draait, dat zij de waarheid vervalscht, de arbeiders bedriegt en in slaap wiegt. Hij erkent, dat de film zeer vaak op de lagere instincten van 't publiek werkt. Voorts erkent hij, dat de film in 't leven der massa een zeer groote plaats in

Ilja Ehrenburg.

neemt; maar waarom worden dan de bemoeiïngen van de Katholieke geestelijkheid, de filmkeuring en het streven naar een Katholieke film belachelijk gemaakt? Is er in Ehrenburg's uitgebreid dossier geen enkel berichtje, dat gegevens bevat over de filmcensuur in Sovjet-Rusland, waar men alles, wat op kapitalistische tendens lijkt, weert?

Schieten dus van de zwerm pijlen, die Ehrenburg op de Amerikaansch-Europeesche filmcultuur afzendt, er verschillende naast; het meerendeel treft doel. Met nerveuze vingers plukt hij de sterren, de zon, de maan, de wolken, de morgen- en de avondstemmingen van het bordpapieren filmfirmament en laat ons de wel zeer on-Grieksche goden zien, die daar achter gezapig hun millioenen incasseeren.

Voor de litteratuur is dit werk, dat om z'n eenzijdigheden lang geen allemanslectuur is, vooral van belang om het meesterlijk slot-hoofdstuk, een finale in stretto-tempo, waarin al de motieven, als in een proza-fuga, nog eens terugkomen en dat zeer juist de cacaphonie weergeeft, welke uit den filmhemel den aandachtigen luisteraar in 't verbijsterd oor klinkt.

F. B.

---

[1]) **Ilja Ehrenburg,**
DIE TRAUMFABRIK. Uit het Russisch vertaald door Rudolf Selke. *Malik-Verlag, Berlin,* 1931. (13×12) 310 blz.
— C —

LOF DER NAASTENLIEFDE.

I.

De Dostojevsky-critiek heeft veelal dit nadeel, dat ze te weinig critiek en te uitsluitend lofsprekende omschrijving is. Dostoïevsky's romans worden luide om-jubeld, uitvoerig naverteld en verklaard, maar een critisch gefundeerd oordeel blijft veelal uit.

Een verblijdende uitzondering vormt Theoderich Kampmann met zijn knap werkje: *Licht aus dem Osten?* [1]), waarvan alleen de titel minder geslaagd is, welke immers denken doet aan die door dik en dun met Dostojevsky dweepende geschriften, waarin de Rus, als een laat kerkvader wordt verheerlijkt en de bewondering het klare inzicht op de vlucht joeg, (hoewel 't vraagteeken veel goed maakt!).

Neen, dit geschrift van Kampmann draaft niet door, maar doet een eerlijke poging de waarde en beteekenis vast te stellen van Fjedor Dostoïevsky's werk voor 't Europeesche geestesleven van nu.

Dostojewski

In 't bijzonder gaat de geleerde en knappe schrijver de sociologische beteekenis van dit werk na. Hoe stond Dostojevsky tegenover 't probleem, der menschelijke gemeenschap; hoe zag hij de verhouding tusschen mensch en maatschappij, tusschen individu en massa?

II.

Dit sociologisch probleem, zooals het ligt besloten in de werken van Dostojevsky, leidt bij 't naspeuren ervan tot vruchtbare resultaten. En zoo vruchtbaar zijn die voor Theodorich Kampmann geweest, dat *Licht aus dem Osten?* gevolgd zal worden door een uitvoerig werk over dit onderwerp, waarop het onderhavige boek slechts als inleiding dient.

Deze ,,inleiding'' is dan echter zoo grondig, als men zich maar wenschen kan: — een op Duitsche wijs doorwrochte studie, waar het moeilijk zal wezen een speld tusschen te steken.

Uitvoerig wordt nagegaan, hoe in de eerste werken van Dostojevsky de ,,gemeenschap'' het hatelijk, star en belachelijk aspect draagt van het leven, zooals het stijf en stumperig te Petersburg *gespeeld* wordt. Alleen het kind, onschuldig en onwetend van de rol, die 't later zelf spelen zal, vormt een blijden toets in de vale bureautocratenwereld, die geen ander ideaal heeft, dan 't Westen na te doen.

In later werk, dat zich concentreert rond de *Aufzeichnungen aus dem Untergrond* zondert de mensch zich van zijn medemenschen af, raakt verstrikt in zijn gedachten, beziet met onmeedoogende critiek de maatschappij en laat met al zijn scherpzinnigheid of misschien juist door zijn teveel aan Westersch vernuft de kans op geluk schieten, waar die hem geboden wordt.

De gemeenschap der schuldigen, dat is Siberië, dat is Ostrogg. En de jaren daar doorgebracht, waarvan Dostojevsky verhaalt in zijn *Memoiren aus einem Totenhaus*, brachten den Rus tot de erkenning van de groote waarden aan goedheid en menschelijkheid, die door de hooge palissaden van de wereld zijn afgesloten.

Verlost uit zijn gevangenschap, zwerft hij door Europa en leert daar de schijnorde, het uiterlijk mooie ,,kristallen paleis'' eener hartelooze overbeschaving kennen. In *De Idioot* en *Daemonen* schept Dostojevsky 't beeld van den goeden, waren mensch en van den slechten, leugenachtigen; van den onzelfzuchtigen, den waren mensch, die in zijn evenmensch het verlangen naar geluk en goedheid wekt en van den Luciferist, den haatdrager, den egoïst. En dan als synthese *De Gebroeders Karamazoff*... En zoo behandelt Theoderich Kampmann met groote scherpzinnigheid en zonder zich blind te betoonen voor de eenzijdigheden en ongemotiveerde vonnissen (zooals tegen Rome en de Sociëteit van Jesus, welke oo in 't werk van een genie, als Dostojevsky, voorkomen) al diens werken. Kampmann *begrijpt* den Russischen auteur, neemt hem niet tot gretig aanvaarde aanleiding tot Zondagsschoolgepreek over menschenliefde,

Olav Dunn.

tot huilerige humaniteitspleidooien, maar verklaart zijn werk van uit de persoonlijkheid, de denkende en voelende, diep-religieuse persoonlijkheid, die Dostojevsky was in zijn leven en immer zijn zal in zijn romans.

Het religieus-sociologisch probleem, de verhouding van den mensch tot de menschen en van mensch tot God beheerscht ook de zeer bijzondere roman, *Medemenschen* van Olav Dunn [2]). In een doorzichtig gecomponeerd en diep peilend meesterwerk wordt het lot geschetst van een *goede* vrouw, die goed wil doen aan haar medemenschen; die persoonlijk bijna geen eischen aan 't leven stelt en die dan gedreven wordt tot... een moord op haar schoonvader, die haar hoonde, treiterde, die haar kwaad wou doen. Dan leeft ze eenigen tijd in den bedriegelijken waan, dat ze goed deed met dien moord, gaat echter dan toch naar den leensman zich aangeven en verlaat het dorp om in de stad voor de rechters te ver-

schijnen, verzoend met de menschen, haar medemenschen.
Dit boek, dit, als helderziende boek, dat in simpelen toon van de diepste, innigste dingen van 't leven spreekt en waarin God weer de eereplaats heeft, — in hoeveel moderne romans komt men Zijn Naam slechts tegen in vloeken en dronkemanstaal? — dit boek is een der nobelste en schoonste werken der in vertalingen in Nederland zoo goed bekende Noorsche letterkunde. Nu eens geen zwoel geschiedenisje, geen raar en naar geval uit heden of verleden, maar een gegeven, dat door aard en uitwerking aan Dostoïevsky denken doet.
En zoo stemmen de beide, hier behandelde werken, deze Dostoïevsky-studie en Olav Duun's roman overeen, in zooverre ze alle twee deelen in den lof der naastenliefde, die zoo helder afsteekt bij 't lied van den haat, dat uit zoovele werken van dezen zwaar bewogen tijd opklinkt.

L. S.

---

1) **Theoderich Kampmann**,
LICHT AUS DEM OSTEN. *Bergstadtverlag, Breslau*, 1931. (18.5 × 12) 240 blz. gecart. M. 4.20, geb. M. 5.50.
— **B** —

2) **Olav Dunn**,
MEDEMENSCHEN. Vertaald uit het Noorsch door M.C. Castendijk. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam*, 1932. (19 × 13) 223 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.75.
— **Bc** —

EEN PROTEST-ROMAN.

Klein protest is geen protestje, evenmin als klein-kunst een kunstje is.
We brengen de benaming: klein protest, op dit boek [1]) van toepassing, omdat het naast zoo vele groote, felle, laaiende protesten staat. Om de situatie direct duidelijk te maken: er zijn in de laatste jaren veel boeken verschenen over rechtspraak en over gevangenisleven.
Deze boeken hebben maar weinig effect, alhoewel er bij zijn, die toch een aanklacht inhielden, bij welker publicatie het leven eigenlijk een dagje moest stilstaan, waarbij persen en machines een dagje moesten rusten en heel de wereld in één kreet moest uitroepen: „is dat allemaal waar?!"
Maar niets van dit alles gebeurt. Onze wereld *lijkt* wel levendig en zakelijk, maar ze is misschien nog nooit (geestelijk) zoo lauw en laf geweest.
Er zijn — in Duitschland vooral — boeken verschenen, van ernstige en geleerde menschen, die inderdaad verschrikkelijke aanklachten bevatten tegen al wat Wet heet of voor Recht heet te zijn. Maar de lauwe en laffe traagheid van deze maatschappij blijkt reeds voldoende hier uit, dat laster en leugen doorgaans nog steeds meer effect hebben, dan het eerlijke getuigenis, dan de met hartebloed geschreven aanklacht, die men desnoods met eigen leven wil verantwoorden.
Doch wat wilt ge van reeds vergrijsde rechtsprekers en regeerders, wien een ruim pensioen wacht. Zij hebben toch nooit beweérd, de wereld te zullen verbeteren. Pa en Moe stuurden hen naar de universiteit en zóó is het gekomen, dat zij nu worden uitgekreten voor menschen, die hun taak niet verstaan. Zij kunnen er heusch niets aan doen.
Het moest ons allen weinig interesseeren, geregeerd te worden door een oud-veldmaarschalk of door een behanger, als er maar geregeerd werd in den zin, waarin de Goddelijke gezagsopdracht het bedoelt. Maar het is heel anders geloopen. Wij hebben weinig idee meer van gezag. Er bestaan alleen enkele posities, die zeer goed gesalariëerd worden en wijl de vervulling daarvan voor iedereen mogelijk is, tengevolge van het „openbaar" karakter dier posities, interesseert het ons, wie er in slaagt, die functies te veroveren. Staatslieden met serieuse intenties, — we noemen dr. Brüning — staan in dezelfde positie, als de nuchtere, die in een stomdronken gezelschap terecht komt.
Kom daar dan tusschen met een boek, met een aanklacht tegen wetgeving of rechtspraak en er is weinig kans op gehoor, tenzij hij de enkelingen, zeer wijd uiteen over de wereld verspreid. En in dezen storm van aanklachten, die vooral in Duitschland kon opsteken, hebben we nu ook dit kleine protest ontwaard, dat zich niet richt tegen de behandeling van die medemenschen, die we gewoonlijk boeven en bandieten noemen, maar tegen de behandeling van hen, die meestal uit de rijen der fatsoenlijke wereld gestooten worden en dan bij de boeven terechtkomen. Vanzelf.

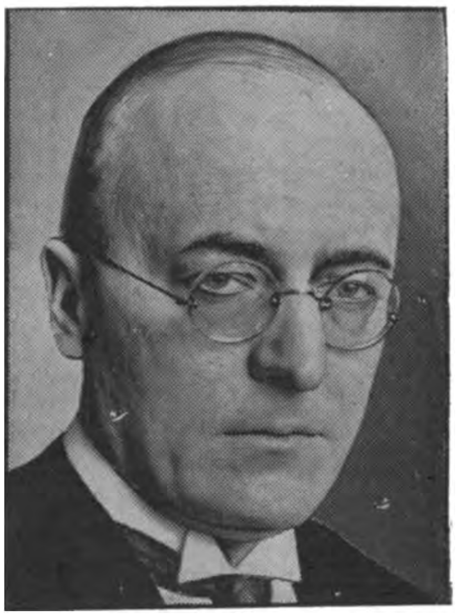

Dr Heinrich Brüning

Der Roman eines Fürsorgezöglings is een roman zonder einde. Het bevoogde kind: Rüper, is een jongeman geworden, en een geknakte liefde, — liefde die door buitenstaanders geschonden werd, — maakt een eind aan zijn roman-leven.

Misschien is hij gaan zwerven, misschien is er erger gebeurd, — in de nabijheid is een groote rivier, — maar zijn *leven*, dát is vernietigd, hoe men het ook bekijkt.
Het bevoogde kind heeft zijn heele leven lang zooiets als wantrouwen gekoesterd tegenover alles en allen. Hij werd niet onttrokken aan zijn slecht milieu en toen gewoon tegemoetgetreden. Men behandelde hem als een doos van Pandora, vol mogelijkheden, maar allemaal onaangename mogelijkheden. En hoe kwam het, zal men vragen, dat men hem niet losser, argeloozer tegemoet trad? Dat kwam, omdat de opvoeders zoo zeldzaam zijn. Zéker de opvoeders van die bijzondere, broze zielen der uitgestootenen.
Rüper voelt, dat men alle slechts van hem verwacht, en hoe zou hij dan anders reageeren, dan door te geven, wat men van hem verwacht? Hij wordt balsturig en dwars. — Ziet ge wel, hoe slecht hij is?
Maar er is één opvoeder, onder al die velen, die „vooraanstaand" zijn en „notabel", „geleerd" en „tactvol", één is er onder hen, die bijzondere aandacht wijdt aan den jongen. Ook hij komt voor een diepgegroeid wantrouwen te staan, maar hij waakt er wèl voor, te doen alsof hij dit wantrouwen niet merkte. Hij blijft gewoon en neemt Rüper, zooals Rüper is; langzaam, o, zoo langzaam, den argwaan van den jongen tegen al wat vriendelijk schijnt, ontwapenend. Maar als hij den jongen tot zich neemt, en hij het opvoedingsgesticht den rug toekeert, om in eigen huis aan de opvoeding van den jongen te werken, om tenminste één jonge ziel voor het leven te redden, in stede van, onder een verkeerd systeem, op duizend jonge zielen wat confectie-liefderijkheid toe te passen, dan wacht hem een nieuwe strijd.
Zijn huishoudende zuster, de kennissen, de alledagsmenschen, die over het weer en over ziektes en begrafenissen het woord voeren, de gewone vertegenwoordigers van het benepen, het lasterlijke, het botte, het zelfzuchtige en — trots alles, — toch zoo meelijwekkend groot publiek, dat ieder uit eigen omgeving kent... maar waartoe niemand zich, in een wijs kwartiertje, wenscht te rekenen.
Om ons heen leven de brave menschen, die over „moeilijke geboden" te keer gaan tegen bepaalde verkeerde dingen en in hun ijver het vloekwaardige kwaad van den laster niet in zich zelf voelen en hun schenden der naastenliefde voor rechtvaardig oordeel aanzien.
Het is deze wereld van allen dag, waarin de leeraar zijn pupil tracht groot te brengen. Maar de verdorvenheid van de gewone menschjes, waar we zoo in 't gewone leven niets achter zoeken, maar die, zooals in dit boek, andermans brieven onderscheppen, hun kleine pietsie macht reeds misbruiken en bovendien niet terugschrikken, om dan anderen te beoordeelen, tegen deze verdorvenheid legt alle voorzichtige wijsheid het af. Als een diepe liefde den jongen Rüper voor het leven belooft te redden, dan komt de hand, die het woord Fürsorgezöglings over zijn persoon schrijft, als ware hij een onbewaakte spoorwegovergang, als ware hij een „geteekende", die — zonder geld! — toch nooit in genade zullen worden aangenomen.
Laat ons in 't kort zeggen, dat de auteur: Lilly Gräfin Rantzau dit levensverhaal met een aangenaam stemmende teerheid, waaraan alle over gevoeligheid vreemd bleef, heeft geschreven. He is waarlijk een zeer mooi boek, dat bovendien een protest bevat, zonder dat de aard daarvan van invloed was op taal of toon. Wat ieder ander met toornige oogen en krassenden penstreek zou neerschrijven, wordt door haar zachtzinnig neergeschreven. Het wordt toch wel verstaan! En waartegen is dat „protest" nu gericht?

Lilly Gräfin zu Rantzau.

Och, wat zal men ervan zeggen? *Mädchen in Uniform* was ook een prachtig protest, — er is eenige affiniteit tusschen dat filmwerk en dit boek, — maar waartegen? Tegen Pruisische pensionaten? Waarom zouden er geen goede Pruisische pensionaten kunnen zijn? — Neen, al deze verschijnselen, deze in krasser of fijner vormen uitgedrukte weerzin tegen alles, wat er op het oogenblik verkeerd is en verkeerd loopt, al deze verschijnselen zijn niet meer dan verschijnselen, waarschuwingen, zonder direct resultaat.
Wat een verkeerde wereld- of levensbeschouwing, hetzij een materialistische, een liberale of een ontspoorde christelijke, voor slechts schiep, wreekt zich, nu hier, dan daar en in onderscheiden toonaard.
Al deze waarschuwingen mochten wel de oogen openen van de menschen, die veel kunnen toedoen aan het welzijn en geluk der menschheid. Dat zijn niet alléén regeeringspersonen. Wie het ook zijn, toont ons b.v. Robert Neumann aan in *Die Macht*, onlangs in *Boekzaal* bespreken. Dezen zijn het, die wel eens gehoor mochten geven aan de kreten van weerzin en deernis, die in snel tempo opstijgen uit de, merkwaardigerwijze in een ellendevollen tijd, fel-bloeiende Duitsche litteratuur en die ook elders weerklank beginnen te vinden. Want er is veel verkeerd geloopen,

dat zich wreken moet. En dat geschiedt heden nog in boeken, maar morgen...

J. J.

---

[1]) **Lilly Grafin zu Rantzau,** SPRUNG UEBER DEN SCHATTEN. Roman eines Fürsorgezoglings. *G. Grote, Berlin,* 1931. (20×14) 336 blz.
— **Bc** —

UIT BOEK EN BLAD.

Everyman.

In het nummer van 5 Mei van *Everyman* heeft Louise Morgan een interview gepubliceerd, dat ze had met Chesterton en waarin deze zijn meeningen uitdrukte over allerlei vraagstukken van het oogenblik. Op het einde van dat onderhoud werd Chesterton gevraagd in welk van de veler hande dingen die hij in zijn leven gedaan heeft hij zou willen blijven voortleven, als journalist, geschiedschrijver, biograaf, dichter, conférencier enz. Daarop werd geantwoord: „Ik heb verschillende tamelijk slechte dingen geschreven in mijn tijd. Deels wijl ik zoo rap mogelijk in strijd wilde komen met professor Hondensoep. Ik ben er niet zeker van of dit wel de beste manier is om vooruit te komen. Maar die werkwijze heb ik gebezigd. Ik vrees dat ik een erge geest van tegenspraak ben. Ik zou er niet kwaad om zijn als men me in de geschiedenis het een eenvoudige voetnota bedacht: „De opvattingen van professor Hondensoep dáár- en dáárover werden aangevochten door G. K. Chesterton''. Gun mij het genoegen een professor door het slijk te halen en ik zal kalm blijven in een vooruitzicht dat mijn vriend Willie Yeats schrik zou aanjagen.

G. K. Chesterton.

Heusch, ik zal er niet over treuren als de komende eeuwen mijn liederen niet zingen zullen''.
In dit interview werd door Chesterton ook de meening geopperd dat letterkundige menschen hervormers moeten zijn. Op dat woord vat Meyrick Booth vuur en antwoordt in het volgende nummer van *Everyman* met een brief aan den uitgever (12 Mei '32). Schr. beweert heel wat moderne Engelsche letterkunde verorberd te hebben en meent daaruit de gevolgtrekking te moeten maken dat de volgende gedachten schering en inslag zijn in de boeken van vandaag in Engeland: 1. Er is geen God en de godsdienst is volstrekt onbelangrijk. 2. Verstandige gedachten hebben enkel belang als stof voor conversatie. 3. De eenige werkelijkheid is het individu opgevat als een louter emotioneel, niet-moreel en essentieel egocentrisch wezen. In veel gevallen zijn enkel de sex-reacties van het individu voor den schrijver het opmerken waard. In bijna al de gevallen gaan de karakters uit van het standpunt dat alleen hun privaat gevoelsleven de moeite waard is. En de schr. gaat dan verder met te verklaren, dat de lezer met dit alles het slachtoffer wordt van een bedekte propaganda, die des te gevaarlijker is wijl ze voor louter fictie doorgaat. Heel dat procédé is een voortgezette aanval op de Westersche Beschaving. Werkelijkheid wordt herleid tot sensatie en emotie. Zedelijkheid en godsdienst worden geschrapt. Het individu houdt op verantwoordelijk te zijn en wordt een wezen met instinctieve reacties. Tegenover de Westersche Beschaving staat niets anders dan het Communisme en men zou werkelijk beginnen te denken, dat het Angelsaksendom de voorlooper aan het worden is van deze ontkenning van alles wat door ons nog als goed en heilig wordt aanzien. Er zijn maar twee struikelblokken voor het Communisme, zegt Booth: de familie en de godsdienst. En het is vooral op deze dat de moderne Engelsche schrijver het gemunt heeft. Onlangs nog merkte een bekende Duitsche schrijver op dat hem niets zoo was opgevallen in de Eng. Let. dan de afwezigheid van alle ethische krachten. Booth is dus verre van Chesterton ongelijk te geven. En uit deze eensluidende getuigenissen van den katholiek en den niet-katholiek valt wel de gevolgtrekking te maken, dat het gedaan is met het sprookje dat ieder Engelsch boek iedereen in handen mag worden gegeven. Ook in onze kolommen heeft men elke maand kunnen lezen dat voorzichtigheid meer dan geboden is. Wie daaraan twijfelt verwijzen we naar het bovenstaande harde, doch niet onverdiende oordeel van Booth in een niet-katholiek tijdschrift als antwoord op een katholieken noodkreet.

De Morgen.

Fred. van Eeden.

Van Eeden is heengegaan. Het einde, lang vermoed, kwam nog onverwacht. Tragisch als heel dit leven zich voltrok kwam ook de dood, want deze actieve geest, die altijd bezig was op de vele terreinen der menschelijke werkdadigheid, om schatten te winnen voor anderen moest gedoogen hoe in langzame inactiviteit zijn leven zich verteerde. Langzaam in waandenkbeelden en angstvoorstellingen vergleed het naar den ouderdom, eerst naar den geest, toen ook naar het lichaam. Het was of hij nu slechts maar aan het Eeuwige gedacht, waarvoor wij toch geschapen zijn. Zijn

laatste krachten, zijn lijden gaf hij aan Jezus om te danken en alles zooveel mogelijk te verevenen. Zijn geest raakte verzwakt, zijn lichaam ook. Toen hij twee jaar geleden zeventig werd, huldigde men hem nog op grandiose wijze, men speelde ook nog zijn *„Kleine Johannes"*, doch hij heeft er slechts weinig meer van genoten, wijl zijn geest het reeds niet alles meer volgen kon. Velen zullen dit een sombere levensavond noemen. Wij gelooven niet, dat het dit is. Voor ons is dit zwijgende lijden schooner dan het dwaze stamelen, wat een Kloos nog op zijn levensavond doet en waar deze zijn eigen roem en leven mee begraaft. Van Eeden heeft zich geheel gegeven: toen hij niet meer te geven had, zweeg hij en teerde zijn lichaam op voor God in groot geduld en tevreden verwachten. Tusschen alle donkerte door wist hij nu toch, dat hij alles kon geven aan Hem, Die zich geheel voor hem gegeven had. Naar Hem alleen verlangde hij. Daar is de volkomen rust.

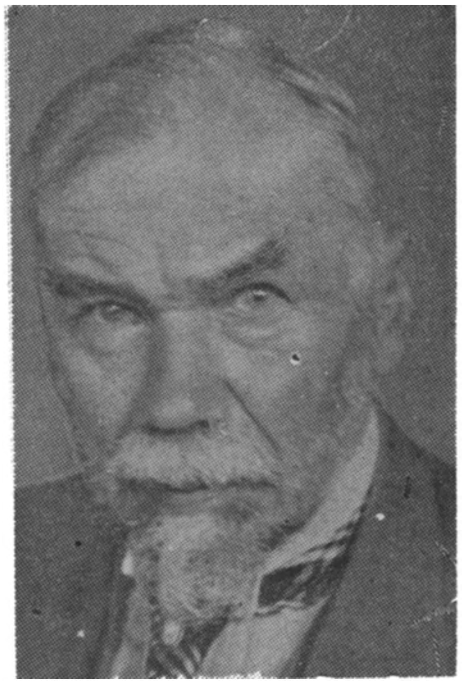

Frederik van Eeden.

Van Eeden-Viator heeft zijn tocht volbracht: hij ziet nu hoe *„De Koele meren des doods"* en de *„Passielooze Lelie"* schooner zijn dan deze ziener ze zelf zag, de Schijn heeft moeten wijken voor het Wezen, *„Ellen, het lied van de Smart"* is uitgezongen en het „ik" het zwijgen opgelegd, met een Paul mocht hij ontwaken in de Eeuwigheid als een zuivere, onschuldige *„Kleine Johannes."*

Bij geen dichter uit onze eeuw werd het werk zoo geheel door den persoon gedekt. — Daarom leeft dit oeuvre voort, vooreerst in het werk, dat hij ons naliet als een onvergelijkelijk schoon legaat en de stichting van z'n voorbeeld: z'n ontbering en in leed gestaalde offerkracht ten behoeve van z'n broeders: de menschen.
In een van de moeilijke uren van z'n gekweld bestaan heeft hij verzucht

Nu mocht ik liever hier vandaan
En slapen gaan en slapen gaan
Bij mijnen lieve Heere.

Thans is deze bede verhoord — z'n laatste schoone droom is vervuld.
Wij bidden, dat God deze ziel, die ons zooveel goeds en schoons gaf, het Eeuwige Leven mag geven in Zijn schoonen Hemel, waar alle vreugde is en geen enkel leed. Zijn oude handen nu buigen in gehoorzaamheid naar elkaar, zoo zullen ze blijven getuigen in durend aanbiddings-gebaar van zijn gang tot der zaligen schaar.
Legio zijn de herdenkingsartikelen aan z'n werk en persoon gewijd. In *De Morgen* heeft een zekere P. H. eenige gedachten uit z'n werk verzameld en gaarne betuigen we onze sympathie voor dit zoo nuttige herdenkingswerk, door daaruit 't volgende over te nemen:
„De kunstopvattingen van Frederik van Eeden willen wij in enkele woorden weergeven. Lyriek zoo zegt hij, is altijd persoonlijke gevoelsuiting. Tot lyriek behooren de minnedichten, die uitingen zijn van het machtigste gevoel in de jonge menschen: de sexueele liefde, op later leeftijd overgaand tot liefde voor God den Vader. Bij epiek en dramatiek treedt het persoonlijke terug. Het is er natuurlijk wel, maar het spreekt alleen door middel van het kunstwerk. Het dramatisch kunstwerk beeldt het conflict van menschelijke zielen en karakters, in zooveel mogelijk samengedrongen structuur.
Een ongeschoold primitief mensch kan lyrisch zijn. Om een epos te schrijven heeft men hooge beschaving, veelomvattende kennis en wijsheid noodig. Voor een drama is eindelijk nog vereischt de sterke scheppende kracht, en volkomen beheersching van de waarheden, die uit het zieleconflict ontstaan.
Een epos moest men niet eerder mogen schrijven vóór het dertigste jaar en een serieus drama niet voor het vijftigste. Een kind van vijf of zes jaar kan echter lyrisch werk maken. Ik heb werk gelezen van een Amerikaanschen jongen tusschen 8 en 11 jaar gemaakt, dat zuiverder was als wat ik op lateren leeftijd schreef.
In een lollige stemming maakt men geen verzen. De vreeselijkste neerslachtigheid kan samengaan met een verheven lyrische stemming, die begeerlijker is, dan alle vroolijkheid. Het is voor mij onmogelijk een vers te maken op commando en die onmogelijkheid wordt steeds grooter, hoe ouder ik werd. Ik ben blij, in één jaar één goed lyrisch vers gemaakt te hebben. Ik schreef een van mijn beste verzen in een drukke wachtkamer van het station te Rotterdam, toen ik de aansluiting naar Dordrecht gemist had."

Vox Carolina.

Over Idealisme en Realisme schrijft Prof. Raaymakers S.J. in het Sociaal nummer van voormeld Studentenperiodiek een scherpzinnig artikel, waaraan we ontleenen:
„Negatieve idealisten doen veel kwaad, doordat zij menigeen, die verdienstelijk werk zou kunnen verrichten bij den opbouw eener nieuwe sociale orde, daarvan afschrikken door hun zure critiek en hun bijtend sarcasme. Edele naturen zijn daar dikwijls zeer gevoelig voor en kruipen dan

terug in hun schulp. Niet iedereen is een krachtmensch zooals Brüning de gewezen Rijkskanselier Positieve idealisten weten wat zij willen. Ook zij zijn niet tevreden met het bestaande, omdat zij in hun geest een ideaal hebben, waaraan de werkelijkheid niet of niet geheel beantwoordt. Is dat ideaal enkel een hersenschim, dan zijn het geen idealisten maar fantasten. Is het bereikbaar, althans benaderbaar, dan moeten zij, om iets positiefs tot stand te brengen — en waarvoor dient anders een ideaal? — tegelijkertijd ook realisten zijn, d.w.z. zij moeten rekening houden met de werkelijkheid, met de werkelijke menschelijke natuur, zooals die is na den zondeval, met omstandigheden van plaats en tijd, met den stand der techniek, met verkregen rechten, ja zelfs, o gruwel! met de politieke constellatie, met het practisch bereikbare.
Graaf de Saint-Simon met zijn „Nouveau Christianisme'' was een fantast. Dr. Nolens was een realistische idealist. Wie van die twee het meest heeft bijgedragen tot verbetering van het lot der arbeiders, is niet twijfelachtig.
Voor ons katholieken is het na te streven ideaal op sociaal gebied duidelijk omschreven door de leer der Kerk, in Rerum Novarum en Quadragesimo Anno. Ook de middelen, om het ideaal practisch te verwezenlijken, zijn daarin aangewezen. Een heerlijke synthese van idealisme en realisme. Wie Roomscher wil zijn, dan de Kerk, kan groote stappen zetten, maar in welke richting?''

VERSCHEIDENHEDEN.

Albert Londres

Albert Londres, de bij de ramp van de Georges Philippar omgekomen journalist, eerst van *Le Petit-Parisien,* daarna van *Le Journal* is zijn loopbaan begonnen als dichter. Hij schreef voor de massa, de millioenen die dagelijks de Fransche boulevardbladen lezen en men leest zijn verhalen als een pakkend feuilleton.Deze waarde danken die later in boekvorm uitgekomen reportages niet alleen aan het boeiende karakter van de weergegeven gebeurtenissen, maar hoofdzakelijk aan de mengeling van reportage en fantasie. Want dichter bleef hij, al schreef hij geen verzen meer. Vergeleken met het werk van de eerste reiscorrespondenten uit Engeland, Duitschland en Nederland is dat van Londres echter oppervlakkig.

Albert Londres.

We noemen van zijn reportage: *Le Juif Errant, Biribi,* waarin hij van het leven bij het Vreemdelingenlegioen verhaalt. *Le grand Chemin,* dat het leven der parelvisschers in de Roode Zee behandelde. *Au Bagne,* waarin het leven en de lotgevallen van Dieudonné, den van het Duivelseiland ontsnapten galeiboef werd verhaald. *Le chemin blanc,* dat het resultaat was van zijn speurtocht in Buenos Aires in zake den handel in blanke slavinnen en de kort geleden verschenen *Les Komitaldjis,* het relaas van zijn omzwervingen op den Balkan. Zijn zwerversnatuur had hem naar Sjanghai gevoerd. Hij had *Les mémoires de ma valise* onder handen, een bundel verspreide reportages, die nog niet gebundeld waren.

Carlyle's nalatenschap.

De nalatenschap van Thomas Carlyle die bij zijn neef Alexander Carlyle berust, wordt thans

Goethe

na diens dood te Londen verkocht. Behalve talrijke handschriften en brieven komen ook de boeken onder de hamer welke Carlyle met bijzondere opdrachten aan zijn vrouw geschonken heeft. Voorts boeken met opdrachten die hij van andere beroemde auteurs ontving en Goethe-reliquieën.
Bij zijn huwelijk in 1827 met Jane Welsh ontving Carlyle van Goethe 31 mooie banden van diens werken. Ook deze worden in veiling gebracht.

Ch. Manning & Zn.
HAARD- EN KACHELSMID
Speciaal adres voor Tabernakelkasten en Offerblokken
Ginnekenweg 81 — BREDA

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

Fa. H. KLUITMANS
HINTHAMEREINDE 34
's-HERTOGENBOSCH

P. VAN LEYDEN
TUINARCHITECT
NIJMEGEN — TELEFOON 936

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

N.V. GLAS- EN VERFINDUSTRIE
v.h. VAN OMMEREN & Co.
Spiegel- Vensterglas en Verfwaren.
GLAS IN LOOD.
Pauwstraat - ARNHEM — Filialen: Utrecht - Nijmegen.

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003
Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

MENEER VAN NETTEN
Een boek over Wellevendheid voor iedereen
Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS
Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.
Omslagteekening van den kunstenaar JOAN COLLETTE.
DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geeft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.
Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.
Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

Zoo juist verschenen:
JOHN. RUSKIN
zijn leven en zijn werken zijn opvoedkundige beginselen en zijn invloed.
Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door
Dr. Raph. Kreemers
Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.
Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."
Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.
Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

P. SLUIS OCHTENDVOER
SLUIS BISCUITS
Vraagt prijs en reizigersbezoek
GEBR. C. G. & A. DELHIJ
Achterom No. 4 — Teleph. 773 — BREDA

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

FREEWHEELING CAR
Studebaker
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder —. Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays, Brillen, Elast. Kousen, enz. enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

GIJ
die niet adverteert,
ge krijgt alléén als klant,
wie bij geval passeert . .

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

„Het Bolsjewisme dreigt"
DOOR F. MUCKERMANN S. J.
Prijs 25 ct. (franco per post 28 ct.)

„Storm over Rusland"
Prijs 25 ct. (franco per post 30 ct.)

Drukkerij Henri Bergmans & Cie
TILBURG — LANGESTRAAT 35

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO
TEL. 409.
LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R.-, SIMPLEX- EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en Industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

CH. L. WIJSMAN
MUZIEKLEERAAR - ST. CANISIUS-COLLEGE
PIANIST
Tooropstraat 228 — Nijmegen

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h. DARDING - MAASTRICHT

Piet Verheijen is ook Uw adres voor Gas, Waterleiding en Electriciteit
Radio — Sanitair — Lood- en Zinkwerken.
NIEUWE BOSCHSTRAAT No. 31 TELEF. 1885

Het Lederhuis Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen, Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie, Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

Voor keurige verzorging van Periodieken en Tijdschriften
GRAFISCHE KUNSTINRICHTING
J. VAN POLL SUYKERBUYK
ROOSENDAAL : TELEFOON No. 10

J. P. v. GILSE & Zn.
Wijnhandel
Opgericht 1830
Tel. 26 - Roosendaal

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

J. D. van Ingen & Zonen
Groesb. Dw.w. 12-14 — Nijmegen
Melk, Boter, Kaas, Eieren. Verlaagde prijzen.

ARCHITECTENBUREAU
VAN REE & BOSSAERTS
GROOTESTRAAT - WAALWIJK

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

1e klas Maatkleermakerij
Heerenmodeartikelen — —
Fa. A. van Haren
Markt 96 — Roosendaal

Goed Opvoeden is moeilijk!

Maar tevens van uiterst groote beteekenis.
Slechts weinige menschen zijn geboren opvoeders
Slechts weinige weten bij intuïtie de goede tact te gebruiken en de juiste middelen te kiezen. Maar wat men niet aangeboren heeft is te leeren.

U kent natuurlijk **Dr. Foerster.**

Dr. Foerster, de bekende paedagoog, die in een reeks meesterlijke werken het probleem der opvoeding heeft uiteengezet.
Prof. L. Bopp, de katholieke priester-paedagoog aan de Universiteit te Freiburg, schrijft over dit werk:

„Met priesterlijke zachte hand beroert „„Foerster" het probleem der Sexuëele „Opvoedkunde. Zijn boek hierover zal „nog lange jaren klassiek blijven."

De 3e herziene druk van dit klassieke meesterwerk van **Dr. Foerster:**

Sexuëele Zedeleer en Opvoedkunde

is thans verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij:
Uitgeverij FOREHOLTE, te Voorhout
PRIJS SLECHTS f 2.90

Kent U reeds:

„GIJ en HIJ".

Een schitterend werkje van Hardy Schilgen S. J.
„Ouders en Opvoeders" zegt Prof. Dr. Fr. Feron in het voorwoord voor dit werkje, „leest Gij en Hij," leest het in het dringend belang van de meisjes, die ge hebt op te voeden." „Moge het boekje in de hand komen van duizenden meisjes" vervolgt Prof. Feron, doch maakt daarbij deze restrictie: Het lijkt mij goed en noodig, dat in ieder concreet geval door ouders of opvoeders, biechtvaders of zielzorgers worde uitgemaakt of een bepaalde jeugdige lezeres het met vrucht en zonder schade kan lezen."

AAN DE UITGEVERIJ
„FOREHOLTE", VOORHOUT

Zendt mij opgaande:
rechtstreeks
per Boekhandel ....

Foerster: **Sexuëele Zedeleer en Opvoedkunde à f 2.90**

Schilgen S.J.: . . . **„Gij en Hij" à f 1.50**

(naam): (adres):

....

(Kan verzonden worden in open enveloppe met 1½ ct. postzegel)

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN
DEN HAAG
BATAVIA

Dr. G. S. OVERDIEP

DE HISTORIE VAN DEN VIER HEEMSKINDEREN

Uitgegeven naar den druk van 1508
Met afbeeldingen naar de oorspronkelijke houtsneden
Prijs . . . . f 5,90.

Belangrijk is dit boek niet alleen, omdat hier de oudste volledig bewaard gebleven uitgave werd herdrukt, maar ook om de grootere moeite, die men zich heeft gegeven voor het uiterlijk van het boek, waarin de houtsneden der uitgave van 1508, de titel in rood en zwart en de eerste bladzijde met haar fraaie gotische letter werden gereproduceerd. *De Gids.*

VERKRIJGBAAR BIJ DEN BOEKHANDEL EN BIJ DEN UITGEVER

Zoo juist verscheen een nieuwe druk van

FRANZ HERWIG

DE HEILIGE PROLETARIER

Het boek van dit uur van den nood; 'n korte maar hevige legende van de huidige wereldstad.

Uit de pers:
Nieuwe Tilburgsche Courant: „Wat een vooruitgang in de gedachten.... thans zonder protest zulk een boek.... De heilige Proletariër is een in gebreke stelling van bijna ieder van ons...."
Boekzaal: „Zelden heeft een kunstenaar zoo innig en zoo bewust met zijn volk en zijn tijd meegeleefd als Herwig."
Sint Jozef: „Dit boek moest te vinden zijn op elken hoek van de straat en ieder, die voorbijkwam, moest er naar kunnen grijpen... Herwig zocht zijn heilige niet in een paleis, klooster of pastorie, hij zette hem midden in de achterbuurten van Berlijn."
Het Vaderland: „De diepst gevallenen, de volkomen hopeloozen, de dierlijksten, ja zelfs souteneurs komen onder de macht van zijn liefdevolle zelfverloochening, zijn voorbeeld, zijn geloof in het goede aan alle menschen."

Ingenaaid f 1.75. Gebonden f 2.50.

Verkrijgbaar in iederen Boekhandel en bij de Uitgevers:

N.V. HET NEDERL. BOEKHUIS
LANGESTRAAT 70 - TILBURG - GIRO 31583
BANDOENG: TJIBOENOET BINNEN I.

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch.

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs, en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — Veemarktstraat 29, Breda

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 14 **15 JULI 1932** **25 cent**

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER. DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS. FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.

Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Dichtwerken . . . . Fransch, Engelsch
Tooneel . . . . Nederlandsch
Kunst . . . . Nederlandsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Engelsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Land- en Volkenkunde . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . Nederlandsch, Fransch
Sociale en Aanverwante Wetenschap . . . . Nederlandsch, Duitsch
Leerboeken . . . .
Voor de Huishouding . . . . Nederlandsch
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM. - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

Sauter's Wijnkelders
MAASTRICHT.

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

BANDEN 1931

ZIJN TOTAAL UITVERKOCHT

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

TH. TELGMANN & Zn.
Lange Brugstr. 9, Tel. 109 - Ginnekenstr. 145, Tel. 217
RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ
Fijne Vleeschwaren.
Speciaal voor Kloosters en Gestichten

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

Firma G. v. d. VELDEN
(M. ROKSNOER)
Haven 10-11 — Tel. 1923
BREDA.
Speciaal adres voor:
Rolluiken - Markiezen Zongordijnen op allerlei gebied - **Tochtschermen**
Origineele Nemico **TUINMEUBELEN**

H. NIENHAUS, Accountant
Arnhem, Stationsplein 2, Telef. 25987
Adviesbureau voor Belastingzaken.

Specialiteit in **SPECULAAS EN BANKETLETTERS**
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een **MOOIE FILM** wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

Jos. Demonte-Teunissen, Weert
MOZAIEK- TERRAZZO- EN BETON
Marmerwerken, Grafmonumenten enz.
Groothandel in Cement.
Bekroond met 1e Prijs Tentoonstelling Weert.
Telefoon 119 — Postrekening 79436.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

BIJNA HEEL BREDA
eet Zondags
Krentenbrood van FERD. BLOM
Haagdijk 73. *Slechts 40 cent.*

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

BURGERS E. N. R.
ASTRA RIJWIELEN in prijzen vanaf f 53.—
Eerste klas Reparatie-Inrichting.
J. v. BRUMMELEN
Havermarkt 5 — Tel. 1303 — Breda

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

AUTO-VERHUURINRICHTING
JAC. J. VAN HOOF
Hoogstraat 116d — EINDHOVEN — Telefoon 4833
RUIME CONFORTABLE WAGENS
tegen lage tarieven.

Begunstigt onze Adverteerders,
door bij hen uwe inkoopen te doen.

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten,
Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

Zoo juist verscheen een nieuwe druk van
FRANZ HERWIG
DE HEILIGE PROLETARIER
Het boek van dit uur van den nood; 'n korte maar hevige legende van de huidige wereldstad.

Uit de pers:
Nieuwe Tilburgsche Courant: „Wat een vooruitgang in de gedachten .... thans zonder protest zulk een boek .... De heilige Proletariër is een in gebreke stelling van bijna ieder van ons ...."
Boekzaal: „Zelden heeft een kunstenaar zoo innig en zoo bewust met zijn volk en zijn tijd meegeleefd als Herwig."
Sint Jozef: „Dit boek moest te vinden zijn op elken hoek van de straat en ieder, die voorbijkwam, moest er naar kunnen grijpen ... Herwig zocht zijn heilige niet in een paleis, klooster of pastorie, hij zette hem midden in de achterbuurten van Berlijn."
Het Vaderland: „De diepst gevallenen, de volkomen hopeloozen, de dierlijksten, ja zelfs souteneurs komen onder de macht van zijn liefdevolle zelfverloochening, zijn voorbeeld, zijn geloof in het goede aan alle menschen."
Ingenaaid f 1.75. Gebonden f 2.50.
Verkrijgbaar in iederen Boekhandel en bij de Uitgevers:
N.V. HET NEDERL. BOEKHUIS
LANGESTRAAT 70 - TILBURG - GIRO 31583
BANDOENG: TJIBOENOET BINNEN I.

FIAT N.V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

J. G. Hutjes
STEENHOUWERIJ
Rietgrachtstraat 34 - ARNHEM - Telefoon 26277
Je adres voor solied en degelijk Grafwerk

Geldersche Kino- en Fotohandel
JANSBINNENSINGEL 7D — ARNHEM
KODAK, AGFA, NAGEL, ZEISS, IKON
en anderen.
Vakkundig afwerken voor amateurs.

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

Mr. R. M. J. W. HAFFMANS
ASSURANTIËN
Directeur van het Bijkantoor Nijmegen van the London and Lancashire Insurance Cy. Ltd. (Varia afd.) London
ST. CANISIUSSINGEL 10 — NIJMEGEN

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco toegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem. Grootste sorteering orgels in Gelderland

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel. 1239. Franciscus-Romanusweg 34

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Oisterwijk

„Het Bolsjewisme dreigt"
DOOR FRIEDRICH MUCKERMANN S.J.

Deze brochure behandelt beknopt, maar zeer overzichtelijk de volgende hoofdstukken:
BOLSJEWISME EN PERSOONLIJKHEID.
HET WERELDOFFENSIEF DER SOVJET.
DE OPMARSCH VAN HET BOLSJEWISME IN DE TOEKOMST,
met tal van authentieke foto's in kleurenomslag.

DE PERS ZEGT ER VAN:

Deze Brochure is broodnoodig. Als iemand de verspreiding van dit boekje in handen neemt doet hij een zeer goed werk.
„De Gelderlander".

Deze brochure verspreiden is 'n plicht van dezen tijd, is **'n taak van den biliothecaris.** Elke boekerij moet meer dan één exemplaar van deze brochure hebben. Elke priester, elke intellectueel, elke sociale leider **moet** ze bezitten. *„Boekengids".*

Dit pakkend boekje kan helpen om de oogen te openen voor een gevaar, dat iedereen moest zien, maar dat al te weinig nog begrepen wordt.
„Kath. Illustratie".

....., die wij graag in handen van alle katholieken zouden zien.
„Het Centrum".

De prijs is berekend op massa verspreiding, 25 cent.

Help mede aan de verspreiding dezer brochure en stel U hiertoe in verbinding met den Boekhandel of met de Uitgevers DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, Tilburg, Langestraat 35, Tel. 2230—2231. Postrek. 51023.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

J. Bover S. J., **8523.**
JEZUS DE MESSIAS OF DE VIER EVANGELIEN. In 't Nederlandsch bewerkt door J. Burgers S. J. *Etablissementen Brepols, Turnhout,* 1932. 374 blz. geb. *f* 7.—.

De titel *Jezus de Messias* zullen vele lezers waarschijnlijk herkennen: inderdaad geniet 'n boekje van die naam sedert 'n aantal jaren 'n zekere populariteit, ook in Nederland, hoewel 't een Belgische uitgave is. De tekst was op 'n eigenaardige wijze gegroeid: Vossius') methode, ook door Vondel gevolgd in z'n Bijbelsche-drama's, om te schrijven, 't geen Gods Woord zegt; spaarzaam te schrijven, 't geen Gods woord niet zegt en in 't geheel niet te schrijven, wat er tegen strijdt, lijkt ook hier toegepast. De schrijver heeft de vier Evangeliën ijverig vergeleken en uit de tekst zelve 'n geheel opgebouwd, zoodat „alle menschelijk toevoegsel" achterwege is gelaten. Wie meenen mocht, dat zulke lectuur niet boeiend genoeg is, vergist zich. 't Tegendeel is waar! Nu heeft de ondernemende uitgeefster 'n boekwerk in 't licht gezonden, dat de tekst van bovenbesproken kleine uitgave bevat, maar dat, door de vele gekleurde en zwarte platen en 't kunstdrukpapier en de prachtband, met recht 'n luxe-editie mag worden genoemd.

Al is er op zuiver-aesthetisch oogpunt al 't een en ander aan te merken op dit boekwerk, daarmee wil niet gezegd zijn, dat 't 'n mislukking is. Er zullen zeker tal van lezers gevonden worden, wie de illustreering 't mediteeren over de tekst gemakkelijk maakt! Wel iets voor onze gezinnen!

L. F.

Dr. S. L. Breugle, **8524.**
DE HEILIGE GEEST EN ONS LEVEN. *La Riviere & Voorhoeve, Zwolle,* 1932. (21.5× 15.5). 208 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.

Een overtuigd salutist is hier aan het woord over den Heiligen Geest en zijn inwerking op de menschen, die Hem ontvangen. Er wordt met een paar bijbelteksten te pas en te onpas geschermd om te bewijzen, dat het Doopsel niet noodig is om den H. Geest te ontvangen; het is voldoende te zoeken, te bidden en in den Bijbel te lezen. Met verschillende sterke staaltjes, die hooge eischen stellen aan ons geloof, wordt aangetoond, hoe de H. Geest over zijn uitverkorenen vaardig wordt, waarbij niet vergeten wordt de katholieke Kerk op bedekte wijze af en toe een veeg mee te geven. Er staan echter ook wel goede dingen in dit door Dr. Gunning o.i. te zeer opgehemelde boek. „Wij moeten gedrag niet scheiden van karakter, noch werken van geloof. Ons leven moet overeenkomen met onze leer. Wij moeten uitleven wat wij prediken. Wij moeten ons niet verbeelden, dat geloof in Jesus ons ontslaat van geduldigen, getrouwen en arbeidzamen dienst." Dit zijn zuivere, edele waarheden, die ook wij belijden en aandurven in de kracht van den H. Geest, die in onze gezuiverde zielen werkt door zijn genade.

H. Rongen.

Br. Coelestinus, **8525.**
HET LEVEN DER ALLERHEILIGSTE MAAGD MARIA, BESCHREVEN IN VERBAND MET DE KERKELIJKE FEESTEN. *Van Putten & Oortmeyer, Alkmaar,* 1932. (17×11) 412 blz.

De titel oriënteert ons voldoende over den inhoud van dit werkje, dat geschreven is in den gewonen trant der kerkboeken, wat het ook door de wijze van uitgave reeds is.

H. Rongen.

Dr. Jos. Keulers, **8526.**
BIJBELSCHE GESCHIEDENIS. Geïllustreerd door Jos Speybrouck. Aflevering 8. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1932.

Deze zeer mooie aflevering is voor 'n groot gedeelte gewijd aan Koning Salomon; we krijgen 'n idee van de grootschheid van de tempel. Buitengewoon blijft toch immer 't Boek der Spreuken. Dan volgt 'n schoone vertaling van 't Hooglied. Aan 't boek Job gaat 'n belangwekkende inleiding vooraf over 't lijden. In deze aflevering wordt ook 'n begin gemaakt met 't derde tijdvak: 't verval van 't Israëlitische Volk, voor wat betreft 't ontstaan der rijken Juda en Israël. Enkele platen versieren de tekst en zijn deze keer zeer merkwaardig.

L. F.

Jac Maritain, **8527.**
Raissa Maritain,
GEBEDSLEVEN. Vertaald uit het Fransch door Carel Bloemen. *Foreholte, Voorhout,* 1931. (20× 14.5) 61 blz.

„Dit kleine boekje matigt zich niet aan een verhandeling over het geestelijk leven te vervangen, zelfs niet te dienen als inleiding, zij het ook in den meest eenvoudigen zin — op dergelijke werken. Wij poogden alleen volgens den geest der christelijke overlevering en van den heiligen Thomas, op de meest simpele wijze, de groote lijnen uit te stippelen, die richting kunnen geven aan het geestelijk leven van hen, die in de wereld leven en zich wijden aan intellectueel werk."

Ter aankondiging en bespreking van dit boekje meenden we niet beter te kunnen doen dan bovenstaande verklaring van de schrijvers over te nemen, omdat het boekje volkomen aan deze hun opzet beantwoordt.

Carel Bloemen, die het vertaalde, heeft de juiste sfeer en de scherpte van uitdrukking weten te behouden.

G. Vrijmoed, O.F.M.

Hermann Muckermann, **8528.**
NIEUW LEVEN. Vertaald uit het Duitsch door Henri Deshayes. *De Vlaamsche Drukkerij, Leuven,* 1932. (14.5×14) 78 blz. ing. *f* 0.80.

Schrijver behandelt eerst op bevattelijke en toch degelijk gefundeerde wijze, hoe Christus zelf de Eucharistie verklaart. Ontwikkelde leeken zonder theologische vorming zullen deze klare en heldere uitlegging met veel vrucht kunnen volgen, die hun een nieuwen kijk zal geven op de vele wonderen in de Eucharistie verborgen. Daarna beschouwt hij de Eucharistie in verband met het bovennatuurlijk leven der ziel als het grootste middel voor onze zedelijke vervolmaking. Met

klem waarschuwt hij er voor, dat men op internaten en andere inrichtingen allen communiedwang, zelfs den schijn ervan, moet vermijden. Voor Nederlandsche toestanden is dit betoog een weinig te donker gekleurd. Ook mist men er de krachtige aansporing tot de dagelijksche H. Communie, wat te begrijpen is, omdat deze in Duitschland lang niet zoo bloeit als bij ons.

H. Rongen.

Th. van Tichelen, **8529.**
DE GODSMANNEN UIT HET OUD TESTAMENT. *Geloofsverdediging, Antwerpen,* 1932. (22×15.5) 327 blz. ing. *f* 1.50.

De groote verdienste van de Testamentisch werken van Van Tichelen is, dat hij op geheel eigen, origineele wijze personen en feiten uit Oud- en Nieuw Testament in hun volle objectieve waarde op bevattelijke, boeiende wijze ons meer nabij bracht. Dat alles wordt gedragen door echte wetenschap en beproefde degelijkheid, die hem nooit de objectiviteit doet prijsgeven voor subjectief gephantaseer. Daarom staat zijn werk hooger, dan dat van M. Ehrenpreis b.v.

Wel is dit boek van Van Tichelen op minder fleurige, keurig, sappige wijze geschreven, dan b.v. zijn Sint Paulus"; ja, hier en daar is 't opzettelijk sober en nuchter, doch de stof van menig onderwerp leende zich minder voor den rijkdom der kontouren, die zijn St. Paulusbeeld omgeven. De Godsmannen zijn hier voornamelijk die personen, die een opvallende leidende rol vervulden in de geschiedenis van Gods Volk. Tot slot wordt een mooi hoofdstuk gewijd aan „Christus, de opgaande Zon."

Ten zeerste aan allen aanbevolen.

P. Constantinus O.Cap.

FRANSCH.

Eugene Duplessy, **8530.**
EXPOSÉ DE LA RELIGION, LE DOGME CATHOLIQUE. *La Bonne Presse, Paris,* 1932. (19×12) 566 blz.

In Frankrijk genieten de werken van Kanunnik Duplessy een uitstekende reputatie, wat vooral van zijn *Apologetique* geldt; ook zijn dogmatiek zal haar weg wel vinden. Voor ons Nederlanders blijft het echter een open vraag, wie dergelijke boeken leest; als handboek voor de seminaria komen ze niet in aanmerking en als handleiding voor leeken zijn ze te uitgebreid.

H. Rongen.

R. Garrigou-Lagrange, **8531.**
LA PROVIDENCE ET LA CONFIANCE EN DIEU. *Desclée de Brouwer & Cie., Paris* 7, 1932. (20×13) 410 blz.

Op meerdere plaatsen o.a. in zijn boek *Dieu, son existence et sa nature* en in meerdere artikelen van de gunstig bekende *Dictionnaire de Theologie Catholique,* heeft P. Garrigou-Lagrange de speculatieve zijde belicht van de waarheden over God en de Goddelijke Voorzienigheid; in dit jongste werk brengt hij al deze beschouwingen in meer praktisch verband, in haar toepassing op 't geestelijk leven.

Het heele werk wordt verdeeld in vijf afdeelingen en wel: I Gods bestaan en dat Zijner Providentie; II Gods Volmaaktheden, waarop Zijn Providentie steunt; III Gods Providentie in Oud- en Nieuw Verbond; IV De vertrouwvolle Overgave aan Gods Voorzienigheid; V Verband tusschen Voorzienigheid, Rechtvaardigheid en Barmhartigheid van God.

Al deze punten worden degelijk, glashelder, zoo eenvoudig mogelijk en daarom meesterlijk verklaard en bewezen. Zijn de drie eerste gedeelten uiteraard meer theoretisch (niet dor bespiegelend) de twee laatste openen wijdsche perspectieven in verband met 't geestelijk leven En daarom zouden wij ontwikkelde lezers willen aanraden, zich dit werk als kostelijk meditatieboek te willen aanschaffen, vooral aan onze theologie-studenten en priesters.

P. Constantinus O.Cap.

Ch. v. Heris O.P., **8532.**
L'ÉGLISE DU CHRIST. *Les Editions du Cerf, Juvisy,* 1932. (19×12) VI—86 blz.

Dit boekje bedoelt geenszins een volledige verhandeling te bieden over Christus' Kerk. De schrijver deed dit in een vroeger verschenen boek: *Le mystère du Christ;* hier wil hij slechts een hoofdstuk daaruit iets nader beschouwen: n.l. de rol, die het Priesterschap vervult in de H. Kerk. In vele handboeken immers bespreekt men uitvoerig de hiërarchie en het bestuur der Kerk, waarnaast aan het Priesterschap, dat toch de essentieele functie der Kerk: de zielen tot Christus te brengen en ze te heiligen, rechtstreeks vervult, te weinig plaats wordt geboden. Zijn doel is aan te toonen hoe nauw eenerzijds hiërarchie en bestuur der Kerk met haar Priesterschap samenhangen, terwijl anderzijds het priesterambt zonder een nauwe aansluiting bij het rechtmatig gezag en zonder het bezit der onfeilbare waarheid niet ten volle zijn vruchten kan voortbrengen. Een eenvoudige uiteenzetting der leer voor het leekenpubliek bestemd, zonder polemiek of geleerd apparaat.

H. L.

Pierre Lhande S.J., **8533.**
L'EVANGILE PAR-DESSUS LES TOITS. *Editions Spes, Paris,* 1932. (19×12) 236 blz. ing. Ffr. 12.—

Pierre Lhande is voor ons geen onbekende. Biechtvader van het corps diplomatique in Den Haag spreker voor onze K.R.O., schrijver van fijngevoelige romans, apostel van de Parijsche banlieue, wordt hij de verkondiger van het Evangelie van het Lijden in deze Radio-toespraken. Om de crisis-menschen berusting en overgave te leeren spreekt hij hun over de jonge levens, die wegkwijnen in hospitalen en sanatoria, over de melaatschen van Madagascar, over de dak- en werkloozen der grootstad, maar vooral over de sanatorium-stad Berck, waar 10000 jonge menschen, uitgestrekt in hun stijf grijs-verband, hun droeve jeugd slijten. De aanblik van het lijden onzer broeders zal onze schouders sterk maken om met meer moed en vertrouwen ons eigen levenskruis verder te dragen.

H. Rongen.

Elie Maire, **8534.**
TOTAL. *P. Téqui, Paris,* 1932. (19×12). 170 blz. ing. Ffr. 5.—.

Dit werkje over de Kerk is bestemd om als leiddraad te dienen bij het voortgezette katechismusonderricht van het bisdom Parijs. Het bezit

een opmerkelijke klaarheid en een sterke theologische gedachte. Men kan zeggen, dat hierdoor de groote leerpunten over de hiërarchie, het leergezag en de liturgie bevattelijk zijn gemaakt voor de jeugd. Elk der 22 hoofdstukken wordt gevolgd door een bladzijde, die meestal ontleend is aan een grooten theoloog, die specialist is in het behandelde leerpunt. In één woord, het boek is eenvoudig en klaar, en in geen enkel opzicht middelmatig.

Dom. J. d. Vathaire, O.S.B.

H. Mathieu S.J., **8535.**
FAUT IL AVOIR UNE RELIGION? *La Bonne Presse, Paris,* 1932. (17×11) 45 blz.

Een apologetische brochure over de waarheid van de Katholieke Kerk, eenvoudig en helder gesteld.

H. Rongen.

H. Morice, **8536.**
LA VIE MYSTIQUE DE ST. PAUL. *P. Téqui, Paris,* 1932. (19×12) 250 blz. ing. Ffr. 10.—.

Al was St. Paulus eerder terughoudend in zijn mededeelingen over zijn inwendig leven, toch hield hij, onder alle omstandigheden van zijn buitengewoon actief apostolaat, niet op „te verkeeren met God" en „te zoeken wat van den hemel is"; hij had ongetwijfeld een zeer hoogen graad van mystiek leven. De bijbelverklaarders zijn niet gewoon er de verschillende tijdperken en bijzondere eigenschappen van na te gaan. Na het eerste deel van Kan. Morice doorgelezen te hebben, krijgt men den indruk, dat zijn onderzoeking geschied is met groote aandachtigheid. Ze volgt van zeer nabij de leer van St. Paulus, en dringt in de gedachte en zelfs in het hart van den Apostel door. Dit is werkelijk geen onbelangrijke studie, als men denkt aan St. Paulus' buitengewone liefde voor Christus.

Dom. J. d. V.

Louis Rouzic, **8537.**
LES SACRAMENTS EN GÉNÉRAL. *P. Lethielleux, Paris,* 1932. (19×12) 210 blz. ing. Ffr. 12.—.

Een klare en duidelijke voor leeken bestemde verhandeling over het wezen en de uitwerking der Sacramenten in het algemeen, alsmede over de personen die ze toedienen moeten en voor wie ze bestemd zijn. Het zijn de algemeene beginselen, die we in de moraalboeken onder het tractaat *De Sacramentis ingenere* terugvinden.

H. Rongen.

Mgr. Ruch, **8538.**
LA DOCTRINE SOCIALE DE L'ÉVANGILE. *La Bonne Presse, Paris,* 1932. (17.5×11.5) 63 blz.

Mgr. Ruch, **8539.**
LA DOCTRINE SOCIALE DE L'ÉGLISE. *La Bonne Presse, Paris,* 1932. (17.5×11.5) 122 blz.

Nu de klassenstrijd in heel de wereld overal scherpe vormen aanneemt, is het voor de katholieke leiders een dubbele plicht geworden werkgevers en werknemers er zonder ophouden op te wijzen dat alleen de leer van Christus, verklaard en afgekondigd door de Pausen van Rome, in staat is de wereld van den ondergang te redden. *Rerum Novarum* en *Quadragesimo Anno* zijn de eenige lichtpunten in dezen donkeren nacht. Mgr. Ruch, bisschop van Straatsburg, zet de groote principiepen van het sociale vraagstuk kort en krachtig uiteen, in twee brochuren, die alleszins voor massa-verspreiding in aanmerking komen.

H. Rongen.

P. Antoine de Serent, **8540.**
LA SPIRITUALITÉ CHRÉTIENNE D'APRÈS LA LITURGIE. *Desclee-de Brouwer, Paris,* 1932. (20×13) 300 blz.

De liturgie doordringt onze zielen op zachte wijze met de zuiverste levenskracht van het christendom. Als eeredienst der Kerk maakt ze ons deelachtig aan een gebed, dat „met het dogma doorweefd" is, bij uitstek Katholiek, edel en schoon, maar tevens eenvoudig, omdat ze voor alle zielen bestemd is. Als eeredienst van de Kerk brengt ze ons in haar plechtigheden en gebeden de genade der sacramenten, en vereenigt ze ons op werkdadige wijze met het eucharistische offer, het middelpunt van alle lofprijzing en van alle geestelijk leven. Van dit alles is men min of meer op de hoogte, trots de twintig jaren dat de „liturgische beweging" onder ons opkomt. Maar zou men er nog niet meer kennis van kunnen nemen, d.w.z. haar zoo volmaakt leeren begrijpen, dat de liturgie aller liefde zonder moeite wint, en geen mededingster heeft — omdat het ten slotte toch de Kerk zelve is die haar bekrachtigt en zich van haar bedient — bij het voeren der zielen naar God? Het werk van Pater Ant. de Sérent zal zonder twijfel veel goed doen aan zijn lezers, vooral aan de priesters, die het aandachtig doorwerken. Ondanks zijn indeeling, die op het eerste gezicht in het geheel geen rekening schijnt te houden met de orde der liturgie, ondanks zijn soms wat verwarde uiteenzetting en een zekere neiging tot overdrijving, is het vol liturgischen geest en bevat het vele zeer juiste opmerkingen, die een juister begrip over de liturgie zullen geven, en haar wellicht aan sommigen zullen openbaren.

Dom. J. de Vathaire, O.S.B.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Prof. Dr. L. Bolk, **8541.**
HERSENEN EN CULTUUR. *Scheltema & Holkema, Amsterdam,* 1932. (22×16) 63 blz.

Deze derde druk van 't boek van Prof. Dr. L. Bolk heeft een lange inleiding van Prof. Dr. Ariens Kappers met een literatuurlijst van Bolks geschriften om wat beter de opvattingen van 't werk te belichten. 't Boek zelf uit een redevoering bestaande voor den Dies natalis op 5 Januari 1918 en een verderen uitleg over hersenen en cultuur staat nog in 't volle naturalisme, dat altijd de herleidbaarheid van 't denkleven tot het hersenleven heeft verdedigd. De vergelijking van Bergson van den haak en het kleedingstuk is overbekend voor de weerlegging van dit systeem. Uiterlijk zijn ze één en samenhangend, maar innerlijk onafhankelijk en totaal gescheiden. Zoo is het ook gelegen met het hersenleven en 't denkleven. Over 't naturalistisch evolutionisme heeft Bergson in zijn nieuw werk over zedeleer en godsdienst zeer ware beschouwingen. Er worden wel heel veel belangrijke feiten aangehaald, maar 'n zuiver naturalistische verklaring kan daar licht brengen.

Pr.

J. Elsas, **8542.**
KUISCH EN KIESCH. *J. van Lantschoot-Moens, Dendermonde,* 1932. (17×10.5) 110 blz.

Veertien brieven geschreven voor werkmeisjes, die zonder de noodige levenservaring en zedelijke voorlichting het volle leven in moeten om hen te helpen in den strijd, dien ze te leveren hebben om hun zuiverheid te bewaren. Ze zijn duidelijk en bevattelijk en houden vooral rekening met de practische gevaren van de stad. De meisjes moeten echter eerst hun biechtvader of bondleidster vragen, of ze dit werkje lezen mogen. Gaarne hadden we hier en daar meer den nadruk gelegd gezien op het bovennatuurlijk element in dezen levensstrijd, de onoverwinnelijke genade van Christus.

H. Rongen.

Dr. B. ter Haar, **8543.**
HEDENDAAGSCHE KARAKTERKUNDE. *J. B. Wolters, Groningen,* 1932. (21×16.5) 248 blz. ing. *f* 4.50.

De wetenschap der karakterkunde, 'n onderdeel der psychologie, breidt zich meer en meer uit. Maar ze is nog niet tot een afgerond geheel bijeen gebracht: de resultaten dezer studie liggen in verschillende publicaties verspreid. Dr. B. Ter Haar heeft de verschillende stelsels van karakterkunde in dit boek zoo objectief mogelijk bijeengebracht voor de candidaten van de middelbare acte paedagogiek voor allen, die inzicht willen krijgen in de structuur der menschelijke persoonlijkheid. Voorop een korte geschiedenis der karakterkunde. Om Ignatius van Loyola's werken (dat zal wel 't boekje der geestelijke oefeningen zijn) zouden we willen verwijzen naar 't boekje van J. Misson S.J. *Les Idées Pedagogiques de St. Ignace de Loyla.*
Na 't historisch overzicht worden de karaktertypen geteekend volgens Prof. Heymans. Hij gaat uit van drie karaktereigenschappen en komt zóó tot drie verschillende typen. Na den uitleg van Heymans methode worden nog apart besproken het biografisch onderzoek; De herediteitsenquète; De schoolenquète. Zeker, practische resultaten zijn door de onderzoekingen van Heymans bereikt. Jung ging bij zijn karakterverdeeling uit van gegevens, door den psychiater verstrekt. Hij behandelt vooral de Introversietypen en de Extraversietypen. Spranger heeft 'n meer geniale verdeeling die steunt op motieven van 't leven: twee soorten tendenzen treft men daar aan; de eene soort, die met het individu verbonden zijn; de andere soort „die den mensch alleen als gemeenschapswezen eigen kunnen zijn.'' Ideale grondtypen worden nu volgens deze levensmotieven beschreven. Wat gezegd wordt over den Jezuïet als drager van humanistische kerkpolitiek (blz. 166) zal wel voortkomen uit totale onbekendheid met deze orde. Kretsmer heeft weer een andere verdeeling. 't Systeem van Ludwig Klages verschilt van alle stelsels. Hij wil geen indeeling. alleen maakt hij 'n indeeling tusschen karakterologie en typologie, zooals Dr. Rumke in zijn inleiding der karakterkunde uitlegt. Erg duidelijk is Klages niet. Ewald maakt onderscheid tusschen temperament en karakter. Hij meende uit zijn vier indeelingsgronden 16 combinaties te kunnen afleiden. Heel kort worden nog 't systeem van Bavinck, Adler, Kunkel en Utitz, uiteengezet. Gaarne hadden we het rijke boek van Prof. Allers over Karakterkunde en Karaktervorming in Katholieken geest geschreven, ontleed gezien. Ook 'n paar werken van Foerster waren hier op hun plaats geweest. Hij verdedigt zoo juist de stelling, dat echte karaktervorming zonder gods dienst niet mogelijk is.

v. L.

FRANSCH.

Ch. de Maillardon. S.J., **8544.**
LE DÉCALOQUE DE L'AUTORITÉ PATERNELLE. *La Bonne Presse, Paris,* 1932. (18×10) 197 blz.

Een klein en onoogenschijnlijk boekje, maar vol van een nuchtere en zakelijke doctrien. Schrijver behandelt het ouderlijk gezag als de basis der geheele opvoeding, waarbij de nadruk gelegd wordt op de volgende punten: de vorming van het kind moet beginnen van zijn prilste jeugd af; tusschen beide ouders moet een absolute overeenstemming bestaan; het ouderlijk gezag moet zijn steunpunt vinden in hun persoonlijk gedrag; dan alleen kan dit vruchtbaar en veredelend werken.

H. Rongen.

H. D. Noble O.P., **8545.**
LES PASSIONS DANS LA VIE MORALE. *P. Lethielleux, Paris,* 1932. (19×12) Deel I: 300 blz. deel II: 300 blz. Tesamen ing. Ffr. 30.—.

De geleerde schrijver, reeds uit meerdere werken bekend, geeft in dit tweedeelig werk een vervolg op zijn boek *La Conscience morale,* waarin meer algemeen een kijk gegeven werd in 't geweten. Hier wordt in 't bizonder de verhouding bestudeerd van 't geweten met betrekking tot de hartstochten, in hun minder gunstige opvatting genomen. Schrijver volgt hier de leer van St. Thomas en behandelt de hartstochten in haar ontwikkeling uit 's menschen „zintuigelijke'' natuur tot haar omvorming tot een akte van deugd natuurlijk en bovennatuurlijk. Het uitgebreid terrein van dit onderwerp eischt een duidelijke afbakening, die de schrijver geeft in de volgende hoofdverdeeling: het zielkundige, het moreele; aan elk is een afzonderlijk boekdeel gewijd. De behandeling van elk deel is duidelijk, degelijk, zonder overlading en waar men op wijsgeerige gronden eenigszins zou verschillen van schrijvers Thomistische verklaring, kan men toch in de logische betoogtrant geen onnauwkeurigheden ontdekken. Onder de hoofdstukken van 't eerste deel wijzen we vooral op de psychopsysiologie en op de pathologische leer der hartstochten, en bij die van 't tweede boek op de therenpathie der temperamenten, op psychopathie en verantwoordelijkheid, om te laten zien, dat het vraagstuk der hartstochten zoo veelzijdig mogelijk is behandeld.
We wenschen dit degelijke werk een ruime verspreiding toe, vooral aan onze geestelijke zieleleiders.

P. Constantinus O. Cap.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Ruby M. Ayres, **8546.**
NOODLOTS VREEMDE WEGEN. Vertaald

uit het Engelsch door Nanda Steyn. *J. Philip Kruseman, Den Haag* 1932. (19.5×13) 326 blz. ing. *f* 2.15, geb. *f* 2.90.

Hugh is een eerlijke joviale farmer in Z. Afrika, smoorlijk verliefd op Jane, die ergens in Engeland woont. Zij heeft meermalen een aanzoek van Hugh afgeslagen, ook al omdat ze 't „te pakken" heeft van een nietsnutter Nigel." Haar vader sterft plots. Hugh vraagt Jane nog eens. Zij neemt aan!!, ofschoon overtuigd hem niet lief te hebben. Met dezelfde boot als Jane maakt Nigel de overtocht naar Z. Afrika. De verwikkelingen zijn soms wel wat erg romantisch en de verhouding van die twee op de boot is oorzaak van veel ellende voor Hugh. Hij houdt zóó veel van haar, dat zij het laffe gedoe van Nigel gaat verafschuwen; eind goed al goed. Hier en daar nog al aan de zwoelige kant. De neven-figuren zijn goed, vooral Lydia en Nell, die beide zuiver geteekend zijn.

— Bc — *W. S. J.*

Ruby M. Ayres, **8547.**
EEN ONGEWENSCHT ECHTGENOOT. Vertaald uit het Engelsch door Th. J. J. Bosloper. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1932. (19.5×13.5) 290 blz.

Louise Lindsay is een kuiken, dat tot over de ooren verliefd is op een onbeduidenden lichtmis, Trevor Bruce, tegen wien zij van alle kanten ernstig gewaarschuwd is, maar dien zij natuurlijk absoluut hebben wil. Op een gegeven moment verbreekt Bruce de verloving in het besef van zijn eigen minderwaardigheid. Van de vereering, haar door een goedaardigen jongen millionairsschen Amerikaan toegedragen, wil Louise niets weten. Zij blijft in Bruce haar ideaal zien en kan hem maar niet slecht vinden, ook nadat zij hem op eene zeer gewaagde verhouding met eene gehuwde dame betrapt heeft. Ten slotte ontsnapt Bruce aan de verdenking van moord op deze dame door een alibibewijs, dat hem door Louise gefourneerd wordt, daar ze bekent bij Bruce geweest te zijn in den nacht van den moord! Intusschen blijkt, dat Bruce zijn geld er door gelapt heeft met fuiven! Niettemin doorstaat Louise's liefde al deze beproevingen en als Bruce ten slotte door een auto overreden wordt en in het hospitaal ligt met het vooruitzicht waarschijnlijk zijn leven lang lam te blijven, weet, gelijk de aankondiging van dit boek zegt, de vasthoudende liefde van Louise eindelijk over alles te zegevieren, hetgeen beschreven wordt „op een wijze, die den lezer tot het einde toe in spanning houdt." Zonder literaire beteekenis. Volkslectuur.

— Bc — *Dr. D. Sassen.*

H. Courths-Mahler, **8548.**
MET VUUR GESPEELD. Vertaald uit het Duitsch door A. E. C. Vuerhard-Berkhout. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1932. (20×12) 251 blz.

Het boek praat voornamelijk over het flirten van een man met een getrouwde vrouw, tot ze er zich beide aan branden. Behalve die twee nog een ander koppeltje, dat redelijker te werk gaat. Gelukkig zijn het allemaal suiker-zoete menschen, zoodat alles, na wat tranen, verdriet en vergissingen, toch weer op z'n pooten terecht komt.

— Bc — *K. v. K.*

J. C. W. Duncker, **8549.**
OP EN TOP EEN HOLLANDER. *Hollandia, Baarn,* 1932. (19.5×13.5) 197 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.

Dit is een levendig geschreven, geschiedkundig speurdersverhaal uit den tijd van spanning, die aan de Belgische omwenteling voorafging. Reeds eerder had de heer Duncker gelegenheid te doen blijken, dat hij van deze historische periode goed op de hoogte was. En ook in dit boekje wordt een helder beeld ontworpen van dat merkwaardig tijdgewricht, toen het Groot-Nederlandsch ideaal eenige jaren werkelijkheid werd.

Dit boekje is evenwel ook een spannende detective-story, waarin een Hollandsche mijnheer, wiens Hollandsch-heid zeer geestig getypeerd wordt, op een goed oogenblik voor drie personen tegelijk wordt aangezien. Zijn ontmaskering, — en ook dit is origineel, — beteekent ter zelfder tijd een gelukkige ontknooping.

Het boekje is goed geschreven, behoudens hier en daar een slordigheidje. Zoo ontspringt er op blz. 95 iemand aan heete vuren, terwijl men toch den *dans* ontspringt en voor heete vuren *staat.*

— A — *F. A. B.*

E. Fleerackers S.J., **8550.**
KIJKKAST. *Bode van het H. Hart, Alken,* 1932. (19.5×14) 198 blz.

Dat deze alleraardigste soms ontroerende en vaak zeer geestige schetsen graag worden gelezen, wordt wel bewezen door de noodzakelijkheid van een vijfden druk. De stukjes over oorlog en vrede hebben in dezen tijd van oorlogsbestuur en vredesonderhandelingen niets van hunne actualiteit ingeboet. En menigeen kan in deze Vlaamsche *Kijkkast* de waarheid zien.

— A — *F. A. B.*

Dorothea Gerard, **8551.**
JOZEF MAYER'S ONDERGANG. Vertaald uit het Engelsch door Christine Kamp. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1932. (21.5×15.5) 216 blz. ing. *f* 2.50, geb. *f* 3.25.

Een ouderwetsch boek in den goeden, gezelligen zin van dit zoo vaak misbruikte woord. Het is de aloude, maar smakelijk en onderhoudend vertelde geschiedenis van een jong en geestig, maar arm gravendochtertje en den knappen zoon van een zonderlingen, rijken, de jongelieden dwarsboomenden vader, die echter ineens weer arm wordt. En dan krijgen ze elkaar. Het milieu, een groot houtzagersbedrijf in het bosch- en Jodenrijk Galicië geeft dit werk een speciale bekoring. De schrijfster is een schalksch vertelster en de vertaalster heeft haar werk met blijkbaar plezier gedaan. Men vraagt zich alleen af, waarom 't boek zulk een pathetischen titel draagt en niet eenvoudig, juist en treffend: „Zaagmeel" heet.

— A — *F. A. B.*

Paula Grogger, **8552.**
DE STEENEN POORT. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1932. (21.5×15.5). 386 blz.

De Stiermarksche Alpen hebben ten tijde van Napoleon I veel bewogen en diep in het leven ingrijpende dagen gekend, waarin vooral de familie Stralz een belangrijke rol heeft gespeeld. Paula Grogger vertelt in de *Steenen Poort,* hoe

het in die dagen in het kleine bergdorpje toeging, terwijl zij als middelpunt van haar vertellingen de beroemde, in de legende wortelende familie Stralz op den voorgrond plaatst.
Wie het leven en streven uit die dagen wil doorleven, wie onder de bekoring wil komen van den eenvoud van het oude leven in de bergen, moet dit werk ter hand nemen en doorlezen. Het boeit van het begin tot het einde door z'n eenvoud en simpelheid, en het leven van een eenvoudig meisje, dat vecht voor haar liefde, doet zóó onbevangen en ongekunsteld aan, dat men telkens geneigd is naar het einde te zien, nog voordat men het midden voorbij is. Wie naar een goede roman met 'n historische achtergrond zoekt en bovendien nog literaire eischen stelt, mag *De Steenen Poort* niet ongelezen laten.
— **Bc** — *T. v. d. M.*

A. den Hertog, **8553.**
DE PROFEET IN DE DANCING. *H. P. Leopold Den Haag*, 1932. (21×14) 303 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90.
Een vlot, té vlot geschreven... mislukking. Er zijn aardige passages in, die een scherp opmerker verraden en een goed beschrijvend talent. Waarom moest hij echter het toch al onwaarschijnlijke geval van een gymnasiast, die liftboy, van een liftboy, die revue-komiek, van een revue-komiek, die secretaris van een griezelig sympathiek en en onbeschoften krantenkoning wordt om binnen het jaar nog verliefd, verloofd en tooneelschrijver te worden, — waarom moest hij dit geval nog uitbreiden met een „geestelijk element", vertegenwoordigd door een óf dronken óf dwaas student, die er in beide gevallen de onbedaarlijkste nonsens uitflapt? En zoo is dit een ongewoon, maar geen buitengewoon boek. Waar het gewoon is, — in de passages over het echtpaar Ackens en in Roberts strijd met den schoolmeester, — wordt het aanvaardbaar en te waardeeren.
— **B** — *F. A. B.*

Peter B. Kyne, **8554.**
OCHTENDGLOREN. Vertaald uit het Engelsch door Betsy Kater. *J. T. Swartsenburg, Zeist*, 1932. (21.5×15.5) 180 blz. ing. *f* 2.50, geb. *f* 3.25.
Een aardig meisje, maar dat lijdt aan amnesie, en in haar ziekelijken toestand niet aansprakelijk is voor al haar daden, begaat een kleinen misslag en komt in aanraking met gerecht en detectieven. Maar ze palmt alle harten in: een dokter, de lieve huishoudster van den dokter, een commissaris van politie, bandieten van de onderwereld spannen zich in om het meisje uit de handen van het gerecht te houden. De vele avonturen werden eindelijk gelukkig besloten met haar genezing, en het huwelijk van den dokter met de lieve meid. — Een detectievenroman van de zoete soort. 't Kon een luchtig amerikaansch filmtje zijn: een aardig opzetje om te kunnen snoepen en waarin ook vooral de verliefde fantasie ruim haar kansjes en gelegenheid krijgt.
— **B** — *K. v. K.*

Nancy B. Mavity, **8555.**
DE DERDE KOGEL. Vertaald uit het Engelsch door G. H. C. van Amerongen. *„De Steenuil", Amsterdam*, 1932. (15.5×10.5) 234 blz.
Op een afgelegen ranch wordt onder zeer geheimzinnige omstandigheden een moord gepleegd. De ranch-bewoner wordt dood aan zijn bureau gevonden. Door revolverschoten getroffen. Welke kogel heeft den dood veroorzaakt? Dit is het mysterie, dat moet worden opgelost. Het onderzoek leidt tot de arrestatie van een jonge vrouw. Zij komt voor het gerecht. Door toedoen echter van een reporter van een der grootste Amerikaansche dagbladen moet de jury het onschuldig uitspreken. Hier zou het verhaal gevoegelijk uit kunnen zijn. Dit is echter niet het geval. De spanning begint nu pas goed. De reporter werpt zich op de zaak, copie vermoedend en uit een drang om de jonge vrouw geheel van elke verdenking vrij te maken. De eene spannende ontdekking volgt op de andere, totdat hij het mysterieuze raadsel ontsluiert en den werkelijken dader ontdekt.
Voor volwassenen een detective-story, die wel weet te boeien.
— **B** — *J. F.*

Arthur Morrison, **8556.**
HET VERDWENEN ELFTAL. *Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg*, 1932. (19.5×13.5) 274 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.
Er zit een jacht in dit boek, een geweldige kracht, die den lezer drijft naar de ontknooping.
Het zou niet verantwoord zijn van het eigenlijke verhaal door nadere uiteenzetting den lezer iets van deze spanning te ontnemen. Het zou bovendien zeer moeilijk zijn een draad van dit boek aan te geven, zonder te kort te doen aan de ontspannings-waarde welke het bezit. Humorische en onschuldige lectuur voor iedereen.
— **A** — *H. M.*

L. Noel, **8557.**
DE GEHEIMZINNIGE STRAAT. Vertaald door Jhr. R. H. G. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht*, 1932. (20×14) 291 blz.
Een van de vele misdadigersromans, waarmede de boekenmarkt thans overstroomd wordt.
Wat samenstelling aangaat behoort hij niet tot de minste van die soort, doch wegens de zwoele zinnelijke sfeer, waarin het gebeuren zich afspeelt, beslist te ontraden.
Het verhaal zelf beschrijft ons hoe de hoofdpersoon, die een moord ontdekt, in een intrigue gewikkeld wordt en in den echt treedt met een der ergste misdadigsters, die bovendien reeds gehuwd is. Zoodra hij dit ontdekt, wordt ook de bende ontmaskerd en maakt de schrijver zich van de verdere ontknooping af, door de bende heel broederlijk te samen bij een brand te laten omkomen.
— **C** — *A. C. de B.*

Kathlyn Rhoóes, **8558.**
DE BETOOVERDE VALLEI. Vertaald uit het Engelsch door L. Thomson-Thomson. *J. Philip Kruseman, Den Haag*, 1932. (19.5×13.5) 304 blz. ing. *f* 2.15, geb. *f* 2.90.
Om in de betooverde vallei terug te komen, moet allereerst opgemerkt worden, dat die vallei heelemaal niet betooverd is. Zelfs een nerveus mensch, die er zou kunnen verblijven, zou daar niet eens aan denken. In die vallei worden graven van oude Egyptische vorsten leeggehaald. — Kathlyn Rhodes' fictieve opgravingen stellen het British Museum volkomen in de schaduw: — En thans attentie voor de „intrigue".

Een zoon is uit huis gejaagd, omdat zijn vader hem aan zijn (vaders) tweede vrouw hoorde vragen weg te gaan. De zoon vroeg dat aan zijn stiefmoeder, omdat hij lang geleden met haar, in 't geheim, getrouwd was. Hij bekent dit zijn vader niet. Vader verdenkt hem van andere dingen en jaagt hem weg. Vaders nichtje ontmoet den zoon bij de opgraverij. De eene helft hoort zij van oom, de andere van diens zoon. Zij brengt hen samen en huwt den zoon. Het laatste deel van de geschiedenis wordt voorspeld door een zandlezer. Vanwege de griezel.

— **Bc** — *J. H. P. J.*

Berta Ruck, **8559.**
OP ZOEK NAAR EEN BRUID. *Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 1932. (19.5 × 13.5) 360 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.

Josephine Dale is de dochter van een paar ouders, van wie zij haar levensblijheid heeft geërfd. In dit gedeelte van haar leven woedt op het vasteland de wereldoorlog. En haar vader èn haar moeder zijn beiden in Frankrijk. Hij om te vechten in de loopgraven; zij om het leven van de Engelsche „jongens" te verzachten.
In Engeland zelf wordt nog een groot aantal mannen geoefend, om zoo spoedig mogelijk naar het front te worden gezonden. Overal op het land kan men hen vinden. Ook in het dorp waar Joey woont, zijn soldaten en... natuurlijk officieren. Hilary Sykes, een vroegere compagnon van vader en een zeer welgesteld man, vraagt en krijgt de hand van Joey... maar niet haar hart.
De veel oudere en min of meer droogstoppelige verloofde voelt duchtig de concurrentie van de zoo geliefde officieren. Het paar ondervindt dan ook dagelijks allerlei wederwaardigheden. welke vlot en geestig worden verteld waardoor dit boek 'n goed staal van volkslectuur wordt, dat onze aanbeveling verdient.

— **B** — *M. M.*

Runa, **8560.**
VADER EN ZOON. Vertaald door A. Lukkien. *D. A. Daamen, Den Haag,* 1932. (22 × 16) 194 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.75.

Vader en moeder hebben geen Geloof. Hun eenig kind, een jongen, voorbestemd tot blindheid — dat weet zijn vader: een dokter, maar al te goed, — wordt aanvankelijk natuurlijk ook zonder God of gebod opgevoed. Zijn omgang met een vriend en later met de personen, die hem verplegen, brengt hem klaarheid. Dan vangt het religieus proces in den jongeman aan. De grenzenlooze vaagheid van de christelijke beginselen, die hierin naar voren worden gebracht, maken het evenwel niet gemakkelijk voor een Katholiek, dit boek te beoordeelen. Waarschijnlijk is het wel stichtend voor protestanten. Voor katholieken lijkt het ons geen lectuur. Niet omdat het boek „gevaarlijk" voor ze is, maar omdat zij misschien een onjuiste voorstelling van andersdenkenden zouden krijgen. Dat zou óók niet goed zijn Als compositie houdt deze roman zich bij het traditioneele genre. Het hoofdmotief is, dat de blinde jongeling door het lijden tot de waarheid komt. Volgt de vermurwing des vaders door de heldhaftigheid van den zoon. Al deze geestelijke conflicten staan in een bij uitstek algemeen christelijke gevoelssfeer. In dit kader heeft het boek dus zeker verdiensten. Het wil niet hoog grijpen, doch slechts onderhoudende, leerende lectuur bieden. Het is rustig geschreven. De namen der personen duiden er op, dat het hier een vertaling van een werk uit een der Noordsche landen betreft. Het staat niet nader aangeduid.

— **Bc** — *J. H. P. J.*

Rafael Sabatini, **8561.**
SCARAMOUCHE, DE SPEURHOND. Vertaald uit het Engelsch door J. J. A. Hanhart. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1932. (19 × 14.5) 404 blz. ing. *f* 2.15, geb. *f* 2.90.

De groote slag zal worden geslagen. Aan de Fransche revolutie zal de genadeslag worden toegebracht. Scaramouche, de speurhond is een schandaal op het spoor gekomen, dat het volk de oogen moet openen. Met spanning zal de lezer in dezen fictief-historischen roman de rol volgen, die Scaramouche in dit alles speelt. Hij wordt echter verraden door den regent, die Scaramouche's verloofde tot zijn minnares wil. Deze Alinè blijft echter Scaramouche trouw. De speurhond echter meent het tegendeel. Dit doet hem besluiten de zaak van den regent te verlaten. Bijna valt zijn hoofd onder de guillotine. Hij wordt gered en alles loopt tenslotte goed af.
Lezers, die van dergelijke verhalen houden, nemen het gerust ter hand, mits zij over voldoende levenservaring beschikken. Aan spanning ontbreekt het waarlijk niet. Overigens zonder literaire waarde.

— **Bc** — *J. F.*

M. Scharten-Antink, **8562.**
IN DEN VRIJEN AMERIKAAN. *Goede & Goedkoope lectuur, Amsterdam,* 1932. (18 × 12) 255 blz.

Een rustig, mooi, en goed verhaal in elk opzicht. Het gaat over enkele gewone menschjes in Den Haag; en toch niet heelemaal gewoon, omdat een paar er van zoowat engelen zijn van goedheid. Maar daardoor wordt het verhaal juist een beetje te gewoon-romantisch, te gemakkelijk en zoetjes van oplossing. Groote conflicten komen niet voor, niet van buiten en niet van binnen; ze leven in volkomen natuurlijke redelijkheid en goedheid, en het storende wordt maar geduld voor een oogenblik. De spanning, (en de roman bijna in z'n geheel), vloeit voort uit de stille, ondergrondsche, maar toch niet al te-zeer-drijvende jaloerschheid en ikzucht van één persoon, waaruit ook de situaties ontstaan, noodig om het leven in het verhaal te houden; de andere personen reageeren daarop en verlammen elke mogelijke verwikkeling door hun aangeboren goedheid. Dat is natuurlijk ook realiteit; maar het verhaal is te week, omdat men niet begrijpt, hoe zoo'n sterke goedheid wel tieren kan en realiteit worden. Toch zijn de menschen in hun situaties wel goed geteekend soms. Om den rustigen, klaren stijl, die aan de tachtigers doet denken, de kalme bezonnen woorden en zinnen, die niet hevig kleuren en ontroeren, maar toch wel teekenen wat ze bedoelen te teekenen, lezen we het boek graag en met genoegen ten einde.

— **B** — *K. v. K.*

Marie Schmitz, **8563.**
LANGS ONVEILIGE WEGEN. *Nederlandsche Keurboekerij, Amsterdam,* 1932. (14 × 9.5) 217 blz.

Langs onveilige wegen van Maria Schmitz, samen-

gesteld uit een viertal schetsen heeft ons geen oogenblik vreugde verschaft. Integendeel wrevel en ergernis. De eerste schets „In het Moeras" is kortweg gezegd schunnig. Onbegrijpelijk hoe een schrijfster van naam, met voorbijzien van elke vrouwelijke fijngevoeligheid haar lezers durft onderdompelen in het viezige moeras, waarin een aantal bakvischachtige blagen in gedachten en ook in werkelijkheid rondploeteren. Deze jonge „dames" hebben gedachten en begeerten, waarover een bootwerker zich zou schamen.
Hier wordt geen verschijnsel besproken, dat het crue van deze schets rechtvaardigt. Het is een geval op zich en absoluut overbodig om er kennis van te nemen. En dus des té bedenkelijker, dat een bekende schrijfster zich op dergelijke onveilige wegen gaat begeven. De overige schetsen zijn fatsoenlijker, maar even onbenullig. Het was een verademing toen wij aan de laatste bladzijde waren gekomen. Ook litterair maakt het boek geen bizonderen indruk.

— D — *J. F.*

Joan Sutherland, **8564.**
NA FELLEN STRIJD. Vertaald uit het Engelsch door L. D. A. P. van Son. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1932. (19 × 14) 338 blz.

Alex Carlyon is een stoutmoedig reiziger, die door zijn kennis van Indië aan de Engelsche regeering van groot nut is. Zijn vriend, lord St. Auld is door Carlyon 's mededeelingen in staat de regeering te doen vallen en zelf premier te worden. In het gezin van den lord ziet Carlyon het ware huwelijksgeluk bloeien, terwijl zijn eigen huwelijk mislukt door het egoisme zijner vrouw, die hem tegenwerkt. De vriendschap van Carlyon en St. Auld's dochter wordt tot liefde, welke hij ontvlucht door een diplomatieke reis naar Perzië te ondernemen, welke bijna noodlottig eindigt. Gelukkig ontsnapt de held aan den dood, waardoor de roman een bevredigend einde kan nemen, omdat op het meest geschikte oogenblik zijn vrouw overlijdt en hij dus vrij is om de schoonzoon van St. Auld te worden, na tot overmaat van succes in het Parlement gekozen te zijn.
Van dit gegeven maakt Joan Sutherland een gemakkelijken doch boeienden roman. De St. Auld's blijken waarlijk nobele menschen te zijn, vooral de lady is een prachtfiguur. De ouders leven heerlijk mee met hun kinderen. Dat Carlyon en zijn vriend lord Mountstuart ten slotte beiden hun geluk vinden, zal iedereen verheugen, al is de ontknooping wat gemakkelijk en overlijdt mevrouw Carlyon wel wat gauw, maar de schrijver zal gedacht hebben, dat 't met 338 bladzijden welletjes was. Heel vlotte landschapsbeschrijvingen wisselen af met zeer leesbare dialogen. Dit boek is beter dan heel wat rommel, die ons onder den naam van roman wordt voorgezet. Men krijgt altijd den indruk, dat je in Engeland geen drie passen kunt zetten zonder twee lords tegen 't lijf te loopen en dat de parlementszetels er voor 't rapen zijn. Niettemin, in dit boek kan men er nog vrede mee nemen.

— Bc — *Dr. D. Sassen.*

Edgar Wallace, **8565.**
DE GRAVIN VAN ASCOT. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. *A. W. Bruna & Zoon, Utrecht,* 1932. (19.5 × 13) 243 blz. ing. *f* 1.25, geb. *f* 1.90.

Een detective-roman, die niet bijzonder griezelig, maar toch zeer onderhoudend en spannend is. Dit komt vooral door het zeer goed verzorgde „bijwerk", zooals Wallace de figuren van den „fat" Lester en den „socialist" Fenner teekent, doet hij voor den besten humorist niet onder. En aan de mysterieuze mevrouw Carawood heeft hij een zeer menschelijke en ontroerende uitbeelding gegeven. Vooral in het slot verheft dit boek zich ver boven het gewone genre trein-lectuur. Deze roman van den overleden veelschrijver bewijst, dat hij meer kon dan met een glimlach van lichte verachting het sensatie-begeerige publiek doen griezelen.

— A — *F. A. B.*

Edgar Wallace, **8566.**
HET SPOOK VAN GARRA CASTLE. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. C. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn, Utrecht,* 1932. (15 × 1.5) 266 blz.

Het is onbegonnen werk een inhoudsopgave van deze story te geven.
Wallace toont in het uitdenken van geheimzinnigheden, verwikkelingen en feitelijkheden dezelfde uitbundigheid, die zijn productievermogen als schrijver kenmerkte. Reeds een weergave der intrige zou eenige bladzijden opeischen. Wij zullen dan ook volstaan met te zeggen, dat deze story er een is volgens het bekende recept van Wallace: boeiend en aardig gevonden. Voor hen, die van dit soort lectuur houden, om van te genieten.

— B — *J. F.*

Mary Webbs, **8567.**
KOSTBAAR GIF. Vertaald uit het Engelsch door J. C. Bloem. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1932. (13 × 7) 412 blz. ing. *f* 2.75.

Deze roman speelt in het begin der 19e eeuw te Shropshire aan de Welsche grens. Gideon Sarne is volkomen in de macht van het „kostbaar gif", het geld. Bij den dood van zijn vader wordt hij een „zonde-eter", die volgens het heerschend volksbijgeloof de zonden van de overledene op zich laadt. Terwille van het geld. Zoo vervalt hij geheel in de klauwen der hebzucht. Zijn zuster maakte hij tot zijn slavin. Zijn moeder, die hem tot last is geworden, vergiftigt hij. Zijn meisje, dat hem een onwettig kind baart, zendt hij in den dood. Hij wilde haar niet meer erkennen, verstikt zijn liefde, omdat haar vader, zijn vijand, zijn graanoogst, Sarne's rijkdom, in brand heeft gestoken. En dan tenslotte, als de rijkdom hem is ontgaan, kiest hijzelf den vrijwilligen dood. Tegenover deze harde figuur staat de zachte, miskende zuster en haar geliefde.
Rondom dit alles de folklore van het land, het leven der boeren, het beloof aan hekserij in die dagen, de kleine gebeurtenissen en de felle hartstochten van het platteland. De schrijfster schildert, beeldt uit, ontleedt, kent de natuur, de dieren, het land. Zij heeft de forsche greep van de geboren romanciére, maar bovenal de fijngeschakeerde ziel van de dichteres.
Wij kunnen niet nalaten aan volwassenen dit schoone werk aan te bevelen. Temeer daar het oorspronkelijke werk door het moeilijke dialect van Shropshire voor velen bezwaarlijk zal zijn en hier een litteraire en uitstekende vertaling aanwezig is.

— Bc — *J. F.*

FRANSCH.

Daniel Halevy, **8568.**
PAYS PARISIENS. *Bernard Grasset, Paris,* 1932. (18.5×12) 288 blz.

Het aantrekkelijke van deze beschrijving van Parijs en van het Parijsche leven bestaat hierin, dat de auteur simpelweg zijn eigen indrukken en herinneringen weergeeft, zonder zich die beschrijving nadrukkelijk ten doel te stellen. Hij geeft zoodoende iets anders en iets beters dan een gids: de lezer wordt opgenomen en door Parijs rondgedragen in het hart van een volbloed Parijzenaar, voor wie deze stad niet alleen de landstreek is waar hij in leeft, maar ook de bergplaats van cultuur, de woonplaats van levende en gestorven kunstenaars, vrienden en bekenden van den schrijver; het tooneel ook van historie, beslissend voor het geestelijk en sociale leven van heel West-Europa, en die een deel van Halévy's leven geworden is door de verhalen van ouders en grootouders, in zijn jeugd van die ooggetuigen gehoord en meegeleefd. Zijn eigen strevingen als jongeman gunnen een interessante kijk op het ontstaan en verloop, op de bestaanscondities van geestelijke stroomingen in zoo'n stad. Parijs wordt verdiept en ruimer gemaakt, tegelijkertijd plaatselijk verengd, zoodat het de grenzen van het persoonlijk beleven niet te buiten gaat. De beschrijving gaat niet mank aan een zekere massaliteit, die voortkomt uit een streven naar compleetheid; ze is vlot, natuurlijk en charmeert door de min of meer onordelijke, maar auteur en lezer frisch houdende opeenvolging van persoonlijke herinneringen.

— B — *G. v. R.*

Jacqueline Vincent, **8569.**
NONO ET CIE. *Desclée de Brouwer et Cie., Paris,* 1932. (19×15) 387 blz.

't Is erg moeilijk bij een roman over kinderen de natuurlijke toon te vatten en vol te houden. Men vervalt allicht in het psychologische genre of laat zich verleiden er een didactische strekking aan te verleenen, alnaargelang men zijn lezers zoekt onder volwassenen of onder kinderen. Ziet men van beide af, dan loopt men nog de kans teveel de nadruk te laten vallen op het aardige, markante detail, dat als regel interessanter is voor de schrijver dan voor de auteur — en hieraan gaat *Nono et Cie* een klein beetje mank, — of wel men laat het amusant ondeugende overheerschen, waardoor het boek een soort bloemlezing wordt van ondeugende streken. Dit laatste is *Nono et Cie* absoluut niet geworden, ondanks het feit, dat een vermoedelijk zeer bij de handte kleuter er de hoofdpersoon van is. Het is daarentegen een verhaal waarvan normaal lief en leed van een groot gezin de hoofdschotel uitmaakt en dat boeit door de ervaringen van een jong meisje, dat uit het ouderlijke milieu weggehaald, in een luxueuse omgeving wordt overgeplaatst, en daar tot in den grond wordt bedorven. Zieleconflicten van kinderen, zonder overdrijving, en de onopgeschroefde schildering van een gezellig familieleven maken dit boek prettig leesbaar voor bijna volwassen meisjes.

— A — *G. v. R.*

M. Yourcenar, **8570.**
LA NOUVELLE EURIDICE. *Bernard Grasset, Paris,* 1931. (18.5×12) 270 blz. ing. Ffr. 15.—.

Een jonge man doet het verhaal van zijn liefde tot een gehuwde vrouw. Zijn wedervaren is niet bizonder interessant, zijn zelf analyse doorspekt met een soort van vervelende algemeenheden, die het verhaal een zekere mate van psychologische waarde schijnen te moeten geven, doch het nog vervelender maken dan het al is. Als weergave van de liefdegevoelens en -overwegingen van een jonge man, lijkt het ons vrijwel mislukt. De stijl is van de soort, die begint te praten, doorratelt en niet op kan houden; schrijfstersstijl.

— Bc — *G. v. R.*

DUITSCH.

Eberhard Strauss, **8571.**
SCHMUGGLER IN MASURIEN. Geïllustreerd door Rudolf Schlichter. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1932. (18.5×12.5) 182 blz.

Een pretentie-loos boekje, dat niettemin op spannende wijze de avonturen verhaalt van een troepje Duitsche jongens, natuurlijk padvinders, die gedurende hun vacantie inhet Duitsch-Poolsch grensgebied een complot van smokkelaars ontdekken en met behulp van politie en douane de oneerlijke handelaars ontmaskeren. Ook voor (niet al te) jeugdige lezers geschikt, die hun kennis van 't Duitsch door lectuur van eenvoudige boeken in die taal willen uitbreiden.

— A — *F. A. B.*

IV. DICHTWERKEN.

FRANSCH.

Jean Jacques Brousson, **8572.**
LES FIORETTI DE JEANNE D'ARC. *E. Flammarion, Paris,* 1932. (12×18). 248 blz. ing. Ffr. 12.—.

Daarvoor moet ge een Provencaal zijn. Om zelfs de Italianen hun Poverello af te gappen en hem als de standaard heilige van Franse bodem in te halen in de prachtige rij heiligen, die Frankrijk reeds bezit. Dan met een beetje dichterlike vrijmoedigheid gegocheld met geslachten en Frans en Jeanne worden broer en zus. Brousson heeft gelijk: geschiedkundige pruiken zullen hem wel verdoemen, maar Jeanne en Frans werden er levend door; kregen iets fris, iets tintelends. Inderdaad hebben ze veel gemeen, die wonderlike liefde voor de natuur, die grote trouw aan soberheid en kuisheid; en tevens die uitdagende vrolikheid. Van de wieg tot stigmatisatie en brandstapel lopen hun levens bijna evenwijdig. Van daar dat Brousson in de oude papieren heeft gesnuffeld naar dezelfde legenden, met hun basis van waarschijnlikheid en hun glans van fantasie over Jeanne, die de Italianen reeds bezitten over Frans.

Hij is er heerlik in geslaagd, deze feiten en verdichtsels weer te geven in een sterke en gezonde, bijna volkse taal, eenvoud van structuur en verlevendigd door de in bonte kleuren gezette boertigheden, die des volkszijn.

Tussen het zoetelik geleuter over deze fiere heilige, of het al te realistiese werk van Delteil houdt dit „bouquet fabuleux, druidique et franciscaine" de gulden middenweg.

Teo de Witte.

ENGELSCH.

Jethro Bithell, **8573.**
CONTEMPORARY FLEMISH POETRY. Vertaald uit het Vlaamsch. *The Walter Scott Publishing Company Ltd., London,* 1932. (13.5 × 10) 270 blz. geb. Sh. 5.—.

In de verschillende Engelsche letterkundige geschiedenissen wordt het Longfellow als een eer en een verdienste aangerekend de Europeesche letterkunden aan de Amerikanen te hebben gereveleerd en zelfs vertalingen te hebben geleverd waarvoor men het origineel cadeau geven zou. Een zelfde verdienste mogen we Bithell wel aanrekenen voor wat dezelfde revelatie aan de Engelschen betreft. Na zijn magistrale vertalingen van de Duitsche Minnesänger in zijn, nu 20 jaar geleden, verschenen: *The Minnesingers,* waartusschen ook Hendrik van Veldeke met een 7 tal gedichten wordt vermeld, hebben we hier een bloemlezing uit de moderne Vlaamsche Literatuur. Hij begint met een vertaling van den Vlaamschen Leeuw, die op zich zelf al een klein meesterstukje is. En dan volgen vertalingen van een 25 tal schrijvers alphabetisch gerangschikt, beginnende met Antheunis en eindigende met Van de Woestijne Deze laatste, Rene De Clercq, Pol De Mont en De La Montagne gaan met het leeuwenaandeel strijken. Van Guido Gezelle vinden we maar een vijftal gedichten: „Aan de Zon", „Meidag", „De Espenboom", „Winterstilte" en „Palm-Zondag". Waarom deze, en waarom zoo weinig? Schr. zegt het ons in een inleiding van 64 bldz. die een mooi overzicht geeft, niet alleen over de hooge letterkunde doch ook over den taalstrijd, waarop hij, al is hij een vreemdeling, een heel wat klaarderen kijk heeft dan veel van zijn taalgenooten, die we elders daarover al te woord hebben gestaan.

„Gezelle's poetry baffles translation" zegt schr. Toch is hij erin geslaagd een paar mooie vertalingen te leveren. B.v. deze eerste strophe van Meidag:

„The cherry-tree, as you may see,
has donned a robe of pride:
for it is May, and she to-day
must be a happy bride".

Ook in de 100 blz. aan De Mont gewijd, vinden we heel wat vertalingen die getrouw en tevens vloeiend het oorspronkelijke weergeven.

Op het einde krijgen we 30 blz. vertalingen van oude Vlaamsche liederen, waaronder: „Van Jezus en St. Janneken" en „Het looze Visschertje" buitengewoon goed geslaagd zijn. Om te besluiten geeft Bithell de verschillende bundels aan waaruit hij geput heeft, benevens enkele bloemlezingen en literatuuropgaven over de meeste schrijvers. Het is een boekje, dat we van harte aan de liefhebbers aanbevelen.

Dr. Raph. Kreemers.

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

James Henry Darnley, **8574.**
IN DEN MIST. Vertaald uit het Engelsch door H. W. v. Rijswijk. *J. Heynis Tsz., Zaandijk,* 1932. (17.5 × 11.5) 144 blz. ing. *f* 2.—.

Deze klucht is opgebouwd volgens het bekende procéde: een persoonverwisseling, met al de daaruit voortvloeiende mogelijke en onmogelijke verwikkelingen. Er zijn twee hoofdpersonen, die beiden John Smith heeten. De eene is dominee en stelt zich aan als een verliefde schooljongen, de andere heeft buiten weten van zijn vrouw een slippertje gemaakt. Deze twee rollen geven dus al voldoende aan, van welk kaliber de hier geboden geestigheid is.

De dialoog is onnatuurlijk en vol „ter zijde"'s.

Er moet wel een formidabel gebrek aan goede stukken zijn, dat een product als dit zelfs een vijfden druk kan halen!

W. Blokveld.

Dr. C. Deknatel, **8575.**
DE VOGELS. *W. J. Thieme & Cie., Zutphen,* 1932. (22 × 15) 68 blz. ing. *f* 1.—, geb. *f* 1.50.

De *Vogels* van Aristophanes is waarschijnlijk wel het meest geestige van zijn blijspelen en toch behaalde hij maar den tweeden prijs. Twee Atheners Euelpides en Pisthetairos zijn het leven in hun vaderstad moede. Op hun reizen en zaken komen ze aan bij de hop, een vogel beroemd in de voorgeschiedenis van Attica. Ze vragen aan dien wijzen vogel een betere vaderstad. Maar niet tevreden met de voorgestelde plaatsen, besluiten de twee Atheners maar bij de vogels te blijven en bij hen een nieuwen staat te grondvesten; de vogels gaan daar op in en de stad „Wolkenkoekoeksheim" zal gebouwd worden tusschen hemel en aarde. Bij de vestiging der stad komen allerlei typische persoonlijkheden op, dichters, waarzeggers, sykophanten en ze worden natuurlijk op typische wijze geteekend. Eindelijk de onrust der Goden, die om de stichting der Vogelenstad geen offers meer krijgen. Er wordt een gezantschap gestuurd om een modus vivendi te vinden. Een verdrag komt tot stand onder deze voorwaarde, dat Basilera, de personificatie van de wereldheerschappij, zal huwen met Pisthetairos. Het stuk sluit met dit huwelijk en 't slotkoor zingt. Vivat, hoezee, joechei, joecheisa, hij leve onze oppergod, lang met zijn Basileia. 't Is een meesterstuk van geestigheden en van onovertroffen natuurbeschrijving. Over de tendenz van 't stuk is men het niet eens: Sommige zien er een allegorie in, anderen meenen, dat er een geen tendenz in zit. Deknatel heeft het stuk niet vertaald, in den geest van de vertalingen van Boutens, maar hij heeft het bewerkt in verzen met maat en rijm. 't Is een kunstig klassieke bewerking in taal en woorden van ons moderne leven: „bouwkundig ingenieur", visum, consulaat, etc." hetgeen de geestigheid nog aanmerkelijk verhoogt. Voor een niet-classicus waren er veel aanteekeningen noodig geweest. De bewerkingen van Aristophanes van Deknatel zijn een aanwinst voor de serie der klassieke vertalingen. 't Is te hopen, dat de andere bewerkingen ook verschijnen. *P. v. Luyk, S.J.*

Bep Otten, **8576.**
HET GEHEIM VAN DE LENTEKONINGIN. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (20 × 15) 16 blz.

Dit tooneelstukje wil aan de jeugd de noodzakelijkheid der naastenliefde voorhouden. Met de strekking kunnen we het dus volkomen eens zijn. Doch we zouden ze voor onze Roomsche kinderen toch liever op een andere manier, n.l. vanuit katholiek standpunt, behandeld zien.

De dialoog is hier en daar niet kinderlijk genoeg. De schrijfster laat te veel zich zelf hooren.

W. Blokveld.

(Zonder naam), 8577.
DIE EERSTE BLISCAP VAN MARIA. Vijftiend' eeuwsch Mysteriespel. Bewerkt door Willem Smulders Pr. *Dekker & van de Vegt & J. W. van Leeuwen, Nijmegen,* 1932. (20 × 13.5) 91 blz.

Het getuigt wel voor de waarde van dit Maria-spel, dat het na zooveel eeuwen nog steeds zijn aantrekkelijkheid heeft behouden. Het zal in Augustus, tijdens het Nationaal Maria-Congres te Nijmegen worden opgevoerd. Daar evenwel velen het Middelnederlandsch niet of moeilijk verstaan, heeft Willem Smulders dit tekstboekje samengesteld. Zeer practisch volgt op elken versregel onmiddellijk de vertaling. De omzetting werd door drs. L. C. Michels geretoucheerd. Om het spel niet te zeer te rekken, werd een aantal verzen weggelaten. Ook hun, die niet de opvoeringen kunnen bijwonen, zij kennisneming van deze nauwkeurige en fraaie bewerking aanbevolen.

W. Blokveld.

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

Sem Dresden, 8578.
KLEINE MUZIEKLEER. *J. B. Wolters, Groningen,* 1932. (21 × 15) 216 blz.

Zooals de grootere heeft Sem Dresden ook de *Kleine Muziekleer* van J. Worp het veel gebruikte leerboek opnieuw bewerkt. Het is eigenlijk een geheel nieuwe muziekleer geworden, die nu op uitnemende wijze als gids kon dienen bij de studie der theorie van de muziek.
Deze kleine muziekleer is als een verkorte uitgave van de *„Algemeene Muziekleer"* bewerkt. En waar we deze reeds eerder met grooten lof mochten bespreken kunnen we volstaan met van dit leerboek te zeggen, dat het, zij het dan in beknopten vorm schier alle onderwerpen behandeld en op even degelijke wijze als in de groote algemeene muziekleer het geval is.
Vanzelf heeft Sem Dresden die onderwerpen ook hierin behandeld volgens de tegenwoordige inzichten en opvattingen. Natuurlijk heeft de bewerker het niet gemakkelijker gehad, waar hij zich zeer beperken moest. Maar zooals hij zelf in zijn voorwoord zegt: „Het zal in de praktijk moeten blijken aan welke onderwerpen te veel, en aan welke andere wellicht te weinig aandacht werd besteed".
Maar een prachtig leerboek is deze *Kleine Muziekleer* zeker. *W. O.*

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

H. S. S. Kuyper, 8579.
IN HET LAND VAN GUIDO GEZELLE. *La Riviere & Voorhoeve, Zwolle,* 1932. (17 × 10) 350 blz.

De Vlaamse Beweging lijkt ons met dit honneponnige verslag van een tochtje door Vlaanderen maar kwalik gediend.
Hier en daar is het boekje werkelik belachlik. „Romantisch" komt van „Romaansch." Dubbele blunder. Schrijfster vergat volkomen, dat Gezelle tegelijk met Mistral in de Provence vocht, niet tegen de romaanse cultuur, maar tegen het laffe aftreksel van Parijs en Brussel.
Van den andere kant demonstreert het germaanse volk in kunstzinnig en maatschappelik opzicht uit den treure, het meest sentimentele, romantiese volk ter wereld te zijn. Schrijfster haspelt tijdsstromingen en toevallige plaatselijkebeweging door elkaar. De Franse Parnassiens en réalisten waren evenzeer bezeten door „werkelikheidshartstocht" als de Germaanse en Nederlandse „romantici" daarvan gespaard bleven.
Grote lacunes vertoont het histories overzicht dat vergeet o.a. dat Claus Suter, Broederlaem en Rogier van der Weijden als Vlamingen in Bourgondië de kunst hebben beinvloed en daar onvergankelike monumenten hebben nagelaten.
Over de oppervlakkige bejubeling van de Gulden Sporenslag zetten we de domper van Gezelle's eigen woorden: Ik zou kunnen bewijzen hoe noodlottig de 11e Julie 1302 voor Vlaanderen is geweest", te lezen in het tintelend gezonde boek van Caesar Gezelle *Uit 't land en leven van G. Gezelle.* De moderne dichters met felle geesten als Moens, Gijzen, van Ostayen of van der Velden kent schrijfster niet.
Resteert een plasties zwak journaal met kritiekloos geromantiseer over die heerlike Verriest, Gezelle, Streuvels enz.
Een bladzijde, hoe v. d. Woestijne Brugge zag, verslaat dit slap geromantiseer met een ernstige zaak.

Teo de Witte.

ENGELSCH.

Stopford Brooke, 8580.
G. Sampson,
ENGLISH LITERATURE FROM A. D. 670 TO A. D. 1832. *Macmillan & Co., London,* 1931. (15 × 10) 251 blz. geb. Sh. 2-3.

De heele indeeling en de algemeene opvatting van het werkje zijn zeer origineel en ondanks den beknopten vorm is het geheel toch glashelder. Waar zooveel andere boeken over dit onderwerp zooveel te vertellen weten en u op slot van rekening nog onvoldaan laten, kenmerkt zich Brooke's werk juist door de bevrediging die het schenkt en het helder inzicht dat het geeft in tijdperken zoowel als in literaire figuren.
Het opent meer dan eens onbekende gezichtpunten en belicht, in al zijn beknoptheid, soms veel beter dan andere boeken de veelzijdigheid van sommige schrijvers. Zoo b.v. in zijn behandeling van R. Browning en Tennyson, Carlyle en Ruskin. In 't IXde Hfdst. de Post-Victoriaansche periode, ligt natuurlijk heel wat stof verwerkt. Toch is het geen loutere nomenclatuur van boeken en auteurs. Heel moderne schrijvers worden er zelfs kort doch goed behandeld: b.v.: Kipling, Wells, Conrad, Bennett.
Ook de katholieke schrijvers worden niet vergeten. De chronologische tabel en het alphabetisch schrijversregister, met aan de eene zijde de geboortedatum en aan de andere het sterfjaar, zijn buitengewoon uitgebreid (40 blz.) en goed verzorgd.

Dr. Raph. Kreemers.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

M. Broomhall, 8581.
HUDSON TAYLOR. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1932. (18.5 × 15) 175 blz. teb. *f* 2.50.

De lezing van dit leven van den Zendeling (niet van den oeconomicus) Tayler zal den lezer vervullen van bewondering voor den persoon en 't zendingwerk van dezen vromen, ijverigen Chinaprediker. Het werkje leert ons, dat onze niet-Katholieke broeders vele edel-voelende pioniers tellen, wier leven ook op ons bezielend werken kan in 't zoeken der zielen voor Christus' Wereldrijk.
Met dat nut voor oogen bevelen wij dit sympathieke boekje aan onze Roomsche lezers aan. Naast aanvuring van eigen missie-apostolaat, zal het in ons wekken ware bewondering voor de werkelijk groote, nobele figuren, die we ook in niet-Katholieke kringen onder de missie-ijveraars aantreffen.

P. Constantinus O.Cap.

FRANSCH.

Maurice Duvivier, 8582.
LE MASQUE DE FER. *Armand Colin, Paris,* 1932. (19.5×14) 340 blz. ing. Ffr. 25.—.
Buiten Frankrijk zullen ternauwernood eenige weinige ontwikkelden deze geschiedenis kennen, die toch in de 18e eeuw een Europeesche vermaardheid genoot. Voltaire vooral heeft haar bekend gemaakt, doch tevens de algemeene opinie op een dwaalspoor gebracht uit louter belustheid op sensationeele schandaal-berichten. Het betreft een geheimzinnig personnage uit den tijd van Lodewijk XIV, tusschen 1670 en 1705, die zijn leven in de gevangenis doorbracht en eindigde, het gelaat voortdurend verborgen achter een fluweelen masker. Van dit fluweelen masker heeft Voltaire een ijzeren gemaakt. De gevangene was een in een crimineele zaak ernstig gecompromitteerde edelman, maar Voltaire maakte er een geheimen zoon van, een eerstgeborene van de moeder van Lodewijk XIV. Hoeveel succes de hypothese van Voltaire ook genoot, er werden ook andere geopperd en nooit werd het geheim met zekerheid achterhaald.
Duvivier heeft de zaak op nieuw onderzocht met de scherpzinnigheid, logica en vasthoudendheid van een officier van justitie. Geduldig heeft hij de een na de ander alle veronderstellingen verworpen. Van de Bastille, waar de gemaskerde onder een valschen naam stierf, gaat hij terug naar Pignerol, in welks vesting de gevangene dertig jaar onder de meest strikte geheimhouding opgesloten bleef. Eenige weinige, nauwelijks begrijpelijke documenten, heeft hij teruggevonden en met elkaar vergeleken. Tenslotte komt hij tot het hoogst waarschijnlijke besluit. Het ijzeren masker was de ridder van Cavoye, broeder van een intiemen vriend van Lodewijk XIV. Van het goede pad afgeweken had deze zich bezig gehouden met heiligschennissen, toovenarijen, vergiftigingen. Hij was een van de beruchte giftmengers, die het Hof van Versailles decimeerde. Te Pignerol opgesloten zag hij kans zijn gezel en den bekenden staatsman Fouquet, te vergiftigen. Sindsdien was zijn gevangenschap definitief en absoluut: geen naam meer en van de wereld afgesloten tot den dood toe. Deze politieroman is een stuk geschiedenis.

J. de V.

B. Mussolini, 8583.
MON JOURNAL DE GUERRE. Vertaald uit het Italiaansch door E. Bestaux. *Editions des Cavalier, Paris,* 1932. (19×12) 248 blz. ing. Ffr.12
„Gisterenavond hebben de Oostenrijkers door de luidspreker gebruld: Italiaansch gespuis, laat ons ons land" — dit dagteekent van 10 October 1915 in het oorlogsdagboek van den gewonen soldaat Mussolini. Na 17 jaar geeft deze zin veel te denken. Men weet, dat de socialist Mussolini zich voor interventie uitgesproken heeft. Hij stichtte zelfs de *Popolo d'Italia* om zijn landgenooten te overtuigen. Daarna streed hij als dapper soldaat en werd in Februari 1917 zwaar gewond. Het dagboek geeft de indrukken weer van den strijder gedurende de 18 maanden, die zijn verwonding voorafgingen. Van militair standpunt uit heeft het geen groote beteekenis, natuurlijk; maar het is een psychologisch document en dubbel zoo kostbaar. Men ziet er in, hoe Mussolini steeds gelet heeft op de reacties der volksziel; men ziet er nog beter in, de ontwikkeling van dezen polemist, die, door patriotisme bij de militaire discipline ingelijfd, er het begrip van orde aanleert en tijdens de beproeving zijner ziekte zich keert naar nieuwe problemen, die zeven jaar later het staatshoofd zal beginnen op te lossen. Geen grootsprekerij, maar pakkende en ware aanteekeningen.

J. de Vathaire, O.S.B.

DUITSCH.

Max Oederlin, 8584.
MARSCH IM JURA 1916-17. *Grethlein & Co., Zürich,* 1930. (19×12) 159 blz.
In het boek wordt ons verteld, hoe er met een artillerie afdeeling heen en weer wordt getrokken. In deze verhandeling blijkt de schrijver een minimum aan geest, geestigheid, oorspronkelijkheid, beeldend vermogen of wat ook te bezitten. Het is een eindeloos en dor relaas van: „en toen trokken we daar naar toe. En daar stonden huisjes. Daar stonden huisjes; ja. En toen zijn we weer verder gegaan..
Later hebben we nog meer huisjes gezien. En toen gleed er een paard uit. Dat hebben we toen geholpen. En toen gingen we weer verder..."
Het is niet om te gelooven, misschien, maar zelden stijgt het verhaal boven dergelijk niveau. Menig kind babbelt een behoorlijker verhaal bij elkaar als het ergens naar toe is geweest.
Nu wordt ons verteld, dat de schrijver kanonier was bij de veldartillerie en dat hij... de eentonigheid van dat leven zoo prachtig geschilderd heeft. Dat is niet waar! De schrijver heeft ons een eentonig relaas gegeven, over een leven dat *misschien* en waarschijnlijk wel eentonig was. Maar deze auteur is wel allerminst de man om een levenssfeer — waar ook — te peilen en weer te geven. Dit boek is moeilijk voor iets anders te houden, dan een product van de oorlogsromans. Toen die verschenen, wilden alle soldaten, die aan het front geweest zijn, herinneringen schrijven.
Maar de meesten hebben moeten ervaren, dat men hun werk al evenmin waardeert als eerst hun leven. Het zijn stakkers die meenen, dat ze daardoor nog wel iets zullen bereiken: hetzij aanzien, verbetering, macht of geld. Maar straks mogen ze weer meevechten... Deze overwegingen doen ons het boek met eenig leedwezen onmondig verklaren. Laat ons daarom nog zeggen, dat het geen kwaad kan, het boek te lezen. Men kan den natuurlijken weerzin tegen de hedendaagsche oorlogs-comedie niet genoeg wakker houden.

J. H. P. J.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

C. M. Hamaker Sr., 8585.
DE KARAVAAN IN HET INTERNATIONAAL VERKEER. *Adi Poestaka, Den Haag,* 1931. (19 × 13) 43 blz.

Een goed bedoeld boek, dat verschillende waarheden bevat en waard is gelezen te worden. Door onbekendheid met den godsdienst onderschat de schrijver de waarde daarvan. Daarom alleen voor volwassenen, die meer ontwikkeld zijn.

J. E. Mulder.

J. A. Slempkes, 8586.
SAGEN EN SPROKEN UIT HET OUDE GELRE. Geïllustreerd door Willem Backer. *W. J. Thieme & Cie, Zutphen,* 1932. (25 × 18.5) 288 blz. ing. *f* 7.50, geb. *f* 9.75.

Met dit tweede deel, even lijvig als het eerste, is de verzameling sagen en sproken uit het oude Gelre compleet. Er zijn 45 Geldersche sagen bijeengebracht, afkomstig uit de verschillende deelen van het land: Achterhoek, Veluwe, Betuwe, Montferland enz. Voor de historische grondslagen staat Alb. Oltmans in, terwijl J. A. Slempkes de opgediepte gegevens tot aantrekkelijke vertelsels omwerkte. Een uitvoerig toegift behandelt het hart der provincie (Rosendael omstreeks 1700).
Folkloristen, die de verwerkte stof nader bestudeeren willen, vinden in de ,,aanteekeningen en literatuur'' tal van nuttige aanwijzingen.

W. Blokveld.

H. Steenkamp, 8587.
PER FORD NAAR INDIE EN ROND DE WERELD. Geïllustreerd. *S. W. Melchior, Amersfoort,* 1932. (19 × 13) 235 blz. ing. *f* 2.50.

Als men een eenigzins nauwkeurige wereldkaart voor zich neemt en daarop met een lijntje de reis aanteekent, die in het boek van Steenkamp beschreven wordt en door hem in een Ford verricht is, dan moet men tot het besluit komen, dat het doortrekken van Europa, Azië, Australië en Amerika langs gebaande en ongebaande wegen, over bergkammen en langs afgronden, onder allerlei weersomstandigheden, een tot nog toe ongehoord kunststuk is. Uithoudingsvermogen, zelfbeheersching, moed, sterke wil, talenkennis, alles moet in een persoon vereenigd zijn. Dat blijkt ook wel duidelijk uit alle avonturen, die den auteur en zijne echtgen. overkomen zijn. Geen tegenvallen kon hen weerhouden, geen politieke belemmering deren, geen slecht logies in tent of karavanserai hen ontstemmen. Regelrecht op het doel af ging het, trots douane, soldaten, roovers, en onwilligen. Dat bandenpech aan de orde van den dag was, daar zorgden de woestijnwegen, de grove plaveisels, de glasharde rotsen voor. In Nederland en Duitschland was het een ideaal reizen, maar in Yougo Slavië begon de verkeersellende, met tegenslag en onverwachte hulp, met logis in dorpen, met onuitspreekbare namen, met eene bevolking in prachtcostumes, kleurrijk en elegant. Trouw worden de bijzonderheden der reis tot en met de malle gevallen opgeteekend.
De reis ging met een goed ingerichte ford (gewicht ford, bagage en passagiers 1665 K.G.) van Rotterdam naar Luxemburg, Bazel, naar Fiume, Cettinje, Ragusa, door landen vol rivieren, bergen en dalen tot Stamboul. — Galata en dan door Klein Azië, Broussa, Bagdad, waar de wereldreiziger het ongeluk had zijne moedige, steeds opgewekte vrouw te zien sterven. Terugkeeren onder die omstandigheden zelfs, was niet mogelijk. Met droefheid werd na de teraardebestelling op raad van vrienden, de reis voortgezet naar Teheran door Perzië naar de onafhankelijke staten van Voor Indië, via Ceylon, Colombo met gebruikmaking der bootverbindingen door onze Oost en na verschillende eilanden bezocht te hebben dwars door Noord Amerika. Wij hebben een uitvoerig overzicht der reis gegeven omdat men daaruit kan zien, hoe interessant de reisbeschrijving kan zijn, waar de auteur een goed verteller is en bovendien een goed opmerker. Het boek is een aanwinst voor allen, die belang stellen in sport en in land- en volkenkunde.

A. F. van Beurden.

FRANSCH.

Ernest Granger, 8588.
LA FRANCE. *A. Fayard, Paris,* 1932. (23 × 14) 434 blz. ing. Ffr. 25.—.

In groote trekken de kaart schetsen van Frankrijk, in 400 blz. een voldoend nauwkeurig denkbeeld geven van de landstreken, het economische leven en de bevolking, dat alles in betrekking ook met de geschiedenis en in vergelijking met de andere landen, ziedaar het doel van dit werk. Het 1e deel geeft een algemeen overzicht van de ligging en de grenzen van het land, de geschiedenis van den grond, het klimaat; het 2e beschrijft in bijzonderheden de natuurlijke landstreken en geeft den aanblik weer der landen, die aan Frankrijk zijn verscheidenheid geven, zijn rijkdom en de harmonie zijner bevolking. Het 3e deel bestudeert de menschen, den toestand der bevolking, de talen en dialecten, en tenslotte de essentieele kenmerken van het Fransche volk. Deze twee deelen zijn hoogst merkwaardig en een ware openbaring. Ook het 4e deel, over het economische leven en waaraan een dertigtal vergelijkende statistieken is toegevoegd, is zeer leerzaam. Zonder overdrijving mag men zeggen, dat ieder, die het tegenwoordige Frankrijk, land en volk, wil kennen, deze uiterst nauwgezette studie moet lezen.

J. de Vathaire, O.S.B.

Dr. Legendre, 8589.
L'ASIE CONTRE l'EUROPE. *Plon Nourrit & Cie, Paris,* 1932. (20 × 13) 262 blz. ing. Ffr. 18.—.

Van voor tot achter is dit boek tamelijk tendentieus. Echter is het niettemin de aandacht waard want het beantwoordt aan de mentaliteit van een vrij talrijke categorie Europeanen, die het Oosten gezien hebben. Van zijn menigvuldige reizen in China, Japan en Indië heeft de schrijver een sociale philosophie meegenomen, die in twee stellingen vervat is: 1o) ,,biologische'' superioriteit van het blanke ras, onmogelijkheid van een overhaastte evolutie bij de anderen; 2o) ijdelheid van het socialisme, noodlottige werking van den democratischen gedachtengang, door de Europeanen binnengebracht in die landen van fatalisme en hierarchische overlevering. Achtereenvolgens en tot in de kleinste bijzonderheden China, Japan en Indië beschouwend, laat hij de steeds toe-

nemende anarchie zien. Wat China betreft, zullen zijn heftige bladzijden, waarin waarheid en aanvechtbaarheid, sympathie en wantrouwen, en ook, scherpe visie en apriorisme zich afwisselen, zeker betwist worden. Aangaande Japan schijnt het integendeel, dat, in zijn geheel, de schrijver zeer juiste opmerkingen maakt en dat hij gelijk heeft, het te beschouwen als het conservatieve element van die streken. Hij heeft groote sympathie voor dit land en geeft er goede redenen voor aan. Hij verbergt echter niet, welke risico's het te dragen heeft door de intellectueele propaganda der omwentelingsgedachte van Europa of van Rusland.

J. de Vathaire, O.S.B.

DUITSCH.

C. Arriens, 8590.
UNTER KABYLEN UND BEDUINEN. Geïllustreerd. *Ullstein, Berlin S. W.* 1927. (16.5 × 10) 120 blz. ing. M. 0.85, geb. M. 1.35.

Een kleine kostbare verzameling gegevens omtrent land, volk, zeden, geschiedenis enz. rond en in de Algerijnschen Atlas. Zeer vlot en geestig geschreven, met kennis van zaken. Ingewijden als minder-ingewijden kunnen het met vrucht lezen.

Een schat van cultuur- en kunst-geschiedenis in vest-zakformaat. Van 't begin tot 't eind een genot in allen deele.

Heerlijke anecdoten, zuivere volkshumor, rake schetsen. Geen oneffen woord, geen smoezelig tafereel.

A. v. d. B.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

Ban Heslinga, 8591.
MET CAMERA EN BUKS. Geïllustreerd. *Kemink & Zoon, Utrecht,* 1932. (21 × 15.5) 140 blz.

Ban Heslinga is een ervaren natuurkenner, die onze vroolijke en bonte fauna jarenlang aandachtig heeft gadegeslagen. Hij verwierf zich zoodoende merkwaardige inzichten omtrent het dierenleven. Hij vertelt hier op aantrekkelijke en leerzame wijze over de tochten, welke hij in verscheidene gedeelten van ons land maakte. De camera zorgde er voor, dat vele nieuwe vondsten en ontdekkingen voor den lezer werden vastgelegd. Het is slechts jammer, dat de schrijver niet in staat was, „den hazendans'' te fotografeeren.

De laatste hoofdstukken bevatten allerlei jachtavonturen. De wetenschappelijke zin en waarheidsliefde van den schrijver staan er voor in, dat we hier niet met „jagerslatijn'' te doen hebben, al worden er verbluffende staaltjes van slimheid en behendigheid uit het hazen- en konijnenleven aangehaald.

Ten slotte wekt de schrijver op, om mede te werken aan de bescherming van de in het wild levende dieren.

W. Blokveld.

Leo Senden pr., 8592.
DE ORDE IN DE NATUUR. *Standaard-Boekhandel, Brussel,* 1932. (20 × 13.5) 78 blz. ing. Bfr. 2.50.

In deze verhandeling van de Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding onderzoekt Leo Senden de natuurorde van wetenschappelijk standpunt uit. Aan de hand van overtuigende voorbeelden uit eigen studie behandelt hij de doelmatige en de esthetische orde en komt tot de conclusie, dat er ongetwijfeld een statische orde in de natuur bestaat.

Waar de orde vandaan komt en wie ze in de natuur legde, zijn vragen, welke tot het terrein van den wijsgeer en apologeet behooren. Wanneer ook zij nog aan het woord mochten komen in deze voortreffelijke serie verhandelingen, zouden hun studies met die van Leo Senden een prachtig geheel vormen.

W. Blokveld.

(Zonder naam), 8593.
XXVIE SALON INTERNATIONAL D'ART PHOTOGRAPHIQUE DE PARIS 1931. Geïllustreerd. *Ed. Soc. Française de photographie, Paris,* 1932. (24 × 30) 276 blz.

Dit boek verschilt aanmerkelik van het Duitse door een uitgesproken voorliefde der inzenders voor de „kunstfoto''. Principieel staan we daar afwijzend tegenover. Een echt natuurvriend zal dit „stemmings'' gedoe immers beschouwen als een zeer matig en zwak beeld van het echte. Zodat de hoofdbelangstelling uitgaat naar portretten en „kijkjes'' op de dingen. De rest laten de fotograaf aan lens en chemie over. Hij overschrijdt o.i. zijn taak als hij de natuur wil verbeteren.

Ook de trucs van oververgrotingen van koolbladeren, vlinders e.d. hebben het spoedig „gedaan''. Zij bewijzen tevens: hoe beperkt het gebied der fotografie is.

Het album kreeg een keurige verzorging.

Teo de Witte.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

M. J. M. Gemmeke, 8594.
NEW YORK EN POLITIE. *Jacob van Campen, Amsterdam,* 1932. (20 × 15) 101 blz.

Schrijver, korten tijd chef der recherche te Curacao, nam den weg naar huis terug over New York en schreef een vakkundig boek over de politie aldaar, waarin meer enthousiasme over deze instelling ontwikkeld wordt dan zulks gemeenlijk pleegt te geschieden door lieden, welke in New York wonen. Maar dat hindert niet erg want, welke smetjes ook op het korps mogen kleven, elk politieman kan er toch een massa goeds en nuttigs van leeren: die richting stuurt de schrijver ook uit. Uit de bladzijden aan het verkeersprobleem gewijd, waait ons een frisschen indruk tegemoet over de enorme proporties van de dingen in de stad aan den Hudson. Van meer praktisch nut voor kleinere steden kan de behartiging zijn van hetgeen schrijver in het midden brengt over zulke dingen als algemeen verplichte vingerafdruk; over de politieakademie; over de sport in het politiekorps; over de taak der politie in de voorkoming van misdaad.

G. Ridder de van der Schueren.

Kees van Hoek, 8595.
MAN EN MACHT. Geïllustreerd. *Paul Brand,*

Hilversum, 1932. (24×16) 327 blz. ing. *f* 4.50, geb. *f* 5.50.

Zooveel talen men kent, zooveel malen is men mensch en — zouden we er bij willen voegen — zooveel waarlijk groote menschen men heeft zien leven, zooveel malen is men beschaafd mensch. In het licht van deze feitelijkheid is het boek van Kees van Hoek Londen's correspondent uit de glorietijd van *De Tijd* een ware gave. Het omvat een drie en dertigtal interviews met vermaarde personen over heel de wereld; want Kees van Hoek heeft zich niet in den Tower opgesloten maar is uitgebroken om in Europa en Amerika zijn „mannen" te zoeken.

Nolens, Albert Thomas, Ruys, Guiseppe Motta, Kard. Bourne, de Valera, Kard. van Rossum, Lars Eskeland, Graaf Appony, Hans Martin, om er maar 'n paar te noemen zijn persoonlijkheden waarmee hij niet alleen vluchtig in aanraking is geweest, maar die hij heeft doorgrond in hun leven en streven en vooral in hun werken en doen.

Door zijn levendige stijl en suggestieve zegging, weet hij zijn vraaggesprekken op te heffen tot pittige schetsen en boeiende verhalen. Nu eens is 't 'n verrassende biologie, dan een brok gegeschiedenis, 'n andere maal een stuk sociaal leven of politieken strijd, steeds echter een leerzame en onderhoudende les. Waarlijk, indien men mannen van onzen tijd wil zien leven, indien men hen wil leeren kennen in hun eigen, typisch milieu, dan moet men dit werk van Kees van Hoek lezen en herlezen. Voor werkers op sociaal en politiek terrein is het zelfs onmisbaar om zich te oriënteeren.

Jammer alleen is het, dat Kees van Hoek voor de vrouw heel geen plaats heeft ingeruimd. Moge in een eventueel vervolg of nieuwe uitgave de vrouw in eere hersteld worden. Want de historicus van het heden zal in de toekomst heel zeker de vrouw in haar werk naar buiten niet kunnen missen. En als in 't verleden, zal ook dit werk vooral in de toekomst historische waarde krijgen ter typeering van de personen, die de geschiedenis van vandaag mee helpen vormen.

T. v. d. M.

Hendrik de Man, **8596.**
SOCIALE KRACHTEN IN DE HEDENDAAGSCHE CRISIS VAN DUITSCHLAND. Vertaald uit het Duitsch door L. J. Kleijn. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (23.5×17) 23 blz.

Een goed geschreven brochure, die een idee geeft van de verschuivingen op gebied van de diverse partijen, en een verklaring daarvoor tracht te vinden.

— Bc — *J. E. Mulder.*

D. Valkema, **8597.**
DE VERLOSSING UIT ONZEN MAATSCHAPPELIJKEN NOOD. *Adi Poestaka, Den Haag,* 1931. (19×13.5) 64 blz.

Een geschrift, voortgesproten uit een onrijp brein. Het staat niet op den bodem der werkelijkheid, en verraadt op meerdere plaatsen de onkunde van den schrijver. Kan men evengoed ongelezen laten.

— Bc — *J. E. Mulder.*

(Zonder naam) **8598.**
ROMAN REPERTORIUM. Titellijst van ong. 20.000 romans, verhalen, essays, tooneelwerken en gedichten ten gerieve van Bibliothecarissen, geestelijken, intellectueelen, met opgave van zedelijke waardebepaling en vakcijfers. *Alg. Sekretariaat voor Katholieke Boekerijen, Antwerpen.* 1932. (19×13) 436 blz. ing. Bfr. 45.—.

De titel van dit boek spreekt duidelijk genoeg. Het is een onmisbaar vade-mecum voor al degenen die zich met de zedelijke waarde van de Nederlandsche publicaties inlaten en zich niet tevreden stellen met den inhoud als dusdanig. Er wordt wel eens gezegd, dat er maar weinig slechte boeken zijn in het Nederlandsch en dat sluit dan van zelf in dat men in het Nederlandsch heusch zoo nauw niet hoeft te kijken. We hebben dit werk van voor tot achter doorloopen en hebben de volgende dingen opgemerkt die best de echte waarde van dit boek aangeven kunnen. Met het conventioneele teeken (I) worden in deze lijst aangeduid de boeken die 1) op de Kerkelijke Indexlijst voorkomen. 2) door de algemeene regelen van de Kerkelijke Wet veroordeeld zijn; of 3) op grond van de kristelijke zedenleer of van de natuurwet voor de meeste lezers verderfelijk moeten worden geacht.

Welnu onder die rubriek worden niet minder dan 1050 Nederlandsche boeken gerangschikt Van die 1050 zijn er ruim 950 die vallen onder de eigenlijke „letterkundige werken" (876 romans en ontspanningslectuur en 82 tooneelliteratuur). Er blijven dus maar ongeveer een 100-tal wetenschappelijke en andere werken over. Van die 959 letterkundige werken zijn er zoo wat 600 vertaalde. Hier gaat het Fransch natuurlijk met het leeuwenaandeel strijken: 300. Dan volgen het Duitsch met 130, het Engelsch met 100, de Skandinaafsche Talen met 40 en de rest komt dan uit het Italiaansch, het Spaansch, het Russisch enz. Er schieten dus zoo wat 350 oorspronkelijke Nederlandsche werken over.

We hopen dat onze lezers het niet bij een „proficiat voor ons" laten zullen. We brengen het er werkelijk, gezien het kleinere afzetgebied onzer producten, niet zoo kwaad af. Doch laat ons de gevolgtrekking maken die prullen uit de handen onzer jeugd te houden. We hebben nu toch werkelijk geen verontschuldiging meer voor onkunde edgm. Onkunde is op dit gebied trouwens altijd uit den booze en met het bestaan van een werk als het onderhavige vervallen alle argumenten. Een aantrekkelijke bijzonderheid van dit boek is de meer dan 20 bldz. lange lijst van Pseudonismen. En wie niet mocht ingelicht zijn over het zgn. Tiendeelig Stelsel vindt in het voorbericht alle gegevens om aanstonds op de hoogte te zijn van de waarde bepalende cijfers.

Naast vakperiodieken als *Boekzaal* en *Boekenschouw* en niet te vergeten de *Jaarlijksche Boekenschouw,* die ieder jaar de verschenen literatuur in binnen en *buitenland* naar moreele en aesthetische waarde taxeert een onmisbaar boek, dat alle aanbeveling verdient.

Dr. R. K.

DUITSCH.

Heinrich Kautz, **8599.**
DAS ENDE DER SOZIALEN FRAGE. *Benziger & Co., Einsiedeln,* 1932. (22×16) 213 blz.

Als we praten van crisis, dan denken we op het oogenblik aan in- of de-flatie, aan werkeloosheid en lage prijzen. We vergeten dat het maatschappelijk leven zelf, ons politiek en economisch leven, heel onze beschaving in een crisis betrokken

is. Gemeenschap en kultuur zijn, zooals Kautz zegt in zijn voorrede, als een boom, welks wortelen los zijn geraakt van de vruchtbare bodem, die hem voeden moet en die daarom veroordeeld lijkt om te sterven. In hoeverre is het Christendom geroepen en in staat om deze kultuur- en gemeenschaps-crisis alsnog te genezen, dat is de belangrijke vraag, die Kautz in dit boek poogt te beantwoorden. Hij geeft dat antwoord niet door eigen inzichten te ontvouwen, maar door een diepgaande analyse en bespreking van de Christelijke sociale romanlitteratuur, verpersoonlijkt in Franz Herwig en Robert Hugh Benson.
Hierdoor krijgt de beantwoording der hoogst belangrijke vraag iets sterk-persoonlijks en begrensd en daardoor kan ze niet zonder meer met „de" Christelijke oplossing worden vereenzelvigd, maar ook zonder dat blijft het leerzaam en belangrijk te lezen, hoe groote, Christelijke sociale romanschrijvers het probleem zien en meenen op te lossen.

G. V.

XII. LEERBOEKEN.

M. J. Koenen, 8600.
VERKLAREND HANDWOORDENBOEK DER NEDERLANDSCHE TAAL. *J. B. Wolters, Groningen,* 1932. geb. *f* 5.60.

Ook zoo'n gerenommeerd werk, dat druk na druk beleeft, dat naarstig de haastige moderne tijd op de voet volgt en dat wel wordt aangeprezen als dienstig voor 't onderwijs, maar dat wij, in dit orgaan, ook gaarne willen aanbevelen als 'n boek, onmisbaar in de inventaris van 'n intellectueel gezin. Dit wilden we aan deze 17e druk even ter aanprijzing meegeven... voor 't overige kunnen we de noodzakelijkheid van elkaar snel volgende herdrukken voor zichzelf laten spreken! *L. F.*

Dr. W. Tombrock, 8601.
DE FOUT VAN EINSTEIN. *P. Harte, Bergen op Zoom,* 1925. (22.5×15) 26 blz. ing. 0.80.
Een critische beschouwing van de beginselen van Einsteins theorieën, bijzonder naar aanleiding van de beroemde proef van Michelson. Volgens schrijver blijft er van de heele relativiteitstheorie niet veel goeds over.

P. J. v. L.

XIII. VOOR DE HUISHOUDING.

NEDERLANDSCH.

Elisabeth, 8602.
PRACTISCHE RECEPTEN. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1932. (22×18) 360 blz. ing. *f* 4.—.

Een keurige verzameling van recepten, van de huishoudschool Mariakroon te Culemborg. Zeer eenvoudig en practisch van samenstelling en voor ieders beurs en gading. We bevelen het iedere huismoeder aan, die in haar dagelijksche doening de eeuwenoude stelling wil beproeven: de liefde gaat door de maag!
Menig smakelijk schoteltje kan aan de hand van dit eenvoudige boekje bereid worden.

L. H.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Wilhelmina Blokker, 8603.
GEHEEL WAT NIEUWS. Geïllustreerd door Miep de Feyter. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1932. (15.5×13) 48 blz. gecart. *f* 0.75.
Dit kinderboekje is No. VIII van de serie: „Om stil te luisteren". Het is samengesteld door Wilhelmina Blokker met medewerking van Truus Eygenhuysen, Carla Hoog, L. Huizinga-Scaf, N. van Wijk-Alges, S. Franke en P. A. ter Haar. Het zijn vlotte vertellingen over kaboutertjes, elfjes en bevat gedichtjes, raadseltjes en kindergrappen. Leerzaam en prettig. Onze kleintjes van de 2e klasse zullen er veel pret in hebben en het aardige boekje verslinden. *J. F-*

Wilhelmina Blokker, 8604.
ZONNESTRAALTJES. Geïllustreerd door Miep de Feyter. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1932. (15.5×13) 48 blz. gecart. *f* 0.75.
Zonnestraaltjes is No. 4 van de serie: „Om stil te luisteren." Wilhelmina Blokker stelde dit aardige boekje samen met medewerking van Joh. Veenhaas, Elise Bronkhorst, N. van Wijk-Uges, Ella Vémor en P. Oreille.
Een aardig boekje om uit voor te lezen of onze kleinen, die het lezen reeds machtig zijn zelf in handen te geven. Vlot geschreven met kennis van hetgeen de jonge gasten graag hooren. *J.F.*

A. J. W. Brugman, 8605.
DE GEHEIMEN VAN DE SLATUINTJES *De Spaarnestad, Haarlem,* 1932. 150 blz. geb. *f* 1.35.
Mijnheer Punt gaat met z'n kinderen wandelen, en als ze op 't „hooge bruggetje" over de Krommerd staan uit te zien, wordt vader, tot de eenigszins onaangename verwondering zijner kinderen, familiaar aangesproken door 'n in 't land werkende arbeider. Deze ontmoeting is voor de heer Punt, die onderwijzer is, aanleiding om in de familiekring allerlei jeugdherinneringen op te halen, van toen de situatie in dat gedeelte van Amsterdam nog zoo heel anders was dan tegenwoordig. 't Moet gezegd worden, dat deze onderwijzer onderhoudend vertellen kan en dat z'n „mémoires" in de smaak zullen vallen bij de Amsterdammers onder z'n lezers (de volwassenen wel te verstaan!), daar zijn we zeker van. Maar ook de jongelui zullen in dit verhaal zooveel interessante bijzonderheden over „de gooie ouwe tijd" aantreffen, dat we ook voor hen dit boek gerust kunnen aanbevelen en dat is toch ook op de eerste plaats de bedoeling van deze uitgave. *L. F.*

S. Franke, 8606.
ZOO'N STOUTERD. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag,* 1932. 47 blz. ing. *f* 0.25.
„Zoo'n stouterd" is 'n avontuurlijke poes, die 'n relaas geeft van haar wederwaardigheden. Dan volgt 'n verhaaltje over 'n ongelukkig jongetje, dat niet in staat was zich te verdedigen tegen 'n brute slungel, maar gelukkig gewroken wordt door drie ferme knapen. Verder is er 'n leuk kabouterverhaaltje. Ook 't drama van de groote tulband en de muizenfamilie is echt iets voor kinderen. En tot slot nog 'n aardige Sinterklaasvertelling. 'n Vriendelijk boekje... *L. F.*

Electr. Boekbinderij v. h. Fr. Geertsen & Zn. GROOTESTR. 29 NIJMEGEN

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

J. A. VAN DEN HEUVEL CITROËN-GARAGE — EINDHOVEN
LEENDERWEG 71 — TELEFOON 3806
Luxe-Auto-verhuur- en Taxi-bedrijf voor binnen- en buitenland. Reparatie-inrichting. Verkoop van Olie, Benzine en Banden.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW
TELEF. 3313
GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

Roestvrije Couverts

slechts bij

Speciaalhuis in
Solinger Staalwaren

Heuvelstr. 14, Tilburg

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Leest de advertenties en begunstigt onze Adverteerders.

GODSDIENST EN ZEDELIKHEID
OVER DE GRONDSLAG VAN DE PLICHT
DOOR: MGR. PROF. DR. J. HOOGVELD,
Hoogleeraar a.d. R. K. Universiteit te Nijmegen.
PRIJS f 0.75.

VERSLAGBOEK
DER 6e R.K. PAED. WEEK
gehouden te Tilburg op
24, 25 en 26 Augustus 1931.
PRIJS f 1.50.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij de Uitgevers
DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE — TILBURG — POSTREKENING 51023

Voor de vrienden van het boek.

Hollandsche successen in Engeland:

In de Engelsche pers van den laatsten tijd wordt met veel lof gewag gemaakt van het werk van Dr. G. J. Renier *The English — are they human?* De schrijver van dit werk verblijft al 17 jaar in Engeland en heeft volgens de Engelschen zelf een boek geschreven dat heel wat vermakelijker is en heel wat dieper gaat dan de meeste boeken door buitenlanders over Engeland geschreven. Hij schrijft met gezag, heeft een verbazend opmerkingsvermogen en een zeer analytische geest. Den Engelschen geest vindt de schr. het best gekarakteriseerd door den hoogen hoed en de rol welke hij in de Engelsche samenleving te vervullen heeft.
De andere schrijver waar over gesproken wordt is Jan Fabricius wiens tooneelspel *A Knight passed by* in het Ambassadors Theatre wordt opgevoerd. De schr. kent maar een beetje Engelsch, zegt Everyman, niet genoeg om het als uitdrukkingsmiddel te bezigen, en zijn collaborateur, Mr. Darlington, kent geen woord Nederlandsch. Uit deze samenwerking ontstond dit stuk. Het werd omgezet in een soort Cockney Idiom. Het speelt in een landhuis even buiten Londen doch de atmosfeer is Tyroolsch en de karakters zijn alles behalve Engelsch. Dit schijnt afbreuk te doen aan het succes en de waarde van het werk. (*Everyman*, 18-6-1931).
Tegenover de Engelsch-geboren schrijvers Stuart Merrill, Vielé-Griffin en J. Green, die Fransch schrijven, krijgen de angelsaksers als compensatie dus Hollanders als Renier, Fabricius, Van Loon, De Kruif en zoo veel anderen, die Engelsche successen weten te boeken.

De Azuren kust: Literaire kust.

Crawshaw geeft in zijn *Making of Eng. Lit,* als aanhangsel een „Literary Map of England''. Dat was een eerste stap in de richting van de letterkundige geographie. Doch daar zou nu een tweede kaartje naast moeten gegeven worden dat zou aanduiden waar de groote Engelsche schrijvers van het oogenblik het grootste deel van hun tijd doorbrengen en waar ze de meeste hunner letterkundige werken schrijven. En dan zou de Azuren Kust in Frankrijk zeker met het leeuwenaandeel gaan strijken. Erg flatteerend voor het Engelsche milieu is dat nu wel niet. Doch nog meer dan destijds van Holland werd gezongen zou men op Engeland kunnen toepassen: „O land van mest en mist en vuile regen.'' Ergo.
Op die Azuren Kust, zegt A. Macdougall in *Everyman* kan men meer literaire beroemdheden aantreffen dan men samen kan vinden op een internationale vergadering van de P.E.N.-Club. In Bandol leefde en werkte o.m. de nu overleden Katherine Mansfield. Daar verblijft nu de jonge negerschrijver Eric Wairond, een van de meest belovende kleurlingen in de Eng. Let. Daar was ook verleden jaar George Seldes, de Amerikaansche auteur die een levensbeschrijving gaf van Mussolini. In Bandol verbleef ook in de laatste jaren van zijn leven de origineele schrijver D. H. Lawrence. In een ander klein visschersdorpje in de buurt Sanary, leeft de romanschrijver Aldous Huxley. Zijn zoo even gekocht huis grenst aan dat van den schilder Kisling en de eeuwige „ingénue'' van de Comédie Française: Cécile Sorel. Toulon is een ander van die letterkundige toevluchtsoorden. Verleden zomer kon men daar o.m. aantreffen de Fransche schrijver: André Maurois, André Gide, Jean Gocteau en de Engelsche romanschrijver Ford Madox Ford en de jonge Amerikaansche romancier George Davis, wiens eerste boek een van de successen was van het vorig seizoen. Ook Marjorie Worthington, Virginia Hirsch, Ed. Bourdet, Jean Desbordes, Leon Verane en andere schrijvers kan men daar tegen het lijf loopen. Eenige mijlen verder, in Hyéres, zou men zich werkelijk in Engeland wanen, zooveel huizen zijn daar het eigendom van Angelsaksers geworden. Daar is ook de hemel van die twee groote literaire sterren Edith Wharton en Paul Bourget, die er het grootste deel van het jaar vertoeven.
Naar het Oosten, langs de kust komt men aan Pramousquier waar Jean Cocteau en zijn vriend Raym. Radiguet, enkele jaren geleden leefden en arbeidden. En in hetzelfde huis dat deze twee betrokken, schreef de man van Kay Boyle: Lawrence Vail zijn fantastisch moordverhaal *Murder! Murder!* Een half uur verder hebben we St. Tropez waar Mad. Colette al sedert jaren verblijft. Ook de tooneelschrijver Ch. Vildrac heeft hier een heel stuk van zijn leven doorgebracht. Daar ook wonen de bekende autoriteit over Sovjet zaken: Walter Duranty en de beruchte anarchiste: Emma Goldman. Aan de overzijde van de baai ligt St. Maxime in welks nabijheid Vict. Marguerite woont. In Beauvallon, ook in die baai, verblijft de Franco-Amerikaansche dichteres Natalie Clifford Barney. Tusschen de baai van St. Tropez en Nice woont maar één schrijver van naam, nl. H. G. Wells en wat hij over deze streek denkt kan men lezen in zijn bekend werk: *The world of William Clissold.* Niet ver van hem woont de Belgische schrijver Maurice Materlinck. In de buurt bl. te Cagnes-sur-Mer leeft een schrijver die vooral vóór den oorlog zijn bekendheid verwierf: Rob. Carlton Brown die een „reading machine'' heeft uitgevonden en voor dat doel een speciale bloemlezing heeft vervaardigd, waarin onuitgegeven werk voorkomt van Gertrude Stein, Kay Boyle, James Farrell, e.a. In Nice zelf treffen we dan tenslotte aan Lawrence Vail en zijn vrouw Kay Bovie. Onder Nice, in het mooie plaatsje Villefranche verblijven Paul Morand en de jonge Amerikaansche schrijver Glenway Wescott. Aan de overzijde van de baai, op het schiereiland van St. Jean-Cap Ferrat heeft Somerset Maugham een huis gekocht, waarin hij nu leeft en werkt en zijn inspiratie zoekt in de Grieksche schoonheid van deze Zuiderkust met de klassieke, eeuwig blauwe zee.

Het oordeel van Charlie.

Charlie Chaplin bezocht op zekeren dag met Harold Lloyd een bioscoop, waar een komische film met Harold Lloyd in de hoofdrol werd vertoond.
Het is te begrijpen, dat Harold Lloyd na de voorstelling zeer nieuwsgierig was, om het oordeel van Charlie Chaplin over zijn film te hooren. Maar Chaplin zei geen enkel woord.
Toen beiden echter den directeur van de bioscoop passeerden, vroeg Chaplin plotseling met een luide stem: „Meneer, waarom draait u hier eigenlijk geen komische films?''

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

Tennis-, Voetbal- en alle Sportartikelen
Firma Joh. van Rooij, Haagdijk 56, Breda.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003
Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

Adverteeren is succes in zaken.

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT
Review for the use of learned world — Revue du monde savant — Rassegna del mondo scientifico — Revista del mundo cientifico
Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke
Unter redaktioneller Mitarbeit von
Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**
Herausgegeben von
Dr. E. O. Ebert, Oberbibliothekar u. Stellvetr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent**, Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erschient jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich 6 Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM 4.- Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In- und Auslandes. Die Berichte erschienen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache

Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12.—, geb RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.—: Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.–, Einzelheft RM. 2.50.
Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos
Walter de Gruyter & Co, Berlin W 10, Genthiner Str. 38

G.G.G.
geeft kleinere geschriften uit, die de katholieke waarheid op elk gebied doen kennen.
f 5.— JAAR-ABONNE f 5 —
EN U ONTVANGT
ALLE UITGAVEN
van G G.G. gedurende één jaar.
ZICH OP TE GEVEN
Secretariaat G.G.G.
BILTSTRAAT 121, UTRECHT

TELEFOON 544
Fa. A. van Beckhoven
BROOD-, KOEK- EN BANKETBAKKERIJ
Nieuwe Boschstraat — Breda

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

C. VISSERS- VAN SETERS
Ginnekenweg 4 — BREDA — Telefoon 177
Lood- en Zinkwerker. Aanleg van Gas en Waterleiding.
Magazijn van Sanitaire Artikelen.
GAS- EN KOLENKACHELS.

PAUL MURK
DAMESKAPSALONS
Ginnekenweg 8 — BREDA — Telefoon 1233

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:

Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideeën van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.

Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."

Hooge Leven: „Deze verhandeling. ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".

L'Athénée „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsj verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen"

Op mooi opdikkend papier. groot 8°, 256 bldz
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5 25.
Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

UITGAVEN VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN
DEN HAAG
BATAVIA

Dr. J. B. BESANÇON
EN W. STRUIK
PRÉCIS HISTORIQUE ET ANTHOLOGIE DE LA LITTÉRATURE FRANÇAISE
Twee deelen . . . f 9,50

B. E. BOUWMAN EN
TH. A. VERDENIUS
DEUTSCHE LITERATUR-GESCHICHTE
Twee deelen . . . f 6,25

J. H. SCHUTT
AN INTRODUCTION TO ENGLISH LITERATURE
Eerste deel . . . . f 4,90

VERKRIJGBAAR BIJ DEN BOEKHANDEL EN BIJ DEN UITGEVER

MENEER VAN NETTEN

Een boek over Wellevendheid voor Iedereen

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

Omslagteekening van den kunstenaar JOAN COLLETTE.

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wel evendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken

Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders. niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.

Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

„KUNSTLICHT"

ARTISTIEKE VERLICHTING
EN KUNSTVOORWERPEN

GEB. VERHOEVEN

EINDHOVEN — GELDROPSCHEWEG 22 — TEL. 2467

Vermijdt teleurstelling.
VRAAGT BONBONS FINS
Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

„Het Bolsjewisme dreigt"

DOOR F. MUCKERMANN S. J.
Prijs 25 ct. (franco per post 28 ct.)

„Storm over Rusland"

Prijs 25 ct. (franco per post 30 ct.)

Drukkerij Henri Bergmans & Cie
TILBURG — LANGESTRAAT 35

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

No 15 1 AUGUSTUS 1932 25 cent

Accountantskantoor Govers, Eindhoven
Dommelstr. 10, Telef. 2043. — Accountancy en Belastingzaken.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Nadruk verboden.

Jos. Panhuijsen: . . . . . *Van armen en rijken*

Fr. Hieronymus Rongen O. Cist. R.: *Mechtild de Begijn*

A. F. van Beurden: *Onder het ijs naar de Noordpool*

J. P.: . . . . . . *Nieuwe Russische Literatuur*

F. d. B.: . . . . [redacted]

W. S. Jurgens O.E[redacted]

UIT BOEK EN [redacted]

Bouwen — De[redacted]

VERSCHEIDEN[redacted]

Wordend huwe[redacted]

FABRIEK VAN MACHINALE HOUTBEWERKING
„DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL — BREDA
Ile timmerwerken, speciaal
kerkbanken, kerkstoelen, schoolbanken enz.

J. HURKMANS, Teteringenstr. 31, BREDA
LUXE BAKKERIJ — Hoek Ceresstraat — Telefoon 1731
Specialiteit in alle soorten FIJN GEBAK.

BAHLMA[redacted]
K. Burchtstraat [redacted]
Solied adre[redacted]
Steeds gro[redacted]
Specialitei[redacted]

Wie in Nijme[redacted]
MOOIE [redacted]
wil zien, ga[redacted]

[redacted] **NING** [redacted] **R** [redacted] **X** [redacted] nhandel NTER [redacted] tr. 1 en 8 [redacted] 79

SERV[redacted]**ilburg**
GOEDK[redacted]**eind 36 A**
VRAAGT[redacted]**OVEN** [redacted] le land.

Fa. Jos. Kimmel en Zonen, Nieuw[redacted]**eda, Tel. 2057**
Behangerij, Stoffeerderij — Bedden en M[redacted]ete Woninginrichting

Electr Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

N. V. AANNEMERSBEDRIJF **v.h. E. v. AMERONGEN** **voor BOUW- en BETONWERKEN** Spinschoolstraat 45a Telefoon 22709 **Arnhem**

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting **Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405**
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

Een kruis van roode stof

Op hun borst of schouder droegen zij het, de fiere Kruisvaarders. Als symbool van een gelofte om de Mohammedaansche bedreiging van het Christendom af te wenden. Met dat kruis getooid, trokken alle rangen en standen van het christelijk volk op. Geestdriftig en vastbesloten gingen zij hun kostbaar geloof verdedigen.

Ontdaan van alle romantiek, woedt dezelfde strijd nog voort. Ook nu dringt het heidendom op. Ontelbaar zijn de hardnekkige aanvallen op Uw geloof. Zelf staat U midden in den strijd, waarbij gij niet lijdelijk toe kunt zien. Gij neemt het wapen op om de aanvallen af te slaan. En dat wapen, Uw godsdienstkennis, moet dan frisch en krachtig zijn.

Wees paraat en kies als modern kruisvaarder het beste verdedigingsmiddel. Laat de zeven roode banden van „Potters" het symbool zijn van Uw doopbelofte. Niet alleen ter verdediging, maar ook tot beter begrip en waardeering van Uw godsdienst.

Potters' Verklaring van den Katechismus is een boek van onschatbare waarde. Het standaardwerk van onze religieuse literatuur. Geen droog of dor boek, maar levendig geschreven. Hierin vindt U b.v. het standpunt der Kerk over interessante en actueele onderwerpen zooals evolutie, Godsbestaan, theosophie, cosmogonie, modernisme, de Kerk in de wereldgeschiedenis, alcoholvraagstuk, rechtvaardigheid, wonder, loonvraagstuk, enz. De nieuwe uitgave is juist compleet gekomen. Door vakkundigen bijgewerkt en aangepast aan den stand der huidige wetenschap.

Leer Uw geloof beter en alzijdiger kennen. Dit boek biedt U alles wat U daarvoor wenscht. Nu kunt U het gemakkelijk aanschaffen. Wij zenden het U zonder eenige verplichting ter inzage. U kunt het geheele werk aandachtig inzien en eerst dan, indien gij dit prachtwerk zelf beoordeeld hebt, neemt U een beslissing. Kunnen wij een mooier aanbod doen?... Zend dan onderstaand biljet op. Hierbij is geen risico.

POTTERS' VERKLARING VAN DEN KATECHISMUS

7 deelen in linnen banden à f 3,90 per deel

FRANCO TER INZAGE GEDURENDE VIJF DAGEN

Betaling desgewenscht in 7 opeenvolgende maandel. termijnen van f 3.90

UIT ENKELE BESPREKINGEN:

Hij ontvouwt de goddelijke openbaring met de piëteit van een heilige en de virtuositeit van een kunstenaar. Met een open oog voor al de nooden der ziel, met een diep-meévoelend hart voor al de ellenden van het aardsch bestaan, beschrijft hij de eeuwige waarheden, die het verstand van den mensch te boven gaan en niettemin de eenige baken zijn, glinsterend van onvergankelijk licht, op zijn levensreize.

Pater A. Janssens in Ons Geloof

Potters' Katechismus-verklaring is ongetwijfeld een standaardwerk, dat terecht een eereplaats inneemt in onze bibliotheken. Het is uitermate geschikt voor meer ontwikkelde katholieken, die in onze dagen van vragen en zoeken de gebrekkige godsdienstkennis hunner jeugdjaren gaarne willen aanvullen. Het is niet te verwonderen dat deze uitgave een groot succes is geworden, zoodat de twee eerste edities vrij snel en onveranderd elkaar opvolgden. Het boek had zijn bruikbaarheid bewezen.

Wij zijn er van overtuigd dat deze geheel nieuwe - ook technisch uitstekend verzorgde en goedkooper gewordene - uitgave zal blijken onmisbaar te zijn voor allen, die hun godsdienst lief hebben, en voor de velen, die een apostolaat onder hun andersdenkende broeders en zusters hebben te vervullen.

Prof. J. P. Verhaar in Het Schild

Het werk van Pastoor Potters mag eigenlijk in geen enkele bibliotheek van 'n priester of ontwikkelde katholieke leek meer ontbreken: 't is een standaardwerk geworden, dat door iedereen met waardeering en tevredenheid geraadpleegd zal worden en dat door zijn meesterlijke, duidelijke, volledige uiteenzetting der katholieke geloofs- en zedeleer op vele andersdenkenden een grooten invloed uitoefent, om hun terugkeer tot de oude Moederkerk te vergemakkelijken.

Boekzaal.

B E S T E L B I L J E T

N. V. DEKKER & VAN DE VEGT EN J. W. VAN LEEUWEN
BOEKHANDEL - OUDE GRACHT 206 UTRECHT

Verzoeke franco toezending van een compleet stel Potters Verklaring. Binnen 5 dagen na ontvangst der zending stuur ik U de boeken onbeschadigd en franco terug, of bericht ik u dat ik het werk wensch aan te schaffen.

Naam ____________________

Straat ____________________

Plaats ____________________

In open envelop, gefrankeerd met 1½ cent te verzenden.

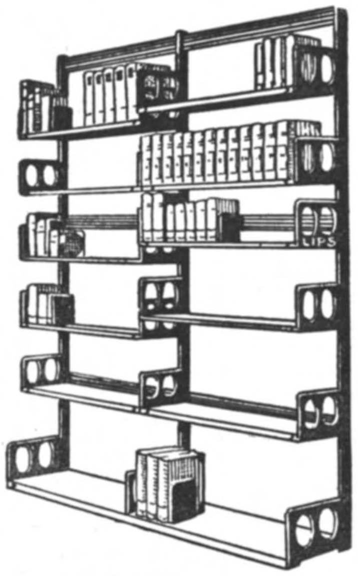

LIPS

HANDIG VERSTELBARE

BOEKENSTELLINGEN

IN ELKE LENGTE

LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Fa. Rhee & van den Berg

AANNEMERS — BREDA

LOONZAGERIJ EN SCHAVERIJ

Postgiro 111478, Nieuwe Huizen 16, 16a, Tel. 1270

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"

GROESBEEK.

Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520

Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren

Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij

C. v. d. Broek

WEERT — TELEFOON 201

Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have

St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620

Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -

RADIO

ELECTR. VERWARMING

SANITIAR

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA

VEEMARKTSTRAAT 12a

Dames en Heerenkleeding naar maat. = 1e klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS

v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF

Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN

Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Doet uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren

JAC. v. d. VEN-VERMEULEN

EINDSTRAAT 9 — BREDA

Grootste sorteering

PARAPLUIES EN WANDELSTOKKEN

Repareeren en Overtrekken.

Fa. CARLO MOLTENI

IN TERRAZZO

Frankrijkstr. 21T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3519

Kantoormachines

Mart. Payens - Nijmegen

ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.

Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER

OBERLAHNSTEIN

Nederlandsche Mij. Opgericht 1887

VAN ARMEN EN RIJKEN.

Een boek van Querido is welhaast altijd mateloos en verbijsterend. Men ziet er tegen op er aan te beginnen, het lijkt een berg, en het is een berg, geweldig, massaal, grootsch. In het eerst ziet men in al deze aangolvingen van woorden, in deze opeenstapelingen van lyrische krachttermen niets duidelijk, zooveel moeite kost het voortschrijden, maar als men zijn geduld weet te bewaren, wordt men beloond, rijkelijk zelfs, door plotseling opdoemende vergezichten, schoone openbaringen van een nauwelijks vermoede wereld. Het is wel merkwaardig, maar men leest deze moeilijk leesbare, deze volumineuze boeken van Querido doorgaans met zeer korte onderbrekingen achter elkaar uit. Querido boeit. Ondanks de onnatuur van zijn taal, hoe plastisch die vaak ook zijn kan, ondanks de soms haast naïeve onwaarschijnlijkheid der compositie, is de hoofdzaak in zijn werk, het visioen van een stuk leven, dat hij telkens weer geeft, diep waarachtig, fel doorlicht en van een heldere eenvoud, die de eenvoud der verhevenheid is. Want Querido, ondanks de praal van zijn uitbundige details, is bovenal groot in het elementaire, niet een fijnzinnig analyseerder van het verwarrend gecompliceerde, maar de ziener van een menschelijk karakter in zijn geheel, de schepper van de mannen en vrouwen uit den Jordaan, van een Manus Peet, die veel minder gecompliceerd is als men wel eens geneigd is te denken, van Josua Hereira, en zijn dochter Rebecca, van Henri Rozenheim, zijn vrouw Ester, en Uriel, zijn zoon. De moderner figuren, die Querido in zijn nieuwsten roman *Van Armen en Rijken* [1]) beeldt of liever tracht te beelden, worden tot raadsels of tot caricaturen.

Levenswarm, echt, is de spontane, hartelijke figuur van Jonas Fontein, maar Siegfried Fontein is voorloopig een vrij onwezenlijk personnaadje, ondanks al zijn zeer buitengewone, laconieke eigenschappen. Maggie, Eg, Caro, en vooral de cynicus Leo, doldriftige, brutale vertegenwoordigers van de doldriftige, brutale, jeugd onzer dagen, zijn allen ongelooflijk en meer dan lichtelijk belachelijk. Het is onmogelijk, dat er menschen bestaan als Mr. Leo Rozenheim, er bestaan nu een-

Een kijkje op de Oude zijde Voorburgwal te Amsterdam.

maal ongelooflijk bespottelijke menschen, maar dergelijke menschen pleegt men niet au sérieux te noemen en Querido neemt dezen triesten vertegenwoordiger der jongere generatie wel heel erg au sérieux. Voor iemand die blijk geeft het werk van Hemingway te kennen is dat eenigszins zonderling. Oudere auteurs plegen in hun beeld van het jongere geslacht doorgaans niet te slagen, *A Modern Comedy* van John Galsworthy is daarvan een zeer goed voorbeeld, maar de vergissingen van Querido zijn toch wel bizonder groot. Gelukkig neemt de geschiedenis van het jongere geslacht in Querido's nieuwste werk maar een bescheiden plaats in. Amsterdam, het Amsterdam vooral der Joodsche sjacheraars, de innig vrome Josua Hereira de millionnair Henri Rozenheim en de vermakelijke diamantfabrikant Jonas Fontein beheerschen het boek. Amsterdam, den Jodenhoek met den zingenden Zuidetoren, de Kalverstraat en den Dam, heel deze dooreenwemeling van velerlei leven is in dezen roman geworden tot een stad uit een droom, duidelijker, scherper dan de aardsche stad, de huizen, de straten en stegen, de torens en de hoog rijzende gebouwen, de grachten en de boomen erlangs zijn meer dan werkelijk, zij zijn tot symbolen geworden, zij bezitten een gevoelsbeteekenis, zij werden vertolkers van emotie. Want Querido, al is de wijze, waarop hij zijn boeken ineenzet min of meer naturalistisch van aard, is toch een romanticus, hij vergeestelijkt de dingen, hij wordt gedreven door een verlangen, dat verder streeft dan de werkelijkheden der wereld. Vandaar waarschijnlijk de grootheid

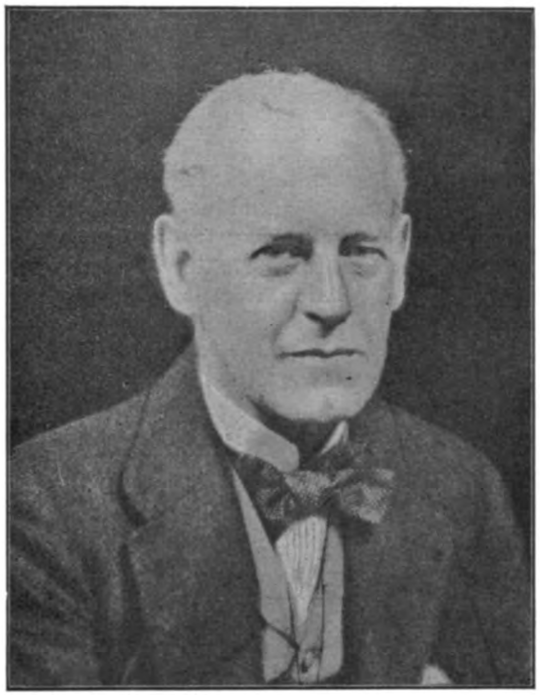

John. Galsworthy

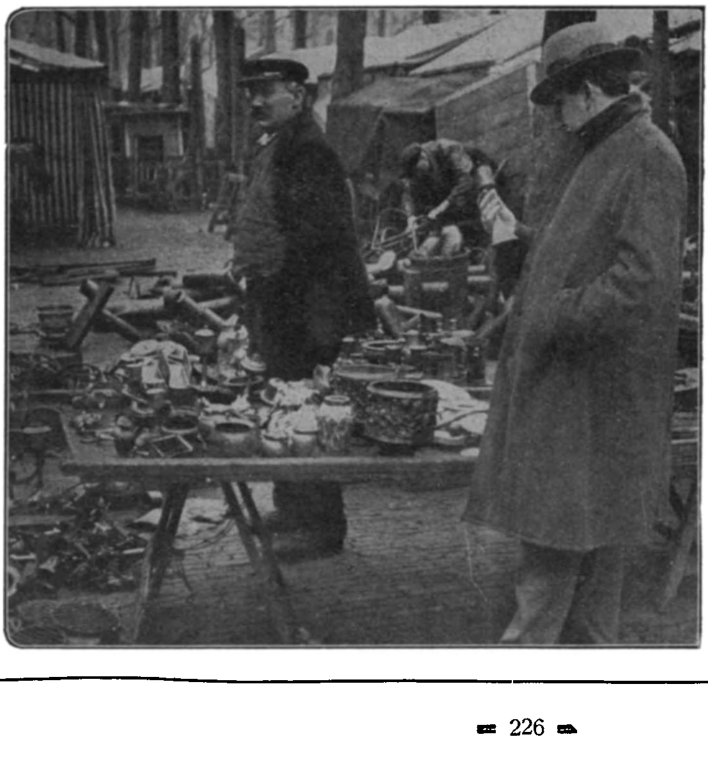

Marktdag in de Jordaan

Een der duistere vervallen sloppen, waar Querido's boeken spelen.

van zijn best geslaagde figuren. Josua Hereira, de stille vereerder van de Zuiderkerk, de vrome Jood is een zeer eigenaardige schepping, hij is een eenvoudig man, hij blijft de heele geschiedenis door werkelijk een zeer eenvoudig man, Querido ziet de beperktheid van dit menschelijk wezen en hij verdoezelt die niet, maar toch rijst deze onontwikkelde, en nederige man boven zijn omgeving uit, herhaalde malen, en zijn inzichten zijn soms van een onstellende juistheid. Dit is niet het geval, ondanks zijn van de wereld afgekeerd godsdienstig geestesleven, maar juist omdat hij, op die wijze buiten de wereld staande, deze zuiverder en onbevangener ziet. Echte vroomheid is zeldzaam, veel zeldzamer dan men zou denken, en daarom is zij zoo moeilijk te beelden. Josua Hereira is een zeer bizondere schepping in de Nederlandsche letteren.

Het is dit door en door menschelijke, dat ook in den millionnair Rozenheim zoo prachtig getroffen werd. Henri Rozenheim is een ideaal. Het is een ideaal van den Joodschen zakenman. Nu is er niets gevaarlijker in de literatuur dan het beelden van een ideaal. Duizenden gevaren omringen het, duizenden aanleidingen tot overdrijving belemmeren de volkomen beeldvorming er van. De persoonlijkheid van Henri Rozenheim is bijna ongelooflijk, hij heeft waarachtig iets van een legendarischen held, hij is eerlijk, onkreukbaar, hij bezit een geweldig verstand, een nooit falende intuïtie, een enormen tact, een verbazingwekkende leefdrift, een onuitputtelijke sympathie en een verbijsterende menschenkennis. Alles is groot, ongelooflijk groot aan dezen mensch. Hij is werkelijk een ideaal. Maar, al stoot men nu en dan op overdrijving, toch is hij een karakter geworden. Het moet wel sinds lang een der liefste wenschen van Querido geweest zijn om juist deze figuur te scheppen, bij iederen regel, dien hij schrijft, merkt men zijn sympathie voor dezen voornamen, intelligenten en goeden Jood, maar juist daarom is deze weergave zoo bewonderenswaardig. Men bemerkt nauwelijks op welk een vreemde wijze hij erin slaagt dezen mensch tot zulk een sterk levende, reëele figuur te maken. En toch is zijn wijze van behandeling eigenlijk een belemmering te meer. Zij is immers

zeer kunstmatig, en irreëel. Hetzelfde is trouwens het geval bij de meeste personen, die hij weergeeft, in het bijzonder bij Jonas Fontein. Bij Querido is van een doorloopend verhaal nauwelijks sprake, maar evenmin van een doorloopend volgen van den bewustzijnstroom. Als we kennis maken met Jonas Fontein, zit deze in een fauteuil op het kantoor van Henri Rozenheim. Henri Rozenheim is in gesprek en Jonas Fontein moet dus wachten, hetgeen gezien het meubel, waarin hij zich heeft neergelaten, niet zoo bizonder onaangenaam is. Hij wacht lang, zeer lang, meer dan veertig compres gedrukte pagina's. Hij wacht echter niet gedachteloos. Integendeel, in deze veertig compres gedrukte pagina's kan men ongeveer compleet de mémoires van dezen vijf en zeventig jarigen jovialen kerel lezen. Dat is nog niet zoo vreemd, maar het is wel vreemd, dat Jonas Fontein die gansche mémoires, mooi tot een geheei afgerond, en goed aaneensluitend, zit te verzinnen in zijn fauteuil. Een mensch herinnert zich wel eens iets uit vroegere jaren, oudere menschen, zegt men, hebben daar zelfs een voorkeur voor, maar zulk een kloek en systematisch herinneringsvermogen, als waarvan Jonas Fontein hier blijk geeft, zal, dunkt ons, in het werkelijke leven wel niet voorkomen. Het kan voorkomen, dat men zich op een bepaalde gebeurtenis, op een dag zelfs, zoo systematisch bezint, maar niet op een heel leven. Er zullen menschen gevonden worden, waaronder waarschijnlijk Querido, die zooiets een geoorloofde litteraire vrijheid vinden. Natuurlijk zit er in iedere letterkundige schepping iets constructiefs, literatuur is geen afbeelding, geen fotografie, maar een beelding, een herschepping dus der werkelijkheid. Juist daarom echter is een dergelijke willekeurige invoeging van een herinneringsgeheel nog te meer af te keuren. Dit doet niet alleen de vereischte waarschijnlijkheid, maar ook het constructieve der litteraire schepping schade, de dramatische spanning is in de romans van Querido altijd van een groot belang geweest, zij was soms zeer sterk, zij deed het al te uitbundige, het al te detailrijke van dit werk vergeten, zij wist het gebrokene in de compositie toch nog te verbinden en tot een geheel te maken. Ook in dezen roman is die spanning niet afwezig, maar ze lijkt ons toch iets zwakker. Als hier toch ondanks alle invoegingen, en uitweidingen, een zekere eenheid werd bereikt, dan is die meer te danken aan de visie, die Querido op menschen en dingen heeft, aan zijn oprechte sympathie en zijn schoon menschelijk inzicht. Querido bezit zeer zeker en in vrij sterke mate „les défauts de ses qualités", maar zijn kwaliteiten zijn dan ook uitnemend en na

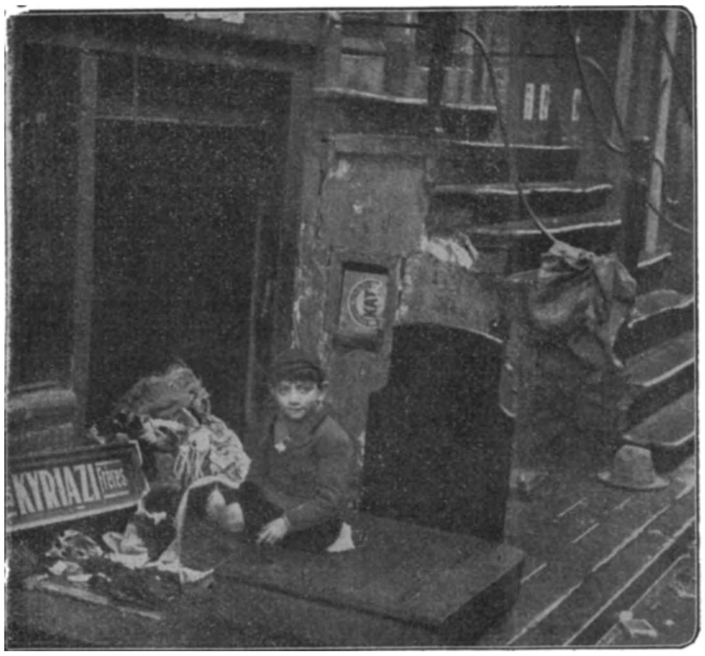

'n Groeselig beeld van duister Amsterdam.

Proeve van illustratie uit Mechtild de Begijn naar houtsneden van P. Rats O. F. M.

zooveel jaren schrijven, hebben ze nog aitijd hun betoovering behouden.

Jos. Panhuijsen.

---

1) **Is. Querido,**
VAN ARMEN EN RIJKEN. *Scheltens & Giltay, Amsterdam.* 1932. (20×13). 505 blz.
— **Bc** —

MECHTILD DE BEGIJN.

Pater Molenaar schrijft zijn boeken voor een geestelijke elite, niet voor de gewone lezers van heiligenlevens, maar voor enkele weinige zielen, die bekoord en verteederd kunnen worden door het hevige van Gods inwerking op den mensch. Hij weet heel goed, dat door zijn verhaal de onbekende Begijn van Maagdenburg niet populair zal worden.

„Aan de verzadigden in 't leven, aan de zweerders bij moreel evenwicht en verdraagzaamheid, aan allen, die alleen theoreties geloven, dat Jezus Christus voor allen gestorven is: aan de geestelike gegoeden in de Katolieke gemeenschap, die hun rijk nietsdoen menen te rechtvaardigen met 'n beroep op de Kerk, die op 'n rots is gebouwd: aan allen, in wie God woont door de genade, en die niet eens bemerken en zeker geen spijt gevoelen, dat van die God zo weinig in hun wezen en leven doorstraalt: aan die allen

gaat de begijn Mechtild voorbij als de onbegrepene".

Pater Molenaar schrijft zijn boeken vanuit een fijn instinct voor de geestelijke dingen met een zeldzaam zuivere aanvoeling van de zielsconflicten. Wat hij van de predikbroeder Petrus getuigt, past met evenveel recht op hem zelf. „De woorden van dezen man waren diep en eenvoudig: ze bezaten 'n heldere warme wijsheid: en hij sprak ze, ingetogen als 'n gebed, omdat hij wel wist, dat al wat daar oprees uit de diepte der stilte in hem, heilig was en van God afkwam". In oprechte bewondering voor het kunnen van Pater Molenaar lasschen wij dit citaat hier in, omdat het diepste en eigenste karakter van zijn volk er op treffende wijze door ontleed wordt.

Evenals in *Geertruid van Helfta*, zoo geeft Pater Molenaar ook in *Mechtild de Begijn* de opvaarten naar boven, het leven van en voor God alleen, de langzame zielsloutering en de extatische ontruktheid aan de aarde. Toch golft er een wel sterke uitwendige bewogenheid door het leven van deze waarlijk apostolische vrouw; daarom is het boek iets minder abstract en veel boeiender van uiterlijk gebeuren. Heel haar leven is een stijgende offergang, waar de kruisbalken steeds zwaarder drukken en de wegen aldoor steiler klimmen. Christus heeft

Mechtild de Begijn in gebed verzonken. Houtsnede van P. Rats O.F.M.

Mechtild dit reeds in den beginne geopenbaard:

„Zie, mijn bruid, hoe schoon mijn mond en oog is,
mijn hart hoe vurig, mijn hand hoe sierlijk,
hoe snel mijn voet, en volg mij.
Gij zult met mij gemarteld worden:
verraden door de nijd, bekoord in de woestijn,
gevangen in de haat, gebonden in de laster.
De ogen zal men u blinddoeken
terwijl men u de waarheid niet bekent.
Geslagen wordt gij met de grimmigheid der wereld,
voor 't gerecht gesleurd in de biecht,
aan 't hoofd geslagen met de boete,
tot Herodes voert u de spot,
de ellende rooft uw kleed,
de armoe geselt, de bekoring kroont u met doornen,
verachting spuwt u aan.
Gij draagt uw kruis door de haat tegen uw zonden
en wordt gekruisigd, onthecht aan eigenwil,
genageld aan 't kruis met heilige deugd,
gewond door liefde, gedood door volharding,
in 't hart gestoken door duurzame verening,
van 't kruis genomen in zegepraal over uw vijanden,
begraven in vergetelheid,
van de dood opgewekt in 'n heilig einde,
en ten hemel vaart ge op, in de tocht van Gods adem."

Voordat Mechtild gaat uitrusten in de stille kloosterkoelte van Hefta in de gezegende nabijheid van Geertruid en de andere Mechtild, strijdt zij den harden, onversaagden strijd voor Gods rechten. Maar het duurt lang voor zij begrijpt dat werkzaamheid naar buiten en beschouwing naar binnen kunnen samengaan. dat deze versmelting van beschouwing en werkdadigheid ook nu nog de hemelsche bedrijvigheid is van den verheerlijkten Christus. Toen ze er van overtuigd was, dat de daad in de beschouwing haar voltooiïng zoowel als haar oorsprong vindt — het groote Dominikaansche beginsel — begon zij moedig aan haar taak: „de onvervaarde verkondiging van de kristelike plichten aan 'n bedervende kristen-maatschappij." Ze begint er mee op last van haar leidsman op te schrijven alles wat ze uit „Gods hart en mond" vernomen had of nog vernemen zou en zoo hebben wij het hevige, sterke proze van deze edele, apostolische vrouw gekregen, dat volgens Pater Molenaar herinnert aan Mozes, David, Salomon, Jeremias en Daniël. Haar geschriften luiden het reveil in. De kern, waarvan zij de ziel is, breidt zich uit onder de eerlijke geloovigen van haar tijd, maar ook de tegenkanting komt los. In den strijd van het middelmatige tegen haar wordt ieder middel gebruikt, is ieder aanvalswapen goed. Ten slotte strandt heel de beweging op de klein-burgerlijke gemoedelijkheid van de priesters ende burgers van Maagdenburg. Mechtild gaat dan naar Hefta om haar levensavond door te brengen in de milde, vruchtbare warmte van verzoening en eerherstel.

Fr. Hieronymus Rongen, O.Cist.R.

---

1) **M. Molenaar, M.S.C.,**
MECHTILD DE BEGIJN. Geïllustreerd. *Paul Brand, Hilversum,* 1932. (21.5×15.5) 175 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90.

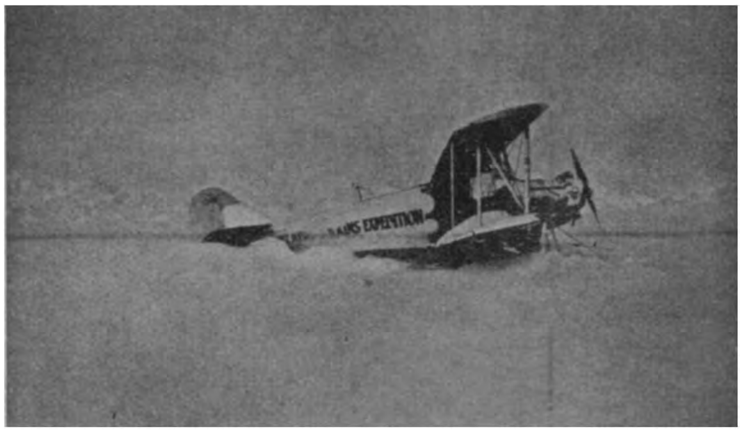

Het vliegtuig dat de Nautilus vergezelde.

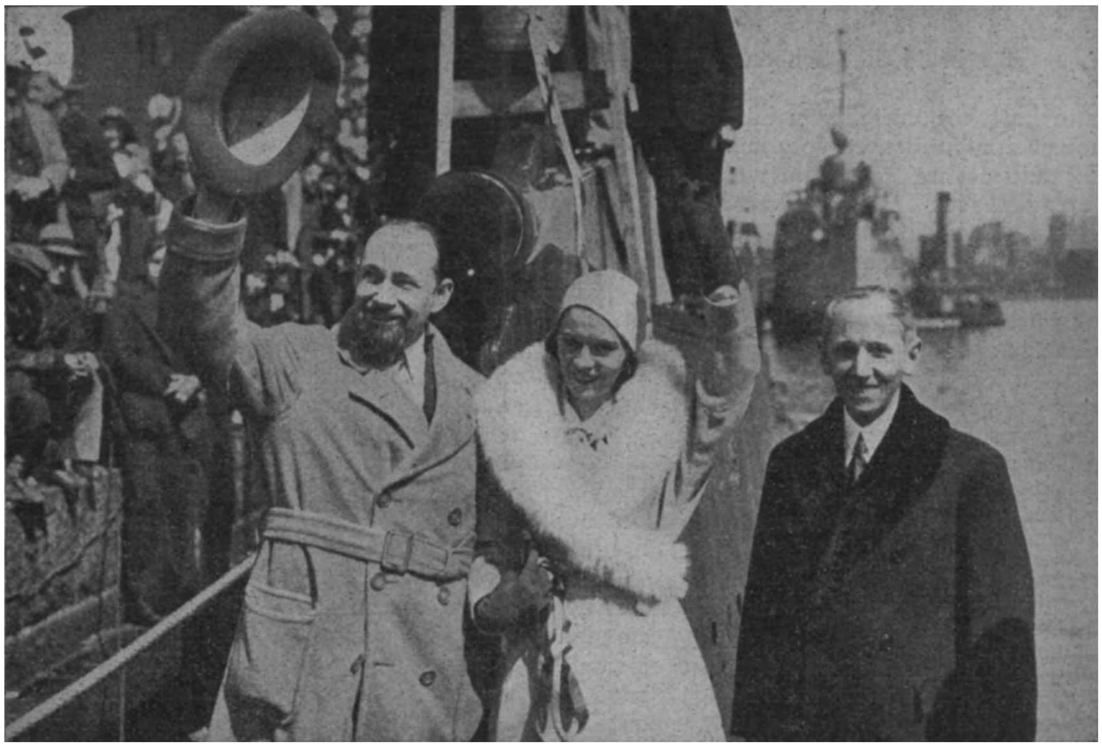

Hubert Wilkins met echtgenoote op weg naar de Noordpool.

ONDER HET IJS NAAR DE NOORDPOOL.

Het boek zal volgens den hoofdtitel beschrijven een duikboottocht *Onder het ijs naar de Noordpool* [1]) maar het is wel opvallend, dat er eigenlijk maar een dertig bladzijden daaraan gewijd zijn, terwijl de resteerende blz. gebruikt worden om het algemeene denkbeeld van een intens Poolonderzoek te belichten, naast de plannen voor het ineenzetten van eene expeditie, de voorbereiding de levensgeschiedenis van den schrijver, het onderzoek door de vliegmachines, dat alles gevolgd door eene profetie uit vroeger dagen.

Wij willen dit laten voorafgaan, omdat anders de titel eene nauwkeurige chroniek zou doen verwachten van de lotgevallen van de duikboot onder het ijs.

Het boek is vooral een overzicht van den stand van het Poolonderzoek, waarin in 't licht gesteld wordt, hoe de bestudeering op verschillende manieren geschiedt, van het gebied van den eeuwigen sneeuw, het ijs en de donkere, diepe zeeën.

Er gaat een kaart vooraf aan de vele illustraties, waarop nauwkeurig aangewezen wordt, hoe men vanaf de Beringstraat onder het ijs door, de Noordpool kan bezoeken en dan naar Groenland varen. Dit is een prachtig plan, maar het zal nog heel wat voeten in de aarde hebben, vooraleer men het ten uitvoer gelegd heeft — als het zoover komt. Ter toelichting heeft men nog boek aangehaald door Vilhjalmur Stefanson geschreven, die een vroegere Poolexpeditie leidde. Het eerste denkbeeld van het gebruiken van vliegmachines en duikbooten is in 1929 gekomen van Pearij, die de ouderwetsche hond- en slede-methode wilde verlaten, als onpractisch. Nu begint de schrijver van het onderhavige boek zijn eigen levensgeschiedenis. Hij zit eerst in een vliegboot en landt op het ijs in de diepzee ver van de barre kusten.Hij had ervaring, want in zijn woelig leven had hij per vliegtuig ook boven de Zuidpoolzee gezworven en hij zegt, dat zijn onderzoek daar gewichtige veranderingen in de kaarten bracht. Hij schildert ook het droeve uitzicht van pakijs, het landijs de groote, grauwe vaargeulen. De algemeene publieke opinie van de opname der ijslanden en diepe donkere zeeën wordt vergeleken met de beschrijvingen van Jules Verne *Duizend mijlen onder Zee.* Ook oudere be-

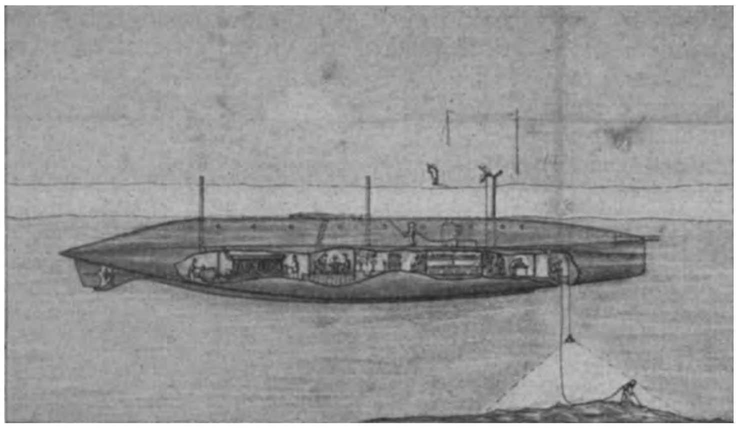

De Nautilus, waarmee de tocht onder 't ijs ondernomen wordt.

richten doen dienst. Zelfs een beschrijving der aarde en toebehooren van 1646. —
Daarna volgt de beschrijving der duikboot, hare inrichting, de gevaren aan den tocht verbonden. Maar dit wordt onderbroken of aangevuld, hoe zal men 't zeggen — met een schets van het wisselvallige, avontuurlijke leven van den schrijver, dat zich afspeelt in Australië, Indië, Egypte, Italië, Noordafrika, met Shackleton in de Poolstreken, in Turkije, Alaska, in den oorlog, want hij werd vliegerluitenant, ging weer 2½ jaar naar de Zuidpool, waarover hij een boek schreef *Onontdekt Australië* en trok weer naar de Noordpool per vliegmachine, startte op Barrouw, ging de lucht in tot op 300 meter door stormen en donkere luchten. Wat hij zag boekte hij, ook de proefnemingen met de duikboot. Dat alles wordt gevolgd door eene technische uiteenzetting van Sloan Dunenhower en zien nu de duikboot werken, bevriezen en beschadigen. Zooals wij in den beginne reeds zeiden, is het boek alleen in een bescheiden gedeelte gewijd aan het werkelijke duikboot-beproeven onder water en zooals gebleken zal zijn, heeft men veel laten voorafgaan en ook laten volgen, wat moet dienen om den huidigen toestand van het aanhangige vraagstuk te belichten.

A. F. van Beurden.

---

1) **Sir Hubert Wilkins,**
ONDER HET IJS NAAR DE NOORDPOOL. Vertaald uit het Engelsch. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht*, 1932. (22×15). 328 blz.

Boven 't gebied van eeuwige sneeuw en ijs.

NIEUWE RUSSISCHE LITERATUUR.

Maxim Gorki, de wereldberoemde romanschrijver, is in zijn zestiger jaren een groot werk begonnen, een trilogie, waarvan reeds twee deelen in een uitstekende Engelsche vertaling verschenen. Ze heeten *Bystander* [1]) en *The Magnet* [2]) en vormen samen een zeer geduldige beschrijving van het leven van Clim Samghin, een Russischen intellectueel. Ze zijn echter meer dan dat, ze beoogen in deze biografie, een beeld te geven van het leven der Russische intellectueelen van omstreeks 1880 tot aan den ,,bloedigen'' Zondag in 1905, om in het derde deel te worden voortgezet tot op heden toe. Ofschoon Gorki ons hier in een wereld brengt, die hij in zijn vorig werk niet of nauwelijks beschreef, zijn het echte Gorki-boeken. Ze zijn mateloos lang, zeer langzaam vordert het verhaal, haast zonder innerlijk verband lijken in het eerst de talrijke onderdeelen, waaruit de grootere hoofdstukken zijn opgebouwd, tal van personen verschijnen en verdwijnen dan weer geheel, om plotseling, als men ze reeds vergeten, is, opnieuw terug te keeren in de geschiedenis van dit leven, dat voortstuwt, men weet niet waarheen. Langzaam echter nadat men reeds honderden bladzijden van dit onwezenlijk, en toch zoo buitengewoon plastisch, pregnant proza gelezen heeft, begint men de eenheid in deze voortdurende wisseling van tafereelen te zien, krijgt men een vermoeden van het geheel. Inderdaad; het is een stuk samenleving, dat hier door Maxim Gorki wordt weergegeven, een stuk Russische samenleving vooral. In Rusland wordt de wetenschap zelden alleen om zichzelf, maar hoofdzakelijk om haar onmiddellijk practisch nut gewaardeerd, van een Westersch geestesidealisme kan men zich daar nauwelijks een denkbeeld vormen, stelde René Fülop-Miller in zijn bekend boek *Geist und Gesicht des Bolschewismus* vast. *Bystander* vooral, maar ook *The Magnet* in hun weergave van den Russischen intellectueel, toonen ons deze waarheid in een verbeelde verwezenlijking. Clim Samghin, de jonge man op zoek naar zijn eigen persoonlijkheid, de bystander, de toeschouwer, die luistert naar theorie op theorie, die toeziet, terwijl de anderen ageeren, zich in gevaar begeven of zich bespottelijk aanstellen, neemt niet alleen waar, maar, met zichzelven alleen, oordeelt hij ook en niet zelden veroordeelt hij. Hij veroordeelt Tomilin, die onrussisch, de wetenschap om de wetenschap, de waarheid om de waarheid aanhangt, hij veroordeelt Nekhaeva en de litteraire beweging

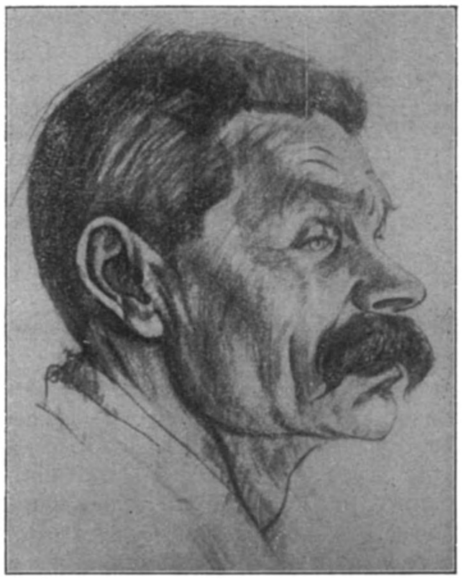

Maxim Gorki

der toenmalige jongeren, decadenten, navolgers van een, door henzelf niet begrepen symbolisme, hij veroordeelt ook de onbezonnenen, revolutionairen als Ikonov, toch aangetrokken, in spijt daarvan, door de betoovering eener gedroomde, nieuwe wereld, een betoovering, die haar invloed uitoefent op al deze intellectueelen, hoe verscheiden zij onderling ook mogen zijn. Clim Samghin is niet op zoek naar een ideaal zonder meer, zijn droom is al bizonder practisch en bij uitstek reëel. Hij is meer dan onbevangen, hij is herhaaldelijk cynisch, men vindt hem bijna voortdurend buitengewoon onsympathiek. Toch is hij een belangrijke figuur in deze wereld van zonderlingen. We geloven, dat Maxim Gorki in hem en misschien nog meer in enkele bijpersonen een verwezenlijking, of tenminste een begin van verwezenlijking heeft willen geven eener nieuwe menschelijkheid, van de zonderlinge, onindividueele menschelijkheid, waarvan de bolschewisten droomen, den nieuwen ,,doorsneemensch'' den ,,collectieven mensch'', waarover trouwens reeds eerder door Gorki geschreven werd in zijn verhandeling over de vernietiging der persoonlijkheid. Clim Samghin is zeer zeker nog geen volkomen ,,collectieven

mensch" hij staat eerder terzij de horde, maar toch leeft in hem reeds een minachting voor het strikt persoonlijke, dat hij bij de meeste menschen ziet als een zelfgewilde beperking, een lichtelijk bespottelijke pose. Men zal over dit laatste werk van Gorki, eerst kunnen oordeelen als ook het derde deel verschenen is, maar deze uitbeelding van den groei der revolutionaire gedachte, deze langzame wording van den nieuwen mensch, zooals de bolschewisten zich dien voorstellen, blijkt wellicht een der voornaamste verdiensten ervan. Om de ruwe erotiek van enkele fragmenten moet men, jammer genoeg, de lezing in het algemeen ten sterkste ontraden.

Het is zeer moeilijk zich een goed denkbeeld te vormen van dezen mensch der toekomst, dit onderdeel enkel van een groote organisatie, dit kleine rad in de reusachtige machine, die de communistische samenleving moet worden. Nog niet geheel verwerkelijkt, nog niet geheel volmaakt, maar toch reeds in een volgende phase van zijn ontwikkeling, vinden we hem in het bizonder merkwaardige boek van Anna Karajewa *Fabrik im Walde.* [3]) *Fabrik im Walde* wordt door de uitgevers het epos der socialistische industrialisatie genoemd, en in zekeren zin is het dit zonder twijfel. Hier wordt niet vooral het leven van verschillende personen, maar het leven van een kleine gemeenschap, van een geheel dorp gegeven. Het is bovendien de verheerlijking van den arbeid, die tesamen wordt verricht, en de mooiste bladzijden vertellen over het vorderen van dat werk. Er gaat iets van Zola door dit boek, alleen lijkt het ons humaner, een groot medelijden leeft erin voor het gewone Russische volk, dat zichzelf niet kennende, zichzelf voortdurend kwelt en schaadt. Maar daarnaast wordt dit volk bewonderd. Het geheele boek lijkt wel geschreven om een illustratie te geven van wat René Fülop-Miller in zijn zoo juist genoemd werk vaststelde. De verheerlijking van de massa, de chiliastische droom van een nieuwe wereld, waarin geen hoofd en onderdaan, maar enkel de broederschap van volkomen gelijke menschen, reformmenschen zal zijn, de aanbidding der techniek en der machine, al wat René Fülop-Miller als kenschetsend aanduidde, vindt men hier terug. Vooral deze reformmensch is bijzonder belangwekkend. Men zou met deze tusschenphase van den doorsneemensch zelfs genoegen kunnen nemen, indien het ideaal waarnaar deze lieden trachten, werkelijk de moeite waard was. Dat is het echter niet. De menschelijkheid van deze vereenvoudigden, als den ingenieur, is communistisch gezien, nog lang niet eenvoudig genoeg, zij wenschen meer dan deze waardeerbare vereenvoudiging, zij wenschen een volkomen nivelleering, een volkomen opgaan in de massa, want hun ideaal, hun afgod, is de machine. Bij de uitbeelding van dit ideaal wordt Anna Karajewa werkelijk belachelijk. De aanbidding van het zelfgemaakte idool toont zich dan onmiskenbaar en dergelijke verbeeldingen van communistische afgoderij maken *Fabrik im Walde* tot een tendenzboek. Omdat het dit echter niet alleen, omdat het meer is, is het ook een gevaarlijk boek. Het stijgt immers nu en dan boven de beperkingen der communistische tendenzen uit, vele personen bezitten nog meer dan genoeg persoonlijk karakter om te leven en sterk te leven, een enkele keer zelfs wordt er het geheim des levens benaderd, dat aan alle communistische formuleeringen ontsnapt. Al wat er nobel en mooi is in dit boek is als een hopeloos reiken, een vruchtelooze zelfverloochening. Het leven is breeder en grootscher, donkerder en geheimzinniger dan de schoonste chiliastische droom, daar de geest grooter is dan de stof en in dit boek kan men de worsteling zien van dit leven, dat de beperkingen van een enkel materialistische wereldbeschouwing verbreken wil. Juist om dit diepere, deze humaniteit, die schooner is dan het communistische gemeenschapsgevoel, moet tegen *Fabrik im Walde* gewaarschuwd worden. Terwijl Anna Karajewa in zekere mate er in slaagde een beeld te geven van den wordenden reformmensch toonde ze terzelfder tijd, ongewild en onbewust, aan, dat deze in zijn meest volkomen vorm een onmogelijkheid is. Duidelijker nog blijkt dit in het verhaal, van Nikolai Bogdanow *Das Erste Mädel.* [4]) „Eine romantische Geschichte" luidt de ondertitel en deze ondertitel is alleszins kenschetsend. Inderdaad, deze geschiedenis is romantisch, want het is de geschiedenis van het individu. Het is niet op de eerste plaats de verheerlijking van wat hier de heldhaftige periode der Komsomol genoemd wordt, het is op de eerste plaats de verheerlijking van een enkele figuur, het eerste meisje, dat in een bepaald district tot de communistische jeugdvereeniging toetrad. Het is in vele opzichten

een idyllisch boek te noemen, het beschrijft het zoo bij uitstek persoonlijke gegeven eener jonge liefde. Het toont zeer vaak al de bevangenheid, al den schroom en de teederheid, de eerbiedige bewondering de argwaan en de teleurstelling, die zulk een liefde begeleiden. Het is voor een goed gedeelte een verhaal, dat in alle tijden kon geschreven zijn en de achtergrond van het Bolschewistische Rusland heeft er niet zoo heel veel te beteekenen. Men verwondert zich slechts een oogenblik, wanneer men in het propagandistische nawoord leest, dat de aankomende jeugd in Rusland groote voorkeur voor dit boek toonde en dat het buitengewoon veel werd gelezen. Dit is niet meer dan natuurlijk. De schrijver van het nawoord heeft een verklaring gevonden voor deze bizondere belangstelling. In *Das Erste Mädel* wordt gezocht naar een nieuwe en betere verhouding der geslachten, stelt hij vast. Dit klinkt heel aardig, maar is niet geheel en al waar. Er wordt enkel in getoond, dat de zoogenaamde vrije liefde, die blijkens dit boek zelf, door vele communisten als een ideale verhouding beschouwd wordt, allerminst ideaal, onmenschelijk en zelfs onpractisch is. Om aan de gevaren dezer „vrije liefde'' te ontkomen wordt hier een oplossing gevonden, die niet bepaald nieuw, maar integendeel zeer oud is en die welbeschouwd neerkomt op het monogame huwelijk.

„Dan is er nog Aljoschin. Hij is niet juist knap, maar in zijn scherp, altijd vooruitblikkend profiel is toch een zekere schoonheid. Als ik in de nabijheid ben is dat profiel altijd naar mij gericht en ik zie daar in, dat hij bereid zou zijn voor mij te sterven. Wonderlijke oogen heeft hij, zoo lichtend. Als vroegen zij aan eenieder: wat, waarom, waarvoor? Zoo zijn kleine kinderen, die juist een nieuw woord gehoord hebben, maar den zin ervan nog niet verstaan.

Als er vroeger nooit iets tusschen ons geweest was, zou ik hem lief kunnen krijgen. Maar neen, geen van hen zal mijn uitverkorene zijn. Ik ken hem niet, maar hij zal komen. Morgen niet en overmorgen niet, maar het hoeft ook niet zoo spoedig te zijn, ik kan wachten.

Den ganschen nacht lag ik in het voorgevoel van iets groots, iets buitengewoons, iets uitzonderlijks.''

Zeker dit is der menschen gemeen, maar het is desniettemin iets zuiver individueels, iets persoonlijks, en het rijmt zich moeilijk met de massautopiën der communisten, het is niet het onderdeel der staatsmachine, niet de reformmensch, die zoo denkt. Wanneer de Russische jongelingschap dergelijke uitingen met graagte leest en zijn eigen levensopvatting er naar regelt dan is men nog niet zoo dicht bij het wonderrijk van techniek, economie en doorgevoerde rationalisatie, als soms wel eens wordt voorgegeven. Een roman over zulk een rijk moet geheel anders zijn, anders ook dan *Fabrik im Walde*. Bordewijk heeft er in ons land een voorbeeld van gegeven in zijn werkje *Blokken* [5]) dat zeer juist door de critiek als weinig menschelijk, als onmenschelijk werd gekenschetst. Misschien ongewild was dit een lof voor den artist Bordewijk. Hij immers wist de onmenschelijke waan van zulk een rijk van schablonenmenschen in een beeld te toonen. Deze toekomst, als zij zich ooit zou verwezenlijken, zou vreeselijker zijn voor Rusland dan haar vreeselijk

Iwan Bunin

verleden, een verleden, dat men weerspiegeld ziet in de korte vertellingen van Ivan Bounine, die reeds eenigen tijd geleden onder den titel *La Nuit* [6]) in een zeer goede Fransche vertaling is verschenen. Ivan Bounine is een schrijver van de vorige generatie, degeneratie van voor de omwenteling. Wanneer men zijn boek leest na *Fabrik im Walde* of *Das Erste Mädel* valt dit onmiddellijk op. Zijn stijl is veel beheerschter, beknopter, over-

wogener zijn zielkundige analyse genuanceerder, fijnzinniger. Zijn vertellingen zijn over het geheel somber, veel somberder en wreeder dan bijvoorbeeld *Das Erste Mädel*, dat toch ook een zeer tragische en wreede geschiedenis vertelt. Maar in één vertelling vooral wordt deze somberheid doorbroken van een geheimzinnig, milddadig licht. Het is het verhaal van „Le coq sacrifié, van een man, die zich doodgewerkt heeft in betrekkelijk weinig jaren en die in zijn laatste maanden de wonderlijkheid van de aarde en het leven ontdekt. Wat in *Fabrik im Walde* en in *Das Erste Mädel* slechts vagelijk wordt gevoeld en vermoed, wat men zich daar, gebonden door een systeem, nauwelijks durft bekennen, wordt hier openbaar. Het leven is niet te vatten in een stelsel, het verbergt onvermoede diepten en ongedroomde mogelijkheden, de menschen denken en doen, ze meenen zich steeds meer bewust te worden van hun velerlei vermogens, ze denken de maatschappij te kunnen vormen naar hun eigen wensch en willekeur en dan plotseling overstraalt hun een glorie, die zij nooit geweten hebben, en deze schoonste openbaring is niet voor den collectieven mensch, niet voor de massa, zij wordt niet te voorschijn geroepen door een volkomen en goed geregelde bevrediging van alle stoffelijke verlangen, zij komt niet door de vreugde van het gemeenschappelijke leven, maar uit het leed van het individu. Uit al deze boeken, die behoudens *La Nuit* dat voor volwassenen met voldoende levenservaring geschikt is, een zeer streng voorbehoud eischen, of zelfs te veroordeelen zijn, blijkt overduidelijk, dat de persoonlijkheid niet te vernietigen is, zelfs In Rusland niet, en dat het menschelijk leven zijn geheimzinnige geestelijke beteekenis toont, zelfs waar men het in een stelsel van ijzige theorieën tot een doodende en doodsche werktuigelijkheid tracht te verlagen. *J. P.*

[1]) **Maxim Gorki,**
BYSTANDER. *Jonathan Cape, London,* 1931. (21 × 14). 729 blz.
— D —

[2]) **Maxim Gorki,**
THE MAGNET. *Jonathan Cape, London,* 1931. (21 × 14). 839 blz.
— D —

[3]) **Anna Karajewa,**
FABRIK IM WALDE. *Verlag der Jugendinternationale, Berlin,* 1931. (19 × 13). 598 blz.
— D —

[4]) **Nikolai Bogdanow,**
DAS ERSTE MÄDEL. *Verlag der Jugendinternationale, Berlin,* 1930. (19 × 13). 231 blz. — C —

[5]) **Ivan Bounine,**
LA NUIT. *Editions Emile-Paul Frères, Paris,* 1931. (19 × 12). 240 blz.
— Bc —

[6]) **Bordewijk,**
BLOKKEN. *De Gemeenschap, Utrecht,* 1931. (19.5 × 13.5). 107 blz.
— Bc —

VERZET EN VERWEER.

Wie 't nog niet wisten, kunnen het aan de ernstige ziekte, waaraan de huidige maatschappij lijdende is, erkennen: het is mis, het is heel erg mis met de wereld, zooals zij in de steden en de dorpen zich openbaart. En de misstanden allerwege en in velerlei vorm roepen een immens gevoel van ontevredenheid wakker bij hen, die onder deze misstanden 't meeste lijden en bij hen, die met dezen mede lijden.

Walter Bauer

Ontevredenheid zoekt bevrediging, lijden zoekt troost en als beiden uitblijven en men den weg tot God verleerde of niet kent, groeit het lijdelijk verzet, ontvlamt het felle verweer.

Verzet en verweer zoeken woorden. Die woorden zoeken een aandachtig, begrijpend gehoor. Doch spreken dit verzet en dat verweer voor doove ooren, dan komt de dag, dat ze niet langer naar woorden, maar naar wapenen zullen grijpen...

* * *

Walter Bauer [1]) heeft een roman geschreven, die een waar meesterwerk is, die meer dan een meesterwerk is, die een klacht is, een schrijnende, een adembenemende klacht, die soms een aanklacht wordt en een enkele maal zich spant en strekt tot een aanval. Een landbouwer, met zijn vrouw vestigt zich in de stad, één dier „gewone", die grauwe menschen, waarvan men nooit leest, als ze geen ongeluk krijgen of geen misdaad

begaan; waarvan het bestaan alleen gekend wordt door hun familie en naaste omgeving en door den ontvanger, voor wien hij een artikel van 't kohier is, alsook door 't ministerie van defensie voor 't geval er oorlog uit mocht breken.
Walter Bauer heeft dit leven van dien „gewonen" man en diens vrouw, die weerloos steeds dieper zinken, in armoede en leed, niet beschreven, niet bekeken op een afstand, vanuit een standpunt. Hij schreef vanuit dit leven zelf; hij zag vanuit dit leed en herschiep het in een taal, die onbesmet bleef van de bacil der woordkunst, maar zóó geconcentreerd, zóó intens, dat men de woorden bijna fysiek proeft.
En hun smaak is bitter......
Dit werk, dit in simpele, norsche, ernstige taal herschapen, stomme, weerlooze leven is een sterk verzet, een lijdelijk en lijdend verzet, waaraan alleen daden van goedheid of...... daden van geweld een einde kunnen maken.

* * *

De ik-figuur uit Ben Traven's goed-vertaald en ongetwijfeld goed-geschreven *Katoenplukkers* [2]) is allesbehalve weerloos en stom. Hij filosofeert en scheldt honderd uit, verkoopt geestigheden, die geestig en geestigheden, die niet geestig, maar grof zijn. Soms zijn z'n opmerkingen raak, maar nog vaker er neven, met name, als hij zich tegen wetten en besluiten keert alleen omdat die wetten en besluiten vaak niet goed worden nagekomen en niet goed uitgevoerd en als hij de bescherming van de goede zeden wil opgeheven zien, omdat de beschermers vaak huichelaars zijn en er brave menschen zijn, die zonder die bescherming toch braaf blijven.
Dit boek over 't Mexicaansch proletariaat is te vaak alleen maar een pamflet, waarin de schrijver te weinig de verschrikkelijke feiten en te veel zijn held aan 't woord laat. Waar 't boek geen pamflet is, komen sterke fragmenten aan den dag, als in 't eerste deel de tragedie van de uit alle windstreken in een gammel huis bijeenhokkende katoenplukkers en hun duel òm 't loon, dat slechts tesaam gevoegd wat waarde krijgt. En dan het glorieuze einde als de held met een duizend-koppige kudde door de vlakte en over de bergen van Mexico trekt!
Ja, dit boek had een prachtige roman kunnen zijn, maar werd een onbeheerscht pamflet, waarin twee kranig geschreven, novelle-achtige brokstukken voorkomen en dat om het sofismen-rijk en rauwe middendeel nog zeer voorbehouden lectuur is bovendien.
Inderdaad, het eischt veel geestkracht en grootheid van karakter, om in dezen woeligen tijd een gaaf en edel kunstwerk te scheppen...

F. A. B.

---

[1]) **Walter Bauer,**
EIN MANN ZOG IN DIE STADT. *Bruno Cassirer, Berlin,* 1931. (20×12) 287 blz.
— Bc —

[2]) **Ben Traven,**
DE KATOENPLUKKERS. Uit 't Engelsch door L. J. van Looi. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (23×15) 204 blz. ingen. *f* 2.50, geb. *f* 3.25.
— C —

DE JAVAANSCHE KUNST.

Bij elk nieuw werk van Brom staat men voor verrassingen. Hier vragen we ons af na het lezen van de titel: Java in onze kunst? De voorrede maakt alles duidelijk: „geen sporen van het Vaderland in de Oost, maar indrukken van de Oost op ons volk" en deze verzameld „om het beeld, door schrijvers en schilders geleidelik van Java gevormd, te schetsen. Hoe heeft de Nederlandse geest het leven, met name de volksaard en het landschap in Java opgenomen?" Heeft Brom deze vraag beantwoord in de geest van de titel van zijn werk? Tot op zekere hoogte ongetwijfeld. Blz. 166 lezen wij: „Het was een ander Indië dan het Indië van Multatuli, het daalde uit de droom in de werkelikheid en het werd daarom herdoopt."

Prof. Gerard Brom

De „heilige voor de Javanen", Raden Adjeng Kartini, de door haar reinheid zoo superieure Vrouwe, toonde Indië, in Duisternis, het Licht. Hoe prachtig juist citeert Brom Colenbrander: „Kartini heeft Adinda in onze verbeelding vervangen; en hoeveel hebben wij er bij gewonnen!" „Java in onze Kunst ' begint nu.

Douwes Dekker

Augusta de Wit heeft door Kartini inderdaad Indië leeren kennen en liefhebben en Java in onze kunst gebracht. De bladzijden welke Brom wijdt aan Augusta de Wit bewijzen, dat hij behalve historicus — historie is bijna alles wat de vier eerste hoofdstukken geven — een fijnvoelende aestheticus is, van de allerbeste soort en dat komt ook naar voren bij de behandeling van Couperus, Marie van Zeggelen e.a., maar bereikt het toppunt in wat hij met geheel zijn hart heeft geschreven over „Ce Superbe Javannais", Jan Toorop. Men krijgt door die bladzijden over Toorop de indruk, dat de Meester Toorop de leerling Brom Indië heeft doen doorvoelen. Toorop zal 't Brom wel meer dan eens gezegd hebben: ga naar Java en overtuig U. Het vijfde hoofdstuk lijkt ons 't beste te beantwoorden aan de titel van het boek: „Java in onze kunst". De vier eerste hoofdstukken zijn zoo heel bijzonder „echt Brom", zooals wij hem uit vele, van zijn werken kennen: een goochelen met zijn onverwoestbaar geheugen, een literatuurkennis, die grenst aan 't volmaakte. Teksten van verschillende auteurs rijt hij aaneen, met eigen tusschenvoegsels, verbindingen, die niet zelden tintelen van humor, maar ook wel eens erg schamper kunnen zijn: „Nooit is de Pharizeeër zoo ploertig als bij 't huichelen van bezieling." Waar is het, maar hem die 't treft, draait zich zeker driemaal in z'n graf om. Zoo een werk, dat, als 't ware, uit citaten is samengesteld verraadt 'n zeer groote virtuositeit, maar brengt eigenlijk de auteur op een achterplan, n.l. de auteur als „kunstenaar". Juist daarom, meenen wij, is het vijfde hoofdstuk zoo uitstekend bij de andere vergeleken. De tijd, dat alleen zij naar Indië gingen, die voor het Moederland niet meer deugden, is, Godlof, voorbij. Natuurlijk, zijn er nog kortzichtige genoeg, die huiveren hun zoon naar Indië te sturen, maar met deze behoeft men geen rekening te houden. Gelukkig, vernemen allen niet zelden bij familie's, dat hun zoon in Indië is. Dat is wel van beteekenis voor „Java in onze kunst", want vele onder die jongelui zijn wel zoo aangelegd, dat na een tiental jaren met nog grooter succes de vraag beantwoord kan worden: „Hoe heeft de Nederlandse geest het leven, met name de volksaard en het landschap in Java opgenomen" Toch willen wij hiermede niet beweren, dat het merkwaardige boek van Prof. Brom praematuur is, neen, zijn werk blijft waardevol, maar *Java in onze kunst* zal na tien jaar, in boekvorm, meer kunnen geven dan Brom nu heeft kunnen doen.

W. S. Jurgens O.E.S.A.

---

[1] **Prof. Dr. G. Brom,** JAVA IN ONZE KUNST. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1931. (21.5×17.5) geb. *f* 6.—, ing. *f* 4.75.

UIT BOEK EN BLAD.

Bouwen.

Naar aanleiding van de Rerum-Novarum-film, schrijft Albert Kuyle in bovengenoemd blad.

In de waardeering van vele leiders en voorgangers is een film dan slechts Katholiek, wanneer minstens een gemengd huwelijk voorkomen wordt, wanneer in ieder geval een ellendig monster van slechtheid zich aan de voeten van een in halfduister gehuld gips-geval tot een zuiver leven en een rechte levenswandel bekeert. Die mentaliteit is er de schuld aan,

Albert Kuyle

dat op het terrein van de film, waarop de Katholieken voortrekkers hadden moeten zijn, ze als langslapers achteraan komen sukkelen. Is het wonder, dat juist de menschen, die we graag op onze klapstoelen willen hebben, liever naar de „echte" bioscoop gaan? De „echte" bioscoop, dat beteekent twee uur gratis droomen, twee uur mooie vrouwen, mooie kleeren, ruime huizen en fonkelende auto's. Een Roomsche film-avond, dat wil zeggen: missie en nog eens missie, een leven van Christus, dat van sentimentaliteit overgoten is, dat wil, op zijn best, zeggen: Ben Hur en Koning der Koningen. Op zoo'n avond komen dan ook alleen zij, voor wie een bezoek aan 'n gewone bioscoop nog behoort tot de dingen, die zoo al niet per sé slecht, dan toch minstens erg gevaarlijk zijn.

Daarom hebben wij tot nu toe met Katholieke films niets bereikt. Omdat ze niet Katholiek waren en geen film. We hebben geen film gezien van de vervolging in Mexico, we hebben geen films van Palestina en van Rome, we hebben geen films waarin werkelijk de geloofsverkondiging zichtbaar wordt gemaakt. We hebben geen films waarin Roomsche menschen een Katholiek leven leiden, een leven waarin hun geloof een kracht en een geweldige sterkte blijkt. We hebben niets. We trekken telkens het censuurmes wat meer terug, en de beklagenswaardige „beschaving", waarin ook wij mede vooruitgaan, ziet haar schaamtegevoel met den dag slinken, en de kleeding met de dag doorzichtiger worden.

De Nieuwe Eeuw.

Marsman veroordeelde in *De N. E.* de boeken van Antoon Coolen en Herman de Man, omdat zij niet op Europeesch peil staan. Hij verduidelijkt zijn bedoeling aldus:

„Ik gebruikte den term: Europeesch peil; liever dan alleen Europeesch. Want Hollandsche kunst blijft Hollandsch, hoe mondiaal haar makers ook zijn; en ik houd te veel van dit land om dit feit te betreuren, ik prijs het. Maar de weinigen waarvan het lot van onze beschaving afhangt, hebben meer en liever Lawrence en Wille, Gide en Green, Neumann en Kafka gelezen dan Cremer, Robbers en Fabricius. Zij zijn doortrokken van een Europeesch sentiment en van Europeesche criteria, zij kunnen en willen niet vergeten wat zij lazen en genoten in Conrad, Hoffmannthal, Tolstoï, Larbaud. Zij meten ook zich zelf met dat peil. Zij moeten, minstens in de schaduw dier grooten kunnen staan. De vraag die een schrijver zich stellen moet voor hij iets uitgeeft dat vooral, zoo niet alleen bestemd is voor de Intelligentsia van zijn land en zijn tijd, is deze: heeft mijn werk recht op belangstelling van dien kant? Kan ik een ontvankelijk student, die Cocteau kan lezen, lastig vallen met *Paradise Regained?* Ik voor mij heb die vraag bevestigend beantwoord. De schilderijen van Wiegersma, Charley, Toorop en Koch kunnen, zonder blikken of blozen, in Brussel hangen, in Parijs, in Berlijn. De verzen van Slauwerhoff en Hendrik de Vries kunnen, als zij er niet te veel bij zouden verliezen, in alle Europeesche talen worden vertaald, en door de bezielden, de intelligenten, de menschen waar het op aan komt, worden gelezen, bewonderd of verworpen. Maar, in het laatste geval, n i e t omdat zij ze niet als gelijkwaardig-van-niveau zullen vinden; zij staan op Europeesch peil. De romans van Herman de Man zijn echter in Purmerend reeds moeilijk te lezen."

Herman de Man

VERSCHEIDENHEDEN.

Wordend huwelijk.

Kropman wijdt in de *N. H. Crt.* een artikel aan *Wordend Huwelijk,* het boek van het echtpaar Wibaut. Hij besluit zijn scherpe veroordeeling aldus:

Het is jammer, dat de heer en mevrouw Wibaut dit boek geschreven hebben. Ook in onze Katholieke kringen werd de heer Wibaut gerespecteerd om zijn maatschappelijken arbeid. Dit respect is door hem zelf moedwillig kapotgeslagen. Boven stoffelijke verbetering gaat de geestelijke verheffing. Men kan over den aard der geestelijke verheffing verschillend denken, wat Wibaut propageert is geestelijke vernieling. En daar hij het met opzet, met voorliefde, met een zekere eigengerechtigde zelfverzekerdheid propageert is hij een gevaar voor iederen socialen vooruitgang, onverschillig of men dien vooruitgang als Katholiek of als niet-Katholiek bevorderen wil. Wij hadden dit alles liever niet geschreven. Wij hadden respect voor zijn groote werk en in den persoonlijken omgang ontkwamen wij niet aan de charme van deze figuur. Dit ellendige boek breekt dit alles. Wanneer Wibaut stoffelijke verbetering heeft gebracht om geestelijke vernieling te kunnen bereiken, dan moeten wij eerlijk zeggen, waar 't op staat: voor ons is hij afgeschreven.

Alweer een mooie illusie verdwenen!

Ch. Manning & Zn.

HAARD- EN KACHELSMID

Speciaal adres voor Tabernakelkasten en Offerblokken

Ginnekenweg 81 — BREDA

Architecten-Bureau C. M. Evers

belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.

Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

Fa. H. KLUITMANS

HINTHAMEREINDE 34

's-HERTOGENBOSCH

P. VAN LEYDEN

TUINARCHITECT

NIJMEGEN — TELEFOON 936

GARAGE INTERNATIONAL

Ziekenstraat 104 — Nijmegen

Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.

Scherp concurreerende prijzen.

STADSRITTEN Fl. 0.80.

N.V. GLAS- EN VERFINDUSTRIE

v.h. VAN OMMEREN & Co.

Spiegel- Vensterglas en Verfwaren.

GLAS IN LOOD.

Pauwstraat - ARNHEM — Filialen: Utrecht - Nijmegen

JOHAN SIEGERS

BREDA

HAVERMARKT

Moderne Kantoorboekhandel

Schrijf- en Rekenmachines

Teekenartikelen

Gebr. Segers

BOUWONDERNEMERS

EINDHOVEN, Tel. 2447

FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

„DE KENNEMER"

INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN

HAARLEM

WESTERHOUTPARK 18

TELEFOON 12003

Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

MENEER VAN NETTEN

Een boek over Wellevendheid voor iedereen

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

Omslagteekening van den kunstenaar JOAN COLLETTE.

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over welevendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken

Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagt-beveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geeft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.

Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.

Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij

J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.

Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies;

Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.

Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."

Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".

L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.

Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"

TE OISTERWIJK

P. SLUIS OCHTENDVOER
SLUIS BISCUITS
Vraagt prijs en reizigersbezoek
GEBR. C. G. & A. DELHIJ
Achterom No. 4 — Teleph. 773 — BREDA

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays, Brillen, Elast. Kousen, enz. enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

GIJ
die niet adverteert,
ge krijgt alléén als klant,
wie bij geval passeert . .

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

„Het Bolsjewisme dreigt"
DOOR F. MUCKERMANN S. J.
Prijs 25 ct. (franco per post 28 ct.)

„Storm over Rusland"
Prijs 25 ct. (franco per post 30 ct.)

Drukkerij Henri Bergmans & Cie
TILBURG — LANGESTRAAT 35

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO
TEL. 409.
LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R.-, SIMPLEX- EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en Industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

CH. L. WIJSMAN
MUZIEKLEERAAR - ST. CANISIUS-COLLEGE
PIANIST
Tooropstraat 228 — Nijmegen

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h. DARDING - MAASTRICHT

Piet Verheijen is ook Uw adres voor Gas, Waterleiding en Electriciteit
Radio — Sanitair — Lood- en Zinkwerken.
NIEUWE BOSCHSTRAAT No. 31 TELEF. 1885

Het Lederhuis Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen,
Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

Voor
keurige
verzorging van
Periodieken en Tijdschriften

GRAFISCHE KUNSTINRICHTING
J. VAN POLL SUYKERBUYK
ROOSENDAAL : TELEFOON No. 10

J. P. v. GILSE & Zn.
◆
Wijnhandel
Opgericht
1830
◆
Tel. 26 - Roosendaal

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

J. D. van Ingen & Zonen
Groesb. Dw.w. 12-14 — Nijmegen
Melk. Boter. Kaas. Eieren. Verlaagde prijzen.

ARCHITECTENBUREAU
VAN REE & BOSSAERTS
GROOTESTRAAT - WAALWIJK

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

1e klas Maatkleermakerij
Heerenmodeartikelen — —
Fa. A. van Haren
Markt 96 — Roosendaal

Goed Opvoeden is moeilijk!

Maar tevens van uiterst groote beteekenis.
Slechts weinige menschen zijn geboren opvoeders
Slechts weinige weten bij intuïtie de goede tact te gebruiken en de juiste middelen te kiezen.
Maar wat men niet aangeboren heeft is te leeren.

U kent natuurlijk **Dr. Foerster.**
Dr. Foerster, de bekende paedagoog, die in een reeks meesterlijke werken het probleem der opvoeding heeft uiteengezet.
Prof. L. Bopp, de katholieke priester-paedagoog aan de Universiteit te Freiburg, schrijft over dit werk:

„Met priesterlijke zachte hand beroert
„„Foerster" het probleem der Sexuëele
„Opvoedkunde. Zijn boek hierover zal
„nog lange jaren klassiek blijven."

De 3e herziene druk van dit klassieke meesterwerk van **Dr. Foerster:**

Sexuëele Zedeleer en Opvoedkunde

is thans verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij:
Uitgeverij FOREHOLTE, te Voorhout
PRIJS SLECHTS f 2.90

Kent U reeds:
„GIJ en HIJ".
Een schitterend werkje van Hardy Schilgen S. J.

„Ouders en Opvoeders" zegt Prof. Dr. Fr. Feron in het voorwoord voor dit werkje, „leest Gij en Hij," leest het in het dringend belang van de meisjes, die ge hebt op te voeden." „Moge het boekje in de hand komen van duizenden meisjes" vervolgt Prof. Feron, doch maakt daarbij deze restrictie: Het lijkt mij goed en noodig, dat in ieder concreet geval door ouders of opvoeders, biechtvaders of zielzorgers worde uitgemaakt of een bepaalde jeugdige lezeres het met vrucht en zonder schade kan lezen."

AAN DE UITGEVERIJ
„FOREHOLTE", VOORHOUT

Zendt mij omgaande:
rechtstreeks
per Boekhandel ....

■ Foerster: **Sexuëele Zedeleer en Opvoedkunde à f 2.90**
■ Schilgen S J.: . . . **„Gij en Hij" à f 1.50**

(naam): (adres):

....

(Kan verzonden worden in open enveloppe met 1½ ct. postzegel

ZESTALIG HANDELS WOORDENBOEK

Nederlandsch	Dr. H. G. de Maar
Engelsch	Dr. H. G. de Maar
Fransch	S. E. van Praag
Duitsch	N. C. Stalling
Zweedsch	N. C. Stalling en A. Zethraeus
Spaansch	Mr. Dr. J. A. van Praag

Ruim 2600 kolommen. Prijs f 12.50

Een uitvoerig prospectus met proeven van bewerking zenden wij gaarne op aanvraag.

BIJ DEN BOEKHANDEL IN VOORRAAD

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS — GRONINGEN, DEN HAAG, BATAVIA

Zoo juist verscheen een nieuwe druk van

FRANZ HERWIG

DE HEILIGE PROLETARIER

Het boek van dit uur van den nood; 'n korte maar hevige legende van de huidige wereldstad.

Uit de pers:

Nieuwe Tilburgsche Courant: „Wat een vooruitgang in de gedachten.... thans zonder protest zulk een boek.... De heilige Proletariër is een in gebreke stelling van bijna ieder van ons...."

Boekzaal: „Zelden heeft een kunstenaar zoo innig en zoo bewust met zijn volk en zijn tijd meegeleefd als Herwig."

Sint Jozef „Dit boek moest te vinden zijn op elken hoek van de straat en ieder, die voorbijkwam, moest er naar kunnen grijpen... Herwig zocht zijn heilige niet in een paleis, klooster of pastorie, hij zette hem midden in de achterbuurten van Berlijn."

Het Vaderland „De diepst gevallenen, de volkomen hopeloozen, de dierlijksten, ja zelfs souteneurs komen onder de macht van zijn liefdevolle zelfverloochening, zijn voorbeeld, zijn geloof in het goede aan alle menschen."

Ingenaaid f 1.75. Gebonden f 2.50.

Verkrijgbaar in iederen Boekhandel en bij de Uitgevers:

N.V. HET NEDERL. BOEKHUIS
LANGESTRAAT 70 - TILBURG - GIRO 31583
BANDOENG: TJIBOENOET BINNEN I.

VRAAGT UWEN WINKELIER DIT MERK. GEEN ANDER GEEFT DEZELFDE VOLDOENING OOK IN ONGEBLEEKT VERKRIJGBAAR.

100 GRAM
EVERLASTING
4 THREADS KNITTING
DE ALTIJD DURENDE BREIKATOEN
VERKRIJGBAAR IN ALLE KLEUREN

ADRESSEN VAN WINKELIERS VERSTREKT OP VERZOEK, DE FABRIKANTE N. V. STOOMBANDFABRIEK VAN ENGELEN EN EVERS HEEZE (N.-B.)

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch.

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs. en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — **Veemarktstraat 29, Breda**

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met—en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 16 — 15 AUGUSTUS 1932 — 25 cent

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.

Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Tooneel . . . . Nederlandsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch
Land- en Volkenkunde . . . . Nederlandsch
Sociale en Aanverwante Wetenschap . . . . Nederlandsch
Leerboeken . . . .
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM. - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

Sauter's Wijnkelders
MAASTRICHT.

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING — BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

WERKT VOOR UW
FINANTIEELE
ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE
LEVENSVERZEKERING
MET WINSTAANDEEL
— BIJ DE —

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

BANDEN 1931

ZIJN TOTAAL
UITVERKOCHT

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

TH. TELGMANN & Zn.
Lange Brugstr.9, Tel.109 - Ginnekenstr.145, Tel.217
RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ
Fijne Vleeschwaren.
Speciaal voor Kloosters en Gestichten

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0,80.

H. NIENHAUS, Accountant
Arnhem, Stationsplein 2, Telef. 25987
Adviesbureau voor Belastingzaken.

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Firma G. v. d. VELDEN
(M. ROKSNOER)
Haven 10-11 — Tel. 1923
BREDA.

Speciaal adres voor:
Rolluiken - Markiezen
Zongordijnen op allerlei gebied - Tochtschermen
Origineele Nemico TUINMEUBELEN

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

Jos. Demonte-Teunissen, Weert
MOZAIEK- TERRAZZO- EN BETON
Marmerwerken, Grafmonumenten enz.
Groothandel in Cement.
Bekroond met 1e Prijs Tentoonstelling Weert.
Telefoon 119 — Postrekening 79436.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

BURGERS E. N. R.
ASTRA RIJWIELEN in prijzen vanaf f 53.—
Eerste klas Reparatie-Inrichting.
J. v. BRUMMELEN
Havermarkt 5 — Tel. 1303 — Breda

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres
voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

AUTO-VERHUURINRICHTING
JAC. J. VAN HOOF
Hoogstraat 116d — EINDHOVEN — Telefoon 4833
RUIME CONFORTABLE WAGENS
tegen lage tarieven.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

Koopt bij onze adverteerders.

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten,
Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

EEN HOOGST BELANGRIJKE
NIEUWE UITGAVE
„Ook gij Ouders..."
Bevordering en bescherming
van Priesterroepingen
door Father Thd. W. LEFEBER,
Pr. Miss. van Mill Hill. Met een inleiding van Z. H. E. Mgr. J. D. J. AENGENENT.
Weerstreeft niet den heiligen wensch uwer kinderen. Werkt mede, moedigt aan. God zal er u en uw gezin om zegenen!
De prijs van dit boekje van 68 blz. bedraagt slechts 25 ct., franco per post 30 ct., uitsluitend tegen inzending van dit bedragje in postzegels, per postwissel of per giro.
Het is verkrijgbaar in den Boekhandel en bij de uitgevers
N. V. HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS - TILBURG
Langestraat 70 — Postrekening 31583

Leo XIII en Rerum Novarum
door Prof. Dr. F. Weve O.P.
en Prof. Mr. Dr. L. Triebels.
Hoogleeraren aan de R. K. Handelshoogeschool te Tilburg.
Prijs 90 ct.

Joannes Stalpart van der Wiele
door L. C. Michels,
Docent aan de R. K. Leergangen te Tilburg.
Prijs 75 cent.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den Uitgever Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg.

FIAT N.V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

J. G. Hutjes
STEENHOUWERIJ
Rietgrachtstraat 34 - ARNHEM - Telefoon 26277
Je adres voor solied en degelijk Grafwerk

Geldersche Kino- en Fotohandel
JANSBINNENSINGEL 7D — ARNHEM
KODAK, AGFA, NAGEL, ZEISS, IKON
en anderen.
Vakkundig afwerken voor amateurs.

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

Mr. R. M. J. W HAFFMANS
ASSURANTIËN
Directeur van het Bijkantoor Nijmegen van the London and Lancashire Insurance Cy Ltd. (Varia afd.) London
ST. CANISIUSSINGEL 10 — NIJMEGEN

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco toegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem. Grootste sorteering orgels in Gelderland

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

Leest de Advertenties en...
Begunstigt onze Adverteerders.

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Oisterwijk

„Het Bolsjewisme dreigt"
DOOR FRIEDRICH MUCKERMANN S.J.

Deze brochure behandelt beknopt, maar zeer overzichtelijk de volgende hoofdstukken:
BOLSJEWISME EN PERSOONLIJKHEID.
HET WERELDOFFENSIEF DER SOVJET.
DE OPMARSCH VAN HET BOLSJEWISME IN DE TOEKOMST,
met tal van authentieke foto's in kleurenomslag.
DE PERS ZEGT ER VAN:
Deze Brochure is broodnoodig. Als iemand de verspreiding van dit boekje in handen neemt doet hij een zeer goed werk.
„De Gelderlander".
Deze brochure verspreiden is 'n picht van dezen tijd. is **'n taak van den biliothecaris.** Elke boekerij moet meer dan één exemplaar van deze brochure hebben. Elke priester, elke intellectueel, elke sociale leider **moet** ze bezitten. *„Boekengids".*
Dit pakkend boekje kan helpen om de oogen te openen voor een gevaar, dat iedereen moest zien, maar datal te weinig nog begrepen wordt.
„Kath. Illustratie".
......, die wij graag in handen van alle katholieken zouden zien.
„Het Centrum".
De prijs is berekend op massa verspreiding, 25 cent.
Help mede aan de verspreiding dezer brochure en stel U hiertoe in verbinding met den Boekhandel of met de Uitgevers DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, Tilburg, Langestraat 35,
Tel. 2230—2231. Postrek. 51023.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

P. Jos. M. Arts, O.P., **8607.**
DE H. ALBERTUS DE GROOTE, BISSCHOP EN KERKLEERAAR. *„Veritas", Gent.* 1932. (23×15). 210 blz. ing. *f* 1.50.

Deze verhandeling heeft niet de pretentie, een richting gevend werk te willen zijn op hagiografisch gebied, noch een standaard-werk betreffende St. Albertus in het bijzonder. Schr. gaf een mooi boek voor het volk. Naar aanleiding van St. Albertus' heiligverklaring en verheffing tot Kerkleeraar, wil hij den genialen geleerde en voorbeeldigen Heilige meer bekend maken bij het Kathol. volk, dat zoo weinig afweet van zijn groote heldenfiguren, en vaak zoo weinig belangstelling toont voor die wonderbare schatten, die Gods Goedheid in hen aan Zijn Kerk schonk tot haar en tot ons welzijn. Tegelijk wil schr. in dit leven concreet en als het ware tastbaar doen zien, „dat het vernuft met het nederig geloof kan samengaan, dat het geloof de vleugels van het verstand niet knot, dat het geloof den weg niet verspert, om zich te kunnen bewegen in de hoogste sferen van het rijk der wetenschappen." Dit doel heeft schr. bereikt; er gaat leering en stichting van uit, al zou hetzelfde werk ons bij een levendiger toon wellicht nog meer hebben geboeid. Enkele Vlaamsche uitdrukkingen en on-Nederlandsche zinswendingen vergeven we schr. gaarne. Oprecht wenschen wij zijn nieuwste werk een ruime verspreiding toe, ter eere Gods, Die zoo wonderbaar is in Zijne Heiligen."

Lr. Th. de Valk O.P.

Mgr. Cruysberghs, **8608.**
LICHAAM EN ZIEL. *Geloofsverdediging, Antwerpen,* 1932, (17×13). 118 blz.

In onze dagen wordt de samenhang van lichaam en ziel aldoor meer verdoezeld: hoe hooger de rechten van het lichaam stijgen, des te dieper dalen de rechten van de ziel. Daarom moeten wij terug naar een zuiverder verhouding tusschen beide.
Deze radiotoespraken, als vastenpreeken gehouden, leeren ons, ons lichaam te eerbiedigen en te verzorgen als een schepping Gods, maar het ook te heiligen in den zwaren strijd des levens door derven en bidden. Met derven en bidden alleen onderwerpt men het lichaam aan de ziel, om zoo te komen tot de ware evenwichtigheid, die ons leven voor een mislukking bewaart.
De trant is duidelijk en frisch.

H. Rongen.

Edwyn Hoskyns, **8609.**
Noel Davey.
HET RAADSEL VAN HET NIEUWE TESTAMENT. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1932. (22×15). 287 blz.

Een ernstig en eerlijk boek van protestantsche zijde, echte studie in zwaren stijl. Om zooiets aan te durven moeten uitgever en vertaler wel zeker zijn van een groote belangstelling. Niet het N. T. in zijn geheel is een raadsel (die tijd is ook hier lang voorbij), maar zijn studie plaatst u voor kwesties, wier oplossing niet of nog niet geheel is gevonden. Na een ernstig onderzoek worden de Evangeliën en de andere N. T. boeken beschouwd als de weergave van echte historische feiten door menschen die kort bij de bronnen stonden. Alle N. T. geschriften zijn ontstaan in de eerste eeuw. Wat zal de oude kritiek daarvan opkijken
Belangwekkend zijn de beschouwingen over de taal, waaruit de noodzakelijkheid van een N. T. woordenboek wel heel duidelijk blijkt.
Hier en daar stoot men nogal eens op een bewering, die een katholiek niet zal onderschrijven. Wel wat erg naief is de opmerking van den vertaler in een nota op blz. 187: „Het Sacrament der Boete bestaat niet in de R.K. Kerk, althans niet sedert het Concilie van Trente. Waarschijnlijk bedoelen de schrijvers het Sacrament van de biecht." Het boek is eerlijk en getuigt van levendige belangstelling.

Dr. P. Anacletus O.M.Cap.

Dr. G. H. Senden, **8610.**
VRIJZINNIG CHRISTENDOM EN RELIGIEUS MONISME. *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1932. (20×14) 125 blz.

Uitgaande van een eigenaardige begripsontleding van „eenvormigheid, veelheid en veeleenheid", steunend op een mindere of meerdere lijnenvervaging en niet op de abstractie met de daarmee verbonden universaliteit der „idee", past Dr. van Senden *zijn* „begripsontwikkeling" toe op de ontwikkeling der religie. Ieder die eenige studie maakte der scholastische-Aristotelische wijsbegeerte, bemerkt al aanstonds dat door deze ideeënleer de schrijver van dit werk zich plaatst op positivistisch en speciaal op monistisch standpunt, dat niet bewezen, doch — als aangenomen verondersteld — slechts wat breeder verklaard wordt. Vanzelf staat het boekje dan ook op evolutionistischen grondslag, waardoor de waardeering vervalt voor 't diep-ware, 't eeuwig-ware en goede wat zelfs in de primitieve religies wordt aangetroffen en als zou (uitgezonderd het eenmaal bestaande Christendom) de hoogere kultuur bij de niet-Christelijke volkeren daarom steeds of uiteraard een hoogere opgang in zeden en godsdienst beduiden. Vrijzinnig Christendom is daarom als tijdsuiting een hoogeren vorm van Christendom, een „ambivalentie" ervan d.w.z. geboren uit 't Christendom, daartegenover een zekere principieel-kritische houding aannemend, en zoo komend tot de „imeta-religie" met een monistische wereldbeschouwing. Dit alles wordt behandeld in 't eerste gedeelte van van Senden's boek. Het tweede behandelt „het symbolisch karakter van religieuse waarheid", natuurlijk opgebouwd op de theorieën van 't eerste deeltje, die noch van Katholiek-, noch van Christelijk, noch van algemeen wijsgeerig standpunt zijn te aanvaarden. Daarom moge dit boekje van Dr. G. van Senden een nuttig werkje zijn ter bestudeering der wijsbegeerte en godsdienstige opvattingen, daarin apriorististisch opgezet en uiteengezet, bewezen zijn ze allerminst en nog minder een veilige levensgids.

P. Constantinus O.Cap.

Prof. Dr. A. van Veldhuizen, **8611.**
MET JESUS DOOR HET LEVEN. *La Rivière & Voorhoeve, Zwolle,* 1932. (23.5×16.5) 190 blz. ing. 2.90. geb. 3.90.

Dit boek telt vijf hoofdstukken: Die met Jesus waren, Met Jesus jong zijn, Met Jesus de natuur in, Met Jesus aan den arbeid, Met Jesus' den Berg op. Het geeft niet wat de titel belooft: daarvoor is het te weinig practisch. Christus wordt niet voldoende beschouwd als het groote voorbeeld, dat wij in het

leven van iederen dag moeten benaderen, moeten navolgen. Vaak is het langdradig en breedsprakig, soms echter ook innig en warm, als de schrijver over Christus' persoonlijkheid spreekt. Interessant en leerzaam is het hoofdstuk: Met Jesus de natuur in, waar wij de vele waardevolle dingen leeren voor een beter en vollediger begrip van het Evangelie-verhaal. De beweringen over den kinderzegen van Maria en Jozef en over Maria als „het product der Roomsche nonnenpsychologie" zijn voor ons al lang oudebekenden.

H. Rongen.

(Zonder naam), **8612.**
OVER DE SACRAMENTEN. *Geloofsverdediging, Antwerpen,* 1932. (24×15.5) 458 blz. ing. *f* 2.25.

Nadat door onvoorziene omstandigheden eenige stilstand was ingetreden in de uitgaven der Nederlandsche vertaling van St. Thomas' *Summa Theologica,* komen nu weer geleidelijk verschillende nieuwe deelen uit. Met vreugde dan ook begroeten wij dit nieuwe deel: de vertaling van St. Thomas' schitterende leer over de Sacramenten in het algemeen, en over het Doopsel en het Vormsel in het bijzonder. Vergelijken wij dit deel met sommige, reeds gepubliceerde deelen, dan valt die vergelijking zeker ten gunste van dit laatste uit. De correcte vertaling is duidelijker, laat zich gemakkelijker lezen; en ofschoon we ook nu nog wel eens een Vlaamsche uitdrukking of on-Nederlandsche zinswending ontmoeten, toch doen deze geen afbreuk aan de duidelijkheid. Daarnaast waardeeren we in dit laatste deel een prijzenswaardige streving naar meer eenheid en naar een vaste terminologie.
Wie weet, wat een geduld, en wat een ontzaggelijken, tijd-roovenden arbeid het vraagt, St. Thomas' praegnanten, uiterst-bondigen gedachtengang in goed Nederlandsch om te zetten, zal den vertalers dubbel dankbaar zijn voor hun zoo moeizaam werk. Moge een ruime verspreiding van dit nieuwe deel velen dieper doen doordringen in den te weinig gekenden rijkdom van ons H. Geloof. Daarmede zullen de vertalers zich het liefst beloond zien.

Lr. Th. de Valk O.P.

FRANSCH.

Abbé M. Bessodes, **8613.**
LA SAINTE AMANTE DE JESUS. *P. Marietti, Turin,* 1932. (20×13). 136 blz. ing. Ffr. 7.—.

Het is geen kritische beschrijving die Abbé B. ons hier van de groote Boetelinge geeft. De kern van zijn verhaal wordt evenwel gevormd door wat het Evangelie ons omtrent Maria van Magdala meedeelt. Dat is betrekkelijk veel, en het zijn dingen, die in ieder menschenhart weerklank vinden: hoe het luchtig spel der zonde overgaat in heldhaftig streven naar goddelijke liefde, en de zondares van weleer in boete en herwonnen reinheid het voorwerp wordt der heilige genegenheid van den Zaligmaker. Om de gegevens van het Evangelie aan te vullen benuttigt de schrijver de *Vita* door Rhabanus Mauruy en houdt zich aan de zoogenaamde Provençaalsche overleveringen. Maar zijn voornaamste doel: te stichten door de schildering van het zielebeeld der groote Heilige heeft hij ongetwijfeld bereikt.

Dom. J. B. de Glas O.S.B

F. Pègues, O.P., **8614.**
COMMENTAIRE LITTERAL DE LA SUMME THEOLOGIQUE DE S. THOMAS D'AQUIN. *P. Téqui, Paris,* 1932. (26×16) 700 blz.
Dit boek veronderstelt een taai volgehouden arbeiden, dat bewondering afdwingt en als een voorbeeld mag gesteld worden tegenover menschelijke wispelturigheid. Dit deel behandelt Hemel, Hel, Verrijzenis en samenhangende vraagstukken. St. Thomas' meesterwerk is nu in zijn geheel voor het moderne publiek toegankelijk. Daarin ligt voor P. P. een groote en blijvende verdienste.

Dom. J. B. de Glas O.S.B.

DUITSCH.

Theresia Renata de Spiritu Sancto, **8615.**
SEHET UND KOSTET DIE FRUCHTE DES GEISTES. *Herder & Co., Freiburg i. Br.* 1932. (20.5 ×14) XII, 104 blz. geb. M. 2.60.
De twaalf vruchten van den H. Geest zijn: liefde, vreugde, vrede, geduld, mildheid, lankmoedigheid, zachtmoedigheid, geloof, matigheid, onthouding en kuischheid. Het boekje is geschreven met een diep indringend geloof, met degelijke theologische kennis en met een opstuwende kracht, die ons dwingt den weg van de eigenliefde te verlaten, om te gaan leven in geest en waarheid. Waar de literatuur over den H. Geest toch al beperkt is, zal dit werkje met des te meer vreugde ontvangen worden.

H. Rongen.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

René Adriaensen, **8616.**
SCHOMMELINGEN IN DE PSYCHE GEDURENDE DE PUBERTEITSJAREN. *De Sikkel, Antwerpen,* 1932. (20×14) 73 blz.
Dit boekje wil een betrouwbaar inzicht geven van den zoo moeilijk-te-benaderen puberteitsleeftijd, niet verkregen door de onvoldoend experimenteele methode niet door dagboeken, maar door een vertrouwelijken omgang, door met hen mee te leven. Velen, die leiding moeten geven, kennen dezen leeftijd niet voldoende: daarom behandelen ze de puberes of als kinderen en wekken reacties op, die tot verkeerde indrukken leiden, of als volwassenen, hetgeen tot tragische ontgoochelingen brengt. In deze studie is alleen sprake van de puberteit der jongens en wel jongens van den studeerenden middenstand. Na de definities van der puberteitsjaren van Stern, Spranger, Hoffmann e.a. te hebben aangegeven, waarschuwt de schrijver, dat men bij de puberteitscrisis op twee feiten moet letten; vooreerst worden er nieuwe functies klaar gemaakt, nieuwe neigingen en gevoelens, die tot voortplanting van 't geslacht dienen; vervolgens groeit uit het kind, dat een gezinswezen is, afhankelijk van zijn ouders, een mensch die op zich zelf is aangewezen. Men moet dus, zooals Stern zegt, „zijn ikwaarde en de wereldwaarde" leeren kennen. Van die verdeeling gaat dit boekje uit en behandelt dan kort: Het Ikbewustzijn en Het Sociale bewustzijn. Onder het laatste hoofdstuk brengt de schrijver: Verlangen; Sexualiteit en Erotiek; Sexualiteit; Erotiek; De Romantiek van de Jeugd; Verhouding tot de Familie: Puberteit en Vriendschap: Puberteit en Zedelijkheid: Puberteit en Godsdienst. 't Laatste hoofdstuk is wat kort. Hier zou men nog willen vragen, hoe 't godsdienstonderwijs zou moeten zijn, wanneer deze leeftijd de periode is van godsdienstige twijfelingen en onvastheid. Elk scherp onderscheid wordt overal gemaakt tusschen erotiek en sexualiteit in geheel 't boekje. Heel juist ook geobserveerd, wat aemulatie, straf, fierheid in die jaren betekenen.

P. van Luyk S.J.

Ina Boudier-Bakker, **8617.**
HET KIND IN DEN STRIJD MET LEUGEN EN

VREES. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1932, (21×14) 45 blz.

Ina Boudier-Bakker heeft 'n letterkundige schets over 'n paedagogisch onderwerp geschreven, n.l. over de vrees en de leugens van het kind.

Eerst teekent ze uit, wat 't huisgezin voor 't kind moest zijn. De plaats, waar het in zijn moeilijkheden vol vertouwen zijn toevlucht zou zoeken, open alles zou uitleggen, wat het beangstigt en waar het altijd gesteund en geloofd zou worden. Omdat het huisgezin dit niet is, daarom zooveel angst en vrees voor 'n kind. Een tweede kinderfout schetst het boekje daarop — de kinderleugen. Verschillende bronnen van die leugens zijn aangewezen: angst, phantasie, het minder eerlijke voorbeeld der ouders, etc. Maar 't boekje blijft aan de oppervlakte der zaak, geeft geen goede geobserveerde voorbeelden, geen geneesmiddelen. De schrijfster wil klaarblijkelijk maar een letterkundige visie over de kinderfouten, meer niet. Zóó moet het boekje beoordeeld worden.

v. L.

E. H. Alb. Deevene, **8618.**
PROBLEMEN. *Davidsfonds, Leuven,* 1932. (19.5×15.5) 143 blz.

Een verzameling van'n twaalftal kortere paedagogische schetsen, die op zich zelf staan. De vijf eersten zijn: De School El Arthar te Kaïro: Shool en Cultuur in de Sahara: Over het Schoolwezen in Noorwegen: Schoolbezoek in het Westerwald: In Spanje. In korte beschrijvingen worden de scholen goed getypeerd in werken en doel. De laatste zeven schetsen zijn opvoedingsopstellen: In den modernen tijd; Het onderbewuste in de opvoeding; Eerbied; Karakters en Typen: Opvoeding tot verantwoordelijkheid; Een groot probleem; De levensbron. In het eerste opstel vat hij kort samen, wat wij Katholieken op de eerste plaats moeten doen: „We moeten onze eigen goddelijke opvoedingsbeginselen beleven en onze specifiek-Christelijken opvoedingsarbeid hervatten. We moeten onze werkwijze hèrzien (blz. 65). De krachtigste wilspraestaties hebben geen waarde voor het hoogere leven, zonder godsdienstige bezieling. In het tweede opstel dringt de schrijver aan, op 't aanleeren van goede gewoonten in de eerst kinderjaren, zonder er op te letten of 't kind die daden al dan niet begrijpt. In 't laatste hoofdstuk wijst schrijver op de kracht der opvoeding in de H. Communie. Jezus, blijvend onder ons, is de bron van zedelijke kracht. We zien veranderingen in onze jeugd na het decreet der dagelijksche H. Communie. Een boek, van echte Roomsche opvoeding. Over 't algemeen goed geschreven; hier en daar uitdrukkingen en woorden, die bewijzen, dat de schrijver de taal nog niet volkomen beheerscht.

v. L.

Romano Guardini, **8619.**
NIEUWE JEUGD EN KATHOLICISME. *Steenlandt, Kortrijk,* 1932. (18×14). 65 blz. ing. Bfr. 6.-

Ofschoon de jeugdbeweging sinds 1920 ingewikkelder is geworden, en overal nieuwe richtingen en levensinzichten opdoken, blijven de grondprinciepen, ondanks alle nuances toch nog altijd hetzelfde. De jeugd moet men nemen zooals ze is, jong. Men moet ze niet behandelen als volwassenen en africhten naar het doel en de methode der volwassenen. Men moet ze ruimte geven om vrij haar krachten in zich uit te werken. Men moet vertrouwen hebben in haar, in haar goeden wil,haar zelfstandigheid en haar scheppende kracht. Maar daarnaast moet ze deemoedig zijn, waardoor ze erkent,hoezeer ze begrenst is, maar dat God alleen, aan wiens leiding ze zich moet overgeven, onbegrensd is, dat ze gehoorzaamheid verschuldigd is aan God en Zijne Kerk . Het leiderschap van Christus door Zijne Kerk moet ze volgen, ook wanneer er veel geeischt wordt. Waarachtige jeugd aanvaardt dus de krachtige en scherpe tucht. Zooals de Kerk die van haar leden eischen moet. Alleen door de Kerk, die de H. Geest bestuurt, komen we tot Christus. Zulk een jeugd alleen, die deemoedig zich buigt voor de lessen der eeuwige waarheid, draagt in zich een levensdurf voor de hoogste idealen. In deze korte brochure liggen eenige scherpgeformuleerde beginselen voor de jeugdleiding in onzen tijd.

v. L.

Henry Thomas Hamblin, **8620.**
STRIJD TEGEN SLECHTE TIJDEN GEDACHTE. *Hollandia, Baarn,* 1932. (16×12) 102 blz.

Schr. wil de „oorspronkelijke waarheid" leeren, „aangenomen door menschen van alle richtingen en ieder soort van Geloof". Nu gelooven we, dat dit wel mogelijk zal zijn bij die wetenschappen, die niet uitdrukkelijk geloof en zeden raken, doch betreedt men dit gebied, dan is men gehouden aan vage of zeer algemeene beginselen, wil men 't doel dezer serie bereiken in zoover 't negatief is uitgedrukt: „(Men) predikt niet een nieuwen godsdienst, noch zoekt zich met iemands godsdienst te bemoeien".

Vandaar is ook 't bewuste boekje eenerzijds vaag in terminologie en leer, anderzijds, waar 't meer concreet wil zijn, staande op een standpunt, dat niet door iedereen wordt aanvaard en streeft het dus 't vooropgestelde doel voorbij. Tot bewijs o.a. op blz. 11, waar woordelijk de Luthersche rechtvaardigingsidee tot uiting komt, en op blz. 11, waar een vaag, dubbelzinnig „Credo" staat opgesteld. Voor orthodoxe belijders (deze woorden zeer ruim genomen) zal het boekje geen voldoening zijn, om zijn vaagheid; voor liberale en radicale groepen zal het nog te orthodox wezen. Wat niet wegneemt, dat het hier en daar nuttige, algemeen menschelijke aanwijzingen bevat. Alleen voor kritisch lezenden aanbevolen om deze laatste redenen.

P. Constantinus, O. Cap.

Dr. J. Luning-Bak, **8621.**
SCHOOL, BEROEP, AANLEG. Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 1932. (22×16) 264 blz. geb. *f* 4.50.

Dit boek van Prak is een goed leesbare samenvatting van de resultaten der toegepaste psychologie, bestemd voor ouders, onderwijzers en leeraars. Zoo kan de vraag worden opgelost,welke school voor 't kind 't meest geschikt is en welk beroep 't meest kansen biedt voor succes. In een inleidend hoofdstuk wordt uitgelegd, wat intelligentie is en intelligentietest. Besproken worden de testserie van Binet-Simon, de legertests in Nederland en de uitkomsten van klassikale schoolproeven. Daarop volgt'n hoofdstuk over practisch nut dezer hulpmiddelen. Hiermee kan men constateeren, dat de verschillen in vatbaarheid voor onderwijs tusschen de leerlingen van eenzelfde klas zeer verschillen. De eerste en laatste in een klas verschillen gewoonlijk vier jaar in verstandelijken leeftijd. Om deze moeilijkheden op te lossen doet Dr. Prak verschillende voorstellen. Nu we toch in't klassikalestelsel voorloopig vastzitten is het wel 't beste dat systeem zoo goed mogelijk te verbeteren. b.v. door toepassing van 't Daltonsysteem, door extra-werk, of 'n extrapromotie, door achterlijke kinderen in de hen-passen-

de klassen te plaatsen, etc. Drie veel-besproken rapporten worden daarna onderzocht: 't rapport van de Maatschappij voor Nijverheid en Handel, 't rapport van de Commissie-Verdemus en 't rapport Van Veen en Kohnstamm. Hiermee zijn practische voorstellen verbonden voor verbetering van 't onderwijs. Die verbetering zal wel gezocht moeten worden in een meer juiste opleiding der leerkrachten, vooral bij het M.O. Daar ontmoet men te weinig aanpassingsvermogen bij de leerlingen der lagere klassen van 't vervolg-onderwijs. Eenige gedachten over aanleg en milieu volgen daarop. De drie volgende hoofdstukken bespreken de zwakzinnige kinderen, de begaafde kinderen en de beroepskeuze.Bij de zwakzinnige kinderen wordt niet enkel de paedagogische zijde van dit vraagstuk onderzocht, maar ook de biologische; de erfelijkheid, de verhouding der seksen, etc. Te veel nadruk legt de schijver op de erfelijkheid en al de bekende statistieken. Bij 't onderzoek van begaafde kinderen worden de rapporten van prof. Terman en zijn medewerkers besproken, die 1000 begaafde kinderen in Californië nagingen. 't Laatste hoofdstuk over beroepskeuze is kort-bijeengezet. Ongeschoolde, geschoolde werkkrachten en hoogere beroepen worden behandeld. Daarna 't vakonderwijs. Van de hoogere beroepen zijn de Artsen en Ingenieurs vermeld. De beroepskeuze-voorlichting van de bureaux te Düsseldorf, Hannover, Brussel en Londen zijn verder beschreven. De schrijver is hier en daar wat al te apodictisch, b.v. over zijn beweringen over de eind-examens, wat te veel Amerikaansch georiënteerd, waar een overmatig streven naar individualiteit aan 't licht komt, oorsprong van een aantal misdrijven, zooals Prof. Kandel van de Columbia-universiteit te New-York onlangs aantoonde.

v. L.

Dr. J. Waterink, **8622,**
DE PAEDAGOGIEK ALS WETENSCHAP. *G. J. A. Ruys, Zutphen,* 1932. (24×16.5). Deel IV: 131 blz. ing. *f* 3.—.
Met het vierde stuk is het eerste deel klaar van de breed-opgezette „Inleiding tot de Theoretische Paedagogiek". Klaar n.l. het deel, dat de Paedagogiek als Wetenschap behandelt in 655 bladzijden. Hier wordt de indeeling der paedagogische stelsels behandeld volgens berekenig of constructie: berekening is de inductieve weg, voornamelijk uit de feiten, of ook wel van uit de hulpwetenschappen der paedagogiek; met constructie bedoelt de schrijver den deductieven weg van uit de normen of grondwetenschappen. In Hoofdstuk XXI deelt hij de paedagogen in volgens de psychologische, sociologische en naturalistische school. Waterinck wijst er op, hoe de Hovre bij 't bespreken van de socialistische richtingen 'n fout begaat door Dewey en Natorp, Bergemann en Kerschensteiner in één adem te noemen. Wij zouden van onzen kant willen vragen waarom Kerschensteiner in hoofdstuk 21 wordt besproken en Dewey in hoofdstuk 22, terwijl de eerste toch maar uitwerkt, wat Dewey heeft opgezet. Hoofdstuk 22 geeft de paedagogische opvattingen die georiënteerd zijn naar de normenwetenschappen. Dat Jonas Cohn, E. Spranger, S. Stern, Dewey, Dilthey etc. hier moeten genoemd worden, is tamelijk duidelijk, van anderen is het weer niet zoo evident. Trouwens zouden na deze indeelingen anderen mogelijk geweest zijn. Eindelijk worden landgenooten behandeld: n.l. Kohnstamm, Prof. Hoogveld en Gunning. Punten, waarin hij het niet met de twee eersten eens is, worden aangegeven en bediscussieerd. Gunning wordt het laatst besproken, ofschoon hij wel de meest toonaangevende Nederlandsche paedagoog is. Maar hij oordeelt, dat de paedagogiek geen zelfstandige wetenschap is. Prof. Waterink zou hem willen noemen de universeel-christen-individualist. Met ons Katholieken verschilt Waterink in philosophie en dogma. Hij beschouwt en beredeneert alles van uit zijn eigen Calvinistisch standpunt. In ieder geval hebben we met de voltooiïng van dit vierde stuk een oorspronkelijk-opgevat werk over de Paedagogie als wetenschap niet duidelijk-uitgesproken levensopvatting.

v. L.

FRANSCH.

Henri Hello, Pr., **8623.**
CONSEILS. *Desclée de Brouwer & Cie., Paris, 1932.* (19×12) 276 blz.
Dit boek, het derde in de serie van „Problèmes d'Education", onder leiding van H. Pradel, wil leiding geven aan jonge priesters, die in de tegenwoordige jeugdbewegingen betrokken zijn. Zonder voorlichting staan ze hulpeloos tegenover doel en practijk der jeugdvorming. Hello, de schrijver van dit boek behoort tot de Congregatie van de Broeders van den H. Vincentius à Paulo, die zich heel bijzonder wijdt aan 't jeugd-apostolaat. Haar leiding en opvatting over jeugdwerken werd door Pius XI op een bijzondere wijze geprezen. 't Boek van Hello bevat vingerwijzingen voor de katholieke opvoeding vooral der patronaatjongens in Frankrijk. Na eerst aangetoond te hebben, hoe noodzakelijk het is, dat de jongens in die jaren krachtig geloovig moeten gevormd worden volgens de Encycliek van Pius XI over de opvoeding der jeugd geeft Hello zijn practische voorschriften heel eenvoudig volgens de leer der Kerk. Hij behandelt zóó het gebed, de dagelijksche communie, de godsvrucht tot den H. Jozef, tot de H. Maagd, tot het H. Hart, tot de H. Theresia, etc. etc. Zeer bijzonder raden wij iederen Patronaatsleider aan om eens goed te overwegen, wat hij zegt over onze moderne spelen. Hij gaat uit van 't beginsel van Paulus „Oefen u in godsvrucht, want lichamelijke oefening is van weinig nut, maar de godsvrucht is tot alles nuttig, omdat ze de beloften heeft van het heden en van de toekomst,. Zoo waar is ook, wat hij zegt over de geestelijke leiding in die jaren: alleen door verstandige leiding en voorlichting zal de jeugd in die jaren gered worden. 't Geheele werk is zuiver georiënteerd naar 't Katholieke levensdoel: niet alles kunnen we in Holland op den voet volgen, maar de geheele richting van 't werk kan ons zooveel leeren.

v. L.

DUITSCH.

Dr. K. Gaulhofer, **8624.**
Dr. M. Streicher,
KINDERTURNSTUNDEN. *Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien,* 1932. (24×16) 76 blz. ing. M. 3.—.
Een gezellig boek over 't turnen in het derde leerjaar. Dat derde leerjaar verschilt veel van de twee eerste, wat spel betreft. Er moet iets nieuws komen. Hier zijn 25 samenhangende oefenigen heel eenvoudig beschreven en Karel Reitschläger heeft 't boek met 80 teekeningen van deze turnoefeningen versierd. Aan 't slot van het boek staat een kort overzicht van al de turnoefeningen. Met behulp van dit werk kan de gymnastiekleeraar veel afwisseling brengen in de uren der lichamelijke oefeningen, en al die oefeningen tot een geheel vereenigen. Het spel zal echter onder flinke leiding moeten blijven staan. Voor onze gymnastiekleeraren een nuttig boek.

Pr.

Franz Kaaf, 8625.
Dr. Paul Westhoff,
DAS KATHOLISCHE BILDUNGSIDEAL UND DIE BERUFSSCHULE. *Verlag der Katholischen Schulorganisation Deutschlands. Düsseldorf,* 1931. (24×17) geb. M. 6.50.

Dit boek dankt zijn ontstaan aan een serie lezingen op de Catechetische Congressen te München in 1928, die de problemen van vakopleiding behandelden. Vooreerst was het maar bedoeld als een gedenkschrift over de vraag van 't godsdienstonderwijs bij vakscholen en voortgezet onderwijs. 't Is echter uitgegroeid tot een uitgebreid onderzoek over 't vormingsideaal dier scholen, zoo algemeen mogelijk. De zes lezingen samen zijn dus als een geheel gedacht. De eerste bijdrage, verreweg de voornaamste van Mgr. Dr. F. X. Eggersdorfer, behandelt breed het Katholieke Vormingsideaal en de Vakschool. Hij gaat na, wat de vakschool zijn moet, beschrijft de geschiedenis, de verdiensten van Kerschensteiner op dit punt, de Dintabeweging in Düsseldorf. (Deutsche Institut für technische Arbeitsschulung), de vakscholen in 't licht van 't Katholiek vormingsideaal: de vakschool als algemeene opvoedingsschool, de vakschool voor onontwikkelden, etc., etc. Wel valt het in deze breede ontleding der vakscholen op, dat met het stoffelijk welzijn op de eerste plaats wordt gezocht voor de leerlingen, maar de godsdienstige verdervorming en practische geloofsoefening op de eerste plaats.

De vijf andere bijlagen behandelen slechts bepaalde aspecten van het vakonderwijs of voortgezet onderwijs. Zoo behandelt F. Raaf het godsdienstonderricht op die scholen, Dr. P. Westhof de rechtstoestand, Dr. Bergman de vakschool en de economie, P. J. Kreuzberg 't voortgezet onderwijs op de dorpen en Dr. A. Wenger de vakscholen der meisjes. 't Is zoo een rijk boek geworden, dat wij niet in al zijn bijzonderheden kunnen overbrengen op onze vakscholen, maar dat toch op menig punt ons van nut kan zijn.

v. L.

Dr. Wilhelm Steinberg, 8626.
DAS PROBLEM DER SOZIALEN ERZIEHUNG. *E. Reinhardt, München,* 1932. (20.5×14) 146 blz. ing. M. 3.—.

Dit boek van Steinberg ontleedt de paedagogische opvattingen van Helvetius, Locke, Rousseau, Pestalozzi, Fichte, Herbart en Schleiermacher. Zóó vinden we deze klassieke paedagogen ongeveer in de meeste geschiedenissen der paedagogiek besproken. En daarvoor heeft hij deze paedagogische geschriften niet opnieuw uiteengezet. Maar Steinberg wilde vooral laten zien, in hoe ver hun opvattingen nog dienstbaar konden zijn voor de tegenwoordige sociologie en de sociale psychologie. Dat hij Locke in dit kader heeft willen behandelen, wiens beteekenis voor de volksopvoeding van zoo weinig beteekenis geweest, is niet goed te begrijpen: Waarom met de werken van Otto Willmann, waar heel wat meer te vinden was geweest voor de structuur der tegenwoordige maatschappij? Zoo zouden we gaarne andere namen gezien hebben in plaats van Rousseau of zeker meer critiek op diens vele sophismen. In ieder geval is het boekje een goed voorbeeld, hoe wij ook bij onze groote katholieke paedagogen sociologische strevingen kunnen aanwijzen.

v. L.

Dr. Hans Winkler, 8627.
SCHULEN IN IHREM GRUNDWESEN. *E. Reinhardt, München,* 1932. (23×16) 16 blz. ing. M. 0.80.

Deze brochure geeft eenige aanwijzingen voor het opmaken van een persoonsbeschrijving, b.v. van lichamelijke ontwikkeling, 't ouderhuis, verhoudingen tusschen opvoeders en leerlingen, verstand, gemoed, wil, zedelijke ontwikkeling, godsdienst, etc. Na deze lijsten volgen een paar voorbeelden van zoo'n persoonsbeschrijving. Deze lijsten kunnen natuurlijk alleen gebruikt worden, door hen, die wetenschappelijk gevormd zijn. Maar in de handen van zoo iemand kan het systematisch opteekenen van deze indrukken er zeker door vergemakkelijkt worden.

v. L.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Jo van Ammers-Küller, 8628.
DE APPEL EN EVA. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1932. (21×13) 320 blz.

De Appel en Eva van Jo van Ammers-Küller is een zeer handig ineengezette roman die slechts verschilt van de romans van C. en A. Williamson en dergelijke door een veel grootere pretentie. Het probleem immers waarover deze geschiedenis gaat, is allerjammerlijkst gesteld, de personen, die erin optreden zijn ronduit gezegd, sentimenteel en onmogelijk, en een goed gedeelte van de milieu-weergave is, op zijn minst gezegd, verbazend romantisch.

Men wordt kwaad op dit boek, men ergert er zich aan, maar...... men leest het toch uit. Niet omdat het blijk geeft, dat Eva het grootste gedeelte van den appel at, maar omdat er over een fantastische modezaak in wordt verteld, waar Puch van Doeveren-Coornvelt van een bescheiden positie op weet te klimmen tot leidster. Jaren geleden lazen we eens een boek, dat in het Hollandsch *Het Winkelmeisje* heet. Het boeide ons op dezelfde manier. Het was, als we ons niet vergissen, door de reeds genoemde auteurs C. en A. Williamson geschreven.

— C — *Jos. Panhuijsen.*

Ruby M. Ayres, 8629.
DE GELUKKIGE VROUW. Vertaald uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht* 1932, (17×11). 217 bl.

Als je een rijken echtgenoot getrouwd hebt, die je daarenboven op de handen draagt en je hebt overigens alles, wat de wereld slechts kan bieden, dan zou men toch wel kunnen denken, dat je een gelukkige vrouw bent. De vrouw uit *De gelukkige Vrouw* echter is niet gelukkig. Ondanks haar goeie man is ze verliefd op een huisvriend geworden, die voor de consequenties wegvlucht. Wanneer hij later in 't land terug keert, blijkt het vraagstuk nog gecompliceerder geworden. De z.g. gelukkige vrouw vat het voornemen op met hem te vluchten. Door 'n toeval mislukt dit plan, doch brengt wel den ongelukkigen echtgenoot op de hoogte van de feiten. Deze trekt het zich zoo aan, dat hij in verstandsverbijstering de straat oprent en het leven verliest bij een verkeersongeval. De ongelukkige gelukkige vrouw komt wel op vreeselijke wijze tot bezinning.

Een roman zonder veel pretenties, alhoewel onderhoudend geschreven.

— Bc — *S. J.*

Willy Corsari, 8630.
WIEK WINT. *Hollandia, Baarn,* 1932. (20.5×15). 275 blz.

De volwassen meisjes, waarvoor het is bestemd, zullen dit een eenig boek vinden. En ze hebben gelijk.

De geschiedenis van het flinke meisje, dat journaliste wordt aan een Engelsch krantje, in haar vak allerlei avonturen beleeft, in haar omgeving allerlei liefdesgeschiedenissen in goede banen leidt en zich zelf daarbij geheel vergeet, is geestig en vlot verteld. De manier, waarop alles ook voor Wiek in orde komt, is origineel van vinding.
Ook vakgenooten van de jolige en ijverige journaliste zullen dit werk met genoegen lezen om de natuurgetrouwheid, waarmee het wel en wee op een redactiebureau is uitgebeeld.
Om den luchtigen toon waarop in het begin over echtscheiding geconverseerd wordt, komt dit werk, als lectuur voor jongere meisjes, niet in aanmerking.
— **B** — *F. A. B.*

H. Courts-Mahler, **8631.**
VERLANGEN. Vertaald uit het Duitsch door A. Vuerhard-Berkhout. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1932. (14×9) 192 blz. geb. *f* 2.25.
In dezen roman behandelt de schrijfster den moeitevollen levensloop von een jeugdig menschenpaar, dat ofschoon gehuwd, door de omstandigheden geestelijk van elkaar verwijderd dreigt te worden. In de vrouw is het verlangen om haar man, die zij lief heeft, te behouden. Zij offert zich op. Zij tast den man aan in zijn karakterzwakte en geneest hem om samen een nieuw en gelukkig leven te beginnen.
Hier behandelt de schrijfster een geheel ander thema, dan zij bijna stereotiep in haar meeste romans bezigt en het boek wint aan verpoozing.
— **B** — *J. F.*

H. Courts-Mahler, **8632.**
VERBORGEN LIEFDE. Vertaald uit het Duitsch door A. Vuerhard-Berkhout. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1932. (14×9) 240 blz. geb. *f* 2.25.
De boeken van Courts-Mahler ofschoon opgebouwd uit altijd dezelfde romantische stof blijven wekken en ook dit boek zal het wel weer doen.
Een officierenfamilie, bestaande uit moeder, twee dochters en een zoon, verkeert in benarde financieele omstandigheden. De zoon, een luitenant, onbekend met deze omstandigheden, leeft als vroolijke Frans van het geld door zijn zuster verdiend. De jongste dochter krijgt een huwelijksaanzoek van een millionair, dien zij èchter niet liefheeft. Zij offert zich op voor haar familie.
Wie Courths-Mahler kent, zal begrijpen, dat het boek niet eindigt, voordat alle hoofdpersonen hun geluk gevonden hebben, zooals alle C. M's zonder eenig literair effect.
— **B** — *J. F.*

H. Courts-Mahler, **8633.**
ZIJN INDISCHE VROUW. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931. (20×13.5). 267 blz.
'n Courts-Mahler...... en verdere uitleg is overbodig. Met stoute schoenen heeft schrijfster ditmaal een trip over haar Germaanschen horizont heen naar Indië durven maken en laat daar haar onmisbare rijke graaf met een duistere Indische schoonheid, 'n danseres, aanleggen, die echter een gevaärlijke slang blijkt en daarom spoedig door hem gemeden wordt. Een andere Indische — 'n engel van 'n meisje, volgt haar op en treedt met hem in 't huwelijksbootje, fel gehaat door de afgewezen schoonheid. Het jonge vrouwtje heeft een ongeneeslijke ziekte onder de leden en sterft eraan; doch de danseres doet het voorkomen, dat de jonge man zijn vrouw zelf vermoord heeft door haar het „geneesmiddel" toe te dienen, dat zij hem gaf. Gevolg: wroeging en vertrek naar 't vaderland, om daar in de Beiersche bergen op 't voorvaderlijk kasteel vergetelheid te zoeken.
Daar komt het arme gravinnetje weer voor den dag, dat wij uit alle Courts-Mahler werken kennen. Dit weet den graaf weer geheel op te kikkeren en te overtuigen van zijn onschuld. Waarna er niets meer in den weg staat, om met hem voor goed gelukkig te worden.
— **Bc** — *S. J.*

Warwick Deeping, **8634.**
DE WEG. Vertaald uit het Engelsch door Claudine Bien-fait, *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1932. (18.5×12.5) 443 blz. ing. *f* 2.90, *f* 3.75.
Een gezellig, ofschoon wat lang uitgesponnen verhaal over de „wereld op wielen", het auto-verkeer, zooals dat aan den dag langs den weg suist om en passant in een theeschenkerij, bestierd door een levendig, altijd bezig en zorgzaam mevrouwtje en twee levenslustige dochters, wat te gebruiken. In de buurt van die theeinrichting woont een natuur-minnend oudstrijder, een man met gezonde en degelijke ideeën en met een milde belangstelling voor het nieuwe.
Hoe één der beide levenslustige en moderne, jonge theeschenksters, door een ongeluk en lange bedlegerigheid getroffen, zich tot een minder moderne, maar verstandiger levensopvatting bekeert, en de vrouw van den oudstrijder-tuinier wordt, is de draad, welke deze gemoedelijke geschiedenis tot een graag gelezen roman maakt.
De vaak met groote vrijmoedigheid aangesneden problemen, maken dit boek niet voor eenieder geschikt.
— **Bc** — *F. A. B.*

A. den Doolaard, **8635.**
DE WILDEN VAN EUROPA. *E. M. Querido, Amsterdam,* 1932. (20×12) 157 blz.
De Wilden van Europa is een verzameling zwerfverhalen, het is een beschrijving van de tochten, ondernomen door A. den Doolaard door de uithoeken van Europa onder de „menschen zonder boord", de wilden. Het is journalistiek werk voornamelijk zonder eenige, grootere pretentie, maar boeiend van het begin tot het einde, geen uitweidingen, geen overbodige détails vindt men er maar in zijn beknoptheid is het nu en dan van een verrassende plastiek en zeldzaam pittoresk. Door dit ongedwongen vertellen van velerlei avontuur vaart bovendien een betooverende hartelijkheid, de hartelijkheid van den zwerver, die de wereld en de menschen liefheeft en hen onbevangen tegemoet treedt, daarom nog te meer leest men dit boekje met bizondere belangstelling en genoegen.
— **B** — *Jos. Panhuijsen.*

Mignon G. Eberhart, **8636.**
HUNTING'S END. Vertaald uit het Engelsch door J. J. A. Houhart. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1932 (14×8.5) 350 blz. ing. *f* 2.15, geb. *f* 2.90.
Deze schrijver is de winnaar van den Scotland Yardprijs 1930 en hij weet inderdaad een verhaal te schrijven een detective-story, dat boeiend is en anders dan de vele soortgelijke boeken, die er verschijnen. Alle personen die jaren geleden aanwezig waren, toen Hubert Hingery werd doodgeschoten zijn ook thans weer als gasten op Hunting's End, het eenzame jachthuis in de woeste streek van Michigau. Zij kwamen omdat de dochter van den doodgeschoten man, die den dader ontdekken wil, hen had uitgenoodigd. Onder hen is de detective Lance O'Leary en zijn helpster, zuster Keate.
Den eersten nacht reeds, dat het gezelschap zich

in het ingesneeuwde huis bevindt, wordt een van het gezelschap gedood, den volgenden dag volgt de tweede en nog meer slachtoffers zouden zijn gevolgd, indien niet de detective en zijn helpster den dader ontdekte. Hoe hij dit doet, verhaalt de schrijver ons in het boek, dat men niet in handen moet geven van jongeren met licht ontvankelijke zenuwen.
De spanning blijft tot de laatste bladzijde.
— **B** — *J. F.*

Jackson Gregory, **8637.**
DE ZILVEREN STER. Vertaald uit het Engelsch door J. G. H. van der Bovenkamp Jr. *Philip J. Kruseman, Den Haag,* 1932. (12×10) 300 blz. ing. *f*,2.25
Een klein stadje in Californië is ten prooi aan misdadige elementen, die zoo bruut optreden, dat de bevolking besluit een nieuwen sheriff te kiezen. Door omstandigheden valt de keuze op een persoon, die juist even tevoren is gedood.
Vargas een hoofdman der bandieten zegt gekozen te zijn, doch deze meening wordt bestreden door een zekeren Cody, die dan ook optreedt als sheriff.
Een jongeman Tod Harpe staat aan de zijde van Vargas. Zijn zuster Corinna doet een beroep op Cody om Tod van den ondergang te redden.
Deze stof is verwerkt in een aardigen roman met een goed einde. Dat dergelijke wild-west verhalen in de smaak vallen, blijkt wel uit het feit, dat Gregory de laatste jaren reeds 20 dergelijke boeken schreef.
— **B** — *J. F.*

Vsevolod Iwanow, **8638.**
PANTSERTREIN 1469 EN PARTIJGENOOTEN. Vertaald uit het Russisch door Else Bukowska. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1932. (19×12) 256 blz. ing. *f* 2.75.
Deze twee novellen toonen eens te meer wat er, naast alle waardeerbare technische hoedanigheden aan de moderne literatuur in Rusland ontbreekt. Zij zijn een weergave, fel en zakelijk, van het uiterlijk gebeuren, in al hun gebrokenheid vormen ze toch een geheel, waarin een zekere spanning zit, zij houden de aandacht geboeid, juist door de uiterste soberheid, waarmede de eigenlijk schokkende geschiedenis wordt medegedeeld. Maar de waarneming van den auteur, op zettelijk of onopzettelijk, is zeer beperkt. Deze catastrofische verhalen missen de catastrofe, omdat ze de emotie missen. Ondanks hun moderne beeldvorming zijn ze absurd naturalistisch, de mensch erin is alleen een klasse-wezen, geen individu. Naarmate men verder leest wordt het gevoel van leegheid, dat uit deze détailrijke kroniek opstijgt sterker. Prachtig geschreven, de aandacht zeer zeker waard, is dit werk toch te beperkt van inzicht, om geheel te bevredigen.
— **Bc** — *Jos. Panhuijsen.*

C. M. H. Jansen-Ribbius, **8639.**
HET STUURLOOZE SCHEEPJE. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht.* 1931. (17×11). 195 blz.
Onlangs heeft Henri Borel er in een boekenhalfuurtje voor de radio op gewezen, dat de meeste van de zwoele, erotische, meermalen bewust pornografische romans van den laatsten tijd door vrouwen geschreven zijn. Inderdaad een zeer veeg teeken des tijds, zoowel in het binnen- als in het buitenland. En een tweede bijzonderheid die hierbij aanstonds moet vermeld worden is, dat de beromantiseerde zedeloosheid zich gewoonlijk afspeelt in deftig milieu. Doch dan is het niet de vulgaire zinnelijkheid van een fabrieksmeid en een daglooner in een korenveld, doch dan is het een „zieledrama" een „levensconflict" van übercultievierten", waarbij de standing wordt opgehouden door een vloed van gezwollen voorstellingen, van uitheemsche woordjes...... kortom, het is de meest vulgaire erotiek pasklaar gemaakt voor het boudoir.
C. M. H. Jansen-Ribbius heeft een dergelijk romannetje onder den niets en toch alles zeggenden naam van *Het stuurloos scheepje* het levenslicht geschonken. Dat stuurloos scheepje is vermoedelijk het achttienjarig meisje, dat reeds op het gym heuschelijk verloofd is en welhaast trouwen gaat, door een vrouwenjager echter enkele weken voor den huwelijksdag wordt gekaapt (in de meest letterlijke beteekenis), tenslotte met hem trouwt en na de felste ontgoochelingen weer scheidt. Ieder zweempje moreele critiek, laat staan christelijke tendenz, ontbreekt. 'n Echt boudoirromannetje voor het modere heidendom.
— **D** — *S. J.*

Albert Londres, **8640.**
UIT HET BAGNO ONTSNAPT. *De Arbeiderspers, Amsterdam.* 1932. (19×13). 143 blz.
Albert Londres was een bekwaam journalist, een meester in de actueele reportage. Tot zijn dood is hij sensationeel gebleven. De zinkende Fransche stoomer Philiparr heeft hem immers mede in de golven gezogen. Veel heeft zijn vaardige pen beschreven. Kwesties, die in 't brandpunt der belangstelling stonden wist hij uit te buiten voor zijn krant en wist daarmee niet alleen de nieuwsgierigheid van een duizendkoppig lezerspubliek, doch ook de documentatie over menschen en dingen te dienen.
Dat Londres er als de kippen bij was, om de wederwaardigheden van Dieudonné op te teekenen, toen deze — als lid van de bende Bonnot al dan niet rechtvaardig naar Cayenne gedeporteerd — vandaar ontvluchtte, behoeft geen betoog. Op onderhoudende wijze heeft Londres deze ontvluchting beschreven en daarmee een zeer goed idee gegeven van wat Cayenne eigenlijk is.
— **Bc** — *S. J.*

Herman de Man, **8641.**
DE KLEINE WERELD. *Nederlandsche Keurboekerij,Amsterdam,* 1932. (21.5×16) 250 blz. ing. *f* 2.90, gecart. *f* 3.90.
Deze nieuwe roman van den bekenden schrijver is welbeschouwd geen roman, het is slechts een opeenvolging van verschillende avonturen, die twee schooiers, Chef en Jochem, meemaken op een dagreis tusschen Cabauw en IJsselstein. Wel tracht Herman de Man een enkele keer door deze velerlei lotgevallen naar een geheelbeeld, maar hij slaagt daarin zeker niet volkomen. Het boek lijkt wat al te veel op maakwerk, nu en dan bewondert men de handigheid en de vindingrijkheid van den auteur, maar ten slotte voelt men zich toch een weinig teleurgesteld. Iemand, die een boek als *Het Wassende Water* schreef, kan beter.
— **Bc** — *Jos. Panhuijsen.*

Robert van Passen, **8642.**
PEPELTJE. *Hollandia, Baarn,* 1932. (20×13.5 154 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.75.
„Pepeltje" is een lief, door den voorspoed verwend meiske, dat ook een dapper meiske blijkt, als de tegenspoed al dat voorspoedige wegneemt. De wereld van kantoormenschen, waarin de schrijver het meisje terecht laat komen, is wel wat héél erg boos en Pepeltje zelf wel wat héél erg lief.
Het is een mooi verhaal in een enthousiast, lyrisch

proza. Alleen is het wat te droomerig, staat het te ver van de werkelijkheid.

— **A** — *F. A. B.*

Margareth Pedler, **8643.**
SMEULEND VUUR. Vertaald uit het Engelsch door Mevr. A. Vuerhard-Berkhout. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1932. (14×9) 290 blz.

Het verhaal van de liefde van een jong meisje, levenslustig, sportief, dat zich door haar belofte gebonden acht aan haar verloofde, van wien zij echter niet meer houdt. Haar liefde gaat uit naar een ander, een man, dien zij toevallig ontmoet. Zij vermoedt echter bij hem een verleden, dat haar zou beletten met hem in het huwelijk te treden. Nadat vele misverstanden uit den weg zijn geruimd komt het happy-end.
Een boeiend, prettig geschreven verhaal.

— **B** — *J. F.*

E. Philip-Oppenheim, **8644.**
WEE DE ZONDAARS. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1932. (13×9.5) 238 blz.

Een vrij onsamenhangend verhaal van misdaden, vechtpartijen en geheimzinnigheden. Een mysterieuze jongedame, die als bar-girl fungeert doch een society-dame is. Een Amerikaansch schilder, die liefhebbert als detectieve. Een Iersch journalist, die het avontuur en de whisky bemint. Speelbanken. Roulette-schandalen. Een serie-moorden. Overvallen in het gebergte.Een prins, die internationaal oplichter blijkt te zijn. Zie hier eenige ingredienten, waarmee Oppenheim deze cocktail van misdaad, bedrog en ontmaskering samenstelt.
Maar omdat Oppenheim de mixer is, die een straffe cocktail weet te brouwen, is alles spannend en boeiend. Zij, die van dergelijke lectuur houden, zullen er van genieten.
Men late het werk echter uit handen van jeugdige personen.

— **Bc** — *J. F.*

Jozef Simons, **8645.**
MASTENTOPPEN. *St. Norbertus boekhandel, Tongerloo-Antwerpen,* 1932. (20×15.5) 282 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.80.

Een bundel alleraardigste verhalen, die stuk voor stuk wel weinig om 't lijf hebben, maar zich toch alle aangenaam lezen laten, omdat ze zoo argeloos en tevens zoo meesterlijk, zoo smakelijk en opgewekt verteld zijn.
Ze doen denken aan oolijke vertel-verhalen van een Fritz Reuter, vooral die historietjes, waarin met den Waalschen adel zoo fijntjes den draak gestoken wordt.

— **B** — *F. A. B.*

L. Snoek, **8646.**
WRAKHOUT. *Hollandia, Baarn,* 1932. (20×14) 196 blz.

Het geven van dezen roman, hoewel niet verbijsterend oorspronkelijk, is in zich vrij boeiend, het had iets kunnen worden, indien de auteur over meer talent en een persoonlijker stijl beschikte. Nu is deze geschiedenis van een pathologisch aangelegden pensiongast, die tenslotte de pensionhoudster vermoord, een nu endan eentoonig en over het geheel vrij leeg verhaal geworden, zooals er zooveel zijn.

— **Bc** — *Jos. Panhuijsen.*

Anton Thiry, **8647.**
DE HOORN SCHALT. *Em. Querido, Amsterdam.* 1932. (20×12) 333 blz.

Wie op een gemakkelijke en amusante wijze eenig idee wil krijgen, van wat er sinds den oorlog gaande is in Vlaanderen, kan in het nieuwe boek van Antoon Thiry iets van zijn gading vinden. Deze roman van het gezin der Storme's, speelt zich tijdens den oorlog af in een Brabantsch stadje en achtereenvolgens neemt men er kennis van de verschillende richtingen in het Vlaamsche politieke leven, hoort men er spreken over het activisme, den Raad van Vlaanderen, defrontpärtij. Voor de Vlaamsche beweging en voor hen die een goed idee van die beweging willen krijgen is dit boek zeker niet zonder belang, als lectuur is het dan ook te waardeeren, maar als product van letterkunde is het minder geslaagd dan wát men tot dusver van Antoon Thiry gewoon was.

— **A** — *Jos. Panhuijsen.*

Anton Thiry, **8648.**
GASTEN UIT HET HUIS TEN HALVEN. Geïllustreerd. *Davidsfonds, Leuven,* 1932. (13.5×9). 167 blz.

Deze bundel schetsen behoort niet tot het meesterwerk van Thiry. Vermoedelijk zijn ze ook niet als zoodanig bedoeld. Het zijn meer pennekrassen over volkstypen uit het vlaamsche land. Zij zijn scherp geteekend, (Michel de dorps-journalist), burleske (Pinnete) en fijn gevoeld (Nelleke).
Wij bevelen ze gaarne ter lezing aan.

— **B** — *J. F.*

Astrid Väring, **8649.**
NACHTVORST. Vertaald uit het Zweedsch door M. J. Molanus-Stamperius. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht.* 1932. (20.5×15). 320 blz. ing. *f* 3.50, geb. *f* 4.90.

Een ernstig boek, een scherp geteekend levensbeeld van het armoedig bestaan van Zweedsche boeren in het Noorden, in Västerbotten, waar de nachtvorst den rijpenden oogst bedreigt en alleen een sterk, schier Oud-Testamentisch Godsvertrouwen de menschen in honger en ellende staande houdt.
Het schetst, — dit boek, —het leven van J. Mats, wiens jeugd zonder zon was, en wiens ouders en zusjes door een ontzettend ongeluk worden getroffen. Heel jong al verliest hij het geloof in God en wordt een in zichzelf gekeerd en somber mensch, die hard werkt en eindelijk door een tragisch verloopen liefde gebroken en vermurwd wordt.
Het volksgeloof en de gebruiken van dit hooge Noorden van Zweden, zijn uitnemend in deze roman vervlochten, terwijl als zwaar dreunende orgeltonen de verzen uit den Bijbel het diep ernstig verhaal van leed en liefde begeleiden.

— **Bc** — *F. A. B.*

R. de Wachter, **8650.**
POLIENEKEN DENKEL. *„De Spieghel", Amsterdam,* 1932. (19×13) 126 blz.

R. de Wachter heeft een zeldzaam goede boerengeschiedenis geschreven, een geschiedenis, niet zonder humor en rake typeering, maar die toch ook naar iets diepers tracht dan in den gemiddelden Vlaamschen roman het geval placht te zijn. Het leven van Polieneken, haar zorgen, haar verdoken gevoelens voor haar man en haar zoon, haar vroomheid, zuiver en oprecht, zijn opmerkelijk goed weer gegeven. In het einde, als door een toeval, de zoon toch nog aanwezig is bij het sterven van Polieneken, wordt met zeer sobere middelen een schoone, dramatische span-

ning bereikt en de uiteindelijke bekeering van Pol wordt niet alleen volkomen aanvaardbaar, maar ook prachtig menschelijk en zonder de minste overdrijving gebeeld.
— **Bc** — *Jos. Panhuijsen*

Edgar Wallace, **8651.**
DE RUBBERBANDIETEN. Vertaald uit het Engelsch door Homo Sum. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (14×10). 241 blz. ing. *f* 1.25, geb. *f* 1.90.

De „Rubberbandieten" is een roman van het bekende Wallace-type. De schrijver laat zijn lezers heele reeksen avonturen beleven, die onmiskenbaar spanning bezitten en dan ook den liefhebber van dergelijke lectuur boeien zullen. Bovendien heeft hij er de geschiedenis ingelascht van een jong meisje, dat in een misdadig milieu leeft, waaruit zij door een detectieve gered wordt. Zij blijkt bovendien uit een geheel andere omgeving te stammen. Aangezien zij de inzet is van een groote erfenis, wordt zij voor den lezer des te interessanter.
— **B** — *J. F.*

Henri van Wermeskerken, **8652.**
TROPISCHE ZOUTWATERLIEFDE. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1931. (20×14). 240 blz. ing. *f* 3.25, geb. *f* 3.90.

Een onmiskenbaar talent is hier aan een minderwaardig boek verknoeid. Een heele roman met niets dan bittertafelgrapjes over menschen, die zich aan boord van een schip, dat naar Indië vaart, vervelen en allerlei min of meer schuldige slippertjes ondernemen. 't Is mogelijk, dat het er aan boord wel eens lichtzinnig toegaat, maar of dan een boek en nog wel zoo'n grinnikerig, gnuivend boek over geschreven moet worden, is een heel andere vraag.
En toch heeft de schrijver talent en is hij één der weinige Nederlandsche auteurs, die sfeer kunnen scheppen. Heel goed zijn de bladzijden, waarin hij die rondwoekerende onrust beschrijft, als er van boord een passagier is verdwenen.
— **C** — *F. A. B.*

FRANSCH.

R. Delavignette, **8653.**
LES PAYSANS NOIRS. *Librairie Stock, Paris.* 1931. (19×12). 224 blz. Ffr. 12.—.

Dit boek heeft den prijs voor koloniale litteratuur verkregen. 't Is dien waard. Als verhaal is het heel eenvoudig. Het schetst het leven in den Soedan gedurende twaalf maanden. In een zachten, teederen toon spreekt deze man van ervaring over de moeilijkheden van de inboorlingen en over het harde leven der weinige Europeanen in deze Fransche kolonie. Hier is een man met een hart aan 't woord.
— **B** — *Vincent Cleerdin.*

François Mauriac, **8654.**
COMMENCEMENTS D'UNE VIE. *B. Grasset, Paris,* 1932. (17×11.5). 130 blz. Ffr. 9.—.

Men zal in deze jeugdherinneringen van François Mauriac gemakkelijk den auteur terugvinden van *Le baiser au Lépreux, Le Désert de l'Amour, Therèse Desqueyroux* en andere van zijn romans: want het slot bestaat niet meer uit herinneringen ,maar streeft naar de levenswijsheid, die eruit te halen valt, legt diepere gronden open, die voor het verdere leven moed en berusting geven. En dit is hetzelfde inzicht in het leven als dat wat tot uiting komt in zijn romans, doch nu toegepast op een gedeelte van wat hij zich uit het eigen leven herinnert. Het is zijn eerste, doch, naar hij meedeelt, ook zijn laatste werk van dien aard. Eensdeels omdat een auteur het meest van zichzelf geeft in zijn romans, anderdeels omdat het beeld, dat hij al schrijvende van zichzelf gevormd heeft, niet adaequaat is aan dat wat werkelijk in hem geleefd heeft. Het gebrek van alle kunst, dat het een hiaat laat tussen ideaal en uitbeelding, of een handige bescheidenheid: we moeten dit in het midden laten.
— **B** — *G. v. R.*

Comtesse Prozor, **8655.**
EBBA DE WREDE. *Editions de la Revue Mondiale, Paris,* 1931. (19×12). 267 blz. ing. Ffr. 12.—.

Ebba de Wrede is een vrij zonderling personnaadje en de roman van haar leven is een vrij zonderlinge roman. Dat wil echter niet zeggen, dat hij bizonder oorspronkelijk is want dat is hij zeer zeker niet, er zijn weinig zaken zoo banaal, op de wereld, waarin wij leven, als ongezonde exaltatie en daar loopt deze gefingeerde biografie van over. Ebba de Wrede is een vrouw met een zeer liefdevol gemoed, zij vervalt van de eene ongeoorloofde verhouding in de andere, maar de onzedelijkheid van een dergelijk bestaan ontgaat haar de liefde, waarover ze blaat, verontschuldigt alles. Het is in het geheel niet verwonderlijk, dat aan het einde van het boek, als Ebba sterft, een religieus motief verschijnt en dat op die wijze in theosophisch getinten onzin naar een rechtvaardiging getracht wordt voor een verworden, nutteloos leven. Een boek, waarvan men lezing ontraden moet.
— **D** — *Jos. Panhuijsen.*

DUITSCH.

Eugen Prik, **8656.**
ZIOS REGIERE. *Paul Knöthe Verlag, Nieschütz, Meissen.* 1932. (13×19). 486 blz.

De sociale en economische wereldstructuur dreigt in stukken uiteen te barsten. Alle mogelijke stelsels hebben gefaald. Het oude parlementarisme is vermolmd. Het socialisme heeft niet gebracht wat het met zooveel mooie leuzen en schreeuwende spandoeken heeft beloofd. De wereld wordt geregeerd door dividenden en beursmanipulaties. Regeeren is een zaak, politiek is een zaak, de oorlog is een zaak. De stimulans van alles is het egoïsme. De machine heeft den mensch op zij geschoven, de machine met haar valsche blinkende raderen,haar jachten en lawaai. De mensch is gedegradeerd tot een gerationaliseerde slaaf. Aandeelen stijgen en dalen. Hausse en baisse volgen elkaar op, gedirigeerd door eigenbelang. De band naar het leven wordt slapper, echtscheiding is het gewone verschijnsel geworden, dat op het huwelijk volgt. De moraal verzinkt. Men sjachert met godsdiensten en geloofsstellingen.
Temidden van dezen chaos staat Salustra op, de wereldhervormer, dien de schrijver schept ten voeten uit, volkomen. Werkelijk slaagt Salustra erin de wereld te hervormen. Hij komt aan het hoofd te staan van een Bond van Landen. Ziehier eenige zijner maatregelen: Slechts aan den Staat is kapitaalvorming toegestaan. De banken worden ingericht in het belang van het geheele volk. Eigendomsdelicten worden streng gestraft. Dwangarbeid is de vergelding voor den misdaad. Elk individu is verplicht zijn verdiensten ook inderdaad te verteeren. Elk jaar wordt nieuw bankpapier uitgegeven en vervalt het oude. Nietverteerd kapitaal vervalt aan den Staat. Speculatie is verboden. De bedrijven zijn onderworpen aan regeeringscontrole. Hierdoor brengt Salustra het land tot ongekenden bloei. Toch is ook hem niets mensche-

lijks vreemd. Hij is gewikkeld in een boeiende liefdesaffaire met een vrouw, die hem steunt in de zware opgave, die hij zich heeft gesteld.
Dt boek, dat met onmiskenbaar meesterschap en met groote kennis van sociale en economische begrippen werd geschreven, is hoogst interessant, leerzaam en onderhoudend.
Zooals men begrijpen zal, zijn er vele theorieën in verkondigd, die voor tegenspraak vatbaar en zelfs beslist verwerpelijk zijn. Aangezien dit boek toch alleen gelezen zal worden door meer ontwikkelden, is zulks geen bezwaar. Het verhoogt zelfs de aantrekkelijkheid, omdat men er dan als vanzelf toe komt zijn aandacht te verscherpen en dit boek, als het ware, bestudeerend te genieten.
Voor ontwikkelde volwassenen bevelen wij het gaarne aan.
— **Bc** — *J. F.*

ENGELSCH.

James Huneker, **8657.**
PAINTED VEILS. *Werner Laurie., London,* 1930. (19×13). 300 blz. geb. Sh. 7/6.
Ulick Invern is een buitengewoon onsympathiek man en zijn avonturen zijn allerminst stichtelijk. Het is wel wonderlijk, dat de criticus James Huneker zulk een onmogelijken roman heeft kunnen schrijven, in zulk een geaffecteerden stijl en met zoo'n opeenvolging van would-be diepzinnigheden. Absoluut ongeschikt.
— **D** — *Jos. Panhuijsen.*

Miles, **8658.**
THE GAS WAR OF 1940. *Eric Partridge, London,* 1931. (19×13). 302 blz. geb. Sh. 7/6.
Er is een tijd geweest dat de „oorlogsboeken" het meest begeerde leesvoeder waren voor de groote massa. Nu schijnt de tijd van de „anti-oorlogsliteratuur" te zijn aangebroken en de letterkunde schijnt de rol van de volksvertegenwoordigers te Genève te willen aanvullen met het afschilderen van allerhande tafereelen die de wereld moeten voorstellen zooals ze binnen afzienbaren tijd zijn zal als het oorlogsgevaar niet van de lucht verdwijnt. We wezen vroeger reeds op het boek van W. Salisbury waarin hij den gesocialiseerden toekomststaat afbeeldde. (No. 6273). In het onderhavige werk geeft de schr. ons een voorafbeelding van wat de toekomende gas-oorlog zijn zal. Het boek is geschreven in den vorm van revelaties die door een vader, den eersten dictator van Groot-Brittanië, opgeschreven worden voor zijn zoon en welke hij pas zal mogen lezen als hij 21 jaar oud zal geworden zijn. De meest fantastische droomerijen van Wells, Jules Verne e.a. verdwijnen bij deze beschrijving in het niet. Het werk begint zeer pakkend, omdat het spreekt over de dingen die we heden ten dage beleven en die zeer raak worden weergegeven al werden ze al een poosje geleden gefantaseerd. Doch het heele realistisch relaas is tevens doorspekt met goeden humor, die in ander werk te veel ontbreekt. En als we op de laatste pagina zijn hebben we den indruk te ontwaken uit een nachtmerrie die ons het angstzweet heeft doen uitbreken. Voor liefhebbers van sensatie lectuur is dit boek een kolfje naar hun hand. Doch het is tevens een arsenaal voor de anti-oorlogsgezinden. En juist daarom moest het veel lezers trekken. De stijl is origineel en de weergave der feiten is zoo sprekend als het relaas van een werkelijke ooggetuige zijn kan. Er komen tevens veel blz. in met sprankelenden dialoog al is die dan ook in patois geschreven. Doch dat is geen bezwaar voor het genieten van de lectuur als dusdanig. Moraliter gesproken is het boek eerder negatief. Er wordt geen heelmiddel gegeven voor de menschelijke kwalen die deze ramp te voorschijn roepen. Zelfs God schijnt er weinig aan te kunnen doen dat de zaken zoo ellendig verloopen. Doch agressief ongodsdienstig is het werk niet en het amoreele is geen bezwaar voor een aangename verpoozing met dit gruwelijk toekomstbeeld.
— **Bc** — *Dr. Raph. Kreemers.*

Frank H. Shaw, **8659.**
ATLANTIC MURDER.*Elkin Mathews and Marrot, London,* 1931. (13×20). 297 blz. geb. Sh. 7/6.
Een detective-roman zonder detective, maar desniettemin vrij verdienstelijk. Moord volgt moord aan boord van het stoomschip „Ligerian", benauwenis en ontzetting stijgen met het vorderen der reis en nog steeds slaagt de kapitein niet om den dader te vinden. Tot hij eindelijk een spoor vindt, en een onvoorzichtigheid den moordenaar noodlottig wordt.
— **Bc** — *Jos. Panhuijsen.*

W. Somerset-Maugham, **8660.**
THE MOON AND SIXPENCE. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1932. (16.5×11.5). 286 blz. ing. M. 1.80.
Dit boek is geen tooneelstuk zooals Prof. De Backer onjuist beweerde in *D. W. & B.* (Jan. '32) doch wel een roman. En het verscheen niet in 1926 doch in 1919, één jaar dus na dat andere werk dat handelde over het artistenleven te Parijs: *Tarr* door W. Lewis, het vorig jaar gerecenseerd door ons (7964). Wel heeft het de stof geleverd voor het tooneelstuk *The Breadwinner* van 1930 door Maughan geschreven. Zoowel het tooneelwerk als de roman zijn de mannelijke tegenhangers van Ibsen's *Poppenhuis* waarin het probleem van de persoonlijke vrijheid wordt uitgewerkt zooals reeds te voren gedaan werd door E. Gosse in zijn *Father and Son,* S. Butler in zijn *The way of all Flesh,* e.a. Het gegeven is het volgende: Charles Strickland, heeft zeven gelukkige jaren bij zijn vrouw en zijn kinderen doorgebracht. Op eens verlaat hij echtgenoote en kroost om naar Parijs te trekken en zich daar uitsluitend te wijden aan de schilderkunst. Hij komt daar in aanraking met den Hollandschen schilder Dirk Stroeve wiens vrouw op Strickland verslingerd raakt en met hem gaat samenwonen. Ze brengt zich niet lang nadien door vergif om het leven. Dan vinden we den schilder terug in Marseille waar hij ruzie krijgt in een herberg en er niets beter op weet om aan de wraak van zijn vijand te ontsnappen dan als maat op een schip te vertrekken naar Australië en van daar uit reist hij naar het eiland Tahiti waar hij, evenals Laurids Bruun's Van Zanten volledig met de wilden meeleeft, zelfs trouwt met een inlandsche vrouw, en ten slotte aan melaatschheid sterft.
Het is duidelijk dat de schr. hier het leven en streven heeft willen weergeven van den schilder Gauguin, en onder den schuinaam Dirk Stroeve vermoeden we ook een andere bekende Hollandsche persoonlijkheid uit Gauguin's tijd te Parijs. Doch het boek is meer dan dit. Het is ook een heele brok autobiographie. Maughan is niet alleen dokter en heeft dus heel wat medische ervaring, die hem hier te pas komt, hij verbleef langen tijd in het schilderskwartier te Parijs en reisde ontzettend veel. En al wat hij zoowel te Parijs als op zee heeft meegemaakt, is hem in dit werk tevens uit de pen gevloeid. Het meesterlijke van dit boek berust niet alleen in het getrouwe weerspiegelen van het levensleed van zijn hoofdheld, Gauguin, het is ook in de heel vele á parte's die er niet voor evenveel tusschen door zijn gegooid doch die

met de hoofdstof een schitterend geheel uitmaken. Al de personen die hier voor het voetlicht worden gebracht zijn levende werkelijkheden en ieder van hen vervult zijn rol nevens de hoofdrol om van terzij licht te werpen op schaduwkanten. Moraliter gesproken moeten we nadrukkelijk wijzen op heel wat naturalistische stukken in dit boek en het zedelijk leven van zoowat alleman is noch min noch meer afschuwelijk. De schr. had b.v. heel gevoeglijk, zonder in iets zijn verhaal te schaden die passages over sommige gedeelten van Parijs en Marseille terzij kunnen laten. Het is werkelijk jammer dat ze erin zijn precies gelijk in het andere werk van Maughan dat we onlangs bespraken: *Cakes and Ale* (8487). Liefhebbers van echte kunst en van schilderkunst in het bijzonder hadden hier anders een kolfje naar hun hand gehad met die honderden mooie aphorismen die er te hooi en te gras in liggen verspreid.
Wat nu het nemen van werkelijke personen als thema voor een roman betreft, als men het doet zooals Maughan, namelijk op een sympathieke en begrijpende manier, kunnen we daar niets op tegen hebben. We vinden echter dat men in den laatsten tijd te veel van den roman naar de autobiographie en de biographie overloopt. Getuige daarvan o.m. het boek van W. Lewis *The apes of God* waarin de Sitwells worden uitgebeeld; het boek van Middleton Murry: *Son of Woman* met D. H. Lawrence als hoofdpersoon; *Pending Heaven* van Gerhardi, waarin hij, naar zijn eigen getuigenis in zijn autobiographie, zijn besten vriend Hugh Kingsmill in den hoofdpersoon heeft uigebeeld; *Point counter Point* van Aldous Huxley waarin de schr. met een als X-stralen doorvlijmenden haat van zijn vijanden afmaakt onder den naam „Burlap" en ook D. H. Lawrence ten tooneele voert onder den naam „Rampion". Getuige daarvan verder het jongste tooneelstuk van Lionel Britton waarin deze Bernard Shaw op de planken doet verschijnen. Dit gebeurt niet alleen in Engeland en is ook niet iets specifieks van onze dagen. In Frankrijk heeft b.v. M. Proust Anatole France gekozen tot model voor zijn *Bergotte* en als we een beetje teruggaan in de Engelsche literatuur zien we daar dat H. G. Wells een heele polemiek aan de hand heeft gehad met zijn boek *The new Machiavelli* waarin hij Balfour en de Webbs onder handen genomen had met fictieve namen; we weten dat Meredith in zijn *The tragic Comedians* de heele liefdeshistorie van Lasalle verwerkt heeft; dat Fielding levende personen als model nam voor de helden van zijn boeken o.m. zijn *Parson Adams* en dat Ch. Bronte zoo weinig relaties en kennissen had dat haast elk van haar personen de een of andere figuur was uit haar onmiddellijke omgeving. Ook Walter Scott heeft men er indertijd een verwijt van gemaakt dat hij in een van zijn boeken bij het beschrijven van een afsterven het sterfbed van zijn eigen vader als voorbeeld zou hebben genomen.
Doch vooral in den laatsten tijd is het overduidelijk dat een overdreven zucht naar realisme de schrijvers belet toestanden of personen te behandelen die ze niet zeer intiem kennen. Waar dat op den duur naar toe moet gaan, weten we niet doch we vermoeden dat binnen afzienbaren tijd, zooals A. Wellings zegt in *The Bookman*, bij een mogelijke vergadering van de een of andere P.E.N.-Club, wachten aan de ingangsdeuren zullen worden gezet, om de genoodigden te verzoeken stokken en andere aanvals- en verdedigingswerktuigen in de kleedkamer te laten, opdat achter de groene tafel enkel literaire en geen persoonlijke dingen zouden worden afgehandeld. Ook de literatoren mochten dus tegenwoordig wel een beetje aan „algemeene ontwapening" denken en er wat minder op uit zijn elkander wapens tegen elkaar aan de hand te doen.

— C — *Dr. Raph. Kreemers.*

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

Jac. Ballings, **8661.**
'T PASTOORKEN EN DE ARME MAN...... Tooneelschets in één bedrijf. *Jos. Janssens, Antwerpen,* 1932. (20×13). 23 blz. *f* 0.50.

Ballings heeft met deze gevoelig geschreven schets goed werk geleverd. Elke tooneelclub, welke over vier goede heerenkrachten beschikt, kan er eer mee inleggen. Katholieke een-acters zijn zeer schaarsch. Daarom begroeten wij deze met des te meer genoegen.

W. Blokveld.

Hein van Nielhoven, **8662.**
VERGADERING VAN DE PACIFISTEN. *J. Grosveld, Berlicum.* 1932. (18.5×13.5). 20 blz. ing. *f* 0.75. ing. *f* 0.75.

De schrijver heeft zich blijkbaar door de tallooze mislukte vredesconferenties der laatste jaren laten inspireeren tot deze moderne sotternie. Het aldus actueel gegeven is op niet-alledaagsche wijze uitgewerkt. Zelfs de souffleur en Jan Publiek komen op de planken.
De regisseur zal de teugels strak moeten houden, zoo het stukje niet in een chaos wil eindigen.

W. Blokveld.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Dr. Jos. J. Gielen, **8663.**
BELANGRIJKE LETTERKUNDIGE WERKEN. *J. Muusses, Purmerend,* 1932. (22×15). 160 blz. ing. *f* 1.75.

Dr. Gielen bedoelde dit boekje als leidraad bij de stndie van *Belangrijke werken uit de Nederlandse Letterkunde.* Als zodanig zal dit boekje in de kringen, voor welke het bestemd is, uitstekende diensten bewijzen. De eenvoudige, methodiese wijze waarop de verschillende aspekten van 't besproken letterkundig werk (structuur, histories milieu, eshetiese waarde, enz.) belicht zijn, zal 't de studerenden gemakkelik maken binnen te dringen in de sfeer van het onderwerp. Over de keuze van Dr. Gielen zou men kunnen twisten, temeer omdat 't volgens zijn inleiding gaat over „de schoonste voortbrengselen" van de Ned. lieteratuur.

Ed. A. Serrarens.

Ch. F. Haje, **8664.**
TAALSCHUT. *Leidsche Uitg.-Mij., Leiden,* 1932. (20.5×15). 160 blz.

De bekende artikeltjes van den Heer Haje in de Groene Amsterdammer zijn hier gebundeld. Haje is een nauwlettend, waakzaam boswachter, die het terrein onzer dietse taal streng bewaakt tegen 't indringen van vreemde elementen. In de geest van Coornhert, van Hooft en Vondel ijvert hij voor onze eerbiedwaardige nationale taaltraditie om de vergroeiing en verbastering tot een lelike kromtaal te voorkomen. Toch gelooven we dat de heer Haje te veel en te rigoureus afwijst. Ook vecht hij wel eens tegen windmolens door de strijd aan te binden tegen taalusanties die niet meer uit te roeien zijn en waarin wij hebben

te berusten. Dit verkleint echter de verdienste van zijn taalpolitieke bemoeienis niet.

Ed. A. Serrarens.

August Heyting, **8665.**
BILDERDIJK'S PLAATS IN DE NEDERLANDSCHE EN IN DE WERELDLITERATUUR. *Luctor et Emergo, Den Haag,* 1932. (24×16). 120 blz.

In dit bundeltje heeft de heer Heyting een reeks redevoeringen verzameld, welke verleden jaar bij Bilderdijk's eeuwfeest op verschillende plaatsen door Heyting en anderen gehouden zijn. We hebben 't vorig jaar reeds op de gepassioneerde propaganda van de schr. gewezen en de eenzijdigheden en onbillikheden gewraakt, die Heyting bij zijn Bilderdijk-idolatrie parten hebben gespeeld, terwijl men tevens z'n goed recht erkenden meer waardering voor Bilderdijk te mogen postuleren, dan men in Holland Bilderdijk pleegt te schenken. Ook hier is Heyting weer even onkrities en men mag 't betreuren dat de schrijver door zo weinig schifting van 't goede en kwade in Bilderdijk zijn lieteraire persoonlikheid forceert tot een universeel genie zonder voldoende oog te hebben voor de fouten, die Bilderdijk's taal zo fataal beheerst hebben. Zoodoende hebben we op 't evenwichtige, begonnen boek over Bilderdijk nog te wachten. Het zal ongeveer het midden moeten houden tussen Heyting enerzijds en de smalende kritiek anderzijds.

Ed. A. Serrarens.

Dr. Jules Persijn, **8666.**
STUDIEN EN LEZINGEN. *Standaard-Boekhandel, Brussel,* 1932. (20×16). 194 blz. ing. Bfr. 20.—.

Onvermoeid gaat de stoere Persijn voort zijn schoven te binden. Hij heeft 't levensprogramma van een Vlaamse boer. Hij zaait en werkt en jaarliks keert Persijn blij van 't oogstveld om de vruchten van zijn geest te bergen. En zij, die later kaf en koren hebben te scheiden, hebben geen moeilike taak. Op de goedverzorgde akkers van Persijn tiert het onkruid niet. En met de zuinigheid, die z'n stiel eigen is, laat hij niets achter dan een geraseerd stoppelveld. Wie 't kleine niet eert, is 't grote niet weerd. Een wijdingvol herinneringetje aan Mgr. Ariëns van drie pagina's of een even groot speechje ter ere van Gezelle gehouden, vindt hier evengoed z'n plaats als artikelen van langere aard over Streuvels, Buysse, Jan Te Winkel, Matthias De Vries e.a.
We hebben in dit tijdschrift reeds bij herhaling op de zich nooit verloochenende kwaliteiten van Persijn gewezen. Reden die ons ontslaat om dat nogmaals breedvoerig te doen. Al het bekoorlike van zijn stijl vinden we hier terug,

Ed. A. Serrarens.

FRANSCH.

Paul Halflants, **8667.**
ETUDES DE CRITIQUE LITTERAIRE. *Ed. Halflants, Bruxelles,* 1932. (18×12.5). 175 blz.

Wat Halflants vooral in Persijn weet te waarderen, n.l. zijn objektiviteit, zijn onafhankelikheid van de ephemere lieteraire stromingen, zijn brede belangstelling, kenmerkt ook zijn eigen krities werk, al boeit Persijn ons meer door een veel sterker affektief element in zijn kritiek. Halflants' spreuk: „Semper rationabilia meditantes" geeft aan zijn werk iets stroefs en onbewogens. Zijn kritiek, die in deze bundel de meest uiteenlopende onderwerpen behandelt, is iets te stevig en te doktrinair.
Goed doet 't in deze bundel van een Frans-schrijvende Belg een getuigenis te onmoeten over twee Vlaamse vakgenoten, n.l. Persijn en Joris Eekhout. Waardering van die kant is geen alledaags verschijnsel en getuigt van geestelike voornaamheid. Onjuist is echter in het typies Vlaamse werk de uiting te zien van een Belgiese geest. Dat het openbaringen zijn van een Dietse geest en niet van een kunstmatige Belgiese kultuur, zal Halflants wel nooit willen geloven.

Ed. A. Serrarens.

DUITSCH.

Otto Forst-Battaglia, **8668.**
KAREL MAY. Geïllustreerd. *Amalthea-Verlag, Wien,* 1930. (20×13). 84 blz. ing. M. 2.50, geb. M. 4.—.

Inderdaad een mensch met fouten en gebreken, maar hoe liefdeloos heeft de kritiek, de afgunst vooral, in het verleden begraven misslagen — (voor een goed deel het gevolg van een verwaarloosde opvoeding) — opgerakeld en tegen hem, zijn werk, zijn successen, uitgespeeld! Deze zeer interessante, rijk geïllustreerde studie kan er toe bijdragen bij velen, juistere denkbeelden en inzichten te brengen over Karel May als mensch, als schrijver en over de waarde van zijn werk.

M. v. M.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

P. Dr. Norbertus Broeckaert, O.F.M., **8669.**
MGR. TRUDO JANS. Geïllustreerd. *Davidsfonds, Leuven,* 1932. (20×14). 181 blz.

Een sappig en fleurig vertelt missionaris- en martelaarsleven, des te interessanter omdat het in onzen tijd speelt. Mgr. Trudo Jans, O.F.M. werd op den avond van den 9den September 1929 door een bende communistische bandieten op de bijstatie Siaotang in China vermoord met nog twee andere paters en verschillende christenen. De martelaren werden als beesten afgeslacht. Monseigneur droeg een groote wonde aan den schedel en een andere aan 't rechteroog; verder een kap aan den rechterkant van het hoofd; heel het lichaam was met wonden overdekt: de rechterarm was gebroken, een vinger afgekapt, de borst, de rechterzij en de buik met messen doorstoken. Men vond hem nabij den ingang der kerk; zijn hoofd leunde tegen den muur. Het was alsof hij zich nog stervend voortgesleept had naar de kerk om het H. Sacrament te redden.

H. Rongen.

Dr. P. J. van Herwerden, **8670.**
HET VERBLIJF VAN LODEWIJK VAN NASSAU IN FRANKRIJK. Geïllustreerd. *Van Gorcum & Comp., Assen,* 1932. (24×16). 222 blz. ing. *f* 3.90.
De voortreffelijke opstellen, welke Robert Fruin gewijd heeft aan verschillende onderwerpen rakende de eerste jaren van den Tachtigjarigen oorlog, laten reeds op 'n zeer duidelijke wijze zien, de groote beteekenis van de buitenlandsche verhoudingen voor het al of niet slagen van den opstand tegen Spanje.
Oranje heeft heel zijn leven z'n grootste hoop gevestigd op Frankrijk. Reeds dadelijk na de mislukking van 1568 zond hij zijn vertrouwde broer en medestander Lodewijk naar dit land om er als het ware de post van persoonlijk gezant van Oranje te vervullen. Welk een moeite, geduld, takt en zorg het Lodewijk gekost heeft bij de leidende figuren in Frankrijk iets ten gunste van den Nederl. opstand tegen Spanje te bereiken, gaat schr. van dit boek heel nauwkeurig en weloverwogen na. 't Geeft daar-

mee een zijde van deze, ons overigens niet zoo sympathieke figuur, die de waardeering van iedereen verdient. Stellig waren Lodewijks en soms Oranje's diplomatieke voorstellen en plannen wel niet altijd even gelukkig, maar 't einde kroonde ook hier het werk. Immers, Lodewijks vierjarig, zoo hopeloos schijnend verblijf, is geëindigd met de onderneming tegen de vesting Bergen, waarmee hij wel geen blijvend succes oogstte, maar waarbij we dienen te overwegen, dat den 24en Mei, toen Lodewijk die stad bezette, in Holland en Zeeland nog slechts Brielle, Enkhuizen, Vlissingen en Vere in handen der opstandelingen waren en dat den 21en September ,toen Bergen capituleerde, nog maar A'dam, Schoonhoven, Middelburg, Goes en Tolen in de macht der Spanjaarden waren, dat intusschen de in zijn besluiten revolutionnaire Staten-Vergadering van Dordt had plaats gehad en een eigen regeering gevormd was.
Dat was te danken aan de vrijheid van beweging, die Lodewijk aan de opstandelingen verschafte, door Alva met zijn troepen vast te houden rond Bergen. Wel rukte Alva ná 21 September op tegen de rebellen, maar toen was 't te laat
Dit werk is vlot geschreven, saamgelezen uit de meest uiteenloopende literatuur, terwijl ook de archieven van allerlei, laten we zeggen, ongewone plaatsen niet verwaarloosd zijn, kan het, het inzicht van ieder historicus zeer verhelderen. Alleen het aanhangsel moeten we minder geslaagd noemen.

C. Slootmans.

L. Madelin, 8671.
DE FRANSCHE REVOLUTIE. Vertaald uit het Fransch door A. Broekhuizen. *W. J. Thieme & Cie., Zutphen,* 1932. (22×15). 784 blz.

Onder degenen, die zich bezighouden met de wetenschappelijke bestudeering der moderne geschiedenis, zijn er verschillende die een afzonderlijke genegenheid koesteren voor de geschiedenis der Fransche Revolutie. Onwillekeurig grijpen ze zoo nu en dan één van de vele wetenschappelijke en bijna alle vermaarde werken, welke een keur van historici erover publiceerde. De meeste sympathie geniet echter wel, dat wonderlijk mooie boek van Louis Madelin *La Revolution.* Met zoo'n fijnen blik en diep ingrijpend vermogen heeft Madelin die catastrophale gebeurtenis bekeken en tegelijk zoo op eenvoudige wijze uitgebeeld dat 't iederen keer pakt. Dit boek is dan ook 'n voorbeeld op historisch gebied. Eenerzijds compilatiewerk van de beste soort, had deze schrijver voor andere bekende werken van zijn hand, de archieven over de revolutie zoo doorgewerkt en hier en daar voor dit boek opnieuw, dat 't toch een groote originaliteit en een weldoende frischheid heeft. De speelsche wijze waarop hier het détail zoo juist tusschen het grootsche gebeuren is aangewezen, is bewonderenswaardig.
't Is zeker wel eigenaardig, dat dit boek onder de Nederl. intellectueelen nog zoo weinig gekend wordt. Waarschijnlijk was het fraaie Fransch van L. Madelin voor velen een bezwaar. De vertaler, die zich op een nauwgezette wijze van zijn taak kweet, ja zich in dit boek heeft ingeleefd, heeft dan ook een reuzegoed werk gedaan. Eerlijk gezegd, hebben we dit boek, dat we reeds meermalen in het origineel bestudeerden, in een ruk gelezen. Wie eens een mooi geschiedwerk over een gebeurtenis van groote beteekenis wil lezen, neme dit werk ter hand.

C. Slootmans.

G. A. De Ridder, 8672.
Dr. TH. DE VISSER. Geïllustreerd. *La Rivière, Voorhoeve, Zwolle,* 1932. (21×15.5). 109 blz. ing. *f* 1.20.

Een schet s van Dr. De Visser, een nationale figuur, die welkom zal zijn; want bij alle partijen in Nederland heeft hij warme sympathie ondervonden. Met groote piëteit heeft de schrijver zich van zijn taak gekweten. In algemeene trekken teekent hij de jeugd- en studiejaren van Dr. De Visser, meer in bijzonderheden echter zijn werkzaamheden als predikant, in den schoolstrijd en in de arbeidersbeweging, zijn charitatief en sociaal werk; als bekroning zijn optreden in de politiek, waar hij zich als kamerlid, als eerste minister van Onderw., Kunsten en Wetensch. en als partijleider een blijvende plaats heeft verzekerd. Ook het katholieke volksdeel van Nederland zal hem dankbaar als Minister van Onderwijs blijven gedenken. Mensch van groote gaven naar geest en hart, en met een groote werkkracht, wordt hij hier vooral geschetst, als mensch van Christelijk geloof, waarin hij geheel zijn leven kracht en bezieling gevonden heeft voor zijn veelzijdigen en omvangrijken arbeid.

P. Placidus, O.Cap.

Jhr. Dr. A. F. de Savornin-Lohman, 8673.
Jhr. Dr. A. F. DE SAVORNIN-LOHMANN. *C. Blommendaal. Den Haag,* 1932. (24×16). Deel I: 290 blz., deel II: 344 blz.

Het is een voortzetting van de uitgave van de politieke geschriften van Dr. De Savornin Lohman, op zijn last door den heer Van Malsen verzorgd. In twee deelen worden de bijdragen tijdens zijn politiek leven verschenen, bijeengebracht, en in verscheidene rubrieken gerangschikt, hetgeen het overzicht zeer bevordert; o.a. de strijd en de splitsing tusschen Kuyper en Lohman, de organisatie der Antirevolutionnaire partij en der Christ. Hist. Unie, de verhouding van Lohman tegenover andere partijen, politieke personen en de staatkundige vraagstukken van zijn tijd. Alleen Lohman is hier aan het woord. In het staatkundig leven heeft hij tegenover partijen en personen een zeer onafhankelijke positie ingenomen; hij liet zich allerminst beïnvloeden door partijbesluiten. Hij was een strijdbare figuur, en stond in den politieken strijd veelal vooraan, gelijk in deze bundel tenovervloede wordt uitgestippeld. Kuyper, Schaepman en Lohman hebben hun geloofsgenooten politiek gevormd om hunne rechten te verkrijgen en hebben samen den grondslag gelegd voor de christelijke politiek in Nederland. Daarom zijn deze deelen een zeer waardevolle bijdrage voor de parlementaire geschiedenis van Nederland.

P. Placidus, O.Cap.

FRANSCH.

René Bazin, 8674.
PIE X. Geïllustreerd. *Flammarion. Paris,* 1932. (18×14). 126 blz. Ffr. 3.75.

De literatuur over Pius X, den Paus met het groote, warme hart, neemt gestadig toe; zijn levensweg is zoo ontroerend van verheven eenvoud, dat ons dit niet verwonderen kan. Dit keurig uitgegeven boekje is een uittreksel van het grootere werk, dat Bazin over den Paus der Eucharistie schreef. Goedheid, liefde en moed: ziedaar de synthese van dit rijke en vruchtbare leven. Bazin heeft er een boeiend en frisch boek van gemaakt. *H. Rongen.*

L. Bertrand, 8675.
HISTOIRE D'ESPAGNE, *A. Fayart. Paris,* (18×12). 520 blz. ing. Ffr. 16.50.

De boeken die Bertrand reeds schreef over Afrika en de Middellandsche Zee, over St. Theresia en St. Au-

gustinus over wien hij heden heel wat beter zou schrijven, hebben hem zeer zeker voorbereid om Spanje juist te begrijpen. Men moet zijn nieuw boek over Spanje gelezen hebben om te begrijpen vooreerst hoe de gave van sympathie voor zijn onderwerp den geschiedschrijver ten goede komt en vervolgens hoe de hulpmiddelen van zielkundige en schilder onmisbaar zijn. Spanje begrijpen, wil zeggen weten dat achtereenvolgens de Romeinen, de Visigothen, de Arabieren en de Mooren het overheerscht hebben; weten dat zijn herovering een werk van geloof is geweest, en ten slotte weten dat het geloof een groote rol speelde in het ontdekkings- en kolonisatiewerk der Spanjaarden. Dat wil niet zeggen, dat dat vurige geloof in hun bittere en sterk op het individualisme gerichte natuur de hartstochten ontwortelde. Zij zijn hard geweest voor de Joden en Mooren, voor de Azteken en de Nederlanden, alhoewel zonder succes. Dat was nu eenmaal het gevolg van hun kwaliteiten. De grootheid, eenigszins abnormaal, hun door de Habsburgers veroverd, lag niet in de lijn hunner geschiedenis, waarvan het evenwel het hoogtepunt was. Sindsdien buigen zij sterk naar een inzinking. Bertrand weet evenwel de raseigenschappen van dit volk naar waarde te schatten en de stugge schoonheid van den bodem en de groote gewrochten hunner kunst schitterend te beschrijven. Zijn boek zet het volk in zijn omgeving, vertelt en legt alles uit.

Dom. J. de Vathaire, O.S.B.

Sacco et Vanzetti, 8676.
LETTRES. Vertaald uit het Engelsch door Jeanne Guéhenno. *Bernard Grasset, Paris,* 1932. (19×12). 312 blz.

Vijf jaar geleden — 22 Augustus 1927 — werden Bartolomeo Vanzetti en Nicolas Sacco, twee Italianen te Charlestown ter dood gebracht krachtens rechterlijk vonnis. Beide mannen, anarchisten, hadden zeven jaren gevangenschap ondergaan, verdacht van roofmoord. Zij ontkenden alle schuld. Hun dood verwekte opschudding. Velen meenden dat de Amerikaansche rechters niet de veronderstelde misdaad der twee mannen, maar hun anarchistische gevoelens wilden straffen.
Een internationaal comité — Ben. Croce, J. Dewey, Theod. Dreiser, Max. Gorki, Hor. Kallen, Sinclair Lewis, Romain Rolland, Bertr. Russel, H. G. Wells, Stefan Zweig — steunde de uitgaaf van de brieven, door Sacco en Vanzetti in de gevangenis geschreven. Die brieven, allerminst van geleerde letterkundigen, maken een indruk van eerlijkheid en kinderlijkheid. De vertaalster en inleidster kiest partij voor de Italianen en hun onschuld tegen de Amerikaansche bourgeoisie met haar puriteinschen hoogmoed.
Wie belang stelt in de geestesbewegingen van dezen tijd, zal het de moeite waard vinden de brieven en de toelichtingen te lezen.

Vincent Cleerdin.

Pirenne et Halphen, 8677.
LA FIN DU MOYEN AGE. *F. Alcan, Paris.* 1932. (21×14). Deel I 650 deel II 375 blz. Te samen ing. Ffr. 60.—.

Het tijdperk 1285-1492 omsluit het einde van een wereld en het begin van een nieuwe. Sedert het einde der 13e eeuw zijn zoowel de grondidee als de vormen van de middeleeuwen aan het wankelen geraakt door een langzame werking die alles aantast.. Het begint met den strijd tusschen de standpunten der pausen en die der nationalisten, dan volgen de verwording van het keizerrijk en de oppositie der nieuwe koninkrijken, tenslotte het verval van het pausdom dat eindigt met het schisma. Na de 16e eeuw is alles in oproer: Het Westerschisma gaat samen met de Concilieideeën: het Hussisme met deVrijmaking van Bohemen de 100-jarige oorlog met de verovering van Azië door Timorin en die van den Balkan door de Turken, waar de laatste kruisvaarders machteloos tegenover staan, en tenslotte de val van Constantinopel. De wanorde der ideeën vertegenwoordigen Hol. Ockam, Marcilius van Padona en de voorstanders der Conciliën gaan het pauselijk gezag ondermijnen, totdat men beland in 1453. De 40 volgende jaren timmeren een moderne wereld in elkaar. Op het voorplan staan de Paus, Frankrijk en Italië. De Renaissance doet overal haar intrede met al haar pracht en schittering, met haar hevig leven en haar wezenlijk materialisme. Het humanisme raakt behalve in de Nederlanden het hechte spoor bijster; de kunst wordt individualistisch en heidensch; wij zijn in den tijd waarin Macchiavelli en Alexander VI gevormd worden. Deze collectie onder de leiding van Halphen raakt in de twee deelen over deze periode alle kwesties die de katholieke zaak betreffen, met dien verstande, dat niet alle medewerkers het doen in den gewenschten geest. Waar nergens de godsdienst wordt aangevallen, veronderstelt men toch ook nergens het bovennatuurlijke. Dit groote deel, zeer wel ingelicht, helder en uit verschillend oogpunt zeer interessant, (Pirenne spreekt er herhaaldelijk over de Nederlanden) verraadt toch geen bijster weldoenden geest. Op dit voorbehoud na, moeten wij toch besluiten dat de heele wereldgeschiedenis dier dagen op de meest harmonische wijze is samengevat als de instrumenten in een orkest.

Dom. J. de Vathaire, O.S.B.

Ugo Unioni, 8678.
LA COMTESSE M. TH. LEDOKOWSKA. Vertaald uit het Italiaansch. *P. Marietti, Torino,* 1932. (18×12). ing. Ffr. 10.—.

Een ferme vrouw, een heerlijk werk, een naam die dierbaar is aan de Kerk: dit blijkt uit alles in dit toewijdingsvol, bezadigd gehouden boek. 't Is een vertaling waard. De gravin stamde uit een oude, luisterrijke familie. Zij was een nicht van den kardinaal van Bosen, die aan Bismarck weerstand durfde bieden, en een zuster van den tegenwoordigen generaal der Compagnie van Jesus. Opgevoed in een milieu waar het geloof met alles zijn voordeel deed, van zeldzaam intellectueele begaafdheid, bracht zij bovendien een gedeelte harer jeugd door aan het hof van Toscane dat naar Oostenrijk gevlucht was. Dáár begreep haar sterke ziel het nietige van het mondaine leven en richtte haar vurige ijver zich tot het uitgestrekte gebied der missieactie. Sedertdien wijdde zij geheel haar werk en bestaan aan het apostolaat van Afrika; maar uit groote zelfverloochening ontzegde zij zich tevens ooit het land harer droomen te aanschouwen:

Alles vóór Afrika.
Nooit náár Afrika.

Leo XIII had haar werk van harte gezegend: dank zij haar hooge intellectueele begaafdheid en de heldhaftige uiting harer deugden, bracht zij dit tot bewonderenswaardigen bloei. In 1922 stierf zij een heiligen dood te Rome.

Dom. J. de Vathaire, O.S.B.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

W. C. Lemei, 8679.
NEDERLAND-INDONESIE: DE ORGANISCHE

RIJKSEENHEID. *Ada-Poestaka, 's-Gravenhage,* 1931. (24×15.5). 47 blz.

Dit boekje bespreekt achtereenvolgens: De organische Rijkseenheid, Indonesië als samenvattend deel van de organische Rijkseenheid, Nederland en de organische Rijkseenheid en de organische Rijkseenheid in verband met het sociale vraagstuk als wereldprobleem.
Het bevat wel opbouwend materiaal, hoewel we met den schrijver niet in alle deelen meegaan.

J. E. Mulder.

J. Moerman Jz., 8680.
HET HEILIG EDICT VAN KEIZER KANG HI. *J. B. Wolters, Groningen,* 1932. (21.5×15). 144 blz. geb. *f* 2.40.

Dit „Heilig Edict" wil zeer positief de menschheid naar het ideaal der Confusiaansche zedelijke volmaaktheid voeren", van welk ideaal de schrijver echter aanstonds getuigt dat eraan „geestelijkheid is te ontzeggen, en dat het rationalistisch is, omdat het zwijgt over een bovennatuurlijke moraal."
Ruim twee derde van het boek handelt bij wijze van voorbereiding op het eigenlijke onderwerp over de structuur der Chineesche maatschappij, het geestelijk leven, opvoeding en onderwijs en ten slotte over de regeering van keizer Kang Hi (1662-1722). Uit den aard der zaak zal het geen diepgaande critische studie zijn en worden zeer veel bijzonderheden vermeld, waardoor het voor een eerste kennismaking met China — vooral met zijn godsdiensten — nu juist niet op de eerste plaats in aanmerking komt, maar van den anderen kant zal het dengenen, die over die eerste kennismaking heen zijn, niet het minst door zijn zeer leesbare en aangename taal, uiterst welkom zijn. We kunnen in dit verband wijzen op dat gedeelte dat betrekking heeft op de in de Missiegeschiedenis beroemd geworden strijd over de Chineesche Vooroudersvereering, welke de lezer dan vanzelf wel eens in een Katholieke Kerkgeschiedenis zal naslaan. Tenslotte is wel de waarschuwing die de schrijver zelf geeft gerechtvaardigd, dat het Edict en de opvoedmethode, die ermee verbonden wordt, niet moet bezien worden volgens onze twintigste-eeuwsche begrippen, daar alles geïnspireerd is door een Confusiaanschen geest, wat ons à priori reeds voldoende zegt.

A. v. Thiel.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

Max Adler, 8681.
HET MARXISME ALS PROLETARISCHE LEVENSBESCHOUWING. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (19×13). 55 blz.

Naast de vele socialistische boeken, die een meer religieuse tendens verraden, o.a. door Hendrik de Man, Mevr. J. Roland Holst, slingert de Weensche Hoogleeraar, Dr. Max Adler, weer eens een echt volbloed Marxistisch exemplaar op de wereldmarkt. Iets nieuws biedt dit materialistisch geschriftje niet. Alleen zet het de radikaalste socialistische theorieën nog eens duidelijk op, ten bewijze, dat de materialistische strooming nog verre van verdwenen is. Op deze principen voortbouwend is het ons niet duidelijk, waarom men niet niet evenveel recht volslagen Communist mag worden. Dit stelsel trekt de logische conclusie uit de leer van Marx en Adler, zuiverder dan 't halfslachtige Socialisme. Misschien ligt voor 't nageslacht de eenige waarde van Adler's geschriftje hierin, dat 't duidelijk maakt, hoe 't Communisme het Socialisme tot vader heeft, al plegen de Socialisten het vooralsnog slechts als stiefkind te behandelen.

P. Constantinus, O.Cap.

XII. LEERBOEKEN.

J. Brands, 8682.
DRIEHONDERD EXAMENZINNEN. *J. Muusses, Purmerend,* 1932. (19×13). 174 blz. ing. *f* 1.75.

J. Kleijntjens S. J., 8683.
Dr. L. J. J. Verberne,
DE LAATSTE EEUW. *H. J. Dieben, Wassenaar,* 1932. (24×15). 320 blz. ing *f* 2.50, geb. *f* 3.—.

De laatste eeuw komt het aantal leerboeken vermeerderen die bestemd zijn voor de studenten der hoogste klassen van Gymnasium en H.B.S., toch hebben de schrijvers daarmee geen overbodig werk gedaan. Want het leerboek dat onder een andere titel vooral onder leiding van wijlen Dr. Huybers jaren lang zijn deugdelijkheid bewees, is naar vorm en inhoud dermate veranderd, dat men met reden van een nieuw leerboek kan spreken waarin Dr. Verberne de gevestigde traditie van wijlen Prof. Huybers op uitstekende wijze voortzet.
Het is ook een niet te onderschatten voordeel dat de docent uit een aantal goede leerboeken een keuze kan doen. De Vaderlandsche geschiedenis wordt in het raam der Algem. geschiedenis geplaatst; dit bevordert zonder twijfel het overzicht en de samenhang der gebeurtenis komt des te beter uit. Een groote verdienste van dit leerboek is: dat de histoire battaille op den achtergrond wordt geschoven, dat de politieke en cultureele geschiedenis geheel op het voorplan wordt gezet. Dit leerboek is zeer zeker een veilige gids te noemen voor den student bij het Middelbaar en Voorbereidend Hooger Onderwijs; het daarbij behoorende repetitieboekje kan niet anders dan de bruikbaarheid nog verhoogen.

P. Placidus, O.Cap.

J. Koster, 8684.
GOODWILL. *J. Muusses, Purmerend,* 1932. (23×15) 68 blz.

Schrijver bestrijdt de meening, dat de aandeelenkoers de barometer zou zijn voor het bepalen van de waarde eener onderneming, en ook de meening dat deskundigen aan publicaties der groote ondernemingen een beteekenis kunnen ontleenen omtrent de waarde, welke daaruit niet te vinden is. Tevens poogt hij een volledige analyse van het Goodwill-begrip te geven, met daarnaast practische voorbeelden.
We kunnen het werk aan studeerenden wel aanbevelen.

J. E. Mulder.

Dr. J. Leest, 8685.
HET VOORTGEZET ONDERWIJS IN DE MOEDERTAAL. *J. B. Wolters, Groningen,* 1932. (21×15). 128 blz. geb. *f* 3.25.

Wie de verwarde toestanden kent bij het taalonderwijs aan de middelbare scholen, wie de beschouwingen van de heer Greshoff b.v. over het lieteratuuronderwijs gevolgd heeft, waarbij op de radikaalste wijze met het lieterair verleden, hoe klassiek ook, gebroken wordt, beseft hoe broodnodig het is, dat men zich nog eens te meer bezint op doel en methode van het onderwijs in het Nederlands aan onze Gymnasia, H.B.S. en Kweekscholen. Er is geen vak, waarin de nadelige gevolgen van een te grote subjektiviteit zich

zo tastbaar maken, dan het moedertaalonderwijs. Dr. Leest heeft daarom goed gedaan zijn inzichten, verworvenheden der ervaring, openbaar te maken. Ze zijn een kalme overweging ten volle waard, vooral ook om de pedagogies-ethiese grondslag waarop ze zijn gebouwd.

Ed. A. Serrarens.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

J. J. M. van Doornik, 8686.
EEN DAPPER KRUISTOCHTERTJE. Geïllustreerd. *Het Missiehuis, Kaatsheuvel,* 1932. (20×14) 156 blz. ing. *f* 1.—.

Het leven van Marietje Filippitto is niet alleen een pracht-voorbeeld voor de jeugd, maar voor iedereen, die zijn verkeerde neigingen en hartstochten moet bedwingen. 't Is een kind van onzen tijd, gevormd in de school van de kleine Teresia: ze stierf toen de oude wereld verdween door den oorlog van 1914. De tragiek der naoorlogsche jaren heeft ze nog meegemaakt. Ze werd op 5 April geboren te Padua 1912 en stierf op den 3en Juni 1927. Langzaam en met veel strijd is ze opgeklommen tot die hooge heiligheid. De zelfbeheersching begon ze te beoefenen op haar 3de jaar en die zelfbestrijding hield ze vol, tot ze eindelijk een wonderbaar zacht kind werd, een engel van liefde en zielenijver. Tien jaar oud begon haar martelaarschap, dat vijf jaar zou duren. Maar ze droeg het lijden met helderen glimlach, die ons met verbazing vervult. Ze heeft vier lange pijnlijke operaties ondergaan met bovenmenschelijk geduld, steun zoekend in haar innige vereeniging met Jezus. Te midden van haar pijnlijkst lijden riep ze uit: „Jezus doe met mij, wat Gij wilt". Hoe langer haar martelaarschap duurde, hoe meer ze haar eigen lijden begon te vergeten. Ze werd een apostelziel, die al haar smarten droeg uit liefde tot Jezus om voor Hem zielen te redden. Op den 3en Juni 1927 was haar zending op aarde volbracht, maar uit den hemel strooit ze rozen op aarde, zooals de kleine Teresia. Haar leven is door Father Ben Williamson met vromen eerbied geteekend in zijn volle realiteit. 't Is een boek voor alle kinderen van den Eucharistischen Kruistocht, voor de Graalmeisjes en voor alle religieuzen.

Pr.

Frans Fransen, 8687.
PUK EN MUK EN MOORTJE NAAR AMERIKA. Geïllustreerd. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1932. (17×11). 128 blz.

Dit is de geschiedenis van drie kleine Oceaanvliegers, die in hun zonderlinge toestel naar Amerika oversteken. Hun overtocht, hun ontvangst in Amerika, hun optreden in het circus en de andere avonturen zijn prettig en onderhoudend beschreven.
De kinderen zullen pleizier hebben in dit boekje, dat bovendien aardig is geïllustreerd.
Het is voorzien van het „nihil obstat".

J. F.

B. v. Huët, 8688.
DE JONGEN VAN ALMHORST. Geïllustreerd. *Hollandia-Drukkerij, Baarn,* 1932. (17.5×11). 259 blz.

„Onze vriend" uit dit boek wordt inderdaad onze vriend. De kleine Leo is een echte jongen en zijn avonturen en heldendaden aan het strand en rond het „Huize Almhorst", zijn echte jongens-heldendaden. Bovendien is de schrijver een echte verteller en een uitstekend kenner van de jongenspsyche. Juffrouw van den Plok zorgde voor een zeer mooie bandteekening. Het boek is bovendien verlucht met een negental echte foto's van den held. De uitgave in haar geheel is een juweeltje, dat wij gaarne aanbevelen voor jongens van 10-14 en zelfs voor meisjes en ouderen.

J. F.

J. van den Ploeg, 8688.
TORDA DE ZIGEUNERHOND. Geïllustreerd door Pol Dom. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1932. (16×12) 192 blz. ing. *f* 1.60, geb. f 2.50.

Dit jongensboek is uit het Friesch bewerkt, in welke taal het met den eersten prijs bekroond werd. Het is een prettig jongensboek voor den leeftijd van 9-14 jaar, doch ook ouderen zullen het graag lezen.
Een troep zigeuners komt in een Friesch dorp, doch moet om herhaalde gapperijen het dorp verlaten. Twee jongens volgen de uittocht en zien, dat een hond uit de wagen op den weg wordt geworpen. Zij nemen den stakker op. Thuis is men oorspronkelijk niet erg gesteld op de nieuwe huisgenoote, doch als zij waarschuwt voor een uitgebroken brand, heeft Torda het pleit gewonnen en beginnen de wederwarigheden met de twee vrienden, die talrijk en onderhoudend zijn. Even doet het sympathiek aan, dat de jongens haar leeren eieren uit te halen. Waartoe dit te vermelden, ook al is het kievitseieren zoeken een in Friesland helaas ingeburgerd gebruik. Vooral in 't apporteeren is Torda een bolleboos. Dat wordt haar noodlot. Zij valt in handen van een voddenraper, die haar leert waschgoed te stelen. In die functie komt zij bij haar oude huis. De vader van haar vroeger meestertje herkent Torda niet meer. Deze echter hem wel. Zij vliegt tegen hem op, doch deze hierin een aanval ziende, doodt haar. Wij vinden dit einde niet gelukkig om liefde tot het dier aan te kweeken bij de jeugd. doch veel wordt goed gemaakt door de liefde der twee vriendjes voor de nalatenschap van haar vroeger makkertje: een jong Torda'tje.

J. F.

Jan Wiegman, 8689.
FABELEN VAN DE LA FONTAINE. Geïllustreerd door Jan Wiegman. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag,* 1932. 82 blz. ing. *f* 1.90.

De fabels van de la Fontaine blijven aardige lectuur en we meenen, dat ook de hedendaagsche jeugd die oolijke gevalletjes, vooral uit de dierenwereld, waarbij niet al te opdringerig, zoo vanzelfsprekend 'n tikje gemoraliseerd wordt, nog wel genieten kan. Jan Wiegman heeft 'n verdienstelijke bewerking gegeven, al loopt de gevoelswaarde van de stijl hier én daar nog al uiteen. Z'n teekeningen, met 'n enkel kleurtje soms verlevendigd, hebben iets eigen en sluiten zich uitmuntend bij de tekst aan.

L. F.

Electr. Boekbinderij v. h. Fr. Geertsen & Zn. GROOTESTR. 29 NIJMEGEN

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN

Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

J. A. VAN DEN HEUVEL CITROËN-GARAGE — EINDHOVEN
LEENDERWEG 71 — TELEFOON 3806

Luxe-Auto-verhuur- en Taxi-bedrijf voor binnen- en buitenland. Reparatie-Inrichting. Verkoop van Olie, Benzine en Banden.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW
TELEF. 3313

GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

DER GROSSE HERDER
12 BÄNDE UND 1 ATLAS
DER NEUE TYP DES LEXIKONS
Gründlich und lebendig zuverlässig und praktisch
2 Bände sind erschienen!
Der Buchhändler gibt Auskunft
VERLAG HERDER/FREIBURG/BREISGAU

Roestvrije Couverts

slechts bij

Speciaalhuis in Solinger Staalwaren

Heuvelstr. 14, Tilburg

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Leest de advertenties en begunstigt onze Adverteerders.

GODSDIENST EN ZEDELIKHEID
OVER DE GRONDSLAG VAN DE PLICHT
DOOR: MGR. PROF. DR. J. HOOGVELD,
Hoogleeraar a. d. R. K. Universiteit te Nijmegen.
PRIJS f 0.75.

VERSLAGBOEK
DER 6e R.K. PAED. WEEK
gehouden te Tilburg op
24, 25 en 26 Augustus 1931.
PRIJS f 1.50.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij de Uitgevers
DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE — TILBURG — POSTREKENING 51023

Voor de vrienden van het boek.

Lil Dagover op 't tooneel.

Lil Dagover vertelt in het *Neuer Wiener Journal* van haar wederwaardigheden, niet in 't filmatelier, maar op de planken.
Lil Dagover had in de zwijgende film al vele triomfen behaald, toen Max Reinhardt haar zag en haar de rol van de Schoonheid in Jedermann, in de Salzburger Spelen wilde opdragen. Zij had er maar een paar verzen in te spreken, maar zij herinnert zich griezelend van angst met hoeveel „Lampenfieber'' (plankenkoorts) zij dit gedaan heeft. Als schoon filmbeeld had ze al een grooten naam, maar daar zij wist hoe benieuwd het Salzburger publiek zou zijn om haar te hooren spreken, werd zij uiterst zenuwachtig. „Ik zal dezen tijd daarom al niet vergeten'', zeide zij in een interview, „omdat hij mij een geheel nieuwe en helaas heden nog nawerkende sensatie bezorgde. Nooit had ik bij filmopnamen plankenkoorts gehad. Maar toen ik voor de eerste maal in mijn leven niet tegenover een camera maar tegenover een publiek stond, kwamen mijn zenuwen in opstand. En deze schandelijke angst ben ik nooit meer kwijtgeraakt. De plankenkoorts werd een specialiteit van mij en is de oorzaak, dat ik maar heel weinig uitnoodigingen om in een theater op te treden aanneem. Na de Schoonheid in Jedermann speelde ik in De Gevangene van Bourdet, in het St. Jozefstheater, toen, na een lange tusschenpauze bij Barnovsky als partnerin van Elisabeth Bergner in Amphitryon 37. Maar wéér vluchtte ik voor mijn vreeselijke plankenkoorts naar de film en naar Hollywood. Toen heb ik later weer in een nieuwe Kalman-operette de Keizerin gespeeld te Weenen, waarin ik bijna niet te spreken heb, maar toen kwam precies om 8 uur de plankenkoorts weer op en mishandelt mij tot ik mij vier uur daarna weer mag afschminken.''

Kleine oorzaken, groote gevolgen.

James Fenimore Cooper zou wellicht nooit die bekende en volksgeliefde schrijver zijn geworden als er niet op zekeren dag iets tamelijk gewoons had plaats gehad in zijn leven. Hij had een nieuw huis gebouwd in Westchester en zijn vrouw kreeg op zekeren dag een pak boeken opgestuurd uit Engeland om haar verzet te geven in haar ziekte. Het waren boeken van een te dien tijde zeer populaire schrijfster. Hij nam een van die werken ter hand en zette zich aan 't lezen. Maar, zegt zijn dochter Susan, na enkele bldz. gooide hij het weg met den uitroep: „Ik zou zelf een beter kunnen schrijven.'' Zijn vrouw lachte natuurlijk hartelijk met dien uitval, want haar man wou nog zelfs geen brief schrijven, laat staan een boek. Doch hij voegde de daad bij het woord en begon onmiddelijk een verhaal dat zich in Engeland afspeelde. Het boek werd afgemaakt en bepubliceerd en had succes, al werd het anoniem uitgegeven. De titel was: *Precaution*. Doch de schrijver was er beschaamd over en hij zette zich aanstonds aan een ander. Dit was *The Spy* dat het volgend jaar, nu een eeuw geleden uit kwam. Het maakte van meet af aan een geweldigen opgang en wees Cooper tevens den weg aan dienhij tevolgen had. Hij verhuisde d an van het platteland naar New York, hoofdzakelijk om een oog te houden op de uitgeverij want hij was zijn eigen uitgever. Zijn onsterfelijkheid heeft hij vooral te danken aan zijn *Leatherstock king Novels* waarvan het eerste verscheen in 1823 *The Pioneers*. Dit was zijn derde boek, doch het eerste dat hij geschreven had voor zijn eigen genoegen. Iedereen kent natuurlijk *The last of the Mohicans* en *The Deerslayer*. Heel het werk van Cooper is ahw. het epos van de „pioneering'' in Amerika en „brandt'' zooals Balzac zegde, „van scheppend vuur.'' (*Everyman*, 18-6-1931).

De armoe van 'n schrijver.

Het tijdschrift *Zzazadunk* publiceert een brief, dien de talentrijke schrijver Ferenc Pintér kort voor zijn dood heeft geschreven.
„Ik heb geen kleeren, daarom kan ik niet bij je komen, aangezien ik een hevige koude gevat heb, doordat ik geen winterjas heb en mijn schoenen kapot zijn. Ik smeek het noodlot, dat ik niet vernietigd word, voordat ik met mijn boek ben klaargekomen. Op het oogenblik zouden 100 pengö en een winterjas mij redding en arbeidsmogelijkheid geven.''
De brief is uit een nachtasyl geschreven. De dood heeft aan de ellende van den ongelukkige een einde gemaakt, voordat hij zijn boek voltooid had.

De omvang van een roman.

De Deensche romancière Karen Bramson heeft aan de *Nouvelles Littéraires* het volgende geschreven over den omvang van een roman in den tegenwoordigen tijd:
„De levendige Latijnsche geest verzet zich tegen den langen, zwaren roman met beschrijvingen in veel woorden. Hij eischt een snel exposé, geconcentreerde zinnen, een preciese en logische ontknooping. Alleen al het idee om een boek in zijn handen te moeten houden dat een kilo of meer weegt, en waarvan de bladzijden dicht op elkaar gedrukte regels, vermoeiend om te lezen, toonen, is hem onaangenaam,
Ons tijdperk van automobilisme en van bioscoop moedigt het idee aan van snelheid, van een snelle en vlugge actie, en ziedaar de reden, waarom de Fransche roman zijn korten ietwat hijgenden vorm heeft aangenomen. Maar het is duidelijk, dat de schrijvers, die er op uit zijn breedte te geven aan een psychologische studie, zich gehandicapt kunnen voelen door de limiteering der bladzijden. Daarom komen zij in de verzoeking om hun grondstof in verschillende deelen te verdeelen om er verscheidene deelen van te maken, die elk een geserreerden en vlugloopenden vorm kunnen behouden. Zij óók geven toe aan den heimelijken wensch van hun lezers, zonder gedwongen te zijn den rijkdom hunner ideeën in te krimpen.''

Prijs voor debutanten.

De Paris-Soir heeft een prijs beschikbaar gesteld, waaraan een eigenaardige voorwaarde is verbonden. Deze prijs is bestemd voor vertellers en novellisten, die nog nooit een boek, noch in een tijdschrift, noch in een krant iets hadden gepubliceerd.
De jury zoekt 5 inzendingen uit en de lezers van het blad zullen daarna per referendum de prijzen toekennen. De prijzen zijn bestemd voor de novellisten (1e prijs 3000 fr.) en de lezers, die aan het referendum hebben deelgenomen.

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

Tennis-, Voetbal- en alle Sportartikelen
Firma Joh. van Rooij, Haagdijk 56, Breda.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met: onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003

Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

Adverteeren is succes in zaken.

G.G.G.
geeft kleinere geschriften uit, die de katholieke waarheid op elk gebied doen kennen.

f 5.— JAAR-ABONNE f 5.—

EN U ONTVANGT
ALLE UITGAVEN
van G. G. G. gedurende één jaar.

ZICH OP TE GEVEN
Secretariaat G.G.G.
BILTSTRAAT 121, UTRECHT

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT
Review for the use of learned world — Revue du monde savant — Rassegna del mondo scientifico — Revista del mundo cientifico
Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke
Unter redaktioneller Mitarbeit von
Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**
Herausgegeben von
Dr. E. O. Ebert, Oberbibliothekar u. Stellvetr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent**, Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erschient jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich. 6 Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4.- Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In- und Auslandes. Die Berichte erschienen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache

Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12.—, geb. RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.—: Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.-, Einzelheft RM. 2.50.
Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos
Walter de Gruyter & Co., Berlin W 10, Genthiner Str. 38

TELEFOON 544
Fa. A. van Beckhoven
BROOD-, KOEK- EN BANKETBAKKERIJ
Nieuwe Boschstraat — Breda

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

C. VISSERS - VAN SETERS
Ginnekenweg 4 — BREDA — Telefoon 177
Lood- en Zinkwerker. Aanleg van Gas en Waterleiding.
Magazijn van Sanitaire Artikelen.
GAS- EN KOLENKACHELS.

PAUL MURK
DAMESKAPSALONS
Ginnekenweg 8 — BREDA — Telefoon 1233

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideeën van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

ZESTALIG HANDELS WOORDENBOEK

Nederlandsch	Dr. H. G. de Maar
Engelsch	Dr. H. G. de Maar
Fransch	S. E. van Praag
Duitsch	N. C. Stalling
Zweedsch	N. C. Stalling en A. Zethraeus
Spaansch	Mr. Dr. J. A. van Praag

Ruim 2600 kolommen. Prijs f 12.50

Een uitvoerig prospectus met proeven van bewerking zenden wij gaarne op aanvraag.

BIJ DEN BOEKHANDEL IN VOORRAAD

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS — GRONINGEN,
DEN HAAG, BATAVIA

MENEER VAN NETTEN

Een boek over Wellevendheid voor Iedereen

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

Omslagteekening van den kunstenaar JOAN COLLETTE.

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wel evendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken.
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.

Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

„KUNSTLICHT"

ARTISTIEKE VERLICHTING
EN KUNSTVOORWERPEN

GEB. VERHOEVEN

EINDHOVEN — GELDROPSCHEWEG 22 — TEL. 2467

Vermijdt teleurstelling.

VRAAGT BONBONS FINS

Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën

Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

„Het Bolsjewisme dreigt"

DOOR F. MUCKERMANN S. J.
Prijs 25 ct. (franco per post 28 ct.)

„Storm over Rusland"

Prijs 25 ct. (franco per post 30 ct.)

Drukkerij Henri Bergmans & Cie
TILBURG — LANGESTRAAT 35

BOEKZAAL

No 17 — 1 SEPTEMBER 1932 — 25 cent

DR. FREDERIK VAN EEDEN
(naar een Vlaamsche houtsnede).

Accountantskantoor Govers, Eindhoven
Dommelstr. 10. Telef. 2043. — Accountancy en Belastingzaken.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING — BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. *Nadruk verboden.*

Ed. A. Serrarens: . . . . *De wandelende Jood*
H. H.: . . . . . . *Katholicisme en Wereldcrisis*
G. v. Rooijen: . . . . . *Contes philosophiques*
Jos. Panhuijsen: . . . *De wereld en Nederland*
W. Blokveld: . . . . . . *Tusschen de wielen*
M. M.: . . . . *De knusse griezel*
Dr. Raph. Kreemers: . . . . *Ruskiana*
UIT BOEK EN BLAD:
De Groene Amsterdammer — Les Nouvelles Littéraires.
VERSCHEIDENHEDEN:
Chaplin als romancier. — Ludwig Fulda. — Afgewezen manuscripten. — Edgar Wallace als lyricus — Eduard Brom 70 jaar. — René Bazin.

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Oisterwijk

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

BAHLMANN & Co · NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI SIERT DE WONING
DOOR
CELOTEX
Voorradig in afmetingen van: DIK: . . . 11 m.M. BREED: 91-121 c.M. LANG: 244-260-275 305-366-427 c.M.
N.V. Bouwstoffenhandel H. W. DE KANTER BREDA Oude van Hoornestr. 1 en 8 Telefoon 779

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN **HERMANS Sigarenhandel** Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land

Fa. Jos. Kimmel en Zonen, Nieuwe Ginnekenstr. 5, Breda, Tel. 2057
Behangerij, Stoffeerderij — Bedden en Matrassen — Complete Woninginrichting

Electr Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

N. V. AANNEMERSBEDRIJF **v.h. E. v. AMERONGEN** voor BOUW- en BETONWERKEN Spinschoolstraat 45a Telefoon 22709 **Arnhem**

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

Voor de vrienden van het boek.

„Rising Waters".

Het Wassende Water van Herman de Man, het boek waar de schrijver zooveel pleizier aan heeft beleefd, is thans ook in het Engelsch verschenen onder den titel *Rising Waters* (Londen: John Lane).
De *Manchester Guardian* spreekt met veel lof over dezen typisch-Hollandschen polder-roman en roemt de vertaling zeer, die van de hand is van dr. G. J. Renier.

Beroemdheid.

Vroeger was een artiest beroemd als zijn portret op een pijpekop stond of sigaren naar hem heetten (in Bussum werden indertijd sigaren merk Frederik van Eeden verkocht!). Thans is een artiest pas echt beroemd lezen we in *Les Nouvelles Litteraires* als hij als mannequin (ledepop) in de virtrines van kleermakersfirma's staat. Op de Boulevards, in de uitstalkasten, om de nieuwste modes te étaleeren, ziet men Lindbergh, André Tardieu, Jean Cocteau, Maurice Dekobra, René Fauchois, Maurice Rostand. Favoriet zijn hier echter nog altijd acteurs: Fairbanks, Chevalier, Max Dearly, Dranem enz. Wanneer beginnen Peek en Cloppenburg aan Gimberg, van Gasteren, Anton Roemer, den Doolaard, ter Braak, Helman, Robbers, Louis Davids, Speenhoff, CarelScharten, enz.?

Delavignette bekroond.

De groote Fransche prijs voor koloniale letteren is toegekend aan den journalist Delavignette voor zijn boek *Paysans noirs*. Hij is redacteur van de *Depeche Coloniale*. Onder den schuilnaam Faivre heeft hij den roman *Toum* geschreven.

Een oordeel over Dekobra!

Men wist kortgeleden te berichten, dat de bekende romanschrijver Dekobra verloofd zou zijn met een even bekende schoonheid, Lucie de Polnay. Natuurlijk heeft men zich gehaast de betreffende dame daarover te interviewen, die noch ja noch neen antwoordde.
Wel heeft zij en passant verteld, waarom zij Dekobra bewonderde en zij heeft daarbij niet over *La Madonne des sleepings* of *La Gondole aux Chimères* gesproken. Maar zij zei o.a. het volgende: „Ik heb maling aan zijn beroemdheid. Ik heb veel beroemde mannen gekend, maar ik bewonder hem, omdat hij 100% gentleman is, omdat hij een egoïst is met een gouden hart en een cyniker met een romantische ziel.
Hij heeft evenals ik een afschuw van bridge, feministen en vermageringskuren, hetgeen mij veroorlooft om net zooveel chocolade te eten als ik wil."

Goed bewaard pseudoniem.

E. Everett Green, een Engelsche romanschrijfster (o.a. van *Monk Maltravers V.C.*, *Tall Chimneys* en *The Squire's Daughters*) is 75 jaar oud te Funchal op Madeira overleden.
Door haar dood is eerst bekend geworden, dat zij dezelfde was als Cecil Adair, wier boeken (o.a. *The Sails of Life* en *Angel's Tears*) veel meer werden gelezen. Zij heeft haar schuilnaam Cecil Adair altijd geheim weten te houden; alleen een of twee leden van de firma Stanley Paul en Co. wisten er van.

Goethe-prijs voor Hauptmann.

Het curatorium voor de toekenning van den Goethe-prijs der stad Frankfort a.d.M. heeft besloten den Goethe-prijs voor 1932 aan Gerard Hauptmann te verleenen. Deze prijs bedraagt, zooals elk jaar 10.000 R.M.
Tot nu toe waren prijswinnaars Stefan George, Albert Schweitzer, Leopold Ziegler, S. Freud en Ricarda Huch. Naar alle waarschijnlijkheid is thans aan Hauptmann de prijs toegekend wijl hij dit jaar zijn zeventigsten verjaardag viert.

Goethe-Faust-Gounod.

Een Amerikaan bezichtigt tijdens zijn verblijf in Europa de stad Heidelberg. Voor het Goethe-standbeeld ontstaat met een ingezetene aldaar het volgende gesprek. „Who is this man?"
„Goethe."
„Goethe? I never heard his name."
„He is the man, who wrote Faust."
„Faust? — O yes — I understand. I am quite familiar with him.
But we pronounce him Gounod!"

De angst voor het boek.

Eenige maanden geleden is in Nederland het feest van het goede boek gevierd. De Vereeniging tot bevordering van de belangen van den boekhandel heeft deze georganiseerd. De bedoeling was niet zuiver ideëel, maar ook voor 'n deel zakelijk. Men hoopt op een verhoogden omzet. Het behoeft niet verzwegen te worden, dat de ontwerpers van den boekenveldtocht op dit verhoogd debiet bewust hebben aangestuurd, zegt de heer J. Tersteeg, voorzitter van de Commissie voor de Boekenweek 1932 in de Mei-aflevering der *Nederlandsche Bibliographie*. Om dit resultaat in de hand te werken, heeft de commissie aan iederen kooper, die *f* 2.50 aan boeken besteedt een „Geschenk" aangeboden in den vorm van een gebundelde serie antwoorden op eenige vragen gesteld aan diverse Nederlandsche schrijvers en schrijfsters gesteld.
Over de betrekkelijke waarde van dit „Geschenk" — voor den rijperen lezer! — willen wij het hier niet hebben. Wij willen hier slechts de aandacht vestigen op een speciaal voor ons Katholieken ietwat onbehaaglijk feit. Het feit n.l. dat onder de samenstellers van het „Geschenk" slechts één Katholieke romanschrijver voorkomt. Als een eenzame figuur staat temidden van een reeks representanten der Ned. romanschrijverij onze Anton Coolen. Hij staat daar, als ware hij het begin en het einde der Katholieke romanproductie in de lage landen bij de zee.

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT
Review for the use of learned world — Revue du monde savant — Rassegna del mondo scientifico — Revista del mundo cientifico

Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke

Unter redaktioneller Mitarbeit von
Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**

Herausgegeben von
Dr. E. O. Ebert Oberbibliothekar u. Stellvetr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent** Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erschient jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich. 6. Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4.- Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In- und Auslandes. Die Berichte erschienen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache

Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12.—, geb. RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.— : Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.—, Einzelheft RM. 2.50.

Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos
Walter de Gruyter & Co, Berlin W 10, Genthiner Str. 38

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. – 1e klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen.

Fa. Rhee & van den Berg
AANNEMERS — BREDA
LOONZAGERIJ EN SCHAVERIJ
Postgiro 111478, Nieuwe Huizen 16, 16a, Tel. 1270

Leest de Advertenties en...
Begunstigt onze Adverteerders.

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITIAR

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Doet uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren

JAC. v. d. VEN-VERMEULEN
EINDSTRAAT 9 — BREDA
Grootste sorteering
PARAPLUIES EN WANDELSTOKKEN
Repareeren en Overtrekken.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3519

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER
OBERLAHNSTEIN
Nederlandsche Mij. **Opgericht 1887**

DE WANDELENDE JOOD.

Of „de heldenmoed der wetenschap" zouden we achter de tietel van dit gedokumenteerde proefschrift van Dr. Jos. J. Gielen willen plaatsen. Wat wij, gesteld dat 't ons van bovenaf werd opgedragen, als een soort tuchthuisstraf zouden ervaren, heeft de schrijver van dit min of meer monstrueuze boek met heroieke liefde tot stand gebracht. En nergens door 't hele opus heen, merkt men verslapping, inzinking of lusteloosheid, nooit is hem zijn arbeid „te sure" geworden. Koen heeft hij ridderschap gepleegd; in dienst der Soevereine Wetenschap, heeft hij de hele aarde afgezworven en bij zijn uiteindelike terugkeer, buitbeladen al de vergaarde schatten nederig aan hare voeten neergelegd. Met de kosmopolitiese vrijmoedigheid, komparatisten eigen, zijn er verbindingen tot stand gebracht tussen het landelike Hulst en Riga, Dorpat, Helsingfors, Berlijn, Praag, ja, wanneer een klein Antillen-eiland de sporen van Ahasveers tegenwoordigheid zou bewaard hebben, dan zou de Vikingeraard van Dr. Gielen niet gerust hebben, voor hij zich daarvan overtuigd had.
Zoo heeft de heer Gielen gepoogd het over een groot deel der wereld verspreide thema van de Wandelende Jood in zijn totaliteit te overzien, zoals het zich openbaart in folklore en lieteratuur, zoals het resoneert in de volksziel of in 't gemoed van de enkele dichter. En dat alles streng methodies, volgens de maximen der komparatisten, waarbij de schrijver ter schole is gegaan, met verklaring van overeenkomsten en verschillen.
In 't eerste gedeelte van zijn werk, overigens even taai als leerzaam, behandelt de schrijver het ontstaan en de verbreiding der legende van uit Klein-Azië over de wereld, met de variaties, welke zij bij haar lokalisatie heeft aangenomen. Ons simplisme, dat het ontstaan der legende aan een enkele gebeurtenis uit het lijden van Christus placht te verbinden, wordt wel erg teleurgesteld en gekorrigeerd, wanneer we uit 't brede onderzoek van de heer Gielen zien, dat de legende van de Wandelende Jood die de Zaligmaker wegstiet, slechts een middenterm is van verwante verhalen, die in de Joodse historie reeds lang voor onze jaartelling zijn te dateren. En hoe wordt ons inzicht in de veranderlikheid der legende in 't algemeen, verscherpt, wanneer we zien welk een grillig spel de wet der transpositie, door opvijzeling van 't wonderbaarlike, door adoptatie enz. de Ahasverus-legende gespeeld heeft, vóór ze een min of meer definitieve vorm gekregen heeft in 't beroemde, te Leiden in 1602 gedrukte volksboek, dat de bron werd van talrijke andere thematiese bewerkingen van het Ahasverus-motief.
Niets treft ons meer in 't brede exposé van de heer Gielen, dan de universaliteit van 't thema, waarin de mensenziel, onbewust voor 'n groot deel, de nood en kommer van haar „cor irrequietum" heeft herkend. Volkstaal en volkspreuken bewaren de herinnering aan de eeuwige zwerver.
Bij nóg meerdere informatie zou de heer Gielen blijken, dat hij de uitdrukking „wandelende Jood = onrustig, beweeglijk mens, niet, zoals hij doet, behoeft te lokaliseren. Zonder onverschillig te zijn voor de folkloristiese wetenswaardigheden, die de heer Gielen ons aangaande het thema weet mede te delen, zonder ongevoelig te zijn voor de wijze, waarop de volksgeest op het motief gereageerd heeft, krijgen we toch bij het binnentreden van de 2e afdeling van 't werk een gelukkig gevoel van verlichting, wanneer we de kille kamer, waar de ingewikkelde machine van de „litterature comparée" draaide, kunnen verlaten. De schrijver zelf gaf nergens tekenen van vermoeidheid, zoals we reeds zeiden, maar zijn opstellen over „De Wandelende Jood in de Letterkunde" zijn toch levendiger en frisser. Uit de aard der zaak, want hier kan de schrijver subjektief met zijn waardering ingrijpen. In zijn

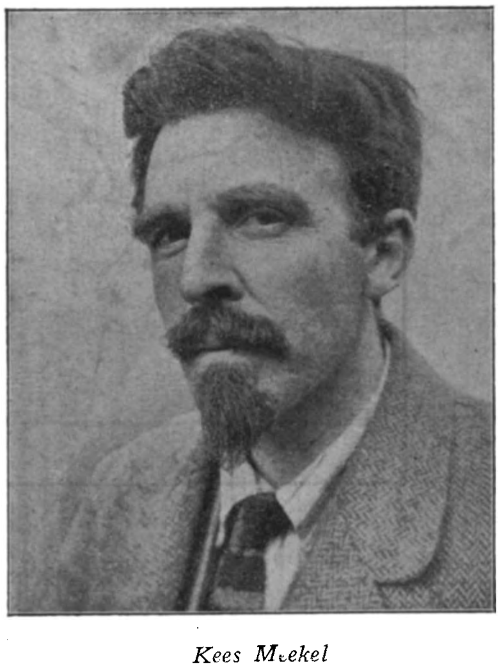

Kees Meekel

1

2

3

4

1. Frontispice van „La Légende du Juif Errant, publiée dans le Midi de la France. 2. Vlaamsche houtsnede. 3. Moderne Zweedsche gravure. 4. Titelplaat voor 't werk van Sue, getekend door Gavarni.

beschouwingen over „De Wandelende Jood" van August Vermeylen, over de Ahasverus-trilogie van Kees Meekel, krijgt zijn stijl glans, beweging, versnelling, climax, waar hij elders nog al dor is.
De bewondering voor Meekel's trilogie kulmineert in het veelzeggende: „de machtigste Ahasverusbewerking, die we in de West-Europese litteratuur kennen" en ook voor Vermeylen's „Wandelende Jood" heeft de schrijver zeer hooggestemde gevoelens van bewondering, die we echter niet helemaal vermogen te delen.
Toch is Gielen's ontleding en „Sinngebung" van Vermeylen's „Wandelende Jood" een voortreffelik staal van diep-indringen inVermeylen's bewogen autobiografie.
't Is hier de plaats niet om lang stil te staan bij de verbijsterende massa bewerkingen van 't oude motief in de lieteratuur na 1774. 't Ligt voor de hand, dat de vrije geest in een periode van steeds sterker wordend individualisme, van de Ahasverus-figuur met de grootste willekeur gebruik maakt om de meest subjektieve gevoelens en ideeën over 't nu en hierna te lozen. Heel de gebrokenheid der nieuwere tijden ligt in deze bewerkingen voor ons, jammerlik en deerniswekkend. Kaleidoscopies zien we de Ahasverusfiguur nu als zwerver, zoeker, onrustige, vloeker, atheist, humanitair utopist, weldoener, boetprofeet, enz.
De oorspronkelike Ahasverus gaat schuil achter de persoonlikheid van de nieuwe bewerker, dreigt zelfs in de nevel der symbolen te verdwijnen. Brutale inversie heeft zelfs de legendariese verhouding van vloeker tot gevloekte omgekeerd.
De hoofdstukken, welke Dr. Gielen aan al deze gedaanteverwisselingen wijdt, zijn buitengewoon belangwekkend en getuigen hoe volkomen de schrijver deze materie beheerst.
Aan 't slot van zijn werk geeft de schrijver een overzicht van de verschilende houdingen welke de theologie tegenover 't Ahasverusmotief heeft aangenomen. Uit de aard der zaak heeft de katholieke theologie zich met deze kwestie niet bezig gehouden. Voor haar immers was de vervloeking van Ahasverus geen probleem.
Een verbijsterende bibliografiese lijst — wat is 't toch vreemd dat de heer Gielen 't werk van Carry van Bruggen over de Prometheusfiguur niet schijnt te kennen — besluit dit mooie werk, dat we aanvankelik met enige tegenzin begonnen, maar dat al gauw onze grote bewondering wist te winnen. Wat Ahasverus een vloek is, is Dr. Gielen een lust geworden. Moge hij ons nog vaker van zijn zwerftochten uit de wetenschappelike wereld zulke geschenken thuis brengen.

Ed. A. Serrarens.

---

[1]) **Dr. Jos. J. Gielen,**
DE WANDELENDE JOOD. *De Spieghel, Amsterdam,* 1931. (24×17.5). 255 blz., ing. *f* 7.50.

KATHOLICISME EN WERELDCRISIS.

De wereld-crisis, die wij thans doormaken, is het dag-gesprek van heel de levende menschheid geworden; nooit is een kwestie zoo actueel en zoo brandend geweest als deze. Terwijl de diplomaten hun best doen deze crisis met materieele middelen op te lossen, omdat zij ze beschouwen als een probleem van materieele orde, is er vooral in Frankrijk een beweging aan het groeien, die aan de huidige crisis een diepere beteekenis geeft en daarom ook naar een diepere oplossing zoekt. De gangmakers dezer beweging zien in onze crisis een uiting van het algemeen verlangen naar orde, harmonie, evenwicht en vrede, naar een orde, die niet alleen materieel maar ook spiritueel moet zijn. Zij allen stellen denzelfden eisch: terugkeer tot een meer geestelijke opvatting van het bestaan, of m.a.w. zij strijden alleen voor de redding van den geest. De meest evenwichtige woordvoerder van deze beweging is Daniel Rops, die ons met zijn jongste boek *Le Monde sans Ame* [1]) een tijdsdocument van den allereersten rang geschonken heeft.
Zijn boek is een philosophische, sociologische politieke en moreele studie over de huidige wereldcrisis, die in haar verschijnselen alle gebieden van het moderne leven — politiek, kunst, moraal, economie — omvat en aangetast heeft. Zijn doel is de crisis op haar diepere oorzaken te onderzoeken. Hierbij verwerpt hij van meetaf de veronderstelling, als zou zij het gevolg zijn van historische, economische of politieke verschijnselen, als zou de oorlog, de overproductie der industrie, de opeenstapeling van het goud, de hoogvlucht der techniek, het verhoogde praestatievermogen der machine aan haar ontstaan schuld zijn. Voor Daniel Rops is de wereldcrisis een spiegelbeeld van 's menschen eigen crisis, van een crisis, die in ons zelf ligt, daar waar de machten van het goed en het kwaad over ons lot beslissen. Zij is bijgevolg een crisis van den geest, een crisis van de ziel. De na-oorlogsche mentaliteit kende een „nouveau mal de siècle", 's menschen ver-

twijfeling aan zich zelf, aan de beteekenis van zijn bestaan. Deze onrust is van den enkeling op de geheele gemeenschap overgeslagen. Wat zich voor een paar jaar afspeelde in de ziel der jongeren, herhaalt zich thans in de economische en sociale sfeer. Hier gaat het niet meer om het lot van één generatie, maar om het voortbestaan van de menschelijke kultuur in haar geheel. De actueele economische crisis is dan ook alleen de psychische crisis der jeugd overgedragen op het materieele leven der wereld.

De genezing van deze ziekte kan alleen dan met succes verwacht worden, wanneer wij de diepere oorzaken achterhalen kunnen, die de verwarring en de onrust der ziel overgebracht hebben op het terrein der sociale en economische welvaart.

Dit overgangsproces nam voor vier eeuwen terug een aanvang, toen de mensch een nieuwe waardebepaling van zich zelf zocht, van zijn bestemming en zijn zending; vroeger had hij zich boven het tijdelijke weten te verheffen in zijn overtuiging slechts een ondergeschikt deel van de schepping te zijn, maar thans voelde hij zich als een zelfstandig wezen, dat in zich zelf het middelpunt der wereld en den maatstaf van alle waarden bezit. Hij verplaatste het doel en de beteekenis van het leven van uit het toekomstige naar het heden, van uit het bovennatuurlijke naar het natuurlijke en werd daardoor de slaaf van de tot godheid verheven rede, die voor alles in de stoffelijke welvaart de hoogtebloei van 's menschen bestaan ging zoeken. De zucht naar stoffelijke en tastbare bevredigingen, die hier het gevolg van was en die in onzen tijd de grondwet van het menschdom dreigt te worden, voerde onvermijdelijk tot de heerschappij van de economie, die op haar beurt door de snelle uitbreiding der machine-techniek ongemerkt in het overwicht der productie omgezet werd. Door deze schematische, mechanische levensopvatting moest de mensch zich buigen voor het economische, sociale en politieke systeem, dat hem de bevrediging van zijn stoffelijke en zinnelijke verlangens beloofde, al moest hij deze bevrediging ook in het communistisch systeem gaan zoeken.

Deze metaphysische dwaling, waaraan de menschheid sinds vier eeuwen lijdt, moest ten slotte zich wreken op het terrein van het werkelijke leven. Daarom ziet de menschheid van vandaag in haar gedemoraliseerde onmacht zich voor de beslissing geplaatst: aan de eene zijde de baaierd van een wereldbankroet, de dood in stomme vertwijfeling of het slavenleven in de tredmolen van den gedwongen arbeid; aan de andere zijde de mogelijkheid den geest te redden, de ziel terug te vinden, een nieuw inzicht in de metaphysische waarde van het leven en daarmee verbonden de beheersching van de technische en sociale organisatie der huidige wereld. Het zou een fatale vergissing zijn te gelooven, dat de oplossing van de wereldcrisis in haar geheel gelijk staat met de oplossing van haar historische, politieke, sociale en economische problemen. Deze crisis omvat het heele samenstel van den mensch, dus ook de psychologische, geestelijke en metaphysische problemen en kan dan ook alleen van uit en door de metaphysiek opgelost worden. Daniel Rops gelooft aan de uiteindelijke oplossing der wereldcrisis, omdat de menschheid zich opnieuw bezinnen moet op de haar aangeboden grootheid en waardigheid. Voor de verwezenlijking van een nieuwe wereldorde, van een nieuwe levenshouding dragen de verschillende godsdiensten op de eerste plaats de verantwoordelijkheid, want de weg, dien de wereld moet inslaan om haar crisis te overwinnen is dezelfde, dien de naoorlogsche jongeren gegaan zijn om uit hun onrust te komen tot orde, tucht, harmonie, evenwicht, tot zielevrede. De hoofdbeteekenis van dit met hoogen ernst en diep verantwoordelijkheidsbesef geschreven boek is gelegen in zijn uitzonderlijke waarde als tijdsdocument voor de beoordeeling van de houding, die de intellectueele elite van jong-Frankrijk tegenover de wereldcrisis aanneemt. De veelzijdigheid, de rijkdom en de diepte van schrijver's gedachtenwereld maken het werk nog belangrijker, dat eenieder iets geven kan, hoe men er zich ook tegenover plaatst en dat onweerstaanbaar eenieder tot nadenken verplicht.

H. H.

---

[1]) **Daniël Rops,**
LE MONDE SANS AME. *Plon Nourrit & Cie., Paris,* 1932. (19×32). 248 blz.

CONTES PHILOSOPHIQUES.

Dit is nu eindelijk weer eens een boekje, waarvan men zeggen kan, dat het geschreven is door een man, wiens geest grooter is dan zijn geestigheid, wiens malicieusheid in evenwicht is met zijn welwillendheid, wiens cynisme getemperd wordt door een wijze menschenkennis en goedheid van wil. Daarenboven is hij gevoelig voor het artistieke détail en bezield met een groote liefde

tot zijn taal. Hij bewondert ervan vooral de helderheid van uitdrukking, zooals hij van de Fransche geest de twee eigenschappen bemint, die hij ook in zijn eigen geest aantreft, dooreengemengd tot een heerlijk beheerschte eenheid: de wijsheid en de ironie. Aan een geest als de zijne vergeeft men graag het chauvinisme, waarmee een overal mogelijke en inderdaad in iedere natie aanwezige geestesconstitutie gecharterd wordt voor de Fransche alleen. En of het nu komt door de eenvoudige zegging of doordat men iets van de geest van het boek in zich heeft voelen overgaan, men is geneigd met een vergevingsgezinde glimlach het gedichtje te lezen, dat op een bescheiden, maar met zorg gekozen plaats, niet voorin, doch ongeveer in 't midden staat:

Doux esprit de France, ironique et sage,
    Tu corruptes parmi
Les forces du monde, et c'est ton message
    Qu'il a pour ami.

Dans ce clair langage où tout est lumière
    Parlent à la fois
Libertè, Justice, et la terre entière
    Reconnaît ta voix.

Er gaat een heeleboel proza aan vooraf en er staat heel wat proza achter, doch juist deze „prozaïsche" omgeving brengt de lezer in de stemming die noodig is om dit gedicht op de goede waarde te schatten.
Pierre de Nolhac ziet alles en hij ziet alles scherp. Hij kijkt door de oppervlakte heen naar de wezenlijke waarde der verschijnselen, zonder nochtans die oppervlakte voorbij te zien. Van zich zelf allerminst. Hij kent de waarde van het product, dat hij zelf heeft voortgebracht en zijn eigen menschelijke zwakheid, die hoopt op roem. Wanneer dan daardoor de gedachte gestimuleerd wordt, dat ook het nageslacht zal kennis nemen van zijn werk, en mogelijk, er behagen in zal scheppen, ziet zij aanstonds wat dat woord „nageslacht" aan werkelijke waarde inhoudt: „la postérité, c'est-à-dire pendant les trois mois où des esprits bienveillants 's amuseront à dire du mal de ce petit livre".
De auteur, die zoo weinig ophef maakt van zijn boekje, kent de menschen, kent andere boeken en kent zichzelf. En omdat hij zijn eigen zwakheden weet en zich weet heen te zetten over zijn eigen hoogmoed, is hij in staat de fouten van anderen te zien, te vergeven en er een grootmoedig spelletje mee te spelen. Cynisme, zeker, dat ligt eraan ten grondslag, maar ook een diepe teleurstelling om de dwaasheden en de laagheid van de menschen, om de wanhoop van geen oplossing te zien voor conflicten, die eeuwig wel zoo blijven zullen. Doch ge zult er al lezend weinig van merken. Ze blijven onder de oppervlakte. Ze resonneeren in uw binnenste, zonder dat ge ze te zien krijgt. Slechts een ironisch reliëf roepen ze te voorschijn, waarvan het uitgroeien wordt ingetoomd door een speelsche wijsheid.
De filozofische vertellingen van Pierre de Nolhac zijn vol van een levende filosofie, die niet een systeem naar voren brengt, doch de mensch en de wereld, die hij bewoont. *La Nuit de Pie XII* is er een gaaf en misschien wel het aantrekkelijkste voorbeeld van. Het gaat uit van het conflict tussen Kerk en Staat, dat wel tot de eeuwigdurende gerekend mag worden. Maar het wordt geen enkele maal bij name genoemd. Pierre de Nolhac ziet te scherp, om te meenen, dat een conflict beleefd wordt als zoodanig, maar wel als een levenselement van den mensch, als iets, wat de mensch persoonlijk aanbelangt. Abstract bestaat een conflict niet in de werkelijkheid; concreet bestaat het persoonlijke belang, al of niet door hooger idealen geïnspireerd. Hier, in *La Nuit de Pie XII* is het gepersonificeerd in de figuren van Pius XII, een toekomstige Paus, en van den Duce. We

Benito Mussolini

zien alleen Pius XII, 's avonds, op zijn kamer, vermoeid van het vele werk. De verhouding met den Duce is natuurlijk goed; daar wordt niet over gesproken. Men begrijpt het onder het lezen, of daarna. Een zeer menschelijke eigenschap doet zijn rechten gelden: de eerbiedwaardige grijsaard valt in een lichte sluimering. Hij wordt daaruit gewekt door de boodschap, die men hem brengt, dat de Duce vermoord is. De Paus toont zijn hooge waardigheid in zijn overwegingen: de Duce heeft zijn rol gespeeld in de geschiedenis der Kerk; en verdient een „dubbel" gebed. Meer deelt Pierre de Nolhac niet mee. Het is voldoende, gezien een goed verstaander soms aan een enkel woord genoeg heeft. Maar het is een fijne psychologische aanvoeling, dat hij de priester in Pius XII een gebed laat uitspreken voor de zielerust, en de Paus in hem een gebed van dankbaarheid. Het conflict Kerk en Staat duurde voort, ook onder uiterlijk vriendschappelijke verhoudingen.
Dan volgt het verhaal van de gebeurtenissen, die plaats grijpen en dat achteraf blijkt een droom te zijn van Pius. Weer psychologisch juist dat zijn angsten zich op deze wijze uiten. Doch het trekje aan het slot is het fijnst: als de hoogste geestelijke autoriteit blijk geeft, ondanks dat nog mensch, en zelfs heel gewoon kleine mensch te zijn, als hij, in de stille hoop, dat zijn droom toch eens waar mocht zijn, informaties laat inwinnen ten huize van den Duce.

Giovanni Papini

In de overige vertellingen vervult de fantasie, evenals in de zoo juist besprokene een belangrijke rol. Maar het is niet hinderlijk en wekt absoluut niet den indruk van onwaarschijnlijkheid. Dit komt omdat de motieven, die, aan deze vertellingen ten grondslag liggen, werkelijk bestaande verschijnselen zijn. *Une belle journée d'été,* verhaalt een geslaagde bolsjewistische revolutie te Parijs. Zoo iets zou heel goed kunnen. Niemand ontzegt aan zoo iets de mogelijkheid. Maar de wijze waarop hij verloopt, toont een eigenschap, die met een revolutie moeilijk vereenigbaar is: die van een vriendelijke wreedzaamheid. Net genoeg om het natuurlijke der gebeurtenissen niet te schaden. Het is een element van spot, dat het belachelijke in de voorstelling van sommige adspirant- of theoretische revolutionairen duidelijk voelen laat.
In dit opzicht is P. de Nolhac te vergelijken met Papini, die in zijn *Gog* ook de dwaasheden in de theoriën der menschheid in een overtuigend en belachelijk daglicht stelt, maar wiens optreden vergeleken met dat van Pierre de Nolhac, bruut en onbehouwen is. De contes van de Nolhac mogen soms minder actueel zijn en soms eenige kennis van geschiedenis en litteratuur alsmede een zekere bereidheid veronderstellen, ze zijn fijner, dieper en geestiger dan de hoofdstukken van *Gog* en zijn artistiek van blijvender waarde.

G. v. Rooijen.

---

1) **Pierre de Nolhac,**
CONTES PHILOSOPHIQUES. *Bernard Grasset, Paris,* 1932. (18.5×12) 279 blz. fr. 15.—.

DE WERELD EN NEDERLAND.

Er is in de laatste jaren in onze romanliteratuur een streven te bemerken naar een verruiming des geestes, een drang naar wijdere horizonten, een afkeer van den beperkten familieroman, zooals we dien in Holland kennen. Dit streven behoeft allerminst verkeerd te zijn, integendeel, maar toch zijn er zonder twijfel ook gevaren aan verbonden. Een roman wordt als literair werk niet beter, omdat de gebeurtenissen, er in verhaald, zich afspelen in Italië, men kan hem ook niet dadelijk in een voornamere beteekenis van dit woord „cosmopolitisch" noemen, omdat deze gebeurtenissen gemeenlijk binnen den kring van een Hollandsch binnenhuisje niet worden waargenomen. Een roman wordt inderdaad „cosmopolitisch", wanneer hij onder de moderne wereldliteratuur in haar beste en meest representatieve openbaringen, een

eigen en belangrijke plaats inneemt, wanneer men in hem een levensveraanschouwelijking aantreft, die aansluit bij de beduidende romans, die op het oogenblik bijvoorbeeld in Frankrijk, Engeland, Duitschland of Amerika gepubliceerd worden. Het gaat er niet alleen om wat verhaald wordt, maar ook hoe verhaald wordt. Dit lijkt men soms te vergeten, den laatsten tijd. Langzamerhand schijnt zich de meening te vestigen, dat het on-Hollandsche van het geval het voornaamste is. Vanzelfsprekend is een dergelijke meening betreurenswaardig en daarom kan men niet anders dan met blijdschap de verschijning van twee romans vermelden, die zonder eenig opzettelijk streven naar „cosmopolitisme" inderdaad, in de zoo juist nader aangeduide beteekenis „cosmopolitisch" zijn. Het lijkt misschien eenigszins overdreven, maar het is niettemin waar, dat men doorgaans deze bizondere, verder strekkende waarde in een roman vrij spoedig kan bemerken. Na het lezen van enkele bladzijden reeds. Over het algemeen wordt men onmiddellijk getroffen door den zeer bizonderen stijl, die aan deze voornamere boeken eigen is. Wie de eerste hoofdstukken van *De Uitvinder* [1]) van Nine van der Schaaf gelezen heeft, is reeds volkomen overtuigd, dat hij hier, ondanks de betrekkelijke bescheidenheid van het gegeven, te doen heeft met een roman, die in zijn eigen, zeer Hollandsch karakter, in waarheid „cosmopolitisch" kan worden genoemd. Het verhaal is al zeer eenvoudig, het is de biografie van een man, een Nederlander, die uitvindingen doet op wetenschap-

Nine van der Schaaf

pelijk gebied voornamelijk, en verder over het geheel genomen een tamelijk eentoonig, nooit zeer heftig bewogen leven leidt. Hij wordt verliefd op een dienstmeisje, dat hem echter tenslotte niet wil trouwen, hij doet een aanzoek aan de dochter van een dokter, dat wordt afgewezen, en als hij al tamelijk oud geworden is, neemt hij zich voor om te trouwen met de werkvrouw, die het laboratorium, waarin hij zijn proefnemingen doet, schoon houdt. Het is geen familieroman, het is zelfs geen binnenhuisliteratuur, het is het nog soberder gegeven van een eenzaam levenden celibatair. Het leven van dezen celibatair wordt echter met een voortdurende concentratie en met een nooit falende aandachtigheid weergegeven. Er is niet het minste effectbejag te bespeuren, ieder woord, iedere zin wordt slechts neergeschreven om zoo zuiver mogelijk de werkelijkheid van dit bestaan te beelden. De schrijfster wil het leven, dit leven openbaren, zoo volledig en zoo precies als ze maar eenigszins kan, zij wordt gedreven door een drang naar het volkomen verwerkelijken van dit zeer moeilijk te veraanschouwelijken geheim: het leven van een mensch. Zij is zich bewust, dat zij in haar aandacht op het bestaan van dezen bepaalden mensch, dezen uitvinder gericht, tevens iets zal kunnen bemerken en verwezenlijken van wat allen menschen gemeen is, maar zij wacht zich wel voor het gevaar daardoor in vaagheden te vervallen. Zij laat slechts zien; stoorloos gaat zij verder met de mededeeling van Anko's lotgevallen, zijn gedachten, zijn meeningen en gevoelens. Deze mensch en het vreemde en gewone, vreemdgewone bestaan, dat hij leidt wordt ons volkomen vertrouwd en toch niet vertrouwd, haast zooals onze eigen persoonlijkheid ons vertrouwd en toch niet vertrouwd is. We zijn dieper, grooter, machtiger dan wij denken, en als men dit boek gelezen heeft bemerkt men dat deze uitvinder, Anko, grooter, dieper en machtiger was dan men zou kunnen meenen uit de gegevens alleen van zijn bestaan. Juist omdat 't boek in sommige opzichten zoo Hollandsch is, lijkt het ons van zulk 'n verstrekkende beteekenis te zijn geworden en juist daarom doet het denken aan verschillende buitenlandsche auteurs, die geheel andere boeken schrijven, maar vanuit een zelfden drang naar volledig veraanschouwelijking der werkelijkheid, bijvoorbeeld aan Hemingway. Dit boek zou men kunnen kenschetsen als kleinkunst, maar dan een soortgelijke kleinkunst van den Delftschen Vermeer, en we meenen, dat er slechts weinig lieden zijn, die ons het recht zullen betwisten het werk van den Delftschen Vermeer „cosmopolitisch" te noemen.

Ernest Hemingway

Kleinkunst, maar eveneens doorglansd van het wonder der gewone werkelijkheid is de andere roman, *Sara Vierhout* van Josine Reuling. De hoogere waarde van dit werk, waardoor het verheven wordt boven het gewone Hollandsche realisme van vorige jaren is echter moeilijk te ontdekken, omdat het gegeven hier nog eenvoudiger is dan bij *De Uitvinder*. Hier wordt geen geheel leven verhaald, hier wordt alleen verteld over een doof meisje, dat uit een gesticht komt, thuis bij haar moeder en bij haar half-zustertje. Haar moeder is een opera-zangeres in een kleine Duitsche plaats, zij lijdt aan een longziekte, hetgeen zooals wordt vastgesteld, voor een sopraan-zangeres niet bepaald wenschelijk is. De geschiedenis heeft nauwelijks een slot, men verneemt alleen, dat de tweede man van Anna niet meer terug zal komen bij zijn vrouw, omdat hij als zanger elders betere voorwaarden kan bedingen. Na het lezen van zijn brief overdenkt Anna, de moeder van Sara en Nora, haar vorig leven en zij verontrust er zich over of ze haar kinderen wel genoeg heeft liefgehad of ze niet tegenover hen is te kort geschoten. Niet meer dan dit. Niet meer dan een korte periode uit het leven van een vrouw en twee jonge

meisjes en een paar personen met wie ze omgaan. Het lijkt haast te gering om meer dan een vluchtig oogenblik de aandacht te boeien. Onmiddellijk heeft het weinig van een streven naar verruiming des geestes of een drang naar wijdere horizonten. Oppervlakkig bezien heeft het zelfs iets van kostschoolmeisjesboek. Maar er zijn zeer weinig auteurs die zulk een prachtig, welbeheerscht, sober en toch kleurrijk Nederlandsch schrijven als Josine Reuling [2]) hier doet, en misschien nog minder die zulk een prachtige, verraderlijke dialoog weten te scheppen, die alleen medewerkt aan den voortgang van het verhaal maar bovendien en vooral aan de karakteruitbeelding. Er zit in dezen kleinen bescheiden roman een zeldzame vaart, gesprek, tafereel, typeering wisselen elkander snel af, grijpen ineen, vormen een geheel, temperamentvol, zeer vrouwelijk, maar ook zeer zuiver het bestaan en het wezen dezer personen weergevend.

Sara, Anna, de moeder, Nora het kleine meisje, een beetje onhandelbaar, eigenzinnig en grillig, zijn alle zonder uitzondering vrij gewone, in elk geval zeer eenvoudige menschen, maar ook hier wordt men verrast door het steeds groeiend vermoeden, dat ook het leven dezer eenvoudigen een dieper en grootscher beteekenis heeft, hetzelfde stoorlooze trachten naar een beelding der werkelijkheid, der werkelijkheid alleen, zoo volledig en zoo zuiver als de schrijfster vermag, komt ook hier, evenals in den roman van Nine van der Schaaf, op de openbaring, de veraanschouwelijking van het geheim dier werkelijkheid uit.

O hidden under the dove's wing, hidden in the turtle's breast,
Under the palmtree at noon, under the running water
At the still point of the turning world. O hidden.

Het is aan deze regels dat we herinnerd werden na een overdenking van dit zoo eenvoudige boek van Josine Reuling. Het zijn regels uit het laatst gepubliceerde vers van T. S. Eliot, een der voornaamste dichters van dezen tijd. De associatie is niet geheel toevallig, hoe zonderling ze ook lijken mag, het werk van Josine Reuling geeft er inderdaad aanleiding toe, in zijn soberheid zijn welbeheerschtheid, zijn onmiddelijkheid en zijn trachten naar volkomen eerlijkheid komt het naast het werk van dezen grooten „cosmopolitischen,, dichter staan en ten slotte brengt het, hetgeen alle vollediger werkelijkheidsbeelden brengen zal, poëzie. Het zou jammer zijn dat men, om de bescheidenheid van het gegeven de hoogere waarde van dezen kleinen roman zou miskennen, en dat men hem zou gelijk stellen met een bepaald soort realistisch werk, waarmee hij betrekkelijk weinig en essentieel niets gemeen heeft. Hij ziet er op het eerste gezicht zoo weinig „Europeesch" uit - deze Hollandsche roman. Het is lang niet onmogelijk, dat hij daarom voorloopig betrekkelijk weinig wordt opgemerkt.

Jos. Panhuijsen.

---

[1]) **Nine van der Schaaf.**
DE UITVINDER. *Em. Querido, Amsterdam,* 1932. (21×14). 192 blz.
— **Bc** —

[2]) **Josine Reuling,**
SARA VIERHOUT. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1932. (22×16). 1932.
— **Bc** —

TUSSCHEN DE WIELEN.

Nono, de schrijver van dit spoorwegboek, is geen onbekende. Er staan een paar komische een-acters op zijn naam en hij debiteert vrij zouteloozen humor in magazines en radio.

Met dit boek [1]) heeft hij getoond ook tot iets beters in staat te zijn. Hier doet hij geen poging om geestig te zijn, maar vertelt hij onderhoudend over alles, wat aan een spoorwegwezen los en vast zit.

De spoortrein is nog altijd een verkeersmiddel, dat de belangstelling heeft van jong en oud. Iedere schooljongen heeft zich wel eens staan vergapen aan die wonderlijke machine, welke locomotief heet. Een station met omgeving prikkelt de weetgierigheid der jeugd, maar slechts weinig ouders kunnen de ontelbare vragen en moeilijkheden hunner kinderen tot oplossing brengen. Wat weet men in het algemeen over de verantwoordelijke taak van den machinist? Wat van het seinenstelsel of de spoorterminologie? Nono geeft op dit alles en nog veel meer antwoord in een aantal vlot geschreven hoofdstukken, welke tesamen een volledig beeld geven van wat we noemen de N. S.

Eerst vertelt hij een en ander over de spoorgeschiedenis en daarna licht hij een tipje van den sluer op, waarachter het spoorbedrijf van heden zich afspeelt. Bij de N. S. zijn op het oogenblik 40.000 menschen in dienst, waaraan per jaar *f* 95.000.000 wordt uitgekeerd en die verspreid zijn over een spoorwegnet van ongeveer 3500 K.M.

'n Idylle uit de restauratiewagen.

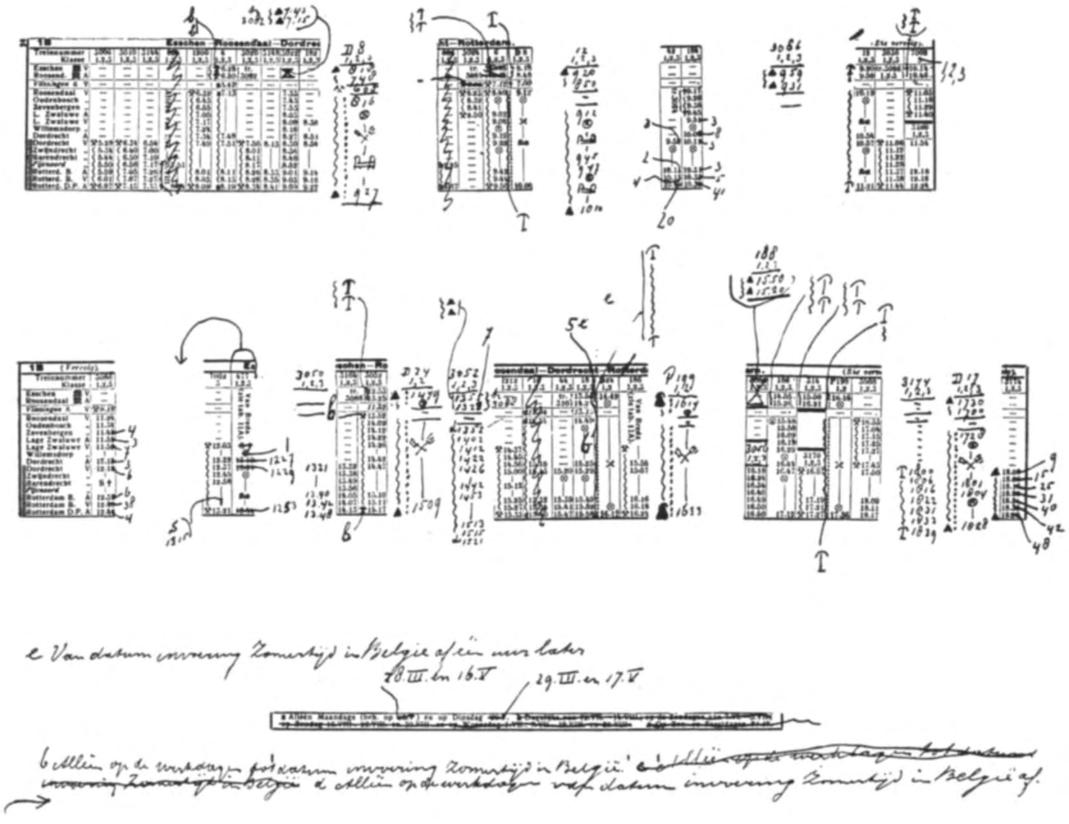

Hoe de correctie-proef van een nieuwe reisgids er uit ziet.

De domheid van het publiek wordt door den schrijver duchtig gehekeld. Terecht wijst hij er op, dat het reizend publiek uitermate slecht leest. Van de tallooze aanwijzingen wordt eenvoudig geen notitie genomen.
In een volgend hoofdstuk vernemen we, dat het personeel er een eigen taaltje op na houdt. Niemand, die over een „dienstmeisje" hoort praten, zal vermoeden, dat er van een „dienstgeleidebrief" sprake is.
Op bijna elke bladzijde van dit leerzaam boek worden wetenswaardigheden meegedeeld, waarvan slechts weinigen op de hoogte zijn. Op een plaatskaartenkantoor is b.v. veel meer te koop dan men zou denken n.l. plaatskaarten voor een enkele reis, plaatskaarten voor een dubbele reis, plaatskaarten voor buurtverkeer, tienrittenboekjes, kinderkaarten, honden- en kattenkaarten, passe-partoutbiljetten, perronkaarten, vacantiekaarten, groepkaarten, trajectkaarten, scholierkaarten, ambachtschoolkaarten, weekkaarten, gezelschapsbiljetten, landverhuizersbiljetten, uitstapjesbiljetten voor kinderen, 8-daagsche abonnementskaarten, D-trein toeslagkaarten, reisgidsen, tarieven en... étui's voor trajectkaarten.
Ook de financieele inlichtingen ontbreken niet. Een meter spoor kost *f* 27. Zoo kost b.v. het baanvak Amsterdam-Haarlem *f* 1.135.000. Daarbij is dan nog niet berekend de aankoop van den grond, het onteigeningsgedoe, de ophooging, het arbeidsloon en eventueele tegenslag bij de werkzaamheden.
Een speciaal hoofdstuk voor leer-, weet- en nieuwsgierigen is wel het aardigste van het heele boek. Over de wielenmuziek vernemen we, dat deze ontstaat door de openingen tusschen de rails. Bij een overgang van rails van 12 M. lengte op rails van 18 M. lengte, zal het geluid plotseling anders worden. Dan is er niet meer op te neuriën „worteltjes en doperwtjes" maar „naar moe toe".
Zoo zouden we nog tal van interessante bijzonderheden kunnen aanhalen, doch liever geven we den raad zich het boek aan te schaffen en in z'n geheel te lezen. Zelfs spoorwegmenschen zullen er nog wel een en ander in vinden, dat nieuw voor hen is. Maar vooral de jeugd kan er van genieten, niet alleen om den prettigen, populair gehouden tekst, maar ook om de talrijke foto's en teekeningen.
Wel niemand zal dit boek uit handen leggen zonder bewondering voor het in de puntjes georganiseerd en voortreffelijk funtioneerend spoorbedrijf.

W. Blokveld.

[1]) **J. B. Uges (Nono).**
KLAAR ACHTER? Geïllustreerd. *Andries Blitz, Amsterdam.* 1932. (23×16) 259 blz. geb. *f* 4.25.

DE KNUSSE GRIEZEL.

De griezelgewaarwording schijnt wel tot de meest gebiedende behoeften van het hedendaagsche lezend publiek te behooren, te oordeelen althans naar het immer stijgend aanbod op de boekenmarkt, waaraan toch een redelijke vraag moet beantwoorden. Het is dan ook wel een benijdenswaardige sensatie: kippenvel te krijgen om wat de verbeelding ons gruwwekkends voortoovert, terwijl men toch zoo knus-behagelijk bij de leeslamp zit en men zich zoo heerlijk veilig weet

te midden van die denkbeeldige verschrikkingen. Het lijkt ons zoo verwant aan het genot dat op ouderwetsche kermissen ons het wassenbeeldenspel te bieden had: daar ontmoette men beroemdheden als de beul van Parijs, Mijnheer Samson bloediger gedachtenis, de ware afbeelding van James the Ripper in broederlijk tezamenzijn met allerlei gekroonde staatshoofden en edele ridders van de pen, die in hun wassen onbewogenheid, getrouwelijk naar het leven geconterfeit, ons aangluurden. In jeugdige driestheid en als de spullebaas het niet zag, verstoutten we ons zelfs die gevaarlijke personnagien schuchter even aan te raken, in het triomfantelijk besef, dat ze lekker toch niets deden.

Diezelfde panopticum-griezelgewaarwording hebben we nog eens doorgemaakt bij het lezen van een aantal Engelsche griezelromans of mysterynovels, waartoe een paar rustdagen ons plichtmatig noopten.

Dat griezel- met kunstgewaarwording evenveel verwantschap heeft als kunst met kunstboter mogen we wel als bekend veronderstellen. Het is dan ook wezenlijk jammer van de zee van inkt die over goed drukpapier wordt uitgestort, wanneer de letterkundige boekenmarkt met al die griezels wordt overstroomd. Door een koud mes in den hals te leggen bereikt men precies hetzelfde nuttig effect, het is bovendien minder tijdroovend en kostbaar.

Toch willen we hiermede niet beweren, dat alle mysterynovellen in de daaraan vastgeknoopte speurtechniek even waardeloos en onbenullig zijn. Neen, er zijn ook wel boeken bij, die tenminste goed in elkander zitten en waarin een of ander belangwekkend vraagstuk wordt aangesneden. Maar helaas: dat is de uitzondering en over het algemeen wordt de misdaad in zulk een onnatuurlijk en romantisch-gekleurd daglicht gesteld, dat zij de noodlottigste verwarringen aanricht in verbeeldingen, die toch al zelfbeheersching allerbitterst noodig hebben.

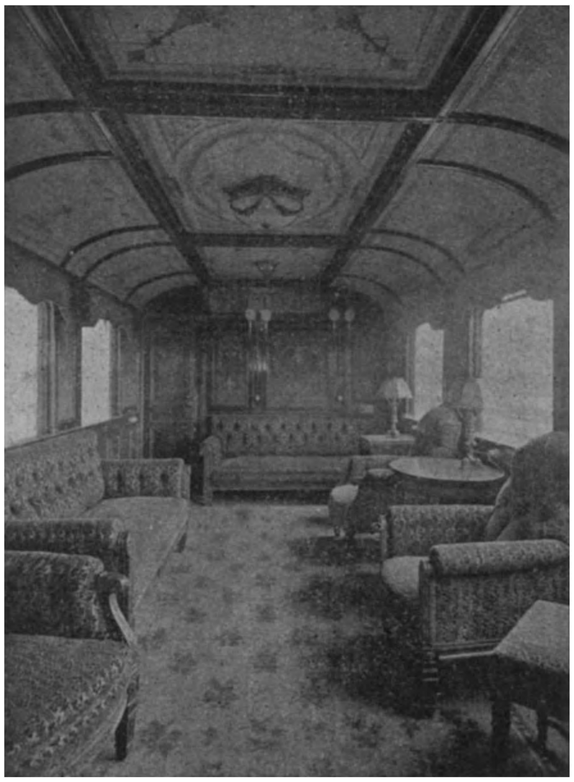

Het knusse interieur van een Pulman-car.

Dat kan men niet zoo zonder meer zeggen van Dennis Peacock's: *The perilous Secret* [1]). Tooneel een avondlijke boemeltrein die naar zijn eindpunt voortsukkelt. In de coupé zit een stervende grijsaard en een jonge man. De laatste ontvangt van den eerste een... tabakszak, dien hij trouw moet bewaren en aan een zekeren Rayburn uit Glasgow ter hand stellen, als deze er om komt vragen. Nauwelijks is de tabakszak eigendom geworden van den jongen onderwijzer, of er ontspint zich een wilde jacht om het bezit van dien geheimzinnigen zak. De kamer van John Edgell wordt ten onderste boven gezet, hij zelf geschaakt, ontsnapt en wordt weer gevangen genomen, met den dood bedreigd, als hij zijn bezit niet opgeeft, maar zelf weet hij ook niet waar het „perilous secret" gebleven is, want het was tusschen de losse voering van z'n regenjas geraakt. Een huwelijk voert tot de oplossing. En voor deze „verrijking van geest en hart" betaalt U de som van sh. 7-6.

The night of mystery [2]) van J. E. Ellis is al niet veel beter. Een Amerikaansche juweeldief zet een nachtelijke moord en begrafenis en scène om Beryl Manningham te doen gelooven, dat haar vader de schuldige is, en haar aldus zijne handlangster te maken bij een beraamden juweeldiefstal ten huize van hare meesteres Lady Anderson. Haar paarlencollier wordt gestolen maar den dief wederom ontfutseld: hoe het nachtelijk mysterie, dat Beryl's mond gesloten houdt, ten slotte wordt opgehelderd is de clou dezer geschiedenis, die uitblinkt door allerlei onwaarschijnlijkheden.

Het is waarlijk moeielijk geen satyre te schrijven, wanneer men zich door zulk een berg „litteratuur" moet heenworstelen. De kinderachtigheid van het eene „plot" wordt steeds door een volgend overtroffen. Maar het is ook moeielijk in dit genre steeds iets nieuws te vinden. Arthur Salcroft in *The twisted Grin* [3]) zoekt zijn heil bij den doodenden straal. Bij zijn ertsonderzoekingen heeft Professor Braile toevalligerwijze een straal ontdekt, met het vermogen menschen bewusteloos te maken en bij hooger voltage te dooden. Sir Hubert Wagne bij wien Prof. Braile als chemicus in dienst is, zou deze uitvinding buiten zijn aandeelhouders om, gaarne aan het buitenland verkoopen, maar Scotland Yard, dat daar lucht van heeft gekregen, wil het absoluut voorkomen. Prof. Braile heeft slechts een apparaat en z'n formule. Deze laatste komt in bezit van Scotland Yard, maar is doelloos zonder het instrument zelve, dat spoorloos verdwijnt. Een antikwiteitenhandelaar Quest komt in verdenking het te bezitten, maar deze is een erg raadselachtig personaadje. Zoo zie je hem en zoo zie je hem niet. Na allerlei verwikkelingen blijkt dat Sir Wagne en de antikwiteitenman één persoon is en ten lange leste triomfeert Scotland Yard: de doodelijke straal en z'n bedienaar worden onschadelijk gemaakt. Dit verhaal is nog niet van de kwaadste.

Mijlenhoog daarboven verheft zich echter *The*

Barrakee Mystery [4]) van Arthur W. Upfield. John Thorton is het aangenomen kind van een bushman, doch feitelijk uit gemengd ras, zwart en blank, ontsproten. Hij is zich deze afkomst onbewust, waant zich een volbloed blanke, maar als hij ouder wordt begint de stem des bloeds in hem te spreken en dit leidt, bij de opvoeding die hij genoten heeft, tot aangrijpende tragiek. Om dit gegeven speelt zich eng daarmede verbonden een detective-motief, waarin de speurder een half-vaste wonderen van scherpzinnigheid verricht. De omlijsting van het geheel is een schaapsfarm in 't Australische Bushland, waarin zich mooie karakters, origineele typen bewegen. Het is verreweg het beste boek der geheele collectie, die hier de revue passeert.
Tot slot nog een mengsel van historische roman met mystery-novel: *The watcher in the Wood* [5]) van Maurice G. Kiddy. Het speelt ten tijde van het Regentschap, toen Napoleon er aan dacht een inval in Engeland te doen. Een Engelsch kapitein, die de ongenade van Beau Brummel zich op den hals gehaald heeft, wordt verbannen naar een afgelegen post van de Engelsche kust voor den bewakingsdienst. Maar in een bosch in de nabijheid is het niet pluis: op geheimzinnige wijze verdwijnen soldaten van het bewakings-detachement: duivelsche machten, die zich in de verschrikkingen der zwarte mis openbaren zijn aan het werk. Na allerlei avonturen van den Engelschen kapitein, die ook voor Napoleon verschijnt en te Waterloo nog eenmaal met den baarlijken duivel te doen krijgt, en na een eigenaardige bezweeringsritus wordt die geheimzinnige macht gebroken. Beleefd verzoek om dit boek niet te lezen voor men naar bed gaat!
De lezer die den moed had deze galerij van gruwelijkheden ten einde toe te doorloopen zal moeten toegeven dat dit soort litteratuur een treurig beeld geeft van de geestelijke behoeften van onzen tijd. Wanneer het waar is dat een volk de boeken krijgt die het waard is, dan is het heusch geen compliment, dat door zulke schrifturen aan het Engelsche volk gemaakt wordt. Sensatie, jacht naar prikkels, dwaze fantasie zonder eenige voedende gedachte, zietdaar wat het als geestelijk brood wordt voorgezet. Wij bedanken voordien laffen kost Zelfs een vacantie is er te jammer voor. Wij voor ons hadden onze tijd waarlijk beter kunnen besteden.

M. M.

---

1) **Dennis Peacock,** — B —
THE PERILOUT SECRET. *Hutchinson & Co., London E. C. 1,* 1931. (195.×12.5) 288 blz. geb. 7-6.

2) **J. C. Ellis,** — Bc —
THE NIGHT OF MYSTERY. *Hutchinson & Co., London E. C.* 4, 1931. (19.5×12.5) 288 blz. geb. 7-6.

3) **Arthur Salcroft,** — Bc —
THE TWISTED GRIN. *Hutchinson & Co., London E. C.* 4, 1931. (19.5×12.5) 288 blz. geb. Sh. 7-6.

4) **Arthur Upfield,** — Bc —
THE BARRAKEE MYSTERY. *Hutchinson & Co., London E. C.* 4, 1931. (19.5×12.5) 286 blz. geb. 7-6.

5) **Maurice G. Keddy,** — B —
THE WATCHER IN THE WOOD. *Hutchinton & Co., London E. C.* 4, 1931. (19.5×12.5) 288 blz. geb. 7-6.

RUSKIANA.

In ons, nu twee jaar geleden verschenen werk over Ruskin schreven we in de inleiding dat het geen verloren moeite was naar het werk van Ruskin terug te grijpen (blz. 12) en dat de studie van Ruskin niet verouderd doch werkelijk up-to-date is (blz. 10), en dat nog meer dan men denken zou zijn werken worden nageslagen en bestudeerd. Met deze twee aanhalingen wilden we deze bijdrage over de jongste Ruskiniana aanvangen omdat ze wonderwel de twee indrukken aanduiden, die ons het meest hebben getroffen bij het doorwerken van de twee onderhavige werken.
Ter bevestiging van het bovenstaande zouden we alvast op het feit kunnen wijzen dat Gandhi, uitziende naar lectuur terwijl hij in de gevangenis zat, naar Engeland schreef om daar een goede ziel te vinden die hem wel de werken van Ruskin wilde bezorgen om zijn tijd door te brengen. Dat schrijven werd gericht aan E. Hope Scott, die het overmaakte aan enkele tijdschriften, o.a. *Everyman* en reeds bij een volgende gelegenheid kon worden meegedeeld dat aan dit verlangen gretig was voldaan geworden.
We begroeten het verschijnen van deze twee boeken over Ruskin met onverholen vreugde. Er is ons ten overvloede uit gebleken dat er sinds het eindigen van ons werk, nu 10 jaar geleden, onverpoosd is doorgegaan met de studie van den „Prediker van het Evangelie der Schoonheid". Een kleine twintig nieuwe publicaties leggen daar getuigenis van af. En al is de literatuur over Ruskin al tamelijk uitgebreid, toch moeten we zeggen dat deze twee boeken werkelijk

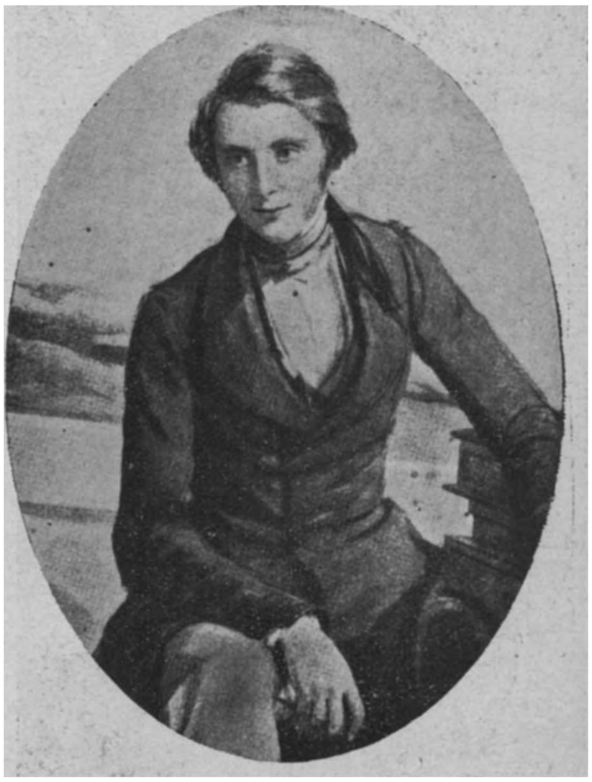

Ruskin

een leemte vullen. Eerst en vooral ontbrak er een levensbeschrijving in beknopteren vorm dan de alom bekende langere werken van Collingwood, Cook e.a. En vooral moest eens meer nadruk worden gelegd op het feit hoezeer Ruskin's leven en streven beïnvloed zijn geweest door allerhande huiselijke omstandigheden en vooral door verschillende vrouwen die een grooteren rol in zijn bestaan hebben gespeeld, dan men uit zijn werk zou kunnen opmaken. De schr. heeft hier gelukkig gebruik weten te maken van onuitgegeven documenten en vooral ongepubliceerde brieven waarin het harteleven van Ruskin in zijn volle schoonheid en edelmoedigheid wordt bloot gelegd. Wij zelf, hadden, gezien den aard van ons werk, enkel gelegenheid hier en daar de voornaamste van die dingen bondig aan te stippen. Daarom verwijzen we graag naar dit mooie boek [1]) van A. Williams-Ellis welks titel wondergoed is gekozen en een juist beeld geeft van den inhoud van het werk. Op den invloed van Ruskin's thuis moesten ook wij, gezien de pedagogische specialisatie van ons boek, nadruk leggen. Hier krijgen we tevens allerhande lezenswaardige en noodzakelijke bijzonderheden over: Jessie, Adèle Domecq, Charlote Withers, Euphemia Gray, Charlotte Lockhart, Rose la Touche, Lady Trevelyan, Joan Agnew, Octavia Hill, Mrs. John Simon, Miss Alexander, Kate Greenaway, Miss Beever, Mrs. Severn, Susan Beever e.a. die allemaal haast onafscheidelijk met het leven en de werken van Ruskin verbonden zijn en wier verhoudingen tot den meester een scherp licht werpen op het ontstaan en het verloop van een groot gedeelte van zijn levenswerk. De schr. heeft gelegenheid gehad in de Morgan Library

Mrs. E. Hope Scott

te New York inzage te krijgen van een heele hoop handschriften van en boeken over Ruskin. Daardoor stijgt de waarde als consultatiewerk van dit boek. Al zijn we 't over 't algemeen eens met de schr. er zijn toch enkele punten waar onze meening van de hare afwijkt. En opdat men ons zeker niet van vooringenomenheid zou beschuldigen, hebben we ons de moeite getroost in Engeland naar enkele dingen te informeeren en we zijn gelukkig te mogen verklaren, dat de ingewonnen inlichtingen heelemaal strooken met hetgeen we zelf hadden geschreven op het gezag van een massa werken, die we voor dit doel hadden verslagen. Zoo is daar b.v. het geval met Rose La Touche. De schr. beweert dat het niet waar is wat men destijds vertelde, dat hij Rosie niet wou terugzien wijl hij niet bevestigend op haar vraag kon antwoorden, of hij God meer lief had dan haar. Schr. beroept zich hier op het gezag van Cook. In een der meest gezaghebbende boeken over R. *Ruskin, a study in personality* door Arth. Chr. Benson, lezen we het volgende: „Toen hij (Ruskin) haar hand vroeg, zei ze hem openhartig en zacht genoeg dat ze met geen ongeloovige huwen kon." „In den herfst van 1874 hoorde hij dat zij stervende was." „Men zegt dat hij aanstonds vertrok om haar te zien, doch zij weigerde hem te ontvangen, zoolang hij niet zeggen kon dat hij God meer beminde dan haar en dat kon hij niet zeggen. Doch die geschiedenis is niet waar. Hij zag haar dikwijls en was bij haar tot het einde."

Onze meening is, en die wordt ons door anderen bevestigd, dat het gedeelte van dat verhaal dat „niet waar" is, betrekking heeft op de woorden „dat ze weigerde hem te ontvangen". Voor A. C. Benson en ook voor Mrs. Hope Scott [2]), een van onze voornaamste informatiebronnen, staat het vast dat ze weigerde met hem te huwen wegens godsdienstige gewetensbezwaren. En dat moet ons niet verwonderen, als we weten dat Rosie zeer vurig katholiek was. Dit gaven we zelf ook aan en bevestigden het zelfs met een dithyrambisch citaat uit Bardoux.

Er ligt ontzaglijk veel materiaal verwerkt in dit boek. Opvallend zijn zelfs de talrijke aanhalingen uit werken van B. Shaw die een gretige lezer schijnt te zijn van Ruskin. Overal vinden we citaten uit Ruskin of uitspraken over hem, al bekijkt hij hem dan ook hoofdzakelijk door een socialistischen bril en doet hij den tekst hier en daar wel wat geweld aan. Hij moet zelfs toegeven dat „R. leaves all professional socialists, even Karl Marx behind in force of invective. Lenin's criticisms of modern society seem like platitudes of a rural dean in comparison."

Op blz. 333 van A. Williams-Ellis werk vinden we dat de „Guild of St. George" sinds den oorlog opgehouden zou hebben te bestaan. Dit schijnt protest te hebben uitgelokt. Want in de copie die wij tot onze beschikking hebben is een „erratum slip" ingelascht, waarin het tegenovergestelde wordt beweerd. De trouwe volgers van den meester op sociaal gebied hebben het echter niet bij dit protest bij den uitgever gelaten. Getuige daarvan het boek van Mrs. Hope Scott, dat deze dwaze bewering voor goed uit den weg ruimt.

De opvoedkundige beginselen die Ruskin door die gilde trachtte te verwezenlijken hebben wij uitvoerig genoeg behandeld. Mrs. Scott bekijkt de gilde meer speciaal van den socialen kant. Op dat terrein was haar doel „zooveel mogelijk families te helpen om van den akkerbouw te leven en hun levensomstandigheden in dien arbeid zoo goed en passend mogelijk te regelen. Tevens werd ernaar gestreefd dit werk te beschouwen als een coördineerende kracht voor al het werk tot dat doel verricht." Ook voor het weven met de hand heeft Ruskin veel gedaan en nu nog is dit een van de groote bezorgdheden van hen, die Ruskin's sociale verwachtingen in daden willen omzetten. Het is jammer genoeg, zegt de schr. dat R. op onze dagen door de gemakzuchtige menschelijke natuur in het ongelijk wordt gesteld. Er zijn meer hertoginnen die mode-winkels houden dan kippenfokkerijen en er zijn niet genoeg soldaten, om te arbeiden op het land, dat ze met hun bloed verdedigden.

De St. Joris Gilde is werkelijk de geschiedenis van Ruskin's ziel. En daarom mogen we blij zijn, dat ze nog bestaat en wenschen we haar nog een lang leven toe. Mrs. Scott, die op haar tijd ook mooie verzen weet te schrijven en alles samen reeds een zevental

publicaties op haar actief heeft moet worden gelukgewenscht, dat ze de vlag van Ruskin's idealisme weet hoog te houden in onzen droeven tijd van materialisme. Ze verdient ook onze bewondering om eens kordaat en ronduit voor heel de wereld tehebben getuigd dat Ruskin nog niet dood is, wijl hij nog leeft onder ons door zijn werk. Ze verdient ook onze gelukwensch, om dit boek dat velen een beter inzicht geven zal in Ruskin's sociaal werk dat al te gemakkelijk met het argument „utopie" van de hand gewezen wordt. Luisterde men wat meer naar Ruskin, het zou er in onze beroerde maatschappij van vandaag heel wat beter toegang. Schreef hij immers niet, nu 70 jaar geleden dat slogan, dat nu zoo'n opgeld maakt in Engeland: „Build friendships, not warships" of in zijn eigen woorden „If we made in our dockyards ships to carry timber and coals, instead of cannon, and with provision for the brightening of domestic solid culinary fire, instead of for the scattering of liquid hostile fire it might have some effect on the taxes". Die woorden konden ze beter in Geneve, Lausanne en elders overwegen en toepassen.

En zoo zouden we honderden voorbeelden kunnen aanhalen om overduidelijk te bewijzen dat in onzen tijd iedereen baat vinden kan in het lezen en bestudeeren van Ruskin. En als we dan meer van nabij de uiteenzetingen volgen die Mrs. Hope Scott geeft in haar boek over de sociale euvels waartegen Ruskin zoo geweldig optrad, moeten we nogmaals volmondig bekennen, dat Ruskin voor ons geschreven heeft en dat het een schande is, dat we niet naar zijn stem luisteren. Die trek naar de steden, die uitbuiting van den arbeider, die ongezonde levensvoorwaarden waarin zooveel menschen moeten leven, voor dat alles konden we er gevoeglijk Ruskin nog eens op naslaan.

Interessant is het werk van Hope Scott te slotte om de menigvuldige brieven van Ruskin die er volledig in worden aangehaald. Ruskin toch was nooit zoo volledig en natuurlijk zich zelf als wanneer hij naar hen schreef, die hij beschouwde als de kinderen van zijn geest. En onder deze namen de werkers voor de St. Joris-gilde een heel bevoorrechte plaats in. Ook op de schitterende inleiding op dit boek, van de hand van Michael Sadler, die Ruskin goed gekend heeft, moet hier worden gewezen. Sadler zegt daarin o.a. dat de twee boeken die het economisch denken van Europa, Rusland inclus het meest hebben beïnvloed in de laatste 60 jaar, zijn *Das Kapital* van Marx en *Unto this last* van Ruskin. Wie een van de werken van Williams-Ellis of van Hope Scott leest kan niet nalaten zich aan het lezen van Ruskin te zetten.

Dr. Raph. Kreemers.

[1]) **Amabel Williams-Ellis:**
THE TRAGEDY OF JOHN RUSKIN. Geïllustreerd. *Jonathan Cape, London,* 1928. (21×14.5). VI-416 blz. geb. 12/6.

[2]) **Edith Hope Scott:**
RUSKIN'S GUILD OS ST. GEORGE. Geïllustreerd. *Methuen & Co., London,* 1931. (19.5×13.5). XII-144 blz. geb. 7/6.

UIT BOEK EN BLAD.

De Groene Amsterdammer.

In dit blad heeft Albert Helman een ware trouvaille waar hij, in een artikel Huishoud-Cocktail, het treffend juist typeerende woord huishoud-romans uitvindt. Hij schrijft namelijk:

„Hollandsche kruideniers hebben de aangename gewoonte om een artikel, dat behalve in den gewonen vorm ook in inferieure en goedkoope kwaliteit te krijgen is, in het laatste geval te voorzien van het praedicaat „huishoud". Zoo is er jam en huishoudjam, chocolade en huishoud-chocolade, boter en huishoud-boter. Hun begrip van „huishouden" staat gelijk met datgene wat in minder vakmatig Nederlandsch „rotzooi" heet, en zij gaan van de veronderstelling uit, dat het dagelijksche maal geen feestgelag, de alledaagsche smaak geen Lucullus-zintuig is. Zij weten dat niet ieder evenveel te besteden heeft, en zij willen niemand voor het hoofd stooten. Zij kunnen niet annonceeren „prima boter" en „inferieure boter", en zij willen niemand de vernedering aandoen hem te dwingen in den winkel te vragen om „zesdekwaliteitsbiscuits". Weshalve zij spreken van huishoudbiscuits.

De delicatesse des kruideniers is een passende eigenschap voor wie veel Nederlandsche litteratuur moet aanprijzen. Ik verzeker u, zulk een criticus verkeert onder soortgelijke omstandigheden. En ik geloof een goed werk te doen door thans burgerrecht te vragen voor een nieuwe term: huishoudromans. Het zijn romans die net zoo gemaakt zijn als andere romans, alleen van iets minder fijnen smaak, maar daarom ook heel wat billijker, dame. Zij bezwaren uw gemoed niet. Worden tegenwoordig veel gevraagd, en zijn heusch voordeelig.

Daar de zaken goed gaan, en een extra-reclame gemaakt wordt voor het artikel, zijn wij bereid u een klein monster ter kennismaking cadeau te geven. Zonder eenige verplichting; zijt gij tevreden, zegt het anderen, zijt gij ontevreden, zegt het ons. Het huishoud-artikel is een roman en een cocktail, twee dingen in één doosje; gemaakt volgens beproefd recept".

Les Nouvelles Littéraires.

Men is bezig de uitgave voor te bereiden van een derde deel der gedenkschriften van Stresemann, dat

Johann Wolfgang Goethe

litteraire souvenirs en studies zal bevatten. Stresemann heeft in de correspondentie van Goethe met Frau von Stein dit eenvoudige briefje gevonden dat bij een cadeau was gezonden, waarvan men den aard niet wist: „Ik stuur je hierbij een voorwerp, dat men maar éëns in zijn leven ontvangt".

In verband hiermee schrijft Corneille Schneider in bovengenoemd blad:

„De philologen hebben totnutoe voor dezen volzin gestaan als voor een raadsel. Maar nu vertelt Stresemann hoe deze volzin definitief de domineerende positie aantoont, welke deze vrouw bekleedde in de galerij van vrouwenfiguren om Goethe heen. Goethe was juist benoemd tot lid van de Loge Amalia van Weimar. Volgens de gewoonte dier Loge had hij drie paar witte handschoenen gekregen. Hij zou het eerste paar dragen gedurende zijn werk in dienst der Loge, het tweede zou dienen om zijn handen te omkleeden op het oogenblik van den dood, het derde zou cadeau worden gegeven aan hem (haar) van wien hij het meeste in zijn leven zou houden. De brief in kwestie ging vergezeld van het derde paar witte handschoenen aan het adres van Frau von Stein. Het is de oprechtste bekentenis van Goethe."

VERSCHEIDENHEDEN.

Chaplin als romancier.

Charlie Chaplin houdt thans verblijf te Santa Monica (Ver. Staten) en werkt er aan een roman, welke gepubliceerd zal worden in *Woman's Home Companion.* Zijn ex-vrouw, Lita Grey, wil zijn jongens, Charlie en Sydney, in Foxfilms laten optreden. Chaplin heeft

Charlie Chaplin

aan een persvertegenwoordiger verklaard, dat hij tot het uiterste zal voortgaan haar dit te beletten. „Zij worden in Engeland opgevoed, zeide hij, en zoowel hun gezondheid als hun opvoeding zou door hun moeder's plannen worden geschaad. Ik wil geen artisten van hen maken en ik zal mij blijven verzetten. Financieel hebben zij het evenmin noodig als hun moeder."

Ludwig Fulda.

De Duitsche tooneelschrijver Ludwig Fulda is zeventig jaar geworden. Zijn werk is ten onzent weinig bekend, maar in Duitschland rekent men hem tot de goede, „ernstige" blijspelschrijvers en in het buitenland heeft Fulda, die onder-voorzitter is van de letterkundige afdeeling der Pruisische Academie, den laatsten tijd op internationale letterkundige congressen herhaaldelijk een rol gespeeld.

Ludwig Fulda werd 15 Juli 1862 te Frankfort a. d. M. geboren en woont sedert 1883 te Berlijn.

Zijn blijspelen zijn destijds, vooral te Berlijn in het „Deutsche Theater" en in het „Königliche Schauspiel", met groot succes opgevoerd.

Fulda, die voor een blijspel-schrijver merkwaardig veel literairen invloed heeft ondergaan, heeft ook een drama en een tooneelspel geschreven, doch deze ernstige stukken maakten weinig opgang.

Fulda, die ook een bundel gedichten en voorts novellen heeft gepubliceerd, heeft zich behalve als blijspelschrijver, voornamelijk verdienstelijk gemaakt door zijn vertalingen van tooneelstukken, o.a. van Ibsen's *Brand* en *Peer Gynt.* Rostand's *Cyrano de Bergerac,* Beaumarchais *Figaro* en van een aantal stukken van Molière.

Verder vertaalde hij o.a. Shakespeare's Sonnetten en Spaansche poëzie.

Rijkspresident Von Hindenburg heeft Ludwig Fulda met zijn zeventigsten verjaardag gelukgewenscht en hem bij deze gelegenheid de Goethe-medaille voor wetenschap en kunst toegekend.

Afgewezen manuscripten.

De bekende Fransche litteraire journalisten en journalistieke litteratoren Les Treize hebben, bij wijze van enquête, aan verschillende uitgevers gevraagd: „Hoeveel manuscripten weigert U gemiddeld elk jaar?" en „Hoeveel, in proportie tot de manuscripten die U ontvangt, worden er boeken door Uwe zorgen uitgegeven?"

Ziehier eenige antwoorden:

De uitgever Robertfrance van de *Editions Rieder* schrijft: „Ik heb mij geamuseerd met het percentage te laten opmaken waar ik mij vroeger niet druk om gemaakt heb, om het vast te stellen en de resultaten zijn vrij ongunstig.

U kunt er op rekenen, dat er op 200 manuscripten, die ons worden toegezonden zonder eenige uitnoodiging onzerzijds, één er kans heeft, om door ons behouden te worden.

Feitelijk, ik constateer dit heden, is het 't meest op onze directe aanvrage, na toevallig iets in een dagblad of in een tijdschrift gelezen te hebben, en dat een van ons in 't bizonder getroffen heeft, dat onze keus wordt gemaakt."

De Directeur der *Editions Danoël et Steele* antwoordde:

„In den loop van ons tweejarig bestaan hebben wij verscheidene honderden manuscripten geweigerd. Wij hebben bovendien geweigerd ons te interesseeren voor plannen van uitgave, die verscheiden auteurs ons hebben voorgelegd. Als wij er bij rekenen de buitenlandsche werken, die men ons in vertaling aanbiedt, komen wij op een gemiddelde van vijftig geweigerde voorstellen tegen één aangenomen.

De schrijvers, die ons hun werken sturen zonder ons te kennen, schijnen minder gelukkig dan de anderen. In den laatsten tijd hebben wij geen werken kunnen aannemen van ons absoluut onbekende schrijvers. Maar Jean Troa heeft ons zijn *Tempête de Printemps* doen toekomen, dat wij zoo juist met vreugde hebben uitgegeven.

Iederen dag brengt de post ons manuscripten, iederen

dag zenden wij er terug. Maar bij ieder pakket hebben wij altijd een kleine bezorgdheid want wij behouden de dolle hoop het meesterstuk te ontdekken."

Een zeer bekend Parijsch uitgever, die verzocht geheim te blijven, schreef:

„Wij ontvangen ongeveer 1400 manuscripten per jaar. Op deze 1400 accepteeren wij er 8 à10 van auteurs, die niet tot onze vaste staf behooren. Wat aangaat de gepubliceerde werken, daarvan zijn 80 pct. van schrijvers, die reeds bij ons gepubliceerd hadden, ofwel vertalingen."

Edgar Wallace als lyricus.

Het blijkt, dat zich drie groote reeksen lyrische gedichten bevinden in de nalatenschap van den bekenden schrijver van detective-verhalen, Edgar Wallace. Volgens de Engelsche bladen zijn het teedere, droomerige verzen.

Ook ons brengt deze wat opzienbare onthulling aan het droomen. Wie zal zeggen welk een Keats, welk een Shelley, welk een Swinburne er voor de wereld verloren is gegaan in den fabrikant der ongehoorde hoeveelheden van bloed druipende spanning en griezel. Hoe dit zij, zijn zoet geheimpje heeft hij, zijn leven lang en zelfs tegenover de onbescheidenste interviewers, weten te bewaren met de geraffineerde geslotenheid, die zoowel zijn niets ontziende misdadigers als zijn geniale speurders kenmerkte.

Eduard Brom 70 jaar.

Het is goed dat de dichter Eduard Brom bij het klimmen der jaren niet wordt vergeten in de letterkundige bedrijvigheid. Want in hem kunnen we veel zaken eeren, die ons dierbaar zijn en moeten blijven, schrijft *De Maasbode*.

Allereerst eeren we in hem de school van Alberdingk Thijm met haar vroomheid, haar levenskunst, haar schoonheidsliefde, haar zin voor traditie èn voor actualiteit. Thijm stond beschermend bij den aanvang van dit dichtersleven en Eduard Brom was in later jaren een van de fijnste vertegenwoordigers van den Thijmschen geest.

Voorts was de dichter onder de pioniers van *Van Onzen Tijd,* waar een gansche generatie van schrijvers en kunstenaars zulke bijzondere verplichtingen aan heeft. „Allen die Rooms Hollands schrijven", heeft een bloedverwant gezegd, „zijn familie van Eduard. Zijn *Opgang* heeft ons den weg gewezen vooruit en omhoog". De manifesten van de moedige groep hadden ijdel geklonken en waren in de lucht blijven hangen zonder manifestaties van daadwerkelijk en vruchtbaar kunstenaarschap. Vooral in het werk van Eduard Brom heeft men toen een eigentijdsche katholieke poëzie kunnen begroeten, een christelijke bezieling die haar uiting vond in een modern dichtersidioom.

Het is alles lang geleden, door die breuk in den tijd welke de wereldoorlog voor ons bewustzijn teweegbracht, lijkt het zelfs langer geleden dan het is. Ons resten de reeks dichtbundels, waarin de zachte en beminnelijke stem van Eduard Brom eenmaal geklonken heeft: *Een bundel gedichten* (1886); *Felice en andere gedichten* (1892); *Opgang* (1895); *Verzen* (1909); *Dante's opgang* (1923); *Opgang; Grootstad* (1926).

Een der jongeren-van-nu heeft zich ermee belast uit het oeuvre van Eduard Brom een bloemlezing samen te stellen, waarin dan de dichter weer zal spreken tot een nieuw geslacht.

En inmiddels staat daar de levendige en charmante persoonlijkheid van den jubilaris, voor wien de zeventig jaren niet schijnen te tellen. Als voorzitter van „De Violier", meer nog als de ziel van dezen katholieken kunstkring, is hij onmisbaar in ons openbaar leven. Vele gezegende jaren mogen hem daar nog beschoren zijn!

René Bazin.

Uit Parijs wordt bericht, dat de bekende Fransche romancier René Bazin na een langdurige ziekte is overleden.

In 1853 te Angers geboren legde Bazin zich al spoedig op de literatuur toe, maakte universitaire studies en werd reeds op jeugdigen leeftijd geroepen tot het hoogleeraarschap aan de Katholieke Universiteit van zijn geboortestad Angers.

Naast zijn werkzaamheden als professor vond Bazin echter gelegenheid tot het schrijven van boeken, meest familie- en boerenromans. Hij legde daarbij een groote productiviteit aan den dag, zoodat wij, sprekend over zijn werk, moeten volstaan met een greep uit vele. Bijzondere vermelding verdienen dan: *Une tache d'enere* (1888), *De toute son âme* (1897) — een sterk boek, dat ook in Nederland als *Uit geheel haar hart* door talloozen is gelezen — *La terre qui meurt* (1899), *Les Oberlé* (1901) — een roman uit den Elzas — *Récits de la plaine et de la montagne* (1903), *Le blé qui lève* (1907), *Davidée Birot* (1912), *Les nouveaux Oberlé* (1919) en *Charles de Foucauld explorateur du Maroc (1921).*

Sedert 1903 is René Bazin lid van de Fransche „Académie" geweest.

De romans van René Bazin zijn huiselijke geschiedenissen, op huiselijken toon verteld. Zij worden niet gerekend tot de „groote" literatuur, maar zij zijn er daarom in hun soort niet minder verdienstelijk en belangrijk om.

René Bazin had de gave om zich als scheppend kunstenaar op actualiteiten te kunnen werpen en aldus met zijn boeken als het ware in te grijpen in de discussies van den dag *La Terre qui meurt* en *Le Blé qui lève* vroegen aandacht voor de ontvolking van het platteland en de noodlottige moreele consequenties van den trek naar de steden, *l'Isolée* houdt zich bezig met het lot van de religieusen die door de wetgeving van Combes hun geboortegrond hadden te verlaten, *Davidée Birot* geeft het geval van de Fransche katholieke onderwijzeres in het gelaïceerde vaderland. Het is zeker niet op de laatste plaats dit in hooge mate actueel karakter van zijn boeken, die er de verspreiding van in de hand hebben gewerkt.

Invloed heeft hij waarlijk gehad, in en buiten de letteren. *La Terre qui meurt* opende velen de oogen voor de sociale nooden van het zich ontvolkende Frankrijk. *Davidé Birot* heeft een beweging in het leven geroepen onder de Fransche onderwijzeressen, die zich als *Les Davidées* hebben georganiseerd. Een jong bewonderaar van Bazin, die ging schrijven in zijn geest, koos zich als pseudoniem den naam van een der helden uit de boerenromans: Jean Nesmy.

Ch. Manning & Zn.
HAARD- EN KACHELSMID
Speciaal adres voor Tabernakelkasten en Offerblokken
Ginnekenweg 81 — BREDA

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

Fa. H. KLUITMANS
HINTHAMEREINDE 34
's-HERTOGENBOSCH

P. VAN LEYDEN
TUINARCHITECT
NIJMEGEN — TELEFOON 936

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

N.V. GLAS- EN VERFINDUSTRIE
v.h. VAN OMMEREN & Co.
Spiegel- Vensterglas en Verfwaren.
GLAS IN LOOD.
Pauwstraat - ARNHEM — Filialen: Utrecht - Nijmegen

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003
Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

MENEER VAN NETTEN
Een boek over Wellevendheid voor iedereen
Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS
Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.
Omslagteekening van den kunstenaar JOAN COLLETTE.
DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wel evendheid wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken.
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.
Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.
Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

Zoo juist verschenen:
JOHN. RUSKIN
zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.
Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door
Dr. Raph. Kreemers
Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideeën van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."
Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.
Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

P. SLUIS OCHTENDVOER
SLUIS BISCUITS
Vraagt prijs en reizigersbezoek
GEBR. C. G. & A. DELHIJ
Achterom No. 4 — Teleph. 773 — BREDA

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

„Het Bolsjewisme dreigt"
DOOR F. MUCKERMANN S. J.
Prijs 25 ct. (franco per post 28 ct.)
„Storm over Rusland"
Prijs 25 ct. (franco per post 30 ct.)
Drukkerij Henri Bergmans & Cie
TILBURG — LANGESTRAAT 35

Studebaker
FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO
TEL. 409.
LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays. Brillen. Elast. Kousen. enz. enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R -, SIMPLEX-
EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

CH. L. WIJSMAN
MUZIEKLEERAAR - ST. CANISIUS-COLLEGE
PIANIST
Tooropstraat 228 — Nijmegen

WUESTEMANN
NIJMEGEN
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

GIJ
die niet adverteert,
ge krijgt alléén als klant,
wie bij geval passeert. . .

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h DARDING - MAASTRICHT

Piet Verheijen is ook Uw adres voor Gas, Waterleiding en Electriciteit
Radio — Sanitair — Lood- en Zinkwerken.
NIEUWE BOSCHSTRAAT No. 31 TELEF. 1885

Het Lederhuis
Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER
Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen,
Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

Voor
keurige
verzorging van
Periodieken en Tijdschriften

GRAFISCHE KUNSTINRICHTING
J. VAN POLL SUYKERBUYK
ROOSENDAAL : TELEFOON No. 10

J P v GILSE & Zn
◆
Wijnhandel
Opgericht
1830
◆
Tel. 26 - Roosendaal

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — ^ARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

J. D. van Ingen & Zonen
Groesb. Dw.w. 12-14 — Nijmegen
Melk. Boter, Kaas, Eieren. Verlaagde prijzen.

ARCHITECTENBUREAU
VAN REE & BOSSAERTS
GROOTESTRAAT - WAALWIJK

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

1e klas Maatkleermakerij
Heerenmodeartikelen — —
Fa. A. van Haren
Markt 96 — Roosendaal

Goed Opvoeden is moeilijk!

Maar tevens van uiterst groote beteekenis
Slechts weinige menschen zijn geboren opvoeders
Slechts weinige weten bij intuïtie de goede tact te gebruiken en de juiste middelen te kiezen
Maar wat men niet aangeboren heeft is te leeren

U kent natuurlijk **Dr Foerster.**
Dr Foerster, de bekende paedagoog, die in een reeks meesterlijke werken het probleem der opvoeding heeft uiteengezet.
Prof L Bopp, de katholieke priester-paedagoog aan de Universiteit te Freiburg, schrijft over dit werk:

„Met priesterlijke zachte hand beroert „„Foerster" het probleem der Sexuëele „Opvoedkunde. Zijn boek hierover zal „nog lange jaren klassiek blijven"

De 3e herziene druk van dit klassieke meesterwerk van **Dr. Foerster:**

Sexuëele Zedeleer en Opvoedkunde

is thans verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij:
Uitgeverij FOREHOLTE, te Voorhout
PRIJS SLECHTS f 2.90

Kent U reeds:

„GIJ en HIJ".

Een schitterend werkje van Hardy Schilgen S J.
„Ouders en Opvoeders" zegt Prof Dr. Fr. Feron in het voorwoord voor dit werkje, „leest Gij en Hij," leest het in het dringend belang van de meisjes, die ge hebt op te voeden." „Moge het boekje in de hand komen van duizenden meisjes" vervolgt Prof. Feron, doch maakt daarbij deze restrictie Het lijkt mij goed en noodig, dat in ieder concreet geval door ouders of opvoeders, biechtvaders of zielzorgers worde uitgemaakt of een bepaalde jeugdige lezeres het met vrucht en zonder schade kan lezen"

AAN DE UITGEVERIJ
„FOREHOLTE", VOORHOUT

Zendt mij omgaande:
rechtstreeks
per Boekhandel ....

☐ Foerster: **Sexuëele Zedeleer en Opvoedkunde à f 2.90**

☐ Schilgen S.J.: . . . **„Gij en Hij" à f 1.50**

(naam): (adres):

....

(Kan verzonden worden in open enveloppe met 1½ ct. postzegel)

ZESTALIG HANDELS WOORDENBOEK

Nederlandsch	Dr. H. G. de Maar
Engelsch	Dr. H. G. de Maar
Fransch	S. E. van Praag
Duitsch	N. C. Stalling
Zweedsch	N. C. Stalling en A. Zethraeus
Spaansch	Mr. Dr. J. A. van Praag

Ruim 2600 kolommen. Prijs f 12.50

Een uitvoerig prospectus met proeven van bewerking zenden wij gaarne op aanvraag.

BIJ DEN BOEKHANDEL IN VOORRAAD

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS — GRONINGEN, DEN HAAG, BATAVIA

EEN HOOGST BELANGRIJKE NIEUWE UITGAVE

„Ook gij Ouders..."

Bevordering en bescherming van Priesterroepingen

door Father Thd. W. LEFEBER, Pr. Miss van Mill Hill. Met een inleiding van Z. H. E. Mgr. J. D. J. AENGENENT.

Weerstreeft niet den heiligen wensch uwer kinderen. Werkt mede, moedigt aan. God zal er u en uw gezin om zegenen!

De prijs van dit boekje van 68 blz. bedraagt slechts 25 ct., franco per post 30 ct., uitsluitend tegen inzending van dit bedragje in postzegels, per postwissel of per giro.

Het is verkrijgbaar in den Boekhandel en bij de uitgevers

N.V. HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS - TILBURG
Langestraat 70 — Postrekening 31583

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs, en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — Veemarktstraat 29, Breda

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met – en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 18 **15 SEPTEMBER 1932** **25 cent**

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.

Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Dichtwerken . . . . Nederlandsch
Tooneel . . . . Nederlandsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Land- en Volkenkunde . . . . Fransch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . Nederlandsch
Sociale en Aanverwante Wetenschap . . . . Nederlandsch, Duitsch
Leerboeken . . . .
Voor de huishouding . . . . Nederlandsch
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM. - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

Sauter's Wijnkelders MAASTRICHT.

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

WERKT VOOR UW
FINANTIEELE
ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE
LEVENSVERZEKERING
MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

BANDEN 1931

ZIJN TOTAAL
UITVERKOCHT

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

TH. TELGMANN & Zn.
Lange Brugstr.9, Tel.109 - Ginnekenstr.145, Tel.217
RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ
Fijne Vleeschwaren.
Speciaal voor Kloosters en Gestichten

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

Firma G. v.d. VELDEN
(M. ROKSNOER)
Haven 10-11 — Tel. 1923
BREDA.
Speciaal adres voor:
Rolluiken - Markiezen
Zongordijnen op allerlei gebied - Tochtschermen
Origineele Nemico TUINMEUBELEN

H. NIENHAUS, Accountant
Arnhem, Stationsplein 2, Telef. 25987
Adviesbureau voor Belastingzaken.

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Bailintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

Jos. Demonte-Teunissen, Weert
MOZAIEK- TERRAZZO- EN BETON
Marmerwerken, Grafmonumenten enz.
Groothandel in Cement.
Bekroond met 1e Prijs Tentoonstelling Weert.
Telefoon 119 — Postrekening 79436.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

BURGERS E. N. R.
ASTRA RIJWIELEN in prijzen vanaf f 53.—
Eerste klas Reparatie-Inrichting.
J. v. BRUMMELEN
Havermarkt 5 — Tel. 1303 — Breda

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

AUTO-VERHUURINRICHTING
JAC. J. VAN HOOF
Hoogstraat 116d — EINDHOVEN — Telefoon 4833
RUIME CONFORTABLE WAGENS
tegen lage tarieven.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

Koopt bij onze adverteerders.

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

EEN HOOGST BELANGRIJKE NIEUWE UITGAVE
„Ook gij Ouders..."
Bevordering en bescherming van Priesterroepingen
door Father Thd. W. LEFEBER, Pr. Miss. van Mill Hill. Met een inleiding van Z. H. E. Mgr. J. D. J. AENGENENT.
Weerstreeft niet den heiligen wensch uwer kinderen. Werkt mede, moedigt aan. God zal er u en uw gezin om zegenen!
De prijs van dit boekje van 68 blz. bedraagt slechts 25 ct., franco per post 30 ct., uitsluitend tegen inzending van dit bedragje in postzegels, per postwissel of per giro.
Het is verkrijgbaar in den Boekhandel en bij de uitgevers
N.V. HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS - TILBURG
Langestraat 70 — Postrekening 31583

Leo XIII en Rerum Novarum
door Prof. Dr. F. Weve O.P.
en Prof. Mr. Dr. L. Triebels.
Hoogleeraren aan de R. K. Handelshoogeschool te Tilburg.
Prijs 90 ct.

Joannes Stalpart van der Wiele
door L. C. Michels,
Docent aan de R. K. Leergangen te Tilburg.
Prijs 75 cent.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den Uitgever Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg.

FIAT N.V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

Electr. Boekbinderij v. h. Fr. Geertsen & Zn. GROOTESTR. 29 NIJMEGEN

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

J. A. VAN DEN HEUVEL CITROËN-GARAGE — EINDHOVEN
LEENDERWEG 71 — TELEFOON 3806
Luxe-Auto-verhuur- en Taxi-bedrijf voor binnen- en buitenland. Reparatie-inrichting. Verkoop van Olie, Benzine en Banden.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW
TELEF. 3313
GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

Roestvrije Couverts

slechts bij

Speciaalhuis in Solinger Staalwaren

Heuvelstr. 14, Tilburg

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Leest de advertenties en begunstigt onze Adverteerders.

GODSDIENST EN ZEDELIKHEID
OVER DE GRONDSLAG VAN DE PLICHT
DOOR: MGR. PROF. DR. J. HOOGVELD,
Hoogleeraar a.d. R. K. Universiteit te Nijmegen.
PRIJS f 0.75.

VERSLAGBOEK
DER 6e R.K. PAED. WEEK
gehouden te Tilburg op
24, 25 en 26 Augustus 1931.
PRIJS f 1.50.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij de Uitgevers
DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE — TILBURG — POSTREKENING 51023

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

H. Benson, **8690.**
DE VRIENDSCHAP VAN CHRISTUS. Vertaald uit het Engelsch door Th. Wilmer. Geïllustreerd door J. van Woerkom. *Dekker en van de Vegt & J. W. van Leeuwen, Nijmegen,* 1932. (13×8). 225 blz

In zijn uitvoerige inleiding tot dit werkje schrijft Z.H. Exc. Mgr. J. D. J. Aengenent, bisschop van Haarlem, o.m.:
„Men leze dit boek in zijn geheel. Van het begin tot het einde zal het verkwikking schenken. Daartoe draagt zeker niet weinig bij, dat de kundige vertaler blijkbaar zijn beste krachten aan zijn arbeid gegeven heeft. Het vinde daarom ook in ons land een ruime verspreiding en bevestige de vriendschap van Christus in de harten van ontelbaar velen."
Met deze bisschoppelijke aanbeveling brengen wij het boek gaarne onder de aandacht van het publiek.

J. F.

Gaetan Bernoville, **8691.**
LOURDES. *C. N. Teulings, Den Bosch,* 1932. (20×14.5). 206 blz. ing. *f* 2.25.

Een prachtwerk! En het zou niet moeilijk zijn die bewering met kracht van redenen te staven. Alleen de beperkte plaastruimte, die een boekbespreking wordt toegemeten, belet ons dit.
We volstaan dus met te zeggen, dat de bekende romançier Bernoville Lourdes met zijn geschiedenis en met zijn tegenwoordige godsdienstige plechtigheden heeft gezien en gevoeld, dat dit boek even zeer met het hart als met het hoofd is geschreven. Daarom gaat men op in dit boek, dat geen holle, opgeblazen bombasterij brengt, maar op vele bladzijden een lyriek van zuiver karakter, steunend op een getrouw verhaal van de feiten, wat het verleden, en op een zeer volledige, nuchtere reportage wat het heden betreft.
De bladzijden over Bernadette's persoonlijkheid, over de opschudding welke haar onthullingen bij haar tijdgenooten verwekten, over de plechtigheden te Lourdes en over de zieken, zijn niet alleen prachtig geschreven, maar ook psychologisch zeer fijne bladzijden, die den lezer werkelijk iets bijbrengen, namelijk een nieuw, of althans een dieper inzicht in wat we mogen noemen, het Lourdesgeheim.
Bovendien, sommige beschrijvingen hebben ook een aangenaam en ontroerend dichterlijk cachet, hetgeen de lezing maakt tot een religieus en kunstzinnig genot.

M. S.

Dr. W. Th. Boissevain, **8692.**
HET „WOORD GODS" IN DE NIEUWERE DOGMATIEK. *Noord-Hollandsche Uitg.-Mij., Amsterdam,* 1932. (26×18). 49 blz.

Zoolas de ondertitel aangeeft is dit boek gericht tegen 't werk van Dr. Th. L. Haitjema, getiteld *Het Woord Gods in de moderne cultuur.* Zoowel de critische bemerkingen van Dr. W. Boissevain, als de opzet van Dr. Th. Haitjema leeren ons duidelijk, dat in den boezem van 't Protestantisme, door de loochening van een onfeilbaar leergezag, in meerdere uiteenloopende subjectieve individueele of groepsverklaringen gestreefd wordt naar de verbinding van geloof en rede, van Openbaring en steeds verder zich ontwikkelende cultuur. In tegenstelling met 't Katholicisme is men in 't Protestantisme hierin gebonden aan een louter menschelijk middel. Voor Kuyper was de Kerk, calvinistisch gedacht, de ziel der samenleving en der cultuur; voor Haitjema is de Kerk de Kerk des Woords op grond, dat het Schriftbeginsel principe is der theologie. Dit schriftbeginsel wil Haitjema bruikbaar maken voor den modernen cultuurmensch. Tegen Haitjema's pogingen heeft Dr. W. Boissevain zijn bedenkingen geformuleerd in bovenvermelde brochure. Het voornaamste bezwaar is, dat Dr. Haitjema de theologische kennisleer georiënteerd heeft aan het kencriticisme van Kant, waardoor het vraagstuk verlegd wordt van historisch naar wijsgeerig terrein. Boissevain's brochure tracht aan te toonen, dat deze verlegging theoretisch onuitvoerbaar en practisch-kerkelijk onvruchtbaar is. Daardoor komt Boissevain *„eenigszins"* nader bij 't katholieke standpunt.
Den critisch bevoegden lezer kan de lezing dezer brochure om een dubbele reden worden aanbevolen: eerstens om de geloofszekerheid der Roomsche ((speculatieve) Dogmatiek te leeren waardeeren uit den hopeloozen toestand van 't Protestantisme; vervolgens om beter te beseffen, in wat hopelooze geestesverwarring de uitschakeling van het leidend leergezag der Kerk zoovelen bracht.

P. Constantinus, O.Cap.

Prentice Mulford, **8693.**
DE ZWIJGENDE KRACHT. *Hollandia-Drukkerij, Baarn,* 1932. (17×14). 192 blz.
Marcus Aurelius schreef het bekende woord: „uw levensgeluk hangt af van de kwaliteit van uw gedachten". Dit woord had als motto kunnen dienen voor het onderhavige boek, dat allerwege luide aangeprezen werd als het „nieuwe evangelie". Wij ontkennen niet, dat er veel waars en veel schoons in deze bladzijden staat, maar zij halen het niet bij de sublieme en sobere schoonheid van het Evangelie van Christus, dat niets van zijn nieuwheid, frischheid en levensvatbaarheid verloren heeft voor de moderne menschheid. Maar al te vaak beperkt de schrijver zich tot vage algemeenheden, tot theosophistische bespiegelingen. Zijn opvatting over deugd en zonde belet, dat er van zijn leer een sterke opvoedende kracht ten goede kan uitgaan; wie 's menschen verantwoordelijkheidsgevoel voor zijn zedelijke daden verzwakt, kan nooit een veilige gids zijn op de stijgende wegen naar het ideaal. Wel mogen wij allen de les van de zwijgende kracht van ons gedachtenleven voor onze daden ten volle behartigen.

H. Rongen.

P. van den Tempel, O.P., **8694.**
MENSCH-GOD. *J. J Romen & Zonen, Roermond,* 1932. (17×12) 84 blz. ing. *f* 0.90.
Dit keurig uitgevoerde boekje bevat een aantal beschouwingen over den eeuwenouden strijd tusschen Gods-dienst en menschen-dienst.
Het is verdeeld in een 4-tal conferenties. De eerste behandelt de menschvergoding in de oudste tijden, de tweede de menschvergoding sinds Christus' dagen tot de Fransche revolutie, vervolgens de menschvergoding in onzen tijd en tenslotte die van het Bolsjewisme.

W. B.

P. W. de Veer, S.J., **8695.**
DE PRIESTER-CONFERENTIES. *R.K. Boek-Centrale, Amsterdam,* 1932. (14×11.5). 103 blz.

P. de Veer, die veel priesterconferenties gaf heeft er vijf gebundeld: Macht, zending, celibâat, Roeping, Priester en Leek. Z.Excellentie Mgr. J. H. G. Jansen Aartsbisschop van Utrecht, schreef een zeer waardeerende inleiding. Hij zegt o.a.:
„Hier stort een priesterhart zich uit in begeesterende liefde voor het priesterschap, en met welk een verheven eenvoud, belezenheid van teksten en rijkdom van voorbeelden.
Eerst werkt P. de Veer uit die hoogverheven macht aan den Priester geschonken als plaatsvervanger van Christus onder de menschen: daarop legt hij de zending uit van den Priester onder de menschen. De wereld moet hij leeren en heiligen. Dan verdedigt hij en prijst hij het coelibaat, zoo dikwijls aangevallen door de vijanden onzer Kerk. De vierde conferentie behandelt de roeping van den priester; ze moet komen van God en een noodzakelijk kenteeken is de geschiktheid. Ten slotte wordt de verhouding geteekend van den leek tegenover den priester. Nu hij aan 't slot spreekt over het gezelschap van de Vrouwen van Bethanië, had hij de Vrouwen van Nazareth niet moeten vergeten met haar machtige Graalbeweging.
Een welkom boekje zeker voor Priesters. 't Is overal eenvoudig en bezielend: men voelt het gesproken woord.

Pr.

FRANSCH.

R. Jolivet, **8696.**
ÉTUDES SUR LE PROBLÈME DE DIEU. *P. Vitte, Lyon,* 1932. (19×13). 247 blz.

Onder den vorm van een tweegesprek weerlegt schrijver handig „spiritualisme zonder God" van Brunschwig, wiens God een zuivere abstractie is. Vervolgens valt hij het Pantheïsme van Parodi aan en onderzoekt grondig en duidelijk de gedachte van dien idealistischen filosoof, die zoo moeilijk te volgen is. Tenslotte toont hij aan hoe Ruyssen, tegenstander van Parodi „tot het Deïsme" komt. Gedachten over het oneindige van God, naar aanleiding van Benda, sluiten het boek. Dit werk is slechts bestemd voor ontwikkelde lezers, maar het belooft hun een waar intellectueel genot.

J. de V.

DUITSCH.

Berthold Lang, S.J., **8697.**
BISCHOF SAILER UND SEINE ZEITGENOSSEN. *G. J. Manz, Regensburg,* 1932. (22×14.5). 252 blz.

Dit boek werd geschreven door een Sailer-specialist ter gelegenheid van den honderdsten sterfdag van den grooten Kerkvorst. Verschillende bijzonderheden over Sailer, diens vriendenkring en invloed worden hier voor het eerst gepubliceerd, waardoor vooral zijn politiek op kerkelijk gebied in een ander licht komt te staan.
Als tijdgenooten van Sailer zijn vooral behandeld: Wittmann, Diepenbrock, Von Schenk en Von Ringseis. Interessant is ook het hoofdstuk over Sailer's invloed op de vorming van de geestelijkheid in Duitschland. Wie de Kerkelijke Geschiedenis van Duitschland in de vorige eeuw bestudeeren wil, moet zich dit werk aanschaffen.

H. Rongen.

Wilhelm Peuler, S.J., **8698.**
IM ZEICHEN CHRISTI. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 1932. (13.5×8) 374 blz. ing. M. 2.—, geb. M. 2.40.

Er wordt op 't oogenblik veel werk gemaakt van geschikte kerkboeken voor de opgroeiende jeugd. Om slechts eenige, veel gezochte te noemen: *Naar God,* van A. M. J. Lourijsen C.ss.R. met zijn praktische overwegingen en gebeden; *'t Gebedenboek voor Jongens* van Pater Perquin S.J.; het zeer rijke *Vroom en Dapper* door P. van Steenberge S.J. met zijn veel liturgische verklaringen: voor hen die Duitsch verstaan *Im Dienste des Herrn* van P. H. Horstmannn S.J.; voor de studeerende jeugd *Im Zeichen Christi.*
Met de grootste zorg is dit laatste samengesteld, in volle aanpassing aan de mentaliteit van opgroeiende studenten. Bij den overvloed van gebeden geeft het boek korte liturgische verklaringen, waarin studenten belang zullen stellen b.v. verklaringen van de kleuren der kerkelijke gewaden, van de taal der Kerk, van de verdeeling van het kerkelijk jaar, etc., etc. Bij sommige hymnen en psalmen was wat uitleg noodig geweest. Kortere levensmeditaties was zeker gewenscht.

v. L.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

H. Aalbers, **8699.**
DE WIJSBEGEERTE VAN DR. J. D. BIERENS DE HAAN. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1932. (23×15.5). 32 blz.

Terecht legt schr. verband tusschen de pantheïstische wereldbeschouwing van Dr. Bierens de Haan en de opvattingen van Spinoza eenerzijds en van Hegel anderzijds. Dr. B. d. H. heeft verwantschap met beiden, doch wijkt in bepaalde punten tevens van hen af. De wijsbegeerte van B. d. H., voorzoover ontwikkeld in zijn *Levensleer naar de beginselen van Spinoza,* is spinozistisch in wezen; zij rust op de grondgedachten van Spinoza's levensleer niet op diens wereldleer (metaphysica); zij vult verschillende leemten aan; zij legt meer den nadruk op de persoonlijkheid; zij aanvaardt niet twee wereldbeheerschende principe's (goed en kwaad), doch leert, dat het kwaad de negatie van het goede is, dat het kwade dus naar diepere werkelijkheid niet bestaat...... zij eindigt met de mystische beleving van het Eéne, waarin de onderscheiding van goed en kwaad haar einde vindt...... Van Hegel verschilt B. d. H., doordat hij het Zijn onveranderd in het Worden handhaaft, zoodat het Zijn den vollen nadruk heeft, al wordt het Worden daarmee geenszins miskend. Gaat bij Hegel het Zijn op in het Worden, bij B. d. H. wordt het Worden door het Zijn omvat." Deze studie is ongetwijfeld zeer klaar en helder geschreven; het gunt ons een goeden kijk zoowel op B. d. H. als op Spinoza en Hegel. Toch zou dit werk nog veel aan diepgang en waarheidsinzicht hebben gewonnen, indien schr. ook meer met de scholastieke oplossing der door hem gestelde vraagstukken vertrouwd was geweest.

Lr. Th. de Valk, O.P.

Dr. L. H. Berger, **8700.**
MOEILIJKHEDEN OP SEXUEEL GEBIED BIJ KINDEREN. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1932. (23×15.5). 199 blz.

Het boek van Dr. L. H. Berger, met een aanbeveling van P. van den Tempel O.P. en J. C. W. van der Wiel uit Hageveld, is een zeer practische aanvulling van de vele boeken, die over dit onderwerp zijn geschreven. Dit werk heeft na-oorlogsche toestanden op het oog en is speciaal voor opvoeders geschreven.

't Zal de oogen openen van velen, die niet vermoeden, wat er op dit punt voorvalt onder onze grootere en kleinere kinderen. Na twee hoofdstukken over algemeene begrippen van sexualiteit, puberteit, etc., etc. volgt 'n belangrijke uiteenzetting van gedachten en handelingen. Gedachten zetten krachtig aan tot verlangens en werken. En daarom voorkomen van ontijdige en onzuivere gedachten, iets, waar men niet voldoende aan denkt. Hoe dat moet gebeuren, legt Dr. Berger voldoende uit. Daarna volgen de hoofdstukken over sexueele belangstelling voor eigen persoon, voor eigen geslacht, en voor 't andere geslacht. Zeer practische en goed verstaanbare uiteenzettingen. Nog vier hoofdstukken zijn hiermee verbonden: Oorzaak en aanleiding, voorkomen en genezen, de voorlichting, godsdienst en sexualiteit. We gelooven, dat het boek wel volledig is. 't Laatste hoofdstuk had ook het antwoord van het H. Officie van 19 Maart 1931 moeten behandelen. Er werd de vraag gesteld of de zoogenaamde methode van de sexueele opvoeding of sexueele voorlichting kon worden goedgekeurd? Het antwoord was ontkennend. De resolutie werd op 19 Maart door Z.H. Pius XI goedgekeurd. Verder werd uitgelegd, hoe voor de opvoeding tot reinheid op de eerste plaats moest gezorgd worden. Daarom hadden we gaarne een hoofdstuk gezien over 't bewaren der reinheid door Sacramenten, gebed, devotie tot de H. Maagd, versterving, etc. Voor de rest een betrouwbare en zorgvuldige gids voor de duizende moeilijkheden op sexueel gebied zonder prikkellectuur te zijn.

v. L.

J. C. de Boone-Swartwolt, **8701.**
HET ROSARIUM. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1931. (20×13.5). 233 blz.

Men moge over dichters en kunstenaars denken, hoe men wil, zij allen nemen scherp waar en ze beschikken meestal wel over zooveel overtuigingskracht, dat zij den meest zakelijken vakman zullen weten te boeien. Nu zouden we niet gauw er aan denken, om opvoeders als zakelijke vaklieden te kwalificeeren, maar zij zullen zelf de laatsten zijn om tegen te spreken, dat hun vak, — één, dat toch vóór alles vol leven moet zijn, — het gevaar loopt, schade te ondervinden van hun zuivere vak-studie. Hoe welkom zal hun dan ook de stem van het leven zelf zijn, van deze zeer fijn voelende verklankers van het leven, die dichter of prozaïst zijn. In dit boek is een schat van litteratuur bijeengebracht in vers en proza, allemaal over het kind en de jeugd. Het geheel is onderverdeeld in groepen, t.w.: Wiegeliedjes, Morgenschemering, Angst, Schaduwen, Het gezin, Schoolstemmen en Het kind en de Natuur. Achter deze verzamelkunst schuilt geen liefhebberij, maar vóór alles: Liefde, ernst en aandacht. Zeker, men vindt er paedagogen van naam aan het woord, maar ook b.v. Dr. Duhamel, M. Nijhoff, Aart van der Leeuw en vele oudere auteurs, van Van Alphen tot Frederik van Eeden. Er is dus heel wat lectuur verwerkt en het resultaat daar leggen beide bloemleesters beslist eer mee in.
Iedereen zal natuurlijk na lezing misschien kunnen zeggen: „Ja, maar ik had toch ook verwacht, van die-en-die iets aan te treffen", maar alles tezaam genomen is *Het Rosarium* een rijk geheel geworden, waar menig opvoeder dankbaar voor zal zijn. Illustraties bij wat de leerboeken aan wetenschap geven, wil het boek zijn en als zoodanig is het een zeer goed prentenkabinet geworden, niet zonder paedagogische waarde.

J. H. P. J.

Prof. Dr. Sigmund Freud, **8702.**
HET IK EN DE PSYCHOLOGIE DER MASSA. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1932. (18×11.5). 101 blz.

Na de algemeene inleiding over de individueele psychologie en die der massa volgt de beschrijving van de psychologie der massa volgens Le Bouen van den invloed der massa op den enkeling. 't Is overigens nog maar een beginnende wetenschap. In 't hoofdstuk over suggestie en libido, dat volgt, beweert de schrijver, dat de libido der psychoanalyse veel overeenkomst heeft met de liefde van den apostel Paulus in zijn brief aan de Corinthiërs en met de liefde, zooals Plato in zijn symposion die ontleedt. Met geen van beide opvattingen heeft de Freudiaansche libido iets uit te staan. Plato klimt op van de liefde tot het zinnelijk schoone tot de liefde voor het bovenzinnelijke schoone. Paulus spreekt over de practijk van liefdewerken. Wie de beide bedoelde passages bestudeert, komt tot heel andere conclusies dan Freud. En de menschen nemen hun groote denkers vooreerst nog wel au serieux. Hoofdstuk vijf, over twee kunstmatige massa's, kerk en leger is voor ons nog onbegrijpelijker. Een zin maar om dat te bewijzen: „Houden wij vast, dat in deze twee kunstmatige massa's iedere enkeling eenerzijds aan den leider (Christus, veldheer), anderzijds aan de andere individuen der massa libidineus gebonden is (blz 38). Moet men dat letterlijk nemen, dan is het toch puur verzinsel. De Kerk van Christus en 't bovennatuurlijk karakter van Christus' werk op aarde heeft toch niets uit te staan met zoo'n binding. De uiteenvalling der massa door de verhalen van een roman is zeker niet te vreezen, nu 't feit der verrijzenis een waarheid is, die even vast staat als de krijgsdaden van Napoleon. Op blz. 98 beweert Freud nog, dat verliefdheid ook vaak geestelijken er toe gebracht heeft de Kerk te verlaten. 'n Zware beschuldiging, die Freud moeilijk zal kunnen bewijzen. 't Boekje moet dus ten zeerste worden afgeraden om zijn vage noties, zijn vele phantasie en vreemde conclusies.

P. van Luyk, S.J.

Dr. J. Gielen, e.a., **8703.**
PAEDAGOGISCHE GESCHRIFTEN. *J. Muusses, Purmerend,* 1932. (22×14.5).Deel I: 157 blz. ing. *f* 1.75

De bedoeling van deze bundel geschriften met inleiding, overzicht en samenvatting is vooral verdieping van voorname Katholieke paedagogen. De studie der historische paedagogiek zal er ten zeerste door gebaat worden. Dr. J. J. Gielen behandelt Fénelon en diens werk over de opvoeding der meisjes. P. Wolters „De la Salle en zijn leidraad voor Katholieke Scholen"; Fr. Rombouts: Overberg en zijn Anweisung zum zweckmäszigen Schulunterricht; Zr. M. Theresina: Prof. Dr. Lindworsky en zijn Willenschule en J. Aarts ten slotte de Encycliek van Pius XI „Divini illius Magistri." Het boek in zijn schematischen vorm is op de eerste plaats samengesteld voor examens; eerst wordt er een en ander over de schrijvers verhaald, dan over den tijd, waarin ze leefden en daarna volgt de ontleding van hun begrippen. In de bespreking van de Encycliek was het misschien beter geweest eenige mooie aanhalingen over te nemen uit de vertaling: zoo iets spreekt duidelijker. Bij de andere besprekingen was het ook gewenscht geweest. Beter dan uit de kleine brochure van P. Lamers, kan men Canisius leeren kennen uit het prachtig werk der Maastrichtsche theologanten *Uit de leerschool van Canisius.* Bij de Encycliek van P. Pius XI hadden de „responsa" even moeten besproken worden, die uit Rome naar aanleiding van

sommige vragen zijn gegeven op 18 Maart 1931 en die door Z.H. Pius XI op 19 Maart zijn goedgekeurd.

P. van Luyk, S.J.

N. I. Heijbroek, **8704.**
ONZE NEDERLANDSCHE KINDEREN. Geïllustreerd. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam.* (22×16). 91 blz.

Mooi uitgegeven met vele schitterende foto's buiten den tekst. Hier is de kinderarts geen dokter, maar een kindervriend en psycholoog. Het betoog is gesponnen tusschen de kiekjes door en eromheen. Het leest prettig en het is voor de Vaders en Moeders.

Dr. H. S.

Father Thd. W. Lefeber, pr., **8705.**
OOK GIJ OUDERS. *Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 1932. (19×13). 68 blz. ing. *f* 0.25.

Deze brochure is uiterst actueel in onze dagen, aangezien de gewijde schrijver zich met een buitengewone overtuigingskracht, richt tot alle ouders, die mogelijk door God zijn uitverkoren, hun kind priester te zien worden. Zulk 'n uitverkiezing brengt zeer eigenaardige moeilijkheden en verplichtingen mee. Zelfs al zou de roeping nog niet absoluut vaststaan, maar blijkt de neiging tot 't priesterschap bij 'n kind aanwezig, reeds dan dienen de ouders hun verantwoordelijkheid vooral niet te licht op te vatten. En is hun zoon eenmaal op 'n seminarie geplaatst, dan is hun taak nog lang niet ten einde. Integendeel: Father Lefeber toont overduidelijk aan, dat 't behoud eener roeping voor 'n niet gering deel te danken is aan 't gedrag der ouders ten opzichte van den priester-student, met name onder de vacanties.

We raden 't velen ter lezing aan.

L. F.

Jan van Lumey, **8706.**
EROTIEK EN EXTASE.*Hollandia Drukkerij, Baarn.* 1932. (18×11). 196 blz.

In dit boekje wordt veel wetenswaardig verteld over historische wording der liefde in de verschillende werelddeelen, maar er is ongeveer niets in dit werk te vinden wat den middelmatigen lezer dienstig zijn kan tot liefdesgeluk. Voor hen, die psychologisch geschoold zijn, kan dit niet katholieke boek eenig uitzicht geven ter verklaring van vele pathologische liefde. Maar na de lezing zal zij niet ontkomen aan den indruk dat Christus in Zijn leer zóó verhevene menschheid heeft gestempeld, dat alle overige theoriën er bij in het niet zinken. Voor katholieken een overbodig boek.

Dr. M.

H. J. M. Peperkorn, pr., **8707.**
DE ZEDELIJKE WILSVRIJHEID, HAAR GROEI EN VOLLE WASDOM. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg.* 1932. (19×14). 138 blz. gecart. *f* 1.75.

Het eerste gedeelte van deze psychologisch-moraalpaedagogische synthese behandelt de algemeene noties van de physische vrijheid en de zedelijke vrijheid. De verschillen tusschen deze begrippen geeft de schrijver duidelijk aan. Hij ontleedt tevens de opvattingen van P. Lindworsky over de verhoudingen tusschen motief en wilswerking. Daarna volgt het hoofdstuk over de hoogste kindheidsgrens. Theoretisch wisten moralisten en rechtsgeleerden een volkomen onderscheid te maken tusschen kinderen en volwassenen, tusschen grootere en kleinere schuld, maar als de practische quaestie behandeld moest worden, dan scheen het nog al moeilijk. Aan de hand van veel onderzoekingen wordt nu 't ontwikkelingsverloop van de vermogens bij 't kind nagegaan om zoo te komen tot de hoogste kindheidsgrens. Uit deze kinderwetten wordt veel besproken. Een goed hoofdstuk heeft de schrijver over de gevoelige periode van verstand en wil. Over de opvattingen van Pannier in *Het bovennatuurlijk leven in de ziel van het kind* en over de mogelijkheidsgrens van zonden bij 't kind is hier veel geredeneerd. Het artikel van P. J. L. Janssen C.ss.R. in de *Nederlandsche Katholieke Stemmen* over het Kindercommuniedecreet en een vraag over kinderzonden (32e jaarg. afl. 4 bladz 108) had hier wel moeten besproken worden. Pater Janssen leidt uit het Kommuniedecreet en het Concilie van Trente af, dat kinderen vanaf ± zeven jaar, aetas rationis, zedelijk-toerekenbare doodzonde kunnen doen. Het laatste hoofdstuk behandelt breed de laagste grens van zedelijke volwassenheid. Hier spreekt de schrijver over erfelijke belasting van 't kind, over de beroepsopvoeding, over de vergezellende opvoeding der omgeving, om tot zijn conclusie te komen. Een korte beschouwing over de contraeducatie in Rusland is hier bijgevoegd. Er is veel stof verwerkt, maar alle litteratuur voor dat moeilijk onderwerp is niet aangewezen.

v. L.

Dr. N. van Suchtelen, **8708.**
BENEDICTUS DE SPINOZA. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1932. (18×12). 304 blz.

De directeur van de Wereld-Bibliotheek heeft met de uitgave van deze bloemlezing geen goed gedaan. De gedachten van Spinoza worden daardoor onder een publiek gebracht, waar ze niet voor bestemd zijn en dat er al te gemakkelijk een middel in zal vinden, om zijn ongeloof met een schijn van wijsgeerigheid te bedekken. De werken van Spinoza zijn nu eenmaal geen lectuur voor niet-wijsgeerig geschoolden, nog veel minder voor de huiskamer, waar ze door deze „keur-uitgave" met allerlei lichte leesstof worden binnengesmokkeld.

Dat naast de twee gangbare ethica-vertalingen nog een fragmenten-uitgave werd aangedurfd, lijkt ons geen bewijs voor de wijsgeerige belangstelling in ons land, maar eerder een speculeeren van de uitgeefster op de „verlichting" van zekere ongodsdienstige kringen. De keuze van de fragmenten is zeer duidelijk daardoor bepaald.

De vertaling zelf is overigens zorgvuldig en sierlijk. Dat van de *Korte Verhandeling* niets werd opgenomen, is historisch gezien, een fout. Beslist bezwaar moet worden gemaakt tegen het opnemen van Spinoza's grofheden in zijn brief aan Albert Burgh, die misschien wel in den stijl van de 17de eeuw, maar niet in dien van onzen tijd passen, en voor Katholieken uiterst stootend zijn.

Dr. Ferd. Sassen.

DUITSCH.

Linus Bopp, **8709.**
WIR SIND DIE ZEIT. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1932. (22×14.5). 198 blz. ing. M. 4.70.

Dit nieuwe boek van Linus Bopp wil dieper inzicht geven in onzen tijd met zijn nieuwere levensvormen en na de bestudeering daarvan vertrouwen wekken. 't Is een boek voor degenen, die als zieleleiders in dezen tijd moeten optreden, een soort pastoraaltheologie. Voorop geeft hij drie kortere hoofdstukken om de algemeene lijnen uit te teekenen onzer moderne Katholieke toestanden. Dikwijls verwijst hij daarvoor naar de encyclieken van Pius XI, vooral naar de encycliek over de opvoeding der jeugd. Al het tegenwoordige moet de zielevormer weten te benutten in christelijken

geest. Hij moet zelf een geestelijk mensch zijn, een bovennatuurlijk leven leiden en voor de Kerk van Christus moet hij een zoo groot-mogelijke schaar van bidders vormen. Daarna volgen twee hoofdstukken over de godsdienstige type in 't Christendom m.a.w.: de Kerk en 't Christendom kan iedere soort van menschen in zich heiligen en tot zijn doel brengen. In 't derde hoofdstuk bespreekt hij onze verhoudingen tot de heiligen en de paedagogische waarde van hun voorbeeld. Achtereenvolgens krijgen we nu beschouwingen over sexueele opvoeding en karaktervorming, over de liturgische opvoeding, de verhouding tusschen lichaam en ziel en volgens de leer der Kerk, de sport als cultuurprobleem, de godsdienstpaedagogiek en de vorming der Katholieke meisjes. Ofschoon we niet op ieder punt meegaan met L. Bopp, o.a. niet op het punt van sport, op het punt van de waarde der geslachtelijke opvoeding, is het boek een krachtige opwekking tot vertrouwen in den tegenwoordigen tijd, wanneer wij maar alles in Kristelijken geest weten te gebruiken.

v. L.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Ama Ausn, **8710.**
DE MOORD AAN DE BRIDGETAFEL. Vertaald uit het Engelsch door D. J. C. Kruseman. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1932. (20×14). 340 blz.

De moord in een clubje, dat zich onledig hield met bridge-spelen is het uitgangspunt van dit verhaal, waarin de verdenking zeer handig beurtelings op een der aanwezigen wordt geworpen. Tot het laatste toe blijft de lezer in het onzekere wie de sluwe misdadiger is tot een onverwachte ontknooping volgt. Eenige ongeoorloofde verhoudingen worden aangewend om de spanning op peil te houden. Overigens een aardig gegeven en boeiend uitgewerkt.

— **Bc** — *A. C. de B.*

Wilson Barclay, **8711.**
NUMMER ZEVEN. Geïllustreerd door C. Boost. *Nederlandsche Bibliotheek, Helmond,* 1932. (14.5×8.5) 198 blz.

Een jongeman, die feitelijk een goed karakter heeft, geraakt onder invloed van een geheimzinnig misdadiger „Nummer zeven".

De geheele inhoud te vertellen, zou te veel plaatsruimte vergen. Laten wij volstaan met te verklaren, dat er veel valstrikken zijn, geheime deuren, electrische instllaties en dat alles goed afloopt.

Liefhebbers gaan hun gang!

— **A** — *J. F.*

B. M. Bower, **8712.**
SIOUX-BLOED. Vertaald uit het Engelsch door J. C. H. v. d. Bovenkamp, Jr. Geïllustreerd. *Nederlandsche Bibliotheek, Helmond,* 1932. (14×8.5). 255 blz.

Een filmgezelschap trekt door de wildernis. Het beleeft allerlei spannende avonturen. Natuurlijk vele revolvers, indianen, en gefingeerde en een echte bankroof. Tenslotte een mooie liefde met een droevig slot.

Het toegevoegde griezelige verhaal *En de kring sloot zich,* van V. L. van Weddingen, maakt 't noodzakelijk het boek niet in handen van te jeugdige personen te geven.

— **B** — *J. F.*

Victor Bridges, **8713.**
OM DE KONINGIN. *Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 1932. (19.5×13.5). 402 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50

Schatrijk vrijgezel zonder zorgen, houdt Sir Anthony er min of meer exentrieke liefhebberijen op na, zooals een prijsbokser, race-auto's, e.d.

Plotseling wordt hij, in een geheimzinnig avontuur gewikkeld. Na een sensationeele bokswedstrijd, gewonnen door zijn protegé Bugg, verlaten beiden het wedstrijdgebouw en willen zich aan een feestelijk soupertje te goed gaan doen, als zij een jonke dame, gehinderd zien worden door een paar heeren van zuidelijk type. Sir Tony weet met behulp van Bugg het meisje in veiligheid te brengen.

En nu ontstaat er een strijd om haar, die een koningskind blijkt te zijn, hetgeen vlot verteld wordt. Een goed staal van ontspanningslectuur voor 't komende leesseizoen.

— **B** — *M. M.*

Willem Elschot, **8714.**
LIJMEN. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam.* 1932. (18×12). 250 blz.

Lijmen een roman van Willem Elschot, elders al eerder verschenen, verdient deze nieuwe uitgave ten volle. Boorman, de directeur generaal van het Algemeen Wereldtijdschrift, is een zeer uitzonderlijke figuur en met een verrassende nuchterheid en overrompelende humor wordt hij ons voorgesteld, ondanks de vreemde wijze, waarop hij leeft, is men van zijn bestaanbaarheid overtuigd. Bizar is de geschiedenis van dezen oplichter, die aan tal van zakenlui, gestichten, pensionaten, groote hoeveelheden exemplaren verkoopt van een tijdschrift, dat geen abonné's bezit; al te bizar misschien, te veel zonderling geval. Maar dit geval wordt medegedeeld met een uiterste soberheid en zakelijkheid en ten slotte, zonder de minste sentimentaliteit, wordt ook de leegheid van dit oplichtersbestaan openbaar, ondanks zijne koelheid en zijn humor, heeft dit boek toch iets navrants.

— **Bc** — *Jos. Panhuijsen.*

Dr. Osw. Everaerts, **8715.**
DE STRIEMENDE ZWEEP. *St. Norbertus Boekhandel, Tongerloo,* 1932. (12×9). 175 blz.

Schr. heeft een koenen greep gedaan in de jaren, die op den oorlog volgden en de naweeën dezer verschrikking dragen. Hij voert ons in het Vlaamsche land, waar wij met de roman-figuren meeleven, het ontzettende leed meelijden, die het gevolg zijn van de oorlogswaanzin.

Margrietje, het dorpsmeisje, geschandvlekt door den officier, die haar kind-zijn misbruikte. Lieven de onderwijzer, geestelijk misvormd door den oorlog, eerlijk in zijn liefde tot zijn vrouw. Margrietje, tot razernij gedreven bij zijn liefdes-teleurstelling, die in hem opwekt de haat. Tenslotte de verzoening en de schoone dood van dit teere dorpskind Margrietje, dat aan den schrijver wel heel lief geweest moet zijn. Een figuur, die ook wij lief gaan hebben. Zooals wij lief krijgen bladzijde na bladzijde waarin Everaerts ons met volkomen meesterschap het dorpsleven beschrijft, het landvolk met zijn tergoedertrouw, met zijn hartstocht, zijn liefde, zijn geloof, zijn vertrouwen en gerechtvaardigde verontwaardiging.

Wij kunnen dit boek een grootschen roman noemen, ondanks zijn weinige bladzijden. Een boek, dat uit den aard der zaak alleen geschikt is voor volwassenen. Wij kunnen het hen echter niet dan met groote en eerlijke overtuiging aanbevelen.

— **Bc** — *J. F.*

Zane Greij, 8716.
TEN WESTEN VAN DE PECOS. Vertaald uit het Engelsch door Jkvr. Henr. Rappard. *De Combinatie, Rotterdam,* 1932. (15×10). 206 blz.

Een aardig verhaal, dat in Texas speelt.
De dochter van een officier wordt, aangezien de vader liever een erfgenaam had gehad, als jongen opgevoed. Zoo trekt zij met haar vader, die weduwnaar is, naar het Westen, waar ze Pecos Smith ontmoet, die haar redt, als ze door een man gevangen wordt genomen. Haar vader wordt gedood.
Als wees komt zij in dienst bij Smith, die denkt, dat zij een jongen is.
Bij een andere redding ontdekt hij haar sexe en een happy-end is het gevolg.
— **B** — *J. F.*

Headon Hill, 8717.
HAAR MISDAAD. Vertaald uit het Engelsch door H. v. d. Leeuw. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1932. (17.5×12). 276 blz.

Haar misdaad bestaat hierin, dat de heldin opzettelijk een voor een misdadiger doodelijk ongeval veroorzaakt om een ouden man van berooving te redden. Hierna volgt de jacht op een verborgen schat, waarbij vele sluwheden en zeer ongezonde trucs worden uitgespeeld. De onschuld zegeviert en wint de schat benevens datgene, wat een moedig jongeling aan het einde van zoo'n verhaal nog meer behoort te winnen.
Een tam verhaaltje.
— **Bc** — *A. C. de B.*

Ivans, 8718.
DE WATERVAL. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1932. (20×13.5). 271 blz.

Een nieuw avontuur van den Hollandschen detective Van Panhuys. Er wordt ons verhaald, hoe een vader, wiens financieele omstandigheden niet bijster rooskleurig zijn tracht zijn dochter tot een rijk huwelijk te dwingen en daarbij niet bijzonder kieskeurig in zijn middelen is. Hierin wordt hij gesteund door den onwelkomen huwelijkspretendent. De detective en Mr. Hendriks nemen een levendig aandeel in deze affaire. Zoo belandt de dochter, na per ongeluk haar vader gedood te hebben, in de armen van den waren Jacob.
Ivans weet nog een knus, niet erg emotievol, boek te schrijven, doch het peil zijner vroegere romans bereikt hij in dit werk op verre na niet.
— **Bc** — *A. C. de B.*

Frank L. Packard, 8719.
HET ROODE BOEK. *J. Mulders, Gouda,* 1932. (20×15). 216 blz.

De intriques van dit verhaal berust op de stelregel van de „oude Wet" „oog om oog en tand om tand". Charlebois heeft kwade dagen gekend en daarbij zoowel goede als kwade bejegening van zijn medemenschen ondervonden. Hij heeft dit opgeteekend in het „roode boek" en tot rijkdom gekomen betaalt hij met woeker zoowel goed als kwaad terug. Wij krijgen achtereenvolgens verschillende gevallen onder oogen, waarbij hij zijn schuld op geniale wijze delgt. Een vlot loopend verhaal, waarin echter op verschillende plaatsen de stijl wel eens wat te wenschen overlaat. Zoo doet het komisch aan de stichter en instandhouder van de vernuftige vergeldings-organisatie steeds te hooren betitelen als „het oude heertje".
Alles bijeen wel een boek om enkele genoegelijke uren mede te slijten.
— **B** — *A. C. de B.*

Jozette Pasquaay, 8720.
OP DEN DREMPEL. Geïllustreerd door Leo Meurrens. *Davidsfonds, Leuven,* 1932. (20×15). 169 blz.

Op den drempel schildert de hardnekkige haat om een stuk land tusschen twee bewoners van het platteland, die men ook bij ons zoo vaak aantreft.
In den roman leidt deze haat bijna tot de verwoesting van een schoon opbloeiende liefde tusschen twee kinderen van het Vlaamsche land. Doch na veel wederwaardigheden en na veel verdriet keert zich alles ten goede en staat het jonge paar op den drempel van het nieuwe levensgeluk.
Er zijn in dit boek heel veel mooie bladzijden, neergeschreven uit de volheid des harten door een schrijfster, die het Vlaamsche land kent en het karakter der boerenbevolking doorvoelt.
Josette Pasquaay heeft in dit werkje een romantische intrige, waarnaar het volk verlangt, gekleed in taal en gedachte, die ook den meer verfijnden lezer genot zal verschaffen.
Leo Meurrens illustreerde met scherpe penteekeningen.
— **B** — *J. F.*

Margaret Pedler, 8721.
DE GODDELIJKE DWAASHEID. Vertaald uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht.* (14×9). 314 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.

Deane Quentin, een meisje met een bizonder mooie stem, wordt door een beroemd zangleeraar opgeleid tot zangeres, Telkens wordt haar levenspad gekruist door een man, die haar uit vele moeilijke situaties redt. Hij omhult zich met een geheimzinnig waas; is een beroemd dramaturg en schrijft tooneelstukken speciaal voor een actrice, met wie hij voortdurend in aanraking komt.
Ondanks het geheim, dat hij merkbaar draagt, trouwt Deane met hem, doch de bezoeken, die hij aan de actrice brengt, onder voorwendsel, dat hij een nieuw stuk voor haar aan het schrijven is, hinderen Deane. Na heel veel verwikkelingen en desillusies blijkt het geheim te bestaan in een politieke geschiedenis, die zich heeft afgespeeld aan een hof, waar de troonopvolger door een revolutie verdreven is. De actrice blijkt de troonopvolgster te zijn. Alles komt weer in orde. De actrice komt op den troon. De geheimzinnige neemt met zijn vrouw Deane een belangrijke functie aan het hof in.
Het boek is nog al boeiend en goed geschreven. Zeer prettige ontspanningslectuur.
— **B** — *J. F.*

Hans Possendorf, 8722.
GELD ZONDER ARBEID. Vertaald uit het Duitsch door A. Vuerhard-Berkhout. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1932. (17×11). 219 blz.

Possendorf beschrijft in dit werkje den ondergang van een jong echtpaar, dat op zijn huwelijksreis in Monte-Carlo komt, daar plotseling verslaafd raakt aan het spel en binnen korten tijd financieel en moreel aan den grond is, hetwelk eindigt met een voortijdigen dood van den jongen echtgenoot, terwijl de echtgenoote als publieke vrouw in Monte-Carlo een weinig benijdenswaardig bestaan blijft leiden.
Geld zonder arbeid. Het heet, dat men in Monte-Carlo rijk zou kunnen worden zonder ervoor te werken. Wanneer men echter dit romannetje heeft uitgelezen, dan acht men dezen titel wel wat misplaatst. Want men komt gaandeweg onder den indruk van dit zenuwsloopend, gejaagd leven, dikwerf van hysterische abnormaliteit. Als levensschets van een speler, is het een wel zeer pakkende roman, die, behoudens enkele

overbodige pikante bladzijden, een goede werking niet missen.

— **Bc** — *J. G.*

Mrs. Baillie Reynolds, **8723.**
EN TOEN HET BEROUW KWAM. Vertaald uit het Engelsch door L. Thomson. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1932. (19.5×13). 333 blz.

Obert Gaunti hield in zijn jeugd veel van Virginia Mynors, die een jaar met hem verloofd was en daarna de verloving verbrak om een betere partij te doen. Haar man en haar gezin heeft zij aan den afgrond gebracht. Haar man sterft. Haar rest nog slechts een groote dochter Virginia, die sprekend haar evenbeeld is; een kreupel meisje van 13 en een jongen van 15 jaar. Zij moet haar landgoed verkoopen. De nieuwe eigenaar is Osbert Gaunt en daarmede is de goede afloop verzekerd, zij het dan ook na heel wat spannende verwikkelingen.
Aardige en boeiende ontspanningslectuur.

— **A** — *J. F.*

Kathlyn Rhodes, **8724.**
VERWIKKELDE LEVENS. *De Combinatie, Rotterdam,* 1932. (23×16). 217 blz.

Een interessante en zeer boeiende roman van deze vruchtbare schrijfster.
Kolonel Gaskell wordt in een Cumgahaw onder zeer verdachte omstandigheden doodgevonden. Op dat moment zijn drie andere personen in de naaste omgeving. Het kan een zelfmoord zijn, maar ook een der drie vrienden kan het gedaan hebben. Dokter Heath, wordt in vertrouwen genomen en men besluit de zaak in de doofpot te stoppen.
Dokter Heath kan echter de gedachte niet van zich afzetten, dat een der drie de moord heeft bedreven, en wordt dit later, als hij zich als chirurg in Londen gevestigd heeft, steeds sterker. Een der drie, kapitein Aylmer, is getrouwd met de dochter van Kolonel Gaskell en verliest ook dokter Heath zijn hart aan diezelfde vrouw. Ten overvloede trouwt een zuster van dokter Heath met een ander van het drietal. Zoo ontstaat een verwikkeling van levens, welke in deze zeldzaam boeiende roman geleidelijk een oplossing geeft, en tevens een opheldering van de geheimzinnige dood van Kolonel Gaskell.

— **B** — *C. A. B. v. S.*

Jörgen Falk Rönne, **8725.**
NAZOMER. Vertaald uit het Deensch. *Elsevier, Amsterdam,* 1932. (19.5×13). 131 blz.

Een zeer genoegelijk boekje, ouderwetsch in den goeden zin des woords. — Zoo zijn ook de Strauszwalsen ouderwetsch, maar toch vol bekoring. — De avonturen van een ouden rector, die in een sanatorium mensch en op 't eind zelfs minnaar wordt, zijn met humanen humor verteld. Het is ook een goed boek, degelijk, maar in 't geheel niet saai. Integendeel......

— **A** — *F. A. B.*

A. H. Simonis, **8726.**
DE WINDHOEK VAN GELRE. *Gebr. van Aelst, Maastricht,* 1932. 109 blz. ing. *f* 1.50.

Het is een betrekkelijk klein kwantum boeken, dat over de geschiedenis van Midden-Limburg geschreven wordt Er zijn nog veel plaatsen, die, wat hun oudste geschiedenis betreft, nog steeds in een donker waas zweven, waarop niemand de stralen van historische vorsching ter opheldering en kennismaking richt. De behandeling van het ambt Montfort door Simonis voorziet reeds voortreffelijk in de behoefte, die er omtrent de kennis van de oudste historische delfplaatsen van ons land bestaat.
Met dit werk heeft de schrijver tevens bewezen, dat een wetenschappelijke en daarom zakelijke behandeling van een geschiedkundig thema niet synoniem behoeft te zijn met dorheid en monotone feitenanalyse. Zoo de suggestieve titel van het boek op de eerste plaats reeds heenwijst naar de rumoerige sfeer, die weleer in Gelre heerschte, houdt hij tevens een belofte in voor den frisschen wind, dien men door heel deze historische reconstructie zal voelen. De omslagteekening van architect Wielders is symbolisch origineel gevonden. De burchttoren uit het wapen van Montfort en de elzentak uit dat van Nieuwstadt domineeren hier als representanten van de voornaamste plaatsen die in het ambt Montfort over stedelijke rechten beschikten. Als geheel een werk, dat den toets kan doorstaan en het verlangen naar een nog uitvoeriger behandeling van Midden-Limburg zeer zeker wettigt.

— **B** — *Han Jonkers.*

Pierre Souvestre, **8727.**
Marcel Allain,
EEN KONING ALS GEVANGENE VAN FANTOMAS. Vertaald uit het Fransch. *De Combinatie, Rotterdam,* 1932. (19.5×13). 210 blz.

Een koning van een Duitsch vortendommetje is in moeilijkheden geraakt, omdat zijn matresse, terwijl hij zich in haar woning bevindt, vermoord wordt. De koning wordt gevangen genomen en ondergaat in een onderaardschen kerker allerlei kwellingen. Ondertusschen wordt een journalist voor den koning aangezien. Zoo komen de verwikkelingen en de avonturen. De Groot-Hertogin van het vorstendom blijkt de maitresse te zijn van Fantomas, die de hand in alles heeft. Een detective en de journalis komen tenslotte op het spoor van dezen geheimzinnigen boosdoener.
Hoe alles afloopt moeten volwassenen, die van dergelijke fantastische lectuur houden, maar zelf lezen.

— **B** — *J. F.*

Anny S. Swan, **8728.**
KLATERGOUD. Vertaald uit het Engelsch door J. G. H. Bovenkamp. *Nederlandsche Bibliotheek, Helmond,* 1932.

Wij kunnen het bizonder apprecieeren, dat men goedkoope lectuur onder het volk brengt, maar dan moet men niet voor den dag komen met een dergelijk versleten romantisch gegeven als dit klatergoud.
Het begint met een erfenis van een broer uit Australië, een verwant dus van den aftandschen oom uit Amerika, Verder tracht de schrijfster aan te toonen, dat goud niet gelukkig maakt.
Het boek wemelt van „blossen, waarmede de gelaten worden overtogen", van „wangen waarop kussen worden gedrukt", van meisjes die de beschikking hebben over „ovale regelmatige gezichtjes", van „gulden haren, die een gouden gloed werpen op het mooie gezichtje". Er zijn ‚gebroken harten", zuchten, die geslaakt worden en handen die zich wringen. Als wij dan bovendien nog b.v. dergelijke fraaiigheid lezen: „het meisje droeg een japon, met niet laag uitgesneden hals, waaruit de blanke hals oprees", dan behoeven we verder van dit boek niet veel meer te zeggen.
Dat er een happy-end is, spreekt vanzelf.

— **Bc** — *J. F.*

Theo Thijssen, **8730.**
HET TAAIE ONGERIEF. *C. A. J. van Dishoeck, Bussum,* 1932. (21×15.5). 320 blz.

Die het niet breed heeft, moet zich veel ontzeggen,

moet met veel ongerief genoegen nemen. En dat ongerief is dan taai, het houdt iemand vast in het doorloopend bewustzijn van z'n zorgen. Ieder oogenblik ziet men, dat de randen van het colbertje aan 't slijten gaan, dat de ellebogen glimmen, dat er een lapje op de schoenen gezet moet worden, willen die nog 'n paar maanden mee. En je zou wel een nieuw pakje willen koopen, doch thuis ligt al een aanmaning van de belasting te wachten, en je vrouw moet noodzakelijk iets hebben om „aan te trekken" en je oudste is weer door zijn broek heen......

Dat is het taaie ongerief van den hoeden-proletariër. Theo Thijssen heeft het zoo begrepen en vertelt er in zijn vlot en boeiend verhaal van, alsmaar over het ongerief dat taai is, zonder dat zijn boek er taai om wordt. Scherp waarnemer van het dagelijksch leven, fijn ontleder, aanvoeler van al die zorgen en zorgjes vertelt hij van het ongerief, dat reeds begint bij den kleinen jongen en hem tot den laatsten levensdag zal bijblijven: eerst flikt je moeder je kleeren bij elkaar, dan zal er een tijd komen, dat je jezelf poogt chic te maken en tenslotte zullen je dochters ervoor zorgen, net als Theo Thijssen zegt: als je vader niet naging, zou-ie er knap bijloopen......!

— **Bc** — *S. J.*

Ben Traven, **8729.**
DE WITTE ROOS. Vertaald uit het Duitsch door Nico Rost. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (20×14). 272 blz.

De Witte Roos is de naam van een landgoed, waarvan de bezitter, Hacinto Yanyez, maar geen afstand wil doen aan den petroleum-koning, bezorgd als hij zich maakt over de talrijke huisgezinnen en alleenstaande personen, die op „de Witte Roos" hun bestaan verdienen en anders genoodzaakt zouden zijn, bij de petroleum-maatschappij in dienst te treden.

De petroleum-koning is erg in zijn wiek geschoten, wijl men hém iets durft weigeren. Hij zál die „hacienda" in handen krijgen. Voor het ergste schrikt hij zelfs niet terug. Hacinto Yanyez wordt in de stad gelokt en vermoord. Van te voren heeft men stukken gereed gemaakt, waarmee men later kan aantoonen, dat de overleden eigenaar van zijn landgoed afstand heeft gedaan. Evenwel...... de zaakwaarnemer van den petroleumkoning loopt erin. De eigenaar van de Witte Roos kon immers niet schrijven en toch komt men met door hem geteekende stukken aandragen?......

De eigenlijke aanstichter van al die slechtheid: de petroleum-monarch blijft dus buiten schot: hij láát alles doen, ook het gevaarlijke en vieze werk.

Buiten schot bleef hij...... totdat Ben Traven kwam en hem even ten voeten uit in de olie-verf zette. Hoe deze rijkaard eigenlijk in elkaar zit, hoe al zijn doen en laten in elkaar grijpt, hetzij het z'n zakelijk of particulier leven betreft, dat schildert Ben Traven met een zeldzamen gloed. Er is heel wat over dien petroleumman te vertellen, waar jonge ooren niet naar moeten luisteren. De moraal van Traven's schildering komt hierop neer, dat deze Petroleum-machthebber, als zoovele anderen, zooiets als een pestbuil is in deze maatschappij-constellatie, die al maar meer kwaad om zich verspreid, omdat niemand zich van hen onafhankelijk weet te maken. — Maar overigens redeneert Traven weinig. Hij levert nuchtere, meedoogenlooze reportage, gelijk aan het beste werk van Egon Erwin Kisch. De teekening van het kunstmatig in het leven roepen van een crisis is zoowel scherpzinnig als verbijsterend van raffinement.

Grimmig klampt Traven zich aan zijn slachtoffer: de dikke directeurs in de mooie auto's, en, zonder te droomen en te filosofeeren, vertelt hij alsmaar feiten en gebeurtenissen. Conclusies laat hij aan den lezer over......

Lectuur, die als verschijnsel niet onbelangwekkend, maar overigens met kieskeurigheid te behandelen is.

— **C** — *J. H. P. J.*

Anton van de Velde, **8731.**
PRINS OLIK EN SIRE BIETEKWIET. Geïllustreerd. *Davidsfonds, Leuven,* 1932. (13.5×10). 102 blz.

Deze sprookjesachtige avonturen van een koningszoon zijn met groot humoristisch talent geschreven, sommige bladzijden zijn burlesk, andere zijn zeer raak en badineerend over de dwaasheid van etikette en protocol. Soms gnuift men in stilte om aardige trekjes en typische passages. Vaak ook gaat het gegeven uit boven het sprookje en is dan blijkbaar bedoeld als een charge op actueele toestanden, die den kenner van Vlaanderen kostelijk zal vermaken. Het boekje is geschreven voor de „Vlaamsche knapenschap". Wij raden het gaarne aan ook aan de Nederlandsche Jongelingschap en voor de ouderen

— **A** — *J. F.*

Henri van Wermeskerken, **8732.**
DE BIECHT EENER MOEDER. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1932. (21×16) 184 blz.

Al is deze roman omgewerkt en zelfs zijn titel veranderd, hij draagt toch de kenmerken van den tijd waarin hij ontstaan is. De ietwat sentimenteele romantiek van Van Wermeskerken staat wel ver van de hedendaagsche zakelijkheid. Het verhaal levert een pleidooi voor het moederschap, — wel wat eenzijdig, want de vrouw, die aan 't woord is, ziet in het moederschap de eenige vervulling van de vrouwelijke roeping, de eenige levensvervulling van elke vrouw. 't Is hier niet de plaats om over dit onderwerp te polemiseeren: wellicht heeft de auteur die opvatting aangedikt, om de daad van zijn heldin aannemelijk te maken.

Boven de hoedanigheden van ontspanningslectuur komt het verhaal niet uit; zelfs is het voor den hedendaagschen smaak te veel „verlitteratuurd".

Het verhaal zelf is eenvoudig: een moeder, die grootmoeder wordt, biecht aan haar dochter Thea een stuk van haar leven en openbaart wie Thea's vader geweest is.

— **Bc** — *Vincent Cleerdin.*

J. M. Westenbrink-Wirtz, **8733.**
HET LOKKENDE LAND. *G. F. Callenbach, Nijkerk,* 1932. (14×10) 206 blz.

Een oppervlakkig jong meisje treedt in het huwelijk met een ernstigen dokter, die in ontwikkeling en overtuiging mijlen ver boven haar uitsteekt. Het meisje tracht in het stille provinciestadje en later in de eenzaamheid van een landelijk sanatorium aan hem gelijkwaardig te worden, doch het lokkende land: de stad, roept haar. Zij gaat doch keert weer terug en in haar ontwikkelt zich tenslotte een proces, dat haar bij den man doet blijven.

Een gegeven, dat inderdaad geëigend is voor een psychologisch fijnen roman. De stof is de schrijfster echter blijkbaar te machtig geweest. Het boek is goed geschreven, doch het psychologisch vraagstuk, waarom het hier tenslotte gaat, heeft de schrijfster niet weten op te lossen. De geforceerde ommekeer is niet verantwoord en er is heel wat meer noodig, dan de schrijfster biedt, om dien ommekeer aannemelijk te maken. Blijkbaar heeft zij te hoog gegrepen, hetgeen jammer is, omdat zij beschikt over een gecultiveerden stijl en een vlotte dialoog

— **B** — *J. F.*

Louis R. Wilton, **8734.**
HET INDISCHE MYSTERIE. Vertaald door J. Feitsma. *De Steenuil, Amsterdam,* 1932. (21×16). 196 blz.

In dit verhaal maken we kennis met vele griezelige Indische manieren om iemand naar de eeuwigheid te helpen. Toegegeven moet worden, dat de schrijver erin geslaagd is van zijn snoodaard een schurk te maken van grootsch formaat.
De man die in de aanvang het zwarte schaap leek, blijkt de reddende engel te zijn. De type van majoor Maegregor die een groot aandeel heeft in de ontmaskering van den zeer hebzuchtigen en moordzuchtigen Aarden, is geestig geteekend.
Een aardig boek, ofschoon hier en daar lastig te volgen
— **Bc** — *A. C de B.*

FRANSCH.

G. Ribemont-Dessaignes, **8735.**
ELISA. *Bernard Grasset, Paris,* 1932. (19×11). 257 blz.

De auteur met talent komt tot krachtsverspilling zoodra hij of zij een onderwerp kiest, dat aan de vergifkast of aan het psycho-pathologisch laboratorium ontrukt wordt. Dit is ook het geval met G. Ribemont-Dessaignes, in haar beschrijving der avonturen van de hevig-hysterische Elisa. Deze vrouw, eerst een dag getrouwd met een lijkbezorger, dan verliefd op een neger, tegelijkertijd beschermd door een idealistischen droomer, een tijd lang dienstbode, en eindigend in furieuze losbandigheid, zou een studie-object kunnen wezen voor een psychiater, — maar de romanschrijfster deed beter zulk een „heldin' niet in het licht te plaatsen, hoe knap de beschrijving van zulk een wanordelijk leven mag uitvallen. Sommige bladzijden zijn niet met inkt, doch met drek geschreven. Verspild talent, — want talent ontbreekt niet. Had de auteur den moed gehad den beschermer van Elisa, Serge Anadyomène, te maken tot hoofdpersoon van haar roman, en ons veel walgelijkheden bespaard, dan zou hij een ontroerend boek hebben kunnen geven. Nu is het een stuitend boek geworden.
— **D** — *Vincent Cleerdin.*

René Schwob, **8736.**
NI JUIF, NI GREC. *Plon Nourrit & Cie., Paris,* 1931. (21×14). 207 blz.

In *Ni Juif, ni Grec,* dat als een vervolg op *Moi Juif,* in 't Nederlandsch: *De roekelooze omhelzing* kan beschouwd worden, schrijft Schwob het dagboek van den bekeerde; noteert hij met eerlijke nauwgezetheid, maar in 't volle bewustzijn van de ontoereikendheid der woorden, alle gebeurtenissen, die plaats grijpen in een ziel, die zich tot God bekeerde en na 't eerste élan der bekeering de wereld herontdekt, waarin zij eens als bewusteloos leefde en die de nietigheid beseft van een leven, dat slechts op zich zelf en niet op God is georiënteerd.
Wat deze dagboekbladen zoo bijzonder boeiend maakt, is de strikte eerlijkheid, waarmee hier een ziel zich over haar betrekkingen tot God, 't leven, menschen en natuur uitspreekt. Geen sentimenteele lyriek, die aan 't pathos van paradepreken en van sommige parochieblaadjes en krantenpraatjes herinnert.
Minnaars der Fransche letteren zullen in dit uitnemend geschreven werk de heldere analyse van innerlijk ervaren en subtiele natuurschildering bewonderen.
— **Bc** — *F. B.*

DUITSCH.

Robert Conraith, **8737.**
MARIA MAGDALENA. *Franz Borgmeyer, Hildesheim,* 1932. (19×13). 387 blz.

Dit verhaal van de boetvaardige zondares groepeert zich geheel rond de Christusfiguur, die de zondige vrouw onder den invloed zijner eeuwige genade verwekt tot een nieuw geestelijk leven.
Een romantisch verhaal dat sober de bijbelsche gegevens paraphraseert en menige stond van vrome aandacht bij lezing zal schenken. Jammer, dat dit onderwerp niet literair doorwerkt werd — het genot zou ruimer en hooger geweest zijn.
— **B** — *M . M.*

W. H. Friedemann, **8738.**
DER TEUFEL KOMMT NACH BERLIN. *Hermann Rauch, Wiesbaden,* 1932. (20×13). 386 blz.

„Ein Zeitroman" noemt Walter H. Friedemann zijn nieuwste werk, dat met zijn vlammenden titel niet nalaat indruk te maken.
De duivel komt naar Berlijn, de duivel van de hebzucht en de ontucht, twee ondeugden waarlijk wel van onzen verheidenschten tijd. Is die duivel in een bepaalde persoon gevaren? Of waart hij rond over een heele stad, over heel de aarde, om er zijn vervloekte zending te vervullen?
De schrijver verhaalt ons van dien duivel in de hooge kringen, in de armelijke huurkazerne, in het huis van den Consul-generaal Heintze en in de portierswoning van de weduwe Bender, die haar huisheer én haar huurders beliegt en bedriegt. De geldzucht effent de baan, de ontucht rukt op. De duivel is in Berlijn. En zoo toont deze roman weer overduidelijk aan, hoe bij 't loslaten van christelijk beginsel in handel en wandel zelfs de beste en het beste in 't leven in elkaar zal storten. Een boek om aandachtig te lezen. Stijl en uitbeelding verplichten daar intusschen wel toe.
— **Bc** — *M. M.*

Heinrich Lersch, **8739.**
DER GRÜSSENDE WALD. *Bühnenvolksbundverlag, Berlin S.W. 68,* 1929. (17×10). 130 blz. ing. M. 2.—.
Dit is een kleine bundel korte schetsjes, legendarische verhaaltjes en enkele gedichten, waarvan het eerste zijn naam aan den heelen bundel leende. Ze zijn alle hooggestemd geschreven zonder in overdrijving te vervallen. Een Franciscaansch gemoed (dát is 't ware woord), was het, waaraan deze fijne stukjes ontsproten. Het is merkwaardig dit boekje te vergelijken, met wat er ongeveer gelijktijdig in Duitschland verscheen. Temidden van al het verbitterde, het bittere, grimmige, striemende, is dit onbevangen bundeltje werkelijk een opluchting. De inhoud dezer stukjes is meest legendarisch, sprookjesachtig, maar door hun frisschen toon zijn ze zeer aantrekkelijk, voor iedereen.
— **A** — *J. H. P. J.*

Gustav Sondermann, **8740.**
DER TOTEN WERK. *J. G. Cotta, Stuttgart,* 1930. (19×12.5). 227 blz.
Een aantal oorlogsnovellen, die den dood, zooals deze den soldaat onder duizenderlei gedaanten bedreigt, doet zien.
De toon dezer verhalen is echter vaak zeer gezwollen. De bladzijdenlange tirades, waarin de schrijver het Heelal bespeelt, als was het een harp, die hij bij zich op zijn kamer heeft staan, vertragen noodeloos den gang van deze overigens verdienstelijk geschreven en goed bedoelde schetsen.
— **Bc** — *F. A. B.*

W. E. Süskind, 8741.
MARY UND IHR KNECHT. *Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart,* 1932. (19.5×12). 223 blz. geb. M. 4.80

Het weinig verheffende geval, — de „liefde" van een dertigjarige vrouw voor haar knecht, — is in deze roman met veel talent en op beheerschte wijze behandeld. De stijl van dit boek, het fijn genuanceerde Duitsch, waarin het werd geschreven, de etsnaaldscherpe psychologie en de nauwkeurig uitgewogen harmonie van het geheel maken dit werk voor gerijpte en ontwikkelde lezers waardevol.

— **C** — *F. A. B.*

IV. DICHTWERKEN.

NEDERLANDSCH.

San Juan de la Cruz, 8742.
POESIAS. Vertaald uit het Spaansch door P. Fr. Hendrik van de H. Familie. *De Gemeenschap, Utrecht,* 1932. (21×15). 120 blz. ing. *f* 2.60, geb. *f* 3.60.

Deze bundel *Poesias* van San Juan de la Cruz werd ongeveer uitgegeven als de werken van Mistral, naast het oorspronkelijke Spaansch staat op de tegenoverliggende bladzijde een Nederlandsche vertaling, jammer genoeg is dit geen vertaling in proza, zooals bij het werk van den Franschen dichter, de vertaler heeft zich gewaagd aan een omwerking in versvorm en hij is hierin zeker niet altijd gelukkig. Om een enkel voorbeeld te geven.

Y la caballeria
A vista de las aguas descendia,

Wordt in het Nederlandsch:

De ruiterschaar
Daalde eensgezind en spoedig neder
Om te gaan zien, met blij gemoed,
Naar 't stroomen van den watervloed.

Desniettemin kan men blij zijn met deze uitgave, omdat hierdoor het poëtisch werk van San Juan de la Cruz, dat zeker niet altijd, maar op zijn best, ongetwijfeld in hooge mate poëtisch is, grootere bekendheid kan verkrijgen in Nederland. Een letterlijker vertaling, liefst in proza, en met meer noten, zou echter beter voldaan hebben.

Jos. Panhuijsen.

Eric van der Steen, 8743.
GEMENGDE BERICHTEN. *De Gemeenschap, Utrecht,* 1932. (22×15). 35 blz.

Eric van der Steen is een dichter met onmiskenbaar talent, ook al is zijn bundel *Gemengde Berichten* onmiskenbaar oppervlakkig. Hij is immers geschreven vanuit een bepaalde levenshouding: de min of meer bedenkelijke levenshouding van den poseerenden cynicus. Cynici echter hebben altijd ongelijk en het is een onbetwistbare eigenschap van dichters altijd gelijk te hebben. In zooverre hij poëzie geeft — en die geeft hij nu en dan — heeft Eric van der Steen gelijk, in zooverre hij poseert, gedraagt hij zich, poëtisch ten minste, onwaardig. Er is veel en veel te veel effectbejag in dezen bundel en effectbejag is het tegendeel van poëzie, namelijk poëtische naäperij. Spot is de meest indirecte weg naar poëzie, een overdreven, eenzijdige opmerkzaamheid voor het sexueele, die daarmede niet zelden samen gaat, is zelfs een belemmering. En toch staan er enkele regels in dezen streng voorbehouden bundel, die de hoogste verwachting wekken. Het eenige wat Eric van der Steen behoeft, is een grootere drang naar waarachtigheid.

Jos. Panhuijsen.

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

Jac. Ballings, 8744.
HET SCHOON GESCHENK VAN TANTE KAAT Blijspel in drie bedrijven. *P. Vink, Antwerpen,* 1932. (17×12.5). 87 blz.

Dit blijspel behoort niet tot Ballings' beste werk. Het is niet bijzonder origineel en de humor is maar middelmatig. Het eerste bedrijf berust voor een groot gedeelte op de mop van het vreemde opschrift „Dit is nepis potentis negrote". Daar de ontcijfering van dit potjeslatijn reeds algemeen bekend is, brengt het slot der eerste acte weinig verrassends.
Voor wie geen hooge eischen stelt en een gemakkelijk succes wil behalen, is dit stuk wel geschikt. De uitbeelding der karakters zal weinig moeilijkheden opleveren en het decor is vrij eenvoudig en voor alle drie bedrijven hetzelfde.

W. Blokveld.

Jan Fabricius, 8745.
HANS HOPPER MAAKT CARRIÈRE. Blijspel in drie bedrijven. *Jos. Janssens, Antwerpen,* 1932. (20×13). 79 blz.

Een leuk, handig in elkaar gezet blijspelletje met een hoofdrol, welke behalve sympathie tevens den lachlust opwekt. De manier, waarop het ambtenarendom er door wordt geslingerd, bezorgt niet minder vroolijkheid. Een stuk dus, dat het, ondanks den hoogst onwaarschijnlijken inhoud, wel doen zal.
Jammer genoeg wordt in enkele scènes wat al te gemoedelijk met de huwelijkstrouw omgesprongen, waardoor het overigens verdienstelijke stuk voor katholieken onbruikbaar wordt.

W. Blokveld.

R. G. Scheriff, 8746.
DE LAATSTE TOCHT. Spel in drie bedrijven. Vertaald uit het Engelsch door Hendrik Diels. *P. Vink, Antwerpen,* 1932. (17.5×12). 114 blz.

Toen *Journey's end* pas verschenen was, werd het een enorm succes. Doch sindsdien zijn er zooveel anti-oorlogsstukken en anti-oorlogsboeken en anti-oorlogsfilms op de markt gekomen, waaronder vele met uitstekende kwaliteiten, dat Sherriff's werk wel op den achtergrond moest geraken. Ongetwijfeld heeft het stuk goede verdiensten en wie in ons land de opvoering van de N.V. Ver. Tooneel gezien heeft, zal zich de nerveuze, troostelooze en angstige sfeer herinneren. welke de sombere dialoog wist te scheppen.
Hoewel Johan de Meester Jr., Eduard Verkade, Nel Stants e.a. prachtig spel te zien gaven, voldeed het stuk toch niet volledig. Het is te weinig één geheel, het zijn veeleer losse tafereelen. Voorts is er een gebrek aan handeling, dat het verloop wat saai maakt. Daar de auteur met alle geweld de anti-oorlogstendenz wilde naar voren brengen, werden enkele scènes een beetje opzettelijk. Zoo b.v. die met den brief, welke al tien keer gepost had kunnen zijn, voor de censuur het bemerkte.
Wat ons evenwel het meest hindert in dit stuk is het volslagen gemis aan alles, wat op een hiernamaals duidt. Wij willen aannemen, dat vele soldaten zich met 'n zeker fatalisme in den strijd werpen en dat de moraliteit aan het front ver beneden peil is, maar zou er nu onder die talloozen, die toch bijna onfeilbaar zeker den dood aanstaande weten, niet een enkele zijn, die aan een toekomstig geluk denkt en troost vindt in z'n godsdienst?

Naast deze gebreken zijn er ook zeer mooie en ontroerende details, welke het stuk altijd nog de moeite waard maken. Of dilettanten er zich aan kunnen wagen, betwijfelen we. Tenzij ze doen als de studenten van Rolduc, en een keurig regisseur als Verkade de leiding geven......

W. Blokveld

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Mr. Dr. H. J. Elias, **8747.**
ONZE WORDING TOT NATIE. *P. Steenlandt, Kortrijk,* 1932. (23×15.5). 120 blz. ing. *f* 1.40.

Na een uitvoerige en in velerlei opzicht merkwaardige inleiding, waarin schr. het ontstaan van dit boekwerk verantwoordt, geeft hij in enkele hoofdstukken een boeiende schets van den ontwikkelingsgang der Vlaamsche beweging. Waardevol is deze ‚schets" vooral om de weloverwogen, zeer zuivere historische beschouwing, welke schr. ten beste geeft naar aanleiding van overigens bekende feiten. In dit opzicht is vooral geslaagd te noemen, de wijze waarop de auteur de weg naar de eenheid der Nederlanden en de wording van Zuid-Nederland schildert. De interpretatie is in die hoofdstukken n.l. bijzonder scherp, waaraan een zekere geopolitieke inslag niet vreemd is. Trouwens we gelooven niet, dat in deze bundel eenige cultuurfactor verwaarloosd is. „De Strijd om de Taalwetgeving" en de Vlaamsche gedachte leggen daar overvloedig getuigenis van af. Volkomen bevredigd met een goeden kijk op de wording der Vlaamsche natie legt men dit boekje terzijde, met het vaste voornemen het ten spoedigste opnieuw ter hand te nemen Immers wat in dit boek ontwikkeld is, moet juist voor de toekomst van het grootste belang geacht worden. Werkelijk we mogen de Vlaamsche beweging met dit boek van harte gelukwenschen.

C. Slootmans.

J. Kleyntjens, S.J., **8748.**
F. M. Gescher,
NAVIGATIE EN NEGOTIE. Geïllustreerd. *H. J. Dieben, Wassenaar,* 1932. (23×15.5). 313 blz.

Het spreekt vanzelf, dat een onderwerp als dit niet kon behandeld worden binnen de enge grenzen van onze eigen landshistorie. De schrijvers hebben dan ook breed om zich heen gegrepen en geven de ontwikkeling van het economisch leven uit alle beschaafde landen der Oudheid, Middeleeuwen, Nieuwe- en Nieuwste Geschiedenis. Streng objectief worden de oorzaken opgenoemd en de daaruit voortvloeiende gevolgen aangegeven. Men ziet handel en scheepvaart, maar ook landbouw en nijverheid, als steeds in elkaar grijpende en niet te scheiden factoren van het heele economische leven, uit de oorzaken geboren worden en voortschrijden hier naar hoogeren bloei, daar naar verval. Reeds in de oudheid droegen o.m. bodemgesteldheid, ligging, meerdere ontwikkeling, grootere durf en moed krachtig bij tot de welvaart der volkeren; de Middeleeuwen met hun „derde stand" zochten het in een krachtige en verstandige reglementeering der bedrijven; de Nieuwe Geschiedenis met haar ontdekkingen ontsloot nieuwe werelden en gaf grootere levenskans aan handel, scheepvaart en industrie, terwijl de Nieuwste Geschiedenis ons de tallooze uitvindingen brengt op technisch gebied met gebruikmaking van stroom en electriciteit, maar ook met den nog steeds niet opgelosten strijd tusschen arbeid en kapitaal. Daarbij oefenden door alle tijden heen regeeringsmaatregelen, gevoerde politiek en niet het minst onderlinge naijver een geweldigen invloed uit op de richtingslijnen, waarlangs het economisch leven voortging, totdat het geheel is vastgeloopen in een geweldig moeras, terwijl niemand nog ziet, hoe wij daaruit gered zullen worden.
Gedeeltelijk uit respect voor den arbeid van de schrijvers (zie de ontzaglijke litteratuurlijst over dit onderwerp achter in het boek), gedeeltelijk, en dit niet het minste, omdat de lezing van het boek ons direct prikkelde tot een ernstige bestudeering, zelfs van de talrijke foto's waarmee de tekst verduidelijkt wordt, durven wij het in zeer ruimen kring aanbevelen. Meer in het bijzonder mag het in geen enkele onderwijzersbibliotheek ontbreken. Aan candidaten voor de hoofdakte geeft het een schat van kennis, waarvan zij een dankbaar gebruik kunnen maken.

F. E. d. M.

Em. Stickelberger, **8749.**
HELDEN DER REFORMATIE. *J. Daamen, Den Haag,* 1931. (23×15.5). 227 blz. ing. *f* 2.25.

Katholieke, zoowel als niet-Katholieke lezers, die iets afweten van eerlijke, objectieve geschiedenis zullen 't evenzeer eens zijn, dat de ondertitel van dit werk „Episoden uit de geschiedenis" bezijden de waarheid is en 't boek, voor verreweg 't grootste gedeelte een subjectieve, zeer anti-papistische verdraaiing der objctieve feiten. Vandaar dat van bijna alle leidende figuren die in deze korte, opeenvolgende episoden voorkomen, helden ‚gemaakt" zijn, die 't niet en zeker niet in die mate waren, zooals de onpartijdige Katholieke en niet-Katholieke geschiedschrijving ons getuigt. Werkelijk men bewijst onze niet-Katholieke vrienden geen dienst met 't fabriceeren van geloofshelden, wél wanneer men werkelijke heldenfiguren eenvoudig, objectief getrouw teekent in hun tijd en omgeving. Een objectief historicus kleineert de tegenpartij niet, om zijn helden groot te maken; daarvoor zou hij zich schamen.
Naast deze eerlijke kritiek op den aard van 't werk willen we nog een kleinere bemerking maken op de bewerking. Met vele Duitsche woorden van 't origineel heeft de vertaler geen weg geweten, zooals o.a. met de woordjes „Dominikaner", „schlicht" e.a.
Waarom dezelfde arbeid, hetzelfde kloeke papier en dezelfde mooie letters niet gebruikt voor 't schrijven of vertalen van een werk over de waarlijk groote, edele mannen, die de geschiedenis kent ook bij niet-Katholieken? Nu zal dit boek misschien menig niet-Katholiek een verkeerd inzicht bijbrengen in de historie en ontwikkeling der reformatie en, wat erger is, het anti-Papisme eener kleinere groep in de hand werken.
Helden *zijn* helden, doch worden niet gefabriceerd door de pers.

P. Constantinus, O.Cap.

Robert Kothen, **8750.**
L'AME RUSSE EN DÉTRESSE. *La Pensée Catholique, Liège,* 1932. 64 blz. ing. Bfr. 3.—.

Veel hooren we over Rusland, maar feiten en dokumenten, kort en klaar, bewijzen ons veel en kunnen onze oogen openen. Hoe het godsdienstig leven vervolgd wordt en hoe de goddelooze propaganda georganiseerd is in Rusland wordt hier bondig, maar sprekend getoond. *M. M.*

Winston S. Churchill, **8751.**
WELTABENTEUER IN DIENST. Vertaald uit het Engelsch door Dagobert van Mikusch. *Paul List, Leipzig,* 1932. (23.5×16). 317 blz.

In het laatste decennium der vorige eeuw heeft de Engelsche regeering in Ierland en hare koloniën meerdere opstanden te dempen gehad, terwijl de imperialistische politiek voerde tot het vergrooten en afronden van hare bezittingen in Afrika en Azië. De zucht naar avonturen van den jongen huzaren luitenant, die de latere knappe minister Churchill toen was plus een groote mate van journalistieke bedrijvigheid dreven hem naar al deze terreinen van actie. Ongetwijfeld — de beschrijving geeft er aanhoudend het bewijs voor — heeft de schrijver in beide hoedanigheden „chance" gehad, zoodat afgezien van de naar onzen smaak wat pedante eerste hoofdstukken een boek ontstaan is, dat als getuigenis van een officier-medestrijder of getuige een een goeden Engelschen kijk geeft op verschillende pakkende gebeurtenissen dier dagen. Partijdigheid mogen we den openhartigen auteur, die dikwijls zoo helder de fouten aangeeft, niet verwijten. Dank zij zijn afkomst — schr. is een afstammeling van den hertog van Marborough — en actie was het hem gemakkelijk in aanraking te komen met Edward VII, Chamberlain, Lord Balfour, Kitchener, Lord Roberts. Uitgezonderd over den eerste is de karakterteekening der andere persoonlijkheden zeer scherp. De beste hoofdstukken zijn die over den veldtocht in Afrika met den slag bij Omdoerman (Sept. 1898) en den strijd tegen de Boeren. Voor het eerste valt dit niet te verwonderen, want over dien strijd publiceerde hij een degelijk afzonderlijk werk. Deze vlotgeschreven mémoires brengen ook een zeer duidelijk begrip bij over de psyche van het geslacht der jongeren omstreeks 1900.

C. Slootmans.

H. Konen, **8752.**
J. P. Steffens,
VOLKSTUM UND KULTURPOLITIK. *Gilde-Verlag, Köln,* 1932. 507 blz.

Bij gelegenheid van den vijftigsten verjaardag van den centrumsafgevaardigde en bekenden cultuurpoliticus prelaat Dr. Georg Schreiber hebben niet minder dan veertig van Duitschland's meest vooraanstaande geleerden tezamen een werk over cultuurpolitiek geschapen, dat elk gebied van deze veelomvattende wetenschap en kunst aan een grondig onderzoek onderwerpt en de richtlijnen van een juist handelen, van zuiver Katholiek standpunt vaststelt.
Het kan niet in onze bedoeling liggen een dergelijk grootsch ondernemen, dat geheel door specialisten is uitgevoerd, in bijzonderheden weer te geven. Voldoende zij het er op te wijzen, dat dit standaardwerk voor een gemakkelijker omvatten der behandelde kwesties in vijf groote deelen is gesplitst: staat vraagstukken van geschiedkundig onderzoek, cultuurpolitiek, volk en volkskunde, over de grenzen.
In dit kader kunnen alle vraagstukken, waarin onze Katholieke levensopvatting en wereldbeschouwing een leidende rol spelen, ondergebracht worden, en men staat dan ook bijna verbaasd over de veelzijdigheid der problemen die in dit werk een plaats gevonden hebben.
Dat daarbij vooral de Duitsche toestanden als uitgangspunt genomen worden, spreekt van zelf; dat hier en daar de Duitsche „gedegenheid" de lectuur niet gemakkelijker maakt, nemen wij bij al het mooie wat geboden wordt, gaarne als een lichten last toe. Maar het werk als geheel boeit, de lectuur er van maakt veel, veel rijker, al kost het wat inspanning om de schatten te vergaren.

M. R.

Friedrich Sieburg, **8753.**
1910-1930. 20 JAHRE WELTGESCHICHTE IN 700 BILDERN. *Transmare Verlag, Berlin,* 1931. (26×18). 300 blz.

In kort bestek is een overzicht van de wereldgeschiedenis bijeen gebracht in den vorm van fotoreproducties, zoodat de voornaamste feiten en personen uit de laatste decenni als het ware tot den lezer spreken.
Jammer dat het onderhavige prentenboek met een bepaalde tendenz is samengesteld, al blijft deze in de vrij neutrale inleiding tamelijk wel verborgen. In elk geval is het doorbladeren van deze kleine drie honderd pagina's vol fotoreproducties een interessante bezigheid, die tot het trekken van de conclusies bij de kijkers — ieder voor zich — gereede aanleiding geven zal.

M. M.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

FRANSCH.

Henri d'Alméras, **8754.**
AU BON VIEUX TEMPS DES DILIGENCES. Geïllustreerd. *Albin Michel, Paris,* 1931. (18×14). 412 blz. ing. frs. 20.—.

Wie niet in een halve seconde tijd 'n spoorkaartje kan nemen, tegenwoordig, is niet van zijn tijd, en wie niet eens den sneltrein-die-net-vertrekt durft naspringen, als hij bijna van het perron niet meer te bereiken is, die kan beslist niet meer mee, met onzen nieuwen tijd.
Maar zou het nu heusch zoo ongezellig zijn geweest in den tijd toen de menschen nog tijd hadden? Zeker, wij zijn veel knapper, wij hebben allerlei gemakkelijke dingen ontdekt, maar vroeger bleef men zijn menschelijke waarde behouden, waar ter wereld men ook kwam. Wie tegenwoordig uit zijn woning stapt, verliest meteen alles. Hij wordt een „voetganger", een „bus-passagier", 'n „queuemaker voor 't loket" „iemand van 't achterbalkon" of een „niet-rooker" en soms ook ‚iemand, die door den G.G.D. naar 't ziekenhuis werd overgebracht."
Wie nog andere kwaliteiten er op na houdt en er zich druk over wenscht te maken, moet dat niet doen in het openbaar, anders stelt hij zijn leven in de waagschaal. Hij moet opschieten.
Als men nu dit boek leest van d'Alméras, die reeds vele gezellige geschiedkundige werken schreef, dan is men beurtelings aan verschillende gevoelens onderhevig. Het boek vertelt ons zéér uitvoerig en tot in alle détails hoe er vroeger, voornamelijk in Frankrijk, gereisd werd, met de postkoetsen. En dan moet men vaak glimlachen: de onbewust superieure glimlach van den twintigste-eeuwer, maar soms ook lacht men een beetje weemoedig: kijk, 't was toch zoo bar ongezellig niet toen. Er zat toch ook nog wat anders vast, aan dien ouden tijd, dan ongemakken. Natuurlijk is het niet te doen, dat hier omstandig uiteen te zetten. Men moet dat zelf zoo meemaken. De schrijver van dit werk beschikt over een fabelachtige hoeveelheid materiaal en daarvan heeft hij den ontwikkelingsgang der verkeersmiddelen tot even na het begin der spoorwegen, uitstekend geteekend. Het is geen dorre opsomming, maar een levend geschetst tijdsbeeld met het accent op het toenmalige verkeersleven. Een boek, dat voor iedereen interessant is. Het behoort ook tot die klasse van boeken, die zoo bijzonder goed geschikt zijn, om geschiedkundige studies aan te vullen, omdat de locale en tijdseigen sfeer er menigmaal sterker in spreekt, dan in vele zuiver-historische werken.

J. H. P. J.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

H. Schnabel, **8755.**
DE „GLOBE" ONTVANGER. Geïllustreerd. *Diligentia, Amsterdam,* 1932. (21×15). 4 blz. ing. *f* 0.65.

H. Schnabel, **8756.**
DE AETHERJAGER. Geïllustreerd. *Diligentia, Amsterdam,* 1932. (21×15). 4 blz. ing. *f* 0.65.

De beide werkjes bestaan uit een bouwschema voor een radio ontvang apparaat met eenigen begeleidenden tekst, die enkele practische wenken behandeld. Waar een der beide werkjes reeds een zesden druk beleeft, is een aanbeveling overbodig.

Ks.

H. Schnabel, **8757.**
VAN PICK-UP TOT LUIDSPREKER. Geïllustreerd. *Diligentia, Amsterdam,* 1931. (21×15). 35 blz. ing. *f* 0.75.

In dit boekje vindt de lezer een bespreking van de inrichting hoe men gramofoonplaten kan laten hooren door een electrische installatie. De beschrijvingen zijn zeer elementair gehouden en bouwteekening is bijgevoegd om zich een versterker zelf te bouwen. Voor knutselaars weer een nieuw terrein van activiteit!

Ks.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

Dr. A. W. Ausems, **8758.**
HANDBOEK VOOR KATH. KRAAMVERPLEEGSTERS. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1932. (24×17). 208 blz.

Dr. A. W. Ausems, bekend vrouwenarts te Utrecht en directeur van de vrouwenafdeeling van het St. Antoniusgasthuis aldaar heeft z'n lessen aan de leerling-kraamverpleegsters saamgevoegd tot een uiterlijk zoowel als inwendig keurig verzorgd boek. Daarin zet hij uiteen de verloskundige feiten, voor zoover deze van beteekenis zijn voor den arbeid als kraamverpleegster. Daar deze feiten evenwel ook voor anderen van belang zijn, meent Dr. Ausems, dat dit boek ook voor moeders van voldoende intellectueele ontwikkeling, alsmede voor geestelijken, die met de parochieele zielzorg belast zijn, eenig voordeel zal kunnen hebben.

Het geheel wordt heel logisch in twee groote deelen verdeeld, n.l. het physiologische gedeelte, waarin het normale verloop — t.w. van het huwelijk tot en met het kraambed — wordt behandeld en het pathologische gedeelte, waarin 'n lange rij van abnormaliteiten aan den aandachtigen bestudeerder voorbijtrekken. In een tweetal aanhangsels wordt het doopen en de ethica in de kraamkamer behandeld.

We schreven „aan den aandachtigen bestudeerder". Want een handboek en dan nog wel over de verloskunde is vooral voor den leek — en daarvoor is het toch ook geschreven — nu juist geen boek om even vluchtig door te nemen. Wil men dit bij uitstek waardevolle boek benutten, dan moet men zich de moeite getroosten van een aandachtige bestudeering. In dat geval heeft men er dan ook zeer veel aan voor heel het verder leven en blijkt de moeite ruimschoots te loonen.

Meer nog. Dr. Ausems noemt zijn boek een handboek voor „katholieke" kraamverpleegsters. Hiertoe volstaat hij niet door er een hoofdstuk aan te plakken over het katholicisme en de verloskunde of wat ook, neen z'n warm beleefde katholiciteit doortintelt heel z'n boek op iedere bladzijde, evenals z'n warm vaderhart door heel het boek klopt voor moeder en kind.

Voor de moeder om haar moeilijke lijdensuren zooveel mogelijk te verzachten, voor het kind om het z'n eerste levensdagen zóó te maken, dat het —kon het spreken — geen verwijten zou richten aan bakers, verpleegsters en onhandige moeders. Beter nog zegt Dr. Ausems 't zelf in een vlugschriftje van 't Witgele Kruis *Moeder, mishandel uw kindje toch niet,* dat hij als volgt aanvangt: „Kleine kindertjes groeien in de kool en worden ons door den groentenboer thuis bezorgd", zoo wordt wel eens uit een grapje aan al te nieuwsgierige jeugdige vragers wijs gemaakt. Nu herinner ik me eens een plaat in een Engelsche illustratie te hebben gezien, waar een surveilleerende politieagent in het nachtelijk uur een pasgeboren zuigeling op straat ziet loopen; hij vraagt: „Hé, manneke, waar moet dat naar toe?" En baby antwoordde: „Agent, ik ga weer naar mijn bloemkool terug; ik heb het hier veel te slecht."

Ziedaar in enkele woorden d e drijfveer van Dr. Ausems liefde voor den mensch — moeder en kind — anders niets. Dr. Ausems is nu eenmaal een vrouwenarts, die de voorwerpen van zijn met liefde beoefend vak bemint met een katholieke naastenliefde die meer nog dan den dokter den mensch in hem siert.

Moge dit handboek dan ook een ruime verspreiding vinden in het belang van moeder en kind.

T. v. d. M.

Dr. J. J. Dietz, **8759.**
POLITIEARBEID IN EEN GROOTE STAD. *H. J. Paris, Amsterdam,* 1932. (24×16). 224 blz.

In dit boek heeft de vervaardiger een duidelijk beeld gegeven van de politieorganisatie in Rotterdam. Vooraf echter heeft hij een gedeelte gewijd aan de politie in het algemeen en wel haar taak en bevoegdheden. Voor hen, die zich een begrip willen vormen van de taak en bevoegdheden der politie en de organisatie van een politiecorps in een grootstad, zal dit boek een veilige gids zijn.

Als studiemateriaal op dit gebied is het zeer zeker aan te bevelen.

A. C. d. B.

Ferdinand Fried, **8760.**
DE INEENSTORTING VAN HET KAPITALISME *E. M. Querido, Amsterdam,* 1932.

Dit boek van Ferdinand Fried is een uitgave en een omwerking van een aantal artikelen die door den schrijver sinds Oct. 1929 regelmatig in *Der Tat* werden gepubliceerd; hij heeft ze hier samengevat, en door den heer A. Börger, den vertaler, worden ze aangeboden onder den titel van *De ineenstorting van het Kapitalisme.* Wel een zeer actueel onderwerp. Scherp belicht Fried de verwording van de kapitalistische gemeenschap, de vervlakking van het moderne leven, het vermoorden van den geest, om juist op grond van het innerlijk ontbindingsproces te concludeeren tot het einde van het kapitalisme. Als reaktie daartegen keeren zich vooral onder de jeugd, communistische, socialistische, nationaal socialistische en andere demokratische bewegingen in Duitschland en in andere landen. Bij de publicatie van zijne artikelen, waarin Fried krachtig opkomt voor de beveiliging en zedelijke opheffing der innerlijke en zedelijke waarden van het Duitsche volk, kwam hij in scherp conflict met de historisch materialistisch staathuishoudkunde, de aanhangers van Marx; zijne ideeën werden zoowel door socialisten als bolsjewisten als burgerlijk en kapitalistisch gebrandmerkt. Fried wordt door hen als nationaal-socialistisch uitgebannen.

Uitgangspunt van zijn boek is: aantoonen hoe het kapitalisme zijn taak in de geschiedenis heeft vervuld; in den tijd der uitvindingen van 't stoom- en machinewezen, van de katoen, chemie, electriciteit, benzinemotor, der rationalisatie en der banken, der trusten en concerns. Dan constateert hij de resultaten van de werking van het kapitalistisch stelsel op geestelijk gebied: alle innerlijke waarden verdwijnen geleidelijk, de stof, het goud gaat alles beheerschen, daaraan wordt de mensch met geheel zijn wezen ondergeschikt gemaakt. Op maatschappelijk gebied is er een klove ontstaan, die steeds dieper wordt; de oligarchie van den rijkdom (industrieele vermogens en handels- en bankkapitaal) organiseert zich langer hoe vaster, die door het geld de bezitlooze massa beheerscht, die zich daartegen als een wereldproletariaat aaneensluit. Waar solidariteit tusschen kapitaal en arbeid vrede en welvaart kan brengen, worden echter de verhoudingen aldoor scherper; zoodat de catastrophe onafwendbaar lijkt. Want gelijk de Hollandsche regenten der 18e eeuw den breeden blik misten van Holland's regenten der 19e eeuw, zoo blijken ook de meeste zonen van de grondleggers van het kapitalistisch systeem de teekenen des tijds niet te verstaan. De crisis die vóór den wereldoorlog reeds begon, zet zich daarna in zeer versneld tempo voort; tenslotte volgt de ontbinding der wereldhuishouding. Langs verschillende etappes komen verscheidene volken tot algeheele verarming, en zijn aan handen en voeten door het buitenlandsch kapitaal gebonden. De koopkracht van het volk houdt op, de wereldhandel stokt op alle gebied; de staten gaan hun behoud zoeken in hun isolement, Rusland geeft er op reusachtige schaal het voorbeeld van. Zal dit redding uit de ellende brengen? Wat zal het einde zijn? De schrijver wijst verschillende middelen en uitwegen aan om uit de impasse te geraken, om tot den opbouw eener nieuwe maatschappij te komen. Hij strijdt voor het herstel der innerlijke waarden van den mensch. Maar noode missen wij bij hem het groote Christelijke beginsel, het groote geneesmiddel dat op de keerpunten der geschiedenis redding bracht, en den weg aanwees om de menschheid tot vrede en geluk te brengen.
Fried heeft hier in hoofdzaak Duitsche toestanden geschilderd; ze vormen met de Nederlandsche toestanden geen wezenlijk verschil. In een aanhangsel heeft echter de vertaler zooverre het hem dienstig leek een aanvulling op de Nederlandsche toestanden gegeven. Gaarne hadden we gezien, dat een inhoudstafel was aangebracht, die het overzicht over de rijke stof van dit boek zeer zou hebben vergemakkelijkt.

P. Placidus, O.Cap.

Dr. J. C. van Kranenburg, 8761.
GEZONDHEIDSZORG. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1932. (20×16). 277 blz.
Gezondheidszorg is geen leerboek maar behandeld verschillende onderwerpen op sociaal-hygiënisch gebied. In het voorwoord zegt Dr. L. A. Veeger, geneeskundig inspecteur der volksgezondheid, dat het boek zich ten doel stelt niet alleen inzicht te geven in verschillende hygiënische vraagstukken, het wil ook den weg wijzen naar de organen en instellingen van maatschappelijke gezondheidszorg, die door voorlichting en huisbezoek de bevolking van hoog tot laag in de gelegenheid stellen gezonde hygiënische begrippen te verkrijgen en in practijk te brengen.
De schrijver wil blijkens zijn voorwoord met zijn boek: verdieping van de kennis op hygiënisch gebied, verscherping van het inzicht in de talrijke gevaren, die de gezondheid bedreigen, alsmede doelbewuste aanwijzing der middelen, om deze zooveel mogelijk te vermijden.
De schrijver heeft zich bij het samenstellen tot taak gesteld: de bevordering der voorzorg tot behoud van leven en gezondheid, ter besparing van veel menschelijk leed en vermeerdering van het levensgeluk door voorzichtige, weloverwogen populariseering der geneeskundige wetenschap.
Het eerste gedeelte behandelt: „algemeene gezondheidszorg" en wordt als volgt onderverdeeld: reinheid. Algemeene lichamelijke verzorging. Mondhygiëne. Woninghygiëne. De hygiëne van den slaap. Voedingshygiëne. Melkhygiëne. Matigheid. Iets over geestelijke en moreele hygine.
In het tweede gedeelte wordt behandeld: „toepassingen van maatschappelijke gezondheidszorg" en wordt onderverdeeld in: Consultatiebureaux. Kunstmatige onvatbaarmaking tegen ziekten. Geneeskundige schooltoezicht.
Het derde gedeelte gaat over: „Individueele gezondheidszorg" en behandelt: Hygiëne der zwangerschap en der zuigelingenvoeding. Eenige bijzonder belangrijke bij kinderen voorkomende afwijkingen en de middelen in sommige van haar te voorkomen. Het Neo-Malthusianisme, Tuberculose, Syphilis, zwaarlijvigheid, Tabaksgebruik, Zenuw- en geestelijke ziekten.

P. R.

W. Nolet, e.a., 8762.
KATHOLIEK NEDERLAND. Geïllustreerd. *C. N. Ten Hagen, Den Haag,* 1932. (26.5×21). Deel II: 310 blz. geb. *f* 10.—.
In dit deel worden behandeld Broeders- en Zusters-Congregaties o.a. Broeders van den H. Aloysius te Oudenbosch, Broeders van de Onbevlekte Ontvangenis der Allerh. Maagd en Moeder Gods Maria te Huybergen, Broeders van O. L. Vr. van Lourdes te Dongen, Broeders der christ. scholen te Baarle-Nassau, Benedictinessen der Abdij van O. L. Vrouw te Oosterhout, Catechisten van den Euch. Kruistocht te Breda, Zusters van Charitas te Roosendaal, Franciscanessen van Mill Hill te Roosendaal. In het derde deel, dat spoedig zal volgen, zullen de overige Zusters-Congregaties besproken worden.
Beknopt en overzichtelijk, verlucht door scherp en voor zich sprekende photographieën wordt ook in dit deel alles beschreven. Niets omtrent werkzaamheid, doel en practisch nut der sociale, cultureele en religieuze instellingen wordt ons hier ontbonden.
Een welsprekend getuigenis van het tallooze goede charitatieve en vooral opvoedend werk hetgeen door onze katholieke broeders- en zusterscongregaties op divers gebied tot stand wordt gebracht — tot heil van kerk en gemeenschap.

Dr. H.

G. J. Zwertbroek, 8763.
EGOISME OF GEMEENSCHAPSZIN? *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (20.5×14.5). 112 blz.
Zwertbroek verzamelde in deze brochure een tweede serie Vara-lezingen gehouden voor de Radio. Hij stelt zich daarin op monarchistischen grondslag, bizonder aangaande twee fondamenteele punten, n.l. het wezen der gemeenschap en de waarde van den arbeid; voor dit laatste is hoofdstuk 2 (blz. 13) van principieele beteekenis. Het boek in zijn geheel brengt ons, vooral in de genoemde punten, de Socialistische sociologie nader bij. Hieruit volgt, welk standpunt de Katholieke lezer daartegen heeft in te nemen; wat echter niet wegneemt, dat heir en daar ook praktische sociale oplossingen aan de hand gedaan worden, bizonder omtrent de arbeid der vrouw.
Voor de kennis van de socialistische gedachtengang een nuttig boek. Voor de waardebepaling der voorge-

dragen stellingen dient men degelijke sociologische kennis te bezitten.

P. Constantinus, O.Cap.

DUITSCH.

Zonder Naam, **8764.**
DER GROSZE HERDER. Geïllustreerd. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1932. Deel III: 1632 blz. geb. M. 34.50.

De deelen van dit „einzigartige" opnieuw bewerkte Lexicon dat z'n weerga niet kent in geheel de Katholieke wereld-literatuur volgen elkaar verrassend snel op! Waarom dit versneld tempo? Dit laatste lijkt ons zeer juist gezien door de samenstellers, immers wie zich deze, in alle opzichten actueele encyclopedie aanschaft, heeft haar betrekkelijk spoedig geheel compleet en is dus meteen in staat, zich op 't gansche terrein te oriëteeren! Voor deze zeldzame prestatie, onder de huidige omstandigheden, 'n eeresaluut aan Herders idealisme: 'n dergelijke onderneming kan niet enkel slagen door koele zakelijkheid, want deze zou er wellicht niet eens aan begonnen zijn in den jare 1931, in 'n land als Duitschland. We begroeten daarom deze uitgave niet enkel als 'n betrouwbare gids, die „bij" is, maar vooral als 'n stuk apostolaat.
Speciaal voor deze aflevering durven we dat, zonder vrees voor tegenspraak beweren: want onder de letter C valt ook 't woord „Christendom" en dat wordt de aanleiding tot 'n glasheldere, geheel up-to-date uiteenzetting van 'n cultuurverschijnsel, van zoo allesbeslissende beteekenis voor de ontwikkelingsgang van de menschheid: 't Christendom! Hoe ontstond 't? Hoe groeide 't in de loop der eeuwen ? Welke plaats neemt 't thans in temidden der branding van ideeën ?
Moeten we 'n vermoeiende opsomming geven van de ontzaglijke hoeveelheid belangwekkende onderwerpen, die hier, de meeste mooi en typeerend geïllustreerd, onder 't licht der moderne wetenschap zijn beschouwd? Moeten we even bekennen, dat we diep onder den indruk zijn gekomen van de roemrijke historie en de geweldige energie-ontplooingen van 't Duitsche volk, toen we de vele tientallen kolommen over die eerbiedafdwingende natie hadden gelezen? We volstaan met ons prijzend oordeel saam te vatten: *Der Grosze Herder* is bezig te groeien tot 'n rijk en hoogstnuttig informatie bureau... wie 'm zich aanschaft, bezit iets voor z'n leven.

L. F.

XII. LEERBOEKEN.

H. de Groot, **8765.**
HANDLEIDING VOOR POLITIE-BEAMBTEN. *Schaafsma en Brouwer, Dokkum.* 1932. (19.5×13.5).

Deze handleiding bevat een reeks processen-verbaal van overtredingen der bijzondere wetten. Als hulpmiddel bij het opmaken dier bescheiden kan dit boekje voor het lagere politiepersoneel, goede diensten bewijzen, terwijl het tevens nuttig kan zijn voor hen, die zich bekwamen voor het politiediploma. Er dient te worden gewaakt tegen een al te slaafs overnemen der modellen en moeten deze slechts als hulpmiddel en leiddraad worden opgevat.

A. C. de B.

Annie Krijgsman, **8766.**
OEFENINGEN OM IN HET ITALIAANSCH TE VERTALEN. *W. J. Thieme & Cie., Zutphen,* 1932. (21×15). 126 blz.

Reeds zijn er verscheidene werkjes van Annie Krijgsman verschenen voor de studie van 't Italiaansch, o.a. *Italiaansche Spraakkunst* in 1928 en een sleutel, behoorende bij de Italiaansche spraakkunst in 1929. Het eerste gedeelte van dit themaboek bevat losse zinnen ter vertaling in het Italiaansch met eenige voorname onregelmatige werkwoorden: verder zijn eenige woorden tusschen den tekst aangegeven. Dan volgen het tweede en derde deel, ieder met veertig verhaaltjes ter vertaling. Waarom zijn deze niet uit de Italiaansche littratuur gehaald, maar van overal bijeen gebracht? Nergens zijn er woorden aangegeven, zoodat de vertalingen niet zoo gemakkelijk zijn. Wie ze in 't Italiaansch kan vertalen, is al ver gevorderd.

S.

Zonder Naam, **8767.**
REINAERT DE VOS. *J. B. Wolters, Groningen,* 1932. (20×14.5). 148 blz.

Een zeer goed en keurig verzorgde schooluitgave in de bewerking van Dr. Tinbergen. In de inleiding is rekening gehouden met de opinie's van Pater van Mierlo S.J., die een heel nieuwe lezing gegeven heeft over dit meesterstuk uit onze middel-Nederlandsche literatuur en er een zuiver en oorspronkelijk *Dietsch* dichtwerk in ziet, in tegenstelling met velen, die er een vertaling uit het Fransch van maken.

H. Rongen.

XIII. VOOR DE HUISHOUDING.

NEDERLANDSCH.

H. M. S. J. de Holl, **8768.**
IK KAN KOKEN. Geïllustreerd. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1932. (25×17.5). 616 blz. ing. *f* 3.75, geb. *f* 4.75.

Het wordt de huisvrouw in onzen tijd al heel gemakkelijk gemaakt, om zich te bekwamen in de noodzakelijke kookkunst. Overal worden kook- en huishoudscholen opgericht en het aantal kookboeken is legio. Koopt men een merkartikel, dan krijgt men er meestal het recept bij: eenvoudiger kan het al niet. Bovendien hebben vele dag- en weekbladen een speciale rubriek voor het dagelijksch menu.
Dit is evenwel niet van vandaag of gisteren. In den tijd der Grieken en Romeinen kende men al kookboeken en kookcursussen. Wanneer we de schrijfster van *Ik kan koken* gelooven mogen, zouden de Grieken zelfs vele kookboeken hebben samengesteld, waarvan er evenwel geen enkel bewaard is gebleven.
In het Romeinsche tijdperk bereikte de kookkunst een hoogtepunt. Iedere klassiek onderlegde weet, dat de Romeinen eerste klas smulpapen waren. Op hun verfijnde gastmalen werden lekkernijen opgediend als: tongen en hersenen van flamingo's en nachtegalen, vetgemeste zeealen, allerhande soorten wild en gevogelte enz. Hun drastische middelen om de maag te ledigen en met nieuwen moed aan het zwelgen te gaan, zijn genoegzaam bekend.
Meer gegevens bestaan er omtrent de keuken in Middeleeuwen en Renaissance tijd. Ook hierover deelt *Ik kan koken* interessante bijzonderheden mee. In dien tijd ontstond al een uitgebreide literatuur over gastronomie. Het boek van Brillat-Savarin o.a. is nog heden de moeite van het bestudeeren overwaard. Er blijkt vooral uit, dat de smaken in den loop der eeuwen nogal wat uiteenliepen en dat het nooit aan vernuft, om nieuwe gerechten uit te denken, ontbroken heeft. Thans is het nog juist zoo. Bijna dagelijks worden er nieuwe snufjes bedacht, welke ook weer even snel uit de mode geraken.
Intusschen wordt het er voor de samenstelsters van

kookboeken niet gemakkelijker op, daar zij toch zooveel mogelijk met de nieuwste stroomingen rekening moeten houden. Dit is dan ook de reden, waarom deze zesde druk van *Ik kan koken* alweer aanmerkelijk gewijzigd is. Tot in alle onderdeelen bijgewerkt, behoort het wel tot het beste, wat ons op dit gebied bekend is.
Behalve een enorme verscheidenheid van recepten (het bevat er alleen voor de afdeeling visch 110) geeft het ook inlichtingen omtrent de voeding van den mensch. Zelfs de populaire beweging voor ‚Rohkost" bleef niet onvermeld.
Het hoofdstuk „De keuken en haar inrichting" is vooral van waarde voor hen, die zich een huishouden gaan vormen.
Het eenige bezwaar, dat we tegen dit boek hebben, is, dat het geen rekening houdt met de kleine beurzen. Wie met zoo weinig mogelijk financiën toch iets smakelijks wil bereiden, moet hier niet te rade gaan. Voor de overigen biedt het boek alles, wat men wenschen kan.

W. Blokveld.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Guus Betlem, Jr., **8769.**
PETER DORNIER. *Nederlandsche Jeugdbibliotheek, Helmond,* 1932. (18×10.5). 157 blz.
Peter is op de Mulo een zeer geziene jongen, die uitmunt door zijn eerlijkheid en jongensachtige durf. Op zekeren dag is hij verdwenen. Hij was in een vliegmachine, die een noodlanding gemaakt had, gekropen en gaat zoo als blinde passagier de lucht mee in. Hij is natuurlijk de held en wordt als „Peter Dornier" gehuldigd. Een prettig boek voor jongens van 8 tot 11 jaar.

J. F.

Guus Betlem, Jr., **8770.**
HET AVONTUURLIJKE LEVENSJAAR VAN BRAMMETJE. *Nederlandsche Jeugdbibliotheek, Helmond,* 1932. (18×10.5). 158 blz.
Een rondreizend tooneelgezelschap had zijn tenten opgeslagen in een dorp. Aangezien men in het gezelschap een jongen te kort kwam, wordt onze held, Brammetje, ontvoerd. Geruimen tijd blijft hij bij het gezelschap, doch tenslotte weet hij te ontvluchten. In een goederentrein komt hij te Hamburg en verder gaat hij als verstekeling naar New York. Vandaar maakt hij met een vliegenier een oceaanvlucht naar Nederland en wordt terdege gehuldigd.
Een prettig jongensboek. Leeftijd 8-11 jaar.

J. F.

An Janssen, **8771.**
HOE EEN ARM CHINEESJE RIJK WERD. Geïllustreerd door Lou Manche. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1932. 16 blz. ing. *f* 0.25.
Waarom is de gesjochten vader van 't arme Chineesje Kwan-Tsjoe doodgeschoten en bezit de rijke vader van Kong-Yu-Weh ongestoord z'n prachtige tuinen? Waarom gaat de kleine Kwan-Tsjoe, als hij gedoopt is, heen om te sterven, wat hij dan ook waarlijk doet? Waarom is er weer zoo'n malle bombast aan 't ontstaan, ten einde de jeugd „liefde voor de Missie" bij te brengen? Hoe kan 'n bedenksel als dit, waarin pagoden en Conficius en mandarijnen en Boeddha prijken temidden van 'n kwasie-kinderlijke stijl, hoe kan zoo'n onvoldragen schrijfsel 'n uitgever vinden, nee erger nog: hoe vindt Lou Manche daarin inspiratie voor zulke prachtige teekeningen?

L. F.

Mien Labberton, **8772.**
ALS DE KERSTKLOK LUIDT. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1931. (26×18). 167 blz.
De inhoud is zeer varieerend, de titels luiden: De Tortelduiven, Decemberavond (tevens op muziek), Evelientje's eerste eigen liedje, Als ik gewoond had (eveneens op muziek), Een dag uit 't leven van Koning Winter, Kerstavond (eveneens op muziek), Van een Tooverheks, een dubbele verrassing en nog wat, Moeder steekt den Kerstboom aan (ook op muziek), Silviana's wonderavond, De nacht is donker (op muziek) en Het Kerstfeest in Tantes huis. Een leeswaardige bundel sterk in neutrale sfeer gehouden.

M. M.

Grace Moon, **8773.**
DE GESTOLEN KATCHINE. Geïllustreerd. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (27×20). 167 blz.
't Is een mooi-vertelde geschiedenis van Kawam en Jarhe, broertje en zusje, die wonen aan den rand der woestijn. Grootmoeder, waarbij de kinderen wonen, wordt verdacht een toovenares te zijn, die den Katchina, den regengod, deed verdwijnen uit deze streek. De kinderen gaan op zoek door 't woestijnland, beleven allerlei vreemde avonturen. Daar-tusschen-door allerlei natuurbeschrijvingen en wonderbare geschiedenissen. Een boek om aan de jeugd veel over dat wonderbare land te leeren, dat nog geen cultuur kent, dat nog geen idee van godsdienst heeft, maar waar alleen nog maar over den grooten geest wordt gesproken. 't Verhaal is spannend, niet ál te avontuurlijk. 't Slot van 't boek brengt aan 't licht, dat grootmoeder geen toovenares is. Over godsdienst wordt hier niet gesproken maar ethische deugden worden er wel geleerd, b.v. dat stelen en liegen niet geoorloofd zijn.

Pr.

Hans de la Rivé Box, **8774.**
PAUL'S AVONTUUR IN LIMBURG. Geïllustreerd. *Nederlandsche Jeugdbibliotheek, Helmond,* 1932. (18×10.5). 137 blz.
Paul, een ferme jongen, woont bij een nette, doch arme familie. Hij wil iets bijdragen voor onderhoud van het gezin en stelt zich beschikbaar als gids van twee heeren, die de grotten van Houthem in Limburg willen bezoeken. Zoodoende raakt hij verstrikt in een smokkelzaak van eau de cologne. Hij beleeft allerlei spannende avonturen, die zeer onderhoudend beschreven zijn. Jongens van 14 tot 16 jaar zullen er van genieten.

J. F.

Hans de la Rivé Box, **8775.**
MET EEN MOTORBOOT OP AVONTUUR. Geïllustreerd. *Nederlandsche Jeugdbibliotheek, Helmond.* 1932. (18×10.5). 147 blz.
Paul een jongen uit Eindhoven, is getuige van een auto-ongeluk, dat een fabrikant uit Breda overkomt. Hij is behulpzaam en wordt als belooning te logeeren gevraagd in Breda. Tot de genoegens der logeerpartij behoort een tocht over de Zuiderzee per motorboot, die bestuurd wordt door den Chineeschen chauffeur van den fabrikant. Midden op zee raakt de motorboot defect en de chauffeur is verdwenen. Achteraf blijken de opvarenden in een opium-smokkelhandelaarscomplot verzeild geraakt te zijn. Het hoofd der bende is de Chineesche chauffeur.
De avonturen, die ze op deze wijze beleven, zullen bij onze jongens van 14 tot 16 jaar in den smaak vallen.

J. F.

J. G. Hutjes
STEENHOUWERIJ
Rietgrachtstraat 34 - ARNHEM - Telefoon 26277
Je adres voor solied en degelijk Grafwerk

Geldersche Kino- en Fotohandel
JANSBINNENSINGEL 7D — ARNHEM
KODAK, AGFA, NAGEL, ZEISS, IKON
en anderen.
Vakkundig afwerken voor amateurs.

Begunstigt onze Adverteerders,
door bij hen uwe inkoopen te doen.

Mr. R. M. J. W HAFFMANS
ASSURANTIËN
Directeur van het Bijkantoor Nijmegen van the London and Lancashire Insurance Cy Ltd. (Varia afd.) London
ST. CANISIUSSINGEL 10 — NIJMEGEN

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco toegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem. Grootste sorteering orgels in Gelderland

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Oisterwijk

Voor de vrienden van het boek.

De angst voor het boek.

Dat deze indruk wel niet geheel juist zal zijn, willen wij Katholieken maar al te graag aannemen. Maar daar wij slechts een derde deel der Hollandsche natie vertegenwoordigen, kan het van belang zijn ons af te vragen, wat het overige twee derde deel van ons volk hiervan denkt. En nu vreezen wij met groote vreeze, dat dit deel bij het verorberen van het „Geschenk" hieromtrent geen bepaalde gevoelens van leegte of van gemis zal gewaar worden. Misschien dat de naam Coolen hier of daar een herinnering wakker roept aan die Roomsche schrijver, die een boek schreef, dat bekroond werd. Hierbij eenigszins de nadruk te leggen op „Roomsche", omdat men niet gewoon is, dat Roomsche schrijvers bekroonde werken plegen te schrijven... En wat nu het andere derde deel, het Katholieke deel betreft, hoe staat het daarmee?
Het wordt ons eenigszins droef te moede, indien wij naar waarheid moeten getuigen, dat het bij ons Katholieken wat de belangstelling betreft voor het boek in het algemeen en het Katholieke boek in het bijzonder, niet al te rooskleurig is gesteld.
Hoe komt dit? Zijn wij soms achterlijk? Wie zal dat nog durven beweren? Immers, hebben wij geen Hoogescholen, geen machtige pers, geen radio-omroep, geen uitstekende vertegenwoordiging in de Kamers, geen krachtige en bloeiende organisaties? Kortom bestaat er niet dat Rijke Roomsche leven, aan welke instandhouding en uitbreiding wij al dan niet enthousiast meehelpen? Inderdaad! Dat alles hebben wij en nog veel meer en daarom is het zoo droevig, dat wij ondanks dien rijkdom op het gebied der schoone letteren tot de stille armen behooren. Tot de stille armen in de meest letterlijke beteekenis. De Katholieke litteraire armoede heeft zich zoo vele jaren doodstil gehouden, dat wij haar bestaan geheel en al vergaten bij onze luidruchtige en succesvolle gevechten om de erkenning van ons Katholiek beginsel op maatschappelijk en politiek terrein. Met trots kunnen wij op de resultaten van zooveel volhardende inspanning terugzien. Vinden wij thans niet iederen morgen en avond ons Katholieke dagblad in de bus. Doceeren onze Katholieke geleerden niet ten aanhoore van de bloem der Katholieke Jongelingschap in onze Katholieke Hoogescholen, de Katholieke leerstellingen? Verdedigen onze politici en staatslieden in Den Haag niet onze Katholieke beginselen op politiek en sociaal terrein? Hebben wij het niet heerlijk ver gebracht op veel en velerlei gebied?
Waarlijk, de houding van den testamentischen tollenaar zou hier misschien pharizeeïsch zijn, om eens een paradox te gebruiken, maar laat dat voor ons geen beletsel zijn om eerlijk te bekennen, dat wij op één punt gefaald hebben. Laat deze bekentenis even eerlijk en oprecht zijn, als het heilige vuur der geestdrift voor de goede zaak, welke ons niet alleen veel geestelijk profijt, doch ook de goed betaalde baantjes heeft gebracht, waarop wij al jaren recht hebben.

Het zal ongeveer tien jaren geleden zijn, dat Willem Nieuwenhuis zich giftig maakte over eenige beweringen door pater Franke neergeschreven in zijn boek over de priester-schrijver Hugh Benson. Speciaal maakte Nieuwenhuis zich nijdig over de eenigszins denigreerende wijze, waarop pater Franke schreef over het lezen van boeken. Hiermede signaleerde Nieuwenhuis een houding, die bij zeer velen onzer geloofsgenooten wordt aangetroffen. Een houding, die wij zeer goed kunnen begrijpen, doordat zij voortvloeit uit een angst voor het boek, met name het slechte boek. En omdat er nu veel meer slechte dan goede boeken zijn, beoefenden de geestelijke leidslieden, in het bewustzijn der menschheid een weldaad te bewijzen, op ruime schaal de deugd der voorzichtigheid, waarvan de scolastieken ons leeren dat zij boven de kunst staat. De verderfelijkheid van het slechte boek is bij herhaling in zulke afschrikwekkende kleuren geschilderd, dat het niet-slechte boek er tevens de dupe van werd. De veldtocht tegen het slechte boek heeft bij ons Katholieke volksdeel een eigenaardige mentaliteit gekweekt, die verrassend aan het licht treedt door den uitroep van een Brabantsch boertje, toen hij eens het studeervertrek van een boekenvriend binnentrad: Zooveel boeken? Het zullen wel allemaal kwaje zijn, want zooveel goeje zijn er niet!

De angst voor het boek spreekt hier wel duidelijk. De angst voor het boek kon in zeker opzicht wel preventief werken, een afdoend middel kon het moeilijk genoemd worden, omdat het te zeer negatief was in zijn strijdmethode. De gevolgen van deze eenzijdige bestrijding hebben niet op zich laten wachten. De eenzame figuur van Anton Coolen in het „Geschenk" geeft ons wel iets te denken. Opvallend is het dat men met de bestrijding der neutrale pers zich niet beperkt heeft tot het aankweeken van angstgevoelens maar wel degelijk gezorgd heeft iets goeds in de plaats te stellen van de uitgebannen neutrale bladen.

Ten opzichte van het boek heeft men een uitzondering gemaakt. Hier volgde op de bestrijding van het slechte boek geen intensieve bevordering van een Katholieke roman-productie. Gebrek aan talenten? Uitvluchten! De onverschilligheid of wellicht angstige voorzichtigheid bij het terhand nemen van een boek dat niet direct een apologetisch of axetisch geschrift was, heeft het jarenlang onmogelijk gemaakt, dat onder ons Katholieken die bloeiende litteratuur kon ontstaan, waarop wij eigenlijk aanspraak kunnen of moeten maken.

„Maar wanneer er nu zoo weinig Katholieke schrijvers zijn, daar kan ik toch niets aan doen?" — zal deze of gene opmerken. Jawel, daar kunt gij, daar kan ik, daar kunnen wij allemaal wat aan doen! Laten wij op de eerste plaats onze liefdelooze en onverschillige houding varen tegenover diegenen die onze Katholieke cultuur met hun scheppingen op het gebied der schoone letteren verrijken. Toonen wij meer belangstelling voor het goede boek, het Katholieke boek. Want laat u dit gezegd zijn, al moge het U misschien verbazen — het Katholieke boek, de Katholieke roman, die op het peil der nationale romanschrijverij staat, is er op den dag van heden ondanks alle lauwheid en onverschilligheid. Nog wel niet in overdadige hoeveelheid. Maar hij is er toch in ieder geval!

En weet U ook wie de schrijvers van den hedendaagschen Katholieken roman en novelle zijn?... Welnu, wij zullen U eenige namen noemen en laten aan U zelf de keus uit hun werken: Antoon Coolen, Albert Helman, Kees Meekel, Jan Nieuwenhuis, Ernst Michel, Marie Koert. Deze opsomming is niet volledig. Ze is ook bedoeld als een aansporing om zelf verder te gaan.

Onder de hier vermelde schrijvers zult U er enkele vinden, die niet voor de kinderkamer schrijven. Zij sluiten de oogen voor het werkelijke leven niet, zij aanvaarden het leven, zooals het zich in veelzijdige schakeeringen van goed en kwaad aan ons voordoet. Zij zien het leven als een eeuwigen strijd, tusschen het goede en het kwade,

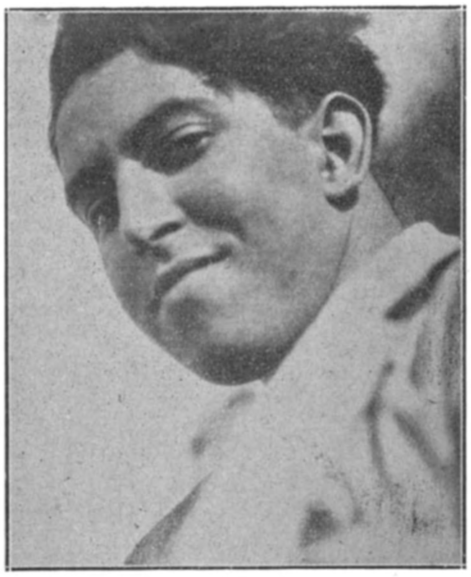

Albert Helman.

maar een strijd waarboven toch altijd den milden schrijn van Gods oneindige barmhartigheid als een klaar, wit licht te branden staat.

Koesteren wij derhalve geen angst voor het goed boek. Een boek kan ook goed zijn, al behandelt het geen onderwerpen, die een rechtstreeks antwoord geven op de vraag: Hoe kom ik het gemakkelijkst in den hemel.

Staande midden in deze tumultueuze en brandende samenleving hebben wij het leven te aanvaarden zonder angst en zonder vrees. In het verteerende leven van onzen tijd is het vaak niet meer mogelijk het kwade voorbij te gaan zonder het een oogenblik in het verdorven gelaat te zien. Het kwade dat driester dan ooit in het openbaar zijn giftigen kop opsteekt; het spreekt tot ons uit een brutaallokkenden oopogslag, uit den weeken lach van een rooden mond, uit den roekeloozen gang van een vrouw op straat; het spreekt tot ons uit alles wat onzen tijd zoo gespleten en onevenwichtig maakt; het spreekt tot ons ook uit het boek — het slechte boek.

„Maar delven wij dan waar wij staan" — schreef eens Gerard Bruning. Delven wij dan op de plaats waar wij staan naar het goede boek. Delven wij naar het Katholieke boek! Delven wij nog heden!

L. C. *H. v. d. D.*

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

Tennis-, Voetbal- en alle Sportartikelen
Firma Joh. van Rooij, Haagdijk 56, Breda.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel.:1523

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003
Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

Adverteeren is succes in zaken.

G.G.G.
geeft kleinere geschriften uit, die de katholieke waarheid op elk gebied doen kennen.

f 5.— JAAR-ABONNE f 5 —

EN U ONTVANGT
ALLE UITGAVEN
van G. G. G. gedurende één jaar.

ZICH OP TE GEVEN
Secretariaat G.G.G.
BILTSTRAAT 121, UTRECHT

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT
Review for the use of learned world — Revue du monde savant — Rassegna del mondo scientifico — Revista del mundo cientifico
Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke
Unter redaktioneller Mitarbeit von
Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**
Herausgegeben von
Dr. E. O. Ebert Oberbibliothekar u. Stellvetr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent** Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erschient jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich. 6 Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4.-
Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In- und Auslandes. Die Berichte erschienen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache
Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12.—, geb RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.— : Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.- , Einzelheft RM. 2 50.
Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos
Walter de Gruyter & Co., Berlin W 10, Genthiner Str. 38

TELEFOON 544
Fa. A. van Beckhoven
BROOD-, KOEK- EN BANKETBAKKERIJ
Nieuwe Boschstraat — Breda

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

C. VISSERS - VAN SETERS
Ginnekenweg 4 — BREDA — Telefoon 177
Lood- en Zinkwerker. Aanleg van Gas en Waterleiding.
Magazijn van Sanitaire Artikelen.
GAS- EN KOLENKACHELS.

PAUL MURK
DAMESKAPSALONS
Ginnekenweg 8 — BREDA — Telefoon 1233

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

**zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.**

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:

Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideeën van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.

Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."

Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".

L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

M. U. L. O.

Zoo juist verschenen:

AUG. A. BOUDENS
Leeraar Ned. Taal en Letterkunde M. O.
Hoofd R. K. Muloschool te Vlaardingen

ONZE MOEDERTAAL

TAALBOEK VOOR DE R. K. MULO-SCHOOL

EERSTE DEELTJE

DERDE DRUK

PRIJS, ING. . . . . F 1.50
GEBONDEN . . . . F 1.75

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS — GRONINGEN,
DEN HAAG, BATAVIA

HANDBOEK voor Katholieke KRAAM-VERPLEEGSTERS

door Dr. A. W. AUSEMS,
Vrouwenarts a/h St. Antonius-Gasthuis te Utrecht

INGEBONDEN f 6.60

De Maasbode oordeelt o.m.: „Een Handboek voor Kath. Kraamverpleegsters" verscheen er bij ons weten tot heden in de Nederlandsche taal nog niet en dies verrichtte dr. A. W. Ausems, de kundige vrouwenarts van het St. Antonius-Gasthuis te Utrecht, baanbrekend werk met het uitgeven — bij J. J. Romen & Zonen te Roermond — van een dergelijk handboek. Weliswaar heeft deze verhandeling niet de bedoeling in de puntjes de techniek der kraamverpleging te leeren en beoogt zij volgens het voorwoord uitsluitend de verloskundige feiten voor zoover deze van beteekenis zijn voor den arbeid der kraamverpleegster in woord en beeld te omschrijven en te veraanschouwelijken, maar zij doet dit op een wijze, die met de practijk der verpleging toch allernauwst contact houdt en boven alles uitmunt door duidelijkheid, terwijl bovendien de stage toeleg om telkens weer aan de eischen der katholieke zedeleer, welke in deze materie een overwegende plaats dient te worden ingeruimd, nauwgezet te voldoen aan de uitgave een bijzondere waarde verleent en reeds daarom alleen de kwalificatie „handboek" volkomen verantwoord lijkt."

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

„KUNSTLICHT"

**ARTISTIEKE VERLICHTING
EN KUNSTVOORWERPEN**

GEB. VERHOEVEN

EINDHOVEN — GELDROPSCHEWEG 22 — TEL. 2467

Vermijdt teleurstelling.

VRAAGT BONBONS FINS

Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS

v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën

Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën

Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

„Het Bolsjewisme dreigt"

DOOR F. MUCKERMANN S. J.
Prijs 25 ct. (franco per post 28 ct.)

„Storm over Rusland"

Prijs 25 ct. (franco per post 30 ct.)

Drukkerij Henri Bergmans & Cie

TILBURG — LANGESTRAAT 35

BOEKZAAL

No 19 1 OCTOBER 1932 25 cent

Teekening uit het nieuwste werk van Franz Herwig „Ingemetselden”.

Accountantskantoor Govers, Eindhoven
Dommelstr. 10, Telef. 2043. — Accountancy en Belastingzaken.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. *Nadruk verboden.*

Dr. L. S : . . . . . . *Op bezoek bij Mussolini*

G. v. R. : . . . . *Thijm en Vlaanderen*

Jos. Panhuijsen : . . *Nederlandsche Literatuurkritiek*

F. A. B. : . . . . *Sir Walter Scott*

Ellen Russe :. . . . . *Italiaansche Poezie*

. . . . *Een Dierenroman*

UIT BOEK EN BLAD :

Roeping. — De Stem. — Les Nouvelles Littéraires.

VERSCHEIDENHEDEN :

Literatuur en ... eetlust. — Hoe men boeken leest. — Een Katholieke literatuurclub in U S.A. — Een bloemlezingen-record in Frankrijk. — Een nieuw-literair genre: reclame-romans. — Invloed van de crisis op de boekenmarkt. — Ouderdom en productiviteit. — Belgische boekenproductie. — Een boekenbeperking in Oost-Europa. — Politie romans. — Tony Bergmann en Hildebrand.

Van de bekende schrijfster

TO HÖLSCHER

is verschenen een nieuw leesboek met plaatjes bestemd voor de allerkleinsten.

Hoe Bert aan een hond kwam

Het boek is geïllustreerd door FRANS VAN NOORDEN en is alom verkrijgbaar in prachtvollen 4-kleurigen band gecartonneerd à . . . . f 0.75

De Uitgever:

G. MOSMANS ZOON

MARKT 27 — DEN BOSCH

M. BAKKEREN

AANNEMER

Kantoor en Werkplaatsen

Nijverheidssingel

Breda.

Telefoon No 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

BAHLMANN & Co · NIJMEGEN

K. Burchtstraat hoek Broerstraat

Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding

Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.

Zeer voordeelige prijzen.

Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI SIERT DE WONING DOOR CELOTEX

Voorradig in afmetingen van: DIK: . . . . 11 m.M. BREED: 91-121 c.M. LANG: 244-260-275 305-366-427 c.M.

N.V. Bouwstoffenhandel H. W. DE KANTER BREDA Oede van Hoornestr. 1 en 8 Telefoon 779

Wie in Nijmegen een MOOIE FILM wil zien, gaat naar **LUXOR-THEATER** Mariënburg — Telef. 20

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN VRAAGT PRIJSCOURANT **HERMANS Sigarenhandel** Stratumseind 36 A EINDHOVEN

Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land

Fa. Jos. Kimmel en Zonen, Nieuwe Ginnekenstr. 5, Breda, Tel. 2057

Behangerij, Stoffeerderij — Bedden en Matrassen — Complete Woninginrichting

N. V. AANNEMERSBEDRIJF **v.h. E. v. AMERONGEN** voor BOUW- en BETONWERKEN Spinschoolstraat 45a Telefoon 22709 **Arnhem**

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting **Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405**

Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

Doet uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren

Belangrijke Prijsverlaging

van vele van onze bekende prachtboeken

- DE ROEKELOOZE OMHELZING door SCHWOB. Eerst *f* 3.90 en *f* 4.90. **Nu ingenaaid f 2.50, gebonden f 3.50.**
- MANETE IN DILECTIONE MEA door TEERNSTRA. Eerst *f* 1.50 en *f* 2.25. **Nu ingenaaid f 0.75, gebonden f 1.50.**
- ST. THERESIA VAN HET KINDJE JESUS door G. BERNOVILLE. Eerst *f* 2.50 en *f* 3.50 **Nu ingenaaid f 1.25, gebonden f 2.25.**
- JOHN HENRY NEWMAN door MAY. Eerst *f* 5.50 en *f* 6.50. **Nu ingenaaid f 4.50, gebonden f 5.50.**
- ST. AUGUSTINUS door G. PAPINI. Eerst *f* 5.50 en *f* 6.50. **Nu ingenaaid f 3.90, gebonden f 4.90.**
- EINDELIJK THUIS door T. HÖLSCHER. Eerst *f* 2.50 en *f* 3.50. **Nu ingenaaid f 1.50, gebonden f 2.50.**
- HET LEVEN ANTWOORDT door M. KOOPMANS. Eerst *f* 2.50 en *f* 3.50. **Nu ingenaaid f 1.50, gebonden f 2.50.**
- WARE HELDEN door ETHA FLES. Eerst *f* 0.75. **Nu ingenaaid f 0.40.**
- HET LAND VAN CLEOPATRA door ANNIE VIVANTI. Eerst *f* 0.80 en *f* 1.30. **Nu ingenaaid f 0.30, gebonden f 0.55.**
- KUNST EN HEILIGHEID door VREESWIJK. Eerst *f* 2.— en *f* 2.50. **Nu ingenaaid f 0.40, gebonden f 0.90.**
- JAARLIJKSCHE BOEKENSCHOUW. De eerste 10 deelen, jaargangen 1920 tot en met 1929: **Nu alle ingenaaid f 1.—.**
- **Gratis toezending van een** UITVOERIG PROSPECTUS.

Boekzaal.

10 procent extra korting

bij aankoop van een geheele Serie.

(Geldt slechts tot 1 Januari 1933)

- **1e Serie: Godsdienstig-Wetenschappelijke werken.** Karl Adam: CHRISTUS, ONZE BROEDER; René Schwob: DE ROEKELOOZE OMHELZING; Chesterton: KERK EN BEKEERING.
  3 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 6.43, gebonden f 8.91.
- **2e Serie: Godsdienstig-Ascetische werken.** Is. Vogels S.J.: GEESTELIJKE ZIELELEIDING, deel I en II; Zuster Miriam Theresia: HOOGERE VOLMAAKTHEID; Maritain: GEBEDSLEVEN; Teernstra: MANETE IN DILECTIONE MEA.
  5 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 10.30, gebonden*) f 13.41.
- **3e Serie: Godsdienstige werken:** Beskow: VOOR GODS AANSCHIJN; Beskow: GODS WEGEN; Vreeswijk: KUNST EN HEILIGHEID; Assarsson: DE KERK VAN ZWEDEN; H. Joan. Eudes: MAGNIFICAT; MARIA, MOEDER VAN VII SMARTEN.
  6 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 7.92, gebonden *) f 9.81.
- **4e Serie: Heiligenlevens en Biografieën.** Bernoville: ST. THERESIA v. h. KINDJE JESUS; Papini: SINT AUGUSTINUS; Orsenigo: H. CAROLUS BORROMEUS; May: JOHN HENRY NEWMAN; Etha Fles: WARE HELDEN.
  5 boeken, te zamen met 10% korting ingenaaid f 13.10, gebonden *) f 16.47.
- **5e Serie: Opvoedkundige en Populair-Wetenschappelijke werken.** Foerster: SEXUEELE ZEDENLEER EN OPVOEDKUNDE; Schilgen: GIJ EN „HIJ"; Aengenent en Bouwdijk-Bastiaanse: PSYCHO-ANALYSE VOLGENS FREUD; Kaag: HANDELSPOLITIEK; Huddleston Slater: DOKTER EN PUBLIEK. II.
  5 boeken te zamen, met 10% korting, ingenaaid f 7.02, gebonden *) f 7.70.
- **6e Serie: Ontspanningsboeken.** Hölscher: EINDELIJK THUIS; Michel: PARALYSE; Koopmans: HET LEVEN ANTWOORDT; Vivanti: HET LAND VAN CLEOPATRA; Visser van Wouw: WAAROM NIET? JERUSALEM!; Wolffenbuttel-van Rooyen: JAN KRIEK-JOHN CREEK; KERSTBOEK 1928.
  7 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 7.47, gebonden *) f 10.17.
- **7e Serie: Bibliografische werken.** JAARLIJKSCHE BOEKENSCHOUW 1932.
  Prijs der jaargangen 1920-1929 f 1.—, der jaargangen 1930-1932 f 2.50.

Bij bestelling van tenminste 5 jaargangen Jaarlijksche Boekenschouw 10 pct. korting.

*) Voor zoover gebonden verkrijgbaar, de overige ingenaaid.

Maak s v.pl. de blokjes zwart voor de boeken en voor de Series welke U wenscht, schrijf uw naam en adres in de witmarge en zend dit blad (in open env. niet meer dan 1½ ct. porto) aan uw boekh. of aan

Uitgeverij „Foreholte", Voorhout. Postrek. 106236

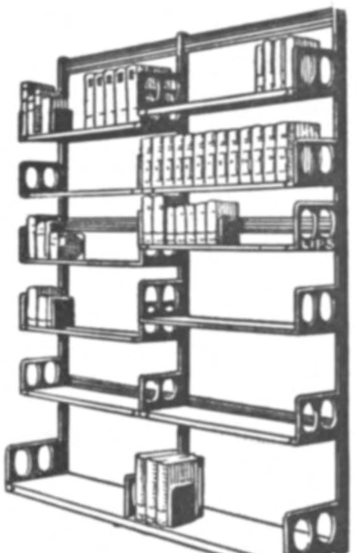

LIPS HANDIG VERSTELBARE

BOEKENSTELLINGEN

IN ELKE LENGTE
LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Fa. Rhee & van den Berg
AANNEMERS — BREDA
LOONZAGERIJ EN SCHAVERIJ
Postgiro 111478, Nieuwe Huizen 16, 16a, Tel. 1270

J. HURKMANS, Teteringenstr. 31, BREDA
LUXE BAKKERIJ — Hoek Ceresstraat — Telefoon 1731
Specialiteit in alle soorten FIJN GEBAK.

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN -TEL. 563-
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITIAR

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12.
Dames- en Heerenkleeding naar maat. 1e klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

SCHOENMAKERIJ EN LEDERHANDEL „DE TOEKOMST"
VAN GOORSTRAAT 58 — NIJMEGEN
WEET U dat bovengenoemd adres U vele voordeelen bezorgt. Beleefd aanbevelend Th. J. Verbiesen.

JAC. v. d. VEN-VERMEULEN
EINDSTRAAT 9 — BREDA
Grootste sorteering
PARAPLUIES EN WANDELSTOKKEN
Repareeren en Overtrekken.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3519

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER
OBERLAHNSTEIN
Nederlandsche Mij. Opgericht 1887

OP BEZOEK BIJ MUSSOLINI.

Eenige dagen geleden is, in een stuk of twaalf talen tegelijk, een boek van den bekenden biograaf van Goethe en Napoleon verschenen, dat *Gesprekken met Mussolini* [1]) heet. Emil Ludwig heeft ditmaal een levend object gezocht en in den Duce, hoe vreemd dat ook klinkt, een geduldig slachtoffer gevonden. Hij heeft Mussolini een dag of veertien lang met altezamen vierhonderd vragen bestookt, die naar een vóóraf opgesteld en aan den Duce medegedeeld schema werden afgewerkt. De antwoorden heeft hij onder verschillende hoofdstukken gerangschikt en er, met de noodige bladzijden inleiding, een boek van gemaakt, dat door twaalf uitgevers als een vaste affaire werd beschouwd.

Emil Ludwig tracht dit monsterintervieuw voor iets zeer belangrijks te doen doorgaan. Nu eens noemt hij het de eerste ooit geschreven voorstelling van den homo activus, den daadmensch, als denker; dan weer is het een onderhoud van het individualisme met de staatsraison; tenslotte meent hij, dat de wereld uit dit boek de geruststelling zal kunnen putten, dat de Italiaansche dictator veel gematigder is, dan men denkt; dat hij verder — en ook dat schijnt Ludwig geruststellend te vinden — over Kerk en Christendom uiterst vrijzinnige opinies heeft; dat hij, al weer goed nieuws, geen antisemiet is; en in het algemeen, dat hij niet zoo gevaarlijk is, als hij er uit ziet.

Emil Ludwig, onderschat zijn eigen rol bij dit intervieuw geenszins. Hij meent, wij zeiden het eens, zelf met even veel recht het individualisme te vertegenwoordigen als Mussolini de staatsnoodzakelijkheid; hij verontschuldigt zich uitvoerig, hoe hij als liberaal democraat er toe gekomen is, zich met een dictator in te laten; en hij laat Mussolini herhaaldelijk het juiste inzicht en de boeken van Emil Ludwig prijzen.

Deze intervieuws heeten dan ook geen gewone intervieuws, waarbij de een vraagt en de ander antwoordt; het zijn „gesprekken", en Ludwig acht ze wel zoo gewichtig, dat de schimmen van de pausen en vorsten, die vroeger de groote zaal bevolkten, waar het onderhoud meestal plaats vond, naar zijn meening aandachtig en verbaasd hebben toegehoord.

Aldus aangekondigd, stelt het boek te leur. Wat de vierhonderd vragen hebben opgeleverd, bevat tenslotte noch voor de psychologie van den Duce, noch voor de interne geschiedenis van het fascisme, belangrijk nieuws. Alleen zegt Mussolini hier en daar iets, dat wel bekend was, maar gewoonlijk werd verzwegen: bijv. dat de koning in 1922 het decreet van den staat van beleg al had onderteekend. Wat de psychologie van den Duce betreft, is het eenige nieuwe misschien dit: dat hij zich zoo gemakkelijk door een handig intervieuwer op sleeptouw laat nemen. Immers de onsamenhangende en vage gesprekken, die de Duce na zijn dagwerk, blijkbaar vaak half vermoeid, nog met zijn wèlberekenden ondervrager wisselt, bevatten weliswaar weinig of geen mededeelingen van positief belang, maar zij zijn des te voller van

Mussolini in gesprek met Emil Ludwig.

opmerkingen en uitingen, die vele lezers kunnen en moeten krenken.
Ludwig heeft zich tegen een démenti gewapend door de drukproeven van zijn boek aan Mussolini ter goedkeuring vóór te leggen en deze heeft er, naar de inleiding vermeldt, niet meer dan achttien woorden in veranderd en enkele zinnen geschrapt. Het is onwaarschijnlijk, dat de Duce bij de lezing van de weergave der gesprekken niet menig woord zal hebben betreurd, maar misschien meende hij het aan zijn Romeinschen trots verschuldigd te zijn, met Pilatus te betuigen: wat ik gezegd heb, heb ik gezegd. Onder de fascisten echter is menigeen van meening, dat Ludwig den Duce een „poets" heeft gespeeld. Inderdaad zijn er tal van plaatsen in dit boek, die noodeloos aanstoot geven. En in het bijzonder geldt dat van hetgeen Mussolini in één van deze achtermiddagpraatjes ten beste geeft aangaande zijn opvatting over het ontstaan der Katholieke Kerk en aangaande zijn persoonlijke religiositeit.

Emil Ludwig

Het doet pijnlijk aan, het regeeringshoofd van een katholiek volk te hooren verklaren, dat hij „wel aannemen kan, dat er in den loop van millioenen jaren eens een goddelijke verschijning op aarde heeft plaats gehad, en dat deze zich in den loop van verdere millioenen jaren zou kunnen herhalen, terwijl hij de goddelijke kracht in het heelal, die hij geneigd is te aanvaarden, niet uitdrukkelijk christelijk wil noemen.
Pijnlijker nog is het, hem op het voetspoor van Nietzsche, wiens „Uebermensch" Ludwig hem voortdurend min of meer als model voorhoudt, de bekende groote woorden over het christendom als „slavenopstand" te hooren herhalen.
Wanneer Mussolini dan echter toch te veel practisch verstand toont, om het Christendom met dit verouderd machtwoord geheel af te doen, en het in zijn geheel als een phase van vooruitgang wil opvatten, werpt Ludwig ertusschen: „Door een dogmatisch misverstand"; ook deze baldadigheid door Mussolini half in het midden gelaten, blijft toch min of meer op zijn rekening staan.
Elders staan weer woorden, die in contrast komen met dit moderne geloof, dat men evengoed ongeloof kan noemen. Soms spreekt Mussolini namelijk ineens weer over de Voorzienigheid, en dit vooral, waar het onderwerp van het gesprek hem aan het hart gaat, n.l. als het het eeuwige Rome betreft.
Daarbij blijft het niet. Men weet, dat de Duce kort na de sluiting van de Lateraansche verdragen in den senaat een rede hield, waarbij hij eenige heterodoxe meeningen ten beste gaf over het ontstaan en de vroegste geschiedenis van de Kerk, die in oorsprong een joodsche sekte, eigenlijk eerst in en dóór Rome de katholieke kerk zou geworden zijn. Destijds heeft de Paus op deze kettersche beschouwingen met de noodige scherpte geantwoord. Het is dan ook minstens onpolitiek, wanneer Mussolini dezelfde opinies, in een zeer dilettantischen vorm, ook door de pen van Ludwig weer te berde brengt.
Wanneer men tenslotte nog vermeldt, dat Ludwig zich door Mussolini laat vertellen, dat de duce bij zijn bezoek aan den Paus vooraf dispensatie vande door de Vaticaansche hofétiquette voorgeschreven kniebuiging en handkus heeft gevraagd — een dispensatie, die evenmin ongewoon is als het hoffelijk is, openlijk op te insisteeren, — begrijpt men gemakkelijk, dat het boek in het Vaticaan geen aangenamen indruk heeft gemaakt.
Zoekt men naar de positieve waarde van deze intervieuws, dan vindt men die nog het meest, waar de dictator een en ander zegt over zijn methode, de menschen te beoordeelen en te behandelen.
Men krijgt allereerst een ijzigen indruk van de leegte, die hem omgeeft. Hij getuigt, geen vrienden te hebben en ze, zoowel door zijn positie als door zijn temperament, niet te

kunnen hebben. En het voornaamste, wat hij uit de geschiedenis, met name uit de levensgeschiedenis van Napoleon, zegt te hebben geleerd, is, dat het een illusie is, iemand te vertrouwen. Op Ludwigs vraag, of hij aan een van degenen, die hem bij zijn werk het naast staan, zijn leven zou toevertrouwen, volgt geen antwoord.
De methode, waarmede de duce zijn omgeving, en met name, zooals Ludwig zegt, de „gevaarlijkste" personen daaronder, namelijk de deskundigen, de baas blijft, berust op het oude devies der keizers: verdeel en heersch. Gaarne, zoo zegt de dictator, laat ik twee deskundigen, — of ook twee personen, die iets tegen elkander willen inbrengen — hier naast elkander vóór mij zitten en met elkander discuteeren of elkaar beschuldigen. Van achter zijn schrijftafel luistert hij toe en verneemt genoeg, om beiden te kunnen staan. Dergelijke dingen zijn karakteristiek en belangwekkend. Daarentegen wordt men meestal teleurgesteld, wanneer een onderwerp ter sprake komt, waarover een grondige discussie interessant en leerzaam zou zijn. Mussolini en Ludwig redetwisten nooit zooals de ambtenaren op de twee stoelen voor des dictators bureau. Hetzij dit de afspraak is, hetzij Ludwig, die slechts op wetenswaardig allerlei uit is of Mussolini, die toch al genoeg moet loslaten een grondiger discussie uit den weg gaat, de belangrijkste vragen worden nauwelijks aangeraakt en blijven in de lucht hangen. Ludwig schrijft dan bijvoorbeeld, en deze volzin is typisch voor de besluiteloosheid, die heel het boek kenmerkt; „Daar wij op dit punt niet verder kwamen, begon ik over Plato te spreken". Dit noemt men: conversatie maken.
Een enkelen keer rijst er wel een dispuut. Het is over de bevolkingspolitiek van het fascistisch regiem, die de groote gezinnen begunstigt en de misdrijven tegen het moederschap met groote strengheid straft. Dat is natuurlijk tegen den geest van Ludwig, die den duce hierover harder, dan anders zijn gewoonte is, bestookt en hem in vuur brengt. Maar ook hier hoort men weinig of geen argumenten en Ludwig schijnt te suggereeren, dat de argumenten aan den kant van den duce er ook niet zijn, maar enkel willekeur.
Verder zijn er verspreide uitingen, die soms interessant of schilderachtig zijn. Zoo bijvoorbeeld, als de duce verklaart, van Napoleongeleerd tehebben, aan welke drie dwalingen iemand in positie moeilijk ontkomt; het zijn: nepotisme, strijd met den Paus, en gebrek aan finantieel en economisch begrip. Of een andermaal, als hij zegt, dat Caesar tenslotte de voorzichtige wijsheid verloor, toen hij namelijk geen aandacht wou schenken aan de lijst der samenzweerders.
Maar alles te zamen verdient Ludwigs boek allerminst het groote aanzien, dat hij er zelf aan zou willen hechten. Het is een interview als een ander. En het heeft er niet op gewonnen, dat de intervieuwer een schrijver van reputatie was, die een groot deel van de eer voor zich zelf zocht en zijn object min of meer omschiep naar zijn eigen beeld en gelijkenis. Het is bijna iets verradelijks in dit boek, dat door de wolken van wierook heen, die Ludwig voor den duce brandt, de figuur

Mussolini op wandeling

van Mussolini kleiner aan den dag treedt dan ooit te voren.

Dr. L. S.

---

1) **Emil Ludwig,**
GESPREKKEN MET MUSSOLINI. Geïllustreerd. *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1932. (22x15). 180 blz. ing. *f* 2.—.

THIJM EN VLAANDEREN.

Het streven naar de kultureele eenheid van Noord- en Zuid-Nederland, de Groot-Nederlandsche Beweging genaamd, is momenteel te levend, dan dat een proefschrift, dat daar grootendeels over handelt, niet een ruimere mate van belangstelling zou wekken, dan dergelijke geschriften in den regel doen. Het heeft ook een kans meer op wat levendigheid van stijl en voordracht dan andere, wier bezieling alleen geput wordt uit louter wetenschappelijke interesse en die bijgevolg alleen te genieten zijn door deskundigen.

Dr. Vercammen heeft deze kans benut. Hij kon het niet nalaten, omdat hijzelf een vurig voorstander van de Groot-Nederlandsche beweging is.

Er klinkt in zijn werk hier en daar een persoonlijk aksent op, dat voller is, dan het zelfingenomen geluid van een buiten het reëele leven staande kamerstudent. Zijn ideaal immers en het ideaal van J. A. Alberdingk Thijm, zijn studie-object, vallen samen. Daarmee is natuurlijk niet gezegd dat Doctor Vercammen een ouwe heer is, die zoo ongeveer een driekwart eeuw bij zijn eigen generatie ten achter is, maar wel, dat Alb. Thijm ook in dit opzicht zijn eigen tijd verrassend ver vooruit blijkt te zijn geweest. Naast zijn ijveren voor de kultureele en liturgische emancipatie der Nederlandsche katholieken, zijn literair-historische bemoeiingen, zijn monumentenzorg, taalkundige studies, zijn veel omvattende activiteit, was hij ook een der grondleggers der Groot-Nederlandsche beweging en beoogde als zoodanig de verbroedering van Vlaanderen en Holland.

Men zal dit te meer waardeeren, wanneer men in het oog houdt, dat hij dit gedaan heeft in een tijd, waarin de gemoederen tengevolge van de Belgische Opstand van 1830, voor dergelijke idealen absoluut ontoegankelijk waren. Nederland, vooral de provincies Holland en België stonden vijandig tegenover elkaar en hun onderlinge afkeer belette beiden het noodzakelijke van een samenwerking in te zien.

Thijm staat van het begin van zijn werkzaamheid af, boven deze kortzichtigheid der massa. Boven de bekrompen ègoïstische politiek van zijn eigen gewest ook. Hij zocht ook in Vlaanderen medestrijders voor zijn ideaal te vinden en slaagt er daar beter in dan in Holland. Tenminste onder de Katholieken, die toen, zooals de meesten thans nog, niet boven het kultuur-niveau van bolletjesbakkers en kosters uitkwamen.

De werkzaamheid der andersdenkenden op dit gebied valt in de studie van Dr. Vercammen hoofdzakelijk slechts op te maken uit karige mededeelingen aangaande de Taal- en Letterkundige kongressen. Iets meer daarvan zou van belang geweest zijn, omdat het een vollediger kijk op het emancipatiepeil der Ne-

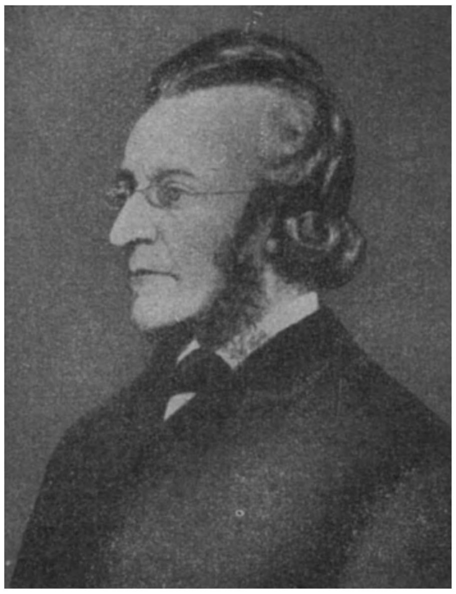

Josef Alberdingk Thym

derlandsche Katholieken vergund zou hebben. Men had het dan niet alleen kunnen bepalen t.o.v. een misschien wel onbereikbaar ideaal, maar ook t.o.v. de beschaving der niet-geloofsgenooten in die dagen. Alleen waar Thijm persoonlijk met hen in botsing komt, vinden we mededeelingen.

Dr. Vercammen heeft in meer dan de theorie alleen het voetspoor gedrukt van zijn voorganger. Hij heeft de gelegenheid aangegrepen om in het openbaar als het ware, en officieel, getuigenis af te leggen van zijn streven. Zijn proefschrift is bedoeld als „een apologie der Groot-Nederlandsche gedachte". Zijn meeningen als Katholiek heeft hij hierbij niet onder stoelen of banken gesto-

ken. Het doet goed, dat het Zuiden van ons land, dat toch immers de onontbeerlijke schakel is tusschen Noord- en Zuid-Nederlandsche kultuur hoe langer hoe meer ontwikkelde en strijdbare Katholieken gaat opleveren, die gewend zijn een breder en ruimer en evenzeer principieele levensopvatting te bezitten dan hun broeders uit het Noorden. *G. v. R.*

[1]) **Dr. Vercammen,** THIJM EN VLAANDEREN. *De Spieghel, Amsterdam,* 1932. 23.5×17.5) 284 blz. ing *f* 4.25, geb. *f* 5.25.

NEDERLANDSCHE LITERATUURKRITIEK.

Vooral de laatste jaren heeft men herhaaldelijk geschreven over de critiek, over haar waarde, haar beteekenis voor de schoone letteren en het leven en haar beteekenis voor het publiek. Men kan zonder de geringste moeite een heele verzameling gemeenplaatsen vinden over het wezen der critiek, zooals dit door de verschillende publicisten werd gezien. Men weet bijvoorbeeld reeds lang, dat sinds enkele jaren de goede critiek subjectief behoort te zijn, dat zij behoort gerekend te worden tot het creatief litterair werk, dat zij vooral ook een oordeel over levensverschijnselen moet inhouden, dat zij zich allerminst behoort te verlagen tot het leenen van inlichtingdiensten. En dat alles is zonder twijfel gedeeltelijk waar, maar ook slechts gedeeltelijk. Zeer zeker, juist omdat de goede critiek een scheppen is naar aanleiding van een andere schepping, zal zij naargelang haar hoogere waarde een sterker persoonlijk karakter bezitten, maar omdat zij tevens, zooals Marsman in den titel van zijn critiekenbundel vaststelt een „geding" is, zal zij moeten trachten naar een zoo groot mogelijke objectiviteit. En ondanks de schijnbare tegenstelling is dit zeer wel mogelijk. Critiek geven is oordeelen en iemand die geen wezenlijke persoonlijkheid bezit is tot oordeelen niet instaat, en er kan bij dezulken zelfs van een trachten naar objectiviteit geen sprake zijn. Marsman, is in zijn kritieken herhaaldelijk bizonder objectief, wat men over zijn theoretisch standpunt ook gezegd heeft en zeggen kan, het werk waar hij van houdt heeft hij lief met een strenge en niets ontziende liefde, hij is onder de critici de man, die de fouten en de zwakheden aanwijst, en daardoor juist spreekt zijn bewondering voor het volkomen geslaagde te sterker. *Kort Geding* [1]) heet zijn verzameling artikelen en het is een rechter die voor ons staat, deze artikelen hebben iets van de angstvallige zakelijkheid van een requisitoir. Nooit verliezen ze zich in wijdloopige bespiegelingen, ze zijn op den man af, ze constateeren dit is goed en dit is slecht, ze zijn als een gewetensonderzoek voor den auteur van het behandelde werk, ze zijn in hun vaak gespannen poëtische kracht, verbijsterend nuchter, van een open eerlijkheid, helder als water. Als een behoorlijk requisitoir hebben ze soms iets dreigends, vermanends en bijna altijd zijn ze ontstellend omdat ze de werkelijkheid der behandelde scheppingen doen zien, onbevangen en direct. In dit zeer persoonlijk werk, waarin de mensch Marsman zich zonder twijfel openbaart, wordt slechts zelden over de persoonlijke reacties van den criticus gesproken, het werk, de beelding van het leven, dat beoordeeld wordt is en blijft hoofdzaak. En daar-

H. Marsmann

om, en, voor zoover het de critiek betreft, daarom alleen, is deze bundel zoo belangrijk. Ten slotte gaat het er niet om wat Marsman voor iemand is, het gaat er ook niet om, dat de betrekkelijk enge en bekrompen vitalistische wereldbeschouwing, die hij huldigt op halve waarheden is gebaseerd, het voornaamste is, dat hij een letterkundig werk herhaaldelijk in zijn diepste wezenlijkheid en in zijn verhouding tot andere litteraire scheppingen weet te kenschetsen. De criticus is een kenschetser, het persoonlijk element in zijn kenschetsing, hoewel onmisbaar, is ondergeschikt. Een artikel zooals bijvoorbeeld over de brieven van Rainer Maria Rilke, typeert indirect ongetwijfeld Marsman, maar het typeert, en dat is het voornaamste, Rainer Maria Rilke, met een treffende juistheid. Al wat een groote bewondering voor de gedichten van den Oostenrijker verdoezelde wordt hier oprecht en precies getoond en ten slotte moet dit de waardeering van Rilke's werk ten goede komen. Men kan Marsman zijn „vitalisme" verwijten, een verwijt, dat slechts indirect te maken heeft met zijn critiek, men kan hem echter geen verkeerde subjectiviteit verwijten, wel zou men kunnen opmerken, dat hij vooralsnog slechts een beperkt, maar toch niet zoo heel erg beperkt deel der levensverschijnselen volkomen waardeert. Zeker, hij is niet alleen de bewonderaar der dadendrift, der hartstochtelijkheid en vurigheid, hij weet ook de schoonheid en de macht der teederheid te waardeeren, maar toch lijken hem sommige eenvoudige menschelijke gevoelens, om hun pure eenvoud niet minder diep of sterk, vreemd te zijn. Hij mist de breedere ontvankelijkheid, de grootere openheid van den criticus Bernard Verhoeven, die evenals hij zich in den titel, dien hij voor zijn verzameling essays verkoos, zoo volkomen verraadt. Verhoeven's bundel heet *De Zilveren Spiegel.* [2]) Het was ons liever geweest, als hij eenvoudig „De

R. M. Rilke

Spiegel" geheeten had, maar ook dat „zilveren" is kenschetsend, dit geeft aan wat, gelukkig maar in geringe mate, in het werk van dezen criticus te laken valt. Zijn artikelen zijn soms wat te bewust mooi, wat te gewild sierlijk.

Bernard Verhoeven.

Niet dat men zijn overvloedige beeldspraak zou willen missen, deze voortdurende stroom van metaphoren hoort bij het zeer eigen karakter van dit werk en verwonderlijk zelden is het beeld er storend voor de ontwikkeling der gedachte. Want men zou zeer verkeerd doen temeenen, dat de bloemrijkheid bij Verhoeven doel is, zij is bijna altijd niets anders dan middel, en zij is, onder zijn beheer, vaak een zeer goed middel. Hij is al even op den man af als Marsman, maar hij is niet zoozeer de rechter, en vermaner, hij is meer de ontdekker, de openbaarder, de spiegel. Hij toornt zelden, hij veracht nooit, zijn ontvankelijkheid is bijna zonder grens, zijn oordeel is niet het onmiddelijk rechtsprekende, het vormt een onafscheidbaar geheel met zijn kenschetsing, hij toont het werk van een auteur, zeer vaak het geheele, het levenswerk en in dit toonen zelf laat hij er de waarde van zien. Hij zegt niet als Marsman, dit is goed, dit is slecht, maar dit is zoo en zoo, en door deze doorgaans zeer juiste bepaling

leert hij ons de zwakheid en de kracht der getoonde schepping kennen. Hij geeft zonder twijfel een principieel katholieke critiek, niet schijnbaar, in een gegoochel met geloofswaarheden, maar wezenlijk vanuit de alomvattende levens- en wereldbeschouwing, die Rome leeraart, en het is eigenlijk in het geheel niet verrassend, dat hij juist daardoor ontkomt aan de eenzijdigheid. Wanneer men zijn critieken vergelijkt met die van Marsman en ook zelfs met die van Engelman, valt dit onmiddellijk op. Verhoeven's critieken overzien de geheele wereld en het gansche leven, zij richten zich niet naar bepaalde perioden in het leven van een mensch, naar bepaalde verschijnselen. Zij zijn niet alleen streng, maar zij zijn ook en vaak juist in hun strengheid barmhartig, zij bezitten een verwonderlijke wijdheid, een klare onbevangenheid, hun is niets menschelijks vreemd. Deze bundel, veel meer dan doorgaans met dergelijke verzamelingen het geval is, vormt ook een prachtig geheel, het is bijna een literatuurgeschiedenis, zooals men die zich het liefst wenscht, de voornaamste vertegenwoordigers uit een tijdperk worden hier bondig en klaar gekenschetst.

Verhoeven is zulk een goed criticus, omdat hij toont te begrijpen, dat critiek geven geen mededeelen behoort te zijn van persoonlijke reacties, maar op de eerste plaatsen een kenschetsen. de voornamere critiek is ongetwijfeld een kunst, maar het is een dienende kunst. Het besef hiervan schijnt bij Jan Engelman voor een goed gedeelte verloren te zijn geraakt. Zijn artikelen zijn uitermate subjectief en men zou om die reden geneigd zijn ze uitermate modern te noemen. Maar we gelooven dat men zich, dit doende, zou vergissen. Deze tijd is in zijn beste verschijningen op zoek naar de integrale werkelijkheid, en nu is ook bij Jan Engelman de titel van zijn essayistisch verzamelwerk bijzonder typeerend. Hij luidt *Parnassus en Empyreum* [3]) en Parnassus en Empyreum zijn twee namen voor dingen, die welbeschouwd niet bestaan. Neen; deze artikelen zijn niet modern, ondanks alle tijduitspraken en bezwerende formules, doen ze nergens een wezenlijke drang naar de erkenning van de integrale werkelijkheid vermoeden. We kunnen niet begrijpen, waarom „vitalisten" zich dermate tot dezen auteur voelen aangetrokken, hij is hun ten slotte wezensvreemd. We kunnen *Parnassus en Empyreum* zeer wel waardeeren, maar slechts als we de verzen van Jan Engelman waardeeren kunnen, niet als critiek. In een artikel over poëzie van Marsman *De School des levens* kan men het kenschetsende, het zuiver critische dus, gemakkelijk in een enkele bladzijde verzamelen en dit artikel is ongeveer veertig bladzijden groot. Behalve die eene bladzijde verneemt men alleen de mededeeling van persoonlijke reacties, zoo sterk, dat men er somwijlen om glimlachen moet. Wanneer Engelman *De Laatste Nacht* bespreekt, vertelt hij plotseling :

„Zoo vaak ik dit gedicht las moest ik opstaan, rondwandelen, een voor een de met donkeren weemoed bezwaarde regels herhalen, in den spiegel een hulpeloos gezicht bezien, aan de oogen van anderen vragen om gemeenzaamheid."

Jan Engelman.

Zulk een klein fragment is reeds verraderlijk, we geloven niet dat een door de poëzie vervoerde zich zal gaan spiegelen, men pleegt dat te doen op andere momenten, maar wel is mogelijk dat een poëzie gevoelige, die tevens bij uitstek persoonlijkheidsbeelder is tot zulk een onwillekeurige handeling komt. Jan Engelman schrijft geen critiek, hij schrijft bespiegelingen, hij schrijft over zijn eigen ervaringen naar aanleiding van kunstwerken. Dit is, dit hoeft tenminste in het geheel niet verkeerd te zijn, maar critisch is het zeer zeker niet. Jan Engelman is een verdoolde in onzen tijd, hij is een droomer van een schooner werkelijkheid, van een grootscher en

schooner gaver menschelijkheid, hij is ten slotte, ondanks zijn voortdurend aanklagen van de Renaissance, een Renaissancist. Een Renaissancist, niet uit een tijd toen de Renaissance bloeide, maar een renaissancist, die aan zijn ideaal begint te wanhopen. De sfeer van zijn geheele werk is een sfeer, welhaast vijandig aan het streven van dezen tijd, een sfeer van weemoed. Zijn verachting voor het vulgus is niet de gezonde verachting van den levensminnaar, maar het beschuttende verweer van den werkelijkheidsafkeerige. Men moet zich niet in de war laten brengen door zijn vertoornde uitvallen nu en dan, zijn persoonlijkheid kenmerkt zich niet zoozeer door vurigheid als door broosheid en teederheid. Jan Engelman in zijn sterk sprekende subjectiviteit kent zich ten slotte zelf slecht.

Men zal het ons misschien kwalijk nemen, dat we hem een Renaissancist noemen, maar we doen dit niet om iets verkeerds van hem te zeggen, ook onder de Renaissancisten vindt men menschen die belanden in de eeuwige zaligheid, we doen dit alleen om zijn werk te kenschetsen. Jan Engelman bekleedt een eigen plaats in de Nederlandsche letteren, veel eigener dan hij zelf waarschijnlijk vermoedt en hij is veel eenzamer dan zijn treffendste uitspraken over persoonlijke eenzaamheid te kennen geven. Ook daarom is hij meer dichter dan criticus.

Jos. Panhuijsen.

---

[1]) **H. Marsman,**
KORT GEDING. *A. A. M. Stols, Brussel,* 1931. (19 ×13) 168 blz.

[2]) **Bernard Verhoeven,**
DE ZILVEREN SPIEGEL. *De Gemeenschap, Utrecht,* 1931. (19×13) 160 blz.

[3]) **Jan Engelman,**
PARNASSUS EN EMPYREUM. *Leiter-Nypels, Maastricht,* 1931. (20×14) 183 blz.

SIR WALTER SCOTT.

Hoe snel men de laatste decennia geleefd heeft, kan alleen al duidelijk blijken uit het feit, hoezeer de roem, de naam en het werk van den voor niet zoo langen tijd nog danig populairen Sir Walter Scott voor de lezende massa verbleekte, historie geworden is. Thans, nu het een eeuw geleden is, dat hij op één en zestig jarigen leeftijd „op een schoonen Septemberdag ontsliep, terwijl al zijne kinderen om zijn sterfbed stonden en zijn oudste zoon zijne oogen met een kus sloot," thans raken de pennen weer over Sir Walter Scott en zijn werk in beweging en men weet weer te vertellen, dat zijn vele bewonderaars hem „den toovenaar van het Noorden" noemden. Maar of hij nog eens door de thans zoo schaarsche lezers zijner werken anders dan tamelijk langdradig genoemd zal worden ?

Op een herfstig helderen Septemberdag, als waarop Scott voor een eeuw gestorven is, één zijner beste werken lezend, kan men er al licht toe komen, eens na te slaan, hoe ook weer het leven was van hem, die eertijds onder de jeugdige bevolking van H.B.S. en Gymn. zoo populair was vanwege zijn Ivanhoe, zijn Waverley en zijn Rob Roy.

Scott's leven dan is, als dat van een schrijver, zeer merkwaardig. Hij heeft met zijn boeken, en wel voornamelijk met zijn romans, veel, heel veel geld verdiend en eerlijk verdiend, want ze waren de moeite en het geld waard in een tijd, toen er nog geen radio en

Walter Scott.

geen bioscoop waren om de lange winteravonden te helpen korten en de graag geprikkelde verbeelding te voeden. Met twee, drie romans van Scott kon je een heelen winter doen. En deze omstandigheden, zoo geheel anders als de huidige, mag men niet vergeten, als de neiging mocht ontstaan, zijn

werk te lang van stof te schelden. De menschen van vroeger namen en hadden er den tijd voor, om een boek te lezen en ze hadden er ook het geduld voor.
Om echter op Scott's leven terug te komen: — hij droeg zijn naam met recht, geboren, als hij was te Edinburgh, En zoo is het niet te verwonderen, dat Schotland in zijn werk een vaste plaats bekleedt, als schier nimmer wijkenden en met liefdevolle zorg bewerkten achtergrond.
Behalve zijn aandeel in de krijgshaftige geestdrift, waarmee vele jongemannen naar de wapens grepen, toen de Franschen voornemens schenen op Engelschen bodem te landen en derhalve een jeugdliefde voor een meisje te Perth, welke liefde echter „niets werd," — althans, hij huwde met een ander, — was de aanvang van Scott's schrijversloopbaan min of meer prozaïsch, alhoewel hij, als dichter, van een aantal zeer bekoorlijke epische gedichten, warvan *The Lady of the Lake* de bekendste en *The Lay of the last Minstrel* de beste is, begonnen was, nadat hij Schotlands liederenschat in een driedeeligen bundel verzameld en onder den naam *Menstrelsy of the Scottish border* voor de vergetelheid bewaard had.
Hij kreeg een baantje aan de rechtbank te Edinburgh, — hij had rechten gestudeerd, — dat hem veel vrijen tijd liet, welken hij, zooals gezegd, aanvankelijk aan de kunst van 't dichten besteedde. Toen hij echter de superioriteit, als dichter, van Byron erkennen moest, erkende hij deze ook eerlijk, verwisselde de langzame en sierlijke veder des dichters voor de snellere en meer zakelijke pen van den romancier, schreef *Waverely*, werd wereldberoemd, schreef verschillende andere

Byron

romans, werd schatrijk, liet zich een kastel bouwen, kreeg klappen van.... de crisis, verloor alles, bleef hardnekkig doorschrijven om, als eerlijk man, zijn schulden te kunnen betalen, betaalde ze inderdaad alle af, maar was zoo overwerkt en overspannen geraakt, dat hij aan de gevolgen van een beroerte overleed.
De aard van zijn romankunst leert men goed kennen uit het reeds genoemde *Rob Roy*, [1]) als „Rooie Rob" uitstekend in smeuïg en levendig Nederlandsch vertaald door dr. Edward B. Koster, die het werk ook met een alleszins rechtvaardige apologie van den schrijver en diens romankunst inleidt.

Edward Bernard Koster.

Wat bij de lectuur ervan, — thans een eeuw na schrijvers dood, — opvalt, is wel de frischheid van den stijl, de geestigheid en het juist geobserveerde van den dialoog en bovenal de intense werkelijkheidssugestie, welke deze romanticus zijn verhaal meegaf, — hoe onwaarschijnlijk overigens een brief aan een vriend van 630 dicht bedrukte pagina's, als deze roman gebaart te zijn, op zichzelf ook is. —
Minder sympathiek en een reden om niet naar een Scott-revival te verlangen, is het sterk gekruide, anti-papisme, waarvan de schijver op elke bladzij getuigenis aflegde en dat in

het Engeland van die dagen blijkbaar tot de *bon ton* behoorde, zooals het drinken van cocktails thans. Alleen al de Marqué-rol, welke *Rooie Rob* aan een vroegeren priester-student wordt toebedeeld vergalt voor den Katholiek veel van 't genoegen, dat de geduldige lezing van een romantisch verhaal, dat overigens vrij wat reëeler is, dan wat thans, als realistisch verhaal, als realistische roman, veelal op de boeken-markt gebracht wordt, hem anders verschaft zou hebben.
Men kan sympathie hebben voor zijn eerlijke, erentfeste leven en bewondering voor zijn kloeke, kleurige kunst, maar daarvoor mag men niet vergeten, dat *the wizard of the North*, „de Noordsche toovenaar" veel anti-paapsche leugens door zijn betooverend werk placht te brengen.

F. A. B.

---

[1]) **Walter Scott,**
ROOIE BOB. Vertaald uit het Engelsch door Dr. Edward B. Koster. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1930. (18x11.5). 637 blz. geb. *f* 3.50.
— Bc —

Een ander katholiek die in den laatsten tijd als publicist zeer naar voren kwam is Silvio d'Amico. Hij reisde veel, woonde de internationale Eucharistische congressen bij en schreef over Amerika en het H. Land Ook publiceerde hij een verzamelbundel schetsen en gedichten *Le Strade che portano a Rome;* uit dezen bundel werd het, wat inhoud en strekking betreft, bezield gedicht „La Donna" opgenomen.

Giovanni Papini

ITALIAANSCHE POEZIE.

Gino Novelli noemt zijn antologie *Le nuova Poesia Religiosa Italiana* (uitgave van La Tradizione, Palermo 1931). De titel geeft de richtsnoer aan: geen bloemlezing uit werken van levende katholieke schrijvers met een commentaar, want dit is zoo juist gedaan geworden door Hermet en Lisi en ook niet een bijeenbrengen van alle katholieke schrijvers van deze dagen met een overzicht hunner activiteit, zooals in *Il Ragguaglo* van 1931 evenmin een antologie uit de werken van moderne dichters en diverse genres en richtingen, want dat hebben Papini en Pancrazi gedaan in hun *Poeti d'Oggi* en zoovele anderen, niet te vergeten de *Poesia italiana* van Pietro Mignosi. Er is werkelijk op het gebied van nieuwe en goed bijgewerkte bloemlezingen te kust en te keur. Maar toch meende Gino Novelli een aparte weg te kunnen inslaan en iets anders te bieden door de religieuse poezie te overzien, zonder speciaal katholiek werk naar voren te brengen, althans niet uitsluitend, want het meerendeel is wel katholiek. Hij verzocht zijn vriend Pietro Mignosi, ook een Siciliaan, om het voorwoord te schrijven.
De voorrede van Mignosi opent de poort wijd voor critiek, vooral door het standpunt dat hij inneemt ten opzichte van de verhouding tusschen dichtkunst en muziek en aangaande de beteekenis der poëzie als uiting van religieositeit.
Na deze wijdsche inleiding is de practische toepassing ook zeer ruim genomen, want bij deze bloemlezing van religieuse poëzie vindt men ook veel proza. Verheven proza, ongetwijfeld, proza vol dichterlijke verbeelding. Zoo vindt men o.a. twee fragmenten uit het, in een jaar tijd zoo beroemd geworden, boek van Tito Casini *La Vigilia dello Sposo.* Opgenomen werden de meditatie over de wikke, als zuster van het graan *La compagna del grano* en de zeer mooie bladzijden over de inzegening van een woning. Hier vindt men werkelijk door en door religieuse, door en door katholieke gedachten, in schoonen vorm gevat.

De florentijnsche professor Guido Manacorda is ook vertegenwoordigd; maar het eerst gekozen fragment der kerstsymfonie, hetwelk een samenspraak bevat tusschen alle instrumenten van het orkest, is — hoe knap het ook in elkaar werd gezet — niet in staat om de werkelijk groote beteekenis van Manacorda als katholiek schrijver naar voren te brengen. Deze hoogleeraar in de Duitsche philologie is veel meer denker dan dichter, al beproeft hij meermalen het zuiver litteraire terrein te betreden, zooals in zijn vroeger hier besproken drama *Paolo di Tarso* en in zijn nieuwen roman *Giorgio Delgani.* Sedert een jaar is hij bezig een reeks *Testi christiani* uit te geven, waarvan er reeds vier deelen verschenen zijn, o.a. een gecommenteerde vertaling van S. Augustinus *De magistro* en *De vera Religione* en de prachtige verzameling hymnen van Romano il Melode. Binnen kort verschijnen er weer nieuwe deelen.
Eveneens meer denker dan dichter is de in Nederland door zijn begeesterde voordrachten bekende Fribourgsche professor Paolo Arcari. In deze antologie verschenen een paar bladzijden natuurbeschrijving uit zijn belangwekkenden bekeeringsroman *Il cielo senza Dio.* Natuurlijk hebben de twee leiders der tegenwoordige katholieke letteren een aantal bladzijden in deze bloemlezing gekregen: Van Domenico Giuliotti is er in verhouding tot zijn belangrijkheid niet genoeg, en niets dat hem werkelijk typeert als militant katholiek schrijver. De kleine fragmenten „Proverbi" en „Vigilia di Testa" geven het karakter van Giuliotti's geschriften geenszins weer. Waarom niet de prachtige hymne aan de Moedermaagd uit zijn laatste boek *Polvere del Esilio* gekozen of de geweldige aanhef uit zijn *Ora di Barabba?* Of indien men weer een andere kant van dezen vurigen schrijver wil belichten, toon hem dan als verdediger van de Sieneesche kunst in zijn publicaties over den al te weinig bekenden schilder van San Gemigniano, die de fresco's in den dom schil-

derde: Bertini Barna? Giuliotti schrijft geregeld over deze kunst in het prachtige tijdschrift van Pietro Muscardelli: *La Diana*.
De andere leider der katholieke letteren, Giovanni Papini, is beter vertegenwoordigd. Van hem vinden we twee gedichten uit *Pane e Vino*, een deel uit het laatste hoofdstuk van zijn *Storia di Christo*, n.l. het gebed aan den hervonden Christus en het slothoofdstuk uit zijn nieuwe boek *Gog: Il pane della bambina* (Het brood van het meisje). Het is wel leerrijk om op te merken, hoe juist dit slothoofdstuk uit *Gog*, hetwelk zoozeer becritiseerd werd, als zijnde te zwak, hier in deze bloemlezing van religieuse poëzie geheel op zijn plaats is. Immers deze bladzijden zijn vervuld van franciscaanschen vrede en simpelheid, zooals men die stemming telkenmale terug vindt bij het bezoeken van Umbrië, het land zonder weelde of overvloed, maar doortrokken van zachte schoonheid, een land, waar de eenvoudige bevolking in stille tevredenheid en blijmoedig gedragen armoede voortleeft.
Een aandoenlijke figuur in de tegenwoordige Italiaansche litteraire wereld blijft altijd Nino Salvaneschi. Meerdere malen kwam deze in den oorlog blind geworden schrijver naar Nederland en hield hier voordrachten. Sedert enkele jaren is hij niet meer gekomen, maar zijn activiteit als schrijver is toegenomen. Als er iemand is, die het vreeselijke van zijn beproeving intens diep beseft, maar het toch heldhaftig weet te dragen, niet bij de pakken blijft neerzitten, maar onvermoeid en hard werkt, dan is het Salvaneschi. Een van de ontroerendste momenten uit zijn leven was wel, toen hij in 1926 tijdens de franciscaansche feesten te Assisi, de leiding nam van de hulde der blinden. Salvaneschi droeg toen, uit naam van honderden door den

Nicola Moscardelli

oorlog in duisternis gedompelden, het Zonnelied voor: het jubelend lied aan de Zon, welke zij geen van allen meer konden zien. Lang heeft deze schrijver gezocht naar geestelijken steun in zijn beproeving; een tijdlang meende hij deze te kunnen vinden in de theosophie, maar nu in zijn laatste werk *La Cattedrale senza Dio* leert men Salvaneschi kennen, als een die gezuiverd is van alle troebele gevoelens, om als katholiek schrijver naar voren te komen. Uit dezen roman werd een fragment in de antologie opgenomen.
Onder de niet katholieke schrijvers, van wie er religieuse verzen uitgekozen werden, noemen we M. L. Fiumi en de groote dichteres Ada Negri, die men wel eens de Italiaansche Henriette Roland Holst genoemd heeft. Deze gedichten zijn genomen uit haar nieuwen bundel *Vespertina*. Vooral het gedicht over het naief geloof van een klein meisje is vol bekoring (Il Sangue)

M. L. Fiumi.

Een ander vrouw, die als dichteres de aandacht trekt, is Catarina Vanni. Hoewel veel minder geschoold dan Ada Negri, is haar gedicht op het Lucas Evangelie, over de uitnoodiging der bedelaars en blinden aan den disch, vol innigheid en christelijke naastenliefde.
Het is niet mogelijk om alle schrijvers, die in deze bloemlezing voorkomen apart te beschouwen. Tot besluit noemen we de twee dichters, die deze antologie uitgaven. Ten eerste professor Migniosi, die de voorrede schreef. Hij is redacteur van het tijdschrift *La Tradizione* dat te Palermo verschijnt en schreef in het afgeloopen jaar een belangrijk critisch werk *Polemica cattolica*. In deze antologie liet hij het gedicht opnemen over een dolgeworden hond, wiens baas hem niet wil afmaken, maar dan zelf gebeten wordt. Verder twee proza fragmenten, die meer in den religieusen toon van de bloemlezing passen.
En Gino Novelli, de samensteller, die eenige van zijn eigen lyrische verzen publiceerde, waarvan „Preghiera" en „l'Angelo custode" (de bewaarengel) de besten zijn. Gino Novelli heeft een zeer weemoedige natuur, waartoe het feit van zijn ziek zijn veel zal hebben bijgedragen, maar af en toe weet hij zich boven het aardsche lijden te verheffen om het licht te aanschouwen in eeuwigheidsgedachten.

Ellen Russe

EEN DIERENROMAN.

De litteratuur heeft zich herhaaldelijk bezig gehouden met het dier en speciaal met den hond. Jack London en Curwood hebben zich een wereldnaam verworven door de romantiseering van het dier.
Toch zijn er ook vele mislukte pogingen op litterair gebied aan te wijzen bij de psychologisch vivisectie van het dier. Het dierenleven toch is minstens zoo gecompliceerd als dat van den mensch.
Met groote belangstelling en nieuwsgierigheid hebben wij dan ook dit boek [1]) van den bekenden Vlaamschen schrijver Ernest Claes ter hand genomen. Wat zou hij te vertellen hebben van deze nieuwe hoofdfiguur, de afstammeling van het edele ras der Schotsche Royal Gordon Setters? Black is het huis van den schepper van de „Witte„. Black in de bosschen van Sichem en Averbode. Dat beloofde schoon te worden. En het is schoon geworden. Van bladzijde tot bladzijde werd het al schooner, zoodat wij het boek in een teug genoten hebben, om het straks nog eens en waarschijnlijk nog dikwijls te genieten.

Ernst Claes.

Claes begrijpt het hondenkarakter. Toe laten wij er niet geleerd over delibereeren, of een hond karakter heeft. In ieder geval toont hij karakter, anders kon hij niet onze vriend zijn. Dat begrijpt ook Claes en hij schildert die vriendschap met veel liefde in kernachtige, korte zinnen. Het wordt het leven van Black. De groei van den Royal Gordon Setter, de jachthond bij uitnemendheid tot geciviliseerden huishond, die de slagers kent, de bakkers en lekkerste plaatsjes om te dutten. Black, die zelf de vriendschap duldt van den huiskater, ofschoon hij vroeger geen konijn of haas en zeker geen kat met rust wist te laten. Black die vroeger geen kou kende en nu de deugd weet te waardeeren van het weldoende haardvuur.
Soms sluipt Black wel eens stiekum in den nacht naar buiten. Als de maan heel rond aan den hemel drijft. Dan is er in hem het zwoele verlangen naar de jacht, het oerinstinckt, dat zoo groot is als de onmetelijke wereld. Dan ruikt hij de geuren der jachtvelden van Sichem en Averbode. Maar dan speurt hij in zijn hondenbrein ook de geuren van het „groote vrouwtje", de keukenmeid, die hem lekkere beetjes geeft en de geuren van het „kleine vrouwtje", Claes' vrouw, die hem mee uit wandelen neemt. Dan keert Black het oer-instinckt den rug toe. Hij gaat terug naar de genietingen van het rustige verburgerlijkte hondenbestaan. Zonder zorgen, zonder doodelijk geknal van jachtgeweren en zonder stuiptrekkingen van het opgejaagde wild.
Dit alles en nog veel meer vertelt Claes in dit zoo mooie boek. Het is zoo eenvoudig beschreven. Zoo echt. Zoo met liefde en goed begrip. Fred Bogaerts heeft in zijn illustraties verrassend de kernachtigste uitdrukkingen van den schrijver vastgelegd in aardige teekeningen......
Wij hebben — herhalen het nog eens — dit boek in één teug genoten en zullen het nog dikwijls ter hand nemen.
Wij raden ieder aan ons voorbeeld te volgen.

Ernst Claes,
DE GESCHIEDENIS VAN BLACK. Geïllustreerd. *De Spieghel, Amsterdam,* 1932. (12.5×9.5) 19 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.
— B —

UIT BOEK EN BLAD.

Roeping.

Een nummer van bijzondere verscheidenheid: prozabijdragen van P. Molenaar, polemische verzen van Van Oosten, diepe politieke beschouwingen, die dit no. niet topzwaar maken van staatkundige geleerdheid) en een literaire studie van De Jager over het middeleeuwsche „Van den Levene Onzes Heren" waarbij schr. de navolgende these opzet:
„Er heeft na de germaanse verskunst een rijmende epiese liederlitteratuur bestaan, die gestereotypeerd was in de vierregelige strofe met het rijmschema aabb. Elke regel had daarbij een grote zelfstandigheid. Daarna is men overgegaan tot het schrijven van grotere epiese werken, waarbij men natuurlik lange tijd vast zat aan de bestaande versbouw. Tijdens de heerschappij van deze stijl ontstond Van den Levene ons Heren. Naarmate de epen langer en veelvuldiger werden ontstond de behoefte aan een vlotter versbouw, waarbij het gepaard rijm bewaard bleef doch zijn ritmiese betekenis verloor. Het Roelantslied vertoont dit streven nog nauweliks. Willem van Oringhen en Reinout van Montalbaen, mogelik, ook andere fragmentaries behouden frankiese romans, geven ons de eerste pogingen op merkwaardige wijs. Al onze overige dietsche ridderromans behoren tot de volle heerschappij van deze, soepeler en eleganter, maar minder monumentale nieuwe verstrant."

De Stem.

Anthonie Donker signaleert in de poëzie-kroniek de nieuwste soort van woordkunst-beoefening:
„Een soort verzen, die meer en meer in zwang komen, verzen die geestig en zonder één enkel doekje voor het bloeden of voor de naaktheid, ergens om te winden,

gnadeloos ervaringen uitspreken van wrange levensliefde of ontgoocheling of soms alleen maar agressief cynisch 's levens bestel te lijf gaan. Dit soort verzen is pas door den oorlog mogelijk geworden; vóór den oorlog hield men zich voorzichtiger aan het vijgeblad en het blad voor den mond. Dit is een nieuw genre in onze poëzie, waar enkelen iets in bereiken en waar anderzijds veel ordinair snobisme door aangelokt en aangewakkerd wordt. Het is de poëzie der ironische en cynische ontluistering. Ze is bij ons uitgegaan van Greshoff, die ze helaas zoo uitbundig en productief is gaan beoefenen, dat hij na een overrompelend en prachtig begin (de bundel *Bij feestelijke gelegenheden*) haastig en critiekloos in herhaling van zichzelf verviel en spoedig een soort van bittertafelpoëzie clicheerde, die nu druk en ijverig nagedaan wordt; Greshoff zelf is de eerste epigoon van zijn eigen genre en de blaagachtige navolging ervan vindt men in de tijdschriften in de verzen van een stuk of wat meer of minder talentvolle en niet talentlooze jongsten. Bij Greshoff is het niet zoozeer cynische ontluistering als brooddronken verzet tegen het burgerdom...... Het zakte jammer genoeg snel af naar een berijmde propaganda voor den levenslol, die zeer bitter en onfeestelijk is, een verlate, macaber jichtige kroegjool. Van louter „bohemien" verzeilt hij in de platburgerlijkste handelsreizigerslol en belandt op het niveau der levensbeschouwing van het vleesch dat beter is dan de beenen. Er zou hier weinig over die platte en mislukte verzen te zeggen vallen (ze sluiten geheel aan bij het bekende: „Wij zijn twee druiven mijn vader en ik, hij heb de cente, de chance heb ik"), als het niet een dichter gold die zijn eigen genre zoo hartgrondig verknoeit en banaliseert en als het niet zoo'n opgang maakte bij een aantal jongeren. Bovendien bewijst het mij weer pijnlijk, hoe weinig zwier, hoe weinig charme en gratie de Hollander heeft als hij geestig wordt; daar was nu eindelijk een Hollander die geestig aangeschoten in verzen speechte, maar in no time is hij stom dronken en valt lallend in een plas."

Les Nouvelles Literaires.

Francis de Miomandre schrijft in genoemd blad over het door een Engelsch journalist en auteur geopperd idee, om een geheelen dag aan de boeken te wijden: „Een hééIen dag, om ze eens na te zien, ze af te stoffen, ze in orde te brengen. Een inventaris en een toilet. Het is een feit, dat wij ons erg weinig met onze boeken bemoeien. Wij koopen er veel, wij lezen er zelfs een enkelen keer en wij doen moeite om ze een plaats te bezorgen in appartementen waarin niet op hen gerekend is. Men denkt alles gedaan te hebben als men planken heeft gemaakt in alle beschikbare hoeken en uithoeken, als wij er kasten van volgepropt hebben en laden van buffetkasten en vitrines. Ja, maar daarná blijven ze op goed geluk op een rijtje staan, langzaamaan vol stof komend.
Zij vervelen zich.
Volkomen, ik heb dat goed opgemerkt. Zij vervelen zich. Zij zijn kleine personnagetjes, levende wezens. Zij zijn délicaat, fijngevoelig. Eén dag per jaar om dien hun exclusief te wijden, dat is niet te veel, weet U. Denk aan al de boeken die men nooit overleest! Denkt U dat die zich op den duur niet ergeren? Zij zijn niet veeleischend, als men hen nu en dan maar eens doorbladert, hier en daar een zin plukkend, een mooi woord. Dat zou al genoeg voor hen zijn. En er komt nog bij dat hier de gelegenheid zó maar klaar ligt om even met de plumeau zacht over hen heen te komen, en om te zien of de bladen van zijdepapier, er in gelegd om den buitenkant van gravures te beschermen wel op tijd er uit zijn genomen. (Dit is zeer gewichtig. Na zekeren tijd, zoo heb ik gelezen in *Le Pays des Arts* van Durauty, beginnen de bladen te beschimmelen en aan de dichtsbijzijnde bladzijden de welbekende schimmelvlekken over te doen).
Maar er is voor een boek nog iets ergers dan dat zijn eigenaar er niet naar omkijkt. Dat is het altijd bij elkaar hokken. Men geeft zich niet genoeg rekenschap van wat dat voor een boek beteekent om altijd op dezelfde plaats te blijven tusschen twee buren. Dat bijvoorbeeld een Pierre Mille veroordeeld is om levenslang gezelschap te hebben van Mirabeau is om neurasthenisch van te worden. En een neurasthenische Pierre Mille dat is een onduldbaar perspectief...
Men moet de boeken zéér dikwijls verplaatsen. Men moet hen laten reizen. Dat amuseert hen, dat wekt hen op, dat geeft hun leven. Nu zult ge mij gaan tegenwerpen, dat daar zij al definitief geredigeerd zijn, zij niets meer te leeren hebben. Maar dan weet U er niets van hoor!"

VERSCHEIDENHEDEN.

Literatuur en...... eetlust.

In de *Nouvelles Littéraires* staat te lezen, dat de uitgever Lacroix altijd verstomd stond over den enormen eetlust van Victor Hugo. „Hij pelde een sinaasappel, stak dien in zijn mond en men zag hem niet meer", vertelt hij o.a.

Victor Hugo.

In de *Mémoires* van Judith en die van Maurice Talmeyr en Jules Claretie vinden wij daar meer over. Victor Hugo stopte een heelen sinaasappel met schil en al in den mond, stopte in de hoeken van zijn wangen zooveel klontjes suiker als er maar in konden en kauwde het alles met dichte lippen op. Midden in deze operatie slikte hij nog twee kleine glaasjes kirsch naar binnen. Hij noemde dit: grog á la Victor Hugo. Het is te probeeren.

Hoe men boeken leest.

De gemeentelijke bibliothecaris van het stadje Mähren heeft, naar wij in een Tsjechisch blad lezen, een onder-

zoek ingesteld naar al de ongerechtigheden, die men in uitgeleende boeken kan vinden als die na gelezen te zijn in de bibliotheek teruggebracht worden.
Hij vond, behalve ezelsooren: stopnaalden, cigaretten, messen, scharen, stroohalmen, kammen, glasscherven, nagels, suikerkorrels en haarspelden.
Merkwaardigerwijze meldt het bericht niet, dat de bibliothecaris zich ergerde over zoo weinig eerbied voor het boek. Integendeel, wij lezen, dat hij zich er over verheugde, dat deze merkwaardige vondsten een bewijs waren voor de groote uitgebreidheid van zijn lezerskring. De meeste menschen, zoo zeide hij, vinden in het boek een levensvriend, aan wien zij zich in ieder verloren oogenblik wijden.

Een Katholieke Literatuurclub in U.S.A.

In de Ver. Staten is een „Catholic Poetry Society of America" opgericht, welke haar zetel te New-York heeft.
Volgens de statuten van de Society zijn er drie soorten van leden: Academy Members, Executive Members en General Members.
De eerste categorie moet aan het genootschap het noodige prestige geven. De Academy members worden gevormd door ten hoogste drie-en-dertig leidende katholieke dichtersfiguren. Zij worden voor hun leven benoemd en vullen eventueele vacatures aan door een verkiezing, waarbij zij zelf alleen stemrecht hebben.
De voorzitter en onder-voorzitter van het genootschap worden uit de Academy members gekozen. Thans zijn het pater Charles O'Donnell C.S.C., president, en Theodore Meynard, Agnes Repplier, Joseph Campbell en Aline Kilmer, vice-presidenten.
Er is verder een executive board van twintig leden, die de overige functionarissen van het hoofdbestuur leveren. Ook zij voorzien zelf in de aanvulling van hun aantal.
Gewone leden kunnen allen zijn, die de dichtkunst beoefenen of belangstelling hebben voor de poëzie en de katholieke letterkundige beweging. Ook niet-katholieken kunnen tot het genootschap toetreden.
Veel stelt men zich voor van de werkzaamheid van plaatselijke clubs, zooals er reeds gevormd zijn te New York, Buffalo en aan de Georgetown-universiteit te Washington.
Als nieuwe boeken van de leden van het genootschap worden aangekondigdi *Shining in Darkness* van Francis X. Talbot S.J. bevattende twee liederen, een op de Geboorte en een op de Verrijzenis van Christus. Verder *The Mysteries of the Rosary* van John Gilland Brunini, *Songs Before the Blessed Sacrament* van Mary Dixon Thayer en *My Candle and other Poems* door Mother Francis d'Assisi.

Een bloemlezingen-record in Frankrijk.

Naar aanleiding van de vele bloemlezingen, welke den laatsten tijd in Frankrijk verschenen, heeft Gilbert Charles een artikel geschreven in de *Figaro*, waaraan het volgende is ontleend:
„Ik wil niet ontkennen dat bloemlezingen hun nut hebben, maar ik moet er toch voor uitkomen dat de lezing van zulke werken mij bijna altijd ergert. Het ligt zonder twijfel aan mij, maar ik houd er niet van dat men voor mij een keuze doet en wat men mij ook voorzet, of het nu „morceaux choisis" in een deel of „oeuvres choisies" in tien deelen zijn, ik heb altijd het gevoel dat men mij op de een of andere m anier tracht te dwingen, en dat men niets meer of minder beoogt dan mij al mijn vrijheid, mijn recht om te oordeelen en een voorkeur te hebben, te ontnemen. Ik wil eveneens bekennen dat ik weinig achting heb voor wie genoegen neemt met denkbeelden, welker weerstand noch gewicht hij zelf heeft getoetst. Kan een experiment eenige waarde hebben voor wie er zijn vingers niet aan heeft gebrand? En te meer in een zoo delicate wetenschap, waarin geen vergelijking plaats vindt tusschen onbekenden, waarin men gemeenschappelijke benamingen tracht te vinden voor elementen, die in den grond schijnen te verschillen, en waarin men soms tot het spel van de kunst en van het leven denkt door te dringen?
Stelt ge er u mee tevreden dat de boodschap, die een schrijver tot u richt, wordt verdraaid, of verminkt (wat nog erger is), al geschiedt dat onbewust? De samenstellers van bloemlezingen hebben eenige misdaden op hun geweten, en hoe zou zelfs de minst vooringenomene onder hen (ik bedoel, wel te verstaan, de meest nauwkeurige) de ingevingen van zijn smaak kunnen weerstaan? Als men er goed over denkt zijn er vele manieren om „ad usum delphini" te werken."

Een nieuw literair-genre: reclame-romans.

De methode van verborgen advertentiereclame begint hoe langer hoe geraffineerder in de pers en in de litteratuur door te dringen. Zóó is er een Engelsche avonturenroman verschenen, die handig gelanceerde loftuitingen bevat op Zwitsersche winterseizoenhotels in verschillende plaatsen. Op blz 93 is het nog doorzichtiger, en gaat de gemaskerde advertentie naar Londen toe. De held is n.l. zijn zuster gaan opzoeken in Mentone, maar is dadelijk weer naar old England teruggekeerd, omdat het weer in de Riviera zoo abominabel was en dan schrijft hij zijn zuster: „Londen is toch verre te verkiezen boven de Côte d'Azur".
Het komt ons voor, dat hier rijke bronnen van inkomsten liggen voor schrijvers in deze malaisetijden. De held belooft b.v. zijn bruid een huwelijksreis naar Nice, want o! het Hotel Négresco is daar zoo'n ideaal oord voor Wittebroodsweken, of wel de held bewondert het avondtoliet van zijn geliefde en zij vertelt hem, dat het van Maison Zóó en Zóó is met 't adres er bij, en hij brengt haar fijne bonbons uit dien en dien winkel, want alleen van die en die bonbons houdt zij, en als hij jarig is krijgt hij van haar een das uit Maison zus en zoo, en zij ruikt zijn nadering al aan den geur van dát of dát merk sigaretten dat hij rookt, enz., enz., enz......

Invloed van de crisis op de boekenmarkt.

Welken invloed de economische crisis in 1931 op de werkzaamheid der uitgeverij in de voornaamste Europeesche landen heeft gehad blijkt uit een overzicht van Herbert Schmidt-Lamberg in de *Literatuur*. In het Duitsche Rijk daalden de nieuwe uitgaven in het tweede halfjaar ongeveer met 30 pct. vergeleken bij het eerste; voor het geheele jaar bedroeg de afneming van nieuwe uitgaven omstreeks 45 pct. Dat is de grootste achteruitgang dien de Duitsche boeken-productie in deze eeuw van het eene jaar op het volgende heeft vertoond.
Ook in Frankrijk, dat in 1931 toch nog zoo weinig onder de crisis te lijden had, deed zich een aanmerkelijke achteruitgang voor. Hier werden slechts 3418 nieuwe boeken uitgegeven tegenover 5800 in 't voorafgaande jaar. Deze handelwijze der Fransche uitgevers is te verklaren uit den achteruitgang van de zaken. In 1931 toch werden uit Frankrijk naar de Fransche koloniën slechts 348.566 boeken uitgevoerd, tegenover 1.110.463 in 1930.
In Engeland viel de afneming vooral in de maanden

September en October te constateeren. Terwijl van Januari tot September in Groot-Britannië bijna 4000 nieuwe boeken werden uitgegeven, trad met 20 September, toen de gouden standaard werd prijsgegeven, een aanzienlijke beperking in en in de maanden van October tot en met December verschenen slechts 109 nieuwe uitgaven.
Weinig had de uitgeverij van de crisis te lijden in Italië en Roemenië. Ook in Zuid-Slavië bleef het totaal aantal der nieuwe uitgaven in 1931 maar 20 pct. beneden die van 1930.
In Zwitserland, Noorwegen en Nederland bleef het aantal uitgaven van buitenlandsche schrijvers in 1931 op dezelfde hoogte als in het voorafgaande jaar; in Roemenië en Zuid-Slavië nam dit aantal nog toe, terwijl het overigens in de groote landen afnam.
Op de uitgeversmarkt in Oost-Europa viel van de crisis niets te bespeuren. In Polen en Rusland was de werkzaamheid der uitgevers zeer levendig, doordat daar groote, nog onbevredigde behoefte aan boeken bestaat.

Ouderdom en productiviteit.

De *Nouvelles Litteraires* wijst er op, hoe productief Paul Bourget nog is die 2 September l.l. tachtig jaar werd en herinnert aan zijn fraaie artikel over Balzac, eenige maanden geleden in het blad verschenen. Er wordt ook op gewezen, dat Maurice Maeterlinck, sinds zijn 70en verjaardag comte Maurice Maeterlinck na zijn mooie boeken over de bijen en de termieten en de mieren, nu aan een boek over de spinnen bezig is en ondanks zijn 70 jaar nog even goed schrijft als ooit.

Paul Bourget

Het blad herinnert er bij deze gelegenheid aan, dat Frontenelle stierf toen hij 100 jaar was, dat Voltaire 84 werd, Victor Hugo 83, Buffon 81, Chateaubriand 80, Lamartine 79 en Corneille 78.

Belgische boekenproductie.

Uit gegevens voorkomende in de jongste opgaven van de *Bibliographie de Belgique* blijkt, dat in 1931 in België 436 Nederlandsche letterkundige werken zijn verschenen. Het aantal Fransche litteraire werken bedroeg 378.
Op een algemeen totaal van 4775 nieuwe uitgaven (wetenschap, muziekgeschiedenis, litteratuur, enz.) vermeldt dezelfde *Bibliographie de Belgique* er slechts 1492 Nederlandsche, dat is iets meer dan 31 pct. van de geheele Belgische boekenproductie.

Een boeken-beperking in Oost-Europa.

Naar de *Prager Presse* meldt, wordt uit kringen van den Bond van boekhandelaars en uitgevers in Tsjecho-Slowakije medegedeeld, dat dit najaar een belangrijke beperking der boekenproductie te wachten staat. Ook de groote uitgevers zullen overgaan tot de reeds lang aangekondigde restrictie. Men zal niet meer, gelijk dikwijls geschiedde, om redenen van prestige en voor het boekenfonds werken, maar trachten dat het boek ook werkelijk in handen der lezers komt. De ervaringen opgedaan met de herhaalde prijsvermindering voor oude uitgaven, zooals door verschillende firma's tot einde Augustus werd toegepast, bewijzen dat deze actie niet meer den weerklank van vroeger vindt bij de koopers van boeken. De Bond van boekhandelaren en uitgevers is van plan om dezen herfst een conferentie te houden met auteurs en journalisten, om den toestand op de boekenmarkt gezamenlijk onder de oogen te zien.

Politieromans.

In de *Nouvelles Littéraires* schrijft Pierre Mille een alleraardigst artikel „Du Roman Policier". Wij halen hieruit aan:
„O! ik weet heel goed hoe men een politieroman maakt. Dat is geen heksenwerk. Ik zal u gratis het recept er van geven. Dit bestaat eenvoudig hier in: de geschiedenis van achteren naar voren schrijven. Anders uitgedrukt: de tegenovergestelde formule volgen van den psychologischen of introspectieven roman. Ge neemt een misdaad. Het doet er niet toe welke. De vulgairste, de banaalste misdaad. Er is keus genoeg, want gewoonlijk is er niets vulgairder en banaler dan een misdaad. Alleen: wacht u er wèl voor vooruit den misdadiger te ontdekken. Integendeel: meng de sporen dooreen. Laat de verdenking van den lezer op iedereen vallen behalve op den waren misdadiger. Beschuldig een of meer onschuldigen. Laat iedereen zich in dit opzicht vergissen, vooral de officieele politie en den rechter van instructie. Laat den speurder, den echten, goeden speurder een amateur zijn: Lecocq of Sherlock Holmes en als gij, die prikkelend, de belangstelling en de nieuwsgierigheid op een dwaalspoor hebt geleid, onthul dan de waarheid in twee of drie pagina's, die dan trouwens van generlei belang meer zijn. Het is alleen maar in die drie pagina's, dat gij de geschiedenis van 't begin tot het einde moet vertellen. In de rest van het boek moet 't precies omgekeerd wezen.
Op een nacht, toen ik eens niets te doen had, heb ik mij geamuseerd om op deze manier het scenario van de geschiedenis van Napoleon I te schrijven op de manier van een politieroman, dus van achteren naar voren.
Een eiland... men weet niet welk eiland, het is heel ver en erg wild, dat is alles. Men kan het alleen bereiken langs een trap van 3000 treden over een rots van 1000 voet hoog. Twaalf honderd kanonnen op die rots. Dit alles is waar, noteer het: ik ben op Sint Helena geweest. Om dit

i land h een, op de ongastvrije zee, kruisen vijftig schepen, deze óók vol kanonnen. En dit alles om één man te bewaken. Een gevangene. Die man, die gevangene is daar in een miserabel klein huisje, omringd door spionnage en eerbied en het is verboden hem bij zijn naam te noemen. Het staat u vrij, maar zonder hem bij den naam te noemen, om 46 jaar terug te gaan en om dan op een ander eiland een kind te laten zien wiens ouders arm zijn, van wien de moeder nauwelijks schrijven kan, spaarzaam, bijna gierig, streng omringd door samenzweringen, vendetta's, burgeroorlogen. Hij is tenger, ziekelijk. Hij kent nauwelijks Fransch. Hij komt in Frankrijk, waar men hem voor den gek houdt. Hier is hij te Parijs, in een krot van het Hallenkwartier. Hij draagt een uniform, maar versleten. Hij eet niet alle dagen genoeg om zijn honger te verzadigen. Zijn schoenen zijn bemodderd, met gaten. Hij schrijft, in wartaal, bijna even revolutionaire dingen als een Marat of een Lenin. En die gevangene van het einde en die verbitterde soldaat van het begin zijn dezelfde mensch. Maar wie is het? Wie is het? Hoe komt het dat de heele wereld bang is voor hem en ieder jaar millioenen er voor opoffert om hem te beletten uit die eiland-gevangenis te vluchten? Welke misdaad heeft hij begaan? Welke oneindige, formidabele misdaad? Welke vervaarlijke kracht is er in hem dat hij, eenmaal vrij, het heelal uit elkaar zou kunnen laten springen?
Voeg hierbij met galons overdekte cipiers, uniformen, negers, Chineezen, diepe buigingen en beleedigingen, grof vaatwerk en misère — en dàn de dood, eindelijk de dood, gesurveilleerd door een onwetenden en waarschijnlijk verraderlijken geneesheer en zeg mij — altijd onwetend er van, dat het om Napoleon gaat — maakt dat allemaal niet een passioneerenden, idealen politieroman uit?
Er is maar één politieroman, die met het begin begint, en die is een meesterstuk. Die is dan ook geschreven door een man, die een genie is: *Schuld en Boete* van Dostojefski. Van de eerste hoofdstukken af weten wij, dat Raskolnikof zal dooden; wij weten (later) dat hij gedood hééft. De geheele belangstelling gaat daarna naar de kwestie hoe en waarom hij zal bekennen."

Tony Bergmann en Hildebrand.

Omer van Audenhaege geeft in *De Vlaamsche Gids* een schets van afkomst, leven en werken van Tony Bergmann, den schrijver van *Ernest Staas*, over welk werk en deszelfs ontstaan hij uitweidt. Acht-en-dertig jaar oud is Tony Bergmann gestorven.
In 1871 of '72 beproefde hij, de eerste hoofdstukken van zijn literair meesterwerk in hun vasten vorm te gieten. De „voorafbeelding" er van had hij gegeven in *De Eerste Liefde van Frans* (1855). Tony was in het volle bezit van zijn talent. Hij was advocaat en woonde op de Groote Markt te Lier.
„'s Middags en na de dagtaak, wanneer hij, moe en suf van saaie protocollen en processen allerhanden, den sleutel op de deur van zijn kantoor had omgedraaid, vloog hij naar hun bekoorlijk landgoed Nazareth, waar vrouw en kind, welke waren vooráfgegaan, hem liefdevol verbeidden aan die sierlijke Netebocht, een kwartiertje loopens stroomopwaarts van de stad, onder den groenen koepel van eeuwenoude boomen. Dan gaf hij zich over aan de geneugten van die heerlijke natuur; dan was het de beurt aan de kunst, de muziek, de literatuur...... de pen!"
Op Nazareth, waar Nicolaas Beets den Hildebrand van Vlaanderen bezocht, heeft hij *Ernest Staas* geschreven. De eerste uitgave verscheen met

Nicolaas Beets.

prachtige illustraties van den Mechelschen schilder Willem Geets. Het is vertaald in het Fransch, het Duitsch en het Engelsch; verleden jaar is een Zuidafrikaansche uitgave verschenen.
„Dit eerste groot literair meesterwerk, dat in de eerste dagen van Januari 1874 van de pers kwam, zou eilaas ook het laatste zijn, dat hij aan zijn geliefde volk mocht schenken. Immers de altijd zoo springlevende Tony, die op het eind van '73 was beginnen te kwijnen, ontviel ons op het oogenblik, dat hij onder vasten stap in breeden zwaai en met vollen greep het eerste wonderzaad had uitgeworpen over den met zweet-en-bloed gedrenkten verschbeploegden grond van Vlaanderens hemelbreeden lenteakker. Presentexemplaren van den pas verschenen Ernest Staas waren aan de lettervrienden van Noord en Zuid door hem persoonlijk gezonden geworden en in de laatste dagen van zijn leven mocht hij nog getuige zijn van de geestdrift, waarmede zijn prachtwerk overal werd begroet. De brief van zijn vriend Nicolaas Beets, gedagteekend 19 Januari 1874, kwam te Lier aan op het oogenblik, dat Anton Bergmann reeds met den dood worstelde. Zoo snel was het verloop van dat zooveel belovende leven geweest, dat het historisch schrijven van den gevierden auteur der *Camera Obscura* den zieltogende niet meer kon worden meegedeeld.
O Tony Bergmann, wiens geest over Vlaanderen blijft zweven, wiens jeugdige werkkracht ons aldoor bezielt, wiens voorbeeld ons ontvlamt voor al wat nobel is en schoon, hier brengen wij opnieuw een allerinnigsten en hoogst bewonderenden groet uit het diepst onzes harten aan uw onsterfelijke nagedachtenis."

Ch. Manning & Zn.
HAARD- EN KACHELSMID
Speciaal adres voor Tabernakelkasten en Offerblokken
Ginnekenweg 81 — BREDA

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

Fa. H. KLUITMANS
HINTHAMEREINDE 34
's-HERTOGENBOSCH

P. VAN LEYDEN
TUINARCHITECT
NIJMEGEN — TELEFOON 936

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

N.V. GLAS- EN VERFINDUSTRIE
v.h. VAN OMMEREN & Co.
Spiegel- Vensterglas en Verfwaren.
GLAS IN LOOD.
Pauwstraat - ARNHEM — Filialen: Utrecht - Nijmegen

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

FABRIEK VAN MACHINALE HOUTBEWERKING
„DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL — BREDA
Alle timmerwerken, speciaal kerkbanken, kerkstoelen, schoolbanken enz.

A. v. Dongen-Blakenburg
Wilhelminastraat 27 — GINNEKEN
SCHOENMAGAZIJN
Maat- en Reparatie-Inrichting
Beleefd aanbevelend

Moeilijkheden op Sexueel Gebied bij Kinderen
door
Dr. L. H. M. BERGER
Psycholoog-Paedagoog. — Met een voorwoord van P. VAN DEN TEMPEL O.P. en J. C. W. VAN DER WIEL.

Dit is het boek, door U gezocht.

Dit boek is waarlijk een handleiding en een steun voor de gerijpte opvoeders, Ouders, Onderwijzers, Gestichtsopvoeders en wie verder met opvoeding van kinderen en jeugdigen belast zijn bij de moeilijkheden en problemen, die zich op sexueel gebied kunnen voordoen. Dit boek geeft wegen aan om uit moeilijkheden te geraken, doch het wil ook nagaan, wat er gedaan moet worden om die te vermijden en te voorkomen. Pater van den Tempel O.P. noemt het een hoogstaand werk en hoopt dat het een steun zal zijn voor Ouders, Opvoeders, Bestuurders van Gestichten en andere inrichtingen en hun een licht weze in de branding der moeilijkheden op sexueel gebied en de hen toevertrouwde kinderen.
Prof. v. d. Wiel rekent tot den lezerskring van dit boek al degenen, die direct met opvoeding zijn belast, en oordeelt dat dit boek ...„een waarschuwing (is) dat men de oogen niet mag sluiten voor de gevaren, die de jeugd bedreigen."
Het Centraal Bureau van de vereeniging van „Voor Eer en Deugd" verleende voor deze uitgave signatuur.

Ingenaaid f 1.90. Ingebonden f 2.60.

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, Roermond

Zoo juist verschenen:
JOHN. RUSKIN
zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.
Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door
Dr. Raph. Kreemers
Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."
Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.
Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

P. SLUIS OCHTENDVOER
SLUIS BISCUITS
Vraagt prijs en reizigersbezoek
GEBR. C. G. & A. DELHIJ
Achterom No. 4 — Teleph. 773 — BREDA

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
Ten Hagestraat 5a Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

„Het Bolsjewisme dreigt"
DOOR F. MUCKERMANN S. J.
Prijs 25 ct. (franco per post 28 ct.)

FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

„Storm over Rusland"
Prijs 25 ct. (franco per post 30 ct.)
Drukkerij Henri Bergmans & Cie
TILBURG — LANGESTRAAT 35

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO
TEL. 409.
LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays, Brillen, Elast. Kousen, enz. enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R., SIMPLEX-
EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

CH. L. WIJSMAN
MUZIEKLEERAAR ST. CANISIUS-COLLEGE
PIANIST
Tooropstraat 228 — Nijmegen

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

GIJ
die niet adverteert,
ge krijgt alléén als klant,
wie bij geval passeert. . .

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.i DARDING - MAASTRICHT

Piet Verheijen is ook Uw adres voor Gas, Waterleiding en Electriciteit
Radio — Sanitair — Lood- en Zinkwerken.
NIEUWE BOSCHSTRAAT No. 31 TELEF. 1885

Het Lederhuis Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER
Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen,
Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

Voor
keurige
verzorging van
Periodieken en Tijdschriften

GRAFISCHE KUNSTINRICHTING
J. VAN POLL SUYKERBUYK
ROOSENDAAL : TELEFOON No. 10

J. P. v. GILSE & Zn
◆
Wijnhandel
Opgericht
1830
◆
Tel. 26 - Roosendaal

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

J. D. van Ingen & Zonen
Groesb. Dw.w. 12-14 — Nijmegen
Melk, Boter, Kaas, Eieren. Verlaagde prijzen.

ARCHITECTENBUREAU
VAN REE & BOSSAERTS
GROOTESTRAAT - WAALWIJK

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

1e klas Maatkleermakerij
Heerenmodeartikelen — —
Fa. A. van Haren
Markt 96 — Roosendaal

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT
Review for the use of learned world — Revue du monde savant — Rassegna del mondo scientifico — Revista del mundo cientifico
Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke
Unter redaktioneller Mitarbeit von
Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**
Herausgegeben von
Dr. E. O. Ebert, Oberbibliothekar u. Stellvetr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent**, Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erschient jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich. 6 Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4.-
Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In- und Auslandes. Die Berichte erschienen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache

Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12.—, geb RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.— : Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.—, Einzelheft RM. 2.50.
Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos
Walter de Gruyter & Co., Berlin W 10, Genthiner Str. 38

WERKT VOOR UW
FINANTIEELE
ONAFHANKELIJKHEID
EN SLUIT EEN FLINKE
LEVENSVERZEKERING
MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———
HAVBANK
SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

Zoo juist verschenen:

NEDERLANDSE SPELLING, GESLACHT EN VERBUIGING

EEN BUNDEL OPSTELLEN

van

J. H. van den Bosch, Dr. R. A. Kollewijn, Dr. C. G. N. de Vooys, Dr. Gerlach Royen, Dr. D. C. Hesseling, Dr. P. Valkhoff en Ph. J. Simons.

PRIJS, GEBONDEN f 3.90

Belangstellenden, die een grondige studie willen maken van al wat met het spellingvraagstuk samenhangt, zullen ongetwijfeld de veelzijdige voorlichting die deze bundel biedt, op prijs stellen.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever
J. B. WOLTERS — GRONINGEN, DEN HAAG, BATAVIA

EEN HOOGST BELANGRIJKE NIEUWE UITGAVE

„Ook gij Ouders..."

Bevordering en bescherming van Priesterroepingen

door Father Thd. W. LEFEBER, Pr. Miss. van Mill Hill. Met een inleiding van Z. H. E. Mgr. J. D. J. AENGENENT.

Weerstreeft niet den heiligen wensch uwer kinderen. Werkt mede, moedigt aan. God zal er u en uw gezin om zegenen!

De prijs van dit boekje van 68 blz. bedraagt slechts 25 ct., franco per post 30 ct., uitsluitend tegen inzending van dit bedragje in postzegels, per postwissel of per giro.

Het is verkrijgbaar in den Boekhandel en bij de uitgevers

N.V. HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS - TILBURG
Langestraat 70 — Postrekening 31583

VRAAGT UWEN WINKELIER DIT MERK.
GEEN ANDER GEEFT DEZELFDE VOLDOENING
OOK IN ONGEBLEEKT VERKRIJGBAAR.

100 GRAM
4 THREADS
EVERLASTING
KNITTING
DE ALTIJD DURENDE BREIKATOEN
VERKRIJGBAAR IN ALLE KLEUREN

ADRESSEN VAN WINKELIERS VERSTREKT OP VERZOEK, DE FABRIKANTE
N. V. STOOMBANDFABRIEK VAN ENGELEN EN EVERS
HEEZE (N.-B.)

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch.

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs, en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — Veemarktstraat 29, Breda

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 20 — 15 OCTOBER 1932 — 25 cent

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HÖL,
MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J.,
FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . . Nederlandsch, Fransch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . . Fransch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Tooneel . . . . . Nederlandsch
Kunst . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . . Nederlandsche, Duitsch
Geschiedenis . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Land- en Volkenkunde . . . . . Duitsch
Sociale en Aanverwante Wetenschap . . . . . Nederlandsch, Duitsch
Leerboeken . . . . .
Voor de Jeugd . . . . . Nederlandsch

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM. - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

Sauter's Wijnkelders
MAASTRICHT.

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING — BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

Electr. Boekbinderij v. h. Fr. Geertsen & Zn. GROOTESTR. 29 NIJMEGEN

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

J. A. VAN DEN HEUVEL CITROËN-GARAGE — EINDHOVEN
LEENDERWEG 71 — TELEFOON 3806
Luxe-Auto-verhuur- en Taxi-bedrijf voor binnen- en buitenland. Reparatie-inrichting. Verkoop van Olie, Benzine en Banden.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW
TELEF. 3313
GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

J. G. Hutjes
STEENHOUWERIJ
Rietgrachtstraat 34 - ARNHEM - Telefoon 26277
Je adres voor solied en degelijk Grafwerk

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

Geldersche Kino- en Fotohandel
JANSBINNENSINGEL 7D — ARNHEM
KODAK, AGFA, NAGEL, ZEISS, IKON
en anderen.
Vakkundig afwerken voor amateurs.

Mr. R. M. J. W. HAFFMANS
ASSURANTIËN
Directeur van het Bijkantoor Nijmegen van the London and Lancashire Insurance Cy Ltd. (Varia afd.) London
ST. CANISIUSSINGEL 10 — NIJMEGEN

J UYTDEHAAG Schildersbedrijf
NIEUWSTRAAT 48 — Telef. 1276 — BREDA. Speciaal adres voor Kloosters en Gestichten

TH. TELGMANN & Zn.
Lange Brugstr. 9, Tel. 109 - Ginnekenstr. 145, Tel. 217
RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ
Fijne Vleeschwaren.
Speciaal voor Kloosters en Gestichten

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

Firma G. v d. VELDEN
(M. ROKSNOER)
Haven 10-11 — Tel. 1923
BREDA.
Speciaal adres voor:
Rolluiken - Markiezen
Zongordijnen op allerlei gebied - Tochtschermen
Origineele Nemico TUINMEUBELEN

H. NIENHAUS, Accountant
Arnhem, Stationsplein 2, Telef. 25987
Adviesbureau voor Belastingzaken.

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Jos. Demonte-Teunissen, Weert
MOZAIEK- TERRAZZO- EN BETON
Marmerwerken, Grafmonumenten enz.
Groothandel in Cement.
Bekroond met 1e Prijs Tentoonstelling Weert.
Telefoon 119 — Postrekening 79433.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPÔT GASOLINE OLIËN.

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

BURGERS E. N. R.
ASTRA RIJWIELEN in prijzen vanaf f 53.—
Eerste klas Reparatie-Inrichting
J. v. BRUMMELEN
Havermarkt 5 — Tel. 1303 — Breda

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

AUTO-VERHUURINRICHTING
JAC. J. VAN HOOF
Hoogstraat 116d — EINDHOVEN — Telefoon 4833
RUIME CONFORTABLE WAGENS
tegen lage tarieven.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

Koopt bij onze adverteerders.

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

EEN HOOGST BELANGRIJKE NIEUWE UITGAVE
„Ook gij Ouders..."
Bevordering en bescherming van Priesterroepingen
door Father Thd. W. LEFEBER, Pr. Miss. van Mill Hill. Met een inleiding van Z. H. E. Mgr. J. D. J. AENGENENT.
Weerstreeft niet den heiligen wensch uwer kinderen. Werkt mede, moedigt aan. God zal er u en uw gezin om zegenen!
De prijs van dit boekje van 68 blz. bedraagt slechts 25 ct., franco per post 30 ct., uitsluitend tegen inzending van dit bedragje in postzegels, per postwissel of per giro.
Het is verkrijgbaar in den Boekhandel en bij de uitgevers
N.V. HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS - TILBURG
Langestraat 70 — Postrekening 31583

Leo XIII en Rerum Novarum
door Prof Dr. F. Weve O.P.
en Prof. Mr. Dr. L. Triebels.
Hoogleeraren aan de R. K. Handelshoogeschool te Tilburg.
Prijs 90 ct.

Joannes Stalpart van der Wiele
door L. C. Michels,
Docent aan de R. K. Leergangen te Tilburg.
Prijs 75 cent.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den Uitgever Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg.

FIAT N.V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

Vanwege het buitengewoon groote succes, dat wij de vorige jaren mochten oogsten, komen wij thans wederom uit met een winterboek, hetwelk er weer zeer aantrekkelijk zal uitzien.

ALS HET WINTERT...

1932

Voor de zesde maal verschijnt nu reeds deze uitgave, die meerdere malen het aantrekkelijkste der in Holland verschijnende winterboeken is genoemd. Steeds genoot „**Als het Wintert**......" een uitstekende pers en elk najaar, bij zijn verschijning, blijkt de belangstelling er voor weer te zijn toegenomen, wat wij ongetwijfeld te danken hebben aan den roep, die er over gaat.
Zoojuist is „**Als het Wintert**...... **1932**" van de persen gekomen. In zijn modern omslag — een frissche en fraaie driekleurendruk naar een ontwerp van Nico Baak — doet het aangenaam aan en het zal, mede daardoor, straks velen weer aantrekken bij hun inkoopen van St. Nicolaas-surprises en Kerstgeschenken. Daarvoor leent zich dit zeer mooie boek dan ook weer heel bijzonder.
Typografisch is de verzorging alleszins geslaagd en de uitgebreide, variante inhoud is van een voornaam gehalte. De keuze der medewerkers is erg gelukkig geweest en aan de uitgave is een verrassende rijkdom aan verluchtingen gegeven, doordat er in bijeengebracht zijn **36 houtsneden van J. Franken Pzn.**, den begaafden xylograaf, die zulk een vooraanstaande plaats inneemt onder de Hollandsche boekverluchters.
Wij laten hieronder een korte uiteenzetting volgen van den inhoud.

De Houtsnijder J. Franken Pzn. — **A. v. d. Boom**

Een leerrijke karakteristiek van Franken's arbeid. ,Hij heeft iets in zijn manier van werken, dat ons herinnert aan de oude plaatsnijders uit de middeleeuwen en de vroege renaissance, die niet onmiddellijk aan de groote kunst, den kosmos of „waereld-ziel" dachten, maar veeleer zich toespitsten op het maken van eerlijke, trouwhartige, bruikbare werkstukken......"

Wereldkampioen — **Frans Verschoren**

Een motorrenners-verhaal, waarin suggestief de spanning beschreven is van een wedstrijd op Zurenborg bij Antwerpen.
Piet Verbrugge, het arme kachelsmidje, de vader van Jan, die een goede kans maakt op het wereldkampioenschap, was ook onder de duizenden toeschouwers. Wat dat manneke uitstaat! Wereldkampioen...... dat is de fortuin die voor de deur staat. Ze zouden verhuizen, ze zouden in een schoon huis gaan wonen op den boulevard en Pietje zou automobiel rijden met zijn zoon, overal naartoe... De race begon. Pietje's hart klopte angstig als de renners voorbijstormden als razend bezetene hellemonsters, kuchend, krakend, blauwe walmen uitgulpend, ziedend van toorn!...... Hoe dat afloopt??

De Klokkeluiders van Quelven — **Marie Koenen**

Een mooie vertelling uit Bretagne over een roofridder en zijn bende, een samenraapsel van leegloopers en schavuiten, die zich in hun ondergang vastklampten aan den driesten overmoed van den roofridder, wien de misdaad tot bedrijf en spel was geworden...... tot een schoon wonder, deze mannen, die als kinderen aan vader's hand of aan moeder's rokken ter beëvaart gingen, weer terugbrengt naar den dienst der Moeder Gods.

De Teekenfilm — **Close-Up**

Deze bekende film-criticus schrijft een zeer interessante en leerzame causerie over de geschiedenis van de teekenfilm, en over het ontstaansproces der screensongs. Hoe uit duizenden teekeningen de wondere verhalen groeien, die Micky Mouse, Bimbo, Felix en consorten doorleven; de spookgestalten, die het leven der helden als nachtmerries bedreigen; de boomen, die menschen worden; de maan, die tranen huilt; de hond, die zijn lijf meters uitrekt; de olifant, die naar de diepte der zee duikt of in een kinderwagen over de wolken rijdt; al die fantastische wezens, die de werkelijkheid tot een verzinsel maken en die alle menschelijk voelen en handelen omvormen en verplaatsen naar de wereld van den droom.

De Dief — **Dr. F. de Pillecijn**

Een zeer boeiende novelle over een deftigen meneer, die op 'n dag uitglijdt over een bananenschil, valt, zich bezeert en voor hij tot nadenken had kunnen komen, binnengebracht is in een arme-menschenhuis. En daar ontdekt hij een portret van zichzelf, toen hij een paar jaar oud was. Hoe kwam dat daar?... Hij weet het ineens!...... Veertien dagen tevoren was hij zijn portefeuille kwijtgeraakt...... Diefstal dus! En die voorname meneer, die rechter is, kan zich niet indenken, dat een diefstal, hoe klein ook, ongestraft zou blijven, als de dader bekend is... Maar voor de eerste maal van zijn leven ontstaat er in hem twijfel... het kleine, deemoedige vrouwtje met het brave moedergezichtje, dat zoo goed en vriendelijk gezorgd had toen hij in haar armelijk huisje na dien val op straat was binnengebracht... de misère van haar armoe, haar ziekelijke man, een ongelukkige oorlogsinvalide... Kerstdag...

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

L. v. d. Biesen, S.J., **8776.**
PATER WILLIE. *A. N. Govers, Den Haag,* 1932. (19.5×12). 76 blz. ing. *f* 0.25.
Dit boekje doet een piëteitvolle poging om ons het schoone en heilige leven van Pater Willie, den heiligen Ierschen Jezuietenpater meer vertrouwd te maken. Het leert ons, hoe er ook midden ons steeds heilige menschen leven, hoe er verdoken dikwijls edele zielen naast ons leven. Zoo Pater Willie, die zoo zeer verlangd had naar Congo te mogen gaan, maar die ten slotte als aalmoezenier van het Iersche leger naar Vlaanderen werd gezonden om er heiligenwerk te verrichten.
Aan het einde van het boekje vindt men eenige gebedsverhooringen, die aan zijn tusschenkomst werden toegeschreven. *M. M.*

Caesar Gezelle, **8777.**
GETHSEMANE. *P. Vermaut, Kortrijk,* 1931. (19×12). 375 blz. ing. Bfr. 25.—.
Een kern van geestelijke onderrichtingen, welke de geestelijke schrijver hield voor zijn kloosterzusters. Op de lijdensweek hebben de onderwerpen geen betrekking — deze zijn van verscheiden spiritueelen aard en zeer variant van inhoud. Een bron van geestelijk voedsel. *M. M.*

Kard. James Gibbons, **8778.**
HET GELOOF DER VADEREN. *Wed. J. R. van Rossum, Utrecht,* 1932. 482 blz. ing. *f* 1.—, geb. *f* 1.40.
Een klare uiteenzetting van de katholieke geloofsleer, naar Nederlandsche verhoudingen bewerkt. Een levensboek voor katholiek en protestant, die naar Licht en Waarheid zoekt. *Dr. H.*

Gerard Walschap, **8779.**
NOOIT MEER OORLOG. *Hooger Leven, Averbode,* 1931. (20×15). 111 blz. ing. Bfr. 12.—.
Zooals de titel genoegzaam aanduidt, is dit een anti-oorlogsch en pacifistisch werk. 'n Felle aanklacht tegen de verschrikkingen van 't oorlogsbedrijf en 'n warm pleidooi voor den werkelijken algemeenen vrede, zooals Rome ons in z'n Encycliek heeft voorgehouden. *Dr. H.*

(Zonder naam), **8780.**
NEDERLANDSCH MISBOEK. *N.V. Dekker en van de Vegt en J. W. van Leeuwen, Utrecht,* 1932. 1200 blz.
Een misboek zonder den Latijnschen tekst en dus meer geschikt voor het volk. Want daar het geen Latijn verstaat heeft het genoeg enkel aan de Nederlandsche vertaling, waardoor daarenboven de omvangrijkheid van het toch reeds omvangrijke boek aanmerkelijk minder is. *Dr. H.*

FRANSCH.

Olivier Leroi, **8781.**
LES HOMMES SALAMANDRES. *Desclée de Brouwer & Cie., Paris,* 1932. 136 blz.
Hoewel wij de belangrijkheid van het vraagstuk der in den loop der tijden meermalen gedemonstreerde wonderlijke onbrandbaarheid van het menschelijk lichaam niet willen ontkennen, is dit thema voor onzen tijd met zijn brandende problemen op sociaal-economisch terrein niet zoo aantrekkelijk. De verschillende onverklaarbare verschijnselen die onze Heiligen hebben vertoond wanneer zij op de brandstapel worden gebracht, worden door den schrijver behandeld en zoo noodig zonder aarzelen als een wonder aangeduid. Doch daarnaast wordt tevens gewezen op de natuurlijk onverklaarbare „toeren" die in dit verband in het Oosten worden verricht. Het geheel wordt gestaafd door een verwijzing naar een uitvoerig bronnenmateriaal. Voor hen die er toevallig belangstelling voor mochten hebben. *H. B.*

Robert Rumilly, **8782.**
SAINTE ANNE DE BEAUPRÉ. *Ernest Flammarion,* 1932. (18.5×12). 179 blz. ing. fr. 10.—.
Beaupré is een klein dorpje in Canada dat voor heel Noord-Amerika van beteekenis is geworden, doordat het het centrum is van de vereering der H. Anna, de moeder der H. Maagd. Bretonsche zeelieden hebben van huis uit deze devotie meegebracht en ze hier gevestigd. Ze zijn klein en eenvoudig begonnen in een primitief kapelletje, aanvankelijk zonder geregelde geestelijke leiding, doch al spoedig werd deze godsvrucht zeer verspreid en bekwam de H. Anna een waardiger kerkgebouw, ondanks de vele tegenslagen waarmee men te kampen had. De H. Anna beloonde hun moeiten met verschillende mirakelen, waarvan men de geschiedenis kan vinden in het kerkelijk goedgekeurde boekje van Robert Rumilly. Het heeft slechts het bezwaar dat de nationalistische gevoelens van den auteur zich op voor ons hinderlijke wijze naar voren dringen.
G. v. R.

Colette Yver, **8783.**
LA VIERGE. *E. Flammarion, Paris,* 1932. (18×12). 237 blz.
Degene die de romans van Colette Yver hebben gelezen, verwonderen zich misschien er over dat zij ook vrome boeken schrijft. En toch is het een feit, dat zij zich met hart en ziel er op toegelegd heeft de geleerde boeken, die over O. L. Vrouw en den oorsprong van haar vereering handelen, in 'n populairen vorm weer te geven. Met een dichterlijke vrijheid en volkomen te goeder trouw, geeft zij een commentaar op hetgeen het Evangelie van Maria zegt, bezingt ze de maagdelijkheid der Moeder Gods; zij protesteert „tegen de rationalisten", dat Maria niet kan beschouwd worden „als een gewone joodsche vrouw". In 't kort geeft ze de eerste getuigenissen over haar in de christelijke letterkunde en de eerste liturgische gebeden aan haar gericht. — Haar boek is geen geleerdenwerk, maar een akte van geloof, vol eenvoud, oprechtheid en... gewaarborgd door het „imprimatur".
J. de V.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

FRANSCH.

Eugène Devaud, **8784.**
LA DOCTRINE. *Desclée de Brouwer, Paris,* 1932. (18×12). 224 blz.
Schr. behandelt niet de telkens veranderde methodes, maar de leer der Sovjetscholen, die sinds 1917 tot op onze dagen geheel dezelfde bleef. Hij toont den samenhang van de schooltaak met de philosophie van 't Bolsjewisme: de theoretische opvattingen worden

vergeleken met die van andere landen: alles wordt beoordeeld volgens de beginselen der Katholieke Kerk. In zeven hoofdstukken is de uitgebreide stof verdeeld: Le dogmatisme des communistes; La religion du travail productif; Le culte de la production; La révolution culturelle; La liquidation du Divin. Aan 't slot geeft Devaud eenige conclusies. Volgens de opvattingen der sovjets is het doel der opvoeding bereikt, als iedere mensch een machine geworden is om voort te brengen. Er is wel iets goeds te vinden in sommige schoolproblemen: nl. dat de school niet neutraal kan zijn, dat ze zich tot geheel den mensch moet richten, dat eenzelfde ideaal leeraars en leerlingen moet bezielen. Maar voor 't overige is het volle waarheid, wat Devaud aan 't slot van zijn boek zegt: „De vrede zal niet teruggegeven worden aan de school, aan de familie en aan den staat dan door terugkeer naar de christelijke levensorde."

v. L.

DUITSCH.

Hans Harmsen, **8785.**
FRAU UND KIND IN SOVJETRUSLAND. *Edwin Runge, Berlin-Tempelhof,* 1932. 64 blz. ing. M. 1.60.
Dit boekje kan worden aanbevolen als een voortreffelijk overzicht over de huwelijkswetgeving in de Sovjet-Unie. Het is zakelijk en overlegd bewerkt naar Russische bronnen. Aangetoond wordt hoe men in Rusland meer en meer stelling neemt tegen de abortus provocatus. Men heeft ingezien dat „die Legalisierung der Schwangerschafts-Unterbrechung" de vrouwen niet bevrijdt van lichamelijke schade. De schrijver bewijst verder, dat het familieleven het gaat winnen van de collectivistische „idealen".
Uit den aard der zaak slechts voor volwassenen met levenservaring aan te raden. *M. M.*

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Max Brand, **8786.**
GIEREN VAN HET WESTEN.. Uit het Engelsch vertaald door C. M. van Goorde. *De Combinatie, Rotterdam,* 1932. (15×10). 216 blz.

Deze Wild-West-story behandelt den strijd van twee families om een stuk land in het Westen. Een bloedige veete is daardoor ontstaan, waarin een geheimzinnig misdadiger, Scorpio, die zijn slachtoffers het „teeken van de scorpioen" op het voorhoofd drukt, een belangrijke, zij het dan niet al te zachtzinnige rol speelt. Tenslotte weet een jongeman, afstammeling van de rechtmatige landeigenaars de ontmaskering en een blij einde te bewerken.
Vlot geschreven, spannende ontspanningslectuur.
— A — *J. F.*

Max Brand, **8787.**
HET GEHEIM VAN HAPPY VALLEY. *De Combinatie, Rotterdam,* 1932. (19.5×13.5). 248 blz.

In een Wild-West-roman vindt men altijd iets moorddadigs, ook hier. Afgezien van de beschreven en niet beschreven moorden, heeft Brand een goed boek gegeven. De zgn. held en heldin van het boeiende verhaal zijn pracht-figuren, die uitstekend gekarakteriseerd zijn: Jo en Jim. Al vreest men een oogenblik, er is een happy end. Ook de andere dramatis personae zijn best wat beschrijving betreft, de meeste zijn bandieten. De oude Quoy is de mysterieuse figuur, die het wellicht wel goed bedoeld zou hebben, als zijn kwade genius hem niet met geweld naar de misdaad trok. De stad der verdoemden zou Quay's stichting genoemd kunnen worden: een reclasseeringsarbeid voor de schijn helaas. Jim heeft „gezeten" en beter mensch geworden, vermoedt men, dat hij zijn verrader zal dooden. Hij wordt door Quay in zijn stichting opgenomen, werkt als een paard, heeft Jo lief en zij hem. Zander, de duivel in levende lijve, bederft alles, met tot slot, dat de stad verbrand, Quay vermoord wordt en Jo en Jim, die niets van het gestolene willen hebben, een gelukkige toekomst tegemoet gaan.
Een goed volksboek met beste karakteriseering.
— B — *W. S. J.*

Rie Cramer, **8788.**
SPELERS. *W. de Haan, Utrecht,* 1932. (22×16). 239 blz.

Spelers is de vluchtige teekening van een groepje mannen en vrouwen die spelen om de roulet, maar ook met hun leven, hun geluk en hun eer. Een fatsoenlijk mensch, een gelukkig gezin is onder het groepje niet te vinden. Waarom de schrijfster een zoo lijvig boek aan deze mondaine en onbenullige menschen heeft gewijd, begrijpen wij niet goed. Daarbij is haar teekening van karakters en omgeving ook zeer oppervlakkig. Wij waardeeren Rie Cramer, wanneer zij haar potlood en penseel hanteert.
— D — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Maurits Dekker, **8789.**
REFLEX. *Andries Blitz, Amsterdam,* 1932. 202 blz.

Reflex is niet anders dan het relaas van een geval van krankzinnig worden. Als psychologische studie getuigt het van een uiterst scherpe concentratie, van een wonderbaarlijk zich inleven en inschrijven in een abnormale psyche, in het verbijsteringsproces van een mensch. Er is een buitengewone gave noodig, om zich dit verloop te kunnen figureeren en het vast te leggen in geschrifte.
We kunnen dit boek slechts zien als een obsessie, een nachtmerrie, een benauwing, die men zoo spoedig mogelijk ontvlucht. Maurits Dekker heeft hier ongetwijfeld de grenzen overschreden: zijn boek is een studie, geen kunstwerk, een psychologische krachttoer, een hallucinatie. Als curiositeit loont het de moeite dit boek te lezen, als schoone verbeelding lijkt het ons een mislukking.
— C — *H. B.*

Dostojewski, **8790.**
DE GEBROEDERS KARAMAZOW. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1932. 727 blz. ing. *f* 2.90.

Ziehier de uitvoerige roman van Dostojewski, zijn hoofdwerk, in een gemakkelijk te hanteeren deel vernederlandscht. De prijs is wel zoo laag als het maar kan.
Over *De Gebroeders Karamazow* hoeven we niet veel te zeggen. Het boek hoort tot de tien, twaalf romans die in geheel de wereld gelezen worden. Voor volwassen lezers is het de kennismaking met een nieuwe wereld een roman van Dostojewski te lezen. Deze handige smaakvolle uitgave zal zijn weg wel vinden.
— Bc — *H. B.*

Emil Droonberg, **8791.**
GOUDSTAD. Vertaald uit het Engelsch. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1932. (20×14). 237 blz.
„De rookpluim van de laatste stoomboot van dit seizoen van Dawson City naar het Zuiden was aan den Westelijken horizon verdwenen, vervaagd in den grauwen nevel, die daar boven de breede wateren van

de Joekon hing en de lijn van den gezichtseinder wegwischte." En met deze eerste zin zitten we midden in de Klondike-sche verlatenheid van den Noord-Amerikaanschen winter. Dawson City blijft ook in dit jaargetijde bewoond, en we leven mee met de goudzoekers, die in de stad wat op hun verhaal trachten te komen na de ontberingen van de goudvelden. Dat ze daarbij op een meer dan geraffineerde manier door de sluwe schavuiten van hun goud worden ontlast, als ze niet heel erg oppassen, spreekt haast vanzelf: Er is nu eenmaal geen goud zonder schuim. De alcohol helpt een handje, en in een ommezien van tijd is een groot deel van het met zooveel moeite verworven metaal verkwist.
Na een inleiding, die wat taai is, komt de tijding, dat er een nieuw, zeer rijk goudveld is ontdekt, en weer spoeden de mannen zich van de stad van vermaak naar de plaatsen, van waar ze hopen met een groote schat te zullen terugkeeren. De hoofdpersonen maken ook de reis, maar snijden een groote bocht, die de anderen per boot gaan af, en loopen den gevaarlijken weg door een moeras. Hier is het verhaal niet alleen het spannendst, maar bovendien heeft de schrijver het hier beter geschreven dan ergens elders in het boek. Door de ontzettend corrupte toestanden onder de ambtenaars die de goudvelden beheeren is hun voorsprong zonder resultaat. Een eigen „politiewacht" weet echter na ontzaglijk veel moeite aan de ambtelijke omkoopbaarheid een eind te maken. De verschrikkingen van de poolstreken worden hier door Droonberg raak weergegeven Zijn verteltrant is hier, nog beter dan in zijn andere „goud"-boek: *Het goud der Nevelbergen.*
— **Bc** — *Piet Visser.*

Juul Grietens, **8792.**
HEIDEVERTELLINGEN. *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1932. (24×16). 168 blz. ing. Bfr. 15.—.
Achteloos neergeschreven schetsjes, doch literair van een wonderlijke zuiverheid en stylistische bekoring. Een bundel van waarachtige levende fantasie, die men met klimmende aandacht tot het einde leest.
— **A** — *M. M.*

Lars Hansen, **8793.**
SCHIPPER KRESTOFFER. Vertaald uit het Noorsch door M. J. Molanus-Stamperius. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1932. (20×14). 244 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.
Een eenvoudig en argeloos boek, waarvan een merkwaardige, rustige bekoring uitgaat.
Die schipper Krestoffer is een kleine visscher, met weinig middelen en weinig materiaal. Hij bezit een griezelig-oude schuit, waarmee hij maar telkens op de vaart gaat; zelfs naar de ijszee en niets gebeurt hem, tot verbazing, ontsteltenis zelfs, van al de visschers met groote wel-varende booten.
Krestoffer is een moedig man, vol vertrouwen en met groote ondernemingslust. Hij en zijn flinke vrouw, met een paar pootige vrienden voeren een hevigen strijd om hun bestaan, een strijd, die geen sinecure is. En zij komen er, waarachtig zij komen er. Deze menschen kunnen tegen een stootje. Deze levensmoed, dat vertrouwen en die menschlievendheid, welke zij aan den dag leggen ontroeren werkelijk. En als men eenmaal uit het boek begrepen heeft, met welke menschen men te doen heeft, dan gaat men ook den humor van het verhaal stellig waardeeren. Het is heusch waar: in zijn naïeviteit en ontdaan van alle pretentie is dit vaak een ontroerend boekje, maar ook is het spannend en geestig. Het behoort tot de lectuurklasse, die niet bijzonder uitgebreid is, maar den lezer bevredigt. In de vertaling, die overigens heel goed is, had de vertaalster echter niet een paar maal van een visscherman moeten spreken. Dat is wat nadrukkelijk.
— **A** — *J. H. P. J.*

Herman Heijermans, **8794.**
VUURVLINDERTJE. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1932. 353 blz.
Het laatste werk van Heyermans, het fijn uitgesponnen verhaal van het levendige zusje van Droomkoninkje. Voor hen die van een kinderziel houden en zich daarin willen verdiepen, een mooi boek.
— **A** — *H. B.*

Sinclair Lewis, **8795.**
UNA GOLDEN. Vertaald uit het Engelsch door Jeanne Goeverneur. *Nederlandsche Uitgevers-Mij., Amsterdam,* 1931. (21.5×15). 345 blz.
Een niet heelemaal vlekkelooze vertaling van een meesterwerk. *Una Golden* is de levensroman van een „gewoon meisje", maar welke roman uitgroeit tot een felle aanklacht tegen den hel der Amerikaansche kantoor- en zakenwereld, waar doorheen Una haar weg vindt tot de positie van zelfstandige zakenvrouw.
Dit boek is persoonlijker, minder objectief, niet zoo koel observeerend, als ander werk van Lewis. Hier geen bijna onmerkbaar fijn ironiseeren, maar een openlijk pleidooi voor recht, voor 't recht op geluk van de vrouwen, wier noodlot het was en is op een kantoor terecht te komen.
Men zou de Amerikaansche toestanden moeten kennen om te weten, of Lewis' beschrijving van 't Amerikaansche kantoorleven juist is. De Europeesche kennend, is men geneigd te veronderstellen, dat zij van de waarheid heel weinig afwijkt.
— **Bc** — *F. A. B.*

Guilelmo H. Mir, **8796.**
DE HOF DER ORANJEBOOMEN. Vertaald uit het Spaansch door J. Slauerhoff en R. Schreuder. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1932. (18×12). 244 blz.
Dit zijn stadsgezichten van Sevilla, zooals ze op geen prentbriefkaart voorkomen en in geen Baedeker te vinden zijn. De schrijver heeft zijn Spaansche vaderstad lief en er een levendige, hartstochtelijke en misschien wel een tikje overdreven beschrijving van gegeven in den vorm van een roman, die 't leven van een stierenvechter beschrijft en van 't meisje dat hem bemint en dat hij bemint. Haar heeroom wil er echter niets van weten, totdat Angeltje een groot stierenvechter zal zijn geworden. En hij wordt het, trouwt en geeft uit liefde voor zijn vrouw zijn wreede vak vroegtijdig op. — Het boekje bevat schitterende passages, zooals Don Skelet's lof op den wijn. En in de weergave der gesprekken tintelt het van geestigheid. Jammer, dat geloof en bijgeloof wat wild door elkaar zijn geklutst en het werkje nu en dan heel even den rauwen kant opgaat.
— **B** — *F. A. B.*

Max Pemberton, **8797.**
DE ZEESCHUIMER. Vertaald uit het Engelsch door Jkv. Henriette Rappard. *De Combinatie, Rotterdam.* 1932. (15(×10). 256 blz.
Wij kunnen op het gebied van sensatielectuur heel wat verduren. Doch dit loopt toch inderdaad de spuigaten uit. Waar haalt de schrijver de waanzinnige fantasie vandaan? Een geheimzinnig piratenschip veegt de zeeën en Oceanen schoon. Vrijwel de algeheele wereldmarine is niet in staat het geheimzinnige vaartuig te achterhalen. De kapitein van het schip is een

schurk, de bemanning zijn bloedhonden, die walgelijke bloedbaden aanrichten met de gemakkelijkheid, waarmede wij een cadetje verorberen. Stapels, heuselijke stapels lijken! Tientallen personen worden de ijswoestijnen ingezonden. Zij vinden een gruwelijken dood. Er zijn nog veel meer haren ten berge doen rijzende verschrikkelijkheden, maar het lust ons niet er verder op in te gaan.
Deze fantastische onzinnigheden mogen in geen geval onder jeugdige oogen komen. Als er volwassenen met levenservaring zijn, die deze ontspannings-nachtmerrie kunnen verduren, zij gaan hun gang.
— **Bc** — *J. F.*

Eça de Querios, **8798.**
DE MISDAAD VAN PATER AMARO. Uit het Portugeesch vertaald door J. Slauerhoff en R. Schreuder. *Em. Querido, Amsterdam,* 1932. 388 blz. ing. *f* 4.25, geb. *f* 4.90.
Dit literair niet onverdienstelijk werk gaat te ver in de beschrijving van dit op zich reeds zeer gedurfde gegeven en blijve dus uit handen van iedereen.
— **D** — *Dr. H.*

Juliana von Stockhausen, **8799.**
VLAMMEND VUUR. *Prometheus, Amsterdam, 1932.* (18×12). 200 blz. ing. *f* 1.—.
Een episode uit de Boeren-opstand in Duitschland bij het begin der Reformatie. Een hooghartige katholieke gravin raakt verliefd op een leenboer, die haar trouw blijft, tot ze hem tot kwaad wil verleiden. Ze wreekt zich, doch wroeging werpt haar in deemoed neer aan de voeten van het slachtoffer harer barbaarsche wraakzucht. Een zwakke emotie van Handel Mazzetti's historische epiek — overladen van plastiek en zwak van compositie. Een onvoldragen jeugdwerk zonder groote literaire mogelijkheden.
— **Bc** — *H. H.*

Grace Miller White, **8800.**
HET GEHEIM VAN HET STORMLAND. Vertaald uit het Amerikaansch door P. Bolkestein-van Zanten. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1932. (21×15). 340 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 3.25.
Men moet overtuigd zijn van de naïeviteit van het doorsnee Amerikaansche volk, dat een intense civilisatie maar weinig cultuur rijk is, om de even naïeve karaktertrekken, die werken als het hier besprokene kenschetsen, te kunnen waardeeren, althans niet voor huichelarij aan te zien. Want evenals dat bij de Amerikaansche film het geval is, — hopenlijk kunnen we na verloop van tijd zeggen: de *vroegere* Amerikaansche film, want er *is* een kentering —geeft ook dit verhaal een mengsel van ruwheid, warmbloedigheid en vroomheid, dat verbazing wekt. Terwijl nota bene iemand, die een hoofdfunctie in een bepaalde kerkelijke secte vervuld, er de leelijke rol in speelt.
Het verhaal is een vervolg op *Tess.* Maar het kan best op zichzelf gelezen worden.
De titel, die het boek thans draagt, vindt zijn oorsprong hierin, dat het jongemeisje, Tess, met haar vader, een ontvluchten gevangenisbewoner verstopt. Zij behoort tot een groep uitgestootenen, kolonisten en wordt belaagd door hooggeplaatsten op de maatschappelijke ladder. Maar eigenlijk is zij een engel. Een gegeven dus, dat de massa graag gespannen volgt. Bovendien „trouwt" iemand uit de betere standen in het geheim met haar en...... „trouwt" vlak daarop nog eens, omdat hij door zijn moeder wordt gedwongen daartoe. Maar eigenlijk houdt hij van haar. Hij krijgt scènes met zijn vrouw en Tess vat liefde op voor een professor. Tenslotte, om alle verwikkelingen niet in 't honderd te laten loopen, sterft haar eerste „man" en het slot is, zooals een Amerikaan het waarschijnlijk zien zal „volkomen zedelijk".
— **Bc** — *J. H. P. J.*

Wilna, **8801.**
DE KRUISBOOM. *Holland, Amsterdam,* 1932. (14.5 ×11). 325 blz.
Op het landgoed „Meiland" staat een boom in den vorm van een kruis. Kruisboom wordt hij genoemd. Staande onder dezen boom vertelt de eigenaar van het landgoed aan zijn dochter, dat het huwelijk met zijn vrouw niet altijd in de juiste verhouding is verloopen, doch dat zij desondanks bij elkaar zijn gebleven. Dit is het thema van dezen familie-roman, die in een protestantsch milieu speelt.
Ook de dochter treedt in het huwelijk en ook dit huwelijk dreigt te mislukken. Haar man vat een ongeoorloofde verhouding op voor een inwonende pianoleerares. Terwille van haar verlaat hij vrouw en kinderen. Na veel lijden van de achtergelaten betrekkingen keert hij tenslotte in den schoot van zijn gezin terug. Voor volwassenen met levenservaring behoeven wij dit goed geschreven boek niet te ontraden. Het bevat veel litterair en psychologisch goede dingen.
— **Bc** — *J. F.*

FRANSCH.

Jacques Delamain, **8802.**
LES JOURS ET LES NUITS DES OISEAUX. *Stock, Paris,* 1932. (19×12) 229 blz., ing. Ffr. 15.—.
Dat wat een mensch die er rond voor uit komt, dat hij natuurliefhebber is en daaraan geld, tijd en hartstocht ten koste legt, drijft tot de waarneming van de natuur, is in den regel meer liefde, dan nieuwsgierigheid, en als hij van zijn waarnemingen vertelt, doet hij dat uit werkelijke behoefte. Hij wil zijn eigen bewondering meedeelen en het aantrekkelijk-schoone van de natuur ook toonen aan anderen. Behoefte om dat op een litterair-schoone wijze te doen bestaat gewoonlijk niet bij hem. Hij stelt zich tevreden met een leesbare en duidelijke stijl, terwijl zijn onderwerp zelf ontroering, verrassing en bekoorlijkheid moet verschaffen.
In Jacques Delamain heeft de natuur echter een schrijver getroffen, die zoowel bezield is met liefde voor haar als met liefde voor de litterair-schoone vorm. Beiden verzorgt hij met even groote genegenheid. Zijn waarneming blijft geen bloote waarneming, er wordt sellectie toegepast, uitgekozen en gerangschikt tot het natuurgebeuren — hier speciaal het vogelleven — gedwongen is in een litterair kader. Zoodoende blijft alle dorre wetenschappelijkheid verre, put het zich niet uit in op zichzelfstaande bizonderheidjes en verschaft het leven der vogels materiaal voor een stemming, waarin de mensch iets van het groote leven in de natuur, en vooral ook iets van zichzelf voelt doorstralen. In sommige fragmenten is dit inderdaad poëzie geworden, in proza, zuiver, beheerscht, en niet in 't minst overdreven.
— **B** — *G. v. R.*

Omer Englebert, **8803.**
LA SAGESSE DU CURÉ PECQUET. *Ed. St. Michel, 21 Rue Servaudoni, Paris,* 1932. (19×12.5) 264 blz.
Curé Pecquet behoort tot het slag van pastoors, dat metden dag zeldzamer wordt en alleen ontstaan kan in een kleine, gemoedelijke gemeenschap: een dorp of een proviciestadje. Waar nochtans menschelijke gebreken evenzeer gelegenheid bieden een juiste kijk te krijgen

op den waren aard van zijn evennaasten. De wijsheid van Curé Pecquet bestaat grootendeels uit zuivere menschenkennis, van zijn parochianen en van zichzelf; voor het overige uit een voldoende theologische geschooldheid, om een dam te kunnen opwerpen tegen de enkele modernistishe strooming, die zijn gebied binnendruppelt. Wat sympathiek is in hem, is, dat hij daarbij de mensch-zelf spaart.
Zijn tijd is niet onbeperkt, en in zijn vrije uren loopt hij de kans te ondervinden dat ledigheid het oorkussen van den duivel is. Van deze ervaring is hij diep doordrongen. Ze weerhoudt hem zich hoogmoedig te verheffen boven hen, die aan zijn zorgen zijn toevertrouwd Met alle anderen blijft hij mensch en baant zich een weg naar hun hart door gebruik te maken van de kennis hunner behoeften en zwakheden. Door een zeker soort gemoedelijkheid uit te spelen, slaagt hij erin hun te brengen, waar hij ze hebben wil. Hij behoudt zoodoende steeds iets van de clergé, al wordt het in hem door andere hoedanigheden overschaduwd.
In de teekening van Omer Englebert blijft hij iets te veel een type. De bizonderheden worden tezeer op den voorgrond geschoven. En na een dragelijk begin wordt het spoedig langdradig.
— **Bc** — *G. v. R.*

Colette Willy, **8804.**
LA VAGABONDE. *Albin Michel, Paris,* 1932. (18.5×12). 320 blz. ing. fr. 12.—.

De geschiedenis van een gescheiden vrouw, die variété-artiste geworden is en die niet uitmunt door buitengewone stijlkwaliteiten, noch door een spannende verteltrant, noch door compositie of levensintensiteit, noch door moraal.
Streng voorbehouden.
— **C** — *G. v. R.*

DUITSCH.

Hermann Allmann, **8805.**
KOLONISATION ODER ZERSTÖRUNG? *D. W. Callwey, München,* 1932. (18×12) 197 blz. gec. M. 1.80.

Dit dagboek belooft een zeer uitzonderlijke plaats in te gaan nemen onder de litteratuur over Rusland.. Het vijfjarenplan, zoowel als het geheele streven der sovjet wordt gezien onder het licht van Rusland. Het behandelt een specifiek Russische poging van kolonisatie tusschen Azië en Europa. Deze kolonisatie-poging is slechts in Rusland mogelijk met zijn onmetelijke oppervlakten en onuitputtelijke volks-reserven. De schrijver ontdekt in zijn reisverhalen den psychologischen achtergrond van deze nieuwe Russische kolonisatie. Hij beziet en schildert het experiment met het honderd-millioenen volk uit den gezichtshoek van het Russisch wezen. Aan de toekomst laat hij de beantwoording over: „Zal het experiment eindigen in kolonisatie of verwoesting?"
— **Bc** — *Dr. H.*

Heinrich Eggersglüsz, **8806.**
TAGEBUCHS EINES EISENBAHNERS. *Georg Westermann, Braunschweig,* 1932. (20×13.5). 217 blz. Mk. 4.50.

De reizigers hooren het rollen der raderen van den voortsnellenden trein. Zij hooren het knarsen der remmen. Zij zien het landschap, dat hen voorbijsnelt en verstrooien zich door gesprekken met medepassagiers of door lectuur. Slechts zelden denken zij aan hem, die hen voert van stad naar stad, van land naar land, van werelddeel naar wereldddel.
Dit spannende boek zal hen opheldering geven over veel, wat hen tot nu toe onbekend bleef over het wonderwerk van een spoorwegbedrijf.
— **Bc** — *M. M.*

Margareth Goldsmith, **8807.**
DER BRUDER DES VERLOREN SOHNES. *Universitas, Berlin,* 1932. (19×11). 224 blz.

Dit boek van een Engelsche mag dan ook door haar in 't Duitsch geschreven zijn, naar den geest is het geheel Engelsch gebleven. Ook een paar onverwerkte Anglicismen herinneren aan de nationaliteit van de schrijfster.
Overigens is zij nog niet zóó Engelsch, dat zij verzuimen zou de groote en kleine fouten der trotsche Britten fijntjes aan de kaak te stellen. En hierdoor is 't boekje belangrijker dan om 't gegeven zelf: een jongeman, die zich geheel offert voor een lustig levenden broer, een egoïstischen vader en voor een zaak, waarin hij nooit een rol van beteekenis speelde, om zich tenslotte het recht op het leven met geweld te heroveren. Dit alles kent men al uit Sudermann's *Frau Sorge*.
— **Bc** — *F. A. B.*

Paul von Hahn, **8808.**
ICH KOMME GERN! *Knorr und Horth, München,* 1932. 180 blz. ing. M. 1.80, geb. M. 2.70.

De avontuurlijke verteller Hahn geeft aan zijn roman den achtergrond een der spannendste spionnage-affaires, de zoogenaamde Nijldam-affaire, die tot gevolg heeft de opstand der Zwarte volksstammen tegen de Engelsche overheersching in den Soedan. Een roman, waarin vervolging, vlucht, verraders en schurken hoogtij vieren en waarin veel bloed vloeit.
— **Bc** — *M. M.*

Panait Istrati, **8809.**
FREUNDSCHAFT ODER EIN TABAKLADEN, *Rütten und Loening, Frankfurt am Main,* 1932. 194 blz. ing. Mk. 3.—.

De romantische schrijver Panait Istrati, die in 1884 te Broela werd geboren is omhooggekomen uit de onderste lagen van het volk. Zijn hem onbekende vader was smokkelaar, de moeder een Roemeensche boerin. Als twaalfjarige jongen gaat Istrati zwerven. Als vagebond en los werkman zwerft hij 22 jaar door Europa. De meest verscheidene beroepen pakt hij aan. Hij vindt zijn weg eerst, als hij schijnbaar lichamelijk gebroken in Nizza een zelfmoordpoging doet. De dichter Romain Rolland richt den gebroken man op. Hij doet hem aan zijn dichterschap gelooven.
Het hoofdwerk van Istrati is de geschiedenis van Adrian Zograffi.
In de geschiedenis van Adrian Zograffi schildert Istrati het bonte leven op den Balkan. Romantiek, realiteit, schijn en waarheid. De stof is behandeld met artistieke strafheid en klare levendigheid. Een ongetoomde zucht naar vrijheid waait door zijn boeken. Een niet te verwoesten geloof aan de menschen, aan hun kracht en moed. Maar het geloof van Istrati is slechts aardsch. Hij gelooft niet aan een hiernamaals, aan hemel of hel. In de onsterfelijkheid der dingen ziet hij het eeuwige. Een standpunt dat onvereenigbaar is met de dogmatische grondstellingen van het Katholicisme.
Boven aangekondigd boek geeft vijf vertellingen. De titel-novelle, de beste der vijf, is de lofzang op de vriendschap. De legende is eenvoudig, maar spannend en indrukwekkend. Het geheele boek speelt wederom op den Balkan met al zijn somberheid en onsterfelijke

mystiek. Het nabije Oosten gloeit er over met zijn kleurenpracht.
— C — *Dr. H.*

Morko Jelusch, **8810.**
DON JUAN. *F. G. Speidel, Leipzig,* 1932. (24×16). 371 blz.

In dezen roman tracht de schrijver den ondergrond van het bestaan van een Don Juan duidelijk te maken. Dit is niet de eerste poging in die richting en laat ons direct zeggen ook niet de beste. Deze Don Juan, wordt Don Juan de ladykiller, omdat hij in de vele vrouwen, die hij ontmoet, niet de eene vindt die hij noodig heeft. Dat is alles. Als inleiding en slot exploreert de schrijver zoo'n beetje in de mystiek, wat hem trouwens niet al te best afgaat. Men kan van een Jelusch niet verwachten, dat hij het Don Juan-probleem aanpakt, zooals een Kierkegaard dat gedaan heeft in zijn *Entweder-Oder*. Maar men had wel mogen verwachten, dat hij den Don Juan een eigen gedaante gegeven had.
— C — *Dr. H.*

Ernst F. Löhndorff, **8811.**
BLÜMENHÖLLE AM JACINIO. *Grethlein und Co., Leipzig,* 1932. 216 blz. M. 4.50.

Dit boek is doortrokken van de hartstocht voor het oerwoud. De lezer wordt geleid naar orchideeënjagers, brulapen en Indianen.
De geweldige pracht en het prachtige geweld van het oerwoud is in dit werk beschreven. Het vlamt en brandt, woedt en bekoort als het oerwoud zelf.
— **Bc** — *M. M.*

Gerhard Menzel, **8812.**
WIEVIEL LIEBE BRAUCHT DER MENSCH? *Wilh. Gottl. Korn, Breslau,* 1932. (21×13). 159 blz. ing. M. 3.—, geb. M. 4.50.

Een realistisch tijdbeeld deze roman. Geen sensatielectuur. De gruwelijke keerzijde van de erotische vrijheid der vrouw. De moreele verwoesting van het vrouwenleven uit dezen roman begint op het tijdstip, dat zij zich terwille van een „groote liefde" „heldhaftig" boven de natuurlijke en goddelijke wetten stelt. Het eindigt met de grofste decadentie, met moord en zelfmoord.
Toch schijnt het, dat de schrijver geen sensatie, en geen Schund heeft willen geven. Hij deed een greep onder de ontredderde menschenkinderen.
— C — *M. M.*

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

Jef Crick, **8813.**
VEVA. Spel in drie bedrijven. *P. Thielt, Lannoo, 1931.* 96 blz.

Een herberg-princesje komt onder invloed van een „Vreemdeling" en geeft zich na lange innerlijke worsteling aan God. Ook haar materialistische vader bekeert zich aan haar vroegtijdig sterfbed.
Een symbolistisch spel, zonder eenige spanning doch sentimenteel en gewild-geheimzinnig. Ondanks levendige dialoog en frisschen gang 'n innerlijk-arm spel.
M. M.

Dr. B. Hunnigher, **8814.**
HET DRAMATISCHE WERK VAN SCHIMMEL IN VERBAND MET HET AMSTERDAMSCHE TOONEELLEVEN IN DE 19DE EEUW. *H. J. Paris,* 1932. 174 blz.

Een boeiende monographie over Schimmel en zijn tijd. Stap voor stap gaat schr. Schimmel's literaire ontwikkelingsgang na, waarbij ieder tooneelwerk wetenschappelijk wordt ontleed. Hierna wordt S.' werkzaamheid als tooneelhervormer belicht en zijn ingrijpen in de Amsterdamsche tooneelbeweging van 1870 tot 1894.
J. B.

Jef Mennekens, **8815.**
MARRALIJN. Spel in vier bedrijven. *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1932. 98 blz.

Prins en leermeester gaan op „Brautschau" bij een naburige prinses. Beide partners duchten echter 't onbekende. Derhalve wisselen prins en princes van rol. Doch Amor doorziet alles en bindt beide partijen tot een gelukkig paartje — echter na tal van bittere en zoete verwikkelingen.
Meer operette dan blijspel vanwege de speelsche dartelheid en liedjes-symboliek. Zonder psychologische diepte, 't geheel voltrekt zich als een geestige liedjesklucht.
Dr. H.

Henriette Roland Holst- van der Schalk, **8816.**
DE MOEDER. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1932. (26×18). 68 blz. ing. *f* 1.25.

Een merkwaardig sociaal spel in forssche rhythmische taal, kernachtige gedachten en scherp van visie op dezen tijd. Naar den inhoud: de vragen van het socialisme, de crisis in de partij en opkomst van nieuwe elementen worden in gesprekvorm gedicht, terwijl aan 't slot het vrede-vraagstuk en de economische wereldcrisis gedramatiseerd worden.
Een goede afwisseling in de dramatische stijging zijn de beschouwende koren.
Dr. H.

Geert Stenperaest, **8817.**
DE EEUWIGE OPSTAND. Spel in twee deelen. *Deraedt, Roeselare,* 1931. (22×15). 72 blz. ing. Bfr. 8.50.

Goed van apostolische bedoeling maar als drama mislukt. Geen conflict in handeling, maar botsing van woorden. Te zeer tendenzwerk — 'n waarachtig gevoel van den bitteren oorlogsvloek gewordt ons niet uit lezing van dit spel, dat dichter bij de film, dan het tooneel staat. Voor Hollandsche ooren klinkt de taal wel wat grof en triviaal, vooral waar het platteland 't woord heeft.
J. B.

Dirk Vansina, **8818.**
DE ANTICHRIST. Spel in vier bedrijven. *De Pelgrim, Antwerpen,* 1931. 104 blz. ing Bfr. 15.—.

De antichrist wordt door den Booze uitgezonden om het Godsrijk te verdelgen. Na een periode van loom verzet komt de reactie. Doch schijnbaar verwint hij, want z'n tegenstanders sterven den marteldood om het geloof. Hij ziet in, dat Iemand boven hem staat. Teneinde raad besluit hij de wereld te doen vergaan. Hetgeen geschiedt..
Het verloop is weinig dramatisch, van een fel conflict tusschen Goed en Kwaad, ervaren we niets. Meer filmisch dan dramatisch. Te veel tafereelen en visioenen, te weinig uitgebouwde tooneelhandeling. Literatuur, geen realiteit.
M. M.

Dr. R. Verdeyen, **8819.**
ESMORIET. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931, (19.5×15). 77 blz. geb. *f* 1.10.

Zoo min de goede wijn de krans behoeft, zoo min een elfde druk een nadere aanbeveling. Tenminste is het veelvuldige gebruik in den regel op zichzelf aanbeveling genoeg, om de onze te kunnen missen. Waarom wij er dan toch melding van maken? In de eerste plaats, omdat het een stuk uit onze oudere letterkunde geldt, en ten tweede omdat de uitgave ervan zoo is, dat het die oude letterkunde beter leert kennen en...... waardeeren. Want nog al te zeer beschouwt men de vroegere literatuur uitsluitend als studie-materie, „schoolwerk", waar een modern mensch eigenlijk niet meer van kan genieten.
Zeker behoort tot het genieten van deze werken eenige mate van schoolsche kennis, o.a. een voldoende kennis van onze oude taal, het Middel-Nederlandsch. Zonder die is een werk als *Esmoreit* niet te lezen, laat staan te genieten. Maar is dat oude Nederlandsch dan zoo bijzonder lastig? Neen, maar de quasi-geleerde gewichtig-doenerij van vroeger heeft ook hier veel bedorven. Deze *Esmoreit*-uitgave, waarvan de beide laatste drukken door Dr. R. Verdeyen zijn bewerkt, bevat aan inleiding en aanteekeningen juist wat men noodig heeft om het Middeleeuwsche tooneelstuk al lezende te genieten. Over de „afkomst" van deze soort literatuur kan nog lang getwist worden, maar het is ons nooit recht duidelijk geweest, wat de waarde van die twist-geschriften was. Met een weinigje goeden wil zijn in de Europeesche literatuur overal motieven te vinden, die ook in den *Esmoreit* gebruikt zijn, want dit stuk bevat zooveel echt menschelijks! Over de opvoering is echter wel meer positiefs bekend, dan de bewerker ons wil doen gelooven. Intusschen is dit een kwestie, die nog altijd door een geroutineerd tooneelvakman behandeld zou moeten worden, eer, dan door een literator.

Piet Visser.

Michel van Vlaanderen, **8820.**
DE TRAGEDIE VAN JUDAS. Spel in vier bedrijven. *P. Vermaut, Kortrijk,* 1931. (19×14). 163 blz. ing. Bfr. 20.—.

Een aangrijpende tragedie, met groot tooneelkundige verdiensten, gehouden in vrij rhythme en gesteld in een gesoigneerde taal. Een aanschouwelijke veruiterlijking vol krachtige bezieling van eenige episoden uit het openbaar leven van Jezus en psychologisch tot een geheel versmolten — uitgaande van de centrale figuur Judas.

M. M.

Teo de Witte, **8821.**
MARIASPEL. *A. J. Roebert, Den Haag,* 1932. 98 blz.

Een symbolisch uitgewerkt Mariaspel, dat beurtelings de zondeval, de verlokking, Maria's Boodschap verzinnebeeldt. Sterk lyrisch, soms zeer descriptief. Niet markant genoeg van rhythme voor gemeenschappelijke zegging.
Een interessant werk ondanks gewilde beeldspraak.

M. M.

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

Paul Citroen, **8822.**
PALET. Geïllustreerd. *De Spieghel, Amsterdam,* 1931. (25×21). 150 blz. ing. *f* 7.50.

Dit boek geeft een Querschnitt van de schilderkunst, die heden in Nederland en door Nederlanders in het buitenland geproduceerd wordt. De keuze der schilders geschiedde zoo, dat bij alle noodzakelijke beperking een toch zoo volledig mogelijk beeld tot stand kwam der verschillende en zeer talrijke stroomingen richtingen en doeleinden der Nederl. schilderkunst. Het boek laat vooral het beeld spreken en vervolgens de schilder zelf — aan iederen kunstenaar werd een idee, een voorlichtend woord bij hun werk gevraagd. — Hieraan hebben ongeveer allen voldaan, zoodat dit boek als illustratief overzicht der hedendaagsche Nederlandsche schilderkunst zeer aan te bevelen is.

Dr. H.

Kees van Dongen, **8823.**
REMBRANDT. Geïllustreerd. *Andries Blitz. Amsterdam,* 1932. (20×12). 102 blz. ing. *f* 1.50.

Hier wordt onze nationale schilder meer gezien als een bohemien en vrouwenjager dan als mensch en levenskunstenaar. Rembrandt's droomwereld blijft den schr. dan ook geheel ontsloten. — Dit boek is géén verrijking van de Rembrandt-literatuur!

Dr. H.

W. F. Gouwe, **8824.**
GLAS IN LOOD. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1932. (21.5×17). 95 blz.

In zijn inleiding wijst schr. op de verdeeldheid in de opvattingen. Datzelfde gebrek aan eenheid wordt ook gedemonstreerd door de verschillende bijdragen van glazeniers, welke hier zijn bijeengebracht. Wie zich nog geen eigen oordeel heeft gevormd over de taak der glas-in-lood-kunst, zal het zich door middel van die boekje zeker niet verwerven.
Wel geeft het werkje een uitstekend overzicht van hetgeen op dit gebied bereikt werd. De lijst van uitgevoerde ramen zal men niet vaak vergeefs raadplegen.

W. Blokveld.

M. A. A. van de Poel, **8825.**
MENSCH EN KUNST. *Servire, Den Haag,* 1932. (23×15.5). 171 blz.

In deze studie tracht de schrijver aan de hand vooral van „uitspraken, oordeelen en beschouwingen door kunstenaars zelf gegeven" te komen tot de oplossing der vraag „naar het wezen der kunst en haar plaats in de cultuur."
In een kort bestek behandelt de auteur zoowat alle onderwerpen over het wezen, de soorten, de betrekkingen der kunst(en); haar beteekenis, haar verband met de moraal, enz.
Hoewel eerlijk bedoeld en op menige blz. naar waarheid opgezet en verklaard, bevat dit werk, dat zoovele principieele kwesties raakt, ook menige vage, onjuiste, eenzijdige voorstelling, waardoor het niet zoo maar zonder meer als veilige gids aan iedereen in handen kan worden gegeven. De lezing van dit boek vraagt daarom een gezonden, kritischen, onderlegden geest, die het ware en ook het Katholische weet te onderscheiden, van het onware en onjuiste in de aangeboden stof en betoogtrant. Ook hadden we in de litteratuurlijst, al waren 't maar enkele, katholieke werken gewenscht over aesthetica en kunstgeschiedenis. Dat deze niet geraadpleegd zijn, doet zich 't heele werk door in zijn eenzijdigheid gevoelen.
Om dit alles te staven zouden we bijna op elke blz. een of andere onnauwkeurigheid kunnen nawijzen, die we al lezende noteerde. We voegen eraan toe, dat Berlage in *Socialisme en Kunst* heel wat meer eerbied heeft voor de Middeleeuwsche kunstgedachte, dan deze schrijver.

P. Constantinus, O.Cap.

P. Gallus Schwindt O.S.B. **8826.**
P. DESIDERIUS LENZ. Geïllustreerd. *Kunstverlag Beuron, Beuron,* 1932. 321 blz.

De schrijver ontwikkelt den levensgang van den grooten Beuroner kunstenaar. Om deze menschelijke en artistieke ontwikkeling zoo aanschouwelijk mogelijk te schilderen heeft de schrijver zooveel mogelijk gedrukte en ongedrukte nagelaten papieren van de overledene doorvorscht.
P. Lenz werd 12 Maart 1832 in Haigerlach (Hohenzollern) geboren. Na voleinding van zijn kunststudies in München kreeg hij een functie aan de Kunstgewerkschule in Nürnberg. In Rome leerde hij de Egyptische kunst kennen. In het jaar 1868 kwam hij naar Beuron. Het keerpunt in zijn leven kwam in 1872. Lenz trad als frater in het Benedictijnerklooster te Beuron en toen begon hij zijn heele werkkracht en kunnen in dienst te stellen der school van Beuron. De Gedenkblätter bevatten naast afbeeldingen van den afgestorvene vele afbeeldingen van werken die hij schiep, zooals „De triomfeerende David", de „eerste Pieta", de „samenstelling van den Canon" en nog vele andere.

Dr. H.

FRANSCH.

Ed. Bruley, **8827.**
L'ARCHITECTURE GOTHIQUE. *Maison du livre Français, Paris,* 1932. (18×12). 217 blz.

Ziehier een elementair handboek dat tegelijk niet verzuimt bestreden kwestie's in een helder licht te stellen. In deze stof komt het al te vaak voor dat men zich direct competent gelooft om te beslissen; dikwijls vindt men een betrekkelijke onwetendheid naast groote vooroordeelen. Bruley heeft zijn voordeel kunnen doen met de merkwaardige werken van Mâle, Bertaux en Lastyrie: op een heldere en aangename wijze weet hij ze hier tot gemeengoed te maken.
Hij begint met de principes uiteen te zetten waarop de gothische stijl gebaseerd is, en zijn slankheid te verklaren. Vervolgens bestudeert hij er de evolutie van: de primitieve en strenge gothiek van de 12e eeuw, het raffinement van de daaropvolgende schitterende periode, die reeds preludeert op de Renaissance. Hij vergelijkt de verschillende scholen en besluit met een appendix over de kloosterarchitectuur, die van groot belang is, ofschoon tamelijk beknopt. Volgens den auteur zou de gothiek van Zuid-West-Frankrijk in Holland binnengedrongen zijn tegen het ten einde loopen der handelsrelatie's tusschen deze twee landen. Graag zou men daarvan hier enkele concrete gegevens en voorbeelden gezien hebben.

J. de V.

DUITSCH.

Hans Eckstein, **8828.**
NEUE WOHNBAUTEN. Geïllustreerd. *F. Bruckmann, München,* 1932. (24×18). 120 blz.

De verschijning van dit boek is zeer sympathiek. Van groot belang is de erkenning van den schrijver, dat er altijd nog een formalistische architectuur bestaat, die tegelijkertijd historische en moderne vormen misbruikt tot decoratieve doeleinden: deze architectuur is altijd bezig, evenals een kleermaker nieuwe vormen te vinden en speelt daarom een spel met platte daken, lange vensterbanken en betonplaten.
De afbeeldingen in dit boek geven een zeer bruikbaar overzicht van het tegenwoordige burgerwoonhuis; zij stellen bovendien in staat om den cultureelen ondergrond van dit soort bouwstijl te onderzoeken.
Bij elk afgebeeld huis zijn plattegronden gevoegd. Bovendien zijn er vele technische beoordeelingen en raadgevingen in dit werk te vinden.

M. M.

Otto Kofahl, **8829.**
VON DER MADONNA ZU CHRISTUS. *Eckart-Verlag, Berlin,* 1932. 83 blz. geb. M. 6.—.

Een „Bilder-reportage" over een periode van 1400 jaar, te beginnen met de Maria-Mozaiek van Ravenna tot de suggestieve houtsneekunst van een Duitschen meester, die tijdens den oorlog viel. De verschillende producten van religieuse kunst worden telkens bezien en besproken binnen het kader van hun tijd.
Een artistieke wandelgang door de religieuse schilderkunst van het Westen.

M. M.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Mr. Roel Houwink, **8830.**
FAUST ALS LEVENSSPIEGEL. *H. J. Paris, Amsterdam,* 1932. (24×16). 179 blz.

De Faust van Goethe te laten zien als spiegel van zijn leven, is de bedoeling van dit mooie boek, waarmede R. Houwink bij de algemene Goethe hulde een waardige bijdrage geleverd heeft. De schrijver staat op 't juiste standpunt, dat ook trouwens Goethe zelf heeft ingenomen, dat de Faust niet de lieteraire vertolking is van één wijsgerig idee, dat elke voorstelling van 't werk als openbaring van één bepaalde grondgedachte, als manifestatie van 'n bepaald gevoel, als weerkaatsing van een bepaalde tijd, een willekeurige begrenzing is, die de veelzijdige essentie van het Faustdrama simplificeert en verlaagt.
Al de spanningen in Goethe's bewogen leven tussen stoffelike en geestelike werkelikheid, vinden we in zijn Faust weerspiegeld.
Met deze opvatting hangt ten nauwste samen de kompositie van dit boek: de parallele behandeling van Goethe's leven en gedeelten uit de Faust. De Faust immers groeide met Goethe's leven mee.
Niet altijd is 't gelegde verband voor ons overtuigend, maar we hebben hier toch te doen met een indringende, objektieve en oorspronkelike Fauststudie, waarvan iedere Goethe-vriend met vreugde zal kennis nemen.

Ed. A. Serrarens.

Dr. A. Kessen, **8831.**
HET CANCELLIERBOECK. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1932. (24×16). 202 blz.

De naam *Cancellierboeck* is ontleend aan de vergelijking van Christus als Cancellier bij het laatste oordeel met den cancellier der Parijsche Universiteit. Bij het laatste oordeel wordt ieder ondervraagd in het boek van het geweten; daarom wordt dit biechtboek Cancellierboek genoemd. — De punten van gewetensonderzoek waren al in de 3e eeuw de zeven (of acht) hoofdzonden, in de tweede helft van de M.E. komen daarvoor de Tien geboden in de plaats. Dr. Kessen heeft in dit werk het Cancellierboeck uitgegeven naar het hs. van de Kon. Bibl. in Den Haag. De tekst wordt voorafgegaan van een uitvoerige studie waarin enkele algemeene beschouwingen worden gegeven over Biechtboeken en Zondenspiegels in West-Europa, voornamelijk in de 13e en 14e eeuw, en daarna in drie hoofdstukken de hss. worden bestudeerd. Tot nu toe liepen de meeningen over de verhouding van het C. tot de Latijnsche tractaten van Robert de Sarbon (1201-1274) uiteen.

Te Winkel en van Mierlo noemen het een vrije vertaling van *De Conscientia*. Dr. J. Jacobs verwierp evenwel in zijn dissertatie *Jan de Weerts Nieuwe Doctrinaal* deze hypothese en veronderstelde de mogelijkheid, dat een der paraphrasen van *De Conscientia* tot origineel zou hebben gediend. Dr. Kessen onderwerpt de lat. tractaten aan een nauwkeurige vergelijking met de hss. waarin het Cansellierboeck is overgeleverd en komt tot het vermoeden, dat de gemeenschappelijke bron, waarop de mnl. teksten teruggaan, een lat. bron is geweest, die dan zelf een compilatiewerk is uit *De Conscientia* en *De tribus Dietis* (niet uit *De Confessione)* van Robert de Sorbon, en uit de *Summa Virtutum* van Peraldus, bisschop van Lyon († C. 1270). Na den stamboom der hss. te hebben opgemaakt, localiseert de schrijver de hss. aan de taal der hss. waarin hij zeer behoedzaam en voorzichtig te werk gaat. Hetgeen o.a. tot de conclusie leidt, dat de schrijfster van het hier gepubliceerde Haagsche hs. afkomstig is uit de streek tusschen Maeseyck en Maastricht. In het laatste hfdst. volgt dan een nauwkeurige beschrijving en de geschiedenis der hss.; — een onderzoek naar de verhouding van de afzonderlijke vertalingen van Robert de Sorbon's *De tribus Dietis* tot de hss. van het Cancellierboeck; — en ten slotte een overzichtelijke samenvatting van het Haagsche hs. Na den tekst geeft de schrijver een resumé van zijn werk in het Fransch om zijn conclusies voor wijderen kring toegankelijk te maken.
In dit boek is een ernstig werker aan het woord, die zeer methodisch zijn onderzoek naar de bronnen instelt. Hij leidt langs den heelen weg van het onderzoek die tot de bovenomschreven conclusie gevoerd heeft, zoodat hij op elk punt te controleeren valt. Een geduldig en tijdveroverend werk, dat echter weer een mooi stuk spint aan den draad door het labyrinth van de M.E.sche literatuur.
Maar hoe de schrijver zoo slecht naar inhoud en vorm zijn boek kan beginnen als in de eerste vier alinea's van het eerste hoofdstuk, is ons een raadsel. Het was toch een klein kunstje om te weten te komen, dat de M.E. niet eenvormig homogeen waren, zooals de schrijver in de eerste alinea beweert, terwijl hij dit onbewust gedeeltelijk weerspreekt, als hij zegt, dat de tijd zich voor zijn wisselende behoeften wisselende Godsgestalten schiep. En dan laat de schrijver de Godsidee het geheele leven absorbeeren en tegelijk zijn stempel er op zetten, zelfs op futiele levensverschijnselen die te klein zijn om gestempeld te worden! Er wordt daarin ook nog verteld, dat er een geestesgesteldheid was, die verzadigd was van religiositeit, die overal den voorrang had! Verder is er nog al een en ander, waaruit weer eens een keer te meer blijkt dat het niet zoo gemakkelijk is het katholieke leven der M.E. in te komen.

P. M.

Dr. J. van Mierlo S.J., **8832.**
DE POEZIE VAN HADEWYCH. *De Standaard, Brussel,* 1932. (23×15). 160 blz. ing. Bfr. 25.—.
Hadewijch staat opvallend alleen in de middeleeuwsche literatuur. Geen evenaart haar in hoogte en diepte van gedachten-poëzie. Door haar hoogste vergeestelijking heeft zij zelfs een der voornaamste kenmerken van Gezelle verloren: de zin voor het stoffelijke, de lyrische zinnelijkheid. Haar volstrekt spiritualisme maakt haar on-vlaamsch en dit heeft P. van Mierlo o.i. ook aangeduid, wanneer hij hare mystiek eerder romaansch dan germaansch vindt. Geen andere vrouw van ras heeft in later eeuwen blijk gegeven van zoo'n gloed, van zulk een kracht, van zooveel onevenaard technisch meesterschap, van zulk een levensintensiteit en van zulk een kunstenaarschap tevens.
Het boek van Pater van Mierlo is een goede daad. Het komt op tijd. 't Is een waardevolle aanwinst voor onze literatuur-historie van vroeger tijden. *M. G.*

Ed. Vermeulen, **8833.**
DE REIS DOOR HET LEVEN. *P. Lannoo, Thielt.* (22×16). 270 blz. ing. Bfr. 18.—.
Het testament van een 70-jarige, die op zijn arbeidzaam leven terugblikt, dat 'n aaneenschakeling was van wel en wee. Een pretentieloos werk, hartelijk van toon en boeiend van inhoud — den Vlaamschen veelgelezen schrijver volkomen waardig. *Dr. H.*

Dr. W. de Vries, **8834.**
PALATALIZERING VAN U IN 'T WESTERLAUWERS FRIES. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. (22×15.5). 66 blz. ing. *f* 1.90.
In de *Meded. der Kon. Akad. v. Wetensch.,* Afd. Ltk., S.A. dl. 61, No. 1, blz. 9, komt de bekende dialektonderzoeker Dr. G. G. Kloeke, tot de conclusie, dat de palatalisatie van de û in het Westerlauwers Fries, een gevolg is van Hollandse expansie.
Dr. W. de Vries daarentegen is van meening, dat de palatalisatie autochtoon is en zet dat uiteen in genoemde *Meded.* dl. 63, 130-145.
Kloeke bestrijdt de opvatting van de Vries in *Leuvensche Bijdragen XX,* op een vrij agressieve wijze. Eigenlijk zou nu de weerlegging van Kloeke's expansie theorie in de Leuvensche Bijdragen moeten staan, „maar voor de geschiedenis van 't Fries is uiteraard minder belangstelling te verwachten bij de meeste lezers van 'n Zuidnederlands tijdschrift" (l.c.p. 1). Vandaar deze aparte publicatie.
Dr. de Vries toont in 't eerste deel ervan de onhoudbaarheid van Kloeke's beweringen aan; in deel II schetst hij de gang der palatalizering in 't Westerlauwers Fries. Met z'n zorgvuldige bewijsvoering lijkt Dr. de Vries de sterkste partij.
Een overweging der aangevoerde gronden hoort in een vaktijdschrift thuis.

Dr. J. Moormann.

Dr. Herman Wolf, **8835.**
GOETHE'S WERELDBESCHOUWING EN LEVENSWIJSHEID. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1932. 261 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 3.75.
Een bloemlezing uit zijn proza, brieven en gesprekken verzameld, vertaald en ingeleid.
Wie Goethe reeds door het lezen van zijn voornaamste werken genaderd is, kan met deze bloemlezing stellig z'n voordeel doen. Doch men kan er niet mee volstaan — het is een inleiding in Goethe's omvangrijk en variant werk. Na een gedegen inleiding omtrent Goethe's wijsgeerige wereldbeschouwing heeft Dr. Wolf zijn stof verder in de volgende hoofdstukken verdeeld: „De Natuur"; „De Mensch en het leven"; „Kunst en Kunstenaar"; „De Godsdienst". Met een reeks vertaalde spreuken en aforismen wordt het boekje gesloten, dat bij critische lezing door bevoegden stellig zal genoten worden.

Dr. H.

DUITSCH.

Edgar von Schmidt-Pauli, **8836.**
DER ANDERE CASANOVA. *Verlag fur Kulturpolitik, Berlin,* 1932. 348 blz. M. 12.—.
Niet de avonturier der liefde spreekt uit deze verzameling van documenten, maar wel de denker over God en wereld, over geschiedenis, literatuur, eco-

nomische politiek — een denker weliswaar die in zijn society-vorm interessanter is dan de oppervlakkig leerzame inhoud. Uit dit boek spreekt niet de overwinnaar en heldhaftige vervolger, maar wel de overwonnene, en achtervolgde, de arme man op bepaalden leeftijd, die op 70-jarigen leeftijd, door waanvoorstellingen uit zijn slot vlucht en aan de grens van den zelfmoord komt te staan. Voor het begrijpen der Casanova-figuur is dit boek niet zonder beteekenis.
Om de stofkeuze alleen voor bevoegden. *M. M.*

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Dr. W. Banning, **8837.**
HET NATIONAAL-SOCIALISME. *Van Loghum Slaterus & Visser, Arnhem,* 1932. (20.5×14). 76 blz. ing. *f* 0.35.

De nationaal-socialistische partij wil geheel het Duitsche volk omvatten, volgens den opzet van hun program; dit werd ontworpen door Godfried Feder en wordt met groot redenaars- en demagogisch talent uitgedragen onder het Duitsche volk door Adolf Hitler. Hij vond gewillig gehoor bij de tienduizenden slachtoffers der oorlogsellende: onteigende middenstanders, de boeren, de „angestelten" (ambtenaren en onderwijzers) en groote groepen van arbeiders. De tienduizenden groeiden aan met millioenen; en Hitler met zijn staf meent, dat het oogenblik dáár is, om de alleenheerschappij voor zijn partij op te eischen. Want zijn program is sterk anti-socialistisch, anti-demokratisch, anti-semitisch en anti-kapitalistisch; het heeft een fascistisch karakter. Het zal echter nog moeten blijken wat het nationaal-socialisme voor Duitschland zal beteekenen; het heeft nog zijn eerste proeven van staatsmanskunst te leveren. De tijd zal verder wel leeren of ze zich een werkgemeenschap met andere partijen zal moeten laten welgevallen; dan zal ook haar de kritiek niet bespaard blijven. Van godsdienstig standpunt heeft zoowel het Protestantisme als Katholicisme van de Hitlerpartij eerder nadeel dan voordeel te verwachten. Dr. Banning heeft een zeer actueele brochure geschreven; ze geeft een goed inzicht in de beginselen op staatkundig, maatschappelijk en godsdienstig gebied. Beknopt maar toch zakelijk heeft de schrijver deze stof uiteengezet.

P. Placidus, O.F.M.

Dr. Cassianus Hentzen O.F.M., **8838.**
DE FINANCIEELE GELIJKSTELLING. *R.K. Centraal Bureau voor Onderwijs, Den Haag,* 1932. (24×16). 487 blz.

De *Financieele Gelijkstelling* is het vierde deel van *De politieke geschiedenis van het Lager Onderwijs in Nederland.* Het eerste deel verscheen in 1920 met den titel: „De vestiging van het Staatsmonopolie 1795-1813"; het tweede in 1925 met den titel: „De Financieele Gelijkstelling 1913-1920"; het derde verscheen in 1928 met den titel: „De Financieele Gelijkstelling 1920-1925". Dit deel behandelt de financieele gelijkstelling onder het extra-parlementair Kabinet-de-Geer van Maart 1926 tot September 1929. Zijn boek vat de schrijver aldus samen: „Het eerste hoofdstuk bespreekt in zoo ver nuttig is voor 't doel van 't werk den nieuw ontstanen politieken toestand: het nieuwe Kabinet, den nieuwen minister van onderwijs en de nieuwe staatscommissie: het tweede hoofdstuk houdt zich bezig met de bestaande wettelijke regeling van het onderwijs in verband met de voornaamste moeilijkheden, welke zich bij de toepassing voordeden en met den voorgestelde wijzigingen, in zoo ver die niet vallen onder het volgend hoofdstuk. Het derde hoofdstuk is gewijd aan de liquidatie van bezuinigingsmaatregelen uit de bezuinigingsperiode de Geer; het vierde hoofdstuk aan de liquidaite der bezuinigingsmaatregelen uit de bezuinigingsperiode Colijn; voorzoover deze liquidaties onder dit kabinet tot stand kwamen. Het vijfde hoofdstuk eindelijk behandelt sfeer, desiderata en resultaten in betrekking tot de financieele gelijkstelling en op het einde van het intermezzo kabinet. Ofschoon de studie maar vier jaren omvat, is het een compres-gedrukt werk geworden.
Dikwijls moest de schrijver voor duidelijker inzicht officieele verslagen, kamerdebatten, etc., letterlijk aanhalen om den oorsprong van wetswijzingen na te gaan. Het boek is voor hen bestemd, die met de uitvoering en voorlichting van financieele gelijkstelling en alles, wat daarmee samenhangt, te maken hadden en tevens voor onze toekomstige onderwijspolitiek. Buitengewoon belangrijk is op het oogenblik weer de geschiedenis van de actie Lingbeek tegen gelijke salarieering van religieuzen-leerkrachten en de verschillende opvattingen en argumenten. Moet het salaris zijn naar behoefte of naar verdiensten? Men zou denken, dat door deze debatten, redevoeringen en stemmingen de zaak voor goed was uitgemaakt. Het degelijk-gedocumenteerd werk, heeft deze vierjarige periode met zijn op-den-voorgrond tredende persoonlijkheden schitterend voor altijd vastgelegd.

v. L.

Mr. J. Linthorst-Homan, **8839.**
DRENTHE'S RECHTSGROEI. *Van Gorcum & Co., Assen,* 1932. (21×15.5). 81 blz. ing. *f* 1.25.

Drenthe's Rechtsgroei, waarvoor Dr. H. A. Poelman rijksarchivaris in Drente een inleiding schreef, wil niet anders zijn dan een gids, bij de geschiedenis van het recht in Drente; een samenvatting van verschillende publicateis die over deze provincie reeds verschenen. Helderheid en beknoptheid kenmerken dit werkje; een bewijs dat de schrijver zijn stof beheerschte. Merkwaardig is dit onderwerp, omdat Drente wellicht het eerst bewoonde gewest der Noordelijke Nederlanden is geweest, daarom is de geschiedenis der rechtsgewoonten van dit oude gewest zeer belangrijk. Dit boekje biedt een gemakkelijke gelegenheid om zich in korten tijd in de geschiedenis van het recht in Drente te oriënteeren.

P. Placidus. O.Cap.

Ch. Du Bus de Warnaffe, **8840.**
VOOR ONS VRIJ ONDERWIJS. Vertaald uit het Fransch. *Geloofsverdediging, Antwerpen,* 1932. (22×15) 96 blz. ing. *f* 0.40.

In de drie eerste hoofdstukken worden meer algemeene beginselen behandeld van 't vrije onderwijs, die in ieder land gelden. Nog eens heel duidelijk wordt de onmogelijkheid van neutralitetit der school bewezen. De socialisten verdedigen ze in België, maar 't is meer om een antigodsdienstige school onder hun bescherming te nemen, want neutraal is geen enkele school. In 't vierde hoofdstuk wordt de verhouding besproken van de grondwet en 't vrije onderwijs: de grondwet staat het vrije onderwijs toe evengoed als de subsidie voor 't vrije onderwijs. Hierna wordt in hoofdstuk 5 de wetgeving besproken vanaf 1830 tot 1931. We krijgen zoo te zien de wet van 1842, van 1879, van 1884, van 1896, van 1914 en ten slotte de tegenwoordige wetgeving. Kort vat 't boek den tegenwoordigen toestand aldus samen van 't vrije onderwijs Leerplicht van 6-14 jaar: Minstens een school in iedere gemeente; Bevoegdheid der gemeente om particuliere scholen aan te

nemen. Gratis onderwijs in alle reeksen van scholen: Verplichtend godsdienstonderwijs (behalve in geval van vrijstelling), gegeven door de geestelijkheid of onder haar toezicht. Onderwijskosten ten laste der gemeente voor de officieele en aangenomen scholen. Uitbetaling door den staat van de wettelijke jaarwedde aan al de leden van 't onderwijzend personeel. Uitbetaling door de provincie van een zeker bedrag voor het aankoopen der klasbenoodigdheden, die gratis uitgedeeld worden. Vierde graad met beroepsopleiding. Verplichtend geneeskundig onderricht ten koste der gemeente in alle scholen. Gelijkheid tusschen de leerlingen van alle scholen voor de gemeentelijke of provinciale hulpgelden. Vrijheid voor de gemeenten in de officieele scholen onderwijzers te benoemen uit de vrije aangenomen normaalscholen. In 1930 waren in België 2040 aangenomen vrije scholen. Het slothoofdstuk geeft nog eenige beschouwingen over vrijheid en rechtvaardigheid en over den schoolvrede. Aan 't einde van de beschouwingen wordt de Encycliek van Z.H. Pius XI over de christelijke opvoeding der jèugd ontleed. Dit boek laat duidelijk zien, hoe er in België gestreden moest worden voor de vrijheid van onderwijs en hoe de wettelijke toestand nu is.

v. L.

FRANSCH.

A. Vincent, 8841.
LE JUDAISME. *Maison du Livre Français, Paris,* 1932. (18×12). 179 blz.
Na de verwoesting van de tempel te Jeruzalem is het leven van het Joodsche volk een groot mysterie geworden. Na zijn verstrooiing leeft het overal en het organiseert zich om temidden van een vijandige wereld het essentieele van zijn nationaliteit en zijn geloof te redden. De *Michnah,* de *Talmud* zijn werken van na de verstrooiïng. Hoe zijn deze ontstaan? En wat zijn de dogma's, wat is de hoop, de moraal en het intieme leven van het huidige Israël? Op al deze vragen, die de nieuwsgierigheid ook van niet-historici prikkelen, heeft A. Vincent het antwoord gegeven van een reporter van grootschen stijl. Daar hij bovendien een onderlegd historicus is hebben zijn conclusie's een duidelijke waarde en toonen zij aan: „dat het Judaïsme een afwijking der natie vormt, die meer en meer van ons aardrijk gaat verdwijnen."

J. de Vathaire, O.S.B

DUITSCH.

Coudenhove-Kalergy, 8842.
STALIN EN CO. *Pan-Europa Verlag, Wien,* 1932. (26×18). 54 blz. ing. M. 0.90.
Deze brochure analyseert het bolsjewistisch probleem en het Nieuwe Rusland als bolsjewistische zedenleer, als bolsjewistische staat en als sovjet-trust. Aan het hoofd der geheele machtige organisatie staat als de roode Napoleon: Stalin. Het Vijfjarenplan is als een gigantische, economische opmarsch tegen Europa, wiens veranderde structuur de schrijver even scherp onder de loupe neemt dan die van Rusland. De brochure toont het gevaar van een godsdienstoorlog tegen Europa en geeft maatregelen aan, die genomen moeten worden, opdat een wereldrevolutie worde voorkomen. Ook al deelt men niet alle meeningen van den schrijver, dan toch zal men de brochure met genoegen lezen.

Dr. H.

G. A. Johann, 8843.
AMERIKA. UNTERGANG AM ÜBERFLUSZ. *Verlag Ullstein, Berlin,* 1932. (26×18). 375 blz. ing. M. 4.—, geb. M. 5.50.
De schrijver begint zijn tocht door Amerika in Montreal en trekt door het gebergte in het Noorden, door de woestenijen van Arizona, door de olievelden van Texas en naar Detroit. 20.000 K.M. legt hij af door het land der onbegrensde mogelijkheden en toont ons het land zooals het werkelijk is. Het land gaat ten onder aan overvloed, aan teveel machines, teveel werkkrachten, teveel producten. Ontstellende bizonderheden vertelt de schrijver over de werkeloosheid, den nood der farmers. De journalist Johann geeft een spannend relaas van het Amerika, zooals het werkelijk is, ontdaan van alle bluf en humbug. Dat het getoonde beeld niet fraai is, is niet de schuld van den schrijver. *Dr. H.*

Dr. Oscar Karstedt, 8844.
PAUL VON HINDENBURG ALS MENSCH, STAATSMANN, FELDHERR. *Verlagsanstalt Otto Stollberg, Berlin S.W. 11,* 1932. (24×17). 222 blz.
Dit werk biedt ons geen compleet beeld van den 85-jarigen Hindenburg, doch behandelt alleen diens werkzaamheid als president en maarschalk, om uit deze belangrijke levensperiode de meest-karakteristieke zijden te belichten. Generaal von Eisenhart teekent ons Hindenburg als den vermaarden veldheer, wiens werk daarop gericht was om Duitschland een bestendigen vrede te verschaffen onder opoffering van al z'n krachten. Men krijgt dit werk lezend den indruk, dat schr. eenzijdig de opvatting huldigt dat Duitschland den oorlog had kunnen winnen.
In het tweede deel wordt Hindenburg's staatsmanschap beschouwd. Dit deel is daarom zeer belangrijk, daar uitvoerig wordt ingegaan op gebeurtenissen, die ons nog versch in 't geheugen liggen zooals Hindenburg's verhouding tot Stresemann, Brünings demissie (waaromtrent schr. nog al subjectief oordeelt). Zoo mag men naar de uitlatingen der laatste weken terecht twijfelen aan schr. bewering, dat de cabinets-wisseling uitsluitend terug te voeren is op persoonlijke initiatieven van den president.
Niettemin voor de geschiedvorsching van de laatste jaren, bevat deze biographie veel belangrijk materiaal, dat hier en daar slechts een correctie behoeft.

Dr. H.

Adolf Meschendörfer, 8845.
DIE STADT IM OSTEN. *Krafft und Drotleff, Hermannstadt,* 1932. 377 blz. ing M. 7.50.
Adolf Meschendörfer is een Sakser uit Siebenbürgen, die heden als directeur van een middelbare school in zijn geboortestad werkt; een dichter bij de gratie Gods, vrij van geniale geposeerdheid, trouw aan en vervuld van zijn beroep.
De Stadt im Osten is een autobiographische geschiedenis van een mooie jeugd. De held beleeft niets bizonders in het land zijner ziel. Ook de held is een dichter en kunstenaar. Wanneer wij door zijn oogen blikken naar de wonderlijk exotische en toch in de strijd geharde gemeenschap der Siebenburgsche Saksers schouwen, krijgt alles leven en inhoud. Kronstadt ligt voor ons, wij blikken in zijn huizen. Wij leven het leven van den romanheld mee, zooals hij in de school tot mensch wordt. Het eene tafereel volgt op het andere, tot aan den wereldoorlog toe, die over het land raast met duivelsche verschrikking.

J. F.

Joseph Vogt, 8846.
DIE RÖMISCHE REPUBLIK. Geïllustreerd. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1932. (24×16). Deel V: 350 blz. ing. M. 9.—.
In de serie *Geschichte der Führende Völker,* opnieuw

uitgegeven onder leiding van Heinrich Finke, Hermann Een zooveelste poging die gedaan wordt om de Romeinsche geschiedenis in het licht te stellen, maar die toch alleszins gerechtvaardigd is. Het betreft hier immers een deel eener serie die reeds haar bruikbaarheid bewezen heeft; en ook verdient het bijzondere aandacht om het eigen karakter, dat de schrijver aan zijn werk heeft gegeven.

Want hij laat vooral uitkomen, hoe Rome en vooral de Romeinsche Republiek een voorbeeld is geweest voor West-Europa in staatkunde en koloniale politiek, en heden voor de wereld nog dienen kan. Op de wereldbeteekenis hiervan wordt bijzonder den nadruk gelegd. De geleidelijke ontwikkeling kan men daarvan nagaan van het begin of aan, dat Rome nog stadstaat is, totdat het zich uitbreidt tot territoriale staat, en ten slotte een wereldrijk wordt met de Middellandsche Zee als centrum. Daarmede begint ook de Oostersche beschaving de Romeinsche te doordringen. De omvorming van den stadstaat Rome tot een wereldrijk gaat met geweldige oorlogen en met groote schokken in het land zelf gepaard. Echter heeft het Romeinsche staatsgenie deze moeielijkheden meesterlijk overwonnen.

Dit boek zal zeer zeker goede diensten kunnen bewijzen bij de studie en het onderwerp in de Oude Geschiedenis. Een uitgebreide litteratuurlijst, een register en mooie illustraties verhoogen nog de bruikbaarheid van dit degelijk werk.

P. Placidus, O.Cap.

Rudolf Wagner, **8847.**
HINTER DEN KULISSEN DES GROSZEN HAUPTQUARTIERS. *Adalbert Schultz, Berlin,* 1932. (24×16). 240 blz. M. 3.75.

Dit boek wil het bewijs brengen, dat Duitschland den oorlog had kunnen winnen niet alleen in 1914 doch ook nog in het voorjaar van 1918. Om dit bewijs te leveren onthult de schrijver vele dingen, die geschied zijn achter de coulissen van het Hoofdkwartier, terwijl voor vele mislukkingen de schuld wordt gegeven aan den keizer en zijn camarilla. Hij klaagt hem aan fel en onverbiddelijk voor veel bloed, dat niet had vergoten behoeven te worden.

M. M.

Dr. Julius Wolf, **8848.**
DIE RÖMISCHE KAISERZEIT. Geïllustreerd. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1932. (24×16). Deel VI: 279 blz. ing M. 7.60.

Waar Prof. Vogt in de serie *Geschichte der führende Völker* het eerste deel der *Römische Geschichte* behandelde, bewerkte Dr. Julius Wolf het tweede gedeelte *Die Römische Kaiserzeit*. Hij begint met het tijdvak van Augustus en eindigt daar, waar het Oost-Romeinsche (Byzantijnsche) Rijk het Westen loslaat, en de Germanen de leiding overnemen. Hiertusschen ligt de ontwikkeling van het Romeinsche keizerschap (principaat) tot absolutisme met zijn bloei en verval, en tenslotte de ontbinding van het Romeinsche wereldrijk besloten. Broksgewijze wordt de beschavingsgeschiedenis bij de verschillende perioden behandeld. De Kerkgeschiedenis wordt in het raam der staatk. geschiedenis ingepast. Dit kan ook niet anders. Want de Romeinsche staat, die op godsdienstige grondslagen rustte, kan niet neutraal blijven tegenover het Christendom, dat die grondslag verwierp en bestreed. Tevens is het doorwerken der Oostersche beschaving in het Romeinsche Westen door den schrijver uitstekend in het licht geplaatst.

Dit boekje is zeer geschikt als een steun bij het onderwijs in de oude geschiedenis; meer belangstellenden kan de litteratuurlijst goede diensten bewijzen en tot verder onderzoek opwekken.

P. Placidus, O.Cap.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

DUITSCH.

Ilja Ehrenburg, **8849.**
SPANIEN HEUTE. *Malik-Verlag, Berlin,* 1932. (19×12.5). 214 blz. ing. M. 3.20.

Eenige maanden doorkruiste Ehrenburg, die reeds bekendheid heeft door zijn *Visum der Zeit*, Spanje. Niet alleen bezocht hij de groote steden, doch hij drong tevens door in het platteland en de eenzame dorpen van het gebergte. Zoodoende heeft hij een grondig oordeel gekregen over de jongste republiek van Europa waardoor dit werk meer is geworden dan reis-reportage.

Wie echter zijn politieke „Einstellung" kent, zal zelf dit werk met het noodige critische inzicht lezen!

Ook hetgeen over de religieuze houding van 't Spaansche volk, van diens clerus en vroomheid te berde wordt gebracht verdient hier en daar eenig correctief.

J. F.

Richard Katz, **8850.**
FUNKELNDER FERNER OSTEN. Geïllustreerd. *Verlag Ullstein, Berlin.* (16×9). 299 blz. ing. M. 4.05.

Reisbeschrijvingen zijn een litteratuur op zichzelf. Zij zijn lang niet de gemakkelijkste en vaak niet de aantrekkelijkste op litteraire specimina. De Duitscher Richard Katz echter beheerscht dit genre volkomen. In een driehonderd uitnemend geschreven bladzijden voert hij ons door China, Korea en Japan. In verrukkelijke close-up's toont hij de Oosterlingen in de meest typische eigenaardigheden van dat ras. Geen zwaarwichtige beschouwingen van volkenkundigen aard. Geen vermoeiende politieke beschouwingen. Geen archeologische of gealogische uiteenzettingen. Met een raak gezegde, een frappante opmerking teekent hij vaak de verhouding van Westerling tot Oosterling scherper dan ellenlange politieke verhoudingen dat kunnen. Met enkele flitsen toovert de schrijver de pracht dezer landen. Enkele bladzijden natuurbeschrijvingen geven een aantrekkelijker beeld van dit land dan geologen het zouden kunnen.

Geen enkel oogenblik verveelt dit boek. Integendeel. Het houdt den lezer geboeid van bladzijde tot bladzijde. Zij zijn vaak met groote geestigheid en altijd met een gecultiveerden stijl en verrassenden kijk op zeden en gebruiken geschreven.

Dit boek met de fijnzinnige bandteekening van Otto Linnekogel en vele foto's, noemen wij een kostelijk bezit, dat wij met de grootst mogelijke graagte durven aanbevelen.

J. F.

Eckhard Unger, **8851.**
BABYLON DIE HEILIGE STADT. *Walter de Gruyter & Co., Berlijn,* 1932. (26×18). 385 blz. ing. M. 29.—, geb. M. 32.—.

Dank zij de grondige en nauwgezette studie van den bekenden Assyrioloog Eckhard Unger, kunnen wij ons thans een vrij volledig beeld vormen, van wat eens het beroemde Babylon der oudheid is geweest. De ter plaatse verrichte opgravingen hebben, behalve de fundamenten der stad en vele ruïnes, ook een onnoemlijk groot aantal inscripties voor den dag gebracht, waarin de verschillende monumenten der stad worden besproken en hun juiste ligging nauwkeurig is aangegeven.

Meer dan drieduizend over verschillende musea verspreide, spijkerschrifttabletten heeft schr. geraadpleegd om de gegevens te verzamelen, welke hij voor zijn doel noodig had. en die hij in dit voor Orientalisten en Exegeten zoo belangrijke werk publiceert. Achtereenvolgens beschrijft hij daarin de thans nog bestaande overblijfselen van Babylon, de Assyrische documenten, waaruit hij heeft geput het beeld, dat de Babyloniërs zich van hun stad maakten als middelpunt der aarde en van het heelal, en tenslotte het beeld der stad zelf, zooals zij er moet hebben uitgezien in den tijd van haar hoogsten bloei. Naar die beschrijving te oordeelen, moeten de Babyloniërs een zeer hoogen graad van beschaving hebben bereikt, en de stad met haar tallooze tempels, haar paleizen, kanalen, straten, muren en poorten is zeker van een overweldigenden indruk geweest. Dwars op den Euphraat gelegen in den vorm van een regelmatigen rechthoek, was zij omringd door geweldig hooge muren, van zware torens voorzien, en waaromheen een gracht liep van 12.50 Meter breed. Aan het stadsplan zelf schijnen religieuse beschouwingen ten grondslag te hebben gelegen: straten en tempels zijn alle georiënteerd naar de windstreken, vanwaar de godheden, wier naam zij droegen, gedacht waren bij haar manifestaties te komen. Het groot aantal tempels en offerplaatsen te zamen een kleine 1500 voor een bevolking van hoogstens 200.000 inwoners, bewijst wel hoezeer de afgodendienst hier hoogtij vierde. Evenals later Athene en Rome, is Babylon een asyl geweest van alle goden der onderworpen en bevriende volkeren, het centrum van het godsdienstig leven, en voor de bewoners van Klein-Azië was het de heilige stad bij uitnemendheid.
Deze beschrijvingen worden door Sch. in een volgende serie hoofdstukken gerechtvaardigd, waarin hij, met opgave der bronnen, alle gegevens samenbrengt, die hij over elk der monumenten heeft kunnen vinden: de randcijfers, die de beschrijvingen vergezellen, verwijzen naar deze hoofdstukken, en maken het mogelijk telkens de waarheid van zijn beweringen te controleeren. Aparte beschrijvingen worden nog eens gegeven van den toren van Babel, de heilige Poort, den Bel van Babylon, den draak, de paleizen en de hangende tuinen, en van het paleismuseum van Nabuchodonosor.
Tenslotte geeft schr. de vertaling en vaak ook den oorspronkelijken tekst van de voornaamste Assyrische oorkonden, die hij heeft geraadpleegd, en de vertaling van wat in Bijbel en de vreemde schrijvers, die Babylon bezochten, vanaf Herodotus tot aan die der laatste eeuw toe, over Babylon hebben gezegd.
Een aantal afbeeldingen, meest van spijkerschrifttabletten, illustreeren den tekst, en twee kaarten, waarvan een groote met volledig stadsplan, maken het mogelijk overal schr. te volgen.

G. S.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

Dr. A. Kuyper, **8852.**
STARREN-FLONKERING. *De Standaard, Amsterdam,* 1932. (19×13). 324 blz.

De driestarren van den grooten Dr. A. Kuyper zijn ten deele gebundeld.
Nu moet men, zeker als men niet van anti-revolutionaire huize is, tot de ietwat oudere garde behooren om zich de driestarren van Kuyper in de *Standaard,* die dááraan vooral z'n toenmalige beroemdheid dankte, als de dag van gisteren te herinneren. Maar iedereen — jong of oud — weet er bij herinnering van en weet ook, dat er heel veel van te leeren is, niet alleen voor de geschiedenis van de A.R.partij, maar ook voor de politieke geschiedenis van ons vaderland juist in den meest fel bewogen tijd.
Het is daarom een zeer goede gedachte geweest, om ze te verzamelen en te bundelen. Dr. H. Colijn schreef er een voorwoord bij en de verzamelaar houdt zich schuil, hoewel juist hem lof toekomt voor het vele geduld en de goede keuze. Immers niet alle 16.800 geschreven driestarren zijn gebundeld, 't is een bloemlezing van 400 stuks, maar die volledig genoeg is om een juisten kijk te krijgen op den politieken strijd van die dagen.
Journalisten die zulk een formidabel getal artikelen achter den rug hebben zijn er vandaag aan den dag haast niet meer.

T. v. d. M.

J. A. F. Mörze-Bruyns, **8853.**
DE NATIE. EEN VREDESPLAN. *A. W. Sijthoff, Leiden, 1932.* (24×16). 55 blz.

't Doel dat de schr. zich in deze brochure voor oogen stelt, nl. door de inschakeling der Gods- en Christusgedachte in de internationale vraagstukken, aan de vredesbeweging meer blijvend succes en hooger idealisme te verzekeren, is ongetwijfeld zeer sympathiek. Of echter de ingeslagen weg zoo eenvoudig is, als schr. zich voorstelt, zijn we zoo vrij te betwijfelen. Volgens onze bescheiden meening zal die eening der volkeren niet geschieden op den basis van 't vervaagde Godsbegrip en der niet-zuiver-opgestelde Christus- en Jezusgedachte, die zeker al van katholieke en Orthodox niet-katholieke zijde, afgezien nog van de niet-Christelijke religies onaanvaardbaar is. Dat schr. daarom ook mistast in de theologische „communicatio idiomatum" over Christus, volgt logisch. Vandaar ook ontbreekt er vrij veel aan de „Christuswaarden", die schr. in elk volk tracht op te diepen. Op zulk een wankelen grondslag kan, hoe goed overigens bedoeld, en hoe sympathiek ook voorgesteld, het vredeswerk onder de volkeren niet worden opgebouwd. Het bedoelde plan zal dan ook een loutere utopie blijken, wanneer men de oplossing zoekt langs de wegen, die schr. inslaat.

P. Constantinus, O.Cap.

Max van Poll, **8854.**
CRISIS EN HERSTEL. *Drukkerij Helmond, Helmond,* 1932. (19×13). Deel I: 236 blz., Deel II: 229 blz., Deel III: 279 blz.

In drie dikke deelen — tesamen ruim 700 bladzijden — beschrijft de heer Max van Poll, hoofdredacteur van *De Morgen* en lid van de Tweede Kamer, achtereenvolgens de crisis, haar gevolgen en de middelen, welke kunnen leiden tot het herstel van de nu heerschende crisis.
In het eerste deel wordt de crisis uit de rondom ons waarneembare feiten vastgesteld, wordt tevens gezocht naar de oorzaken, die vooral tot de crisis, waarin we leven, hebben geleid. Het tweede deel speurt de gevolgen na op economisch, maatschappelijk, politiek, zedelijk en godsdienstig terrein, terwijl het derde deel de weg aangeeft, waarlangs we moeten gaan, om uiteindelijk uit de benarde ellende te geraken.
Niemand eerder dan Van Poll zelf zal toegeven, dat men hier geen minitieus wetenschappelijk werk moet zoeken. Wat we hier voor ons hebben is journalistiek werk van de beste soort, waar op grond van jarenlange ervaring de loop der gebeurtenissen intuitief wordt aangevoeld en aangegeven — overigens een meer betrouwbare gids dan de economische wetten der weten-

schap, die maar al te vaak buiten de werkelijkheid blijken te staan. Van dat op lange ervaring intuitief aanvoelen heeft van Poll in het verleden dusdanige bewijzen afgelegd, dat we met recht en rede zijn intuitief gevoel als betrouwbaar — zij 't niet als onfeilbaar — kunnen volgen. Indien we in dit betrouwen de drie deelen over crisis en herstel doorworstelen, zullen we niet alleen een schat van materiaal bezitten, maar ook een veilige gids bij de beoordeeling van de benarde tijden, welke wij doorleven. We durven zelfs verder gaan en beweren, dat deze boeken voor ieder ernstig werker op maatschappelijk gebied onmisbaar zijn in dien zin, dat men ze niet straffeloos in het magazijn van den uitgever kan laten liggen.

Het kan hier niet de bedoeling zijn om het werk van Van Poll tot in de bizonderheden te ontleden en te toetsen aan eigen inzicht. Zelfs gaan we de twee eerste deelen voorbij als zijnde in groote lijnen onaanvechtbaar. Bij het derde deel echter willen we even stilstaan.

Daarin komt de schrijver tot de ontdekking, dat de grondslagen van de economische werkdadigheid zoodanig wankelen, dat herstelwerk aan de bovenbouw een vergeefsche poging moet genoemd worden. Dus moet heel de economische of liever heel de sociaal-economische orde worden omgebouwd en moeten de beginselen, waarop het economische gebouw berust, worden verbeterd. Dit en ook het beginsel tot die verbetering wordt uitvoerig behandeld en daargelaten of de hernieuwde economische leer in alle onderdeelen met onze opvatting overeenkomt, we moeten toegeven, dat de beschouwingen van Van Poll voor gedegen katholieke economisten met wijsgeerige scholing, meer dan aanleiding geven om tot uitgangspunt te dienen voor een principieel katholieke economie. Hiermede — zouden we zoo zeggen — heeft van Poll z'n taak volbracht. Neen! We krijgen nu nog twee hoofdstukken, waarvan vooral het laatste eer verzwakt dan versterkt. „Terug naar het Katholicisme" heet het. Zeker, als alles weer katholiek is, is de crisis ook voorbij, dan is alle wanorde voorbij, dan konden we een hemel op aarde hebben. Maar daar gaat 't niet om. Hier is werkelijk het middel te algemeen, de hoed te groot. En evenals volgens St. Thomas het grijpen naar algemeenere oorzaken eer verzwakt dan versterkt, indien men volstaan kan met een meer nabije oorzaak, zoo ook verzwakt het verwijzen naar een meer algemeen middel, indien een meer speciaal middel voldoende is, om het doel te bereiken. We maken deze opmerking vooral omdat in onze dagen te veel geschermd wordt met het katholicisme, daar waar 't meer kwaad dan goed kan stichten.

Met deze ééne opmerking willen we volstaan, niet om daarmee het werk van van Poll neer te halen, maar juist om de grootheid ervan beter te doen uitkomen.

T. v. d. M.

DUITSCH.

J. R. Mac Donald, 8855.
DIE SOZIALISTISCHE BEWEGUNG. *Pan-Verlag, Berlin,* 1932. (18×13.5). 175 blz. M. 3.40.

In Engeland beleefde dit werk van den minister-president Mac Donald negen oplagen. Het is ook in een zeer goede Duitsche bewerking verschenen.

Voor hen, die op de hoogte willen blijven van de sociale en politieke stroomingen een leerzaam boek.

M. M.

Med. et phil. Dr. Otto Leeser, 8856.
HOMÖOPATHIE UM BIOCHEMIE. *Universal-Bibliotheek, Leipzig,* 1932. ing. M. 0.75.

Een helder en duidelijk overzicht van de homaeopathie in een klein bestek. Een verklaring van haar wetenschappelijke methode, haar grondslagen, en de plaats, die zij inneemt in de geneeskunde. Vooral wordt er de biochemie als een der groote onderdeelen behandeld. Zoowel voor geneesheeren als voor leeken van belang.

M. M.

Dr. Alphons Nobel, 8857.
BUCH ÜBER BRÜNING. Geïllustreerd. *Kittler-Verlag Berlin,* 1932. (18×12). 127 blz. gec. M. 1.50.

Slechts weinige staatslieden van den huidigen tijd hebben zoo de wereldbelangstelling getrokken dan de voormalige rijkskanselier van Duitschland Dr. Brüning De schrijver, hoofdredacteur van het dagblad *Augsburger Postzeitung,* geeft in dit werkje een volledig beeld van dezen grooten en plichtsgetrouwen staatsman. De schrijver volgde persoonlijk de ontwikkeling van den mensch en den politicus Brüning, hetgeen dit werkje des te interessanter maakt.

J. F.

XII. LEERBOEKEN.

Roel Houwink, 8858.
INLEIDING TOT DE HEDENDAAGSCHE LETTERKUNDE. *P. Noordhoff, Groningen,* 1932. (26×16). 67 blz. ing. *f* 1.20.

In dit overzicht der hedendaagsche letterkunde wordt bijzondere aandacht geschonken aan de literaire producten der „jongeren" in het kader van hun tijd en in historischen samenhang met de voorafgaande perioden. Critisch te raadplegen, want hier en daar zeer eenzijdig in waardebepaling.

H. H.

Dr. G. Kranendonk, 8859.
CONTEMPORARY ENGLISH PROSE. Geïllustreerd. *P. Noordhoff, Groningen,* 1932. (20×13.5). Deel II: 184 blz. ing. *f* 1.75, geb. 2.25.

In onze recensie over het eerste deel van deze verzameling van teksten drukten we den wensch uit binnen afzienbaren tijd het vervolgdeel van dit zeer interessante werk te mogen begroeten. Het is er nu en we kunnen niet anders dan den lof herhalen dien we zijn voorganger hadden toegezwaaid. Wat zijn de leerlingen tegenwoordig te benijden als we eens naar onzen eigen studententijd terugkijken! Wat 'n handig boekje is dit ook weer: mooi papier, mooie letter, goed gekozen leesstukken en zes mooie portretten op glanzend papier op den koop toe. Deze keer komen de sociale en de huiselijke roman, de jongste romanschrijvers, de schrijvers van reisverhalen en herinneringen, de short-story-meesters, de biographen en de critici en ten slotte de humoristen aan de beurt. En in elk genre zijn de meest gezaghebbende figuren vertegenwoordigd. Ook de vrouwen zijn niet vergeten: Dor. Richardson. Kath. Mansfield en Rebecca West en de katholieke literatuur krijgt haar deel met acht blz. van Chesterton, uit zijn kritisch en biographisch werk. Een extra-pluimpje verdient dit werkje om de zes inleidingen, die de zes verschillende hfdst. voorafgaan en waarin kort en bondig doch bevattelijk en goed de verschillende schrijvers worden gesitueerd en hun voornaamste verdiensten worden aangegeven. Kortom een boekje, dat niet genoeg aanbeveling verdient en dat machtig veel kan bijdragen, om verstard literatuuronderwijs wat nieuw bloed in te pompen.

Dr. Raph. Kreemers.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Laura Adams-Arner, **8860.**
VAN INDIANENJONGEN TOT MEDICIJNMAN. Geïllustreerd. *Van Holkema & Warendorff, Amsterdam,* 1932. (24×16). 245 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.

De schrijfster van dit boek heeft langen tijd onder de Indianen geleefd, en de vertaalster zegt, dat haar schildering van een Indiaansche jongen, volgens hen, die daarover kunnen oordeelen, zeer juist moet zijn. De jongens, die dit boek in handen krijgen, zullen daar niet veel om geven, maar ze zullen ademloos lezen de geschiedenis van een jongen zooals zij, opgroeiend in een zoo'n geheel ander land en onder zoo gansch andere omstandigheden. Kleine broer wordt de medicijnman van zijn volk; er komt dus vanzelf ook veel in over de godsdienstige opvattingen der heidensche Indianen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Clemence Bauer, **8861.**
TOM ARLINGTON. Geïllustreerd. *G. B. van Goor, Zonen, Den Haag,* 1932. (24×18). 204 blz.

De tweede titel van 't boek geeft duidelijker den inhoud aan; 't zijn oorspronkelijke vertelsels over negers en blanken in Noord-Amerika. In geheel de groepeering van de geteekende personen komt de tegenstelling uit tusschen de blanken en negers na de afschaffing der slavernij. Van den eenen kant zien we de hoeve der blanken met haar geluk en vreugde en daartegenover de wijk der arme negers nog in hun primitieve huisjes, met hun armoedig, en vernederend leven — zelden maar een zonnestraal van echte blijheid, zooals op 't sjiek dinee van mammie Dorcas. Langzamerhand begon de opleving van hun ras door aanraking met de blanke; edele, nobele typen kwamen er langzamerhand bij de negers, die hun geslacht uit onwetendheid en armoede wisten op te heffen niettegenstaande de tegenstand der blanken. Vol sympathie is Bella geteekend, die zooveel voor de arme wijk der negers tot stand bracht. Waartoe een niet bedwongen hartstocht brengen kan, is in Thomas van de hoeve Berkvliet geteekend. Oom Daniël is nog een typische neger met zijn vreemde geneesmiddelen. Over 't algemeen voelt men hier een verhaal van vroegere Amerikaansche toestanden. 't Boek heeft niets tegen zeden of godsdienst: de menschen op de hoeve waren geloovige protestanten, die 't Kerstfeest vierden. De schrijfster heeft haar boek voor lezers boven de veertien jaren geschreven.

Pr.

Wilhelmina Blokker, **8862.**
VAN ALLES WAT. Geïllustreerd. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1932. (22×18). 48 blz. geb. *f* 0.75.

Deze twee aardige en keurig geïllustreerde boekjes, behooren tot de serie *Om stil te luisteren.*
De versjes en verhaaltjes en spelletjes, en niet in 't minst de leuke plaatjes, zullen bij de kleintjes erg in de smaak vallen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

To Hölscher, **8863.**
MARIS STELLA. *G. Mosmans Zn., Den Bosch,* 1932. (22×16). 128 blz.

't Is in hoofdzaak een geschiedenis van twee kinderen Benedictus en Scholastica in een godsdienstig huisgezin. De tweeling komt door een rijken oom in gelegenheid om een reis te doen in Zwitserland. Mooie natuurbeschrijvingen zijn met de uitteekeningen van uitstapjes naar bergen en bosschen verbonden. Hier bewijzen de kinderen een weldaad aan een rijke dame, die hen later meeneemt op een zeereis. De boot vliegt echter in brand: de jongen verricht een heldendaad door de redding van een kind. De rijke dame en Scholastica komen spoedig weer in hun respectievelijk vaderland, maar men meent, dat Benedictus was omgekomen. De ouders droegen gelaten dien slag, tot een telegram uit Frankrijk hun de tijding brengt van 't behoud van hun kind en van den kleinen jongen, waarvoor hun zoon zijn leven had gewaagd. 't Boek is goed geschreven.

Pr.

A. A. M. Horsting-Boerma, **8864.**
VERHALEN UIT MAROKKO. Geïllustreerd door Rie Cramer. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag,* 1932. (24×18). 192 blz.

Een achttiental sprookjes uit Marokko met zes gekleurde paatjes en zes zwarte platen door Rie Cramer. Ze zijn allen even wonderbaar, even eenvoudig, bijna kinderlijk verteld. Ons dunkt, dat wel 't meest de geschiedenis zal bevallen van „Het slimme, dappere meisje en de koning der wildemannen." De wildemannen werden telkens zoo leuk beetgenomen door Furja, 't jongste van de zeven zusters; ten slotte zijn de roovers door haar toedoen gevangen genomen en het slimme kind kreeg rijke belooningen. Spannend is het sprookje van het hennetje, dat geen eieren, maar groote diamanten legde, het betooverde huis, etc. Alles is vindingrijk in een Marokko-entourage gevlochten, eigennamen, steden, godsdienstige gevoelens. De voorstelling en verhaaltrant doen denken aan de sprookjes van *Grimm* en aan de sprookjes van *Moeder de Gans.* 't Boek is bedoeld voor kinderen tusschen de 10 en 14 jaar.

Pr.

W. H. Kievit, **8865.**
DOLLIE. *G. F. Callenbach, Nijkerk,* 1931. (20.5×15). 195 blz.

De geschiedenis van een vagebondje, dat in een burgergezin wordt opgenomen, waar men het met veel moeite eenig begrip van beschaving en deugd bijbrengt, later in ongenade valt en het gezin weer verlaat. Toch heeft de daad van barmhartigheid een goede uitwerking op haar latere leven. Een beetje ouderwetsch kinderboek.

Alb. Steenhoff-Smulders.

H. E. Kraaij, **8866.**
DE KERMISJONGEN. Geïllustreerd door Karel van Seben. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (20×15). 160 blz.

De Kermisjongen is 'n spannend verhaal tot het einde toe. Guus gaat met z'n baas mee naar de markten en kermissen. Zijn baas slaat in zijn dronkenschap zijn vrouw dood en Guus komt daarna bij brave menschen op een boerderij. Hier verschijnt ook een kunstschilder, die in den jongen aanleg ontdekt voor teekenen. Men begint vermoeden te krijgen over de afkomst van Guus. Na lang zoeken bevinden ze, dat hij als klein kind in de nabijheid van Arnhem door een waarzegster uit een kinderwagen was gestolen. Zijn ouders worden teruggevonden en de ontmoeting op 't kasteel is een zeer aandoenlijke scène. Het laatste hoofdstuk beschrijft de familie's nog eens en hun vol geluk na een tiental jaren.

't Boek is een protestanten geest, zooals uit de preek van den Dominee blijkt. Inderdaad wordt hier sterk tot zelfbeheersching, tot dankbaarheid opgevoed. Door de woorden van den Dominee is de kermisknecht George bekeerd; hij drinkt nooit meer. Een boek voor oudere jongens.

Pr.

Nanda, **8867.**
DOK EN DE TOONEELCLUB. Geïllustreerd. *Gebr. Kluitman, Alkmaar.* 1932. (24×16). 203 blz.
Dok is een gewone heldin, van de moderne meisjesboeken. Een buitengewoon lastig en brutaal kind op school, dat thuis echter heel aardig en goedhartig is. Jammer maar, dat de onderwijzeressen daar weinig van merken en zulke meisjesboeken de lust doen ontstaan om de bravoerstreken der heldin ná te doen. Jammer dat dit er altijd bij moet komen, want het boek is verder wel amusant.

Alb. Steenhoff-Smulders.

J. Riemens-Reurslag, **8868.**
DE FAMILIE HARRINGA. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.* 1932. (21×15.5) 171 blz. ing. *f* 1.20, geb. *f* 1.90.
De familie Harringa is een doktersgezin. En als de Oostenrijksche kinderen ter verpleging in Holland komen, neemt het ook een Oostenrijksch meisje van 12 jaar in huis. Het boek vertelt vooral over den tijd dat Liesbeth bij hen is, en over den invloed die haar tegenwoordigheid uitoefent op de twee kinderen Harringa. Het is frisch en prettig geschreven en is een uitstekend jeugdboek.

Alb. Steenhoff-Smulders.

G. Rembadi-Mongiardini, **8869.**
PINOKKIO'S GEHEIM. *J. B. Goor Zonen, Den Haag. 1932.* (24×18), 206 blz.
De beroemde geschiedenis van Pinokkio, de ondeugende houten marionet, lang geleden door de Italiaan Collodi vertelt, heeft een andere Italiaan verleidt er een vervolg bij te fantazeeren. Pinokkio doet in dit boek een groote reis onder water en heeft er de merkwaardigste avonturen.
Door die avonturen, wordt die ondeugende marionet een brave jongen. Door Rie Cramer is dit boek allerfraaist geïllustreerd.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Leonard Roggeveen, • **8870.**
WOUDSTRA KNAPT HET OP! *J. B. van Goor Zonen, Den Haag,* 1932. (24×18) 222 blz., ing. *f* 1.50, geb.*f* 2.50.
Men heeft Roggeveen wel de moderne Jules Verne genoemd. Zeker is het, dat hij met een sterke fantasie, geestig en onderhoudend, de wonderlijkste avonturen verteld. Groote jongens vooral zullen veel pleizier hebben in zijn boeken. *Woudstra knapt 't op* speelt in DenHaag, waar, op een bijzondere plek, allerlei menschen en tenslotte een gansche autobus op geheimzinnige wijze verdwijnt.
Rechercheur Woudstra ontdekt het geheim, laat zich met opzet verdwijnen en komt op de planeet Mars terecht, waar hij al de verdwenen, plus de autobus wedervindt. Ze komen met zijn allen behalve de oude geleerde, die de verbinding met Mars vond, weer behouden terug. Hun avonturen zijn bijzonder grappig verteld.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Lowell Thomas, **8871.**
DE ZEEDUIVEL. *P. D. Bolle, Rotterdam,* 1932.
Deze geschiedenis beschrijft ons 't leven van Graaf von Luckner, 'n Duitsche zeeheld, ons bekend uit den wereldoorlog. Eerst zijn jeugd vol guitenstreken en hoe hij ten laatste, aangetrokken door 't ruime sop, op dertienjarigen leeftijd thuis wegloopt met 't vaste voornemen niet terug te keeren voor hij de uniform der Keizerlijke Marine droeg. Zijn begin als kajuitsjongen, steeds opklimmende met al de wederwaardigheden van 'n zeeman, bovendien de avonturen die hij op alle deelen der wereld meemaakt en zijn terugkeer in de uniform der Keizerlijke Marine. Daarna zijn optreden als kapitein van 'n kaperschip tijdens den wereldoorlog, gevangenneming en tenslotte zijn behouden terugkeer in 't Vaderland.
't Is een boeiende geschiedenis, eerst de onbezorgdheid der jeugd, dan 't inleven in 't zeemansleven, den heldenmoed en de idealen der rijpere jeugd, gevolgd door de energie en wilskracht van den rijperen man. 'n Boek vol spanning, doch hier en daar afgewisseld door den levendigen humor den zeeman eigen.
'n Boek 't lezen dubbel waard. *J. B.*

C. H. de Wilde, **8872.**
DE AVONTUREN VAN DIRK PLOMP „VAN CHINA". Geïllustreerd door Lien Schouten. *J. van Bleek, Den Haag,* 1932. (15×10). 185 blz. ing. *f* 1.50, gec. *f* 1.90, geb. *f* 2.25.
Dit jongensboek behandelt het ontstaan der „nye leer" en inquisitie in ons land en in Spanje en dit wel op een eenzijdige en sensationeele. voor ons katholieken, onaanvaardbare wijze.
Het mag dan ook niet in handen van onze katholieke jongens komen.

J. F.

J. P. Zomers-Vermeer, **8873.**
DE MOEDERTJES. Geïllustreerd. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1932 (24×16) 236 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.
Mevrouw Zoomers-Vermeer heeft er bijzonder slag van op aantrekkelijke en ontroerende wijze de karakters van kinderen uit te beelden. De twee opgroeiende meisjes, vriendinnetjes, die in dezelfde straat wonen, dragen al heel vroeg de zorg van de huishouding op hun kleine schouders. Ze helpen elkaar dapper, al zijn hun omstandigheden heel verschillend.
Nans is het oudste dochtertje van het artistengezin, dat door vader's ziekte het uiterst armoedig heeft en Jean moet in het arbeidersgezin de gestorven moeder vervangen. Met alle zorgen, ziekten en leed dat er in verhaald wordt, is het toch voor grootere meisjes een frisch en opwekkend boek, door de teekening der twee heldinnetjes, die zich zoo flink en monter door alle moeilijkheden heenslaan. Dit neutrale boek is voor oudere meisjes wel aan te bevelen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

RECTIFICATIE.

In ons no. van 15 Sept. zijn eenige zinstorende fouten ingeslopen:

1. Op blz. 277 gelieve men als auteur van *De Moord aan de Bridgetafel* te lezen: *Anne Austin.*
2. Als uitgevers van Kathlyn Rodes *Verwikkelde Levens* dient in plaats van De Combinatie, Rotterdam, vermeld te worden: *J. Philip Kruseman, Den Haag.*
3. Op blz. 286 2e kolom 13e regel van beneden leze men „materialistische" in plaats van „monarchistische".
4. Ferd. Fried: *De ineenstorting van het Kapitalisme* is geen uitgave van E. M. Querido, doch van *M. Dobbelmann, Uitg.-Mij., Leiden.*

De Goede Wederkeer — **Antoon Coolen**

Een verhaal van Antoon Coolen, dat wij tot de schoonste brokstukken rekenen van zijn literair oeuvre. Godefridus van den Breemortel had in de beugelbaan Giel Sleegers gegooid met eenen beugelbal, dat Giel er bij neerviel en dood bleef liggen. Een moord was het misschien zoogezegd niet, het was meer een ongeluk. Maar Godefridus moest eenige jaren gaan zitten... En nou komt hij terug uit de gevangenis. Een wederkeer, die arm aan woorden was, die niet zoo schoon kon zijn als Godefridus en zijn vrouw Marie zich hadden voorgesteld. Er waren zeker ook goede, diepe woorden noodig, om alle zwaarte weg te nemen... Pastoor Vogels wist natuurlijk van de thuiskomst en hij had een boodschap laten brengen, dat Godefridus eens komen moest... Wat dan volgt is zoo ontroerend van inhoud en mooi van beschrijving, dat het nieuwe, groote verwachtingen wekt voor het nog steeds groeiend talent van den jongen schrijver.

De Nalatenschap van den Doofstomme — **Kees Meekel**

Een geestige schets over een ouden, doofstommen zwerver, vuil en afzichtelijk. Hij leefde sinds menschenheugenis in het stille, kleine dorp. Waarom sluiten ze zoo'n hulpeloozen sukkel niet in een oudemannenhuis?... Hij wil niet in een gesticht... Maar op 'n dag is het er toch van gekomen, de burgemeester had het verordonneerd... Niemand die waarschijnlijk erg zou gehad hebben, dat de doove schooier vertrokken was, als hij niet iets had nagelaten voor iedereen... de nalatenschap van den doofstomme!

Onze Wannesoome — **Ernest Claes**

Wannesoome was feitelijk maar een zeer gewoon mensch. Maar hij was zoo'n echt vertegenwoordiger van dat oud geslacht, dat nu is uitgestorven, van die menschen uit één stuk, eerlijk als goud en met lijf en ziel gehecht aan hun oude zeden. Hij is vier-en-negentig geworden. En uit dat lange leven vertelt Ernest Claes zoo fijn-geestig, dat Uw belangstelling in dit lange verhaal tot den laatsten regel toe sterk wordt vastgehouden.

„Nederlandsch Werkelijke Schuld" — **F. de Sinclair**

Een hevige historie, die zich afspeelt in het kleine, nauwe leventje van een weduwvrouw uit een Amsterdamsche volkswijk. Sientje heeft plotseling van een dooien oom, dien ze nooit gezien had, een erfenis gekregen, bestaande uit een Obligatie 2½ pct. Nederlandsch Werkelijke Schuld, groot Een Honderd Gulden. Het geval had ze dadelijk verteld aan Sjenet en Trui en die hadden direct geroepen: „Honderd Gulden...... dan mot je radio nemen, dan be-je voor je leven uit de sagrijn." Gedrieën gaan ze op stap „om centen te krijgen op het stuk." Wat zich daarbij dan allemaal afspeelt is dol-vermakelijk!

Wij vragen onze abonné(e)'s voor dit schitterende werk, gedrukt op het beste en duurste papier (Engelsch feather weight) geen vier of vijf gulden, wij stellen de exemplaren beschikbaar

uitsluitend voor onze abonné(e)'s voor slechts 95 cent per stuk!

Wij zijn hiertoe in staat, doordat wij meer dan tienduizend exemplaren drukken en het boekwerk aan onze abonné(e)'s ongeveer tegen kostprijs afstaan. (Voor niet-abonné's *f* 2.50). Maar U kunt U zelf overtuigen. In de loop van October ontvangt U het werk **OP ZICHT.**
U begrijpe ons nu goed.
De abonné(e)'s die geen zichtzending mochten wenschen, kunnen ons dat even per briefkaart berichten, ofwel de zending bij aanbieding **zonder eenige kosten** weigeren en retourneeren.
De abonné(e)'s waarvan ons verleden jaar op een of andere wijze gebleken is, dat een zichtzending hun niet aangenaam is, ontvangen **niets,** tenzij zij er nog omgaand nadrukkelijk om verzoeken.
De abonné(e)'s, die méér dan één exemplaar wenschen te ontvangen (er waren er verleden jaar, die er wel tien bestelden!) gelieven ons **terstond na ontvangst (niet er vóór) van hun exemplaar** op te geven hoeveel exemplaren er nog méér worden verlangd.
Dit bevordert de richtige distributie, daar dan iedere abonné(e) zijn beurt en zijn gelegenheid heeft gehad en bovendien, aldus kan men zich vooraf op zijn gemak overtuigen van de uitstekende in- en uitwendige verzorging van het werk.
Men talme dan echter niet, want wij twijfelen er niet aan, of evenals verleden jaar, gaat ook nu, de oplage weer schoon op!
Als het wintert...... **1932** is een rijk bezit en een gedistingeerd St. Nicolaas- of Kerst-geschenk. In dit tijdschrift wordt nog nader bekend gemaakt, wanneer de expeditie plaats vindt. Zij, die meenen ten onrechte te zijn overgeslagen, gelieven **dan** (niet nu) te reclameeren.
Van voorgaande jaarboeken zijn nog slechts enkele exemplaren beschikbaar.

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD :: BREDA

Belangrijke Prijsverlaging

van vele van onze bekende prachtboeken

DE ROEKELOOZE OMHELZING door SCHWOB. Eerst *f* 3.90 en *f* 4.90. **Nu ingenaaid f 2.50, gebonden f 3.50.**

MANETE IN DILECTIONE MEA door TEERNSTRA. Eerst *f* 1.50 en *f* 2.25. **Nu ingenaaid f 0.75, gebonden f 1.50.**

ST. THERESIA VAN HET KINDJE JESUS door G. BERNOVILLE. Eerst *f* 2.50 en *f* 3.50 **Nu ingenaaid f 1.25, gebonden f 2.25.**

JOHN HENRY NEWMAN door MAY. Eerst *f* 5.50 en *f* 6.50. **Nu ingenaaid f 4.50, gebonden f 5.50.**

ST. AUGUSTINUS door G. PAPINI. Eerst *f* 5.50 en *f* 6.50. **Nu ingenaaid f 3.90, gebonden f 4.90.**

EINDELIJK THUIS door T. HÖLSCHER. Eerst *f* 2.50 en *f* 3.50. **Nu ingenaaid f 1.50, gebonden f 2.50.**

HET LEVEN ANTWOORDT door M. KOOPMANS. Eerst *f* 2.50 en *f* 3.50. **Nu ingenaaid f 1.50, gebonden f 2.50.**

WARE HELDEN door ETHA FLES. Eerst *f* 0.75. **Nu ingenaaid f 0.40.**

HET LAND VAN CLEOPATRA door ANNIE VIVANTI. Eerst *f* 0.80 en *f* 1.30. **Nu ingenaaid f 0.30, gebonden f 0.55.**

KUNST EN HEILIGHEID door VREESWIJK. Eerst *f* 2.— en *f* 2.50. **Nu ingenaaid f 0.40, gebonden f 0.90.**

JAARLIJKSCHE BOEKENSCHOUW. De eerste 10 deelen, jaargangen 1920 tot en met 1929; **Nu alle ingenaaid f 1.—.**

Gratis toezending van een UITVOERIG PROSPECTUS.

10 procent extra korting

bij aankoop van een geheele Serie.

(Geldt slechts tot 1 Januari 1933)

1e Serie: Godsdienstig-Wetenschappelijke werken. Karl Adam: CHRISTUS, ONZE BROEDER; René Schwob: DE ROEKELOOZE OMHELZING; Chesterton: KERK EN BEKEERING.
3 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 6.43, gebonden f 8.91.

2e Serie: Godsdienstig-Ascetische werken. Is. Vogels S.J.: GEESTELIJKE ZIELELEIDING, deel I en II; Zuster Miriam Theresia: HOOGERE VOLMAAKTHEID; Maritain: GEBEDSLEVEN; Teernstra: MANETE IN DILECTIONE MEA.
5 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 10.30, gebonden*) f 13.41.

3e Serie: Godsdienstige werken: Beskow: VOOR GODS AANSCHIJN; Beskow: GODS WEGEN; Vreeswijk: KUNST EN HEILIGHEID; Assarsson: DE KERK VAN ZWEDEN; [illegible] oan. Eudes: MAGNIFICAT; MARIA, MOEDER VAN VII SMARTEN.
6 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 7.92, gebonden *) f 9.81.

4e Serie: Heiligenlevens en Biografieën. Bernoville: ST. THERESIA v. h. KINDJE JESUS; Papini: SINT AUGUSTINUS; Orsenigo: H. CAROLUS BORROMEUS; May: JOHN HENRY NEWMAN; Etha Fles: WARE HELDEN.
5 boeken, te zamen met 10% korting ingenaaid f 13.10, gebonden *) f 16.47.

5e Serie: Opvoedkundige en Populair-Wetenschappelijke werken. Foerster: SEXUEELE ZEDENLEER EN OPVOEDKUNDE; Schilgen: GIJ EN „HIJ"; Aengenent en Bouwdijk-Bastiaanse: PSYCHO-ANALYSE VOLGENS FREUD; Kaag: HANDELSPOLITIEK; Huddleston Slater: DOKTER EN PUBLIEK. II.
5 boeken te zamen, met 10% korting, ingenaaid f 7.02, gebonden *) f 7.70.

6e Serie: Ontspanningsboeken. Hölscher: EINDELIJK THUIS; Michel: PARALYSE; Koopmans: HET LEVEN ANTWOORDT; Vivanti: HET LAND VAN CLEOPATRA; Visser van Wouw: WAAROM NIET? JERUSALEM!; Wolffenbuttel-van Rooyen: JAN KRIEK-JOHN CREEK; KERSTBOEK 1928.
7 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 7.47, gebonden *) f 10.17.

7e Serie: Bibliografische werken. JAARLIJKSCHE BOEKENSCHOUW 1932.
Prijs der jaargangen 1920-1929 f 1.—, der jaargangen 1930-1932 f 2.50.
Bij bestelling van tenminste 5 jaargangen Jaarlijksche Boekenschouw 10 pct. korting.

*) Voor zoover gebonden verkrijgbaar, de overige ingenaaid.

Maak s.v.pl. de blokjes zwart voor de boeken en voor de Series welke U wenscht, schrijf uw naam en adres in de witmarge en zend dit blad (in open env. niet meer dan $1\frac{1}{2}$ ct. porto) aan uw boekh. of aan

Uitgeverij „Foreholte", Voorhout. Postrek. 106236

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

Tennis-, Voetbal- en alle Sportartikelen
Firma Joh. van Rooij, Haagdijk 56, Breda.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met: onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003

Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

Adverteeren is succes in zaken.

G.G.G.

geeft kleinere geschriften uit, die de katholieke waarheid op elk gebied doen kennen.

f 5.— JAAR-ABONNE f 5 —

EN U ONTVANGT
ALLE UITGAVEN
van G G.G. gedurende één jaar.

ZICH OP TE GEVEN
Secretariaat G.G.G.
BILTSTRAAT 121, UTRECHT

Roestvrije Couverts

slechts bij

Speciaalhuis in Solinger Staalwaren

Heuvelstr. 14, Tilburg

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen, Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

TELEFOON 544
Fa A. van Beckhoven
BROOD-, KOEK- EN BANKETBAKKERIJ
Nieuwe Boschstraat — Breda

DUC GEORGE
SIGAREN ZIJN

OVERWELDIGEND

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

C. VISSERS - VAN SETERS
Ginnekenweg 4 — BREDA — Telefoon 177
Lood- en Zinkwerker. Aanleg van Gas en Waterleiding.
Magazijn van Sanitaire Artikelen.
GAS- EN KOLENKACHELS.

PAUL MURK
DAMESKAPSALONS
Ginnekenweg 8 — BREDA — Telefoon 123

Begunstigt onze Adverteerders, door bij hen uwe inkoopen te doen.

WEKRT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

EEN WAARDEVOL BOEK

„Gezondheidszorg"

Wenken om ziekten te voorkomen.

Door *Dr. J. A van Kranendonk-Duffels*
Met voorw. v. Dr. L. A. Veeges, Geneesk. Insp. d. volksgezondheid v. Hygiëne enz.

MET TEEKENINGEN van RIET AALBERSE

Kennisverdieping op hygiënisch gebied, verscherping en inzicht in de talrijke gevaren, de gezondheid bedreigende, alsmede doelbewuste aanwijzing der middelen om deze zooveel mogelijk te vermijden, geven aan dit boek zijn bestemming.

Oordeel van *Medicas* in *de Nieuwe Haarl. Courant*: „Nergens is te veel geleerdheid gebruikt, voor iederen aandachtigen lezer of lezeres is de stof bevattelijk gehouden, hetgeen een zeer groote verdienste genoemd mag worden Gezondheid is een kostbaar bezit en vooral in deze jachtige tijden moet iedereen wat meer weten van wat hem geboden wordt om de gezondheid voor zich en de zijnen te bewaren. De uitgave is uitstekend".

Ingenaaid f 3.-. Ingebonden f 4.-

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij:

J. J. Romen & Zonen — Roermond

Zoo juist verschenen:

I. VAN GELDEREN
en J. H. VAN BECKUM

DUITSCH WOORDENBOEK

TWEEDE DEEL
NEDERLANDSCH-DUITSCH

ZEVENDE, VEEL VERBETERDE EN VERMEERDERDE DRUK

PRIJS, GEBONDEN . . . . f 3.75

BIJ DEN BOEKHANDEL IN VOORRAAD

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS — GRONINGEN, DEN HAAG, BATAVIA

„KUNSTLICHT"
ARTISTIEKE VERLICHTING EN KUNSTVOORWERPEN

GEB. VERHOEVEN

EINDHOVEN — GELDROPSCHEWEG 22 — TEL. 2467

Vermijdt teleurstelling.

VRAAGT BONBONS FINS

Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn, Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

„Het Bolsjewisme dreigt"
DOOR F. MUCKERMANN S. J.
Prijs 25 ct. (franco per post 28 ct.)

„Storm over Rusland"
Prijs 25 ct. (franco per post 30 ct.)

Drukkerij Henri Bergmans & Cie
TILBURG — LANGESTRAAT 35

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

No 21 | 1 NOVEMBER 1932 | 25 cent

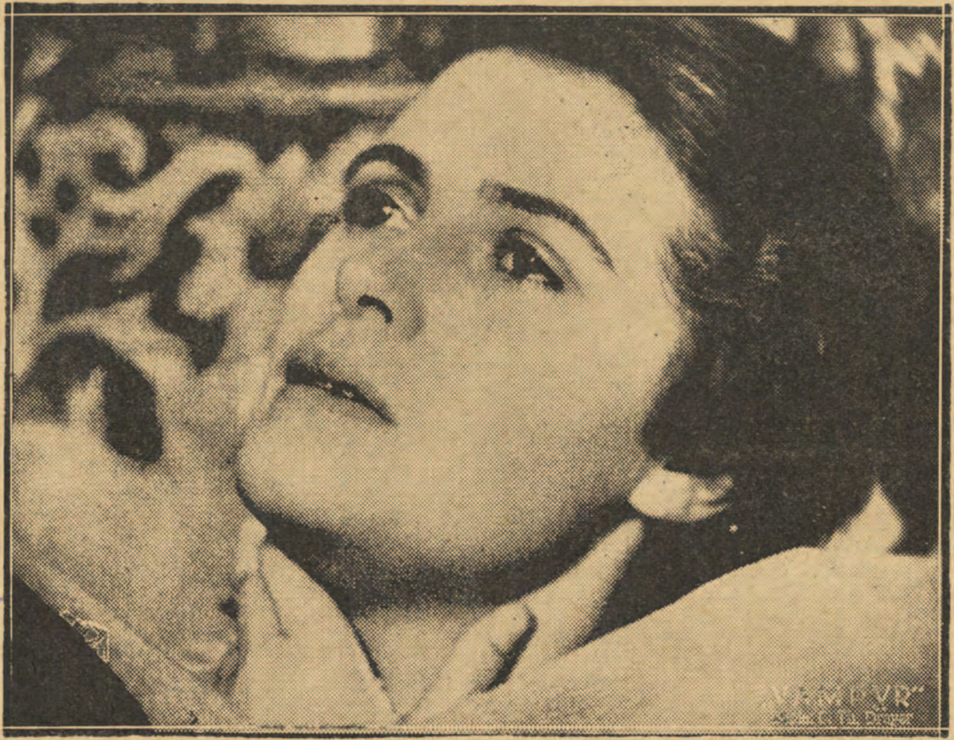

Fragment uit de Dreyer-Film: „Vampier".

RODING'S BAKKERIJEN WIJCHEN—NIJMEGEN
Jozef Israëlsstr. 25-27 Tel 2037

Accountantskantoor Govers, Eindhoven
Dommelstr. 10. Telef. 2043. — Accountancy en Belastingzaken.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers — *Nadruk verboden.*

L. J. M. Feber: . . . *Renaissance in Spanje.*

F. A. B.: . . *Leven en dood in de Sing-Sing.*

P. P.: . . . . . *De groot-industrie in Rusland*

Dom J. de Vathaire, O.S.B.: *Op het keerpunt der Geschiedenis.*

P. Placidus O.Cap.: . *Wazo van Luik.*

UIT BOEK EN BLAD:

De Morgen — *Dietsche Warande en Belfort*

VERSCHEIDENHEDEN:

Aan welk boek de voorkeur?

BAHLMANN & Co · NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

Wie in Nijmegen een MOOIE FILM wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

Coöp. Melkinrichting en Zuivelfabriek
„ST. CHRISTOFFEL"
ROERMOND - Tel. 156
Levert dagelijksch Melk en Melkproducten.
Boter onder Rijkscontrôle.

DE BLAUWE WINKEL
M. J. ADANK-MERCUS
Mr. Schilder - Drogisterij
Boschstraat 84 — BREDA — Tel. 3822
Laat tijdens de wintermaanden Uw SCHILDERWERK doen. Billijke condities.

Leest de Advertenties en...
Begunstigt onze Adverteerders.

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN **HERMANS Sigarenhandel** Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT — Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

Fa. Jos. Kimmel en Zonen, Nieuwe Ginnekenstr. 5, Breda, Tel. 2057
Behangerij, Stoffeerderij — Bedden en Matrassen — Complete Woninginrichting

N. V. AANNEMERSBEDRIJF **v.h. E. v. AMERONGEN** voor BOUW- en BETONWERKEN
Spinschoolstraat 45a Telefoon 22709 **Arnhem**

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

J. UYTDEHAAG Schildersbedrijf
NIEUWSTRAAT 48 — Telef. 1276 — BREDA. Speciaal adres voor Kloosters en Gestichten

Belangrijke Prijsverlaging

van vele van onze bekende prachtboeken

- DE ROEKELOOZE OMHELZING door SCHWOB. Eerst *f* 3.90 en *f* 4.90. **Nu ingenaaid f 2.50, gebonden f 3.50.**

- MANETE IN DILECTIONE MEA door TEERNSTRA. Eerst *f* 1.50 en *f* 2.25. **Nu ingenaaid f 0.75, gebonden f 1.50.**

- ST. THERESIA VAN HET KINDJE JESUS door G. BERNOVILLE. Eerst *f* 2.50 en *f* 3.50 **Nu ingenaaid f 1.25, gebonden f 2.25.**

- JOHN HENRY NEWMAN door MAY. Eerst *f* 5.50 en *f* 6.50. **Nu ingenaaid f 4.50, gebonden f 5.50.**

- ST. AUGUSTINUS door G. PAPINI. Eerst *f* 5.50 en *f* 6.50. **Nu ingenaaid f 3.90, gebonden f 4.90.**

- EINDELIJK THUIS door T. HÖLSCHER. Eerst *f* 2.50 en *f* 3.50. **Nu ingenaaid f 1.50, gebonden f 2.50.**

- HET LEVEN ANTWOORDT door M. KOOPMANS. Eerst *f* 2.50 en *f* 3.50. **Nu ingenaaid f 1.50, gebonden f 2.50.**

- WARE HELDEN door ETHA FLES. Eerst *f* 0.75. **Nu ingenaaid f 0.40.**

- HET LAND VAN CLEOPATRA door ANNIE VIVANTI. Eerst *f* 0.80 en *f* 1.30. **Nu ingenaaid f 0.30, gebonden f 0.55.**

- KUNST EN HEILIGHEID door VREESWIJK. Eerst *f* 2.— en *f* 2.50. **Nu ingenaaid f 0.40, gebonden f 0.90.**

- JAARLIJKSCHE BOEKENSCHOUW. De eerste 10 deelen, jaargangen 1920 tot en met 1929; **Nu alle ingenaaid f 1.—.**

- **Gratis toezending van een UITVOERIG PROSPECTUS.**

10 procent extra korting

bij aankoop van een geheele Serie.

(Geldt slechts tot 1 Januari 1933)

- **1e Serie: Godsdienstig-Wetenschappelijke werken.** Karl Adam: CHRISTUS, ONZE BROEDER; René Schwob: DE ROEKELOOZE OMHELZING; Chesterton: KERK EN BEKEERING.
  3 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 6.43, gebonden f 8.91.

- **2e Serie: Godsdienstig-Ascetische werken.** Is. Vogels S.J.: GEESTELIJKE ZIELELEIDING, deel I en II: Zuster Miriam Theresia: HOOGERE VOLMAAKTHEID; Maritain: GEBEDSLEVEN; Teernstra: MANETE IN DILECTIONE MEA.
  5 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 10.30, gebonden*) f 13.41.

- **3e Serie: Godsdienstige werken:** Beskow: VOOR GODS AANSCHIJN; Beskow: GODS WEGEN; Vreeswijk: KUNST EN HEILIGHEID; Assarsson: DE KERK VAN ZWEDEN; H. Joan. Eudes: MAGNIFICAT; MARIA, MOEDER VAN VII SMARTEN.
  6 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 7.92, gebonden *) f 9.81.

- **4e Serie: Heiligenlevens en Biografieën.** Bernoville: ST. THERESIA v. h. KINDJE JESUS; Papini: SINT AUGUSTINUS; Orsenigo: H. CAROLUS BORROMEUS; May: JOHN HENRY NEWMAN; Etha Fles: WARE HELDEN.
  5 boeken, te zamen met 10% korting ingenaaid f 13.10, gebonden *) f 16.47.

- **5e Serie: Opvoedkundige en Populair-Wetenschappelijke werken.** Foerster: SEXUEELE ZEDENLEER EN OPVOEDKUNDE; Schilgen: GIJ EN „HIJ"; Aengenent en Bouwdijk-Bastiaanse: PSYCHO-ANALYSE VOLGENS FREUD; Kaag: HANDELSPOLITIEK; Huddleston Slater: DOKTER EN PUBLIEK. II.
  5 boeken te zamen, met 10% korting, ingenaaid f 7.02, gebonden *) f 7.70.

- **6e Serie: Ontspanningsboeken.** Hölscher: EINDELIJK THUIS; Michel: PARALYSE; Koopmans: HET LEVEN ANTWOORDT; Vivanti: HET LAND VAN CLEOPATRA; Visser van Wouw: WAAROM NIET? JERUSALEM!; Wolffenbuttel-van Rooyen: JAN KRIEK-JOHN CREEK; KERSTBOEK 1928.
  7 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 7.47, gebonden *) f 10.17.

- **7e Serie: Bibliografische werken.** JAARLIJKSCHE BOEKENSCHOUW 1932.
  Prijs der jaargangen 1920-1929 f 1.—, der jaargangen 1930-1932 f 2.50.

Bij bestelling van tenminste 5 jaargangen Jaarlijksche Boekenschouw 10 pct. korting.

*) Voor zoover gebonden verkrijgbaar, de overige ingenaaid.

Maak s.v.pl. de blokjes zwart voor de boeken en voor de Series welke U wenscht, schrijf uw naam en adres in de witmarge en zend dit blad (in open env. niet meer dan 1½ ct. porto) aan uw boekh. of aan

Uitgeverij „Foreholte", Voorhout. Postrek. 106236

Van de bekende schrijfster
TO HÖLSCHER
verscheen bij
G. Mosmans Zoon
te 's-HERTOGENBOSCH:

MARIS STELLA

met illustraties van
FRANS VAN NOORDEN

Dit prachtverhaal is bestemd voor de rijpere jeugd, doch zal beslist door volwassenen gewaardeerd worden en zeer zeker een verheffende indruk maken en meermalen herlezen worden Dit is een werk, dat in iedere huis-bibliotheek aanwezig moest zijn, en 't zal niet, na éénmaal gelezen te zijn, onverschillig ter zijde worden gelegd, zooals geschiedt met zoovele boeken, die de laatste jaren verschijnen.

Het is voorzien van 't Keurraad stempel. — Alle boekhandelaren nemen bestellingen aan en de meeste R.K. boekhandelaren hebben het werk voorhanden.

De prijs is slechts f 1.25; in prachtband f 2.—

Fa. Rhee & van den Berg
AANNEMERS — BREDA
LOONZAGERIJ EN SCHAVERIJ
Postgiro 111478, Nieuwe Huizen 16, 16a, Tel. 1270

Koopt bij onze adverteerders.

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN -TEL. 563-
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITIAR

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12.
Dames- en Heerenkleeding naar maat. 1e klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Doet uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren

JAC. v. d. VEN-VERMEULEN
EINDSTRAAT 9 — BREDA
Grootste sorteering
PARAPLUIES EN WANDELSTOKKEN
Repareeren en Overtrekken.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3519

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER
OBERLAHNSTEIN
Nederlandsche Mij. Opgericht 1887

RENAISSANCE IN SPANJE.

Begrijpen wij den opzet en strekking van deze beschouwing over de „Renaissance in Spanje" wel, dan trachten de auteurs te bewijzen, dat de groote cultuurgolf, die wij met een overigens veel omstreden term „Renaissance" noemen, aan Spanje geenszins is voorbij gegaan, dat Spanje en het Spaansche volk geen tot stilstand verhard stuk middeleeuwsche beschaving zijn, maar dat integendeel gezegde lectuurgolf een sentiment heeft achtergelaten in het Spaansche denken en voelen, in de kunst, in mensch en maatschappij.

Ten einde het probleem scherp te stellen, onderscheidt Dr. Geers met professor Huizinga twee beteekenissen van het begrip Renaissance en wel:

1e. „een betrekkelijk snel voorbijgaand Romaansch verschijnsel,

2e. een tijdperk van kentering en overgang

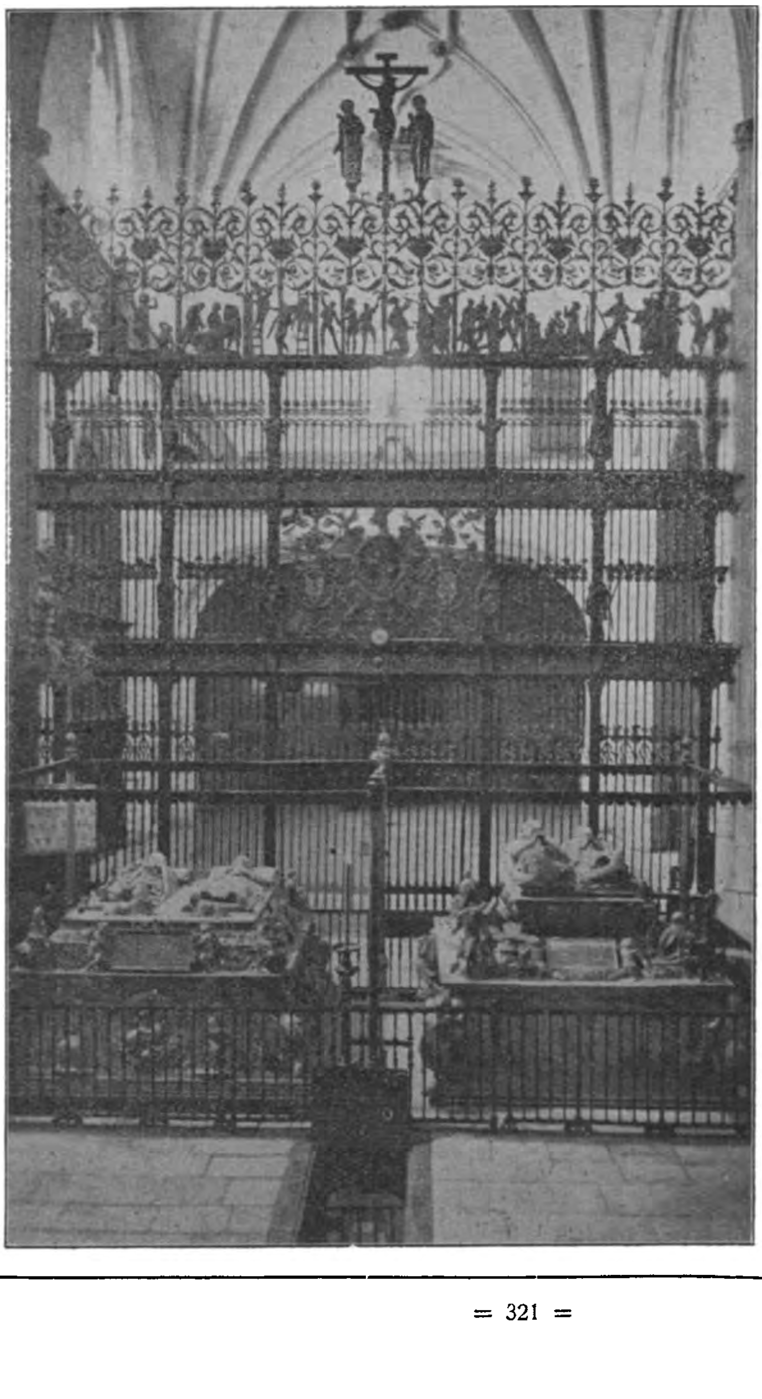

Hek en graftomben, rechts van de Kath. Koningen, links van de ouders van Karel V, in de Capilla Real, Kathedaal van Granada.

van het Middeleeuwsche in 't algemeen naar het Moderne."

In het licht der feiten erkennend, dat het Romaansch verschijnsel, weidsch maar van localen aard, aan Spanje grootendeels is voorbij gegaan, is hun gedachtengang gericht op het bewijs, dat Spanje betrokken is geworden in den overgang van het Middeleeuwsche naar het Moderne. Waarbij het maar de vraag is, welken inhoud men aan Middeleeuwsch en Modern meent te moeten toekennen. Het schijnt ons toe, dat wij de beteekenis van dezen overgang in ieder geval overschatten, de grenzen, waarbinnen zich het proces voltrokken heeft en nog voltrekt, te eng trekken, wanneer wij slechts het maatschappelijk aspekt van het verschijnsel in aanmerking nemen.

De Inleiding debiteert intusschen een waarheid als een koe, wanneer zij de volgende definitie aandient:

„Niemand zal in twijfel trekken, dat de Renaissance, in de uitgebreide beteekenis van overgang van het Middeleeuwsche naar het Moderne, zich ook in Spanje heeft aangediend. Trouwens, geen enkel land wordt door het moderne industrialisme en wereldkapitalisme van dit proces verschoond, het Heilige Indië niet, noch het kolossale China, El Gran Chaco noch Somaliland." Toegegeven; maar de vraag is, van wélke renaissance, van welken vorm daarvan het moderne industrialisme en het wereldkapitalisme de voertuigen zijn. Vergissen wij ons niet, dan behoort de door professor Huizinga gestelde en door den schrijver overgenomen onderscheiding tusschen een algemeen en duurzaam doorwerkend verschijnsel van overgang en een locaal Romaansch cultuurgebeuren van voorbijgaanden aard niet alleen te worden aanvaard maar ook en vooral niet te worden overschat. Dit springt in het oog, juist in het licht van de definitie van het begrip „Romaansche Renaissance", die de schrijver zelf ontwikkelt:

„Wat is nu die Romaansche Renaissance? Het optreden van Italië in de wereldgeschiedenis, de tegenstellingen van een Italiaansche kultuur tegenover de tot dan toe de Middeleeuwsche beheerschende Fransche theologisch-ridderlijke ideologie. Die revolutioneerende Italiaansche kultuur, een product van de Italiaansche handelsrepublieken, hoven en geldaristocratie, kenmerkt zich door een vrijmaking van den menschelijken geest uit het traditionalistisch tot het individualistisch denken, dat zich oprichtend aan de klassieken, den Mensch, het Ik, ontdekte en daartegenover de Wereld, dat de waarneming stelt naast (of tegenover of in plaats van) het gezag...... Men overwint den Middeleeuwschen geest, die zijn uitdrukking vond in het Katholicisme, dat wereld en kerk samenbond, door scheiding van die twee kringen."

Wij laten in het midden, of het middeleeuwsche denken zoo louter traditionalistisch was, zóó gespeend van individueel wijsgeerig initiatief als hier wordt voorgesteld; wij treden niet in de vraag naar de schade, die het denken heeft geleden door het verwerpen van de blijvend waardevolle elementen in de traditie, door het overboord gooien eener beproefde methodiek; wij zullen voor het oogenblik niet in verzet komen tegen de voorstelling, als zou de ontdekking van den mensch en van de wereld en van hun onderlinge verhouding pas hebben plaats gehad omstreeks het jaar 1400; wij gaan voorbij aan het tastbare feit, dat de oprichting van de klassieken de overgroote meerderheid van de humanisten en in hun gevolg driekwart van de Europeesche menschheid uiteindelijk heeft doen terugvallen in het antieke heidendom — meestal minus zijn grootheid en harmonie. Wij weten thans, aan het eind van de Renaissance, ongeveer wat er terecht is gekomen van Erasmus' op het eerste synthetisch, in waarheid voos program: „den ernst van het Christelijk geloof te verbinden met de bevalligheid der letteren."

Wij bepalen ons tot de opmerking, dat wie de „Romaansche Renaissance" opvat zooals Dr. Geers het doet, bezwaarlijk kan volhouden, dat zij slechts een Renaissance, slechts een voorbijgaand en locaal verschijnsel is geweest. Integendeel, zij is, ten deele gelukkig en voor een veel grooter deel heláás, een verschijnsel geweest van universeele beteekenis en invloed. Geabstraheerd van het land waar zij ontstond en van de persoon der eerste dragers van de humanistische gedachte, valt hetgeen hier als „Romaansche Renaissance" wordt aangeduid in beginsel samen met den overgang en de kentering, ten deele de ontbinding, die zich bij alle volkeren van Europa, vroeger of later, in meerdere of mindere mate, heeft voltrokken. Overal heeft aan dit proces de verandering van wereldbeschouwing en levenshouding ten grondslag gelegen. die inderdaad in Italië het eerst en het hevigst tot uitdrukking is gekomen. En nu laat zich de stelling opzetten en verdedigen, dat Spanje, zijn geest, zijn volksziel, het langst hebben stand gehouden in het kenteren van het getij — met

parallel daaraan de these, dat reeds in de 16e en 17e eeuw de renaissancistische vloedgolf aan Spanje niet is voorbijgegaan.
Het voornaamste is, dat de beide auteurs een prachtig, boeiend en vitaal boek hebben geschreven over de ontwikkeling van Spanje's geestelijke en stoffelijke beschaving. Een ander zal uit de feiten mogelijk tot een andere samenvattende conclusie komen, op zich zelf zijn ze rijk en beeldend, met scherpe karakteristiek te boek gesteld.
Deze cultuurgeschiedenis is gezien en geschreven met die onbevangenheid, zonder welke historie altijd verdichtsel dreigt te worden. Ook wie de auteur niet overal volgen kan in hun waardeering van feiten en verschijnselen, van personen en massapsychologie, zal moeten toegeven, dat zij hebben gestreefd naar eerlijkheid en objectiviteit. Dat dientengevolge een Las Casas tegen den achtergrond van de conguesta, tegen het duister van de gruwelen der overzeesche kolonisatie groot en lichtend te voorschijn treedt, is niets nieuws — al blijft er zijn fi-

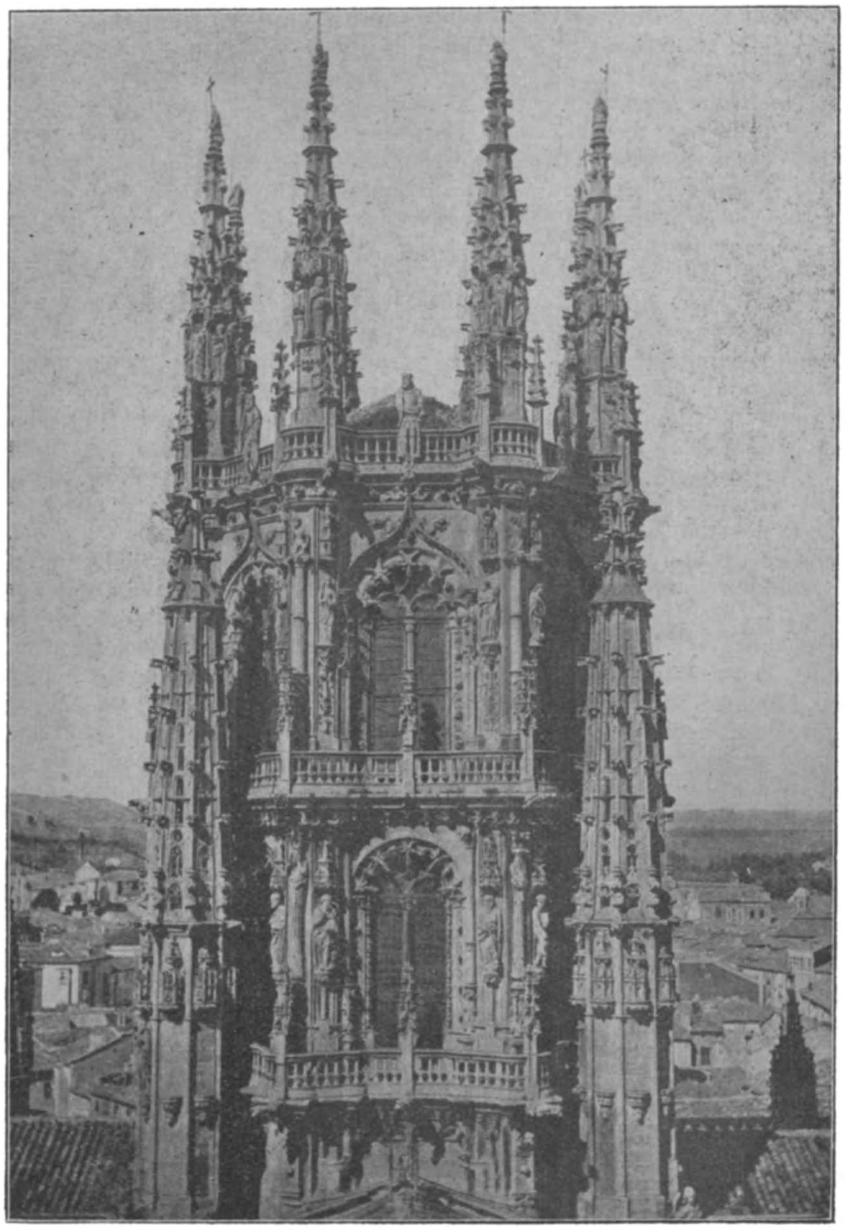

Kruisbeuk van de Kathedraal door Juan de Vallejo, Burgos

guur en zijn werk eeuwig jong en van actueele beteekenis, nu de koloniale verhouding verschuift en omwentelt, nu *zijn* formule, op het wezen der christelijke naastenliefde geïnspireerd, met den dag duidelijker de eenig bruikbare oplossing blijkt voor het koloniale vraagstuk, voor het probleem der rassenverhouding. De geschiedenis der conquesta, hier terecht aangemerkt als een van de geweldigste gebeurlijkheden, die de ontwikkeling van het Spaansche volk hebben beheerscht, moge menigeen tot herinnering brengen na den waan, dat pas in onze eeuw de ware verhouding tot de gekleurde rassen zou zijn ontdekt en aanvaard. En dan niet zoozeer de geschiednis van gruwel en uitbuiting op zichzelf, als wel het verzet, dat de Kerk daartegen van meet af aan heeft gevoerd, daarmede bewijzend dat zij afdoende zedelijke regelen voor de koloniale verhouding wist te putten uit de christelijke zedeleer, eeuwen vóór dat het humanisme uit eigen kracht daarvan een zwevende en vage afschemering produceerde in zijn koloniale ethiek. Het is aan deze functie der Kerk, aan haar optreden ter bescherming van de overzeesche volkeren tegen de gewelddadigheden en het onrecht, die de meeste conquistadores hen aandeden, dat de schrijvers het volle recht laten wedervaren. Zooals zij ook het met zooveel giftige fantasie ontsponnen geval van de Inquisitie recht zetten volgens zijn aard, zijn verhouding in de staatsorde van zijn tijd, zijn geestelijke en zijn politieke grondslagen en zijn gevolgen voor mensch en maatschappij.

Voor den grooten hoop van het Nederlandsche publiek moet de kennismaking met Karel V en Philips II, zooals die hier zijn geplaatst op het voetstuk van een waarlijk verheven opvatting van hun vorstelijke roeping, een ware verrassing zijn. Dat een tachtigjarige strijd om staatkundige vrijheid — wat de gewetensvrijheid betreft is het maar beter te zwijgen — vijf maal zoo lang nawerkt in de psychologie van een volk, in zijn waardeering van de personen, die daarin over en weer de leiding hadden, is tot daar aan toe. Maar dat men ook nu nog een Philips laat doorgaan, tegen alle feiten in, voor een stompzinnig fanaticus, een gevaarlijken gek, een luguber sadist, een kille ziel, die alleen maar vlam vatte bij brandende ketters, is onridderlijk en onwaardig. Trouwens, de Zwijger heeft als tegenpartij geen bigotten gewetensdwinger, geen synthese van duivelsche kwaadaardigheid noodig om door het tegenwoordige geslacht op waarde te worden geschat. Het tegendeel is het geval; hoe grooter Philips, des te grooter Oranje, die in de worsteling met zijn geweldigen tegenstander overwon — waarbij te bedenken valt, dat Philips van nog heel wat andere kanten werd aangevochten dan vanuit de lage landen aan de Noordzee.

In ieder geval, uit de bladzijden, die in dit boek zijn gewijd aan Philips, rijst voor ons de figuur op van een vorst, die waarachtig vorst wilde zijn en het inderdaad wás, van een regeerder van groote allure en groote vermogens, bezield door een hooge en edele opvatting van zijn taak, levend en handelend in het besef, dat hij was geroepen zijn onderdanen niet alleen in de stoffelijke orde welvarend te maken, maar hen, met inzet van zijn koninklijke macht, den weg te effenen ter eeuwige zaligheid. Om welke eeuwige zaligheid het ten slotte toch maar gaat, ook in de beoefening van de kunst van een volk te regeeren.

Men kan er een andere opvatting op na houden omtrent de afbakening van de sferen van werkzaamheid van Kerk en staatsmacht; men kan van oordeel zijn, dat verschillende van de middelen, die Philips aanwendde ter vervulling van zijn taak, zooals hij die zag, in wezen verwerpelijk zijn en dat hij taktisch menigmaal heeft gefaald, het kan zijn, dat zijn apostolische natuur vuriger was dan zijn staatsmanschap bekwaam en berouwen, dat hij in een overmaat van geloof in zijn roeping niet rekende met wat menschelijk mogelijk of onmogelijk is. Maar dit neemt niet weg, dat hij een van de groote aangelegde heerschers der wereldhistorie is geweest, in waarheid regeerder van een wereldrijk — niet alleen een breede geest van weidsche visie, maar bovendien een nauwgezet, plichtmatig, weergaloos arbeidzaam mensch, die, wat God hem te doen gaf, in het groote en in het kleine trachtte zoo goed mogelijk te doen als deel van de wereldomvattende taak, waarvan hij zich bewust was.

Wij hebben gemeend goed te doen met voor de figuur van Philips II, zooals die in dit uitnemende boek wordt ten tooneele gevoerd, bizondere aandacht te vragen. Men kan niet volhouden, dat de schoolboeken, waaruit de jeugd een zekere mate van min of meer oppervlakkige historische kennis wordt ingepompt, over het algemeen steunen op eigen wetenschappelijke verkenningen en uitmunten door originaliteit, door het baren van nieuwe visie's op den samenhang der historische fenomenen. De methode moge paedagogisch een zekere ontwikkeling door-

maken, de visies en waardeeringen, die men de jeugd probeert bij te brengen, zijn in tradities vastgeroest. Al een paar eeuwen lang schrijft men elkaar na, dat Oranje een held en bijna een heilige, Philips een soort baarlijke duivel was, in wien alle menschelijke slechtheden waren samengerot. Voorloopig zal men daarmee doorgaan; de onwezenlijkste tradities zijn dikwijls de taaiste. De dag

Philips II.

zal echter komen, dat de Nederlandsche jeugd de wederpartij in den vrijheidsstrijd der natie leert kennen en erkennen in haar grootheid — waarbij de waardeering voor de bevrijders van het Nederlandsche volk alleen maar wèl kan varen. Al ware het alleen maar op grond van sportieve overwegingen van hooger orde. Wanneer het eenmaal zoover is, zal men mogelijk moeten erkennen, dat deze karakteristiek van de Renaissance in Spanje — verschenen in het jaar 1932 — tot die breedere en meer objectieve waardeering van een der hoofdmomenten in de ontwikkeling van ons volksbestaan machtig heeft bijgedragen.

L. J. M. Feber.

---

[1]) **Dr. G. J. Geers.**
Dr. Joh. Brouwer.
DE RENAISSANCE IN SPANJE. *W. J. Thieme & Cie., Zutphen*, 1932. (22×15.5). 382 blz.

LEVEN EN DOOD IN DE SING-SING.

I.

Het getuigt wellicht niet van een onbevooroordeelden kijk op de dingen, maar, als het gevangenissen betreft, zal de goedhartige lezer van heden liever naar de mémoires van een gevangene grijpen, dan naar de beschouwingen van een gevangenisdirecteur. Een gevangenisdirecteur is nu eenmaal niet populair, evenmin als een cipier, een beul, een deurwaarder, of een bankdirecteur. Hun werk staat nu eenmaal voor het groote publiek in een weinig gunstig licht. Hun verantwoordelijkheid is meestal zoo groot, dat fouten fatale gevolgen hebben en soms zeer fatale. En aangezien alles wat fataal is, — een onschuldig veroordeelde, die tien jaar of levenslang zit of ter dood gebracht is, arme menschen, die in al hun schamelheid het huis uit worden gezet, een bank-krach enz., — via film en pers sensatie wordt, spelen genoemde personen vaker een rol op het tooneel der openbare meening dan voor hun reputatie goed is. Er zijn nu eenmaal misstappen, die immer en altijd in het openbaar schijnen geboet te moeten worden en één hartelooze of tactlooze gevangenisdirecteur kan het verbruien voor àl zijn ambtgenooten bij het verwende troetelkind van alle verkiezingscandidaten, kranten en film-concerns: het groote publiek.

II.

Directeur te zijn van Sing Sing moet even weinig aanlokkelijk zijn, als een slagerswinkel, waar jaar in jaar uit paardenvleesch verkocht is, over te nemen, met het overigens serieuze voornemen rundvleesch zóó uit de ijskast te verkoopen.
Mag de reputatie van één gevangenisdirecteur in het oog der massa al niet groot zijn, directeur te wezen van Sing Sing is al heelemaal geen aanbeveling bij de domme bende der filmhelden-vereerders, die Sing Sing alleen kennen, als een modern complex ouderwetsche folterkamers en die zich een gevangenisdirecteur niet anders kunnen voorstellen dan ongepast luid lachend, als hij straffen uitschrijft, of geeuwend bij een executie.
En zoo zal de lectuur van *Leven en dood in Sing Sing*, [1]) van de hand van den directeur dier weinig geachte inrichting, Lewis E.

Lawes voor velen een verrassing — en een aangename, — beteekenen.
Het uitnemend geschreven werk doet den schrijver kennen, als een menschelijken mensch met een helder, gezond, door geen vooroordeelen vertroebeld inzicht.
De waarheid, dat de gevangene vaak alleen een arme stakker en altijd beklagenswaardig is, te vernemen van een gevangenisdirecteur, stemt al dadelijk sympathiek. En het hoeft niet te verwonderen, dat onder zijn menschkundige en menschlievende leiding, welke hij nochtans vrij wist te houden van sentimentaliteit, Sing Sing in den staat New York niet langer het Sing Sing van films en romans is.
De inleiding tot zijn boek, dat bovendien nog op een waardeerend voorwoord van den oud-president van het „National Committee on Prisons and Prison Labour" en van het New Yorksche „Prinson Survey Committee", Adolph Lewisohn, bogen kan, is al dadelijk kenmerkend voor de prettige objectiviteit van dezen wel heel on-Amerikaanschen gevangenisdirecteur uit Amerika.
Wie met critisch oog het gros der Amerikaansche films bekeken heeft, weet op hoeveel muffe vooroordeelen en zonderlinge sofismen het bestaan van een degelijk en flink Amerikaan gebaseerd is. En men moet al heel huichelachtig of naïef of versleurd zijn om met overtuiging, als Amerikaan, zóó'n Amerikaan te wezen.
Nu, zoo'n Amerikaan blijkt Lewis E. Lawes al dadelijk in de inleiding niet te zijn, als hij bijv. de bedoeling van zijn werk op de volgende wijze kenschetst:
„Vraag een postbode, een ijsbezorger en een stoker om u iets te vertellen omtrent het gezin, dat op den hoek aan het einde van uw straat woont, en gij zult drie verschillende verhalen te hooren krijgen het eerste gebaseerd op hetgeen de postbode door de voordeur te zien krijgt, als hij de post afgeeft; het tweede gebaseerd op hetgeen de ijsbezorger door de achterdeur opmerkt, als hij de ijskast in de keuken vult. Het derde gebaseerd op hetgeen de stoker vanuit het sous-terrain opmerkt, waar hij het vuur stookt. Van elk van hen zult gij natuurlijk iets te weten komen, maar gij zult niet veel wijzer worden omtrent hetgeen er in huis gebeurt, zoolang gij niet met de dienstbode gepraat hebt."
En zie, is dat niet dadelijk al sympathiek, als een gevangenisdirecteur zichzelf in die droefgeestige huishouding geen andere plaats toekent, als die een dienstbode in een particulier huishouden bekleedt?
Het boek, dat deze inleiding volgt, wordt

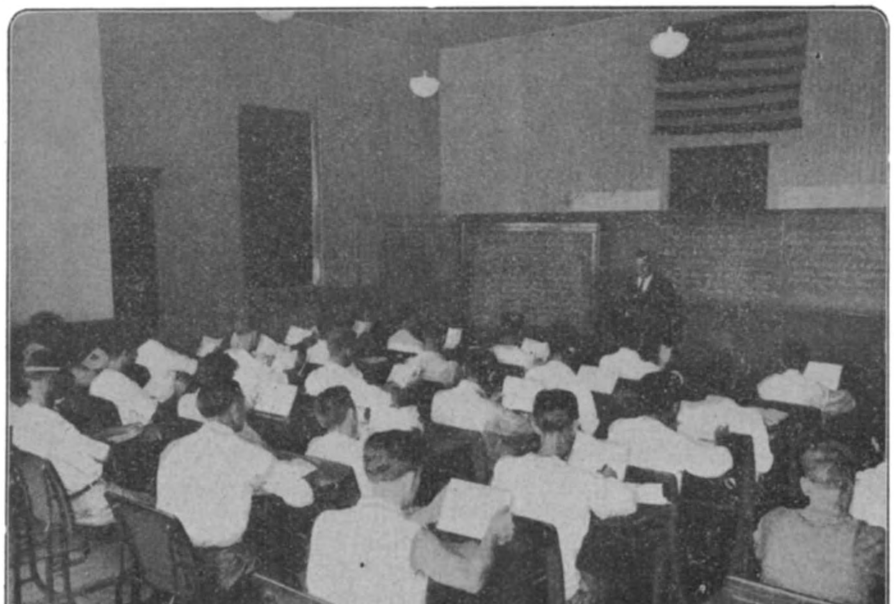

Het onderricht der straf-gevangenen

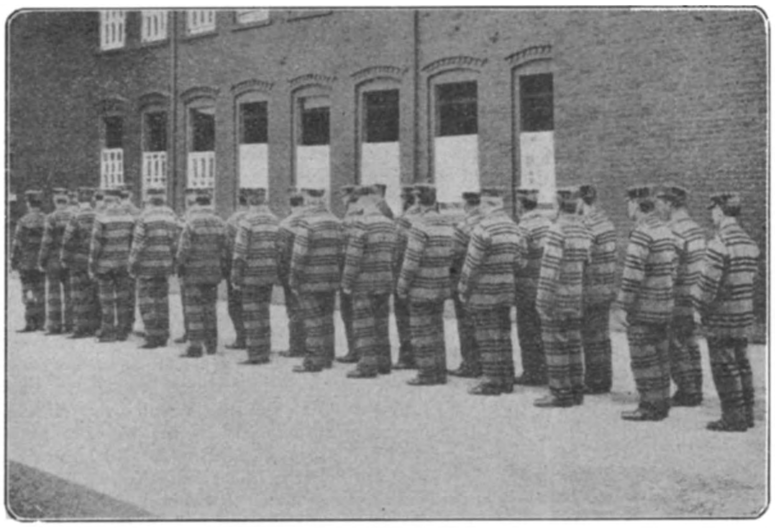

In 't gelid tijdens 't vrije buitenuurtje der „bewoners" van Sing-Sing.

geheel bepaald door het verlangen om te begrijpen en te doen begrijpen, wat het is een gevangene te zijn en wat het is een gevangene geweest te zijn.

„If I had but one prayer to make, it would be: Good God, give me to understand", „Goede God, geef mij, dat ik begrijpe", spreekt de schrijver Galsworthy na.

III.

Waar de schrijver in het eerste hoofdstuk nagaat, wat misdaad is, zal men hem minder graag volgen, omdat hij in zijn paradoxen zondaars uit het Oude Testament, slavenhandelaars, biersmokkelaars en Zondagsheiliging wel wat al te bont en oneerbiedig dooreen haalt. Leerzaam echter is, wat volgt en waarin men zien kan, hoe gemakkelijk een ieder tot misdadiger wordt en hoe zwaar het leven binnen het cellenblok van Sing Sing is.

De beschrijving van het Doodenhuis, waar tot electrocutie veroordeelden soms twee jaar achtereen wachten op hun beurt om op den electrischen stoel plaats te nemen, verbreedt zich tot een welgedocumenteerd betoog tegen de doodstraf, die een bron van de gevaarlijkste sensatie is en alleen van kracht voor de armen, die geen gladden advocaat betalen kunnen.

Na een interessante, geschiedkundige studie komt dan het vraagstuk der misdadigheid weer aan de orde: „Wat moet er gedaan worden?" En hierbij vooral brengt de schrijver veel, wat behartenswaardig is, naar voren. En zijn onbeschroomdheid om in het rijk der onbeperkte onmogelijkheden de grove feilen aan te wijzen op het gebied der rechtspraak, op dat der opvoeding, op dat der financiën, ja op welk gebied al niet, stempelt hem niet alleen tot een man zonder vooroordeelen, maar ook tot een eerlijk en bovenal moedig man.

Een godsdienstig man is hij echter niet en dat belet hem om zijn studie over de bestrijding der misdadigheid tot een bevredigende conclusie te voeren, al staat zijn betoog gespannen van gezonde en frissche denkbeelden, vooral ten aanzien van een degelijker scholing van de jeugd voor de maatschappelijke taak. Voor Kerk en Godsdienst heeft hij slechts wat achting-uit-beleefdheid over, wat hem evenwel niet belet nu en dan wat hinderlijk-grappig te worden en de Kerk het moederschap van het gevangeniswezen in de schoenen te schuiven, op grond van het feit, dat de Kerk p e n i t e n t i e s oplegt en de Amerikaansche gevangenissen ook wel „penitentiaries" heeten.

Ook komt in zijn betoogen, waarin hij den vollen nadruk op de omstandigheden legt, de vrije wil wel wat in het gedrang.

In 't algemeen echter is dit boek een bron van oorspronkelijke gedachten over gevangenis, gevangene en misdaad; is het voorts vrij van alle serieus-doenerige en huichelachtige sensatie en van groote waarde voor

eenieder, die met het gevangenis-wezen iets te maken heeft.

F. A. B.

---

[1]) **Lewis E. Lawis.**
LEVEN EN DOOD IN SING SING. Geïllustreerd. Uit het Amerikaansch vertaald door Dr. Johanna W. de Stoppelaar. *Scheltens & Giltay, Amsterdam,* 1932. 284 blz. ing *f* 3.75.

DE GROOT-INDUSTRIE IN RUSLAND.

Alhoewel iedere staat in deze zware crisis allerlei plannen ontwerpt en tracht uit te voeren, om zich aan den dreigenden ondergang te ontworstelen , toch heeft het buitengewoon plan der Sovjet-Unie tot opbouw hunner groot-industrie aller belangstelling; een aandacht die steeds groeiende is. Want het gaat niet alleen Rusland aan, instinctmatig voelt geheel de wereld het als een bedreiging van eigen positie; het 5-jaarplan is nog maar een phase in dien industrieëlen opbouw. Toch blijft al maar de litteratuur over deze onderneming aangroeien, die nog in het stadium der volle ontwikkeling is. Daarom wordt ze door vóór- en tegenstander, door toeschouwers van verre en door hen die met eigen oogen konden waarnemen, zoo uiteenloopend beoordeeld. Dit springt ook duidelijk in het oog uit enkele bijdragen over het 5-jaarplan waarop we de aandacht der lezers willen vestigen !

M. Iljin, een Russisch ingenieur, schreef zijn werk [1]) met de bedoeling, om de rijpere jeugd van Rusland het 5-jarenplan te doen kennen, en er enthousiasme voor te wekken. Amerikaansche methodes bij den opbouw worden aangeprezen, maar scherp wordt voor de Russische jeugd de doelstelling getrokken : In Amerika moeten de arbeiders voor een klein aantal bezitters werken, in Rusland werkt men voor geheel de gemeenschap.Iljin laat de verkenners (de jeugd) geheel Rusland doortrekken, dan gaan hunne oogen open voor den reusachtigen rijkdom aan grondstofen in den Russischen bodem. Zij zien nu het arbeidersleger optreden, dat geholpen door Amerikaansche ingenieurs, Rusland van een agrarischen tot een landbouwstaat moet omvormen. Hij schildert verder het benutten van water en wind voor electrische krachtsinstallaties, het delven en bewerken der grondstoffen, industrialisatie van den landbouw, strijd met de afstanden in de lucht, op het land en op het water. Tenslotte de nieuwe stad met de fabrieken als centrum, en den nieuwen mensch, bevrijd van alle ellende en oude veroordeelen. Dit boek is instructief, maar niet minder suggestief geschreven; het zal ongetwijfeld op de rijpere Russische jeugd met haar levendige fantasie en met haar sterken dadendrang diepen indruk maken; en het schijnt ook dat de jeugd met groote geestdrift aan de verwezenlijking van het 5-jarenplan zijn krachten geeft. Tevergeefs echter zocht men in dit boek voor de jeugd een opwekking tot een hooger, godsdienstig en zedelijk leven; integendeel, volgens de Bolsjewistische pedagogie moet de mensch zonder God op aarde tevreden en gelukkig kunnen zijn. Dit is slechts de theorie van het Vijfjarenplan, met sterke propagandistische kleuren. H. R. Knickerbocker een Amerikaansche journalist laat de realiteit, de werking van het Vijfjarenplan [2]) zien: hij is van het Amerikaansche industriewezen terdege op de hoogte, evenals van de taal en volk van Rusland dat volgens Amerikaansche methodes, en met behulp van Amerikaansche ingenieurs industrieel wordt opgebouwd. Knickerbocker toont hier het groote verschil, de Amerikaansche industrie heeft haar lokaal, individueel karakter, de Sowjet-Unie heeft een vastafgebakend plan voor geheel het land en is uitsluitend staatsbedrijf. Ze willen daardoor zoowel in binnen- als buitenland de ekonomische oppermacht verkrijgen, en aldus hunne politieke en sociale bedoelingen bereiken. Knicherbocher bezocht achtereenvolgens die groote werken die den grondslag moeten vormen voor den opbouw van de reusachtige industrie van Sovjet Rusland; verreweg de meesten waren toen (in de eerste jaren van het Vijfjarenplan) nog in aanbouw. (Overal kon hij niet doordringen, want hiervoor is toestemming der autoriteiten noodig). Maar wat hij zag, toont genoegzaam den ernst van hunne pogingen. Daar wordt gewerkt aan de twee mijlen lange asbestgroeven die weldra de wereldproductie zullen moeten beheerschen; de staalfabrieken van Magndogorsk dat het grootste staalcentrum der wereld zal moeten worden, en dat de spil is waarom het geheele Vijfjarenplan draait. Daarmee is een groot spoorwegplan van 1500 K.M. naar het Kusbekkolenbekken verbonden bij het Altaïgebergte gelegen. Deze staalfabrieken liggen in den

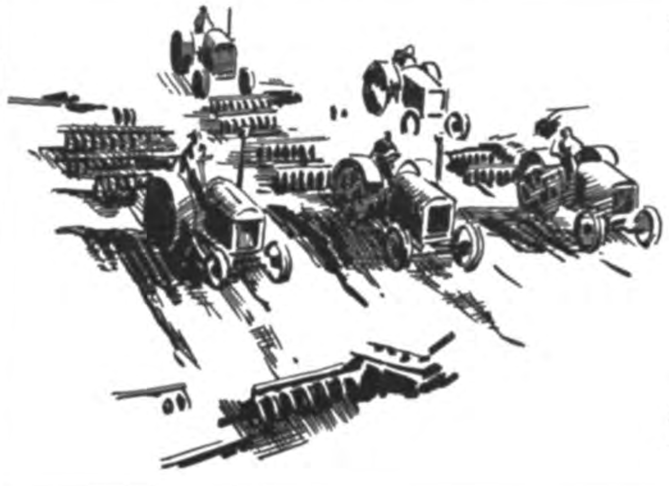

Tractors aan het werk. Elke tractor neemt eenige eggen op sleeptouw.

Het eggen in een Kolchos.

Oeral tegen buitenlandsche aanvallen beveiligd, evenals de chemische fabrieken, die samen een sterk militair karakter dragen; trouwens de geheele industrie is op oorlogsdoeleinden ingericht. Eenige der voornaamste werken die hij bezocht zijn nog te vermelden: de installaties der olieindustrie te Bakoe, de Mangaanmijnen in Georgie: de rijkste der wereld, het Donkolenbekken, de collectiveering der landbouwbedrijven, de electrische centrale te Dnieprostroy: de grootste der wereld. Om de electr. stroom te benutten is men bezig met den bouw van een nieuwe stad, die volgens het ontwerp ± 800.000 inwoners zal krijgen. Merkwaardig is bij den opbouw van industrieel Rusland op te merken, hoe de industrie over geheel het land verdeeld wordt. Men houdt daarbij rekening met de aanwezige natuurlijke krachten en grondstoffen, met militaire overwegingen, en met de verdeeling der bevolking over het geheele land.
Alles wordt erop gezet om dit reusachtig plan te doen slagen; van een bevolking van 150 á 160 millioen wordt alle krachtsinspanning geeischt. Daarom moet het volk al jaren lang gebrek lijden, heeft de roebel een geforceerden koers, met alle ellende eraan verbonden. Is de jeugd geestdriftig voor dit plan, op de massa drukt het als een loode last. Rusland leeft voortdurend in revolutionnaire stemming, in oorlogstoestand; door vrees voor buitenlandsche aanval wil de regeering de bevolking tot energie prikkelen. Maar boven alles: de terreur overheerscht in dit land, De Gepoe is een terreurcentrale met een spionnagesysteem eerste klas, die in tegenstelling met de spionnage uit den Czarentijd, tot in de uiterste lagen der bevolking hare vertakkingen heeft. En de Gepoe handelt snel, krachtig en in 't geheim; daarom blijft ze zoo'n krachtigen druk op de massa uitoefenen. Wat het buitenland betreft; zij vreezen slechts een boycot, het gevaar om de credietwaardigheid van hun land in gevaar te brengen en...... een oorlog vóór dat de industrieele opbouw van den staat en de militaire organisatie gereed is. Aldus geeft Knickerbocker op vlotte wijze zijn indrukken, duidt licht- en schaduwzijden aan en geeft het Vijfjarenplan een goede kans.
Anders ziet Dr. J. G. van Dillen tegen het Vijfjarenplan aan, hij schreef een inleiding op het werk van den Russischen ingenieur M. Iljin. Hij baseert zich op statistieken, op de gegevens van vóór- en tegenstanders. Als deskundige in economische geschiedenis wikt en weegt hij het voor en tegen nauwgezet. Wel constateert hij dat op industrieel en op sociaal gebied belangrijk werk gedaan is, hij ziet echter het slagen van het Vijfjarenplan zeer somber in.
Hoe de beoordeeling van uitvoering van hare reusachtige plannen ook uitvalt, de Sovjet-Unie zet de opbouw van industrieel Rusland met groote taaiheid door. Reeds in de laatste dagen van Januari 1932 zijn op de 17e conferentie der Communistische partij der Sovjet Unie de directeuren voor het tweede Vijfjaarsplan [3]) vastgesteld. Steunend op het rapport dezer vergadering, zet Mr. Huyts de beteekenis van het nieuwe Vijfjaarsplan uiteen. Na op de resultaten van het eerste Vijfjaarsplan gewezen te hebben, geeft hij de voornaamste politieke opgaven van het tweede Vijfjaarsplan aan; daaruit moet de definitieve liquidatie van alle kapitalistische elementen volgen. Tevens somt hij de voornaamste ekonomische problemen op, die in dit nieuwe plan tot oplossing moeten gebracht worden. Dit plan moet volgens zijn opzet onmiddelijk de welvaart van het volk ten goede komen. Ten slotte legt hij er de nadruk op dat de vorming van een deugdelijk kader, een geregelde goederenomloop en een soliede geldhuishouding de noodzakelijke voorwaarden zijn voor de vervulling van het tweede Vijfjaarsplan.
Moeilijk zal het blijven over de waarde en juistheid

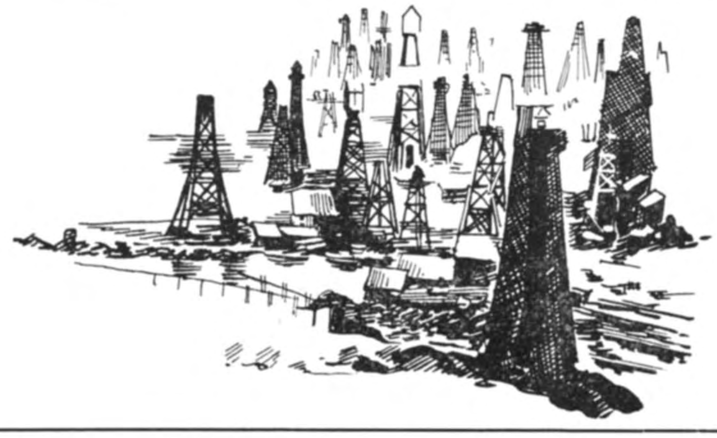

In 't gebied van Solsachang. Een bosch van boortorens. In 1926 vond men hier opnieuw olie. De oliewinning is vijfmaal zoo groot geworden.

der gegevens te oordeelen van een land dat volop in crisis is. Maar wel kan men vaststellen dat in de Sovjet-Unie, al jaren lang een geheel volk met inspanning van alle krachten en onder het overwinnen van reusachtige moeielijkheden, aan den opbouw van een industrieelen staat gewerkt wordt, een werk, dat nog jaren vorderen zal. Daartegenover staat zoowel de Oude als de Nieuwe Wereld met een leger van tientallen millioenen werkeloozen, een aantal dat nog steeds aangroeit; en tot nog toe zoeken de regeeringen tevergeefs een uitweg om uit dezen econ. crisis te geraken, die op een chaos dreigt uit te loopen. Als we dit overdenken, kan men de ontwikkeling der dingen in Rusland niet zonder huivering tegemoet zien.

P. P.

---

1) **M. Iljin,**
HET VIJFJARENPLAN. *H. Meulenhoff, Amsterdam,* 1932. (23.5×16). 167 blz.
2) **H. R. Knickerbocker,**
DE ROODE HANDEL DREIGT. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1932. (21×13). 186 blz.
3) **Mr. J. Huyts,**
HET TWEEDE VIJFJARENPLAN. *Servire, Den Haag,* 1932. (22×14). 63 blz. ing. *f* 0.60.

OP HET KEERPUNT DER GESCHIEDENIS

Als het 't toeval is geweest, dat ons al de zeven boeken, die wij hier wenschen te bespreken, tegelijk in handen gaf, dan was het wel een gelukkige samenloop van omstandigheden. Wat is er schijnbaar meer paradoxaal dan om Caesar en Cleopatra te verbinden met Isabella de Katholieke, en de lijn door te zetten met de Pausen der Renaissance, met Richelieu en eindelijk met Napoleon III! Maar na het eerste oogenblik van verraste verbazing werden wij juist hierdoor getroffen: een ieder van die groote figuren belichaamt een der grootsche gedachten, die sedert twee duizend jaren de keerpunten der geschiedenis gekenmerkt hebben. Zie hier het bewijs daarvan. Wat is de rol van Caesar anders dan die van de grootste bewerker der politieke centralisatie, waardoor Rome streefde naar het Universalisme? Wat is Cleopatra anders dan de meest symbolische figuur van de strijd der Oostersche koninkrijken en zelfs van alle onafhankelijke landen tegen de Romeinsche absorbeering? Als wij, eenige eeuwen overspringend, voor de groote Isabella komen, vinden wij ongetwijfeld een heel verschillende wereld rond haar en een gevestigde christenheid. Maar wat schijnt de meest in het oog springende trek van de regeering van Isabella de Katholieke te zijn? De triomf van het geloof, de eenheid van de wereld in het geloof. Bestudeert men inderdaad de koningin van Castilië in haar oorlogen tegen de Mooren of in haar werken voor de eenheid van Spanje of in haar goedkeuring der onderneming van Columbus en de organisatie van het pas ontdekte Amerika, overal zal men zien, dat haar eerste zorg de uitbreiding van het geloof gold. Dat is een van die leidende hoofdgedachten die aan zekere eeuwgroepen een karakter hebben gegeven. Het moet gezegd worden, dat met Isabella die gedachte straalt als de vlam, als zij op het punt staat uit te gaan.
Want wij naderen de Renaissance en reeds heeft zich in meer dan een staat de geest der Christenheid overleefd. Dat hebben de Pausen van die tijd heel duidelijk begrepen. Onder het lichtzinnig en weinig stichtend uiterlijk van meerdere hunner pontificaten was toch een nieuwe gedachte bezig zich baan te breken en een belangrijke aanpassing zich aan het verwerkelijken. Wat ziet men met Alexander VI, Julius II en Leo X? Nepotisme? Een overdadige luxus? Het is waar. Weinig scrupuleuze methoden in de diplomatie? Ook dat is zoo. Maar toch, iemand die de zaken onbevangen beziet, zal na een aandachtige studie moeten toegeven, dat de vorming, van de kerkelijke Staat door die Pausen een kapitaal werk is geweest — en dat die Pausen de Kerk op een nieuwe weg hebben weten te leiden, waarop haar nieuwe betrekkingen met steeds minder Christelijke, meer en meer individualistische en machiavellistische staten, haar noodzakelijkerwijze moesten brengen. De Kerk der middeleeuwen behandelde de rijken der Christenheid op een tegelijk moederlijke en souvereine wijze. Zij was hun moreele, onbetwistte leidster kan men zeggen. Zij was meesteres over hun groote krachtsontplooiingen in een kader, waarin Zij de eenheid bracht. Zij ging hun leven na en legde hun zoo noodig, zelfs in tijdelijke zaken, de richtlijnen op, die zij door gevreesde sancties kon doen naleven. Maar hoe zal vanaf de 16e eeuw de Kerk zich doen hooren in een wereld, die door het individualisme in

Kardinaal de Richelieu.

politiek oogpunt werd geëmancipeerd en voorbereid voor de Protestantsche opstand? Hoe krijgt zij het aandeel van gehoorzaamheid, dat zij onmisbaar acht? Hoe zal zij werken om die eenheid der staten zoo veel mogelijk te bewaren? Door de diplomatie natuurlijk en zelfs door haar materieele kracht te doen gevoelen. Julius II en Leo X hebben krachtig er toe bijgedragen, men moet het weten te zeggen, om door gewaagde aanpassingen, die tegenwoordig niet gunstig zouden

beoordeeld worden, de vrijheid van de Kerk te verkrijgen.
Maar de staten van hun kant gaan de weg op, die zij sinds de 14e eeuw zijn ingeslagen. De hedendaagsche wereld heeft niet alle aanknopingspunten met dat verleden verbroken. Het christelijk geloof houdt haar nog eenigszins bijeen. Maar de particuliere eischen der staten komen tegenover elkaar te staan, zelfs boven de Kerk uit. Het is het rijk der concurrentie, dat gevestigd wordt op politiek terrein, alvorens het te doen op economisch en sociaal gebied. De moderne naties isoleeren en bestrijden zich onderling. Een man, die dat trotsche individualisme belichaamt, is Richelieu. Hij heeft, meer dan men op het eerste gezicht zou gelooven, zorg voor de moreele band der volkeren. Hij houdt van de Kerk. Hij zal vechten tegen de ketterij. Maar hij is geen middeleeuwer meer. Allereerst hierin dat de hierarchische orde der christenheid hem voortaan willekeurig en bedriegelijk toeschijnt. Hij wil niet meer werken aan zijn behoud. In de plaats van de hierarchie der staten onder een geestelijke controle wil hij het evenwicht der grootere en onafhankelijke staten stellen. Hij is het ,die vanuit zijn graf de verdragen van Westfalen zal inspireeren, waarin men de Christenheid officieel ten offer gebracht kan zien, juist zooals vroeger door de Gouden Bul de Duitsche keizer het heilige Roomsche Rijk verwereldlijkt heeft.
Richelieu is een groot organisator van zijn vaderland; maar het is een staatsman, die zich slechts beweegt in het kader van subjectieve opvattingen van het Recht, nl. dezelfde, welke wij heden ten dage verwerpen. Hij dient de staat met zoo'n hartstocht, dat men achter hem, weliswaar heel ver maar toch in zijn richting, de eerste omtrekken ziet van het wanstaltelijk gedrocht van staatsvergoding en van het moderne nationalisme, Zeker, Richelieu zou een dergelijk nationalisme bestreden hebben, maar wie zal ontkennen, dat hij er van verre toe voorbereidde? Van heel ver, natuurlijk, want tusschen de 17e eeuw en de onze heeft een groote democratische evolutie plaats gehad, die de levensvoorwaarden van het nationale openbare leven geheel en al veranderd heeft. Die evolutie heeft zich geleidelijk aan voltrokken - en dank zij de tot uiting gebrachte veranderingen in het begrip van het woord „staat", kan men er de verschillende phases van aangeven. Zoo is voor Richelieu, die het midden wil houden tusschen middeleeuwsch Christendom en Machiavellisme, de staat allereerst de levende kracht van het Recht, en deze kracht belichaamd in het geheel der historische neigingen en aanleg van een ras. Integendeel na de Revolutie, in de 19e eeuw, is de Staat de politieke uitbuiting der ambities van een volk. Napoleon III heeft juist op deze opvatting gesteund, om zijn fameus beginsel der nationaliteiten de wereld in te sturen.

Paus Julius II.

Paus Paulus III.

Welnu, dit beginsel ligt ten grondslag aan al de onlusten, die sedert honderd jaren de wereld verontrust hebben en voor korte tijd nog van bloed deden stroomen. Het heeft de Italiaansche eenheid bewerkt, het keizerrijk in Duitschland geschapen en min of meer als pleisterwerk gediend in het verdrag van Versailles onder de benaming van „zelfbeschikkingsrecht der volkeren".
O. Aubry [1]) heeft in het geheel der levendige en fel gekleurde fresco's, waaraan hij de titel van *Napoleon III* geeft, eenige hoofdstukken aan dit vraagstuk gewijd, naar aanleiding van Solferina, Mexico en Sedan. Wij gaan er niet dieper op in, want eigenlijk gezegd, heeft deze bekwame geschiedschrijver, meester over het onderwerp dat hij behandelt, hier allereerst willen schrijven als kunstenaar. Het portret van den held, begonnen te Forli in 1832, toen Louis-Napoleon met zijn broer een samenzwering smeedde in de Romagna, eindigt te Chislehurst in een operatie. Wat gebeuren er in die tusschentijd al niet voor dingen! De putch van Straatsburg, die van Boulogne, het Keizerrijk, zijn weelderig leven, zijn oorlogen, zijn voorspoed, zijn zwakheden, zijn jammerlijke val. En, steeds boven die avontuurlijke roman verheven, de sympathieke droomen, die aan zijn succes geloofden. De toegeeflijkheid

van Aubry is wel groot, maar zijn schetsen zijn mooi en de uitgave van zijn boek voornaam.
Comte te St. Aulaire [2]) heeft het leven van Richelieu op een heel andere manier behandeld. Deze groote diplomaat van onze tijd beschouwt de staatsman allereerst als politicus en zelfs als filosoof. Aubry reconstitueert tooneelen, neemt een groot aantal dialogen op, en geeft tenslotte de indruk van een romantische geschiedenis. St. Aulaire concentreert zijn gedachte, analyseert, in een koel beschouwen en laat ons dengene aan het werk zien, dien hij overal en altijd voorstelt als iemand die opbouwt, zonder dat hij nalaat uit iedere observatie eenige lessen van verre draagkracht te trekken.
Zijn boek is dus een ernstig werk en stemt tot diep nadenken, maar het is te systematisch. Het zal dus tegenspraak en critiek uitlokken, zooals Richelieu zelf. Hij neemt, zijn strenge analyse daarmee beëindigend, een geliefkoosde gedachte van H. Belloc onder de loupe. Volgens de Engelsche schrijver beging Richelieu de driedubbele fout van te werken aan de ondergang der Habsburgers, van het absolutisme te organiseeren en tenslotte van de Gods-idee ondergeschikt te maken aan de staatsgedachte. Geen dezer bezwaren wordt door St. Aulaire geduld, en zonder tegenspraak is de zuivere gedachtengang in zijn bewijsvoering de moeite waard in een aandachtige lezing gevolgd te worden.
Minder geestesinspanning zal noodig zijn, om de twee lijvige en schitterende deelen le lezen, die Rodocanachi aan Julius II [3]) en Leo X [4]) wijdt. Een voorafgaand volumen had de andere Pausen der Renaissance bestudeerd. Met deze laatste twee, die op bewonderenswaardige wijze zijn uitgegeven en geillustreerd, is de cyclus compleet. Hebben we daarme een voldoende geschiedenis van het Pausschap in dit tijdperk? Men kan zeggen van niet. Want het is voor alles een geschiedenis van Rome met zijn duizenden détails van topographie en zeden, van kunst en oorlog. Maar het is zeker, dat niets dit tijdvak beter zal doen begrijpen, dan zulke boeken. Zij werden, alles bij elkaar genomen, in een goede geest geschreven, want de schrijver, die van de misbruiken en kwalen van die tijd zou hebben kunnen profiteeren, om systematisch het Pausschap neer te halen, laat zich niet verleiden tot dubbelzinnige opmerkingen.
Hij laat, van de andere kant, het karakter zien van de oorlogszuchtige Julius II en de diplomaat Leo X; de eerste gevreesd om zijn driftbuien en onverbiddelijk uiterlijk, maar in de grond edelmoedig en oprecht, zóó zelfs, dat hij zich op slot van rekening wist te doen beminnen en zijn dood een groote rouw bracht; de tweede slappeling, egoistisch, in meer dan een opzicht een teleurstelling, maar handig en groot door zijn politieke zin; — Julius II, die de kunstenaars aan de dijk zet en beter de beeldhouwers begrijpt: Leo X de beschermheer der schilders. En hun omgeving, en de stad! Er zit in deze twee boeken evenveel leven, als er kleurenspel is op de zee, wanneer de zon in parelmoeren pracht ondergaat.
Indien men de geschiedenis der Renaissance-Pausen door Rodocanachi niet als compleet kan beschouwen, die van Isabella de Katholieke door Walsh [5]) is daarentegen volledig bijna tot verstikkens toe. Toch is dit boek er niet minder belangwekkend om en van voor tot achter houdt deze gedocumenteerde studie de lezer in spanning door de onophoudelijke afwisseling der feiten en door het breede kader, daaraan gegeven. Maar ook niets minder was noodig, om zulk een zwaar geladen verhaal niet te langdradig te maken. En toch, wat een ingewikkelde geschiedenis!
Dat begint al met het Castiliaansche geharrewar der 15e eeuw, waarin zwakke monarchen overheerscht werden door de edelen, door de Joden. door de Moren, door de „Conventos" en tenslotte door hun eigen hartstochten. Ten Zuiden had men de Mohammedanen, ten Westen de Portugezen, in het Oosten de Aragonen, in het Noorden de Franschen, alle even gevaarlijke buurlui. Na duizend omwegen aan het bewind gekomen, komt Isabella die moeilijkheden door meesterslagen te boven. Want deze verwonderingwekkende vrouw is te vergelijken met de grootste uit de geschiedenis en Walsh, katholiek geschiedschrijver, heeft haar eindelijk recht doen wedervaren. De Castiliaansche monarchie overwonnen, de adel getemd, Granada ingenomen, de Inquisitie opgericht, de H. Hermandad georganiseerd, Columbus beschermd, Spanje één gemaakt en het geloof zegepralend...... is het genoeg? Maar er is nog meer in dit boek: heel het leven van Spanje staat er in beschreven; in groote trekken, in de atmosfeer van het laatste tijdvak der middeleeuwen, wordt er ook het karakter in gegeven van een koningin, die temidden van haar groote politieke zorgen, leed als echtgenoote en moeder en een groote christin bleef.

Hilaire Belloc.

Naast haar Cleopatra stellen, zou bijna een vloek zijn, indien men de minste vergelijking wilde schetsen. Wat wij hier moeten zeggen van het werk van G. Delayen, [6]) is, dat het opmerkenswaardigerwijze getoond heeft, dat de illustre dochter van Ptolemeus, charmant en sluw, moedig en losbandig, in haar hartstochten zelfs gehoorzaamde aan knappe en handig in elkaar gezette politieke plannen. Eenige legenden terzijde latend, de zekere documenten volgend, laat hij zien, dat deze groote amoureuse nooit het onveranderlijke doel van haar streven vergat: tegenover de opslorpingspolitiek van Rome het bestaan van haar koninkrijk verzekeren en het onafhankelijk houden. Daarom is het, dat zij zich aan Antonius overgeeft, die zijn ongeluk in Egyte tegemoet zal gaan, — daarom ook had zij zich in haar jeugd aan Caesar gegeven.
Maar terwijl Antonius als geboeid is aan de verleide-

lijke koningin en door het Oosten overheerscht wordt. was Caesar in werkelijkheid nooit noch door de een noch door de ander ingepalmd. Caesar was het centraliseerende en domineerende genie van Rome. Een buitengewone figuur — nooit zal men zich kunnen vleien, al zijn trekken te hebben weergegeven. Zijn briefwisseling ontbreekt ons te zeer, — en ook is zijn leven te vol, te bewegelijk geweest, om zeker te zijn, dat men hem overal zuiver weergeeft, waar hij het Romeinsche aanzien gebracht heeft. Bailly [7]) echter, met evenveel intuitie als logica, met nu eens fijne, dan weer breede schetsen, die gewoonlijk zeer juist zijn, teekent ons een Caesar ten voeten uit, wiens physionomie pakkend wordt en hoogstwaarschijnlijk. Hij ziet in hem het begrip van het keizerrijk groeien; hij volgt zijn enorme diplomatieke, militaire en psychologische arbeid bij de verovering van Gallië; hij beschouwt zijn voorzichtigheid en overmoedige durf, de grootheid van zijn ambitie en zijn voortdurende zelfopoffering voor de bevestiging en de eenheid van een keizerrijk, dat het eerste kader van het Christendom zal zijn. Caesar bleef een heiden, een beklagenswaardige in meerdere opzichten, maar welk was niet in het plan der Voorzienigheid zijn rol!......

Dom. J. de Vathaire, O.S.B.

---

[1]) **Oct. Aubry,**
NAPOLEON III. Geïllustreerd. *Historia-Librairie, Paris,* 1932. (20×13). 368 blz. ing. Ffr. 50.—.

[2]) **C. de St. Aulaire,**
RICHELIEU. *Dunod, Paris,* 1932. (19×12). 310 blz. ing. Ffr. 12.—.

[3]) **Rodocanachi,**
JULES II. Geïllustreerd. *P. Hachette, Paris,* 1932. (33×25). 324 blz. geb. Ffr. 150. —.

[4]) **Rodocanachi,**
LEON X. Geïllustreerd. *P. Hachette, Paris,* 1932. (33×25). 302 blz. geb. Ffr. 150.—.

[5]) **Walsh,**
ISABELLA LA CATHOLIQUE. *R. Payot, Paris,* 1932. 23×14). 412 blz. ing. Ffr. 30.—.

[6]) **G. Delayen,**
CLÉOPATRE. *A. Colin, Paris,* 1932. (20×14). 250 blz. ing. Ffr. 20.—.

[7]) **Aug. Bailly.**
JULES CAESAR. *A. Fayard, Paris,* 1932. (19×12). 236 blz. ing. Ffr. 12.—.

WAZO VAN LUIK.

Evenals Napoleon zijn karakter legde in den Franschen staat, en Bismarck in het Duitsche rijk, zoo zette Paus Gregorius VII zijn merkteeken op het bestuur der Katholieke Kerk, dat reeds de eeuwen heeft getrotseerd. Napoleon legde den ontwikkelingsgang van jaren op staatkundig en maatschappelijk gebied als resultaat van de Fransche Revolutie vast in het bestuur van den staat en in de Fransche wetgeving die hem overleefde en zelfs buiten de Fransche grenzen gehandhaafd werd. Bismarck trad in Duitschland op toen de nationale beweging pogingen om tot Duitsche eenheid te komen reeds had zien mislukken. Hij slaagde er echter in om de gunstige omstandigheden te benutten, en den Duitschen eenheidsstaat op te bouwen, met Pruisen als hoeksteen. In de idealen en strevingen die in Frankrijk en Duitschland dooreen woelden en op elkander botsten, hebben zij ter rechter tijd ingegrepen en op geniale wijze geordend. Wie eenigszins vertrouwd is met kerkgeschiedenis van het tijdvak van Paus Gregorius VII, weet ook dat het een tijd was van gisting, van steeds krachtiger streven naar kerkelijk herstel, temidden van een diep gevallen tucht en zeden. En vanzelf dringt zich hier de vraag op: Hebben anderen niet in meer of minder belangrijke mate vóórarbeid verricht op het diep ingrijpend hervormingswerk van Paus Gregorius VII? Hebben zij niet veel materiaal aangedragen en ook een model van hervorming geleverd, waarmede deze daadkrachtige en beginselvaste Paus uitredding en definitief herstel voor de Kerk heeft kunnen brengen? Hierop geeft deze Nijmeegsche dissertatie [1]) van Dr. Rud. Huysmans het antwoord, waarin hij als onderwerp gekozen heeft: Wazo van Luik, in den ideeënstrijd zijner dagen. Men kan zeggen, dat hier de beginselen worden blootgelegd, waarop Gregorius VII veilig zijn kerkhervorming kon opbouwen: de Kerk aan een diep zedelijk verval en aan de greep van den keizer naar de kerkelijke investituur ontrukken. Tevens vraagt deze dissertatie hiervoor bijzondere aandacht: Tot nu toe hebben doorgaans de historici van allerlei richting alle licht- en schaduwzijden in dezen bewogen tijd alléén op Paus Gregorius VII laten vallen; niet zóózeer op hen bij wien hij zijn kerkhervormende ideeën geput heeft, en die hem in den strijd tegen de wereldlijke macht zijn voorgegaan.

Napoleon III in 1870.

De lezer die het zich interesseert, kan ook kennis nemen van het eerste hoofdstuk, waarin de schrijver de bronnen van het leven van Wazo aan een gezonde en degelijke kerkkritiek onderwerpt, en de historische waarde ervan vaststelt. Meer van onmiddelijk belang is het voor allen iets van Wazo's leven te weten; hoe deze Luiksche bisschop de groote lijnen getrokken heeft en een voorbeeld heeft gesteld waardoor voor Paus Gregorius VII de weg gebaand werd om zijn diepingrijpenden hervormingsarbeid voor de Kerk Gods te volbrengen.

Wazo is in het gebied van Luik tusschen 980-990 geboren; hij deed zijne studies in de abdij van Lobbes, en volgde ± 1007 Nother op als hoofd der kathedrale school van Luik. Later werd hij deken van het Kathedrale Kapittel. Hier begon Wazo als leider van een strenge hervormingsgezinde partij op te treden tegenover de heerschende laksche richting van de in gemeenschap levende kanunniken. Hij werd gedwongen eenigen tijd Luik te verlaten; de oppositie was hem nog te machtig. Hij verbleef eenigen tijd aan het hof van keizer Koenraad II. Na zijn terugkeer werd hij benoemd tot proost van het Kathedrale Kapittel, en tot aartsdiaken van het bisdom Luik. Daarmee leidde Wazo de hervorming op kerkelijk gebied in; hij hield zich vrij van de twee groote kwalen van zijn tijd: trots en roof der kerkelijke goederen. Hij bewerkte bij keizer Koenraad II de bevestiging van Nathardus tot bisschop van Luik, die tevoren door de geestelijkheid en het volk gekozen was. Eerste teeken van doorzetten der kerkelijke hervorming tegenover de keizerlijke macht! De keizer verleende de wereldlijke investituur, en daar had hij recht op; maar deed ook tevens de bisschopbenoeming. Daar ging het verzet van Wazo tegen uit. Eindelijk werd Wazo in 1042 tot bisschop van Luik gekozen; na eenige aarzeling bevestigde keizer Hendrik III deze keuze. Met dezen vorst zou Wazo bij de handhaving van de rechten der Kerk herhaaldelijk in conflict komen. Want hoewel bij den keizer goede bedoelingen voorzaten, vergreep hij zich dikwijls aan de rechten der Kerk, niet alleen bij de bisschops- maar ook bij de pauskeuze. Wel scherp werd dit conflikt geaccentueerd, toen rondom Wigger, bisschop van Ravenna, een kerkelijke kwestie was ontstaan, waarin keizer Hendrik III een beslissing wilde geven. Ook Wazo was dringend om advies gevraagd; en het was bij deze gelegenheid dat hij duidelijk en vrijmoedig uiteenzette dat de keizer over tijdelijke, de paus in geestelijke zaken had te bevelen; daarom had de paus in deze kwestie alleen rechtsmacht, niet de keizer. Wazo was bij keizer Hendrik III voorgoed in ongenade. Na een krachtig en wijs bestuur en na een heilig leven stierf hij den 8en April 1048.

Alvorens de ideeën van Wazo en hunne beteekenis in den ontwikkelingsgang der Gregoriaansche gedachten uiteen te zetten, bewijst de schrijver dat Paus Gregorius VI, die nog een tijdgenoot van Wazo was, schuldig was aan simonie bij zijne pauskeuze; wijd en breed wordt dit behandeld, aan de hand van een zeer gewichtig tractaatje: De ordinando Pontifice. Dan zet hij eerst de oorsprong en de beteekenis van dit geschrift uiteen; want hieruit worden ook de ideeën van Wazo op 't gebied van Kerkhervorming toegelicht. De schrijver toont aan dat het geschrift De ordinando Pontifice tusschen Kerstmis 1047-16 Juli 1048 (dus nog tijdens Wazo's bestuur) geschreven is, door een lagere geestelijke voorstander der absolute pauselijke macht. Verder bewijst hij dat het een Lotharingsche geestelijke was, die dit tractaatje schreef voor de Fransche bisschoppen, die hem over dit onderwerp advies vroegen. Dit was in dien tijd niets bijzonders; want in de Nederrijnsche bisschopsteden, vooral te Luik, bloeiden de studiën van het kerkelijk recht zeer. En de hoofdpunten van hun studieprogramma was ook de kern van het tractaat De ordinando pontifice: vrijheid in de keuze der bisschoppen, onafhankelijkheid van het geestelijk van het tijdelijk gezag, verhevenheid van het priesterschap boven elke tijdelijke macht. Deze leer was in Lotharingen, in Luik traditioneel. In dit milieu leefde Wazo, en in dezen geest bestuurde Wazo. Steunend op de beginselen die in dit traktaatje zijn neergelegd, bewijst de schrijver dat Gregorius VI in 1045 simonistisch paus geworden is; Benedictus IX was simonistisch als paus afgetreden, nadat hij door simonie den Pauselijken troon beklommen had. Hij schildert den treurigen toestand der Kerk in deze troebele tijden; al kleefde op den persoon der pausen geen smet, al wordt het kwaad der simonie door den ellendigen toestand der Kerk niét verminderd, veel wordt er toch door verklaard. Krachtig wordt in De ordinando pontifice tevens stelling genomen tegen het machtsmisbruik van den keizer in geestelijke zaken; daar tegen rijst in kerkelijke kringen steeds sterker verzet.

Bismarck in 1862.

Wazo was vóór alles man der praktijk, van de kloeke daad; zijn reformideeën en zijn hervormpogingen die reeds in het 2e en 3e hoofdstuk worden belicht, worden in het 4e hoofdstuk in den breede uiteengezet.

Wazo was een aanhanger van het Gelasiaansche beginsel dat het terrein van werkzaamheid der wereldlijke en geestelijke macht scherp onderscheidde; en hieruit trok hij zijn consequenties aangaande de macht van Paus, bisschoppen en den keizer. Wazo had het wezen der Pseudo-Isidorische decretalen in zich opgenomen; deze zetten de rechten der pausen sterk naar voren, maakten de pauselijke macht in de Kerk streng centraal. Hij heeft zijn clerus in deze zuiver kerkelijke richting georiënteerd.

Wazo is één der eersten en één der weinigen van zijn tijd die het hervormingsbeginsel tegen den keizer durfden doorzetten. En al was hij om zijn streng keizerlijke ideeën bij zijn keizer niet in de gunst, op wereldlijk gebied bleef hij een trouw en loyaal onderdaan. Zijn oppositie tegen den

keizer, wortelde ook gedeeltelijk in zijn opvatting over de wereldlijke macht; daarin steunt hij op De Civitate Dei van St. Augustinus e.a. Het was zijn overtuiging dat de grondslag dezer machtsuitoefening een zondigen oorsprong had; de keizerlijke waardigheid is er om te dooden, de bisschoppelijke macht om het leven te geven, zoo klinkt het nog al pessimistisch. Deze opvatting was ook later niet zonder invloed op Paus Gregorius VII. Met deze verschilde Wazo in de verleening van investituur met staf en ring door den wereldlijken vorst; in den tijd van Wazo was dit zoo ingeburgerd dat hij er zich bij neerlegde ofschoon hij bij de handhaving van de rechten der Kerk, zelfs voor den keizer niet wilde wijken.

In hoeverre is Wazo een wegbereider voor Paus Gregorius geweest? In alles zet Wazo zeer nadrukkelijk de pauselijke macht voorop. Hij neemt in dezen tegenover zijn voorgangers en tijdgenooten een geheel eenige plaats in, o.a. tegenover zijn tijdgenoot Burchard, bisschop van Worms, die een keizerlijke kerkhervorming voorstond; de Kerk zou bij deze hervorming steun zoeken bij de wereldlijke macht. Voor Wazo is echter de grondslag van geheel de kerkelijke reformatie-hoogheid handhaven der geestelijke macht, bijzonder van den paus tegenover het wereldlijk gezag. Daarmee is een nieuwe periode in de kerkelijke geschiedenis ingeluid, beter gezegd daarmee is een oude leer weer vernieuwd, en in oorspronkelijke frischheid hersteld. Het hoofdidee waarin de kerkhervorming van Wazo besloten ligt is: zich concentreeren om Christus plaatsbekleeder op den stoel van Rome. Hij volgt hierin de beginselen der Pseudo-Isidorisch decretalen; dat verklaart zijn houding volkomen. Want deze hebben als hoofdtendenz: de onafhankelijkheid der geestelijke waardigheidsbekleeders ten opzichte der wereldlijke gezagsdragers op den voorgrond stellen en deze vastleggen; het onttrekken der bisschoppen aan elke jurisdictie behalve aan die van den paus, en ze nauwer om den paus concentreeren. Wazo is de eerste in dien tijd die zich op de Pseudo-Isidorische decretalen inspireert, om tot een krachtige organisatie te komen met den paus van Rome als middenpunt, die de leiding der Kerkhervorming in zijn geheel zal nemen. Wazo haalde uit een wirwar van decreten de directieven die de Kerk in dien tijd hoodig had. Wazo durfde de ideeën over de verhouding der beide machten in de praktijk consequent toepassen op concrete gevallen, ook al moet dit gebeuren rechtstreeks tegen den keizer; bij de Cluniacensers was dit geheel anders. Bij hunne pogingen tot Kerkhervorming, bepaalden zij zich hoofdzakelijk tot het geven van hun stelsel; zij durfden echter niet overgaan tot toepassing hunner beginselen tegenover de grooten der wereld; hun stonden ook zoozeer geen sancties ter beschikking. Toch is hun invloed op het gebied van Kerkhervorming niet te onderschatten. Zeer groot was de invloed van Wazo op de pausen van dien tijd, die de Kerkhervorming hebben doorgezet. Leo IX vóórdien bisschop van Toul, stond onder den invloed van Wazo, was geheel doordrongen van de Lotharingsche kerkhervormingideeën. Stephanus IX die als kanunnik te Luik jaren lang onder het bestuur van Wazo leefde, werd door Leo IX mee naar Rome genomen, en volgde hem later op. En ten slotte de monnik Hildebrand; hij was reeds onder de pausen Stephanus IX en Nicolaas II een figuur van beteekenis; deze laatste vaardigde onder zijn invloed het beroemde decreet der pauskeuze uit. Maar onder het 12-jarig pontificaat van Alexander II had Hildebrand al een belangrijk aandeel in de Kerkhervorming gehad, die hij ná zijn pauskeuze onder den naam van Gregorius VII definitief doorzet. Hildebrand verbleef vóór dien tijd geruimen tijd in Lotharingen en in Keulen; in deze stad heeft hij zijn ideeën op 't gebied van Kerkhervorming vooral in zich opgenomen, gelijk hij later zelf getuigde. Nu dient hier niet vergeten te worden, dat Keulen in dien tijd wat de studiën, en ook wat de kerkrechterlijke wetenschap betreft, van Luik afhankelijk was. Hildebrand heeft dus zeker te Keulen den Luikschen gedachtengang op het gebied van Kerkhervorming ondergaan. Of Hildebrand Wazo ooit heeft ontmoet, is niet historisch zeker.

Andere belangrijke kwesties in het leven van Wazo worden terloops behandeld; o.a. zijn verdraagzame houding tegenover de ketters, hervormingen op kerkrechterlijk gebied in het bisdom Luik.

Van alle zijden heeft de schrijver deze belangrijke figuur in de kerkelijke geschiedenis der Nederlanden belicht; tot het bisdom Luik behoorden immers tot het jaar 1559 kerkelijk de provincies Noord-Brabant en Limburg. Duidelijk laat wel de schrijver uit geheel zijn betoog naar voren treden: dat het oude Lotharingen en vooral Luik het brandpunt was der kerkhervorming in den zwaren strijd tegen de investituur; Lotharingen dat steeds het brandpunt is geweest van politieke verwikkelingen tusschen de staten van Midden- en West-Europa. Deze omvangrijke dissertatie getuigt van een gezonde en nauwgezette historische kritiek, van een rijke eruditie. Het is een werk van blijvende beteekenis voor een zeer belangrijke periode der Nederlandsche en Algemeen kerkelijke geschiedenis. De uitgever zorgde voor een mooie moderne bandteekening en voor een keurige uitgave.

P. Placidus O.Cap.

---

1) **Dr. Rud. Huysmans,**
WAZO VAN LUIK. *Dekker & van de Vegt & J. W. van Leeuwen, Nijmegen,* 1932. (24×16.5). 206 blz.

UIT BOEK EN BLAD.

„De Morgen".

Gerard Knuvelder merkt het volgende op over den huidigen literairen strijd:

„De vechtpartijen zijn niet van de lucht: een aanhoudend onweer hangt boven de letterkundige aarde van Nederland. Nauweliks heeft Albert Kuyle zijn zonder meer smerig artikel tegen Jan Engelman in *De Gemeenschap* voltooid, of Man Arnet springt op Kuyle los in *Het Venster*, dat met ingang van de nieuwe jaargang ook polemiese artikelen gaat bevatten. Hiermee is het tijdschrift afgedwaald van hetgeen het zich oorspronkelijk als enige taak had opgelegd (maar nimmer volbracht': slechts door creatief werk, zo nodig, te protesteren. Dit tijdschrift vertoont overigens wel heel sterk de terecht te wraken groepen-mentaliteit die slechs de goden uit eigen kring aanvaardt (deze opmerking zij de redactie aanleiding voort te gaan met haar maandelikse aanvalletjes op meine Wenigkeit!), de mentaliteit die zo uitermate sterk spreekt in *Forum*, waarin E. du Perron zijn eindeloos artikel tegen Coster ver-

volgt, hoewel hij zich — in het Oktober-nummer — toch tot *enige* waardering voor Coster's bloemlezingen weet op te werken. De kliekgeest die hij in Coster wraakt, speelt de egocentriese du Perron intussen eindeloos groter parten.

Jan Engelman.

Een der door *Forum* aangevallen broeders is Anthonie Donker, die in het Oktobernummer van *De Stem Forum* kliekgeest verwijt in een twee-bladzijdige eenakter *Such is life in China.*
Men ziet: de frissche fröhliche Krieg is wederom in volle, sympathieke gang.
„*Tegen* wie schrijf je......?

Dietsche Warande en Belfort.

In de Sept.-fl. van *Dietsche Warande* en *Belfort* schrijft Anton van Duinkerken Herinnering aan Quérido. Daarin luidt het:
„Maar bij dat alles kwam altijd het gesprek op hem zelf, want hij stelde argeloos belang in zijn eigen persoon. Herhaaldelijk heeft men hem verweten, dat hij zoo ijdel was. Dit is niet juist; het was iets anders dan ijdelheid. Hij was naief in de dingen, die hem betroffen. De ijdele mensch is slim. Querido was dit heelemaal niet. Hij was eerder kinderlijk verwonderd over zijn eigen genie.
Zelf begreep hij ook niet, hoe het kwam, dat hij zulke mooie boeken schreef. Hij stond er soms van te kijken. En dan zei hij dat. Zonder de minste rimpeling durfde hij je vragen: „Mijn boek over de Jordaan is toch wel allemachtig mooi, vind je niet?" Zoo was hij. En wat zou het? Zijn boek over de Jordaan is allemachtig mooi. Het is „vizionair", om het te zeggen met het woord, waardoor hij zich het meest gevleid voelde. Als dagblad recensent heb ik een tiental boeken van Querido beoordeeld en over al die kritieken heeft hij lang en breed met me gecorrespondeerd en getelefoneerd en gediscussieerd, want hij vond dat allemaal beslist gewichtig, maar ik kan uit ervaring getuigen, dat hij daarbij volstrekt loyaal was. Hij praatte over zichzelf zooals Léon Bloy over zichzelf schreef in het bewustzijn van een zending, die erkend moest worden. Hij had daarenboven behoefte aan zelfvertrouwen. Alles had hij zichzelf eigen gemaakt, bijna zonder hulp. En dan steunde het hem, als anderen zijn visies werkelijk meeleefden. Ik geloof, dat hij zich in het diepst van zijn wezen erg eenzaam voelde, ofschoon hij als geboren Jood een breed gemeenschaps- en samenhoorigheidsbesef had. Want echte Joden zijn geen eenzame naturen, evenmin als menschen, die in een door en door katholieke streek zijn geboren. Ze hebben van-kinds-af-aan gemeenzaamheid geleerd. Querido kon met menschen omgaan, en was gauw tot medelijden bereid. Doch zijn genie moet hem vereenzaamd hebben en daarom had hij die geweldige en toch kinderlijke behoefte aan erkenning, welke zijn vijanden hem zoo kwalijk namen.

VERSCHEIDENHEDEN.

Aan welk boek de voorkeur?

Het *Bulletin des Lettres,* een Lyonneesch tijdschrift, heeft een aantal Fransche letterkundigen gevraagd welke boeken zij beschouwen als diegene, die hen gevormd hebben.
Geen uitsluitend literaire voorkeur dus, maar de voorkeur voor het boek dat men niet missen kan, dat men herleest, dat een deel van ons leven wordt. Tristan Derème noemt Barrès' *Le Jardin de Bévénice;* Maurras' *Anthinéa;* Bourget's *Essais;* Henri Duvernois: Rousseau's *Confessions;* Balzac's *Pére Goriot;* Stendhal's *Le Rouge et le Noir;* Romain Rolland noemt Rabelais; Jacques de Lacretelle *Le Rouge et le Noir; Madame Bovary; Anna Karénine.*
René Benjamin's geestelijke vaders blijken Don Quichotte en Molière. En Henri Béraud vindt het onzin twee of drie boeken boven alle andere te stellen......

Is. Querido.

Ch. Manning & Zn.
HAARD- EN KACHELSMID
Speciaal adres voor Tabernakelkasten en Offerblokken
Ginnekenweg 81 — BREDA

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met . onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

Fa. H KLUITMANS
HINTHAMEREINDE 34
's-HERTOGENBOSCH

A. v. Dongen-Blakenburg
Wilhelminastraat 27 — GINNEKEN
SCHOENMAGAZIJN
Maat- en Reparatie-Inrichting
Beleefd aanbevelend

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

N.V. GLAS- EN VERFINDUSTRIE
v.h. VAN OMMEREN & Co.
Spiegel- Vensterglas en Verfwaren.
GLAS IN LOOD.
Pauwstraat - ARNHEM — Filialen: Utrecht - Nijmegen

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

VOOR
PHILIPS RADIO
is Uw adres
A. J. Vennings & Zn.
Lange Brugstraat 3 Ginnekenstraat 30
Vischmarktstraat 15 BREDA

Moeilijkheden op Sexueel Gebied bij Kinderen
door
Dr. L. H. M. BERGER
Psycholoog-Paedagoog. — Met een voorwoord van P. VAN DEN TEMPEL O.P. en J. C. W. VAN DER WIEL.

Dit is het boek, door U gezocht.

Dit boek is waarlijk een handleiding en een steun voor de gerijpte opvoeders, Ouders, Onderwijzers, Gestichtsopvoeders en wie verder met opvoeding van kinderen en jeugdigen belast zijn bij de moeilijkheden en problemen, die zich op sexueel gebied kunnen voordoen. Dit boek geeft wegen aan om uit moeilijkheden te geraken, doch het wil ook nagaan, wat er gedaan moet worden om die te vermijden en te voorkomen. Pater van den Tempel O P. noemt het een hoogstaand werk en hoopt dat het een steun zal zijn voor Ouders, Opvoeders, Bestuurders van Gestichten en andere inrichtingen en hun een licht weze in de branding der moeilijkheden op sexueel gebied en de hen toevertrouwde kinderen.
Prof. v. d Wiel rekent tot den lezerskring van dit boek al degeneo, die direct met opvoeding zijn belast, en oordeelt dat dit boek ...,,een waarschuwing (is) dat men de oogen niet mag sluiten voor de gevaren, die de jeugd bedreigen."
Het Centraal Bureau van de vereeniging van „Voor Eer en Deugd" verleende voor deze uitgave signatuur.

Ingenaaid f 1.90. Ingebonden f 2.60.

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, Roermond

Zoo juist verschenen :
JOHN. RUSKIN
zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.
Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door
Dr. Raph. Kreemers
Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers
Late Graduate-Fellow : The University of Chicago

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies :
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids : „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooge Leven : „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen "

Op mooi opdikkend papier. groot 8°. 256 bldz.
Prijs : ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.
Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

P. SLUIS OCHTENDVOER
SLUIS BISCUITS
Vraagt prijs en reizigersbezoek
GEBR. C. G. & A. DELHIJ
Achterom No. 4 — Teleph. 773 — BREDA

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
Ten Hagestraat 5a Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

Te koop aangeboden
in geheel ongeschonden staat
Jaargangen 1925. 1927 en 1928 van Boekzaal der geheele wereld. — Jaargangen 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927 en 1928 van Jaarlijksche Boekenschouw. — Band I en II „Betrachtingen für Ordensleute" van P. Chaignon, S.J.. Zichtzending vrij. Opbrengst ten behoeve van missionaris in de missie.
Brieven: Boekzaal Breda

FREEWHEELING CAR
Studebaker
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO
TEL. 409.
LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays, Brillen, Elast. Kousen, enz. enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R., SIMPLEX-
EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

CH. L. WIJSMAN
MUZIEKLEERAAR - ST. CANISIUS-COLLEGE
PIANIST
Tooropstraat 228 — Nijmegen

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schlabloneer- en Silka-artikelen voor beschildering van stoffen, hout celluloïd, enz.

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h. DARDING - MAASTRICHT

Piet Verheijen is ook Uw adres voor Gas, Waterleiding en Electriciteit
Radio — Sanitair — Lood- en Zinkwerken
NIEUWE BOSCHSTRAAT No. 3 TELEF. 1885

Het Lederhuis
Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER
Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen, Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie. Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

Voor
keurige
verzorging van
Periodieken en Tijdschriften

GRAFISCHE KUNSTINRICHTING
J. VAN POLL SUYKERBUYK
ROOSENDAAL : TELEFOON No. 10

J. P. v. GILSE & Zn.
◆
Wijnhandel
Opgericht
1830
◆
Tel. 26 - Roosendaal

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland Dag en nacht geopend. — ARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

J. D. van Ingen & Zonen
Groesb. Dw.w. 12-14 — Nijmegen
Melk. Boter, Kaas, Eieren. Verlaagde prijzen.

ARCHITECTENBUREAU
VAN REE & BOSSAERTS
GROOTESTRAAT - WAALWIJK

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

1e klas Maatkleermakerij
Heerenmodeartikelen — —
Fa. A. van Haren
Markt 96 — Roosendaal

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT
Review for the use of learned world — Revue du monde savant — Rassegna del mondo scientifico — Revista del mundo cientifico
Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke
Unter redaktioneller Mitarbeit von
Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**
Herausgegeben von
Dr. E. O. Ebert Oberbibliothekar u. Stellvetr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent** Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erschient jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich 6 Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4.-
Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In- und Auslandes. Die Berichte erschienen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache
Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12.—, geb RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.— : Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.- , Einzelheft RM. 2.50.
Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos
Walter de Gruyter & Co, Berlin W 10, Genthiner Str. 38

WERKT VOOR UW
FINANTIEELE
ONAFHANKELIJKHEID
EN SLUIT EEN FLINKE
LEVENSVERZEKERING
MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———
HAVBANK
SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

Zoo juist verschenen:

AUG. A. BOUDENS
Leeraar Nederlandsche Taal en Letterkunde M. O.

UIT ONZE LETTERKUNDE

LEER-LEESBOEK
voor Roomsch-Katholieke (M.) U. L. O-scholen
DERDE DRUK
Geïllustreerd

PRIJS, ING. . . f 2.90
GEBONDEN . f 3.25

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS — GRONINGEN,
DEN HAAG, BATAVIA

EEN HOOGST BELANGRIJKE NIEUWE UITGAVE

„Ook gij Ouders..."

Bevordering en bescherming van Priesterroepingen

door Father Thd. W. LEFEBER, Pr. Miss van Mill Hill. Met een inleiding van Z. H. E. Mgr. J. D. J. AENGENENT.

Weerstreeft niet den heiligen wensch uwer kinderen. Werkt mede, moedigt aan. God zal er u en uw gezin om zegenen!

De prijs van dit boekje van 68 blz. bedraagt slechts 25 ct., franco per post 30 ct., uitsluitend tegen inzending van dit bedragje in postzegels, per postwissel of per giro.

Het is verkrijgbaar in den Boekhandel en bij de uitgevers

N.V. HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS - TILBURG
Langestraat 70 — Postrekening 31583

ZOO JUIST VERSCHENEN HET

TWEEDE DEEL

Dit 2e deel bevat een beschrijving van alle in Nederland gevestigde Broedercongregaties en 'n deel der Zusterorden en -Congregaties; de overige Zustercongregaties zullen het geheele derde deel vullen.

VAN HET ENCYCLOPAEDISCH WERK

KATHOLIEK NEDERLAND

Prof. Dr. J. de Jong in „De Tijd": „Wat het boek, behalve de vele gegevens, vooral waardevol maakt, is, dat het met zijne beschrijvingen en afbeeldingen een aanschonwelijk beeld van Katholiek Nederland biedt, beter dan met dorre cijfers mogelijk is. Men ziet, wat in ons vaderland leeft. De uitvoering, druk, afbeelding, band, is schitterend."

Deze 3 deelen behandelen de Seculiere en Reguliere Geestelijkheid en vormen 'n afgerond geheel
Prijs f 8.50 per deel, bij inteekening.
Vraagt uw boekhandelaar of de uitgeefster: TEN HAGEN, Nobelstraat 20 te 's-Gravenhage

---

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch.

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs, en Varkens-vleesch aan billijke prijzen. — **Veemarktstraat 29, Breda**

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 22 **15 NOVEMBER 1932** **25 cent**

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER. DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.

Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Kunst . . . . Nederlandsch, Duitsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Nederlandsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Land- en Volkenkunde . . . . Fransch, Duitsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . Nederlandsch
Sociale en Aanverwante Wetenschap . . . . Nederlandsch, Duitsch
Leerboeken . . . .
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM. - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

RODING'S BAKKERIJEN WIJCHEN—NIJMEGEN
Jozef Israëlsstr. 25-27 Tel 2037

▶ J. UYTDEHAAG Schildersbedrijf ◀
NIEUWSTRAAT 48 — Telef. 1276 — BREDA. Speciaal adres voor Kloosters en Gestichten

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

Electr. Boekbinderij v. h. Fr. Geertsen & Zn. GROOTESTR. 29 NIJMEGEN

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

J. A. VAN DEN HEUVEL CITROËN-GARAGE — EINDHOVEN
LEENDERWEG 71 — TELEFOON 3806
Luxe-Auto-verhuur- en Taxi-bedrijf voor binnen- en buitenland. Reparatie-inrichting. Verkoop van Olie, Benzine en Banden.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW
TELEF. 3313
GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

J. G. Hutjes
STEENHOUWERIJ
Rietgrachtstraat 34 - ARNHEM - Telefoon 26277
Je adres voor solied en degelijk Grafwerk

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

Geldersche Kino- en Fotohandel
JANSBINNENSINGEL 7D — ARNHEM
KODAK, AGFA, NAGEL, ZEISS, IKON
en anderen.
Vakkundig afwerken voor amateurs.

Mr. R. M. J. W HAFFMANS
ASSURANTIËN
Directeur van het Bijkantoor Nijmegen van the London and Lancashire Insurance Cy Ltd. (Varia afd.) London
ST. CANISIUSSINGEL 10 — NIJMEGEN

Koopt bij onze Adverteerders.

TH. TELGMANN & Zn.
Lange Brugstr. 9, Tel 109 - Ginnekenstr. 145. Tel 217
RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ
Fijne Vleeschwaren.
Speciaal voor Kloosters en Gestichten

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijnegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

Firma G. v d. VELDEN
(M. ROKSNOER)
Haven 10-11 — Tel. 1923
BREDA.
Speciaal adres voor:
Rolluiken - Markiezen
Zongordijnen op allerlei
gebied - **Tochtschermen**
Origineele Nemico **TUINMEUBELEN**

H. NIENHAUS, Accountant
Arnhem, Stationsplein 2, Telef. 25987
Adviesbureau voor Belastingzaken.

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Jos. Demonte-Teunissen, Weert
MOZAIEK- TERRAZZO- EN BETON
Marmerwerken, Grafmonumenten enz.
Groothandel in Cement.
Bekroond met 1e Prijs Tentoonstelling Weert.
Telefoon 119 — Postrekening 79436.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda

TEL. 2067

Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS

AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

BURGERS E. N. R.
ASTRA RIJWIELEN in prijzen vanaf f 53.—
Eerste klas Reparatie-Inrichting.
J. v. BRUMMELEN
Havermarkt 5 — Tel. 1303 — Breda

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat

IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

AUTO-VERHUURINRICHTING
JAC. J. VAN HOOF
Hoogstraat 116d — EINDHOVEN — Telefoon 4833
RUIME CONFORTABLE WAGENS
tegen lage tarieven.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

Koopt bij onze adverteerders.

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

INGEMETSELDEN

Bij de **N. V. Het Nederlandsche Boekhuis** te Tilburg, Postrekening 31583, - Bandoeng (N.O.I.), Genk (Belg. L.) is verschenen **Franz Herwig's** grootste literair-sociale roman **„Ingemetselden"**

De auteur tracht in dit boek een beeld te geven van de onderste lagen eener samenleving, van de schreiende ellende en de duldelooze verworpenheid in Groot-Berlijn.

Wat in „De heilige proletariër" in legendarischen vorm werd aangeduid, wordt hier weergegeven in schrille, schrikwekkende, maar toch ook genade-doorlichte realiteit. Als een andere Dostojefski geeft Herwig hier — alhoewel niet zonder meer — het boek der ellendigen, der ontwortelden, der vervloekten, van de ingemetselden, die geen vreugde kennen, geen uitkomst, zien, geen hoop hebben, — die ten onder gaan in haat, schande diefstal, moord, prostitutie.......

De Nederlandsche vertaling werd verzorgd door den jongen letterkundige Jos Panhuysen. De illustraties tusschen den tekst en de bandteekening zijn van den bekenden teekenaar H. Schoonbrood.

Het boek telt 380 blz. en kost ing. f 3.90, gebonden in Vlaamsch linnen stempelband f 4.90. Wie zich een exemplaar wil verzekeren, doet goed, het onmiddellijk te bestellen in den boekhandel of bij de uitgevers, daar de oplage reeds nu, nagenoeg is uitverkocht!

Leo XIII en Rerum Novarum
door Prof Dr. F. Weve O.P.
en Prof. Mr. Dr. L. Triebels.
Hoogleeraren aan de R. K. Handelshoogeschool te Tilburg.
Prijs 90 ct.

Joannes Stalpart van der Wiele
door L. C. Michels,
Docent aan de R. K. Leergangen te Tilburg.
Prijs 75 cent.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den Uitgever Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg.

FIAT N. V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

EIN MEISTER DER REPORTAGE:

P. C. ETTIGHOFFER

• Gespenster am Toten Mann

40-43. Tausend, 264 Seiten, in Leinen RM. 4.50, Kart. RM. 3.–.

Ein Kriegsbuch ganz besonderen, ja einzigartigen Formats: wert und würdig, den berühmtesten deutschen und fremdländischen Zeugnissen dieser entsetzlichen Jahre zur Seite gestellt zu werden. Ein Dokument aus grosser Zeit, das einen Ehrenplatz innerhalb der gesamten deutschen Nachkriegsliteratur verdient. (*Hamburger Fremdenblatt*)

• Feldgrau schafft Dividende

Das Buch einer qualvollen Gefangenschaft. 12-22. Tausend, 328 Seiten, in Leinen RM. 4.50, Kart. RM. 3.—.

Ettighoffers Berichte — eine sachliche unpathetische und gerade deshalb so wirklichkeitsnahe Schilderung seiner Erlebnisse in französischer Kriegsgefangenschaft — ein von Entsetzen und Abscheu diktierter flammender Protest gegen an unschuldigen Opfern so furchtbar betätigte Verhöhnung der Menschenwürde und darüber hinaus die erschütterndste Anklage gegen den Krieg überhaupt. (*New-Yorker Staatszeitung*)

• Von der Teufelsinsel zum Leben

Das tragische Grenzlandschicksal des Elsässers Alfons Paoli Schwartz. Mit einem Vorwort v. Prof. Dr. GRIMM. 324 Seiten, in Leinen RM. 4.50, Kart. RM. 3.–.

Het boek is vrij van pathetiek en tamelijk objectief bovendien goed geschreven, zoodat degenen, die zich voor dit soort lectuur interesseeren, hier een boeiende avonturenroman naar hun gading zullen vinden. (*De Tijd*)

• Servus Kumpel

Als Landstreicher durch Städte, Dörfer und Herbergen. Illustriert, 212 Seiten, in Leinen RM. 3.—, Kart RM. 2.—.

Ettighoffer erzählt schlicht. gutinformiert und seine Schilderung erhält Wärme durch das tiefe Mitleid, mit dem der Reporter die Menschen und Zustände der Landstrasse betrachtet und erlebt. (*Frankfurter Zeitung*)

Gilde Verlag - Köln

JUIST VERSCHENEN:

Studiën op het gebied van Ethnologie, Sociologie en Sociografie

onder redactie van

Prof. Mr. W. A. BONGER, Prof. Dr. S. R. STEINMETZ en Dr. H. N. TER VEEN.

I. HET EILAND MARKEN
door P. KUIN Jr. . . . f 1.90
gebonden . . . . f 2.25

II. BELGIE. Boeren en Arbeiders sedert den Wereldoorlog
door J. P. KRUYT . . . f 1.90
gebonden . . . . f 2.25

In de Boekhandel verkrijgbaar.

P. Noordhoff - Groningen-Batavia

Uitgave van H. J. Dieben
Wassenaar

Zoo juist verschenen:

Land en Volk van Indonesië

Lektuurboek voor de hoogste klassen der middelbare scholen door:

F. M. GESCHER
Leeraar Aardrijkskunde M.O.

■

325 bladzijden

Prijs ingen. f 2.50; gebonden f 3.—

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

H. Boschma, **8874.**
HELDENGESTALTEN UIT ISRAËLS GEESTELIJKEN WORSTELSTRIJD. *De Tijdstroom. Lochem,* 1932. (21×16). 224 blz.

De heldere en boeiende wijze van vertellen maakt dit boek tot een genot om te lezen. Er is ook heel veel uit te leeren. Boschma laat de oude profeten in al hun menschelijke, door God doorlichte grootheid voor ons leven. Jammer, dat de catechiseermeester in hem niet kon nalaten hier en daar „Rome" mis te verstaan.

G. Vrijmoed, O.F.M.

Z. D. H. Alban Goodier S.J., **8875.**
HEILIGEN VOOR ZONDAARS. Uit het Fransch vertaald door J. G. S. de Haan. *Paul Brand, Hilversum,* 1931. (21×15). 175 blz.

De ietwat vage titel van het boek wil dit zeggen: dat hier een aantal korte heiligenlevens worden beschreven in het bizonder voor hen die zich hun onvolmaaktheid bewust zijn. In dit opzicht is het boek geslaagd. De keuze van een achttal heiligen, onder wie b.v. Sint Augustinus, Johannes de Deo, de zwerver; Camillus de Lellio, de vechtjas; Jozef a Cupertino, de domoor, is gelukkig. Vooral de menschelijke kant dier heiligen wordt bizonder belicht. De verhalen loopen gemakkelijk en eenvoudig. En ze houden de aandacht geboeid.

G. Vrijmoed, O.F.M.

Prof. Dr. A. H. de Hartog, **8876.**
DE ZIN VAN ONS LEVEN. *Uitg.-Mij. Holland, Amsterdam,* 1931. (20×15). 158 blz.

Deze dingen konden zooveel eenvoudiger en vooral ook zooveel concreter geschreven worden. Als eenvoud het kenmerk is der waarheid, dan heeft onze catechismus de zin van ons leven het best beschreven, als hij zegt: Wij zijn op aarde om God te dienen en daardoor in den hemel te komen. Eigenlijk wil de schrijver dit ook zeggen en dat is het goede en prijzenswaardige van zijn boek. Maar de wijze, waarop hij het zegt kan ons slechts matig bekoren.

G. Vrijmoed, O.F.M.

Prof. R. Kuijper, **8877.**
WORDEND EN VERWORDEND HUWELIJK. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (24×16). 90 blz.

De polemiek naar aanleiding van het boek van Dr. F. M. Wibaut en Mevr. Wibaut-Berdeuis-van Berlekom over het *Wordend Huwelijk* door Prof. R. Kuijper en de redactie van de *Tijd* gevoerd, is in een brochuurvorm uitgegeven. 't Is een belangrijke gedachtenwisseling tusschen 'n socialist en katholiek over een der hoogste levensproblemen. Hoe verschillen de levensbeschouwingen van hen, die in de lere der openbaring leven en die daartegenover staan. Wat een kronkelpaden slaan ze in om de meest ongerijmde theorieën te verdedigen. Wibaut en Prof. Kuijper hebben beiden het licht van 't Katholicisme verlaten en daarmee de zekere leer der openbaring en de eeuwigblijvende zielewet, die daaruit voortvloeit. *De Tijd* laat het diep voelen. Bij deze polemiek had men de Encycliek van Pius XI Casti Connubii moeten afdrukken. Naar dat huwelijk moet men terug om de maatschappij te saneeren, niet naar 't wordend huwelijk van de Wibauts of van Ben Lindsey.

Pr.

C. Pothuis-Smit, **8878**
ZOO KAN HET HUWELIJK WORDEN. *De Arbeidspers, Amsterdam,* 1932. (19×7). 132 blz.

Een merkwaardig boek uit den kring der Sociaaldemocraten, gericht tegen het *Wordend Huwelijk* der Wibauts, dat met zoo'n kracht ook door Prof. Kuyper is verdedigd. Twee hoofdpunten geeft dit boek van de sociaaldemocraten Pothuis en Mevr. Pothuis in de inleiding aan, waarin ze verschillen van de opvattingen der Wibauts, n.l. de vrije verloving en de uitbreiding van het liefdeleven in het huwelijk. Dan volgt een polemiek tegen het meer dan heidensche huwelijk door de Wibauts verdedigd. Verder spreekt 't boek dan over: De jonge man; De jonge vrouw; De verloving; Het Huwelijk; De kinderen; Conclusies. Hij wil 'n hoogere huwelijksmoraal, die gegrond is op verantwoordelijkheid, zich richt naar de gemeenschap, waarmee ze verbonden is." (blz. 132). Waarom niet het huwelijk volgens de vaststaande christelijke moraal? In wetenschappelijke tijdschriften zal zeker worden aangetoond, hoe Pothuis een zuiver naturalistische huwelijksmoraal verdedigt, die alleen hier en daar maar samenvalt met de christelijke. Wat op bladz. 24 over de maatregelen van den Katholieken arts Smulders en het Neo-Malthusianisme gezegd wordt, is zeker niet waar. Noch 't huwelijk der Wibauts, dus noch dat van Mevr. en M. Pothuis zullen de huwelijksmoeilijkheden kunnen redden. Duidelijk en juist wordt 't huwelijk in de encycliek *Casti Connubii* uitgeteekend met al zijn verplichtingen. Zooals in Duitschland moest ze aan allen gegeven worden, die 'n huwelijk sluiten. Daar staat zoo juist en zeker aangegeven, hoe 't huwelijk moet beleefd worden.

Pr.

K. Schilder, **8879.**
WAT IS DE HEL? *J. H. Kok, Kampen,* 1932. (21×15.5). 257 blz.

Een boek over de hel. Een *ernstig* boek dat bij alle moderne verwarring omtrent de uitersten van den mensch de bijbelsche leer meesterlijk verdedigd en ridderlijk partij kiest voor een heilige overtuiging. Geen vrijzinnigheid en geen sollen met het begrip eeuwigheid.

Het belicht de kwestie van alle kanten en er blijkt wel uit hoe het vraagstuk van het hiernamaals de geesten van welke richting ook bezig houdt

Schrijver is gereformeerd predikant. Waar hij spreekt over de nederdaling ter helle, over 't vagevuur, over de voorbeschikking, proeft men dat onmiddellijk.

Hij heeft zich de moeite getroost ook kennis te nemen van de katholieke litteratuur op dit gebied. Niet overal vat hij de bedoeling der katholieke theologen. De weerlegging hunner argumenten voor het vuur in eigenlijken zin, is wel wat gemakkelijk.

De taal is die van een causeur, zouden we haast zeggen. Zonder begeleiding van stem en gebaar is zij soms moeilijk te volgen. Voor theologen een zeer belangrijk boek.

Een kleine opmerking: Schrijver citeert op gezag van Loof's Sint Thomas Summa 3, 52, 2 met betrekking tot „kinderen" en „honden" (p. 143). Hier had hij beter gedaan even Sint Thomas zelf te raadplegen.

P. Dr. Anacletus, O.M.Cap.

FRANSCH.

Abbé Jacobs, **8880.**
MONSIEUR EDOUARD POPPE. *P. Lethielleux, Paris (VI),* (19×12). 290 blz. ing. fr. 15.—.

Deze levensbeschrijving zal in den tijd der jeugdorganisatie, van den E.K. en de K.J.V. bizondere belangstelling trekken bij geestelijken, jeugdleiders en opvoeders.

Edouard Poppe toch was in België de stichter van de „Croisade Eucharistique", de apostel van de ware devotie tot Maria. Hij was de groote apostel in de tijd, die het Apostolaat zoo van noode heeft.

Een apart hoofdstuk is gewijd aan den E.K. in Nederland, het werk van directeur Frencken, de vriend van den overleden Poppe.

J. F.

F. de Lama, **8881.**
THERESE NEUMANN. *Ed. Salvator, Mulhause,* 1932. (19×13). 185 blz.

Ofschoon minder talrijk dan in Duitschland, wordt de literatuur over Therese Neumann, de gestigmatiseerde van Könnersreuth, ook in Frankrijk met den dag omvangrijker. In het onderhavige boek zijn vooral twee eigenschappen op te merken : duidelijkheid en gestadige bezorgdheid de leer van de katholieke kerk zuiver weer te geven. Zooals men weet is er in heel deze aangelegenheid nog geen enkele officieele uitspraak van de kerkelijke autoriteiten gedaan, maar wanneer de bisschoppen van Beieren de pelgrimagen en de nieuwsgierigheidsbezoeken te K. afgeraden hebben, hebben zij daarmee toch geenszins willen beweren, dat de verschijnselen, die bij de gestigmatiseerde waargenomen worden, van verdachten oorsprong zijn. Vele autoriteiten op medisch gebied hebben van hun bewondering blijk gegeven en verklaard, dat iedere uitleg der feiten door hysterie of nevropathie ongerijmd is. De schrijver spreekt zich uit voor een bovennatuurlijke verklaring. Hij bestudeert van zeer nabij met een overvloed van getuigenissen, persoonlijke waarnemingen en zeer gezonde theologische beschouwingen het leven van de gestigmatiseerde, haar vijf successievelijke genezingen, toegeschreven aan de H. Theresia van het Kindje Jezus, haar stigmata, haar extasen, haar geheele onthouding van spijs en drank buiten de H. Eucharistie. Dit alles wordt zonder overdrijving maar met een warme overtuiging uitgelegd. Het meest interessante is, dat de gestigmatiseerde een eenvoudig meisje is, geestig van aard, diep godsdienstig, gehoorzaam door dik en dun heen aan haar leidsman, die in dit opzicht de volle instemming heeft van zijn bisschop.

Al zal de Kerk zich in haar uitspraak door de grootst mogelijke voorzichtigheid laten leiden, toch valt het niet te ontkennen, dat dit boek feiten naar voren brengt, die voor een sympathieken uitleg vatbaar zijn. Het is trouwens van verschillende bisschoppelijke goedkeuringen voorzien.

J. de Vathaire, O.S.B.

Abbé Mejecoze, **8882.**
OZANAM. *P. Vitte, Lyon,* 1932. (25×16). 400 blz.

Hier wordt een eerste poging gedaan om in haar geschiedkundige omlijsting de religieuze gedachte vast te leggen van Ozanam, die een der groote katholieke apologeten der 19de eeuw geweest is en nog steeds bij den tegenwoordigen Paus Pius XI in zeer hoog aanzien staat.

Het voornaamste doel van Ozanam's wetenschappelijke arbeid, die zich in hoofdzaak bezig hield met de geschiedenis der Germanen en met Dante en de 13de eeuw in Italië, was vóór alles : de Kerk verdedigen tegen de beschuldiging van obscurantisme, van antiwetenschappelijke domperigheid, die haar sinds den tijd der Philosophen der 18de eeuw telkens opnieuw voor de voeten gegooid werd. Wij ontkennen echter niet, dat zijn werk thans meer waarde krijgt door de breedvoerigheid zijner behandeling dan door de gestrengheid zijner methode. Als schrijver was Ozanam een kind van zijn tijd : hij hield van schittering en glans, van welsprekende synthesen. Méjecaza is er echter op voorbeeldige wijze in geslaagd de blijvende elementen naar voren te brengen : hij heeft de scherpzinnigheid van heel veel opvattingen en de degelijkheid van sommige bewijsvoeringen met klem onderlijnd. Bovendien heeft hij zelf ook nog een synthetisch werk geleverd van waarde ; over de Kerk zelf, over de Kerk en het individu, de Kerk en de familie, de Kerk en de maatschappij, de Kerk en de beschaving heeft hij de gedachte van Ozanam belicht, maar met zulk een helderheid van kracht, dat zij er nieuw leven door ontvangt. De letterkundigen zullen van dit boek houden en de apologeten zullen het met veel vrucht naslaan.

J. de Vathaire, O.S.B.

Henri Morice, **8883.**
LA BONNE PROVIDENCE. *P. Téqui, Paris,* 1929. (18×12). 207 blz.

Dit boek van Henri Morice versterkt ons geloof en ons vertrouwen in Gods Voorzienigheid. Daartoe blijkt het ook allereerst geschreven. Uit elke bladzijde ademt de gedachte dat Gods Voorzienigheid en „bonne" providence is.

G. Vrijmoed, O.F.M.

S. Navantés, **8884.**
L'IMITATION DE SAINTE THÉRÈSE DE L'ENFANT JÉSUS. *Desclée de Brouwer, Paris,* 1929. (19×12). 298 blz.

Een mooi boek. Origineel opgevat en uitgewerkt. Eigenlijk meer een meditatie-boek dan een heiligenleven. Maar als het waar is, dat ons de heiligen gegeven zijn niet het minst om hen na te volgen, dan is een heiligen-leven dan het mooist, wanneer het tegelijk tot navolging verlicht en aanspoort.

G. Vrijmoed, O.F.M.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Dr. Heyermans, **8885.**
BESCHOUWINGEN OVER SEXUEELE VOORLICHTING. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (20×15). 62 blz.

Dit nieuwe boekje over sexueele voorlichting heeft vooral beteekenis om de enquête, die de schrijver daarover heeft ingesteld bij de ouders van zijn levensopvatting. Inzichten toch over dit moeilijk punt der opvoeding hangen samen met de levensbeschouwing. Waren het dus christelijke, vooral katholieke ouders geweest, tot wien Heyermans zijn vragen gericht had, dan waren de antwoorden wel anders geweest. Niet dat hier niets uit deze beschouwingen te leeren valt voor ons. Heyermans is zeer voorzichtig, spaart modern gedoe niet, wil voorlichting geven wanneer de noodzakelijkheid daarvoor zich vertoont ; spontaan gaan voorlichten uit vrees hier of daar over keurt hij af. Hij beschouwt het als een gedeelte der opvoeding, dus geen afzonderlijke lessen, maar ook geen dubbelzinnigheid. Het hoogstaand leven der ouders, die de opvoeding der kinderen in handen hebben, moet den

intiemen kring scheppen, waarin de voorlichting moet gegeven worden bij gebleken noodzakelijkheid. Schaamtegevoel schat Heyermans hoog en dus ook een sterke wilskracht. Foerster heeft het zoo dikwijls gezegd, dat kennis van 't kwaad geen sterk behoedmiddel is tegen 't kwaad, als daar met een even sterke wilskracht steun brengt. Wij katholieken zullen in sommige omstandigheden wel voorlichting geven, maar wij vertrouwen veel meer op de indirecte methode voor een rein leven: op wilskracht, gebed, versterving, etc., volgens onze prachtige encycliek over de opvoeding, en de verklaringen, die daarover gegeven zijn.

v. L.

Oswald Spengler, **8886.**
DE MENSCH EN DE TECHNIEK. Vertaald uit het Duitsch door Dr. K. F. Proost. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1931. (19×12). 86 blz.

Het schijnt het noodlot te wezen van alle wijsbegeerte, die het licht der openbaring versmaadt, dat ze ook de natuurlijke dingen niet anders dan eenzijdig zien kan. Oswald Spengler ziet in den mensch alleen het roofdier en de techniek als een verlengstuk daarvan. Daarom zal aan dit doelloos instinct de techniek ten gronde gaan en met haar de faustische beschaving van het Avondland. Er ligt veel waars in deze gedachtengang, mits men maar goed begrijpt dat dit geen levens-filosofie maar levens-beschrijving is. Een beschrijving van hoe het is, maar niet hoe het moet zijn.

G. Vrijmoed, O.F.M.

FRANSCH.

R. Le Masson, **8887.**
PHILOSOPHIE DES NOMBRES. *Desclée de Brouwer, Parijs,* 1932. (19×12). 82 blz.

Schr. wil de mathematica gaan bezien in het licht der Thomistische metaphysica. Mathematica wordt hier in streng wijsgeerigen zin genomen. Zij omvat dus niet slechts de wetenschap over lijnen en vlakken, maar ook de rekenkunde, algebra, enz.
Men beschouwe deze verhandeling niet als het werk van een philosoof, die na een diepgaande studie, uit teksten van St. Thomas het grond-materiaal bijeenzoekt tot opbouw van een thomistische philosophie der mathematica. Hier spreekt een mathematiker, die wijsgeerig heeft nagedacht over zijn wetenschap, en in dit werkje verschillende, onder de mathematici omstreden kwesties, op een nieuwe wijze belicht. Doch de methode lijkt ons minder aanbevelenswaardig. Te veel teksten van St. Thomas worden zonder eenigen commentaar aangehaald, te weinig ontleed, hun bedoeling, hun beteekenis niet voldoende gepraeciseerd. Een dergelijk schermen met St. Thomas doet de thomistische wijsbegeerte meer kwaad dan goed. Een diepere bestudeering en een breedere verwerking der geciteerde uitspreken zouden deze verhandeling veel hebben doen winnen. Voor de mathematici zou het meer inzichtelijk zijn geweest en schr. zelf zou zich een juister begrip van getal hebben verworven; hij zou aan een cijfer geen metaphysische waarde hebben toegekend. Bovendien wordt de philosophie der getallen niet verduidelijkt door verwijzingen naar het Mysterie der H. Drievuldigheid.

Lr. Th. de Valk, O.P.

DUITSCH.

P. Cohausz, S.J., **8888.**
DAS NEUE PAPSTWORT ZUR CHRISTLICHEN ERZIEHUNG. *Friedrich Pustet, Regensburg,* 1932. (19.5×13). 173 blz. Mk. 3.20.

Zooals P. Cohausz. de Encycliek van den Paus *Casti Connubii* heeft uitgewerkt voor lezing of preek, zoo behandelt hij in dit boek den Encycliek over de Christelijke opvoeding der jeugd voor preek of eigen lezing. De richtlijnen der christelijke opvoeding wil hij zoo tot alle geloovigen doen doordringen. Hij geeft telkens een of twee zinnen der Encycliek, verklaart de beteekenis dier zinnen, werkt de gedachten nog wat uit en spoort aan om in den geest der Encycliek het opvoedingswerk toe te passen. Hij volgt de vier deelen der Encycliek, zooals die daar zijn aangegeven. I. Aan wien behoort de opvoeding in 't algemeen en in 't bijzonder; II. Het subject der opvoeding; III. Het milieu der opvoeding; IV. Doel en Vorm der Christelijke Opvoeding. Alles weet P. Cohausz in een pakkenden oratorischen vorm te kleeden. Een uiterst practisch boek voor onzen tijd om de waarheden van deze Encycliek overal te laten zien, in school, huisgezin, bij schoolbesturen, etc. Zelden is met zoo'n zorg en met zoo'n warmte gesproken over de opvoeding als in deze Encykliek. We moeten alles in Christus vernieuwen dat is 't geneesmiddel onzer zieke tijden. Hier zijn de meest practische wegen aangegeven voor deze vernieuwing. Een spoedige Hollandsche bewerking van dit boek was zeker gewenscht — als 't kon een heel goedkoope uitgaaf ter verspreiding.

v. L.

Paul Häberlin, **8889.**
ALLGEMEINE AESTHETIK. *Rober'sche Verlagsbuchhandlung, Basel,* 1929. (23×15). 322 blz.

Het is onmogelijk, een korte samenvatting te geven van deze ontzaggelijk-volle, en over het algemeen zoo consequent doorgevoerde studie. Toch willen we éénig inzicht trachten te geven in den gedachtengang van de schr., al betreft het slechts een onderdeel van zijn omvangrijk werk.
Het schoone heeft iets aangenaams, maar toch is het geheel iets anders. Iets toch is aangenaam, voorzoover het past bij, of overeenkomt met ons doel, is dus uiteraard iets subjectiefs. En elke doel-stelling of doelstreving veronderstelt noodzakelijk een ontevredenheid, een onvolmaaktheid. Het schoone daarentegen heeft niets te maken met een doel, stamt niet uit ontevredenheid. Voor een zedelijk leven, d.w.z. voor het richten en gericht-zijn op een levensdoel, moet het schoone vanzelf sprekend iets totaal zinloos wezen. Doch daar tegenover staat, dat het einddoel van het moreele leven elk gerechtvaardigd moreel standpunt opheft. Want is het einddoel bereikt, dan is er geen doelstelling meer mogelijk. Juist het einddoel geeft aan het moreele leven slechts het karakter van het voorloopige; en omgekeerd is die volmaaktheid van moreel standpunt uit, iets zinloos. Niet het moreele leven moet worden afgewezen, maar wel het moralisme, dat den zin des levens in het moreele leven zoekt. De godsdienstige beschouwing echter ziet in al wat werkelijk is, iets goddelijks; zij omvat noodzakelijk het heele leven in al zijn uitingen, ook het aesthetische. De religieuze levensbeschouwing verdringt het moraal-standpunt; zij weet, dat alles, zelfs datgene, wat de moraal zinloos noemt, in zoover het werkelijk is, goddelijk is en bijgevolg vol van zin. Dien zin kennen we niet. Zelfs de zucht, de verleiding dien zin te willen achterhalen, wijzen we af, omdat die zin transcendenteel moet zijn, niet van deze wereld, daarom ook niet denk- of voorstelbaar. Zoowel het aesthetische als het moreele leven blijft een geheim. Juist echter om dit transcendenteele kan het religieuze geen verwekker zijn van kunst of aesthetica; beide kunnen *in,* maar niet *uit* of krachtens het religieuze leven. Alle religi-

euze kunst is een mythe, heeft slechts symbolische, geen reëele waarde. Dit moet ook gelden van de wijsbegeerte.
We onthouden ons van alle kritiek. We betreuren het dat schr. zeker een goed filosoof, door zijn onvolledig doel-begrip tot onjuistheden komt, waardoor dit gedachten-rijke werk niet zonder meer aan een ieder kan worden aanbevolen.

Lr. Th. de Valk, O.P.

Ludwig Niessen, **8890.**
DER LEBENSRAUM FÜR DEN GEISTIGEN ARBEITER. *Aschendorffsche Verlagsbuchhandlung. Münster,* 1931. (21×15). 72 blz.
Er bestaat, heel speciaal in Duitschland, een academisch, een intellectueelen-probleem, niet slechts in stoffelijk, maar niet minder in cultureel opzicht. Schrijver voert zijn lezers in dat probleem in en zoekt wegen tot oplossing. Zeer lezenswaardig. Heeft óók aan ons iets te zeggen. Uitgebreide litteratuur-opgave.

G. Vrijmoed, O.F.M.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Ruby M. Ayres, **8891.**
OP EEN DWAALSPOOR. Vertaald uit het Engelsch. *De Combinatie, Rotterdam,* 1932. (19.5×13.5).
Rachel Lie, de knappe, eenvoudige dochter van een plattelandspredikant is gehuwd met Martin Hackworth. een rijk man. Zij beminden elkaar, echter vond Martin het erg onprettig, dat Rachel niets voelde voor het wufte Londensche society-leven. Hij gaat daarom alleen naar Londen, waar een nichtje. Constance, er alles op zet om tusschen man en vrouw te komen. Voor een week-end thuis vindt Martin een anonieme brief, waarin hem verweten wordt, dat hij zijn jonge en bekoorlijke vrouw verwaarloost, dit wordt als roekeloos bestempeld. Ook vindt hij een brief van zijn vrouw, die hem meldt, dat zij met haar zuster naar een liefdadigheidsconcert is. Dit was onwaar, zij wilde haar man prikkelen met haar afwezigheid. Mr. Todd. een beste oude heer komt zeggen, dat Rachel's zuster plotseling is overleden en dat het concert niet is doorgegaan. Rachel maakt de fout om bij haar thuiskomst vol te houden, dat zij het concert bezocht. Volgt de mededeeling van het overlijden van Isabel Lie en dat het concert niet heeft plaats gehad. Rachel blijft zwijgen. Hackworth windt zich op en Rachel loopt, in vertwijfeling, 't huis uit, ontmoet een jeugdvriend. Theo, die haar troosten wil, Die ontmoeting wordt door Martin opgemerkt en deze maakt onjuiste conclusie's. Eindelijk gaat Rachel naar Londen, waar ze onder leiding van Theo ook zoo een meisje wil worden, als de andere met wie Martin omgaat. Er volgen allerlei verwikkelingen. Rachel komt bij een Tante, die er een nachtclub op nahoudt, ze gaat veel met Theo uit, die echter de gentleman blijft van top tot teen. De goede Mr. Todd brengt alles in 't reine. Theo helaas...... Ayres geeft een leesbare volksche avonturenroman. die vlot is geschreven en zich gemakkelijk laat lezen.
— **B** — *W. S. J.*

Dr. A. C. Bouman, **8892.**
EEN BUNDEL FALKLANDSCHETSEN. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1932. (18×12). 107 blz.
Deze bundel van Herman Heyermans, is verzameld en toegelicht door Dr. A. C. Bouman en het was een goede gedachte om deze geestige schetsen op te nemen in de serie *Dietse letteren.* — Wij herinneren ons nog wel geestiger en grappiger schetsen van Falkland. maar ook deze drie hier gebundeld zijn het lezen meer dan waard.
— **A** — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Dena Dewenrs, **8893.**
OP WOLKSKEN. *L. Opdebeek, Antwerpen,* 1929. (15×11). 168 blz.
De schrijfster heeft blijkbaar bedoeld de simpele belevingen te beschrijven van een eenvoudige familie. De geschiedenis is echter te eenvoudig om ons te kunnen boeien, temeer daar de verteltrant al te gezapig is.
— **A** — *J. F.*

Andreas Latzko, **8894.**
DAG DES ORDEELS. Vertaald uit het Duitsch door A. M. de Jong. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (19.5×13.5). 220 blz.
Een oorlogsboek, dat behalve door een toe te juichen anti-oorlogstendenz zich ook onderscheidt door grove geestlooze uitingen tegen soldaten en voornamelijk tegen alles wat eenige militaire rang bekleedt. Met een dergelijk boek, dat grootendeels gevuld is met ideëen-mengelmoes van een lichtelijk uit het lood geslagen artist, Gadskij, schiet men het doel, oorlogsbestrijding, voorbij. Dit doel is niet te bereiken door het grof en eenzijdig afbreken van een categorie hun plicht vervullende personen, die tot nu toe in iedere staat wordt noodig geacht en in stand gehouden, ongeacht welke richting de regeering van die staat is toegedaan en welke zoete liederen die richting ook zingt.
De inhoud van dit verhaal komt op het volgende neer: Een beroemd pianist Gadskij, meldt zich vrijwillig tijdens den oorlog voor militairen dienst en begint aldra, toen men hem vanzelfsprekend niet met eerbetoon, strijkages en onderscheiding boven zijn collega's behandelde, ongeveer 200 blz. lang te „kankeren". Slechts hij en nog andere artisten of artistiek aangelegden kunnen genade vinden in zijn oog. De rest, soldaten zoowel als meerderen zijn „kortzichtige individuen", „soldatenpester", „liederlijke kerels", enz...... de lezer kan zich het overige er wel bijdenken. Tijdens een stormaanval gewond, komt Gadskij in gevangenschap en verdrinkt tenslotte als hij weer op weg naar zijn vaderland is.
Het ligt er alles wel erg dik op.
Eén passage, waarin eindelijk het langdradige geredeneer achterwege blijft, n.l. de stormaanval en het handgemeen, steekt ver boven het overige uit, en beantwoordt werkelijk aan het sympathieke doel van dit boek, bestrijding van de oorlog. Het boek besluit met een oproertje in een gesticht van in den oorlog krankzinnig gewordenen, welke passage, hoe tragisch ook bedoeld, toch door gebrek aan soberheid, een haast komisch effect maakt.
De vertaler, die in zijn voorwoord het boek hoog ophemelt, stelt dit boven Latzko's *Menschen im Krieg.* Velen zullen hierover met hem van meening verschillen.
— **C** — *A. C. de B.*

Marianne Philips, **8895.**
DE JACHT OP DEN VLINDER. *C. A. J. van Dishoeck, Bussum,* 1932. 17×16). 51 blz. ing *f* 1.—.
Een Chineesche sproke vol diepe zinnebeeldigheid: een zoon van deze aarde, wiens oogen schoonheid zoeken, wiens handen schoonheid scheppen, krijgt de edele Tuï lief. Tot straf moet hij drie-duizend dagen het leven van een mismaakten nar leiden en de wetten leeren en hoe men uit leem schoonheid kneedt. Als hij dan reddeloos mismaakt is, — maar het verlangen

naar geluk leeft, sterk als ooit, in zijn oogen, krijgt hij Tuï tot vrouw, opdat haar schoonheid hem aan zijn mismaaktheid zal doen lijden. Doch Kwanyin, de Barmhartige zendt hem in den zeer zachten dood.
Dit kleine meesterwerkje is geschreven in een zeer verzorgd proza, dat aan Couperus denken doet (Psyché) nochtans diens overmaat van verfijning, het al te sterk geparfumeerde mist.
— **B** — *F. A. B.*

Rafaël Sabatini, **8896.**
TE VUUR EN TE ZWAARD. Vertaald door E. J. van den Steen-Sonneborn. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1932. (19×14). 285 blz.

Men kan Sabatini in zijn romans wel eenige verwringing van de historie vergeven, mede om de aangename verpoozing, welke het leven van vele zijner verhalen brengt.
Dit boek echter, waarin Philip II en de inquisitie te pas komen en waarin het versleten stokpaardje „het doel heiligt de middelen" ook nog opgeld doet, bereidt den lezer nu eens ergernis en doet hem dan weer meewarig glimlachen om zooveel onkunde op dit gebied.
De kern van het verhaal draait om een Spaansch edelman en een door hem naar Spanje ontvoerd meisje, welke beiden in handen van de inquisiteurs vallen......
Het loopt gelukkig door de kloekheid van een, natuurlijk Engelschen, jongeling goed af.
Van te voren laat de schrijver de „onoverwinnelijke vloot" door de Engelschen alleen verslaan. Zoo'n Britsch opsnijderijtje kan nog geslikt worden, maar de rest lezen, beteekent tijdverspilling.
Wil men er zich aan wagen, goed, maar dan alleen voor hen, die niet van de wijs worden gebracht door de vele onjuistheden op katholiek gebied.
— **Bc** — *A. C. de B.*

E. W. Savi. **8897.**
DE TUSSCHENDEUR. Vertaald uit het Engelsch door Mevr. T. Osieck-Meereboer. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1932. (18.5×12). 287 blz. ing. *f* 1.40, geb. *f* 1.90.

Een romannetje, waarvan de „gelukkige" ontknooping en het „Leitmotiv" de tusschendeur tusschen de scheepshut van een getrouwd man en die van een jong meisje is. De krampachtige poging om pikant te doen en de gehuichelde braafheid, welke dienen moet om deze opzet te verdoezelen, maken deze geschiedenis uit Britsch-Indië tot een weinig sympathiek en voorbehouden geschrift, waarin eindeloos en onbenullig over het „verschil" tusschen borrels drinken, de Europeeërs en studeerende Indiërs geboomd wordt.
— **C** — *F. A. B.*

P. A. Sleehan, **8898.**
DE GRAVEN TE KILMORNA. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1932. (21.5×13.5). 326 blz. ing. *f* 2.50.

De Graven te Kilmorna, dat evenals de andere boeken van Sheehan in zijn geliefde Ierland speelt, is niet het beste werk van den auteur.
Wanneer wij *Luc Delmege* en *Mijn nieuwe kapelaan* nog steeds bewonderd blijven genieten, valt dit boek tegen.
Het is hoofdzakelijk de geschiedenis van het Femanisme. En Sheehan geeft ook in dit boek natuurlijk zeer mooie bladzijden met zijn natuurbeschrijvingen en de teekening van zijn aantrekkelijke karakters.
De Vlaamsche vertaling is niet buitengewoon.
— **A** — *Alb. Steenhoff Smulders.*

F. de Sinclair, **8899.**
KLEPMAN EN DE MALAISE. *A. W. Bruna en Zn., Utrecht,* 1932. (21×15) 260 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90.

Een ietwat onwaarschijnlijk, maar vlot geschreven en zeer grappig verhaal, zools we dat van De Sinclair gewend zijn. De familie Klepman lijdt onder de malaise, komt in een soort villa te wonen, die uren achtereen door geldzuchtige leveranciers wordt belegerd, maar door een aaneenschakeling van zottigheden een zeer achtenswaardig pension wordt, waar dezelfde leveranciers met eerbiedige strijkaadjes om de clandisie komen bedelen. De zaak neemt dan ineens een voor de onnauwkeurig lezende en argelooze lezers een verrassende wending aan, welke hier niet verklapt mag worden.
De dialogen in dit boek zijn bijzonder knap. Alleen dient opgemerkt, dat de familie Klepman, hoe schuldeloos ook, toch wel wat onverantwoordelijk doet, door het bestaan van politie en justitie te vergeten.
— **A** — *F. A. B.*

Edgar Wallace, **9800.**
DE VALLEI DES GEESTEN. Vertaald uit het Engelsch. *De Combinatie, Rotterdam,* 1932. (14.5×10) 220 blz.

Er is een man vermoord. Hiervan wordt een lieftallige jongedame verdacht, die inderdaad wel dingen gedaan heeft om dit vermoeden te rechtvaardigen. Zoo wordt haar ring en een shawl op de plaats van het misdrijf gevonden. Een detective echter, die het meisje bemint is overtuigd van haar onschuld. Hij bewijst die ook. Dat zulks niet geschiedt dan na vele verwikkelingen, avonturen, gevaren en spannende episodes, daarvoor zorgde de inmiddels overleden record story-schijver Wallace.
Voor volwassen liefhebbers van dit soort ontspanningslectuur een boeiende aanwinst van hun Wallace-serie.
— **B** — *J. F.*

Edgar Wallace, **8901.**
ALS EEN MEISJE DETECTIVE WORDT. Vertaald uit het Engelsch door J. Nahuys-Divivier. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1932. (20×14). 237 blz.

Als een meisje detective wordt...... loopt het in een roman toch op het stichten van een gezin uit.
Voor we echter in dit boek zoover zijn, moeten de vrouwelijke detective en haar bondgenooten heel wat avonturen doorstaan en krijgt de lezer het hem in zoo'n geval toekomende aantal moorden te verwerken.
Meesterlijk heeft Wallace hier omtrent de ontknooping den lezer tot het einde in het duister gelaten.
Evenals de meeste boeken van dezen schrijver, een aardige tijdspasseering.
— **B** — *A. C. de B.*

H. Wolffenbuttel-van Rooyen, **8902.**
JAN KRIEK-JOHN CREEK. EEN MERKWAARDIGE HOLLANDSCHE HISTORIE. *Foreholte, Voorhout,* 1932. (14×10). 107 blz.

Een boekje, dat eenige uren van prettige ontspanning bezorgt, een boekje, dat bovendien bekoort door de uitstekende wijze, waarop het geschreven is en de aardige wijze, waarop het door Co Egelie is geïllustreerd. De zonderlinge vrijgezel Jan Kriek leeft zich psychopathisch zoo in het leven van zijn romanheld John Creek in, dat hij een zwervend dubbelleven gaat leiden. Dat zwerversbestaan is op werkelijk aardige wijze verteld. Dat hij tenslotte aan het einde van zijn

droomtoestand, zijn bestemming vindt, is een belooning, die wij Jan gaarne gunnen voor de ellende, verduurd tijdens zijn noodgedwongen zwerversbestaan.

— A — *J. F.*

Willy Wood, **8903.**
DE MOOR VAN MONTE MADONNA. Geïllustreerd. *Ned. Bibliotheek, Amsterdam,* 1932. (14×8.5). 256 blz.

Het gewone onzinnige recept. Allerlei onwaarschijnlijkheden. Een jongedame, die met een rijkaard moet trouwen, doch verliefd wordt op een Moor. Dit heerschap is echter een zeer zonderling personage. Hij koopt zoo maar een groot kasteel met het doel uit haat een dorp met dynamiet van het aardrijk te doen verdwijnen. De jongedame in kwestie verijdelt den opzet en de Moor verwisselt juist op tijd het tijdelijke met het eeuwige.
Als bijlage een schets van L. van Weddingen, die een modern tijdsbeeld poogt te zijn.

— B — *J. F.*

FRANSCH.

Pierre Alciette, **8904.**
SYLVETTE. *A. Fayard & Cie., Paris,* 1932. (19×12). 249 blz.

Sylvette blijft met haar zuster na den dood van haar moeder zonder middel van bestaan achter. Ze zijn in weelde groot gebracht en uit een milieu waar het nog tot schande gerekend wordt, wanneer een jonge vrouw haar eigen brood verdient. Sylvette stapt over alle vooroordeelen heen en wordt verkoopster voor een groot zijdemagazijn. Haar zusje trouwt een der firmanten en Sylvette verovert zich een goede positie, totdat er een concurrent opduikt, waardoor er gevaar loopt alle klanten te verliezen. Het geheel blijkt tenslotte een doorgestoken kaart te zijn met haar eigen firma en haar zusje en zij trouwt de gevaarlijke concurrent.

— A — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Claude Aveline, **8905.**
LA DOUBLE MORT DE FRED. BELOT. *Bernard Grasset, Paris,* 1932. (18.5×12). 256 blz.

Deze detective-roman is in zooverre een variatie op het gangbare genre, dat de held niet is de koele, scherpzinnige, onbewogen speurder, maar evengoed als ieder ander normaal mensch, ontroerd wordt door de gebeurtenissen, die zich rond hem afspelen. Hij is niet zoo beroemd als zijn bekende collega's, heeft nog pas een heel klein beetje naam en concurreert niet met de politie, doch maakt daar zelf deel van uit. Bovendien achterhaalt hij de waarheid tengevolge van een vergissing. Deze kwaliteiten brengen het verhaal terug binnen wat minder onmogelijke proporties dan andere romans van dat soort. Het doet er echter in spanning niet voor onder.

— B — *G. v. R.*

M. Barrere-Affre, **8906.**
L'EFFIGIE DU DENIER. *La Bonne Presse, Paris,* 1932. (18×10). 223 blz.

Alain Serrans, jong advocaat, erft van zijn grootvader een groot fortuin en een prachtig historisch landgoed. Daar hij terecht vermoedt dat zijn grootvader niet eerlijk is geweest tegenover de vroegere bezitters, wil hij afstand doen van zijn erfenis. 't Eerste gevolg daarvan is, dat zijn verloofde hem verlaat, want die wenschte de rijke grondbezitter te trouwen, niet de hardwerkende advocaat. Hij verdiept zich in de geschiedenis van het oude geslacht, dat vroeger het kasteel bewoonde en wijdt een soort cultus aan de vrouw, die in de crypte begraven ligt en wier geschiedenis hij in de oude archieven vindt, Doordat hij daarover gaat schrijven komt hij in kennis met de rechtmatige erfgename, die de overige papieren bezit. Na veel moeilijkheden, want Brigette de Monvial ziet eerst in hem den gehate, die haar ouders ongelukkig maakte, eindigt het natuurlijk met een gelukkig huwelijk.

— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Liam O'Flaherty, **8907.**
LA MAISON DE L'OR. Vertaald uit het Engelsch door Henry Muller. *Bernard Grasset, Paris,* 1932. (19×12). 330 blz.

Door de zucht van zijn personen hevig-levende, sterke persoonlijkheden te maken — een taak die blijkbaar het talent van Liam O'Flaherty te boven gaat — heeft de auteur zich laten verleiden tot het uitbeelden van eenzijdige karaktertiepen, die door hun geforceerdheid lachwekkend aandoen ; de zucht zijn boek tevens interessant te maken heeft hem ertoe gebracht nauwkeurige, gedetailleerde beschrijvingen te geven van de samenkomsten eener getrouwde vrouw met haar hartstochtelijke minnaar. — Uit deze beide zuchten is een derde voortgekomen : die van den recensent om het boek maar terzijde te leggen vóór hij het heelemaal uit heeft. En hij heeft er evenmin weerstand aan kunnen bieden als de auteur aan de zijne.

— C — *G. v. R.*

Paul Morand, **8908.**
AIR INDIEN. *Bernard Grasset, Paris,* 1932. (19×12) 265 blz. fr. 15.—.

Paul Morand beoogt in deze reisbeschrijving voornamelijk een karakteristiek te geven van Zuid- en Middel-Amerika, zonder aandacht te schenken aan statistieken en zonder ook de beteekenis van Amerika op economisch gebied te zeer op den voorgrond te stellen. Hij maakt op zijn reis gebruik van de modernste hulpmiddelen : van vliegmachines en studieboeken, doch verliest daarbij, en gedeeltelijk ook daardoor, de oude inheemsche kultuur niet uit het oog. De herinneringen aan het rijk der Inca's, het memoreeren van wat er gebeurd is sinds de ontdekking door Columbus, het doen vermoeden van wat er daarvoor geweest moet zijn op kultureel en religieus gebied, verleenen Amerika in de beschrijving van Morand een historisch perspectief, dat als alle vergane schoonheid, iets weemoedigs bezit. De indrukken zijn up-to-date, maar de crisis beslaat er gelukkig geen grootere plaats in dan die van welk ander onderdeel ook. Het beweegt zich meer op geestelijk dan op materieel terrein. En meer dan de moderne dwaasheden welke we gewoonlijk van dat land plegen te vernemen, vinden we hier een streven naar het openbaren van de grondtrekken van volks- en landskarakter.

— B — *G. v. R.*

DUITSCH.

Helène Haluschka, **8909.**
DER PFARRER VON LAMOTTE. *Jos. Kösel & Friedr. Pustet, München,* 1932. (20×13.5). 222 blz.

Een alleraardigst boek. Een prachtvoorbeeld van Katholieke lectuur. Het heeft de frischheid en oorspronkelijkheid van de romans van den onlangs gestorven Paul Keller en de milde sfeer van 't werk van Federer, waarmee het dan ook vergeleken is.
De pastoor van Lamotte, een Zwitsersch grensplaatsje, is een man van 't ware midden, die kind met de kin-

deren en mensch met de menschen is, een man, die zijn Pappenheimers kent...... en lief heeft.
In een rijke reeks korte schetsjes, met alleraardigste plaatjes verlucht, wordt den lezer lief en leed van het dorp geteekend met als stralend middelpunt, den gouden, ouden pastoor, die zelfs het verkeerde nog goed weet te maken.
Een menschelijk boek, een dichterlijk boek, zonder sentimentaliteit, maar met een milden kijk op het leven, die verwarmt.
— **A** — *F. A. B.*

Else von Hase-Koehler, **8910.**
URSULA SCHREIBT IM FELD. *Koehler & Amelang, Leipzig,* 1931. (19×13). 238 blz.

Dit boek bevat echte liefdesbrieven uit de jaren 1914-1919. Een Duitsch meisje schrijft aan den soldaat, later vliegenier, die haar vriend is, en haar verloofde wordt. Het zijn mooie brieven door een sterke vrouwenziel geschreven.
Ursula is gelukkiger dan vele anderen en sluit een gelukkig huwelijk met haar vliegenier, die ongedeerd terug komt. Het is een interessant boek, omdat we er de geestesgesteldheid der vrouwen uit dien tijd leeren kennen en het een herinnering blijft aan de zware oorlogsjaren. Wat er ons niet in bevalt is, dat de oorlog herhaaldelijk een „schoone tijd" wordt genoemd. Ook heeft de werkelijkheid Ursula's illusie gelogenstraft, als zou de jeugd na de oorlogsjaren physiek en moreel hooger staan als vroeger. We weten helaas beter.
— **B** — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Martha Niggli, **8911.**
ZWISCHEN ZWANZIG UND DREISZIG. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1930. VI-264 blz. geb. M. 4.80.

De jonge onderwijzeres, die de heldin van de roman is, beschrijft zelf de avonturen van haar beroep. En het is zeker, dat een Zwitsersche onderwijzeres voor groote moeilijkheden komt te staan dan 'n Hollandsche. Vooral haar eerste aanstelling te Bühlberg is vol avonturen, die juist niet altijd aangenaam zijn, maar amusant en merkwaardig om te lezen. Later komt Gertrud in veel betere omgeving en de roman van een onderwijzeres eindigt met een gelukkig huwelijk.
— **B** — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

F. J. Schneider, **8912.**
ALS DIE SAAT ERFROR. *Ferd Schoeningh, Paderborn,* 1931. (18×12). 143 blz. ing. Mk. 2.—.

Een diep ontroerend werk dit „Tagebuch einer Mutter". Een Duitsche moeder beschrijft in korte woorden het opgroeien van haar eenig kind, haar zoon. De aanbiddende moederliefde voor haar baby, de wijze, zorgende liefde van den schooljongen, dien ze spoedig alléén moet opvoeden, daar de vader sterft — is er sober en gevoelig in neergeschreven. Dan komt de wereldoorlog en in haar dagboek schrijft de moeder haar radelooze smart, haar zuchten, haar hopen. Hans sneuvelt als zoovelen anderen. „God" zijn de laatste woorden van het kleine boek, „zet mij op het kruispunt der wegen, waar de gansche menschheid voorbij komt. Laat mij daar versteenen en schrijf op mijn lippen: Steek het zwaard in de schede!"
— **A** — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Dörthe Ulmer-Stichel, **8913.**
DIE UNBEKANNTE HEILIGE. *Jozef Habbel, Regensburg,* 1932. (12.5×9). 490 blz.

Wij kunnen schrijfster, uitgevers en het lezend publiek van harte gelukwenschen met de verschijning van dezen roman. Deze dorpsroman is een verfrissching en een genot van de eerste tot de laatste bladzijde. Hier is een prozaïste aan het woord, die iets te zeggen heeft, die weet te beschrijven, die karakters kan ontleden en die weet te ontroeren.
Temidden en boven de vele levensromans van deze dorpsmenschen, staat de kinderlijke figuur van Regine, het geloovige, lijdende, werkende boerenmeisje. Haar geest bindt al deze menschen, zoodat zij voor den lezer één groote familie worden, wier kommer, lijden en geluk hem interesseert.
Hoe grootsch zijn de gestalten en karakters doorleefd en beschreven: de arme dwaze, de verbitterde oorlogsinvalide, Regine haar broer, haar moeder, de goedmoedige dorpspastoor, de oude jongejuffrouwen, de kasteelvrouw en al de andere, zij leven voor ons. De roman is van een groote verscheidenheid. Hij schildert het land, de stad, de fabriek. Hij is een tijdsroman van fijne psychologie, van gezonde spanning en soms van edelen humor en rake ironie. Bovendien is hij van blijvende litteraire waarde. De ongewilde, niet opgedrongen godsdienstigheid verhoogt de aantrekkelijkheid.
Voor volwassenen met levenservaring kunnen wij dit fraai uitgegeven boek met groote graagte en de grootst mogelijke overtuiging aanbevelen.
— **Bc** — *J. F.*

ENGELSCH.

C. Dennis-Pegge, **8914.**
BOMBAY RIOTS. *The Scholartis Press, Londen.* 1932. (21×14.5). 195 blz. geb. 10/6.

Een van de eigenaardigste experimenten op literair gebied in Engeland was wel het nu 30 jaar geleden door Th. Hardy geschreven „episch-drama": *The Dynasts.* In de inleiding tot dat stuk schreef de auteur: „Whether mental performance alone may not eventually be the fate of all drama other than that of contemporary or frivolous life, is a question not without interest." Dat Hardy juist gezien had bewijst wel het verschijnen van dit boek van Pegge. Doch we zouden er al eerst op moeten wijzen dat nog een ander stuk uit diezelfde inleiding hier van groot belang is, de zin n.l. „foreknowledge is assumed to fill in the junctions required to combine the scenes into an artistic unity," vooral bij een panoramisch en episodisch spel als het onderhavige. De schr. tracht de gedachten en gevoelens weer te geven die hij had gedurende de geweldige bewogenheid van de relletjes en het oproer die plaats grepen te Bombay gedurende de „Civil Disobedience Movement" in 1930. Die gebeurlijkheden worden weergegeven in 695 verschillende „schuifjes" heelemaal geregeld, zoowel wat het visueele als het auditieve betreft, als een echte film. Telkens wordt b.v. de tijd aangegeven, dat we onze verbeelding vrijen teugel moeten laten. Dat tijdstip verloopt over 't algemeen tusschen 1 en 12 seconden. Theoretisch is dat natuurlijk allemaal heel mooi. Of dat in bepaalde gevallen, vooral voor ons die noch met Indië, noch met Indische toestanden zoo bekend zijn als de schr. nog zoo is mogen we buiten beschouwing laten. Eerst en vooral is natuurlijk verondersteld dat we van álles wat op den film betrekking heeft goed op de hoogte zijn, zoodat we ons hoofd niet moeten breken met termen als „close up", „close-shot" „close-middle-shot" e.a. en dan dat we Indië op ons duimpje kennen. We denken echter dat onze Nederlandsche lezers hier wel een beetje in gebreke zullen blijven. Niet dat we hun dit werk afraden. Doch zooals men ziet is het enkel bereikbaar voor ingewijden en verder voor hen, die zich onledig houden met het nagaan van hedendaag-

sche experimenten. Die hebben hier een kolfje naar hun hand want het boek is als experiment de moeite waard. Noch tooneel noch roman kunnen die onmiddellijkheid bereiken die hier gegeven wordt door een machtig beroep op onze verbeelding, doch tevens op onze verstandelijkheid, want alles sluit schitterend in elkaar en de eindindruk is even machtig als die welken we krijgen na de lezing van een grootsch opgezet en breed uitgewerkt epos. Dit zgn. „film-scenario" valt eigenlijk buiten het bereik van de kritiek. Het kan zijn doel bereiken, en daarmee is alles gezegd. Maar zij die de inspanning die al het nieuwe meebrengt verduren kunnen, moeten zich aan het lezen zetten en proefondervindinglijk de bestaanbaarheid en de kunstmogelijkheid van zoo'n experiment ondervinden. Voor fijnproevers aanbevolen.

— **Bc** — *Dr. Raph. Kreemers.*

Mary Frances Mc. Hugh, **8915.**
THALASSA. *Macmillan & Co., Londen,* 1931. (19.5 × 13.5). 218 blz. 7/6.

De omstandigheden dragen er schuld aan, dat we een recensie geven moeten van dit werk der jonge Iersche katholieke schrijfster Mc Hugh nadat haar volgend werk *The Bud of the Spring* alom door de pers is begroet als een prachtwerk en een mooi vervolg op den roman die ons hier bezig houdt. De ondertitel van dezen roman is een beetje misleidend. Wanneer we immers lezen dat het gaat over een „jeugdgeschiedenis" en de schr. hier en daar zinspeelt op „lang verleden dingen" zijn we geneigd ons een sentimenteel relaas voor te stellen vol zgn. katholieke zoeterigheid à la St. Sulpice. Niets is echter minder waar. Niemand kent beter Ierland dan deze jonge schrijfster, die Grace Ashton naar de kroon aan 't dingen is. Ook de meest gunstige beschrijving van de milieus, die zij geeft, doch gevloeid uit de pen van iemand, die niet haar katholiek geloof beleeft, kan niet die volmaakte weergave zijn, die we hier krijgen. De lokale kleur neemt er een zeer voorname plaats in en de Ieren worden nu eens eindelijk niet voorgesteld als onverbeterlijke zuurpruimers, waarbij men dan zachtjes te verstaan schijnt te geven, dat dit nu eenmaal niet anders kan, wijl ze in hun „geloof" zoo weinig humor en plezier vinden. Het boek munt tevens uit door een eerlijke weergave der feiten, door een persoonlijken stijl en prachtige natuurbeschrijvingen. Men zou het eigenlijk luidop moeten lezen om zijn wondere taalmuziek.

Michael en de Tullys behooren misschien in werkelijkheid tot het verleden en de oude romantiek heeft in Ierland plaats moeten maken voor het moderne leven. Doch deze herinneringen blijven ons als aandenken aan een schoon verleden en in den grond blijven voor allen, die dieper kijken kunnen, de oude menschen die Quelay onderdak bezorgden, leven in het schitterend boek van deze veelbelovende katholieke vrouw, wier werk we heel bijzonder aan onze geloofsgenooten aanbevelen.

— **Bc** — *Dr. Raph. Kreemers.*

A. Malvil, **8916.**
THE SEVEN STARS. *Macmillan & Co., Londen,* 1932. (19 × 13). 206 blz.

Een zeer merkwaardige roman. De auteur beschrijft, hoe hij op 45-jarige leeftijd — na een wild leven in de Parijsche mondaine kringen, een walg krijgt van zijn levenswijze. Hij ontmoet dan een jonge vrouw, die een geweldige invloed op hem krijgt. En zij zijn beide te ongeloovig en te onverschillig, om wettelijk te trouwen, maar zij zijn eenige jaren alles voor elkaar, tot de jonge vrouw sterft. Den man laat dan het raadsel van dood en eeuwigheid geen rust meer. Hij zoekt bewust de stervenden op en ziet ongeloovigen in hun laatste oogenblikken, en maakt ook ontroerende bekeeringen mee. Hij ontdekt dat de vrouw die hij lief heeft gehad, een Iersche was, en van huisuit katholiek. Hij begraaft haar dan in haar eigen dorp op een eenzaam Iersch eiland. Daar brengt hij ook zijn verdere levensjaren door, nadat de pastoor der parochie hem in de katholieke kerk heeft opgenomen. Niemand kent zijn naam, maar hij wordt de weldoener der arme eilandbewoners. Als hij sterft, komen allen het steile pad op naar zijn eenzaam huisje en bidden een rozenkrans. Zijn papieren waaruit de roman ontstaan is stuurt de pastoor naar de religieusen in het hospitaal, waar hij het eerst de beteekenis van het katholiek geloof begrepen heeft. Alleen voor volwassenen.

— **Bc** — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

Dr. K. Ph. Bemer-Kempers, **8917.**
MUZIEKGESCHIEDENIS. Geïllustreerd. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam.* (20 × 14). 352 blz. ing. *f* 4.90. geb. *f* 6.—.

De schrijver van deze Muziekgeschiedenis is geen theoreticus. De ervaring heeft hem geleerd op welke klippen het onderwijs in de muziekgeschiedenis dikwijls strandt. En dus heeft hij voor zijn boek een ander systeem gekozen dan het gebruikelijke. Men treft hier geen chronologisch verslag van de lotgevallen der muziek. De schrijver deelt zijn uitgebreide stof geheel anders in. Hij onderscheidt de muziek in soorten en geeft dan van iedere soort de geschiedenis. Die soortonderscheiding richt zich naar de ruimten, waarvoor de muziek oorspronkelijk bestemd is. Zoo krijgt hij volgende categorieën: kerkmuziek, theatermuziek (opera en oratorium), de muziek voor de kleine ruitmte (lied en kamermuziek) en de muziek voor de groote ruimte (orchestmuziek).

Van elk dezer soorten wordt de ontwikkeling nagegaan, natuurlijk wordt het verband niet vergeten en zeker heeft deze methode het voordeel een duidelijk idee te geven van de ontwikkelingsgeschiedenis der verschillende muzieksoorten.

W. O.

DUITSCH.

Karl Meisen, **8918.**
NIKOLAUS-KULT UND NIKOLAUS-BRAUCH IM ABENDLANDE. Geïllustreerd. *L. Schwann, Düsseldorf,* 1932. 558 blz.

Deze prachtige en gedegen monographie is voor ons land van belang — immers nergens ter wereld is de vereering tot Sint Nicolaas zoo tot in de kleinste details, bewaard gebleven als hier. Trouwens 't grootste gedeelte van 't omvangrijke werk is gewijd aan de Sint Nicolaas-gebruiken in onze lage landen. Achtereenvolgens worden in woord en beeld, boeiend en deskundig tegelijk, behandeld: de kerkelijke vereering van St. Nicolaas in Europa: Spanje, Italië en Frankrijk vanaf de M. E. tot in onze tijden, de legenden welke vereering en verdichtsel gesponnen hebben rond dezen populairen Heilige; de invloed van de St. Nicolaas-vereering op de etymologie en de naamgeving; het ontstaan van 't St. Nicolaasfeest en deszelfs ontwikkeling in verschillende stadia — de overgang naar het Sint Nicolaasfeest naar het „Weih. nachtsfest" tijdens de reformatie en tenslotte de populaire liederen en hymnen welke de volksmond om-

trent den beminden volksheilige in den loop der eeuw in omloop bracht.
Wie meer omtrent den geliefden kinderheilige wil weten, leze dit werk: een compendium van boeiende wetenswaardigheden.

Dr. H.

Erich Reklass, **8919.**
MENSCHEN AM WERK. Geïllustreerd. *Deurlichse Buchhandlung, Göttingen,* 1932. 56 blz. gec. M. 3.80.

Met lens en camera leidt de kunstminnende photograaf ons naar de industriegebieden van West-Duitschland, waar menschen van alle stam en natie bijeen leven en toont ons den werkman in z'n oereigen wezen en dagelijksche doening: van den zelfbewusten vakman tot den onbeholpen halfwas. Ieder beeld is een photografisch kunststuk, een brok levenshistorie, een onvervalschte natuurweergave. Ieder echt menschen-vriend zal deze natuurportretten beschouwen als een echte verpuurde afglans van het echte en de artistieke mogelijkheden van de photographie dankbaar accepteeren.

Dr. H.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Antonie Donker, **8920.**
„TER ZAKE". BESCHOUWINGEN OVER LITTERATUUR EN LEVEN. *Van Loghum Slaterus, Arnhem.* (21×14). 204 blz.

Gemeenplaatsig klaagt Donker er in dit boekje over dat het essay in ons land in een woekering ontaard is. Die klacht lijkt enigszins vreemd bij een schrijver, die binnen korte tijd twee respektabele bundels kritieken de wereld heeft ingezonden. Dit wekt de veronderstelling dat de bloem der poëzie in zijn levenstuin niet meer zo gedijen wil. Zijn poëtiese produktie lijkt ons niet verzwakt en vergissen we ons niet, dan is de oorzaak daarvan ook in deze bundel kritieken aanwijsbaar. Moeheid mogen we 't niet noemen, maar er hangt toch over deze essays iets ouds, iets wijs, iets van de wordende professor. 't Is alles knap geschreven, doordacht, gekontroleerd tot in de puntjes, maar zonder elan, zonder vaart. Bij de scepsis begint de mystiek der mogelikheden, zegt Donker ergens in dit boek. Maar ook vaak de verlamming der emotionaliteit, het brood waarvan de dichter leven moet. En Donker is volslagen scepticus. Hij verklaart zijn geest voor driekwart blind ten opzichte van zich zelf. Dit maakt hem uiterst omzichtig en hij riskeert niets. Is deze psychiese gesteltenis een rem voor zijn poëtisch vermogen, voor de kritiek is ze van de grootste betekenis waar deze streeft naar volstrekte, rustige objktiviteit. We danken daaraan waardevolle beschouwingen. Zijn betoog over Helman's *Overwintering* en diens onverantwoorde tekening van Heemskerk is overtuigend, evenals zijn pleidooi, naar aanleiding van Van Duinkerken's geschiedenis onzer letteren. En zo is er meer dat ons de voortwoekering van Donker's essays niet doet betreuren.

Ed. A. Serrarens.

Dr. Joh. Snellen, **8921.**
HADEWICH, EEN BLOEMLEZING UIT HAAR POËZIE EN PROZA. *J. Ploegsma, Zeist,* 1932. (20×14). 105 blz.

Dr. Joh. Snellen's liefde voor Hadewych kenmerkt zich door een aandoenlike trouw. Ze draagt die liefde reeds meer dan vijf en twintig jaar en hoe vurig ze nog is, blijkt uit de warm-bewonderende inleiding tot dit voortrefflik bloemlezinkje van onze grootste middeleeuwse dichteres. Die inleiding getuigt van een gedegen kennis, die alleen door jarenlange omgang verkregen wordt.
De lyries-bewogen Hadewych spreekt tot onze tijd meer dan welke andere dichter uit onze lieteratuurgeschiedenis. Het is opvallend hoe die genegenheid zich openbaart ook in andere kringen dan die der filologen en lieteratuurhistorici. Ook bij dichters die driftig de aktualiteit beleven, ontmoeten we hooggestemde uitingen van bewondering voor Hadewych's groot-dichterschap. We noemen slechts Coster en van de Voorde. En we gunnen Dr. Snellen dat haar gezond-populair werkje mag stimuleren tot nog groter en breder belangstelling.

Ed. A. Serrarens.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Dr. Jan Romein, **8922.**
MACHTEN VAN DEZEN TIJD. *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1932. (18×11) 417 blz. geb. *f* 3.75.

„Politiek" staat bij velen niet in goeden geur. Van menigeen reikt de blik niet verder dan plaatselijke politiek, die meestal weinig verheffend is. Ook de landspolitiek heeft in ons klein land zelden groote allures. Maar wat breed veld omvat de wereldpolitiek! Daaruit ontspringen de economische conflicten, de gewapende botsingen, de veranderingen op de kaart. Vóór 1914 waren er maar weinig Nederlanders, die zich van de internationale betrekkingen iets aantrokken. Thans is dit wel veranderd... Maar hoeveel dagbladlezers kunnen de dagelijksche krantenberichten over Genève, over conferenties, over ontwapeningsplannen, over Mandsjoerije enz. enz. lezen *in hun verband?* Daartoe is vooreerst noodig een vrij groote kennis der contemporaine historie, waaruit dan weer volgt de eisch van een inzicht op den aard der volken, de ontwikkeling der techniek, de zich daaraan passende wijziging in de behoeften aan grondstoffen.
Voor wie zich een groot deel van die kennis — waaronder ook nog de geografische moet gerekend worden — en van dat inzicht wil eigen maken, zonder meerdere moeite dan het lezen van een studiewerk voor een ontwikkeld man, vereischt, kunnen we bovenvermeld boek ten zeerste aanbevelen.
De schrijver legt niet slechts een enorme kennis van feiten, cijfers en statistische gegevens aan den dag, maar hij heeft de groote gave, den natuurlijken samenhang van oorzaken en gevolgen met tastbare duidelijkheid uiteen te zetten. Wie dit boek doorgelezen heeft (het is geen krantenlectuur!), de vele kaartjes bestudeerd heeft, begrijpt de crisis waarin we leven, voelt het verzwakken van het Britsche Rijk en de opkomst der V.S., kan zich de revoluties in China en de Japansche expansie-pogingen verklaren, doorziet de tegenstelling tusschen Frankrijk en het na-oorlogsche Italië, leert het Balkan-vraagstuk en de schommelingen van de Islamietische landen doorschouwen, — en nog veel meer.
Dr. Jan Romein's boek is een knap stuk werk hoogere journalistiek, dat we in handen van elken gestudeerde zouden wenschen.

Van Term.

W. H. Viegen, **8923.**
OORSPRONG, GESCHIEDENIS EN HEDENDAAGSCHE STAND DER SOCIALISTISCHE

BEWEGING. *De Arbeidspers, Amsterdam,* 1931. (21 ×15, 242 blz.

Eigenlijk klopt dit boek niet op de omschrijving welke het zelf van socialisme geeft. Onder socialisme verstaat het „het streven naar een maatschappij-inrichting, gericht op verwijdering van de klassetegenstellingen,.. op den grondslag van gemeenschappelijk bezit der productiemiddelen". Met deze omschrijving klopt niet het feit dat als „socialistische beweging" beschreven wordt elke opstand en elk verzet dat in de loop der eeuwen tegen maatschappelijke wanverhoudingen gerezen is.

Daarenboven wordt het streven naar een betere gemeenschap bijna altijd uitsluitend van de stoffelijke kant bekeken en uitgelegd. En ten slotte blijkt de schrijver volslagen ondeskundig te zijn in zake het eerste Christendom en de middeleeuwsche theologie. Eerst waar het begint te vertellen van de nieuwere geschiedenis van het socialisme, kan het boek goede diensten bewijzen.

G. Vrijmoed, O.F.M.

FRANSCH.

O. Aubry, **8924.**

LE ROI DE ROME. *A. Fayard, Paris,* 1932. (19× 12). 470 blz. ing. Ffr. 16.—.

In de maand Juli zijn een paar honderd Franschen in de Capucijnerorde te Weenen de tombe gaan vereeren van Napoleon II. De zoon van Bonaparte stierf juist een eeuw geleden te Schönbrun, in de bloei van zijn leeftijd, aan een borstkwaal. Hertog Franz de Reichstadt, Oostenrijksch prins, heeft alles verloren, tot zelfs zijn naam, die men hem niet gerestitueerd heeft in het opschrift van zijn graf. Maar konden zij die hem onverbiddelijk van zijn vader hebben gescheiden en hem allen hoop op terugkeer in het vaderland deden verliezen, hem ook zijn Fransche hart ontnemen? Op deze vraag, en op nog vele andere die de historie tot nu toe onbeslist heeft gelaten, weet D'Aubry antwoord te geven met een scherpzinnigheid die tevens rekening houdt met de nauwkeurigste inlichtingen. Zijn boek, dat het laatste is over *De Koning van Rome,* van de vele die er zijn verschenen, is tevens het meest complete en veilige. Ongetwijfeld partijdig als hij spreekt over het Napoleonistische Keizerrijk, schuift hij de zoo fijne en delicate figuur van zijn jonge held prachtig uit de schaduw. Napoleon II was geen middelmatig mensch en evenmin een arme eenzame zonder wil of eerzucht. Hem te germaniseeren was een lange en lastige taak geweest. Tusschen zijn 12e en 13e jaar geloofde men erin geslaagd te zijn. Maar naderhand zag men met welk een behendig ingehouden passie hij alles te weten kwam over het leven en de gedachten van zijn vader, en welke hoop, die hij voortdurend moest verbergen, hem stoeds opnieuw bezielde. Zoo teeder en vaderlijk als Napoleon voor hem geweest was, zoo egoïstisch werd hij behandeld door Marie Louise, een zwakke en nietige ziel. Indien keizer Frans, zijn grootvader, hem beminde en er voor waakte dat aan zijn opvoeding de noodige zorg besteed werd, hij gaf toch toe dat het Napoleontisch atavisme van dezen zoon van Marie Louise slechts een voorbijgaand iets zou zijn. Metternich hield hem in dezen waan en waakte er persoonlijk voor dat geheel het leven van den duc de Reichstadt een onderpand zou zijn voor de legitimiteit. Naast dezen ongelukkigen jongeman die Aubry ons zoo treffend, zoo levend en tenger doet zien, steekt de Metternich figuur, als koude berekenaar, af als een beul.

Dom. J. de Vathaire, O.S.B.

G. Sudard, **8925.**

LA VIE DE PIERRE LE GRAND. *Plon Nourrit & Cie., Paris,* 1932. (19×12). 430 blz.

„Absurd en logisch zooals alle halve gekken zijn" — ziedaar de scherpste trek uit dit levensvolle en onbarmhartig realistisch portret van den grooten autocraat. Peter de Groote wordt er allerminst in geflatteerd: wispelturig heel zijn leven door, kinderachtig, barre dronkaard, echte wellusteling en van een sadistische wreedheid. Het schijnt haast te veel te zijn voor een enkel mensch, maar men kan er niet aan twijfelen, wanneer men alle bewijzen gezien heeft, waar het boek vol van staat.

En toch zijn er ook in hem contrasteerende elementen. Wanneer Peter ook heelemaal geen schaamtegevoel heeft — en in dit opzicht leeren wij uit zijn leven de zeden in Sovjet-Rusland beter verstaan — gevoelt hij toch in den vreemde, geplaatst tegenover de kuischheid eener beschaving, die zich aan hem openbaart, eenige schaamte zich barbaar te weten. Hij is een buitensporige phantast in tegenwoordigheid der prinsen, maar dit is voor hem slechts een middel om te overbluffen, om te schitteren. En al moet men zich ook geen illusies maken over zijn hervormingen, die vaak een kunstmatig, oppervlakkig en voorbijgaand karakter droegen, toch meent hij dat hij voor zijn land de brenger der beschaving is. Onder godsdienstig oogpunt is hij sceptisch, goddeloos, terroriseert de geestelijkheid en maakt den godsdienst bespottelijk, ofschoon hij zelf een groteske vereering heeft voor maskerade-optochten en heiligschennende processies, juist zooals dit thans in Sovjet-Rusland het geval is. Het leven zijner onderdanen is voor hem waardeloos en hij gaat er mee om als speelgoed en toch weet hij trouw te waardeeren.

Het boek, dat té rijk en té veelzijdig is, omdat het te veel de bijkomstigheden beschouwt en de groote lijnen uit het oog verliest, bevat zeer interessante bladzijden over zijn verblijf in Holland.

Peter de Groote was meer dan twee meter lang en had, ondanks zijn zenuwtoevallen een onverwoestbare gezondheid. Door al zijn buitensporigheden ondermijnde hij zijn gestel en stierf in den vollen mannelijken leeftijd. Heeft Rusland van hem een nieuwe, een zuivere oriëntatie ontvangen? G. Sudard ontkent dit: zijn oriëntatie liep in verkeerde richting en zijn organisatie was ongezond. Hij is een man van bravour, van elan en van durf; hij is alleen zich zelf, als hij tegen iets strijdt.

Het realisme der beschrijving maakt voorbehoud gewenscht.

Dom. J. de Vathaire, O.S.B.

DUITSCH.

W. W. Antonow, **8926.**

DAS SOWJETPARADIES. *Heinrich Wilhelm Hendriock Verlag, Berlin-Steglitz,* 1931. 175 blz. ing. R.M. 3.60.

Een reeks interessante momentopnamen van karakteristieke gebeurtenissen uit de Sovjet-geschiedenis van iemand, die partijloos tien jaar onder het huidige regiem geleefd heeft. Zoo worden ons geteekend de figuren van Lenin, Trotzki,, Stalin e.a., de voortdurende strijd om de macht tusschen laatstgenoemden, en het leven van alle dag onder 't schrikbewind der Gepoe. 't Beste hoofdstuk is de spannende beschrijving van de historische nacht van Kerenski's val!

Veel wetenswaardigs, doch critisch te lezen, want 't is vaak zoo moeilijk uit te maken: waar verdichtsel en waarheid aan 't woord zijn. *Dr. H.*

Waldemar Jurian, **8927.**

DER BOLSCHEWISMUS. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1931. (24×16). 338 blz. ing. M. 6.80.

HET BOLSJEWISME. *C. N. Teulings, Den Bosch,* 1932.

Tevergeefs zal men in dit werk de resultaten van den ekon. opbouw der sovjet unie, de uitkomsten en de kansen van het Vijfjarenplan zoeken. Dr. Gurian geeft het Bolsjewisme als een politiek-sociaal verschijnsel, niet hoe het de facto zijn doel benadert; als een geschiedkundige beweging, daarom oefent hij kritiek uit in zooverre de theorie met de praktijk in strijd is. Om het wezen van het Bolsjewisme te doen kennen, gaat hij de grondslagen er van blootleggen. Daarvoor geeft hij een drievoudige opzet aan zijn werk: Het bolsjewisme als een staatkundige idee die op een bepaalde opvatting aangaande den mensch en de geschiedenis berust. Daarvoor is noodig de geschiedkundige en maatschappelijke voorwaarden uiteen te zetten, die het ontstaan, de werkzaamheid en de ontwikkeling van het Bolsjewisme gedragen hebben en nog dragen; hoe het Bolsjewisme de Sovjet-Unie beheerscht. Het derde thema is een poging om een wijsgeerige geschiedenis op de leer van het Bolsjewisme te geven, uit de beide eerste beginselen afgeleid. Als een aanhangsel voegt de schrijver een groot aantal Bolsjewistische dokumenten er toe, waaruit hij zijn betoog heeft opgebouwd. Om zich niet door den schijn te laten verblinden, zet Gurian de valsche beginselen uiteen, waarop het Bolsjewisme steunt. Maar tevens doet hij zijn waarschuwende stem hooren in de bestaande sociale verhoudingen niet te blijven berusten, die grootendeels misstanden zijn. Wil men voorkomen, dat het Bolsjewisme vat op de massa krijgt, dan is het zaak ter rechter tijd sociale hervormingen tot stand te brengen, al moeten dan ook radikale maatregelen genomen worden. De sociale geschiedenis van Rusland moge voor ons een baken in zee zijn.

P. Placidus, O.Cap.

Richard Bie, **8928.**
DAS KATHOLISCHE EUROPA. *Voigtländer & Co., Leipzig,* 1931. 340 blz. geb. M. 9.50.

Dit boek is geen dogmatische leergang, doch een analyse van de ontwikkelingsgang der Kerk. Het eerste gedeelte Kruis en Kerk, behandelt Jezus, zijn passie en genadeleer, de bronnen van het Christendom, Paulus (waarbij eenige anti-semitische sententies zeer storend werken). Dan volgt een critische beschouwing over Augustinus. Na een historisch overzicht van de 2000-jarige geschiedenis der Kerk wordt het religieuse vraagstuk der hedendaagsche generatie aangesneden. Zeer uitvoerig wordt het probleem: naturalisme en katholicisme bekeken onder zijn verschillende aspecten. Dit werk, blijkbaar met goede bedoelingen geschreven, bevredigt ons niet; 't is te excluvistisch in zijn uitspraken, te eenzijdig in zijn beoordeeling — het heeft ons in de grond niets te zeggen — 't is dus geen intellectueele verrijking of historische aanwinst — 't valt tenslotte alleen op door haar overbodigheid. Op jeugdige geesten zal 't bovendien verwarrend werken — het blijve derhalve uit handen van onbevoegden.

Dr. H.

G. E. R. Gedije, **8929.**
DIE REVOLVER-REPUBLIK. *Gilde-Verlag, Köln,* 1932. 265 blz. geb. M. 7.—.

In dit boek geeft een Engelsch journalist als ooggetuige weer hetgeen hij in Duitschland meemaakte tijdens de bezetting van het Rijngebied en de eerste seperatistische beroeringen, die aanstuwden op een scheuring in het Duitsche rijk en een afscheiding van Rijnland van Pruisen.
Vlotte journalistiek, scherp van observatie en niet zonder beteekenis voor de contemporaine geschiedenis.

Dr. H.

Franz Goldschmitt, **8930.**
SOVJET RUSLAND. *Gilde Verlag, Köln,* 1932. 194 blz.
Een levendige beschrijving van de Russische revolutie vanaf de val van Kerenski in 1917 tot het bewind van Stalin: de aanvang van het Vijfjarenplan. Tevens een bevattelijke uiteenzetting van de valsche beginselen, waarop 't Sovjet-systeem ad hoc steunt, waarbij een krachtige waarschuwing zich aanpast om niet te blijven berusten in de bestaande sociale verhoudingen, die veelal misstanden zijn!
Bondig, bevattelijk en welgedocumenteerd: 'n verdienstelijke bijdrage tot de kennis van 't huidige Rusland.

Dr. H.

Dr. Ilj in, **8931.**
WELT VOR DEM ABGRUND. *Eckart-Verlag, Berlin-Steglitz,* 1932. 576 blz. ing. M. 20.—.
Het omvangrijke werk is verdeeld in drie deelen: in 't eerste gedeelte worden de grondslagen van het Sovjet-bewind uitvoerig besproken, in 't tweede de oeconomie in hare verschillende vertakkingen en in 't derde deel de cultus en het resultaat der bolsjewistische opvoeding van het Russische volk. Het geheel bestaat uit een dertigtal opstellen, alle van deskundigen in deze materie en steunend op officieele Sovjet-bronnen — een volledige encyclopaedie van het bolschewisme in z'n huidigen vorm. Met wetenschappelijke nauwgezetheid en onvervalschte zakelijkheid wordt het gelaat van het bolschewisme blootbelegd — worden haar doelstelling en resultaten onder behandeling genomen.
Als critiek van het bolschewisme is dit boek waarachtig en „schonungslos" — 't bevat geen enkel woord. dat niet door den mond der bolschewisten zelf bevestigd wordt. Zelden zijn de gevaren van dit fatale systeem voor Rusland, ja voor geheel Europa zoo ontstellend-duidelijk getoond. Dit boek is een geestelijke arsenaal voor den strijd tegen het bolschewistisch wereldgevaar!

M. M.

P. J. Nötges, **8932.**
KATHOLIZISMUS UND KOMMUNISMUS. Geïllustreerd. *Gilde-Verlag, Köln,* 1931.
Er wordt veel over Rusland geschreven. Uit lust tot sensatie en nog meer uit onkunde. Doch wanneer een ernstig geschiedvorscher als P. Nötges zich aan de studie zet en put uit de meest officieele bronnen, kan men een vrij-zeker vertrouwen hebben, al bedenken we daarbij, dat de officieele instanties en de eigen Sovjet-pers ook vaak systematisch valsch worden ingelicht, kan deze vergelijkende en controleerende methode (waarbij men in 't katholicisme steeds een stellig houvast en bestendige zekerheid heeft) welke de geleerde auteur toepastte, ons toch wel veel van de waarheid zeggen. En die waarheid omtrent het bolsjewistische Rusland spreekt met ontstellende duidelijkheid tot ons.

Dr. H.

Ludwig Frh. von Pastor, **893.**
GESCHICHTE DER PAPSTE. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1932. Deel XV: 592 blz., deel XVI: 613 blz. Per deel geb. M. 25.—.
Pastor's monumentale werk over de Pausen in den loop der eeuwen, dat de dood ontijdig afbrak, wordt door de opvolgers op waardige wijze voortgezet. Deze beide deelen zijn 't meest treffend bewijs. Zij bevatten de meest-treffende en verrassende bijzonderheden op allerlei gebied en doet niet alleen in het algemeen,

doch ook in de kleinste details (dank de eerbiedwekkende massa literatuur en archivalisch materiaal, dat doorwerkt werd) een nieuw en betrouwbaar licht opgaan over den pontificaten, die ter behandeling komen in casu van Paus Clemens XI, Innocentius XIII, Benedictus XIV en Clemens XII. Ter sprake komen in deel XV hoofdzakelijk het Jansenisme en het vraagstuk der Chineesche riten, terwijl het zwaartepunt gelegd is op de schildering van de Kerk-politieke gebeurtenissen, terwijl de verschillende hervormingen op de tweede plaats behandeld worden.
Deel XVI vraagt allereerst de aandacht voor den erudieten paus Benedictus XIV, den voortreffelijken canon-kenner, die de verhouding en positie van den modernen staat t.o.v. de Kerk in een juist licht plaatste en menig Kerk-juridisch vraagstuk definitief tot oplossing bracht. Ten slotte wordt de moeilijke periode voor de Kerk onder Clemens XIII behandeld — immers toen zette de strijd tegen de Jesuitenorde in, met als gevolg een openlijke stellingname tegen Kerk en pausschap.

M. M.

Dr. Theodor von Sosnosky, **8934.**
DIE ROTE DREIFALTIGKEIT. Geïllustreerd. *Benziger & Co., Köln,* 1931. 224 blz. geb. M. 7.60.
In markante schilderingen trekt dit boek een vergelijking tusschen het bolschewisme en de Fransche Revolutie (vrijheid, gelijkheid, broederschap). Geen dorre bespiegelingen doch boeiende beschrijvingen van de analogieën tusschen beide stelsels en vooral van de schrille antithese tusschen woord en daad, theorie en practijk.
Een buitengewoon belangwekkend boek, waarin met veel talent is bijeengebracht, waarvoor men anders verscheidene werken zou moeten raadplegen.

M. M.

Graf Alexander Stenbock-Fermor, **8935.**
DEUTSCHLAND VON UNTEN. Geïllustreerd. *J. Engelkorn, Stuttgart,* 1932. 158 blz.
't Bitter droeve relaas van een zwerftocht van een gewezen mijnwerker, door het verarmde Duitschland. Schr. bezoekt de verlaten dorpen in 't Frankenland, in Silezië, hij toeft onder de werkelooze wevers in het Uilengebergte, de van werk en opdrachten verstoken speelgoedmakers in het Ertsgebergte, de glasblazers in de Thüringer-bosschen — hij treft weer zijn oude kameraden in 't Roergebied en besluit zijn tocht met een bezoek aan de Leuna-werken: eens 't brandpunt der Duitsche industrie.
Overal ontmoet hij ellende, honger, ontreddering, doch 't valt op, dat schr. *alleen* deze schaduwzijden ziet. In z'n kijk op Duitschland eenzijdig is 't boek als opwekking tot verbetering daarenboven onaanvaardbaar — want extreem communistisch.

H. H.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

FRANSCH.

R. Bloch, **8936.**
LA GRÈCE. Gillustreerd. *Delagrave, Paris,* 1932 (20 ×13). 218 blz.
Deze handleiding is van een opmerkelijke duidelijkheid en kan zeer goede diensten bewijzen aan de leeraren in oude geschiedenis en Grieksch. Achtereenvolgens wordt niet alleen de zoo ingewikkelde geschiedenis der Grieksche stad-staten, behandeld — met hun oorlogen, hun beschaving, hun burgertwisten, hun maatschappelijke en politieke verhoudingen, maar ook hun godsdienstig leven, hun kunst en hun economische toestand worden uitvoerig besproken. De duidelijkheid van den tekst wordt nog verhoogd door het illustratieve materiaal, dat met veel zorg bijeengebracht is. Aan de hand van dit boek is het een kleinigheid wegwijs te worden in den doolhof van het oude Griekenland. Als appendix is er een zeer goed chronologisch overzicht. Onnoodig er bij te voegen dat de godsdienst en de zedeleer der Grieken zonder nader commentaar uitgelegd worden.

J. de Vathaire, O.S.B.

DUITSCH.

Ludwig Mayer, **8937.**
WIE ES IN RUSLAND IN WIRKLICHKEIT AUSSIEHT. *Verlag Gg. Uehlin, Schopfheim-Baden,* 1932. 200 blz. ing. M. 3.—.
Het relaas van een reis dwars door het hedendaagsche Rusland. Een ooggetuige, practisch medicus, verhaalt van z'n zwerftochten vanaf Kiew, over Charkow, Nisni Novjorod naar Moscou en Leningrad! Het boek werd aldus een eenvoudige onopgesmukte beschrijving van mensch en volk, waarmee schr. zich onderhield en die hun vreugde en leed, hun verwachting of vrees voor de toekomst meedeelden.

H. H.

Colin Rosz, **8938.**
MIT CAMERA, KIND UND KEGEL DURCH AFRIKA. *F. A. Brockhaus, Leipzig,* 1931. geb. M. 4.-
'n Levende beschrijving van een avontuurlijke tocht met vrouw en kind door de wildernissen van Zuid-Afrika. Uit dit boek treedt het verval der inheemsche beschaving met ontstellende klaarheid aan den dag. Hier zijn het diamantzoekers die in drommen neerstrijken op een ongerept inheemsch gebied en al de misstanden van de Westersche beschavingen hier in 't rond zaaien: woeker en genotzucht, broodnijd heerschen plots waar eens vrede en eendracht en geluk was. Elders worden de zwarten door een omineusen alcoholimport misleid en raken aan den drank verslaafd. Duidelijk blijkt hoe zegenrijk in deze omstandigheden vaak de tusschenkomst der missionarissen is, die schrijver's sympathie en eerbied afdwingen.
'n Belangrijk werk over het ontwakende Negerland.

M. M.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

D. van Kreveld, **8939.**
DE FOTOGRAPHIE IN LESSEN. Geïllustreerd. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. 288 blz. ing. *f* 3.25
Deze handleiding is bestemd voor pas-beginnende en meer-gevorderde amateurs, kortom voor iederen toestelbezitter, die in de fotographie iets wil bereiken. In een zeventiental lessen geeft het een uitvoerige behandeling van de beginselen en verschillende photoprocedes — alles zeer duidelijk en bevattelijk met toelichtende afbeeldingen. Een verklarend lijstje van verschillende chemicaliën, een aantal recepten en een register besluiten deze prettige en vlot-geschreven handleiding.

M. M.

F. T. Miller, **8940.**
THOMAS A. EDISON. 'S WERELDS GROOTSTE UITVINDER. Geïllustreerd. *„Liberto", Amsterdam,* 1932. (20.5×15). 286 blz.

18 October 1931 stierf Edison en, zooals te verwachten was, spoedig daarop verscheen zijn volledige levensgeschiedenis. Thans, een jaar na den dood van den werelds grootsten uitvinder, wordt ons al de Nederlandsche vertaling dier biografie aangeboden.
Vele feiten uit dit rijke leven zijn uiteraard al bekend door vorige publicaties. Doch daarnaast worden tal van bizonderheden meegedeeld, welke minder algemeen verspreid zijn.
Het boek is in populairen trant geschreven en wel in staat eenig idee bij te brengen van de enorme werkkracht en verbluffende kennis, waarover dit genie beschikte en van de beteekenis, welke zijn uitvindingen hebben voor de geheele menschheid.
De technische kant der laboratorium-werkzaamheden, blijft grootendeels onbesproken in dit boek, dat bevattelijk, maar toch niet oppervlakkig geschreven is. Een groot aantal goed gekozen foto's komt de fantasie van den lezer te hulp.
Dit leerzaam relaas van vlijt, volharding en buitengewoon succes zij ieder graag ter lezing aanbevolen.

W. Blokveld.

Dr. J. P. Thijsse, **8941.**
GEILLUSTREERDE FLORA VAN NEDERLAND. Geïllustreerd. *W. Versluys, Amsterdam,* 1931. 1152 blz.

Een geïllustreerd determineerboek voor de Nederlandsche flora, waarin doorloopend van de biologische bijzonderheden en van habitus door bladstand wordt uitgegaan. Telkens worden voor den oningewijde de noodige begrippen door het gebruik der tabellen aangebracht.
De meest practische handleiding ons bekend, rijk geïllustreerd door allerduidelijkste plantteekeningen.

M. M.

A. B. Wigman, **8942.**
BRUINE VERTEN EN BLINKEND ZAND. Geïllustreerd. *A. G. Schoonderbeek, Laren,* 1932. 318 blz.

Over het wijde land van de Veluwsche hei met zijn schralen bodem, zijn boeiende verscheidenheid van landschap en wisselende seizoenen gaat dit kostelijk boek. 't Is een simpele beschrijving van landschap en levende natuur, met prachtige verluchting met zorg en toewijding gekozen. Wij kunnen deze heerlijke herinneringen aan kostbare uren gesleten in dat wondere oord, met z'n blonde zandstuivingen en wuivende bosschen bij vriendelijke bewoneres, onder vogels en viervoeters, iedereen ter lezing aanbevelen. Een voortreffelijke gids door Gods onvolprezen natuur.

M. M.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSC.

Elisabeth Berhrend, **8943.**
HOE MOET IK ZUIGELINGEN VERZORGEN. Geïllustreerd. *Stenfert Kroese & van der Zande, Arnhem,* 1932. 72 blz. geb. *f* 1.90.

Een prettig en leerzaam boekje, waarin men beknopt en duidelijk zien kan, hoe een baby in z'n eerste levensjaren verzorgd moet worden. De meeste platen zijn zeer welsprekend, op de eerste plaats is 't bedoeld voor leidsters en leiders van moeder-cursussen, om het na afloop aan de moeders zelf te geven. In ons land, waar per jaar een 10.000 zuigelingen tengevolge van ziekten en slechte verzorging sterven, heeft dit boekje een roeping te vervullen. De algemeene verspreiding kan de zuigelingen-verzorging slechts ten goede komen.

Dr. M.

J. P. Kruyt, **8944.**
BELGIË: BOEREN EN ARBEIDERS SEDERT DEN WERELDOORLOG. *P. Noordhoff, Groningen,* 1932. (24.5×16.5). 105 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.25.
In deze studie tracht de schr. in vergelijking met de toestanden van twintig, dertig jaar geleden, de voornaamste trekken na te gaan van het huidige sociaal-ekonomisch leven der Belgische boeren- en handarbeidersklassen. En wijl die twee klassen een overwegende rol spelen in het bestaan van het heele land wordt meteen een beeld gegeven van het heele gebied. Voor de vroegere periode baseert de schr. zich hoofdzakelijk op het uitstekend werk verricht door S. Rowntree en voor de jongste periode heeft hij een massa materiaal verzameld uit boeken, tijdschriften en statistieken, die eerbied afdwingt. Niet alleen is dat materiaal uitstekend verwerkt, onderverdeeld en in een vlotten stijl neergeschreven, zoodat het geheel werkelijk boeiend is geworden, al verwacht men zulks zeker niet van een werk als het onderhavige, doch het wordt ook zeer nauwkeurig gebibliografeerd. Een pluimpje verdient de schr. omdat hij zijn verwijzingen niet doet onder aan de bladz. doch achteraan zoowel voor de elf kolommen bronvermeldingen als voor de vier blz. geraadpleegde boeken en artikelen. Over het algemeen hebben we de objectiviteit van den auteur moeten bewonderen. Zoowel de „Boerenbond" als de „Belgische Werkliedenpartij", zwart en rood, zooals de schr. zoo juist zegt, krijgen flink hun deel in de algemeene beschouwingen en de daaruit getrokken gevolgtrekkingen. Een katholiek zal wellicht bezwaar hebben tegen de betiteling: „de langdurige clericale regeering" op blz. 74 en uit het feit dat „abbé Pottier" vertaald wordt door „abt Pottier" een minder aangename gevoltrekking maken voor den schr. Ook op de benaming „het tot voor kort slechts lager onderwijs", valt wel wat af te dingen. Heelemaal niet akkoord gaan we echter met den schr. waar hij het op blz. 59 heeft over het „index-cijfer". Eerst en vooral omdat hij zich beroept op Baudhuin, wiens werken in het katholieke Vlaamsche kamp zoo'n storm van verontwaardiging hebben ontketend (men leze b.v. de artikels in den *Standaard* (België) dat men zijn tegenwoordigheid aan de katholieke hoogeschool te Leuven ongewenscht oordeelde. En vervolgens omdat, ondanks de bewering van Prof. Baudhuin, de „index" beslist geen waarborg geeft voor werkelijke toestanden. Het gaat er juist mee als met den index, opgemaakt door het Internationaal Bureau van den Arbeid te Geneve, waar kleeding en huishuur ook niet meetellen. Kruyt vrage maar eens even aan een staatsbezoldigde in België wat hij over den „index" denkt en hij zal heel andere dingen ervaren. Schr. spreekt verder wel van *De Boer,* het orgaan van den Boerenbond in België. Doch als hij dat blaadje had nagekeken nu en dan zou hij een heel ander oordeel vellen over de waarde van den landbouw in België in zijn economisch leven als op blz. 27 gegeven wordt. Hij vergete verder dat er geen twee gemeenten bestaan in België die Baelen en Wezel heeten doch wel één gemeente die Baelen-Wezel heet (blz. 25). Het woordje „rederijkerskamers" (blz. 85), hadden we liever vervangen door „Tooneelvereenigingen", die in Vlaanderen zeker even sterk vertegenwoordigd zijn als de zangvereenigingen in het Walenland. Waar hij het, ten slotte (blz. 90) over de Kempen heeft en verklaart dat de strijd tusschen het katholicisme en het socialisme „reeds in vollen gang is" herinneren we hem aan de jongste gemeente-

verkiezingen in Limburg waar de socialisten van de 113.688 uitgebrachte stemmen er juist 9.525 behaalden. In dat licht beschouwd mogen we zeggen, dat de strijd in de Limburgsche Kempen misschien wel begonnen is, doch zeker niet „in vollen gang". Daar is een heel ander cijfer voor noodig. Al heet het boekje *België*, we denken dat menige Hollander hier over zijn eigen land, vooral door vergelijking met zijn Zuiderburen, ook nog heel veel leeren kan. En al wie eenigszins belang stelt in demografie, de industrialiseering, de agrarische toestanden, de industrie en de sociale toestanden, zoowel in Zuid- als in Noord-Nederland, kan hier uit een gezaghebbende bron, in weinig bladzijden heel wat leeren.

Dr. Raph. Kreemers.

W. J. van de Woestijne, **8945.**
INLEIDING TOT DE PRACTISCHE ECONOMIE. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1932. (23×15). 296 blz.

Minitieus — we zouden bijna zeggen zonder ook maar iets over te slaan, van de Middeleeuwen tot op heden, heeft de heer W. J. van de Woestijne de feitelijke economische behoeften-voorziening beschreven.

Beschreven. Want meer dan een objectieve beschrijving van de feitelijkheden is het niet. Hoe de schrijver over een en ander denkt, of hij er voor of tegen is, of hij zelf wel een bepaald economisch systeem aanhangt, we weten het niet. Alleen weten we na de bestudeering van het werk precies hoe het economisch proces er in onze dagen — en zoo ongeveer ook in het verleden — in elkaar zit en wat er zooal op dat gebied te koop is. Overigens is het een boek zonder eenige persoonlijkheid of eenig eigen cachet, dat juist om het gebrek aan iedere waardebepaling ook door ieder ander had kunnen geschreven zijn, die eenig gevoel voor verzamelen en rangschikken beschikt. Als waardeering is het dus een volkomen waardeloos boek. Toch heeft 't wel verdienste of liever gemak voor wie zich met de economische vragen bezig houdt. In een vrij kort bestek van nog geen 300 bladzijden alles bijelkaar te hebben is wel gemakkelijk.

Behalve het tekort aan waardebepaling is er ook nog een belangrijk tekort aan perspectief. Haast hadden we geschreven, dat de samensteller van dit boek niet bij is. De verhouding van arbeider en ondernemer wordt op allerlei wijze beschreven. Zelfs wordt 't collectief contract in de typografie min of meer uitvoerig aangehaald. Welnu, wie over 't contract in de typografie denkt, denkt aan Veraart. En indien het belangrijk genoeg gevonden wordt Veraart in dit verband te noemen, dan is ook 't zeker wel van belang Veraart's sociaal-economische organisatie te beschrijven. Gevoeglijk had hij dan meer gelijk overal elders eenige waarde-aandeel achterwege kunnen laten. Zelfs worden in de literatuur-opgave Veraarts belangrijke werken verzwegen. Dit is minstens een tekort, welke niet kan worden gemaakt, zonder het stempel van achterlijkheid op zich te drukken. In 1932 kan men nu eenmaal Veraart niet straffeloos voorbijgaan in politicis noch in economicis. En evenals het een ernstig tekort was van Prof. van der Grinten in een rede over het parlementaire stelsel Veraarts program-ministerie in een enkele zin weg te werken als niet voldoende basis biedende van eenige samenwerking, zoo ook en sterker nog is het een ernstig tekort, Veraarts publiekrechterlijke bedrijfsorganisatie te verzwijgen in een werk over economische verhoudingen op straffen van het verwijt te moeten hooren, dat men niet op de hoogte is.

T. v. d. M.

DUITSCCH.

Eugen Erdély, **8946.**
BATA. Geïllustreerd. *Adolf Kohler, Leipzig.* (13×8.5). 189 blz. M. 1.30.

Dit boek zal in dezen tijd van industrialisatie, rationaliseering en sociale vraagstukken ongetwijfeld belangstelling trekken. Het is het leven van een industrieeelen übermensch, het leven van den eenvoudigen jongeman, die uitgroeit tot een geniaal organisator, een knap econoom en practisch fantast. Het boek, dat met journalistieke vlotheid is geschreven, vertelt zeer veel bizonderheden over de industriestad Zlin en het leger van 30.000 arbeiders, benevens over de sociale ideeën van Bata.

J. F.

XII. LEERBOEKEN.

C. v. d. Broek, **8947.**
TUSSCHEN POOL EN EVENAAR. Geïllustreerd. *W. C. Thieme & Cie., Zutphen,* 1932. (22×15). 179 blz., ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.50.

Wat zou een aardrijkskundig leesboek, samengesteld uit de beste reisschetsen van een Kees Meekel, een Felix Rutten, een Den Doolaard en van andere goede bekende, anders doen dan in een bestaande behoefte op voortreffelijke wijze voldoen?

Reeds is gebleken, hoe zeer geschiedkundige leesboeken er toe kunnen bijdragen van de leerstof uit de dorheid der droge feiten tot het gebied der beleefde werkelijkheid op te heffen. Met dit rijk geïllustreerde, geografische leesboek zal dit eveneens het geval zijn. Het voedt de fantasie en verrijkt op aangename wijze de kennis.

F. A. B.

F. M. Gescher, **8948.**
LAND EN VOLK VAN IDONESIË. Geïllustreerd. *H. J. Dieben, Wassenaar.* 1932. 329 blz.

Schr. weet op buitengewoon bevattelijke wijze, met enkele toetsen slechts een beeld te geven van het leven van den Indonesier en de gesteltenis van den bodem. Een inhoudsrijk en leerzaam lectuurboek voor de hoogste klassen der middelbare scholen.

M. M.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSC.

A. W. Brugman, **8949.**
DE GEHEIMEN VAN DE SLATUINTJES. *De Spaarnestad, Haarlem.* 1932. (22×15). 150 blz. geb. *f* 1.35.

Vooral voor A'damsche kinderen een amusant boek, want het is uit den tijd, toen de slatuintjes nog het geliefkoosd wandeloord was, van de A'damsche huisvader met zijn kroost. En mijnheer Punt, die er met zijn drie jongens heengaat, vertelt hun, in dit boek hoe het er in zijn jongen tijd was, en wat avonturen hij er met zijn kornuiten van beleefd had.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Cor Bruijn, **8950.**
TEUN DOMMERS. Geïllustreerd. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag,* 1932. (21×15.5). 199 blz.

Cor Bruijn begeeft zich in dit verhaal voor oudere jongens op een ander terrein, dan wij van hem gewoon zijn. We houden meer van *Het rookende vuur* en

de *Keteltje's* serie. Toch is deze schets uit het boerenleven ook zeer pakkend en de karakters zijn goed volgehouden.
Teun Dommers is de koppige boer, die maar niet wil inzien, dat z'n flinke zoon geen kind meer is. Tot z'n verstand en z'n goede hart zegevieren.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Ernest Drouwen S.J., 8951.
DE EED VAN DEN INLANDER. Geïllustreerd. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1932. (20×15). 90 blz. geb. *f* 0.90.

Pater Drouven beschrijft in dit boekje een opstand op de Samoa-eilanden. Een gelukzoeker uit Amerika steunt nu eens zijn landgenooten en dan weer de Duitschers. Manua, de zoon van een christen opperhoofd heeft zich bij hem aangesloten en bewijst hem uitstekende diensten in zijn lage rol. Na eenige gevechten tusschen de stammen komen de lage streken van den Amerikaan aan 't licht en Manua's vlucht weg. De laatste hoofdstukjes verhalen hoe de jonge held zich naar den missionaris begeeft, dien hij onredelijk had belasterd. Een geweldige storm op de Zuiderzee werpt Duitsche schipbreukelingen tegen 't strand. Manua wil ze redden, na eerst 't doopsel te hebben ontvangen, maar vindt den dood in de zee. 't Verhaal sluit met de korte beschrijving van de begrafenis. 't Is een goed-vertelde geschiedenis, waarin tevens de rol van den missionaris in zijn volle werkelijkheid is uitgeteekend. Het boekje heeft den stempel van den Keurraad, is voor lezers van 13, 14 jaar en ouder uiterst geschikt.

Pr.

Anna van Gogh-Kaulbach, 8952.
CARLA DE STOUTE. *H. Meulenhoff, Amsterdam,* 1932. (23×18). 205 blz. ing. *f* 2.50, geb. *f* 3.50.

Carla dankt haar bijnaam aan haar durf en voortvarendheid, waarmee ze haar broers de baas is. Wanneer ze met vader en moeder in de vacantie kampeert, redt zij de kleinste jongens uit 'n brandende tent .Later krijgt zij zelf 'n ernstig ongeluk door 'n schoolmakkertje te redden. Het verhaal eindigt met de liefdesverklaring van haar jonge leeraar. Maar Carla is in haar ziekte geestelijk gegroeid; zij is nog niet zeker van zichzelf. Voorloopig zullen ze vrienden blijven. — Een frisch boek voor meisjes van 16 en ouder.

Alb. Steenhoff-Smulders.

A. Den Hertog, 8953.
DE VREDEDWINGER. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1932. (24×16). 250 blz. ing *f* 2.90.

De vrededwinger is de raadselachtige Captain Pax, die den grooten oorlog meemaakte. Zijn oorlogscarrière beschrijft hij aan 't einde van 't boek en zijn toehoorder Frans Welter, jongste medewerker aan 't Haagsche dagblad, begrijpt daaruit, hoe ontzettend de oorlog is. Captain Pax heeft een centrale gesticht voor vrede. Allerlei persoonlijkheden van invloed, ook de dochter van Captain Pax en van den koning van Slavonië werken in dien centrale voor den vrede. Zelf beschikt de leider over de macht van hypnose op afstand, waardoor de zonderlingste tafereelen worden bewerkt. De aanhang heeft zich uitgebreid en de centrale werkt nu vooral in Slavonië, waar het meest kans bestaat voor oorlog. Frans Welter van 't Haagsche dagblad heeft zooveel bravourstukken op de slimste wijze in korten tijd laten zien, dat hij waardig gekeurd wordt mee te werken voor den wereldvrede. Tevens komt hij in kennis met Majorie, de dochter van den Captain: twee jaar zullen ze een proeftijd moeten ondergaan, voordat het huwelijk kan gesloten worden.
't Boek is spannend, goed geschreven, toont hier en daar de vreemde wegen der politiek en werkt overal voor vredesgedachten. 't Sluit met 't mooie woord: „Waarachtige vrede kan alleen verkregen worden door volkomen zelfverloochening." We zouden de leeftijdgrens van de lezers op 16 jaar stellen en daarboven.

Pr.

F. Jager-Meursing, 8954.
FEMINA. *Hollandia, Baarn,* 1931. (21×15). 215 blz.

Een boek voor oudere meisjes. Femina is een aardig flink type, dat goed opgevoed is, door haar vader de plichtgetrouwe overste en haar verstandige moeder. Een stuk van haar jeugd brengt ze door bij haar oom en tante die veel gefortuneerder zijn dan haar ouders. Haar avonturen op de badplaats, waar ze met haar oom en tante heengaat, haar flinke hulp wanneer het blijkt, dat oom's financiën tijdelijk geheel in de war zijn, worden fleurig en frisch verteld.
Het boek sluit met het vooruitzicht van Femina's gelukkig huwelijk en vertrek naar Indië.

Alb. Steenhoff-Smulders.

A. F. Johnston, 8955.
JOËL. Geïllustreerd. *G. F. Callenbach, Nijkerk,* 1931. (21×15). 203 blz.

Joël is de geschiedenis van een Galileesche jongen, die in de tijd van Christus leefde en zijn wonderen en prediking meemaakte.
De protestantsche schrijfster vertelt er zeer sympathiek en kinderlijk over.

Alb. Steenhoff-Smulders.

H. Jongkees, 8956.
EEN VISSCHERSJONGEN IN OORLOGSTIJD. Geïllustreerd. *Kemink & Zoon, Utrecht,* 1932. (20×14). 163 blz.

Jan Jansen wil met alle geweld naar zee en nadat hij zich 'n keer als stow-away op de logger van z'n vader heeft verstopt: 'n avontuurtje, waar gauw 'n eind aankwam, komt toch ook voor hem de dag, dat hij „zeeman" wordt. 't Viel juist in de oorlogsjaren en Jan beleeft heel veel droevige dingen op z'n schip en in z'n dorp: Toen z'n schip 'n keer op 'n mijn was geloopen, moest 't 'n Duitsche haven worden binnengesleept. De familie, waarmee hij dan kennis maakt, speelt eenige tijd later weer 'n rol in z'n leven. De schrijver heeft op 'n rustige, maar boeiende wijze verteld, wat hij blijkbaar voor 't grootste deel van eigen ervaring weet. De geschiedenis speelt in 'n Protestantsch milieu, maar de toon is zoo fijn gevoeld en zoo algemeen-christelijk, dat zich daar zeker geen andersdenkende aan stooten kan. De plaatjes kunnen we evenwel niet zoo bewonderen: er wordt tegenwoordig op illustratief gebied wel wat beters gemaakt. Voor 't overige niets dan lof voor dit sympathieke boekje.

L. F.

J. v. d. Kley, 8957.
J. B. Ubink.
HET RUISCHEND WOORD. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. (18×13.5). Deel 7: 143 blz., deel 8: 137 blz. Per deel *f* 0.80.

Dit is het zevende en achtste deel van een serie, een leesboek voor de lagere school. Over 't algemeen zeer goed uitgezochte fragmenten en prettig geïllustreerd. De keuze der versjes kon wel wat moderner zijn.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Elize Knuttel-Fabius, **8958.**
STERK EN TROUW. Geïllustreerd. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag,* 1932. (24×16). 174 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.

Grootere jongens zullen graag de avonturen lezen van Aldwin, de jongen, die in de middeleeuwen leefde. Z'n avonturen zijn soms wel 'n beetje onwaarschijnlijk, maar...... het is lang geleden. Er zit kleur en spanning in het verhaal, de beschrijving van het kleine stadje is zeer goed en het boek is bijzonder mooi uitgegeven en geïllustreerd.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Otto van Laar, **8959.**
BOUTJE'S VACANTIE. *De Spaarnestad, Haarlem,* 1932. (22×15). 141 blz.

Een grappig jongensboek over een grappige echt Hollandsche jongen, die priester wil worden. Boutje is 'n beste al is hij 'n echt „haantje de voorste". Voor jongens van tien jaar en ouder.

Alb. Steenhoff-Smulders.

G. K. Meijer, **8960.**
DE BITTERE BEKER. Geïllustreerd. *Kemink & Zoon, Utrecht,* 1932. (20×14). 191 blz. geb. *f* 1.25.

Gerard Veldhuis, 'n Groningsche boerenjongen, wil dominee worden. Maar z'n vader wordt door 'n dolle stier vreeselijk toegetakeld : de man moet maanden en maanden in 't ziekenhuis liggen en van studeeren komt voor Gerard dus niets. Integendeel : hij moet, hoewel met hevige tegenzin, 't ruwste werk op de boerderij verrichten. Natuurlijk komt alles ten slotte terecht : Gerard wórdt predikant. Nog in 'n ander leven komt 'n keer ten goede : buurman Zonnestein, 'n bruut, de doodsvijand van Gerard's familie, bekeert zich, onder de macht van 't edele gedrag der Veldhuizen. 'n Zeer stichtend verhaal in Protestantsche geest geschreven, dat op bijna elke bladzijde herhaalt : „Doe wel aan wie u haten." 't Moet gezegd, dat de auteur er in geslaagd is, 'n spannend boek te schrijven en hoewel 't overwegend moraliseerend is, ontbreekt toch ook de vroolijke noot niet.

L. F.

Jo Nabben, **8961.**
DE MEI DER ZIGEUNERS. Geïllustreerd. *Gebr. van Aelst, Maastricht,* 1932. (20×16). 79 blz.

De *Mei der Zigeuners* is de vlot vertelde geschiedenis van een Zigeunermeisje, dat achtergelaten was in een bosch. Het werd gevonden door liefdevolle rijke villabewoners, die het een goede opvoeding gaven en het in de katholieke Kerk lieten opnemen. Later komen de zigeuners terug, willen het prachtige kind weer in hun midden hebben om geld te verdienen, maar niettegenstaande alle bedreigingen weigert het, totdat de hoofdman ten slotte het uiterste wil beproeven, 's nachts in de villa binnendringt en op haar schiet. Een tweede zigeuner, Loe, vindt dat onrecht zoo groot, dat hij zich werpt op den woesteling en na een ontzettende worsteling hem doodt. Zelf viel de edele zigeuner na een berouw over zijn misdaden : de hoofdpersoon genas weer en 't slot is de toestemming voor een huwelijk met Rob, die ze op de villa van haar weldoeners had leeren kennen. Een goed vertelde geschiedenis in katholieke sfeer met juiste karakteristiek.

Pr.

P. Noordmans, **8962.**
LANU MSCHE JONGENS. Geïllustreerd. *Kemink & Zoon, Utrcht,* 1932. (20×14). 95 blz. geb. *f* 1.25.

'n Verhaal van Friesche kinderen en Friesche menschen, karakters van allerlei slag : mooi en leelijk. Eelke b.v. is 'n slechte jongen, maar hoe is hij dat geworden ? Z'n brave moeder is dood en z'n vader is 'n bruut en 'n dronkaard. Als 't rechte woord gesproken wordt, is er van hem nog 'n goed mensch te maken...... Als de liefde er maar is, die de haat en de wraaklust verbant, dan komt er veel terecht in de wereld. 't Is 'n boekje, waarvan de sterk-naar-voren-tredende moraal zeker goed werk zal doen, maar toch is 't zoo in-Protestantsch van toon, dat 't wellicht nogal buiten de sfeer van katholieke kinderen ligt.

L. F.

Cornelia Poll, **8963.**
HET VERWAARLOOSDE DOKTERSKWARTET. Geïllustreerd. *Kemink & Zoon, Utrecht,* 1932. (20×14). 163 blz. geb. *f* 1.25.

't Verwaarloosde dokterskwartet, dat zijn de vier kinderen van dokter van Laren, die sinds de dood van hun moeder, zoowat aan zichzelf zijn overgelaten geweest. Maar de dokter ziet in, dat 't zoo niet langer gaat, hij hertrouwt en nu begint voor de nieuwe moeder 'n moeilijke tijd. Ze heeft echter succes, behalve bij de oudste, Willy, die onhebbelijk en stug blijft. Totdat zij door moeder's ziekte, haar schuld, tot inkeer komt. 'n Bekend thema, lang niet onverdienstelijk behandeld. 't Verhaaltje, dat 'n lichte Protestantsche inslag vertoont, zal zeker de jeugdige lezers boeien en hopelijk 'n goede invloed hebben.

In 'tzelfde boek is nog 'n verhaal opgenomen : *Vaders hand,* naverteld door P. de Zeeuw J.G.zn., 'n treffend staal van kinderliefde uit 't oude Turkije.

L. F.

A. C. de Zwart, **8964.**
VAN DE PLANKEN HUT NAAR HET WITTE HUIS. *G. F. Callenbach, Nijkerk,* 1931. (20.5×15). 235 blz.

Hier wordt voor kinderen verteld het leven van Janes Garfield — wiens vader een der eerste voortrekkers was die zich waagde in de ontoegankelijke wildernissen van de Ohio. Hij had een moeilijke harde jeugd, maar toen hij een klein kereltje was, was het met de nederzetting al zoover gevorderd, dat er op 1½ mijl van Garfield's blokhut een school werd opgericht. James ging er geregeld heen en was de beste leerling. Later, zijn vader was allang gestorven, gaf hij bovendien privaatonderricht bij de boeken om zijn verdere studie te bekostigen. Zoo werd hij de krachtige man die eens tot president van de Vereenigde Staten zou worden gekozen. Garfield was een zeer rechtschapen mensch en toen hij door een politieke tegenstander vermoord werd, heeft heel het Amerikaansche volk om hem gerouwd.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Piet van der Zanden, **8965.**
VIER VAN 'T PLATTELAND. *Nederlandsche Jeugdbibliotheek, Amsterdam,* 1932. (19×10). 150 blz.

Een prettig jongensboek voor den leeftijd van 12, 13 en 14 jaar. De vier van 't platteland hebben heel wat avonturen tijdens het kampeeren, op de lagere school en de H.B.S. Een boek, waarin de jongens plezier zullen hebben.

L. F.

ZOO JUIST VERSCHENEN:

GESPREKKEN MET CHRISTUS

DEEL II

IN DE SCHADUW VAN DEN MEESTER

Verkrijgbaar in den Boekhandel, evenals deel I à f 1.— en bij de Uitgever. Giro 73826, Trappisten-klooster, Tegelen (L.)

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

**zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.**

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideeën van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

ZOO JUIST VERSCHENEN HET

TWEEDE DEEL

VAN HET ENCYCLOPAEDISCH WERK

KATHOLIEK NEDERLAND

Dit 2e deel bevat een beschrijving van alle in Nederland gevestigde Broedercongregaties en 'n deel der Zusterorden en -Congregaties; de overige Zustercongregaties zullen het geheele derde deel vullen.

Prof. Dr. J. de Jong in „De Tijd": „Wat het boek, behalve de vele gegevens, vooral waardevol maakt, is, dat het met zijne beschrijvingen en afbeeldingen een aan chonwelijk beeld van Katholiek Nederland biedt, beter dan met dorre cijfers mogelijk is. Men ziet, wat in ons vaderland leeft. De uitvoering, druk, afbeelding, band, is schitterend."

Deze 3 deelen behandelen de Seculiere en Reguliere Geestelijkheid en vormen 'n afgerond geheel
Prijs f 8.50 per deel, bij inteekening.
Vraagt uw boekhandelaar of de uitgeefster: TEN HAGEN, Nobelstraat 20 te 's-Gravenhage

H SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schlabloneer- en Silka-artikelen voor beschildering van stoffen, hout celluloïd, enz.

Adverteeren doet verkoopen

GIJ

die niet adverteert, ge krijgt alléén als klant, wie bij geval passeert. . .

LÉON BLOY

HET BLOED VAN DEN ARME

Vertaald door TON KERSSEMAKERS.

Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —

PRIJS f 2.20.

Uitgeverij „Het Signaal", Oisterwijk

JAARLIJKSCHE BOEKENSCHOUW

- U wilt weten of een of ander boek zonder gevaar kan gelezen worden ?
- U wilt een overzicht hebben van de nieuwste en voornaamste werken op eenig gebied ?
- U wilt een inlichting hebben over een boek : prijs, uitgever, grootte etc.

Jaarlijksche Boekenschouw geeft U het antwoord op al Uw vragen zeer overzichtelijk door de indeeling in 15 rubrieken

En dat Jaarlijksche Boekenschouw is

een betrouwbare en veilige Gids

getuigen de namen der leden van Redactie-Raad en Medewerkers:

Prof. Dr. B. v. Benthem O.P.; Jos. Panhuysen; Pater P. van Luyk S.J.; Anton van Duinkerken; Dr. Raph. Kreemers; Jan Engelman; Jos. Vandervelden; Mej. Dr. J. B. Hol; Leo Fens.

Verschillende Paters Jesuieten verleenen hun medewerking bij de samenstelling. Redacteur-Secretaris is Dr. H. v. d. Mark.

Jaarlijksche Boekenschouw 1932

(DE 13e JAARGANG)

verschijnt in November. PRIJS f 2.50

VERKRIJGBAAR IN DEN BOEKHANDEL EN BIJ:

UITGEVERIJ FOREHOLTE TE VOORHOUT

POSTREKENING 106236.

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

Tennis-, Voetbal- en alle Sportartikelen
Firma Joh. van Rooij, Haagdijk 56. Breda.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003
Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

Adverteeren is succes in zaken.

In één week kwamen binnen:

O. Nassaulaan 16 's-Bosch

98 nieuwe ab. (21 Sept.)
47 nieuwe ab. (28 Sept.)
36 nieuwe ab. (12 Oct.)
58 nieuwe ab. (19 Oct.)
74 nieuwe ab. (26 Oct.)
1932

O. Nassaulaan 19 's-Bosch

VRAAGT GRATIS PROEFNUMMER AAN.
ABBONNEMENT f. 3.-
HET SCHILD

BOEKZAAL

ALS DRUKWERK TE VERZENDEN
Ondergeteekende vraagt!
een *gratis* proefnummer van
HET SCHILD
(abonnementsprijs per jaar f. 3.-)
Naam..........
Adres..........
Te..........

Roestvrije Couverts
slechts bij
Speciaalhuis in Solinger Staalwaren
Heuvelstr. 14, Tilburg

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen, Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

TELEFOON 544
Fa. A. van Beckhoven
BROOD-, KOEK- EN BANKETBAKKERIJ
Nieuwe Boschstraat — Breda

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

C. VISSERS - VAN SETERS
Ginnekenweg 4 — BREDA — Telefoon 177
Lood- en Zinkwerker. Aanleg van Gas en Waterleiding.
Magazijn van Sanitaire Artikelen.
GAS- EN KOLENKACHELS.

PAUL MURK
DAMESKAPSALONS
Ginnekenweg 8 — BREDA — Telefoon 123

Begunstigt onze Adverteerders, door bij hen uwe inkoopen te doen.

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL

BIJ DE

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

Zoo juist verschenen:

ALGEMEENE MUZIEKLEER

NAAR DEN ELFDEN DRUK VAN J. WORP — S. VAN MILLIGEN GEHEEL OPNIEUW BEWERKT DOOR

SEM DRESDEN

TWEEDE DRUK

PRIJS, ING. . . . . f 5.25
GEBONDEN . . . - 5.90

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever

J. B. WOLTERS — GRONINGEN, DEN HAAG, BATAVIA

EEN WAARDEVOL BOEK

„Gezondheidszorg"

Wenken om ziekten te voorkomen.

Door *Dr. J. A. van Kranendonk-Duffels* Met voorw. v. Dr. L. A. Veeges, Geneesk. Insp. d. volksgezondheid v. Hygiëne enz.

MET TEEKENINGEN van RIET AALBERSE

Kennisverdieping op hygiënisch gebied, verscherping en inzicht in de talrijke gevaren, de gezondheid bedreigende, alsmede doelbewuste aanwijzing der middelen om deze zooveel mogelijk te vermijden, geven aan dit boek zijn bestemming.

Oordeel van *Medicas* in *de Nieuwe Haarl. Courant*: „Nergens is te veel geleerdheid gebruikt voor iederen aandachtigen lezer of lezeres is de stof bevattelijk gehouden, hetgeen een zeer groote verdienste genoemd mag worden Gezondheid is een kostbaar bezit en vooral in deze jachtige tijden moet iedereen wat meer weten van wat hem geboden wordt om de gezondheid voor zich en de zijnen te bewaren. De uitgave is uitstekend".

Ingenaaid f 3.-. Ingebonden f 4.-

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij:

J. J. Romen & Zonen — Roermond

„KUNSTLICHT"

ARTISTIEKE VERLICHTING EN KUNSTVOORWERPEN

GEB. VERHOEVEN

EINDHOVEN — GELDROPSCHEWEG 22 — TEL. 2467

Vermijdt teleurstelling.

VRAAGT BONBONS FINS

Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten, Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS

v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF

Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën

Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën

Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde. In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

„Het Bolsjewisme dreigt"

DOOR F. MUCKERMANN S. J.

Prijs 25 ct. (franco per post 28 ct.)

„Storm over Rusland"

Prijs 25 ct. (franco per post 30 ct.)

Drukkerij Henri Bergmans & Cie

TILBURG — LANGESTRAAT 35

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

No 23 **1 DECEMBER 1932** **25 cent**

Donderdag 24 November was het 300 jaar geleden, dat de beroemde wijsgeer BARUCH SPINOZA werd geboren

RODING'S BAKKERIJEN WIJCHEN—NIJMEGEN Jozef Israëlsstr. 25-27 Tel. 2037

Accountantskantoor Govers, Eindhoven
Dommelstr. 10, Telef. 2043. — Accountancy en Belastingzaken.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. *Nadruk verboden.*

Jos. Panhuijsen : .... *Het tekort der humaniteit*

L. J. M. Feber: .... *Inayat Khan*

Dr. H. v. d. M : *De roman van het vaderschap*

Dr. Jacoba B. L. Hol:
De poolvlucht van de „Graf Zeppelin"

F. A. B.: .... *Cultuur of Cainscultus*

W. Blokveld: .... *Brood- en gebakvormen*

G. v. R.: .... *Parti de Liverpool*

UIT BOEK EN BLAD:

Den Gulden Winckel. — Het Laatste Nieuws. Roeping.

VERSCHEIDENHEDEN:

John Galsworthy's letterkundig debuut. — Te veel periodieken. — Criticus over criticus! — Prijsvraag voor babies. — Een literaire taveerne. — Wallace in z'n ware gedaante.

BAHLMANN & Co · NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

Coöp. Melkinrichting en Zuivelfabriek
„ST. CHRISTOFFEL"
ROERMOND - Tel. 156
Levert dagelijksch Melk en Melkproducten.
Boter onder Rijkscontrôle.

DE BLAUWE WINKEL
M. J. ADANK-MERCUS
Mr. Schilder - Drogisterij
Boschstraat 84 — BREDA — Tel. 3822
Laat tijdens de wintermaanden Uw SCHILDERWERK doen.
Billijke condities.

Leest de Advertenties en...
Begunstigt onze Adverteerders.

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No. 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

Fa. Jos. Kimmel en Zonen, Nieuwe Ginnekenstr. 5, Breda, Tel. 2057
Behangerij, Stoffeerderij — Bedden en Matrassen — Complete Woninginrichting

N. V. AANNEMERSBEDRIJF **v.h. E. v. AMERONGEN** **voor BOUW- en BETONWERKEN** Spinschoolstraat 45a Telefoon 22709 **Arnhem**

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

J UYTDEHAAG Schildersbedrijf
NIEUWSTRAAT 48 — Telef. 1276 — BREDA Speciaal adres voor Kloosters en Gestichten.

STANDAARDWERKEN

Biblia Sacra Veteris Testamenti

ofwel de heilige Boeken van 't Oude Verbond. Tekst in Latijn en Nederlandsch. Ongewijzigde herdruk van de bekende en sinds tientallen van jaren uitverkochte „Professorenbijbel"; inteekeningsprijs (deze wordt bij verschijnen verhoogd):

7 deelen ieder van 700 blz. ing. **f 35.00**
geb. **f 42.00**

Bloemlezing uit de Katholieke Poëzie

van de vroegste tijden tot heden; onder redactie van Anton van Duinkerken
Bij inteekening

3 deelen ing. .... **f 6.00**
Geb. in halfleer .... **f 8.50**
Aparte deelen ing. .... **f 8.00**
Geb. **f 10.50**

de Katholieke poëzie van vroeger en nu vormt een onuitputtelijke schatkamer van wijsheid en levenskracht!

Encyclopedie, de Katholieke

onder hoofdredactie van Prof. Dr. Ferd. Sassen. Het eerste deel verschijnt nog dit jaar. Inteekenprijs

24 deelen in linnen...................... **f 9.50**
in halfleer.................................... **f 10.50**

per jaar zullen vier deelen verschijnen. Na de verschijning van het eerste deel wordt de prijs een gulden per deel hooger. Het is dus uw voordeel wanneer U **nu** bestelt.

Jong, Dr. J. de, Handboek der Kerkgeschiedenis

2e herziene druk.
3 dln. ing. samen........................ **f 13.25**
3 dln. geb. „ .... **f 17.00**

Een goede Kerkgeschiedenis met uitvoerig register en bibliographie is in uw bibliotheek onmisbaar!

Keulers, Prof. Dr. Jos. Bijbelsche Geschiedenis

20 alf. à **f 1.62⁵**. Compleet gebonden **f 35.00**

De belangstelling voor dit prachtwerk stijgt bij iedere aflevering.
De tiende is verschenen.

Potters, Verklaring van de Nederl. Katechismus

Nieuwe juist compleet gekomen uitgaaf.
7 deelen .... **f 3.90** geb.

Boekhandel H. Coebergh

Haarlem — Giro 85843

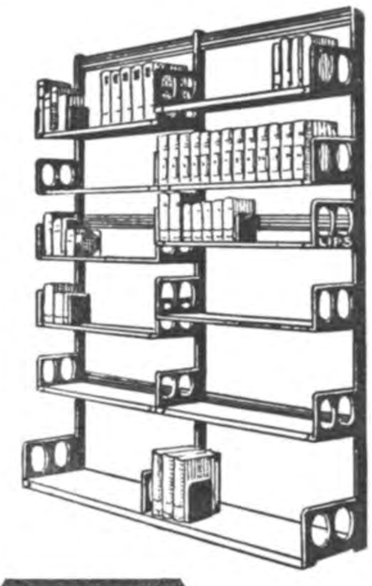

LIPS
HANDIG VERSTELBARE
BOEKENSTELLINGEN
IN ELKE LENGTE
LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Fa. Rhee & van den Berg
AANNEMERS — BREDA
LOONZAGERIJ EN SCHAVERIJ
Postgiro 111478, Nieuwe Huizen 16, 16a, Tel. 1270

J. HURKMANS, Teteringenstr. 31, BREDA
LUXE BAKKERIJ — Hoek Ceresstraat — Telefoon 1731
Specialiteit in alle soorten FIJN GEBAK.

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITIAR

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12.
Dames- en Heerenkleeding naar maat. 1e klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg. Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Doet uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren

JAC. v. d. VEN-VERMEULEN
EINDSTRAAT 9 — BREDA
Grootste sorteering
PARAPLUIES EN WANDELSTOKKEN
Repareeren en Overtrekken.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21T, **Eindhoven** (Woensel) - Telef. 3519

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER
OBERLAHNSTEIN
Nederlandsche Mij. Opgericht 1887

HET TEKORT DER HUMANITEIT.

Men hoort herhaaldelijk beweren, dat Nederland eigenlijk slechts in betrekkelijken zin op een eigen letterkunde kan bogen, dat een goed gedeelte der Nederlandsche literatuur door de eeuwen heen, zelfs nu nog, slechts meer of minder geslaagde navolging was en is van buitenlandsche voorbeelden. In zekere mate is deze bewering zonder twijfel niet geheel onwaar, maar zelfs deze navolgingen hadden gewoonlijk, zoo al niet een Nederlandsch dan toch een typisch Hollandsch karakter, en meermalen werd dit typisch Hollandsche zoo overwegend, dat de invloeden van buiten ten slotte slechts van een geringe beteekenis bleken. Vooral op het laatst van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw was dit het geval. Toen werd hier een romangenre geschapen naar Fransche voorbeelden, onmiskenbaar, maar deze betrekkelijke realistiek ontwikkelde zich tot iets geheel eigens, het werd geen nationaal werk evenwel, het werd zelfs niet in een meer algemeenen zin Hollandsch, het werd de roman van een bepaalden stand, zooals deze door een standgenoot meer of minder objectief werd gezien, de roman van de „goede" families in Holland. Ina Boudier Bakker is een voorname vertegenwoordigster van deze richting, Jo van Ammers-Küller behoort er, ondanks enkele modernismen en Engelsche invloeden nog altijd toe. Tusschen hen in staat Top Naeff. Top Naeff was in sommige opzichten altijd een uitzondering, zij wist doorgaans te ontsnappen aan het schabloon, wees gerust, zij bleef altijd van „goede" familie, maar somwijlen leek, in verbittering en ironie, toch het besef bij haar te ontwaken, dat er op de wereld ook nog menschen leefden, die het geluk of het ongeluk hadden niet van „goede" familie te zijn. Zij wist nu en dan boven de objectiviteit van de artistiek aangelegde van 'n bepaalde maatschappij-klasse uit te rijzen tot de objectiviteit van den artist. En juist daarom is haar laatste boek een teleurstelling. Het heet *Offers...* ; „offers", met drie puntjes erachter. Herman Robbers in een recente radiolezing wees er op, dat deze drie puntjes hun symbolische beteekenis bezitten, dat deze „offers" eigenlijk geen offers, tenminste geen redelijke offers waren, maar de symbolische beteekenis van deze leesteekens is nog veel grooter dan Herman Robbers klaarblijkelijk vermoedde. Zij karakterizeeren de levenshouding van waaruit dit boek geschreven werd, en deze levenshouding is helaas niet de artistieke, de aanvaardende en de, ondanks alles, ten slotte jubileerende, het is een door en door beperkte en burgerlijke, zij is van „goede" familie. De sfeer van humane vertwijfeling, die dit boek kenmerkt is inderdaad de sfeer van dezen deftigen burgerstand , in wie geen enkele zedelijk principe meer overtuigend leeft, en die zich enkel laat leiden door overgeleverde formules, of door de duistere wisselvalligheden van het gemoed. Maar zoo deze sfeer goed en zelfs

Ina Boudier-Bakker

penetrant werd gegeven, de beperkte werkelijkheid van deze kringen niet of nauwelijks. Dit verhaal van de Bordes en Madeleine van Twist is welbeschouwd onmogelijk, het lijkt het voornaamste te geven, het essentieele, maar juist het voornaamste, het essentieele ontbreekt, de beide hoofdfiguren zijn veel meer type dan individueele figuur, zij missen schakeering en nuance, evenals de geschiedenis van hun lotgevallen schakeering en nuance mist en juist langs deze nuance is het leven het onmiddellijkst te benaderen. *Offers...* is verbijsterend goed ineen gezet, maar het is ineengezet, het werd geen groeiend en zich volmakend geheel. Het dankt zijn samenhang niet aan het verbeelde leven, maar aan den gang van het verhaal alleen en dat is niet genoeg. Het is op zijn best genomen geen triomf der kunst, maar een triomf der kunstvaardigheid. En deze

kunstvaardigheid is bij Top Naeff wel zeer groot, want nu haar laatste weerstand wegviel, de bitterheid, die zich in *Letje* openbaarde, is haar ten slotte niet veel meer gebleven als een moedelooze humaniteit en een dergelijke levenshouding is anti-artistiek, want zonder een zekere mate van begeestering is men niet in staat kunstwerken te scheppen. Bovendien is deze moedeloosheid, de uitkomst van een alles begrijpende en alles vergevende humaniteit, onwaarachtig en ongemotiveerd, in het duisterste leven is er een hoop, omdat ieder leven zich voortzet in de eeuwigheid. Top Naeff heeft zich voor haar laatste boek een zeer bizonderen titel gekozen, indien de gewaande offers van de Bordes en

Herman Robbers

Madeleine Twist inderdaad offers waren geweest, gebracht uit een zedelijk principe, en dus op redelijke gronden, zou het boek wellicht een overtuigende waarschijnlijkheid hebben gekregen, die het nu mist, en het was nooit verworden tot een verheerlijking van een zelfmoord, een verheerlijking, die wel duidelijk het verschrikkelijke tekort van deze weifelende humaniteit aantoont, en den begrijpenden lezer met ontzetting vervult.

Iets van deze moedeloosheid, van deze humane vertwijfeling vindt men ook terug in het laatste boek van Net Houwink, hoewel gelukkig in mindere mate. Als *Offers*... eindigt het met een zelfmoord, als *Offers*... wijst het nauwelijks een uitweg uit de raadselachtigheden van he t menschelijk lot. Dit lot wordt ook in *De Verzwegen Zonde*[1]) onrecht gedaan. De stijl van Net Houwink is moderner, meer op den man af, sober en schijnbaar zakelijk. Maar hij is niet zakelijk inderdaad, want telkens en telkens door de bedriegelijke nuchterheid van zijn karakteristiek wordt iets bizonders, te sterk veralgemeend, en daardoor het bizondere leven juist niet getroffen. Als in zoovele moderne, speciaal in Duitsche romans mislukt door een te veel aan feitelijkheden, op zich zelden betwistbaar, het geheelbeeld der persoonlijkheid. De figuren in dit soort boeken hebben de flitsende overtuigingskracht van filmhelden, wie ze te lang beschouwt, bemerkt weldra hun onwaarachtigheid, maar een enkel oogenblik kunnen ze zeer sterk boeien. Niet dat *De Verzwegen Zonde* van Net Houwink representatief is voor de nieuwe zakelijkheids-richting, daarvoor is het toch weer te weinig „buitenlandsch", sluit het zich te gemakkelijk aan bij boeken uit een vorige periode, maar wel wordt door een te groote vrees voor het niet onmiddellijk controleerbare, het leven en de werkelijkheid, die de schrijfster wenschte weer te geven, verarmd. Evenals de hoofdpersonen uit den laatsten roman van Top Naeff bleven haar figuren meer type, werden zij niet tot individueele figuur. De moeder in dit boek is volkomen onwezenlijk, de gewaande vader is het met zichzelf spottende heldenfiguur en niet een heldhaftige persoonlijkheid, de dochter is welbeschouwd niet „een moderne werkende vrouw", maar „*de* moderne, werkende vrouw", hetgeen voor een roman een zeer beduidend en noodlottig verschil beteekent. Ook hier werd de eenheid te uitsluitend bereikt door den gang van het verhaal, door de vondst van het gegeven en niet door de ontwikkeling van het verbeelde bestaan. Maar al kan men op deze gronden den roman van Net Houwink kenschetsen als een niet volkomen geslaagd werk, toch gaat er van dit werk een zekere bekoring uit, en houdt het beloften in. In *De Verzwegen Zonde* heeft een te principelooze humaniteit nog niet alle weerstanden verbroken, weifelend wel en zwak wordt hier toch nog de vraag gesteld over het doel van het menschelijk bestaan, er zijn oogenblikken, dat iets van een eeuwigheidsbesef te voorschijn komt, een besef, dat voor een eenigermate waarachtige weergave des levens, absoluut onmisbaar is.

„Ik denk er herhaaldelijk over, tegenwoordig, wat hierna zal komen". zegt Vader, en zonder

De bekende schrijfster Top Naeff

dat hij de overgang aanduidt, weet ik waar op hij doelt. „Aan het sterfbed van mijn patiënten heb ik meest gemeend: dit is wel voor goed het einde. Nu het mij zelf te wachten staat, nader, dan ik het ooit bewust heb willen accepteeren, nu begin ik te hopen, dat het niet definitief het einde is. Waarom? Ik weet het niet. Misschien, omdat je iets veroverd hebt in het leven, iets geheel eigens, noem het: je persoonlijkheid, en omdat je het beschamend vindt, dat deze winst met een slag zal worden te niet gedaan. Dat dit eigene geheel verloren zal gaan, opgenomen zal worden in het niet — of in het al. — Zooals je dat beschouwen wil..."

Men heeft het volle recht zulk een overweging wel wat poovertjes te vinden maar ze is er dan toch. Dergelijke overwegingen worden in het boek van Top Naeff niet aangetroffen, al was er ook daar meer dan een aanleiding toe. Ook hierom is het werk van Net Houwink, al bezit deze schrijfster vooralsnog niet zulk een meesterlijke routine als Top Naeff, sterker, en hoopvoller. Er bestaat nog eenige kans, dat zij zal weten te ontkomen aan de vervlakking waartoe een bepaalde humanitaire levenshouding leiden moet, dat zij tot de erkenning komt van een hoogere discipline, die alleen in staat stelt om het leven met zijn veelzijdige nuanceeringen in een geordend verband te zien, en de werkelijkheid het ontzagwekkende, reëele geheim van het leven tenminste te vermoeden.

Jos. Panhuijsen.

[1]) **Top Naeff,** — C —
OFFERS. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1932. (21×16). 157 blz.

[2]) **Net Houwink,** — C —
DE VERZWEGEN ZONDE. *Em. Querido, Amsterdam,* 1932. (20×14). 204 blz.

INAYAT KHAN.

Wijsgeerig zijn deze spreuken en bespiegelingen slag op slag aanvechtbaar; tegen de strenge distincties van het westersche denken, vijf en twintig eeuwen lang geschoold, blijkt menige uitspraak van Inayat niet bestand. Poëtisch en bloemrijk, vaak vervoerd en meesleepend, zijn z'n formuleeringen overigens lang niet altijd klaar en ondubbelzinnig. Zij laten onderscheiden, ja tegengestelde interpretaties toe, zoodat de „beweging", die zij verwekken, de kiem van ontbinding in zich draagt.
Er gaat een niet geringe dichterlijke bekoring uit van deze meditaties en aforismen; zij zullen het gevoel van menigen zoeker in dezen tijd van verlorenheid bevredigen, zonder zijn geest en zijn intelligentie definitief te orienteeren. Zooals ook het geval is met de geschriften van een Vivekananda en een Ramakrishna, in wie Romain Rolland's humanisme, van het Christendom afgedwaald, zooveel als een voltooide openbaring meende te hebben gevonden. De waarheid is echter, dat hier geen enkel nieuw inzicht wordt geopenbaard, geen nieuwe zedeleer wordt verkondigd, geen wezenlijk mystieke ervaring wordt te boek gesteld — voor zoover het laatste,

streng genomen mogelijk is. Zonder de oude wijsheid van de Hindoes en de Soefi en vooral zonder het christendom ware Inayat Khan, waren de groote geestelijke grondleggers van het moderne Indië onbestaanbaar. Voorzoover hun uitspraken waar en waarachtig zijn, zijn zij niet origineel, althans niet naar den inhoud ; voorzoover zij recht hebben op den titel van oorspronkelijkheid, zijn ze op zijn minst discutabel.

Romain Rolland

Men kan opwerpen, dat hier wordt gedacht aan een zoo volkomen oorspronkelijkheid, als menschelijk onbereikbaar is. Evenwel het gaat tegen veler illusoire opvatting, als zou hier over de versomberde menschheid eindelijk, bij den hoogsten nood der tijden, hèt licht opgaan, dat komt om de wereld te verlichten. En ontkend kan daarbij niet worden, dat dit licht van het oosten verrijst met een pracht van poëtischen gloed.

Intusschen, de meester in zijn wijsheid gist, de leerling in zijn waan beslist. Zien wij goed, dan matigt een Inayat zich allerminst het geheim aan van de laatste, voor goed bevrijdende wijsheid. Zoo min als een Tagore of een Ramakrishna. Hun relativisme sluit zelfs een dergelijke pretentie bij voorbaat uit als een booze aanvechting van geestelijken hoogmoed. Een Inayat heeft alleen maar de intentie en pretentie vanuit alle godsdiensten en ethische systemen het innerlijkst wezen te puren en saam te vatten. Voorzoover hij deze scheiding en onderscheiding en samenvatting toepast op de godsdienstige en ethische stelsels van het oosten, kan dit ongetwijfeld verhelderend werken. De verhouding komt echter anders te staan, wanneer hij het christendom in deze zijne synthetische werkzaamheid betrekt, zijn karakter van goddelijke openbaring onuitgesproken te na komt, het met de natuurlijke godsdiensten op één plan stelt en dus zijn volstrektheid miskent. Vanaf dat moment komt alles op losse schroeven te staan, worden de grondslagen der religie ondermijnd, valt het eenig hechte concentratiepunt weg, waarop ook de ontwikkeling van de natuurlijke godsdiensten, zij het onbewust, is gericht.

Moeten wij den even enghartigen als opgewonden, uit bange zorg voor zijn Latijnsche veiligheid van de kook geraakte schrijver van *La défense de l'Occident* gelooven, dan is het juist dáárom te doen. Een Ramakrishna, een Vivekananda, een Tagore en in hun gevolg een Inayat zouden het er kwaadaardiglijk op aan leggen voor 's menschen bewustzijn alles relatief te maken, hun het geloof in de als positief en bestendig aanvaarde elementen zijner ideologie te ontrooven. Met name zou het hun duivelsche bedoeling zijn, den mensch van den Latijnschen cultuurkring te doen twijfelen aan het diepste fundament van zijn geestelijk wezen, aan het christendom in zijn volstrektheid. Het zou er arglistig om gaan, den westerschen mensch te doen twijfelen aan het christendom, bijgevolg aan zichzelf, bijgevolg aan zijn macht en aan zijn roeping om de menschheid te leiden, hem te vervoeren tot een aziatisch nihilisme, dat volgens Massis niets dan den eigen ondergang nastreeft — maar dan toch daarnaast niets minder

Rabindranath Tagore.

dan de wereldheerschappij. Moeten wij Massis gelooven, dan zijn de geestelijke grondleggers en herauten van het herboren Oosten erger dan wolven in schaapsvachten, namelijk politieke propagandisten, vervuld van een satanisch streven naar volkomen destruktie, gehuld in mantels van profeten en wijzen en wereldleeraren.

Henri Massis

Wij gelooven daarvan niets. Wij zijn stellig overtuigd te maken te hebben met evenaasten van zeer edel allooi, van hooge allure, die in alle goede trouw leven in het subjectief besef van geroepen te zijn tot een wereldzending, die mede Europa omvat, met inbegrip van den Latijnschen cultuurkring des heeren Massis. Verwonderen doet ons dit allerminst. De gekleurde evenmensch is nu eenmaal niet stekeblind, en wat de oostersche evenmensch aangaat, die ziet de feiten en verhoudingen weliswaar niet in het bovennatuurlijke licht der geopenbaarde waarheid, maar dan toch in het licht van zijn natuurlijk kennen en begrijpen. Zelf vervuld van eerbied voor het eeuwige en oneindige, zelf godsdienstig georienteerd, zelf in het bezit van een tientallen eeuwen lang gecumuleerde natuurlijke wijsheid, ziet hij vol ergernis en ontzetting zich een proces voltrekken van verheidensching; hij constateert, dat de zin voor 's levens doelstelling, het begrip van 's menschen bestemming ontzinkt aan het zoogenaamd leidend deel van het menschdom. Hij moge zich aan het wezen van het christendom vergrijpen door het relatief te stellen, veel erger is het vergrijp van het Westen, dat gaandeweg alle religie verwerpt, er op los leeft zonder God of gebod en het christendom verzaakt en tot een aanfluiting en ergernis voor de heidenen maakt. Wij kunnen, met Massis, de essentie van onze cultuur wel afleiden van Hellas, Rome en het Christendom, maar daarmee is niet weggeredeneerd, dat de doorsnee-Europeëer van dezen tijd van deze zijne cultuurgrondslagen is losgeslagen, zich moedwillig en met welbehagen daarvan heeft losgerukt. De wereld is volkomen op haar kop gekeerd; niet zonder reden zal een Inayat meer streving nâár een praktijk vân christelijke naastenliefde pretendeeren dan het gemiddelde type, dat als een tuchtelooze horde het moderne Europa onveilig maakt, levensgevaarlijk voor eigen en anderer lichaam en ziel. De heer Massis trachte dat te ontkennen! Zoodat het voor de verdediging van het westen en deszelfs heilig erfdeel minder doelmatig is driekwart van de menschheid voor hel en duivel uit te maken en daarentegen meer geeigend te beginnen met den Latijnschen cultuurkring, mitsgaders den germaanschen en den angelsaksischen, te vernieuwen in Christus.

Dit echter eischt zijn tijd, een zeer bangen tijd. Een springvloed van atheïsme en materialisme, overigens meer als levenspraktijk dan als leerstellig systeem, overgolft Azië van uit het westen. Het oosten dreigt van zijn heiligste bezit, van zijn religiositeit beroofd te raken. Godsdienstige tradities, waarbij men duizenden jaren heeft geleefd, worden verbroken; de aanwezige onderbouw van mensch en maatschappij wordt ontwricht. Europa, dat historisch geroepen was heel de menschheid te doen uitgaan in de waarheid, ontketent een verdelgenden storm van paganisme, heidenscher dan het heidendom. Men is bovendien gedwongen te erkennen, dat de christianiseering van Azië in later jaren bij zijn paganiseering ten achter blijft. Intusschen krijgt het zijn trekken thuis; de gepaganiseerde massa's van Azië rusten zich uit tot een strijd op leven en dood tegen het gehate Europa. Het is het Europeesch heidendom, dat de rassentegenstellingen op de spits heeft gedreven.

Het schijnt ons toe, dat voor de vrome als verlichte geesten der Hindoesche en Mohammedaansche wereld de taak is weggelegd, om tegen 't godsdienstig en zedelijk verval van hun geloofsgenooten te keer te gaan. Met natuurlijke middelen, in de natuurlijke orde; maar volgens de wellicht bovennatuurlijke functie van den religieusen geest van Azië te handhaven tot betere tijden, dóór de ontreddering dezer dagen heen.

Voorzoover echter het Westen nog christelijk is, heeft het leerstellig van een Inayat niets te leeren, al kan een christelijke grondtoon, die hier en daar bij hem door-klinkt, het

beschamen, het stemmen tot bezinning op zijn eigen onchristelijke praktijken.
De aanhangers van de „Soefi-beweging" zijn zonder twijfel brave, goedwillende menschen — de dilettanten niet meegerekend — die op hun manier streven naar wedergeboorte en vernieuwing. Zij zijn zoekers en zwervers, verdoold van het Vaderhuis ; zij zijn zóó verdoold, zóó het spoor bijster, dat zij aan het einde der wereld zoeken wat in volheid van openbaring in het Westen nóg voor het grijpen ligt, en, met den Dag over hun hoofden opgegaan, in een schemer van het oosten de opgaande zon vereeren.

L. J. M. Feber.

---

[1]) **Inayat Khan,**
VADAN. Vertaald uit het Engelsch door Marg. Meijboom. *Soefi-beweging, Den Haag,* 1932.

DE ROMAN VAN HET VADERSCHAP.

Men heeft onze eeuw de eeuw van het kind genoemd. In deze naamgeving ligt niet alleen de groote bezorgdheid voor de toekomst der menschheid uitgedrukt, maar ook de ingrijpende wijziging, die het vaderschap in het hedendaagsche familieleven ondergaan heeft. Wanneer wij onze moderne wereld overschouwen, zoo moeten wij constateeren, dat de engere familiekring van voorbije geslachten en voorbije tijden voor goed uiteengerukt is. De saamhoorigheid, de samenwoning onder een dak en aan een tafel, de willooze navolging van het voetspoor der ouderen, zijn voor de jongeren verouderde begrippen geworden, die afgedaan hebben. Daarom is de beteekenis van den huiselijken haard, de onderdanigheid aan het ouderlijk gezag ook meer en meer verdwenen om plaats te maken voor de vrije ontwikkeling van het individu. De kinderen, de jongeren gaan hun eigen zelfstandige wegen, denken hun eigen zelfstandige — of maar al te vaak — hun eigen opstandige gedachten, leven hoogstens nog aan den rand der familie, waar ze 's middags hun maaltijd nuttigen en 's avonds hun bed gespreid vinden. De ouders zijn niet langer „ouders" in de oorspronkelijke beteekenis van het woord ; ze worden beschouwd en geduld als kameraad, als vriend. De kinderen verlangen, dat de ouders bijtijds uit hun leven verdwijnen, zoodra ze meenen hen te kunnen ontberen. Het is hun overtuiging, dat de ouders geen medezeggingschap meer hebben, dat zij in volle vrijheid hun eigen leven mogen kiezen.
In deze mentaliteit, die alle jongeren min of meer eigen is, komt ons thans het reactionaire boek van den Oostenrijkschen dichter Franz Werfel verrassen : *Die Geschwister von Neapel* [1]) dat men het moderne epos van het uitstervend vaderschap kan noemen.

Franz Werfel.

De Napolitaan Domenico Pascarella — waarom is deze Weensche schrijver de modellen voor zijn boek in het zonnige Italië gaan zoeken ? — vader van drie zoons en drie dochters, wordt het symbool van dit vaderlijk gezag, is de vader-tyran, zooals die opgegroeid is uit de idee van de Romeinsche paternitas. Domenico Pascarella is alleen vader en zijn kinderen zij alleen kinderen, moeten altijd zijn kinderen, zijn *kinderen* blijven. Daar is in hem alleen het gevoel van zijn vaderschap, dat alles beheerscht, dat alles regelt, dat alle andere gevoelens onderdrukt en verminkt, dat wet en wil, gebod en verbod wordt. Hij is de stam en de loten van dezen stam moeten met den stam en van uit den stam opgroeien, alles moet zoo groeien, zich zoo ontwikkelen, zich zoo buigen, als de stam, als de vader dit goed vindt.
Met een kleinzielige vrees, met de persoonlijke ijdelheid om iedere blaam, iedere smet van de familieeer verwijderd te houden,

waakt Domenico Pascarella over zijn kinderen. Voor hij zich ter ruste begeeft, gaat hij met zijn zaklantaarn langs de bedden zijner kinderen en alleen wanneer allen slapen met de handen gevouwen boven op het bedlaken, voelt hij zich gerust. Overal ziet hij gevaren, op straat, in de muziek, in de liefde. Overal staan wegwijzers, overal hangen sloten, overal versperren grendels: het pad van den vader is ook het pad van de kinderen.

Maar ook over zijn kinderen komt de openbaring van hun eigen wezen, van hun eigen persoonlijkheid en met deze openbaring zet de strijd in. Al zijn kinderen zoeken naar de bevrijding uit de knellende banden van hun kinderschap. Binnen in hun ziel brandt de felste opstandigheid, maar zoo sterk is de standvastigheid van het vaderschap als de grondschap van het familieleven der Pascarella's, dat, wanneer de vader dreigt ten onder te gaan, al zijn kinderen voor hem in de bres springen, al moet het hun eigen dood kosten.

Het verhaal is volgens ouder gewoonte bij Franz Werfel tot een lijvig boekdeel uitgegroeid, waarin we over heel wat belangelooze bijzonderheden kunnen heenlezen. Trouwens, de opbouw van het heele boek is niet bijster logisch verantwoord. De waarde van zijn roman is hierin gelegen, dat Werfel op meesterlijk-dichterlijke wijze — hij is voor alles de dichter van het woord — de twee tegenstellingen in het familieleven geschilderd heeft: de vader, die zijn kinderen als de zijnen beschouwt en beschouwen moet, die hun zijn eigen leven en zijn eigen denken wil instorten en de kinderen, die zich van hun eigen zelfstandigheid bewust worden en daarom ook een zelfstandig, persoonlijk leven willen leiden, dat uiteraard met dat van den vader in conflict komt.

Dr. H. v. d. M.

---

[1]) **Franz Werfel,**
DIE GESCHWISTER VON NEAPEL *Paul Zsolnay, Wien,* 1932.

DE POOLVLUCHT VAN DE „GRAF ZEPPELIN".

Dr. Kohl-Larsen, die de Poolvlucht als arts meemaakte, heeft deze tocht geschilderd met een dichterlijke visie, welke de lezer heel dit groote gebeuren mee doet leven. Om het doel van deze vlucht goed te begrijpen, schetst schr. eerst in het kort de voorgeschiedenis: Reeds Graaf Zeppelin had met zijn profetischen blik het luchtschip bruikbaar geacht voor wetenschappelijke doeleinden en onderzoekingen in de Poolstreken. Zijn denkbeeld werd in 1919 door Kapitein W. Bruns overgenomen echter met het oog op de mogelijkheid van een transarchisch luchtschipverkeer van Europa naar de landen om den Stillen Oceaan. Een gevolg van zijn pogingen was de stichting van de Internationale Vereeniging voor het Poolonderzoek met luchtschepen, de „Aeroarchie", waarvan eerst Fridtjof Nansen en na diens dood in 1930 Dr. Eckener voorzitter werd. Deze vereeniging was het, welke de Poolvlucht van de „Graf Zeppelin" realiseerde, een tocht, waaraan behalve door Duitsche, ook door Zweedsche, Russische en Amerikaansche geleerden werd deelgenomen. Zeer moeilijk was de bestudeering der vraag, wat al, wat niet meegenomen diende te worden. Dertig leden der bemanning en zestien overige deelnemers, dat waren 46 menschen, waarvoor heel wat benoodigd was, om in geval van een averij of een noodlanding in het Poolgebied gedurende 3 à 4 maanden leven en veiligheid te waarborgen: warme kleeding, tenten, slaapzakken, voedsel, kookkist, sleden, booten, radio- en -ontvanger, etc. Het luchtschip had een totale belasting van 31.000 K.G. te dragen. Dr. Hugo Eckener, de commandant, heeft het in het voorbericht van dit werk zoo treffend gezegd: „Tot aan de tanden om zoo te zeggen gewapend met alles wat ons tegen ijs en koude moest beschermen, trokken wij er voorbereid op uit, om den strijd met het pakijs en de bijtende winden aan te gaan. Doch in werkelijkheid mochten wij...... onder een stralenden hemel in aangename warmte voortzeilen over gletscher, rots en ijsveld, die ons door hun fantastisch aanzien op dezelfde wijze in hun ban sloegen als door het trotsche bewustzijn, dat

Dr. Hugo Eckener

daarbij voor een deel nooit geziene dingen ons hun geheimen moesten openbaren. Welk een wonderlijk perspectief voor wetenschappelijk Poolonderzoek en voor reizigers, wanneer dat altijd zoo kon gaan." — Ja, wanneer...... Een gelukkige vaart, een schitterende tocht dan deze is wel haast niet denkbaar, maar het had anders kunnen loopen, en derhalve moest men op alles voorbereid zijn, met alle mogelijkheden moest rekening worden gehouden, waartoe ook het treurige lot van b.v. Nobile's vlucht maande.

Op 24 Juli 1931 vond het vertrek van Friedrichshafen plaats en werd 's avonds na een prachtige tocht Staaken bij Berlijn bereikt, waar een nacht werd stilgelegen, om den volgenden dag naar Leningrad verder te gaan, waar in den avond van den tweeden dag werd neergestreken. De derde vliegdag bracht de deelnemers naar de Witte Lee, daar begon pas de echte Poolvaart. Vlot en onderhoudend heeft Kohl-Larsen het leven aan boord geschetst, het fotografeeren, waarbij men op gewichtige momenten queu moet maken voor de vensters, het stempelen van de post voor philatelisten over de geheele wereld, de post, die bij Frans Jozefsland aan den ijsbreker „Malygin", moest worden overgedragen. Zoo leven we mee den wetenschappelijken arbeid der expeditie; vooraf had men in vele kringen hier sceptisch tegenover gestaan, immers: hoe zou een luchtschip, — dat in één uur een breedtegraad aflegde, en met den wind in den rug nog meer — in enkele dagen tot stand kunnen brengen, datgene, waarvoor vroegere Poolexpedities te land, onder ontzaglijke moeite en ontberingen, maanden hebben noodig gehad? Tijdens de vaart werden magnetische en meteorologische waarnemingen verricht; terwijl de aardrijkskundige commissie der Aeroarchie een verlanglijstje had meegegeven, waarop héél wat fotogrammetrische opnamen van nog niet of onvolledig bekende deelen van het Poolgebied voorkwamen. Het passagiersschip „Graf Zeppelin" was om deze wenschen dan ook tot een vliegend wetenschappelijk instituut gemaakt, waaruit matrassen en kooien verwijderd waren, terwijl voor de meteorlogen, voor het doen opstijgen der ballons en voor het neerlaten van de temperatuuropnemer een bijzondere koker met een groot deksel midscheeps was aangebracht, een verandering, welke hooge eischen aan de scheepsleiding en bemanning stelde.

Het groote succes van deze vlucht is voorn.l. daaraan te danken, dat men zich niet aan een vast plan behoefde te houden, maar de gegeven meteorologische situatie zoo kon benutten, als dat het voordeeligst leek. Zoo moest b.v. het plan langs de Oostkust van Nova Zembla te varen, worden opgegeven, maar kwam Frans Jozefsland bizonder aan de beurt. Vol spanning is het neerstrijken van de „graf Zeppelin" naast de „Malygin" tusschen het drijfijs voor het Hooker eiland, het wisselen van de postzakken, en het vlugge opstijgen als het ijs steeds dreigender nadert. In het schijnsel der middernachtzon gaat het dan heen en weer over de eilanden van Keizer Frans Jozefsland, waarbij de groote panorama-camera in gelijkmatig tempo alles op zijn groote filmstrooken vastlegt, zoodat hieruit het construeeren van een kaartbeeld van de overvlogen gebieden mogelijk is, wier opname anders maanden en jaren gekost zou hebben.

Wegens den steeds sterker opkomenden Westenwind moest een vlucht boven de Nieuw Siberische eilanden uitvallen. Daarvoor konden toen echter weer het schiereiland Taimyr en Nova Zembla met des te meer succes worden overvlogen en dan gaat het huiswaarts over Leningrad naar Berlijn, waar na een ononderbroken vlucht van 71 uur gedaald wordt.

Nog eenmaal wordt opgestegen en heel vroeg den

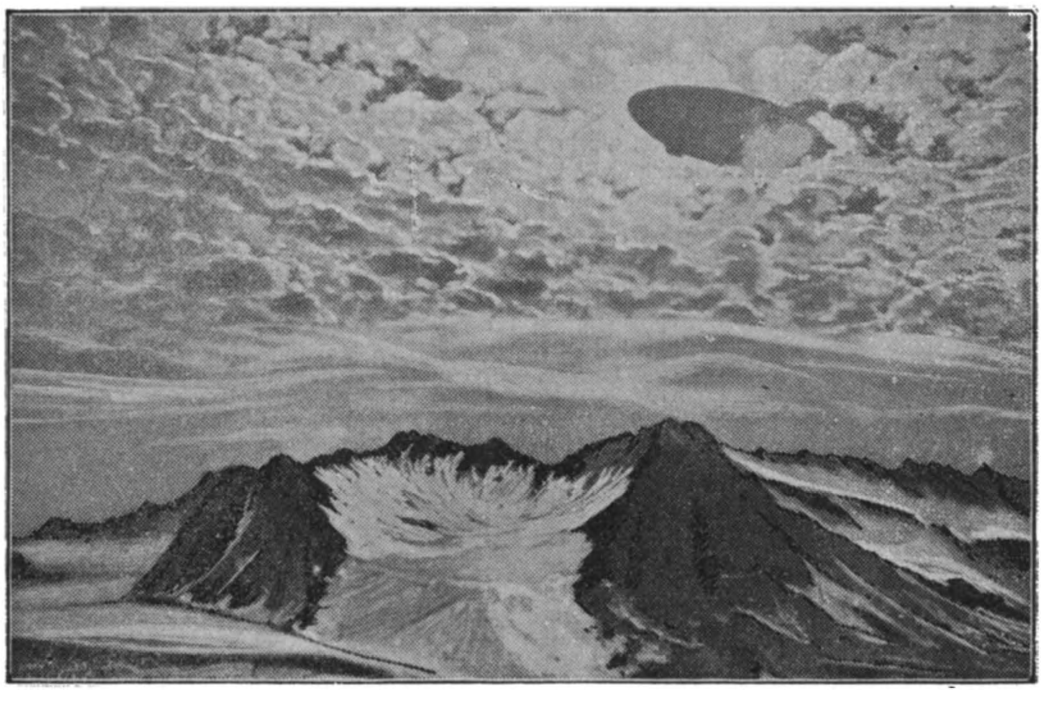

„Zeppelin" boven het arctisch gebied van eeuwige sneeuw en ijs.

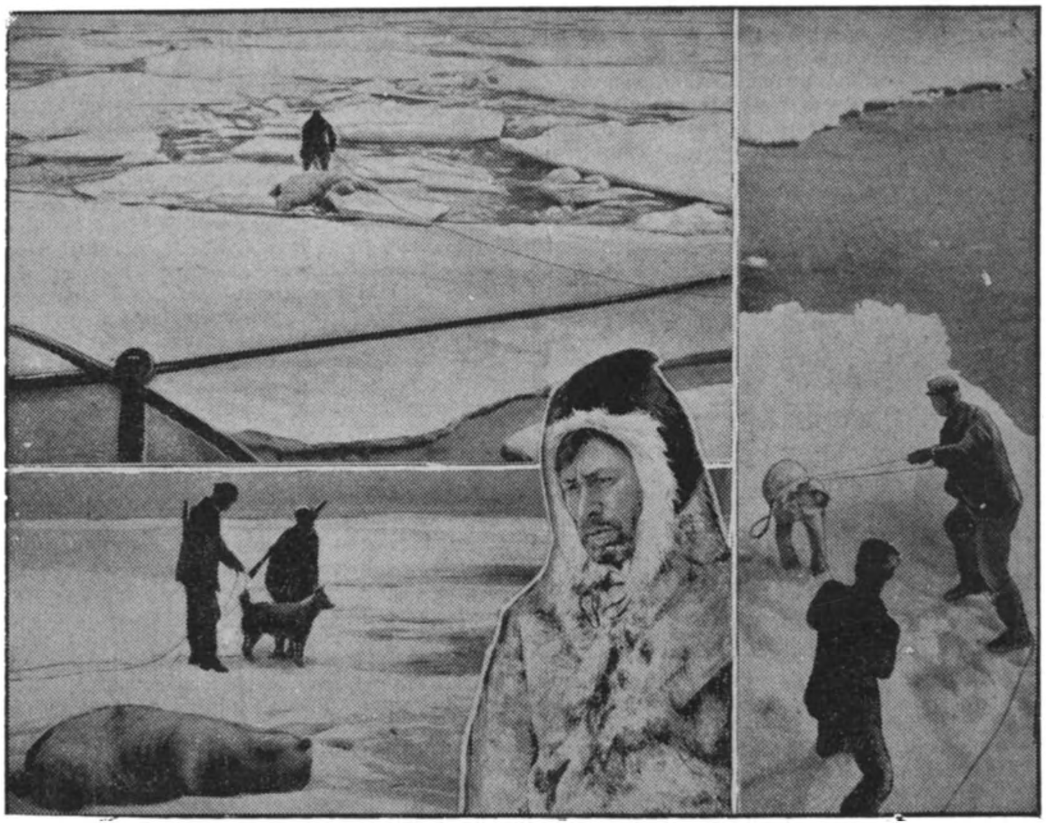

In de Poolstreken.

Generaal Nobile.

volgenden morgen wordt de „Graf Zeppelin" na een weg van 13.200 K.M. in de hal gebracht. In dien laatsten nacht tusschen waken en droomen met het slot voor oogen, had Kohl-Larsen in zijn notitieboekje geschreven:

„Het geheel was als een zuiver doorzichtige ijsblok, het was als een dronk zwaren wijn, die eerst later werkt en ons verwarmen zal. Het is, alsof ik tien jaar, in plaats van een week geleefd had, het is als een menschenleven."

„Zal de wereld verder jubelen over dezen tocht? Er was zoo niets geen opsmuk bij, geen zenuwkitteling, er was geen landing op het ijs, geen ijsmarsch, naast de loopgang lagen onaangeroerd pemmican, sleden en tenten. Het is iets ongewoons, voor velen bijna een teleurstelling, dat alles op deze reis zoo glad verliep."

„Het groote ligt echter juist daarin, dat de daad zonder hindernissen en incidenten geschiedde."

Dr. Jacoba B. L. Hol.

---

[1]) **Dr. L. Kohl-Larsen,**
DE POOLVLUCHT VAN DE „GRAF ZEPPELIN". Vertaald uit het Duitsch door A. M. Buis. Geïllustreerd. *Allert de Lange, Amsterdam,* 1932. (24×18). 235 blz.

CULTUUR OF CAINSCULTUS.

„Wat is de haat toch een leelijk, toch een afschuwelijk ding!" Dat is de conclusie, waartoe men komt, zoowel na de lectuur van Zamacois' Castiliaansche roman *Met Dolk en Spade* [1]) als na de lezing van *In Vlaanderen heb ik gedood,* [2]) van den Vlaming J. G.

Schoup. En in den grond is het ook hetzelfde, wat beide boeken behandelen: broedertwist. In het eerste werk is het de strijd tusschen twee gezinnen; in het tweede is het de oorlog, de wereldoorlog, waarvan de bloedige herinnering steeds meer schijnt te vervagen naar de mate er steeds meer glorieuze oorlogsmonumenten worden onthuld.

Dostojewski

Het boek van Zamacois zou men „de Gebroeders Karamozov" van Castilië kunnen noemen. Evenals Dostojewsky in eenige geweldige gestalten een onvergankelijk beeld gaf van de Russische ziel, het Russisch geweten, de Russische leefdrift, herschiep de Spaansche auteur in eenige markante figuren het leven, zooals dat op de hoogvlakte van Castilië geleefd wordt.
In zekeren zin zijn de personen uit dit werk symbolen voor de karaktereigenschappen van den zwaarmoedigen, somwijlen toch vroolijken en leefdriftigen Castiliaan, maar slechts in den zelfden zin, als waarin overal elders er immer menschen zijn, die vaker dan anderen bepaalde invloeden van hun milieu ondergaan, duidelijker bepaalde eigenschappen van hun ras demonstreeren.
Op de eerste plaats is daar dan Manuel Santayo, de oudste van twee broers, molenaar en landbouwer, die de aarde, de vruchtbare aarde bemint, als een bruidegom zijn bruid. Hij is de oudste. Hij heeft jarenlang den grond bebouwd, toen zijn broer in de stad zijn militairen diensttijd uitdiende, en de grond is, meent hij, van hem, van hem alleen. Hij bemint de aarde met een jaloersche liefde en hij haat zijn broer met een jaloerschen haat. En zijn vrouw haat de vrouw van den ander. Hunne kinderen haten de kinderen van hun oom, die met zijn gezin onder één dak met hen woont.
En de gruwelijke catastrofe, die uit dezen haat met een noodlottige noodwendigheid moet voortkomen, voorvoelt men reeds in den aanvang, als het verband, waarin de personen in dit boek zich onderling tot elkaar verhouden, zich begint af te teekenen. Het proces, volgens welk het wreed moordplan groeit in het hart van Manuel Santoyo, geeft in zijn geleidelijke ontwikkeling het monumentaal karakter aan dit werk, aan deze roman van grootsche allure, geschreven door een man met breeden blik en van mild begrijpen.
Wat lag, oppervlakkig beschouwd, meer voor de hand, dan in den man, die op de lafste wijze een tegenstander doodt, de gemeenste ontucht bedrijft en op het laatst zijn broeder neerslaat en hem vervolgens met gewetenlooze kalmte en zelfbeheersching in het ijskoud water van de molenbeek verdrinkt, — dan in dien man niets anders te zien, dan een bruut, een beestmensch? Wat zou verder meer van zelf spreken, dan dat een boek, waarin gruwelijkheden voorkomen, als bovenbedoelde moord, als het uitsnijden van de tong uit den mond van een familie-lid, gepleegd door Martin, Manuel Santoyo's zoon; als het koelbloedig neêrdrukken in kokend water van de hand eener weerlooze vrouw, welke misdaad Domitila Santoyo aan Petra Santoyo volbrengt, als de onmenscheiijke mishandelingen, waaronder het arme schoolmeestersdochtertje Agueda ten gronde gaat; dat zulk een boek niet anders kan zijn geworden dan een griezelroman, een Grand Guignol-geschiedenis, een Bietebauw-historie voor volwassenen? Eduardo Zamacois heeft echter het menschelijke, ja zelfs het goede in den bruut en woesteling Manuel Santoyos weten te ontdekken en zijn roman is een stuk somber gloeiend Castiliaansch leven geworden, waarvan men de echtheid, de authenciteit zal erkennen.
Er zijn nog andere personen in dit boek, wier wezen, als symbool voor een bepaalden karaktertrek van den Castiliër moet worden verstaan, dan de aan de aarde verknochte, bekrompen hater Manuel en zijn zachtmoedigen broeder Leandro. Daar is de om de toekomst van Castilië bezorgde apotheker Barral, die zijn volk lief heeft en al naar gelang hij op zijn korte, verminkte of zijn gezonde been staat de wereld triest of vroolijk beziet. Hij is scepticus en toch bemint hij zijn al te vlakke, eentonige land, zijn al te krampachtig beheerschte volk. Daar is de in zijn gierigheid versteende Don Isidro Pérez Cadenas, die nooit iets gééft, behalve z'n hand. En deze geeft hij gul, „omdat hij weet, dat niemand ze hebben wil." Daar is diens vrouw Dona Gerarda, die altijd maar op haar balkonnetje zit en de dingen van 't dagelijksch leven, die nooit veranderen, met gulzige aandacht beschouwt en de acacia's vergiftigt, die voor haar deur geplant werden en in hun groei haar het uitzicht dreigde te zullen benemen. Daar is de vrouw van Manuel, Domitila, leelijk, trouw, maar valsch. En daar is Petra, Leandro's vrouw, mooi, lijdzaam, liefhebbend. Daar is Martin Santoyo, van al Manuel's kinderen de eenige, die waardig zijn zou zijn vader, als bebouwer van den zoo dierbaren en beminden grond op te volgen en die de reeds genoemde euveldaden in de gevangenis boet.

Zamacois.

Meesterlijk, in zijn beknoptheid een niet licht te vergeten beeld van Castilië gevend, waarin de lezer voor het eerst wordt binnengeleid in Paula's taveerne, waar de notabelen van het saaiste aller dorpen Carrascal del

Horcajo iederen avond tesaam komen en waar aan tafeltjes, welker marmeren blad van grafsteenen is gemaakt, volgens vaste leefregels steeds dezelfde vertering gemaakt en veel gezwegen wordt.
Dit vaak schrijnend rauwe boek, hoe meesterlijk ook, is geen lectuur voor hen, die de kostbare gave des onderscheids missen en het is te betreuren, dat van al de figuren, — de opsomming der dramatis personae in een apart lijstje achter in het boek is waarlijk overbodig, zoo scherp zijn ze geteekend, — dat van al de figuren in dit boek de pastoor Don Cirilo, die dan ook door een typisch toeval niet op genoemde lijst voorkomt, de eenige der vele personagiën is, die onder de scheppende pen van den schrijver geen mensch werd van vleesch en bloed, maar een zielige caricatuur, wiens gestes zweven op de grens van simonie.
Men behoeft waarlijk geen socialist te worden, zooals de hoofdpersoon van *In Vlaanderen heb ik gedood* [2]) om het met dit boek voor het grootste deel eens te zijn. Met dit werk, — daarom al is de benaming roman te beperkt, — is men het eens of is men het niet eens. Het stelt den lezer voor de keuze : vóór mooie uniformen, voordeelige knoeierijen, slagersachtige heldenmoed, eindelooze massagraven met als eenig loon een zwierig oorlogsmonument, een ronkende spreuk en een eervolle vermelding of tegen dit alles en vóór den vrede.
Helaas ! begint de dienstmeisjesmentaliteit, de begeestering voor de uniform, het dwepen met stafmuziek en het heimwee naar 't droeve heldendom der loopgraven, weer slachtoffers te maken. — Mogen de medici, die in internationaal verband de oorlogsziekte bestudeeren, spoedig tot een resultaat komen en een remedie vinden, al zal dat wel geen ander zijn dan in den aanvang van Christus' Bergrede reeds werd aangeduid : „Zalig zijn de barmhartigen, want zij zullen barmhartigheid ondervinden." (Matth. 5 : 7).
Men zou het boek van Schoup de apologie van den deserteur kunnen noemen, een reden, waarom zij, die van „starren" droomen, het boek ongetwijfeld vol dédain van zich zullen werpen. Toch is deze apologie zeer knap in elkaar gestoken, en het begin — het grootste deel, — daar waar Schoef in ik-vorm zijn helsche, slagveld-avonturen (slachtveld ware beter) vertelt, zoo aangrijpend, dat een ieder, die nog achting heeft voor de groote en schoone gave van het leven, met een onverdrijfbaren walg tegen den oorlog en het bedrog der diplomaten vervuld moet worden.
Dan wordt Schoef gewond en ziek en neemt de kans om naar Holland te vluchten. De uittocht der ellende naar het land der gastvrijheid werd met de wijde breedheid van een fresco en met den gloed van een dankbaren Vlaming geteekend.
Wat volgt, zijn de korte levensschetsen van een tweetal „groote vaderlanders", gedecoreerd en gehuldigd, maar rijk geworden door spionnage voor en handel met den „vijand". En tot besluit wordt, — thans niet in ik-vorm, — de hoofdpersoon Schoef geteekend, als deserteur in Holland, als landverrader voor zijn rechters. En den lezers blijft de keus vóór of tegen de handige, smokkelende en knoeiende vaderlandsliefde en oorlogszucht, vóór of tegen den door den oorlog murw gemaakten maar ziende geworden deserteur, die het bedrog van den oorlog haat, omdat hij zijn evenmensch lief heeft.
Wat dit boek voor den Nederlander zoo bijzonder aangrijpend maakt, is, dat het in zijn eigen taal werd gedacht en geschreven.
Overigens moet ook dit boek met de gave des onderscheids en alleen door ouderen worden gelezen, niet alleen wegens het socialistisch pleidooi aan 't slot, maar ook wegens de wel wat uitbundige teekening van sommige tafereelen.

F. A. B.

---

[1]) **Eduardo Zamacois,**
MET SPADE EN DOLK. Uit het Spaansch door Dr. Maik Brouwer. *N.V. Leidsche Uitg.-Mij., Leiden,* 1932. (19.5×14.5). 354 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 4.90.
— **C** —

[2]) **J. G. Schoup,**
IN VLAANDEREN HEB IK GEDOOD. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1932. (19.5×13). 280 blz, ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.50.
— **Bc** —

BROOD EN GEBAKVORMEN.

Het is een opmerkelijk en verblijdend verschijnsel, dat de laatste jaren de studie van de folklore meer en meer is toegenomen. Dat er blijkbaar ook onder het groote publiek belangstelling voor deze stof bestaat, bewijzen de verschillende boekwerken, welke in korten tijd van de pers kwamen.
Thans weer heeft de uitgeverij „Eigen Volk" te Scheveningen het aangedurfd, een flink boek de wereld in te sturen over een detailonderwerp, nl. de brood- en gebakvormen en hun beteekenis in de folklore.
Bij een vluchtig doorbladeren komt men al spoedig tot de ontdekking, dat de schrijver, J. H. Nannings, een formidabele massa gegevens heeft verzameld. Op zich zelf is dit nu niet zoo'n groote verdienste. Een

A.B.C. Koek. Geschenk aan schoolkinderen.

handig in elkaar gezette en over een ruim gebied ingestelde enquête brengt doorgaans voldoende materialen aan. Belangrijker is, hoe deze door den schrijver werden verwerkt. En dan valt het bij het inzien van de uitgebreide lijst van geraadpleegde literatuur terstond op, dat de auteur vooral te rade is gegaan bij Dr. Max Höfler, die zich bij zijn wetenschappelijke beoefening der pemmatologie de Germaansche godsdienstige gebruiken en riten tot basis koos.

Abraham. Geschenk aan 50-jarigen.

De heer Nannings heeft eveneens de Germaansche goden- en doodencultus tot ondergrond van zijn onderzoekingen genomen en verklaart de beteekenis der verschillende brood- en gebakvormen vanuit dit standpunt. Op die manier komt hij er toe, allerlei Christelijke gebruiken terug te brengen tot oud-heidensche gewoonten. Juister zou het geweest zijn, wanneer ook rekening was gehouden met andere invloeden, b.v. Keltische.
Voorts vraagt men zich af of er aan bepaalde brood- en gebakvormen niet meer beteekenis wordt toegekend, dan ze inderdaad hebben en of er bij de verklaring van sommige namen niet heel wat aan het toeval moet worden overgelaten. Is het niet opmerkelijk, dat de schrijver voor een recenten gebaknaam als „Bredasche bliksem" geen verklaring kan geven, maar voor eeuwenoude broodsoorten een min of meer aannemelijke oorsprong weet te beredeneeren?
Maar dit is dan ook vrijwel het eenige bezwaar dat we tegen dit interessante boek kunnen inbrengen. Misschien hadden de teekeningen van Gerhard Selis wat minder onbeholpen kunnen zijn, doch dit doet weinig af aan de waarde van het boek.

Alle waardeering verdient ongetwijfeld de nauwlettendheid, waarmee de stof is verwerkt. Met een bewonderenswaardige accuratesse zijn de koek- en gebaksoorten bijeengebracht, welke in vorige eeuwen, menige plaats in ons vaderland en in Vlaanderen een beroemden naam hebben bezorgd. Een apart hoofdstuk is gewijd aan uithangteekens en winkelopschriften, waarbij de schrijver voornamelijk steunt op de gegevens, door Van Lennep en ter Gouw verzameld. De Joodsche brooden en gebakken worden eveneens afzonderlijk behandeld, waarna een bespreking volgt van verschillende gebakvormen, voorkomend bij geboorten, het kraambed, de kraamvisite en den doop. Nog tal van andere feestelijke data vinden vermelding, waarbij de schrijver ook ruimschoots aandacht schenkt aan de talrijke katholieke feestdagen en gebruiken. Het spreekt van zelf, dat een werk als dit, niet volledig is. Terecht vraagt de inleiding om verbeteringen en aanvullingen. In de alfabetische lijst misten we het Zeeuwsch profetenbrood, de Oisterwijksche stroopmoppen en de Haagsche beschuitjes. Aan de lijst van zegswijzen zou nog toegevoegd kunnen worden „beschuitjes geven", wat gezegd wordt, wanneer men iemand onder de kin kittelt.
Is het behandelde onderwerp op zich zelf al aantrekkelijk, de gemoedelijke verhaaltrant van den schrijver doet met nog meer genoegen naar dit werk grijpen. Wij hopen dan ook, dat het niet alleen in handen zal komen van folkloristen en bakkers, maar ook van velen, die nog iets voelen voor traditie en overlevering, voor volkskunde en volksaard. Wie zin voor humor heeft, zal in dit boek veel van zijn gading vinden. Ziehier b.v. de grappige verklaring van de woorden harah en silvouplaiken:
„Tist van Ciskens-Heintjes-Mie was te voet naar Brussel zijn pachten gaan betalen. Hij kwam er scheel van honger toe. „Zoudt ge niet een boterhammeken profiteeren??" vroeg hem de dame van den huize heel vriendelijk. „Ba ja'k, Madame", zei Tist. „Als het U niet geneert." En Madame zette Tist een telloortje met fijne boterhammetjes voor en zei met een glimlachje: „S'il vous plaît." En Tist plooide de boterhammekes in twee in de lengte en dan nog eens in

Koekprent. (De eerste proefdruk van Laurens Janszoon Koster: Spiegel der Behoudenis.)

twee in de breedte en stak ze ineens zijnen oven in. Op een omzien was de telloor afgekuischt. Een tweede schotel werd hem voorgeschoven, een derde en een vierde en telkens zei madame, altijd wat minder vriendelijk: „S'il vous plaît". Tist scheen niet te verzadigen. De boterhammen werden maar dikker en dikker en bij het voorzetten van de vijfde schotel, snauwde Madame onzen Tist toe: „Harah". „Hawel", zei Tist, „zoude ge willen gelooven Madame, dat ik liever éénen harah heb, dan tien van uw silvouplaikes?" Vandaar is het, dat men in die streek, op de vraag: „Mag ik er u nog eentje afsnijden?" gewoonlijk antwoordt: „Nog een silvouplaiken als 't u blieft."
Alphabetische registers achter in het boek maken het naslaan buitengewoon gemakkelijk.

W. Blokveld.

[1]) **J. H. Nannings,**
BROOD- EN GEBAKVORMEN EN HUNNE BETEEKENIS IN DE FOLKLORE. Geïllustreerd door Gerhard Selis. *Uitgeversbedrijf „Eigen Volk", Scheveningen,* 1932. (20.5×15). 288 blz.

PARTI DE LIVERPOOL.

Als het schip in volle zee is, spannen menschen en machines zich in om de eer te verwerven van de snelste overtocht, wordt het leven van honderden roekeloos geriskeerd als snel varen op z'n gevaarlijkst is, doch de natuurkrachten zijn lankmoedig ten opzichte van zooveel brutale waaghalzerij: het schip komt om door de eer- en hebzucht van verantwoordelijke personen aan den wal, die op de hoogte van de ernstige constructiefouten, die het aankleven, het schip toch hebben doen zee kiezen. Ten tijde van de romantiek zou dit motief misschien zijn uitgebuit tot iets geweldigs van schurkachtigheid; onze gedachten zouden nadrukkelijk gevoerd zijn naar het vasteland, waar Jorgan, de doorvoerder van het foutieve plan, blasé van eerzucht op het kantoor zou gezeten hebben; dan, bij het vernemen van de ongelukstijding, ófwel zich als een monster van voortgezette gewetenloosheid geopenbaard hebben, ófwel tot inzicht gekomen, zich in een exces van rampzaligheid hebben gestort. De romanticus zou ook niet verzuimd hebben de gelegenheid te baat te nemen tot een prachtige, matelooze opflakkering van haat, als Dawes, de kapitein, op het oogenblik van de ramp, de gewetenloosheid van Jorgan doorziet: in volle zee, op een zinkend schip, Jorgan veilig aan wal, en hij, Dawes, niet anders kunnende doen dan lijdelijk de ramp te ondergaan tot hij verdronken is.
In *Parti de Liverpool* [1]) zijn al deze dingen in kiem aanwezig; ze móeten er zijn, omdat het verhaal anders buiten leven en werkelijkheid zou staan, maar ze zijn niet disproportioneel vergroot, niet mateloos verhevigd, zelfs niet het element, dat door de Romantiek, die in haar tijd de groote technische vooruitgang van de onze nog niet kende, zéker niet zou verwaarloosd zijn: de zee met al de krachten die ze kan ontketenen, waartegen de mensch op beslissende momenten machteloos staat.
Stel dit boek tegenover *Pêcheurs d'Islande* van Loti: en ge ziet het verschil tusschen de tijd vóór ons, en de onze. De spanningen zijn verlegd; we wéten wel, dat de mensch haten kan en angst kan hebben en veel verdriet en dat zijn laatste krachten tekort schieten tegen die van de natuur; het is voldoende die dingen aan te duiden. Ze behoeven, neen ze kunnen ook geen grootere plaats innemen dan ze hebben in het leven, zooals zich dat aan ons voordoet.
Het aspect van het leven verandert met de tijd; de kunst heeft niet anders te doen, dan dit aspect naar alle oprechtheid uit te beelden.
De drie domineerende machten in *Parti de Liverpool* zijn techniek, geld en eerzucht. De tragiek is hierin gelegen, dat de hoofdpersoon van deze drie machten ten onder gaat, zonder dat zijn persoonlijkheid aan ook maar één ervan eenig deel heeft. Hij is een plichtsgetrouw, ervaren zeeman, die door kennis, beleid en voorzichtigheid nog nooit averij gehad heeft, doch die nu, op het eind van zijn loopbaan zijn geestkracht en karakter-energie voelt afnemen. Hij veroudert plotseling en snel, en kan daardoor geen weerstand bieden aan het drijven van Jorgan, de leider der scheepvaartmaatschappij, hoewel hij heel diens opzet en overwegingen doorziet. Daar komt bij, op het tweede plan geschoven, het konflikt tusschen zijn plichtgevoelens ten opzichte van de maatschappij en ten opzichte van de aan hem toevertrouwde menschenlevens. Op het moment van den ondergang herwindt hij echter al zijn oude grootheid van karakter: hij leidt het reddingswerk en blijft op zijn post tot het uiterste, iedereen bezielend en moed schenkend door de aanwezigheid van zijn zwijgende, gesloten persoonlijkheid op de commandobrug.
Dit persoonlijke gebeuren is vervat in een complex van verschijnselen. Het zijn z'n medewerkers, de officieren, het schip, de machines, de zee en al wat zich daarop voordoet, de passagiers, die hun eigen manier van leven hebben, waar de kapitein zich buiten houdt, doch dat het zijne sterk contrasteert. Die veelheid van dingen vormen een geheel, waarmede de kapitein in kontakt staat. Het is een achtergrond waartegen zijn levensgebeuren zich afspeelt. Uit dien achtergrond treedt naar voren het schip, dat op zee alles van de opvarenden besloten houdt. Met de ondergang grijpt een katastrophe in het leven van allen. Door dat besef wordt alles wat zich in of aan het schip voordoet van het grootste belang. En hierin heeft Peisson het middel gevonden om de spanning van het verhaal op te voeren van ternauwernood genoemde en haast niet opgemerkte verschijnselen, waaraan niemand de gedachte aan iets ernstigs verbindt tot het indrukwekkend beschreven vergaan. Tragiek, angst en spanning zijn hiermee één geworden.

G. v. R.

[1]) **Edward Peisson,**
PARTI DE LIVERPOOL. *Bernard Grasset, Paris,* 1932. (18.5×12). 254 blz. ing. Ffr. 15.—.
— **Bc** —

UIT BOEK EN BLAD.

Den Gulden Winckel.

Over Albert Verwey, den fel verguisden en niet minder gevierden dichter en professor schrijft J. C. Bloem een suggestieve beschouwing, die door vriend en tegenstander belangstellend moge gelezen worden.
„De legende, die domme en kwaadwillige tijdgenooten om de figuur van Verwey hebben trachten te weven, is —met veel van die tijdgenooten en hun werk — aan het verdwijnen. Onder de jongeren is, geloof ik, niemand, die niet de grootste eerbied voor hem voelt, ook al staat hij afwijzend tegenover zijn poëzie. Maar dit kan zelfs de grootste piëteit niet verdoezelen: dat die legende niet geheel zonder eenige feitelijke grondslag was. De makers en verspreiders van die legende hebben Verwey's tekortkomingen als dichter echter aan een totaal onjuiste oorzaak toegeschreven en wel aan de min of meer wijsgeerige inhoud van die poëzie

(door hen met de onzinnige naam „verstandspoëzie" betiteld). Verstandspoëzie bestaat niet. en de soort poëzie, zooals Verwey die beoefent, kan tot de grootste der wereld behooren: men denke bijv. aan Hölderlin. De oorzaak, waarom Verwey tot dusver, zelfs in zijn beste gedichten, nooit tot de hoogten van een Yeats of een Leopold steeg, zit veel dieper. Deze is moeilijk te omschrijven en zeker niet met een enkel woord. Ik sprak zooeven van „eigenzinnigheden", het woord bevredigt mij niet, maar ik weet geen beter. Er is telkens in de verzen van Verwey, zelfs helaas in de goede, een remmend element, dat schijnbaar uit het verstand voortkomt, maar in wezen, naar ik meen, veel meer uit uiterlijke dingen, het rijm vooral, en dat de vrije ontplooiïng van het gedicht geheel of gedeeltelijk belemmert. Het is of de dichter zich tegen zichzelf te weer stelt en om niet te verglijden in het gemakkelijke, zich schrap zet in het weerbarstige, wat ten slotte even gemakkelijk is."

Het Laatste Nieuws.

A. Rannah schrijft in zijn „Verloren Hoeksken" van genoemd blad.:

Zelf lezen „kan" plezant zijn op deze verlengde avonden. Zien lezen „is" plezant.

De eene houdt het boek ver van zich af, als schrikt hij ervan, of dicht bij zijn neus, als zou hij in den band kruipen: of hij houdt het boek plat, of scheef, of gaat er bij liggen, of gaat er breed uit bij zitten, of hij leunt achterover, of hij zet zijn bril scherper, of hij neemt een houding aan als vertrok hij voor een verre reis.

Ge ziet er die het boek heel voorzichtig opendoen en het dan op de twee handen dragen gelijk een doos met diamanten of gedenkenissen; ge ziet er die den band wagewijd opentrekken, en dan nog binnenst buiten keeren, gelijk we zouden moeten kunnen doen met zeker heimelijk volk.

Er zijn er die naarstig elk woord spellen en rapen, als hebbende nooit genoeg; en er zijn er die over de bladzijden rennen, en hier en daar toch iets opvangen, gelijk die Amerikaansche toeristen in een vliegende toerauto welke soms al eens stopt.

Zit er een, die regels merkt met zijn potlood of ze overschrijft op een stukske papier, dan heb ik lust om den titel te vragen. Zit er een die, terwijl hij leest, op de tafel trommelt, of speelt met het tipje van zijn borstzakdoek, of zit daar een lezeres intusschen haar krullen te verleggen, dan schommel ik tusschen twijfel over de stomheid van het boek en twijfel over die van die leest.

Een zeer schoon schouwspel is het een te zien lezen die rookt: het is alsof het boek zelf brandt en dampt.

Nog schooner: een oude vrouw met een ouden bril op, hoe zij, een boek lezend. schijnt te verjongen of hoe zij gewijde gepeinzen lezend, die stil voor zich herhaalt.

Kijkt een lezer op, dan leest ge op zijn gezicht wat hij leest in 't boek. 't Gezicht is vlak: hij leest effen dingen. 't Gezicht is bitter: hij leest dingen waarmee hij 't niet eens is of al te eens moet zijn, 't Gezicht is vol kommer: hij is ontwaakt van binnen. 't Gezicht is overtogen met droomen: hij komt uit een aardsch paradijs terug. Gezichten van hemelbestormers, van ongeloovige Thomassen: ga de rij maar zelf langs.

Soms kijkt er een op met een breeden lach, of met een versteld gezicht.

Zien lezen is vol wijsheden. Dan is er nog het kijken op de manier waarop het boek wordt gesloten. Of wordt opgeborgen, ergens in den hoek van vergeten tot in der eeuwigheid, of in den hoek van: Tot morgen.

Geef mij het boek van dien die opkeek en lachte......

Liever, van dien die opkeek met een versteld gezicht, dat aan 't peinzen ging.

Roeping.

Van onze waardeering voor dit blad gaven wij herhaaldelijk blijk: we roemden o.m. de rijke verscheidenheid van inhoud en de degelijkheid van beschouwing der diverse onderwerpen. Van dit oordeel behoeven wij na lezing van het November-No. geen letter terug te nemen. Integendeel, dit nummer is 'n nieuwe bewijs-staving onzer beweging. Er zij aan ontleend de scherpe typeering van G. Knuvelder van den jongeren dichter Louis de Bourbon, wiens jongste bundel 't poëtisch talent van dezen jongere overtuigend ons nader brengt.

„Louis de Bourbon is, als men dit zeggen mag, een volslagen romanticus in de eeuwige, onsterfelike zin, die het woord bezit. Hij is geen persoonlikheid, die zich kan verzadigen aan wat de aarde en haar verworpenheid hem biedt, maar een mens, die zich in het heelal geplaatst voelt, die achter het Diesseits het Jenseits erkent, dit Jenseits, als het eigenlike leven aanvaardt en begeert en daarbij insluit al wat goeds de aarde er van bergt, verwerpend echter hetgeen de menschheid er van mismaakte. Kortom: de mens, de Bourbon is katholiek. Is het hieraan te danken, dat z'n poësie weliger ademt, inniger ruist en groter bekoorlijkheden in zich bergt dan die van een meer op de aarde, een meer realisties ingestelde?"

Pater Molenaar geeft vervolgens een samenvatting van een artikel van den Russischen philosoof Berdiaeff omtrent waarheid en leugen van het communisme. Schr. onderschat de waarde van deze bijdrage niet, doch waarschuwt haar als waarheidsgetrouwe waardebepaling van het communisme te aanvaarden. Niettemin nemen we ter kennismaking 't volgende citaat daaruit over:

„Het communisme werd tot nu toe beschouwd meer met het sentimentele en emotionele hart dan met het denkend verstand: vandaar dat een juist begrip van zijn ideologie psychologies erg moeilijk tot stand kon komen.

De russiese emigrant zegt: het communisme, dat is mijn gebroken leven, dat is mijn ellendig lot. En West-Europa reageert ofwel in de vorm van burgerlike schrik en kapitalisties verweer: ofwel in de vorm van een tamelik oppervlakkige en onberedeneerde adhaesiebetuiging door een groep van dilettantiese intellectuelen. Maar de geweldige ernst van de communistiese ideologie werd niet opgemerkt. En toch, om de leugen van het communisme te overwinnen, moet eerst de waarheid van het communisme begrepen worden, wat in dit geval niet gemakkelijk is, omdat de leugen zo hevig en veelvuldig is."

VERSCHEIDENHEDEN.

John Galsworthy's letterkundig debuut.

In een interview heeft de jongste winnaar van den Nobelprijs zich als volgt uitgelaten over zijn letterkundig debuut.

Aan beroemd worden heb ik eigenlijk nooit gedacht. Ik had de niet te stillen eerzucht een knap advocaat te worden. Op mijn 23ste jaar werd ik tot de balie toegelaten. Het juridische dagwerk liet mijn avonden vrij. Ik schreef novellen.

Galsworthy's eerste publicatie *Jocelyn* verscheen on-

der den schuilnaam John Sinjohn. De weinigen, die toen — 1898 — het boek hebben gekocht, bezitten vandaag een kostbare curiositeit in hun boekenkast. *Jocelyn* is heden ten dage beroemd; in dien tijd verdween het in de golven van den boekenstroom, die zich bij de eeuw-wisseling over de wereld uitgoot. Eerst

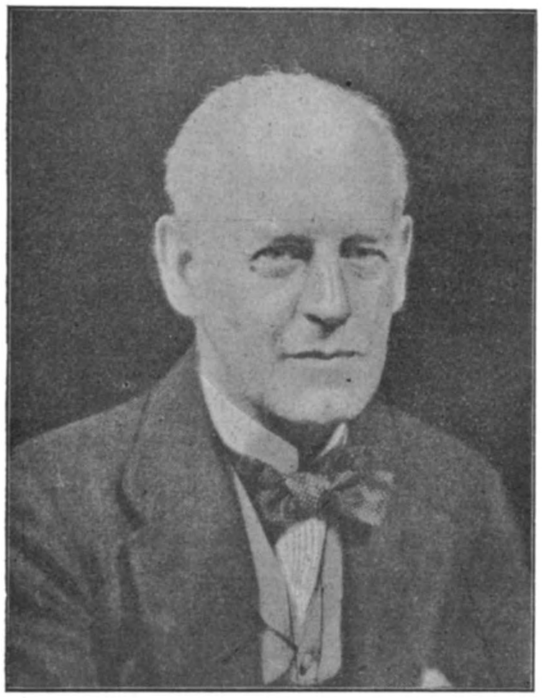

John. Galsworthy.

aan den drempel van zijn veertigste jaar lachte het succes den schrijver toe, gelijk het in kleine zaakjes reeds den advocaat had toegelachen. In 1906 zag de aristocraten-roman *The Man of Proprety* het licht en vormde den grondslag voor den roem van den auteur. Tevens had hij daarmee den grondslag tot zijn thans acht deelen tellende *Forsyte Saga* gelegd, die als bijdrage tot de sociale geschiedenis van dit tijdsbestek door de gansche wereld met geestdrift ontvangen is. In hetzelfde jaar verscheen zijn tot op den huidigen dag met succes gespeeld drama *The Silver Box*. Met één zwaai was Galsworthy in het brandpunt der litteraire wereld terecht gekomen.

Te veel periodieken.

Luc. Willink wijst zeer terecht op het veel te groot aantal week- en maandbladen, dat in ons land verschijnt. Ze lijden meerendeels een kwijnend bestaan en daar er geen geld is voor honoraria, is de inhoud over het algemeen zeer slap en dilettantisch:

Goed werk is goed werk, ongeacht de vraag, of man, vrouw of kind de maker is. Maar slecht werk deugt niet en wie zich eens op de hoogte gaat stellen van het onwijs groot aantal periodieken, dat wekelijks en maandelijks van de pers komt en wie eens nagaat, wie daarin drie kwart of zeven achtsten van de kolommen vullen, die moet vaststellen, dat het onbekende dames zijn, vol goede bedoeling, met een minimum aan vormbeheersching en maar redeneerend over alles en nog wat in het wilde weg.

De kwaliteit van bijna al dat werk is bitter slecht. Het is onbeduidend en goedaardig, oppervlakkig en banaal, onverschillig de vraag, of het novellen willen voorstellen of essays, gedichten, kinderlectuur, of (symbolische) teekeningen, theemutspatroontjes, politiek, of „stemmingstukjes". Een dame is eens langs de Zuiderzee gefietst en schrijft. Zij is per auto naar Keulen gegaan en schrijft. Zij heeft een tooneelstuk, een film, een opera gezien en zij schrijft. De kopij stroomt binnen. De redacteur, die zélf de leiding van zoo'n tijdschrift als een bijbaantje voor z'n laatste restje vrijen tijd beschouwt, meent, dat dit en dat en dit er wel mee door kan en de zestien, of de twee en dertig pagina's zijn spoedig vol. Klaar is Kees.

Geeft het gros van onze tijdschriften nog eenige leiding? Neen! Brengt het meeningen, ideeën, invloeden? Neen! Heeft het initiatief? Neen! Het is van de tamste en vlakste middelmaat. Daar komt iets bij. Al deze tijdschriften hebben een vást troepje, dat váste rubrieken verzorgt. Daardoor lijkt iedere volgende aflevering als twee druppels water op de vorige. Medewerkers, die allang niets meer over hun onderwerp te zeggen weten, houden vol en praten door, elke week hun eigen kolommetje op hun vaste plaatsje. Het is geesteloos. Eindelooze series onbenulligheid. Van alles wát.

Naast dit groote gros van taaie tijdschriften zijn er, die oorspronkelijk een bloeiend leven leidden, die op een roemrijk verleden kunnen terugzien, maar die eenvoudig zijn uitgebluscht. Zij willen nog een traditie volgen en schrijven nog voor ouwe, trouwe vrienden, maar die sterven uit. De leesportefeuilles houden hen in leven. Ze zijn ontoegankelijk voor elkeen, die buiten het enge redactiekringetje staat. Zij poppen zichzelf in en sterven zacht.

Criticus over Criticus!

Naar aanleiding van den bundel essays *Parnassus en Empyreus* van Jan Engelman schrijft Anthonie Donker over diens grootspraak en onduidelijkheid. Hij haalt o.a. het volgend voorbeeld aan, dat handelt over Marsman:

„Het is de begeerte naar het wildste en volste van het aardsche leven, dat zoozeer werd vermagerd — een begeerte, die in drift en duizeling niet zal geremd worden, als hij zelf de staketsels niet uitzet (want de levensleer der vaders werd in bloed en vuur tot afschuwelijk grimas). Het is tegelijkertijd de onontkoombare drang, om de erfenis aan begrip van een neerstortende beschaving op te vangen en af te denken. Hij besluit alles in zichzelf, hij is naar buiten koel en raadselachtig, tijdelijk vriend alleen van hen die zijn snelle vreugden deelen: inwendig woedt het gevecht tusschen dit paganistisch genieten en de bittere scepiek van het verstand, onverzadigbare krachten, die niet tot evenwicht geraken. Voorloopig houdt hij het vol te grijpen wat hij begeert en wat hij zich-zelf bekent stelt geen einde. Een lange, kosmische duizeling beweegt hem voort van oogenblik tot oogenblik. Indien ik Barnum was of Hagenbeck, gaat Donker voort, zou ik voor dit wereldwonder een hooger honorarium bieden dan voor den leeuwmensch of de Siameesche tweeling. Maar het verbluffendst is het geduld, waarmee door tijdschriftredacties, uitgevers en drukkers, zoo'n passage, waarbij een dozijn vraagteekens niet teveel zijn, weer ijverig als lezenswaardige wijsheid wordt vermenigvuldigd. Ik zou er de aandacht niet op vestigen, wanneer zulke frappante voorbeelden van het geduld van alfabet en papier tegenwoordig niet zoo talrijk waren. Bij dezen „bacchantischen tuimel" van woorden is Coster's gesmade stijl dan werkelijk heilig. De lyrische parafrase van gedichten, die Coster en

Engelman beiden nu en dan beoefenen, lijkt mij een doellooze bezigheid, maar Coster's karakteristieken van dichters, in zijn nieuwe inleiding op *Nieuwe Geluiden,* zijn zoo doeltreffend, dat de dichters zelf er den aard van hun werk geheel in terugvinden (een zeldzaamheid bij wat anderen over hen schrijven). Hier heeft men echter de grootste moeite, in de nevelige reuzengestalte, die in de karakteristiek uit den dichter groeit, den dichter, laat staan een menschelijk voorkomen te herkennen."

Prijsvraag voor babies.

Les Marges heeft besloten de Fransche prijsvragenwoede aan de kaak te stellen. Het schrijft een nieuwe prijsvraag uit, voor kinderen jonger dan twee jaar. De prijs is een spaarbankboekje met 1000 francs. Ze wordt toegekend aan de baby wiens of wier eerste woorden den schoonsten alexandrijn vormen......
Comoedia verwacht de bekroning van een alexandrijn ongeveer als volgt:
„Papa, Maman, Bébé, Pipi, Caca, Dodo......"

Een litteraire taveerne.

Uit Londen wordt bericht, dat de beroemde taveerne Georg and Valture in de City, waaraan zóóveel litteraire herinneringen zijn verbonden, veroordeeld is te verdwijnen binnen drie jaren (alzoo men heeft den tijd om het tegen te gaan). Het is in deze taveerne dat Steele, Addison, Swift, Daniël de Foe en John Wilkes, leden van de „Club of the Hell" hun vergaderingen hielden.
In latere tijden was het vooral aan Dickens, dat George and Valture haar naam dankte. Dit etablis sement herinnert namelijk aan de avonturen van Mr. Pickwick, den beroemden „filosoof", die er zijn intrek nam na zijn verblijf in de gevangenis wegens schulden.
Dickens zelf kwam er dikwijls. En in het Londen van thans worden deze herinneringen wakker geroepen door het feit, dat de tegenwoordige leden van den Pickwick Club in deze taveerne den zetel van hun vereeniging hebben gevestigd en hun maaltijd gebruiken in de slaapkamer waar ééns hun „patroon" in sliep en die nu is getransformeerd in eetkamer.

Charles Dickens.

Wallace in z'n ware gedaante.

De weduwe van Edgar Wallace heeft dezer dagen een boek gepubliceerd (*Edgar Wallace, by his Wife*, Hutchinson ed.) waarin zij haar man verdedigt tegen de verwijten, dat hij haar in moeilijke financieele omstandigheden achteliet. „Hij is rijk genoeg", schrijft ze, „met de herinnering aan zijn goedheid".

Edgar Wallace

De Wallace, dien wij uit haar boek leeren kennen is een uiterst beminnelijk en hartelijk mensch, die ieder met wien hij in aanraking kwam, terstond voor zich won.
Zijn goedhartigheid maakte, dat het geld hem los in den zak zat. In zijn journalistieke dagen, toen hij nog niet zulke fabelachtige bedragen verdiende als later, klaagde een kellner in het restaurant waar hij vaak at, hem zijn nood. Hij had 250 pond noodig, om zijn moeder te helpen......
Toen Wallace weg was gegaan, vond de kellner als tip een chèque voor 250 pond......
Het eerste groote honorarium, dat hij ontving — 1000 pond voor een detective-historie — was na een halven dag verdwenen. Om het heugelijk feit te vieren ging Wallace naar de races, en na de races bezat hij nog 23 shilling.
Mevrouw Wallace was voor haar huwelijk zijn secretaresse. Het huwelijk vond aldus plaats:
Midden onder het dicteeren hield Wallace op en zei: „Als we eens even gingen trouwen?"
Aldus geschiedde. Tijd voor een huwelijksreis was er niet. Er was te veel haastwerk. De bruid zette zich bij haar thuiskomst weer achter haar dictaat en de zin die niet was afgemaakt, werd afgemaakt.

Ch. Manning & Zn.
HAARD- EN KACHELSMID
Speciaal adres voor Tabernakelkasten en Offerblokken
Ginnekenweg 81 — BREDA

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

Fa. H. KLUITMANS
HINTHAMEREINDE 34
's-HERTOGENBOSCH

A. v. Dongen-Blakenburg
Wilhelminastraat 27 — GINNEKEN
SCHOENMAGAZIJN
Maat- en Reparatie-Inrichting
Beleefd aanbevelend

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

N.V. GLAS EN VERFINDUSTRIE
v.h. VAN OMMEREN & Co.
Spiegel- Vensterglas en Verfwaren.
GLAS IN LOOD.
Pauwstraat - ARNHEM — Filialen: Utrecht - Nijmegen

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

VOOR
PHILIPS RADIO
is Uw adres
A. J. Vennings & Zn.
Lange Brugstraat 3 Ginnekenstraat 30
Vischmarktstraat 15 BREDA

Een tijdschrift dat in dezen tijd een roeping vervult, als gij het mogelijk maakt.
Mannenadel en Vrouweneer
Orgaan van de Vereeniging voor Eer en Deugd, Hoofdred. J. Bemelmans, Dir. van V. E. en D.
Wordt onder enveloppe verzonden en is alleen voor volwassenen. De abonnementsprijs bedraagt slechts f 3.— per jaar bij vooruitbetaling. Het jaarabonnement gaat in op 1 October van elk jaar.
Proefafleveringen ruim verkrijgbaar.

Gelukkig, dat dit mooie boek te krijgen is. Aldus een persoordeel.
Dr. L. H. M. BERGER, Psychol., Paedagoog
Moeilijkheden op sexueel gebied
bij kinderen.
Voorwoord van P. van den Tempel O.P. en J. C. W. van de Wiel Pr.
Ingenaaid f 1.90 — Ingebonden f 2 65

Nog een weldaad voor velen. Voorkomen is beter dan genezen. Het spaart de ziekte uit.
Gezondheidszorg
WENKEN OM ZIEKTEN TE VOORKOMEN
door Dr. J. A. van Kranendonk Duffels, met een voorwoord van den Gen. Insp. der Volksgezondheid Dr L. A. Veeger.
Ingenaaid f 3.— — Ingebonden f 4.—
Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij:
J. J. Romen & Zonen — Roermond

ENGLAND IN THE 19TH CENTURY
edited by Dr. P. GEYL, Professor of Dutch history and institutions in the University of London - and Dr. E. KRUISINGA, Lecturer on English philology for the Modern Language Association The Hague

VOLUME I 1815—1860 EACH VOLUME PRICE
VOLUME II 1860—1901 f 1.95 - CLOTH f 2.30

CONTEMPORARY ENGLISH PROSE
WITH INTRODUCTIONS AND NOTES
BY A. G. VAN KRANENDONK

VOLUME I - 189 PAGES .. f 1.50, CLOTH f 2.10
VOLUME II - 184 PAGES .. f 1.95, CLOTH f 2.25

P. Noordhoff - Groningen

P. SLUIS OCHTENDVOER
SLUIS BISCUITS
Vraagt prijs en reizigersbezoek
GEBR. C. G. & A. DELHIJ
Achterom No. 4 — Teleph. 773 — BREDA

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

FREEWHEELING CAR
Studebaker
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays, Brillen, Elast. Kousen, enz. enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schlabloneer- en Silka-artikelen voor beschildering van stoffen, hout celluloïd, enz.

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
Ten Hagestraat 5a Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

Te koop aangeboden
in geheel ongeschonden staat
Jaargangen 1925, 1927 en 1928 van Boekzaal der geheele wereld. — Jaargangen 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927 en 1928 van Jaarlijksche Boekenschouw. — Band I en II „Betrachtingen für Ordensleute" van P. Chaignon, S.J.. Zichtzending vrij. Opbrengst ten behoeve van missionaris in de missie.
Brieven: Boekzaal Breda

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO
TEL. 409.
LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R.-, SIMPLEX-
EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en Industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

CH. L. WIJSMAN
MUZIEKLEERAAR - ST. CANISIUS-COLLEGE
PIANIST
Tooropstraat 228 — Nijmegen

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h. DARDING - MAASTRICHT

Piet Verheijen is ook Uw adres voor Gas, Waterleiding en Electriciteit
Radio — Sanitair — Lood- en Zinkwerken
NIEUWE BOSCHSTRAAT No 31. TELEF. 1885

Het Lederhuis Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER
Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen, Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3

Als het wintert 1932
Nog enkele exemplaren zijn voorradig. Voor onze abonné's verkrijgbaar à 75 ct. per exemplaar. — —

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie, Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

Voor
keurige
verzorging van
Periodieken en Tijdschriften

GRAFISCHE KUNSTINRICHTING
J. VAN POLL SUYKERBUYK
ROOSENDAAL : TELEFOON No. 10

J. P. v. GILSE & Zn
Wijnhandel
Opgericht
1830
Tel. 26 - Roosendaal

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

J. D. van Ingen & Zonen
Groesb. Dw.w. 12-14 — Nijmegen
Melk, Boter, Kaas, Eieren. Verlaagde prijzen.

ARCHITECTENBUREAU
VAN REE & BOSSAERTS
GROOTESTRAAT - WAALWIJK

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

1e klas Maatkleermakerij
Heerenmodeartikelen — —
Fa. A. van Haren
Markt 96 — Roosendaal

BEACHTENSWERTE
NEUERSCHEINUNGEN DER
Verlagsanstalt
Benziger & Co. A.G.
KÖLN a. Rh.

Zwei Wege
Roman von Annie Hruschka. 200 Seiten Broschiert RM. 3.80, Gebunden RM. 4.80. Dieser neue Hruschka-Roman entrollt in fesselnder Weise die Lebenswege zweier Frauen: Linda und Helene. Beide Frauen werden von wechselvollen Schicksalen ereilt. Diese führen schliesslich auf zwei verschiedenen Wegen zum gleichen Ziel, zum Glück.

Georg Ludowigs Heimfahrt
Roman van Rudolf Utsch. 240 Seiten, Broschiert RM. 3.80, Gebunden RM. 4.80. Die fesselnde Geschichte eines jungen Menschen der Kriegsgeneration, Hette Garmoud den — nachdem er zehn Jahre in der Fremde geweilt — in der Heimat die Folgen seiner frühren Sünden erwarten Durch hartes Geschick geläutert und gewandelt, nimmt er den Kampf um die Liebe und Heimat auf und wird Sieger.

Zwei neue Werke von Dr. Heinr. Kautz

Die Welt des armen Mannes
in der Schau Martin Andersen Nexös. 318 Seiten. 8°. Broschiert RM. 5.—, gebunden RM. 6.—.

Das Ende der sozialen Frage
in der Schau Franz Herwigs und Robert Hugh Bensons. 218 Seiten. 8°. Broschiert RM. 5.—, gebunden RM. 6.—.

Mein Jesus bist du da?
Ein Büchlein zum Beten für kleine Kinder von Dr. HEINRICH KAUTZ, mit 38 vier- und fünffarbigen, ganzseitigen Bildern von Max Teschemacher, 80 Seiten. Format 78×127 mm., Offsetdruk, schönes holzfreies papier.
Ausgabe in deutscher Sütterlin-Schreibschrift.
Ausgabe in lateinischer Sütterlin-Schreibschrift.
Kartonniert, mit ansprechendem farbigem Umschlag M. 1.50.

Seelentau
Religiöse Gedanken für Gotteskinder. Von Schwester M. Theoda F. D. S. Gebunden RM. 3.35.

UITGAVEN VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN
DEN HAAG
BATAVIA

Dr. A. J. VAN DER MEULEN
en M. TEN BOUWHUYS —
Dr. N. B. TENHAEFF

PLATEN-ATLAS
VOOR DE VADERLANDSCHE GESCHIEDENIS

Prijs . . . . f 4.50

Het werk met zijn fraaie illustraties en platen (gekleurd en ongekleurd) is ook voor niet leerlingen van belang en een aanwinst voor elke boekerij. *Onze stem.*

M. A. P. C. POELHEKKE en
Dr. C. G. N. DE VOOYS

PLATEN-ATLAS
BIJ DE NEDERLANDSCHE LITERATUURGESCHIEDENIS

Prijs . . . . f 4.90

We hopen en verwachten, dat het werk ook door hen zal gehanteerd worden, die de schooljaren al lang achter zich hebben, maar belang zijn blijven stellen in onze litteratuur, niet alleen in die van de laatste 40 jaar. *Prov. Geld. en Nijm. Ct.*

VERKRIJBAAR BIJ DEN BOEKHANDEL EN BIJ DEN UITGEVER

INGEMETSELDEN

Bij de **N.V. Het Nederlandsche Boekhuis** te Tilburg, Postrekening 31583, - Bandoeng (N.O.I.), Genk (Belg. L.) is verschenen **Franz Herwig's** grootste literair-sociale roman **„Ingemetselden"**

De auteur tracht in dit boek een beeld te geven van de onderste lagen eener samenleving, van de schreiende ellende en de duldelooze verworpenheid in Groot-Berlijn.

Wat in „De heilige proletariër" in legendarischen vorm werd aangeduid, wordt hier weergegeven in schrille, schrikwekkende, maar toch ook genade-doorlichte realiteit. Als een andere Dostojefski geeft Herwig hier — alhoewel niet zonder meer — het boek der ellendigen, der ontwortelden, der vervloekten, van de ingemetselden, die geen vreugde kennen, geen uitkomst, zien, geen hoop hebben, — die ten onder gaan in haat, schande diefstal, moord, prostitutie.......

De Nederlandsche vertaling werd verzorgd door den jongen letterkundige Jos Panhuysen. De illustraties tusschen den tekst en de bandteekening zijn van den bekenden teekenaar H. Schoonbrood.

Het boek telt 380 blz. en kost ing. **f 3.90**, gebonden in Vlaamsch linnen stempelband **f 4.90.** Wie zich een exemplaar wil verzekeren, doet goed, het onmiddellijk te bestellen in den boekhandel of bij de uitgevers, daar de oplage reeds nu, nagenoeg is uitverkocht!

100 GRAM
DE ALTIJD DURENDE BREIKATOEN
4 THREADS EVERLASTING KNITTING
VERKRIJGBAAR IN ALLE KLEUREN

VRAAGT UWEN WINKELIER DIT MERK. GEEN ANDER GEEFT DEZELFDE VOLDOENING OOK IN ONGEBLEEKT VERKRIJGBAAR.

ADRESSEN VAN WINKELIERS VERSTREKT OP VERZOEK, DE FABRIKANTE N.V. STOOMBANDFABRIEK VAN ENGELEN EN EVERS HEEZE (N.-B.)

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch.

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs. en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — **Veemarktstraat 29, Breda**

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met—en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

No 24 — 15 DECEMBER 1932 — 25 cent

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.

Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

BELANGRIJKE MEDEDEELING

Godsdienst en Apologie . . . . . Nederlandsch

Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . . Duitsch

Romans en Ontspanningslectuur . . . . . Nederlandsch, Duitsch

Kunst . . . . . Nederlandsch

Letterkundige Geschiedenis . . . . . Nederlandsch

Geschiedenis . . . . . Nederlandsch, Duitsch

Land- en Volkenkunde . . . . . Duitsch

Voor de Jeugd . . . . . Nederlandsch, Fransch, Engelsch

INHOUD JAARGANG 1932

REGISTER BOEKENNIEUWS

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM. - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

RODING'S BAKKERIJEN WIJCHEN—NIJMEGEN Jozef Israëlsstr. 25-27 Tel. 2037

J. UYTDEHAAG Schildersbedrijf
NIEUWSTRAAT 48 — Telef. 1276 — BREDA Speciaal adres voor Kloosters en Gestichten.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

Electr. Boekbinderij v. h. Fr. Geertsen & Zn. GROOTESTR. 29 NIJMEGEN

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

J. A. VAN DEN HEUVEL CITROËN-GARAGE — EINDHOVEN
LEENDERWEG 71 — TELEFOON 3806
Luxe-Auto-verhuur- en Taxi-bedrijf voor binnen- en buitenland. Reparatie-inrichting. Verkoop van Olie, Benzine en Banden.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW
TELEF. 3313
GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

J. G. Hutjes
STEENHOUWERIJ
Rietgrachtstraat 34 - ARNHEM - Telefoon 26277
Je adres voor solied en degelijk Grafwerk

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

Geldersche Kino- en Fotohandel
JANSBINNENSINGEL 7D — ARNHEM
KODAK, AGFA, NAGEL, ZEISS, IKON
en anderen.
Vakkundig afwerken voor amateurs.

Mr. R. M. J. W. HAFFMANS
ASSURANTIËN
Directeur van het Bijkantoor Nijmegen van the London and Lancashire Insurance Cy Ltd. (Varia afd.) London
ST. CANISIUSSINGEL 10 — NIJMEGEN

Koopt bij onze Adverteerders.

GARAGE INTERNATIONAL
Ziekenstraat 104 — Nijmegen
Luxe Autoverhuur voor Binnen- en Buitenland.
Scherp concurreerende prijzen.
STADSRITTEN Fl. 0.80.

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

H. NIENHAUS, Accountant
Arnhem, Stationsplein 2, Telef. 25987
Adviesbureau voor Belastingzaken.

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

Firma G. v. d. VELDEN
(M. ROKSNOER)
Haven 10-11 — Tel. 1923
BREDA.
Speciaal adres voor:
Rolluiken - Markiezen
Zongordijnen op allerlei gebied - Tochtschermen
Origineele Nemico TUINMEUBELEN

Als het wintert 1932
Nog enkele exemplaren zijn voorradig. Voor onze abonné's verkrijgbaar à 95 ct. per exemplaar. — —

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda

TEL. 2067

Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat

IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. gent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

AUTO-VERHUURINRICHTING
JAC. J. VAN HOOF
Hoogstraat 116d — EINDHOVEN — Telefoon 4833
RUIME CONFORTABLE WAGENS
tegen lage tarieven.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

ALS HET WINTERT..
1932
De exemplaren zijn alle verzonden. Abonné(e)'s die geen ex. mochten hebben ontvangen en er wel prijs op stellen, gelieven te reclameeren
— BOEKZAAL
Teteringschedijk 63 — BREDA

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

INGEMETSELDEN

Bij de N.V. Het Nederlandsche Boekhuis te Tilburg, Postrekening 31583, - Bandoeng (N.O.I.), Genk (Belg. L.) is verschenen **Franz Herwig's** grootste literair sociale roman „**Ingemetselden**"

De auteur tracht in dit boek een beeld te geven van de onderste lagen eener samenleving, van de schreiende ellende en de duldelooze verworpenheid in Groot-Berlijn.

Wat in „De heilige proletariër" in legendarischen vorm werd aangeduid, wordt hier weergegeven in schrille, schrikwekkende, maar toch ook genade-doorlichte realiteit. Als een andere Dostojefski geeft Herwig hier — alhoewel niet zonder meer — het boek der ellendigen, der ontwortelden, der vervloekten, van de ingemetselden, die geen vreugde kennen, geen uitkomst zien, geen hoop hebben, — die ten onder gaan in haat, schande diefstal, moord, prostitutie ......

De Nederlandsche vertaling werd verzorgd door den jongen letterkundige Jos Panhuysen. De illustraties tusschen den tekst en de bandteekening zijn van den bekenden teekenaar H. Schoonbrood.

Het boek telt 380 blz. en kost ing. f 3.90, gebonden in Vlaamsch linnen stempelband f 4.90. Wie zich een exemplaar wil verzekeren, doet goed, het onmiddellijk te bestellen in den boekhandel of bij de uitgevers, daar de oplage reeds nu, nagenoeg is uitverkocht!

Leo XIII en Rerum Novarum
door Prof Dr. F. Weve O.P.
en Prof. Mr. Dr. L. Triebels.
Hoogleeraren aan de R. K. Handelshoogeschool te Tilburg.
Prijs 90 ct.

Joannes Stalpart van der Wiele
door L. C. Michels,
Docent aan de R. K. Leergangen te Tilburg.
Prijs 75 cent.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den Uitgever Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg.

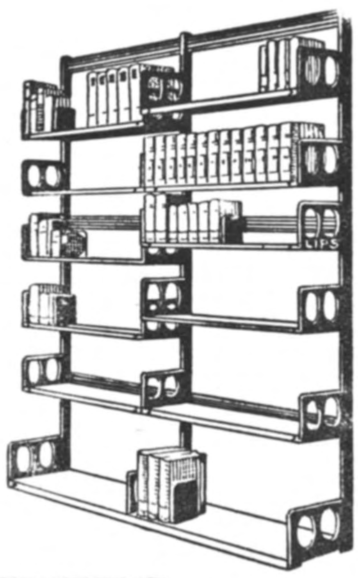

LIPS

HANDIG VERSTELBARE

BOEKENSTELLINGEN

IN ELKE LENGTE

LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

BANDEN 1932

Wij stellen in beperkte hoeveelheid linnen stempelbanden beschikbaar (groen met goudopdruk) voor

Boekzaal der geheele wereld

JAARGANG 1932

U gelieve omgaand te bestellen, daar naar gelang de hoeveelheid bestellingen een aantal banden worden aangemaakt. Om teleurstelling te voorkomen: **Bestelt dus nog heden!** Een gebonden jaargang behoudt altijd zijn waarde.

PRIJS f 1 50.

Boekzaal der geheele wereld

Teteringschedijk 63 - BREDA

N.V. Paul Brand's Uitgeversbedrijf - Hilversum

Zoo juist verschenen:

Meesters van morgen?

(DEFENSIVE ODER OFFENSIVE?)

Een trilogie van katholiek ontwaken naar het Duitsch van EM. FIEDLER

Bewerkt door Cor Hesseling, met een inleiding van Anton van Duinkerken

DEEL I

Van de zonden onzer vaderen

PRIJS, GEBONDEN ... f 1.90

St. Matthias-Bote: „Zoowel voor priesters als voor leken is dit boek buitengewoon belangrijk".

Koblenzer Volkszeitung: „Boeken als de trilogie „Defensive oder Offensive?" hebben voor dezen tijd grootere waarde dan een honderddeelige Dogmatiekgeschiedenis".

Vom frohen Leben: „Hier is een priester opgestaan, die zich met al zijn gaven aan de zijde van het proletariaat stelt en voor het levensrecht, het menschenrecht en menschenwaarde der armsten en der meest verlatenen vecht".

Dit boek is verkrijgbaar bij den Uitgever en bij den Boekhandel.

BELANGRIJKE MEDEDEELING.

Sinds geruimen tijd werden door redacteurs en uitgevers van *Boekzaal der geheele wereld* en *Boekenschouw* pogingen aangewend, om genoemde bibliografische periodieken ter onderlinge versteviging en vervollediging in één tijdschrift te vereenigen,
Uitgangspunt van deze fusie-poging waren zoowel de wederzijdsche wensch tot één krachtig en uniform literair-bibliographisch orgaan te komen, alsmede de overweging definitief een eind te stellen aan de geestelijke versnippering, welke het uitgeven van twee gelijkgerichte tijdschriften uiteraard met zich bracht. Waren aan deze pogingen aanvankelijk moeilijkheden van diversen aard verbonden — immers bij het trachten naar eenzelfde doel liepen de wegen nogal sterk uiteen — in de laatste vier jaren trad in deze situatie een aanmerkelijke — het zij gaarne erkend — een verblijdende kentering in. Beide bladen gingen in hun doelstreving geleidelijk-aan vrijwel parallel, al viel in de methode nog steeds een duidelijke scheidingslijn te onderkennen. Dit laatste bleek echter geen overwegend beletsel voor redactie en uitgevers om over te gaan tot een „vereint marschieren" en werd aldus de fusie een feit.
Vanaf 1 Januari 1933 zal ons periodiek niet meer als afzonderlijk orgaan het licht zien en als bibliografisch veertiendaagssh blad samensmelten met *Boekenschouw*, dat op de gewone wijze zal blijven verschijnen.
Hoofdredacteur blijft Dr. J. van Heugten S.J. onder wiens beproefde en kunstzinnige leiding de Boekzaal-lezers zich veilig kunnen laten gidsen langs de kronkelige doolpaden der moderne wereldliteratuur.
Dr. H. v. d. Mark tot dusver redacteur-secretaris van *Boekzaal der geheele wereld* zal tevens aan *Boekenschouw* z'n medewerking blijven verleenen. En ook andere medewerkers zullen aan het fusie-blad *Boekenschouw* hun bijdragen leveren, zoodat onze lezers aldaar oude bekenden zullen terugvinden en zich als in een vertrouwde omgeving zullen voelen.
Rest ons last not least een woord van diepe erkentelijkheid aan alle redactie-leden, medewerkers, lezers en adverteerders, die ons vanaf 't begin der oprichting hun sympathie en daadwerkelijken steun in zoo veelvuldige mate schonken. Hen allen roepen we, nu we voor 't laatst vanaf dit podium tot hen spreken, een vriendelijk weerzien en welkom toe in 't fusie-blad *Boekenschouw*, dat Deo adjuvante nog geruimen tijd z'n zoo urgente en zegenrijke voorlichting zal mogen voortzetten op alle domeinen der hedendaagsche lectuur.

Redactie en Uitgevers van *Boekzaal der geheele wereld.*
Teteringschedijk 63, Breda.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Dr. Jos Keulers, 8966
BIJBELSCHE GESCHIEDENIS. Geïllustreerd door Jos. Speybrouck. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1932. afl. 11.
Na 't verhaal van Judiths heldhaftig gedrag, begint de derde afdeeling met 't relaas der Babylonische gevangenschap, voor de bewerker 'n gelegenheid om ons weer volop van de joodsche poëzie te doen genieten. Behandeld worden de profeet Daniël en Esther: beide zeer belangrijke bijbelfiguren.
Aan 't slot wordt een begin gemaakt met het boek *Ecclesiasticus.* De illustraties in deze aflevering zijn van nogal uiteenloopenden aard en waarde. Intusschen is ook de verschijning van deze aflevering een niet te onderschatten verrassing.

F. L.

Zonder Naam,
HET NIEUWE ZONDAGSMISSAAL. *Linssen & Derkx, Venlo,* 1932. 817 blz.:
Het missaal is samengesteld voor het gebruik der geloovigen, die op Zon- en Feestdagen de liturgische handelingen wenschen te volgen.
Het boek bevat:
Een kerkelijke kalender tot en met 1943; het gewone der H. Mis, dus die gebeden der H. Mis die zelden veranderen; het tijdeigen, zijnde de veranderlijke gebeden die eigen zijn aan den tijd, dat is: het kerkelijk jaar, hetwelk achtereenvolgens de verlossingsgeheimen viert; het feesteigen der Heiligen, bevattende de veranderlijke gebeden op de feestdagen der voornaamste Heiligen, alsook van enkele des Heeren, die niet tot het tijdeigen behooren. In de inhoudstafel zijn deze feestdagen naar alphabetische volgorde gerangschikt; de bijzondere feestdagen der Nederlandsche Bisdommen, in een afzonderlijk hoofdstuk bijeengebracht; de huwelijks- en de begrafenisplechtigheden; de dagelijksche Mis der overledenen: de Zondagsvespers; veel verschillende gebeden, Biecht-, Communie- en Kruiswegoefeningen, Latijnsche gezangen, enz., enz.
De prijs bedraagt voor geheel linnen band, met roodsnede *f* 1.25. Verder is het nog verkrijgbaar in alle mogelijke duurdere banden.

L. F.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

DUITSCH.

Frank Thiess, 8968
ERZIEHUNG ZUR FREIHEIT. *J. Engelhorns Nachf., Stuttgart,* 1929. (22×14). 382 blz.

Frank Thiess, bekender om zijn romans dan om zijn paedagogische praestaties, bestudeert de groote wereldproblemen in Duitschland, meer met 'n soort intuïtieven blik van de dichter, dan met den wetenschappelijken maatstaf van den geleerden theoreticus. Hij is geloovig protestant, zooals hij op blz. 245 zegt. In een noot over de toekomst, vraagt hij zich af of 't Katholicisme de toekomst zal beheerschen dan wel 't Protestantisme. Hij twijfelt aan de toekomstige macht der Katholieke Kerk, maar als „Protestant" zegt hij, „zie ik de voortgaande macht der Protestantsche gedachten weer herleven" (blz. 245). Misschien in Duitschland ! Met de moeilijke problemen in zijn vaderland leeft hij mee en uit dat innige samenzijn met zijn medeburgers in nood, zijn deze gedachten voortgekomen, die hij uitwerkt in zes groote hoofdstukken en een dertigtal kleinere opmerkingen. Zijn eerste lezing draagt tot titel : „Uebergang oder Untergang". Een soort profetie over de toekomst van Duitschland, verbonden met allerlei feiten en toestanden. Daarna volgen twee beschouwingen over de vrouw en 't huwelijk. „Men spreekt veel over de crisis van het huwelijk'", zoo zegt hij, „omdat men graag dien crisis wil. Hij houdt het huwelijk nog als Sacrament, maar beschouwt dat woord Sacrament in de Protestantsche beteekenis. De drie laatste lezingen behandelen 't lichaam, jeugd en sport. Krachtig treedt hij op tegen veel uitingen van sport : hij noemt het, zooals het nu wordt beoefend : een geëxalteerde mode. Daarop volgen een dertigtal aanvullingen, waarvan de titels al voldoende bewijzen, hoe ver de opvattingen van Thiess van de katholieke verwijderd zijn. Hierbij komt nog, dat 't boek voor ons moeilijk te begrijpen is.

v. L.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Robert Hammer, 8969
DE ROMAN VAN EEN HEILIGE. Geïllustreerd. *R.K. Boekcentrale, Amsterdam,* 1932. 282 blz. ing. *f* 3.50, geb. *f* 4.25.

De roman is forsch gebouwd in de drie deelen met elk hun eigen sfeer van ridderlijke schittering, blijde inkeer en intense verstilling. De korte hoofdstukken zijn daarin uitgewerkt, fijn als de stanzen van Tasso. De figuren zijn er scherp gebeeld, elk met zijn eigen aard van hoog tot laag. Hugolinus is een pracht van een beleidvol Kerkvorst, die zich met den Carolus Borromeus van Manzoni laat vergelijken maar even rijk zijn de figuren van oom Heinrich, de prikkelbare levenszwelger, van de verleidelijke zigeunerin Torja, ja zelfs van het spichtige snijdertje, dat maar heel even achter de coulissen komt uitkijken. Allen zijn menschen van vleesch en bloed, geen figuren, waarin we den schrijver gemaskeerd zien, maar menschen met hun eigen bloedwarme leven.

— **Bc** — *P. M.*

A. Rachmanova, 8970
LIEFDE, TSEKA EN DOOD. *C. N. Teulings, Den Bosch,* 1932. 403 blz.

Voor meer gedetailleerde bespreking van dit ontstellende relaas verwijzen we naar *Jaarlijksche Boekenschouw 1932,* blz. 118, met welk oordeel we ons ten opzichte van de voortreffelijke vertaling en „preiswerte" Nederlandsche uitgave geheel vereenigen. Dit boeiende boek is waarlijk geleefd en daarna met bloedend hart geschreven. Bij lezing denkt men in de verste verte niet aan literatuur — geheel uw aandacht wordt gevangen voor de verschrikkingen van het menschenlot, aan de wisselingen der fortuin, die een vrouwenhand kunsteloos en onopgesmukt dag en dag heeft neergeschreven. Het werk doet belangstellend uitzien naar 't vervolgboek dat ons wordt aangekondigd : *Ehen im roten Sturm* ; 'n reeks dagboeknotities van een eveneens ontstellende realiteit.

M. M.

Panteleimon Romanow, 8971
DRIE PAAR ZIJDEN KOUSEN. Vertaald uit het Russisch door Siegfried van Praag. *Emile Querido, Amsterdam,* 1932. (20×13). 267 blz.

Misschien is het eigenlijke leven en streven van de menschen in Rusland, die al of niet tot de bolsjewistische partij behooren, nog het best te bestudeeren in zulke humoristisch getinte boeken, als *Drie paar zijden kousen* van Panteleimon Romanow. Hier immers treedt de tendenz voor of tegen niet zoo sterk op den voorgrond, en, ondanks de kennelijke bedoeling van den schrijver, wordt in Kisljakow niet zoozeer de bourgeoisie gehekeld, als wel den mensch in het algemeen. Juist door die grootere onbevangenheid is Romanow ook in staat tot een satire op de arbeiders, een zachtzinnige satire zonder twijfel, meer ironisch dan sarcastisch, maar toch hekelend.

Poloechin, lid van de bolsjewistische partij. is evenzeer een groteske figuur als de intellectueel Kisljakow, hij heeft echter iets, dat hem boven dezen laatsten verheft in zekeren zin, en dat is het bolsjewistische ideaal. Schertsend, spottend en hekelend openbaart Romanow, sterker dan menige ernstige studie, welk een gevaar dit bolsjewistische Rusland beteekent. Een voorbehouden boek.

— **C** — *Jos. Panhuijsen.*

DUITSCH.

Karl Barromäus Heinrich, 8972
MENSCHEN DES ÜBERGANGS. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, München,* 1932.

Een adelijk jongeling, wegens z'n losbandig levensgedrag door z'n familie verstooten, laat z'n neef een dagboek na, waarin hij z'n leven als eenzaam kluizenaar in Lausanne heeft opgeteekend. In deze sterk geschreven annotaties zien we heel dit levensproces zich voltrekken, waarbij naast de hoofdpersonen tal van nevenfiguren (een Russisch nihilist, een mijmerziek wijsgeer, een meelijwekkende gravin) onze aandacht beurtelings opeischen. Schr. heeft blijkbaar in stede van de louterende kentering van den hoofdpersoon, de zieleinkeer van heel een geslacht psychologisch trachten te duiden. Naast scherp geziene tranches de vie uit het vooroorlogsche leven, die deels goed geschreven zijn, zijn de overige episoden — vooral die waar een typeering van de overgang wordt beproefd — veel zwakker en is de zielkundige ontwikkeling van den Beierschen edelman, die in 't Katholicisme na een zondig leven vrede en verlossing vond, weinig overtuigend. Want bij alle kwaliteiten van stijl en compositie heeft Heinrich niet vermogen te verzichtbaren de goddelijke genademacht bij 't ingrijpen in 's menschen lotsbestemming.

— **Bc** — *H. H.*

Annie Hruschka, 8973
ZWEI WEGE. *Benziger & Co., Köln,* 1932. 200 blz. ing. M. 3.80.
Een boeiend volksverhaal, dat etappengewijze den varianten levensweg van twee andersgeaarde vrouwen behandelt. Beide, Linde en Helene, zijn verliefd op een man. Deze laatste geeft z'n voorkeur aan de blonde Linde — hetgeen de donkere Helene dermate ergert, dat zij de vrouw wordt van den principaal van haar vroegeren beminde. Nu begint het levenslot met beiden een wisselvallig spel te spelen — doch voor beide daagt op 't einde 't zoetverbeide levensgeluk.
Hoewel eenigszins schetsmatig geschreven, meer in nauwkeurige detailleering, dan in grootsche trekken, zijn de figuren vol leven en boeit 't boek als een spannend volksverhaal.
— **Bc** — *M. M.*

Rudolf Utsch, 8974
GEORG LUDOVIGS HEIMFAHRT. *Benziger & Co., Köln,* 1932. 234 blz.
De bijbelsche parabel van den verloren zoon is met eenige varianten het thema van dezen roman. De rouwmoedige komt na een leven van uitspattingen en booze lusten in z'n Heimat terug en vindt z'n ouders terug: vertoornd en verbitterd om den dood van z'n broer, hun eenigste levenssteun. Zijn moeder is vol deernis en vergeving, doch de vader wijst hem vertoornd af. Hij wordt eindelijk opgenomen bij een vriend; beiden pogen hem den weg naar het ouderhuis te effenen
Hierin slaagt hij slechts na veel strubbeling en vernedering — het heele dorp is tegen hem — door de hulp van z'n eigen kind, dat hij evenals z'n vrouw vergeten had. Tenslotte geeft de trouwe bemiddeling van den dorpspastoor den doorslag en gaat een nieuw geluk geboren worden in dit afgelegen dorpje.
Dit werk is zeer ongelijkmatig van waarde en nogal verbrokkeld van compositie .Weinig overtuigend is, de verzoening tusschen de gescheiden geliefden en al te veel — een treinreis van 'n 40 blz.! — is geofferd aan zelfgepeinzen en gemoedsoverwegingen,die den gang van 't verhaal stremmen.
Feller is geschetst de moeilijke overgang naar een beter levensbestaan: dit gedeelte leven we mede tot 't happy end.
Goede ontspanningslectuur met weldadige romantische uitslag.
— **Bc** — *M. M.*

Clara Viebig, 8975
MENSCHEN UNTER ZWANG. *Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart,* 1932. 297 blz.
Een tamelijk muffe geschiedenis, die een halve eeuw geleden modern geheeten zou hebben vanwege een griezelig jongmensch, dat door alle dames vreeselijk sympathiek gevonden wordt en die de „occulte" gave heeft zijn evenmensch te hypnotiseeren. Een wonderdokterende schaapherder leerde hem dat. Hoe Tom Till van genoemde gave op weinig smaakvolle en frissche manier gebruik maakt, vertelt deze roman, die drogelijk geschreven, niet aanbevelenswaardig en overigens onuitstaanbaar vervelend is.
— **C** — *F. A. B.*

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

Zonder naam, 8976
FILMNUMMER VAN DIETSCHE WARANDE EN BELFORT. Geïllustreerd. *Paul Brand, Hilversum,* 1932.
Een interessante filmuitgave, samengesteld uit bijdragen van de meest gezaghebbende filmkenners uit binnen- en buitenland: P. Felix Morlion, Arnheim en Seligmann, Lou Lichtveld. Close up, van Merlet e.a. Heel aantrekkelijk geïllustreerd geeft 't alle aspecten van het filmvraagstuk, zooals het zich voor het oogenblik stelt: de moreele, de artistieke en de technische. Geen mensch, geen katholiek vooral, die zich voor de film interesseert, mag verzuimen dat belangrijkste Vlaamsche werk over de film te lezen.
Dr. H.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Carel Voorhoeve, 8977
REINAERT DE VOS. Geïllustreerd door Fokko Mees. *Leidsche Uitg.-Mij., Leiden,* 1932.
Een bewerking van het bekende middelnederlandsche dieren-epos in onberijmden vorm in hedendaagsch Nederlandsch. Zooveel mogelijk werd in woord en rhythme het origineel behouden.
Wij kennen geen bewerking, welke het origineel naar letter en geest zoozeer nabij komt en zoo verstaanbaar en genietbaar is voor iedereen, die zich interesseert voor een dierenverhaal van groote boeikracht en literaire beteekenis.
Naast de geleede verhandelingen over den Reinaert heeft dit boekje stellig zijn heel speciale waarde.
Dr. H.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Philip Mechanicus, 8978
VAN SIKKEL EN HAMER. Geïllustreerd. *Andriez Blitz, Amsterdam,* 1932. 157 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.75
Dit boek, dat naast vele reeds verouderde sententies tal van nieuwe bijzonderheden betreffende het Roode Rijk behelst, is van heel bijzondere beteekenis. Want het teekent de evolutie in dit onmetelijke rijk gedurende de laatste twee jaren — een periode waarin het snel bergaf is gegaan met den opbouw volgens het Vijfjarenplan. Verpletterend klinkt dan ook de conclusie van dit onpartijdige boek.
Op 1 April 1923 begonnen, en met drie maanden bekort, om den slottermijn met het einde van het jaar te doen samenvallen zal het op 1 Januari 1933 zijn afgeloopen.
Men kan met het volste recht van een *revolutiebouw* spreken, waarin al die geweldige steden en reusachtige bouwwerken in Drnjepstroy en Magnitogorsk zijn opgetrokken. Dit feit doet zich overal voor.
Men behoeft op weg in Rusland met niemand een woord te spreken: de verschijnselen spreken hun eigen taal. Overal waar men reist, hetzij in het Wolgagebied, hetzij in Noord-Kaukasië of in de Oekraïne, ziet men hetzelfde verschijnsel: niet ingezamelde verdorde oogsten of verschimmelde korenschoven op de velden. Dit dateert van begin October, dus van een tijdstip, waarop de oogst reeds lang binnengehaald had moeten zijn. Het vergane koren is een beeld van de tragedie, die zich ten plattelande heeft afgespeeld. van den weergaloozen chaos, dien de Sovjet-regeering met haar agrarische politiek heeft gewrocht.
Een interessante artikelen-reeks, vlot geschreven en getuigend van een scherpen kijk en een onomwonden waarheidsliefde. Kennismaking en nauwgezette bestudeering ten volle waard. *Dr. H.*

Dr. R. R. Post, 8979
HET VATICAAN. Geïllustreerd. *W. J. Thieme & Cie., Zutphen,* 1932.

Er bestaat bij Nederlanders in het algemeen en bij katholieke Nederlanders in het bijzonder een wonderbaarlijke onwetendheid en onbekendheid wat het Pauselijk Rome betreft.
Deze onwetendheid, bij niet-Katholieken een oorzaak van vele vooroordeelen, is bij Katholieken vaak de oorzaak van niet begrijpen, en minstens van niet kunnen antwoorden op opwerpingen van andersdenkenden. Daarom is dit boek *Het Vaticaan*, behalve een mooi en interessant boek, ook een sympathiek boek, een boek, waar Nederland behoefte aan heeft.
En beide schrijvers beheerschen hun stof; beide leven ze ook in letterlijke zin „onder de schaduw van de Sint Pieter".
Het eerste deel is geschiedkundig; hierin behandelt de secretaris van het Nederlandsch Historisch instituut te Rome, Dr. R. Post, heel objectief de geschiedenis van het Pauselijk gezag vanaf Christus' belofte aan Sint Petrus tot aan de bijlegging van 't laatste conflict tusschen het Vatikaan en het fascistisch Italië.
In het tweede deel geeft Monseigneur Dr. J. O. Smit, in een vlotte, prettig te lezen stijl, een systematische uiteenzetting van de verschillende bestuurslichamen en rechtbanken in de H. Kerk, terwijl we in de twee laatste hoofdstukken een schat van interessante bijzonderheden vinden over het leven in het Pauselijk Paleis en over de staat van het Vaticaan.
Een keurige uitgave en vele mooie kunstfoto's maken dit boek tot een werk, dat van een blijvende waarde is voor iederen Nederlander, die zich voor het Pauselijk Rome interesseert.

H. B.

DUITSCH.

Karl Hoeber, **8980**
DR. CARL SONNENSCHEIN. *Germania-Verlag, Berlin,* 1930. 164 blz. ing. M. 3.50.
Geen plastisch beeld van een der markantste leidersfiguren in 't Duitschland der laatste jaren, waarin de lichtvlakken beurtelings afgelijnd worden door de schaduwzijden, doch een strenge historische biografie, nauwgezet in de weergave der feiten en omstandigheden van dit in dienst van Kerk en Staat zoo rijke en veelzijdige leven.
Het boek van een studieus-journalist, dat 'n trouw beeld geeft van dezen heldhaftigen, energieken mensch en opofferend werker en opvoeder der katholieke jeugd en zielzorger in een der grootste Europeesche metropolen.

Dr. H.

Ernst Thrasolt, **8981**
DR. CARL SONNENSCHEIN. DER MENSCH UND SEIN WERK. *Josef Kösel & Friedrich Pustet, München,* 1932. 405 blz. ing M. 4.40, geb. M. 7.50
De kunstvolle stijl van de dichter Thrasolt heeft van deze historische biografie een brok literatuur gemaakt. Niemand heeft zooveel materiaal (anecdoten, herinneringen, kleine gebeurtenissen, brieven, redevoeringen, geschriften) ter zijner beschikking gehad en er zooveel van gebezigd na strenge schifting, als Thrasolt. Zulks dankte hij aan z'n samenwerking met Dr. Sonnenschein, 'n medewerker die zich niet blind staarde op z'n meester, maar die zich op sommige punten ook wel als tegenstander kon ontpoppen: hetgeen dan ook z'n objektiviteit waarborgt.
Deze biografie blijft niet eng-besloten bij de persoon, maar hangt 'n klaar beeld op van het katholieke leven in Italië en vnl. in Duitschland gedurende de laatste veertig jaar. Maar steeds in zooverre dit alles Sonnenschein belicht en met hem in betrekking staat.
Thrasolt heeft de groote, tragische, diep-menschelijke figuur Sonnenschein geteekend met al haar grootheid en haar kleinheid, met de heerlijke heldendeugden en de toch zoo-menschelijke gebreken.
Een grootsch boek over een groot priesterfiguur.

M. M.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

DUITSCH.

Zonder naam, **898882**
DER ATLASBAND DES GROSZEN HERDER. Geïllustreerd. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1932. 540 blz.
Hoe veelzijdig en veelvormig onze wereld is leert ons de Atlas van het phenomenale lexicon *Der Grosze Herder*. Hij demonstreert ons iederen staat en ieder land in zijn physieke en geografischen structuur en oeconomische onderbouw. Het werk is verdeeld in vier afdeelingen. Meer dan honderd geografische kaarten geven ons een beeld van geheel de aarde-oppervlakte. Daarnaast komen afzonderlijke kaartjes, die ons bijzonderheden verschaffen omtrent de verschillende volkeren, het klimaat, taal, godsdienst en verkeer.
Dit tweede deel geeft in een 65 oeconomische kaarten een overzicht over de voornaamste oec. gebieden onzer huidige wereld — over handel en verkeer, bevolkingsstand en de exploitatie van den bodem in de verschillende landen.
Het derde deel geeft een volledig alfabetisch gerangschikt plaatsenregister, waarin alle plaatsnamen volgens de verschillende schrijfwijzen weergegeven worden, om aldus onnoodig zoeken te voorkomen.
In 't vierde deel, dat tevens als appendix geldt vindt men al dit materiaal nog eens bijeen, doch overgezet in de taal der getallen. Het is een geografisch leerboek in getallen, waarin zich natuur en mensch aanschouwelijk en statistisch gerangschikt weerspiegelen.
Ook deze atlas is een ongewoon rijk en hoogst nuttig informatiebureau — een naslagwerk waarin men zelden tevergeefs het zijne zal zoeken — 'n nieuw bewijs van Herder's idealisme en practische ondernemingstlust.

Dr. H.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

C. Asscher-Pinkhof, **8983**
AAN WAL. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1932. (24×16). 237 blz.
Dit is een der bekroonde meisjesboeken, uitgegeven naar aanleiding van de duizend gulden prijsvraag voor het beste meisjesboek.
Het is bestemd voor meisjes van 12-16 jaar en is de aardige, eenvoudige geschiedenis van een schipperskind dat met haar vader en tante op een turfschip vaart en aan wal blijft in een dienstje, als vader's verdiensten minder worden.
Jantje is inderdaad een alleraardigst dienstmeisje en de ondervinding die zij in haar verschillende diensten opdoet loopt wel zeer uiteen. Zij treft het telkens heel goed, vooral bij haar laatste mevrouw, die haar een beetje moederliefde geeft, waarnaar zij altijd zoo verlangd had. Een goed boek voor onze aankomende meisjes, waarin zij ook leeren de meisjes die het huiswerk doen, te waardeeren. *A. S.*

Tom Blankenberg, **8984**
HET SPOOKT AAN BOORD. Geïllustreerd. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1932. 193 blz. ing. *f* 1.75.
Het avontuurlijke relaas van den Rotterdamschen straatjongen Bram, die een scheepsreis naar de V. S. maakt met den Statendam en allerlei geheimzinnig-

heden beleeft. 'n Spannend jongensboek echt levendig geschreven, bijwijlen van een ietwat ongeloofwaardige avontuurlijkheid.

M. M.

M. Dolores, **8985**
KINDEREN UIT HET LAND DER ZON. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1932. 139 blz. ing. *f* 1.50.
'n Boeiend vertelsel uit het land van de zon: Java, waarvan een missiezuster ons kostelijke wetenswaardigheden opdischt. Het wordt alles heel eenvoudig verhaald — er gaat een rustige spanning vanuit en de moreele inhoud is zonder opgelegde tendenz of nadrukkelijke braafheid. *M. M.*

R. W. Doodewaard-Godschalk, **8986**
BEROEPSFILM. Geïllustreerd. *Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1932. 220 blz.
Lucie, een eenvoudig meisje, getroost zich allerlei moeilijkheden om carrière te maken teneinde haar moeder te kunnen onderhouden. In deze struggle for live vindt zij 'n krachtige medesteun in Arnold, een jongeman uit het pension waarin ze verblijft. Beide bereiken na veel wederwaardigheden hun lang-verbeide en eerlijkverworven levensdoel. Jammer dat beider leven zich voltrekt in 'n al te moderne sfeer; de neutrale levensbeschouwing welke zij huldigen doet somtijds verkillend en troosteloos aan. *M. M.*

Joh. W. Eekhof, **8987**
HET GEHEIME GENOOTSCHAP. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1932.
Een jongensboek, vooral bestemd voor padvinders. Een flink stelletje jongens behoorende tot de vossenpatrouille heeft speurders avonturen in de duinen. Zij ontmaskeren daarbij niet alleen een z.g. „geheim genootschap" van jongens uit de hóógere klasse van hun school, die tamelijk flauwe streken uithalen, maar ontdekken ook een smokkelbende, welke zij aan de politie overleveren. Dat de jongens, die ongeveer 14 jaar zijn, zonder leider 's nachts in de duinen kampeeren en vrij gevaarlijke avonturen beleven, kan men moeilijk verstandige padvinders noemen. In zooverre is het voor onze verkenners geen geschikte lectuur.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Felix Heydendal, **8988**
HET LEVEN VAN GUIDO GEZELLE AAN DE JEUGD VERTELD. Geïllustreerd door Leo Meurres. *Davidsfonds, Leuven,* 1932. (20×16). 103 blz.
Met dit Gezelle-leven heeft het Davidsfonds aan de jeugd iets heel moois geschonken. Het is een prachtige hulde aan den grooten dichter, wiens verzen ongetwijfeld een weldadigen invloed zullen uitoefenen op het ontvankelijk gemoed der kinderen.
De schrijver verdient allen lof voor de boeiende en van groote kennis getuigende wijze, waarop hij het heele leven van Gezelle aan de jeugd voorlegt. Wij hopen dat vele jonge lezers en lezeressen den zoetgevooisden zanger door middel van dit boekje zullen leeren kennen. Zij zullen er dan vanzelf toe gebracht worden zijn werk beter te leeren begrijpen en waardeeren.

W. Blokveld.

Jet Luber, **8989**
DE ZEEDISTELS. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1932. 237 blz.
De moeder van Hans is gestorven en haar vader, een professor in de oude geschiedenis, staat een beetje vreemd tegenover zoo'n ongedurig troepje van vijf kinderen. Een oplossing is het dat zij de vacantie in Vlieland zullen doorbrengen, vooral omdat de oudere en verstandige Evelien — de vriendin van het oudste meisje meegaat. Hans, de tweede dochter, schrijft haar dagboek over deze vacantie. Het troepje beleeft heel wat in die weken op het eiland, maar ze komen gelukkig weer allemaal heelhuids thuis en brengen nog een Vlieland's meisje mee, dat de professor verder zal laten leeren. Evelien vindt zelfs op Vlieland een verloofde. Een aardig boek voor niet te jonge meisjes; het is ook een der bekroonde boeken.

Alb. Steenhoff-Smulders.

H. Wolffenbuttel-van Rooijen, **8990**
NIEUWE VERHALEN UIT SPROOKJESLAND. Geïllustreerd door F. Raaymakers. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1932. 112 blz.
Dit sprookjesboek brengt onze jeugd in het fantastische rijk der levende poppen, sprekende lepels e.a., waar 't goede beloond en 't kwade naar recht gestraft wordt. Die sprookjessfeer is over 't algemeen juist getroffen: de eenvoudige verhalen zijn vol spannende afwisseling en spreken 't naieve gemoed der vrouwelijke jeugd in 't bijzonder aan.

M. M.

B. V. Zwegers, **8991**
GLOBETROTTERS IN AMERIKA. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1932. 194 blz. ing. *f* 1.75.
Dr. Globetrotter neemt onze spes patriae met hun weetgierigheid en reislustig mee naar de Far-West en verhaalt van z'n avonturen, die niet alleen spannend zijn, doch ook vol boeiende leerstof en wetenswaardigheden. 'n Uitstekend jongensboek.

M. M.

FRANSCH.

Henri Ghéon, **8992**
EPIPHANIE. Geïllustreerd. *Desclée de Brouwer & Cie., Paris,* 1931. (19×14). 74 blz.
'n Driekoningenspel voor kinderen, zeer naïef en 'n beetje grappig, zooals Ghéon dat kan doen. Om op te voeren zal 't wellicht ook wel aardig zijn, wanneer de regie er iets op vindt om een „ersatz" te krijgen voor de levende kameelen en de andere dieren.

Alb. Steenhoff-Smulders.

René Zeller, **8993**
FÊTE DIEU. Geïllustreerd. *Declée de Brouwer & Cie.,* 1932. (19×14). 105 blz.
Dit kleine aardige geïllustreerde boekje, behoort tot de serie „L'année et fêtes pour nos enfants." Het meisje Marie Claire, praat met haar grootvader over Sacramentsdag, en gaat zich dan voor haar eerste Communie voorbereiden. Op Sacramentsdag is haar groote feest. En in die boekje wordt héél die plechtigheid op kinderlijke wijze verklaard.

A. S.

ENGELSCH.

Stella Benson, **8994**
TOBIT TRANSPLANTED. *B. Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (16.5×11.5). 318 blz.
Het boek Tobias uit het Oude Testament is hier overgezet als modern verhaal. Tobias is 'n Rus, die met z'n vrouw en zoon in Chineesche macht is gekomen. Als de Tobias uit de Schrift begraaft ook hij z'n landgenooten, wordt blind, zendt z'n zoon naar 'n vreemd land om 'n schuld te innen. Zijn reisgezel is een Engelschman, die ongeveer hetzelfde doet als de engel in het Bijbelverhaal. Het is niet spottend of oneerbiedig bedoeld, maar het laat toch 'n onaangenamen indruk achter. Tenslotte is het Bijbelverhaal mooier dan de roman van Stella Benson.

— C — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

INHOUD JAARGANG 1932.

ARTIKELEN :

		Blz.
F. A. B.	Een getuigenis der Romantiek	173
F. A. B.	Hoe Ilja sterren plukt	203
F. A. B.	Verzet en Verweer	237
F. A. B.	Sir Walter Scott	296
F. A. B.	Leven en dood in de Sing-Sing	325
F. A. B.	Cultuur of Cainscultus	361
A. F. van Beurden	Onder het ijs naar de Noordpool	232
W. Blokveld	De komische film	75
W. Blokveld	Van V.V.V. en V.	170
W. Blokveld	Tusschen de wielen	265
W. Blokveld	Brood en gebakvormen	363
F. A. Brunklaus	De strijd om de toekomst	36
F. A. Brunklaus	De natuurlijke historie van het geld	134
Anton van Duinkerken	Kroniek der Poëzie Wij zwerven......	167
L. J. M. Feber	Stemmen van Brabant	33
L. J. M. Feber	Indië in opstand	68
L. J. M. Feber	De stem van Indië	129
L. J. M. Feber	Het essay van Anton van Duinkerken	193
L. J. M. Feber	Renaissance in Spanje	321
L. J. M. Feber	Een apologie van Goethe	161
L. J. M. Feber	Inayat Khan	355
Hein Hoeben	St. Elisabeth gezien door Duitsche dichters	97
Hein Hoeben	Katholicisme en Wereldcrisis	259
Dr. Jacoba B. L. Hol	De poolvlucht van de „Graf Zeppelin"	359
J. H. P. J.	Normaal Chineesch	140
J. H. P. J.	Een protestroman	204
J. H. P. J.	De legende van Kaspar Hauser	104
W. S. Jurgens, O.E.S.A.	De Javaansche Kunst	238
Dr. Raph. Kreemers	Engelsche vrouwen in de literatuur	107
Dr. Raph. Kreemers	Engelsche vrouwen in de literatuur	137
Dr. Raph. Kreemers	Ruskiana	268
Pater van Luyk S.J.	Paedagogen uit vroeger eeuwen	40
Dr. H. v. d. M.	De roman van het vaderschap	358
Dr. H. v. d. M.	Terug in de wereld	136
Dr. H. v. d. M.	De knusse griezel	266
Dr. H. v. d. M.	Sigrid Undset	166
P. Maximilianus, O.Cap.	De Roman van een Heilige	3
J. P.	Nieuwe Russische Literatuur	234
Jos. Panhuysen	De pathetische roman	4
Jos. Panhuysen	De stille Plantage	101
Jos. Panhuysen	Twee belangrijke romans	132
Jos. Panhuysen	Eenige vertellers	163
Jos. Panhuysen	De Harp van Sint Franciscus	198
Jos. Panhuysen	Van armen en rijken	225
Jos. Panhuysen	De wereld en Nederland	262
Jos. Panhuysen	Nederlandsche Literatuurkritiek	293
Jos. Panhuysen	Tekort der humaniteit	353
P. Placidus, O.Cap.	De donkere poort	11
P. Placidus, O.Cap.	Het Vijfjarenplan	141
P. Placidus, O.Cap.	Wazo van Luik	333
P. Placidus, O.Cap.	De groot-industrie in Rusland	328
G. v. Rooyen	Een merkwaardige roman	99
G. v. Rooyen	Thym en Vlaanderen	292
G. v. Rooyen	Parti de Liverpool	365
G. v. Rooyen	De Katholieke Fransche Roman	196
G. v. Rooyen	Contes philosophiques	260
Fr. Hieronymus Rongen, O.Cist.	Mechtild de Begijn	229
Ellen Russe	Italiaansche Poëzie	298
Dr. L. S.	Lof der naastenliefde	203
Dr. L. S.	Op bezoek bij Mussolini	289
K. S.	De grijnslach van den Magister	106
G. de van der Schueren	De raadselen der Gobi	43
G. de van der Schueren	De vliegende Hollander	14
Ed. A. Serrarens	Een nieuwe Faust-vertaling	41
Ed. A. Serrarens	Een nieuw boek over Literatuur	65
Ed. A. Serrarens	De wandelende Jood	257
C. Slootmans	Het herstelvraagstuk	7

C. Slootmans . . . . Duitschland in ketenen 46
Jac. P. van Term . . . . Theosophie en Antroposophie 72
Dom J. de Vathaire, O.S.B. . . . . Van drie keizerinnen 8
Dom J. de Vathaire, O.S.B. . . . . Napoleon 172
Dom J. de Vathaire, O.S.B. . . . . Op het keerpunt der geschiedenis 330
Dr. G. Vrijmoed, O.F.M. . . . . John Henry Newmann 38
... ... Een Dierenroman 300

UIT BOEK EN BLAD:

Dietsche Warande en Belfort: blz. 76, 336. Bouwen: blz. 239. Everyman: blz. 206. Den Gulden Winckel: blz. 174, 365. De Nieuwe Gids: blz. 110. De Maasbode: blz. 15,76. De Morgen: blz. 206, 235. Het Algemeen Handelsblad: blz. 111. De Groene Amsterdammer: blz. 270. Het laatste Nieuws: blz. 366. Roeping: blz. 16, 47, 300, 366. De Nieuwe Eeuw: blz. 110, 240. De Stem: blz. 47, 300. Studiën: blz. 111. De Vrije Bladen: blz. 142. Tijdschrift voor Taal en Letteren: blz. 175. Vox Carolina: blz. 207. La Nouvelle Revue Française: blz. 143. Les Nouveles Littéraires: blz. 270.

VERSCHEIDENHEDEN:

Blz.: 48, 77, 112, 143, 175, 208, 240, 271, 301, 336, 366.

REGISTER BOEKENNIEUWS.

De cijfers onder de 400 duiden de blz. aan, waarop de recensie voorkomt, de verdere cijfers zijn volgnummers.

Albers (H.) De Wijsbegeerte van Dr. J. D. Bierens de Haan 8699
Aarts (J.) Schoolstrijd, Schoolrecht, Schoolwet in Nederland 8454
About (Edmond) De speelhel van Baden-Baden 8054
Adacee Poent 8113
Adams (Herbert) Koninklijke Liefde 8374
Adams-Arner (Laura) Van Indianenjongen tot Medicijnman 8060
Adler (Max) Het Marxisme als Proletarische Levensbeschouwing 8681
Adriaensen, (René) Schommelingen in de Psyche gedurende de Puberteitsjaren......... 8616
Alciette (Pierre) Sylvette...... 8904
Almann (Hermann) Kolonisation oder Zerstörung? 8805
Alméras (Henri d') Au bon vieux temps des Diligences 8754
Altman (Dr. Alexander) Die Grundlagen der Wertethiek 8050
Ammers-Küller (Jo van) De appel en Eva 8628
Antonow (W. W.) Das Sowjetparadies 8926
Apeldoorn (G.), **Drewes** (A. J.) Practisch Taalwerk 8511
Apeldoorn (C.), **Goudsmit** (A.) Leeren en Repeteeren 8512
Arends (F. W.) Wilde Brassen 8193
Arkel (Gerard van) Robbertje Bol is een rakker 8194
Arriens (C.) Unter Kabylen und Beduinen 8590
Arts O.P. (P. Jos. M.) De H. Albertus de Groote, Bisschop en Kerkleeraar 8607
Artz (Marcel J.) De waterratten en de vroolijke duikers... 8347
Ashleigh (Charles) Een mensch ontwaakt 8056
Askew (Alice Claude) De eer van het Huis 8460
Asscher-Pinhof (C.) Aan Wal 8983
Aubry (Oct.) l'Impératrice Eugenie 11
Aubry (Oct.) Le roi de Rome 8924
Aubry (Oct.) Napoleon III...... 333
Aulaire (C. de St.) Richelieu... 333
Ausems (Dr. A. W.) Handboek voor Kath. Kraamverpleegsters 8758
Austen (A.) De moord aan de Bridgetafel 8710
Aveline (Claude) La Double mort de Fred. Belot 8905
Ayres (Ruby M.) De gelukkige Vrouw 8629
Ayres (Ruby M.) Een ongewenscht echtgenoot 8547
Ayres (Ruby M.) Noodlots vreemde wegen 8546
Ayres (Ruby M.) Op een dwaalspoor 8891
Ayres (Ruby M.) Zonneschijntje 8055
Bailly (Aug.) Jules Caesar ... 333
Bainville (Jacques) Napoleon ... 173
Balje (P. J.) De vlegeljaren van een H.B.S.'er 8195
Ballings (Jac.) Het schoon geschenk van Tante Kaat 8744
Ballings (Jac.) 't Pastoorken en de Arme man... 8661
Ballings (M.) God in de Natuur 8291
Banning (Dr. W.) Het Nationaal-Socialisme 8837
Barcly (Wilson) Nummer zeven 8711
Bardenhewer (Otto) Geschichte der altkirchlichen Literatur... 8416
Baron (Peter) De Inktvisch ... 8298
Barrere-Affre (M.) l'Effigie du Denier 8906
Bartsch (Rudolf Hans) Der Grosze und der kleine Klaus 8161
Bauer (Clemence) Tom Arlington 8861
Berner-Kempers (Dr. K. Ph.) in die Stadt 238
Bazin (René) Pie X 8674
Beebe (William) Van viervoeters, vogels, vlinders en visschen 172
Beekman (Ir. Dr. E. H. M.) God, mensch, techniek, wetenschap 8041
Bemmelen (Dr. W. van) Brieven aan een onbekende 8132
Bender (Ewald) Die kunst Ferdinand Hodlers I 8415
Benima (S.) Conjunctuur en Crisis 8109
Benson (H.) De vriendschap van Christus 8690
Benson (Stella) Tobit Transplanted 8993
Berg (W. v. d.) De held van Lethra 8114
Bergamo (P. Cajetanus Maria van) De kloosterling in de eenzaamheid 8437
Berger (Dr. L. H.) Moeilijkheden op sexueel gebied bij kinderen 8709
Berhrend (Elisabeth) Hoe moet ik zuigelingen verzorgen ... 8943
Berkner (Friede) Wat bedoelt U Hoogheid 8141
Bernard (Charles) Les Pompiers en Delire 8414
Berner-Kempers (Dr. K. Ph.) Muziekgeschiedenis 8917
Bernoville (Gaetan) Lourdes... 8691
Bertrand (L.) Histoire d'Espagne 8675
Bessodes (Abbé M.) La Sainte Amante de Jésus 8613
Betlem Jr. (Guus) Peter Dornier 8769

Betlem Jr. (Guus) Het avontuurlijk levensjaar van Brammetje 8770
Beugem (Is. van) In 't droomland 8413
Beumelburg (Werner) Deutschland in Ketten 47
Bie (Richard) Das katholische Europa 8928
Bieling (Dr. Med.) Genezing van maag- en darmziekten... 8182
Biesen S.J. (L. v. d.) Pater Willie 8776
Bijvoet (Mr. W. J. C.) De goudclausule en het recht ... 8430
Bithel (Jethro) Contemporary flemish Poetry 8573
Blake (George) Verwoeste levens 8376
Blankenberg (Tom) Het spookt aan boord 8984
Blatti (Josef) Wenn die Lawinen donnern und Anderes 8080
Bloch (R.) La Greçe 8936
Blois (Louis de) Le miroir de l'Ame 8364
Blokker (Wilhelmina) Geheel wat nieuws 8603
Blokker (Wilhelmina) Zonnestraaltjes 8604
Blokker (Wilhelmina) Van alles wat 8862
Blumenthal (O.) **Kadelburg** (G.) Jan Ongeluk 8489
Bogdanow (Nikolai) Das erste Mädel 237
Boissevain (Dr. W. Th.) Het „woord Gods" in de nieuwere dogmatiek 8692
Bolk (Prof. Dr. L.) Hersenen en cultuur 8541
Boone-Swartevolt (J. C.) Jan Zuidwester en zijn kraai ... 8115
Boone-Swartwold (J. C. de) Het Rosarium 8701
Bopp (Linus) Wir sind die Zeit 8709
Borchers (Philip) Berge und Gletscher in Pamir 8426
Bordewijk. Blokken 237
Boschma (H.) Heldengestalten uit Israëls geestelijke worstelstrijd 8874
Bosshard (Walter) Indien Kämpft 8337
Boven (Miep van) Anneke's jeugdjaren 8269
Bover S.J. (J.) Jezus de Messias of de vier Evangelien..... 8523
Bower (B. M.) Sioux-bloed ... 8712
Boudier-Bakker (Ina) Het kind in den strijd met leugen en vrees 8617
Bouwman (Dr. A. C.) Een bundel Falklandschetsen 8892
Bounine (Ivan) La nuit 237
Braak (Menno ter) Hampton Court 7
Brand (Max) De Bankroovers 8142
Brand (Max) Gieren van het Westen 8786
Brand (Max) Het geheim van Happy Valley 8787
Brandenburg (R. J.) Het raadsel en de Prinses 8377
Brands (J) Driehonderd examenzinnen 8682
Brans (P. H.) Energiebronnen voor Radioapparaten 8338
Brehm (Bruno) Wir alle wollen zur Opernredoute 8248
Breugle (Dr. S. L.) De Heilige Geest en ons leven 8524
Bridges (Victor) Om de Koningin 8713
Brinckgreve (Dien) Stien en haar Buurtjes 8196
Brinckgreve-Wicherink (T.) Wat het sterkst spreekt...... 8057
Broeckaert, O.F.M. (P. Dr. Norbertus) Mgr. Trudo Jans 8669
Broek (C. v. d.) Tusschen Pool en evenaar 8947
Broekhuyzen (Dr. S.) Het Paddestoelenboekje 8183
Brom (Prof. Dr. G.) Java in onze kunst 239
Brombacher (Kuno) Zwischen zwei Jahrhunderten 8249
Bromfield (Louis) in 24 uur ... 8224
Broomhall (M.) Hudson Taylor 8581
Brooke (Stopford) English literature from A. D. 670 to A. D. 1832 8580
Brophy (John),
Partridge (Eric) Songs and Slang of the British Soldier 1914-18 .....
Brousson (Jean Jacques) Les Fioretti de Jeanne d'Arc...... 8572
Brugman (A. J. W.) De geheimen van de slatuintjes 8605
Brugmans (G.) George Sand een leven van liefde 174
Bruijn (Cor) Teun Dommers... 8950
Bruley (Ed.) l'Architecture Gothique 8827
Bruning (Fr. Eliseus) Het Gregoriaans 8111
Brusse (M. J.) Jonker Johnny 8225
Bruyninckx (Jef) Het vuur op de rots 8116
Büchli (M. J. C.) Detective Stories 8496
Buck (Pearl S.) Op eigen grond 141
Burgers (J. V.) Trekkers 8197
Burgersdijk-Kolkmeijer (P.) Kentering 8058
Buret (J.) l'Education Religieuse de L'Enfant 8457
Bus de Warnaffe (Ch. Du) Voor ons vrij Onderwijs 8840
Calm (Hans) Freud und Leid einer Jugendzeit 8427
Camerlynck-Guernier (Mme) Deux heures d'Anglais 8436
Capek (Karel) Het jaar van den tuinman 8461
Capy (Marcelle) En menschen gingen voorbij 38
Carls (Carl Dietrich) Ernst Barlach 8258
Carp (Prof. Dr. E.) Het misdadige kind in Psychologisch opzicht 8369
Carp (Dr. J. H.) Het Spinozisme als Wereldbeschouwing 8370
Cathrein S.J. (Victor) Philosophia Moralis 8459
Chamson (André) Héritages... 8393
Christie (Agatha) Het geheim van de zeven wijzerplaten ... 8299
Churchill (Winston S.) Weltabenteuer in Dienst 8751
Citroen (Paul) Palet 8822
Claassen (Fr. Vict.) Robbespierre 8098
Claassen (Fr. Vict.) Vaderlandsche Geschiedenis 8497
Claes (P. Teodard) Waar de Meester mij riep 8059
Claes (Ernest) De Heiligen van van Sichem 8059
Claes (Ernst) De geschiedenis van Black 300
Clare (T.) The nine Club...... 8405
Clevely (Hugh) Fraser Bultsin 8406
Coelestinus (Br.) Het leven der Allerheiligste Maagd Maria, beschreven in verband met de Kerkelijke feesten 8525
Coeroy (Andre) Panorama der hedendaagsche muziek 8173
Cohausz S.J. (P.) Das neue Papstwort zur christlichen Erziehung 8888
Collette (Willy) La Vagabonde 8804
Cohen Stuart (W. J.) De Zeemacht in Nederlandsch Indië 8419
Commissaris (Aug. J.) Geschievan de Emancipatie der Katholieken in Nederland 8112
Conraith (Robert) Maria Magdalena 8737
Coolen (Antoon) De goede moordenaar 35
Cooper (Prof. Dr.) Het Katholiek levensideaal 8455
Cooper (Jhr.) Als ons Godsdienstonderwijs nog ooit gezond wil worden 8207
Corsari (Willy) Wiek wint ... 8630
Corsari (Willy) De zonden van Laurian Ostar 8462
Coudenhoven-Kalergy, Stalin en Co. 8842
Coullet-Tessier (A.) Chambre a louer 8394
Courths-Mahler (H.) Twee harten vinden elkaar 8143
Courths-Mahler (H.) Verzwegen liefde 8226
Courths-Mahler (H.) De mensch dwaalt 8227
Courths-Mahler (H.) Verlangen 8631
Courths-Mahler (H.) De geslui erde vrouw 8463
Courths-Mahler (H.) Het verdwenen document 8464
Courths-Mahler (H.) Met vuur gespeeld 8548

Courths-Mahler (H.) Verborgen liefde ... 8632
Courths-Mahler (H.) Zijn Indische vrouw ... 8633
Cramer (Rie) Spelers ... 8788
Crick (Jef) Veva ... 8813
Cronin (A. J.) De Tiran ... 8465
Cross (Victoria) The Unconscious Sinner ... 110
Cruysberghs (Mgr.) Lichaam en Ziel ... 8608
Cruz (San Juan de la) Poesias 8742
Daisomont (E.) Het Katholieke meisje in de moderne wereld 8152
Dalen (J. L. van) Geschiedevan Dordrecht ... 8420
Dam (C. F. van) Marrakesh 8228
Darnley (James Henry) In den mist ... 8574
Daudet (Leon) Devant la douleur ... 8159
Davet (Michel) Le Prince qui m'aimait ... 8314
Davies (Jennifer) Fancy's Followers ... 140
Dechène (Abel) Le Dauphin fils de Louis XV ...8329
Deeping (Warwick) De terugkeer van den Pantoffelheld 8144
Deeping (Warwick) De Weg 8634
Decolne (E. H. Alb.) Problemen ... 8618
Dehen (Peter) Leben und Gegenwart ... 8297
Dekker (Maurits) Reflex ... 8789
Deknatel (Dr. Chr.) De wolken 8253
Deknatel (Dr. Chr.) De Vogels 8575
Delafield (E. M.) Diary of a Provincial Lady ... 110
Delamain (Jacques) Les Jours les nuits des Oiseaux ... 8802
Delavignette (R.) Les Paysans noirs ... 8653
Delayen (G.) Cléopatres... 333
Delsuc-Drouven Die schwere Nacht von Kerviszell ... 8205
Delmont (Joseph) Die Gaunerfahrten des Tim Shea ... 8479
Dennis-Pegge (C.) Bombay Riots ... 8914
Desbordes (Jean) Les Tragediens ... 8477
Desfosses (Ed. Gasc.) La Revolution Française ... 8422
Dessel-Poot (Marie van) De Uittocht ... 8300
Devaud (Eugène) La Doctrine 8784
Deweners (Dena) Op Wolksken 8893
Dieren (E. van) Besmettelijke Zielsziekten voorheen en thans 8216
Dietz (Dr. J. J.) Politiearbeid in een groote stad ...8759
Dix (J. F. Ch.) De verzorging van onzen tuin ...8339
Dodeman (Ch.) Le Proscrit ... 8242
Dolores (M.) Kinderen uit het land der Zon ... 8985
Donald (J. R. Mac) Die socialistische Bewegung ... 8855
Dongen (Kees van) Rembrandt 8823
Donker (Antonie) „Ter zake". Beschouwingen over litteratuur en leven... 8920
Donker (Anthonie) Goethe's Faust ... 43
Doodewaard-Godschalk (R. W.) Beroepsfilm ... 8986
Doolaard (A. den) De Druivenplukkers ... 7
Doolaard (A. den) De Wilden van Europa ... 8635
Doornik (J. J. M. van) Een dapper Kruistochtertje ... 8686
Dorp (P. van) Het Stralende feest ... 8279
Dory (Albert)
Webster (A.) Twee jaar Fransch ... 8513
Dostojewsky, De Gebroeders Karamazow ... 8790
Douglas (R. D.) Drie Padvinders in Afrika's Wildernis 8348
Dresden (Sem) Kleine Muziekleer ... 8578
Drewes (A. J.) Om des gewetenswil ... 8145
Drouven S.J. (Ernest De Eed van den Inlander ... 8951
Droonberg (Emil) Goudstad **8791**
Dubreton (Lucas) Le Drapeau Blanc ... 8421
Dudley (Owen Francis) De ijzeren Monnik ... 8060
Dudley (Owen Francis) De schaduw over de aarde... 8146
Duhamelet (G.) Chandeleur ... 8315
Duinkerken (Anton van) Katholiek Verzet ... 196
Duinkerken (Anton van) Het Wereldorgel ... 35
Dulk (Wijnanda den) Hoe Dop zich verloofde ... 8349
Duncker (J. C. W.) Op en top een Hollander) ... 8549
Dunn (Olav) Medemenschen... 204
Duplessey (E.) La Chasse aux Bévues ... 8285
Duplessey (E.) Exposé de la Religion, le dogme Catholique 8530
Duvivier (Maurice) La Masque de fer ... 8582
Duyn (Nora van) Gewijde gedachten ... 8208
Eberhart (Mignon G.) Huntings end ... 8636
Eckstein (Hans) Neue Wohnbauten ... 8828
Eeckhour (Joris) Een inleiding tot Karel de Woestijne ...8490
Eekhof (Joh. W.) Het geheime Genootschap ... 8198
Eggersglüsz (Heinrich) Tagebuchs eines Eisenbahners... 8806
Ehrenburg (Ilja) Die Traumfabrik ... 202
Ehrenburg (Ilja) Spanien heute 8849
Ehrenpreis (Marcus) De Bouwersvan Israël ... 8042
Eldershaw (Barnard) Green Memory ... 110
mory ... 110
Elias (Mr. Dr. H. J.) Onze wording tot natie ... 8747
Elisabeth Practische Recepten 8602
Ellis (J. C.) The night of Mystery ... 268
Elsas (J.) Kuisch en Kiesch ... 8542
Elschot (Willem) Lijmen ... 8714
Elzer (Margarete) Ik bemin mijn vrouw ... 8061
Emmens (W.) Leiddraad bij het onderwijs in de Natuurkunde aan Land- en Tuinbouwwinterscholen ... 8498
Engel (Eduard) Kaspar Hauser, Schwindler oder Prinz? ... 106
Engelman (Jan) Parnassus en Empyreum ... 296
Englebert (Omer) La Sagesse du Curé Pequet ... 8803
Erdély (Eugen) Bata ... 8946
Erler (Dr. George H. J.) Das recht der nationalen Minderheiten ... 8328
Essl (Karl) Sudeten deutsche Novellen ... 8399
Eudes (H. Joannes) Magnificat 8361
Everaerts (Dr. Osw.) De striemende zweep ... 8715
Fabricius (Jan) Hans Hopper maakt carrière ... 8745
Fabriek (Dr. P.) Mélange de Lectures ... 8499
Fairlie (Gerard) De man met vernuft ... 8229
Fassbinder (Nikolaus) Der neue Lehrer von Waldau ... 8252
Feitsma de Hoogh (Evelyn) Leelijk Anneke ... 8350
Ferris (James Cody) Twee dappere Jongens ... 8270
Thiess (Frans) Erziehung zur Freiheit ... 8968
Figdor (Karl) Der Narr der Liebe ... 8480
Figner (Wera) Terug in de wereld ... 137
Finn S.J. (Francis J.) Z'n eigen weg gebaand ... 8117
Finn, S.J. (Francis J.) Percy Winn ... 8351
O'Flaherty (Liam) La Maison de l'Or ... 8907
Fleerackers, S.J. (E.) Kijkkast 8550
Flier (Dr. A. van der) De Profeet Jesaja ... 8126
Foesster (Dr. F. W.) Sexueele Zedenleer en Opvoedkunde... 8133
Fokker, De Vliegende Hollander ... 15
Forst-Battaglia (Otto) Karel May ... 8668
Fouchet (Maurice) Notes sur l'Afghanistan ... 8425
Fuchs (Georg) Wij achter de tralies ... 38
Franke (S.) Zoo'n stouterd 8606
Franke (S.) Het Tooverkindje 8504
Franke (S.) Verdwaald ... 8505
Frankfort (Clara) Eenvoudige Handwerken ... 8346

Franquinet (E.) Figuren uit de Geschiedenis der Maastrichtsche Dialectlitteratuur 8175
Fransen (Frans) Puk en Muk en Moortje naar Amerika ... 8687
Freud (Prof. Dr. Sigmund) Het Ik en de Psychologie der massa 8702
Fried (Ferdinand) De ineenstorting van het Kapitalisme 8760
Friedemann (W. H.) Der Teufel kommt nach Berlin 8738
Galsworthy (John) De donkere Bloem 8378
Garrigou-Lagrange (R.) La Providence et la Confiance en Dieu 8531
Gasquet (Marie) La fête-Dieu 8448
Gaulhofer (Dr K.)
Streicher (Dr. M.) Kinderturnstunden 8624
Gazotte (P.) La Révolution Française 173
Gedije (G. E. R.) Die Revolver-Republik 8929
Geerling en D. de Geus (A. W.) Beknopt Leerboek der Algemeene Geschiedenis 8190
Geers (Dr. G. J.)
Brouwer (Dr. Joh.) De Renaissance in Spanje 325
Gelle (L'Abbé) Guy de Fontgalland 8449
Gelderen (Dr. C. van) De hoofdpunten van de Zielsgeschiedenis van Job 8209
Gemmeke (M. J. M.) New York en Politie 8594
Georges (Edm.) Ame de Prêtre 8365
Gerard (Dorothea) Jozef Mayer's ondergang 8551
Gerard (Louise) Een krans van sterren 8466
Gervasius (P.) De Gehoorzaamheid 8292
Gerversman (Dr. H.) Rijnreis 8103
Gescher (F. M.) Land en Volk van Idonesië 8948
Gestel (P. van) Ecce Homo ... 8127
Gewin (E. E.) Volksgeloof...... 8438
Geynet (J.) Sous le Signe de la Croix 8243
Gezelle (Caesar) Gethsemane 8777
Ghéon (Henri) Epiphanie 8966
Gibbons (Kard. James) Het geloof der Vaderen 8778
Gielen (Dr. Jos. J.) De Wandelende Jood 259
Gielen, e.a. (Dr. Jos. J.) Paedagogische Geschriften 8703
Ginneken (Dr. Jac v.) Grondbeginselen van de Schrijfwijze der Nederlandsche Taal 8259
Goemaere (Pierre) Soleils de Minuit 8336
Gogh-Kaulbach (Anna van) Carla de Stoute 8952
Goldsmith (Margareth) DerBruder des verloren Sohnes 8807
Goodchild (George) De Wreker 8062
Goodchild (George) De zwarte Orchidee 8147
Goodier S.J. (Z. D. H. Alban) Heiligen voor Zondaars 8875
Goolden (Barbara) The Toils of Law 110
Gorki (Maxim) Bystander 237
Gorki (Maxim) The Magnet... 237
Goldschmitt (Franz) Sovjet Rusland 8930
Gorter (De) Hoe maak ik zelf een Televisie-ontvanger 8340
Gouwe (W. F.) Glas in Lood 8824
Grandmaison (Geoffry de) l'Espagne et Napoleon 8177
Granger (Ernest) La France ... 8588
Green (Julian) Christine 8485
Green (Julien) Epaves 8395
Gregory (Jackson) Naar het Paradijs 8379
Greij (Zane) Ten westen van de Pecos 8716
Grietens (Juul) Heidevertellingen 8792
Grimshaw (Beatrice) Niemandseiland 8063
Grinko Der Fünfjahrplan 192
Groeneloom (Dr. P.) Aeschylus' Persae 8167
Grogger (Paula) De steenen Poort 8552
Groot (Jan H. de) Rond de Wereld 170
Groot (H. de) Handleiding voor Politie-Beambten 8765
Groot (B. H. de) R.K. Jeugdbeweging in Nederland 8217
Grootaers (Prof Dr. L.) Nouveau Dictionnaire Français-Neerlandais; Nederlandsch Fransch Woordenboek 8500
Grousset (René) Les Philosophes Indiennes 8047
Guardini (Romano) Nieuwe Jeugd en Katholicisme 8619
Gunning Wzn. (Dr. J. H.) De paedagogische eisch van den tijd 8293
Gurian (Dr. Waldemar) Der integrale Nationalismus in Frankreich 8424
Jurian (Waldemar) Der Bolschewismus 8927
Gvaros Torok (F.) Hongaarsche Schotels 8192
Haar (Dr. B. ter) Hedendaagsche Karakterkunde 8543
Häberlin (Paul) Allgemeine Aesthetik 8889
Hablin (Henri Thomas) Strijd tegen slechte tijden gedachte 8620
Hagenreuter (Wolf) Eberhard Straus 8206
Hahn (Paul von) Ich komme gern! 8808
Haie (Ch. F.) Taalschut 8664
Harlevy (Daniel) Pays Parisiens 8568
Halflants (Paul) Etudes de Critique Littéraire 8667
Hallen (Oskar van der) Niemandsland 8301
Haluschka (Helène) Der Pfarrer von Lamotte 8909
Hamaker Sr. (C. M.) DeKaravaan in het internationaal verkeer 8585
Hammer (Robert) De Roman van den Heilige 8969
Hammer (Robert) Der Roman des Heiligen 4
Hamsun (Knut) Con Sordino ... 8380
Hanrath (Dr. Joh. J.) Statistieken van het Goederenvervoer 8431
Hansen (Lars) Schipper Krestoffer 8793
Harmsen (Hans) Frau und Kind in Sovjet-Rusland 8785
Hartog (Prof Dr. A. H. de) De zin von ons leven 8876
Hase-Koehler (Else von) Ursula schreibt ins Feld 8910
d'Hauterive (E.) La Contrepolice Royaliste en 1800 173
Heber (Dr. Joh.) Das Problem der Gotteserkenntnis in der Religionsphilosophie Max Scheler 8051
Hedin (Sven) Raadselen der Gobi 46
Heel O.F.M. (Fr. Dalmatius van) Theologische en Philosophische Theses 4839
Hees (Gilles van)
Witschey (Ed. C.) Neerlands nieuwe gewest 8104
Heinrich (Karl Barromäus) Menschen des Übergangs ... 8972
Heinzdorff (Elisabeth) Moni 8250
Heijbroek (N. I.) Onze Nederlandsche Kinderen 8704
Heijermans (Herman) Vuurvlindertje 8794
Hello, Pr. (Henri) Conseils ... 8623
Helman (Albert) De stille Plantage 104
Heman (W. J.) Wat moet ik zeggen en hoe zeg ik het in het Fransch 8514
Hendrix (J. B. C.) Gids voor Rome 8331
Henseler (P. Ewald) Abba-Vater 8286
Hentzen, O.F.M. (Dr. Cassianus) De Financieele Gelijkstelling 8838
Hepp (Joh.) Dagboek van een Grootestads-Dominee 8210
Heris, O.P. (Ch. v.) L'Eglise du Christ 8532
Hermus (Cor) Een Moeder 8323
Hertog (A. den) De Profeet in de Dancing 8553
Hertog (A. den) De Vrededwinger 8953
Herwerden (Dr. P. J. van) Het verblijf van Lodewijk van Nassau in Frankrijk 8670
Hes (Wim) De Koksmaat van de Graaf Zeppelin 8271
Heslinga (Ban) Met Camera en Buks 8591
Heyermans (Dr.) Beschouwin-

gen over sexueele voorlichting 8885
Heyting (August) Bilderdijk's plaats in Nederlandsche en in de Wereldliteratuur 8665
Hichens (Robert) De Tuin van Allah 8230
Hichtum (N. van) Vertellingen en sprookjes van overal 8118
Hildebrand (A. H.) Kabouter Kandat 8352
Hilgersdorff (Herman) De man zonder geheugen 8232
Hill (Headon) Haar Misdaad 8717
Hille-Gaerthe (C. M. van) Achtergrond 8231
Hoebert (Karl) Dr. Carl Sonnenschein 8980
Hoek (Kees van) Man en macht 8595
Hohlbaum (Robert) Sänger und Könige 8162
Holl (H. M. S. J. de) Ik kan koken 8768
Hölscher (To) Maris Stella ... 8863
Hope (Dr. Med.) Overgangsjaren bij de vrouw en den man 8184
Horler (Sidney) Hartenaas ... 8148
Horst (John Fuhlberg)
Beyer (Annie de) Auto, Schip en Vliegtuig 8185
Horsting-Boerma (A. A. M.) Verhalen uit Marokko 8864
Hoskyns (Edwyn)
Davey (Noel) Het Raadsel van het Nieuwe Testament 8609
Houwink (Net) De verzwegen zonde 355
Houwink (Mr. Roel) Faust als Levensspiegel 8830
Houwink (Mr. Roel) Inleiding tot de hedendaagsche Letterkunde 8858
Hruschka (Annie) Zwei Wege 8973
Huët (B. v.) De Jongen van Almhorst 8688
Hugh (Mary Frances Mc.) Thalassa 8915
Huizing (P.) Giftgas 8302
Huneker (James) Painted Veils 8657
Hunnigher (Dr. B.) Het dramatische werk van Schimmel in verband met het Amsterdamsche Tooneelleven in de 19de eeuw 8814
Huysmans (Dr. Rud) Wazo van Luik 335
Huyts (Mr. J.) Het tweede Vijfjarenplan 330
Hydendal (Felix) Het Leven van Guido Gezelle, aan de Jeugd verteld...................... 8988
Petrow (Ilf &) De Twaalf Stoelen 8303
Iljin (M.) Het Vijfjarenplan... 330
Iljin (Dr.) Welt vor dem Abgrund 8911
Isne (J. D.) Le Deo Gratias d'un tout petit 8508
Isne (J. D.) Le livre de Pieté... 8296
Istrati (Panait) Freundschaft oder ein Tabaksladen 8809
Ivans De Stad van de Misdaad 8065
Ivans De Waterval 8718
Ivans Het Haviksnest 8467
Ivans Geesten uit het verleden 8304
Iwanow (Vsevolod) Pantsertrein 1469 en partijgenooten 8638
Jacobs (Abbé) Monsieur Edouard Poppe 8880
Jacques (Norbert) Das Tigerschiff 8481
Jager-Meursing (F.) Femina ... 8954
Jalabert (P.) La Terre Ecarteleé 8316
Jansen (A. F.) Ouderweelde ... 8218
Jansen-Ribbius (C. M. H.) Het stuurlooze Scheepje 8639
Jansen (Kan. Dr.) Geneeskundig onderzoek voor het Huwelijk 8134
Janssen (An) Hoe een arm Chineesje rijk werd 8771
Jehu (Felice) Margriet en haar zusje 8199
Jelusich (Mirko) Don Juan ... 8810
Jelusich (Mirko) Caesar 8305
Johann (G. A.) Amerika Untergang am Überflusz 8843
Johnson (R. Brimley) Fanny Burney and the Burneys...... 8486
Johnston (A. F.) Joël 8955
Johnston (Priscilla) Green Girl 140
Jolivet (R.) Études sur le problème de Dieu 8696
Jong (Dr. K. H. E. de) Rüdiger und ein Anfang, Kant und ein Ende 8049
Jong (A. M. de) Van oorlogje spelen en heldendom 8353
Jongbloed (P.) Vrijmetselarij en oorlog 8135
Jongh (Sophie de) Het laatste bezoek 8306
Jongkees (H.) Een visschersjongen in oorlogstijd 8956
Jordan (E.) Het geheim van de nachtclub 8067
Horler (Sydney) Cupido op het voetbalveld 8064
Joutstra (Sirks) Wytskes wonder jaar 8272
Júnger (Nathanael) Wilibald Geistaller und sein Haus 8082
Kaaf (Franz) **Westhoff** (Dr. Paul) Das katholische Bildungsideal und die Berufsschule 8625
Kallas (Alno) Het witte schip 8068
Kaiser (Elsa) De twee zusjes 8354
Kampmann (Theoderich) Licht aus dem Osten 204
Kannegieter (J.) De dood in de zeilen 8119
Karajewa (Anna) Fabrik im Walde 237
Karstedt (Dr. Oscar) Paul von Hindenburg als Mensch, Staatsmann, Feldherr 8884
Katz (Richard) Fünkelnder ferner Osten 8850
Kautz (Heinrich) Das Ende der sozialen Frage 8599
Kautz (Heinrich) Die Welt des armen Mannes 8435
Keddy (Maurice G.) The watcher in the wood 268
Keelingmann (Dr. M.) **Goudriaan** (Dr. F.) Practische oefeningen in de natuurkunde 8515
Kessen (Dr. A.) Het Cancellierboeck 8831
Kettmann Jr. (George) Maan op het dak 8069
Keulers (Dr. Jos.) Bijbelsche geschiedenis 8124
Keulers (Dr. Jos.) Bijbelsche geschiedenis 8280
Keulers (Dr. Jos.) Bijbelsche geschiedenis 8440
Keulers (Dr. Jos.) Bijbelsche geschiedenis 8526
Keulers (Dr. Jos) Bijbelsche Geschiedenis 8966
Khan (Inayat) Vadan 358
Kierkegaard (Sören) Vrees en beven 8371
Kievit (W. H.) Dollie 8865
Kipling (R.) Uw dienaar de hond 8070
Kiss (Edmund) Die letze Königin von Atlantis 8163
Klein (Elsje) Lize Noorland... 8355
Kley (J. v. d.) **Ubink** (J. B.) Het ruischend woord 8957
Kliegel (Ludwig) Der goldene Kubus 8400
Kleyntjens S.J. (J.) **Gescher** (F. M.) Navigatie en negotie ... 8748
Kleijntjens S.J. (J.) **Verberne** (Dr. L. J. J.) De laatste eeuw 8683
Knaap (A. J. v. d.) De onzichtbare wreker 8200
Knickerbocker (H. R.) De roode handel dreigt 330
Knop (Martin) Sonnenwende... 8083
Knuvelder (Gerard) De mythe Nederland 8495
Knuttel-Fabius (Elize) Sterk en trouw 8958
Koenen (M. J.) Verklarend handwoordenboek der Nederlandsche taal 8600
Kofahl (Otto) Von der Madonna zu Christus 8829
Kohl-Larsen (Dr. L.) De poolvlucht van de „Graf Zeppelin" 361
Konen (H.) **Steffens** (J. P.) Volkstum und Kulturpolitik... 8752
Kool (Halbo C.) Scherven...... 170
Korssemeyer (Drs. J.) Verstaan en toepassen 8516
Koster (Simon) De razende saxofoon 8150
Koster (Maren) De Branie...... 8201
Koster (J.) Goodwill 8684
Kothen (Robert) l'Âme Russe en détresse 8750
Kraaij (H. E.) De kermisjongen 8866
Kranenburg (Dr. J. C. van) Ge-

zondheidszorg 8761
Kranendonk (Dr. G.) Contemporary English prose 8859
Kratzmann (Ernst) Das Lächeln des Magisters Anselmus 107
Kraus (Von Werner) Das tätige Leben und die Literatur im mittealterlichen Spanien 8097
Kraze (Friede) Land im Schatten 8164
Kreveld (D. van) De fotografie in lessen 8939
Krijgsman (Annie) Oefeningen om in het Italiaansch te vertalen 8766
Kruyt (J. P.) België: Boeren en Arbeiders sedert den wereldoorlog 8944
Kuijper (Prof. R.) Wordend en verwordend huwelijk 8877
Kuyper (H. S. S.) In het land van Guido Gezelle 8579
Kuyper (Dr. A.) Starren-flonkering 8852
Kyne (Peter B.) Ochtendgloren 8554
Laan (Dick) Rudi's Spaansche avonturen 8356
Laar (Otto van) Boutje's vacantie 8959
Laar-Kraft (A. M. van de) Heldin en heilige 8441
Labberton (Mien) Het beeld op den berg 8442
Labberton (Mien) Ontwaken... 8071
Lama (F. de) Therese Neumann 8881
Lambert (Helen C.) General Survey of psychial phenomena 8458
Lang S.J. (Berthold) Bischof Sailer und seine Zeitgenossen 8697
Langeac (Robert de) Virgo-Fidelis 8450
Langdon-Davies (J.) De groei van ons wereldbeeld 8491
Lantinga (S. S.) Practisch tuinieren 8429
Lasserre (Pierre) Fréderic Mistral 8094
Latzarus (M. Th.) Paques 8360
Latzarus (M. Th.) Sainte Salza 8509
Latzko (Andreas) Dag des ordeels 8894
Lawis (Lewis E.) Leven en dood in Sing Sing 328
Leeser (Med. et phil. Dr. Otto) Homöopathie um Biochemie 8856
Leest (Dr. J.) Het voortgezet onderwijs in de moedertaal... 8685
Leeuw (Aart van der) Sint Veit 8072
Leeuwen-Vos (W. J. van) Sexueele opvoeding 8295
Lefeber, pr. (Father Thd. W.) Ook gij Ouders 8705
Legendre (Dr.) l'Asie contre l'Europe 8589
Lemei (W. C.) Nederland-indonesie : de organische Rijkseenheid 8679
Leon-Martin (Louis) Barrieres 8244
Leroi (Olivier) Les hommes salamandres 8781
Lersch (Heinrich) Der grüssende Wald 8739
Lewis (Sinclair) Una golden... 8795
Lhande S.J. (Pierre) l'Evangile par-dessus les toits 8533
Lienert (Meinrad) Die Kunst zu Illendorf 8251
Ligt (B. de) Vrede als daad... 8126
Linthorst-Homan (Mr. J.) Drenthe's rechtgroei 8839
Lieskow (N. G.) De priesters 8468
Lodge (Sir Oliver) Phantom Walls 8053
Löhnsdorff (Ernst F.) Blümenhölle am Jacinio 8811
Lombez (P. A. de) De Zielenvrede 8136
Lomenie (Beau de) Qu' appelez-vous droite et gauche ?... 8343
London (Jack) Tusschen de wielen 8381
Londres (Albert) Uit het Bagno ontsnapt 8640
Lorimer (Norma) Een Egyptisch Koning 8151
Lothe (Sjur) Millionen im Netz 8401
Lubeley (Ignatia) Eenvoudige Levens 8233
Luber (Jet) De Zeedistels 8990
Ludwig (Emil) Gesprekken met Mussolini 292
Luger (Johan
Spier (Jo) Zonderlinge Reizen 8073
Lumey (Jan van) Erothiek en Extase 8706
Luming-Bak (Dr. J.) School, Beroep, Aanleg 8621
Lynd (Rolert) Great love Stories of al Nations 8407
Maas (Corn.) Rekenen 8517
Maat (A.) Koning 8469
Madelin (L.) De Fransche Revolutie 8671
Maillardon, S.J. (Ch. de) Le Décaloque de l'Autorité Paternelle 8544
Maire (Elie) Total 8534
Maire (Elie) Le Christ total 8366
Man (Hendrik de) Massa en Leiders 8341
Man (Hendrik de) Sociale krachten in de hedendaagsche Crisis van Duitschland 8596
Man (Herman de) De kleine Wereld 8641
Manns (Alfred) Der Werphof und das Sumpfmoor 8165
Marchon (Albert) Les demons de l'Aube 8396
Maree (Piet) A. B. C. 8506
Marest (Aime de) Het Brandglas 170
Maritain (Jac)
Maritain (Raissa) Gebedsleven 8527
Marsman (H.) Kort geding ... 290
Marsaux (Lucien) l'Enfance Perdue et Retrouvée 101
Martindale, S.J. (C. C.) Bernadette 8443
Masson (R. Le) Philosophie des Nombres 8887
Mathieu (H.) Faut il avoir une Religion ? 8535
Mathar (Ludwig) Herr Johannes 8166
Mauriac (François) Le Noeud de Vipères 198
Mauriac (François) Commencements d'une Vie 8654
Mavity (Nancy B.) De derde Kogel 8555
May (J. Lewis) John Henry Newman 40
Mayer (Erich August) O, Ihr Berge ! 8321
Mayer (Ludwig) Wie es in Rusland in Wirklichkeit ist. 8939
Mechanicus (Plilip) Van Sikkel en Hamer 8978
Meijboom-Italiaander, (Jos.) Sagen, Mythen en Legenden uit den Oost-Indischen Archipel 132
Meijer (G. K.) De bittere Beker 8960
Meisen (Karl) Nikolaus-Kult und Nikolaus-Brauch im Abendlande 8918
Mejecoze (Abbé) Ozanam 8882
Mellink (A.) Leerboek der Dierkunde 8518
Mennekens (Jef) Marralijn...... 8815
Menzel (Gerhard) Wieviel Liebe braucht der Mensch ? 8812
Meurer (R.)
Bruyn (J. de) Eenvoudig Leerboek der Engelsche taal 8519
Meursing (T. Jager) Het schoone leven 8066
Meynders (P.)
Vrijer (Th. de) A collection of Translations 8520
Moerman Jz. (J.) Het heilig Edict van Keizer Kang Hi 8680
Mohr (Max) Die Freundschaft von Ladiz 8322
Montmorillon (R. de) Jean Marie 8397
Moon (Grace) De gestolen Katchine 8773
Morand (Paul) Air Indien 8908
Moice (H.) La vie mystique de St. Paul 8536
Morice (Henri) La bonne Providence 8883
Moricz (Zsigmond) Die Fackel 8084
Morrison (Arthur) Het verdwenen Elftal 8556
Mörze-Bruyns (J. A. F.) De Natie een Vredesplan 8853
Muckermann (Hermann) Nieuw Leven 8137
Muckermann (Hermann) Nieuw Leven 8528
Muckermann, S.J. (Friedrich) Goethe 163
Mulford (Prentice) De Zwijgende Kracht 8693
Muller Jzn., (Dr. F.) Griekse Geschiedenis 8521

Munnik (H. J. van der) Gevangenisleed 8471
Mussolini (B.) Mon Journal de Guerre 8583
Nabben (Jo) De Mei der Zigeuners 8961
Naeff (Top) Offers 355
Nanda Jol Kwik 8357
Nanda Dok en de Tooneelclub 8867
Nannings (J. H.) Brood- en gebakvormen en hunne beteekenis in de Folklore 365
Navantes (S.) L'Imitation de Sainte Thérèse de l'Enfant Jésus 8884
Nemirowsky (Irene) Les Mouches d'Automne 8245
Nesbit (E.) Het Roode Huis... 8152
Neumann (Robert) Die Macht 136
Nusbaum (Dirk) Een Padvinder in Messa Verde 8358
Nielhoven (Hein van) De jacht op de Paleta 8254
Nielhoven (Hein van) De lieve rijke Rosa 8412
Nielhoven (Hein van) De smalle weg 8172
Nielhoven (Hein van) Vergadering van de Pacifisten 8662
Niggli (Martha) Zwischen Zwanzig und Dreiszig 8911
Niessen (Ludwig) Der Lebensraum für den geistigen Arbeiter 8890
Niestroi (P.) Ein Martyrer des Beichtstuhls 8167
Nolet e.a. (W.) Katholiek Nederland 8762
Nobel (Dr. Alphons) Buch über Brüning 8857
Noble, O.P. (H. D.) Les Passions dans la vie Morale ... 8545
Noel (L.) De Geheimzinnige Straat 8557
Nolhac (Pierre de) Contes Philosophiques 262
Noordmans (P.) Lanumsche Jongens 8962
Nötges (P. J.) Katholizismus und Kommunismus 8932
Nowee (J.) Blond Marieke...... 8120
Oederlin (Max) Marsch im Jura 1916-17 8584
Olden (Balder) Kilimandscharo 8402
Ollson (Hogar) Sturm bricht an 8168
Philip-Oppenheim (E.) Wee de zondaars 8644
Ott (Leo) Muzikale Confectie 8307
Otten (Bep) Het geheim van de Lentekoningin 8576
Ottwalt (Ernst) Denn sie wissen was sie tun 38
Ovink-Soer (Marie) De Canneheuveltjes in Indië 8383
Oyen (Henry) De Baanbreker 8384
Packard (Frank L.) Het roode Boek 8719
Pakenham (Pansy) August 140
Panzini (Alfredo) Xantippe ... 8472
Paris, O.P. (Fr. Gerardus M.) De Donis Spiritus Sancti ... 8290
Passen (Robert van) Pepeltje... 8642
Pasquaay (Jozette) Op den drempel 8720
Pastor (Ludwig Frh. von) Geschichte der Päpste 8793
Pauwels e.a. (P.) Moderne Vraagstukken 8456
Peacock (Deunes) The Perilous Secret 268
Pedler (Margareth) Smeulend Vuur 8643
Pedler (Margareth) De Goddelijke Dwaasheid 8721
Peedie (Jean Murdoch) Donald in Numberland 8510
Pégues, O.P. (F.) Commentaire litteral de la Summe Theologique de S. Thomas d'Aquin 8614
Peisson (Edward) Parti de Liverpool 365
Pemberton (Max) De Zeeschuimer 8473
Peperkorn (H. J. M.) De zedelijke Wilsvrijheid, haar groei en volle wasdom 8707
Perochon (Ernest) l'Eau Courante 8246
Perroy (M.) Pour l'Éternite...... 8398
Persijn (Dr. Jules) Studiën en Lezingen 8666
Persijn (Dr. Jules) Studiën en Lezingen 8095
Peuler, S.J. (Wilhelm) Im Zei chen Christi 8698
Philips (Marianne) De jacht op den Vlinder 8895
Philip (Chas. G.) Televisie...... 8186
Halphen (Pirenne et) La fin du Moyen Age 8677
Ploeg (J. van den) Torda de Zigeunerhond 8688
Plus, S.J. (Raoul) Christus in onze Broeders 8044
Plus (R.) De H. Eucharistie... 8129
Poel (M. A. A. van de) Mensch en Kunst 8825
Poelhekke (M. A. P. C.) Woordkunst 8501
Poelmann (Prof. Dr. Heinrich) Geologische Streifzü gedurch Westfalen für Primaner Studenten 8106
Poincaré (R.) Au Service de la France 8178
Pol (Oom) Sobat-Amat 8277
Poldermans (D. H.) Zuid-Bevelandsch lief en leed......... 8074
Poll (Max van) Crisis en Herstel 8854
Poll (Cornelia) Het verwaarloosde Dokterskwartet 8963
Pols (Dr. A. M.) Van de Alteburg naar de Hofgärtnerei... 8256
Possendorf (Hans) Geld zonder arbeid 8722
Post (Dr. R. R.) Het Vaticaan 8979
Pot (Dr. A. W.) De Lichaampjes van Guarnieri 8267
Pothuis-Smit (C.) Zoo kan het Huwelijk worden 8878
Poulimenos Macht und Recht 8140
Powell (Frank) De Wolfsmenschen 8234
Prik (Eugen) Zios Regiere...... 8656
Primo (J. Francis) La Jeunesse de Brissot 8423
Pritchard (F. H.) Books and Readers 8418
Povinelli (Hilda) Die Frau im Stein 8169
Prozor (Comtesse) Ebba de Wrede 8655
Querios (Eça de) De Misdaad van Pater Amaro 8798
Ra (Bo Yin) Das Buch der Liebe 8131
Rachmanowa (A.) Liefde Tseka en dood 8970
Dom Rambaud, O. P. (P. J.) Grandes Figures de Precheurs 8045
Rantzau (Lilly Gräfin zu) Sprung ueber den Schatten... 206
Rath (E. J.) Voor de tweede maal niet wijzer 8308
Rebreanu (Liviu) Het woud der Gehangenen 8153
Redier (Antoine) Zita : Princesse de la Pays 11
Rees (Rudolf van) Schapen zonder Herder 8075
Reklass (Erich) Menschen am Werk 8919
Rembadi-Mongiardini (G.) Pinokkio's geheim 8869
Renker (Gustav) Feuer im Osten 8085
Rensburg (J. K.) Theorie der Evolutie 8810
Reuling (Josine) Sara Vierhout 265
Reynolds (Mrs. Baillie) En toen het berouw kwam 8723
Rhodes (Kathlyn) De betooverde vallei 8558
Rhodes (Kathlyn) Verwikkelde Levens 8724
Ribbeck (Dr. Hans G. von) Kaiser, Reichspräsident und U.S.A. Präsident 8179
Ribemont-Dessaignes (G.) Elisa 8735
Richli (Anna) Im Vorraum der Zukunft 8170
Ridder (G. A. de) Dr. Th. de Visser 8672
Riemen-Reurslag (J.) Groei... 41
Riemens-Reurslag (J.) De familie Harringa 8868
Riesen (Wouter van) Een Rococo-huwelijk 8154
Rijkhoek (D.) Hoe wij onze vacantie op Samosir doorbrachten 8274
Rijpma (Dr. E.) Bloemlezing uit de Nederlandsche Letteren 8345

Rilke (Rainer Maria) Het leven van Maria 8091
Ritter (Dr. P. H.) Vertrapten 8324
Ritter (Dr. P. H.) De donkere Poort 13
Rivé Box (Hans de la) Met een motorboot op avontuur 8775
Rivé Box (Hans de la) Paul's avontuur in Limburg 8774
Rivé Box (Hans de la) De gouden Salamander 8235
Rivière (J.) Villégiature d'Ame 8318
Robazki (Boris) Waarom ik niet krankzinnig ben 8236
Roberts (Ch. G. D.) The heart of the ancient wood 8502
Rodocanachi Leon X 333
Rodocanachi Jules II 333
Roeck (Dr. J. de) Wat zal ik mijn kind zeggen 8138
Roelants (Maurice) Het leven, dat wij droomden 8870
Roggeveen (Leonard) Woudstra knapt het op! 8870
Rohmer (Sax) De wraak van Dr. Fu Manchu 8155
Rohmer (Sax) Vuurtong 8309
Roland Holst-van der Schalk (Henriette) De Moeder 8816
Roland Holst-van der Schalk (Henriette) Kinderen van deze tijd 8255
Rolland (Romain) Het Universeele Evangelie van Vivekanada 72
Romanow (Panteleimon) Drie paar zijden Kousen 8971
Romein (Dr. Jan) Machten van dezen tijd 8922
Ronde (H. W. de) Overzicht der Muziekgeschiedenis 8092
Ronhaar (Dr. J. H.) Palestina... 8105
Rönne (Jörgen Falk) Nazomer 8725
Rooyen (Gijs van) De duivel trouwde een oude vrouw ... 166
Rops (Daniël) Le monde sans Ame 260
Rosz (Colin) Mit Camera, Kind und Kegel durch Afrika...... 8938
Roul (A.) L'Eglise Catholique et le droit Commun 8130
Rouzic (Louis) Les Sacraments en général 8537
Ruch (Mgr.) La Doctrine sociale de l'Evangile 8538
Ruck (Bertha) Arabella, de verschrikkelijke 8310
Ruck (Bertha) Op zoek naar een bruid 8559
Rumilly (Robert) Sainte Anne de Beaupré 8782
Rumilly (R.) Sir Wilfrid Laurier 8100
Runa Vader en zoon............... 8560
Russie (S. A. I. Marie de) Éducation d'une Princesse ... 8101
Russell (Countess) „Elisabeth" 110
Ruys (Joh. P.) Marthe's Bruidsdagen 8311
Saalborn (Drs. A.) Het ontwaken van het sociale bewustzijn in de Literatuur 68
Sabatini (Rafaël) Te vuur en te zwaard 8896
Sabatini (Rafaël) Scaramouche, de speurhond 8561
Vanzetti (Sacco et) Lettres ... 8676
Sainte-Beuve Les grands Écrivains Français 8326
Sainte-Beuve Les grands Écrivains Français 8262
Sainte-Beuve Les grands Écrivains Français 8263
Sakulin (P. N.) Russische Literatuur 8325
Salcroft (Arthur) Twe twisted grin 18
Samuel, O. Cap. (P.) Het geestelijk leven 8362
Savi (E. W.) De Tusschendeur 8897
Savornin-Lohman (Jhr Dr. A. F. de) F. de Savornin-Lohmann 8673
Schaaf (Nine van der) De Uitvinder 265
Schabert (Dr. O.) Martelaren van onzen tijd 8444
Schacht (Dr. Hjalmar) Das ende der Reparationen 8
Schalckens (Leo) De vliegende Reporter 8332
Scharrelmann (Wilhelm) Hiennerk de Haan 8275
Scharrer (Adam) Der grosse Betrug 8483
Scharten-Antink (M.) In den vrijen Amerikaan 8562
Scherer (F. W.) Praxedis 8086
Scheriff (R. G.) De laatste tocht 8746
Scherzer (H.) Geologisch-Botanische Wanderungen durch die Alphen 8180
Schickele (René) Meine Freundin Lo 8087
Schilder (K.) Wat is de hel?... 8879
Schippers (W.) De Vleermuis 8237
Schmidt-Pauli (Edgar von) Der andere Casanova 8836
Schmitz (Marie) Langs onveilige wegen 8563
Schnabel (H.) De „Globe" Ontvanger 8755
Schnabel (H.) De Aetherjager 8756
Schnabel (H.) Van Pick-up tot luidspreker 8757
Schneider (F. J.) Als die Saat Erfror 8912
Schoup (J. G.) In Vlaanderen heb ik gedood 363
Schreiber (Dr. G.) Das Deutsche Volkstum und die Kirche 8287
Schultz (Paul) Im U-boot durch die Weltmeere 8107
Schuster O.S.B. (Kardinaal I.) Liber Sacramentorum 8453
Gallus Schwindt O.S.B. (P.) P. Desiderius Lenz 8826
Schwob (René) Ni Juif, Ni Grec 8736
Scott (Edith Hope) Ruskin's Guild os St. George 270
Scott (Walter) Rooie Bob...... 298
Senden, pr. (Leo) De orde in de natuur 8592
Senden (Dr. G. H.) Vrijzinnig Christendom en Religieus Monisme 8610
Sergent (P. Antoine de) le Spiritualité Chrétienne d'après la Liturgie 8540
Sestito (Manlio) Een vrouw heeft geweend 8385
Sevensma-Themmen (C.) Daden die keeren 8076
Shaw (Frank H.) Atlantic murder 8659
Sherriff (R. C.) **Bartlett** (Vernon) De groote reis 8386
Sieburg (Friedrich) 1910-1930. 20 jahre Weltgeschichte in 700 Bildern 8753
Henri-Simon (Pierre) Les Valentin 8317
Simonis (A. H.) De windhoek van Gelre 8726
Simons (Jozef) Mastentoppen... 8645
Simpson (M. von) Fürst Woronzeff 8403
Sinclair (Upton) Romeinsch Amerika 8077
Sinclair (F. de) Mijn tante uit Aardenburg 8312
Sinclair (Upton) De wildernis 8387
Sinclair (F. de) Klepman en de malaise 8899
Skjöldborg (Johan) Sara 8388
Skövgaard-Petersen (C.) Jeugdontwaken 8372
Sheehan (P. A.) De graven te Kilmorna 8898
Slempkes (J. A.) Sagen en sproken uit het oude Gelre I 8333
Slempkes (J. A.) Sagen en sproken uit het oude Gelre II...... 8586
Slijper (Dr. E.) Vormleer voor Herodatus 8189
Smid (J.) **Mathijsen** (J. W.) Plattelandsverarming; wordt het platteland uitgebuit door de hooge stedelijke loonen ... 8432
Smit (Anton) Gesprekken met Bubo 8276
Smith (Helen Zenna) Gij, vrouwen...! 8158
Smith (N. J. P.) Prop's voetbalclub 8359
Smith (Sheila Kaye) Drie tegen allen 8149
Snellen (Dr. Joh.) Hadewich, een bloemlezing uit haar poëzie en proza 8921
Snoek (L.) Wrakhout 8646
Solch (Prof. Dr. Joh.) Die Landformung der Steiermark 8266
Somerset Maugham (W.) Cakes and ale 8487
Somerset Maugham (W.) The moon and sixpence 8660
Sondermann (Gustav) Der Toten Werk 8740

Sonja (Zuster) Waar geleden en gelachen wordt 8078
Sosnosky (Dr. Theodor von) Die rote Dreifaltigkeit 8934
Souvestre (Pierre) **Allain** (Marcel) Fantomas de verrader... 8474
Souvestre (Pierre) **Allain** (Marcel) Een koning als gevangene van Fantomas 8727
Spengler (Oswald) De mensch en de techniek 8886
Spierings (K.) Het geheim der drie dassen 8121
Spiritu Sancto (Theresia Renata de) Sehet und kostet die Fruchte des Geistes 8615
Stanislas De heilige Margaretha Maria 8281
Steen (Eric van der) Gemengde berichten 8743
Steenkamp (H.) Per Ford naar Indië en rond de wereld 8587
Steinberg (Dr. Wilhelm) Das Problem der sozialen Erziehung 8626
Stenbock-Fermor (Graf Alexander) Deutschland von Unten 8935
Stenperaest (Geert) De eeuwige opstand 8817
Stepun (Fedor) Die Liebe des Nikolai Pereslegin 8484
Stickelberger (Em.) Helden der reformatie 8749
Stockhausen (Juliana von) Vlammend vuur 8799
Stofkoper (L. A.) Op en om den Noordzee-boulevard 8156
Strauss (Eberhard) Schmuggler in Masurien 8571
Streuvels (Stijn) De oude Wiking 166
Strowski (Fortunat) l'Homme moderne 8048
Sturm (Bernhard) Kriegsfreiwilliger Derneburg 8171
Swan (Anny S.) Klatergoud... 8728
Suchtelen (Dr. N. van) Benedictus de Spinoza 8708
Sudard (G.) La vie de Pierre le Grand 8925
Süskind (W. E.) Mary und ihr Knecht 8741
Sutherland (Joan) Na fellen strijd 8564
Tanfani O.P. (P. Ludovicus I.) De Rosario B. M. Virginis... 8289
Tasset-Nissolle (Elizabeth) La massacre des innocents 8247
Tempel O.P. (P. van den) Mensch-God 8694
Teudt (Wilhelm) Germanische Heiligtümer 8288
Thijssen (Theo) Het taaie ongerief 8730
Thijsse (Dr. J. P.) Geillustreerde flora van Nederland 8941
Thibaut (Dom Raymond) Ames Saintes du grand siècle 8368
Thiry (Anton) Gasten uit het huis Ten Halven 8648
Thiry (Anton) De drie uit Sinte Gerardus Majella en hunne vrouw 8079
Thiry (Anton) De hoorn schalt 8647
Thomas (Lowell) De zeeduivel 8871
Thorne (Guy) When it was dark 8488
Tichelen (Th. van) De Godsmannen uit het Oud Testament 8529
Tie (Khouw Biau) Willem Kloos en de dichtkunst 8260
Tiesema (J.) De trouwe dienaar 8282
Timmermans (Felix) De harp van Sint Franciscus 201
Tombrock (Dr. W.) De fout van Einstein 8601
Toogood (Granville) Huntsman in the sky 8089
Thrasolt (Ernst) Dr. Carl Sonnenschein 8981
Traven (Ben) De witte roos... 8729
Traven (Ben) De katoenplukkers 238
Trebitsch-Lincoln (J. T.) De grootste avonturier der twintigste eeuw 8099
Treslong e.a. (H. van) Socialisme kunst en levensbeschouwing 8433
Treynor (Albert M.) De wet van het noorden 8238
Triebels (Mr. L.) Hoofdlijnen der Encycliek 8342
Tuinstra (Fons) De ziel van Limburg 8334
Uemeri (Sandor) De weg der smarten 8389
Uges (Nono) (J. B.) Klaar achter? 266
Ulmer-Stichtel (Dörthe) Die unbekannte Heilige 8913
Undset (Sigrid) Begegnungen und Trennungen 167
Undset (Sigrid) Arme levens... 8390
Unger (Eckhard) Babylon die heilige Stadt 8851
Unioni (Ugo) La comtesse M. Th. Ledokowska 8678
Upfield (Arthur W.) The house of Cain 8408
Upfield (Arthur) The barrakee mystery 268
Ury (Else) Benjaminnetje en haar poppen 8273
Utsch (Rudolf) Georg Ludwigs Heimfahrt 8974
Valkema (D.) De verlossung uit onzen maatschappelijken nood 8597
Valkhoff (Rein) Het meezennest in de Alpen 8122
Vansina (Dirk) De Antichrist 8818
Väring (Astrid) Nachtvorst ... 8649
Veer S.J. (P. W. de) De priester-conferenties 8695
Velde (Ed. v. d.) Het bezoek des Konings 8123
Velde (Anton van de) Prins Olik en Sire Bietekwiet 8731
Veldhuizen (Prof. Dr. A. van) Met Jesus door het leven ... 8611
Veldhuizen (G. van) Onze feesten 8283
Verbeeke (Dr. Jules) De sluier opgelicht 8391
Vercammen (Dr.) Thijm en Vlaanderen 293
Verdeyen (Dr. R.) Esmoreit ... 8819
Verhaar (Prof. P. J.) De moderne theosophische beweging 75
Verhees (Lode) Vertellingen van den smid 166
Verhoeven (Bernard) De zilveren spiegel 296
Vermeersch S.J. (A.) Katechismus van het christelijk huwelijk 8445
Vermeulen (Ed.) De reis door het leven 8833
Vessem (Dr. C. J. v.) Economische beschouwingen over de Indische middelen in het bizonder de fiscale monopolies 8434
Vezere (Jean) Marie-Stella ... 8160
Viebig (Clara) Menschen unter Zwang 8975
Viegen (W. H.) Oorsprong, geschiedenis en hedendaagsche stand der Socialistische beweging 8923
Vincent (A.) Le Judaisme 8841
Vincent (Jacpueline) Nono et Cie 8569
Vira (Dr. Rayhu) Uit de praktijk der geweldloosheid 72
Visser (Ph. C.) Door de bergwoestijnen van Azië 8335
Visser van Wouw (J.) Waarom niet Jerusalem 8239
Visser (Piet) De zeven fonteinen 8475
Vlaanderen (Michel van) De tragedie van Judas 8820
Vogel (Albert) Rhetorica 8093
Vogels S.J. (Is.) Geestelijke zieleleiding 8284
Vogt (Joseph) Die römische Republik 8845
Volkmann (E. O.) Revolutie in Duitschland 8327
Voorhoeve (Carel) Reinaert de Vos 8977
Vooys (Dr. C. G. N. de) Geschiedenis van de Nederlandsche taal 8096
Vosmaer (A.) Het wonderboek der electriciteit 8108
Vries (Teun de) Rembrandt... 7
Vries (Dr. W. de) Palatalizering van U in 't Westerlauwers Fries 8834
Wachter (R. de) Polieneken Denkel 8650
Wagner (Rudolf) Hinter den Kulissen des groszen Hauptquartiers 8847
Waldsley (Olive) De breede kloof 8313
Wallace (Edgar) De gravin van Ascot 8565
Wallace (Edgar) De hertog in de voorstad 8476

Wallace (Edgar) Als een meisje detective wordt 8901
Wallace (Edgar) De rubberbandieten 8651
Wallace (Edgar) De vallei der geesten 9800
Wallace (Edgar) Het spook van Garra Castle 8566
Wallace (Edgar) Tam 8392
Walschap (Gerard) Nooit meer oorlog 8779
Walsh Isabella la Catholique... 333
Waterink (Dr. J.) De paedagogiek als wetenschap 8622
Webbs (Mary) Kostbaar gif... 8567
Weber (E. P.) Radio-Jaarboek 1932 8428
Weekes (A. R.) Esme's sons... 8090
Weeren (Ina) Met z'n negenen 8507
Weggemant-Goedemont (E.) De geestelijke cultuur van Kelten en Germanen 8264
Weinrich (F. J.) Die heilige Elisabeth von Thüringen ... 99
Weismantel (Leo) Sankt Elisabeth 99
Wendels (Thea) Het atelier van Flodderdas 8240
Wenter (Josef) Laikan 8088
Wenz (Paul) l'Echarde 8319
Werfel (Franz) Die Geschwister von Neapel 359
Wermeskerken (Henri van) Tropische zoutwaterliefde ... 8652
Wermeskerken (Henri van) De biecht eener moeder 8732
Wertheimer (Paul) Bruder im Geiste 8417
Wessem (Constant van) De komische film 76
Wessem (Constant van) Liszt... 8257
Westermann (C. J. J.) De spelling van de Vries en te Winkel 8261
Westenbrink-Wirtz (J. M.) Het lokkende land 8733
White (Grace Miller) Het geheim van het stormland 8800
Wiardi-Beekman (H. B.) Het syndicalisme in Frankrijk ... 8265
Wibaut (Dr. F. M.) Wordend huwelijk 8373
Wiegman (Jan) Fabelen van de La Fontaine 8689
Wigman (A. B.) Bruine verten en blinkend zand 8942
Wilde (C. H. de) De avonturen van Dirk Plomp „van China" 8872
Williams-Ellis (Amabel) The Tragedy of John Ruskin 279
Williamson (H.) Tarka, la Loutra 8320
Willink (Luc) De blauwe Smaragd 8157
Wilna, De Kruisboom 8801
Wilton (Louis R.) Het Indische Mysterie 8734
Winkler (Dr. Hans) Schulen in ihrem Grundwesen 8627
Winzen (Dr. B.) Jugendringen 8052
Witte (Teo de) Mariaspel 8821
Woestijne (W. J. van de) Inleiding tot de practische Economie 8945
Wolstedt (Paul) Das Eiszeitalder 8181
Wolf (Dr. Herman) Inleiding tot de Wijsbegeerte 8046
Wolf (Dr. Herman) Goethe's Wereldbeschouwing en Levenswijsheid 8835
Wolf (Dr. Julius) Die römische Kaiserzeit I 8847
Wolf (Dr. Julius) Die römische Kaiserzeit II 8848
Wolf (L. M. van der)
J. Duursma Handelskennis 8522
Wolffenbuttel-van Rooyen (H.) Jan Kriek-John Creek, een merkwaardige Hollandsche Historie 8902
Wolffenbuttel van Rooyen (H.) Nieuwe verhalen uit Sprookjesland 8990
Wood (Willy) De Moor van Monte Madonna 8903
Worp-v. Millingen (J.)
Sem Dresden Algemeene Muziekleer 8191
Worth (Maurice) The Plaza Mystery 8410
Worth (Maurice) The Pagoda Mystery 8409
Yourcenar (M.) La Nouvelle Euridice 8570
Yver (Colette) La Vierge 8783
Yver (Colette) Mois de Marie 8451
Zanden (Piet van der) Vier van 't Platteland 8965
Zamacois (Eduardo) Met spade en dolk 363
Zeller (Renee) Noel 8204
Zeller (René) Fête Dieu 8967
Zentgraaff (H. C.) Lourdes... 8446
Zernike (Elizabeth) David Drenth 134
Ziegler (Anna) Zwischen Tür und Angel 8404
Zomers-Vermeer (J. P.) De Moedertjes 8873
Zomers-Vermeer (J. P.) De jonge Kruisweg 8241
(Zonder naam) Carrousel de Washington 8478
(Zonder naam) Der grosze Herder 8764
(Zonder naam) Der grosze Herder 8344
(Zonder naam) Die Erste Bliscap van Maria 8577
(Zonder naam) Das deutsche Lichtbild 1932 8174
(Zonder naam) La Crise du Commandement Unique 8330
(Zonder naam) Lettres de l'Impératrice Frederic 11
(Zonder naam) Leven der eerw. Moeder Pacifica 8447
(Zonder naam) Nederlandsch Misboek 8780
(Zonder naam) Over de Sacramenten 8612
(Zonder naam) Roman Repertorium 8598
(Zonder naam) XXVIème Salon international d'art photographique de Paris 1931 8593
(Zonder naam) Zij 8363
(Zonder naam) Het nieuwe Zondagsmissaal 8967
(Zonder naam) Filmnummer van Dietsche Warande en Belfort 8976
(Zonder naam) Der Atlasband des groszen Herder 8982
Zwegers (B. V.) Globetrotters in Amerika 8991
Zwertbroek (G. J.) Slaven van het Kapitalisme of vrije Menschen 8188
Zwertbroek (G. J.) Egoïsme of Gemeenschapszin ? 8763
Zurmussen Albert de Padvinder 8203
Zuyderhoff (Jan) Meer contact 8139

ZOO JUIST VERSCHENEN:

GESPREKKEN MET CHRISTUS

DEEL II

IN DE SCHADUW VAN DEN MEESTER

Verkrijgbaar in den Boekhandel evenals deel I à f 1.— en bij de Uitgever, Giro 73826, Trappisten-klooster, Tegelen (L.)

Koopt bij onze adverteerders.

VOOR

PHILIPS RADIO

is Uw adres

A. J. Vennings & Zn.

Lange Brugstraat 3 Ginnekenstraat 30
Vischmarktstraat 15 BREDA

H SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schlabloneer- en Silka-artikelen voor beschildering van stoffen, hout celluloïd, enz.

Adverteeren doet verkoopen

GIJ

die niet adverteert,
ge krijgt alléén als klant,
wie bij geval passeert . .

Zoo juist verschenen :

JOHN. RUSKIN

zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers
Late Graduate-Fellow : The University of Chicago

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies :
Boekzaal : Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideeën van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids : „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooge Leeren : „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen "

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs : ingen. f 4 50. Geb. f 5 25.

Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

Te koop aangeboden

in geheel ongeschonden staat

Jaargangen 1925, 1927 en 1928 van Boekzaal der geheele wereld. —Jaargangen 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927 en 1928 van Jaarlijksche Boekenschouw. — Band I en II „Betrachtingen für Ordensleute" van P. Chaignon, S.J.. Zichtzending vrij. Opbrengst ten behoeve van missionaris in de missie

Brieven: Boekzaal Breda

LÉON BLOY

HET BLOED VAN DEN ARME

Vertaald door TON KERSSEMAKERS.

Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —

PRIJS f 2.20.

Uitgeverij „Het Signaal", Oisterwijk

Belangrijke Prijsverlaging

van vele van onze bekende prachtboeken

DE ROEKELOOZE OMHELZING door SWOB. Eerst *f* 3.90 en *f* 4.90 ; **nu ingnaaid *f* 2.50, gebonden *f* 3.50.**

MANETE IN DILECTIONE MEA door TEERNSTRA. Eerst *f* 1.50 en *f* 2.25 ; **nu ingenaaid *f* 0.75, gebonden *f* 1.50.**

ST. THERESIA v. h. KINJE JESUS door G. BERNOVILLE. Eerst *f* 2.50 en *f* 3.50 ; **nu ingenaaid *f* 1.25, gebonden *f* 2.25.**

JOHN HENRY NEWMAN door MAY. Eerst *f* 5.50 en *f* 6.50 ; **nu ingenaaid *f* 4.50, gebonden *f* 5.50.**

ST. AUGUSTINUS door G. PAPINI. Eerst *f* 5.50 en *f* 6.50 ; **nu ingenaaid *f* 3.90, gebonden *f* 4.90.**

EINDELIJK THUIS door 'ı. HÖLSCHER. Eerst *f* 2.50 en *f* 3.50. **Nu ingenaaid f 1.50, gebonden f 2.50.**

HET LEVEN ANTWOORDT door M. KOOPMANS. Eerst *f* 2.50 en *f* 3.50. **Nu ingenaaid f 1.50, gebonden f 2.50.**

WARE HELDEN door ETHA FLES. Eerst *f* 0.75. **Nu ingenaaid f 0.40.**

HET LAND VAN CLEOPATRA door ANNIE VIVANTI. Eerst *f* 0.80 en *f* 1.30. **Nu ingenaaid f 0.30, gebonden f 0.55.**

KUNST EN HEILIGHEID door VREESWIJK. Eerst *f* 2.— en *f* 2.50. **Nu ingenaaid f 0.40, gebonden f 0.90.**

JAARLIJKSCHE BOEKENSCHOUW. De eerste 10 deelen, jaargangen 1920 tot en met 1929; **Nu alle ingenaaid f 1.—.**

Gratis toezending van een UITVOERIG PROSPECTUS.

10 procent extra korting

bij aankoop van een geheele Serie.

(Geldt slechts tot 1 Januari 1933)

1e Serie: Godsdienstig-Wetenschappelijke werken. Karl Adam: CHRISTUS, ONZE BROEDER; René Schwob: DE ROEKELOOZE OMHELZING; Chesterton: KERK EN BEKEERING.
3 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 6.43, gebonden f 8.91.

2e Serie: Godsdienstig-Ascetische werken. Is. Vogels S.J.: GEESTELIJKE ZIELELEIDING, deel I en II: Zuster Miriam Theresia: HOOGERE VOLMAAKTHEID; Maritain: GEBEDSLEVEN; Teernstra: MANETE IN DILECTIONE MEA.
5 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 10.30, gebonden*) f 13.41.

3e Serie: Godsdienstige werken: Beskow: VOOR GODS AANSCHIJN; Beskow: GODS WEGEN; Vreeswijk: KUNST EN HEILIGHEID; Assarsson: DE KERK VAN ZWEDEN; H. Joan. Eudes: MAGNIFICAT; MARIA, MOEDER VAN VII SMARTEN.
6 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 7.92, gebonden*) f 9.81.

4e Serie: Heiligenlevens en Biografieën. Bernoville: ST. THERESIA v. h. KINDJE JESUS; Papini: SINT AUGUSTINUS; Orsenigo: H. CAROLUS BORROMEUS; May: JOHN HENRY NEWMAN; Etha Fles: WARE HELDEN.
5 boeken, te zamen met 10% korting ingenaaid f 13.10, gebonden*) f 16.47.

5e Serie: Opvoedkundige en Populair-Wetenschappelijke werken. Foerster: SEXUEELE ZEDENLEER EN OPVOEDKUNDE; Schilgen: GIJ EN „HIJ"; Aengenent en Bouwdijk-Bastiaanse: PSYCHO-ANALYSE VOLGENS FREUD; Kaag: HANDELSPOLITIEK; Huddleston Slater: DOKTER EN PUBLIEK. II.
5 boeken te zamen, met 10% korting, ingenaaid f 7.02, gebonden*) f 7.70.

6e Serie: Ontspanningsboeken. Hölscher: EINDELIJK THUIS; Michel: PARALYSE; Koopmans: HET LEVEN ANTWOORDT; Vivanti: HET LAND VAN CLEOPATRA; Visser van Wouw: WAAROM NIET? JERUSALEM!; Wolffenbuttel-van Rooyen: JAN KRIEK-JOHN CREEK; KERSTBOEK 1928.
7 boeken, te zamen met 10% korting, ingenaaid f 7.47, gebonden*) f 10.17.

7e Serie: Bibliografische werken. JAARLIJKSCHE BOEKENSCHOUW 1932.
Prijs der jaargangen 1920-1929 f 1.—, der jaargangen 1930-1932 f 2.50.
Bij bestelling van tenminste 5 jaargangen Jaarlijksche Boekenschouw 10 pct. korting.

*) Voor zoover gebonden verkrijgbaar, de overige ingenaaid.

Maak s v.pl. de blokjes zwart voor de boeken en voor de Series welke U wenscht, schrijf uw naam en adres in de witmarge en zend dit blad (in open env. niet meer dan $1\frac{1}{2}$ ct porto) aan uw boekh. of aan

Uitgeverij „Foreholte", Voorhout. Postrek. 106236

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

Tennis-, Voetbal- n alle Sportartikelen
Firma Joh. van Rooij, Haagdijk 56, Breda.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor : Koestraat, Vught

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003
Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

Adverteeren is succes in zaken.

In één week kwamen binnen:
O. Nassaulaan 16 's-Bosch
98 nieuwe ab. (21 Sept.)
47 nieuwe ab. (28 Sept.)
36 nieuwe ab. (12 Oct.)
58 nieuwe ab. (19 Oct.)
74 nieuwe ab. (26 Oct.)
1932
O. Nassaulaan 16 's-Bosch
VRAAGT GRATIS PROEFNUMMER AAN.
ABBONNEMENT f. 3.-
HET SCHILD

BOEKZAAL
ALS DRUKWERK TE VERZENDEN
Ondergeteekende vraagt!
een *gratis* proefnummer van
HET SCHILD
(abonnementsprijs per jaar f. 3.-)
Naam..
Adres..
Te..

Roestvrije Couverts
slechts bij
Speciaalhuis in Solinger Staalwaren
Heuvelstr. 14, Tilburg

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

TELEFOON 544
Fa. A. van Beckhoven
BROOD-, KOEK- EN BANKETBAKKERIJ
Nieuwe Boschstraat — Breda

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

C. VISSERS - VAN SETERS
Ginnekenweg 4 — BREDA — Telefoon 177
Lood- en Zinkwerker. Aanleg van Gas en Waterleiding.
Magazijn van Sanitaire Artikelen.
GAS- EN KOLENKACHELS.

PAUL MURK
DAMESKAPSALONS
Ginnekenweg 8 — BREDA — Telefoon 123

Begunstigt onze Adverteerders, door bij hen uwe inkoopen te doen.

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL

——— BIJ DE ———

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

LYCEUM-HERDRUKKEN voor inrichtingen van voortgezet onderwijs, voor studeerenden voor de hoofdakte en voor zelfstudie

Zoo juist verschenen:

DEN SPYEGHEL DER SALICHEYT VAN ELCKERLIJC

met inleiding, aanteekeningen en met 9 platen benevens een titelprent en een muzikale bijlage, uitgegeven door

Dr. H. J. E. ENDEPOLS

— DERDE DRUK —

PRIJS, GEB. . . . . . f 1.60

Met dank noemt de auteur in het voorbericht Prof. Dr. J. W. Muller, die tal van aanteekeningen tot zijn beschikking stelde, Mr. Dr. L. Willems, die hem kennis liet nemen van het door hem ontdekte nieuwe handschrift.

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS — GRONINGEN, DEN HAAG, BATAVIA

Een tijdschrift dat in dezen tijd een roeping vervult, als gij het mogelijk maakt.

Mannenadel en Vrouweneer

Orgaan van de Vereeniging voor Eer en Deugd, Hoofdred. J. Bemelmans, Dir. van V. E. en D.

Wordt onder enveloppe verzonden en is alleen voor volwassenen. De abonnementsprijs bedraagt slechts f 3.— per jaar bij vooruitbetaling. Het jaarabonnement gaat in op 1 October van elk jaar.

Proefafleveringen ruim verkrijgbaar.

Gelukkig, dat dit mooie boek te krijgen is. Aldus een persoordeel.

Dr. L. H. M. BERGER, Psychol., Paedagoog

Moeilijkhede

Voorwoord van
J. C.
Ingenaald f 1.90

Nog een welda
is beter dan

Gez

WENKEN OM
door Dr. J. A. v
voorwoord van
heid Dr. L. A. Veeger.
Ingenaald f 3.— — Ingebonden f 4.—

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij:
J. J. Romen & Zonen — Roermond

„KUNSTLICHT"

ARTISTIEKE VERLICHTING EN KUNSTVOORWERPEN

GEB. VERHOEVEN

EINDHOVEN — GELDROPSCHEWEG 22 — TEL. 2467

Vermijdt teleurstelling.

VRAAGT BONBONS FINS

Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS

v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF

Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën

Nederland en Koloniën

te AMSTERDAM
en Weesperzijde.
Bureaux te Parijs,
-York enz.

---

dreigt"

RMANN S. J.
per post 28 ct.)

„ Rusland"

Prijs 25 ct. (franco per post 30 ct.)

Drukkerij Henri Bergmans & Cie

TILBURG — LANGESTRAAT 35

201058_044
_boe016boek07
Boekzaal der geheele wereld. Jaargang 8